УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF PHILOSOPHY

Бојан Стојнић

ИСТОРИЈА ЗДРАВСТВА У БОСАНСКОЈ КРАЈИНИ (1918–1941)

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Бања Лука, 2022

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF PHILOSOPHY

Bojan Stojnić

THE HISTORY OF HEALTH IN BOSANSKA KRAJINA (1918–1941)

DOCTORAL DISSERTATION

Banja Luka, 2022

Ментор: проф. др Горан Латиновић, ванредни професор, Филозофски факултет, Универзитет у Бањој Луци

Наслов докторске дисертације: Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)

Резиме: У докторској дисертацији под насловом "Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)" је обрађено здравство Босанске Крајине и Врбаске бановине, које је са њеним оснивањем 1929, као и у укупном друштвеном животу, било преломно у свом развитку. Са Бановином је, захваљујући њеном првом бану Светиславу Тиси Милосављевићу, њено здравство почело да се развија и шири не само у њеном центру Бањалуци, већ и широм њеног простора. Сама Бањалука добила је нове и значајне здравствене установе – Хигијенски завод и нову болницу, који су били значајни како за град тако и за Бановину. На подручју Босанске Крајине почетком 1931. постојале су четири градске (општинске), пет бановинских, три социјалног осигурања и једна рударска болница. У 1934. години бановинске болнице су постојале у Бањалуци, Бихаћу, Цазину, Босанском Новом, Дервенти, Прњавору, Кључу, Котор Варошу, а социјалног осигурања у Дрвару, Јајцу, Горњим Подградцима и Теслићу и Врбаска стална војна болница у Бањалуци. Врбаска бановина је у другој половини 30-их година била градилиште бројних болничких објеката. На појаву заразних и социјалних болести у Босанској Крајини утицали су превелика бројност становништва на селу, живот у претежно великим породичним задругама са малим земљишним посједом, неусловни и претрпани станови, једнолична и недовољна исхрана становништва, недовољно кориштење воћа и воћарства, држање великог броја стоке са слабом исхраном и велика непросвијећеност и неписменост. У постојећој социјалној ситуацији становништва Босанска Крајина се суочавала са бројним тзв. социјалним болестима – акутним заразама, туберкулозом, венеричним болестима, маларијом, алкохолизмом, хроничним и дегенеративним болестима – које су представљале одраз ниског нивоа здравствене просвијећености и опште културе становништва. Власти су уочиле константно присуство заразних болести, које су се на појединим подручјима одомаћиле односно попримиле ендемски карактер, узимајући данак нарочито међу најмлађом популацијом. У оваквим здравственим приликама и проблемима велику улогу у сузбијању болести имао је Хигијенски завод у Бањалуци, а по унутрашњости Бановине домови народног здравља у Бихаћу, Босанској Градишци, Добоју и Јајцу, здравствене станице, сеоске амбуланте и сресни

љекари. Са Бановином су и Бањалука и Босанска Крајина добиле више познатих љекара, чија је улога у сузбијању заразних и социјалних болести остала немјерљива за очување здравља народа, посебно дјеце.

Кључне ријечи: Босанска Крајина, Врбаска бановина, болнице, апотеке, Хигијенски завод, домови народног здравља, здравствене станице, сеоске амбуланте, здравствене општине, бање, здравство, болести, љекари

Научна област: Историја савременог доба

Научно поље: Историја

Класификациона ознака (CERIF): H250

Тип одабране лиценце Креативне заједнице: CC BY-NC-ND

Mentor: Prof. Dr. Goran Latinović, Associate Professor, Faculty of Philosophy, University of Banja Luka

Doctoral Dissertation Title: The History of Health in Bosanska Krajina (1918–1941)

Summary: The doctoral dissertation entitled "The History of Health in Bosanska Krajina (1918–1941)" covers the health care of Bosanska Krajina and Vrbaska Banovina, which with its founding in 1929, as well as in the overall social life, was a turning point in its development. Through its first ban, Svetislav Tisa Milosavljević, Banovina and its health care began to develop and expand not only in its center – Banja Luka, but also throughout its area. Banja Luka itself got new and important health institutions – the Institute of Hygiene and a new hospital, which were important for both the city and Banovina. At the beginning of 1931, there were four hospitals on city (municipal) level, five on banovina, three of social security and one mining in the area of Bosanska Krajina. In 1934, Banovina hospitals existed in Banja Luka, Bihac, Cazin, Bosanski Novi, Derventa, Prnjavor, Kljuc, Kotor Varos, while social security hospitals were in Drvar, Jajce, Gornji Podgradci and Teslic, and the Vrbas Permanent Military Hospital in Banja Luka. In the second half of the 1930-ies, Vrbaska Banovina was the construction site of numerous hospital facilities. Infectious and social diseases in Bosanska Krajina have been affected by overpopulation in the countryside, living in mostly large family cooperatives with small land holdings, unconditional and overcrowded housing, monotonous and inadequate nutrition, underutilization of fruit and fruit growing, large number of livestock with poor nutrition as well as great ignorance and illiteracy. In the current social situation of the population Bosanska Krajina faced numerous so-called social diseases – acute infections, tuberculosis, venereal diseases, malaria, alcoholism, chronic and degenerative diseases – which reflected a low level of health education and general culture of the population. The authorities noticed the constant presence of infectious diseases, which became endemic in some areas, taking their toll, especially among the youngest population. In such health circumstances and problems, the Institute of Hygiene in Banja Luka played a major role in combating diseases, as well as public health centers in Bihac, Bosanska Gradiska, Doboj and Jajce, health stations, village clinics and district doctors in the Banovina inland. Along with Banovina, both Banja Luka and Bosanska Krajina got more famous doctors, whose role in combating infectious and

social diseases remained immeasurable in preserving the health of the people, especially children.

Keywords*:* Bosanska Krajina, Vrbaska Banovina, hospitals, pharmacies, Institute of Hygiene, public health centers, health stations, village clinics, health municipalities, spas, health care, diseases, doctors

Scientific Branch: History of contemporary era

Scientific Field: History

Classification Mark (CERIF): H250

Type of selected license of the Creative community: CC BY-NC-ND

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР 1
УВОДНА РАЗМАТРАЊА 5
БОЛНИЦЕ И БОЛНИЧКА СЛУЖБА 33
Болница у Бањалуци 37
Војна болница у Бањалуци 51
Болница у Приједору 55
Болница у Бихаћу 56
Болница у Цазину 58
Болница у Босанском Новом 60
Болница у Дервенти 61
Болница у Котор Варошу 64
Болница у Кључу 65
Болница у Прњавору 67
Болница у Љубији 69
Болнице социјалног осигурања 69
Ортопедски завод у Бањалуци 70
АПОТЕКЕ И АПОТЕКАРИ 85
Апотеке у Бањалуци 86
Апотеке у Босанској Градишци 100
Апотека у Тешњу 102
Апотеке у Дервенти 104
Апотека у Босанском Новом 106
Апотека у Босанској Дубици 107
Апотека у Босанском Броду 108
Апотека у Градачцу 110
Апотека у Грачаници 111
Апотека у Маглају 115
Апотеке у Бихаћу 116
Апотека у Босанском Петровцу 120
Апотека у Босанској Крупи 121
Апотека у Јајцу 122

Апотека у Прњавору 123
Апотека у Добоју 124
Апотека у Санском Мосту 126
Апотеке у Приједору 128
Апотека у Босанској Костајници 130
Апотека у Дрвару 131
Апотека у Двору 132
Апотека у Мркоњић Граду 133
Апотека у Цазину 134
Апотека у Кључу 135
Апотека у Теслићу 135
Апотека у Котор Варошу 136
Апотека у Гламочу 137
Апотека у Модричи 138
ХИГИЈЕНСКЕ И СОЦИЈАЛНО-МЕДИЦИНСКЕ УСТАНОВЕ У БАЊАЛУЦИ 139
Стална бактериолошка станица у Бањалуци 139
Дом народног здравља у Бањалуци 143
Хигијенски завод у Бањалуци 145
ДОМОВИ НАРОДНОГ ЗДРАВЉА У ВРБАСКОЈ БАНОВИНИ 165
Дом народног здравља у Бихаћу 166
Дом народног здравља у Босанској Градишци 168
Дом народног здравља у Добоју 171
Дом народног здравља у Јајцу 174
ЗДРАВСТВЕНЕ СТАНИЦЕ 177
СЕОСКЕ АМБУЛАНТЕ 183
ЗДРАВСТВЕНЕ ОПШТИНЕ 187
УСТАНОВЕ У ЗДРАВСТВЕНОЈ СЛУЖБИ 195
Среска болесничка благајна у Бањалуци 195
Окружни уред за осигурање радника у Бањалуци 197
Црвени крст 204
Здравствена задруга у Српцу 212
Бански санитетски савјет Врбаске бановине 214
Убошки дом у Бањалуци 219

Раднички азил у Бањалуци 223
Дечије обданиште у Бањалуци 225
Дом стараца и старица у Бањалуци 228
Дјечији дом са школом за домаћице у Бањалуци 229
БАЊЕ И БАЊСКА ЗДРАВСТВЕНА СЛУЖБА 231
Бања Слатина 232
Бања Врућица 240
ЉЕКАРСКА КОМОРА ВРБАСКЕ БАНОВИНЕ 259
ЉЕКАРИ 281
ЗАКЉУЧАК 799
ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА 807

СКРАЋЕНИЦЕ НАВЕДЕНИХ ИЗВОРА

Abt. – Abteilung (одјел)

АБиХ – Архив Босне и Херцеговине

AZD – Artillerie Zeugs Depot (Артиљеријско складиште оружја)

АИЈЗРСБЛ – Архива Института за јавно здравство Републике Српске Бањалука

ај – архивска јединица

АЈ – Архив Југославије

АККЈ – Апотекарска комора Краљевине Југославије

АККЈ.ССВБ – Апотекарска комора Краљевине Југославије. Секција Савске и Врбаске бановине – Загреб

АРСБЛ – Архив Републике Српске Бањалука

АРСДО – Архив Републике Српске Добој

АРСТБ – Архив Републике Српске Требиње

АУКЦРСБЛ – Архива Универзитетског клиничког центра Републике Српске Бањалука

бб – без броја

БМСЗ – Болница милосрдних сестара у Загребу

бр. – број

ВА – Војни архив Београд

ВГО – Велика гимназија Осијек

ВЖВО – Велики жупан Врбаске области

ВЖСЛ – Велика жупа Сана и Лука

ВРГБЛ – Велика реална гимназија у Бањалуци

ГНОБЛ – Градски народни одбор Бањалука

ГПБЛ – Градско поглаварство Бањалука

ГПО – Градско поглаварство Осијек

ГПС – Градско поглаварство Суботица

ДАЗГ – Државни архив у Загребу

ДАЗД – Државни архив у Задру

ДАОС – Државни архив у Осијеку

ДНЗО – Дом народног здравља у Осијеку

ДТБЛ – Државно тужилаштво Бањалука

ДАС – Државни архив Србије

ЗАЗ – Завод за здравствену заштиту Босне и Херцеговине

ЗВ – Збирка вариа

ЗВБХ – Земаљска влада за Босну и Херцеговину

ЗД – Збирка досијеа

ЗДИЛ – Збирка досијеа истакнутих личности

ЗДМ – Збирка документарног материјала о политичким и друштвеним збивањима у Босанској Крајини

ЗДРПБК – Збирка докумената о радничком покрету у Босанској Крајини

ЗМ – Збирка микрофилмова

ЗМГРПНОБ – Збирка мемоарске грађе о радничком покрету и Народноослободилачкој борби

ЗМФ – Заједничко министарство финансија – Одјељење за Босну и Херцеговину

ЗОМНЗ – Здравствени одсјек Министарства народног здравља Краљевине СХС за БиХ

ЗП – Персонални списи државних службеника Земаљске владе, Покрајинске управе, обласних управа, Савске бановине, Бановине Хрватске и министарства НДХ – Збирка персоналија

ЗПД – Збирка персоналних досијеа

ЗСД – Збирка службеничких досијеа

ИАБ – Историјски архив Београда

ИАЗ – Историјски архив "Тимочка крајина" Зајечар

ИАС – Историјски архив Суботица

ИМНЗ – Инспекторат Министарства народног здравља Сарајево

ИНИВМА – АССВС – Институт за научне информације Војномедицинске академије – Архив Санитетске службе Војске Србије

ЈКП – Јавно комунално предузеће

ЈРЗ – Југословенска радикална заједница

KAW – Kriegsarchiv Wien (Ратни архив Беч)

КАТ – Кантонални архив Травник

КБО – Клиничка болница Осијек

КБУВБ – Краљевска банска управа Врбаске бановине

КД – Краљев двор

КМ – Kriegsministerium (Министарство рата)

КПЈ – Комунистичка партија Југославије

кут. – кутија

КЦ – Клинички центар

ЛКБ – Лекарска комора у Београду – Београд

ЛСК – Лоптачки спортски клуб

МВКЈ – Министарство вера Краљевине Југославије

МЗС – Министарство здравља НР Србије

МЗУНДХ – Министарство здравства и удружбе Независне Државе Хрватске

МКЗР – Матична књига здравствених радника

МКС – Матична књига службеника

МНВО – Муслиманска национална војна организација

МНЗ – Министарство народног здравља НР Босне и Херцеговине

МНОПД – Мјесни народни одбор Приједор

МПКЈ (1918–1941) – Министарство просвете Краљевине Југославије

МСПНЗКЈ – Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије

МСП–ПБиХ – Министарство социјалне политике Краљевине СХС – Повјереништво за БиХ

МТИКЈ – Министарство трговине и индустрије Краљевине Југославије

МУПНДХ – Министарство унутарњих послова Независне Државе Хрватске

МФБ – Медицински факултет у Београду

НДХ – Независна Држава Хрватска

ННЗГКБЛ – Надзорништво Народне заштите за град и котар Бањалуку

НО – Надзорни одбор

НОБ – Народноослободилачка борба

НОР – Народноослободилачки рат

НООБЛ – Народни одбор Општине Бањалука

НОСБЛ – Народни одбор Среза Бањалука

НОСП – Народни одбор Среза Приједор

НР – Народна Република

ОНОЗ – Окружни народни одбор Зајечар

ОНОБЛ (1949–1951) – Обласни народни одбор Бањалука

ОНОБЛ (1945–1947) – Окружни народни одбор Бањалука

ОНООБЛ – Окружни народноослободилачки одбор Бањалука

ООБЛ – Окружна област Бањалука

ОСБЛ – Окружни суд Бањалука

ОУЗОР – Окружни уред за осигурање радника

ОУНДБЛ – Окружна управа народних добара Бањалука

РУБЛ – Ризничко управитељство Бањалука

РУР – Равнатељство усташког редарства

САЗАМФЗ – Свеучилишни архив у Загребу, Архива Медицинског факултета у Загребу

СДС – Самостална демократска странка

СНОБГ – Срески народни одбор Босанска Градишка

СОБЛ – Скупштина општине Бањалука

СХС – Срба, Хрвата и Словенаца

УБТМ – Управа бања, термоминералних извора и климатских мјеста НР Босне и Херцеговине

УЗ – Уруџбени записник

УО – Управни одбор

УПИ.МДР.ОНДИД – Уред за подржављени иметак. Министарство државне ризнице. Одјел за новчарство, државну имовину и дугове

УСПБВБ – Усташки стожер и Повјереништво за бившу Врбаску бановину

ФОБЛ – Фонд за обнову Бањалука

ХДА – Хрватски државни архив

Н. К. М. – Hutner Kolhofer Moncberg

ХЛК – Хрватска лијечничка комора

ПРЕДГОВОР

Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941) богатија је подацима кроз прошлост него што је здравство било развијено у својој струци и организацији. У складу са појавом здравствених радника и настанком здравствених установа кроз различита временска раздобља развијали су се и њихови описи. Окупационе стране власти, поготово османску, то није интересовало, а домаћи описивачи су се касно јавили са описом, и то појединих здравствених питања, највише у локалној штампи, затим у стручним часописима и званичним алманасима. Тако је бањалучки публициста Стојан Бијелић, на основу казивања старијих људи ("паметара"), описао у бањалучким *Врбаским новинама* здравствене прилике у Бањалуци за вријеме османске и аустроугарске власти,[1] а један од најугледнијих бањалучких љекара и дугогодишњи директор Хигијенског завода у Бањалуци др Гавро Вујичић описао је, на основу званичних статистичких података, више здравствених, хигијенских и социјалних питања на простору Босанске Крајине 30-их година прошлог вијека.[2]

У социјалистичкој Југославији објављено је више малих и већих студија из разних области здравства Босанске Крајине и у више временских раздобља.[3]

Са развојем здравства у наше вријеме и окупљањем у њему више здравствених стручњака, љекара, публициста па и доктора наука, истовремено су објављиване нове књиге и публикације.[4] Неке од ових књига писане су без већих научних претензија и коришћења архивске грађе.

---

[1] Стојан Бијелић, *Казивања паметара о прошлости Бање Луке и Крајине* (приредио: Ђорђе Микић), Бања Лука 1996.

[2] Гавро Вујичић, *Здравствене и хигијенске прилике Врбаске бановине*, у: Алманах бановина, *Врбаска бановина (у додатку: Вардарска бановина и Зетска бановина)*, Београд 1931; Г. Вујичић, *Социјални односи и социјално стање у Врбаској бановини*, у: Алманах бановина, *Врбаска бановина (у додатку: Вардарска бановина и Зетска бановина)*, Београд 1931. и Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, у: *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1936*, Београд 1937.

[3] Boško Živković, Miloš Aranicki i saradnici, *Pegavac i rekurens u NR Bosni i Hercegovini (Rad Državne savezne akcije za suzbijanje pegavca i rekurensa u NR BiH),* Sarajevo 1947; Ристо Јеремић, *Прилози историји здравствених и медицинских прилика Босне и Херцеговине под Турском и Аустро-Угарском,* Београд 1951, Aca Đuričić, Samuel Elazar, *Pregled istorije farmacije Bosne i Hercegovine,* Sarajevo 1958; *Zavod za rehabilitaciju "Dr Miroslav Zotović" Banjaluka 1952–1972,* Zagreb 1972; Petar A. Ćosić, *100 godina zdravstva u Derventi 1885–1985,* Derventa 1986 и *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine* (glavni urednik: Zijad Bešlagić), Doboj 1990.

[4] Чедо Алексић, *Хигијенски завод у Бањалуци*, Бања Лука, октобар 2001; Izet Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u Bosni i Hercegovini,* Sarajevo 2004; Nikola Radić, *Stoljeće postojanja i tradicije Kantonalne bolnice "Dr. Irfan Ljubijankić" Bihać*, Bihać 2004; *80 година здравства у Српцу*, Србац 2009;

Својевремно сам у монографијама, лично или у коауторству, обрадио више значајнијих здравствених питања или установа, најчешће поводом неких њихових јубилеја,[5] а објавио сам и више оригиналних научних радова на ову тему у репрезентативним часописима. Нека поглавља у овој докторској дисертацији представљају резултат мојих ранијих истраживања.

Наведени постојећи радови и моје бављење историјом и изучавањем историје здравства Бањалуке и околине опредијелили су ме да се усмјерим на израду докторске дисертације под насловом "Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)".

С обзиром на различите државноправне оквире и управне центре у којима се налазила Босанска Крајина и њен простор здравством богатији у Врбаској бановини, морао сам да и временски и просторно трагам за многим писаним траговима, почевши од Бањалуке и њеног Архива Републике Српске, преко Сарајева и Архива Босне и Херцеговине, Загреба и Хрватског државног архива и Београда са Архивом Југославије, Државним архивом Србије и Војним архивом. Истраживање је показало велико страдање и уништавање архивске грађе из раздобља Краљевине Југославије, не само у току Другог свјетског рата, него и у поратним немарима и занемаривању интереса за ове историјске изворе. Ниједна од здравствених установа које су постојале и радиле на простору Босанске Крајине за вријеме Краљевине Југославије нема данас сачувану своју архивску грађу из тог раздобља. Тако су фондови Краљевска банска управа Врбаске бановине у Архиву Републике Српске, Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије у Архиву Југославије и Земаљска влада за Босну и Херцеговину у Архиву Босне и Херцеговине били од пресудног значаја за израду ове докторске дисертације.

И поред свих уништавања, постојећа и пронађена архивска грађа у вези са историјом здравства у Босанској Крајини, као и оновремена штампа, омогућили су текстуално уобличавање рукописа за докторску дисертацију под насловом "Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)". Нарочито су за то били важни службени подаци који су се односили на питања укупног здравства у Краљевини Југославији

Цвјетко Буловић, *Историјат школства, здравства и културе Општине Градишка*, Градишка 2010. и Tomislav Elenkov, Arijana Elenkov, *Šapat vekova – razvoj prijedorskog zdravstva,* Laktaši 2010.

[5] Бојан Стојнић, Верица М. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, Бањалука 2012; Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015),* Бањалука 2015; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, Бањалука 2017; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, Бањалука 2017. и B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, Banja Vrućica 2019.

или Босанској Крајини (Врбаској бановини), а који су објављени у оновремној периодици.[6]

Посебну вриједност у обради овог важног историјског питања и историјске области представљају службенички досијеи љекара, од којих је већина сачувана, с обзиром да су путовали службено са љекарима на које су се односили и остали тамо гдје су љекари окончали свој животни рад и вијек. Понекад су неки од тих службеничких досијеа представљали у малом историју неких здравствених питања и мјеста са здравственим установама, посебно Бањалуке али и других мјеста, што је олакшавало обраду ширих и разновсних здравствених питања на простору Босанске Крајине. Ови службенички досијеи највише се налазе у Архиву Југославије и Војном архиву у Београду с обзиром на њихову уску везу у многим питањима са централним институцијма Краљевине Југославије, чије је сједиште било у Београду, какве су биле Министарство социјалне политике и народног здравља и Министарство војске и морнарице, а који су, свако из својих националних и стратешких интереса, водили евиденције о здравственом особљу на територији цијеле државе.

На крају, желим да захвалим ментору проф. др Горану Латиновићу, ванредном професору Филозофског факултета Универзитета у Бањалуци, и члановима комисије, проф. др Драгиши Васићу, ванредном професору Филозофског факултета Универзитета у Бањалуци, и проф. др Слободану Бјелици, редовном професору Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, на корисним сугестијама и подршци коју су ми пружили током рада на докторској дисертацији.

У Бањалуци, 24. марта 2022.

[6] За историју здравства у Босанској Крајини велики значај има штампа, бањалучки *Службени лист Врбаске бановине*, *Врбаске новине* и *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, београдска *Политика*, *Правда*, *Време*, *Службене новине Краљевине Југославије*, *Службени војни лист*, *Медицински годишњак Краљевине Југославије*, *Гласник Савеза лекарских комора*, *Социјално-медицински преглед*, *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа* и *Лекар* и сарајевски *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, затим разни здравствени шематизми, календари, адресари, информатори, алманаси, водичи, званичне статистике, записници годишњих састанака Банског вијећа Врбаске бановине, мемоари, сјећања и слично.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Од првог помињања Босанске Крајине 1593. године, послије њеног постепеног османлијског освајања кроз нешто дуже од једног вијека, па преко аустроугарске окупације и ослобођења и уједињења у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, у њој су се често јављале разне заразне болести, љекари врло ријетко у градовима, а никако на селима. У то вријеме, без обзира на болест, болесници су већином лијечени код куће, "па што му Хактала нареди, смрт или здравље". У вези са тим бањалучки публициста Стојан Бијелић, на основу памћења старих људи, пише: "Живећи посве примитивним животом, сва нам је медицинска (ако се таком смије назвати) знаност и вјештина била у рукама гатара, врачара, хоџа, попова и фратара". Болесне су лијечиле "бабе и видари, па ако оздрави, то је њихова заслуга, а ако умре, ускраћена му је, по Божијој вољи, нафака".[7]

Описивач ових прилика Марко Р. Марковић каже да је народ придавао гатарама и врачарама велику пажњу, јер су болесне лијечили "на разне тајанствене начине, који се даду на сугестију свести... Вјера у моћ гатања тако му је чврста, да га никако не можеш разувјерити".[8] Дјелимично је лијечење обављано масажом, а највише љековитим биљем. Муслимански свештеници, хоџе, лијечили су помоћу китаба (свете књиге) и давањем записа (амајлија). Православни свештеници, из вјерских разлога, нису вјеровали у моћ записа, па их нису вјерницима ни давали. Стојан Бијелић каже да су они читали болеснима молитве. За католичке фратре, за које наводи да су били најобразованији у османско вријеме, он каже да су из области медицине говорили мисе. За њих још каже да су многи од њих, школујући се на Западу, добијали, упоредо са вјерским образовањем и основе из медицине, а да је било и квалификованих љекара и познавалаца љековитости разних трава.[9] Историчар нашег времена Војислав Богићевић, обрађујући босанске фрањевце, каже за њих да су располагали и медицинским књигама, чувеним рукописним "љекарушама", у којима се расправљало о грозници, куги, уједу змија, али и реуматизму, главобољи,

[7] С. Бијелић, *Казивања паметара о прошлости Бање Луке и Крајине*, 163, 329.

[8] Марко Р. Марковић, *Народно гатање*, у: *Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини*, Сарајево, год. IV, јануар–март 1892, књ. I, 199.

[9] С. Бијелић, *нав. дјело*, 163, 165.

болестима желуца, задухи итд.[10] Љекаруша је било и православних, муслиманских и јеврејских, од којих се таква једна чува у Музеју Републике Српске у Бањалуци.[11]

Љекарско знање преносило се с кољена на кољено, нарочито у кориштењу природе за лијекове, а највише флоре у земљи.[12] За многе биљке у Босанској Крајини се вјеровало да имају посебну, магијску моћ, а цијенила се тисовина, глог, бијели лук, а посебно љесковина, којој се приписивала магијска моћ.[13] Према Леополду Глику, на народну медицину у Босни утицала је, поред словенске културе, римска и грчка из античког доба, германска и талијанска из средњег вијека и касније османско-арапска.[14]

Постоје историјски подаци да су у Бањалуку долазили из Дубровника школовани љекари прије појаве имена Босанске Крајине. Познати истраживач здравства др Ристо Јеремић пише да је у Бањалуци 1589. године боравио кратко дубровачки љекар Томо Наталић Будиславић, како би лијечио бањалучког пашу. Један документ од 8. јула 1591. године спомиње Будиславићев боравак у Бањалуци од неколико мјесеци у служби босанског паше, који је, као пашин познаник, и дошао на његов позив. Боравио је Будисављевић у јулу 1596. године у Бањалуци ради лијечења њеног дефтердара.[15] Годину дана раније боравио је у Бањалуци, из истог разлога, извјесни дубровачки љекар Аврам, за кога се претпоставља да је у њој умро од куге.[16] Љекаре који су долазили у Босну из далматинских градова Турци су називали "хећим".[17]

У вези са кугом и заразним болестима у Босни и Херцеговини у XVII вијеку морали су дубровачки поклисари, конзули и агенти са својих путовања кроз балканске земље да достављају писмене извјештаје сенату, у којима се говорило о учесталости

---

[10] Vojislav Bogićević, *Bosanski franjevci – fratri – kao ljekari u doba turske uprave u Bosni,* у: *Život i zdravlje*, časopis za zdravstveno prosvjećivanje, Sarajevo 1951, br. 7–8, 19.

[11] Ради се о оригиналном рукопису фра Марка Јурића из 1847. године, који је писан латиницом, икавским нарјечјем, и садржи око 70 страна. Књигу је Музеју Републике Српске поклонио Бањалучанин Мирко Маркезић. Milan Ferković, *Fra Marko Jurić: Likarie, 1847*, у: *Scripta Medica*, časopis ljekara Bosanske Krajine, Banja Luka 1966, god. I, br. 2, 85.

[12] Leopold Glück, *Narodni lijekovi iz bilinstva u Bosni,* у: *Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини,* Сарајево, год. IV, јануар–март 1892, књ. I, 134–135.

[13] Špiro Kulišić, *Verovanja o ljeskovini u Bosanskoj Krajini i Kordunu,* у: *Развитак*, Бањалука, год. VI, 1. фебруар 1939, бр. 2, 48–58.

[14] L. Glück, *Narodni lijekovi iz bilinstva u Bosni,* 134–135.

[15] Р. Јеремић, *Прилози историји здравствених и медицинских прилика Босне и Херцеговине под Турском и Аустро-Угарском,* 59.

[16] Čedo Aleksić, *Nastanak banjalučke bolnice,* у: *KOD*, časopis Komore doktora medicine Republike Srpske, Banjaluka, novembar 2010, god. IX, br. 23, 48.

[17] Teodor Ilić, *Od mora ećim,* у: *Život i zdravlje*, časopis za zdravstveno prosvjećivanje, Sarajevo 1951, br. 1–2.

разних епидемија. Називали су их кугом и заразом као синонимима, а понекад као кужне и злочесте огњице, а рјеђе су спомињали туморе као знак бубонске куге.[18] У XVI вијеку Османско царство је сматрано за државу "готово константне куге".[19] У Бањалуци се ова болест помиње у јесен 1596, затим 1611, 1625. и 1690. године. У љето те 1690. године услиједило је харање куге Босном послије мраза и снијега у прољеће и страховите суше "која је све спржила што је од мразева било преостало". Тада је дошло до глади "каква се није памтила". Према записима Николе Лашванина умирање због глади и у Босни и Бањалуци било је толико да мртве није имао ко да сахрани, да су неки јели лешеве људи, а због заразе куге у јесен "људи умираху на сваком кораку".[20] У великој епидемији куге 1731–1732. године укопавано је у Сарајеву, Мостару и Бањалуци дневно и по 300 мртваца. У 1731. години било је мало мјеста у Босни и Херцеговини у "којима црна смрт није косила". Сљедеће године "болест се испољавала напрасном смрћу", а у Бањалуци је изазвала помор 7.000 људи.[21] За цијелу Босну и Херцеговину се говорило да "нит оста град, ни село гди не помори", да је у Босни искоријенила многе породице и села. У вези са стањем у 1816. години др Ристо Јеремић је истицао за Босанску Крајину: "Мораше куга, много народа помори, многе домове опусти".[22] На овим просторима посљедња велика куга забиљежена је 1856. године.[23]

Епидемијски путеви у Босну и Херцеговину водили су већином поморским путем из Цариграда преко морејских, јонских и јадранских лука, али и копном преко Бугарске и Србије.[24]

Усљед оваквих продора, у Босни и Херцеговини су до краја XIX вијека више од 50 пута харале разне болести и епидемије,[25] а најчешће сифилис, туберкулоза, лепра, трахом, фавус и разна гљивична обољења, као и акутне инфективне болести:

---

[18] Đuro Orlić, *Dubrovačke vijesti o epidemijama u Bosni i Hercegovini u XVII vijeku, од 1600–1650*, Sarajevo 1956, 47.

[19] Богумил Храбак, *Кужне редње у Босни и Херцеговини 1463–1800*, у: *Историјски зборник*, Бањалука 1981, год. II, бр. 2, 9.

[20] S. Jankijević, *Život i prilike u BiH od 1682. do 1750. godine (Iz zapisa fra Nikole Lašvanina)*, у: *Život i zdravlje*, Sarajevo 1955, br. 8–9, 28.

[21] Б. Храбак, *Кужне редње у Босни и Херцеговини 1463–1800*, 14–28.

[22] Р. Јеремић, *нав. дјело*, 19, 24.

[23] Ч. Алексић, *Хигијенски завод у Бањалуци*, 25.

[24] Đ. Orlić, *Dubrovačke vijesti o epidemijama u Bosni i Hercegovini u XVII vijeku, од 1600–1650*, 48.

[25] Р. Јеремић, *нав. дјело*, 18–19.

колера, вариола, трбушни тифус, дизентерија, морбили и шарлах, а код дјеце посебно дифтерија.[26]

Заразе су нарочито доносили турски војници, усљед којих су у Бањалуци изумирале читаве махале, а заразне болести обиљежиле су град многим муслиманским гробљима. Харање велике колере 1833/34. године значајно је у Бањалуци прориједило и српско становништво. Поново није ко имао мртве да сахрани.[27] Колера у ендемично-епидемијској форми и ширих размјера јављала се и за вријеме аустроугарске окупације 1887. године у бањалучкој околини, гдје је од ове болести умро сваки други заражени. Болест се поново јавила на градилишту пруге од Доњег Вакуфа до Јајца 1893. и на подручју Окружне области Бањалука 1897. године, када је санитетски референт тражио отварање привремених болница у зараженим подручјима.[28] У овом раздобљу је посљедња епидемија колере била 1913–1914. године у Посавини. На подручје Среза Брчко болест је унесена из Славоније, у коју је доспјела из Србије, а гдје ју је војска проширила послије велике битке на Овчијем пољу.[29]

Турски војници донијели су у Босну и ендемски сифилис, вјероватно у XVIII вијеку. Његова раширеност се поклапала "са мрежом турских трговачких и војних путева" и са сличношћу "клиничких форми нашег и малоазијског сифилиса".[30] Иако је ендемског сифилиса било у свим срезовима Босанске Крајине, више га је било у јужним него у сјеверним срезовима. И сифилис се за вријеме аустроугарске окупације ширио експлозивно и епидемијски. У званичним документима се каже да се сифилис масовно шири и да ове болести није било у толико великој мјери док се нису појавиле "оне жене".[31]

У Босни су велике богиње (оспице, шеше, козице, красте) покосиле више људи него све остале епидемије заједно. Ову болест народ је сматрао "неизбјеживом болешћу нарочито млађе чељади". Од козица је боловао у дјетињству готово сваки становник Босне и Херцеговине за вријеме османске владавине. У многим мјестима Босанске Крајине вариолацију су средином XIX вијека вршили православни

[26] I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u Bosni i Hercegovini*, 67.
[27] С. Бијелић, *нав. дјело*, 165.
[28] Ч. Алексић, *Хигијенски завод у Бањалуци*, 26.
[29] Josip Krutina, *Kolera u kotaru Brčkom. Moja iskustva u Bosni godine 1913*, у: *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 36, 15. rujna 1914, br. 9, 417, 429, 431.
[30] S. Jankijević, *Život i prilike u BiH od 1682. do 1750. godine (Iz zapisa fra Nikole Lašvanina)*, 27.
[31] Ч. Алексић, *нав. дјело*, 27–28.

свештеници.[32] У овом раздобљу посљедња епидемија великих богиња у Босанској Крајини била је 1920. године, када је на подручју Окружне области Бањалука било обољело 13 особа.[33]

Заразе су највише ширили примитивни услови живота, посебно по сеоским кућама, гдје су становници често становали са стоком под једним кровом, или у приземљу стока, а на спрату са једном просторијом од 10 до 30 људи. Куће су биле неусловно грађене, са малим прозорима, без провјетравања, а зими често прегријане, у којима је сушен и веш.[34] У Бањалучком округу због неусловних станова и немара у лијечењу била је шуга (свраб, scabies) честа. Око Бањалуке било је и случајева пелагре.[35]

У Босанској Крајини, и уопште у Босни и Херцеговини, харала је туберкулоза (сушица). Према тврдњи посланика у Сабору Босне и Херцеговине Косте Мајкића, од ове болести на 10.000 становника умирало је 60, што је у другим земљама било далеко мање.[36]

Водовода је у вријеме османске власти у Босни и Херцеговини било мало и примитивно грађених. У аустроугарском раздобљу у цијелој Босни и Херцеговини било их је 143, у укупној дужини од 121 км. Бањалука је имала водовод од прве деценије XX вијека.[37]

Болестима и заразама, посебно код сеоског становништва, доприносила је једнолична и вегетабилна исхрана, са постом код Срба преко 200 дана.[38] Здрављу је проблем представљао алкохолизам, а у аустроугарско доба намножавање кафана и механа, које су представљале расадник заразних болести. У вези са тим начелник Бањалучког округа званично је извјештавао: "По овим трошним и прљавим зградама скупљају се разни беспосличари и пијанице, а и сељачки народ сврађа се у ове зграде приликом пазарних и уредовних дана, већи део заразних болести има свој почетак у оваковим зградама". Сељак је, због скупоће, најчешће користио ракију шпиритушу, од које се "опијао до занемљења". Чести су били случајеви обрачунавања ножевима у

---

[32] *Извјештај о управи Босне и Херцеговине 1906*, Загреб 1906, 94; Р. Јеремић, *нав. дјело*, 54.

[33] *Народно јединство*, Сарајево, год. III, 25. фебруара 1920, бр. 38, 3.

[34] Р. Јеремић, *нав. дјело*, 70.

[35] Исто, 75–77.

[36] *Стенографски извјештај XVII сједнице Сабора Босне и Херцеговине, дне 13. фебруара 1914. у Сарајеву*, 45.

[37] Водовод у Бањалуци изграђен је 1908. године. За његову изградњу потрошено је 899.299 круна. Од тога је војна управа дала 22.000 круне, а све остало је подмирила Градска општина. *Извјештај о управи Босне и Херцеговине 1906*, 561; Р. Јеремић, *нав. дјело*, 71–72.

[38] Р. Јеремић, *нав. дјело*, 73–74.

припитом стању. Један сресни љекар хвалио се да је само од вјештачења тешких повреда направио себи кућу.[39]

Први школовани љекари почели су долазити тек крајем 40-их година XIX вијека у Бањалуку, и то са турском војском, а нису били Турци већ из редова Јевреја, Грка и Јермена. Неки су напуштали војну службу из материјалних разлога и у граду задобијали "своје имућне пацијенте".[40]

Повећан број турских војних љекара у Бањалуци појавио се са устанком Срба у Босни и Херцеговини 1875. и њихових борби са Турцима 1875–1878. године. Они су лијечили рањене турске војнике, што се поновило и у отпору бањалучких муслимана и Турака при надирању аустроугарске окупационе војске 1878. године.

И први турски школовани љекари су, често и до краја турске власти, били мање-више травари. У односу на њих, у аустроугарском, и почетном и каснијем времену, љекари су били врло школовани, посебно војни. Разлика у здравству турског и аустроугарског времена била је у квалитету здравствених установа и лијекова, посебно због успостављања и уређења здравствених установа – болница и апотека – у аустроугарском раздобљу, које су водили школовани љекари и апотекари.

Са окупацијом 1878. године Аустроугарска је затекла у Босни и Херцеговини више разних епидемијских болести (богиња, скарлатина, дифтерије, мраса, тифуса), много болесника од хроничних заразних болести (сифилиса, лепре, шуге, струпа, туберкулозе), многе са нервним и душевним обољењима, а нарочито велики број дјеце са тјелесним манама и недостацима. Од здравствених установа затекла је Аустроугарска у цијелој Босни и Херцеговини само по једну праву болницу, апотеку, школовану бабицу, четири љекара, који нису сви били школовани, али је зато затекла велики број врачара, видара, бајалица, бербера, љекара и апотекара "Шпањола" (Јевреја), неколико литотома и једног реклинатора.[41]

У овоме раздобљу, између турске и аустроугарске власти, дао је замах развоју народне медицине општепознати народни радник Васо Пелагић, који је основе из медицине стекао током школовања на Универзитету у Москви, гдје је од 1863. до 1865. слушао предавања, поред историје и политичке економије, и из медицине. На тој основи и његовог знања из медицине настало је 1879. познато и историјско дјело

[39] Исто, 74; Nebojša Radmanović, *Banjalučki okrug 1920. godine (Izvještaj načelnika Okruga banjalučkog od 25. juna 1920)*, у: *Glasnik arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1980/81, god. XX–XXI, knj. XX–XXI, 206.

[40] С. Бијелић, *нав. дјело*, 166.

[41] Р. Јеремић, *нав. дјело*, 70, 81.

под насловом *Народни учитељ*, које спада у најчитанију књигу на простору бивше Југославије у вези са лијечењем разних болести помоћу трава.

Са аустроугарском окупацијом, као преломном моменту у односу на османску, наступио је развој многих друштвено-економских и културно-просвјетних питања, који је карактеристичан и за развој здравства. Она је успоставила низ болничких установа: Општинску и Војну болницу у Бањалуци, општинске и среске болнице у Дервенти, Приједору, Бихаћу, Цазину, Кључу, Котор Варошу, Босанском Новом и Прњавору, затим болницу специјалног типа – Ортопедски завод "Марија Звијезда" у Трапистима, као и установе у служби здравства – Среску болесничку благајну и Црвени крст.

Нови замах у сузбијању болести и подизању здравствених установа почео је са настанком Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, у раздобљу од 1918. до 1929, када су никле нове болничке и социјално-хигијенске установе: Ортопедски завод у Бањалуци, Рударска болница у Љубији, Стална војна болница у Бањалуци, Окружни уред за осигурање радника у Бањалуци са својим болницама и амбулантама, а посебно Стална бактериолошка станица у Бањалуци и домови народног здравља у Бањалуци и Бихаћу.

Са оснивањем Врбаске бановине 1929. наступио је нови, пуни и модерни замах у здравству Босанске Крајине. Са Бановином је здравство Босанске Крајине, на основу *Закона о називу и подели Краљевине на управна подручја* од 3. октобра 1929, пренесено из централне владе у надлежност Краљевске банске управе у Бањалуци на челу са њеним баном.[42] У банову надлежност су улазили, између осталог, и послови опште управе из области здравства и социјалне политике.[43] Бану Врбаске бановине је био потчињен Хигијенски завод у Бањалуци и све хигијенске установе. Он је преко овог завода вршио и хигијенску службу у Бановини.[44] На основу подјеле банске

[42] Б. Стојнић, *Здравствене прилике у Врбаској бановини 1929–1941*, у: *Зборник Матице српске за историју*, Нови Сад 2018, бр. 97 (1/2018), 133.

[43] У надлежност бана улазили су послови из области здравства и социјалне политике: "1. Заштита рада, инспекција рада, парних котлова и др.; посредовање рада, надзор над радничким коморама. 2. Послови и надзор над свим социјалним установама у бановини. 3. Старање за инвалиде у колико нису инвалидским законом такви послови пренети у надлежност других власти; старање око сиромашних и старих, као и око свих хуманитарних установа; надзор над социјалним радом самоуправних тела. 4. Сви послови санитетске управе: болнице, купалишта, лечилишта; затим надзор над санитетским саветима, лекарским и апотекарским коморама". Чл. 8 *Закона о називу и подели Краљевине на управна подручја*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 4. октобар 1929, бр. 232, 1.

[44] Чл. 41 *Закона о банској управи*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 7. новембар 1929, бр. 261–CV, 1.956.

управе на осам одјељења, врховни санитетски орган у Врбаској бановини било је Одјељење за социјалну политику и народно здравље (VI), које се дијелило на Одсјек за социјалну политику и Одсјек за народно здравље.[45]

Средства која су издвајана за здравство Врбаске бановине била су недовољна, иако су у његовом финансурању учествовали Краљевска банска управа Врбаске бановине, Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије и разни фондови.[46] И поред тога што је Врбаска бановина по потребама и заосталости била на првом мјесту у држави, она је у буџетској расподјели средстава за здравство била на посљедњем мјесту.[47]

Њој су, поред пасивних предјела раније Врбаске и Бихаћке области, припали и исти такви дијелови Травничке и Тузланске области.[48] Географске одлике Врбаске

---

[45] У надлежност Одјељења за социјалну политику и народно здравље улазили су: "1) старање о ратним инвалидима, сирочади и сиромашнима; 2) одобравање упослења страним радницима и намештеницима... 3) управљање у купалиштима и лечилиштима и доношење одлука у вези са управљањем... изузимајући давање купалишта у експлоатацију; 4) управљање и надзор над болницама, дечијим и инвалидским установама, школама за бабице и хуманитарним установама; 5) пројектовање, грађење, и проширење нових болница... 6) предлози за оснивање нових болница и нових болничких оделења... 7) извршење одредаба правилника бр. 13102/27 год. о болницама; 8) управљње службом и одређивање службе среским санитетским референтима; 9) доношење одлука у другом и последњем степену по свима кривицама донетим на основу санитетског закона и осталих санитетско-полицијских прописа; 10) одобравање опште лекарске праксе... назива специјалисте... обављања практичног стажа... вршења волонтерске лекарске службе у санитетским установама... вршења споредне службе... дентистичке праксе... праксе нижем санитетском особљу (бабицама, масерима и сл.); 11) одобравање за слободно руковањем апотеком,... апотекарских концесија... одобрења о продаји апотека... за отварање апотека по издатој дозволи за држање апотека... за држање дрогерија... за увоз и продају отровних ствари; ретаксација апотекарских рачуна за државне и самоуправне установе и надлештва; 12) одобрења уговора и избора општинских лекара и бабица по расписаном стечају; 13) одређивање комисије за преглед умоболних, као и упућивање умоболних у болнице... 14) одобравање и извршење асанација..." Чл. 41 *Закона о банској управи*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 7. новембар 1929, бр. 261–CV, 1.956.

[46] Б. Стојнић, *Здравствене прилике у Врбаској бановини 1929–1941*, 134; Б. Стојнић, *Организација здравствене и социјално-хигијенске службе у Врбаској бановини (1929–1941)*, у: *Токови историје*, часопис Института за новију историју Србије, Београд 2019, бр. 1, 12.

[47] Врбаска бановина је у погледу државних субвенција за здравство била на посљедњем мјесту у Краљевину Југославији. Тако је државна субвенција за здравство по глави становника у 1933. години износила: у Дравској бановини 16,11 динара, у Приморској бановини 10,87 динара, у Дринској бановини 10,49 динара, у Савској бановини 9,15 динара, у Зетској бановини 8,44 динара, у Вардарској бановини 8,20 динара, у Моравској бановини 6,78 динара, у Дунавској бановини 6,01 динара, а у Врбаској бановини 3,67 динара. *Говор г. Пере Граића народ. посланика Среза мркоњићког, одржан 15. марта 1933. у Народној скупштини у Београду*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 24. март 1933, бр. 89, 5; *Говор др-а Славка Пиштељића народног посланика на седници Народне скупштине 10. марта о. г.*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 4. април 1934, бр. 373, 2.

[48] Површина Врбаске бановине износила је 20.937 км^2 или 8,46 одсто државне територије. Чинили су је административно-управни срезови: Бањалука, Бихаћ, Босанска Дубица, Босанска Градишка, Босанска Крупа, Босански Петровац, Босански Нови, Цазин, Дервента, Двор, Гламоч, Грачаница, Јајце, Кључ, Котор Варош, Мркоњић Град, Приједор, Прњавор, Сански Мост и Тешањ. На основу споразума Цветковић–Мачек из августа 1939, срезови Градачац и Дервента издвојени су из Врбаске бановине и припојени новооснованој Бановини Хрватској. *Rečnik–Imenik mesta Kraljevine Jugoslavije*, izradio Vlad. Marinković, Beograd 1930, 16–17; *Banovina Vrbaska – Opšti pregled*, Banja Luka 1931, 3, 14–23; Matko Kumarić, *Monografija Vrbaske banovine*, Banja Luka 1932; Б. Стојнић, *Краљевска*

бановине, са разнородним и неуједначеним економским и просвјетно-културним развојем и изразитим конфесионалним различитостима, одредиле су умногоме и њене здравствене прилике, на које је највише утицала бројност њеног становништва.[49] Оно је почетком 30-их година прелазило 1.000.000 становника.[50] Годишњи број рођених се кретао између 42.000 и 45.000, а број умрлих око 20.000.[51] Међу њима је био "велики помор дјеце, мало стараца и велики помор људи у продуктивном добу".[52] Ово стање 1935, са наталитетом од 41,44‰ и прираштајем 22,74‰, било је најдинамичније у Краљевини Југославији.[53] Превладавало је млађе и радно способно становништво, којег је до 19 година старости било 51,9 одсто, од 20 до 59 година 43,3 одсто и преко 60 година свега 4,8 одсто.[54]

Становништво је живјело претежно у великим породичним задругама, што је утицало и на квалитет живота. Тако је живјело у малим домаћинствима до пет чланова 30 одсто, у средњим домаћинствима од пет до десет чланова 49,5 одсто и у великим, са преко десет чланова, 20,5 одсто становника.[55]

У Бановини је, по социјалној структури становништва, на селу живјело 90 одсто, а у граду 10 одсто. Цијела сеоска структура становништва бавила се пољопривредом. Превладавали су малопосједници, који су имали од од два до 50

банска управа Врбаске бановине (историјат стваралаца и приказ организације архивског фонда), у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, Бањалука 2009, год. I, бр. 1, 26.

[49] Б. Стојнић, *Заразне и социјалне болести у Врбаској бановини (1929–1941)*, у: *Годишњак за друштвену историју*, Београд 2018, год. XXV, св. 2, 90.

[50] Према подацима пописа становништва из 1931, на подручју Врбаске бановине је било 1.037.382 становника, од тога православних 600.529 или 57,89 одсто, муслимана 250.265 или 24,13 одсто, римокатолика 172.787 или 16,66 одсто, Јевреја 1.160 или 0,11 одсто и осталих 12.641 или 1,21 одсто. Католици су чинили већину становништва само у Срезу Дервента (50,67 одсто), муслимани у срезовима Цазин, Грачаница и Добој, а православни у 17 срезова. У преостала три среза православни су чинили релативну већину у Бихаћу (43,70 одсто), католици у Градачцу (38,61 одсто), а у Срезу Маглај је било подједнако православних и муслимана. Јово Зубовић, *Становништво Врбаске бановине*, у: *Развитак*, Бањалука, год. VI, 1. јануара 1939, бр. 1, 4–7, 10; Стеван Мољевић, *Улога и значај Врбаске бановине*, Бањалука 1939, 2, 5–6.

[51] Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 20.

[52] У Врбаској бановини годишње је умирало око 21.000 људи, од тога 6.472 дјеце до једне године, 3.534 од једне до пете, 1.069 од пете до десете, 981 од десет до 20, 2.672 одраслих од 20 до 40, 3.030 од 40 до 60, 2.677 од 60 до 70 година и 528 особа преко 80 година старости. Смртност дјеце до пете године представљала је половину укупног броја умрлих. Висок проценат смртности дојенчади објашњаван је "неупућеношћу сеоског становништва у правилну исхрану", а дјеца до пете године умирала су од разних акутних болести: морбила, дифтерије, скрлети и пертусиса. Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 20; Ј. Зубовић, *Становништво Врбаске бановине*, 15.

[53] Ј. Зубовић, *нав. рад*, 9.

[54] Исто, 10–11.

[55] Исто, 10–13.

хектара, а средњих посједа је било неколико, тако да је просјечни сеоски посјед био између осам и 10 хектара.[56]

Сељак је сијао на око 40 одсто обрадиве површине кукуруз, на 27 одсто пшеницу (озиму и јару), на 15,3 одсто зоб, на 6,6 одсто јечам (озими и јари), на 3,7 одсто кромпир (рани и позни), на 2,9 одсто раж (озиму и јару), на 0,9 одсто наполицу, на 0,7 одсто пасуљ и на 0,12 одсто крупник. Обарада земље била је примитивна. Годишњи приноси су били скромни и без тржишних вишкова.[57]

Слично је било и са сточарством, којим се бавило око 80 одсто становника Бановине, квантитативно добро, а квалитетно лоше. Доминирало је овчарство, које је било "велик дио народног покретног капитала".[58]

У бављењу воћарством, које је у Бановини било на трећем мјесту, највише се узгајала шљива, од које се око 80 одсто производила ракија, а око осам одсто сушило и два одсто користило за пекмез.[59]

Неразвијеност пољопривреде почивала је на непросвијећености становништва. У години оснивања Бановине било је 312 народних школа[60] и преко 72 одсто неписмених, а већина писмених су читали мало, махом новине.[61]

У вези са општом заосталости у Врбаској бановини, њен први бан Светислав Тиса Милосављевић је 20. новембра 1929. реферисао краљу Александру Карађорђевићу сљедеће: "Човеку који први пут тамо долази, јако пада у очи велика сиротиња и општа заосталост на свима пољима јавног рада: у саобраћају, привреди, као и у просветно-културном животу". Потом је додао да је народ "миран, трудољубив и са малим задовољан".[62]

Сиромашна Врбаска бановина суочила се са бројним тзв. социјалним болестима – акутним заразама, туберкулозом, венеричним болестима, маларијом, алкохолизмом, хроничним и дегенеративним болестима – које су представљале одраз ниског нивоа здравствене просвијећености и опште културе. Сузбијање заразних

---

[56] Б. Стојнић, *Светислав – Тиса Милосављевић и пољопривреда Врбаске бановине*, у: *Светислав – Тиса Милосављевић: Зборник Округлог стола одржаног у Бањалуци 16. октобра 2004. године*, Бањалука 2006, 98, 99.

[57] Б. Стојнић, *Светислав – Тиса Милосављевић и пољопривреда Врбаске бановине*, 100.

[58] Исто, 102.

[59] Исто, 104.

[60] Љубодраг Димић, *Бан Светислав – Тиса Милосављевић, културне прилике и културна политика у Врбаској бановини 1929–1934*, у: *Светислав – Тиса Милосављевић: Зборник Округлог стола одржаног у Бањалуци 16. октобра 2004. године*, Бањалука 2006, 164.

[61] Ј. Зубовић, *нав. рад*, 10–15.

[62] Светислав Тиса Милосављевић, *Мемоари – Бановање* (приредили: Небојша Радмановић, Верица М. Стошић и Зоран С. Мачкић), [Том 2], Бањалука 2005, 30.

болести био је један од највећих проблема санитетске службе на територији Врбаске бановине. Сви напори надлежних власти усмјерени ка побољшању суморне слике здравствених прилика сусретали су се културним, социјалним и економским недаћама.[63]

У циљу здравственог напретка, власти су објављивале у *Службеном листу Врбаске бановине* седмичне извјештаје о кретању заразних болести у Врбаској бановини.[64] Али, пријавна служба, у циљу ефикаснијег сузбијања акутних заразних болести, није функционисала како је требало на подручју Врбаске бановине, па је често епидемија остајала неоткривена недјељама и мјесецима.[65] Због тога је, Хигијенски завод у Бањалуци упутио 7. маја 1930. свим среским начелницима и Дому народног здравља у Бихаћу позив да се придржавају *Правилника о пријављивању заразних болести* и *Закона о сузбијању заразних болести*[66] и да пријављују на вријеме заразне болести на свом подручју, јер се дешавало "да се често пута епидемије великих размера откривају сасвим случајно и то обично, пошто је болест покосила

[63] Б. Стојнић, *Заразне и социјалне болести у Врбаској бановини (1929–1941),* 95.

[64] Евиденције су током 1930. вођене о сљедећим болестима: лепра, скарлатина, група тифа, морбили, дифтерија, антракс, тиф. сксант., ерисипелас, портусис, пјегавац, заразно запаљење мозга, дизентерија, тетанус, лиса, дремалица и рабиес. *Седмодневни извештај о заразним болестима у Врбаској бановини*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 25. јануар 1930, бр. 8, 4; *Исто*, 21. фебруар 1930, бр. 12, 3; *Исто*, 13. март 1930, бр. 15, 2; *Исто*, 20. март 1930, бр. 16, 2; *Исто,* 16. април 1930, бр. 20, 3; *Исто*, 15. мај 1930, бр. 25, 3; *Исто*, 19. јун 1930, бр. 30, 2; *Исто*, 24. јул 1930, бр. 35, 3; *Исто*, 31. јул 1930, бр. 36, 3; *Исто*, 14. август 1930, бр. 38, 2; *Исто*, 21. август 1930, бр. 39, 2; *Исто*, 28. август 1930, бр. 40, 2; *Исто*, 11. септембар 1930, бр. 42, 4; *Исто*, 18. септембар 1930, бр. 43, 6; *Исто*, 25. септембар 1930, бр. 44, 5; *Исто*, 3. октобар 1930, бр. 45, 5; *Исто*, 12. октобар 1930, бр. 47, 9; *Исто*, 16. октобар 1930, бр. 48, 2; *Исто*, 23. октобар 1930, бр. 49, 3; *Исто*, 30. октобар 1930, бр. 50, 5; *Исто*, 13. новембар 1930, бр. 52, 3; *Исто*, 20. новембар 1930, бр. 53, 5; *Исто*, 27. новембар 1930, бр. 54, 5; *Исто*, 4. децембар 1930, бр. 56, 8; *Исто*, 11. децембар 1930, бр. 57, 5; *Исто*, 25. децембар 1930, бр. 59, 4, 6; *Исто*, год. III, 1. јануар 1931, бр. 1, 2; *Исто*, 15. јануар 1931, бр. 3, 3.

[65] Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина,* 18.

[66] Према *Закону о сузбијању заразних болести*, обавезној пријави подлијегале су, на основу клиничке дијагнозе, сљедеће заразне болести: 1. Cholera (колера), 2. Pestis (куга), 3. Febris Flava (жута грозница), 4. Variola vera (велике богиње у свим облицима), 5. Typhus exanthematicus (пјегави тифус), 6. Typhus recurrens (повратни тифус), 7. Febris typhoides – Typhus abdominalis – Paratyphus – Група тифа (сваки посебно – врућице – црвени тифус – паратифус), 8. Dysenteria (срдобоља), 9. Scarlatina (скрлет), 10. Diphteria et Croup (гушобоља), 11. Meningitis cerebrospinalis (заразно запаљење можданице), 12. Encephalitis lethargica (дремалица), 13, Erysipelas (црвени вјетар), 14. Malleus (сакагија), 15. Tetanus (зли грч), 16. Antrax (прострел – бедреница), 17. Lepra (губа), 18. Febris melitensis (Малтешка грозница и Бангова болест), 19. Lyssa (rabies – бјеснило), 20. Morbus Weyli (Вајлова болест), 21. Poliomyelitis acuta (заразно запаљење кичмене мождине) и 22. Fabris puerperalis (бабиња грозница). Осим наведених, пријави су подлијегале, чим се појаве у епидемијском облику и у изузетној јачини, ове заразне болести: 1. Morbilli (мрасе), 2. Varicellae (овче богиње), 3. Rubeola (црвенице), 4. Pertussis (велики кашаљ), 5. Febris Papataccii (папатачин грозница – пасијача), 6. Parotitis epidemica (заушњаци), 7. Grippe (кињалица) и 8. Dengue. Министар социјалне политике и народног здравља могао је и друге болести у случају потребе означити као заразне. Чл. 1 *Закона о сузбијању заразних болести*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 24. јануар 1930, бр. 18–VII, 41; Чл. 1 и 2 *Правилника о пријављивању заразних болести и о сабирању података о њиховом кретању*, у: *Службене лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 4. децембар 1930, бр. 56, 7.

велики број жртава". У позиву се даље каже: "У будуће ће се код овакове епидемије спроводити тачна истрага, те ће се најстрожије позвати ови органи, за које се установи, да пропустилн подузети све што је потребно, а што су по дужности требали да подузму. По природи саме ствари, у првоме реду позваће се сами сресни санитетски референти".[67] Сресни љекари, којима је било повјерено сузбијање заразних болести, често су били обавијештени о болести тек кад она узме већег маха и људских жртава. Обично се дешавало да се зараза појави истовремено у више села и општина, а сресни љекар, који је обично био и једини љекар у срезу, а често и управник и једини болнички љекар, није стизао да правовремено обиђе сва заражена мјеста и спроведе неопходне мјере. Поред тога морао је "да обавља разне уредовне дужности, обилазак сеоских амбуланта па и доста замашну администрацију и извештајну службу. Осим тога мора да врши приватну праксу". Овако преоптерећен љекар није био у стању да обавља здравствену службу на територији среза, а народ је био препуштен самом себи и надриљекарима, што је погодовало несметаном ширењу заразних болести.[68]

Рад сресних љекара на терену, када се појави заразна болест, био је "скопчан... са великим издацима, јер су удаљености велике и ради тешког терена везани са губитком много времена". Путни трошкови љекарима исплаћивани су нередовно: "Лекар који се често излаже животној опасности приликом сузбијања заразне болести, приморан је да сам сноси велике трошкови око изласка". Ово је доводило до избјегавања изласка љекара на терен, што је ишло на штету народног здравља.[69]

Од акутних заразних болести које су се појављивале на подручју Врбаске бановине на првом мјесту били су морбили (оспице, крзмак) и скрлет, затим пјегави ("пјегавац") и трбушни ("цријевни") тифус и шарлах. Велик леталитет показивао је пертусис ("велики" или "магарећи" кашаљ). Иако у нормалним приликама ове болести, као што су морбили и пертусис, нису представљале велики проблем за народно здравље, оне су се појављивале у Бановини у најтежем облику, те је више стотина дјеце помрло од ових зараза.[70]

Од ових заразних болести највише су страдали планински срезови Мркоњић Град, Кључ, Сански Мост, Гламоч, Јајце и Босански Петровац. Епидемије су се

---

[67] Хигијенски завод – свим сресним начелницима и Дому народног здравља, Бихаћ, Бања Лука, 7. маја 1930, бр. 1.932/30, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 15. мај 1930, бр. 25, 2.

[68] *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 134.

[69] *Исто*, 134–135.

[70] Б. Стојнић, *Заразне и социјалне болести у Врбаској бановини (1929–1941)*, 96–97.

ријетко јављале у срезовима Дервента, Добој, Босанска Дубица и Босански Нови.[71] Главни и најчешћи узрок епидемија је употреба загађене воде, а затим ширење контактом, вођем и сл.[72]

Поред свих болести које су се јављале у планинским и брдовитим крајевима Бановине, појавила се крајем 1934. и почетком 1935. велика епидемија морбила у срезовима Јајце, Бањалука, Мркоњић Град, Кључ, Босански Петровац и Босанско Грахово, за коју су љекари који су сузбијали ову епидемију тврдили да је морбидитет износио између 85 и 90 одсто, а леталитет око седам одсто. Број регистрованих обољења износио је око 10.000, а број умрлих око 6.000.[73] Због тога је министар социјалне политике и народног здравља наредио 23. јануара 1935. Централном хигијенском заводу у Београду и Хигијенском заводу у Загребу да упуте по два своја љекара у Бањалуку, који ће се ставити на располагање ради сузбијања мрасе (морбила) и других заразних болести на просторима срезова Јајце, Мркоњић Град, Босански Петровац и Двор.[74]

Крајем 1929. и почетком 1930. велика епидемија скрлети појавила се у срезовима Гламоч, Мркоњић Град и Котор Варош. У 1930. години од 952 обољела била су 182 смртна случаја, а 1936. регистровано је 48 обољелих, од којих су умрли тројица.[75]

Врбаску бановину је усљед велике вашљивости тешко погађао пјегави тифус ("огањ", "пјегавац").[76] На подручју Краљевине СХС регистровано је 1919. године 12.198 случајева пјегавца, који је почетком те године погодио ширу околину Бањалуке, а у марту болест је погодила и сам град. Први обољели изоловани су у бараку Опште болнице у Бањалуци.[77] Од 1922. број обољелих опада, веће епидемије престају. Број регистрованих од 1926. до 1932. кретао се годишње до 200 случајева у цијелој држави. И већ у идућој 1933. години број обољелих се нагло повећао на 825, а веће или мање епидемије јавиле су се у ендемским крајевима.[78] У сљедећој 1934.

---

[71] Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 17–18.
[72] Г. Вујичић, *Здравствене и хигијенске прилике Врбаске бановине*, 42–43.
[73] Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 17–18.
[74] АРСБЛ, КБУВБ (9), VI, 16, 101.
[75] Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 18.
[76] АБиХ, ЗВБХ, кут. 173.
[77] Ч. Алексић, *нав. дјело*, 31.
[78] У селима Ђорђе Поље и Трњани код Приједора појавила се у марту 1933. епидемија пјегавог тифуса. Било је регистровано 60 случајева. Епидемију су угушили сремски љекар др Ђоко Цвијић и сестра помоћница Ћамила Ђонлагић, која је сваког дана ишла у села и обилазила сваку кућу. Приликом сузбијања болести на дезинфекцији су биле ангажоване двије парне машине, којима је руковао

години број обољелих се повећао на 2.210 случајева, због чега избијају велике епидемије, не само у ендемичним жариштима, већ се спорадично јавља пјегавац и у виду мањих епидемија и у неким неендемичним крајевима, чији се основни ланац протезао од југоистока ка сјеверозападу (Прозор – Бугојно – Јајце – Мркоњић Град – Кључ – Сански Мост), а степен ендемичности опадао је у правцу сјеверозапада. Истовремено су постојали ланци пјегавца: сјеверни (Фојница – Травник – Котор Варош – Бањалука – Приједор) и јужни (Дувно – Ливно – Гламоч – Босанско Грахово – Босански Петровац – Бихаћ – Цазин).[79] Ова ендемска болест у појединим срезовима прелазила је из једног села у друго и била присутна читаве године, а најјача у прољеће, када је била највећа несташица хране. Око сузбијања ове болести потешкоће су биле огромне. Борбу са овом болешћу отежавали су недостатак средстава и неповољне теренске прилике за достављање парних апарата за дедикулацију у заражено мјесто, а ни општине нису учествовале у сузбијању ове болести.[80]

Трбушни тифус, болест прљавих руку и ногу и нечисте одјеће, јављао се у низијским крајевима, а посебно у Посавини и доњем току ријеке Врбас. Главни и најчешћи узроци епидемије били су употреба загађене воде, међусобни контакти, воће и сл. Веће епидемије јављале су се у срезовима Бањалука, Прњавор и Босанска Градишка.[81] Већа епидемија трбушног тифуса 1925. захватила је и град Бањалуку, гдје је вакцинисано око 3.000 особа.[82] Епидемије трбушног тифуса у Врбаској бановини појавиле су се крајем 1935. и почетком 1936. године, а најтежа је била у селу Медна код Мркоњић Града.[83] Број обољелих био је између 5.000 и 6.000. Леталитет је износио 10,5 одсто. Против ове болести обављено је систематско вакцинисање два пута на поплављеном подручју између Босанске Дубице и Оџака. Тамо гдје је постојала опасност ширења заразе питком водом, власти су предузимале хитне асанационе мјере.[84]

дезинфектор Хигијенског завода у Бањалуци. *Престанак епидемије пегавог тифуса*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 22. март 1933, бр. 88, 8.

[79] B. Živković, M. Aranicki i saradnici, *Pegavac i rekurens u NR Bosni i Hercegovini (Rad Državne savezne akcije za suzbijanje pegavca i rekurensa u NR BiH)*, 8–9, 17–19.

[80] Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 18.

[81] Г. Вујичић, *Здравствене и хигијенске прилике Врбаске бановине*, 42–43.

[82] Ч. Алексић, *нав. дјело*, 31.

[83] Сремски љекар у Мркоњић Граду др Ђорђе Ковачевић је, лијечећи обољеле од трбушног тифуса у селу Медна средином априла 1936, тешко оболио од ове опаке болести. Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 81.

[84] Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 18.

У Врбаској бановини посебно је био опасан шарлах, усљед примитивних хигијенских прилика на селу.[85] У зиму 1930/31. велика епидемија шарлаха погодила је срезове Котор Варош, Јајце и Мркоњић Град, када је било 105 обољелих, од којих је 28 умрло. У априлу 1931. епидемија је била у опадању на подручју Бановине, јер су власти предузеле "облигаторно цепљење против шарлаха" како се болест не би вратила. Ова мјера спроведена је у свим крајевима гдје је шарлах био ендемичан, али и у оним мјестима која су била угрожена од жаришта ове болести.[86]

Међу акутним инфекцијама на подручју Врбаске бановине биле су дизентерија, дифтерија и антракс.[87] У септембру и октобру 1940. појавила се на подручју срезова Бањалука, Котор Варош, Прњавор, Теслић и Двор велика епидемија дизентерије са око 4.000 обољелих од ове болести и са 150 до 200 смртних случајева. У њеном сузбијању ангажовано је било цјелокупно особље Хигијенског завода у Бањалуци, сресни љекари и помоћно особље заражених срезова. До краја октобра 1940. вакцинисано је преко 20.000 особа. Због обољелих од дизентерије биле су препуне болнице у Прњавору, Котор Варошу и Теслићу, као и Заразно одјељење Државне болнице у Бањалуци. У овим болницама био је повећан број постеља. За сузбијање ове болести основана је и помоћна болница у селу Липљу, која је била раније у селу Јошавци. У циљу спречавања даљег ширења ове епидемије издао је Хигијенски завод у Бањалуци упутство становништву Врбаске бановине како да се чува од дизинтерије.[88]

За разлику од дизентерије, дифтерија се само једном појавила у епидемијској форми, у Срезу Гламоч. Сузбијање антракса није се могло успјешно спроводити јер сељацима није исплаћивана одштета за угинуле животиње.[89]

У односу на села, у градовима се појављивао од акутних зараза само шарлах, и то у радничким насеобинама у шумској индустрији.[90]

---

[85] Г. Вујичић, *Здравствене и хигијенске прилике Врбаске бановине*, 42–43; *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, Београд 1933, 146.

[86] *Стање народног здравља у Врбаској бановини и радови на асанацији у месецу марту и априлу 1931. год.*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 14. мај 1931, бр. 20, 2.

[87] Г. Вујичић, *Здравствене и хигијенске прилике Врбаске бановине*, 43.

[88] *Епидемија дизентерије у неколико срезова наше бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 1. новембар 1940, бр. 1.748, 4.

[89] *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 134.

[90] Б. Стојнић, *Заразне и социјалне болести у Врбаској бановини (1929–1941)*, 100.

Током 1931. власти су спровеле децентрализацију лијечења против бјеснила, јер се дешавало да се заражене особе не подвргну лијечењу због удаљености болница и немогућности да до њих плате путне трошкове. Како се дешавало да због дуготрајног путовања пацијент изгуби драгоцјено вријеме које је требало искористити за стварање имунитета, лијечење ове болести је било пренесено у надлежност среских љекара.[91]

Маларија је углавном била везана за крајеве уз ријеку Саву и доње токове ријека Врбас и Босна, а у мањој мјери и за подручја срезова Прњавор и Приједор. Најраспрострањенија је била у Срезу Босанска Градишка и Среској испостави Босански Брод. Али послије енергичног спровођења кининизације, ова болест је од 1926. године била у сталном опадању.[92] Број прегледаних лица због маларије 1931. био је 419, на које је утрошено 1.420 грама кинина.[93] У 1935. број микроскопски утврђених случајева маларије износио је око 2.000,[94] број микроскопских и клиничких прегледа 1937. године 7.890. У тој 1937. години микроскопским прегледима 5.720 лица установљена су 2.280 случаја терциане, 10 квартане, 450 тропске и 20 мјешовите маларије, за које је утрошено 4.979 грама кинина.[95] У сљедећој 1938. години број обољелих од ове инфективне болести у Врбаској бановини кретао се између 3.000 и 4.000.[96]

У Врбаској бановини је од хроничних обољења прво мјесто заузимао ендемски сифилис, који је посебно био присутан код муслиманског становништва. У сузбијању ове болести први пут су предузете мјере 1929, када је широм Бановине подигнут читав низ станица и амбуланти у циљу њеног лијечења и сузбијања.[97] Најзараженији срезови били су Грачаница, Градачац, Тешањ, Маглај и Цазин. Број обољелих износио је око 25.000.[98] Поразну статистику о раширеност ендемског сифилиса у Врбаској бановини у 1934. и 1938. дао је број удвостручено лијечених у неким срезовима. У

[91] Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 19.

[92] Г. Вујичић, *Здравствене и хигијенске прилике Врбаске бановине*, 43.

[93] *Suzbijanje zaraznih bolesti*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 205.

[94] Главни рад на сузбијању маларије у Врбаској бановини вршио је Дом народног здравља у Босанској Градишци. Овај рад био је ограничен на периодичан излазак љекара у поједина заражена подручја ради испитивања и дијељења бесплатних лијекова становништву. Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 19.

[95] АЈ, МСПНЗКЈ (39), 9, 27–28.

[96] *Записник седница Деветог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 6, 7. и 8. марта 1939. године у Већници Банског већа* [рукопис, штампане само корице – примједба Б. С.], 122.

[97] Г. Вујичић, *Здравствене и хигијенске прилике Врбаске бановине*, 43.

[98] Дом народног здравља у Добоју покривао је све претходно наведене срезове, изузев Цазина, те је испитивање, лијечење и сузбијање ове болести представљало за њега један од најважнијих здравствених проблема. Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 19.

Срезу Грачаница лијечено је 6.096 у 1934, а 8.978 у 1938, Срезу Добој 1.471 у 1934, а 2.961 у 1938, Срезу Маглај 1.637 у 1934, а 2.014 у 1938, Срезу Градачац 441 у 1934, а 1.472 у 1938, Срезу Теслић 808 у 1934, а 1.181 у 1938, Срезу Цазин 780 у 1934, а 1.130 у 1938, Срезу Бихаћ 468 у 1934, а 689 у 1938, Срезу Сански Мост 622 у 1934, а 622 у 1938, Срезу Приједор 478 у 1934, а 663 у 1938. и Срезу Босанска Крупа 225 у 1934, а 303 у 1938.[99]

За сузбијању кожних и венеричних болести дјеловале су 1931. на подручју Врбаске бановине двије установе (амбуланте). У њима су те године обављена 2.994 прегледа, 4.550 консултација и одржано 17 предавања, којима је присуствовало 259 слушалаца.[100]

Број обољелих од венеричних болести у Врбаској бановини, према статистичким подацима здравствених установа, био је у порасту. Обољелих од гонореје од 1935. до 1938. године било је 1.710, од којих је 1.282 мушкарца и 438 жена, а од сифилиса 2.722, од којих 1.616 мушкараца и 1.106 жена. Број венеричних болести у Врбаској сталној војној болници у Бањалуци је сваке године варирао. Обољелих од гонореје било је 81 у 1935, 80 у 1936, 67 у 1937. и 75 у 1938, а од сифилиса 76 у 1935, 63 у 1936, 58 у 1937. и 65 у 1938. години.[101]

Прегледаних особа на кожне и венеричне болести на подручју Врбаске бановине у 1937. години било је 1.800. Венерично обољење констатовано је код 530, а кожно код 1.150 особа. У вези са овим обољењима, број свих прегледа и посјета износио је 6.300, а број посјета ради савјета 230.[102]

У лијечењу венеричних обољења велики проблем представљао је недостатак љекара специјалиста за ове болести.[103]

У раширености туберкулозе ("сушице", "јектике") Врбаска бановина је заузимала прво мјесто у Краљевини Југославији. За велику распрострањеност ове

---

[99] *Статистички подаци венеричних болести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. август 1939, бр. 1.613, 2; Љекари ангажовани на сузбијању ендемског сифилиса у Врбаској бановини 1935. били су: др Гедеон Алковић у Теслићу, др Ибро Бркић у Јајцу, др Велимир Гојнић у Оџаку, др Михаило Симић у Маглају, др Фрањо Цањуга у Цазину, др Менто Салом у Градачцу, др Вицко Мрчић и др Авдо Прохић у Грачаници. АРСБЛ, 9, VI, 16, 112; Б. Стојнић, *Заразне и социјалне болести у Врбаској бановини (1929–1941)*, 101.

[100] *Suzbijanje zaraznih bolesti*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 207.

[101] *Статистички подаци венеричних болести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. август 1939, бр. 1.613, 2.

[102] AJ, 39, 9, 27–28.

[103] Једини специјалиста за венеричне болести у Врбаској бановини био је мајор др Михаило Нагорни, љекар Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци. *Статистички подаци венеричних болести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. август 1939, бр. 1.613, 2.

болести узрок је био Први свјетски рат, када је гладовање током рата и у првим посљератним годинама смањило рапидно отпорну снагу становништва и омогућило ширење болести.[104] На раширеност ове болести утицали су, поред слабе исхране, и тежак и напоран рад, примитивни и нехигијенски услови становања, лоши обичаји и општа непросвијећеност.[105] Туберкулоза је била наша "народна болест", односно "болест некултуре, незнања, сиромаштва, биједе".[106] Од ове болести број смртних случајева у Бановини износио је 38 на 10.000 становника, а у Краљевини Југославији 27. Сваке године је у Бановини умирало од ове болести између 3.500 и 4.000 људи.[107] Иако је сузбијање туберкулозе у Врбаској бановини било ограничено на градове Бањалуку и Бихаћ са околином, и у њима је било великих тешкоћа, јер ни овдашње болнице нису имале одјељења за туберкулозу.[108] Постојали су антитуберкулозни диспанзери при Хигијенском заводу у Бањалуци и Дому народног здравља у Бихаћу, који је био непотпун јер није имао рендгенски апарат. Ипак су обољели од ове болести имали око 50 кревета у осам болница на територији Врбаске бановине.[109] Управник Бањалучке болнице др Ејуб Мујезиновић сматрао је да све теже туберкулозне болеснике треба изоловати и да је требало у Врбаској бановини обезбиједити око 4.000 болничких постеља, иако је 1932. у Бановини било седам болница са 350–360 постеља.[110] Овдашњи туберкулозни болесници упућивани су на лијечења у љечилишта у Новом Марофу и Краљевици у Савској бановини.[111]

У двије наведене установе за сузбијање туберкулозе у Врбаској бановини обављено је 1931. године 9.528 прегледа и 5.820 консултација, одржано 25 предавања, којима су присуствовала 423 слушаоца, раздијељена 303 летка и плаката, 12 брошура и извршено 67 дезинфекција.[112] У 1937. прегледано је 10.550 особа, а болест је дијагностификована код 5.050 особа. У тој години број свих прегледа и посјета због туберкулозе износио је 16.200, а посјета ради савјета било је 400.[113]

---

[104] Г. Вујичић, *Здравствене и хигијенске прилике Врбаске бановине*, 42.

[105] Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 19.

[106] M[ilan] Janković, *Zdravlje u našem selu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. март 1936, бр. 944, 3.

[107] Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 19.

[108] *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 134.

[109] *Антитуберкулозна акција*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 19. мај 1935, бр. 709, 1.

[110] Б[ожидар] В[есић], *Југословенска лига против туберкулозе: Извршни одбор бановинске управе у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 2. јун 1932, бр. 22, 6–7.

[111] *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4.

[112] *Suzbijanje zaraznih bolesti*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 208.

[113] AJ, 39, 9, 27–28.

У циљу борбе са овом опаком болешћу основана је у 15. децембра 1935. Лига против туберкулозе у Бањалуци. Лига је настојала да ширу јавност заинтересује, анимира имућне грађане да помогну новчано антитуберкулозну акцију и да оснује болничко одјељење за лијечење туберкулозних у Бањалуци.[114] И саме власти су помагале рад Лиге, настојећи да се учлани што већи број "борача против ове страшне социјалне болести". Чланарина је годишње за редовне чланове износила 24 динара, а за помажуће шест динара.[115]

Скоро на самом крају Врбаске бановине, на тродневној конференцији представника здравствених установа о здравственим приликама у њој, одржаној у Хигијенском заводу у Бањалуци у фебруару 1941, речено је да је туберкулоза узела маха у градовима и селима Врбаске бановине. На конференцији је донесен закључак да се борба против ове болести активира оснивањем установа, првенствено новоизграђеног лечилишта за туберкулозне у Санском Мосту, које је требало опремити и запослити лекаре, да се при Државној болници у Бањалуци отвори одјељење за туберкулозне болеснике, и да се, поред болнице у Грачаници, подигне болница у Добоју са антитуберкулозним диспанзером, који би служио потребама источног дијела Врбаске бановине.[116] Посебно активан у сузбијању туберкулозе на територији Врбаске бановине био је признати специјалиста за ову болест др Велимир Човић, шеф Антитуберкулозног диспанзера Хигијенског завода у Бањалуци. Он је одржао велики број предавања и објављивао у *Врбаским новинама* текстове о утицају туберкулозе на здравствено стање народа.[117]

И у ово вријеме је један од најкрупнијих социјалних проблема и права пошаст по здравље народа био алкохолизам. Овај порок је "у толикој мери ухватио маха да је постао запрека сваком напретку". Поглавар Среза Прњавор Атанасије Крстић и познати финансијски стручњак Љубомир Косијер израчунали су да је у 1928. на територији Среза Прњавор, са нешто више од 50.000 становника, попијено алкохолног

---

[114] Б. Весић, *Југословенска лига против туберкулозе: Извршни одбор бановинске управе у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 2. јун 1932, бр. 22, 6; *Извршни одбор Лиге против туберкулозе у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 24, 9; *Антитуберкулозна акција*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 19. мај 1935, бр. 709, 1; *Почеци шире акције против туберкулозе у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. мај 1936, бр. 995, 1; *Akcija za suzbijanje tuberkuloze*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. новембар 1936, бр. 1.139, 4; *Исто*, 15. новембар 1936, бр. 1.140, 3; *Исто*, 17. новембар 1936, бр. 1.141, 2; *Исто*, 19. новембар 1936, бр. 1.143, 3.

[115] АРСБЛ, 9, VI, 15, 105.

[116] *Најхитније потребе здравства у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 16. фебруар 1941, бр. 1.769, 1.

[117] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки лекари у Краљевини Југославији*, 192.

пића у вриједности од преко 43.000.000 динара, а да је плаћено 3.500.000 динара пореза. У вези са овим питањем карактеристично је размишљање инжењера Лазара Марковића, који је израчунао "да целокупни приход од земљорадње по одбитку режијских трошкова и количине хране потребне за прехрану – бива попијен, потрошен у алкохолна пића, а остале потребе (одело, порез и др.) бивају намирене од продане стоке".[118] Слично је било и на подручју Среза Босанска Градишка, који је бројао 57.484 становника или 10.040 домаћинстава, а гдје је, према учитељу Јусуфу Гранову, 1931. на алкохолна пића у крчмама потрошено 3.981.350,25 динара, а на дуван 8.255.365 динара. У истом периоду укупан порез среза износио је 3.601.157 динара. Ако се утрошеним количинама алкохола у крчмама дода и приватна производња ракије и вина, коју је већина сељака производила за тзв. "кућне потребе", онда се износ који срез потроши на алкохолна пића најмање удвостручи. На селу "скоро сав плод са шљива претвори се у ракију, а све грожђе у вино. Ретки су случајеви да неко суши шљиве или прави пекмез. Ако се то и ради онда опет само за најскромније кућне потребе". Село је било најјачи потрошач жестоких алкохолних пића. Држава је почетком 30-их година радила "свом снагом на економском подизању села и његовом просвећивању, а ипак тешко да се где виде позитивни резултати тога рада. Село, огрезло у алкохолу, тешко оставља крчму и врло ретко место ње посећује читаоницу, предавања, течаје и слично". Аутор је на крају закључио: "Највећи непријатељ просвећености је сиромаштво, а најбогатији извор сиромаштва и болести је – крчма ... алкохол. Смањивање производње и потрошње алкохола најбољи је пут за економско и просветно подизање села".[119] У циљу сузбијања алкохолизма основана су почетком 30-их година друштва трезвености широм Врбаске бановине.[120]

---

[118] *Привредне прилике у Прњаворском срезу*, у: *Глас Врбаске бановине*, Бањалука, год. I, 10. новембар 1929, бр. 1, 3; *Представка Друштва трезвености у Прњавору*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 16. фебруар 1930, бр. 11, 2.

[119] Jusuf Granov, *Potrošnja alkohola i duvana u srezu Bosanska Gradiška*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 7. јул 1932, бр. 27, 3.

[120] Постојала су друштва: Мјесно трезвењачко друштво "Побратимство" у Бањалуци, Друштво "Трезвеност" у Прњавору, Трезвењачко друштво "Будућност" у Босанском Броду, Друштво трезвености "Наше здравље" у Кључу, Трезвено друштво у Дрвару и друга. У Бањалуци су дјеловали омладинска организација Савез трезвене младежи "Крајина", Коло трезвењака старијих и Друштво трезвености Врбаске бановине. Један од оснивача трезвењачког покрета и његова душа у Врбаској бановини био је др Перо Стјепановић. Био је предсједник Друштва "Трезвеност" у Прњавору, Мјесног трезвењачког друштва "Побратимство" у Бањалуци и Друштва трезвености Врбаске бановине. *Представка Друштва трезвености у Прњавору*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 16. фебруар 1930, бр. 11, 2; *Брзојави упућени г. бану Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 19. јун 1930, бр. 30, 1; *Недеља трезвености у Врбаској бановини*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 26. мај 1932, бр. 21, 5; S. B., *Godišnja skupština Društva trezvenosti "Naše zdravlje"*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 6; S. B., *Trezvenjački pokret*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22.

Снабдијевање становништва питком водом представљало је један од највећих здравствених проблема Врбаске бановине, у којој је у многим крајевима, посебно оним у јужном дијеловима Бановине, народ трпио од безводности, али и у равничарским, као што су Прњавор и дијелом Приједор. У водом оскудне крајеве улазили су срезови Бањалука (највећим дијелом), Котор Варош, Мркоњић Град, Јајце, Кључ, Сански Мост, Бихаћ, Босански Петровац и Босанско Грахово. Било је насеља у којима у кругу од 10 до 15 км није било питке воде, али ни воде за стоку.[121]

Једна од најважнијих мјера на пољу подизања хигијене на селу и сузбијања заразних болести било је подизање санитетско-техничких објеката. Тако је у раздобљу од 1930. до 1940. изграђено око 500 различитих санитетско-техничких објеката: водовода, хигијенских бунара, купатила, цистерни, нужника и др.[122]

Највиши стручни здравствени савјетодавни орган бана Врбаске бановине био је Бански санитетски савјет Врбаске бановине, који је дјеловао интензивно у социјално-здравственом и општеадминистративном погледу.[123]

Иако су на подручју Врбаске бановине постојале почетком 1931. четири градске (општинске), пет бановинских, три социјалног осигурања и једна рударска болница,[124] бан Светислав Тиса Милосављевић је сматрао крајем 1932. да у Бановини постоји потреба за отварањем најмање 15 нових болница.[125]

новембар 1932, бр. 54, 6; *Годишња скупштина Друштва трезвености*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 24. март 1933, бр. 89, 5; *Успешан рад на ширењу идеје трезвености и борбе против алкохола*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 29. март 1933, бр. 91, 7; *Поздрави бану Врбаске бановине господину Светиславу Т. Милосављевићу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. новембар 1933, бр. 248, 4; *Čajanka trezvene mladeži*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. фебруар 1936, бр. 932, 2; *U subotu je sastanak Banjoluckih trezvenjaka*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. мај 1936, бр. 1.004, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 165, 168.

[121] Санитетско-техничко одјељење Хигијенског завода у Бањалуци посвећивало је велику пажњу снадбијевању безводних крајева питком водом, која је представљала "први и основни услов за подизање општих здравствених и хигијенских прилика на селу". Широм Бановине грађени су водоводи и подизане цистерне за воду. *Говор др-а Славка Пиштељића народног посланика на седници Народне скупштине 10. марта о. г.*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 4. април 1934, бр. 373, 2; *Dokumenta o napretku Vrbaske banovine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 30. август 1936, бр. 1.076, 2; Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 19–20; Б. Стојнић, *Светислав – Тиса Милосављевић и пољопривреда Врбаске бановине*, 100.

[122] *Најхитније потребе здравства у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 16. фебруар 1941, бр. 1.769, 2.

[123] *Правилник о саставу и делокругу банског санитетског савета*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 18. децембра 1929, бр. 297–CXXIV; АРСБЛ, 9, VI, 16, 224, бр. 304/1938; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, у: *Споменица академику Здравку Антонићу*, Бања Лука 2012, 283.

[124] *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije* (sastavio Viktor Manakin, glavni urednik Almanaha Kraljevine Jugoslavije uz saradnju Luke Jankovića iz Banje Luke), Kraljevska banska uprava u Banjoj luci, Banja Luka 1931, 12.

[125] Бан Светислав Тиса Милосављевић је изјавио на сједници Банског вијећа Врбаске бановине: "Има још срезова у нашој Бановини којима је неопходно потребна ма и најмања болница, а

Истовремено су општине у Врбаској бановини, у немогућности да издржавају болнице, молиле Банску управу у Бањалуци да их преузме у своју надлежност. У страху да те болнице не буду затворене, преузеле су бановинске власти до 1933. године четири такве болнице у своју надлежност.[126]

Тако су 1934. године у Врбаској бановини бановинске болнице постојале у Бањалуци, Бихаћу, Цазину, Босанском Новом, Дервенти, Прњавору, Кључу, Котор Варошу, затим болнице социјалног осигурања у Дрвару, Јајцу, Горњим Подградцима и Теслићу[127] и у Бањалуци Врбаска стална војна болница.

Осим бањалучке болнице, која је улазила у ред средњих болница у Краљевини Југославији,[128] остале нису одговарале својој сврси, ни својим уређењем, ни својим бројем љекара, а ни бројем постеља. Те бановинске болнице, према званичним информацијама, имале су "слабо материјално снабдевање, дотрајао и непотпун инвентар, нешколован персонал".[129]

Бањалучка болница била је у другој половини 30-их година, на основу обезбијеђеног кредита, велико троспратно градилиште више објеката и новооснованих одјељења и одсјека.[130]

На подручју Врбаске бановине већ 1936. године било је 12 болница (једна државна, седам бановинских и четири остале), које су имале 438 постеља, 20 љекара, 48 болничара, сестара и лабораната и 62 осталог особља.[131] И двије године касније, 1938, била је у Бановини једна државна, седам бановисних и три болнице социјалног осигурања. У ових 11 болница број постеља износио је 521. Тада је у њима лијечено 10.438 болесника у трајању 110.435 болничких дана. Од запослених 143 радника, било је 23 љекара, два апотекара и хемичара, 59 стручног и помоћног особља, једно техничко лице, 17 административних и 41 подворних.[132]

ми не можемо дати ни амбуланту". *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 164.

[126] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 162–163, 164; *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, Загреб [1934], 119, 121.

[127] *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 133–134, 136.

[128] Мале болнице су биле до 50 болесничких постеља, средње од 50 до 300, а велике са више од 300. Чл. 1 *Уредбе о санитетско-техничким прописима за грађење јавних болница*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 1. јул 1930, бр. 146–LIII, 1313.

[129] *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 133.

[130] Milan Vukmanović, *Između dva rata*, у: *Banjaluka*, Institut za istoriju, Banjaluka 1990, 107.

[131] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1936*, knj. VII, Beograd 1937, 416–417.

[132] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1938–1939*, knj. IX, Beograd 1939, 400–401.

Осим Бањалуке, у другој половини 30-их година приступило се градњи болничких објеката у Приједору, Мркоњић Граду, Грачаници, Босанској Градишци, Санском Мосту, Босанском Петровцу, Босанском Грахову, Гламочу, Јајцу и Босанској Дубици.[133]

Осим болница, за унапређење народног здравља основане су самосталне и удружене здравствене општине,[134] које су представљале "највећи... напредак у санитетској оганизацији". Захваљујући њима је била обезбијеђена селима љекарска помоћ и хигијенска заштита већинског њиховог становништва.[135] На основу *Закона о здравственим општинама* од 27. фебруара 1930. и рјешења бана Врбаске бановине од 11. децембра исте године, основане су на подручју Бановине 92 здравствене општине, од тога 31 самостална и 61 удружена.[136] Због општег сиромаштва и недостатка средстава, број ангажованих љекара и сестара помоћница у самосталним и удруженим здравственим општинама био је далеко мањи од броја општина.[137] Крајем 1932. било је пет љекара у самосталним и по пет љекара и сестара помоћница у удруженим здравственим општинама.[138] У 1935. години на подручју Врбаске бановине стварно је функционисало 18 здравствених општина, од којих је 11 самосталних било у Бањалуци, Босанској Градишци, Бихаћу, Босанској Дубици, Босанском Новом, Градачацу, Дервенти, Грачаници, Босанском Броду, Приједору и Теслићу, док је удружених здравствених општина било седам, а 81 удружена здравствена општина

[133] *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1937/38. годину*, Бања Лука 1937, 34; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1938/39. годину*, Бања Лука 1938, 52, 53, 57; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1939/40. годину*, Бања Лука 1939, 57, 58, 61; *У буџетској 1937/8. години приступиће се изградњи шест среских болница*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6. јануар 1937, бр. 1.179, 1; *И у Јајцу ће се изградити среска болница*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 7, 8, 9. јануар 1937, бр. 1.180, 1; *Градиће се 7 нових среских болница*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. јануар 1937, бр. 1.188, 5; *Oglasi licitacije*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 2. фебруар 1938, бр. 1.388, 1, 4; *Исто*, год. XI, 8. јун 1939, бр. 1.593, 5; *Исто*, 29. јун 1939, бр. 1.600, 2; *Исто*, 6. јул 1939, бр. 1.602, 4; *Исто*, 12. јул 1939, бр. 1.604, 2.

[134] Чл. 1 *Закона о здравственим општинама*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII, 429.

[135] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 131.

[136] *Распоред самосталних и удружених здравствених општина у Врабској бановини*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. децембар 1930, бр. 57, 2–3 *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; M. Kumarić, *Monografija Vrbaske banovine*, Banja Luka 1932, [78–79].

[137] Трошкови запошљавања 62 бановинска љекара и 62 сестре помоћнице у Врбаској бановини износили су 1,737.700 динара. *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 139, 140, 142.

[138] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 114.

била је без љекара.[139] На подручју Врбаске бановине успостављено је 8. маја 1936. године 11 самосталних и 88 удружених здравствених општина.[140] Двије године касније, 1938, у Врбаској бановини функционисало је 35 удружених и девет самосталних здравствених општина, у којима је радио 21 хонорарни љекар, три сестре и десет бабица.[141]

Са веома широким дјелокругом ванболничког рада, централна хигијенска и социјално-медицинска установа на подручју Врбаске бановине био је Хигијенски завод у Бањалуци,[142] који је основан 7. новембра 1929. на основу *Закона о банској управи*, спајањем Сталне бактерилошке станице са Домом народног здравља у Бањалуци.[143] У његовом двоструком раду, први, амбулантни, састојао се од прегледа и лијечења, а други, превентивни, састојао се од теренског сузбијања епидемија, маларије, ендемског сифилиса и асанационих мјера. Хигијенски завод у Бањалуци био је на врху пирамиде установа на подручју Врбаске бановине које су се бавиле хигијенском и социјалномедицинском службом. Њему су били подређени домови народног здравља, здравствене станице, амбуланте и друге социјално-хигијенске установе.[144]

Са оснивањем Хигијенског завода у Бањалуци престао је 1929. да постоји Дом народног здравља у Бањалуци, док је Дом народног задравља у Бихаћу наставио да ради. Према *Уредби о организацији и дјелокругу хигијенских завода, домова народног здравља и здравствених станица*, домови народног здравља имали су, по правилу, бактериолошко-епидемиолошко одјељење, школску поликлинику, диспанзер за

---

[139] АРСБЛ, ЗДМ (208), бр. 13; *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 134.

[140] *Списак самосталних и удружених здравствених општина на територији Врбаске бановине у смислу решења VI Бр. 8818/36 од 8. маја 1936. год.*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. мај 1936, бр. 999, 4; *Списак самосталних и удружених здравствених општина на територији Врбаске бановине у смислу решења VI Бр. 8818/36 од 8. маја 1936. год.*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. мај 1936, бр. 1.000, 5.

[141] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1938–1939*, Beograd 1939, knj. IX, 402–403; *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1937–38*, Београд 1939, 12; *Социјално-медицински преглед*, Београд 1939, књ. XI, св. 1, 59; M. Vukmanović, *Između dva rata*, 107.

[142] Опширно: Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*.

[143] Чл. 41 *Закона о банској управи* од 7. новембар 1929, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 7. новембар 1929, бр. 261–CV, 1.956; *Социјално-медицински преглед*, Београд, год. I, март–април 1930, бр. 2, 33, 50; Вук Јеловац, *Биланс 8-месечног рада управе Врб. бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 3. октобар 1930, бр. 45, 5; Ч. Алексић, *нав. дјело*, 48.

[144] Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1; *Рад Хигијенског завода у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. август 1933, бр. 10.330, 5; Б. Стојнић, *Организација здравствене и социјално-хигијенске службе у Врбаској бановини (1929–1941)*, 24.

туберкулозу, диспанзер за мајке и дјецу, хигијенску изложбу и друго.[145] Домовима народног здравља биле су подређене све државне здравствене станице и државна народна купатила на њиховом подручју дјеловања.[146]

На подручју Врбаске бановине постојала су 1938. четири дома народног здравља у Бихаћу, Босанској Гардишци, Добоју и Јајцу.[147]

Посебно мјесто у процесу унапређења народног здравља на селу имале су здравствене станице. Били су то "сеоски санитарни центри у средини народа". Имале су карактер "мешовите медицинско-хигијенске установе". Краљевска банска управа Врбаске бановине планирала је да, са побољшањем финансијских и привредних прилика на подручју Бановине, приступи подизању здравствених станица у сједиштима општинских љекара.[148]

У три године од успостављања Врбаске бановине основано је 50 сеоских амбуланти за бесплатно лијечење локалног становништва и сузбијање заразних и социјалних болести, нарочито туберкулозе, ендемског сифилиса и маларије.[149] Крајем 1932. на подручју Врбаске бановине било је 30 сеоских амбуланти.[150]

Упоредо са изграђивањем државних и бановинских хигијенских и социјално-медицинских установа, почео је, у циљу унапређења здравља становништва, да се развија и народни здравствени покрет, чију су основу чиниле здравствене задруге.[151] На подручју Врбаске бановине постојала је само Здравствена задруга у Српцу, која је била прва здравствена задруга у Босни и Херцеговини.[152]

---

[145] Чл. 7 *Уредбе о организацији и дјелокругу хигијенских завода, домова народног здравља и здравствених станица*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 24. април 1930, бр. 92–XXXVI, стр. 735; Чл. 1 *Правилника о раду домова народног здравља*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 19. јун 1930, бр. 136–LI, 1237.

[146] Чл. 18 *Правилника о раду домова народног здравља*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 19. јун 1930, бр. 136–LI, 1239.

[147] *Стање народног здравља у Врбаској бановини и радови на асанацији у месецу марту и априлу 1931. год.*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 14. мај 1931, бр. 20, 2; Б. Стојнић, *Организација здравствене и социјално-хигијенске службе у Врбаској бановини (1929–1941)*, 24–25.

[148] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 159; *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, 121.

[149] *Стање народног здравља у Врбаској бановини и радови на асанацији у месецу марту и априлу 1931. год.*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 14. мај 1931, бр. 20, 2; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4.

[150] *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4.

[151] Љ. Димић, *Културна политика Краљевине Југославије 1918–1941*, 234.

[152] АРСБЛ, ОСБЛ (23), Регистар фирми – друштава, 1915–1932, бр. 2.564; Nikola Ilijić, *Razvitak zadrugarstva u Bosni i Hercegovini od 1900. do 1941. god.*, Sarajevo 1964, 180–181, 257; *80 година здравства у Српцу*, 5, 9, 22.

На подручју Врбаске бановине су била 1933. године 102 љекара, од којих 32 на територији Среза Бањалука, осам Среза Бихаћ, седам Среза Дервента, а по шест у срезовима Босански Петровац, Грачаница и Јајце, по пет у срезовима Босанска Градишка, Босански Нови, Приједор и Тешањ, три у Срезу Прњавор, по два у срезовима Босанска Дубица, Двор, Котор Варош, Сански Мост и Цазин и по један у срезовима Босанска Крупа, Гламоч, Кључ и Мркоњић Град.[153] Број љекара у 1938. години износио је 118.[154] По броју љекара Врбаска бановина је била на посљедњем мјесту у Краљевини Југославији. У Бановини је на једног љекара долазило преко 10.000 становника.[155] Љекари су одлазили нерадо у сеоска подручја на службу јер тамо нису могли пронаћи пристојан стан за себе и породицу, али ни живјети од приватне праксе због ниског животног стандарда сеоског становништва.[156]

У Врбаској бановини биле су 1930. године 43 бабице, од којих 32 у јавној служби (болничке, среске, уредске) и 11 приватних.[157]

На подручју Врбаске бановине 1933/34. је била 31 јавна апотека, од тога четири у Бањалуци, по двије у Босанској Градишци, Дервенти и Приједору, по једна у Бихићу, Цазину, Босанском Броду, Босанској Дубици, Грачаници, Босанској Костајници, Босанској Крупи, Босанском Новом, Босанском Петровцу, Добоју, Дрвару, Двору, Градачцу, Јајцу, Кључу, Маглају, Мркоњић Граду, Прњавору, Санском Мосту, Тешњу и Теслићу.[158] У Бањалуци су постојале и двије дрогерије. Поједини бановински љекари, у мјестима која нису имала јавну апотеку, посједовали су приручну апотеку.

---

[153] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120, 121, 133, 168–169; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Sanitetski poslovi drugih ministarstva*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 290; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 327, 328; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387, 388; *Sanitet radničkog osiguranja u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 430; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446–450.

[154] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 26.

[155] У исто вријеме у Београду је било 800 љекара или 32 љекара на 10.000 становника. Милан А. Николић, *Зашто млади лекари не иду у села? Како ћемо подићи здравље у народу: Београд има 800 лекара, а у Врбаској бановини на 10.000 душа долази један лекар*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 27. фебруар 1937, бр. 11.621, 14.

[156] *Како да се побољшају здравствене прилике у Врбаској бановини*, у: *Време*, Београд, год. XXI, 11. фебруар 1941, бр. 6.842, 7; *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

[157] *Škola narodnog zdravlja u Zagrebu*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 75, 77, 78.

[158] AJ, AKKJ (124), 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 5. март 1933, бр. 83, 11; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 1. септембар 1933, бр. 198, 2; *Исто*, год. XVII, 7. мај 1935, бр. 105, 4; *Apoteke u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 261, 268–269.

У Врбаској бановини 1937. било је 48 апотека, од тога 30 јавних, једна болничка државна и 17 приручних (кућних) ветеринарских.[159]

У здравству Врбаске бановине велики значај су имале минералне и љековите бање, које су служиле за лијечење и опоравак становништва, а представљале су и значајан привредни фактор у мјестима у којима су се налазиле.[160] У 1935. је било седам бањских (купалишта) мјеста.[161] На подручју Бановине било је највише алкалних и алкално-муријатичних (хлорних) топлих вода до 34 степена.[162]

На великом гласу биле су, са организованом здравственом службом, бановинска бања Слатина код Бањалуке и бања Врућица код Теслића у власништву Симе Крстића.[163]

Установе у служби здравства на подручју Врбаске бановине биле су Црвени крст, Окружни уред за осигурање радника и Љекарска комора, а у Бањалуци Убошки дом, Раднички азил (склониште), Дјечије обданиште, Дом стараца и старица и Дјечији дом са школом за домаћице.[164]

---

[159] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1937*, knj. VIII, Beograd 1938, 314–315.

[160] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1929*, knj. I, Beograd 1932, 413, 420, 422.

[161] *Списак климатских, бањских и туристичким места на подручју Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 1. мај 1935, бр. 693, 4; *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1934–1935*, knj. VI, Beograd 1936, 245.

[162] J. Zubović, *Prirodna bogatstva Vrbaske banovine. III Vode*, у: *Развитак*, Бањалука, год. IV, 1. септембар 1937, бр. 9, 265.

[163] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 21. јануар 1930, бр. 15, 1; J. Zubović, *Prirodna bogatstva Vrbaske banovine. III Vode*, 265; A[ugust] Dekaris, *Turizam i turistička mjesta u Vrbaskoj banovini*, у: *Развитак*, Бањалука, год. IV, 1. децембар 1937, бр. 12, 352, 354.

[164] Б. Стојнић, *Организација здравствене и социјално-хигијенске службе у Врбаској бановини (1929–1941)*, 32–33.

БОЛНИЦЕ И БОЛНИЧКА СЛУЖБА

Још средином 20-их година XX вијека на простору Босанске Крајине било је шест општинских болница: у Бањалуци, Бихаћу, Босанском Новом, Приједору, Дервенти и Прњавору, три среске: у Цазину, Котор Варошу, Кључу, четири болнице социјалног (радничког) осигурања: у Дрвару, Срнетици, Горњим Подградцима и Теслићу и по једна војна у Бањалуци и Рударска у Љубији.

У вријеме Врбаске бановине, према *Закону о болницама* од 27. фебруара 1930, болнице су биле здравствене установе за лијечење болесника и за стручно усавршавање љекара и осталог санитетског особља.[165] Почетком 1931. на подручју Врбаске бановине постојале су по четири градске (општинске) и бановинске, три социјалног осигурања и једна рударска болница. Градске (општинске) болнице биле су у Бањалуци, Босанском Новом, Дервенти и Прњавору, бановинске у Бихаћу, Цазину, Кључу и Котор Варошу, у Горњим Подградцима и Дрвару болнице бањалучког Окружног уреда за осигурање радника, у Теслићу болница тузланског Окружног уреда за осигурање радника и у Љубији Рударска болница.[166] У њима су 1931. године лијечена 6.863 пацијента, од којих је 314 умрло.[167]

Крајем 1932. бан Светислав Тиса Милосављевић је сматрао да на подручју Врбаске бановине постоји потреба за отварањем најмање 15 нових болница,[168] јер је велики дио брдско-планинских срезова Бановине био ван утицаја постојећих болничких установа, које су се све налазиле у низијским крајевима.[169]

Како у Врбаској бановини општине нису биле у могућности, због сиромаштва, да издржавају болнице, оне су се обраћале Краљевској банској управи у Бањалуци

---

[165] Чл. 1 *Закона о болницама*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII, 431.

[166] *Banovina Vrbaska – Opšti pregled*, 11–12.

[167] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 243.

[168] Бан Светислав Тиса Милосављевић је изјавио на сједници Банског вијећа Врбаске бановине: "Има још срезова у нашој Бановини којима је неопходно потребна ма и најмања болница, а ми не можемо дати ни амбуланту". *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 164.

[169] М[атко] К[умарић], *У буџетској 1937/8. години приступиће се изградњи шест среских болница. Три болнице градиће се по редовном буџету, а три из изванредних финансијских средстава*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6. јануар 1937, бр. 1.179, 1; *И у Јајцу ће се изградити среска болница*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 7, 8, 9. јануар 1937, бр. 1.180, 1.

молбом да их Бановина преузме у своју надлежност.[170] Због опасности од затварања болница, бановинске власти су до 1933. преузеле у своју надлежност њих четири.[171]

На подручју Врбаске бановине постојале су 1934. бановинске болнице у Бањалуци, Бихаћу, Цазину, Босанском Новом, Дервенти, Прњавору, Кључу, Котор Варошу, затим болнице социјалног осигурања у Дрвару, Јајцу, Горњим Подградцима и Теслићу[172] и Врбаска стална војна болница у Бањалуци. Јавне бановинске болнице издржаване су из бановинског буџета. Болнице социјалног осигурања нису имале право јавности.[173]

Осим бањалучке, остале бановинске болнице нису својим уређењем, бројем љекара и постеља одговарале својој сврси. Нису имале заразна одјељења, одјељења за туберкулозу и друге хроничне заразне болести. Према постојећим информацијама, главне карактеристике бановинских болница биле су "слабо материјално снабдевање, дотрајао и непотпун инвентар, нешколован персонал". Управници бановинских болница били су већином сресни љекари, који су били преоптерећени "својим многоструким и разноврсним радом из администрације, хигијене, куративне медицине, те националног рада".[174]

У недостатку квалитетних болничких услуга, имућније становништво из сјеверних крајева Врбаске бановине лијечило се у болницама на територији Савске бановине – Загребу, Сиску, Новој Градишци и Славонском Броду, из источних и јужних крајева у болницама Дринске бановине – Сарајеву и Травнику, а из западних крајева у Приморској бановини – Книну. Често се дешавало да болесници слабијег имовног стања, а за које је требала трошкове лијечења да сноси Краљевска банска

[170] Краљевска банска управа Врбаске бановине је 8. априла 1931. преузела болницу у Дервенти у своју надлежност због опасности од њеног затварања. *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 162–163; *Претрес бановинског буџета у Банском већу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 2; Бањалучко градско вијеће донијело је почетком 1933. закључак да се бањалучка болница "затвори, ако ју не преузме држава или бановина". Њено затварање спријечио је бан Светислав Тиса Милосављевић одлуком да "преузме болницу у бановинску управу" од 1. априла 1933. Интенције бана биле су општепознате: "Ако не можемо напред, да не идемо натраг". *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 119, 121.

[171] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 164.

[172] *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 136.

[173] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248.

[174] *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 133.

управа Врбаске бановине, због недостатка финансијских средстава нису ни примани на лијечење и били су препуштени "сами себи и милости Божијој".[175]

Према постојећим стандардима, на селу су на 1.000 становника долазиле двије болничке постеље, а у индустријским крајевима и градовима по шест. У складу са овим стањем, било је неопходно у Врбаској бановини на 1.000 становника обезбиједити четири постеље, односно укупно 4.002. Постојало је средином 1934. свега 315 болничких постеља, од којих у Бањалуци 90, у Бихаћу 60, у Дервенти 40 и по 25 у Котор Варошу, Цазину, Прњавору, Кључу и Босанском Новом. И бројно стање болничких љекара било је малобројно. Средином те 1934. године било је запослено 13 љекара, од којих четири у болници у Бањалуци, три у Бихаћу, а у осталим болницама један или ниједан. Стваран број љекара у болницама био је осам, јер су петорица били истовремено и сресни љекари, а често и једини љекари у срезу. Тако су била четири велика среза са врло слабим комуникацијама, Гламоч, Јајце, Кључ и Мркоњић Град, упућени на болницу у Кључу, која је имала 25 постеља и једног љекара, који је био истовремено и сресни љекар. У исто вријеме је подручје Савске бановине имало 19 болница и осам великих и модерно уређених љечилишта. Имајући у виду ове здравствене тешкоће, бањалучки адвокат и политичар др Стеван Мољевић предлагао је да се болница у Бањалуци прошири отварањем пет одјељења: интерног, хируршког, кожног и венеричног, заразног и за отворену туберкулозу, а свако са по 50 до 150 постеља, да се болница у Бихаћу прошири на 200 постеља са три одјељења, у Гламочу, Јајцу и Мркоњић Граду подигну мале болнице, а да се болница у Кључу прошири на 120 постеља и са два до три одјељења, да се при постојећим болницама отворе одјељења за отворену туберкулозу и да се подигне на подручју Бановине велико посебно љечилиште за туберкулозне. Средства је требало да обезбиједи држава.[176]

На подручју Врбаске бановине у 1936. години било је 12 болница (једна државна, седам бановинских и четири остале) са 438 постеља, 20 љекара, 48 болничара, сестара и лабораната и 62 осталог особља. У овој години број болесника

---

[175] *Исто*.

[176] Др Стеван Мољевић каже: "То је једна од њених првих дужности. Јер само здрав и снажан народ може да очува и уреди нашу пространу отаџбину, јер само здрав члан заједнице може да буде добар привредник и добар војник. Овај крај има и право да то тражи, јер има право на живот барем у истој мери колико и други". Др Ст[еван] Мољевић, *Сузбијање туберкулозе у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 19. август 1934, бр. 487, 1.

износио је 8.668. Они су у њима провели 98.951 болесничких дана. Број постеља у Бановини на 10.000 становника износио је 3,8.[177]

Двије године касније, 1938, на подручју Врбаске бановине била је једна државна, седам бановинских и три болнице социјалног осигурања. Број постеља у 11 болница износио је 521. У њима је лијечено 10.438 болесника, који су у њима боравили 110.435 болничких дана. Болнице су запошљавале 143 радника, од којих 23 љекара, два апотекара и хемичара, 59 стручног и помоћног особља, једно техничко лице, 17 административних и 41 подворног особља.[178]

По броју болница и болничких постеља Врбаска бановина је била на посљедњем мјесту у Краљевини Југославији.[179]

Као што је Бањалука била велико градилиште приликом изградње њене болнице, била је у другој половини 30-их година и Врбаска бановина градилиште бројних болничких објеката: у Приједору, Мркоњић Граду, Грачаници, Босанској Градишци, Санском Мосту, Босанском Петровцу, Босанском Грахову, Гламочу, Јајцу и Босанској Дубици.[180] Тако је почетком 1940. било изграђено десет нових типских болничких зграда, са просторијама неопходним за једну среску болницу капацитета 50 болничких постеља, али ове болнице због недостатка финансијских средстава нису тада могле почети са радом.[181] Тек крајем августа те године питање намјене новосаграђених зграда бановинских болница у десет среских мјеста било је позитивно ријешено. Према рјешењу министра социјалне политике и народног здравља требало је болничку зграду у Санском Мосту претворити у љечилиште за туберкулозне, у Приједору у душевну болницу, у Босанској Градишци спојити са са болничким

---

[177] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1936,* knj. VII, Beograd 1937, 416–417.

[178] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1938–1939,* knj. IX, Beograd 1939, 400–401.

[179] *Болнице и болничка служба*, у: *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1937–38*, Београд 1939, 37–40.

[180] *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1937/38. годину*, 34; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1938/39. годину*, 52, 53, 57; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1939/40. годину*, 57, 58, 61; М. К[умарић], *У буџетској 1937/8. години приступиће се изградњи шест среских болница. Три болнице градиће се по редовном буџету, а три из изванредних финансијских средстава*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6. јануар 1937, бр. 1.179, 1; *И у Јајцу ће се изградити среска болница*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 7, 8, 9. јануар 1937, бр. 1.180, 1; *Градиће се 7 нових среских болница*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. јануар 1937, бр. 1.188, 5; *1,453.600 dinara za stolarske radove ban. bolnica*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 2. фебруар 1938, бр. 1.388, 1, 4; *Огласи лицитације*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 8. јун 1939, бр. 1.593, 5; *Исто*, 29. јун 1939, бр. 1.600, 2; *Исто*, 6. јул 1939, бр. 1.602, 4; *Исто*, 12. јул 1939, бр. 1.604, 2.

[181] *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, [Бањалука 1940, рукопис, штампане само корице – примједба Б. С.], 122; *Budžet Odelenja za socijalnu politiku i narodno zdravlje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. фебруар 1940, бр. 1.940, 2; *Zgrade deset banovinskih bolnica biće dovršene*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 1. септембар 1940, бр. 1.739, 2.

одјељењем Дома народног здравља, претворити у здравствене станице са прихватним болничким станицама за смјештај и лијечење болесника у Босанској Дубици, Босанском Грахову и Мркоњић Граду, у Гламочу у дјечије опоравилиште за Врбаску бановину, а зграде употријебити за бановинске болнице у Грачаници, Босанском Петровцу и Јајцу. Овим су зграде у Санском Мосту, Мркоњић Граду, Босанској Градишци, Босанској Дубици и Босанском Грахову постале установе у надлежности Хигијенског завода у Бањалуци. За опремање ових болница, запошљавање љекара и другог особља требало је обезбиједити 6.000.000 динара.[182]

На тродневној конференцији о здравственим приликама у Врбаској бановини, коју су представници здравствених установа одржали у фебруару 1941, закључено је да се одмах оспособи за рад љечилиште за туберкулозне у Санском Мосту, да се при Државној болници у Бањалуци отвори Одјељење за туберкулозне болеснике и да се подигне болница у Добоју са антитуберкулозним диспанзером, која би служила потребама источног дијела Бановине.[183] Ове амбициозне планове онемогућио је почетак Другог свјетског рата.

Болница у Бањалуци

Прву цивилну болницу у Босни и Херцеговини, по наговору др Јозефа Кечета, подигао је 1866. године у Сарајеву Топал Осман-паша средствима Гази Хусрев-беговог вакуфа, па је то била Вакуфска болница. До тада се становништво лијечило углавном по кућама. У вријеме епидемија подизане су за војнике, ван насељених мјеста, пољске болнице, а у неким ситуацијама су изнајмљиване за лијечење војске приватне куће, односно ханови.[184]

У Бањалуци је за вријеме османске власти у првој половини XIX вијека постојала турска војна болница за коњанике "хастахана" (suvari astalhana), за коју се не зна тачан датум оснивања.[185] Према Стојану Бијелићу, "хастахана" се налазила у

---

[182] *Zgrade deset banovinskih bolnica biće dovršene*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 1. септембар 1940, бр. 1.739, 2; *Нове установе здравствене службе у Врбаској бановини*, у: *Политика*, Београд, год. XXXVIII, 12. јануар 1941, бр. 11.713, 15.

[183] *Најхитније потребе здравства у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 16. фебруар 1941, бр. 1.769, 1–2.

[184] I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 88.

[185] Фрањевац Мартин Недић је у дјелу Пораз башах и заведење низама у Босни описао политичке прилике у Босни од 1825. до 1851. године, пољске и мађарске официре који су послије слома

згради између тврђаве Кастел и моста на ријеци Врбас. У тој згради је за вријеме Краљевине Југославије била Команда војног округа и Инвалидски суд.[186] Према другим подацима, болница је у доба Краљевине Југославије била у кући судије Мујезиновића, познатој као "Гушића кућа", у тадашњој Улици краљице Марије бр. 26, између данашње Гимназије и џамија Арнаудије и Ферхадије.[187] "Гушића кућа" грађена је попут кућа у Посавини, са двоводним кровом, са кратким продужецима на забатима, окренута према улици полукружним прозорима са архиволтама. Њу је, претпоставља се, саградио неки Расимага. Првобитно је служила за становање,[188] а од 1883. године у њој је била смјештена бањалучка Општинска болница.[189]

Бањалучка "хастахана" је имала 22 кревета за лијечење војника.[190] Примала је и цивиле ако су имали "везе са хећимом те асталхане". У тежим случајевима болести турски војни љекари (хећими) примали су угледније грађане и у својим кућама.[191] Од средине XIX вијека до аустроугарске окупације као турски војни љекари у Бањалуци спомињу се др Арлин Ермен, др Раде Петровић, др Милан Јовановић, др Петар Рицо (Riccо), др Ставрић и др Антун Балиан (Ballian), познатији као Антунић.[192]

мађарске револуције 1848. године побјегли из Аустрије у Босну и примили ислам. Иако су промијенили хришћанска имена у муслиманска, они се "турковања нису држали, нити су ишли у џамију, нити су постили рамазана, па многи нису ни обрезани били". Због жалби домаћих муслимана, Омер-паша Латас наредио је да се "сви ренегати досад необрезани, одмах обрежу". Обрезивање ренегата, њих око 85, обављено је на силу. Приликом обрезивања четворица су погинула "јер се нису хотјели предати на обављање њим срамнога, а турком светог ђела". Ову "крваву свечаност" обавио је др Арлин Ермен и неколико бербера у болници у Бањалуци. Mato Džaja, *Baja Luka u putopisima i zapisima*, III izdanje, Banja Luka 1973, 64–65.

[186] С. Бијелић, *нав. дјело*, 330.

[187] Послије Другог свјетског рата намјена овог објекта била је стамбена. Објекат се, због своје историјске вриједности, налазио под заштитом државе. У земљотресу 1969. године зграда је тешко оштећена. Предлагана је санација и реконструкција објекта, а као могуће функције кориштења наведени су библиотека, етнографски музеј и слично. Према предрачуну трошкова, санација објекта би износила 2.500.000 нових динара. АРСБЛ, ФОБЛ (648), Nedžad Hotić, *"Sanaciono razvojni program" Medicinskog centra Banja Luka*, I dio, I knjiga, 1, 346; Љиљана Шево, *Урбанистички развој Бање Луке*, Бања Лука 1996, 82–83; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 95–96; Č. Aleksić, *Nastanak banjalučke bolnice*, 48.

[188] Љ. Шево, *Урбанистички развој Бање Луке*, 82–83; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 95–96.

[189] С. Бијелић, *нав. дјело*, 331.

[190] АРСБЛ, 648, N. Hotić, *"Sanaciono razvojni program" Medicinskog centra Banja Luka*, 1.

[191] С. Бијелић, *нав. дјело*, 330.

[192] Р. Јеремић, *Прилози историји здравствених и медицинских прилика Босне и Херцеговине под Турском и Аустро-Угарском*, 59; Р. Јеремић, *Прилози за биографски речник Срба лекара Војвођана 1756–1940*, Нови Сад 1952, 60–61, 107–108; Č. Aleksić, *Nastanak banjalučke bolnice*, 47.

Постојање ове прве турске војне болнице у Бањалуци имало је у "оно вријеме... само историјски значај пошто је становништво није користило и није имала, практично, никакав утицај на здравствену заштиту становништва".[193]

У бањалучку болницу смјештани су турски рањеници у устанку 1875–1878. и у сукобу између муслимана и аустроугарске војске приликом окупације Бањалуке 1878. године.[194] Она је послије окупације 1878. године престала са радом.

Аустроугарска окупација Босне и Херцеговине 1878. године затекла је само у Сарајеву цивилну болницу, која је названа Вакуфска болница. Зато је у првим годинама окупације оснивање болница било "као пријека потреба". У почетку су војне власти оснивале у већим мјестима мале болнице за нужду и невољу (notsspittaler), које су биле смјештене у привремене и адаптиране објекте.[195]

Општинска болница у Бањалуци је почела са радом 1879. године. Изгледа да се налазила у простору у којем је раније била турска војна болница. У почетку је имала само 14 кревета, а 1881. године је проширена и адаптирана на 30 постеља. Двије године касније (1883) болница је пресељена у кућу Гушића.[196]

Послије припрема, планирања и изградње намјенске болничке зграде у Бањалуци, које су трајале 11 година, нова зграда болнице је отворена 1. јула 1892. године. Била је то једна "прилично лијепа зграда", са телефоном број 12, у Болничкој улици бр. 1, на лијевој обали Црквене.[197] У изградњу зграде утрошено је 73.422 круна.[198] Располагала је са 25 просторија, од којих 11 за болеснике (64 болничке постеље), двије за амбуланте и три за стан управника, те са по једном просторијом за операциону салу, за преглед женских болесника, за канцеларију, за стан кухарице, за благоваоницу, за затворенике и са двије просторије за магацин. Посједовала је и једну

[193] Č. Aleksić, *нав. рад,* 47.

[194] I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 96.

[195] *Извјештај о управи Босне и Херцеговине 1906*, 84.

[196] *Стенографски извјештај XVII сједнице Сабора Босне и Херцеговине, дне 13. фебруара 1914. у Сарајеву*, 37–38; F. Bahtijarević, *Iz istorije saniteta Banjaluke – Prva bolnica 1879. godine*, у: *Informativni list*, list radne organizacije Regionalnog medicinskog centra Banjaluka, Banjaluka februar 1979, god. II, br. 3, 11; Č. Aleksić, *Nastanak banjalučke bolnice*, 48; С. Бијелић, *нав. дјело*, 331; Verica M. Stošić, *Gradnja zaraznog paviljona Opšte bolnice u Banjaluci (1957–1964)*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, Бањалука 2016, год. VIII, бр. 8, 336.

[197] С. Бијелић, *нав. дјело*, 331; Č. Aleksić, *нав. рад*, 48.

[198] *Извјештај о управи Босне и Херцеговине 1906*, 84.

приручну апотеку. Болничко земљиште било је површине око 17 дунума, а површина зграде "за медицински рад" износила је 571 м².[199]

Болница је имала и једну споредну једноспратну зграду за психонеуротичаре (павиљон за умоболне) са 30 постеља, изграђену 1897. године. Њена изградња коштала је 17.700 круна. Површина јој је била 148,20 м². Имала је и собу за изолацију и двије мртвачнице.[200]

За заразне болести изграђена је 1910. године привремена барака са 20 постеља.[201]

Нормалан смјештај Општинске болнице износио је 60, а према потреби и 70 кревета.[202] У њој је у раздобљу од 1879. до 1900. године лијечено 9.182 болесника. У првој години у њој је било 66, а у посљедњој 857 болесника. У првој години број болесничких дана износио је 2.031, а 1900. године 20.473. Смртност болесника била је у првој години 6,84 одсто, а у посљедњој 4,74 одсто. Највише болесника је лијечено од венеричних болести. Током 1901. године од 995 болесника излијечено је 670, побољшано 187, неизлијечено 18, а умрло 52.[203] Дневна такса за лијечење за прву класу болесника износила је пет, за другу три, а за трећу једну круну.[204]

И пред Први свјетски рат Општинска болница је располагала само са 77 кревета, а запошљавала је два до три љекара, од којих је примаријус био и управник болнице, а око 15 болничарки, нудиља и остале послуге.[205]

---

[199] *Стенографски извјештај XVII сједнице Сабора Босне и Херцеговине, дне 13. фебруара 1914. у Сарајеву*, 37–38; F. Bahtijarević, *Iz istorije saniteta Banjaluke – Prva bolnica 1879. godine*, 11; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 103; Č. Aleksić, *нав. рад*, 48–49.

[200] С. Бијелић, *нав. дјело*, 11; Andrija Mikeš, *Osamdeset godina rada Opšte bolnice u Banjoj Luci (iz referata pročitanog na svečanoj akademiji)*, у: *Scripta Medica*, Banja Luka 1966, god. I, br. 1, 6, 10.

[201] С. Бијелић, *нав. дјело*, 331; A. Mikeš, *Osamdeset godina rada Opšte bolnice u Banjoj Luci*, 6.

[202] *Извјештај о управи Босне и Херцеговине 1906*, 84; Р. Јеремић, *Прилози историји здравствених и медицинских прилика Босне и Херцеговине под Турском и Аустро-Угарском*, 86.

[203] F. Bahtijarević, *нав. рад*, 11.

[204] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXVII, 16. (29) januara 1914, br. 17, 3.

[205] С. Бијелић, *нав. дјело*, 331; Општинске болнице у Босни и Херцеговини располагале су малим бројем љекара. Општинске болнице у Бањалуци и Тузли су почетком 1914. године имале по два, а остале по једног љекара. Разлог малом броју запослених љекара у општинским болницама лежао је у сиромаштву општина које су их финансирале. "Оне нијесу могле лијечника да боље плате, па нијесу могле ни добити специјалистички образованих лијечника". Плата љекара износила је годишње око 3.000 круна. Љекар није имао право на пензију. Поред болничких, обављао је и низ других дужности. Љекари су често морали да иду од куће до куће и лијече сиромахе за које није било мјеста у болницама или који нису били у стању да дођу до болнице. Често су морали да раде "и све физикатске послове". *Стенографски извјештај XVII сједнице Сабора Босне и Херцеговине, дне 13. фебруара 1914. у Сарајеву*, 38–39.

Тада су у болници као управници и љекари радили: др Александар Вајс, др Изидор Брандл, др Карло Пржида, др Фрањо Фајгељ, др Игнац Кноц (Ignatz Knotz), др Богумил Шебор, др Иван Мајнарић, др Карло Драгутин Хансел, др Јан Иван Шкарда, др Ацо Бабић, др Ђорђе Цвијић и др Ејуб Мујезиновић. Међу њима је др Мујезиновић стекао стручношћу и савјесним радом "велико признање како народа, тако и колега своје струке. Нарочито беше добар хирург и оператор".[206]

Закон о уређењу здравствених установа од 17. јула 1914. тражио је да Општинска болница у Бањалуци, као окружном мјесту, по споразуму са општинским властима, пређе у финансијску надлежност Земаљске владе у Сарајеву и да буде претворена у окружну болницу, што је требало да се обави до 1915. године. У складу са тим приједлогом, требало је болничке просторије проширити или замијенити новим зградама. За ту изградњу и преуређење била је земаљска управа у раздобљу од 1920. до 1925. године овлаштена да подигне државни (земаљски) зајам, ослобођен од пореза, који би отплатила најдуже за 60 година.[207] Ову трансформацију је спријечило избијање Првог свјетског рата.

За преглед и лијечење жена, превасходно муслиманских, отворен је 1. фебруара 1903. "Амбулаторијпреко Врбаса" у Мејдану (данас Обилићево) у данашњој Улици војводе Степе Степановића, у којем је 1907. године лијечено 1.540 болесница. Овај објекат је срушен послије оштећења у земљотресу 1969. године.[208]

У Општинској болници у Бањалуци од оснивања до 1919. збринуто је 19.626 болесника, од којих је било 18.093 отпуштено (оздравјелих), док је 1.533 умрло. У овом периоду број амбулантних прегледа износио је 124.834.[209]

У Бањалуци је послије Првог свјетског рата успостављена и Заразна болница са 12 постеља и дезинфектором. Управник јој је био др Ђорђе Цвијић, бањалучки сресски надљекар, док су остало особље чинили пет болничких послужитеља. Овој заразној болници позајмила је Привремена војна болница у Бањалуци 40 комплетних постеља. У њој је од фебруара до септембра 1919. сузбијан пјегави тифус, који је

---

[206] С. Бијелић, *нав. дјело*, 331; *Šematizam svijeh oblasti u Bosni i Hercegovini (Odgovara stanju od 15. oktobra 1909.)*, 47.

[207] Чл. 1, 2, 6 *Закона о уређењу здравствених установа* од 17. јула 1914, у: *Гласник закона и наредаба за Босну и Херцеговину*, Сарајево 1896, комад XXXVIII, 452; *Стенографски извјештај XVII сједнице Сабора Босне и Херцеговине, дне 13. фебруара 1914. у Сарајеву*, 46.

[208] *Сарајевски лист*, Сарајево, год. XXXII, 15. марта (28. марта) 1909, бр. 38, 3; F. Bahtijarević, *нав. рад*, 11.

[209] АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Извјештај о кретању болесника у Градској болници у Бањалуци", Бањалука, 14. маја 1920, бр. 4.639.

пренесен у Бањалуку из Среза Босанска Градишка. У раздобљу њеног постојања, од 2. фебруара до 29. сепетембра 1919, од ове болести је лијечено 375 обољелих, од којих је било 288 из града Бањалуке, а 87 из сеоских подручја, а умрле су 34 особе. У Болницу је пристизало дневно од осам до десет пацијената, већином из бањалучких муслиманских махала.[210]

Наредбом Земаљске владе у Сарајеву од 12. септембра 1919. успостављена је код Општинске болнице у Бањалуци Станица за туберкулозне болеснике ("Dispansaires"), у којој су се лијечили бесплатно обољели од ове болести са простора Окружне области Бањалука. За потребе организовања и функционисања станице дозначиле су општине Приједор и Козарац по 1.000 круна, Добој и Котор Варош по 500 и Босанска Дубица 2.000 круна. Остале општине, због општег сиромаштва и тешких екномских прилика, нису биле у могућности да издвоје средства за ову намјену.[211]

Општинска болница у Бањалуци је у главној згради послије Првог свјетског рата располагала са 72 постеље, а посједовала је "изолирани одјел за умоболне и за приљепчиве болести". Зграде су одржаване веома чисто, али су им били "потребни темељни поправци".[212]

У 1920. години Болници је недостајало рубља и основних лијекова. "Због велике скупоће лекова морају више пута сами болесници набављати о своме трошку потребне лекове, да их могу у болници употребљавати".[213]

На болничко и амбулантно лијечење долазило је сеоског становништва у великом броју, "нарочито сваког уторка као пазарног и уредовног дана". Ово је болничким љекарима одузимало много времена, а Бањалучку општину стајало "великих материјалних жртава".[214]

У оваквој ситуацији начелник Бањалучког округа Јован Тодоровић предлагао је 25. јуна 1920. године да се у центру града оснује општинска амбуланта, која би била снабдјевена основним инструментима и лијековима и која би примала лакше

---

[210] АБиХ, ЗВБХ, кут. 65, ај 99, "Сузбијање пјегавца у Заразној болници у Бањој Луци од 2. фебруара до 29. сепетембра 1919".

[211] АБиХ, ЗВБХ, кут. 167.

[212] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, ај 95, Градски котарски уред у Бањалуци – Окружној области у Бањалуци, "Попис податка који се односе на здравствене прилике града Бањалуке и дејствовање мјесне здравствене комисије у години 1919", 6. јануара 1920, бр. 11.107.

[213] N. Radmanović, *Banjalučki okrug 1920. godine (Izvještaj načelnika Okruga banjalučkog od 25. juna 1920)*, 202.

[214] N. Radmanović, *Banjalučki okrug 1920. godine*, 202.

болеснике и тиме олакшала рад Болници. Он је сматрао да Општинска болница треба да прерасте у Окружну болницу у Бањалуци, "која је за округ од 500.000 становника неодложиво и неминовно потребна".[215]

У времену када је Болница почетком 20-их година XX вијека располагала са 77 постеља, она је била у Босни и Херцеговини највећа општинска болница. Управник јој је био примаријус др Ејуб Мујезиновић, а остало особље били су др Берта Бергман и књиговођа Миле Петровић.[216] Повремено су у Болници радили др Ђорђе Цвијић, др Тодор Јеремић и др Мирко Суботић.[217]

Болничка управа је настојала у то вријеме дође до "подржављења" Општинске болнице у Бањалуци, односно до преласка у надлежност покрајинске управе у Сарајеву. То је правдано лошим финансијским приликама у бањалучкој општини, доласком у болницу не само болесника из бањалучког него и из других округа, па чак и из Хрватске. Уз подржављење, болница је могла прерасти у већу покрајинску болницу, за што су дале безусловну подршку локалне власти, јер је њено финансирање представљало највећу ставку у буџету бањалучке Градске општине. Одлука Градског вијећа од 27. марта 1924. године да болница безусловно пређе у државну управу,[218] остварена је десет година касније.

Почетком 30-их година XX вијека болница је располагала са 92 кревета. Запошљавала је, поред управника др Ејуба Мујезиновића, љекаре др Мухарема Мићића, др Захарија Давидовића и др Шефкију Сефића.[219]

Издржавање Општинске болнице представаљало је највећу ставку у општинском буџету Бањалуке. Усљед тога Бањалучка општина није била у стању да "ову болницу подигне на степен уређених болница".[220] Тако је, на основу *Закона о болницама* од 27. фебруара 1930. године, Министарство социјалне политике и

---

[215] Исто.

[216] *Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца 1921–1922,* свезак I, део I, II и III (саставио и уредио: Виктор Манакин), Загреб 1922, стр. II. – 7. 302; *Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца, 1924–1925,* свезак 2, део IV и V (саставио и уредио: Виктор Манакин), Загреб 1924, стр. 2; *Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца 1927–1928,* свезак III, део 7, 8, 9 (саставио и уредио: Виктор Манакин), Загреб, VII – 202; *Informator (adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.* (uredio: Dragan Golub), Banja Luka 1924, 19.

[217] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941,* 70, 138, 154; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији,* 75, 188.

[218] АБиХ, ИМНЗ, бр. 261/1928.

[219] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији,* 51–52, 109–110, 116–117, 154.

[220] *Saniranje opštinskih finansija grada Banja Luke,* у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 7. август 1934, бр. 476, 1.

народног здравља било обавезно да, у споразуму са бањалучким градским властима, преузме Општинску болницу у Бањалуци у државну надлежност.[221] Са тим се одуговлачило из године у годину, зато је бањалучко Градско вијеће закључило да болницу затвори до 1. априла 1933. године, ако је не преузму држава или бановина у своју надлежност. То је затварање спријечио бан Светислав Тиса Милосављевић одлуком да болница пређе од 1. априла 1933. године у надлежност бановинске управе. Исте године 14. априла извршена је примопредаја инвентара, али је остало да се укњиже некретнине, зграде и земљиште. Том приликом је болница "преузета у жалосном стању, зграде су све биле рушевне и требале су темељног поправка, инвентар је био мањкав и истрошен, особито што се тиче рубља и постељних ствари". Бановом енергичном акцијом уклоњени су ти недостаци.[222]

У Бањалучкој болници 1933. извршено је 6.286 амбулантних прегледа, а боравило 1.814 болесника, који су укупно провели на лијечењу 26.393 дана. У просјеку је дневно боравило 72,3 болесника. Један болесник боравио је у просјеку 14,5 дана. Те године болница је потрошила 1.034.622,52 динара. Лични издаци износили су 319.005,36 динара, а материјални 715.617,16 динара. Лијечење једног болесника годишње је коштало 570,90 динара или дневно 39,36 динара.[223]

Буџетом Врбаске бановине планирани су расходи Општинске болнице у Бањалуци за 1934/35. годину у износу од 4.710.440 динара, и они су били већи у односу на претходну годину за 2.260.440 динара. То повећање је било због ванредних расхода, који су били планирани за изградњу павиљона хирургије, породилишта и гинекологије, зграде за пријем, канцеларијске послове и за становање болничког особља.[224]

---

[221] Државне болнице у Краљевини Југославији биле су: Општа државна болница у Београду, те државне болнице у Нишу, Скопљу, Новом Саду, Сарајеву, Цетињу и болнице за душевне болести у Стењевцу, Ковину, Топоници и Београду. Остале јавне болнице, сем општинских, биле су бановинске. Чл. 4 *Закона о болницама*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII, 431.

[222] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 121; *Opština će tražiti refundaciju bolničkih troškova u visini od 1,500.000 dinara*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. фебруар 1936, бр. 928, 1; M. Vukmanović, *нав. рад*, 107.

[223] *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 133.

[224] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 121; M. Vukmanović, *нав. рад*, 107.

Иако се потреба за изградњом једне модерне болничке зграде, која би као централна задовољила потребе Бањалуке и Босанске Крајине, јавила одмах послије ослобођења и уједињења у Краљевину СХС, Болница је до 1935. располагала само са једном зградом, изграђеном прије више од 40 година, када је Бањалука била мало окружно мјесто, а у којој су били смјештени болесници, амбуланта, операционе сале, чекаонице, канцеларије итд.[225]

Ове мале и неусловне просторије нису одговарале потребама Бањалуке као бановинског центра, јер се број пацијената бањалучке болнице кретао се између 90 и 100 дневно и повећавао се стално, зашто је често служила за лијечење тешких болесника, не само из шире околине Бањалуке, него и околних срезова. Често се дешавало, због недостатка смјештајних капацитета, да су болесници враћани кућама, па се питање подизања хируршког павиљона и централне амбулантне зграде за остале болничке потребе стално наметало.[226]

Бањалучка болница је средином 30-их година XX вијека постала велико градилиште бројних објеката и новооснованих одјељења и одсјека. Пошто је обезбиједио неопходне дозволе и средства, изградњом је руководио управник др Душан Мушкатировић.[227]

У августу 1934. године почела је изградња великог хируршког павиљона и мање централне амбулантне Бановинске болнице у Бањалуци, чији трошкови су износили 2.500.000 динара. Изградња је повјерена познатом загребачком предузимачу инг. Марину Безићу, који је у Бањалуци од формирања Врбаске бановине подигао неколико лијепих грађевина. Планове и пројекат израдио је Никола Федеров, инжењер Техничког одјељења Краљевске банске управе у Бањалуци, који је уједно и вршио надзор над градњом (зидарским пословима).[228]

Објекат централне амбуланте био је завршен у прољеће 1935, а његова изградња и опрема коштали су око 300.000 динара. У овом објекту налазили су се централна амбуланта, посебне просторије за болничку администрацију, економат и болничка апотека у двије лијепе и простране просторије. У амбуланти су прегледани

---

[225] *Хируршки павиљон пространа је и модеран, а стајаће преко 3,000.000 динара*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. октобар 1935, бр. 822, 3.

[226] *Исто*.

[227] M. Vukmanović, *нав. рад*, 107.

[228] *Градња хируршког павиљона у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 24. август 1934, бр. 491, 2; *Хируршки павиљон пространа је и модеран, а стајаће преко 3,000.000 динара*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. октобар 1935, бр. 822, 3.

болесници, који су послије тога размјештани по одјељењима ако им је била неопходна дужа и стална болничка њега. Одвојено од амбуланте, и под земљом, био је изграђен магацин за смјештај "лако упаљивог материјала".[229]

У јесен 1935. била је при крају изградња великог и модерног хируршког павиљона, чија површина је обухватала 1.300 м^2 и састојала се од 72 просторије без купатила, тоалета и ходника. Објекат је пројектован за: "Две најмодерније операционе сале, које одговарају и највећим потребама хирургије, просторије за рентген, две за превијање болесника, дворане за цистоскопију, ортопедију, амбуланта, чекаонице, осам великих дворана за болеснике, соба за порођаје и породиље, просторије за инфективне и умируће болеснике, осам купатила, већи број нужника, две велике терасе за сунчање на крову изнад првога спрата, те дугачак балкон са западне стране за шетању болесника". Ходници су били лијепи и пространи, тако да су се и они у случају великих болести, епидемија или рата, могли искористити за болничке потребе. Под у болничким собама и ходницима био је изграђени од ксиломита, а у осталим просторијама од керамичких плочица. Зидови операционих сала, амбуланте, купатила и тоалети били су обложени бијелим емајловим плочицама. Објекат је имао главно и два споредна степеништа. У сутерену су се налазиле "просторије за централно гријање, хидрофор за гориво, дезинфекцију болесничког одела и стан машинисте-монтера", а избушен је био и бунар капацитета око 20 кубика што је одговарало потребама болнице.[230]

У новоизграђеном хируршком павиљону инсталацију централног гријања извела је фирма "Термотехника" из Сарајева, инсталацију водовода и санитарија "Калорифер" из Загреба, а инсталацију електрорасвјете "Браћа Дивјак" из Бањалуке. Столарске радове је извршила радионица Петра Хричака из Славонског Брода. Надзор над овим пословима вршио је инжењер Банске управе у Бањалуци Владимир Коњев.[231]

Изградња хируршког павиљона била је завршена у прољеће 1936. и коштала је око 3.200.000 динара, а са опремањем 4.500.000 динара. Његову изградњу финансирала је Краљевска банска управа Врбаске бановине.[232]

---

[229] *Исто*.

[230] *Исто*.

[231] *Исто*.

[232] *Исто*; Станка Тодоровић, *Мала острва за заштиту народног здравља на 20.425 квадратних километара Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXXIII, 7. август 1936, бр. 10.131, 9.

Због недостатка средстава за запошљавање новог особља,[233] хируршки павиљон је свечано отворен тек 2. августа 1937. у присуству управника Државне болнице др Душана Мушкатировића, бана Богољуба Кујунџића, команданта Врбаске дивизијске области генерала Миливоја Алимпића, предсједника општине Хамдије Афгана и великог броја гостију. Вјерски обред освештања обавили су православни свештеници Душан Мачкић и Сава Рађеновић и хафиз Хамид еф. Софтић, имам.[234]

Послије изградње ове нове зграде, некадашња зграда за умоболне је преправљена за потребе Кожно-венерично-инфективног одјељења.[235]

У новосаграђеној згради налазило се Хируршко одјељење, на другом спрату Одјељење за болести уха, носа и грла, а у сутерену котловница. У овој згради се налазило послије Другог свјетског рата Гинеколошко-акушерско одјељење.[236]

У објекту за кухињу и вешерај, који је изграђен 1935. године, када је основан Одјел за рендген, у њега је премјештена из управне зграде и централна апотека.[237]

Ушни, Очни и Гинеколошко-пороћајни одјел су основани 1937. године.[238]

У подигнути инфективни павиљон идуће 1938. године, који је са опремањем коштао око 3.000.000 динара,[239] смјештени су Заразно одјељење, а нешто касније и Интерно одјељење. На Интерном одјељењу 1948. године дограђен је спрат за Грудно, односно Одјељење за туберкулозу плућа.[240]

Кожно-венерични одјел, који је основан тек 1941. године, налазио се у кући Стричевића. Касније је пресељен у објекат у Доцу, који је изграђен још 1918. године.[241]

Управа болнице смјештена је у објекат изграђен 1939. године.[242]

---

[233] С. Тодоровић, *Мала острва за заштиту народног здравља на 20.425 квадратних километара Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXXIII, 7. август 1936, бр. 10.131, 9.

[234] *Освећење зграде Хируршког павиљона у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. август 1937, бр. 1.312, 3.

[235] *Исто*.

[236] АРСБЛ, НОСБЛ (99), 1963, кут. 29 (грађа бб), стр. 8, 9, 10.

[237] АРСБЛ, 648, N. Hotić, *"Sanaciono razvojni program" Medicinskog centra Banja Luka*, 2.

[238] Исто, 3.

[239] *Две паралелне активности: Рад Владе и Банске управе на задовољавању здравствених потреба*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 12. септембар 1937, бр. 1.329, 1; *Бања Лука је добила неколико импозантних објеката*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 1. октобар 1937, бр. 1.337, 4.

[240] АРСБЛ, 99, 1963, кут. 29 (грађа бб), стр. 4–5; АРСБЛ, 648, N. Hotić, *nav. djelo*, 2.

[241] АРСБЛ, 648, N. Hotić, *nav. djelo*, 3.

[242] Исто, 2.

У болници изграђеној након хируршког павиљона је број постеља износио око 140, и стално се повећавао, док су за заразне болести, за туберкулозу, за ухо, грло, нос и за породиљство располагали са мањим бројем постеља.[243]

Финансијско издржавање болнице представљало је велики терет, и бањалучкој општини и Краљевској банској управи Врбаске бановине. Усљед тога је, на велико залагање бана и овдашњих народних посланика, Бановинска болница у Бањалуци прешла 1. априла 1936. из банске надлежности у државну и њено финансирање. Примопредају су у име државе обавили др Ђуро Мартиновић, начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље, а у име Краљевске банске управе Врбаске бановине бански инспектор др Томо Талоци.[244] Сада је у 1936. години Државна болница у Бањалуци са 90 постеља улазила у ред средњих болница у Краљевини Југославији.[245] У тој години је укупног особља болнице у Бањалуци било 39, од којих је било шест љекара, три апотекара, хемичара и административна чиновника, 16 сестара, лабораната и болничара, осам послужитеља и шест лица стручног и помоћног особља.[246]

Државна болница у Бањалуци је у буџетској 1937/1938. години имала дневно просјечно 109 болесника. Тада је од 54 здравствене особе било 10 љекара, 25 санитетских стручњака, шест административаца и 13 осталих. На једног љекара долазило је дневно у просјеку 10,92 болесника, а са стотину болесника дневно је радило 49,5 запослених, од којих су били 9,2 љекари, 22,9 санитетски стручњаци, 5,5 административаци и 11,9 остали.[247]

У Државној болници у Бањалуци било је на лијечењу из ранијих година 142 болесника, а у 1937/1938. години примљено је нових 3.524. Крајем године је

---

[243] Др Стеван З. Иванић, *Наша здравствена служба*, у: *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1936*, Београд 1937, VI.

[244] *Komunalna politika*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. март 1936, бр. 938, 2; *Danas je otpočelo VI redovno zasedanje Banskog veća*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. март 1936, бр. 944, 1; *Država je preuzela Banovinsku, ranije opštinsku, bolnicu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 4. април 1936, бр. 966, 2; *Pored hirurškog paviljona, izgradiće se još dva odeljenja: za infekciozne bolesti i tuberkulozu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 4. април 1936, бр. 966, 3; С. Иванић, *Наша здравствена служба*, VI.

[245] Мале болнице су биле до 50 болесничких постеља, средње од 50 до 300, а велике са више од 300. Чл. 1 *Уредбе о санитетско-техничким прописима за грађење јавних болница*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 1. јул 1930, бр. 146–LIII, 1313

[246] *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1936*, Београд 1937, 228.

[247] *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1937–38*, Београд 1939, 42.

отпуштено здравих 3.008, болесних 285, а на даљем лијечењу је остало 138, док је 235 умрло.[248]

Болница са седам зграда, три одјељења, 41 болесничком собом и 205 кревета, имала је у 1937/1938. годишњи буџет од 5.191.304 динара. У њему је планиран сопствени приход у износу 350.000 динара, а остварен је у износу од 257.816,26 динара. Лични расходи су износили 569.188,40 динара, а материјални 3.802.252,41 динара. Од личних расхода одлазило је на један болеснички дан 14,27 динара. Због тога је болница потраживала крајем буџетске године 962.918,75 динара.[249]

Кроз Државну болницу у Бањалуци током буџетске 1938/1939. године прошло је 4.470 болесника, који су били укупно на лијечењу 44.839 дана. У просјеку је боравило дневно 122,84 болесника. Од укупно 210 постеља у просјеку је дневно било неискоришћених 87,16 или 41,50 одсто. Годишње је долазио на сваку постељу 151 неискоришћен дан ("празни дани"). Сваки болесник провео је у просјеку 10 дана на лијечењу. Као и раније, и у овим годинама болница је имала запослених 66 особа. Од њих је било 14 љекара, 27 санитетских помоћника, девет административаца (службеника) и 16 осталих. У просјеку је долазило на једног љекара 8,77 болесника, а на сто болесника 11,39 љекара или 53,72 од укупно запослених.[250]

У бањалучкој болници на почетку 1939. године од 210 кревета припадало је Интерном 80, Заразном 30 и Хируршко-ортопедском одјељењу 100.[251] Као и у претходним годинама, и у овој години било је у болници на лијечењу 138 старих болесника, а примљено је нових 4.332. Од њих је отпуштено 3.729 здравих и 274 болесних, а 304 је умрло. Крајем те године остала су на лијечењу 163 лица.[252]

Од болничког буџета 1938/1939. годину, који је износио 3.287.843 динара и са оствареним приходом од 311.986,55 динара, лични расход износио је 641.251,80 динара, а материјални 1.284.525,99 динара. Само на исхрану је утрошено 467.553,66 динара. А како је болница направила ванредни расход од 806.257,41 динара, њени материјални издаци износили су укупно 2.090.783,40 динара. Ти издаци Државне

---

[248] *Исто*, 44.

[249] *Исто*, 38, 46–47.

[250] Међу државним болницама у Краљевини Југославији највећи број особља на 100 болесника имале су оне у Бањалуци и Нишу, преко 50, што је било посљедица недовољног искоришћавања слободних постеља. *Bolnice i bolnička služba*, у: *Godišnjak o narodnom zdravlju i radu zdravstvenih ustanova i organa 1939*, Beograd 1940, 130–135, 138–139.

[251] *Bolnice i bolnička služba*, у: *Godišnjak o narodnom zdravlju i radu zdravstvenih ustanova i organa 1939*, Beograd 1940, 132–133, 136–137, 140–141.

[252] *Исто*, 142.

болнице у Бањалуци су износили по једном болесничком дану у просјеку 60,92 динара, од чега су били материјални 46,62, а лични 14,30 динара.[253] На крају године потраживања Државне болнице у Бањалуци су износила 1.639.087 динара.[254]

У Државној болници у Бањалуци било је у буџетској 1939/40. години запослено 75 лица.[255] У болници је у мају 1940. била запослена 41 жена, од којих су три биле љекари, 17 сестаре болничарке, девет болничке собарице, девет куварице и праље и три канцеларијске особе.[256]

У бањалучкој болници радило је од 1918. до 1941. више љекара који су се школовали у аустријским, чешким и домаћим медицинским факултетима. Поред управника др Ејуба Мујезиновића и др Душана Мушкатировића, то су били: др Мирјана Белеслин, др Берта Бергман, др Хасиб Бушатлић, др Љубомир Влатковић, др Драгољуб Врањешевић, др Бранко Вучковачки, др Захарије Давидовић, др Боривоје Илић, др Никола Јанковић, др Тодор Јеремић (повремено), др Фрањо Канта, др Димитрије Милановић, др Мухарем Мићић, др Даница Перовић, др Србислав Поповић, др Милан Путник, др Јекатерина Александровна Рибкин, др Шефкија Сефић, др Мирко Суботић, др Феликс Фишер, др Ђорђе Цвијић (повремено), др Сузана Чањи, др Фадил Ћинић и др Гертруда Штерн[257] и апотекар мр Александар Торбица.[258] Остало особље чинили су: Миодраг Борисављевић, Изидор Везилић, Миленко Граховац, Мирјана Грбић, Војислав Димитријевић, Милена Домаћина, Стана Кецман, Наталија Комарницки, Идриз Лађаревић, Иван Малина, Ана Марић, Спасоје Марковић, Фрањо Маријановић, Драгутин Пантелић, Ејуб Пашалић, Миле Петровић, Александар Раичевић, Марко Ружић, Сулејман Саркић, Бранко Тадић,

[253] Издаци по једном болесничком дану бањалучке болнице били су убједљиво највећи у Краљевини Југославији. *Bolnice i bolnička služba*, у: *Godišnjak o narodnom zdravlju i radu zdravstvenih ustanova i organa 1939*, Beograd 1940, 148–153.

[254] *Bolnice i bolnička služba*, у: *Godišnjak o narodnom zdravlju i radu zdravstvenih ustanova i organa 1939*, Beograd 1940, 148–153.

[255] *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1939/40. годину*, Сарајево 1939, 711–712, 717, 718, 723.

[256] АРСБЛ, 9, VI, 12, 4, бр. 127/1940.

[257] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 42, 49, 50, 57–58, 65, 70, 76–77, 100, 103, 105–106, 111, 121, 127, 138, 144, 154; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 27–28, 30, 36, 37–38, 39, 51–52, 67, 69, 75, 85–86, 107, 109–110, 116–117, 119–120, 134–135, 144, 147–148, 154–155, 174, 188, 189, 203.

[258] *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. април 1934, бр. 378, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 13. децембар 1938, бр. 286, 2; *Исто*, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

Димитрије Тепић, Љубица Томић, Владимир М. Трдак, Мехо Хафизовић, Иван Хроматка[259] и други.

***

Укупни подаци о раду бањалучке болнице у разматраном времену показују да је она од оснивања па до почетка Другог свјетског рата била уско повезана са политичком и друштвеном судбином свога народа, и да је у различитим окупационим и слободним државноправним оквирима добијала и различите називе. У аустроугарском окупационом времену основана је Општинска боница у Бањалуци. Тај назив је задржан и у Краљевини СХС. Са добијањем државе назива Краљевина Југославија и њеном подјелом на бановине 1929, названа је болница 1933. године Бановинска болница. Њу је финансирала Краљевска банска управа Врбаске бановине. У Бановини је ова болница преименована у Државну болницу, који назив је задржан и у новооснованој НДХ. Болнички називи (општинска, бановинска, државна болница) нису означавали њен ниво или подручје дјеловања, већ изворе њеног финансирања.

Војна болница у Бањалуци

Војна болница у Бањалуци је утемељена одмах по аустроугарској окупацији. У почетку је она смјештена у зграду Српско-православне богословије (стара Српска школа) на Царском друму (данас десна страна зграде Градске управе), у којој је за вријеме устанка од 1875. до 1878. године радила турска привремена војна болница.[260]

Градња аустроугарске Војне болнице у Бањалуци започела је већ крајем октобра 1878, а завршена 1. марта идуће године. Састојала се од осам риглованих

[259] АРСБЛ, 9, VI, 1, 25, бр. 17.080/1933; Исто, VI, 14, 17, бр. 3.394/1937; *Samoubistvo upravnika Gradske bolnice*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 11. јануар 1933, бр. 68, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 30. април 1933, бр. 104, 5; *Исто*, 10. јун 1933, бр. 124, 4; *Исто,* 25. јун 1933, бр. 137, 5; *Исто*, 29. децембар 1933, бр. 295, 4; *Исто*, год. VI, 6. март 1934, бр. 349, 3; *Исто,* 5. април 1934, бр. 374, 4; *Исто,* 11. април 1934, бр. 378, 4; *Исто*, 22. април 1934, бр. 388, 4; *Исто,* 23. мај 1934, бр. 412, 3; *Исто*, 5. јун 1934, бр. 422, 4; *Исто*, год. VII, 24. фебруар 1935, бр. 640, 4; *Исто,* 20. април 1935, бр. 686, 3; *Исто*, 9. мај 1935, бр. 700, 4; *Исто*, год. IX, 30. јун 1937, бр. 1.297, 3; *Исто,* 6. август 1937, бр. 1.313, 3; *Исто,* 20. август 1937, бр. 1.319, 3; *Исто,* 25. август 1937, бр. 1.321, 3; *Исто,* год. X, 15. април 1938, бр. 1.419, 3; *Исто*, год. XII, 29. децембар 1940, бр. 1.757, 4; *Исто*, год. XIII, 16. фебруар 1941, бр. 1.769, 5; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 25. мај 1936, бр. 117, 3; *Исто*, год. XX, 1. новембар 1938, бр. 250, 1; *Narodne novine*, Službeni list NDH, Zagreb, god. CV, 4. listopada 1941, br. 144, 6.

[260] С. Бијелић, *нав. дјело*, 304.

барака, од којих је било шест за болеснике и по једна за управу и кухињу. Управна барака изгорјела је у пожару 1880. године, а нова је изграђена од чврстог материјала. Тада су изграђени зидови и на осталим баракама Војне болнице. Током 1882. за потребе болнице ископан је подрум, а прије тога 1881/82. године је уређен за удобност и разоноду болесника врт и засађено дрвеће. У болницу је уведен током 1918. године градски водовод. До 1914. године у Војној болници је било 19 управника, који су по чину били капетани, мајори или потпуковници. У саставу болнице радила је и гарнизонска апотека.[261] Ова болница је престала са радом 1918. године.

Као војни љекари при 48. пјешадијској дивизији у Бањалуци били су здравствени предстојник др Emöd György од Икланда, надљекар II класе, и Адолф Херфортх (Herforth), војни интендант. Посадни љекар у Бањалуци 1909. године био је др Алекса Мајевски (Majewski), штабни надљекар 2. разреда.[262]

Послије Првог свјетског рата и са успостављањем нове власти Краљевине СХС у Бањалуци је радила Привремена војна болница, чији је управник био др Владо Јовановић.[263] Она се састојала у јануару 1919. од шест "зиданих барака", од којих се једна користила за административне послове и официре. Осталих пет барака, од којих је свака имала по двије "велике сале", у којим се могло смјестити по 20 болесничких кревета, користили су болесници. Укупна могућност болнице била је да смјести 180 до 200 болесничких кревета. У једној од барака налазила се "операциона дворана и завијалиште (амбулаториум)".[264] Налазила се у Бојића хану.

Званични подаци кажу да су бараке почетком 1919. биле у јадном стању: "слабо прављене, те од танког зида и од ниског спрата, а неке су слабо расвјетљене, подови су сасвим истрошени". Није имала електричну расвјету.[265]

У плановима да се Војна болница у Бањалуци преуреди у окружну са преко 200 кревета, то се није могло извести јер бараке ове болнице нису одговарале "захтјевима једне модерне окружне болнице".[266]

---

[261] Исто, 305.

[262] *Šematizam svijeh oblasti u Bosni i Hercegovini (Odgovara stanju od 15. oktobra 1909.)*, 69, 72.

[263] АБиХ, ЗВБХ, кут. 65, ај 99, "Сузбијање пјегавца у Заразној болници у Бањој Луци од 2. фебруара до 29. сепетембра 1919"; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 77.

[264] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 110.

[265] Исто.

[266] Исто.

Већ 1920. године Привремена војна болница у Бањалуци је промијенила назив у Стална војна болница Врбаске дивизијске области, а нешто касније у Врбаска стална војна болница. У њеном саставу дјеловали су Хируршко, Унутрашње и Венерично одјељење, Слагалиште и болничка апотека.

Обично је запошљавала два хирурга и више специјалиста, који су били истовремено официри. На њеном челу био је љекар, активни санитетски пуковник или потпуковник. Служила је за Врбаску дивизијску област.[267]

Славила је крсну славу Свете врачеве Кузмана и Дамјана (14. новембар) и прослављала заједно са Болничарском четом у Бањалуци. Домаћин славе увијек је био управник болнице, а вјерски обред славе вршили су свештеници православне, римокатоличке и муслиманске вјероисповијести.[268]

Војни санитет Врбаске дивизијске области чинили су начелници Санитетског одјељења Команде Врбаске дивизијске области др Мартин Ридер, др Ахило Т. Грезу и др Драгољуб Мратинковић, референти Санитета Команде (Штаба) Врбаске дивизијске области др Крста Ђ. Драгомировић, др Ахило Т. Грезу, др Александар М. Ускоковић, др Мордух Новогродски, др Исидор Георгенбергер и др Болеслав Петрович Сплавски[269] и љекарски помоћник референта Санитета Команде Врбаске дивизијске области Мирко Р. Дракулић.[270]

Особље Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци сачињавали су управници, активни санитетски официри др Божидар Лужанин, др Мартин Ридер, др Милутин Ђорђевић, др Ахило Т. Грезу, др Драгољуб Мратинковић, др Александар М. Ускоковић и др Људевит Деже, љекари активни санитетски официри др Драгољуб Аврамовић, др Нисим Алхалел, др Бењамин Бернштајн, др Радослав Јовановић, др Франц Клајнхапл, др Борис Павлович Косов, др Живота Матијашевић, др Михаил Максимович Нагорни, др Карел Обершлик, др Михаил Александрович Усатиј-Сидоренко и др Војислав Стокић и хонорарни (контрактуални, уговорни) љекари др Бранко Петровић, др Александар Прокофијевић-Максимовић, др Александар

[267] M. Vukmanović, *нав. рад*, 107.

[268] *U subotu 14. o. m. slava Vojne bolnice*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. новембар 1936, бр. 1.139, 2; *Слава Врбаске сталне војне бонице*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 15. новембар 1936, бр. 1.140, 1; *Slava Stalne vojne bolnice i Bolničke čete*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750, 1.

[269] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 55–56, 101, 133, 143; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 46, 47, 58, 112, 127, 149, 163, 173.

[270] *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 26. децембар 1930, бр. 53, 2.597–2.598.

Фридман, др Алексиј Александрович Черепов и др Љубица Јаковљевна Чермак.[271] Болнички апотекари били су: Алоис Ф. Вајсохр, Јаков М. Вигодски, Слободан Јовановић-Мајданац, Војислав М. Радуловић, Петар И. Сељутин, Кузман Ј. Стипанчић, Франц Томан и Драгољуб П. Ценић.[272] Остало болничко особље чинили су санитетски помоћници Хируршког одјељења Борис Ф. Љупша, Мирко Р. Платиша, Јулијан А. Станић и Благоје А. Ћировић, санитетски помоћници Унутрашњег одјељења Илија С. Богдановић и Никола М. Голеш и Радета М. Јеремић, санитетски помоћник Венеричног одјељења Илија С. Богдановић, сестра помоћница Марија П. Орешки, руководиоци ("руковаоц") Слагалишта Јожеф Ј. Карба, Људевит М. Кирхбаумер и Милан В. Полак, комесари Василије Ј. Анђелковић, Илија С. Богдановић, Милун Р. Влаховић, Стјепан А. Ланг, Живота Љ. Митровић, Мирослав П. Скалак и Михаило Ј. Терзић, благајници Јосип М. Вицић, Јарослав Ј. Влчек, Људевит М. Кирхбаумер, Живота Ј. Митровић, Јован С. Николић, Антон И. Новак, Михаило Х. Ђ. Оглић и Вукашин Ш. Пилетић и мајстор (столар) Петар М. Јанковић.[273]

Трупни љекари 33. пјешадијског пука у Бањалуци били су др Михаил Александрович Усатиј-Сидоренко, др Војислав Стокић, др Нисим Алхалел и др Живота Матијашевић, а трупни љекар Гарнизона у Бањалуци др Михаил Александрович Усатиј-Сидоренко. Љекари Гарнизона 55. пјешадијског пука у Бихаћу

---

[271] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 55–56, 59, 101, 143; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 19, 20–21, 31, 47, 56, 59, 78, 89, 92, 98, 105, 112, 124, 128, 137, 149, 156–157, 170–171, 173, 178, 190.

[272] *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 30. јун 1920, бр. 26, 1.077–1.078; *Исто*, год. 40, 5. фебруар 1921, бр. 4, 203–204; *Исто*, 30. јул 1921, бр. 28, 1.621–1.622; *Исто*, 24. септембар 1921, бр. 37, 2.005–2.006; *Исто*, 20. октобар 1921, бр. 42, 2.265–2.266; *Исто*, год. 48, 18. мај 1929, бр. 20, 819–820, 835–836; *Исто*, год. 51, 9. април 1932, бр. 12, 611–612; *Исто*, 17. јун 1932, бр. 21, 1.095–1.096; *Исто*, год. 53, 14. октобар 1934, бр. 41, 1.581–1.582; *Исто*, год. 54, 13. децембар 1935, бр. 46, 2.055–2.056; *Исто*, год. 55, 14. децембар 1936, бр. 43, 2.517–2.518; *Исто*, год. 56, 30. јануар 1937, бр. 3, 1.581–1.582; *Исто*, год. 57, 6. септембар 1938, бр. 24, 1.255–1.256; *Исто*, год. 58, 31. децембар 1939, бр. 47, 2.685–2.686; *Правда*, Београд, год. XXVIII, 19, 20, 21. јун 1932, бр. 171–173, 7.

[273] *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 8. јул 1920, бр. 28, 1.183–1.184; *Исто*, Београд, год. 40, 19. фебруар 1921, бр. 6, 371–372; *Исто*, 13. март 1921, бр. 9, 505–506; *Исто*, 16. април 1921, бр. 13, 885–886; *Исто*, 17. октобар 1921, бр. 41, 2.225–2.226; *Исто*, год. 41, 11. август 1922, бр. 33, 1.527–1.528; *Исто*, 3. новембар 1922, бр. 46, 2.071–2.072; *Исто*, 22. децембар 1922, бр. 54, 2.323–2.324; *Исто*, год. 43, 12. јул 1924, бр. 33, 1.567–1.568; *Исто*, год. 45, 30. октобар 1926, бр. 45, 1.911–1.912, 1.917–1.918; *Исто*, год. 47, 1. јун 1928, бр. 25, 997–998; *Исто*, 28. децембар 1928, бр. 57, 2.345–2.346; *Исто*, год. 49, 26. децембар 1930, бр. 53, 2.597–2.598; *Исто*, год. 51, 14. април 1932, бр. 13, 685–688; *Исто*, 16. август 1932, бр. 28, 1.447–1.448, 1.449–1.450; *Исто*, год. 52, 9. фебруар 1933, бр. 6, 2.015–2.016; *Исто*, 22. април 1933, бр. 14, 549–550; *Исто*, год. 53, 23. мај 1934, бр. 19, 819–820; *Исто*, год. 54, 29. март 1935, бр. 13, 507–508; *Исто*, 11. октобар 1935, бр. 39, 1.701–1.702, 1.705–1.706; *Исто*, год. 55, 20. април 1936, бр. 15, 921–922; *Исто*, 28. јун 1936, бр. 24, 1.425–1.426; *Исто*, 20. октобар 1936, бр. 38, 2.169–2.170; *Исто*, год. 58, 31. децембар 1939, бр. 47, стр. 2.709–2.710.

били су др Петар Петрович Мамонтов и др Иван Колар, а Гарнизона у Дервенти др Исак J. Израел.[274]

Болница у Приједору

Општинска болница у Приједору (Gemeindespital in Prijedor), са 13 постеља, основана је 1886.[275]

У Приједору су здравствене прилике послије Првог свјетског рата биле тешке. Била су двојица љекара, општински и сресски. Општински љекар је истовремено управљао и трошном, "рубљем и лековима слабо снабдевеном општинском болницом". Зато је требало изградити нову општинску или државну болницу, а покушај да се изгради нова општинска билница у сарадњи са Рударском управом Љубија није уродио плодом.[276]

И поред свих тешкоћа у Општинској болници у Приједору је у 1919. години лијечено 358 пацијената, којих је 337 отпуштено кућама, 19 умрло, а 21 пацијент је остао на лијечењу и у сљедећој години. У овој години број амбулантних прегледа износио је 2.538.[277]

Општинска болница у Приједору је престала са радом крајем 20-их година. До тада су њени љекари и управници били др Вукашин Бабуновић, др Перо Ивановић и др Мавро Лефковић.[278]

---

[274] AJ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Петра Мамонтова; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 20, Персонални досије др Петра Мамонтова; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Исака Израела; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.479; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 35, 96, 128, 138; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 20–21, 105, 156–157, 170–171.

[275] I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 103.

[276] N. Radmanović, *нав. рад*, 204.

[277] АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Исказ о количини и кретању болесника у Општинској болници у Приједору", Приједор, 11. маја 1920, бр. 195/20.

[278] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Пере Ивановића; АБиХ, ЗВБХ, кут. 171 и 173; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 40.

Болница у Бихаћу

Болница у Бихаћу, окружном мјесту, носила је за вријеме аустроуграске владавине назив Окружна (Bezirksspital) и Општинска болница у Бихаћу (Stadtspital in Bihać). Њено издржавање за Краљевине СХС представљало је велики терет за Општину Бихаћ. У вези са тим она је изјавила 4. маја 1920. да "опћина није у стању даље болницу финанцирати". Како је болници због недостака средстава пријетило затварање,[279] она је прешла за вријеме обласне самоуправе у Краљевини СХС у надлежност државе, а 1929. у надлежност Врбаске бановине. До тада је носила назив Државна болница, а од тада до 1941. звала се Бановинска болница у Бихаћу.

У међувремену је од 1927. била смјештена у неусловној, влажној и дотрајалој згради, која је била у власништву Градске општине у Бихаћу.[280] Грађевински је то био типски објекат, величине 30 х 15 м, са чекаоницом, мањом операционом салом, приручном апотеком, просторијом за љекаре и нешто већом собом за болеснике са 30 постеља. Уз главни болнички објекат била су два мања дрвена објекта у којима су се налазили праоница са сушионицом, простор за дезинфекцију и карантин.[281]

Расходи Државне болнице у Бихаћу у буџетској 1928/29. години износили су 812.843 динара, од којих су лични били 256.443 динара, а материјални 556.400 динара. Болнички приходи износили су 812.843 динара, од којих су били редовни 163.230 динара, а ванредни (државна дотација) 649.613 динара. Особље Државне болнице у Бихаћу у ово вријеме чинили су два љекара, архивски чиновник, два званичника и 15 дневничара (болничари, чувари, вртлари, занатлије, служитељи и др.).[282]

Почетком 30-их година болница је располагала са 75 постеља, од којих је било око 50 употребљиво, а остале су биле смјештене у једној трошној бараци, која је због прокишњавања била неупотребљива.[283] У болници је 1931. лијечено 945 пацијената, а умрло 59.[284]

---

[279] АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Извадак из записника сједнице опћинског вијећа у Бихаћу, одржаване дне 4. маја 1920".

[280] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 146–147.

[281] N. Radić, *Stoljeće postojanja i tradicije Kantonalne bolnice "Dr. Irfan Ljubijankić" Bihać*, 14, 16, 17, 18.

[282] *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1928./29. годину*, Сарајево 1928, 614, 615.

[283] *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 133.

[284] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 243, 248.

Број пацијената бихаћке болнице повећавао се сваке године, јер је она служила и за лијечење болесника из шире гравитацијске околине од 10 срезова, од који су четири била из Савске бановине, а шест из Врбаске бановине (Бихаћ, Цазин, Босански Петровац, Босанска Крупа, Сански Мост и Босански Нови). Тако је у болници годишње лијечено око 1.500 тешких болесника, а број амбулантних прегледа био је преко 2.000. Имала је значајно и узорно уређено Хируршко одјељење, у којем су се изводили најтежи хируршки захвати и са "великим успехом". Болница је запошљавала два до три љекара, од којих је један био хирург.[285] Међу познатим љекарима били су: др Бењамин Бернштајн, др Боривој Вироубал, др Стеван Вукотић, др Петар Губарев, др Велимир Гутеша, др Мирко Калмар, др Херман Кербел, др Софија Михајловна Ласковска, др Андрија Милер, др Иво Млинарић, др Душан Мушкатировић, др Милован Петровић, др Фране Ранер, др Вера Кириловна Сапешко-Терскаја, др Мехмед Татлић и др Мавро Хорн.[286] Зна се да је болнички апотекар био мр Александар Торбица,[287] а да су остало особље чинили: Љубомир Балдић, Марија Врабец-Цвјетковић, Војислав Т. Димитријевић, Ивица Ковачевић, Мухамед Косовић, Гашпар Л. Ловрић, Марија Лукетић, Стеван Мрваљевић, Рашид Мулахусић, Јованка Рађеновић, Петар Строн, Стево Царић, Јосип Цвјетковић, Бранимир Шумкарац[288] и др.

---

[285] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 146–147, 148; *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 118; *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, 122.

[286] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. XI, 18. септембар 1929, бр. 218, 1; *Исто*, 15. новембар 1929, бр. 268, 1; *Исто*, год. XX, 4. фебруар 1938, бр. 25, 2; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. децембар 1933, бр. 279, 4; *Исто*, год. VII, 3. јул 1935, бр. 746, 4; *Исто*, 15. август 1935, бр. 782, 4; *Исто*, год. VIII, 14. март 1936, бр. 948, 4; *Исто*, 8. септембар 1936, бр. 1.083, 7; *Исто*, год. IX, 21. новембар 1937, бр. 1.359, 4; *Исто*, 15. децембар 1937, бр. 1.369, 4; *Исто*, год. X, 19. јануар 1938, бр. 1.382, 4; *Исто*, год. XII, 1. децембар 1940, бр. 1.752, 6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 105, 114, 140.

[287] *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. април 1934, бр. 378, 4.

[288] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 8. септембар 1925, бр. 204, 1; *Исто*, 30. септембар 1925, бр. 223, 2; *Исто*, 7. октобар 1925, бр. 229, 2; *Исто*, год. VIII, 26. новембар 1926, бр. 270, 1; М., *Проневере и злоупотребе економа Бановинске болнице у Бихаћу*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 15. септембар 1932, бр. 37, 3; *Кратке вести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 24. март 1934, бр. 365, 4; *Банска решења*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 14. октобар 1932, бр. 43, 1; *Исто*, год. VI, 5. април 1934, бр. 374, 4; *Исто*, 27. април 1934, бр. 392, 3; *Исто*, год. VII, 14. јун 1935, бр. 731, 4; *Исто*, год. VIII, 7, 8, 9. јануар 1936, бр. 896, 4; *Исто*, год. IX, 27. јун 1937, бр. 1.296, 3; *Исто*, год. X, 22. април 1938, бр. 1.422, 4; *Исто*, 14. октобар 1938, бр. 1.497, 4; *Исто*, 23. децембар 1938, бр. 1.529, 4; *Исто*, год. XII, 29. децембар 1940, бр. 1.757, 4; *Исто*, год. XIII, 16. март 1941, бр. 1.780, 3.

Болница у Цазину

У Цазину као среском (котарском) мјесту болница је изграђена 1893, а са радом је почела 6. јуна те године. Била је "изолирана" и удаљена од Среског уреда у Цазину око 500 метара. Површина главне болничке зграде ("заграђена површина") износила је 700 м^2, а помоћних објеката 126 м^2. Била је у приземној згради са четири собе за болеснике и са просторијама за прегледе болесника, за операције, за апотеку, са собама за надболничара ("надболесничара") и за болничарку ("болесничарку"), три купаонице, кухињом, магацином за животне намирнице, канцеларијом, два тоалета за мушкарце и једног за жене. Болничар није имао своју собу, већ је морао да "спава заједно са болесницима". Болница је посједовала крајем 1918. године 24 кревета, "а за невољу до 30". У великој соби за мушке болеснике површине 336 м^3 налазило се десет кревета, а у мањој соби површине 154 м^3 налазило се шест кревета. Већа соба за женске болеснике површине 105 м^3 посједовала је шест кревета, а мања соба површине 53 м^3 два кревета. У болесничким собама налазили су се "модерни кревети, гвоздени столови за умивање, дрвени столови и клупе" и "гвоздене пећи, у којима се дрвима и угљеном ложи". Вентилација је била примитивна и није функционисала. У операционој соби налазио се "модерни стол, гвоздени ормари за инструменте, столови за завоје, умиваонице у гвозденим сталницама, 1 стерилизатор, 1 мраморни умиваоник за ледену и топлу воду". Болница је посједовала "дезинфектор". Водом се снабдијевала из градског водовода. Болнички тоалети били су "енглески, а код канализације систем Dittlerov за чишћење изметина". Болница није имала крајем 1918. посебног управника, "стога нема ни стан за овакога". Посједовала је стан за љекара. Припадајуће двије споредне и једна привредна зграда биле су неусловне и у рушевном стању. Користиле су се за потребе кухиње, лабораторије, мртвачнице и магацина. На болницу је од оснивања до новембра 1918. потрошено на "адаптације" објеката 38.442,20 круна. Од 1. јануара до 11. новембра 1918. у болницу је било примљено 210 болесника, обављено 13 операција и 887 амбулантних прегледа, а 11. новембра 1918. у болници је било осам болесника на лијечењу.[289]

Са оснивањем Врбаске бановине 1929. године болница у Цазину је прешла у њену надлежност. У буџетској 1930/31. години расходи Бановинске болнице у Цазину

[289] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 111, Извјештај здравственог надзорника др Мартина Блајхера о инспекцији Котарске болнице у Цазину, Бихаћ, 11. новембра 1918.

износили су 319.812 динара, од којих су били лични 103.212 динара, материјални 166.600 динара и ванредни од 50.000 динара за оснивање Одјељења за заразне болести. Планирани приход болнице износио је 46.500 динара. У ово вријеме болница је запошљавала економа, болничара и четири дневничара (управник, двије болничарке и кухарица).[290]

Почетком 30-их година располагала је са 30 постеља. Имала је једног љекара, који је био истовремено и њен управник и сресни љекар. У 1931. у болници су лијечена 535 пацијената, а умрло 11.[291] Опстанак болнице у Цазину био је "нужан, јер се налази у брдовитом тешко проходном терену, особито зими, без иних модерних комуникационих средстава, јер растерећује већу бихаћку болницу, а године су показале њезину потребу ради великог морбидитета а и виолентног темперамента тамошњег пучанства, који доводи често до мањих и тежих озледа".[292] У цазинској болници ових година су радили љекари: др Пајо Г. Атанацковић, др Осман Дероња, др Јосип Комар, др Исидор Леви, др Карпо Аветисович Попов и др Фрањо Цањуга.[293] Остало особље чинили су: Марија Миљанић, Хилмија Омановић, Јања Павловић, Петар Сузана[294] и други.

---

[290] *Бановински буџет расхода и прихода Краљевске банске управе Врбаске бановине за 1930/1931. годину*, Бања Лука 1930, 28–29, 34.

[291] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 243, 248.

[292] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 119.

[293] АЈ, 39, Персоналије, ф. 139, Лист личних и службених података др Карпе Попова; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. март 1937, бр. 1.222, 4; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 60, 152; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 104.

[294] *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 8. септембар 1935, бр. 801, 5; *Исто*, 3. новембар 1935, бр. 848, 4; *Исто*, 13. новембар 1935, бр. 856, 4; *Исто*, год. IX, 12. новембар 1937, бр. 1.355, 4; *Исто*, год. X, 22. април 1938, бр. 1.422, 4.

Болница у Босанском Новом

Општинска болница у Босанском Новом је отворена 1904. године. Прије њеног оснивања постојао је од 1897. до 1903. Општински амбулаториј у Босанском Новом, који је био самосталан, а од 1904. у саставу новостворене Општинске болнице.[295]

На почетку Краљевине СХС, у 1918. години, Општинска болница у Босанском Новом је посједовала 20 кревета и била "према сјевероистоку нешта изнад нивоа града".[296] У 1919. години у болници је било збринуто 346 пацијената, отпуштено 322, а умрло 11. У овој години број амбулантних прегледа износио је 4.282.[297]

Инспекцијским прегледом 24. октобра 1920. установљено је да је зграда Општинске болнице у Босанском Новом у добром стању и да је "на угодном... мјесту и изграђена... од тврдог материјала". Утврђено је осим тога да "на самој згради нема се што рђаво установити само су прозори дјеломице полупани те вјетрови наносе кишу и штете зграду", затим да је болничка кухиња била "неокречена с почађалим зидовима", да се вода доводила у зграду из болничког бунара "вјетрењачом", да је болничких инструмената било у довољној количини, али да је требало наоштрити ножеве. У вези са недостацима се каже да је недостајало рубља, постељине и лијекова, а задовољавао је број кревета. Болесничка храна се куповала "по дућанима а уз дневне цијене". Барака за изолацију заразних болести била је саграђена од тврдог материјала, али је била неупотребљива: "Скоро сви прозори разбијени, зидови изобијани а патоси сасвим трули да се ломе под ногама". Уз ову бараку налазио се дезинфектор. У болници је лијечено дневно између 17 и 18 пацијената. Онаа није запошљавала надболничара или писара, па је све административне послове обављао љекар.[298]

И болница у Босанском Новом прешла је почетком 30-их година у надлежност Врбаске бановине. Расходи ове бановинске болнице износили су у буџетској 1932/33. години 239.000 динара, од којих лични 81.000 динара, а материјални 158.000 динара. Њени тадашњи планирани приходи били су 239.000 динара, од којих редовни 128.000

[295] АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Извјештај о кретању болесника у Општинској болници у Босанском Новом", Босански Нови, 19. маја 1920, бр. 104.

[296] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, ај 95, "Извјешће о здравственом раду за годину 1919", 28. фебруар 1920, бр. 1.956/1920; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 103.

[297] АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Извјештај о кретању болесника у Општинској болници у Босанском Новом", Босански Нови, 19. маја 1920, бр. 104.

[298] АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Извјештај о прегледању градске болнице у Бос. Новом по наредби тога начелства од 21. октобра 1920", бр. 8.848; N. Radmanović, *нав. рад*, 203.

динара, а од бановинске дотације 111.000 динара. У ово вријеме запошљавала је два хонорарна (контрактуална) чиновника и пет дневничара.[299]

Болницом у Босанском Новом користили су се срезови Босански Нови, Босанска Крупа, Приједор и Двор, који су имали преко 150.000 становника.[300] О значају ове болнице се у званичном документу из 1933. године каже: "Уздржавање ове болнице је потребно ради многих индустријских предузећа у месту и у ближој околини. Затим што растерећује бихаћку болницу и што постоји дуги низ година".[301] Током 1931. у болници је лијечено 90 пацијената, од којих су умрла двојица. Тих година располагала је са 30 постеља и запошљавала једног љекара, који је истовремено био њен управник и сремски љекар.[302] Били су то: др Бенко Кон, др Софија Михајловна Ласковска, др Светозар Савић, др Мавро Хорн и др Никола Цветојевић.[303] Остало особље чинили су: Мара И. Влаисављевић, Богољуб Милошевић, Марија Миљанић, Александар Раичевић, Марија Рупчић, Петар Строн, Стеван Ђ. Тубин, Јелена Цокић[304] и други.

Болница у Дервенти

На другом крају Бањалучког округа, основана је Општинска болница у Дервенти у јануару 1885. У почетку је била смјештена у изнајмљеној згради Јусуф-бега Беговића. Располагала је са око 150 м^2 радног простора и болничким кругом од

[299] *Буџет Кр. банске управе Врбаске бановине за 1932/1933. годину*, Бања Лука 1932, 47, 63–64.

[300] *Болницама треба доделити лекаре-хирурге*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 17. фебруар 1937, бр. 1.210, 3.

[301] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 119.

[302] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 243, 248; *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 133. На основу одобрења министра социјалне политике и народног здравља од 15. маја 1932. дозвољено је сремском санитетском референту у Босанском Новом да поред редовне дужности врши и дужност управника бановинске болнице у овом мјесту, "али с тим, да државна служба због тога не трпи уштрба". АРСБЛ, 9, VI, 13, 7.

[303] АРСБЛ, 9, VI, 15, 80, бр. 24.765/1938; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 2. јун 1938, бр. 1.440, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 123, 162.

[304] *Банска решења*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 9. јун 1932, бр. 23, 1; *Исто*, год. V, 15. јул 1933, бр. 154, 4; *Исто*, 29. новембар 1933, бр. 270, 3; *Исто*, год. IX, 20. јун 1937, бр. 1.293, 3; *Исто*, год. X, 15. април 1938, бр. 1.419, 3; *Исто*, 22. април 1938, бр. 1.422, 4; *Исто*, 8. мај 1938, бр. 1.429, 3; *Исто*, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750, 6; *Исто*, 1. децембар 1940, бр. 1.752, 6.

600 м^2. Тада је имала свега шест болесничких соба, изолациону собу, чекаоницу, канцеларију, кухињу и мртвачницу. Болнички капацитет био је у нормалним условима 20, а у хитним и до 25 постеља. Добила је статус јавне здравствене установе 1894.[305]

Почетком XX вијека и јављањем потребе за изградњом намјенске болничке зграде, донијела је Општина Дервента 1901. Закључак да се изгради нова болничка зграда властитим средствима. Трошкови њене изградње износили су 113.300 круна, а зграда је свечано отворена 1. новембра 1904. Изграђена је била у складу са тадашњим хигијенским, санитарним и грађевинским захтјевима. Имала је десет болесничких соба са 31 постељом, а посједовала је и модерно опремљену операциону салу и амбуланту. Уз болничку зграду изграђена је и посебна зграда са мртвачницом, купатилом за инфективне болеснике и дезинфекцију, просторијом за изолацију болесника и вешерајем. Болница је посједовала водоводну и канализациону мрежу. Освјетљење је било обезбијеђено помоћу ацетиленских лампи, а загријавање калијевим пећима. У ово вријеме особље болнице чинили су управник, три радника на одржавању, куварица, вешарица и кућни мајстор.[306]

Послије Првог свјетског рата здравствене прилике у Дервенти биле су тешке. Није било канализације, а дио вароши познат као "Циганлук" био је извор пјегавца и других заразних болести.[307]

У ово вријеме је у Дервенти успостављена и Привремена болница за заразне болести (Кужна болница), у којој је радио извјесни Јосип Поспишил. Њен управник био је сресни надљекар др Арнолд Ледерер. У Дервенти је постојала 1919. и Привремена војна болница. Њен управни чиновник био је Стјепан Врдољак. Ликвидирана је у мају 1919, а њене залихе хране су предате Кужној болници у Дервенти у циљу исхране болесних од "пјегавца".[308]

Болница у Дервенти је носила назив послије Првог свјетског рата Јавна обћинска болница у Дервенти.[309] У ово вријеме је болничка зграда била у лошем стању, па ју је требало поправити. Уз болничку зграду требало је подигнути бараке за сифилис, туберкулозу и остале заразне болести. Болницу је требало претворити у државну, пошто Општина Дервента није могла да је издржава.[310] У 1919. години

[305] P. Ćosić, *100 godina zdravstva u Derventi 1885–1985,* 9, 10.
[306] P. Ćosić, *нав. дјело,* 10.
[307] N. Radmanović, *нав. рад,* 205.
[308] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, aj 110.
[309] АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Извјештај о кретању болесника у болници у Дервенти", Дервента, 12. маја 1920.
[310] N. Radmanović, *нав. рад,* 205.

посједовала је 35 постеља.[311] Те је године у болници збринут 541 пацијент, од којих је отпуштено 508, а 33 болесника су умрла. У тој 1919. години број амбулантних прегледа је износио 3.220.[312] У 1923. години је запошљавала љекара, економа, два болничара и три остала радника. У болници су у веома скромним условима, без рендгенског апарата и санитетског возила током ове године извршена 163 оперативна захвата и 2.035 амбулантних прегледа.[313]

Ову болницу је, на молбу Општине Дервента, 8. априла 1931. прузела у своју надлежност Краљевска банска управа Врбаске бановине.[314] Расходи у буџетској 1932/33. години Бановинске болнице у Дервенти износили су 404.000 динара, од чега су били лични 134.000 динара, а материјални 270.000 динара. Истовремено је планирани редовни приход болнице износио 424.000 динара. Тада је запошљавала три хонорарна (контрактуална) чиновника и осам дневничара.[315]

Бановинска болница у Дервенти, са 40 постеља, служила је потребама становништва источног дијела Бановине, јер "од Прњавора источно, северно и јужно нема ни једне болнице" како пацијенти овог краја не би одлазили "на дуга и тегобна путовања у болнице Савске и Дринске бановине". У болници је 1931. лијечено 667 пацијената, а умрло 43. Власти су крајем 1933. планирале изградњу нове болничке зграде са већим бројем постеља и просторијама за потребе болничког особља.[316] Запошљавала је једног љекара, који је био истовремено њен управник и сремски љекар.[317] Били су то: др Вид Антица, др Драгољуб Врањешевић, др Јозеф Гринберг, др Боривоје Илић, др Бранко Јузбашић, др Мирко Калмар, др Новак Лојовић, др Евгенија Михајловна Макаренкова и др Андрија Милер.[318] Остало одобље чинили су:

---

[311] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, ај 95, Котарски уред у Девенти – Окружној области у Бањалуци, "Исказ о здравственим приликама града Дервента", 18. јануара 1920, бр. 838/1920.

[312] АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Извјештај о кретању болесника у болници у Дервенти", Дервента, 12. маја 1920.

[313] P. Ćosić, *нав. дјело*, 12.

[314] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 162–163; *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 2.

[315] *Буџет Кр. банске управе Врбаске бановине за 1932/1933. годину*, 47, 63.

[316] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 119; *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 133.

[317] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 243, 248; *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 119.

[318] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 110; АРСБЛ, 9, VI, 16, 219, бр. 223/1938; *Босанац*, Дервента, год. I, 20. марта 1925, бр. 1, 1; *Босанац*, Дервента, год. I, 1. априла 1925, бр. 2, 1–2; *Босанац*, Дервента, год. I, 20. априла 1925, бр. 4, 1–2; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 31. децембар 1937, бр. 1.375, 4; *Исто*, год. X, 15. мај 1938, бр. 1.432, 4; *Исто*, год. XII, 1. децембар 1940, бр. 1.752, 6; P. Ćosić, *нав. дјело*, 12; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 36, 50, 65, 97.

Отон И. Ајзерле, Стана Кецман, Богољуб Милошевић, Короната Офечки, Владимир Љ. Павловић, Квирина Петровић, Војислав Радивојац, Марија Силтер Сикора[319] и други.

Болница у Котор Варошу

Среска (котарска) болница у Котор Варошу највјероватније је основана 1901. године. Подигнута је "највише због лечења сифилиса".[320] У болници је током 1919. године лијечен 171 пацијент, а од њих је отпуштено 163, а осам пацијената је умрло. У овој години број амбулантних прегледа износио је 1.820.[321]

У 1920. години болничка зграда је била у "рђавом стању", јер су кровови, како болнице тако и других споредних зграда, били "трошни", а недостајало је рубља и лијекова.[322]

Крајем 20-их година носила је назив Обласна болница, а од 1930. Бановинска болница у Котор Варошу. Расходи у буџетској 1930/31. години Бановинске болнице у Котор Варошу износили су 304.024 динара, од тога су били лични 88.824 динара, материјални 165.200 динара и ванредни 50.000 динара за оснивање павиљона за заразне болести. Планирани приход болнице износио је 100.000 динара. Она је у ово вријеме запошљавала званичника–болничара и шест дневничара (љекар, економ, болничарка, кухарица, праља и слуга).[323]

Почетком 30-их година Бановинска болница у Котор Варошу посједовала је три болесничке просторије и 26 постеља. За њу се сматрало да ју је требало проширити оснивањем павиљона (одјељења) за инфективне болести. У званичном документу из 1933. године за њену потребу се сматрало: "То је једна апсолутна потреба, јер је сузбијање заразних болести, које су у овом срезу врло честе, немогуће

---

[319] *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 7. јун 1933, бр. 121, 4; *Исто,* 2. новембар 1933, бр. 248, 4; *Исто*, 9. децембар 1933, бр. 279, 4; *Исто*, год. VI, 3. фебруар 1934, бр. 323, 3; *Исто*, 11. април 1934, бр. 378, 4; *Исто*, 22. април 1934, бр. 388, 4; *Исто*, 27. мај 1934, бр. 416, 4; *Исто*, 11. септембар 1934, бр. 506, 4; *Исто*, год. IX, 20. јун 1937, бр. 1.293, 3; *Исто*, 21. новембар 1937, бр. 1.359, 4; *Исто*, год. X, 19. јануар 1938, бр. 1.382, 4; *Исто*, 31. јул 1938, бр. 1.465, 3.

[320] N. Radmanović, *нав. рад,* 205.

[321] АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Извјештај о кретању болесника у Котарској болници у Котор Вароши", Котор Варош, 17. маја 1920, бр. 77/20.

[322] N. Radmanović, *нав. рад,* 205.

[323] *Бановински буџет расхода и прихода Краљевске банске управе Врбаске бановине за 1930/1931. годину,* 26–27, 34.

без тога одјељења". Служила је првенствено потребама "јаке дрвне индустрије у том крају и честих несретних случајева код радника, ради честих заразних болести разне врсти међу којима не фали ни лепра (губа) јер растерећује Бањалучку болницу и јер источно према Теслићу–Тешњу и Добоју нема уопште болнице". Током 1931. године кроз болницу је прошло 409 пацијената, а умрло 17.[324] Запошљавала је љекаре др Мухарема Мицића до 1919, др Јозу Зекића и др Владимира Чукца, који је био истовремено и њен управник.[325] Остало особље сачињавали су: Миодраг М. Васић, Катица Дебић, Милан Ј. Ивановић, Јулијана Лазар, Богољуб Милошевић, Илија Мусић, Хусеин Омеркадић, Аристотел Радовановић, Петар Строн[326] и други.

Болница у Кључу

За потребе Среске (котарске) болнице у Кључу изграђен је приземни објекат 1896. године. Налазио се око 500 м од центра града и био је "прилично" изолован. Са радом је почела болница почетком 1897.[327]

Према подацима из новембра 1918. године, површина болничке зграде износила је 390 м^2, а састојала се од од три собе за мушке пацијенте и једне за женске пацијенте, затим собе за преглед болесника, собе за "асептичке" операције, собе за обичне операције, собе за болничара, собе за болничарку, из канцеларије за надболничара, канцеларије за љекара, два магацина, кухиње, три тоалета, три купаонице и апотеке.[328]

У великој соби за мушке болеснике налазило се 11 постеља, у средњој седам и у малој двије постеље. Соба за женске болеснике имала је шест постеља. У случају

---

[324] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 243, 248; *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 120, 139; *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 133.

[325] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 110; АРСБЛ, 9, VI, 14, 16, бр. 1/1937; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924–1925*, 77; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 161–162.

[326] *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924–1925*, 77; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 4. јануар 1933, бр. 66, 6; *Исто*, 12. април 1933, бр. 97, 6; *Исто*, 25. јун 1933, бр. 137, 5; *Исто*, год. X, 19. јануар 1938, бр. 1.382, 4; *Исто*, 1. мај 1938, бр. 1.426, 4; *Исто*, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750, 6; *Исто*, год. XII, 25. децембар 1940, бр. 1.756, 7; Н. И., *Скупштина Друштва Црвеног крста у Котор Варошу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354, 4; *Постављења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. август 1934, бр. 489, 4.

[327] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 111, Извјештај здравственог надзорника др Мартина Блајхера о прегледу Котарске болнице у Кључу, Бихаћ, 15. новембра 1918.

[328] Исто.

потребе могао се број постеља повећати до 32. У болесничким собама налазили су се "модерни кревети са жичаним струњачама". Постојало је гријање на дрва у гвозденим пећима, док је вентилација била примитивна и нефункционална. Болница је имала, поред операционог стола, повећи гвоздени ормар за алат, велики и мали стерилизатор, умиваоник од мрамора са топлом и хладном водом, столицу и ормар за завоје. У мањој соби за операције налазио се сто и један велики гвоздени ормар, који је био "пун пунцат новим инструментима у обиљу". Посједовала је болница и један "ситнозор и парни дезинфектор". Имала је посебан водовод и канализациони систем "Dittlerov за чишћења изметина". Она није имала посебног управника, а ни посебан стан за њега, али је имала стан за љекара.[329]

Поред болнице се налазио један објекат са шталом и дрварницом. Њој су припадале још двије зграде ("нузгредне"). У једној се налазила мртвачница, "једнострана стријеха за дезинфектора", кухиња за прање рубља, соба за заразне болести ("самичар") и соба за заразне болести са три постеље. У другој згради налазили су се магацин, дрварница и штала. Болници је припадао и "повећи повртњак", у којем се гајило поврће за исхрану болесника.[330]

За потребе одржавања и адаптација болничких објеката потрошено је од 1897. до новембра 1918. године 42.587,77 круна. Годишњи трошкови одржавања објеката износили су 540 круна. Укупни годишњи трошак издржавања болнице износио је 19.488 круна.[331]

У Среској болници у Кључу лијечено је од јануара до новембра 1918. године 180 болесника, обављено 33 операције и амбулантно прегледано њих 8.863. Дана 15. новембра 1918. у болници је боравило на болничком лијечењу девет пацијената.[332]

Особље болнице у Кључу сачињавали су у новембру 1918. надболничар, болничарка, кухар, служитељ и један заробљеник, а мјесто болничара било је упражњено.[333] Почетком 1919. поименично се од болничког особља спомињу управник др Виктор Нојмајер (Neumayer), надболничар Антон Рудтковски (Rudtkowski) и привремени болничар Јакоб Косорчић.[334]

---

[329] Исто.
[330] Исто.
[331] Исто.
[332] Исто.
[333] Исто.
[334] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 111, Котарска болница у Кључу – Народна влада у Сарајеву, немарност у служби надболничара Антона Рудтковског (Rudtkowski), 7. јануара 1919, бр. 1 präs.

Са оснивањем Врбаске бановине 1929. болница у Кључу прешла је сљедеће године у надлежност Бановине. Расходи у буџетској 1930/31. години Бановинске болнице у Кључу износили су је 290.324 динара, од тога су били лични 81.324 динара, а материјални 159.000 динара. Тад је планирани приход болнице износио 39.300,00 динара. Она је запошљавала економа и шест дневничара (управник, служитељ, болничарка, болничар, кухарица и праља).[335]

За болницу у Кључу се каже да је била "најпотребнија јер цео јужни горовити део бановине са срезовима Јајце, Мркоњић Град, Кључ и Гламоч има само ту болницу са 25 кревета". Власти су планирале њено проширење, али и градњу у једном од наведених срезова нове болнице. У болници је 1931. лијечено 311 пацијената, а умрло 12. Она је запошљавала једног љекара, који је био истовремено њен управник и сремски љекар.[336] То су били: др Леонид Станиславович Длускиј, др Софија Михајловна Ласковска, др Виктор Нојмајер и др Тадија Пшорн.[337] Остало особље чинили су: Отон (Ото) И. Ајзерле, Љубомир С. Балдић, Мара И. Влаисављевић, Катица Жеравица, Мухамед Косовић, Јакоб Косорчић, Богољуб Милошевић, Хилмија Омановић, Владимир Љ. Павловић, Антон Рудтковски, Петар Строн, Јелена Цокић[338] и други.

Болница у Прњавору

Општинска болница у Прњавору, са 20 постеља, подигнута је почетком XX вијека[339] у центру града "у једној башчи". У 1919. години болници је била неопходна

---

[335] *Бановински буџет расхода и прихода Краљевске банске управе Врбаске бановине за 1930/1931. годину*, 27–28, 34.

[336] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 120; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 243, 248; Ст. Мољевић, *Сузбијање туберкулозе у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 19. август 1934, бр. 487, 1.

[337] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 111, Котарска болница у Кључу – Народна влада у Сарајеву, немарност у служби надболничара Антона Рудтковског (Rudtkowski), 7. јануара 1919, бр. 1 präs; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 22. април 1938, бр. 1.422, 4; *Исто*, 21. август 1938, бр. 1.474, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 61, 119, 162.

[338] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 111, Котарска болница у Кључу – Народна влада у Сарајеву, немарност у служби надболничара Антона Рудтковског (Rudtkowski), 7. јануара 1919, бр. 1 präs; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VIII, 26. новембар 1926, бр. 270, 1; *Исто*, год. IX, 19. март 1927, бр. 62, 5; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 11. новембар 1933, бр. 256, 4; *Исто*, год. VI, 5. април 1934, бр. 374, 4; *Исто*, 11. септембар 1934, бр. 506, 4; *Исто*, год. VIII, 15. новембар 1936, бр. 1.140, 4; *Исто*, год. IX, 23. април 1937, бр. 1.265, 4; *Исто*, год. X, 19. јануар 1938, бр. 1.382, 4; *Исто*, 22. април 1938, бр. 1.422, 4; *Исто*, 27. мај 1938, бр. 1.437, 4; *Исто*, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750, 6; *Исто*, 1. децембар 1940, бр. 1.752, 6.

[339] I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 103.

поправка,[340] а оскудијевала је у рубљу и лијековима.[341] С њом је био повезан "амбулаториум", који је у почетку био самосталан, а касније је прерастао у болничку амбуланту, у којој је те 1919. године прегледано 2.350 особа.[342]

Због могућности да ова градска болница буде затворена, бановинске власти су је почетком 30-их преузеле у своју надлежност. Расходи у буџетској 1932/33. години Бановинске болнице у Прњавору износили су 224.600 динара, од чега је било личних 92.660 динара, а материјалних 132.000 динара. Приходи су износили 224.600 динара, од којих је редовни био 180.000 динара, а бановинска дотација 44.600 динара. У ово вријеме запошљавала је два хонорарна (контрактуална) чиновника и осам дневничара.[343]

Болница у Прњавору, иако са 22 постеље и петоро запослених, будући да је била у сједишту највећег среза са преко 63.000 становника, ипак је растерећивала болнице у Бањалуци и Дервенти. У њој је 1931. лијечено 506 пацијената, а умрло 15. Болница је имала 1934. године 560 пацијената.[344] Запошљавала је једног љекара, који је истовремено био њен управник и сресни љекар. Од њих су позната имена: др Мавро Лефковић, др Љубомир Милић и др Нина Сергејевна Коваљева.[345] Остало особље чинили су: Радуша Р. Брајковић, Анто Новокмет, Фабијан Новокмет, Месуд Т. Смаилбеговић, Владимир М. Трдак[346] и други.

---

[340] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, ај 95, Котарски уред у Прњавору – Окружној области у Бањалуци, здравствене прилике у граду Прњавору и рад Здравственог повјеренства у 1919, 31. децембра 1919, бр. 15.607/1919.

[341] N. Radmanović, *нав. рад*, 205.

[342] АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Извјештај о кретању болесника у амбулаторијама у Прњавору", Котарски уред у Прњавору, 23. маја 1920, бр. 5.662/1920.

[343] *Буџет Кр. банске управе Врбаске бановине за 1932/1933. годину*, 47, 64.

[344] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 120; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 243, 248; *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 133.

[345] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 80, 98.

[346] АРСБЛ, 9, VI, 9, 111, бр. 25.153/1935; Исто, VI, 16, 137, бр. 407/1937; *Банска решења*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 9. јун 1932, бр. 23, 1; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 15. јул 1933, бр. 154, 4; *Исто*, год. VII, 24. фебруар 1935, бр. 640, 4; *Исто*, 11. јун 1935, бр. 728, 4; *Исто*, 5. септембар 1935, бр. 799, 4; *Исто*, год. IX, 25. јун 1937, бр. 1.295, 3; *Смрт Месуда Самилбеговића*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 19. јануар 1935, бр. 610, 2.

Болница у Љубији

Болница Рударске управе у Љубији је служила између два свјетска рата рударима и члановима њихових породица.

На молбу локалног становништва, рудара и истовремено предсједника Одбора Братинске благајне и директора Државног рудника у Љубији инг. Виктора Шинковеца, почела је у фебруару 1936. изградња нове, модерне и велике болнице са 40 постеља за потребе рудника и околног становништва. Средства је обезбиједило Министарство шума и руда. Нова зграда болнице је послије изградње располагала великом операционом салом, просторијама за рендген, хелиотерапију, лабораторију, неопходним инструментима, купатилом и централним гријањем.[347] Љекари рударске болнице Љубији били су др Адолф Голдбергер, др Младен Стојановић и др Фрањо Балвановић.

Болнице социјалног осигурања

Под управом бањалучког Окружног уреда за осигурање радника постојале су 1926. четири радничке болнице, и то у: Дрвару са 32 постеље, Срнетици са 20 постеља, Теслићу са 15 постеља и Горњим Подградцима са 11 постеља. Трошкови њиховог издржавања износили су у 1926. години 616.721,19 динара. Те је године у радничким болницама боравио 961 болесник, који су провели укупно на лијечењу 10.835 "опскрбних" дана. Лијечење једног болесника дневно је износило 56,92 динара.[348]

Болница социјалног осигурања у Јајцу располагала је 30-их година са седам постеља и служила је као "пролазна станица за смештај болесника до отпреме у јавне болнице", у Горњим Подградцима са десет постеља, у Дрвару са 33–50 постеља, рендгенским апаратом и хируршким инструментима, а у Теслићу са 16–20 постеља, рендгенским апаратом, диатермијом и кварц и солукс лампом. Оне су запошљавале по једног љекара социјалног осигурања, који је истовремено био и њихов управник.[349]

---

[347] С. *Љубија добија нову болницу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 22. фебруар 1936, бр. 931, 2; Danilo Čuturilo, *Rudnik Ljubija*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 1. децембар 1940, бр. 1.752, 5.

[348] *Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu 1922.–1926.*, [Zagreb] MCMXXVIII, 76, 106.

[349] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Sanitet radničkog osiguranja u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine*

Били су то: др Мићо Бранисављевић у Јајцу, др Петар Гутеша у Теслићу, др Казимир Модрић у Срнетици, др Сава А. Марковић, др Никола Принцип, др Јелена Николић-Човић, др Јозо Јагодић, др Јосип Љубин и др Мирослав Зотовић у Дрвару и др Стјепан Крижан у Горњим Подградцима.[350]

Ортопедски завод у Бањалуци

Ортопедски завод у Бањалуци основан је у аустроугарском раздобљу под називом Ортопедски завод "Марија Звијезда", у саставу објеката самостана траписта.

Самостан траписта "Марија Звијезда" са избијањем Првог свјетског рата 1914. постао је дјелимично војна здравствена установа, и просторно и стручно, као аустроугарска новооснована "резервна војна болница",[351] стављајући аустроугарској војсци "на располагање свој цјелокупни интернат са 400 кревета укључујући бесплатну расвјету." Самостан је истовремено посредовао "да сестре мисионарке Цијењене Крви из Назарета крај Бањалуке пруже болничку услугу у самостану смјештеним болесницима." Самостанске старјешине су "без надокнаде, од почетка дјеловања такозване филијале резервне војне болнице, дијелиле млијеко болесним војницима." За вријеме мобилизације, "као и за вријеме здравствених прегледа регрута", самостан је "пружио смјештај и до 2.000 лица у једном наврату".[352] Не само

Jugoslavije, Beograd 1933, 430; *Izveštaj o poslovanju i zaključnim računima Središnjeg ureda za osiguranje radnika za 1934. godinu*, Zagreb 1935, 94–95, 96; *Izveštaj o poslovanju i zaključnim računima Središnjeg ureda za osiguranje radnika za poslovnu 1936. godinu*, Zagreb 1937, 34; *Izveštaj o poslovanju i zaključnim računima Središnjeg ureda za osiguranje radnika za poslovnu 1939. godinu*, Zagreb 1940.

[350] AJ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Јелене Човић-Николић; Исто, Персоналије, ф. 212, Лист личних и службених података др Мирослава Зотовића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 24. октобар 1931, бр. 249, 3; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2; *Sednica Ravnateljstva OUZOR-a*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. фебруар 1938, бр. 1.390, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 44, 63, 85, 91.

[351] Опат Целестин Кучмарски (Celestin Kuczmarski), наставник и директор школе у самостану траписта, "у првој години рата... замијени наставничку дужност са службом војничког болничара". Своју дужност наставника напустио је када је у сиротишту уређена "резервна војна болница". Мобилисан је у аустроугарску војску и одређен за "добровољног" војног болничара 10. новембра 1914. На овој дужности остао је до 22. марта 2015. *Kronika sirotišta o. o. Trapista 1878–1928*, у: *Putokaz*, Banjaluka, god. IX, listopad–prosinac 1928, br. 5/6, 150.

[352] За заслуге и помоћ пружену аустроугарској војсци у рату старјешина (опат) овог самостана Доминик Асфалг (Assfalg) је тражио од заједничког Министарства рата у Бечу, односно Артиљеријског складишта оружја у Бечу (AZD – Artillerie Zeugs Depot), да се самостану "Марија Звијезда" уступе "неупотребљиви ратни трофеји". Тражио је сљедеће заробљено оружје: "један стари неупотребљиви руски топ са лафетом, 1 комад руских празних шрапнела, 1 комад руске гранате, 1 комад старог

по војној дјелатности, самостан је постао и по изгледу и функцији дјелимично војна установа.[353]

Аустроугарско заједничко Министарство рата у Бечу наредило је 8. јуна 1915. да се усљед ратних дејстава и страдања војника оснује "ортопедска установа за ратне војне инвалиде у оквиру сиротишта манастира Траписти у Бањалуци",[354] односно Ортопедски завод "Марија Звијезда", који је почео са радом у септембру ратне 1915. године.[355] Тако је ова ортопедска установа 24. октобра 1915. добила службени назив "Царска и краљевска резервна болница, Ортопедски завод Марија Звијезда",[356] а у ствари то је била "причувна болница ц[арског] и кр[аљевског] војног заповједништва у Сарајеву", [357] тј. једини "завод за лијечење ратних немоћника за Босну и Херцеговину".[358] Тако се Ортопедски завод, усељавањем у једну од најљепших зграда у Босни, првобитно изграђену за потребе самостанског сиротишта, коју је старјешина овог самостана Доминик Асфалг "најсрдачније је уступио војсци... за његу рањеника", нашао "дом, у којем се могао сјајно развијати". Ова двоспратна новосаграђена зграда, дугачка 63 метра, у чијој су дворани за лијечење и у радионицама за протезе већином његовани војни рањеници, уређена је "помоћу јавних добровољних приноса".[359]

Неопходне ортопедске апарате за потребе ове установе, Земаљска влада за Босну и Херцеговину наручила је од фирме О. Зомер (O. Sommer) из Беча, преко

неупотребљивог руског митраљеза и такође 1 или 2 комада неупотребљиве руске и српске пушке, у сврху сјећања на садашњи рат". Своју молбу правдао је чињеницом да у самостану дјелује дом за сирочад у склопу којег је дјеловала "четвороразредна елементарна школа, као занатско шегртску школа". Питомци ове школе стицали су како практична тако и теоријска стручна занатска и научна знања. За потребе ученика ове установе основан је самостански музеј. С обзиром на "велике заслуге и високо патриотско дјеловање овог самостана", аустроугарске војне власти су се позитивно изјасниле о њиховој молби" за уступањем заплијењених ратних трофеја". KAW, KM, 1915, Abt. 4/II, 15–109.

[353] Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 7.

[354] АБиХ, ЗМФ, бр. 7.703/1915.

[355] Као датум почетка рада Ортопедског завода "Марија Звијезда" спомињу се 1. септембар и 15. септембар 1915. године. АБиХ, ЗОМНЗ, Извјештај Ортопедског завода у Бањој Луци од 1. јануара 1920. до 31. децембра 1920, бр. 5.307/1921; *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 4. jun 1918, br. 119, 1; *Народно јединство*, Сарајево, год. IV, 6. априла 1921, бр. 69, 2; M. Vukmanović, *Između dva rata*, 107.

[356] Војна команда је 24. октобра 1915. "у свези с именом ортопедске установе донијела одлуку, да се додијели назив: Царска и краљевска резервна болница, Ортопедски завод Марија Звијезда". Nikolaus Friedwagner, *Marija Zvijezda i njezini Trapisti*, drugo izdanje, Banjaluka 2009, 64. На дописници од 13. новембра 1917. године, између осталог, стоји: *K. u. k. Reservespital Banjaluka, Orthopädische Anstalt "Mariastern"*.

[357] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXIX, 21. jun 1916, br. 162, 3.

[358] *Исто*, god. XLI, 4. jun 1918, br. 119, 1.

[359] Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 10.

савјетодавног љекара, санитетског мајора др Јозефа Прајнделсбергера (Josef Preindelsberger),[360] који је био одређен за првог управника ове ортопедске установе.[361]

Трошкови постоперативног лијечења ратних инвалида финансирани су "из заједничког буџета којем оба државна подручја Монархије паушално доприносе... са изузетком трошкова боравка које ће преузети Војна управа и намирити их из нормираних војних трошкова". При Ортопедском заводу "Марија Звијезда" уређен је и хируршки операциони простор, јер се "поменуто сиротиште налазило 6 км удаљено од Бањалуке те истовремено кориштење Резервне болнице Бањалука није погодно наведеној намјени". Опремање операционе собе преузела је на себе Земаљска влада за БиХ у Сарајеву.[362]

Управници Ортопедског завода "Марија Звијезда" били су од 8. јануара 1916. до 31. септембра 1917. др Болеслав Жмигрод (Zmigróda), надљекар,[363] и др Никола Вајтгрубер (Weitgruber), штабни љекар,[364] а љекари асистенти у "причувној болници" у Бањалуци били су др Хајнрих (Heinrich) Фантл,[365] од 16. августа 1916. до 31. октобра 1917. др Ђорђе Букинац[366] и у 1918. др Тодор Јеремић.[367] За лијечење болесника

---

[360] Др Јозеф Прајнделсбергер (Беч, 6. март 1863 – Беч, 13. децембар 1938) је завршио студије медицине у Бечу 1887. По завршетку студија радио је на клиникама и одјељењима Опште болнице у Бечу. Оженио се 1896. чувеном књижевницом, списатељицом и новинарком Миленом Мразовић. Радио је као примаријус и шеф Хируршког и Офталмолошког одјељења Земаљске болнице у Сарајеву од 1893. до 1919, када напушта Краљевину СХС и враћа се у родни Беч. Није нам познато да ли је преузео дужност управника Ортопедског завода "Марија Звијезда" 1915. За вријеме Првог свјетског рата имао је чин санитетског мајора (OSTA, скраћено од Oberstabsarzt – мајор медицинске службе, санитетски мајор). Самостално или у сарадњи са другима објавио је више десетина публикација, стручних и научних радова из области хирургије и офталмологије, посебно уролошке хирургије, те народне медицине. I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u Bosni i Hercegovini*, 39, 111, 129, 130, 133, 134, 146–149, 150.

[361] АБиХ, ЗМФ, бр. 7.703/1915.

[362] Исто; Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 12.

[363] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 4. jun 1918, br. 119, 1.

[364] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 4. jun 1918, br. 119, 1. Надвојвода Фрањо Салватор, као замјеник покровитеља Црвеног крста у Аустроугарској, додијелио је 25. јула 1915. др Николи Вајтгруберу, заповједнику причувне болнице у Бањалуци, "почасни знак другог разреда од Црвеног крижа са ратном декорацијом". Одликовање је додијељено "за признање особитих заслуга за војничку здравствену његу у рату". *Сарајевски лист*, Сарајево, год. XXXVIII, 22. август (4. септембар) 1915, бр. 241, 1.

[365] Надвојвода Фрањо Салватор, као замјеник покровитеља Црвеног крста у Монархији, додијелио је 7. августа 1915. др Хајнриху Фантлу, љекару асистенту у причувној болници у Бањалуци, "почасни знак другог разреда од Црвеног крижа са ратном декорацијом". Одликовање је додијељено "за признање особитих заслуга за војничку његу у рату". *Сарајевски лист*, Сарајево, год. XXXVIII, 24. август (6. септембр) 1915, бр. 242, 1.

[366] ВА, Картон личних и службених односа официра др Ђорђа Букинца.

[367] Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 23; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 73.

бринуле су се болничарке[368] и 18 сестара самостана Назарет под сталним надзором љекара.[369]

Ортопедски завод "Марија Звијезда" је углавном оспособљавао озлијеђене војнике, а онима које није могао побољшавао је бар донекле радну способност. То се постизало "помоћу ортопедијског лијечења, вјежбања у раду, прављења протеза и ортопедијских помагала и ципела".

Поред ових здравствених улога, задатак ове ортопедске установе био је "сузбијање аналфабетизма, помоћу за то одређених течајева, које је присилно посјећивао сваки неписмени инвалид". У Заводу су основане и школе за инвалиде у циљу подизања "способности зараде, код оних, који су за дјелатну службу били неспособни".[370]

Рањенике су прегледали приликом доласка у Завод надлежни љекари, а све "анатомске промјене и запреке" које су спречавале нормалну функцију појединих органа уношене су тачно у "Vormerkblatt". Код свих болесника, гдје се за то указала потреба "обзиром на какову промјену кости или нејасно мјесто којега зглоба", прегледани су живци рендгенским апаратом, "односно учињена Röntgenova слика". У Заводу је до 1. маја 1916. успостављена лабораторија са рендгенским апаратом (Röntgenaparat) "застарјеле конструкције", који је био власништво аустроугарске војне жељезнице. Поред тога, у радионицама Завода израђен је ормар са "електричним свјетлом и тамном плочом (Mattscheibe)" за посматрање рендгенских слика. Од 1. маја до 31. децембра 1916. урађено је 480 освјетљења и направљене 42 рендгенске слике.[371]

Сваки "свестрано и тачно прегледани озлеђеник" довођен је код управника Завода, који је пацијенту одређивао "дијагнозу, прављење и врст протезе, ортопедијских ципела или апарата".[372]

У Заводу су 1916. године лијечена 1.362 инвалида ("оштећеника"), код којих је било повреда: 139 "кљенути" живаца, 49 ампутација руку, 101 ампутација ногу, 49

---

[368] У знак признања "особитих заслуга за војничку санитарну његу у рату", надвојвода Фрањо Салватор је "високом одлуком" од 7. августа 1915. додијелио "сребрену почасну колајну Црвеног крижа с ратном декорацијом" болничаркама "у причувној болници" у Бањалуци: Luciji de Both, Leonori Kounovsky, Augusti Martzy, Idi Singer, Franciski Thume, Ањи Војводић и Berti Werner, Eibel, Fischer и Fugger. *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXIX, 4. februar 1916, br. 29, 1.

[369] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 5. jun 1918, br. 120, 1. Надвојвода Фрањо Салватор је "високом одлуком" од 7. августа 1915. додијелио "сребрену почасну колајну Црвеног Крижа с ратном декорацијом" часним сестрама "у причувној болници" у Бањалуци: Genovevi и Јеремији. *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXIX, 5. februar 1916, br. 30, 1.

[370] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 4. jun 1918, br. 119, 1.

[371] *Исто*, god. XLI, 4. jun 1918, br. 119, 1.

[372] *Исто*.

посљедица смрзнућа, 967 посљедица повреда од хица и 57 других повреда. У истој години је, од укупног броја лијечених пацијената, за фронт оспособљено 70 или 5,9 одсто, за лаку службу 223 или 18,8 одсто, а неспособних је евидентирано 895 или 75,3 одсто. Инвалиди су те 1916. године на лијечењу провели у просјеку по три мјесеца.[373]

Према свједочењу једног од питомаца самостана, а касније католичког свештеника, многи рањени аустроугарски војници који су се лијечили у овој установи преминули су од задобијених рана. Старјешинство самостана траписта одредило је неколико припадника, да за тешко рањене аустроугарске војнике, "буду тјешитељи и да умирујуће приправљају за блажену смрт".[374]

Прописано лијечење инвалида обављано је у "дворани за апарате" помоћу пендел-апарата (Universal-Pendelapparat), који су набављени из радионице Резервне болнице бр. 11 у Бечу. Била је набављена цијела збирка пендел-апарата "за надлактицу, лакте, пест, прсте, кољено и два апарата за ножни прегиб". Извјестан број апарата израђиван је у радионицама Завода, односно шест врста "по Schede-у", и то за прсте, лакат, прегиб рамена и ножни прегиб скакања, затим четири ормара за топли зрак, "слична онима по систему дра Tyrnauera, и то један за читаво тијело", а по један за горње и за доње екстремитете. У циљу лијечења контрактура зглобова руке израђен је у радионицама Завода "ормар за пјешчане вруће купке". За фарадизацију је набављен посебан апарат, који се због непрестаног употребљавања често кварио. Због потешкоћа у набавци дијелова, у апарат за фарадизацију је "уведена домаћа електр. струја и прилагођена одговарајућим прописима за апарате". За вибрациону масажу била су набављена три ручна апарата "по систему Lipowsky". У заводским радионицама израђен је већи број различитих "справа за спружање прстију, растезање палца, рукавице са челичним обрубом" и слично. Инвалиди којима су ноге биле ампутиране обучавани су "да се при ходању са радним протезама приуче у умјетном савијању зглобова, врсти коничних штапова за сломљене руке, опружне справе (Streckapparate) за контрактуру кољена са Schneckengewinde".[375]

Лијечење инвалида се састојало од купки у врућем зраку (125), потпуних купки (6), дјелимичних купки (4), пјешчаних купки (15), електричних купки (4), масажа (130), вибрационих масажа (30), фарадизација (120), галванизација (8), справа "по Schede-у" (70), пендел-апарата (190). У просјеку су дневно обављана 702 лијечења, а

[373] *Исто*.
[374] *Otac Kazimir*, у: *Putokaz*, Banjaluka, god. VIII, listopad 1927, br. 5, 143.
[375] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 5. jun 1918, br. 120, 1.

у "дворани за апарате" између 250 и 300 инвалида. Прављени су завоји од гипса, мануелно пружање згрчених зглобова са или без наркозе и обављани "кируршко-ортопедијски потхвати".[376]

Лакших операција у 1916. години обављено је 59, пошто Завод "није имао асептичне собе за операције, нити одговарајућег намјештаја за овеће операције". Компликованије операције су извођене у Општинској болници у Бањалуци. Већином су предузимане "секвестротомије, да успије зацјеливање фистула, те реампутације". Скоро 98 одсто инвалида је одбијало потребну операцију. Томе је узрок био "што су рањеници долазили у завод скоро годину дана након, што бијаху рањени, те уморни од лијечења, бојећи се, да им не би оперативни подхват завлачио одпуст". Изузетак су били пацијенти "са фистулама на зглобовима, јер су знали, да са раном, у којој је гноја, немогу бити отпуштени". Они инвалиди којима су биле ампутиране руке, након што су добили одговарајуће протезе, дуже су времена подучавани на који их начин у складу са својим звањем употријебити, а они којима су биле ампутиране ноге, "ако им је окрајак ноге био сасвим зацијељен", добијали су по доласку у Завод "имедијатну протезу од гипса". Током 1916. године направљене су 32 протезе од гипса. Истовремено су за инвалиде биле израђиване радне протезе или дрвене ноге. Вријеме неопходно за њихову израду износило је четири недјеље.[377]

Један дио лијечења инвалида односио се на прилагођавање раду (Arbeitstherapie). Задатак оваквог лијечења био је "да помоћу разних врста рада оживи укочене зглобове, да тим унаприједи радну способност инвалида". Рад инвалида састојао се од "дрводјелства, плетења кошара за оне, којима су прсти контрахирани, у пилању дрва за оне, који су имали контрактуру лакта... вртларству, резању стакла за оне, који немају руку и у лончарству за оне, који немају ногу" итд.[378]

Инвалидима су приликом избора заната запослени у Заводу настојали да дају "савјет о звању". У вези са тим била је формирана посебна комисија, у којој су били управник Завода и радионице за обуку и писар. Савјетодавно начело било је: "ратне оштећенике, у колико је могуће, привести њиховом пријашњем звању".[379] Како је 98 одсто инвалида који су се лијечили било пољопривредници, савјет је оне, којима су то имовинске прилике дозвољавале, враћао пријашњем занимању. Ко није посједовао

[376] *Исто*.
[377] *Исто*, 1–2.
[378] *Исто*, 6. jun 1918, br. 121, 1–2
[379] *Исто*, 5. jun 1918, br. 120, 1.

минимум земљишног посједа од 20 дунума властитог или 30 кметовског земљишта неопходног за нормално привређивање, упућиван је у "кућну индустрију (везивање четака, плетење кошара, лончарство и резбарију дрва)". Пољопривредници без посједа и они којима су ампутиране ноге упућивани су на изучавање каквог ручног заната ("ручни рад"). Неписмени испод 40 година, којима је здравље дозвољавало, морали су похађати аналафабетске течаје.[380]

Завод је за инвалиде отворио разне школе. Учење ратних инвалида одвијало се кроз курсеве и радионице за учење заната. Курсеви су се састојали из описмењавања, учења њемачког језика и лугарског позива, амбулантног привредног (господарственог) курса, стручног цртања и куцања на машини са десет прстију. У радионицама су оспособљавани за постоларе, кројаче, браваре и механичаре, столаре и токаре, бријаче, плетаче кошара, четкаре и ураре.[381]

У Заводу је управа свих занатских школа (радионица) била повјерена проф. Ивану Попу де Аламору, бившем учитељу цртања Занатлијске школе у Мостару. Учитељи су били: Мехмед Љубовић (обућарска школа), Махмут Опијаш (кројачка школа) и Марко Брежанин (резбарска школа). Школе су се налазиле у Салваторовој улици у центру града.[382]

Од 8. јануара 1916. организовани су курсеви за описмењавање и учење њемачког језика. Аналфабетске курсеве похађало је од 170 до 180 инвалида, а скоро 95 одсто полазника завршило је течај са добрим успјехом. Курс је трајао око шест недјеља. Њемачки језик на курсу редовно је похађало је пет до осам људи, а он је трајао шест до седам недјеља. Лугарски курс у трајању од два мјесеца, похађало је 1916. године 14 полазника. Већина је курс завршила са добрим, а један дио и са одличним успјехом.[383] "Амбулантни господарствени течај" похађало је од 1. априла до 1. новембра 1916. године 45 полазника. Курс стручног цртања, када је покренут 15. јуна 1916, похађало је између пет и десет "сталних фреквената".[384]

---

[380] *Исто*.

[381] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 6. jun 1918, br. 121, 1–2.

[382] *Исто*; *Исто*, 11. jul 1918, br. 148, 3.

[383] У Ортопедском заводу одржан је од 10. априла до 10. јуна 1916. године двомјесечни лугарски течај за инвалиде, којим је руководио проф. Хал (Hall), управник Шумске школе у Сарајеву. Инвалиде је на течају подучавао и шумски референт код Сеоског котарског уреда у Бањалуци надшумар Меселџић. Течај је успјешно завршило 14 ратних инвалида из Босне и Херцеговине, од тога седам католика, шест православних и један муслиман. *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 6. jun 1918, br. 121, 1; *Исто*, god. XXXIX, 30. jun 1916, br. 170, 3.

[384] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 6. jun 1918, br. 121, 1.

Радионице за постоларе и кројаче основане су 28. јануара 1916. Постоларску радионицу похађало је између осам и десет, а кројачку два до пет инвалида. Радионица за браваре и менаничаре, са четири полазника, основана је 1. марта 1916, за бријаче 15. априла, са шест до осам полазника, плетаче кошара 20. априла, са 40 полазника, четкаре 30. августа, са 20 до 24 полазника и ураре 28. децембра исте године, са десет полазника.[385] С радом је 20. јануара 1916. почела радионица за протезе, а 28. јануара радионица за ортопедске ципеле и бандажисте, док су од марта те године са радом почеле радионица алата, ковачница, столарска, токарска и гипсаоница (за разне моделе од гипса). Радионица протеза се налазила у једној споредној згради самостанског сиротишта. У четири просторије биле су смјештене столарска, токарска, ковачка и механичка радионица, а остале радионице протеза биле су смјештене у великој дворани подрума сиротишта. Касније су изграђене за потребе радионица посебне зграде и бараке.[386]

Проширењем радионица за протезе, повећао се и број радника ангажованих на њиховој изради. Њихов број био је 20. фебруара 1916. године 12, а 31. јула 1917. тај број се повећао на 50. За потребе израде протеза Аустроугарско министарство рата ставило је Заводу на располагање талијанске заробљенике. Број израђених протеза за ампутиране износио је током 1916. године 107, од којих је било 89 радних и 18 козметичких. Ортопедских ципела израђено је 274, а ортопедских справа 157 комада. Исте године извршено је 186 различитих поправки. У просјеку је мјесечно израђивано 45 ортопедских помагала.[387]

У радионицама Ортопедског завода израђено је у раздобљу од 1. септембра 1915. до 31. децембра 1918. године 1.977 протеза и ортопедских справа, 1.397 пари ортопедских ципела и поправљено 1.175 ортопедских помагала. Вриједност наведених радова износила је 206.399,45 круна.[388]

Ондашња штампа је пропагирала племените циљеве да "јуначки инвалиди", који су неспособни за тежачки посао, изуче разне занате, како би могли издржавати и себе и породицу, и да не би пали на "милост свијета".[389] Рад Завода у току рата су помагале многе установе и појединци из Бањалуке и Босне и Херцеговине.

---

[385] *Исто*.

[386] *Исто*, 1–2.

[387] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 6. jun 1918, br. 121, 1–2; *Исто*, 7. jun 1918, br. 122, 1.

[388] АБиХ, ЗОМНЗ, Извјештај Ортопедског завода у Бањој Луци од 1. јануара 1920. до 31. децембра 1920, бр. 5.307/1921.

[389] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XLI, 11. jul 1918, br. 148, 3.

Предстојник Окружне области Бањалука Милер (Müller) прикупио је на њеној територији 16.500 круна, којим је Завод набављао протезе. Том његовом хуманитарном раду придружила се и његова госпођа Злата, која је организовала крпљења веша, сакупљање кориштених рукавица за прављење протеза, плетење чарапа за осакаћенике и др.[390]

Послије завршетка Првог свјетског рата и стварања Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца Ортопедски завод "Марија Звијезда" преименован је у Ортопедски завод Бањалука. Због великих финансијских издатака, који су били потребни за функционисање Завода, за плате од око 40 разних стручних и помоћних радника, финансирање бањалучког Ортопедског завода преузела је држава и организација Народна одбрана. Завод је крајем 1918. и почетком 1919. био у надлежности војних власти, а од 1. маја 1919. године у надлежности сарајевског Повјереништва за социјалну скрб Министарства социјалне политике Краљевине СХС.[391]

У ово вријеме љекарску и управну службу у Ортопедском заводу у Бањалуци преузео је љекар и национални радник др Тодор Јеремић.[392]

Рачуноводствене и економско-административне послове добровољно је обављао поручник Виктор Бем. Остало особље 1920. године чинили су: економ, књиговођа, пословођа, магационер, писар, кућни администратор, десет болничарки, 13 момака за кућну послугу, наставник (занатски учитељ), 33 радника за протезе ("заначије"), 12 научника–ученика на изучавању заната и управник Инвалидске школе.[393]

Завод је у ово вријеме био болница са радионицама. Према званичном извјештају о раду Завода у 1920, његовом управнику била је повјерена "управа цјелокупне службе", "државни новац за снабдјевање завода", преглед инвалида при

---

[390] *Исто,* god. XXXIX, 21. jun 1916, br. 162, 3.

[391] У надлежности Инвалидског одсјека Повјереништва за социјалну скрб у Сарајеву Министарства социјалне политике Краљевине СХС били су, поред Ортопедског завода у Бањалуци, Инвалидска школа у Бањалуци, Ортопедски завод и школа у Требињу, Санаторијум у Тузли и Инвалидска бања Слатина код Бањалуке. АБиХ, МСП–ПБиХ, бр. 10.103/1919; АБиХ, ЗОМНЗ, Извјештај Ортопедског завода у Бањој Луци од 1. јануара 1920. до 31. децембра 1920, бр. 5.307/1921; *Народно јединство*, Сарајево, год. IV, 6. априла 1921, бр. 69, 2, 3; *Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца 1921–1922*, свезак I, део I, II и III (саставио и уредио Виктор Манакин), Загреб 1922, стр. I–8, 110–111, II–7, 302; M. Vukmanović, *нав. рад*, 107.

[392] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 69–72; Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 23–24; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 73–75.

[393] АБиХ, ЗОМНЗ, Извјештај Ортопедског завода у Бањој Луци од 1. јануара 1920. до 31. децембра 1920, бр. 5.307/1921; *Народно јединство*, Сарајево, год. IV, 6. априла 1921, бр. 69, 2, 3.

доласку, лијечење инвалида, извођење оперативних захвата, "рентгенисирање", одређивање врсте протеза, поучавање радника у изради и конструкцији протеза и апарата, дневно визитирање пацијената, издавање љекарских налаза, мишљења, свједочанстава и кореспонденција са властима.[394]

Економ је обављао "манипулативну дужност око исхране", набавке, састављао дневне јеловнике по наређењу управника, водио "благајничку књигу живежних намирница", плаћао све рачуне и састављао мјесечна новчана требовања. Лично је био одговоран управнику "за рационално економисање са животним намирницама као и за остале интересе завода". Економ је примао и отправљао службену пошту по упутству управника, водио дјеловодник, надзирао кухињу и издавао "дневно материјал за радионице".[395]

Књиговођа Завода је обављао "надзор и ликвидирање свих рачуна", контролу новчаног промета, водио главну благајничку књигу, евиденцију дугова и потраживања, израђивао мјесечне обрачуне и дјеловао "као благајнички сукључар уз управника". Он је водио "инвентар читавог намјештаја, као постеље, рубља, канцеларијског намјештаја, апарата, алата, стројева и осталог прибора". Књиговођа Завода крајем 1920. био је Емануел Вернер (Werner).[396]

Пословођа је био "технички управитељ свих радионица". Он је водио евиденцију о инвалидима који су добили протезе, утврђивао трошкове израде протеза ("калкулацију"), испитивао и састављао потребу материјала за протезе, израђивао наруџбене листове за протезе новопримљених инвалида и помагао управнику "при намјештању готових протеза и констатирању потребе за поправак протеза". Учествовао је приликом "периодичних прегледа протеза", састављао недјељне "платежне листе". Заједно са управником контролисао је израђене протезе. Он је водио књигу о цјелокупном материјалу и састављао извјештаје за број протеза и за ту сврху потрошени материјал. Магационер је водио "манипулативну службу у магазину живежних намирница". Помагао је економу приликом набавке намирница, вршио је "службу деловође", обављао кореспонденцију и отпремао пошту.[397]

Писар је водио евиденције о стању инвалида, новопримљеним инвалидима, озљедама и трајању лијечења инвалида и протокол о пријему и отпуштању инвалида.

---

[394] Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 25.

[395] Исто.

[396] Исто.

[397] Исто, 25–26.

Израђивао је "биљешке за ординацију, свједоџбе за суперарбитрирање и водио протокол о тим свједоџбама". Он је састављао мјесечно требовање, које је било мјеродавно за издавање новца за исхрану, бринуо се за радничку мензу, "коју заначије у сопственој режији имају, јер се ради удаљености завода немогу у вароши хранити".[398]

Кућни администратор је био "чувар зграде и цјелокупног намјештаја у заводу". Он се старао "за тачно вршење службе кућне послуге, за ред, мир и чистоћу". Њему је била повјерена храна за коње и огрев, као и економично руковање овим материјалом. Он је чувао рубље, постељину и старао се за њихову чистоћу. Вршио је "десинфекцију одјела новопримљених инвалида" и водио надзор над бањама.[399]

Болничко особље обављало је по упутству управника "његу болесника и дневно ортопедско лијечење у Зандеровој сали за апарате, електризирање, масирање, вјежбе у ходању, вјежбе на апаратима за укочене зглобове, топле зрачне бање".[400]

Кућна послуга обављала је "све теже послове у заводу", као што су "дневно чишћење просторија, степеница ходника и дворишта". Они су били послуга инвалидима који се "усљед губитка обију руку или ногу немогу сами послуживати". Обављали су стражарску и чуварску службу. Доносили су из вароши животне намирнице и служили као кочијаши. Пратили су отпуштене инвалиде из Завода на станицу, а по потреби и до мјеста пребивалишта.[401]

Радници за протезе ("заначије") израђивали су протезе на основу љекарског упутства, а под надзором учитеља Занатлијске школе у Сарајеву, којег је Земаљска влада за Босну и Херцеговину додијелила Ортопедском заводу у Бањалуци. Ови радници били су подијељени "по њиховој способности у мајсторе и три плаћевне категорије".[402]

Радни дан трајао је осам часова, а у случају потребе и по наређењу управника, могао је бити продужен, што се додатно плаћало.[403]

Због лоших услова рада и ниских плата избио је 3. августа 1920. штрајк радника у Ортопедском заводу у Бањалуци. Формирани штрајкачки одбор и радници захтијевали су 50 одсто "на досадашње дневнице, које се додјељују од 30–60 круна",

---

[398] Исто, 26.
[399] Исто.
[400] Исто.
[401] Исто, 27.
[402] АБиХ, ЗОМНЗ, Извјештај Ортопедског завода у Бањој Луци од 1. јануара 1920. до 31. децембра 1920, бр. 5.307/1921.
[403] Исто.

осмочасовно радно вријеме, давање шегртима бесплатне хране, а радницима бесплатан један оброк и превоз на посао. Притисак штрајкача на управу Завода био је снажан. Радници су одбили да израђују ортопедска помагала. "Једни инвалиди су лежали по цијели дан у претрпаним собама, а други су враћани кући." Управа је морала да попусти, а захтјеви штрајкача дјелимично су испуњени: радничке наднице биле су "нешто повећане", "храна нешто побољшана", а радници су добили бесплатан превоз жељезницом до Предграђа.[404]

Међу радницима Ортопедског завода послије Првог свјетског рата спомињу се: Душан Бенцековић (бравар и механичар), Мустафа Бахтијаревић, Сулејман Хаџиефендић (механичар и машинбравар), Албин Клих (електричар и механичар, први рентдген-техничар Завода), Стипо Барбић (бандажист), Ђорђе Максимовић (бравар и прецизни механичар), Милан Деспотовић (мајстор за израду дрвених дијелова протеза), Иван Грегора (пословођа механичко-браварске радионице), Хинко Штолба, Бранко Малиновић (звани Драјфус), Саво Љубоја (старији шегрт) и Јосип Пепи Клих (столарски радник).[405] Један дио радника изучио је занат током рада у Заводу. Већина радника била је синдикално организована, а један дио је припадао КПЈ.[406]

У ово вријеме дужност болничарки у Ортопедском заводу вршиле су часне сестре самостана Назарет код Бањалуке, које су обављале масаже и "електризирање" пацијената.[407] Оне су "своје обавезе обављале беспријекорно: све је било чисто и уредно, храна квалитетна, њега болесника без примједбе". Због останка у другом стању једне од часних сестара 1922. управник Завода др Тодор Јеремић је "наредио да се све часне сестре повуку у року од 14 дана", а "на њихово мјесто су дошле

[404] Josip Pepi Klih, *Rad u Ortopedskom zavodu*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, knj. prva, Banjaluka 1981, 62, 351. Радници Ортопедског завода у Бањалуци су и раније износили захтјеве у којима су тражили побољшање социјалног статуса. У захтјеву од 21. децембра 1919, због све већег раста цијена и мизерних плата, тражили су да се плата у истом износу исплаћује у динарима умјесто у крунама (од 20 до 40 динара, умјесто од 20 до 40 круна), стан, свјетло и огрев "у нарави или у новцу за све раднике", признавање организације радника и "промицање радника по способности из категорије у категорију да се врши споразумно са радничким повјереницима". Управи су оставили рок од 14 дана да одговори на њихове захтјеве. Управник Завода др Тодор Јеремић извијестио је 24. децембра 1919. Повјереништво у Сарајеву да је радницима указао на "немогућност испуњења њихових захтјева". Одговорено му је да се ту ради о "простору за погађање". АБиХ, МСП–ПБиХ, бр. 24.210/1919.

[405] J. Klih, *Rad u Ortopedskom zavodu*, 60–61, 350–351.

[406] Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 28.

[407] АБиХ, МСП–ПБиХ, бр. 15.196/1919.

болничарке из града, али се убрзо показало да оне ни приближно не обављају своје дужности савјесно као часне сестре, које су раније чак обрађивале башту".[408]

Просторије Завода у мају 1919. чиниле су: четири болесничке собе са по 40 кревета, 11 болесничких соба са по 18 кревета, љекарске просторије (операциона сала, рендгенски лабораторијa, сала за апарате "Зандер", завојиште, соба за "горско сунце" и апотека), канцеларије (управникова, чиновничка и пријемна за болеснике–инвалиде), радионице (механичарска, радионице за столаре, ципеларе, оштрење и никловање, бандажисте, моделирање и сушење модела, ковачница са аутогеном љеваоницом), магацини за разни материјал (гвожђе, челик, даске, намјештај, животне намирнице, дрвени угаљ, одијела и рубље), учионица за аналфабете, кухиња, праоница рубља са електричним стројем, барака за дезинфекцију и чишћење од ушију, барака за коње и кола, барака за сијено, жито, угљен и дрва за гориво и бања.[409]

У болничком дијелу Ортопедског завода у Бањалуци у јануару 1920. налазило се 117 болесника, односно инвалида "оперативних и још одређених за ортопедско лијечење". Током те године на лијечење је примљена 541 особа. Током године лијечено је 658 болесника, од којих је 602 напустило установу. Они су у Заводу провели 28.507 болесничких дана. Крајем децембра 1920. остало је на лијечењу 56 болесника.[410] У Ортопедски завод у Бањалуци долазили су инвалиди из свих крајева новостворене државе.[411]

Највећи број инвалида који су током читаве године боравили у Заводу боловао је од туберкулозе плућа, костију, жлијезда и коже, затим "хроничних остеомјелитиса и трофичних рана на озлијеђеним екстремитетима". Била су по два случаја хемиплегије, латералне склерозе са посљедичним спастичним појавама у доњим екстремитетима, хроничних myelitisa са параплегијом доњих екстремитета, један случај Paralysis agitatua итд. Од операција вршене су углавном "некректомије, одстрањење лимфома, реампутације и тенотомије... које се с времена на вријеме већином са трајним успјехом проводе на инвалидима". Обављане су и реампутације да би остатак ампутираног екстремитета био оспособљен. Трајање лијечења инвалида било је индивидуално. Међу њима је било многих којима ране нису биле зарасле, али и оних "неизљечивих", који су упућени у Завод. Они који су долазили само ради

[408] J. Klih, *нав. рад*, 62.

[409] АБиХ, ЗОМНЗ, Извјештај Ортопедског завода у Бањој Луци од 1. јануара 1920. до 31. децембра 1920, бр. 5.307/1921.

[410] Исто.

[411] J. Klih, *нав. рад*, 62.

уградње протезе остајали су од осам до десет недјеља у Заводу. Најтежи болесници остајали су "стално у Заводу, јер код куће нити имају његе нити их њихови рођаци могу примити на свој терет, јер су то искључиво сељаци из сиромашних кућа".[412]

Завод је у 1920. години израдио за 105.572 радних сати 1.064 ортопедских помагала, од тога 342 протезе, 176 ортопедских справа и 546 пари ортопедских ципела и поправио 568 ортопедских помагала. Вриједност наведених радова износила је 777.891 круна. На изради и поправци ортопедских помагала мјесечно је било ангажовано око 50 радника. Завод је те 1920. остварио приход од 2.342.320,95 круна, а расход је износио 2.289.261,05 круна.[413]

У радионицама Завода је од 1. септембра 1915. до 31. децембра 1920. израђено 3.155 протеза и ортопедских справа, 2.625 пари ортопедских ципела и извршене 2.203 поправке ортопедских помагала. Вриједност наведених радова износила је 1.338.110,43 круна.

Ортопедски завод у Бањалуци је 1920. учествовао на инвалидском конгресу у Бриселу са изложбеним протезама и помоћним радним справама за горње ампутиране екстремитете.[414]

Послије настојања Земаљске владе за БиХ да средином 1919. пресели Завод са инвалидскм школама у касарну Рајловац код Сарајева или Мостар,[415] Завод је 1921. запао у финансијске тешкоће и није био у стању да измирује дугове. Убрзо, средином 1923, приступило се стечају и ликвидацији Завода,[416] па је највећи дио опреме пребачен у новоосновани Ортопедски завод у Требињу,[417] а један дио у Дом слијепих у Земуну.[418]

---

[412] АБиХ, МСП–ПБиХ, бр. 10.103/1919; АБиХ, ЗОМНЗ, Извјештај Ортопедског завода у Бањој Луци од 1. јануара 1920. до 31. децембра 1920, бр. 5.307/1921.

[413] АБиХ, ЗОМНЗ, Извјештај Ортопедског завода у Бањој Луци од 1. јануара 1920. до 31. децембра 1920, бр. 5.307/1921.

[414] Исто.

[415] АБиХ, МСП–ПБиХ, бр. 15.196/1919.

[416] У допису Одјељења за социјалну политику Покрајинске управе у Сарајеву, упућеног 29. јуна 1923. Министарству социјалне политике у Београду, каже се: "... ликвидација ортопедског завода у Бања-Луци већ отпочела и довршиће се до краја јуна 1923 год.". Трошкови ликвидације Ортопедског завода износили су 50.000 динара. AJ, 39, 60, Службенички досије др Тодора Јеремића.

[417] Ортопедски завод у Требињу основан је 1921. Оснивач Завода био је цијењени ортопед др Григорије Јововић. АРСТБ, Stevo Čučković, *Zdravstveno medicinske prilike u Trebinjskom srezu za vijeme Kraljevine Jugoslavije (1918–1941)*, 33, 99–100 (рукопис, текст куцан латиницом, писаћом машином – примј. аутора).

[418] M. Vukmanović, *нав. рад*, 107, B. Stojnić, *Ortopedski zavod "Marija Zvijezda" (1915–1923)*, у: *Glasnik arhiva i Arhivističkog udruženja Bosne i Hercegovine*, XLI/2011, Sarajevo 2011, 200–203.

АПОТЕКЕ И АПОТЕКАРИ

На простору Босанске Крајине (Врбаске бановине) радило је од 1918. до 1941. године 36 јавних апотека, од којих је било пет у Бањалуци, по двије у Босанској Градишци, Дервенти, Бихаћу и Приједору, а по једна у Тешњу, Босанском Новом, Босанској Дубици, Босанском Броду, Градачцу, Грачаници, Маглају, Босанском Петровцу, Босанској Крупи, Јајцу, Прњавору, Добоју, Санском Мосту, Босанској Костајници, Дрвару, Двору, Мркоњић Граду, Цазину, Кључу, Теслићу, Котор Варошу, Гламочу и Модричи. У апотекама је радио већи број самосталних апотекара, апотекарских сарадника и практиканата. У Бањалуци су поред апотека постојале и двије дрогерије, а извјестан број фармацеута био је запослен при Одјељењу за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине, Апотекарско-санитетском слагалишту, Хигијенском заводу, Државној болници и Врбаској сталној војној болници у Бањалуци. У мјестима која нису имала јавну апотеку поједини бановински љекари посједовали су приручну апотеку.[419] Од 48 апотека у Врбаској бановини 1937. године, било је 30 јавних, једна болничка државна и 17 приручних (кућних) ветеринарских. Тада је у апотекама било запослено 50 фармацеута, од тога 30 самосталних апотекара, 19 намјештеника и један

[419] Приручне љекарске апотеке посједовали су: др Јаков Алтарац у Доњем Вакуфу, др Михајло Фјодорович Архангелски у Кулен Вакуфу, др Славољуб Вајда у Добрљину, др Велимир Гојнић у Оџаку, др Григориј Иванович Јелатанцев у Љубији, др Стјепан Крижан у Горњим Подградцима, др Ђорђе Савић у Новој Тополи и др Владимир Чукац у Котор Варошу.

практикант.[420] Врбаска бановина је била и по броју апотека на посљедњем мјесту у Краљевини Југославији.[421]

Отварање јавних апотека било је у плану крајем 30-их година у Босанском Грахову[422] и Великој Кладуши.[423]

У почетку су сви апотекари из Врбаске бановине били чланови Секције Апотекарске коморе Краљевине Југославије за Врбаску бановину са сједиштем у Бањалуци,[424] а касније Секције Савске и Врбаске бановине у Загребу.

Апотеке у Бањалуци

Први апотекари у Босни и Херцеговини били су атари,[425] најчешће Јевреји а нешто касније и муслимани, који су се на неки начин почели том дјелатношћу да баве још у XVI вијеку. Дјелатност атара, као приучених апотекара, без одговарајућих стручних квалификација, представљала је прелаз ка савременој фармацији. Они су своје знање о лијековима, које су већином справљали од разних трава и биља, преносили из генерације у генерацију, са оца на сина. Таква пракса из турског времена

[420] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1937*, knj. VIII, Beograd 1938, 314–315.

[421] На територији Краљевине Југославије у 1937. било је 1.335 апотека, од којих 931 јавна, 13 болничких државних, 79 болничких бановинских, 292 приручних (кућних) љекарских, 20 приручних (кућних) ветеринарских. У њима је ове године било запослено 1.696, од којих 931 самостални апотекар, 657 намјештеника и 108 практиканта. *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1937*, knj. VIII, Beograd 1938, 314–315.

[422] *Оснивање прве по реду јавне апотеке у Котор Варошу, Гламочу, Тешњу и Бос. Грахову, – оснивање јавне апотеке у Модричи Среза градачачког није одобрено*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 13. јануар 1938, бр. 8, 3; *Natječaj za otvaranje i držanje javnih građanskih apoteka u Vrbaskoj banovini*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 15. фебруар 1938, бр. 34, 4; *Исто*, 19. фебруар 1938, бр. 38, 3; *Pokretanje prethodnog postupka za utvrđivanje uslova za osnivanje novih apoteka u Vrbaskoj banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 19. мај 1937, бр. 1.279, 3; *Натјечај за отварање и држање јавних грађанских апотека у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 9. фебруар 1938, бр. 1.391, 4; *Исто*, 11. фебруар 1938, бр. 1.392, 4.

[423] ХДА, АККЈ.ССВБ (596), Уруџбени записник 1940–1941, бр. 949/1940; *Покретање претходног поступка ради утврђивања услова за оснивање прве по реду јавне грађанске апотеке у Великој Кладуши*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 11. јул 1939, бр. 154, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 12. април 1940, бр. 85, 5; *Исто*, 13. мај 1940, бр. 108, 3; *Исто*, 14. мај 1940, бр. 109, 3; *Osnivanje po redu I javne građanske apoteke u Velikoj Kladuši, Srez Cazin*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. април 1940, бр. 1.705, 3; *Natječaj za otvaranje i držanje prve javne građanske apoteke u Velikoj Kladuši, Srez cazinski, sa rejonom celo mesto*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. мај 1940, бр. 1.715, 2.

[424] *Apoteke u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 264–265.

[425] Арапско-турска ријеч attar или атар означава продавца лијекова, дрога и зачина, односно травара, дрогеристу, а на турском означава продавца мирођија (зачина).

задржала се до Другог свјетског рата, од којих је једна, поред Сарајева, обављана и у Бањалуци.[426]

У Бањалуци половином XIX вијека први апотекар, али и љекар, био је Исак Папо звани Папић. Он је као хећимбаша (главни љекар) на Клупама у Старој чаршији отворио апотеку и дрогерију, коју је касније пренио у Господску улицу. Њему је као јединoм љекару (хећим-баша) и апотекару (илаџија) посао ишао добро. Није имао мушке дјеце, па је је апотеку и љекарску службу оставио зету Калми Алтарцу из Сарајева. Њега су турске власти као апотекара и љекара поштовале и позивале да им лијечи и жене. Како "Туркињама дин" није дозвољавао да им "гаир муслим" прихвати голу руку, Калмо је "хануми машицама пипао пулс". Помоћник му је 1912. био Јерменин хећим Антонијо Наху. Обојица су радили лијепо јер је у њих грађанство имало повјерења. Поред лијекова у апотеци су продавали разно коријење и траве.[427]

Први школовани љекари у Бањалуци појавилили су се са аустроугарском окупацијом. Нова власт је спречавала Калмин љекарски и апотекарски рад, али су његово знање стари Бањалучани и даље цијенили, дајући "му веће повјерење него страним, незнаним љекарима, који ничим не доказаше да су у интерној медицини... бољи дијагностичари". Иако је Калмин син др Јаков Алтарац био школован љекар, сељаци и стари муслимани у граду чешће су тражили помоћ од оца него од сина, којем је то код аустроугарских власти причињавало велику непријатност. Нагађање и проба из времена "Калминог хећимлука" у бањалучкој медицини дуго су замјењивали "поуздану дијагнозу".[428]

За вријеме османске владавине малу приручну апотеку и једног монаха, који је радио као љекар и апотекар, имао је и католички ред траписта у Делибашином селу код Бањалуке. Траписти су у својој амбуланти лијечили бесплатно становништво, дајући болесницима лијекове и завоје, "све за севап".[429] За аустроугарске владавине Стефан Габер (1841–1917), назван у самостану отац Бернардинус (Stephan Gaber o. Bernardinus), био је код траписта апотекар и директор Дјечијег сиротишта.[430]

Прву модерну апотеку, "по европском начину", са аустроугарском окупацијом отворио је у Бањалуци школовани фармацеут, мађарски Јеврејин М. Ф. Мориц

---

[426] V. Bogićević, *Bosanski franjevci – fratri – kao ljekari u doba turske uprave u Bosni*, 19.

[427] С. Бијелић, *нав. дјело*, 166–167, 330.

[428] С. Бијелић, *нав. дјело*, 167; A. Đuričić, S. Elazar, *Pregled istorije farmacije Bosne i Hercegovine*, 246–247.

[429] С. Бијелић, *нав. дјело*, 331.

[430] Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 7.

Брамер.[431] Њему је 30. децембра 1878. дала команда аустроугарске Друге армије концесију за отварање апотеке у Бањалуци, која је почела са радом у кући газда Васе Бокоњића 1. априла идуће године.[432]

"Апотеку Морица Брамера" наслиједио је његов син Роберт Брамер.[433] Њему је дала Земаљска влада за Босну и Херцеговину 2. октобра 1892. концесију за вођење апотеке.[434] "Апотека Роберта Брамера", као инокосна фирма, регистрована је 27. маја 1893. године,[435] а била је поново протоколисана 20. јуна 1919. у новооснованој Краљевини СХС.[436] Радила је у дворишном продужетку зграде Српскоправославне црквене општине у Бањалуци у Господској улици, у којој су, још од аустроугарског времена, радили Антон Абрамовић из Врбовског и Мирко Дрганц из Карлштата (Karlstadt/Карловац).[437] Управник "Апотеке Роберт Брамер" у раздобљу од 24. јула 1916. године до краја Првог свјетског рата био је мр Биним Блајберг (Bleiberg),[438] а приправник (вјежбеник) апотеке Робертов син Ернест[439] Брамер.[440] За то вријеме апотека породице Брамер називала се "R. Brammer's Apotheke zur Goldenen Schlange

---

[431] Мориц Брамер (Moritz Brammer) је био родом из Версанде у Барањској жупанији. Био је ожењен Амалијом Хиршл, која је у брак донијела велики мираз. Дипломирао је фармацију у Бечу 1865. Био је први Јеврејин апотекар у Новом Саду. Апотеку је купио 1869. од Карла Лудвига. Његова апотека у Новом Саду је радила до 1874, када је продата на лицитацији др Лајошу Вајсу, правном заступнику Јакова Хиршла, таста Морица Брамера. Илија Савков, *Историја апотекарства на тлу данашње Војводине*, Нови Сад 2014, 111.

[432] С. Бијелић, *нав. дјело*, 330.

[433] Роберт Брамер (28. фебруар 1870 – Загреб, 22. фебруар 1916) је завршио фармацију 28. јула 1892. у Бечу. Био је члан и потпредсједник управе Прве бањалучке штедионице. Vanda Marković Peković, *Banjalučke javne apoteke u austrougarskom periodu*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, Бањалука 2011, год. III, бр. 3, 142.

[434] АБиХ, ЗВБХ, бб/1905; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 16. март 1931, бр. 59, 3.

[435] АРСБЛ, 23, Регистар инокосних фирми, бр. 601.

[436] АЈ, МТИКЈ (65), 148, 489, бр. 655/1920, Списак трговачких фирми протоколисаних од 28. јула 1914. до 25. маја 1920.

[437] АБиХ, ЗВБХ, бб/1905.

[438] Биним Блајберг (Нарајов/Narajow, Бережани/Brzezany, 15. маја 1887 – ?), завршио је фармацију 31. јануара 1914. у Лавову. АБиХ, ЗВБХ, кут. 66, ај 104.

[439] Ернест (Ерноф) Брамер (Бањалука, 22. септембра 1899 – Загреб, 11. марта 1960), звани Пуба, син Роберта и Јосипе (Јосефине), дјев. Бихлер (Büchler), завршио је Гимназију у Бањалуци школске 1917/1918. године, а фармацију у Загребу 29. јула 1921. Радио је у "Апотеци Роберта Брамера насљедника" у Бањалуци од 1921. до 1. септембра 1942. Потом је био уговорни службеник Завода за сузбијање ендемијског сифилиса у Бањалуци. У НОВ је ступио у септембру 1944, гдје је био на дужности управника Санитетског слагалишта ЗАВНОБиХ-а. Бавио се филателијом и био члан Надзорног одбора Савеза филателиста БиХ. Био је ожењен домаћицом Франциском Шолић, кћерком Мате и Катарине, дјев. Крмпотић, рођеном 2. јула 1903. у Кривом Путу код Сења. АБиХ, ЗВБХ, кут. 66, ај 104; ХДА, ЗП (890), Персонални списи мр Ернеста Брамера; Jaša Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, Beograd 1980, 341; M. Džaja, *Banjalučka realka*, Banjaluka 1980, 230; V. Marković Peković, *Banjalučke javne apoteke u austrougarskom periodu*, 143; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 1. 3. 2022.

[440] АБиХ, ЗВБХ, бр. 50.814/1905.

Banjaluka",[441] а послије Првог свјетског рата "Апотека Брамер Бањалука".[442] Апотека Р. Барамер имала је складиште "воде за зубе од Bartilla", која се користила за зубобољу и сузбијање "вања" из уста.[443]

Ова апотека крајем 1919. састојала се од просторије за отпремање лијекова, лабораторије, апотекарског подрума и собе за инспекцију.[444]

Послије мужеве смрти, власник Брамерове апотеке постала је његова удовица Јозефина са малољетним синовима Ернестом, Хансом[445] и Алфредом[446] Брамером. Регистрована је 16. јуна 1919. као друштвена фирма (тврткa),[447] за чијег је управника у децембру те године[448] изабран мр Стјепан Крацној[449] Сљедеће године апотеку су водили браћа Ернест и Ханс Брамер. Од проширења апотекарске дјелатности 1930. она је дјеловала и као медицинска дрогерија под називом "Весна".

Породица Брамер је апотеку преселила из Гундулићеве у угао Господске и Улице краља Алфонса бр. 18, гдје је купила кућу. Апотека се налазила у приземљу ове куће, у којој се раније налазила продавница ципела "Бостон". Та је кућа током 1936. године адаптирана и надограђена као двоспратница, са уређеним поткровљем и

---

[441] Исто, бр. 120.362/1912.

[442] Исто, бр. 50.814/1919.

[443] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXII, 23. oktobra (5. novembra) 1909, br. 133, 4.

[444] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Прегледавање јавне апотеке Роберта Брамера у Бањој Луци. Записник састављен дне 23. децембра 1919. у Бањој Луци".

[445] Ханс Брамер (Бањалука, 22. септембра 1903 – ?), завршио је Гимназију у Бањалуци 1921, а Фармацеутски одсјек Филозофског факултета у Загребу 1925. Говорио је француски и њемачки језик. Био је ожењен домаћицом Флором Салом, са којом је стекао кћерку Мају, рођену 29. маја 1931. Радио је у породичној апотеци у Бањалуци од 1. августа 1925. до 25. октобра 1930. и као фармацеут у Загребу од 1. новембра 1930. до 15. маја 1941. Био је сувласник апотеке "Св. Тројства" у Загребу од 1939. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног апотекарског потпоручника. За вријеме Другог свјетског рата био је од 1. јануара 1942. до 8. септембра 1944. апотекар Војне болнице у Бањалуци и апотекар у Босанском Броду, а од 9. септембра 1944. до 25. августа 1945. референт апотекарства и начелник медицинског снабдијавања XII ударне дивизије Југословенске армије. Послије ослобођења је био власник апотеке у Загребу од 15. септембра 1945. до 31. марта 1946, сарадник апотеке Гавранчић од 1. маја 1946. до 30. септембра 1946, провидник апотеке Грабарић од 15. октобра 1946. до 15. фебруара 1948, апотекар VI градске апотеке у Загребу од 1. марта 1948. до 19. маја 1948, апотекар Котарске апотеке у Крижевцима од 19. маја 1948, апотекар Котараске апотеке у Даљу до 1. септембра 1948, када је премјештен по потреби службе у Државно привредно предузеће "Градске љекарне" у Загребу. Касније је емигрирао у Израел. ХДА, 890, кут. 50, Персонални списи мр Ханса Брамера; АЈ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података мр Ханса Брамера; *Службени војни лист*, Београд, год. 57, 28. јун 1938, бр. 18, 843–844; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 341; M. Džaja, *Banjalučka realka*, 230.

[446] Алфред Брамер (Бањалука, 1912 – Загреб, 18. јул 1985), завршио је фармацију 1938. у Загребу. У НОВ је ступио у фебруару 1945, гдје је био референт за апотекарство XXV дивизије. J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 340; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 1. 3. 2022.

[447] АРСБЛ, 23, Регистар друштава, бр. Fi–107/1919

[448] АБиХ, ЗВБХ, бр. 11.108/1919.

[449] Стјепан Крацној (mr ph. Stjepan pl. Kraznoy, Krasznay) (Кошице, 16. децембар 1893 – ?) дипломирао је фармацију у Загребу 28. јула 1914. АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Прегледавање јавне апотеке Роберта Брамера у Бањој Луци. Записник састављен дне 23. децембра 1919. у Бањој Луци".

подрумом.[450] У новим просторијама апотека је имала "изглед једне управо велеградски уређене апотеке".[451]

Апотека Брамера је са успостављањем НДХ продата одлуком Усташког стожера и Повјереништва за бившу Врбаску бановину 10. јуна 1941. године Славици Маричић за 20.000 куна, са роком отплате од годину дана.[452] Дозвола за вођење "Апотеке Брамер" дата је апотекару мр Славку Флегару из Босанске Крупе одлуком Министарства здравства НДХ од 10. септембра 1942. године.[453]

Послије ослобођења Окружна управа народних добара Бањалука, на основу закључка бањалучког Среског суда од 27. јуна 1945. године, вратила је власништво апотеке Ернесту Брамеру и дала му права на слободно располагање.[454]

У Бањалуци је другу апотеку у аустроугарском времену отворио Ото Лешнер (Otto, Oton Löschner),[455] дипломирани фармацеут. Њему је Земаљска влада за БиХ дала апотекарску концесију 30. новембра 1889. године. Апотека је отворена 23. марта 1890. године у Господској улици 76 као "Апотека Ото Лешнер". Исте године је апотека названа "К златном лаву". Протоколисана је судским трговачким регистром 18. марта 1893, а уписана у Обртни регистар града Бањалуке 1907. године. У Лешнеровој апотеци радио је као практикант Еуген Леви (Löwy).[456] Апотека је брисана из судског рагистра 24. јуна 1910. године.[457]

Ото Лешнер је своју апотекарску концесију уступио мр Томи Мирковићу.[458] Земаљска влада за Босну и Херцеговину је купопродају и пренос концесије одобрила

---

[450] АРСБЛ, 22, бр. 120/1936.

[451] *Preselenje apoteke Bramer*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 27. мај 1936, бр. 1.002, 3.

[452] АРСБЛ, ЗВ (330), 004, 027, редни бр. 6.

[453] АРСБЛ, УСПБВБ (631), Надзорништво комесара, бр. 82/1941.

[454] АРСБЛ, ОУНДБЛ (97), бр. 555/1945.

[455] Отон Лешнер (1867 – Загреб, 13. август 1936) је завршио студије фармације у Загребу 20. јула 1888. Оженио се у априлу 1907. Ireном, дјев. Вилднер (Wildner) (Браунау, 1877 – Загреб, 18. јануар 1936). Био је "љекарник познат ради свог племенитог значаја", један од оснивача, секретар и предсједник Народног пјевачког друштва "Нада" у Бањалуци, које је касније названо Хрватско пјевачко друштво и подначелник општине Бањалука. Послије одласка из Бањалуке био је у Загребу власник дрогерије и парфимерије, апотеке и један од оснивача, дионичар и члан управе веледрогерије "Исис", д. д. за индустрију и промет дрогама и кемикалијама (данас "Медика"). V. Marković Peković, *нав. рад*, 143–145; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 1. 3. 2022.

[456] АБиХ, ЗВБХ, бб/1905.

[457] АРСБЛ, 23, Трговачки регистар, текући бр. 585, стр. 293; V. Marković Peković, *нав. рад*, 143–145.

[458] Томо Мирковић (Бијељина, 1875. или 1877 – Бањалука, 1928), завршио је фармацију у Грацу 1903. Био је вијећник Градске општине Бањалука 1914–1915. и један од снивача и првака Народне радикалне странке у Бањалуци. Био је ожењен Катом, са којом је стекао Милана. АБиХ, ЗВБХ, кут. 66, ај 104; ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2.148/1941; V. Marković Peković, *нав. рад*, 146; Верица М. Стошић, *Извјештај среског начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, Бањалука, год. IV, бр. 4, 390.

12. новембра 1907. године.[459] "Апотека Томе Мирковића" носила је за вријеме аустроугарске владе двојезични назив "Löwen–Apotheke Tomo Mirković Banjaluka" и Апотека "Код златног лава" Томе Мирковића Бањалука.

"Апотека Томе Мирковића" налазила се у Господској улици, а почетком 1920. се састојала од просторије за отпремање лијекова, лабораторије, апотекарског подрума и собе за испекцију.[460]

У апотеци је била практикант Савка Пантић,[461] а као асистент од јануара 1919. године радио је мр Никола Петровић, који је дипломирао 1912.[462] У "Апотеци Томе Мирковића" у Гундулићевој улици[463] радио је као сарадник његов син мр Милан Мирковић[464] и до отварања своје дрогерије 1934. године мр Симо Милановић.[465]

Након успоставе НДХ мр Милан Мирковић се нашао 20. јуна 1941. на "Попису опасних и непоћудних Срба у граду Бањалуци", јер се о хрватски народ огријешио као "сурадник Др. Бранка Чубриловића".[466] Усташка власт је у јесен 1941. године поништила дозволу насљедницима Томе Мирковића из Бањалуке за бављење апотекарским позивом. Министарство здравства НДХ је 22. септембра 1941. расписало "натјечај за подјељивање дозволе права љекарења за постојећу јавну љекарну мр. пх. Томе Мирковића насл. у Бања Луци, с њезиним досадашњим подручјем".[467]

Много раније је, 30. јула 1915, извјесна Драгиња Баслаћ протоколисала апотеку у Бањалуци,[468] али изгледа она није почела са радом.

---

[459] *Регистровање апотеке пок. Томе Мирковића у Бања Луци*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 3. фебруар 1931, бр. 24, 2; A. Đuričić, S. Elazar, *Pregled istorije farmacije Bosne i Hercegovine*, 274.

[460] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Градски котарски уред Бањалука – Окружној области Бањалука, "Прегледавање јавне апотеке Томе Мирковића у Бањој Луци. Записник састављен дне 11. јануара 1920. у Бањој Луци".

[461] АБиХ, ЗВБХ, бр. 280.545/1912 и 11.108/1919.

[462] Исто, бр. 50.814/1919.

[463] *Informator (adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 26.

[464] Милан Мирковић (Сомбор, 2. април 1906 – Бањалука, 1952) је завршио фармацију у Загребу 1934. Био је ожењен Ксенијом Секом, која је била виши фармацеут. V. Marković Peković, *нав. рад*, 146.

[465] AJ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2.147/1941. и 2.629/1941.

[466] ХДА, УПИ.МДР.ОНДИД (1.076), кут. 1.771.

[467] *Narodne novine*, Zagreb, god. I, 26. rujan 1941, br. 130, 6.

[468] AJ, 65, 148, 489, бр. 655/1920, Списак трговачких фирми протоколисаних од 28. јула 1914. до 25. маја 1920.

Здравствени одсјек за БиХ расписао је конкурс 19. априла 1921. за трећу апотеку у Бањалуци.[469] Ту трећу апотеку у Бањалуци отворио је мр Милан Радочај[470] из Загреба. Он је добио концесију за отварање апотеке у рејону џамије Ферхадија, на Краља Петра друму ("са рејоном Ферхадија улица и њена најближа околица") од Здравственог одсјека за БиХ при Министарству народног здравља Краљевине СХС 12. августа 1921. године.[471]

Због одређивања рејона "Апотеке Милан Радочај" код џамије Ферхадије, поднијели су приговор апотекари Мирковић и Брамер Здравственом одсјеку. У међувремену је Милан Радочај нашао просторије за апотеку у дијелу локала радње на Краљевом друму 10 Леона (Дуде) Пољокана, чији је власник био Саломон Хаим Пољокана.[472]

У Краљевини СХС регистровао је Окружни суд у Бањалуци 28. марта 1924. године инокосну фирму под именом "Народна апотека".[473] На печату те апотеке 30-их година стајало је латиницом и ћирилицом "Народна апотека Бањалука Mr. Ph. Милан Радочај, апотекар". Ова апотека се налазила на Булевару краља Александра 59.[474] У њој су апотекарски сарадници били мр Мустафа Турчинхоџић[475] и мр Зора Вукмировић,[476] а као практикант те апотеке 1940. спомиње се студент фармације Алма Хофман,[477] која је прије тога радила у апотеци Хабунек у Босанској Градишци као практикант.[478] Мр Милан Радочај је држао апотеку у Бањалуци и за вријеме

---

[469] *Стечај за апотеке*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. III, 24. мај 1921, бр. 114, 3.

[470] Милан Радочај (Загреб, 1886 – Загреб, 25. октобар 1954), завршио је фармацију у родном граду 1908. године. Био је ванредни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине за апотекарску струку од 21. јануара 1930. Био је ожењен Милком Воска, која је умрла у Грацу 16. марта 1938, а сахрањена на гробљу Мирогој у Загребу 19. марта исте године. *Санитетски савет Врбаске бановине*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *† Емилка Радочај*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 20. март 1938, бр. 1.408, 3; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 1. 3. 2022.

[471] *Informator (adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 26; *Registrovanje apoteke mr. ph. g. Milana Radočaja u Banjoj Luci*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 21. јануар 1931, бр. 14, 2; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 274.

[472] АБиХ, ЗОМНЗ, бр. 1.580/1922.

[473] АРСБЛ, 23, Регистар инокосних фирми, бр. 2.412, стр. 1.217.

[474] AJ, 124, Персоналије, ф. 3, Допис Апотекарској комори у Београду од 14. априла 1934; *Дежурна апотека*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, 12. јануар 1936, бр. 899, 3.

[475] AJ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сарадника мр Мустафу Турчинхоџића.

[476] AJ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934.

[477] Алма Хофман је рођена 1921.

[478] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 127/1940, 134/1940, 328/1940, 336/1940. и 1.442/1940.

НДХ,[479] а радила је и послије Другог свјетског рата.[480] Од 15. октобра до 30. новембра 1946. радио је хонорарно у новоформираној државној апотеци у Приједору.[481]

Конкурс за отварање четврте апотеке у Бањалуци расписан је 24. априла 1930. на основу рјешења Банског санитетског савјета од 6. априла те године и одобрења бана Врбаске бановине. Сви заинтересовани морали су приложити до 31. маја 1930. увјерења о држављанству, о регулисању војне обавезе, о душевном и тјелесном здрављу, о добром моралном и политичком владању, о завршетку факултета фармације и да имају радног стажа у апотекама најмање пет година.[482]

У Бањалуци је четврта апотека била мр Савке Пантић.[483] Њој је дозволу за отварање ове апотеке дала Краљевска банска управа Врбаске бановине 28. јануара 1931. године. Апотека је покривала рад на подручју улица Николе Пашића, Војводе Степе, насеља Нова варош и лијеве (западне) стране Краљевог друма.[484] Савка Пантић је радила послије Другог свјетског рата у "Градској апотеци" у Бањалуци. Она је своју апотекарску концесију продала мр Његовану Станишићу.[485] Рјешењем Министарства

---

[479] АРСБЛ, ВЖСЛ (74), бр. 243/1943; АРСБЛ, ГПБЛ (84), бр. 1.909/1944; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[480] АРСБЛ, 84, 1.909/1944; АРСБЛ, ГНОБЛ (111), 3, МКЗР ГНО-а, бр. 1924/1952.

[481] АРСБЛ, МНОПД (539), 1, бр. 7.276/1946 и 7.277/1946.

[482] *Натјечај за нове апотеке*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 1. мај 1930, бр. 98, 2; *Натјечај*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 15. мај 1930, бр. 25, 6.

[483] Савка Пантић (Бањалука, 18. новембра 1899 – ?), удата Стајић, завршила је фармацију у Загребу 1924. Радила је прво као практикант у "Апотеци Томе Мирковића", а затим као апотекар Окружне болнице у Крушевцу од априла 1928. до октобра 1929, када је поднијела оставку. Потом је у Бањалуци држала приватну апотеку и била хонорарни апотекар Санитетско-апотекарског слагалишта Хигијенског завода. ДАС, Г–216, досијеа, кут. 4, бр. 27, Персонални досије мр Савке Пантић; *Ministarski dekreti*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 19. октобар 1929, бр. 245, 1.

[484] АЈ, 124, бр. 4.730/1931; *Регистровање апотеке маг. фарм. г. Савке Пантић у Бањој Луци*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 29. јун 1931, бр. 144, 1; Ђорђе Микић, *Бања Лука. Култура грађанског друштва*, Бањалука 2004, 375–376.

[485] Његован (Негован) Станишић (Миклушевци, Срез Вуковар, 1. новембра 1895 – ?), матурирао је у Новом Саду 17. јуна 1914. Потом је мобилисан 16. маја 1915. у аустоугарску војску, из које је пребјегао у српску војску, у којој је служио као ђак наредник – добровољац у 4. чети, 1. батаљона, II пјешадијског пука "Кнез Михаило". Отпуштен је из српске војске 1. фебруара 1919. Завршио је фармацију у Загребу 24. новембра 1923. Радио је као приправник од 1. августа 1924. до 12. маја 1925. код апотекара Гашпара Јагушића у Вуковару. Рјешењем Инспектората Министарства народног здравља за Београдску, Бачку и Сремску област у Новом Саду од 30. јуна 1925. призната му је "законом прописана квалификација и стручна спрема за самостално вођење и руковање апотеком". Отворио је у октобру 1928. девету јавну грађанску апотеку у Осијеку са сједиштем у Тврђави. У Бањалуци је био предсједник Удружења резервних официра и ратника и члан Бановинског санитетског савјета Врбаске бановине. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног апотекарског капетана. Одликован је 1. децембра 1937. Орденом југословенске круне V реда. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сарадника Негована Станишића; ХДА, 890, кут. 461, Персонални списи мр Његована Станишића; *Годишња скупштина Удружења резервних официра и ратника*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 20. фебруар 1940, бр. 1.684, 3; *Службени војни лист*, Београд, год. 56, 1. децембар 1937, бр. 37, стр. 1.553–1.554; *Исто*, год. 57, 5. новембар 1938, бр. 30, 1.597–1.598.

социјалне политике и народног здравља од 24. априла 1933. одобрена је купопродаја и пренос дозволе за вођење и држање ове апотеке.[486] Његова апотека је носила назив "Апотека код 'Белог орла' мр ph Негован Станишић Бања Лука".[487] Апотекарски сарадници ове апотеке били су мр Адем Ш. Ковачевић од 15. јуна 1937. до 15. јануара 1938.[488] и Марија Веуцел од 20. септембра 1940. до 29. маја 1941.[489]

На молбу мр Његована Станишића, покренуо је бан Врбаске бановине својим рјешењем од 28. октобра 1933. претходни поступак ради утврђивања промјене рејона његове апотеке, с тим да се изврши истовремено и рејонирање преосталих јавних апотека у Бањалуци. У молби Банској управи апотекар Станишић је тражио да се његовом рејону дода "лева западна страна Булевара Краља Александра (пре Друм Краља Петра) од потока Црквене до Пашићеве улице са позадином и исте улице десна источна страна од тзв. Кастеловог ћошка до Војне болнице".[490]

Након успоставе НДХ Његован Станишић се нашао 20. јуна 1941. на "Попису опасних и непоћудних Срба у граду Бањалуци" јер се огријешио о хрватски народ тако што је наводно "подупирао све протухрват[ске] акције и водио борбу против Хрв[атских] апотекара".[491] Средином 1941. напустио је Бањалуку и избјегао у Београд.[492] Министарство здравства НДХ је одлуком од 22. септембра 1941. поништило "дозволу права љекарења љекарни мр. пх. Негована Станишића у Бања Луци" и расписан је "натјечај за подјељивање дозволе права љекарења за постојећу јавну љекарну мр. пх. Негована Станишића у Бања Луци, с њезиним досадашњим подручјем".[493] Послије Другог свјетског рата и повратка у Бањалуку, Његован Станишић је био директор предузећа "Градске апотеке".[494]

Претходни поступак за отварање пете по реду јавне грађанске апотеке у Бањалуци, са рејоном од "Краљице Марије улице те лева страна Краља Петра друма",

---

[486] *Registrovanje apoteke gospodina mr. ph. Negovana Stanišića u Banja Luci*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 1. новембар 1933, бр. 252, 3.

[487] АРСБЛ, 9, VI, 1, 136, бр. 12.915/1938.

[488] ХДА, 890, Персонални списи мр Адема Ковачевића.

[489] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2.190/1940. и 1.330/1941.

[490] *Измена рејона јавних апотека у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 5. новембар 1933, бр. 251, 4.

[491] ХДА, 1.076, кут. 1.771.

[492] Његован Станишић је молио у августу 1941. Апотекарску комору у Загребу да му одобри превоз покућства и инвентара његове апотеке у Београд. ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 3.100/1941.

[493] *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 26. rujna 1941, br. 137, 6.

[494] АРСБЛ, 111, Записник сједнице ИО ГНОБЛ 22. децембра 1950.

покренуо је бан Врбаске бановине својим рјешењем од 20. децембра 1933.[495] на молбу апотекарског сарадника мр Драге Тришића.[496] О отварању ове апотеке расправљало се крајем фебруара 1934. и на пленарној сједници Општинског вијећа у Бањалуци. Градски физикус др Ђорђе Букинац изнио је мишљење да за "отварање ове апотеке нема још потребе", али је остао у мањини. Једне присталице су сматрале да би апотеку требало отворити у Бојића хану, а друге у Горњем шехеру. На то је Вијеће закључило да се апотека отвори, а да одлучи Краљевска банска управа Врбаске бановине у којем дијелу града.[497]

Апотекарски сарадник из Сарајева мр Хамдија Филиповић молио је у марту 1938. да се покрене поново претходни поступак за утврђивање услова за оснивање ове пете по реду јавне грађанске апотеке у Бањалуци, са рејоном који би се простирао између "градске малте у Горњем Шехеру, па доле према Хисетима до Ферхад Пашине џамије и одатле доле улицом према старој тврђави и великом градском мосту и даље повратно уз Врбас до Горњег Шехера".[498]

Тако је пету апотеку у Бањалуци отворио 1938. године апотекарски сарадник из Сарајева мр Хамдија Филиповић. Радила је у простору који се протезао од градске махале у Горњем шехеру и Хисета до Ферхад-пашине џамије, улица према старој тврђави и великом градском мосту, те уз Врбас до Горњег шехера.[499]

Фармацеутске послове при Државној болници у Бањалуци обављао је у раздобљу од 5. априла 1934. до 10. септембра 1941. мр Александар Торбица,[500] који је дошао из Бихаћа.[501]

---

[495] *Поступак за отварање 5. по реду јавне грађанске апотеке у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 28. децембар 1933, бр. 294, 4; *Исто*, 29. децембар 1933, бр. 295, 4.

[496] Драго Тришић (Бањалука, 10. септембар 1900 – ?). Завршио је фармацију у Загребу 3. јула 1926. Радио је као апотекарски срадник у апотекама у Бенковцу и Сињу. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сардника Драге Тришића.

[497] *Пленарна седница Општинског већа*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 25. фебруар 1934, бр. 342, 4.

[498] *Pokretanje prethodnog postupka radi utvrđivanja uslova za osnivanje V (pete) po redu javne građanske apoteke u Banjoj Luci*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 30. март 1938, бр. 1.412, 4.

[499] *Покретање претходног поступка ради утврђивања услова за оснивање V (пете) по реду јавне грађанске апотеке у Бањалуци*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 2. април 1938, бр. 74, 2; Ђ. Микић, *Бања Лука. Култура грађанског друштва*, 376.

[500] Александар Торбица је имао чин резервног апотекарског потпоручника у Војсци Краљевине Југославије. Одликован је у децембру 1940. Орденом Св. Саве V реда. *Службени војни лист*, Београд, год. 57, 28. јун 1938, бр. 18, 843–844; *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4.

[501] *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. април 1934, бр. 378, 4; *Министарски декрети*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 13. децембар 1938, бр. 286, 2; *Исто*, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

У Апотекарско-санитетском слагалишту Хигијенског завода у Бањалуци радили су фармацеути мр Савка Пантић,[502] мр Душан Стаменковић,[503] мр Бранка А. Живковић[504] и мр Вера Бабић.[505] Бањалучанка мр Вера Бабић[506] је била од 12. децембра 1941. до септембра 1944. запослена у Државној болници у Бањалуци.[507] Није обављала приватну праксу нити је користила приручну апотеку. Ступила је 21. септембра 1944. у НОВ гдје је била апотекар V корпуса и шеф Апотекарског слагалишта Бањалучке војне области. Послије Другог свјетског рата радила је као

[502] АРСБЛ, 9, VI, 15, 7.

[503] Душан Стаменковић (Крушевац, 11. март 1894 – ?) је завршио студије фармације као питомац Министарства народног здравља на Филозофском факултету у Загребу 29. јула 1921. Говорио је француски и грчки језик. За вријеме Првог свјетског рата служио је као апотекар у Болничкој чети у Крагујевцу. Одликован је Албанском споменицом 6. новембра 1921, Споменицом за ослобођење и Орденом Југословенске круне V реда 6. септембра 1930. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног апотекарског капетана I класе. Радио је за вријеме Краљевине Југославије као апотекарски помоћник Окружне болнице у Крушевцу, приватни апотекар у Ражњу, виши пристав Хигијенског завода у Бањалуци, Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине, Министарства за социјалну политику и народно здравље Краљевине Југославије и апотекар Опште државне болнице у Београду. АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; ДАС, МЗС (Г–216), досијеа, кут. 8, бр. 21, Персонални досије мр Душана Стаменковића; *Укази*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. V, 7. фебруар 1923, бр. 29, 1; *Исто*, год. VI, 6. октобар 1924, бр. 228, 1; *Исто*, год. VII, 8. септембар 1925, бр. 204, 1; *Исто*, год. XV, 7. август 1933, бр. 177, 1; *Исто*, год. XVI, 1. август 1934, бр. 175, 1; *Исто*, год. XVII, 15. август 1935, бр. 188, 1; *Исто*, 18. новембар 1935, бр. 267, 1.

[504] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; АРСБЛ, 9, VI, 16, 113, бр. 167/1936; Исто, VI, 16, 133, бр. 37/1937; Исто, VI, 1, 136, бр. 12.915/1938; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. април 1934, бр. 392, 3; *Исто*, год. IX, 20. јун 1937, бр. 1.293, 3; *Испитне комисије за концептне, манипулативно административне, манипулативно санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380, 4; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. јануар 1939, бр. 1.534, 3.

[505] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; АРСБЛ, 9, VI, 1, 261, бр. 11.144/1940; *Ispitne komisije za 1940. godinu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 3; *Испитна комисија за чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 5. јануар 1941, бр. 1.758, 7; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 26, 33.

[506] Вера Бабић (Бањалука, 8. фебруара 1911 – Бањалука, 1980), кћерка трговца Велимира (?–1937) и Олге (1885–?), дјев. Ајхбергер (Eichberger), завршила је реалну гимназију у Великом Бечкереку 28. јуна 1929, а студије фармације на Фармацеутском одсјеку Филозофског факултета у Загребу 25. јуна 1935. У Загребу је стажирала од 1935. до 31. октобра 1939. у апотекама "Хофер", "Златног крижа" и "Пексидер" (Pexider) и творници "Југофармација". Била је в. д. шефа Апотекарско-санитетског слагалишта у Бањалуци од 27. априла 1939. до априла 1941. и апотекар Државне болнице у Бањалуци од децембра 1941. до септембра 1944. Иако је прешла на римокатоличку вјеру 9. јула 1941, усташе су је два мјесеца 1942. и мјесец дана 1943. притвориле и мучиле у истражном затвору због сумње да има везе са НОП-ом. Учествовала је у НОВ-у од 21. септембра 1944. до 24. октобра 1945. Послије рата је радила од 26. октобра 1945. у апотеци Окружне болнице у Бањалуци и Дјечијој болници у Бањалуци и предавала у разним стручним школама. Није се удавала. АУКЦРСБЛ, Службенички досије мр Вере Бабић; ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 3.205/1941, 4.079/1941. и 4.080/1941.

[507] *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 5. siečnja 1942, br. 4, 6.

болнички апотекар и шеф апотеке Окружне болнице у Бањалуци и "Државној апотеци у Бањалуци".[508]

Фармацеутске послове при Одјељењу за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине обављали су мр Душан Стаменковић од 18. јула 1933. до 20. јула 1934. и од 30. јула до 31. октобра 1935,[509] мр Ивка Илић[510] од 20. јула 1934. до 30. јула 1935,[511] мр Боривоје Петровић[512] од 2. априла до 11. јула 1936,[513] мр Душан Сухомел (Suchomel) од 1937. до 1941.[514] и мр Адем Ш. Ковачевић од 11. јула 1938. до априла 1941.

---

[508] АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, бр. 1924/1952; АРСБЛ, 94, Евиденција о здравственом особљу 1945/1947; АБиХ, МНЗ НРБиХ, бр. 34.923/1949; Đorđe Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, druga knjiga, Beograd 1989, 72, 78, 80.

[509] *Укази*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 7. август 1933, бр. 177, 1; *Исто*, год. XVI, 1. август 1934, бр. 175, 1; *Исто*, год. XVII, 15. август 1935, бр. 188, 1; *Исто*, 18. новембар 1935, бр. 267, 1; *Premeštaji*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 6. август 1935, бр. 774, 2; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. август 1935, бр. 784, 4.

[510] Ивка Илић Бетунац (Хртковци, 8. јун 1900 – ?), кћерка општинског благајника Јосипа и Драгиње дјев. Шодл, завршила је фармацију у Загребу 28. јула 1924, а државни стручни испит положила 23. марта 1931. Говорила је њемачки језик. Удала се у Загребу 6. децембра 1941. за Перу Бетунца (Бањалука, 13. новембар 1895 – ?), сина обућара Антуна и Марије дјев. Мачинковић. Радила је као апотекар у Вараждину од 1. августа 1924. до 1. новембра 1925, Крушевцу од 1. априла 1926. до 1. августа 1927, Општој државној болници у Београду од 1. априла 1928. до 4. јануара 1932, Одјељењу за социјалну политику и народног здравље Краљевске банске управе Зетске бановине на Цетињу од 4. јануара до 3. марта 1932, Министарству социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије од 3. марта 1932. до 20. јула 1934, Одјељењу за социјалну политику и народног здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине у Бањалуци од 20. јула 1934. до 30. јула 1935, Општој државној болници у Београду од 30. јула 1935. до 8. јуна 1938, Болници за заразне болести Хигијенског завода у Загребу од 8. јуна 1938. до априла 1941, Граској болници за заразне болести у Загребу и Државном заводу за производњу лијекова "Плива" од 1941. до 7. априла 1942. и као приватни апотекар (власник апотеке) у Бањалуци од 10. априла 1942. до 27. маја 1945. Послије Другог свјетског рата била је грађански мобилисана у Ливну од 17. јула 1945. до 22. јуна 1946, затим на боловању од 16. маја до 10. октобра 1946, те апотекар у љекарни "Смоквина" у Цриквеници од 1. маја до 15. августа 1947. и Котарској љекарни у Цриквеници од 15. августа 1947. до до 15. марта 1951, када је премјештена у Институт за коштано-зглобну туберкулозу у Ровињу. ХДА, 890, кут. 35, Персонални списи мр Ивке Илић Бетунац; *Министарски декрети*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 5. септембар 1931, бр. 203, 1; *Исто*, год. XIV, 12. март 1932, бр. 58, 1 *Исто*, год. XVI, 26. јул 1934, бр. 170, 1; *Исто*, 1. август 1934, бр. 175, 1; *Исто*, год. XVII, 15. август 1935, бр. 188, 1; *Исто*, год. XX, 9. јул 1938, бр. 152, 1; *Исто*, 12. јул 1938, бр. 154, 1; *Premeštaji*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 6. август 1935, бр. 774, 2; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. август 1935, бр. 784, 4; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 11. travanj 1942, br. 80, 2; *Исто*, 30. lipanj 1942, br. 143, 3.

[511] *Укази*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 1. август 1934, бр. 175, 1; *Исто*, год. XVII, 15. август 1935, бр. 188, 1; *Premeštaji*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 6. август 1935, бр. 774, 2; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. август 1935, бр. 784, 4.

[512] Боривоје Петровић је био апотекарски сарадник у Бањалуци 1934. Становао је у Змај Јовиној улици бр. 20. Поднио је 11. јула 1938. оставку на бановинску службу и отворио прву јавну апотеку у Гламочу. АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 31. јул 1938, бр. 1.465, 3.

[513] *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 8. мај 1936, бр. 988, 5; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 31. јул 1938, бр. 1.465, 3.

[514] АРСБЛ, 9, VI, 1, 136, бр. 12.915/1938; Исто, VI, 16, 275, бр. 19.301/1940; *Време*, Београд, год. XVII, 17. април 1937, бр. 5.480, 13; *Испитна комисија за манипулативно санитетске техничке и*

За бањалучко апотекарство је везан и мр Адем Ш. Ковачевић,[515] који је био апотекарски сарадник апотеке Његована Станишића од 15. јуна 1937. до 15. јануара 1938. и волонтер у Апотекарско-санитетском слагалишту у Бањалуци од 15. јануара до 11. јула 1938, када је постављен за апотекарског приправника – ретаксатора Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине.[516] За вријеме НДХ имао је чин апотекарског дочасника.[517] Као државни чиновник, апотекарски референт, апотекарски ретаксатор при VI одјељењу Ликвидатуре Врбаске бановине у Бањалуци, постављен је одредбом Министарства здравља НДХ 15. септембра 1941. године за апотекара код Велике župe Сане и Луке.[518]

Према обавјештењу Велике župe Сана и Лука од 7. маја 1942. године, у Бањалуци је отворио апотеку и овдашњи апотекар мр Ахмед Јусуфбеговић.[519] Поред њега, у Бањалуци су апотеке за вријеме НДХ имали: мр Херман Кајзер,[520] мр Славко Флегар,[521] мр Ивка Илић Бетунац и др Милан Радочај.[522] Бетунчева апотека се налазила на новоименованом Тргу 10. травња бр. 2.[523]

У Бањалуци су продавани у појединим трговачким радњама, дрогеријама и парфимеријама и лијекови, љековите супстанце, дроге и отрови, и то само они који нису били у искључивој надлежности апотека. Прва је била "Медицинална дрогерија

помоћне стручне чиновнике, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380, 4; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. јануар 1939, бр. 1.534, 3; *Ispitne komisije za 1940. godinu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 3; *Испитна комисија за чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 5. јануар 1941, бр. 1.758, 7; *Министарски декрети*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 8. септембар 1939, бр. 204, 2.

[515] Адем Ш. Ковачевић (Бањалука, 25. децембра 1910. – ?), син угледног посједника Шаћира Хафиза Ковачевића, дипломирао је на Фармацеутском одјељењу Филозофског факултета у Загребу 20. марта 1936. Био је ожењен Менсуром, са којом је 28. марта 1941. стекао кћерку. *Промоција г. Адема Ковачевића*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. март 1936, бр. 957, 3; *Личне вијести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 30. март 1941, бр. 1.785, 2.

[516] ХДА, 890, Персонални списи мр Адема Ковачевића; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 21. јул 1938, бр. 1.461, 2; *Личне вијести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 30. март 1941, бр. 1.785, 2.

[517] АРСБЛ, 74, бр. 5.845/1941. и 3.711/1941.

[518] Исто, бр. 3.317/1941, 3.582/1941 и 3.607/1941; ХДА, 890, Персонални списи мр Адема Ковачевића; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 27. rujna 1941, br. 138, 13.

[519] АРСБЛ, 74, бр. 6.769/1942; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[520] Херман Кајзер (Kaiser) (Беч, 16. августа 1894 – ?) је постављен за фармацеута Котарске љекарне у Ђурђевцу 30. августа 1948. ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2.451/1941, 2.677/1941, 2.678/1941, 3.574/1941, 3.575/1941. и 3.583/1941; ХДА, 890, Персонални списи мр Хермана Кајзера.

[521] Славко Флегар (Кромец код Крапине 1897 – ?), син Мирков, био је апотекар у Босанској Крупи од 1928. до 1942, а од тада у Бањалуци. Становао је у Улици др Драгановића бр. 4 у Бањалуци. АРСБЛ, ОНОБЛ (94), кут. 278, бр. 371/1945; АРСБЛ, 99, бр. 233/1945.

[522] АРСБЛ, 84, бр. 17.721/1944.

[523] Исто, бр. 4.562/1945.

Цисар и друг" ("Drogerija Cisař i drug Banja Luka") у власништву Рудолфа Цисаржа (Цисар)[524] и Карела Јунгвирта (Carel Jungwirth), отворена 15. маја 1920.[525] У њеној реклами стајало је "све за његу љепоте и здравља". Продавала је "уз веома повољне цијене" завојни материјал, топломјере, гумену робу и средства за дезинфекцију, а у понуди је имала и крему ("creme citronela"), која је представљала "идеално сретство за његу коже... њежан безсјајан теинт и баршунасто меке, угодно сухе руке". Нудила је и "трбушне појасе за корпулентне даме и господу, појасе за госпође иза порођаја, све врсти бандажа" и разне "потрепштине за његу болесника".[526] У дрогерији Цисаржа сарадници НОП-а су за вријеме Другог свјетског рата набављали без рецепта лијекове у великим количинама.[527]

Друга је била "Енглеска дрогерија" ("Engleska drogerija Mr. Ph. Simo Milanović Banja Luka"), која је отворена 5. марта 1935, у власништву мр Симе Милановића.[528] Ова дрогерија је нудила "бесплатно кушање салвомалта (концентрована снажна храна за свакога), препарата који је по свом успешном деловању наишао на велики пријем код публике у свим земљама".[529] Након успоставе НДХ нашао се 20. јуна 1941. на "Попису опасних и непћудних Срба у граду Бањалуци", јер се и он, као и многи други угледни бањалучки Срби, о хрватски народ наводно огријешио "својим положајем и судјеловањем у свима протухрватским акцијама те хушкањем".[530]

---

[524] Рудолф Цисарж (Моравска 1899 – ?) је био један од 15 оснивача Ротари-клуба у Бањалуци 28. јануара 1934. У међуратном периоду био је и члан управе Соколског друштва и један од оснивача и потпредсједник "Југословенско-чехословачке лиге" у Бањалуци. Одликован је краљевским указом 6. септембра 1930. Орденом југословенске круне V реда. *Одликовања*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. септембар 1930, бр. 42, 2; *Nova uprava Sokolskog društva*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 7. фебруар 1936, бр. 918, 3; *У Бањој Луци је основана Југословенско-чехословачка лига*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 7. јун 1936, бр. 1.010, 2; Златко Пувачић, *Стара Бања Лука*, Београд 2001, 54; Ђ. Микић, *Бања Лука. Култура грађанског друштва*, 272, 273, 286; Зоран Пејашиновић, Илија Трнинић, *Ротари клуб Бања Лука 1934–1941. и 1999–2014*, Бања Лука 2014, 24, 30, 56.

[525] АРСБЛ, 23, Трговачки регистар, стр. 1.754.

[526] *Reklama*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 16. фебруар 1930, бр. 11, 4; *Исто*, 24. април 1930, бр. 22, 4; *Reklama*, у: *Nova štampa*, Banjaluka, god. I, 19. oktobar 1930, br. 82, 4; *Реклама*, у: *Бањалучка позорница*, Бањалука, год. I, 1. октобар 1936, бр. 1, 5; *Исто*, 14. октобар 1936, бр. 2, 36.

[527] Dušanka Kovačević, *Sa ženama Bosanske Krajine u ratu i revoluciji*, у: *Žene Bosne i Hercegovine u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. godine*, sjećanje učesnika, Sarajevo 1977, 157.

[528] АРСБЛ, 23, 44, бр. 87/1935.

[529] *Реклама*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 6. децембар 1936, бр. 1.156, 3.

[530] ХДА, 1.076, кут. 1.771.

Трећа дрогерије је носила назив "Централна дрогерија Маричић Славица", у чијем власништву је отворена 15. јула 1941. године.[531] И Симо Милић посједовао је трговину љековитим биљем у Бањалуци.[532]

И Војна болница у Бањалуци имала је у мањој бараци апотеку,[533] чији су апотекари за вријеме аустроугарске владавине били Артур Халер (Arthur Haller), мр Теодор Френцл (Frenzl)[534] и мр Крешимир Хајдић.[535] Апотекари Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци за вријеме Краљевине Југославије били су: Алоис Ф. Вајсохр, Јаков М. Вигодски, Слободан Јовановић-Мајданац, Војислав М. Радуловић, Петар И. Сељутин, Кузман Ј. Стипанчић, Франц Томан и Драгољуб П. Ценић.[536]

Апотеке у Босанској Градишци

У Босанској Градишци прву апотеку је отворио Стјепан (Stephan) пл. Варјачић (Вариачић), који је концесију за њено вођење добио 22. маја 1881. Апотека се налазила у Елизабетиној улици бр. 250,[537] која се за вријеме Краљевине Југославије називала Улица краља Александра.[538]

Почетком 1919. апотека Стјепана Варјачића састојала се од главне апотекарске просторије, лабораторије, магацина, тавана, подрума и собе за ноћну инспекцију. Помоћна особа апотеке био је аспирант Буде Прица.[539] У фебруару 1920. апотека је располагала малим залихама лијекова и, како каже Сеоски котарски уред у Бањалуци, "једва да може да подмири потребе, које се у градском котару указују". За неке

---

[531] АРСБЛ, 23, 44 , бр. 27/1942.

[532] *Informator (adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 26.

[533] АБиХ, ЗВБХ, бр. 42.962/1919.

[534] *Bosnischer Bote*, Sarajevo 1899, 13, 64, 66.

[535] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Крешимира Хајдића.

[536] *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 30. јун 1920, бр. 26, 1.077–1.078; *Исто*, год. 40, 5. фебруар 1921, бр. 4, 203–204; *Исто*, 30. јул 1921, бр. 28, 1.621–1.622; *Исто*, 24. септембар 1921, бр. 37, 2.005–2.006; *Исто*, 20. октобар 1921, бр. 42, 2.265–2.266; *Исто*, год. 48, 18. мај 1929, бр. 20, 819–820, 835–836; *Исто*, год. 51, 9. април 1932, бр. 12, 611–612; *Исто*, 17. јун 1932, бр. 21, 1.095–1.096; *Исто*, год. 53, 14. октобар 1934, бр. 41, 1.581–1.582, 1.583–1.584; *Исто*, год. 54, 13. децембар 1935, бр. 46, 2.055–2.056; *Исто*, год. 55, 14. децембар 1936, бр. 43, 2.517–2.518; *Исто*, год. 56, 30. јануар 1937, бр. 3, 1.581–1.582; *Исто*, год. 57, 6. септембар 1938, бр. 24, 1.255–1.256; *Исто*, год. 58, 31. децембар 1939, бр. 47, 2.685–2.686; *Правда*, Београд, год. XXVIII, 19, 20, 21. јун 1932, бр. 171–173, 7.

[537] АБиХ, ЗВБХ, кут. 66, aj 104; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 275.

[538] *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 15.

[539] АБиХ, ЗВБХ, кут. 66, aj 104.

артикле каже да се "налазе у већој количини, али ипак не у толикој, да би се могла каква спекулација проводити". Цијене лијекова у апотеци нису биле високе, а обрачунавале су се по апотекарској такси.[540]

Апотеку је послије смрти Стјепана Варјачића наслиједио син мр Алфонс Варјачић.[541] Њему је концесију за вођење апотеке дало Министарство народног здравља Краљевине СХС 1. марта 1928.[542] Тада је апотека Алфонса Варјачића названа "Народна апотека".[543]

Алфонс Варјачић је апотеку са комплетним инвентаром 28. новембра 1935. продао мр Рудолфу Хабунеку из Вировитице за 350.000 динара. Рјешењем министра социјалне политике и народног здравља одобрена је 1. априла 1936. купопродаја апотеке, чија је дозвола за вођење и држање апотеке пренесена на мр Рудолфа Хабунека.[544]

Рудолф Хабунек[545] је био члан Секције Апотекарске коморе Краљевине Југославије за Савску и Врбаску бановину у Загребу. У његовој апотеци се као практиканти спомињу у 1940. студент фармације Алма Хофман, а од 1. октобра те године Иванка Јуришић. Од марта 1941. у овој апотеци је радио као апотекар и његов син Златко Хабунек.[546] Апотека Рудолфа Хабунека радила је и за вријеме Другог

---

[540] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Сеоски котарски уред Бањалука – Окружној области Бањалука, Преглед апотеке у Босанској Градишци, 21. фебруар 1920, бр. 2.510.

[541] Алфонс Варјачић је био "популарна и уважена личност... цењен ради своје ретке интелигенције и стручне спреме". Био је предсједник Хрватског пјевачког друштва "Посавац" у Босанској Градишци. Умро је 19. августа 1936. у 41. години и сахрањен на гробљу у Старој Градишци. Његовој сахрани присуствовао је велики број грађана из Босанске Градишке. Као резервни капетан сахрањен је уз војне почасти и уз пратњу војног оркестра 33. пјешадијског пука из Бањалуке. Био је посљедњи мушки потомак породице Варјачића, која је дуго живјела у Босанској Градишци и посједовала најстарију и некад једину апотеку у овом мјесту. *† Mr ph. Алфонс Вариачић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 26. август 1936, бр. 1.073, 3.

[542] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 29. децембар 1930, бр. 299, 2.

[543] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934.

[544] ХДА, 890, Персонални списи мр Рудолфа Хабунека.

[545] Рудолф Хабунек (Вараждин, 13. април 1890 – ?), син Гргура (Грге) и Амалије, завршио је студије фармације у Загребу. Радио је у "Апотеци Крајчовић" у Вуковару од 7. новембра 1912. до 1. октобра 1913, "као једногодишњи добровољац" у Бечу од 1. октобра 1913. до 1. октобра 1914, као војни апотекар од 1. октобра 1914. до 1. децембра 1918, као провидник у "Апотеци Ото Оршанића насљедника" у Карловцу од 1. децембра 1918, затим у Дарувару и Вировитици. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног апотекарског капетана I класе. Био је ожењен Катицом, кћерком Фрање Младена и Ане из Дубрава, са којом је стекао синове Златка, 17. априла 1917, Звонка, 30. маја 1918. и Жељка 21. јула 1921. ХДА, 890, Персонални списи мр Рудолфа Хабунека; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Рудолфа Хабунека.

[546] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 127/1940, 336/1940, 2.250/1940, 434/1941. и 469/1941.

свјетског рата,[547] а кратко и послије рата, у којој је апотекар Златко Хабунек производио и поједине лијекове.[548]

Рјешењем Банског санитетског савјета од 6. априла 1930. и одобрења бана Врбаске бановине расписан је 24. априла 1930. конкурс за отварање друге апотеке у Босанској Градишци. Ову другу апотеку у Босанској Градишци, а на основу рјешења бана Врбаске бановине од 26. јануара 1931, отворио је мр Павле Радишић. Рад његове апотеке покривао је подручје "од савске ћуприје према српско-православној цркви и даље у удаљености од најмање 200 м од постојеће апотеке".[549] У њој је била од 1. октобра 1940. до 15. маја 1941. практикант Вера Марколини, а од 7. маја 1941. сарадник мр Нада Ђукић.[550]

Апотека Павла Радишића је радила и за вријеме Другог свјетског рата.[551] Провизор у његовој апотеци за вријеме овог рата била је мр Нунча Чачкез,[552] која је дотурала затвореницима у логору у Старој Градишци храну, цигарете и лијекове.[553]

Апотека у Тешњу

У Тешњу је прву апотеку отворио 1884. мр Петар Мисита. Његову апотеку је 1907. преузео Фридрих Марек,[554] а од њега мр Гвидо Фихтнер,[555] родом из Моравских Будјејовица у Чешкој.

---

[547] *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[548] Ц. Буловић, *Историјат школства, здравства и културе Општине Градишка*, 134.

[549] *Натјечај за нове апотеке*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 1. мај 1930, бр. 98, 2; *Registrovanje apoteke mr. ph. g. Pavla Radišića u Bosanskoj Gradišci*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 27. мај 1931, бр. 117, 1; *Натјечај*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 15. мај 1930, бр. 25, 6.

[550] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2.135/1940, 1.158/1941, 1.159/1941, 1.609/1941, 2.002/1941, 3.015/1941, 3.811/1941, 4.029/1941. и 4.134/1941.

[551] *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[552] Нунча Чачкез (Мунча Чазкез) је рођена 1912. Била је апотекарски сарадник (провизор) у апотеци Павла Радишића у Босанској Градишци. Иако је била удата за Хрвата, усташе су је убиле заједно са дјететом 1944. А Ђуричић, S. Elazar, *нав. дјело*, 290–291; Andrija D. Mirković, *Farmaceuti Jevreji – žrtve fašizma. Građa za proučavanje stradanja Jevreja-farmaceuta u Jugoslaviji pod fašističkim terorom 1941–1945*, у: *Jevrejski almanah 1961–1962*, 136; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, četvrta knjiga, Beograd 1989, 383.

[553] A. Mirković, *Farmaceuti Jevreji – žrtve fašizma. Građa za proučavanje stradanja Jevreja-farmaceuta u Jugoslaviji pod fašističkim terorom 1941–1945*, 136.

[554] A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 277.

[555] Гвидо Фихтнер (Guido, Quido Fichtner) је био члан Одбора Народног вијећа у Тешњу у новембру 1918. Одликован је 15. августа 1929. Орденом Св. Саве V реда. Био је апотекар у Тешњу од 1915. до 1932, када је одлучио да напусти Тешањ. Опростио се од пријатеља 27. јануара 1933. и отишао

Апотеку у Тешњу мр Гвидо Фихтнер је протоколисао тек 6. августа 1915. године.[556] Био је њен власник до октобра 1932,[557] када се "захвалио на концесији"[558] у намјери да се врати у родни крај, али је у јануару наредне године мистериозно нестао.

Послије ове ситуације Тешањ је био дуже времена без апотекара. Тек је 1937. године покренут претходни поступак за утврђивање услова у Тешњу за оснивање нове апотеке.[559] Конкурс за отварање апотеке власти су расписале 4. фебруара 1938.[560] Рјешењем Краљевске банске управе Врбаске бановине од 26. априла 1938. додијељена је мр Велимиру Свећенском из Земуна дозвола за отварање и држање прве јавне апотеке у Тешњу са рејоном у цијелом мјесту.[561]

Велимир Свећенски[562] је био до почетка Другог свјетског рата власник и управник апотеке у Тешњу. У његовој апотеци се крајем 1940. као апотекарски сарадник спомиње мр Валерија Брук (Bruck) Фишер. Ова апотека је радила и за

да посјети родбину у Моравске Будјејовице. Са собом је био понио већу суму новца. Према казивању његове родбине није стигао у Чешку. Његов нестанак изазвао је велику сензацију у Тешњу и околини, вођена је службена истрага, а о свему је писала и оновремена штампа. АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; *Шта је са апотекаром г. Фихтнером?*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. април 1933, бр. 10.205, 8; *Misteriozni nestanak apotekara*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. април 1933, бр. 97, 4; *Glavni odbor Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu – Inventar* (priredio: Kasim Isović), у: *Narodno vijeće SHS za Bosnu i Hercegovinu. Narodna vlada i Glavni odbor Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu. Inventari i građa*, Sarajevo 2008, 21.

[556] AJ, 65, 148, 489, бр. 655/1920, Списак трговачких фирми протоколисаних од 28. јула 1914. до 25. маја 1920; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 131.

[557] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 132.

[558] Рјешењем бана Врбаске бановине од 1. марта 1933. "одузета је дозвола за држање јавне апотеке у Тешњу Мг. Фарм. Гвиди Фихтнеру" јер се "сам захвалио на концесији". *Одузета дозвола*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. март 1933, бр. 86, 13.

[559] *Pokretanje prethodnog postupka za utvrđivanje uslova za otvaranje novih apoteka u Vrbaskoj banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 19. мај 1937, бр. 1.279, 3.

[560] *Натјечај за отварање и држање јавних грађанских апотека у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 9. фебруар 1938, бр. 1.391, 4; *Исто*, 11. фебруар 1938, бр. 1.392, 4; *Natječaj za otvaranje i držanje javnih građanskih apoteka u Vrbaskoj banovini*, *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 15. фебруар 1938, бр. 34, 4; *Исто*, 19. фебруар 1938, бр. 38, 3.

[561] Апотека мр Велимира Свећенског у Тешњу је била заведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 180, под бр. 1.060. *Регистровање апотеке магистра фармације Свећенски Велимира у Тешњу*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 1. новембар 1938, бр. 250, 2.

[562] Велимир Свећенски (Осијек, 1894 – Грачаница, 18. новембар 1968), син Јулија, завршио је студије фармације у Загребу 1920. Био је апотекар у Тешњу од 1938. до 1942. У марту 1943. ступио је у НОВ, гдје је био апотекар позадинских санитетских установа V корпуса. Послије рата је радио као апотекар у Грачаници до смрти. Сахрањен је у Осијеку. Био је ожењен Каролином, дјев. Планиншек. J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 483; I. Mašić, *Uloga i doprinos mr. ph. Samuela Elazara razvoju zdravtsva i farmacije na gračaničkom području*, у: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. III, maj 1998, br. 5, 38; Omer Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, у: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. V, 2000, br. 10, 71; Eli Tauber, *Holokaust u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 2014, 235–236; <https://ukop-osijek.hr/>. Приступљено: 3. 3. 2022.

вријеме НДХ,[563] али су га усташе ухапсиле 8. септембра 1942. због помагања НОП-а лијековима и санитетским материјалом. Послије пуштања из затвора кратко је био апотекар у Грачаници, одакле је са супругом ступио у НОВ.[564]

Апотеке у Дервенти

У Дервенти је прву апотеку отворио 1885. Јозеф Олтвани (Josef Oltvany, Јосип Олтвањи), апотекар из Мађарске. Према неким изворима, он је због болести напустио Дервенту 1894, а у апотеци је рад наставила Марија Олтвани.[565]

Апотека Јосипа Олтвањија је продата ранијем закупнику ове апотеке мр Александру Сусману.[566] Он је, на основу купопродајног уговора, добио од Земаљске владе за БиХ 16. марта 1899. концесију за отварање апотеке.[567]

Александар Сусман је 1900. изградио на главној улици у Дервенти породичну зграду, у којој је била смјештена апотека.[568] Његова апотека се крајем 1919. састојала од главне апотекарске просторије (32 м^2), лабораторије (11 м^2), тавана (40–50 м^2) и подрума (20 м^2). Просторије су биле чисте и уредне и имале су централно гријање и расвјету "карбидом".[569]

Носила је назив Апотека "К' спаситељу" Александер Сусман Дервента. Средином 20-их посједовала је "стовариште лекова и специјалитета домаћих и страних, као и парфумерију и остале потребе за тоалете".[570] У апотеци су као

---

[563] Љекарна мр Велимира Свећенског у Тешњу била је заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 212, под бр. 195. ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2033/1940, 269/1941; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 4.

[564] J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 483.

[565] P. Ćosić, *нав. дјело*, 11.

[566] Александар Сусман (Alexander Sussmann) је рођен у Дрогобичу (Drohobycz) у Галицији 1866. Завршио је фармацију у Лавову 1890. Службовао је у Тернопољу (Tarnopol), Бланску (Blansk), Рјазањ (Rzezanj), Тешњу и Добоју, а био је закупник и власник апотеке у Дервенти. Након успостављања НДХ је ухапшен и одведен у логор, гдје је убијен 1941. АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Записник о прегледанку јавне лекарне у Дервенти дне 23. децембра 1919"; A. Đuričić S. Elazar, *нав. дјело*, 290–291; A. Mirković, *нав. рад*, 152.

[567] Апотека мр Александра Сусмана је била уведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 110, под бр. 642. *Регистровање апотеке маг. фарм. г. Александра Сусмана у Дервенти*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 20. јун 1933, бр. 136, 4; A. Đuričić S. Elazar, *нав. дјело*, 275.

[568] P. Ćosić, *нав. дјело*, 11.

[569] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Записник о прегледанку јавне лекарне у Дервенти дне 23. децембра 1919".

[570] *Босанац*, Дервента, год. I, 20. марта 1925, бр. 1, 3.

сарадници радили његови синови др Сигфрид (Siegfrid)[571] и др Северин Сусман,[572] дипломирани фармацеути и хемичари.[573]

Када је Здравствени одсјек за БиХ расписао 16. априла 1920. конкурс за додјелу личне концесије за другу апотеку у Дервенти,[574] њу је отворио мр Виктор Милан Ђусти (Giusti)[575] из Мостара. Њему је додијелило апотекарску концесију 16. августа 1920. Министрство народног здравља Краљевине СХС за другу апотеку у Дервенти са рејоном "горња и градска махала, српска варош, Поточани–Кукавица".[576] Апотека је носила назив "Нова народна апотека mr ph. Viktor Milan Giusti", а посједовала је "залихе лијекова, домаће и стране специјалитете, гумену робу, парфимерију и остале тоалетне потребе".[577] Као апотекарски сарадник спомиње се у Дервенти 1933. и мр Владимир (Владо) Ивета.[578]

---

[571] Сигфрид (Зигфрид, Siegfrid) Сусман (Дервента, 1909 – Аушвиц, 1944) је завршио фармацију у Загребу 1933. Радио је код оца у апотеци у Дервенти. Након успоставе НДХ крио се у околини Дервенте, одакле је побјегао у Далмацију, гдје су га талијанске власти почетком јуна 1943. интернирале на острво Раб. По ослобођењу из логора ступио је у септембру 1943. у НОВ и био управник партизанске апотеке у Оточцу. Нијемци су га заробили почетком 1944. и одвели у логор у Аушвицу, гдје је убијен. A. Mirković, *нав. рад*, 152; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 483; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 384.

[572] Северин Сусман (Дервента, 2. новембар 1902 – ?) је завршио фармацију у Бечу 20. октобра 1922. Диплому је нострификовао у Загребу 12. октобра 1926. Био је магистар фармације и доктор хемије. Војску је служио у Апотеци Сталне војне болнице II армијске области од 26. септембра 1926. до 26. јуна 1927, а имао је чин резервног апотекарског потпоручника. Радио је у очевој апотеци од 1. јула 1927. Касније је прешао за апотекарског сарадника у апотеку Север Варде у Сињу. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сарадника Северина Сусмана; *Службени војни лист*, Београд, год. 57, 28. јун 1938, бр. 18, 841–842.

[573] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 402/1940, 66/1941, 1.533/1941, 1.882/1941, 1.883/1941, 2.874/1941 и 2.890/1941.

[574] *Стечај за другу апотеку у Дервенти, у Босни*, у: *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. II, 23. јун 1920, бр. 136, 2.

[575] Виктор Ђусти је био члан Секције Апотекарске коморе Краљевине Југославије за Савску и Врбаску бановину у Загребу. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног апотекарског капетана I класе. Прешао је са гркокатоличке на римокатоличку вјеру у јулу 1941. За вријеме Другог свјетског помагао је партизански покрет у санитетском материјалу. ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2.695/1941. и 3.083/1941; *Службени војни лист*, Београд, год. 59, 1. децембар 1940, бр. 45, 2.763–2.764; P. Ćosić, *нав. дјело*, 15.

[576] *Registrovanje apoteke mr. ph. g. Viktora Milana Giusti, iz Dervente*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 20. јануар 1931, бр. 13, 2.

[577] *Босанац*, Дервента, год. I, 20. марта 1925, бр. 1, 4.

[578] Владимир (Владо) Ивета (Трпањ на Пељешцу, 9. март 1903 – ?) завршио је гимназију и студије фармације у Загребу. Говорио је њемачки и талијански језик. Био је ожењен домаћицом Пакитом, рођеном 24. августа 1913. са којом је стекао синове Франа 14. априла 1939. и Дражена 21. марта 1942. За вријеме Краљевине Југославије био је апотекар у Сплиту. Током Другог свјетског рата обављао је апотекарску службу у Книну и Трпњу, а послије је био апотекар и референт Здравственог одсјека Мјесног народног одбора Трпањ–Врућица. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Лист личних и службених података Владе Ивете.

Апотека Виктора Ђустија је радила и за вријеме НДХ.[579]

За вријеме НДХ регистрована је и апотека мр Иве Брајтхута (Breithut) у Дервенти.[580]

Апотека у Босанском Новом

У Босанском Новом је прву апотеку отворио је Јулиус Келер (Julius, Gyula Keller) 1891.[581] Апотеку је протоколисао 4. децембра 1914.[582]

Апотека Јулиуса Келера радила је у Босанском Новом до 1919. Њу је тада купио мр Иван Першић, а 1920. од њега мр Звонимир Дујмовић,[583] који је раније радио у тој апотеци.[584] Рјешењем Здравственог одсјека за БиХ од 17. маја 1920. одобрена је купопродаја апотеке и пренос концесије са мр Иве Першића као продавца на мр Звонимира Дујмовића као купца.[585]

Мр Звонимир Дујмовић је био члан Секције Апотекарске коморе Краљевине Југославије за Савску и Врбаску бановину са сједиштем у Загребу.[586] На иницијативу Добровољне ватрогасне чете у Босанском Новом одржао је у фебруару 1940.

---

[579] Била је заведена у Уписник Љекарничке коморе НДХ на стр. 38, под бр. 42. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3; ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 408/1940, 1.538/1940, 2.494/1940, 33/1941, 1.131/1940, 1.134/1941, 1.207/1941, 1.765/1941, 1.936/1941. и 3.602/1941.

[580] Била је заведена у Уписник Љекарничке коморе НДХ на стр. 38, под бр. 43. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[581] A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276.

[582] AJ, 65, 148, 489, бр. 655/1920, Списак трговачких фирми протоколисаних од 28. јула 1914. до 25. маја 1920.

[583] Звонимир Дујмовић (Вараждин, 26. април 1887 – ?), био је ожењен Анком, кћерком Јулијане и Јосипа Ланда из Вировитице, са којом је стекао кћери Вјеру 16. новембра 1919. и Наду 8. јануара 1921. Учествовао је у Првом свјетском рату као апотекарски потпоручник у аустроугарској војсци. Указом од 1. децембра 1921. примљен је у чину резервног апотекарског поручника у Војску Краљевине СХС, у којој је 16. децембра 1926. унапријеђен у резервног апотекарског капетана II класе, а 31. децембра 1931. апотекарског капетана I класе. Одликован је 17. децембра 1932. Орденом Југословенске круне V реда. ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Звонимира Дујмовића; *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 8. децембар 1921, бр. 51, 2.597–2.598; *Исто*, год. 45, 17. децембар 1926, бр. 52, 2.267–2.268; *Исто*, год. 51, 1. јануар 1932, бр. 1, 17–18; *Исто*, 17. децембар 1932, бр. 45, 2.343–2.344.

[584] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Прегледба јавне љекарне г. Ивана Першића у Бос. Новом. Записник састављен дне 29. децембра 1919. у Бос. Новом"; АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276.

[585] *Registrovanje apoteke mr. ph. g. Zvonimira Dujmovića u Bos. Novom*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 14. фебруар 1931, бр. 34, 1.

[586] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 27/1941, 454/1941, 1.109/1941, 1.200/1941, 1.362/1941, 1.650/1941. и 4.196/1941.

предавање на тему "познавање и неутрализација бојних отрова" на самарићанском курсу.[587]

Апотека Звонимира Дујмовића је радила и за вријеме НДХ.[588]

Апотека у Босанској Дубици

У Босанској Дубици прву апотеку је отворио мр Милан Старвер[589] из Скалата у Галицији, коме је Земаљска влада за БиХ дала апотекарску концесију 31. августа 1893. године.[590]

Апотека у Босанској Дубици се налазила у главној улици. Састојала се од "официне лабораторија, коморе за љекарнички резервни материал, подрума за спремање љекарија те иншпекционе собе". Све просторије су биле "средње величине" и одговарале су "овдашњим потребама". Почетком 1920. апотеци је недостајало лијекова, па је "продаја масти против свраба" представљала једини битнији апотекарски приход јер је Срез Босанска Дубица био "пун свраба".[591]

Апотекар Милан Старвер водио је рачуна и о околним селима, у којима су поједине сеоске школе имале своје причувне апотеке, које су оснивали наставници "задовољивши тако једну преку потребу села". Једна таква приручна апотека постојала је при основној школи у селу Бјелајцима, Срез Босанска Дубица, коју је школи поклонио "комплетирајући је редовито сваке године".[592]

У апотеци Милана Старвера у Босанској Дубици радио је његов син мр Емил (Мика) Старвер,[593] који је 30-их година био пров[идник] у апотеци "Старвер

---

[587] *Dobrovoljna vatrogasna četa u Bosanskom Novom održala je samarićanski tečaj*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 2.

[588] Љекарна мр Звонимира Дујмовића у Босанском Новом је била заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 6, под бр. 22. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[589] Милан Старвер (Starwer) је завршио студије фармације у Лавову 1890. АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Среско начелство у Босанској Дубици – Здравственом одсјеку Земаљске владе у Сарајеву, "Записник о визитирању апотеке за 1919. годину", Босанска Дубица, 22. јануара 1920, бр. 10.335/19.

[590] *Registrovanje apoteke mr. ph. g. Milana Starwera u Bos. Dubici*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 27. фебруар 1931, бр. 45, 2.

[591] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Среско начелство у Босанској Дубици – Здравственом одсјеку Земаљске владе у Сарајеву, "Записник о визитирању апотеке за 1919. годину", Босанска Дубица, 22. јануара 1920, бр. 10.335/19.

[592] *Škola sa školskom apotekom*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 9. април 1939, бр. 1.575, 2.

[593] Емил Старвер (Босанска Дубица, 5. јун 1901 – Бањалука, мај 1943). Први пут је "ступио" у фармацију 1. јула 1918, положио тироциниј 26. јула 1923, а завршио студије фармације у Загребу 6.

насљедника".[594] Емил Старвер је био члан Секције Апотекарске коморе Краљевине Југославије за Савску и Врбаску бановину са сједиштем у Загребу.[595]

Апотека мр Емила Старвера је радила и за вријеме Другог свјетског рата.[596] Он је од почетка устанка 1941. тајним каналима слао санитетски материјал и лијекове партизанима. Гестапо је открио његов рад, па га је ухапсио крајем априла 1943. и у Бањалуци на пријеком суду у мају те године осудио на смрт стрељањем.[597]

За вријеме Другог свјетског рата у Босанској Дубици је била регистрована апотека мр Алберта Шепца.[598]

Апотека у Босанском Броду

У Босанском Броду је прву апотеку отворио 1893. мр Адолф Барзал. Ту његову апотеку преузео је 1. јула 1916.[599] мр Никола Радованић.[600] Апотека мр Николе Радованића протоколисана је на почетку новоосноване Краљевине СХС 30. маја 1919. године.[601] Носила је назив "Љекарна Радованић Бос. Брод".[602] Налазила се на "главној

новембра 1928. Ступио је у кондицију 10. јуна 1928. Радио је у очевој апотеци у Босанској Дубици. Као сарадник НОП-а стрељан је у мају 1943. у Бањалуци. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сарадника Емила Старвера; АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 290–291; Eliezer Katan, Dragan Stupar, *Sanitetsko snabdevanje u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, četvrta knjiga, Beograd 1989, 224.

[594] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 14.

[595] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1.883/1940, 1.904/1940, 2.323/1940, 2.324/1940, 2.385/1940, 2.648/1940. и 188/1941.

[596] Љекарна мр Емила Старвера у Босанској Дубици била је заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 6, под бр. 16. ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1.021/1940, 2.781/1941. и 3.420/1941; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[597] J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 483; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 384; E. Katan, D. Stupar, *Sanitetsko snabdevanje u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945. godine*, 224.

[598] Љекарна мр Алберта Шепца у Босанској Дубици била је заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 39, под бр. 52. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[599] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 275.

[600] Никола Радованић (Карловац, 1868 – ?). Завршио је фармацију у Загребу 1897. Потом је радио у Новој Градишци, Камнику у Крањској, Карловцу, Слатини, Сиску, Марибору, Гминду, Боровљали, Костајници и Босанском Броду. АБиХ, ЗВБХ, кут. 66, ај 104; Исто, кут. 169, "Записник о прегледању јавне лекарне у Бос. Броду, дне 22. 12. 1919".

[601] АЈ, 65, 148, 489, бр. 655/1920, Списак трговачких фирми протоколисаних од 28. јула 1914. до 25. маја 1920.

[602] ХДА, 890, Персонални списи мр Стјепана Брајчића.

цести у близини испоставе и трга". Имала је главну апотекарску просторију (6 x 6 м), магацин за љекове (4 x 6 м), лабораторију, подрум и таван.[603]

У апотеци мр Николе Радованића био је од октобра 1919. практикант Јосеф Браун (Јармин, 1898).[604] У њој је службовао до 29. септембра 1930. и мр Мирослав Сандер.[605]

Послије смрти Николе Радованића власник апотеке постала је његова удовица Марија, а провидник (администратор) од 16. априла 1931. до септембра 1933. мр Стјепан Брајчић.[606] Апотека је носила назив "Радованић насљед. Босански Брод".[607] Касније је власник апотеке био мр Маријан Радованић,[608] син Николе и Марије, који је био члан Секције Апотекарске коморе Краљевине Југославије за Савску и Врбаску бановину са сједиштем у Загребу. Апотекарски сараданик у његовој апотеци била је до 25. маја 1940. мр Ружа Флајшер (Fleischer), а од 15. октобра 1940. до 1. јуна 1941.[609] стажиста Антун-Анте Карловић.[610]

---

[603] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Записник о прегледању јавне лекарне у Бос. Броду, дне 22. 12. 1919".

[604] Исто.

[605] Мирослав Сандер (можда Сандлер) је рођен 18. септембра 1902. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сардника Мирослава Сандера.

[606] Стјепан Брајчић (Вис, 29. август 1896 – ?), син Марка, завршио је гимназију у Београду, а фрамацију у Загребу 31. октобра 1925. Говорио је талијански и њемачки језик. У Апотеци Опште државне болнице у Београду радио је као апсолвент фармације од 16. августа 1922. до 1. јула 1923, а као апотекарски помоћник од 10. августа 1922. Потом је радио у београдским апотекама "Савинац", Велимира Карића, касније Милана Живковића од 2. априла 1924. до 30. новембра 1925, Рад. К. Стојића од 23. децембра 1925. до 6. марта 1926, др Луке Панића од 7. марта 1926. до 30. септембра 1926. и Нисима Алмузлина од 29. новембра 1926. до 1. јануара 1927. Службовао је као провидник, рецептор и дефектар Апотеке "К златном лаву" Николе Турића у Босанском Петровцу од 15. маја до 1. септембра 1927. и апотеке мр М. Михелчић у Писаровини од 8. маја до 23. августа 1928. Био је апотекар у Љекарни "К златном анђелу" др Артура Крајанског у Вараждину од 1. септембра 1928. до 1. априла 1931. и провидник апотеке мр Н. Радованића у Босанском Броду од 16. априла 1931. до септембра 1933. и власник апотеке на Вису од октобра 1933. до 1945. Био је послије Другог свјетског рата апотекар Котарске апотеке на Вису. За вријеме Краљевине СХС био је присталица ХСС, а након стварања ЈНС постао је "велики Стојадиновићев љубимац". ХДА, 890, Персонални списи мр Стјепана Брајчића; АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Лист личних и службених података Стјепана Брајчића; АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934.

[607] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934.

[608] Маријан Радованић је био послије Другог свјетског рата апотекар у Борову, Ријеци и Пули. ХДА, 890, Персонални списи мр Маријана Радованића.

[609] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 746/1940, 1.092/1940, 1.359/1940, 2.290/1940. и 286/1941.

[610] Антун-Анте Карловић (Селце код Криквенице, 1912 – ?) је за вријеме Краљевине Југославије радио у апотекама у Загребу од 1. јануара до 1. априла 1939, Делницама од 1. јануара до 8. априла 1940, Криквеници од 1. јула до 15. октобра 1940. и Босанском Броду од 16. октобра 1940. до 1. јуна 1941. Био је за вријеме НДХ апотекар у Криквеници и Загребу од 1. јуна 1941. до 1. септембра 1944. Био је послије рата фармацеут у ЈНА од 16. маја до 1. октобра 1945, затим апотекар у Ријеци од 1. априла 1946. до 31. марта 1952. и директор Народне љекарне "Колодвор" у Ријеци. ХДА, 890, Персонални списи мр Анте Карловића.

Апотека "Радованић насљед. Босански Брод" радила је и за вријеме НДХ.[611]

Апотека у Градачцу

У Градачцу је прва апотека била "Апотека Хоџа", која је основана 1893.[612] Као апотекар у Градачцу и у Рогатици спомиње се 1917. извјесни мр Betrieb Außer.[613]

Од 1918. до 1927. Михајло Хоџа је био једини власник апотеке у Градачцу.[614] Тада је апотеку продао ранијем закупцу мр Артуру Краусу.[615] Министрство народног здравља Краљевине СХС одобрило је купопродају и пренос концесије 16. јула 1927. за даље вођење и држање апотеке, са Михајла Хоџе као продавца на мр Артура Крауса као купца.[616]

Нови власник назвао је апотеку "Среска апотека Мр. А. Краус Градачац (Босна)".[617] За вријеме Краљевине Југославије Артур Краус је био једини власник апотеке у Градачцу.[618]

Његова апотека је радила и за вријеме НДХ[619] до 1942, јер је апотекар Артур Краус као Јеврејин био изузет од хапшења Јевреја у Градачцу, док му се не нађе замјена. Усташке власти упутиле су у јесен 1942. из Загреба у Градачац апотекара мр

---

[611] Љекарна "Радованић насљед. Босански Брод" је била заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 6, под бр. 15. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[612] A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 275.

[613] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130.

[614] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 48.

[615] Артур Краус (1897–1947) је био ожењен Фаником, са којом је стекао кћерке Леу, која је била члан Хашомер хацира и шпански борац, Тонку и Тирцу. Завршио је студије фармације у Загребу 10. августа 1918. Био је прво закупац, а од 1921. власник апотеке у Градачцу. Прешао је 1942. на слободну територију са супругом и кћеркама Тонком и Тирцом. Активно је учествовао у НОВ-у од фебруара 1943. као референт за апотекарство XXXVIII дивизије, а затим као апотекар Болнице III корпуса у Трнову. Четници су га ранили приликом напада на Болницу 1944, те је упућен у Италију на лијечење. За вријеме Другог свјетског рата убијени су његова супруга и кћерка Тонка. Фанику је стрељала 13. СС "Ханџар" дивизија 22. априла 1944, а исте године четници су убили Тонку. Тирца Краус је била борац 16. муслиманске бригаде, а касније је радила у болници у Шековићима. Артур Краус је умро 1947. од посљедица болести коју је задобио током рата. A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 290–291; A. Mirković, *нав. рад*, 146–147; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 418; E. Tauber, *Holokaust u Bosni i Hercegovini*, 238–240.

[616] *Registrovanje apoteke mr. ph. g. Artura Krausa u Gradačcu*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 14. фебруар 1931, бр. 34, 2.

[617] АРСБЛ, 9, VI, 1, 145, бр. 22.524/1938.

[618] AJ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; АРСБЛ, 9, VI, 1, 145, бр. 22.524/1938; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 48; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 275.

[619] Љекарна мр Артура Крауса у Градачцу је била заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 56, под бр. 66. ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 817/1940, 1.693/1940, 948/1941, 972/1941, 981/1941. и 1.762/1941; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

Алојза Ф. Вајсохра (Alois F. Vaisohr), који је раније био апотекар у Мркоњић Граду, а из којег је побјегао пред долазак партизана. Он је дошао са породицом у Градачац преко Босанског Шамца. Са њим је допутовао као сапутник Есад Тасалџић, који је сазнао од Вајсохра разлог његовог доласка у Градачац. Зато је Тасалџић, чим су допутовали у Градачац, отишао код породице Краус и обавијестио их о разлогу доласка новог апотекара. Истог дана Краусови су напустили Градачац и отишли прво у Види, а затим у Толису, гдје су остали до доласка јединица 17. партизанске дивизије на Требаву, којима су се придружили.[620]

Апотека у Грачаници

У Грачаници је прву апотеку отворио у љето 1894. апотекар Јохан Станислав Њемчек (Stanislaus Niemczyk, Niemzyk), поријеклом из Чешке. У почетку се његова апотека налазила у једном мањем пословном простору, који временом није могао да задовољи новонарасле апотекарске потребе. У тражењу већег простора одлучио се за просторије у приземљу двоспратнице преко пута тадашње жељезничке станице. Купио је плац у међувремену на којем је изградио већи објекат са куполом, у којем је 1912. отворио апотеку.[621]

Станислав Њемчек је брзо научио наш језик и веома се добро уклопио у грачаничку чаршију. Поред апотекарског посла бавио се и сакупљањем љековитог биља, које је сушио, прерађивао и извозио у Пешту, Беч, Праг и друге градове Европе. Заузврат је добијао готове лијекове, које је продавао у Грачаници у својој апотеци. У њој је инсталисао посебне апарате за производњу сода воде, коју је народ сматрао неком врстом лијека, а била је замјена за минералну воду. Послије његове смрти у новембру 1917. у апотеци је радио извјесни Бохачек, али је она била до прољећа 1919. више затворена него отворена.[622] Када је Грачаницу крајем 1918. дошао млади

[620] A. Mirković, *нав. рад*, 147.

[621] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; Esad Tihić, Omer Hamzić, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, Gračanica 1988, 60; I. Mašić, *Uloga i doprinos mr. ph. Samuela Elazara razvoju zdravtsva i farmacije na gračaničkom području*, 37; O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 67–68.

[622] I. Mašić, *Uloga i doprinos mr. ph. Samuela Elazara razvoju zdravtsva i farmacije na gračaničkom području*, 38; O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 67.

апотекар Јосип Шмуклер из Осијека, он није могао апотеку водити јер није имао пет година стажа.[623]

Њемчекову апотеку преузео је 1919. извјесни мр Зденко Степар, а од њега исте године мр Фрањо Шварц (Schwartz), који се спомиње и у јулу наредне године као апотекар у Грачаници.[624]

У прољеће 1919. Њемчекову апотеку је купио од његове удовице нови апотекар мр Александар Грлић,[625] који је 9. септембра те године апотеку протоколисао.[626]

Мр Александар Грлић је био власник апотеке у Грачаници до 1927. У почетку он није био управник своје апотеке јер му је недостајао посљедњи испит (kwinkvencij), који је положио у Загребу 1921. Апотека се налазила у "Пашазаде махали у близини моста и колодвора". Почетком 1920. имала је главну апотекарску просторију (простор за диспензовање или "oficina"), лабораторију и подрум. Главна апотекарска просторија била је 6,3 м дуга, 5 м широка и 3 м висока, довољно свијетла, прозрачна и чиста. Лабораторија је била 5,8 м дуга, 4 м широка и 3,4 м висока. Александар Грлић је преселио своју апотеку 1. септембра 1923. у нову зграду "у сред вароши". Утврђено је приликом инспекцијског прегледа апотеке крајем 1923, да је мр Александар Грлић од 3. децембра 1921. власник и управник апотеке. Сам је обавао све послове и није запошљавао помоћно особље.[627] Апотека му је била савремена, добро снабдјевена

[623] I. Mašić, *нав. рад*, 38; O. Hamzić, *нав. рад*, 68.

[624] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 275.

[625] Александар Грлић (Загреб, 19. или 29. јануар 1893 – Загреб, 12. фебруар 1984) је завршио гимназију и Фармацеутски одсјек на Филозофском факултету у Загребу 8. августа 1918. Говорио је њемачки језик, а служио се француским и талијанским. Ожењио се Олгом (1895 – 17. јул 1948), дјев. Цекић, кћерком банског савјетника Чедомила Цекића, са којом је стекао синове Љубишу (4. април 1921 – 13. децембар 1993), који ће постати фармацеут, Данка (19. септембар 1923 – 1. март 1984) и Александра (17. децембар 1925 – 4. јануар 2010). Био вјежбеник и асистент (тирон) у Нашицама, Броду и Гружу, магистар фармације у апотеци мр Крешимира Деренчина у Копривници, провизор и власник апотеке у Грачаници од 1919. до 1927, власник апотеке "Колубара" у Брчком од децембра 1927. до 1931, затим купује концесију за апотеку "Св. Иван" (раније Јулија Хегедиша/Hegedüs) на Каптолу 17 у Загребу, коју је водио и послије Другог свјетског рата. Био је крајем 30-их година близак Југословенском народном покрету "Збор". Имао је чин резервног апотекарског капетана I класе у Војсци Краљевине Југославије. Учествовао је у Априлском рату 1941. као шеф апотеке Заразне болнице на Кошеву у Сарајеву. За вријеме Другог свјетског рата помагао је НОП. Послије рата постављен је 1. новембра 1948. за апотекара код Државног привредног подузећа "Градске љекарне" у Загребу. Поред апотекарског рада, објављивао је стручне и научне радове и био активан у Фармацеутском друштву Хрватске, гдје је често држао предавања. ХДА, 890, Персонални списи мр Александра Грлића; АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Лист личних и службених података мр Александра Грлића; Н. Шкргић, *Техничка унија у Загребу пред искушењем*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 14. фебруар 1937, бр. 11.608, 8; I. Mašić, *нав. рад*, 38; O. Hamzić, *нав. рад*, 71; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 1. 3. 2022.

[626] E. Tihić, O. Hamzić, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, 60; I. Mašić, *нав. рад*, 38; Mina Kujović, *Izvještaji o kontroli apoteke i trgovačkih radnji u Gračanici*, у: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. XXIV, maj 2019, br. 47, 75.

[627] M. Kujović, *Izvještaji o kontroli apoteke i trgovačkih radnji u Gračanici*, 73–74.

лијековима и осталим фармацеутским потрепштинама, а сви лијекови су одговарали "прописима фармакологије".[628]

Александар Грлић је 1924. био у Грачаници члан Привременог повјеренства за преглед дућана (радњи) у којима су продавани нелегално отрови и отровне ствари.[629]

Послије одласка мр Грлића из Грачанице 1927, његову апотеку је кратко преузео мр Лутво Муфтић. Он је уступио апотеку мр Хуги Оршанићу и отишао за Коњиц, у којем је био апотекар.[630]

Рјешењем Министарства народног здравља Краљевине СХС од 24. октобра 1928. одобрени су купопродаја и пренос концесије за вођење ове апотеке умјесто Александра Грлића на име мр Хуге Оршанића,[631] купца из Сремске Митровице.[632]

Хуго Оршанић је, поред апотекарске службе, био активан друштвено-политички. На његову иницијативу обновљен је у Грачаници рад Добровољног ватрогасног друштва, изграђен водовод, локална електрична централа и извршена електрификација града. Биран је више пута за локалног општинског вијећника, усљед чега "њему припада већи дио заслуга што је Грачаница, од једне учмале касабе, прерасла у лијепо и чисто трговачко мјесто". Због овог друштвеног ангажмана занемарио је апотеку, па ју је продао мр Виктору Колману и одселио у Сарајево.[633]

---

[628] *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 47; O. Hamzić, *нав. рад*, 71; M. Kujović, *нав. рад*, 73–74.

[629] M. Kujović, *нав. рад*, 75.

[630] I. Mašić, *нав. рад*, 38; O. Hamzić, *нав. рад*, 71.

[631] Хуго Оршанић (Огулин или Оточац, 5. март 1891 – ?), син Анте, завршио је у Загребу шест разреда реалне гимназије и Фармацеутски одсјек на Филозофском факултету 31. јула 1913. Оженио се домаћицом Анком, кћерком Николе и Анке Вранић из Карловца, са којом је стекао кћерке Весну 30. јуна 1926. и Неду 21. септембра 1932. и сина Владимира 3. септембра 1928. За вријеме Краљевине Југославије одликован је Орденом Св. Саве IV реда и Орденом Св. Саве V реда, а био је и резервни апотекарски капетан I класе. Радио је као магистар фармације у апотеци Максимилијана Максе Хрњака у Сиску од 1913. до 1915. Био је у Првом свјетском рату од 15. маја 1915. до краја децембра 1919. апотекар у војним апотекама у Загребу, Мостару и Фочи. Потом је радио у апотеци Оршанић у Карловцу од 1919. до 1924. и као провизор апотеке Гргуров у Сремској Митровици од 1924. до 1928, а био је власник апотека у Грачаници од 1928. до 1932, Сарајеву од 1932. до 1936, Коњицу од 1936. до 1943. и Вуковару од 1943. до 1. августа 1945. Био је послије Другог свјетског рата у Југословенској армији апотекар Прихватне војне болнице у Вуковару од 15. маја до 1. августа 1945, провизор апотеке "Станковић насљедника" у Сремској Митровици од 1. августа 1945, а на обавезној служби у Мркоњић Граду од 31. јула 1947. до 10. августа 1948. AJ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података мр Хуге А. Оршанића; BA, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) мр Хуге Оршанића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 13. децембар 1931, бр. 292, 6.

[632] Апотека мр Хуге Оршанића је била зведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 102, под бр. 608. *Registrovanje apoteke mag. pharm. g. Hugo Oršanića u Gračanici*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 7. март 1933, бр. 52, 2.

[633] I. Mašić, *нав. рад*, 38; O. Hamzić, *нав. рад*, 71.

Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије одобрило је 9. фебруара 1934.[634] купопродају и пренос дозволе за даље вођење и држање ове апотеке са Хуге Оршанића на мр Виктора Колмана (Kollman)[635]

Апотека мр Виктора Колмана, налазећи се у центру града – "на чаршији", радила је до краја 1942.[636] Није положио заклетву НДХ јер "му је речено, да као Жидов то не може".[637] Од почетка рата помагао је НОП лијековима и санитетским материјалом.[638] Усташка тајна служба сазнала је за "протудржавне" активности грачаничких симпатизера и активиста НОП-а. Почетком фебруара 1943. планирали су да отпреме 20-ак особа у логор Јасеновац, а међу њима и преостале грачаничке Јевреје, иако су они били упозорени да се склоне.[639] Тада су Виктор и Хелана, са кћерком Надом, избјегли 28. фебруара 1943. из Грачанице на четничку територију у Бољанић, носећи са собом лијекове. Њихово извлачење и пребацивање на лијеву обалу Спрече организовао је др Авдо Прохић уз помоћ познаника Франца Каучића, који се, као избјеглица из Словеније, са породицом настанио у Бољанићу.[640]

Убрзо послије њиховог бјекства из Грачанице, у операцији 369. њемачке пјешадијске дивизије ("Вражија дивизија") против четника на Озрену, Нијемци су апотекара Виктора Колмана заробили и стрељали. Сахрањен је у Бољанићу. У тој њемачкој акцији Хелена и кћерка успјеле су да се сакрију у шуми. Кад је то сазнао, др Авдо Прохић их је, у организовању њиховог спашавања, сакрио у својој породичној кући у Грачаници. Али Хеленин повратак у Грачаницу није остао незапажен. Послије

---

[634] Апотека мр Виктора Колмана је била зведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 158, под бр. 930. *Регистровање апотеке господина маг. фарм. Колмана Виктора у Грачаници*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 20. мај 1936, бр. 114, 2.

[635] Виктор Колман (Копривница, 14. децембар 1902 – Озрен, март 1943), син Вилима, био је ожењен Хеленом, кћерком судије др Херша и Рене Меч из Босанског Новог, са којом је стекао кћерку Наду 27. априла 1942. у Грачаници. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног апотекарског потпоручника. Одликован је 1936. за заслуге учињене према Друштву Црвеног крста Сребреном медаљом Црвеног крста; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Виктора Колмана; *Skupština Društva Crvenog krsta u Gračanici*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 21. фебруар 1934, бр. 338, 3; *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 413; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 383; E. Tauber, *нав. дјело*, 234–235.

[636] Љекарна мр Виктора Колмана је била заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 6, под бр. 17. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[637] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2.762/1941.

[638] J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 413.

[639] O. Hamzić, *Likovi zavičaja: Avdo Prohić – prvi ljekar Gračanice*, у: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. XXIV, maj 2019, br. 47, 101, 102.

[640] O. Hamzić, *Likovi zavičaja: Avdo Prohić – prvi ljekar Gračanice*, 102, 126.

дан-два она је ухапшена и испитана 26. априла 1943. у Оружничкој постаји у Грачаници. Нешто касније је спроведена у Жупску редарствену област у Тузли, одакле је 28. маја 1943. отпремљена у затвор на Савској цести у Загребу, гдје је у августу 1943. убијена.[641]

Кћерка Нада Колман остала је у породичној кући др Авде Прохића, а бригу о њој водила је Авдина мајка Есма са кћеркама Бегханумом и Земком. Убрзо су усташке власти сазнале за јеврејску дјевојчицу у Грачаници. Кад су Прохићи сазнали крајем 1943. да усташе неће толеристи скривање дјевојчице, они су организовали њено пребацивање у Загреб код Авдиног брата Сабрије, гдје је дочекала безбједно крај рата.[642]

Послије Колмана, а за вријеме Другог свјетског рата, дошао је из тешањског затвора за апотекара у Грачаницу Јеврејин Велимир Свећенски, ранији апотекар у Тешњу. У Грачаници је радио до краја живота 18. новембра 1968, а сахрањен је у Осијеку на јеврејском гробљу "Горњи град". Био је "човјек великог срца и чисте душе".[643]

Апотека у Маглају

У Маглају је прву апотеку отворио мр Мориц Киртнер прије 1895,[644] али ју је продао мр Рудолфу Ц. Лоеблу (Löbl)[645] из Маглаја. Ову купопродају и пренос дозволе одобрила је Земаљска влада за БиХ 3. априла 1895.[646] Апотека Рудолфа Лоебла

[641] A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 290; A. Mirković, *нав. рад*, 145; O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 72; O. Hamzić, *Likovi zavičaja: Avdo Prohić – prvi ljekar Gračanice*, 102–103, 106; E. Tauber, *нав. дјело*, 235.

[642] O. Hamzić, *Likovi zavičaja: Avdo Prohić – prvi ljekar Gračanice*, 103.

[643] I. Mašić, *нав. рад*, 38; O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 71; Ismail Hadžiahmetović, *Prilog historiji razvoja zdravstvene službe u Gračanici*, у: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. X, 2005, br. 19, 54; <https://ukop-osijek.hr/>. Приступљено: 3. 3. 2022.

[644] *Registrovanje apoteke g. mr. ph. Rudolfa Loebela u Maglaju*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 7. август 1931, бр. 178, 2.

[645] Рудолф Ц. Лоебл (1870 – Маглај, 1938)

[646] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; *Registrovanje apoteke g. mr. ph. Rudolfa Loebela u Maglaju*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 7. август 1931, бр. 178, 2; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276.

налазила се у Колодворском крају бб.[647] Он је своју апотеку водио до смрти 1938.[648] Сарадник апотеке 1934. била је његова кћерка мр Ана Лоебл.[649] Апотеку "Лоебл насљедници" водила је мр Гроздана Лоебл, а провидник апотеке био је од 1940. до 1941. мр Бранислав Херц (Herz), који је средином 1941. прешао са јеврејске на римокатоличку вјеру.[650]

Апотеке у Бихаћу

У Бихаћу је прву апотеку отворио мр Едвард Рајн (Eduard Rhein) 1899,[651] коју је послије Првог свјетског рата преузео мр Јанко Кршњави.[652]

У Бихаћу је Јанко Кршњави[653] посједовао апотеку 1920,[654] када се појављује у овом граду и апотекар мр Ловро Гроспић.[655]

Мр Ловро Гроспић, апотекар из Бихаћа, био је и политички активан. На изборима за Уставотворну скупштину Краљевине СХС 28. новембра 1920. кандидовао се за народног посланика у Изборном округу Бихаћ као замјеник кандидата професора и посједника из Бихаћа Звонимира Рица.[656]

---

[647] Živan Petković, *Nastanak i razvoj bankarstva na tlu Maglaja (sa pregledom razvoja privrednih i drugih organizacija)*, Maglaj 1990, 16–17.

[648] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; АРСБЛ, 9, VI, 14, 2, бр. 4.766/1930; AJ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 71.

[649] Ана Лоебл (Anna Löbl) (Grottau Bohmenu, Чешка, 1899 – ?).

[650] AJ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 211/1940, 249/1940, 316/1940, 352/1940, 680/1940, 853/1941, 891/1941, 914/1941, 2.696/1941, 2.814/1941, 3.013/1941, 3.026/1941, 3.027/1941, 3.542/1941, 3.608/1941, 3.931/1941. и 4.184/1941.

[651] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 275.

[652] A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 275.

[653] Јанко Кршњави је имао чин резервног апотекарског капетана I класе у Војсци Краљевине Југославије. Умро је у Загребу 30. марта 1940. *Службени војни лист*, Београд, год. 59, 10. август 1940, бр. 30, 1.945–1.946.

[654] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521.

[655] Ловро Гроспић је руководио корпусним санитетским слагалиштем на острву Вису 1944. Био је послије Другог свјетског рата директор Државног привредног подузећа "Градске љекарне" у Загребу, гдје је 1949. "показао нарочиту способност у организирању апотекарске службе у граду Загребу, те се исти много залаже за што боље и правилније одвајање пословања". ХДА, 890, Персонални списи мр Ловре Гроспића; Ivan Kralj, *Nastanak i razvoj sanitetske službe u Narodnooslobodilačkom ratu u Hrvatskoj*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, druga knjiga, Beograd 1989, 324.

[656] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. II, 27. новембар 1920, бр. 265, 17.

Изгледа да је 1924. мр Јанко Кршњави одустао од вођења апотеке у Бихаћу, па се "захвалио на својој концесији у окружном граду Бихаћу, у улици Краља Петра Првог". На основу једногласног закључка Градске општине у Бихаћу и Покрајинског санитетског савјета за БиХ, одлучено је 2. октобра 1924. да су у том граду потребне двије апотеке. Расписан је конкурс за апотеку у Бихаћу "са рејоном у улици Краља Петра Првог".[657] Тако је у другој половини 20-их година у Бихаћу радила "Апотека Кршњави и Гроспић".[658]

Када је Ловро Гроспић продао своју апотеку мр Јанку Кршњавију, Министарство социјалне политике и народног здравља је одобрило 17. марта 1933. купопродају и пренос дозволе (концесије) за даље вођење и држање ове апотеке.[659]

У Бихаћу се апотека мр Јанка Кршњавија[660] налазила у Улици краља Петра I бр. 3.[661] Њен сарадник 1934. била је мр Анка Рукавина.[662] Након смрти Јанка Кршњавија 1940, апотеку је водила његова супруга Паула Кршњави[663] под називом "Апотека Кршњави – насљедника".[664] У овој апотеци били су током 1940. и 1941.

---

[657] *Натјечај за апотеку у Бихаћу*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 20. октобар 1924, бр. 240, 2.

[658] *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 7.

[659] *Регистровање апотеке маг. фарм. Кршњави Јанка у Бихаћу*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 20. новембар 1936, бр. 269, 2.

[660] Апотека мр Јанка Кршњавија је била заведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 161, под бр. 950. АРСБЛ, 9, VI, 14, 28, бр. 14.411/1937; *Регистровање апотеке маг. фарм. Кршњави Јанка у Бихаћу*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 20. новембар 1936, бр. 269, 2.

[661] *Рејонирање постојеће јавне апотеке у Бихаћу, као и II по реду јавне апотеке за коју је отворен претходни поступак*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 27. април 1936, бр. 95, 2.

[662] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934.

[663] Паула Кршњави је радила као благајница 25. градске љекарне у Загребу послије Другог свјетског рата. ХДА, 890, кут. 281, Персонални списи мр Милице Кршњави.

[664] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 566/1941. и 2.115/1941.

запослени мр Павао (Павле) Бажант,[665] мр Гера Ертл, Милица Кршњави[666] и мр Иво Клобучар.[667]

"Апотека Кршњави – насљедника" је радила и за вријеме НДХ.[668]

У међувремену су на основу рјешења бана Врбаске бановине од 10. фебруара 1932. и 28. августа 1935. спроведени претходни поступци за утврђивање услова оснивања у Бихаћу друге по реду јавне апотеке са рејоном Краља Петра улице.[669]

Краљевска банска управа Врбаске бановине 7. априла 1936. и Министарство социјалне политике и народног здравља 15. фебруара 1936. утврдили су рејон за апотеку мр Јанка Кршњавија у Бихаћу и за другу по реду јавну апотеку у овом граду, за коју је био претходно отворен поступак. Првој апотеци у Бихаћу мр Јанка Кршњавија, која се налазила на лијевој обали Уне, припадао је и Први рејон "од угла Скерлићеве улице и Прерадовићевог трга, Бишчевићевом улицом до угла куће Силберштајна и куле преко муслиманског гробља, Штросмајеровом алејом па преко најдоњег дела јарка Електричне централе, који утиче у Уну, поред парка бановинске болнице па даље пољем". Другој бихаћкој апотеци, коју је тек требало отворити, припадао је Други рејон на десној обали Уне са сљедећом неутралном зоном: "50 м. од обале Уне унутра преко баште између Уне и Хотинац цесте, улицом Војводе Мишића са обе стране па преко улице Војводе Степе за даљих 50 м. од обале Уне, преко башта до Финдус бегове улице па даље у истој дубини од 50 м. с десном страном

[665] Павао Бажант (Дарувар, 23. фебруар 1910 – ?), син Александра, завршио је фармацију у Загребу. Говорио је њемачки језик. Био је ожењен са Јеленом, кћерком трговца Карла и Терезије Шихт из Новог Сада. Војску је служио у Болничарској чети Сталне војне болнице V армијске области 1936. Завршио је школу за резервне апотекарске официре од 13. јануара до 13. октобра 1936. Указом од 1. децембра 1939. произведен је за резервног апотекарског потпоручника. Радио је као апотекар у Дарувару, Бихаћу и Славонској Пожеги. ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Паве Бажанта.

[666] Милица Кршњави (Бихаћ, 5. јун 1922 – ?), кћерка Јанка и Пауле, завршила је основну школу и гимназију у родном граду. Након праксе у очевој апотеци у Бихаћу, уписала је студије фармације у Загребу, које је завршила 31. маја 1950. Радила је као приправник у Државном привредном предузећу "Градске љекарне" у Ријеци од 1. маја 1951 до 30. априла 1952, када је премјештена у Опћу болницу у Пули. ХДА, 890, кут. 281, Персонални списи мр Милице Кршњави.

[667] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1.160/1940, 1.358/1940, 1.957/1940, 2.089/1940, 2.090/1940, 2.182/1940, 2.199/1940, 471/1941, 3.007/1941, 3.008/1941, 3.052/1941, 3.340/1941. и 3.918/1941.

[668] "Љекарна Кршњави насљедника" у Бихаћу је била заведена је у Уписнику Љекарничке коморе у Загребу на стр. 5, под бр. 8. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[669] *Објава*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 18. фебруар 1932, бр. 7, 3; *Покретање претходног поступка о отварању II јавне по реду апотеке у Бихаћу*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 22. фебруар 1932, бр. 41, 2; *Претходни поступак ради утврђивања услова за оснивање друге по реду јавне апотеке у Бихаћу*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 5. септембар 1935, бр. 205, 2.

поља у Рибић заселак". Између ова два рејона текла је ријека Уна у ширини од 140 метара.[670]

Рјешењем бана Врбаске бановине, 7. априла 1937. расписан је конкурс за додјелу концесије за отварање друге јавне грађанске апотеке у Бихаћу,[671] коју је отворио мр Симо Милановић, власник "Енглеске дрогерије" у Бањалуци.[672] Он је концесију за отварање апотеке у рејону десне обале Уне, "са улицама Војводе Степе, Бана Милосављевића, Османа Ђикића, Војводе Мишића, Хатинац, Бакшајиш, Хаџићева, Крупска цеста, Петровачка цеста, Рибић као и све остале споредне и безимене улице", добио од Краљевске банске управе Врбаске бановине 28. јула 1938.[673] Неутрална зона између апотеке мр Симе Милановића и апотеке мр Јанка Кршњавија, поред ријеке Уне са острвом Отока, била је и Кочићева и Опанчарска улица.[674]

Симо Милановић је "новоотворену апотеку уредио према захтевима модерне санитетске службе, снабдео је свим потребним лековима, фармацеутским препаратима као и дрогеријским потрепштинама".[675]

У апотеци мр Симе Милановића у Бихаћу били су запослени мр Барбара Бишћевић и мр Роберт Сењановић, а апотекарску праксу (курс) обавио је од 1. до 30. марта 1940. и љекар др Осман Куленовић.[676]

Послије успоставе НДХ у апотеци (љекарни) мр Симе Милановића постављен је за провидника мр Роберт Сењановић,[677] а он ју је 16. октобра 1941. затворио.[678]

---

[670] *Рејонирање постојеће јавне апотеке у Бихаћу, као и II по реду јавне апотеке за коју је отворен претходни поступак*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 27. април 1936, бр. 95, 2.

[671] *Отварање друге апотеке у Бихаћу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 11. април 1937, бр. 1.255, 3.

[672] Апотека мр Симе Милановића је била заведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 178, под бр. 1.053. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 23. август 1938, бр. 190, 2.

[673] *Регистровање апотеке маг. фарм. Симе Милановића у Бихаћу*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 23. август 1938, бр. 190, 2.

[674] *Конкурс за нову апотеку другу по реду у Бихаћу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 11. април 1937, бр. 1.255, 4.

[675] *Нову апотеку у Бихаћу отворио је г. С. Милановић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 12. август 1938, бр. 1.470, 2.

[676] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1853/1940, 2226/1940, 2316/1940, 2633/1940. и 2691/1940.

[677] Исто, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2457/1941, 3024/1941. и 3028/1941.

[678] Мр Роберт Сењановић из Бихаћа обавијестио је Апотекарску комору у Загребу да ће са даном 16. октобра 1941. затворити љекарну Симе Милановића у Бихаћу. ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 3882/1941. и 4194/1941.

Апотекар Бановинске болнице у Бихаћу био је мр Александар Торбица до 4. априла 1934, када је премјештен у Бањалуку.[679]

Апотека у Босанском Петровцу

Апотеку у Босанском Петровцу је отворио мр Никола Турић 1899.[680]

Поред ове апотеке, Мухарем Ескић је у новоствореној Краљевини СХС протоколисао 7. августа 1919. у Босанском Петровцу трговину мјешовите робе "медициналним" биљем.[681]

Приликом инспекцијског прегледа у фебруару 1920. апотеке мр Николе Турића, утврђено је да се таксирање лијекова вршило "точно према љекарничкој пракси". Никола Турић се жалио да је "набава медикамената врло тешка дапаче скоро немогућа, пошто цијене сваким даном скачу".[682]

Апотека Николе Турића носила је назив "К златном лаву". Послије његове смрти апотеку су преузели његови насљедници. Апотека "Турић насљедници" у Босанском Петровцу спомиње се у 1927.[683] Провидник, рецептор и дефектар апотеке био је од 15. маја до 1. септембра 1927. мр Стјепан Брајчић,[684] а 1934. провидник Шиме Сладовић. Те године се као апотекарски сарадник појављује и Николин син мр Златан (Златко) Турић,[685] који ће у другој половини 30-их година постати власник и управник очеве апотеке. Њега је крајем 1936. одликовао Главни одбор Друштва Црвеног крста Краљевине Југославије, поводом прославе шездесет година постојања

---

[679] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. април 1934, бр. 378, 4.

[680] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276.

[681] АЈ, 65, 148, 489, бр. 655/1920, Списак трговачких фирми протоколисаних од 28. јула 1914. до 25. маја 1920.

[682] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Котарски уред Кључ – Окружној области у Бихаћу, "Прегледба љекарне", 13. фебруара 1920, бр. 17 през.; АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521.

[683] *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 19; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276.

[684] Стјепан Брајчић (Вис, 1896 – ?), син Марка, завршио је студије фармације у Загребу 31. октобра 1925. ХДА, 890, Персонални списи мр Стјепана Брајчића.

[685] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934.

Друштва, Сребреном медаљом. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног апотекарског потпоручника.[686]

Мр Златан Турић је био члан Секције Апотекарске коморе Краљевине Југославије за Савску и Врбаску бановину са сједиштем у Загребу.

Његова апотека је радила и на почетку Другог свјетског рата 1941,[687] када се придружио НОП-у и прво био на апотекарским дужностима у крајишким партизанским јединицама, а затим при Централној апотеци Врховног штаба почетком 1943. Погинуо у борбама за вријеме Пете офанзиве на Неретви у марту 1943.[688]

Апотека у Босанској Крупи

У Босанској Крупи је прву апотеку отворио мр Леополд Цисар (Цисаж), на основу апотекарске концесије коју му је дала Земаљска влада за БиХ 19. јула 1899. За вријеме Крљевине СХС апотека се звала "Славиа".[689]

Леополд Цисар био је до 1928. власник и управник јавне апотеке у Босанској Крупи. Почетком 1920. апотекарски сарадник био је пристав мр Стјепан Ковачић,[690] који је на изборима за Уставотворну скупштину Краљевине СХС 28. новембра 1920. био предсједник Бирачког одбора за Изборни округ бихаћки, Бирачку општину Доњи и Горњи Петровићи, гласачко мјесто Арапуша.[691]

Када је Леополд Цисар продао апотеку мр Славку Флегару[692] из Босанске Крупе, Министарство народног здравља Краљевине СХС је 6. априла 1928. одобрило

---

[686] *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3; *Службени војни лист*, Београд, год. 48, 18. мај 1929, бр. 20, 859–860; *Исто*, год. 57, 28. јун 1938, бр. 18, 843–844.

[687] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 291/1940, 1.072/1940, 1.074/1940, 1.107/1940. и 2.453/1941.

[688] A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 290; Hajro Kulenović, *Nastanak i razvoj Sanitetske službe od početka ustanka 1941. do prelaska Vrhovnog štaba NOV i POJ na Vis, juna 1944. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, prva knjiga, Beograd 1989, 133; E. Katan, D. Stupar, *нав. рад*, 239; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 384; Душан Ковачевић, *Петровац у подножју Грмеча, Клековаче и Осјеченице*, Нови Сад 1996, 238.

[689] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Записник о визитацији јавне љекарне 'Славиа' у Бос. Крупи проведеној дне. 4. фебруара 1920"; АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276.

[690] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Записник о визитацији јавне љекарне 'Славиа' у Бос. Крупи проведеној дне. 4. фебруара 1920".

[691] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. II, 19. новембар 1920, бр. 258, 8.

[692] Славко Флегар (Кромец код Крапине 1897 – ?), син Мирков, био је апотекар у Босанској Крупи од 1928. до 1942, а од тада у Бањалуци. Био је члан Акционог одбора за подизање споменика краљу Петру у Босанској Крупи. Одликован је Орденом Св. Саве IV реда. АРСБЛ, 94, кут. 278, бр.

ову купопродају и пренос концесије.[693] И поред промјене власника, апотека је носила у новембру 1930. назив "Славија".[694]

Апотека Славка Флегара је и за вријеме НДХ[695] радила до краја јула 1942, када је из ослобођене Босанске Крупе евакуисана, а од њеног и осталог заплијењеног санитетског материјала организована Централна апотека Врховног штаба при болницама на Грмечу.[696]

Апотека у Јајцу

У Јајцу је прву апотеку основао 1899. мр Карло Корницер (Karl Chornitzer).[697]

Послије Првог свјетског рата власници апотеке су били насљедници, а његов син мр Карло Корницер[698] је био управник. Средином 1919. апотека је имала просторију за отпрему, лабораторију, причувне просторије и собу за практиканта.[699] Управник је због занемаривања дужности опомињан 1923. и 1925.[700]

Министрство народног здравља Краљевине СХС је 31. августа 1923. одобрило пренос концесије апотеке се покојног Карла Корницера на његовог сина мр Карла Корницера, који је куповином инвентара постао и власник апотеке.[701]

За вријеме Краљевине Југославије апотека је носила назив "Градска апотека мр. пх. Карла Chornitzera у Јајцу".[702] Њени провизори и сарадници били су 1930. мр

371/1945; АРСБЛ, 99, бр. 233/1945; *Време*, Београд, год. VIII, 28. август 1928, бр. 2.399, 6; *Просветни гласник*, Београд, год. LVI, март 1940, св. 3, 216.

[693] *Регистровање апотеке маг. фарм. г. Славка Флегара у Бос. Крупи*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 16. март 1931, бр. 59, 2.

[694] АРСБЛ, 9, VI, 14, 2, бр. 4.766/1930.

[695] Љекарна мр Славка Флегара у Босанској Крупи је била заведена је у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 6, под бр. 21. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3; ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 972/1940, 1.032/1940, 953/1941, 976/1941, 2.185/1941, 3.365/1941, 3.366/1941. и 3.367/1941.

[696] E. Katan, D. Stupar, *нав. рад*, 234.

[697] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276.

[698] Карло Корницер је тироцинални испит положио у Сарајеву 1911, а завршио студије фармације (магистрирао) у Бечу 1913. Потом је радио пет година као војни апотекар у Бечу (Garnizonsspital № 1 Militär-Sanitäts-Comité). У апотеци Корницер је почео радити "као љекарнички вјежбеник" 1. јуна 1918. АБиХ, ЗВБХ, кут. 66, aj 104.

[699] АБиХ, ЗВБХ, кут. 66, aj 104.

[700] A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276.

[701] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 3. фебруар 1931, бр. 24, 2.

[702] АРСБЛ, 9, VI, 13, 12, бр. 23.181/1940; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 53.

Адолфа Симеон Панковић,[703] 1934. Душан Сухомел (Suchomel),[704] мр Милица Торлковић Буриан, мр Еуген Урбан,[705] а од 16. јула 1941. мр Марија Цруковић.[706] Једномјесечну праксу обавио је од 20. јула до 20. августа 1940. љекар др Славољуб Вајда.[707]

Апотека Корницер радила је и за вријеме Другог свјетског рата,[708] а власник је била Анка Корницер.

Апотека у Прњавору

У Прњавору је прву апотеку отворио мр Михајло Финкелштајн (Michael Finkelstein)[709] из Мерана. Њему је концесију додијелила Земаљска влада за БиХ 12. јуна 1901. "као лично право за отворење и вођење јавне апотеке у Прњавору".[710]

Апотека Михајла Финкелштајна налазила се у Прњавору у главној улици.[711]

---

[703] Адолфа Симеон (Котор Варош, 30. децембар 1903 – ?) је завршила студије фармације 1929. Први пут је "ступила у кондицију" у Јајцу 10. јуна 1930. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарске сараднике Адолфе Симеон Панковић.

[704] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934.

[705] Еуген-Антон М. Урбан је имао чин резервног апотекарског потпоручника у Војсци Краљевине Југославије. *Службени војни лист*, Београд, год. 50, 3. јул 1931, бр. 26, 1.279–1.280; *Исто*, год. 57, 28. јун 1938, бр. 18, 843–844.

[706] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1.325/1940, 1.469/1940, 1.831/1940, 762/1941, 2.998/1941, 3.146/1941. и 3.147/1941.

[707] АРСБЛ, 9, VI, 13, 12, бр. 23.181/1940; ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1.882/1940.

[708] Љекарна мр Карла Корницера (Chornitzer) у Јајцу је заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 80, под бр. 83. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[709] Михајло Финкелштајн (? – Прњавор, 15. фебруар 1940) је завршио студије фармације у Лавову 1888. У Прњавору је као хуманиста уживао велику популарност и поштовање. Био је члан Сокола, Црвеног крста и сарадник свих културно-просвјетних и хуманих друштава у Прњавору. Није било ниједног друштва које није материјално помагао. Нарочиту пажњу поклањао је "организацији ватрогаства стојећи на становишту да свако мало веће насеље треба да има ватрогасну чету". Био је "велики добротвор слепих". Сваке године новчано је помагао "Дом слепих витешког краља Александра Првог Ујединитеља" у Земуну, а донирао је 300 динара Акционом одбору за прикупљање зимске помоћи у Прњавору. Политички се активирао 1938. као члан Мјесног одбора ЈРЗ Прњавору. Његова смрт "изазвала је опште жаљење свих слојева грађанства". АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Котарски уред у Прњавору – Окружној области у Бањалуци, "Визитирање љекарне за годину 1919", Прњавор, 10. децембра 1919, бр. 15.608/1919; *Правда*, Београд, год. XXIX, 20. април 1933, бр. 10.219, 17; *Исто*, год. XXX, 15. април 1934, бр. 10.575, 20; *Исто*, год. XXXV, 13. април 1939, бр. 12.365, 16; *Нови Месни одбор ЈРЗ*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415, 2; *Акциони одбор за прикупљање зимске помоћи у Прњавору*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. фебруар 1940, бр. 1.682, 3; *Smrt mag. pharm. Mihaila Finkelsteina u Prnjavoru*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 25. фебруар 1940, бр. 1.687, 2.

[710] *Регистровање апотеке маг. фарм. г. Михајла Финкелштајна у Прњавору*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 27. фебруар 1931, бр. 45, 2; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276.

[711] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Котарски уред у Прњавору – Окружној области у Бањалуци, "Визитирање љекарне за годину 1919", Прњавор, 10. децембра 1919, бр. 15.608/1919.

Изграђена је од "тврдог материјала, довољно пространа, добро уређена и чиста".[712]

Михајло Финкелштајн је био у Прњавору власник апотеке до смрти 1940.[713] Његов син мр Бруно Финкелштајн[714] био је од 7. јула 1928. сарадник апотеке. Послије смрти Михајла Финкелштајна апотеку је водила његова супруга Фелиција Финкелштајн. На име помоћи примила је из посмртног фонда 6.909 динара. Она је као провизора у апотеци поставила сина Бруну Финкелштајна.[715]

Апотека Бруне Финкелштајна радила је и на почетку Другог свјетског рата.[716] Учествовао је активно у НОП-у од 1943. као апотекар и управник санитетских слагалишта.[717]

Апотека у Добоју

У Добоју је Први апотекар око 1885. био извјесни Иван Гворак (или Гвосјђак).[718] Он је своју апотеку највјероватније продао мр Ђури Војковићу.[719] На

---

[712] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Записник здравственог надзорника о прегледу апотеке од 12. фебруара 1920, Бањалука, 17. фебруара 1920.

[713] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; AJ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 92.

[714] Бруно Финкелштајн (Лавов, 30. јул 1906 – ?) је завршио студије фармације у Загребу 6. јула 1928. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног апотекарског потпоручника. AJ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сарадника мр Бруну Финкелштајна; *Службени војни лист*, Београд, год. 57, 28. јун 1938, бр. 18, 843–844.

[715] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 312/1940, 321/1940, 838/1940, 864/1940, 866/1940. и 864/1940.

[716] Љекарна мр Бруне Финкелштајна у Прњавору била је заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 151, под бр. 157, у: *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[717] Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagma NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 78, 92; E. Katan, D. Stupar, *нав. рад*, 239, 241.

[718] Ž. Petković, *Nastanak i razvoj bankarstva na tlu Maglaja (sa pregledom razvoja privrednih i drugih organizacija)*, 17.

[719] Ђуро (Georg) Војковић (Берек код Бјеловара, 5. април 1880 – Добој, 1966), грркокатолик, био је ожењен домаћицом Елом (Вис, 20. октобар 1896 – ?), са којом је стекао сина Владу (Добој, 29. август 1918 – ?). По други пут се оженио Хеленом (1913–1975). Завршио је студије фармације 1903. Био је члан Одбора Народног вијећа у Добоју у новембру 1918, а кандидовао се и на изборима за Народну скупштину Краљевине Југославије 11. децембра 1938. за народног посланика на Земаљској кандидатској листи др Владимира Мачека као замјеник кандидата др Милоша Тупањанина у Изборном округу бр 10, Срезу Добој. Слободно вријеме проводио је бавећи се есперантом. Сарађивао је са есперантистима из Југославије, Италије, Њемачке и Јапана. За париски лист *Larevi* превео је 1910. са нашег језика једну причу на есперанто, а до 1961. превео је на есперанто више од 12.000 ријечи и планирао да објави рјечник есперанта са преко 13.500 ријечи. АРСДО, Матична књига по попису становништва из 1931, стр. 24; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 30. новембар

њега је Земаљска влада за БиХ рјешењем бр. 203.436 од 2. марта 1908. одобрила "пренос [и] вођење купљене љекарне".[720]

Ђуро Војковић посједовао је од 1908. до 1946. апотеку у Добоју.[721] Становао је у Улици краља Александра. Завршио је у Војно-хигијенском заводу Главне војне болнице у Београду од 11. до 30. септембра 1939. хемичарски курс за "спрему инструктора за обуку цивилног становништва од напада из ваздуха".[722]

Апотека мр Ђуре Војковића радила је и за вријеме НДХ.[723] У његовој апотеци била је до 15. септембра 1941. апотекарски сарадник Драгица Смољан.[724]

Иако је послије Другог свјетског рата апотека национализована, Ђуро Војковић је наставио да је води.[725]

У вези са отварањем друге апотеке у Добоју, затражио је активни апотекарски капетан II класе на служби у Сталној војној болници II армијске области у Сарајеву мр Василије М. Драгићевић[726] 3. августа 1938. од Краљевске банске управе Врбаске бановине да се покрене поступак за њено отварање. Друга јавна грађанска апотека у Добоју била би "са рејоном, који обухвата простор са обе стране Краљице Марије и Александрове улице почев од Земаљске банке до Усоре". Рјешење о покретању

1938, бр. 275, 4; *Glavni odbor Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu – Inventar* (priredio: K. Isović), 21; Zlatko Mišković, *Dobojski apotekar – esperantista*, у: *Glas komuna*, organ Socijalističkog saveza radnog naroda Dobojskog sreza, Doboj, god. IV, 30. septembar 1961, br. 143, 8.

[720] *Registrovanje apoteke mag. pharm. g. Đure Vojkovića u Doboju*, у *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 20. фебруар 1932, бр. 40, 2.

[721] Апотека мр Ђуре Војковића је била заведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 66, под бр. 394. *Registrovanje apoteke mag. pharm. g. Đure Vojkovića u Doboju*, у *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 20. фебруар 1932, бр. 40, 2; АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; AJ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 32; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 275.

[722] АРСБЛ, 9, VI, 16, 246, бр. 18.441/1939.

[723] Љекарна мр Ђуре Војковића у Добоју је заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 38, под бр. 48. ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 60/1941, 98/1941, 414/1941, 1.146/1941, 1.789/1941. и 3.955/1941; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipanj 1942, br. 143, 3.

[724] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 3.388/1941.

[725] A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 275.

[726] Василије Драгићевић (Попеће, 4. март 1904 – ?), син Марка, завршио је гимназију у Подгорици, а студије фармације у Загребу. Говорио је њемачки језик. Био је резервни апотекарски потпоручник до 13. маја 1931. Указом од 13. маја 1931. примљен је у Војску Краљевине Краљевине Југославије у чину активног апотекарског поручника, а унапријеђен у активног апотекарског капетана II класе 6. септембра 1935. и у активног апотекарског капетана I класе 1. децембра 1938. Почео је војну апотекарску службу у Апотеци Сталне војне болници II армијске области у Сарајеву од 7. јуна 1931. до 5. маја 1939 и као руковалац апотекарског материјала Санитетског слагалишта IV армијске области у Загребу од 5. маја 1939. Био је 1939. на специјализацији из технолошке хемије на Универзитету у Загребу. ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Василија Драгићевића.

претходног поступка за оснивање друге јавне грађанске апотеке са наведеним рејоном у Добоју Краљевска банска управа Врбаске бановине донијела је 13. октобра 1938, али она није отворена.[727]

Апотека у Санском Мосту

У Санском Мосту је прву апотеку отворио, на основу наредбе Земаљске владе у Сарајеву од 4. априла 1910, мр Мориц Киртнер[728] 30. септембра исте године.[729]

Апотека се налазила у његовој кући у Коначкој улици бр. 326 у Санском Мосту. Инспекцијским прегледом његове апотеке крајем 1919. је констатовано да у свим просторијама влада "ред, тачност и чистоћа", а прегледом апотеке у фебруару наредне године да се таксирање лијекова вршило "точно према љекарничкој пракси". У вези са тим се Мориц Киртнер жалио "да је набава медикамената врло тешка дапаче скоро немогућа, пошто цијене сваким даном скачу", да је био наручио пет килограма чистог памука, а да је због цијене добио само 250 грама.[730]

Мориц Киртнер је био до 1931. власник апотеке.[731] У Санском Мосту као апотекар се спомиње 1927. и мр Стјепан Кунтарић,[732] који је вјероватно био апотекарски сарадник. Када је он купио апотеку Морица Киртнера, бан Врбаске бановине је рјешењем од 22. августа 1931. одобрио купопродају и пренос концесије са мр Мавре Киртнера као продавца на мр Стјепана Кунтарића као купца.[733]

---

[727] АРСБЛ, 9, VI, 14, 38, бр. 24.457/1938; *Покретање претходног поступка ради утврђивања услова за оснивање друге јавне грађанске апотеке у Добоју*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 22. октобар 1938, бр. 242, 3.

[728] Мориц Киртнер (Миеркуреа Сибиулуј / Szerdahely, Банат, 12. септембар 1853 – ?) је завршио студије фармације у Бечу 24. јула 1876. АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Записник састављен дне 18. децембра 1919. у јавној љекарни госп. Морица Киртнера у Санском Мосту".

[729] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Записник састављен дне 18. децембра 1919. у јавној љекарни госп. Морица Киртнера у Санском Мосту".

[730] Исто; АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Котарски уред Кључ – Окружној области у Бихаћу, "Прегледба љекарне", 13. фебруара 1920, бр. 17 през.

[731] АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, "Записник састављен дне 18. децембра 1919. у јавној љекарни госп. Морица Киртнера у Санском Мосту"; АБиХ, ЗВБХ, кут. 169, Преглед о ревизији апотека, Сарајево, 14. јула 1920, бр. 106.521; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276; Branko J. Bokan, *Opština Sanski Most do jula 1941. g*, dio I, Sanski Most 1974, 214.

[732] *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 98.

[733] *Registrovanje apoteke mr. ph. g. Stjepana Kuntarića u Sanskom Mostu*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 3. јул 1931, бр. 148, 1.

Стјепан Кунтарић је у Санском Мосту био апотекар до смрти 28. априла 1940.[734] Нови власник те апотеке постао је исте године мр Ото (Otto) Голдбергер, који је и раније у Санском Мосту радио као апотекарски сарадник.[735]

Ото Голдбергер[736] је био члан Секције Апотекарске коморе Краљевине Југославије за Савску и Врбаску бановину у Загребу. Дошао је почетком 1941. у сукоб са апотекаром из Приједора Константином Бабићем.[737]

Власник и управник апотеке у Санском Мосту био је до маја 1941, када су усташке власти поставиле комесара (повјереника) у његову апотеку.[738] У јуну 1941. у овој се апотеци спомињу као апотекарски сарадник Езра Фридман-Голдбергер (Friedmann)[739] и апотекар (љекарник) Иван Голдбергер.[740]

---

[734] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 3. 3. 2022.

[735] Ото Голдбергер је молио Апотекарску комору у Загребу у марту 1940. за савјет у предмету купопродаја љекарне. ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 678/1940.

[736] Ото Голдбергер (Славонски Брод, 21. децембар 1907 – ?), син Јакоба и Лауре, завршио је студије фармације у Загребу 1932. Говорио је њемачки и мађарски језик. Био је ожењен Јеленом, кћерком Ивана и Серафине Гашпарац из Пакраца. Ђачки војни рок одслужио је у Болничкој чети Сталне војне болнице у Осијеку од 24. септембра 1931. до 24. јуна 1932. Био је резерни апотекарски потпотучник у Војсци Краљевине Југославије од 28. јуна 1938. Био је апотекар у Санском Мосту од 1938. до 1943. У НОВ је ступио у септембру 1943, гдје је био управник санитетског слагалишта V корпуса и руководилац курсева за апотекарске помоћнике. Био је апотекар Окружне апотеке у Санском Мосту у априлу 1945. Каније је отишао за Израел. ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Ота Голдбергера; АРСБЛ, 33, бр. 1.626/1945; *Службени војни лист*, Београд, год. 57, 28. јун 1938, бр. 18, 843–844; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 375; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagma NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 78; <https://www.geni.com/>. Приступљено: 3. 3. 2023.

[737] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 46/1940. и 80/1940.

[738] Исто, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 925/1941. и 3.478/1941.

[739] Исто, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1.886/1941, 1.937/1941. и 2.247/1941.

[740] Иван Голдбергер (Путинци, 13. априла 1898 – ?), син Јосипа, завршио је гимназију у Новом Саду, а студије фармације у Загребу. Говорио је њемачки и мађарски језик. Био је ожењен Ангелином, кћерком Алексе и Марте Кристић из Хртковаца, са којом је стекао кћерку Браниславу 17. маја 1932. Био је апотекар у Путинцима у марту 1933. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног апотекарског капетана I класе. ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Ивана Голдбергера.

Апотеке у Приједору

У Приједору је прву апотеку отворио мр Исидор Кочемски 1910, коју је исте године продао мр Лудвигу Хиршману.[741]

Концесија за вођење већ постојеће јавне апотеке у Приједору мр Лудвигу Хиршману[742] из Приједора додијељена је рјешењем Земаљске владе за БиХ од 4. јула 1910.[743]

Апотека Лудвига Хиршмана у Приједору се налазила у главној улици. Имала је велику апотекарску просторију, пространу комору за материјал и лабораторију, поред које се налазила "соба за иншпекцију, надземни подрум и таван за биљке". Све ове просторије биле су у "потпуном реду, чисте, сухе и зрачне", а функционисало је и звонце. Апотекарске справе биле су у потпуном броју и у најбољем стању, а таравага и тегови ("тежине") су биле у "безпрекорном стању. Баждарена је год. 1912".[744]

Приликом инспекције апотеке 2. фебруара 1920. нађено је да она нема довољно лијекова за потребе Приједора и његове околине.[745]

На печату апотеке из 20-их писало је латиницом и ћирилицом: "L. Hirschmann, Ljekarna Prijedor – Љ. Хиршман, Љекарна Приједор".[746] Регистрација његове апотеке у октобру 1931. допуњена је промјеном њеног назива у "Народна апотека".[747]

Апотекарски сарадници апотеке Хиршман у Приједору били су од 13. октобра 1928. мр Аврам Салом,[748] 1934. мр Ђорђе Михајловић,[749] мр Габријела Алтарац, рођ. Хиршман и мр Никола Лесица.[750]

---

[741] A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 276.

[742] Лудвиг (Лујо) Хиршман (Ludwig Hirschmann) је завршио студије фармације 1885. у Загребу. Био је ожењен Бертом, рођеном Кауфман (Kaufmann), а која је умрла у мају 1937. у Приједору. *Oglas*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. мај 1937, бр. 1.277, 3; Avram Pinto, *Jevreji Sarajeva i Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1987, 173.

[743] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 16. децембар 1930, бр. 289, 2.

[744] АБиХ, ЗВБХ, кут. 66, ај 104.

[745] Исто, кут. 169, Среско начелство у Босанској Дубици – Здравственом одсјеку Земаљске владе у Сарајеву, "Извјештај о ревизији јавне љекарне у Приједору од 2. фебруара 1920", 9. марта 1920, бр. 2.527/1920.

[746] АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сарадника Аврама Салома.

[747] *Dopuna registrovanja apoteke mr. ph. g. Ludviga Hirschmana u Prijedoru*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 236, 1.

[748] Аврам Салом (Бањалука, 28. август 1905) је завршио студије фармације 12. октобра 1928. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сардника Аврама Салома.

[749] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934.

[750] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 205/1940, 241/1940, 263/1940, 193/1941, 227/1941, 349/1941, 552/1941, 580/1941, 991/1941, 1.219/1941, 1.998/1941, 2.676/1941, 3.357/1941, 3.358/1941, 3.385/1941, 3.386/1941, 3.387/1941. и 3.820/1941.

Конкурс за отварање друге апотеке у Приједору расписан је 24. априла 1930. на основу рјешења Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 6. априла 1930. и одобрења бана Врбаске бановине.[751] Ову апотеку је отворио мр Константин Бабић, родом из Бугојна. Он је добио од Краљевске банске управе Врбаске бановине 28. јануара 1931. концесију за отварање апотеке са "подручјем који би био удаљен најмање 150 метара од већ постојеће апотеке (ул. Кр. Петра или споредне улице са поменутим удаљењем)".[752]

Апотека је названа "Нова апотека мр Константин Бабић у Приједору". Снабдијевала је, о трошку Градске општине Приједор, лијековима сиромашне и намјештенике општине Приједор.[753] Апотекарски сарадници ове апотеке били су мр Иво Бабић[754] и мр Никола Лесица.[755]

Отварање ове друге апотеке у Приједору довело је до ривалства између старог и новог апотекара. О њиховом сукобу писале су бањалучке *Врбаске новине* као о својеврсној приједорској сензацији: "Борба се проводила свим средствима, од снижавања цена далеко испод таксе до шиљања тужби свим могућим властима. Затим је дошао рад агената за вербовање странака, који је донео тај резултат да је цела група доконих појединаца у том послу нашла донекле своју егзистенцију. Слало се са стране извесног лекара болеснике само у једну апотеку, док је на другу ударен жиг да 'не ваља ништа'... Поред хотелских, гостионичарских и других водича појавили су се десетци људи којима је постало сврха ловити пацијенте и одводити их у амбуланту извесног лекара, а затим и у апотеку која слови као 'његова'... Пред сваки воз који долази у Приједор... по неколико агената пробија се кроз редове путника и тражи болеснике…"[756]

Апотекари Константин Бабић и Ивица Бабић били су означени као "интелектуални зачетници, организатори и извршиоци злочина над Јеврејима из града

---

[751] *Натјечај за нове апотеке*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 1. мај 1930, бр. 98, 2; *Натјечај*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 15. мај 1930, бр. 25, 6.

[752] Апотека је била уведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 189, под бр. 1.118. *Registrovanje apoteke mr. pharm. Babića Konstantina u Prijedoru*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 17. новембар 1939, бр. 264, 2.

[753] АРСБЛ, 9, VI, 14, 15.

[754] Приједорски апотекар Иван (Иво) Бабић је био предсједник Бањалучког ногометног подсавеза. Одликован је Орденом Св. Саве V реда. *Одликовања*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 28. мај 1939, бр. 1.590, 2.

[755] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1.065/1940, 1.066/1940, 1.069/1940, 2.596/1940, 2.597/1940, 1.875/1941, 3.387/1941. и 3.399/1941.

[756] *Приједорска сензација: Филмска борба између лекара и апотекара*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. фебруар 1937, бр. 1.200, 2.

Приједора" за вријеме Другог свјетског рата.[757] Извјесни Август (Коста) Бабић[758] је био апотекар у Приједору за вријеме Другог свјетског рата. Стрељан је 1942. у Приједору "као усташки сарадник".[759]

Апотека у Босанској Костајници

Расписало је Министарство народног здравља Краљевине СХС конкурс за додјелу дозволе за отварање јавне грађанске апотеке у Босанској Костајници у децембру 1927.[760] Прву апотеку је у овом мјесту отворио мр Крешимир Н. Хајдић[761] из Бањалуке. Њему је Министарство народног здравља дало личну апотекарску концесију 27. фебруара 1928. "као јединоме кандидату".[762]

Његова апотека је за вријеме Краљевине Југославије названа "Љекарна 'Спаситељу' мр. Крешимир Хајдић Бос. Костајница". На печату је 1931. писало латиницом "Ljekarnik mr. Krešimir Hajdić Kostajnica (Bosnie)".[763] Рекламирала је у бањалучком листу *Нова штампа* препарат "Anosmin", за који се каже да је "сигурно сретство проти знојења ногу, руку и испод пазуха", а призведен је у хемијско-

---

[757] E. Tauber, *нав. дјело*, 252.

[758] Август Бабић је био ожењен Катом, дјев. Смољан, рођеном у Мостару 1904. АРСБЛ, 539, 1, бр. 2.722/1946.

[759] АРСБЛ, 539, 1, бр. 2.722/1946.

[760] *Стечај за отварање јавних грађанских апотека*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 26. децембар 1927, бр. 293, 2; *Исто*, 30. децембар 1927, бр. 297, 3.

[761] Крешимир Хајдић (Бањалука, 23. јул 1886 – ?), син Николе, завршио је осам разреда гимназије у Загребу. Први пут је "ступио у фармацију" у Хрватској Костајници 1. октобра 1903, положио практични обавезни испит за студенте фармације (тироциниј или тироцинијум) у Дубровнику 12. октобра 1906, а завшио студије фармације у Загребу 30. јула 1910. Послије студија радио је од 1. октобра 1911. до 27. јула 1914. као асистент у Ратхаус апотеци у Бечу. За вријеме Првог свјетског рата служио је аустроугарску војску као шеф војне апотеке и слагалишта при Војној болници у Бањалуци у чину потпоручника и апотекарског поручника од 27. јула 1914. до новембра 1917. Указом од 1. децембра 1921. примљен је у чину резервног апотекарског капетана II класе у Војску Краљевине СХС, у којој је 23. марта 1925. унапријеђен у резервног апотекарског капетана I класе. За вријеме Краљевине СХС је службовао као провидник у апотеци у Хрватској Костајници и апотеци "Св. Обитељи" у Сењу од 9. јуна 1927. Био је ожењен Корнелијом, кћерком Јосипа и Марије Лехрнер из Винковаца, са којом је стекао близанце Крешимира и Љерку 8. марта 1923. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница апотекара мр Крешимира Хајдића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Крешимира Хајдића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Крешимира Хајдића; *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 8. децембар 1921, бр. 51, 2.597–2.598.

[762] Апотека Крешимира Хајдића у Босанкој Костајници је била уписана у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 167, под бр. 982. *Отварање апотеке у Босанској Костајници*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. X, 6. март 1928, бр. 52, 2; *Регистровање апотеке маг. фарм. Крешимира Н. Хајдића у Босанској Костајници*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 22. јул 1937, бр. 163, 2.

[763] АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сарадника Душанку Чопорду.

фармацеутском лабораторију Љекарне "Спаситељу". Једна његова кутија је коштала 20 динара.[764]

У војном досијеу мр Крешимира Хајдића наводи се, између осталог, да је почетком 30-их година био градоначелник Хрватске Костајнице.[765]

Завршио је у Војно-хигијенском заводу Главне војне болнице у Београду од 11. до 30. септембра 1939. курс "за спрему инструктора за обуку цивилног становништва од напада из ваздуха".[766]

У апотеци Крешимира Хајдића радила је од 1. јануара 1931. мр Душанка Чопорда.[767] Апотекарски сарадник је била је до 1. октобра 1941. мр Анка Мискић, а од новембра 1941. вјежбеник његова кћерка Љерка Хајдић.[768]

Апотека Крешимира Хајдића је радила и за вријеме НДХ.[769]

Апотека у Дрвару

Министарство народног здравља Краљевине СХС расписало је конкурс за отварање јавне грађанске апотеке у Дрвару 20. марта 1929,[770] али она није отворена. Зато је Краљевска банска управа Врбаске бановине, на основу претходног рјешења бана Врбаске бановине од 22. јануара 1931, којим се дозвољава оснивање прве јавне

---

[764] *Реклама*, у: *Nova štampa*, Banjaluka, god. I, 19. oktobar 1930, br. 82, 2.

[765] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Крешимира Хајдића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) мр Крешимира Хајдића.

[766] АРСБЛ, 9, VI, 16, 246, бр. 18.441/1939.

[767] Душанка Чопорда (Велики Поганац код Копривнице, 30. новембар 1905 – ?) је први пут "ступила у фармацију" 1924, положила тироциниј 1926, а магистериј у Загребу 19. децембра 1930. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сарадника Душанку Чопорду.

[768] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1.668/1941, 3.122/1941, 3.612/1941, 4.120/1941. и 4.121/1941.

[769] Љекарна мр Крешимира Хајдића у Босанској Костајници је била заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 6, под бр. 20. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3.

[770] *Stečaj za otvaranje građanske apoteke u Orašju i Drvaru*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. XI, 10. април 1929, бр. 84, 2.

апотеке у Дрвару, расписала 26. јануара 1931. "натјечај за отварање и држање прве јавне апотеке у Дрвару".[771]

У Дрвару је прву апотеку отворила мр Драгица Бродски (Brodszky, Brodsky) из Загреба. Њој је Краљевска банска управа Врбаске бановине као "најстаријем компетенту" 18. маја 1931. додијелила дозволу за "отварање и држање прве јавне апотеке у Дрвару са подручјем самога места Дрвар".[772]

За вријеме Краљевине Југославије она је била једини апотекар у Дрвару.[773]

У апотеци мр Драгице Бродски био је од 17. јануара до 25. фебруара 1940. на једномјесечној вјежби љекар др Лазар Николић, а као практикант радила је од новембра 1940. до маја 1941. Ката Блажевић.[774]

Апотека мр Драгице Бродски радила је и на почетку Другог свјетског рата.[775]

Апотека у Двору

Краљевска банска управа Врбаске бановине расписала је 20. маја 1931. конкурс за отварање и држање апотеке у Двору,[776] коју је отворила је мр Јулија Шегрц под називом "Анђео чувар".[777] Њој је дозволу, на основу претходне препоруке

[771] *Натјечај за отварање апотеке у Дрвару*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 3. фебруар 1931, бр. 24, 2; *Натјечај*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 5. фебруар 1931, бр. 6, 3.

[772] Апотека мр Драгице Бродски у Дрвару је била заведена Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 83, под бр. 493. *Registrovanje apoteke mag. pharm. gđice Dragice Brodszky u Drvaru*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 30. јул 1932, бр. 173, 2.

[773] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; АЈ, 39, 4, 6.

[774] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 171/1940, 795/1940, 820/1940, 2.470/1940. и 1.598/1941.

[775] Љекарна мр Драгице Бродски (Brodsky) у Дрвару је била заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 4.

[776] *Натјечај за држање апотеке у Двору*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 28. мај 1931, бр. 118, 1; *Исто*, 30. мај 1931, бр. 120, 1; *Исто*, 3. јун 1931, бр. 122, 1.

[777] Апотека мр Јулије Шегрц у Двору је била заведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 78, под бр. 461. *Registrovanje apoteke mag. pharm. g. Julije Šegrc u Dvoru*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, год. XIV, 21. јун 1932, бр. 138, 2.

Апотекарске коморе у Београду, дала Краљевска банска управа Врбаске бановине 16. јула 1931.[778]

За вријеме Краљевине Југославије Јулија Шегрц је била једини власник апотеке у Двору. Сарадник апотеке 1934. била је мр Барбара Шегрц.[779]

Апотека мр Јулије Шегрц у Двору на Уни радила је и за вријеме НДХ (1941).[780]

Апотека у Мркоњић Граду

На основу рјешења бана Врбаске бановине од 14. јула 1931, Краљевска банска управа Врбаске бановине расписала је 20. јула конкурс за отварање и држање прве јавне апотеке у Мркоњић Граду, који је био отворен до 30. августа те године.[781] На основу овог конкурса прву апотеку у Мркоњић Граду отворио је мр Алојз Ф. Вајсохр (Alois F. Vaisohr),[782] уговорни (контрактуални) војни апотекар Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци. Њему је одобрила 25. новембра 1931. Краљевска банска управа Врбаске бановине, на основу претходног мишљења Банског санитетског савјета у Бањалуци и Апотекарске коморе Краљевине Југославије у Београду, "отварање и

[778] АРСБЛ, 9, VI, 14, 4, бр. 8.774/1931; *Registrovanje apoteke mag. pharm. g. Julije Šegrc u Dvoru*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 21. јун 1932, бр. 138, 2.

[779] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекарских сарадника на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934.

[780] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 325/1940, 932/1940, 2.504/1940, 254/1941, 1.166/1941, 1.177/1941, 1.695/1941. и 2.166/1941.

[781] *Натјечај за отварање апотеке у Мркоњић Граду*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 30. јул 1931, бр. 171, 1; *Натјечај*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 15. август 1931, бр. 33, 4.

[782] Алојз Ф. Вајсохр је био уговорни војни апотекар Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци од 27. јула 1921. до 25. новембра 1931. и апотекар у Мркоњић Граду од 1931. до 1941. У Мркоњић Граду је био активан у раду Друштва Црвеног крста. *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 30. јул 1921, бр. 28, 1.621–1.622; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 20. мај 1932, бр. 114, 5; *Proslava Zimskog dana Crvenog krsta u Mrkonjić Gradu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. фебруар 1933, бр. 77, 14; Т., *Месни одбор Црвеног крста у Мркоњић Граду и прослава Летњег дана*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 17. јун 1933, бр. 130, 2; *Вести из Мркоњић Града*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. фебруар 1934, бр. 336, 3.

држање прве јавне апотеке у Мркоњић Граду са подручјем самог места Мркоњић Град".[783]

Алојз Вајсохр је био до 1941. власник апотеке у Мркоњић Граду,[784] када је из овог мјеста избјегао пред партизанима. Остатак рата провео је као апотекар у Градачцу.[785]

Апотека у Цазину

На основу рјешења бана Врбаске бановине о потреби оснивања јавне апотеке у Цазину од 18. фебруара 1932, Краљевска банска управа у Бањалуци расписала је 3. марта конкурс, који је био отворен до 31. марта те године за додјелу дозволе за отварање и држање прве јавне апотеке у Цазину са рејоном цијелог овог мјеста.[786]

Прву апотеку у Цазину отворила је мр Драга Спорчић Белић[787] из Загреба. Дозволу за отварање апотеке њој је дала Краљевска банска управа Врбаске бановине 25. маја 1932. године.[788]

Апотека мр Драге Белић Спорчић у Цазину је радила и за вријеме НДХ. Као њен апотекарски сарадник спомиње се у јуну 1941. Иванка Спорчић.[789]

---

[783] Апотека мр Алојза Вајсохра у Мркоњић Граду је била заведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 75, под бр. 443. *Registrovanje apoteke mr. ph. Aloisa F. Vaisohr-a u Mrkonjić Gradu*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 20. мај 1932, бр. 114, 5.

[784] AJ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1.197/1941, 1.209/1941. и 2.170/1941.

[785] E. Tauber, *нав. дјело*, 239.

[786] *Натјечај*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 3. март 1932, бр. 9, 4.

[787] Драга (Драгица) Спорчић Белић-Вајс (Дарувар, 1891 – ?). Била је у НОВ-у од 1944. апотекар Команде мјеста Цазин, а затим апотекар Команде Бихаћког војног подручја. J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 332.

[788] Апотека мр Драге Белић Спорчић у Цазину била је заведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 141, под бр. 829. *Registrovanje apoteke mag. pharm. Drage Sporčić-Belić u Cazinu*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 7. мај 1935, бр. 105, 4.

[789] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 412/1941, 934/1941, 957/1940, 1.589/1941, 2.151/1941, 2.152/1941. и 3.602/1941.

Апотека у Кључу

Краљевска банска управа Врбаске бановине је расписала 3. марта 1932. конкурс за додјелу дозволе за отварање прве јавне апотеке у Кључу са рејоном цијелог овог мјеста. Конкурс је био отворен до 31. марта 1932.[790] Бан Врбаске бановине додијелио је концесију за отварање и држање прве апотеке у Кључу 27. маја 1932.[791] мр Марији Бенигар-Кестерчанек[792] из Загреба.

Марија Бенигар-Кестерчанек била је у Кључу власник апотеке до 1940,[793] када се спомиње као њен власник извјесна мр Марија Стјепанић. Закупник њене апотеке био је Ђорђе Михајловић, који је наредне године био заробљен у Априлском рату, па је апотеку водила његова супруга Нада.[794]

Апотека у Теслићу

Отварање апотеке у Теслићу је покренуо бан Врбаске бановине 10. фебруара 1932, као претходни поступак ради утврђивања услова за оснивање у овом мјесту прве јавне апотеке. Заинтересованим је био оставио 15 дана да на ово рјешење доставе своје приговоре.[795] Конкурс за додјелу дозволе за отварање и држање прве јавне апотеке "са рејоном целог места Теслић" расписан је 4. августа 1932, на основу претходног рјешења бана Врбаске бановине од 2. јула о потреби оснивања прве нове јавне

---

[790] *Натјечај*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 3. март 1932, бр. 9, 3–4.

[791] *Отварање апотеке у Кључу*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 9. јун 1932, бр. 23, 1; Апотека мр Марије Бенигар-Кестерчанек у Кључу је била заведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 92, под бр. 547. *Registrovanje apoteke mag. pharm. gđe Benigar-Kesterčanek Marije u Ključu*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 26. септембар 1932, бр. 222, 2.

[792] Марија Бенигар-Кестерчанек је била предсједник Црвеног крста у Кључу. Поводом обиљежавања љетног дана Црвеног крста у Кључу одржала је 9. јула 1933. предавање на тему "о задатцима Црвеног крста за вријеме рата и мира". Извјесна Марија Кестерчанек умрла је 12. августа 1950. у 62. години. Сахрањена је на загребачком гробљу Мирогој. Ахмет Куленовић, *Љетни дан Црвеног крста у Кључу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јул 1933, бр. 153, 3; *Sijelo Društva Crvenog krsta u Ključu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 24. јул 1934, бр. 464, 4; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 1. 3. 2022.

[793] AJ, 39, 4, 6; AJ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934.

[794] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 744/1940, 2.131/1941, 2.221/1941 и 4.043/1941.

[795] *Објава*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 18. фебруар 1932, бр. 7, 3; *Покретање претходног поступка о отварању I јавне по реду апотеке у Теслићу*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 22. фебруар 1932, бр. 41, 2.

апотеке, а био је отворен до 15. септембра те године.[796] Прву апотеку у Теслићу отворио је мр Мустафа Турчинхоџић[797] из Бањалуке. Њему је Краљевска банска управа Врбаске бановине додијелила под VI бр. 16.573/32 дозволу за "отварање и држање I јавне апотеке у Теслићу са рејоном целог места".[798] Рјешењем од 13. фебруара 1933. бана Врбаске бановине "одобрено је, да се прва јавна апотека у Теслићу Мг. фарм. Мустафе Турчинхоџића преда промету".[799]

За вријеме Краљевине Југославије Мустафа Турчинхоџић је био једини апотекар у Теслићу. Његова апотека се називала "Народна апотека Теслић мр. пх. Мустафа Турчинхоџић".[800]

"Народна апотека" мр Мустафе Турчинхоџића је радила је и за вријеме НДХ[801] до његовог ступања у НОВ. Под његовим руководством 1944. године одржан је у Прањавору за апотекаре бригада V корпуса практични дио курса.[802]

Апотека у Котор Варошу

Прије оснивања јавне апотеке у Котор Варошу, малу приручну апотеку у овом мјесту посједовао је од 1. априла 1931. до новембра 1938. управник Бановинске

---

[796] *Натјечај*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 11. август 1932, бр. 32, 14; *Natječaj za otvaranje apoteke u Teslići*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 13. август 1932, бр. 185, 3.

[797] Мустафа Турчинхоџић (Бањалука, 31. јануар 1900 – ?) је завршио гимназију у Бањалуци школске 1921/22. године. У фармацију је "ступио" 15. октобра 1922, тироцинij положио 15. октобра 1924, а дипломирао (магистрирао) 3. јула 1926. Први пут је ступио у кондицију у апотеци Радочај у Бањалуци 15. јула 1926, а радио је 1927. у апотеци Ивана Худовског у Суботици ("Лекарна Светом срдцу Исусовом"). Био је члан "Гајрета" у Теслићу. АЈ, 124, Персоналије, ф. 3, Пријавница за апотекарског сарадника мр Мустафу Турчинхоџића; M. Džaja, *Banjalučka realka*, 231; Драгиша Д. Васић, *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878–1941)*, Бањалука 2014, 353.

[798] Апотека мр Мустафе Турчинхоџића у Теслићу је била заведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 113, под бр. 659. *Регистровање апотеке господина маг. фарм. Мустафе Турчинхоџића у Теслићу*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 1. септембар 1933, бр. 198, 2.

[799] *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 5. март 1933, бр. 83, 11.

[800] АЈ, 124, 3, 3, бр. 128/1934, Списак апотекара на подручју Врбаске бановине, према подацима Апотекарске коморе Краљевине Југославије, Секција за Савску и Врбаску бановину у Загребу од 27. фебруара 1934; АРСБЛ, 9, VI, 1, 151, бр. 25.735/1938.

[801] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2.530/1940, 2.246/1941, 3.081/1941. и 3.086/1941.

[802] Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagma NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 78.

болнице др Владимир Чукац на основу дозволе Краљевске банска управе Врбаске бановине.[803]

Тек на основу рјешења бана Врбаске бановине о потреби оснивања јавне апотеке у Котор Варошу од 31. децембра 1937. и послије проведеног претходног поступка, расписала је Краљевска банска управа у Бањалуци 4. фебруара 1938. конкурс за додјелу дозволе за отварање и држање јавне апотеке у Котор Варошу са рејоном цијелог овог мјеста.[804]

На основу овог конкурса у Котор Варошу је отворио апотеку мр Петар Шоштарић из Госпођинаца, коме је дозволу за њено отварање дала 26. априла 1938. Краљевска банска управа Врбаске бановине.[805] Апотека је названа "Народна апотека Мр. Петра Шоштарића Котор - Варош" и са радом је почела у новембру те године.[806]

Апотека мр Петра Шоштарића радила је у Котор Варошу и за вријеме Другог свјетског рата.[807]

Апотека у Гламочу

О потреби оснивања јавне апотеке у Гламочу, на основу рјешења бана Врбаске бановине од 31. децембра 1937. и послије проведеног претходног поступка, расписала је Краљевска банска управа у Бањалуци 4. фебруара 1938. конкурс за додјелу дозволе

---

[803] АРСБЛ, 9, VI, 14, 16, бр. 1/1937; Исто, VI, 14, 41, бр. 1.880/1939.

[804] *Оснивање прве по реду јавне апотеке у Котор Варошу, Гламочу, Тешњу и Бос. Грахову, – оснивање јавне апотеке у Модричи Среза градачачког није одобрено*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 13. јануар 1938, бр. 8, 3; *Natječaj za otvaranje i držanje javnih građanskih apoteka u Vrbaskoj banovini*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 15. фебруар 1938, бр. 34, 4; *Исто*, 19. фебруар 1938, бр. 38, 3; *Pokretanje prethodnog postupka za utvrđivanje uslova za osnivanje novih apoteka u Vrbaskoj banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 19. мај 1937, бр. 1.279, 3; *Натјечај за отварање и држање јавних грађанских апотека у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 9. фебруар 1938, бр. 1.391, 4; *Исто*, 11. фебруар 1938, бр. 1.392, 4.

[805] Апотека мр Петра Шоштарића у Котор Варошу је била заведена у Регистар апотека Апотекарске коморе Краљевине Југославије на стр. 182, под бр. 1.071. *Registrovanje apoteke mr. ph. Petra Šoštarića u Kotor Varošu*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 24. децембар 1938, бр. 295, 2.

[806] АРСБЛ, 9, VI, 14, 41, бр. 1.880/1939.

[807] Љекарна мр Петра Шоштарића у Котор Варошу је била заведена у Уписник Љекарничке коморе у Загребу на стр. 87, под бр. 98. *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. lipnja 1942, br. 143, 3; ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 140/1940, 355/1940, 846/1940, 1.103/1940, 1.103/1941, 1.111/1941, 1.291/1941, 2.128/1941, 2.129/1941, 2.428/1941, 3.131/1941, 3.400/1941, 3.401/1941, 3.630/1941. и 3.773/1941.

отварања и држања прве јавне апотеке у Гламочу, са рејоном цијелог његовог простора.[808]

Ту прву апотеку у Гламочу отворио је 15. августа 1938. мр Боривоје Петровић из Бањалуке, али је она одлуком замјеника бана Врбаске бановине пуштена у јавни промет 23. јануара 1939.[809] Апотека је радила до почетка Другог свјетског рата.[810]

Апотека у Модричи

Претходни поступак покренуо је бан Врбаске бановине 4. октобра 1937. ради утврђивања услова за оснивање прве грађанске апотеке у Модричи, у Срезу Грачаници, са рејоном овог мјеста. Након провођења овог поступка и утврђених стварних недостатка и услова за отварање ове прве јавне апотеке, донио је 31. децембра 1937. бан Врбаске бановине рјешење да се не оснива та прва по реду јавна апотека, нити се може покренути питање отварања те апотеке у Модричи у року од три године, рачунајући од дана издавања овог рјешења.[811]

И поред тога, спомиње се пред Други свјетски рат као апотекар у Модричи 1940. године мр Ана Кољић рођ. Лоебл, која је била раније апотекарски сарадник у Маглају и члан Секције Апотекарске коморе Краљевине Југославије за Савску и Врбаску бановину у Загребу. Као апотекар у Модричи радила је и на почетку НДХ.[812]

---

[808] *Оснивање прве по реду јавне апотеке у Котор Варошу, Гламочу, Тешњу и Бос. Грахову, – оснивање јавне апотеке у Модричи Среза градачачког није одобрено*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 13. јануар 1938, бр. 8, 3; *Natječaj za otvaranje i držanje javnih građanskih apoteka u Vrbaskoj banovini*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 15. фебруар 1938, бр. 34, 4; *Исто*, 19. фебруар 1938, бр. 38, 3; *Pokretanje prethodnog postupka za utvrđivanje uslova za osnivanje novih apoteka u Vrbaskoj banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 19. мај 1937, бр. 1.279, 3; *Натјечај за отварање и држање јавних грађанских апотека у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 9. фебруар 1938, бр. 1.391, 4; *Исто*, 11. фебруар 1938, бр. 1.392, 4.

[809] *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 31. јул 1938, бр. 1.465, 3; *Исто*, год. XI, 25. јануар 1939, бр. 1.542, 4; *Нова аоптека у Гламочу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 17. август 1938, бр. 1.472, 2.

[810] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 1.141/1941.

[811] *Prethodni postupak za otvaranje apoteke u Modriči*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 18. октобар 1937, бр. 236, 2; *Оснивање прве по реду јавне апотеке у Котор Варошу, Гламочу, Тешњу и Бос. Грахову, – оснивање јавне апотеке у Модричи Среза градачачког није одобрено*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 13. јануар 1938, бр. 8, 3.

[812] ХДА, 596, Уруџбени записник 1940–1941, бр. 2.358/1940, 2.359/1940, 380/1941, 3.522/1941, 3.523/1941, 3.897/1941. и 3.899/1941.

ХИГИЈЕНСКЕ И СОЦИЈАЛНО-МЕДИЦИНСКЕ УСТАНОВЕ У БАЊАЛУЦИ

Стална бактериолошка станица у Бањалуци

Биле су у Бањалуци прије оснивања Хигијенског завода хигијенске и социјално-медицинске установе Стална бактериолошка станица и Дом народног здравља. Отварање бактериолошке станице у Бањалуци, покретано је крајем XIX и почетком XX вијека, али је због недостатка финансијских средстава реализовано тек у Краљевини СХС.[813]

Прије оснивања бактериолошке станице у Бањалуци, Стална бактериолошка станица у Тузли је на основу залагања др Роберта Фрида водила истовремено антималаричну акцију и у Тузланској и у Бањалучкој области.[814]

На оснивање бактериолошких станица послије Првог свјетског рата у Краљевини СХС утицала је велика распрострањеност акутних заразних болести и погодни социјално-економски услови тога времена. Бактериолошко-епидемиолошки одсјек Министарства народног здравља Краљевине СХС посветио је велику пажњу сузбијању ових болести. Санитетске власти су настојале да у рад епидемиолошких установа унесу савремене методе и принципе епидемиолошке службе. Ове установе потакнуте разним расписима и упутствима, а неке саме од себе, почеле су да активно "делују на испитивању и сузбијању акутних заразних болести. Ускоро је назив "*бактериолошке станице*... постао ознака само једног малог дела рада ових установа", а од дијагностичких установа постале су то "установе ширег програма са деловањем у људским срединама".[815]

Послије стварања Краљевине СХС основан је низ бактериолошких лабораторија, које су дјеловале самостално као бактериолошке установе (станице) или као одјељења појединих домова народног здравља и епидемиолошких и хигијенских

---

[813] АБиХ, ЗВБХ, бр. 128.877/1914; Ч. Алексић, *Хигијенски завод у Бањалуци*, 46; Č. Aleksić, *Nastanak banjalučke bolnice*, 49.

[814] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 176.

[815] Dr Bogoljub Konstantinović, *Socijalna medicina. Osnovi za poznavanje glavnih socijalno-medicinskih problema; rad na podizanju narodnog zdravlja i socijalno zakonodavstvo u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca*, Beograd 1928, 171.

завода. Од 1920. до 1925. основано 19 бактериолошких станица, будућих домова народног здравља.[816] Ове бактериолошке станице су биле посебне установе, сталне и покретне, и служиле су за испитивање и сузбијање заразних болести. Сталне бактериолошке станице имале су своје стално сједиште са означеним простором рада и надлежношћу. Бактериолошке станице су биле у стручном погледу самосталне, а у административном подређене областним санитетским управама, односно здравственим одсјецима и хигијенским заводима. Санитетске управе биле су дужне слати надлежној сталној бактериолошкој станици извјештаје о кретању заразних болести на свом терену.[817]

Шеф на челу станице водио је рачуна о "научном гласу станице". Старао се да се у станицама не врше "једино најобичнија диагностичка испитивања". Он је, ради темељнијег испитивања епидемија у држави, био дужан да "спрема културе појединих бактерија, у колико оне показују нарочите особине и да их чува". Станице су увијек морале располагати довољном количином стерилног посуђа за узимање и слање епидемијског материјала.[818]

Основни задатак сталних бактериолошких станица био је епидемиолошко дјеловање у сузбијању акутних заразних болести, односно да "по признатим научним методама испитују заразне болести својега краја по властитој иницијативи", "по захтеву државних и општинских, санитетских и ветеринарских власти врше испитивања о заразним болестима и дају мишљење по епидемијским питањима", "врше испитивања на лицу места, кадгод се укаже потреба или захтев санитетских власти", "врше испитивања хране и пића, у колико се односе на ширење зараза", "испитују тачност и правилно деловање дезинфекционих апарата бактериолошким методама, по иницијативи, али најмање један пут годишње или на захтев министарства или санитетских управа", "испитују тачност приправљања медикамената у апотекама, за које се траже да буду стерилни", "санитетским властима помажу давајући стручно мишљење за побијање епидемија и ендемија", "одржавају везу са сталним бактериолошким станицама у научном и епидемиолошком погледу" и "израђују вакцине и да снабдевају серумима и вакцинама санитетске установе и управе повереног подручја".[819]

---

[816] Mirna Zebec, Silvije Vuletić, Antun Budak, *Škola narodnog zdravlja "Andrija Štampar": 70 godina rada na promicanju zdravlja hrvatskog puka*, Zagreb 1997, 11.

[817] B. Konstantinović, *Socijalna medicina*, 171, 172.

[818] Исто, 172.

[819] Исто, 171–172.

Важан задатак бактериолошких станица био је подизање народног здравља. Оне су биле опремљене свим неопходним средствима (дезинфекционим колонама, покретним лабораторијама, превозним средствима итд.), којима су преносиле свој рад на терен. У сузбијању акутних заразних болести су вршиле разна епидемиолошка испитивања. Стални рад бактериолошких станица довео је до наглог опадања великих богиња, пјегавца, повратног и трбушног тифуса, срдобоље и других заразних болести. Ове сталне станице радиле су на подучавању народа, подизању културе хигијене, уређењу насеља, довођењу воде за пиће, уређењу бунара, клозета, ђубришта, одводних јама и материјалном подизању народа.[820]

И са задржавањем назива, бактериолошке станице су претворене у домове народног здравља или хигијенске заводе, у којима су установљена посебна бактериолошко-епидемиолошка одјељења.[821]

Одлуком Министарства здравља Краљевине СХС, 23. јануара 1923, почела је у Општинској болници у Бањалуци, у згради за умоболне ("лудница"), на основу обезбијеђеног кредита од 75.000 динара, адаптација просторија за отварање Сталне бактериолошке станице. Радове је изводила бањалучка Грађевинска секција. Градско вијеће Бањалуке је на сједници 6. октобра 1923. одобрило Бактериолошкој станици да изнајми болничку зграду за умоболне. Уговором од 23. октобра 1923, закљученим на десет година, предвиђено је изнајмљивање првог спрата зграде, који су чинили предсобље, пет соба, санитарије, степениште и половина таванских просторија, а годишња закупнина је износила 600 динара. Станични намјештај и столарију израдио је сарајевски столар Милан Дурсун.[822]

Стална бактериолошка станица у Бањалуци основана је у октобру 1925, а са радом је почела 23. јануара идуће године. То је била засебна и потпуно самостална здравствена установа, чији је почетни рад представљао модерну хигијенску установу у Бањалуци. Њена просторна надлежност је обухватала 18 срезова Босанске Крајине: Бањалуку, Бихаћ, Босанску Градишку, Босанску Дубицу, Босански Нови, Босанску Крупу, Босанску Костајницу, Босански Петровац, Цазин, Дрвар, Кључ, Котор Варош, Козарац, Приједор, Прњавор, Сански Мост, Стари Мајдан и Велику Кладушу. Праћено је кретање 18 заразних болести.[823]

---

[820] Исто, 173.
[821] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1941*, 11.
[822] АБиХ, ИМНЗ, бр. 7.702/1924.
[823] Исто, бр. 5.539/1926 и 836/1927; Ч. Алексић, *нав. дјело*, 7, 46, 47.

За првог шефа Сталне бактериолошке станице у Бањалуци именована је у децембру 1925. др Олга Аристархова, која је до тада радила у Државној бактериолошкој станици у Суботици. У Бањалуци је њена мјесечна плата износила 4.500 динара, у коју је улазило 3.000 динара мјесечног хонорара и 1.500 динара епидемијског додатка. Али, она је већ у фебруару 1926. тешко обољела од реуматоидног артритиса, па Станица није прегледала од 2. фебруара до 15. јула 1926, осим што је сестра помоћница вршила микроскопске прегледе на маларију. Сложенији прегледи обављани су у Епидемиолошком заводу у Загребу и Сталној бактериолошкој станици у Тузли.[824] Дужност шефа Станице послије др Аристархове преузео је од 1. септембра 1926. до 1. јуна 1928. др Жика Јакшић,[825] док су дезинфектори Сталне бактериолошке станице били Шефкија Корјенић од 5. маја 1927. до 1928. и Селим Одобашић од 1. августа 1927. до 21. јуна 1928.[826]

Стална бактериолошка станица у Бањалуци пратила је током 1926. године кретање дизентерије у срезовима Босанска Градишка и Приједор, трбушног тифуса у срезовима Бањалука и Босански Петровац и антракса у срезовима Бањалука и Кључ, а вршила је и прегледе микроскопске, бактериолошке, серолошке и на Васерманову реакцију. За преглед је добијала материјале од љекара из бањалучке и бихаћке области. У табеларним извјештајима које је Станица подносила Инспекторату Министарства народног здравља у Сарајеву за 1926. годину, наведено је обављање прегледа: 436 микроскопских, 127 бактериолошких, 259 серолошких, 17 осталих и 247 Васерманових реакција. Она је извршила асанацију мочваре на Бањалучком пољу, која је била легло маларије, помоћу Врбаског кола јахача, Хидротехничког одјељка и Врбаске дивизије.[827]

За издржавање, рад и уређење Бактериолошке станице у Бањалуци у 1929/30. години издвојено је из буџета Министарства народног здравља Краљевине СХС 65.000 динара.[828]

У историји здравства Бањалуке значај Сталне бактериолошке станице био је у томе што је она била прва здравствена установа у којој се вршила научно-практичним

---

[824] Стална бактериолошка станица у Тузли је основана у октобру 1923. Dr. Robert Fried, *Rad socijalno medicinskih ustanova u Tuzli u godini 1923.–1927.*, tisak Zakladne tiskare Narodnih novina u Zagrebu, 1928, 18, 40, 115.

[825] АБиХ, ИМНЗ, бр. 1.8579/1925, 20.027/1925 и 836/1927.

[826] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1941*, 12, 50, 63.

[827] АБиХ, ИМНЗ, бр. 836/1927.

[828] *Буџет расхода Министарства народног здравља Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1929./30. годину*, Сарајево 1929, 41; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1929./30. годину*, Сарајево 1929, 267.

методима идентификација узрочника заразних болести и што се обављала борба за сузбијање њихове масовности.[829]

Станицу је у марту 1928. Министарство народног здравља претворило у Епидемиолошко одјељење Дома народног здравља у Бањалуци.[830]

Дом народног здравља у Бањалуци

За оснивање првих домова народног здравља у Краљевини СХС велику заслугу имао је проф. др Андрија Штампар, велико име југословенске медицине и тадашњи начелник Одјељења за расну, јавну и социјалну хигијену Министарства народног здравља. На његову иницијативу основано је у Краљевини СХС од 1920. до 1925. око 250 хигијенских и социјално-медицинских установа.[831]

Са формирањем првих домова народног здравља у Краљевини СХС 1923. њихов рад пројектован је у два правца: превенција и унапређење здравља становништва.[832] А послије организације хигијенске службе на новој основи, престала је са радом већина сталних бактериолошких станица, јер су, са оснивањем домова народног здравља, епидемиолошких завода и хигијенских завода, постале одјељења ових установа.[833]

Дом народног здравља у Бањалуци основан је Рјешењем Министарства народног здравља од 29. децембра 1926. као прва савремено конципирана јавна социјално-медицинска и хигијенска установа на подручју града. Истим рјешењем одобрена је и градња Дома, за који је ситуациони план земљишта израдила, на иницијативу Обласне санитетске управе, бањалучка Грађевинска секција, која је овај план доставила 25. јануара 1927. Обласној санитетској управи у Бањалуци.[834]

На сједници Градског вијећа Бањалуке од 15. маја 1927. једногласно је закључено да Градска општина уступи бесплатно земљиште које се налазило иза Општинске болнице. Ово земљиште су, између више постојећих локација, изабрали др Димитрије Марковић, обласни санитетски инспектор (референт), и др Ејуб

---

[829] Ч. Алексић, *нав. дјело*, 46–47.

[830] B. Konstantinović, *нав. дјело*, 173; *Социјално-медицински преглед*, Београд, год. I, март–април 1930, бр. 2, 50.

[831] M. Zebec, S. Vuletić, A. Budak, *Škola narodnog zdravlja "Andrija Štampar"*, 11.

[832] I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 158–159.

[833] B. Konstantinović, *нав. дјело*, 173.

[834] АРСБЛ, ВЖВО (5), 92, 22; АБиХ, ИМНЗ, бр. 4.905/1927; Ч. Алексић, *нав. дјело*, 7.

Мујезиновић, примаријус и управник Општинске болнице. За изградњу темеља Дома је Градско вијеће дало кредит од 50.000 динара.[835]

На изграђеном темељу је подигнут дрвени монтажни павиљон, тзв. Декерова (Döcker) барака (дрвена зграда од љепенке), величине 47 са 10 м, коју је обезбиједило и опремило Министарство народног здравља као "немачки репарациони артикл". Дом је имао ходник, три санитарне и 20 мањих и већих просторија.[836]

Стална бактериолошка станица је, по наређењу Министарства народног здравља из марта 1928. о прикључењу Дому народног здравља, постала његово Епидемиолошко (бактериолошко) одјељење. Због унутрашњих грађевинских радова у Дому народног здравља, почела су новоустановљена одјељења са радом у октобру 1928, а одјељења са општом и венеричном амбулантом, школском поликлиником и Антитуберкулозни диспензер у новембру исте године.[837]

Опремање Дома народног здравља у Бањалуци дјелимично је финансирано из Рокфелерове фондације. Она је, на основу извјештаја Министарства народног здравља, послала у Босну и Херцеговину 1928. свог представника "да се на лицу места увери о најхитнијим потребама и могућностима рада".[838]

Љекар Дома народног здравља у Бањалуци др Рафаел Нахмијас ангажован је на сузбијању ендемског сифилиса у Врбаској области од марта до септембра 1928.[839]

Рад Дома народног здравља је у јануару 1929. проширен отварањем Антирабичног одјељења и оснивањем Државне амбуланте за сузбијање ендемичног сифилиса у Тешњу. Од почетка те 1929. године у Дому су потпуно уређени Бактериолошко одјељење, Школска поликлиника са зубним одјељењем и купатилом, Општа и венерична амбуланта са одјељењем за антирабично лијечење и Антитуберкулозни диспензер. У надлежности Дома, поред амбуланте у Тешњу, била је и Антималарична станица у Босанској Градишци.[840]

---

[835] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1941,* 14.

[836] АРСБЛ, 9, 40, бр. 18.925/1931; Н. М. Б., *Још ове јесени Бања Лука ће добити нову зграду за Хигијенски завод*, у: *Време*, Београд, год. XI, 28. јул 1931, бр. 3.437, 7.

[837] *Социјално-медицински преглед*, Београд, год. I, март–април 1930, бр. 2, 50.

[838] Средствима Рокфелерове фондације у износу од 20.000 динара су основани или опремљени домови народног здравља у Бихаћу, Бањалуци, Травнику, Мостару и Пљевљима. *Međunarodni sanitarni poslovi*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije,* Beograd 1933, 311.

[839] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији,* 126.

[840] *Социјално-медицински преглед*, Београд, год. I, март–април 1930, бр. 2, 50.

У Бактериолошком одјељењу Дома народног здравља у Бањалуци прегледано је 1927. године 5.573 лица, а сљедеће 5.720, чији се број 1929. смањио на 3.663 особе.[841]

За издржавање, рад и уређење домова народног здравља у Бањалуци и Бихаћу издвојено је из буџета Министарства народног здравља Краљевине СХС 1929/30. године 230.000 динара.[842]

Доношењем *Закона о банској управи* новембра 1929. године Дом народног здравља у Бањалуци је претворен у Хигијенски завод, а дотадашњи управник Дома народног здравља др Гавро Вујичић преузео је дужност његовог управника. Усљед недостатка одговарајућег простора, Хигијенски завод је смјештен у раније неусловне просторије Дома народног здравља у Бањалуци.[843]

Поред управника др Гавре Вујичића, љекари Дома народног здравља у Бањалуци били су др Рафаел Нахмијас од 1. марта 1928. до 6. септембра 1928, др Бланка Манцони у Школској поликлиници од 24. септембра 1928. до 1929. и др Велимир Човић у Антитуберкулозном диспанзеру од 27. септембра 1928. до 1929, а дезинфектори Шефкија Корјенић од 1926. до 1929. и Селим Одобашић до 21. јуна 1928.[844]

Хигијенски завод у Бањалуци

Оснивање, организација и рад Завода

У оснивању Хигијенског завода у Бањалуци, према Бранку Загорцу, важну улогу имала је подјела Краљевине Југославије на бановине и формирање Врбаске

[841] *Исто*, новембар–децембар 1930, бр. 6, 154–156.

[842] *Буџет расхода Министарства народног здравља Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1929./30. годину*, 41; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1929./30. годину*, 267.

[843] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 26. децембар 1929, бр. 303, 1; С. Милосављевић, *Мемоари – Бановање*, 26.

[844] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1941*, 16, 54, 72, 75, 99.

бановине са Бањалуком као бановинским центром. Тако је он, каже Загорац, био "тековина, добивена оснивањем Бановине".[845]

Хигијенски завод у Бањалуци основан је 7. новембра 1929, на основу *Закона о банској управи*, претходним спајањем Сталне бактериолошке станице са Домом народног здравља и његовим претварањем у "хигијенски завод за територију Врбаске бановине". За здравство новоосноване бановине је представљао централну хигијенску установу, са веома широким дјелокругом ванболничког рада, и као такав је представљао "најзначајнији догађај у историји здравствене културе овог подручја".[846]

Бану Врбаске бановине у Бањалуци био је потчињен Хигијенски завод и све хигијенске установе, а преко њега је вршена сва хигијенска служба на територији Бановине.[847] У стручном погледу, Хигијенском заводу у Бањалуци били су подређени домови народног здравља у Бихаћу, Босанској Градишци, Добоју и Јајцу са здравственим станицама у Врнограчу, Козарцу, Маглају, Оџаку, Отоци, Тешњу, Новој Тополи, Личком Петровом Селу, Омарској, Сводној, Пискавици и Босанском Петровом Селу и амбуланте на простору Врбаске бановине. У његов ужи рејон спадали су срезови Бањалука, Босански Нови, Приједор, Прњавор, Сански Мост, Кључ и Котор Варош, док су остали срезови Бановине били у надлежности домова народног здравља у Бихаћу, Босанској Градишци, Добоју и Јајцу.[848]

У двоструком раду Хигијенског завода, прво амбулантног, обављао се преглед и лијечење, а други, превентивни, састојао се од теренског сузбијања епидемија, маларије, ендемичног сифилиса и асанационих мјера. На подручју Бановине у дјелокруг рада Завода улазила су питања личне, социјалне и генеративне хигијене, проучавања и поучавања народа, асанација, испитивања и сузбијања заразних болести, организације, оснивања и надзора над свим хигијенским установама и друга.[849]

---

[845] Б[ранко] Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1.

[846] Чл. 41 *Закона о банској управи* од 7. новембра 1929, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 7. новембар 1929, бр. 261–CV, 1.956; *Социјално-медицински преглед*, Београд, год. I, март–април 1930, бр. 2, 33, 50; В. Јеловац, *Биланс 8-месечног рада управе Врб. бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 3. октобар 1930, бр. 45, 5; Ч. Алексић, *нав. дјело*, 48.

[847] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 7.

[848] Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1; *Uputstva o antirabičnom cepljenju u Vrbaskoj banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 20. март 1941, бр. 1.781, 3.

[849] Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1; *Рад Хигијенског завода у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. август 1933, бр. 10.330, 5.

Хигијенски завод је, усљед недостатка одговарајућег смјештаја, радио првих година са тешкоћама у неусловним просторијама ранијег Дома народног здравља у Бањалуци.[850] Потреба градње нове зграде Хигијенског завода нагло се осјетила већ 1931. усљед формирања више нових одјељења. За потребе рада Одјељења за заштиту мајки и дјеце узета је једна половина зграде Градске болнице, док су у другој половини били већ раније смјештени Хемијско и Бактериолошко одјељење. За смјештај техничког материјала изнајмљиване су посебне просторије. О недостатку простора најбоље говоре тешкоће у смјештању техничког материјала и Амбуланте за венеричне болести, као и смјештај Антитуберкулозног диспанзера у једну малу и нефункционалну собу.[851]

Ипак је у саставу Хигијенског завода радило крајем 1931. више одјељења: Бактериолошко-епидемиолошко, Школска поликлиника са купатилом и Зубним одјељењем, Антитуберкулозни диспанзер, Општа и венерична амбуланта, Санитетско-техничко одјељење, Хемијско одјељење, Одјељење (завод) за заштиту матера и дјеце и Домаћичка школа. Било је планирано и оснивање одјељења за статистику и хигијенску пропаганду и хигијенско-просвјетни рад, али она, због недостатка стручног особља, нису основана до краја те 1931. године. Нешто касније је установљен Хигијенски музеј са покретном изложбом.[852]

Заводски расходи (лични и материјални) износили су у државном и бановинском буџету 1931. године 4.691.875 динара и били су мањи за 3.324.573 динара у односу на претходну 1930. годину.[853]

Због недовољног броја запослених, Епидемиолошко-бактериолошко одјељење Хигијенског завода вршило је претежно микроскопско-бактериолошке прегледе у лабораторији, док су превентивне мјере биле препуштене среским и општинским љекарима. Завод у Бањалуци је 7. маја 1930. упутио свим среским начелницима и Дому народног здравља у Бихаћу позив да пријављују на вријеме заразне болести на свом подручју, јер се дешавало "да се често пута епидемије великих размера откривају сасвим случајно и то обично, пошто је болест покосила велики број жртава". За најодговорније означени су приликом провођења ових мјера сресни љекари, који су били дужни да "најстриктније" примјењују *Правилник о пријављивању заразних*

---

[850] С. Т. Милосављевић, *Мемоари – Бановање,* 26.

[851] *Социјално-медицински преглед*, Београд, год. III, септембар–октобар 1932, бр. 5, 133.

[852] *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1931/32. годину*, Сарајево 1931, 534–535.

[853] *Социјално-медицински преглед*, Београд, год. III, септембар–октобар 1932, бр. 5, 133–134.

болести и *Закон о сузбијању заразних болести*.[854] Завод је, у циљу што успјешнијег сузбијања заразних болести, снабдио све среске љекаре неопходном количином најнужнијих серума и вакцина. У циљу сузбијања разних епидемија предузиман је читав низ превентивних мјера, као што су вакцинације против трбушног тифуса, шарлаха и дифтерије и дезинфекције бунара.[855]

У циљу упознавања са модерном медицином, Завод је у јесен 1930. упутио 20 среских и општинских љекара из Врбаске бановине у Загреб на двонедјељни курс из имунологије и епидемиологије у Хигијенски завод са Школом народног здравља.[856]

У Заводу је Школска поликлиника радила у два одјељења: Амбуланти за систематске и амбулантне прегледе ученика, са купатилом, и Зубном одјељењу. Поликлиника се 1931. старала, поред амбулантног лијечења обољелих ђака, и о њиховом социјално-хигијенском стању.[857]

Антитуберкулозни диспанзер је прикупљао податке о обољелим од туберкулозе, која је представљала највећи здравствени проблем Врбаске бановине. Рад Диспанзера био је, усљед недостатка стручног особља, више амбулантни а мање социјални. Прегледи ове болести, вршени су поред Диспанзера, и по кућама. Након прегледа и пружене медицинске помоћи, обољели су упућивани на даљње лијечење у болнице, опоравилишта и љечилишта.[858]

У Општој и венеричној амбуланти прегледани су кожни и венерични болесници и лијечени антирабични случајеви. Ове двије амбуланте су због недостатка стручног особља и простора, у почетку радиле као једна, а касније су раздвојене. Велики здравствени проблем Врбаској бановини представљао је ендемски сифилис. Број заражених, који се водио у евиденцији код Краљевске банске управе у Бањалуци,

---

[854] Хигијенски завод – свим среским начелницима и Дому народног здравља, Бихаћ, Бања Лука, 7. маја 1930, бр. 1.932/30, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 15. мај 1930, бр. 25, 2.

[855] В. Јеловац, *Биланс 8-месечног рада управе Врб. бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 3. октобар 1930, бр. 45, 5; *Стање народног здравља у Врбаској бановини и радови на асанацији у месецу марту и априлу 1931. год.*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 14. мај 1931, бр. 20, 2; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1.

[856] *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1.

[857] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 21.

[858] Исто.

крајем 1938. износио је 20.346. По броју заражених од ове болести Врбаска бановина је била на првом мјесту у Краљевини Југославији.[859]

У Санитетско-техничком одјељењу, са обимним надлежностима, већина се односила на асанације и снабдијевање водом безводних крајева, што је представљало "први и основни услов за подизање општих здравствених и хигијенских прилика на селу", затим подизање сеоских купатила и здравствених станица, амбуланти, домова народног здравља и слично. Одјељење се држало "строго и конзеквентно" принципа да у свим радовима што више учествује народ бесплатним радом, превозом и узимањем бескаматних зајмова. Министарство социјалне политике и народног здравља је обезбиједило Хигијенском заводу у Бањалуци за изградњу водовода у селима, односно набавку водоводних цијеви, кредит у износу од 5.500.000 динара код Државне жељезаре у Варешу.[860] У раздобљу од 1932. до 1938. утрошено је на санитетско-техничке радове Завода 10.405.638 динара. У том раздобљу су изграђена 224 објеката, од којих је било 77 бунара, 37 водовода, 98 цистерни и каптажа врела и 12 других објеката.[861]

Хемијско одјељење (лабораторија) је прегледало воду и животне намирнице из цијеле Врбаске бановине. Одјељење за заштиту мајки и дјеце добило је одсјеке – Савјетовалиште за трудне жене и Дјечији диспанзер, са Савјетовалиштем за мајке одојчади и мале дјеце и Дјечијом поликлиником као пододсјецима. Завод је велику пажњу посвећивао хигијенској пропаганди и народном просвјећивању, у ком је циљу становништву подијељен обиман пропагандни материјал у виду књига, брошура, летака и плаката и одржан велики број предавања у селима и градовима и курсева за учитеље, општинске биљежнике и соколске прваке. При Заводу, Домаћичка школа се издржавала из "Фонда Њ. В. краљице Марије". Школа је за сеоске дјевојке организовала велики број предавања и курсева, а сваки је трајао од четири до пет мјесеци. Отворен је велики број ђачких трпеза у којима су сиромашни ђаци добијали дневно три оброка. У просторијама Завода у Бањалуци одржавани су течаји за добровољне болничарке. У његовом саставу дјеловало је и јавно купатило, које је било већином ђачко, док је грађанима био приступ омогућен петком и суботом.[862]

---

[859] Исто, 21–22.

[860] *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1.

[861] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 22.

[862] *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске*

За потребе епидемијске и санитетско-техничке службе Завод је набавио два путничка аутомобила марке шевролет и по један аутомобил марке шкода и олимпија. У замјену за два стара шевролета, добијен је 1939. од Краљевске банске управе Врбаске бановине полутеретни аутомобил марке мерцедес.[863]

При Хигијенском заводу у Бањалуци основано је 1934. Одјељење за ветеринарску епидемиологију са задатком да обавља специјалистичку дјелатност у области ветеринарске медицине на подручју Врбаске бановине, односно да правовремено открива, дијагностикује, сузбија и искорјењује заразне и паразитске болести животиња, од којих су многе биле зоонозе.[864] За ветеринарског приправника Хигијенског завода у Бањалуци у јуну 1934. постављен је др Васо Бутозан, дотадашњи асистент Ветеринарског факултета у Загребу.[865] Назив Одјељења за ветеринарску епидемиологију промијењен је наредбом министра сељачког господарства НДХ од 10. јануара 1942. у Сточарско-здравствени завод у Бањалуци.[866]

Усљед недостатка витамина у народној исхрани, почео је Хигијенски завод у Бањалуци 1938. да проучава ово питање, а наставио и у наредној години. На основу тих испитивања, 1939. установљена је 328 случајева рахитиса, 51 пелагре, 17 скорбута, осам тетанија, четири морб. Wörlhoffii, по два Möller-Barlow и полинеуритиса, због недостатка витамина А (хеморалопија пет), витамин Б (пелагра 51, полинеуритис два), витамин Ц (скорбут 17, морб. Wörlhoffii четири, морб. Möller-Barlow два) и витамина Д (рахитис 328, тетанија осам).[867]

новине, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1; *Bolničarski tečaj za dame vodiće sanitetski major g. dr. Radoslav Jovanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. фебруар 1936, бр. 924, 3; *Bolničarski tečaj za dame počinje radom*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. фебруар 1936, бр. 924, 3; *Исто*, 15. фебруар 1936, бр. 925, 3; *Исто*, 16. фебруар 1936, бр. 926, 4; *Važnost dobrovoljnih bolničarki kod Društva Crvenog krsta*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 16. фебруар 1936, бр. 926, 3; *Juče je otvoren dobrovoljni ženski bolničarski tečaj*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. фебруар 1936, бр. 928, 3; *Banja Luka je dobila još jedno javno kupatilo*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 11. март 1936, бр. 945, 3; *Испит на течају за добровољне болничарке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 6. мај 1936, бр. 987, 3; *Dokumenta o napretku Vrbaske banovine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 30. август 1936, бр. 1.076, 2; *Рад Хигијенског завода у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. август 1933, бр. 10.330, 5; *Социјално-медицински преглед*, Београд, год. II, март–април 1931, бр. 2, 36; *Исто*, год. III, септембар–октобар 1932, бр. 5, 134, 137, 138, 140; *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1936*, Београд 1937, 206; *Godišnjak o narodnom zdravlju i radu zdravstvenih ustanova i organa 1937–38*, Beograd 1939, 49, 102, 133–134.

[863] АРСБЛ, 9, VI, 15, 100.

[864] *Монографија седамдесет година Ветеринарског института Републике Српске "Др Васо Бутозан" у Бањој Луци 1934–2004*, Бања Лука, јун 2004, 9, 23, 24, 26, 27, 43.

[865] *Гласник Министарства пољопривреде*, Београд, год. XII, јули 1934, св. 7, 227; *Монографија седамдесет година Ветеринарског института Републике Српске "Др Васо Бутозан" у Бањој Луци 1934–2004*, 13, 23, 24.

[866] *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 12. siečnja 1942, br. 9, 1.

[867] *Socijalno medicinski rad*, у: *Godišnjak o narodnom zdravlju i radu zdravstvenih ustanova i organa 1939*, Beograd 1940, 29.

Посљедњи велики догађај у просторијама бањалучког Хигијенског завода у овом раздобљу било је одржавање тродневне Конференције представника здравствених установа о здравственим приликама у Врбаској бановини. У присуству директора и шефова одјељења Хигијенског завода у Бањалуци и свих управника домова народног здравља из Врбаске бановине, одржана је од 10. до 12. фебруара 1941. конференција чији је циљ био да се створи сарадња "у раду свих здравствених установа и њиховог особља на побољшању здравственог стања становништва Босанске Крајине".[868]

Ову Конференцију отворио је директор Хигијенског завода др Иван Грујић, поздрављајући др Михаила С. Вујичића, начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље при Краљевској банској управи Врбаске бановине и истицањем "његове велике заслуге за напредак у раду Хигијенског завода и његових установа". У обраћању је начелник др Вујичић нагласио да се приликом подизања здравства у Врбаској бановини наилазило на велике потешкоће због "помањкања здравствених установа, стручног особља и новчаних средстава" и да су, због географских прилика Врбаске бановине и њене пасивности, љекари нерадо одлазили у поједине срезове на службу.[869]

Послије званичног отварања настављен је рад под предсједавањем директора др Грујића. На конференцији је укупно поднесено 12 реферета.[870]

Првог дана реферате су поднијели: др Велимир Човић о проблемима туберкулозе у Врбаској бановини, др Хајим Леви о сузбијању ендемског луеса (сифилиса), др Осман Дерања о сузбијању маларије и др Станко Сиелски о сузбијању паразитарних обољења и вашљивости. Највише се дискутовало о питању туберкулозе, због њене врло велике распрострањености у Врбаској бановини.[871]

Другог дана конференција је наставила рад подношењем првог реферата др Васе Бутозана о сузбијању зооноза, затим др Даринке Милосављевић-Човић о заштити здравља школске дјеце, др Маргите Херцл о заштити здравља одојчади и мале дјеце и др Ивана Грујића о сарадњи између хигијенских и осталих здравствених

[868] *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.
[869] *Исто*.
[870] *Исто*.
[871] *Исто*.

установа и љекарима у јавној служби. И у вези са овим рефератима услиједила је жива дискусија.[872]

Трећег дана рада реферате су поднијели: др Перо Стјепановић о хигијенској пропаганди у народу, др Јекатерина Шишлова-Меркулова о санитетској обавјештајној служби, инг. Виктор Зелински о санитетско-техничкој служби и инг. Ернест Трамер о исхрани народа и контроли животних намирница. На основу пријеподневних излагања и дискусија донесена је послије подне посебна резолуција.[873]

У резолуцији је као главни здравствени проблем Врбаске бановине наведена туберкулоза. Како Врбаска бановина није имала ниједан санаторијум или болницу за туберкулозне болеснике, тражено је за ове потребе хитно оспособљавање новоподигнутог љечилишта у Санском Мосту, али и оснивање Одјељења за туберкулозне при Државној болници у Бањалуци. У вези са сузбијањем полних болести, које су ширене проституцијом, тражена је сарадња са управним властима и строга забрана илегалне проституције, затим планско и систематско сузбијање маларије, која се ширила у крајевима уз ријеке Саву и Босну.[874]

Као важно питање од интереса за здравље школске дјеце, указано је на потребу већег обраћања пажње исхрани и хигијени по школама и кућама. У том смислу је требало саградити нова опоравилишта у околини Бањалуке и Бихаћа, а у циљу сузбијања смртности мале дјеце и одојчади истакнута је потреба подизања цијеле мреже дјечијих диспанзера у Врбаској бановини и изградње завода за здравствену заштиту матера и дјеце у Бањалуци, као централне установе у Врбаској бановини. На крају резолуције наглашена је, као једна од најважнијих мјера у напретку хигијене на селу и сузбијања заразних болести у Врбаској бановини, потреба за још јачом акцијом на подизању санитетско-техничких објеката, од којих је до почетка 1941. Хигијенски завод у Бањалуци изградио преко 500.[875]

Изградња нове зграде Завода

Потреба за изградњом нове зграде Хигијенског завода у Бањалуци јавила се одмах послије његовог оснивања. На прву иницијативу за изградњу нове зграде

---

[872] *Исто*.

[873] *Исто*.

[874] *Туберкулоза је узела великог маха у градовима и селима Врбаске бановине*, у: *Време*, Београд, год. XXI, 14. фебруар 1941, бр. 6.845, 7.

[875] *Исто*.

Хигијенског завода у Бањалуци, коју је поднио директор др Гавро Вујичић, обезбиједиле су власти код Филијале Државне хипотекарне банке у Бањалуци 2.000.000 динара кредита. На расписани конкурс за израду идејне скице нове зграде пријавио се 21 аутор. Оцјењивачки жири одабрао је четири најљепша идејна рјешења, а прву награду, од 15.000 динара, освојио је брачни пар Зоја[876] и Селимир Думенгјић (Думенџић),[877] архитекти из Загреба, другу награду од 9.000 динара Маријан Ивезић, млади студент архитектуре у Бечу, трећу од 6.000 динара Ернест Вајсман, архитекта из Загреба, док је четврта идејна скица – рад Драгомира Симића из Бањалуке – награђена са 5.000 динара. Ниједна од награђених скица није била проглашена "фундаменталном", већ је на основу уговора са награђеним конкурентима требало израдити једну комбинацију од четири откупљена рада.[878] Од ове четворице награђених радова, требало је одабрати и један који би послужио и за изградњу нове зграде Хигијенског завода на Цетињу.[879]

У Оцјењивачком суду за оцјену идејних скица за зграду Хигијенског завода у Бањалуци били су директор др Гавро Вујичић, др Миливоје Панковић и инжењери

[876] Зоја Петровна Непенина, удата Думенгјић, хрватска је архитектица (Одеса, 31. децембра 1904 – Загреб, 14. маја 2000). Студије архитектуре завршила је 1927. на Архитектонском одјелу Техничког факултета у Загребу. Аутор је опуса од 188 пројеката различитих типологија. Највећи допринос остварила је на пољу архитектуре здравствене медицине. Њене важније грађевине су: Школа сестара помоћница и интернат у Млинарској улици у Загребу (1938–1941), опште болнице у Сплиту (1951–1975) и Огулину (1975), домови здравља у Загребу (Чрномерец 1953, Трње 1953. и Медвешчак 1960), Кутини (1953–1957) и Омишу (1957–1959), Средња медицинска школа у Карловцу (1975) итд. Лауреат је награде за животно дјело "Виктор Ковачић" (1979) и "Владимир Назор" (1995). Zrinka Barišić Marenić, Karin Šerman, Andrej Uchytil, *Paviljonski sklop Dječijeg lječilišta tuberkuloze Strmac-Šumetlica u Slavoniji*, у: *Prostor*, znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, Zagreb 2011, 82–83; Z. Barišić Marenić, *Opća bolnica u Splitu (1951.–1969.) arhitektice Zoje Dumengjić*, у: *Prostor*, Zagreb 2014, 19.

[877] Селимир Думенгјић, хрватски архитекта (Велика крај Пожеге, 30. јануара 1903 – Загреб, 9. новембра 1983). Студије архитектуре завршио је 1927. на Архитектонском одјелу Техничког факултета у Загребу. Посветио се пројектовању здравствених установа и изради норматива за њихову градњу. Његове важније грађевине су: Поликлиника у Ђакову (1929), Хигијенски завод у Бањалуци (1931, са: З. Думенгјић, дјелимично измијењено), обнова изгорјелог села Доњи Краљевец (1934–1938, са: Б. Теодоровић), стамбена зграда Рачић–Думенгјић у Загребу (1939–1940, са: З. Думенгјић), Здравственотехнички лабораторијe Хигијенског завода Школе народног здравља у Загребу (1940), Општа болница у Зајчевој улици у Загребу (1950, реконструкција и доградња), Виша школа за социјалне раднике у Загребу (1953), реконструкција и доградња Опште болнице у Госпићу (1953), Дјечија болница клиничког типа у Титограду (1954–1961, са: З. Думенгјић), Болница за душевне болести на Рабу (1954–1955), Дом Црвеног крста у Велом Лошињу (1955–1961) и Индустријска амбуланта Крапинске текстилне индустрије у Крапини (1966). Добитник је Повеље заслужног члана Савеза архитеката Хрватске за изванредне заслуге (1965). Z. Barišić Marenić, K. Šerman, A. Uchytil, *Paviljonski sklop Dječijeg lječilišta tuberkuloze StrmacŠumetlica u Slavoniji*, 81.

[878] Н. М. Б., *Још ове јесени Бања Лука ће добити нову зграду за Хигијенски завод*, у: *Време*, Београд, год. XI, 28. јул 1931, бр. 3.437, 7.

[879] *Исто*.

Отон Штајхауз (Штајнхауз)[880] и Славиша Вајнер, који је у овој установи радио на санитетским и водоопремним пословима.[881]

Послије израде идејног рјешења одржана је 21. децембра 1931. у Техничком одјељењу Краљевске банске управе Врбаске бановине у Бањалуци прва офертална лицитација по ревидираној предрачунској цијени од 1.123.895,88 динара за изградњу нове зграде Завода, на коју се пријавило 12 понуђача.[882] За изградњу је најповољнију понуду дао инжењер Стојан Боровница из Бањалуке, која је износила 871.019,31 динара и била 22,5 одсто мања од предрачунске цијене.[883]

Министарство грађевина Краљевине Југославије поништило је 11. јануара 1932. прву офертaлну лицитацију за изградњу нове зграде Завода јер није била објављена у складу са *Законом о државном рачуноводству*. Зато је предложило Техничком одјељењу Краљевске банске управе Врбаске бановине да се распише и одржи друга офертална лицитација у року од 20 дана по истом предрачуну и условима, с тим да се узму у обзир само понуде ниже од 871.019,31 динара, "као најниже цене добивене на претходној лицитацији".[884]

На основу рјешења Министарства грађевина од 11. јануара 1932. и Краљевске банске управе Врбаске бановине од 16. јануара исте године, одржана је 11. фебруара 1932. друга офертална лицитација, на коју су се пријавила три надметача,[885] а најповољнију понуду дало је Грађевинско предузеће инжењера Мате Црнића из Загреба, које је било спремно да наведени посао изврши за износ од 812.576,72 динара,

---

[880] Отон Штајнхауз је био инжењер Хигијенског завода у Бањалуци од 21. августа 1930. до 5. маја 1932, када је уважена његова оставка на државну службу. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 29. октобар 1930, бр. 248, 1; *Исто*, год. XIII, 30. април 1931, бр. 96, 2; *Исто*, год. XIV, 13. јун 1932, бр. 132, 2.

[881] *Исто*, год. XIII, 30. април 1931, бр. 96, 2; M. Vukmanović, *нав. рад*, 107.

[882] На прву лицитацију пријавили су се сљедећи понуђачи: Лазар Манојловић из Параћина (1.015.327,54 динара или 9,66 одсто попуста), Грађевинско предузеће Саксида и друг из Љубљане (938.453,06 динара или 16,50 одсто попуста), Никола Кнез из Грижана (1.009.258,50 динара или 10,2 одсто попуста), Стојан Боровница из Бањалуке (871.019,31 динара или 22,5 одсто попуста), Александар Вулић из Бањалуке (953.625,65 динара или 15,15 одсто попуста), Мате Црнић из Загреба (893.497,22 динара или 20,5 одсто попуста), Грађевинско предузеће "Пробуда" из Љубљане (966.550,46 динара или 14 одсто попуста), Марин Безић из Загреба (874.166,22 динара или 22,22 одсто попуста), Јосип Соравиа из Бањалуке (972.169,93 динара или 13,5 одсто попуста), Хилмија Бешлагић из Бањалуке (954.187,60 динара или 15,1 одсто попуста), Коста Шијачки из Београда (997.120,42 динара или 11,28 одсто попуста) и Стеван Ф. Тоболар из Београда (925.415,87 динара или 17,66 одсто попуста). АРСБЛ, 9, V, 40, бр. 7.850/1931.

[883] АРСБЛ, 9, V, 40, бр. 7.850/1931.

[884] Исто.

[885] На другу лицитацију су се пријавили: Марин Безић из Загреба са понудом од 842.921,91 динара, Мате Црнић из Загреба са понудом од 812.576,72 динара и Стојан Боровница из Бањалуке са понудом од 870.794,53 динара. АРСБЛ, 9, V, 40, бр. 7.850/1931.

или са попустом од 27,7 одсто у односу на предрачунску цијену.[886] Тако је Рјешењем Министарства грађевина од 8. марта 1932. изградња зграде Завода повјерена загребачком предузимачу Мати Црнићу, који је исти посао и обавио.[887]

Декоративни сликар (собосликар) Херман Гајер из Бањалуке извршио је спољно и унутрашње фарбање ("личење") зграде Хигијенског завода.[888] Грађевинско предузеће инжењера Марина Безића из Загреба обавило је гвожђарске и завршне радове, изградило ограду и извршило поправке на новој згради.[889] Машинска (стројна) радиона за обраду дрвета из Бањалуке је извршила столарске и паркетарске радове.[890] Електричне инсталације свјетла и звона у згради увео је концесионирани електротехничар Лудвиг Штрајтенфелд (Streitenfeld) из Бањалуке.[891] Грађевинско предузеће Мате Црнића из Загреба уредило је терасу и двориште око зграде Завода.[892]

Сви радови на овој великој и модерној згради били су завршени у јесен 1932. Изградња зграде представљала је "једну од најважнијих тековина нове Бање Луке".[893] Зграда је свечано отворена 2. фебруара 1933. у присуству бана Светислава Тисе Милосављевића, свих начелника одјељења, шефова одсјека и инспектора у Краљевској банској управи Врбаске бановине. Том приликом о Хигијенском заводу бан Милосављевић је казао: "То је лепа, савремено и хигијенски уређена грађевина, за чије је подизање утрошено два милиона динара, а која је, поред осталог, и један од најлепших украса града Бање Луке".[894]

Послије изградње ове нове зграде, биле су у старој дрвеној згради Завода смјештене заводске установе: поједина амбулантна одјељења и школска поликлиника. За поправку старе зграде требало је издвојити 8.000 динара, а за уређење дворишта и прилазног пута 22.000 динара.[895]

Министарство социјалне политике и народног здравља је 12. септембра 1933. одобрило Хигијенском заводу у Бањалуци "да може саградити једну стају за покусне

---

[886] АРСБЛ, 9, V, 40, бр. 7.850/1931; Исто, VI, 15, 20, бр. 13.118/1932.
[887] Исто, V, 40, бр. 7.850/1931.
[888] Исто, V, 40, бр. 12.972/1931 (веза бр. 6.489/1931).
[889] Исто, V, 40, бр. 2.294/1932, бр. 3.639/1932, бр. 4.342/1932 и бр. 4.365/1932.
[890] Исто, V, 40, бр. 3.640/1932.
[891] Исто, V, 40, бр. 5.092/1932.
[892] Исто, V, 40, бр. 16.919/1932.
[893] *Отворен је нови дом Хигијенског завода у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 4. фебруар 1933, бр. 75, 4.
[894] С. Т. Милосављевић, *нав. дјело*, 263.
[895] АРСБЛ, 9, V, 40, бр. 18.322/1932.

животиње, потребне бактериолошком оделењу". Завод је крајем исте године планирао да поред гараже подигне шупу за дрва и дезинфекциони апарат.[896]

Хигијенски завод у Бањалуци је у септембру 1934. имао од некретнина: нову масивну зграду, стару репарациону Декерову дрвену бараку, дрвену гаражу прекривену цријепом и стају за покусне животиње. У старој дрвеној заводској бараци је 1934. требало извршити поправку прозора, подова, купатила и инсталација "због велике фреквенције амбуланати и због тога што је дрвена зграда, а није масивна". Поправке је обавио предузимач Иван Малинарић из Бањалуке.[897]

У старом Декеровом дрвеном павиљону били су у јуну 1935. смјештена амбулантна одјељења: Школска поликлиника, Дјечији диспанзер и Општа амбуланта. У циљу интензивне борбе против туберкулозе на подручју Врбаске бановине, Завод је приступио оснивању болничког одјељења за туберкулозне болеснике и проширењу постојећег Антитуберкулозног диспанзера. Предвиђено је било да се Антитуберкулозни диспанзер и болничко одјељење смјесте у стару заводску зграду, а да дотадашња амбулантна одјељења пређу у новоизграђену зграду, коју је требало доградити и мање уредити. И стару зграду са мањим адаптацијама требало је прилагодити новим потребама, али Санитетско-техничко одјељење Хигијенског завода није било у могућности израдити пројекте за наведене доградње и адаптације због недовољног броја техничког особља и због постојеће ангажованости на извођењу асанационих радова и због подизања здравствених установа широм Врбаске бановине. Зато је Завод 21. јуна 1935. замолио Техничко одјељење Краљевске банске управе Врбаске бановине да изради пројекте, достављајући му у прилогу планове постојећих зграда с програмом доградње и адаптација, које је било могуће извести на сјеверном или западном крилу зграде.[898]

У приземљу дограђеног објекта требало је смјестити Савјетовалиште за матере и дјецу, укупне површине 74 м^2, које је требало да посједује чекаоницу (30 м^2), амбуланту (20 м^2), собу за изолацију (14 м^2) и собу за кварц-лампу (10 м^2), а на првом спрату требало је смјестити Санитетско-техничко одјељење укупне површине 91 м^2, које је требало да има канцеларије за шефа одјељења (18 м^2), инжењера (18 м^2), техничара (30 м^2), за инструменте и копирање нацрта са прозором за замрачивање (10 м^2) и канцеларију за шефа Бактериолошког одјељења, која би била спојена са

[896] Исто, V, 40, бр. 16.797/1933.
[897] Исто, V, 40, бр. 14.966/1934.
[898] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 42.

лабораторијом (15 м^2). Укупна изграђена површина доградње требало је да износи између 115 и 120 м^2. Исто тако, требало је извршити адаптације унутар постојеће нове зграде, како би се прилагодила дограђеном простору. За доградњу нове зграде био је обезбијеђен кредит у износу од 200.000 динара. Адаптације на старој заводској згради, површине 484,1 м^2 (10,3 x 47), биле су везане за размјештај просторија, како би се добиле просторије за Антитуберкулозни диспанзер са чекаоницом (25 м^2), двије собе за медицинске сестре (12–15 м^2 + 18 м^2), боксови за свлачење (8 м^2), ординација (20 м^2), рендген (25 м^2), пнеумо-соба (205 м^2) и љекарска соба (20 м^2) и Болничко одјељење са неколико соба, у које је требало смјестити 27 кревета (202,5 м^2), собе за чисто рубље (10 м^2) и прљаво рубље (10 м^2), спуторијe (10 м^2), мала кухиња (15 м^2), спремница (8 м^2), соба за сестру (12 м^2) и просторија за послугу (16 м^2). Укупна површина диспанзера и болничког одјељења требало је да износи 433,5 м^2.

Послове доградње нове и адаптације старе зграде обавио је 1936, као најповољнији понуђач, овлашћени грађевинар и предузимач Никола Диховични из Београда.[899] Он је те године израдио жељезне носаче и кров на дограђеној новој згради Хигијенског завода у Бањалуци.[900]

У дограђеном крилу Хигијенског завода у Бањалуци довршење адаптације и доградње, инсталацију водовода, канализације, електричног освјетљења и централног гријања извели су предузимач Јосип Соравиа из Бањалуке, "Индустријско-техничко предузеће Б. Карфик" из Београда, фирма "Браћа Дивјак" из Бањалуке и "Техничка пословница и подузеће Калорифер" из Загреба.[901]

Након доградње и опремања нове зграде стара Декерова дрвена барака због дотрајалости је срушена.[902]

Запослени у Заводу

Дотадашњи управник Дома народног здравља др Гавро Вујичић постављен је за в. д. директора Хигијенског завода у Бањалуци Краљевским указом од 1. децембра

[899] Исто, V, 40, бр. 10.056/1935 и бр. 2.679/1936.
[900] Исто, V, 40, бр. 3.976/1936.
[901] Исто, V, 40, бр. 9.310/1936, 9.752/1936, 5.210/1938. и 5.261/1938.
[902] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 43.

1929, са одговорношћу за цијелу хигијену при Краљевској банској управи Врбаске бановине.[903]

Завод је запошљавао већ 1932. године 33 особе, од којих су били, поред директора Вујичића, високообразовани др Драгиња Ливњаковић-Панковић у Заводу за заштиту мајки и дјеце, др Маргита Херцл и др Даринка Милосављевић-Човић у Школској поликлиници, др Велимир Човић у Антитуберкулозном диспанзеру, др Миливоје Панковић у Амбуланти за венеричне болести и општу помоћ, инг. Богдан Лаковић[904] у Хемијском одјељењу, инг. Славиша Вајнер[905] и инг. Ибрахим Суљић[906] у Санитетско-техничком одјељењу.[907]

Иако се у Хигијенском заводу бројно стање особља стално повећавано, њега није било никад довољно, посебно љекара специјалиста и сестара помоћница,[908] што је рад ове установе успоравало. Истовремено је бањалучки Хигијенски завод био 1932, по броју запослених, убједљиво на посљедњем мјесту у Краљевини Југославији.[909] У априлу 1940. у Заводу је било запослено 20 жена, од којих девет сестара помоћница, седам административних службеница и четири служитељице дневничарке.[910]

Послије преласка др Вујичића у Београд, постављен је 8. октобра 1940. за директора бањалучког Хигијенског завода др Иван Грујић. Наређењем Министарства здравља и удружбе НДХ од 24. октобра 1944. именован је, умјесто др Грујића, др

---

[903] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 26. децембар 1929, бр. 303, 1; С. Т. Милосављевић, *нав. дјело*, 26.

[904] Богдан Лаковић је био инжењер (приправник и пристав) Хигијенског завода у Бањалуци до 28. јула 1936, када је премјештен по потреби службе у Централни хигијенски завод у Београду. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 29. новембар 1933, бр. 274, 1; *Исто*, год. XVIII, 13. август 1936, бр. 185, 1; *Исто*, год. XX, 23. септембар 1938, бр. 217, 3.

[905] Славиша Вајнер је био инжењер (чиновнички приправник и пристав) Хигијенског завода у Бањалуци од 1929. до 18. децембра 1935, када је по потреби службе премјештен у Хигијенски завод у Сарајеву. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Исто*, год. XIII, 30. април 1931, бр. 96, 2; *Исто*, год. XV, 23. мај 1933, бр. 115, 2; *Исто*, год. XVIII, 11. јануар 1936, бр. 7, 1; *Исто*, 1. септембар 1936, бр. 200, 1; *Исто*, год. XXI, 26. септембар 1939, бр. 219, 2.

[906] Ибрахим Суљић је био технички чиновник и виши технички пристав Хигијенског завода у Бањалуци од 7. јуна 1932. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 15. јул 1932, бр. 160, 1; *Исто*, год. XVI, 31. децембар 1934, бр. 302, 1; *Исто*, год. XXII, 4. мај 1940, бр. 102, 1; *Министарски декрети*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 21. јул 1932, бр. 29, 1.

[907] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 168–169; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 319–320; Ч. Алексић, *нав. дјело*, 49.

[908] *Социјално-медицински преглед*, Београд, год. III, септембар–октобар 1932, бр. 5, 133.

[909] *Organizacija saniteta u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 21.

[910] АРСБЛ, 9, VI, 12, 4, бр. 127/1940.

Роберт Фрид за в. д. управника Хигијенског завода и Завода за сузбијање ендемијског сифилиса.[911]

Високообразовано особље Хигијенског завода у Бањалуци у раздобљу од 1929. до 1941. чинили су љекари: др Милош Араницки, др Лудвик Бенчина, др Братислава Вељовић-Клајнхапл, др Гавро Вујичић, др Иван Грујић, др Анте Данчевић, др Григориј Иванович Јелатанцев, др Добринка Јоцић, др Мухамед Куленовић, др Хајим Леви, др Драгиња Ливњаковић-Панковић, др Бланка Манцони, др Даринка МилосављевићЧовић, др Дејан Орлић, др Видосава Павловић-Милетић, др Миливоје Панковић, др Славко Пиштељић, др Павле Радосављевић, др Смиљка Ракин, др Милица Ракић-Цветковић, др Сергије Рамзин, др Перо Стјепановић, др Роберт Фрид, др Маргита Херцл, др Љубица Јаковљевна Чермак, др Велимир Човић, др Катарина Васиљевна Шишлова-Меркулова и др Владимир Шујица; фармацеути: мр Савка Пантић, мр Душан Стаменковић, мр Бранка Живковић и мр Вера Бабић; инжењери: Славиша Вајнер, Сергије (Сергиј) Греговић, Александар Ершов, Виктор Зелински, Ибрахим Суљић, Ернест Ф. Трамер и Отон Штајхауз; хемичари: инг. Богдан Лаковић и инг. Павле Христић и ветеринар др Васо Бутозан. Остало особље чинили су: Гојко Аграмовић, Иван Антолић, Петар Бабец, Паула Бахнер, Милан Берања, Софија Богојевић, Нада Бориловић, Аница Валкај, Мира Винтерхалтер, Динко Вусио, Миљенко Граховац, Крсто Дејановић, Штефица Делхуниј, Амалија (Љубица, Љуба) Диклић, Марија Докла, Милена Домачина, Звонимир А. Дујић, Шефкет Дујсо, Ћамила Ђонлагић, Антон Елснер, Леа Енгел, Љубица Зубитео, Радиша (Радослав) И. Зелен, Драгана Зец, Видосава Зечевић, Смаил Ибришагић, Јован Иванић, Љубица Т. Јовановић, Миле Јовановић, Стојанка Јовановић, Младен Јоргић, Мубера Карабеговић, Љубица Кекић, Хусеин Кључо, Марко Кнежевић, Јосип Ковач, Шефкија Корјенић, Ката Кочић, Бруно Крижанић, Назија Куленовић, Миленко Лазаревић, Марија Леовић, Милош Лукендић, Здравко М. Лукић, Фрањо Ф. Љупша, Борислав Мајкић, Олга Мајсторовић, Ристан Малешевић, Иван Малина, Адела Маличек, Љубомир Марић, Мара Хусова-Марић, Катица Маслиј, Твртко Матијевић, Борка Милојковић, Растко Милошевић, Радослав Митровић, Меланија Михњак, Драгиња Николић, Селим Одобашић, Галина Острожински, Андрија (Андреј) Ј. Папучић, Анка Марот-Пеха, Доминик Подгорник, Невенка Красовски-Поточки, Радосав Прељевић, Иванка Прунк, Недељка Лукић-Пухало, Милица Рајаковић, Василија Ристић,

[911] АРСБЛ, 74, бр. 2.626/1944.

Мустафа Сабитовић, Разија Сарач, Људмила Сарц, Роксанда Симић-Чабриновић, Злата Смаилагић, Разија Спахић, Теофик Тахировић, Бранко Терзић, Јосип Трах, Михаило С. Тркуља, Вјекослав Хајдек, Зора Хераковић, Хермина Хераковић, Јосип Цвјетковић, Ана Церквеник, Бранимир Шумкарац и други.[912]

Дјечије опоравилиште на Озрену

Питање оснивања и изградње Дјечијег опоравилишта на Озрену као хигијенске и социјалне установе покренуло је 1927. Министарство социјалне политике Краљевине СХС преко Дома народног здравља у Тузли. На основу великог залагања др Роберта Фрида изграђено је Дјечије опоравилиште на Озрену (Област тузланска), које је са радом почело у прољеће 1928. Подигнуто је у непосредној близини манастира Озрен, "на манастирском имању, на једној пространој висоравни од 400 метара надморске висине, заклоњена од ветрова, опкољена сплетом планинских огранака обраслих шумом". Било је удаљено шест километара од жељезничке станице у Босанском Петровом Селу и на ускотрачној прузи Тузла–Добој. Било је повезано телефонском линијом са поштом у Босанском Петровом Селу. Тако је Хигијенски завод у Бањалуци исправљањем граница Врбаске бановине добио у Срезу Грачаница добро уређено Дјечије опоравилиште на Озрену.[913]

Расходи Опоравилишта у буџетској 1929/30. години износили су 797.640 динара, од тога редовни 758.120 и ванредни 39.520 динара. Ванредни расходи односили су се на изградњу управне зграде, кухиње са трпезаријом, новог павиљона за 20 постеља, зграде за економију (штале), уређење електричне расвјете са водоводним погоном, набавку кревета, мадраца, дека, постељног рубља итд. Особље

[912] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 26–28, 37–38, 42, 50–52, 56, 68, 78, 86, 89, 110, 114, 135, 145–146, 149–150, 155, 156, 167, 169; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 11–12, 22–23, 29, 40–42, 49, 53, 54, 71, 81, 87, 93–94, 97, 98–99, 106, 108, 129, 131–132, 133, 139–140, 145, 146, 166, 176–177, 182–183, 186, 190, 191–192, 194–195, 205; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 32–33, 47–105.

[913] Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1; Б[ожо] Митровић, *Државно дечје опоравилиште на Озрену*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 27. септембар 1933, бр. 217, 2; *Манастир "Озрен" и Бановинско дјечије опоравилиште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 14. јул 1934, бр. 456, 2; *Дечије опоравилиште "Озрен"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 21. мај 1935, бр. 710, 2.

Дјечијег опоравилишта на Озрену у ово вријеме чинили су управник – љекар, економ и дневничари: два учитеља, шест медицинских сестара, кухарица и пет служитеља.[914]

Дјечије опоравилиште на Озрену је радило, током љетних мјесеци, од 1932. до 1940, под патронатом Хигијенског завода и банском управом. У њега су, у сарадњи Хигијенског завода са домовима народног здравља и Обласним одбором Црвеног крста у Бањалуци, смјештана "слабуњава, анемична и изгладњела дјеца из пасивних и сиромашних крајева" узраста од седам до 14 година. У Опоравилиште се нису смјела упућивати дјеца из села, због скоријег владања епидемија. Избор дјеце вршио је надлежни љекар у државној или самоуправној служби, који је у молбама за слање дјеце морао констатовати да им је "опоравак неопходан и ради чега" и приложити увјерење надлежне општине о имовном стању родитеља.[915] Сав посао око одабира дјеце водила је Школска поликлиника Хигијенског завода у Бањалуци са љекарима др Маргитом Херцл и др Даринком Милосављевић-Човић. У Опоравилишту су радили и сестра помоћница Драгиња Николић, васпитачица Љубица Зубитео, економ Андрија (Андреј) Папучић и архивски чиновници Радосав Прељевић, Звонимир Дујић и Милан Ј. Берења.[916]

Опоравилиште је посједовало три Декерова дрвена павиљона, у којима се налазило око 80 кревета, а уз сваки кревет и ормарић за личне ствари. Имало је и велики бетонски базен са пјешчаном плажом, у којем су се дјеца преко љета сваког дана купала и сунчала. У једној згради налазили су се кухиња, трпезарија, магацин и просторије за дјецу млађег узраста, у другој су били смјештени амбуланта, љекар, економ и канцеларија Опоравилишта, док се у засебном павиљону, налазило купатило са хладним и топлим тушевима, па су се дјеца три пута недјељно купала. У свим просторијама владао је савршен ред, а хигијена је била на високом нивоу. Исхрана дјеце је била у потпуности хигијенска, а храна се припремала под надзором и по прописима љекара. На овом својеврсном двомјесечном одмору дјеца су се врло добро опорављала, добијајући на тежини по пет до шест килограма. Будући да се радило о школској дјеци, у Опоравилишту је била организована и настава "да деца не би у

---

[914] *Буџет расхода Министарства народног здравља Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1929./30. годину*, 8, 188–189, 256; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1929./30. годину*, 234, 726–727, 728.

[915] З., *Рад Црвеног крста у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. август 1933, бр. 169, 3; *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine*, 9, 10.

[916] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 26. јун 1930, бр. 142, 1; *Исто*, 2. септембар 1930, бр. 199, 1; *Исто*, год. XV, 9. јануар 1933, бр. 5, 2; *Исто*, год. XVII, 2. фебруар 1935, бр. 26, 1; *Исто*, 22. новембар 1935, бр. 271, 1; *Premeštaj i postavljenje u Ministarstvu zdravlja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. септембар 1934, бр. 498, 2.

школи заостала". Током 1936. године, по упутству школских поликлиника, ту је у више мјесеци боравило 296 дјеце, која су укупно провела 7.740 дана.[917]

Опоравилиште је имало свој буџет, који је износио у 1930/31. години 762.180,00 динара, у 1931/32. години 650.000 динара, у 1932/33. години 561.443 динара, у 1933/34. години 393.140 динара, у 1934/35. години 381.900 динара, у 1938/39. години 237.572 динара и 1939/40. години 236.250 динара.[918]

Бановински санитетско-апотекарски депо

Бановински санитетско-апотекарски депо (слагалиште) у Бањалуци дат је на управу и надзор Хигијенском заводу.[919] Депо је основан у јануару 1930.[920] и био је

[917] Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1; *Летовање деце на Озрену*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 21. јун 1933, бр. 133, 6; *Слање деце у Држ. дечије опоравилиште на Озрену*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. август 1933, бр. 169, 3; *Одлазак колоније деце из Бање Луке у Опоравилиште на Озрену*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 17. август 1933, бр. 182, 4; Б. Митровић, *Државно дечје опоравилиште на Озрену*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 27. септембар 1933, бр. 217, 2; *Манастир "Озрен" и бановинско дјечије опоравилиште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 14. јул 1934, бр. 456, 2; *Premeštaj i postavljenje u Ministarstvu zdravlja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. септембар 1934, бр. 498, 2; *1. јуна отвара се Опоравилиште на Озрену*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 23. мај 1937, бр. 1.281, 3; *Пријем у Опоравилиште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 3. април 1938, бр. 1.414, 3; *Рад Хигијенског завода у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. август 1933, бр. 10.330, 5; *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 136; *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1936*, Београд 1937, 219; С. Т. Милосављевић, *нав. дјело*, 262; Ч. Алексић, *нав. дјело*, 23, 49.

[918] *Буџет расхода Министарства социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије за 1930/31. годину*, Сарајево 1930, 256, 257, 258, 380–381; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1930/31. годину*, Сарајево 1930, 1.090, 1.091, 1.108, 1.109, 1.110; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1932/33. годину*, Сарајево 1932, 972–973, 974; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1933/34. годину*, Сарајево 1933, 463, 996–997, 998; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1934/35. годину*, Сарајево 1934, 998–999, 1.000, 1.001; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1938/39. годину*, Сарајево 1938, 743, 750, 754, 759, 769, 838–839, 938; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1939/40. годину*, 755, 763, 766, 771, 777, 798–799, 864.

[919] Слагалиште је у почетку носило различите називе: Апотекарско и санитетско слагалиште Краљевске банске управе Врбаске бановине, Апотекарско и санитетско слагалиште Врбаске бановине, Санитетско-апотекарско слагалиште Врбаске бановине, Санитетско-апотекарско слагалиште, а од јуна 1936. Санитетски депо Врбаске бановине.

[920] На основу упутства и рјешења министра социјалне политике и народног здравља од 14. новембра 1929, Хигијенском заводу у Бањалуци је додијељен припадајући дио Централног апотекарског и санитетског слагалишта у Београду. Заводу је достављен попис лијекова и санитетског материјала за потребе санитетских установа. Хигијенски завод у Бањој Луци – свим среским санитетским референтима, свим болницама, амбулантама и другим санитетским установама, бр. 1.045/30, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 27. март 1930, бр. 17, 1.

потчињен начелнику Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине.

Одјељење се старало о "издржавању, постављању особља и попуњавању материјала и свега осталог што се односи на депо". Његово снабдијевање санитетским материјалом вршила је Краљевска банска управа у Бањалуци два пута годишње према приједлозима и требовањима. У Депоу су израђивани "сви сложени лекови, прописани фармакопејом, затим галенски препарати, као: тинктуре, екстракти" и слично. Састојао се од апотекарског и санитетског магацина и просторије за остале ствари. Запошљавао је по једног апотекара и помоћника апотекара и два дневничара. У њему су радили апотекари мр Савка Пантић, мр Душан Стаменковић, мр Бранка Живковић, мр Адем Ш. Ковачевић и мр Вера Бабић, са задатком да "лековима, завојним материјалом, апотекарским прибором, санитетским и болничким материјалом као и осталим инвентарским стварима снабдева све бановинске санитетске и социјалне установе".[921]

Депо је у три године постојања раздијелило разним здравственим установама лијекова и санитетског материјала у вриједности од 1.500.000 динара. У сарадњи са Врбаским бановинским одбором Друштва Црвеног крста, Депо је 1939. оспособљен са двије комплетне пољске болнице са 100 кревета.[922]

Депо је имао свој буџет, који је износио у 1930/31. години 360.464 динара, у 1932/33. години 363.248 динара, у 1932/33. години 207.060 динара, у 1933/34. години 185.520 динара, у 1934/35. години 172.760 динара и у 1935/36. години 138.077 динара.[923]

---

[921] Чл. 2. *Правила о оснивању и уређењу Санитетског депоа Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. јун 1936, бр. 1.015, 4.

[922] Хигијенски завод у Бањој Луци – свим среским санитетским референтима, свим болницама, амбулантама и другим санитетским установама, бр. 1.045/30, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 27. март 1930, бр. 17, 1; В. Јеловац, *Биланс 8-месечног рада управе Врб. бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 3. октобар 1930, бр. 45, 5; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1; *Na godišnjoj skupštini Banovinskog odbora Crvenog krsta konstatovan je uspešan rad društva*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. март 1940, бр. 1.694, 2; *Социјално-медицински преглед*, Београд, год. II, март–април 1931, бр. 2, 33.

[923] *Бановински буџет расхода и прихода Краљевске банске управе Врбаске бановине за 1930/1931. годину*, 26; *Буџет Врбаске бановине за 1931/1932. годину*, Загреб 1931, 38; *Буџет Кр. банске управе Врбаске бановине за 1932/1933. годину*, 32, 61; *Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1933/1934. годину*, Београд 1933, 40, 115, 116, 157; *Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1934/1935. годину*, Београд 1934, 124–126, 170, 171; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1935/36. годину*, Сарајево 1935, 33, 116–117, 160.

ДОМОВИ НАРОДНОГ ЗДРАВЉА У ВРБАСКОЈ БАНОВИНИ

Са оснивањем Хигијенског завода у Бањалуци престао је 1929. да постојали Дом народног здравља у Бањалуци, док је Дом народног задравља у Бихаћу наставио да ради. Са оснивањем Врбаске бановине приступило се у неколико већих мјеста успостављању домова народног здравља, који су представљали хигијенски завод у мањем опсегу.

Почетком 1931. започета је средствима Краљевске банске управе Врбаске бановине градња нових домова народног здравља у Босанској Градишци, Добоју и Јајцу.[924] Ови домови су радили на сузбијању туберкулозе, ендемског сифилиса, маларије, кожних, венеричних и заразних болести, обављали систематске и контролне прегледе, антирабична цијепљења, активну имунизацију, хемијски (преглед урина), бактериолошко-серолошки, амбулантни и социјални рад, као што су предавања, посјете по кућама, савјетовања са родитељима, оснивање ђачких трпеза при основним школама, пружање помоћи у лијековима, санитетском материјалу и серумима, купање ученика и грађана и слично.[925]

Према *Уредби о организацији и дјелокругу хигијенских завода, домова народног здравља и здравствених станица*, домови народног здравља имали су, по правилу, бактериолошко-епидемиолошко одјељење, школску поликлинику, диспанзер за туберкулозу, диспанзер за мајке и дјецу, хигијенску изложбу и друго.[926] Домови народног здравља на простору Врбаске бановине били су подређени Хигијенском заводу у Бањалуци. Рад домова народног здравља на подручју Бановине протезао се на више срезова. Територијалну надлежност домова народног здравља одређивао је бан Врбаске бановине на приједлог Хигијенског завода у Бањалуци, "према теренским и саобраћајним приликама". Домовима народног здравља биле су подређене све

[924] *Стање народног здравља у Врбаској бановини и радови на асанацији у месецу марту и априлу 1931. год.*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 14. мај 1931, бр. 20, 2.

[925] АРСБЛ, 9, VI, 16, 61, 110, бр. 182, 183, 253; Г. П., *Дом народног здравља у Бос. Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, 14. јул 1933, бр. 153, 3.

[926] Чл. 7 *Уредбе о организацији и дјелокругу хигијенских завода, домова народног здравља и здравствених станица*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 24. април 1930, бр. 92–XXXVI, 735; Чл. 1 *Правилника о раду домова народног здравља*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 19. јун 1930, бр. 136–LI, 1237.

државне здравствене станице и државна народна купатила на подручју њиховог дјеловања.[927]

На подручју Врбаске бановине постојао је 1938. један хигијенски завод и четири дома народног здравља са укупно 36 одјељења: по једно социјалне медицине, заштите матера и дјеце, хемијско, санитетско-техничко, ветеринарско, два антитуберкулозна, три бактериолошко-епидемиолошка, по пет венеричних и општих, девет за заштиту ученика и седам здравствених станица. Као засебне установе ван сједишта Хигијенског завода и домова народног здравља постојале су четири школске поликлинике.[928]

У хигијенским и социјално-медицинским установама на подручју Врбаске бановине било је 1938. запослено 96 особа, од којих 20 љекара, 23 сестре помоћнице и 53 остала радника.[929]

Дом народног здравља у Бихаћу

Дом народног здравља у Бихаћу је основан крајем 20-их година XX вијека. У његовом саставу дјеловали су Антитуберкулозни диспанзер, Школска поликлиника и Општа, кожна и венерична амбуланта.[930] Дом је имао за потребе епидемијске и санитетско-техничке службе путнички аутомобил, марке форд, који је набављен 7. јула 1931.[931]

У надлежност Дома народног здравља у Бихаћу улазили су срезови Бихаћ, Цазин, Босански Петровац, Босанска Крупа, Босанско Грахово и Двор на Уни. Њему су били подрђени Венеролошка амбуланта у Изачићу, 13 општих амбуланти, здравствене станице у Отоци, Врнограчу и Личком Петровом Селу и народна купатила у Босанској Крупи, Српској Јасеници, Лушци Паланци, Кључу, Босанском Петровцу, Старом Мајдану и Цазину. За њихово одржавање издвајана су значајна средства.[932]

---

[927] Чл. 18 и 19 *Правилника о раду домова народног здравља*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 19. јун 1930, бр. 136–LI, 1239.

[928] *Социјално-медицински преглед*, Београд, књ. XI, 1939, св. 4, 384.

[929] *Исто*, 385–386.

[930] *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1938/39. годину*, 834.

[931] АРСБЛ, 9, VI, 15, 100.

[932] АРСБЛ, 9, VI, 12, 1 и 2, Социјална политика 1938; Исто, VI, 16, 33; Исто, VI, 12, 4, бр. 127/1940; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1938/39. годину*, 834; *Uputstva*

У Дому народног здравља у Бихаћу се сузбијала туберкулоза, ендемски сифилис, кожне, венеричне и заразне болести, а обављани су систематски и контролни прегледи, антирабична цијепљења, хемијски преглед урина, амбулантни и социјални рад. Истовремено су држана предавања, вршене посјете по кућама, савјетовања са родитељима, купана дјеца, ученици и грађани, основана ђачка трпеза при основној школи у Бихаћу, пружане помоћи у лијековима, санитетском материјалу, серумима и слично.[933]

За издржавање, дјеловање, уређење, довршење зграде, режијске и све друге материјалне издатке Дома народног здравља у Бихаћу и подређених му здравствених станица држава је издвојила у буџетској 1932/33. години 100.000,00 динара, у 1933/34. години 85.000,00 динара и у 1934/35. години 70.000,00 динара.[934]

Особље Дома чинили су обично један или два љекара, једна сестра помоћница и један послужитељ (чиновник).[935]

Љекари Дома народног здравља у Бихаћу били су: управници др Мавро Хорн и др Станко Сиелски, др Милош Араницки, др Регина Атијас, др Давид Барух (у Школској поликлиници), др Љуба Вучак, др Ернест Грин, др Самуел Лоранд, др Душан Матавуљ (у Антитуберкулозном диспанзеру) и др Алфред Ник.[936] Остало особље чинили су инжењер Сергиј (Срђо) Греговић, сестре Мирјана Азањац, Марија Врабец-Цвјетковић Даница Вранковић, Милка Глумац и Марија Леовић (Мара Левић), економ и административни чиновник био је Боривоје Радивојевић, а чиновници Милан Ј. Берења, Крсто Дејановић и Мане (Мате) Медаковић, архивски чиновник Мазалта Атијас, дочиновник Амалија Диклић и подворник Клара Томић.[937]

---

o antirabičnom cepljenju u Vrbaskoj banovini, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 20. март 1941, бр. 1.781, 3.

[933] АРСБЛ, 9, VI, 16, 61, бр. 182 и 183.

[934] *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1932/33. годину*, 453; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1933/34. годину*, 463; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1934/35. годину*, 466.

[935] АРСБЛ, 9, VI, 16, 61 и 183.

[936] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 24, 26, 27, 37, 129, 151; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 22, 158; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 28, 48.

[937] ХДА, 890, кут. 30, Персонални списи др Људевита Бенчине, Higijenski zavod – Ministarstvo unutarnjih poslova, Banja Luka, 23. II 1943, br. 661/43; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 21. јун 1932, бр. 138, 2; *Исто*, год. XV, 4. октобар 1933, бр. 226, 1; *Исто*, год. XVI, 13. децембар 1934, бр. 288, 2; *Исто*, год. XIX, 23. јун 1937, бр. 138, 2; *Исто*, 26. јун 1937, бр. 141, 1; *Исто*, 3. септембар 1937, бр. 199, 1; *Исто*, год. XIX, 24. септембар 1937, бр. 217, 1; *Исто*, 13. новембар 1937, бр. 259, 2; *Исто*, год. XXI, 24. април 1939, бр. 91, 1; *Исто*, 30. децембар 1939, бр. 300, 1; *Банска решења*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 23. јун 1932, бр. 25, 1; *Исто*, год. V, 12. април 1933, бр. 97, 6; *Исто*, год. VI, 11. април 1934, бр. 378, 4; *Исто*, 9. јун 1934, бр. 426, 4; *Исто*, год. IX, 6. август 1937, бр. 1.313, 3; *Исто*, 21. новембар 1937, бр. 1.359, 4; *Исто*, год. X, 14. октобар 1938, бр.

За вријеме Другог свјетског рата у Дому народног здравља у Бихаћу радили су: љекари др Есад Прачић, др Валтер Рукавина и др Божидар Марковић, зуботехничар Станислав Новина, подворници Иван Прша и Клара Томић и дочиновник Стјепан Црнолатац.[938]

Дом народног здравља у Босанској Градишци

За изградњу зграде Дома народног здравља у Босанској Градишци пројекат је израђен је 1930.[939] Изградња је почела 1931, а сви радови на овој згради били су завршени крајем 1932.[940] Била је то зграда на спрат. У приземљу су се налазиле двије амбуланте, а на спрату стан за љекара и родилиште за теже случајеве.[941] Градитељ Дома био је предузимач Крешимир Ђурковечки из Нове Тополе. Предрачун за изградњу износио је 195.370,60 динара.[942] Његову изградњу и опремање финансирали су Краљевска банска управа Врбаске бановине и држава са преко 500.000 динара.[943]

1.497, 4; *Време*, Београд, год. XVII, 10. септембар 1937, бр. 5.621, 9; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 24. listopada 1941, br. 161, 5, 6; *Исто*, 4. prosinca 1941, br. 195, 5.

[938] ХДА, 890, кут. 30, Персонални списи др Људевита Бенчине, Higijenski zavod – Ministarstvo unutarnjih poslova, "Osobni izdaci po proračunu za 1943. god.", Banja Luka, 20. ožujak 1943, br. 1.023/43; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 11. studenoga 1941, br. 175, 9.

[939] Сресски љекар др Мирко Суботић је предложио крајем 1930. да се у Босанској Градишци оснује "поликлиника", у којој би се његовало и чувало здравље школске младежи. Његов приједлог одбацило је 5. децембра 1930. Општинско вијеће у Босанској Градишци јер "оснивање 'поликлинике' за чување и његовање здравља овдашње школске омладине... није од потребе, пошто постоји градска Амбуланта, а у пројекту је подизање 'Дома Народног здравља' које ће установе потпуно одговарати овој сврхи и потреби". АРСБЛ, 9, III, 1, Записник сједнице Општинског већа у Босанској Градишци од 5. децембра 1930, 3.

[940] *Стање народног здравља у Врбаској бановини и радови на асанацији у месецу марту и априлу 1931. год.*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 14. мај 1931, бр. 20, 2; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1.

[941] Ц. Буловић, *нав. дјело*, 121.

[942] АРСБЛ, 9, 40, Бања Лука 28. јула 1931, бр. 15.925; Исто, 40, Бања Лука 11. августа 1931, бр. 7365.

[943] *Отварање Дома народног здравља у Градишци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 5. јануар 1933, бр. 10.114, 7; У буџетској 1930/31. години за подизање Дома народног здравља у Босанској Градишци издвојено је из буџета Краљевске банске управе Врбаске бановине 200.000,00 динара, а у буџетским 1931/32. и 1932/33. години за довршење зграде и инсталација, набавку уређаја и намјештаја издвојено је из ванредних расхода за хигијену и народно здравље укупно 210.000 динара. У буџетској 1933/34. години за довршење зграде, уградње инсталација и набавку уређења и намјештаја издвојено је из буџета Краљевске банске управе Врбаске бановине 60.000 динара, а за издржавање, дјеловање, уређење, довршење, режијске и све друге материјалне издатке издвојено је из државног буџета 45.000,00 динара. *Бановински буџет расхода и прихода Краљевске банске управе Врбаске бановине за 1930/1931. годину*, 26; *Буџет Врбаске бановине за 1931/1932. годину*, 38; *Буџет Кр. банске управе Врбаске бановине за 1932/1933. годину*, 32; *Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1933/1934. годину*, 43; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1933/34. годину*, 463.

Дом народног здравља, као прва савремено конципирана јавна социјално-медицинска и хигијенска установа на подручју Босанске Градишке, почео је са радом 1. јануара 1933. У његовом саставу дјеловали су Општа амбуланта и Школска поликлиника, а 1938. спомињу се и Пастеров завод (амбуланта) и Амбуланта за кожне и венеричне болести.[944]

У надлежност Дома народног здравља у Босанској Градишци улазили су истоимени Срез Босанска Градишка и Срез Босанска Дубица, али и села других срезова којима је овај дом био ближи него Бањалучка болница. У стручном погледу, Дому народног здравља у Босанској Градишци била је подређена Здравствене станица у Новој Тополи и седам сеоских амбуланти са подручја Среза Босанска Градишка.[945]

Дом народног здравља у Босанској Градишци је амбулантно лијечио болеснике, обављао амбулантне, систематске и контролне прегледе, спроводио антирабично цијепљење и активну имунизацију, сузбијао туберкулозу, маларију и заразне болести, давао савјете болесним, трудницама и дојиљама о чувању и одржавању народног здравља, организовао предавања о првој помоћи у несрећним случајевима, одбрани цивилног становништва од напада отровним гасовима, полним болестима, дезинфекцији бунара, старао се о здрављу школске дјеце, бринуо се за асанацију села и одржавање чистоће у граду и околини и слично.[946]

Општа амбуланта Дом народног здравља у Босанској Градишци почела је са радом крајем јануара 1933, а у њој је за првих пет мјесеци лијечено око 2.000 болесника. Истовремено су у Школској поликлиници обављена 423 амбулантна прегледа и 682 систематска прегледа школске дјеце. Од маларије су лијечена 752 обољела, од заразних болести 198, а од од уједа бијесних паса излијечено је 20 особа.[947]

---

[944] АРСБЛ, 9, VI, 12, 1 и 2, Социјална политика 1938; *Отварање Дома народног здравља у Градишци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 5. јануар 1933, бр. 10.114, 7; Г. П., *Дом народног здравља у Бос. Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јул 1933, бр. 153, 3.

[945] АРСБЛ, 9, VI, 12, 1 и 2, Социјална политика 1938; *Отварање Дома народног здравља у Градишци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 5. јануар 1933, бр. 10.114, 7; *Uputstva o antirabičnom cepljenju u Vrbaskoj banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 20. март 1941, бр. 1.781, 3.

[946] АРСБЛ, 9, VI, 16, 110, бр. 191 и 192; *Отварање Дома народног здравља у Градишци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 5. јануар 1933, бр. 10.114, 7; Г. П., *Дом народног здравља у Босанској Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, 14. јул 1933, бр. 153, 3.

[947] Г. П., *Дом народног здравља у Бос. Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, 14. јул 1933, бр. 153, 3.

У буџетској 1934/35. години за издржавање, дјеловање, уређење, довршење, режијске и све друге материјалне издатке Дом народног здравља у Босанској Градишци и подређених му здравствених станица издвојено је 45.000 динара.[948]

Приликом своје посјете Босанској Градишци, 24. јуна 1936, министар социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије Драгиша Цветковић је, "на тражење грађана а увиђајући и сам преку потребу", обећао, поред осталог, да ће "Дом народног здравља бити претворен у Сталну бановинску болницу".[949]

Особље Дом народног здравља у Босанској Градишци чинили су обично један љекар, једна сестра помоћница и један послужитељ (чиновник).[950] За његовог првог управника именован је у децембру 1932. др Мухамед Куленовић, "млади и агилни лекар", који је "прокрчио хигијенски пут својим радом и у овом делу нашег народа".[951] За другог управника, послије премјештаја др Куленовића у Бањалуку, постављен је у августу 1935. др Лудвик Бенчина, а послије премјештаја др Бенчине у Јајце, за трећег је постављен др Осман Дероња у августу 1939. Поред управника др Куленовића, др Бенчине и др Дероње, љекари Дома народног здравља у Босанској Градишци били су др Хајим Леви, др Перо Мартиновић и др Иван Печар,[952] а остало особље су чинили сестре Марија Врабец-Цвјетковић, Милка Глумац, Ћамила Ђонгалић, Милена М. Павићевић, архивски приправник Звонимир Дујић, чиновник Мустафа Сабитовић, здравствени помоћник Јосип Цвјетковић и економ Милан Шарић.[953]

За вријеме Другог свјетског рата особље Дома народног здравља у Босанској Градишци чинили су љекари др Осман Дероња и др Иван Печар, раскужитељ Јозо Биланџић, дочиновник Кристина Ламерс и подворник Даница Зечевић.[954] Зграда Дома

---

[948] *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1934/35. годину*, 466.

[949] *Министар социјалне политике и нар. здравља г. Д. Цветковић у Бос. и Старој Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 26. јун 1936, бр. 1.025, 2.

[950] АРСБЛ, 9, VI, 16, 191.

[951] Г. П., *Дом народног здравља у Босанској Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, 14. јул 1933, бр. 153, 3.

[952] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 25, 42, 60, 86, 96; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 29, 93, 97; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 51, 69, 71.

[953] АРСБЛ, 9, VI, 15, 88; *Банска рјешења*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 11. октобар 1932, бр. 42, 1; *Bos. Gradiška svesrdno je pritekla u pomoć obolelim seljacima*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. јул 1935, бр. 757, 3; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. јун 1936, бр. 1.020, 3; *Исто*, год. IX, 16. јануар 1937, бр. 1.185, 4; *Исто*, 14. јул 1937, бр. 1.303, 3; *Исто*, 21. новембар 1937, бр. 1.359, 4; *Исто*, год. X, 14. октобар 1938, бр. 1.497, 4; *Исто*, 23. октобар 1938, бр. 1.502, 4; *Исто*, год. XIII, 2. март 1941, бр. 1.773, 5; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 12. lipnja 1942, br. 129, 4.

[954] АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; АЈ, 39, Персоналије, ф. 28, Лист личних и службених података др Османа Дероње; ХДА, 890, кут. 97, Персонални списи др Османа Дероње; ХДА, 890, кут. 30, Персонални списи др Људевита Бенчине, Higijenski zavod – Ministarstvo unutarnjih poslova, "Osobni

народног здравља у Босанској Градишци је претворена 1944. у Привремену епидемијску (заразну) болницу.[955]

Дом народног здравља у Добоју

Објекат Дома народног здравља у Добоју прављен је од 1931. до 1936.[956] Предрачунска вриједност изградње објекта износила је 414.473,96 динара, а "зидарски, дрводељски, покривачки, лимарски, столарски и каменарски" радови 101.764,18 динара. Изградњу Дома финансирали су Краљевска банска управа Врбаске бановине[957] и Рокфелерова фондација.[958]

---

izdaci po proračunu za 1943. god.", Banja Luka, 20. ožujak 1943, br. 1.023/43; Исто, Higijenski zavod – Ministarstvo unutarnjih poslova, Banja Luka, 23. II 1943, br. 661/43; AJ, 39, Персоналије, ф. 129, Лист личних и службених података др Ивана Печара; ХДА, 890, кут. 381, Персонални списи др Ивана Печара; АРСБЛ, СНОБГ (101), бр. 1.541/1945; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXVI, srpanj 1944, br. 7, 188.

[955] АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945.

[956] *Стање народног здравља у Врбаској бановини и радови на асанацији у месецу марту и априлу 1931. год.*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 14. мај 1931, бр. 20, 2; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1; *Вести из Бановине: Дом народног здравља у Добоју*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 11. јун 1933, бр. 125, 3; Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 20.

[957] *Оглас лицитације за новоградњу Дома народног здравља у Добоју*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 19. март 1931, бр. 12, 9; *Izrada zidarskih, drvodeljskih, pokrivačkih, limarskih, stolarskih i kamenarskih radova na novogradnji Doma nar. zdravlja u Doboju*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. март 1933, бр. 86, 16; *Dokumenta o napretku Vrbaske banovine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 30. август 1936, бр. 1.076, 2. У 1930/31. години за изградњу Дома народног здравља у Добоју издвојено је из буџета Врбаске бановине 100.000 динара. Из ванредних расхода за хигијену и народно здравље издвојено је исте буџетске године за његово довршење 150.000 динара. У наредној буџетској 1932/33. години за довршење инсталација, набавку уређаја и намјештаја издвојено је из ванредних расхода за хигијену и народно здравље 60.000 динара, а за издржавање, дјеловање, уређење, довршење, режијске и све друге материјалне издатке 100.000 динара. За довршење, инсталације и набавку уређења и намјештаја у буџетској 1933/34. години издвојено је 60.000 динара, а за издржавање, дјеловање, уређење, довршење, режијске и све друге материјалне издатке 85.000 динара. Трошкови довршења, инсталација и набавке уређења и намјештаја у 1934/35. години износили су 50.000 динара, а за издржавање, дјеловање, уређење, довршење, режијске и све друге материјалне издатке Дома и подређених му здравствених станица у буџетској 1934/35. години издвојено је 70.000 динара. *Бановински буџет расхода и прихода Краљевске банске управе Врбаске бановине за 1930/1931. годину*, 26; *Буџет Врбаске бановине за 1931/1932. годину*, 38; *Буџет Кр. банске управе Врбаске бановине за 1932/1933. годину*, 32; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1932/33. годину*, 453; *Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1933/1934. годину*, 43; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1933/34. годину*, 463; *Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1934/1935. годину*, 45; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1934/35. годину*, 466.

[958] *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine*, 5.

Бански вијећник за град Добој Стјепан Вукојевић предложио је на сједници Банског вијећа Врбаске бановине 16. децембра 1932. да се недовршена зграда Дома народног здравља уступи Соколском друштву, које би га својим средствима довршило и преуредило за Соколски дом, чиме би зграда добила своју првобитну сврху. "У њој би се под соколским утицајем вршила хигијенска тјеловежба и национални рад".[959] Његов приједлог одбио је бан Врбаске бановине Светислав Тиса Милосављевић сљедећим ријечима: "Иако сам велики пријатељ и пропагатор соколства, ја не бих могао никако да примим предлог, да Банска управа дигне руке од два недовршена дома народног здравља[960] па да их уступи соколству. Ми ћемо ове године сигурно завршити отпочете домове... Ма како да увиђам потребу соколских домова никако се дакле не могу да сложим да је соколски дом потребнији од дома народног здравља".[961]

Дом народног здравља у Добоју је почео са радом 1. новембра 1937. У његовом саставу дјеловале су организационе јединице: Школска поликлиника, Станица за сузбијање венеричних болести, Општа амбуланта за сиромашно становништво и Антирабична станица, а од 1939. и Бактериолошко одјељење, Стална хигијенска изложба и Савјетовалиште за мајке и трудне жене. Њему су биле подређене здравствене станице у Тешњу, Маглају и Оџаку, школске поликлинике у Босанском Броду, Дервенти и Теслићу (станица за здравствену заштиту ученика) и 10 општих сеоских амбуланти. Под његову надлежност просторно су спадали срезови у источном дијелу Врбаске бановине: Добој, Теслић, Тешањ, Грачаница и Маглај са око 150.000 становника.[962]

На подручју које је обухватао Дом народног здравља у Добоју било је здравствено стање неповољно: "Економска биједа, лоше стамбене прилике, хрђава исхрана, непросвијећеност и културна заосталост, смањење отпорне снаге, погодују ширењу болести и зараза. С друге стране, добар зрак, примитиван и не баш напоран рад, скроман начин живота, повољно дјелује на здравље. Кад не би било ендемског сифилиса и маларије у равницама, здравствено стање би ипак било врло повољно".[963]

---

[959] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 166; *Претерес бановинског буџета у Банском већу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 2.

[960] Мисли се на зграде домова народног здравља у Добоју и Јајцу – примједба Б. С.

[961] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 168.

[962] АРСБЛ, 9, VI, 12, 1 и 2, Социјална политика 1938; АРСБЛ, 9, VI, 16, 253; *Uputstva o antirabičnom cepljenju u Vrbaskoj banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 20. март 1941, бр. 1.781, 3; *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine*, 5, 6, 7, 15.

[963] *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine*, 7, 17.

Дом народног здравља у Добоју је вршио систематске и контролне прегледе школске дјеце, амбулантне прегледе (туберкулозе, болести уха, грла и носа, болести очију, хируршка обољења, унутрашње болести и остале), социјални рад, организовао савјетовања, школске и кућне посјете, прегледе крви, давао инјекције (салварзан, препарата и бизмута) и цијепио становништво, обављао хемијске прегледе урина и сузбијао кожне и венеричне болести (ендемски сифилис) и маларију.[964]

У извјештају о раду Дома за 1938, наводи се да је Школска поликлиника обавила 1.143 систематска и контролна прегледа, 2.969 амбулантних прегледа школске дјеце, 556 савјетовања и школских и кућних посјета, да је Станица за сузбијање венеричних болести обавила 1.741 преглед крви, дала 2.665 ињекција салварзана и препарата и 2.756 инјекција бизмута, да је Општа амбуланта обавила 7.407 прегледа болесника и 283 савјетовања и посјете, Антирабична станица обавила 71 цијепљење, док је у лабораторији извршено 329 различитих анализа. Главни здравствени проблем са којим се бавио Дом био је сузбијање ендемског сифилиса јер је ова болест у срезовима Тешњу, Грачаници и Маглају била најраспрострањенија у цијелој Врбаској бановини.[965]

Љекари Дома народног здравља у Добоју били су др Тадија Пшорн (управник), др Хајим Леви и др Евгеније Константинович Ошмјански,[966] а остало особље чинили су економ Андрија (Андреј) Ј. Папучић, архивски чиновник Милан Берања, здравствени помоћници Борислав Мајкић и Фрањо Љупша, сестра нудиља Милена Павићевић, сестре помоћнице Милена Павићевић, Зора Хераковић, Хермина Хераковић, Мирјана Азањац, Ема Космач, Љубица Јовановић и Станојка Цвијовић, служитељи вратари Стјепан Милотић и Бајрудин Хаџић и дневничар Ибро Мућић.[967]

За вријеме Другог свјетског рата у Дому су радиле сестре помоћнице Ада Бауер, Ема Космач и Ирма Пажић.[968]

---

[964] Исто, 6.

[965] Исто, 6.

[966] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 109, 119; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 97; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 71.

[967] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 2. децембар 1937, бр. 279, 2; *Исто*, год. XX, 21. октобар 1938, бр. 241, 2; *Исто*, год. XXI, 3. јул 1939, бр. 147, 2; *Исто*, 24. фебруар 1939, бр. 43, 1; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 15. септембар 1937, бр. 1.330, 4; *Исто*, 31. децембар 1937, бр. 1.375, 4; *Исто*, год. X, 2. септембар 1938, бр. 1.479, 3; *† Andrija J. Papučić*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 25. јун 1939, бр. 1.598, 2; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 25. rujna 1941, br. 136, 5; *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine*, 11.

[968] *Sestrinski vjesnik*, Glasilo Društva diplomiranih sestara pomoćnica NDH, Zagreb, god. I, srpanj–kolovoz 1942, br. 7–8, 33, 34; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 18. listopada 1941, br. 156, 4.

Дом народног здравља у Јајцу

Дома народног здравља у Јајцу представљао је најмлађу социјално-хигијенску установу на подручју Врбаске бановине.

Његова изградња је трајала од 1931. до 1936. Предрачунска сума изградње објекта износила је 423.417,95 динара, израда унутрашње и вањске "жбуке" 60.002,76 динара,[969] а на крају је потрошено 750.000 динара.[970] Изградња Дома финансирана је средствима Краљевске банске управе Врбаске бановине.[971]

Дом народног здравља у Јајцу је почео са радом 1937. У његову надлежност улазили су јужни срезови Врбаске бановине: Јајце, Мркоњић Град и Гламоч са седам општих амбуланти. Служио је првенствено за сузбијање заразних болести, посебно ендемског сифилиса.[972]

У 1939. години његов рад је био општи амбулантни (прегледи туберкулозе, венеричних болести, кожних болести, болести уха, грла и носа, болести очију,

---

[969] *Оглас лицитације за новоградњу Дома народног здравља у Јајцу (извршење земљаних, зидарских и покривачких радова)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 12. март 1931, бр. 11, 10–11; *Стање народног здравља у Врбаској бановини и радови на асанацији у месецу марту и априлу 1931. год.*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 14. мај 1931, бр. 20, 2; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; *Преглед "Службених новина"*, у: *Време*, Београд, год. XI, 15. март 1931, бр. 3.308, 2; Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1; *Izrada nutarnje i vanjske žbuke na novogradnji Doma narodnog zdravlja u Jajcu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. март 1933, бр. 86, 16; *Odlaganje licitacije*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 22. март 1933, бр. 88, 8; Г. Вујичић, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, 20.

[970] *Dokumenta o napretku Vrbaske banovine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 30. август 1936, бр. 1.076, 2.

[971] М., *Дом народног здравља у Јајцу*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. новембар 1933, бр. 10.422, 3; За изградњу и опремање Дома народног здравља у Јајцу издвојено је из буџета Врбаске бановине у буџетској у 1930/31. години 250.000 динара, у 1932/33. години 160.000, у 1933/34. години 145.000, у 1934/35. години 120.000 и у 1935/36. години 30.000 динара. *Бановински буџет расхода и прихода Краљевске банске управе Врбаске бановине за 1930/1931. годину*, 26; *Буџет Врбаске бановине за 1931/1932. годину*, 38; *Буџет Кр. банске управе Врбаске бановине за 1932/1933. годину*, 32; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1932/33. годину*, 453; *Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1933/1934. годину*, 43; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1933/34. годину*, 463; *Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1934/1935. годину*, 45; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1934/35. годину*, 466; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1935/36. годину*, 35.

[972] АРСБЛ, 9, VI, 12, 1 и 2, Социјална политика 1938; М., *Дом народног здравља у Јајцу*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. новембар 1933, бр. 10.422, 3; *Uputstva o antirabičnom cepljenju u Vrbaskoj banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 20. март 1941, бр. 1.781, 3.

хируршка обољења, унутрашње болести, акутне и остале) и заштита школске дјеце (систематски и контролни прегледи, амбулантни и социјални рад).[973]

Особље Дома народног здравља у Јајцу сачињавали су љекари др Лудвик Бенчина (управник), др Вукосава Чабриновић-Бранисављевић (у Школској поликлиници) и др Осман Дерења,[974] сестре помоћнице Љубица Јовановић, Ема Космач и Василија Ристић и здравствени помоћник Фрањо Ф. Љупша.[975]

[973] АРСБЛ, 9, VI, 16, 253.

[974] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 42, 60; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 29; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 51.

[975] *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 15. септембар 1937, бр. 1.330, 4; *Исто*, 21. септембар 1937, бр. 1.333, 4; *Исто*, год. XIII, 16. јануар 1941, бр. 1.760, 4; *Исто*, 27. март 1941, бр. 1.783, 4.

ЗДРАВСТВЕНЕ СТАНИЦЕ

У процесу унапређења народног здравља на селу имале су посебно мјесто здравствене станице. Имале су карактер "мешовите медицинско-хигијенске установе". За народ на селу оне су биле "најважније, најкорисније и најпотребније" и једине социјално-хигијенске установе. Оне су биле "исходиште" здравственог и хигијенско-просвјетног рада и постајале "сеоски санитарни центри у средини народа".[976]

Од оснивања 1924. за потребе хигијенске службе у једној или више општина, њихов задатак је био да пружају општу медицинску помоћ, сузбијају заразне, венеричне и социјалне болести, посебно ендемски сифилис и туберкулозу, да испитују здравствено стање народа и да хигијенски просвјећују становништво.[977]

У 1929/30. години извојено је из државног буџета 500.000 динара за асанације села, оснивање здравствених станица и народних купатила у Бихаћкој и Врбаској области. Исте године за издржавање и рад Здравствене станице и народног купатила у Отоци издвојено је из буџета Министарства народног здравља Краљевине СХС 20.000 динара.[978]

На подручју Врбаске бановине, основане здравствене станице биле су у ових шест мјеста: Врнограчу, Козарцу, Маглају, Оџаку, Отоци и Тешњу.[979] У њима је прегледано 1931. године 5.007 лица (5.112 прегледа) на унутрашње, хируршке, очне и болести уха, грла и носа, маларију, венерију, туберкулозу и др.[980]

---

[976] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 159.

[977] Чл. 8 *Уредбе о организацији и дјелокругу хигијенских завода, домова народног здравља и здравствених станица*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 24. април 1930, бр. 92–XXXVI, стр. 735; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; С., *Видна корист једне здравствене установе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. јул 1933, бр. 151, 3.

[978] *Буџет расхода Министарства народног здравља Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1929./30. годину*, 41; *Буџет државних расхода и прихода Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1929./30. годину*, 267.

[979] *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1.

[980] У Здравственој станици у Врнограчу 1931. прегледано је 669 лица, у Козарцу 1.799, у Маглају 391, у Оџаку 256, у Отоци 1.152 и Тешњу 740 лица. *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 160.

Краљевска банска управа Врбаске бановине планирала је да, са побољшањем финансијских и привредних прилика на подручју Бановине, приступи подизању здравствених станица у сједиштима општинских љекара. За станице су били потребни стан за љекара, амбуланта са чекаоницом и приручном апотеком, двије собе за смјештај тежих, односно заразних болесника, који би под надзором љекара били све док се не упуте на болничко лијечење, а било је потребно и народно купатило гдје су постојали услови.[981]

У здравственим станицама на подручју Врбаске бановине одвијао се првенствено општи амбулантни рад, прегледи туберкулозе, венеричних и кожних болести, болести уха, грла, носа, очију, хируршких, унутрашњих и осталих болести, затим купање предшколске и школске дјеце и одраслих, а и социјални рад, посјетама по кућама и школама. У њима је љекар давао инјекције, превијао ране, сузбијао ендемски сифилис, маларију и тифус, савјетовао становништво и дражао потребна предавања.[982] Здравствене станице су запошљавале и сестре помоћнице, које су помагале љекарима, а кућним посјетама и личним контактом давале становништву неопходне савјете и обавјештења, како у вези са личном хигијеном, тако и у вези са хигијеном стана, исхране, а посебно његе дојенчади и мале дјеце.

Здравствене станице на простору Врбаске бановине са љекаром и сестром помоћницом биле су средином 30-их година у ових осам мјеста: Врнограчу,[983]

---

[981] *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора,* 121.

[982] АРСБЛ, 9, VI, 16, 61; Исто, VI, 16, 62; Исто, VI, 16, 63; Исто, VI, 16, 64; Исто, VI, 16, 65; Исто, VI, 16, 66; Исто, VI, 16, 110.

[983] Исто, VI, 12, 4, бр. 127/1940; Исто, VI, 15, 16, бр. 2.475/1932; Исто, VI, 15, 36, бр. 2.361/1934; Исто, VI, 16, 187; Исто, VI, 16, 61; Исто, VI, 16, 261; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije,* Beograd 1933, 169; *Банска рјешења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 30. јануар 1941, бр. 1.764, 4; *Исто,* 27. март 1941, бр. 1.783, 4.

Козарцу,[984] Маглају,[985] Оџаку,[986] Отоци,[987] Тешњу,[988] Новој Тополи[989] и Личком Петровом Селу.[990]

Особље здравствених станица чинили су љекари др Сергије Н. Михајлов и др Драгутин Цишка, сестре помоћнице Марија Мрежар и Василија Ристић и помоћни радник (чишћење и прање) Бајрудин Хаџић у Врнограчу;[991] љекари др Љубомир Милић, др Ђорђе Цвијић и др Фрањо Балвановић, сестре помоћнице Хермина Хераковић, Ћамила Ђонлагић, сестра помоћница (нудиља) Драгица (Драга) Вујичић и помоћни радник (чишћење и прање) Смиља Росић у Козарцу;[992] љекари др Изудин

---

[984] АРСБЛ, 9, VI, 15, 16, бр. 2.475/1932; Исто, VI, 15, 36, бр. 2.361/1934; Исто, VI, 16, 63; Исто, VI, 16, 110; Исто, VI, 16, 186; Исто, VI, 16, 250; *Банска решења*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 18. фебруар 1932, бр. 7, 3; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Престанак епидемије пегавог тифуса*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 22. март 1933, бр. 88, 8; С., *Видна корист једне здравствене установе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. јул 1933, бр. 151, 3; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 9. јун 1934, бр. 426, 4; С. Б. *Здравствена станица у Козарцу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 31. јул 1935, бр. 769, 2; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. новембар 1936, бр. 1.141, 3, 4; *Исто*, год. IX, 6. август 1937, бр. 1.313, 3.

[985] АРСБЛ, 9, VI, 12, 4, бр. 127/1940; Исто, VI, 15, 16, бр. 2.475/1932; Исто, VI, 15, 36, бр. 2.361/1934; Исто, VI, 15, 37, бр. 2.492/1934; Исто, VI, 16, 62; Исто, VI, 16, 251; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 9. јун 1934, бр. 426, 4; *Исто*, год. VIII, 17. новембар 1936, бр. 1.141, 3; *Исто*, год. IX, 12. новембар 1937, бр. 1.355, 3.

[986] АРСБЛ, 9, VI, 15, 16, бр. 2.475/1932; Исто, VI, 15, 36, бр. 2.361/1934; Исто, VI, 16, 64; Исто, VI, 16, 262; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 9. јун 1934, бр. 426, 4; *Исто*, год. VIII, 20. јун 1936, бр. 1.020, 3; *Исто*, год. X, 2. септембар 1938, бр. 1.479, 3.

[987] АРСБЛ, 9, VI, 12, 4, бр. 127/1940; Исто, VI, 16, 66; Исто, VI, 16, 75, бр. 3.014/1934; Исто, VI, 16, 193; Исто, VI, 16, 226, бр. 395/1938; Исто, VI, 16, 263; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. децембар 1933, бр. 279, 4; *Исто*, год. VI, 9. јун 1934, бр. 426, 4; *Исто*, год. VII, 8. фебруар 1935, бр. 626, 4; *Исто*, год. IX, 6. август 1937, бр. 1.313, 3; *Исто*, 21. септембар 1937, бр. 1.333, 4; *Исто*, 12. новембар 1937, бр. 1.355, 3; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. октобар 1939, бр. 1.629, 4.

[988] АРСБЛ, 9, VI, 16, 65; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 18; *Исто*, год. XV, 8. новембар 1933, бр. 256, 1; *Исто*, год. XVII, 10. јануар 1935, бр. 7, 2; *Исто*, 11. март 1935, бр. 57, 2; *Исто*, 16. март 1935, бр. 64, 2; *Исто*, год. XVIII, 11. мај 1936, бр. 106, 1; *Исто*, год. XIX, 21. октобар 1937, бр. 239, 4; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 6. јануар 1934, бр. 301, 3; *Уважена оставка*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. јул 1934, бр. 467, 4; *Premeštaj i postavljenje u Ministarstvu zdravlja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. септембар 1934, бр. 498, 2; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. јул 1937, бр. 1.303, 3; *Исто*, 12. новембар 1937, бр. 1.355, 3, 4; *Oglas*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. март 1940, бр. 1.694, 3.

[989] АРСБЛ, 9, VI, 16, 267.

[990] Исто, VI, 12, 4, бр. 127/1940; Исто, VI, 15, 36, бр. 2.361/1934; Исто, VI, 16, 194

[991] Исто, VI, 15, 16, бр. 2.475/1932; Исто, VI, 15, 36, бр. 2.361/1934; Исто, VI, 16, 61; Исто, VI, 16, 187; АРСБЛ, 9, VI, 16, 261; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121, 169, 388; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 19. март 1933, бр. 87, 9; *Исто*, год. XIII, 30. јануар 1941, бр. 1.764, 4; *Исто*, 27. март 1941, бр. 1.783, 4.

[992] АРСБЛ, 9, VI, 15, 16, бр. 2.475/1932; Исто, VI, 15, 36, бр. 2.361/1934; Исто, VI, 16, 63; Исто, VI, 16, 186 и 188; Исто, VI, 16, 110; Исто, VI, 16, 250; *Банска решења*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 18. фебруар 1932, бр. 7, 3; *Престанак епидемије пегавог тифуса*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 22. март 1933, бр. 88, 8; С., *Видна корист једне здравствене установе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. јул 1933, бр. 151, 3; *Банска решења*, у: *Врбаске*

Џанановић, др Бенко Кон и др Михаило Симић, сестре помоћнице Драгица (Драга) Вујичић и Марија Пучко и помоћни радници (чишћење и прање) Суљо Чатић и Бего Смајић у Маглају;[993] љекар др Велимир Гојнић, сестре помоћнице Милка Глумац, Хермина Хераковић и Иванка Баста, сестра нудиља Милена Павићевић и помоћни радници (чишћење и прање) Иван Шего и Аган Подгорић у Оџаку;[994] љекари др Бранко Косановић, др Бенко Кон и др Марија Бухтејева и сестре помоћнице Ема Космач и Марија Пучко у Отоци;[995] љекари др Хајим Леви, др Владимир Шујица и др Сергије Н. Михајлов и сестре помоћнице Нада Е. Чубелић, Драгиња Николић, Милка Глумац и Нада Анђелковић и помоћни радник (чишћење и прање) Милева Станковић у Тешњу;[996] љекар др Ђорђе Савић у Новој Тополи и љекар др Бенко Кон у Личком Петровом Селу.[997]

Рад, уређење и одржавање здравствених станица, финансирала је Краљевска банска управа Врбаске бановине из буџета. Тако је у буџетским годинама издвојено: 1931/32. године 130.000 динара, 1932/33. године 50.000, 1933/34. године 50.000, 1934/35. године 40.000, 1935/36. године 30.000, 1936/37. године 50.000, 1937/38.

новине, Бањалука, год. VI, 9. јун 1934, бр. 426, 4; С. Б. *Задравствена станица у Козарцу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 31. јул 1935, бр. 769, 2; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. новембар 1936, бр. 1.141, 4; *Исто*, год. IX, 6. август 1937, бр. 1.313, 3; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121, 169, 388.

[993] АРСБЛ, 9, VI, 15, 16, бр. 2.475/1932; Исто, VI, 15, 36, бр. 2.361/1934; Исто, VI, 15, 37, бр. 2.492/1934; Исто, VI, 16, 62; Исто, VI, 16, 251; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133, 169, 388; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 9. јун 1934, бр. 426, 4; *Исто*, год. VIII, 17. новембар 1936, бр. 1.141, 3; *Исто*, год. IX, 12. новембар 1937, бр. 1.355, 3.

[994] АРСБЛ, 9, VI, 15, 16, бр. 2.475/1932; Исто, VI, 15, 36, бр. 2.361/1934; Исто, VI, 16, 64; Исто, VI, 16, 185; Исто, VI, 16, 262; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121, 169, 388; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 9. јун 1934, бр. 426, 4; *Исто*, год. VIII, 20. јун 1936, бр. 1.020, 3; *Исто*, год. X, 2. септембар 1938, бр. 1.479, 3; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 10. lipnja 1942, br. 127, 4; *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine*, 11.

[995] АРСБЛ, 9, VI, 16, 66; Исто, VI, 16, 75, бр. 3.014/1934; Исто, VI, 16, 193; Исто, VI, 16, 226, бр. 395/1938; Исто, VI, 16, 263; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120, 121, 169, 388; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. децембар 1933, бр. 279, 4; *Исто*, год. VI, 9. јун 1934, бр. 426, 4; *Исто*, год. VII, 8. фебруар 1935, бр. 626, 4; *Исто*, год. IX, 6. август 1937, бр. 1.313, 3; *Исто*, 21. септембар 1937, бр. 1.333, 4; *Исто*, 12. новембар 1937, бр. 1.355, 3

[996] АРСБЛ, 9, VI, 15, 36, бр. 2.361/1934; Исто, VI, 16, 65; Исто, VI, 16, 252; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 6. јануар 1934, бр. 301, 3; *Уважена оставка*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. јул 1934, бр. 467, 4; *Premeštaj i postavljenje u Ministarstvu zdravlja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. септембар 1934, бр. 498, 2; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. јул 1937, бр. 1.303, 3; *Исто*, 12. новембар 1937, бр. 1.355, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 21. октобар 1937, бр. 239, 4; *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine*, 11.

[997] АРСБЛ, 9, VI, 16, 194; Исто, VI, 16, 267; АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945.

године 50.000, 1938/39. године 50.000, 1939/40. године 50.000 и 1940/41. године 50.000 динара. Додатна средства издвајана су за њихово осуигурање.[998]

У другој половини 30-их година XX вијека Краљевска банска управа Врбаске бановине је основала здравствене станице у Омарској, Сводној, Пискавици и Босанском Петровом Селу, а у плану је било 1941. оснивање здравствених станица у Рујевцу, Срез Двор, у Црном Лугу, Срез Босанско Грахово, и у Доборовцима, Срез Грачаница.[999]

[998] *Буџет Врбаске бановине за 1931/1932. годину*, 38; *Буџет Кр. банске управе Врбаске бановине за 1932/1933. годину*, 31; *Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1933/1934. годину*, 42, 43; *Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1934/1935. годину*, 44; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1935/36. годину*, 35; *Буџет Врбаске бановине за 1936/37. годину*, Сарајево 1936, 38; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1937/38. годину*, 33; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1938/39. годину*, 43; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1939/40. годину*, 48; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1940–41. годину*, Бања Лука 1940, 46.

[999] АРСБЛ, 9, VI, 16, 268; *Записник седница Деветог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 6, 7. и 8. марта 1939. године у Већници Банског већа*, 122; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1939/40. годину*, 48; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1940–41. годину*, 46; *Општина Омарска добила Здравствену станицу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 15. јун 1939, бр. 1.595, 1; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 12. јануар 1941, бр. 1.759, 10; *Исто*, 26. јануар 1941, бр. 1.763, 5; *Исто*, 30. јануар 1941, бр. 1.764, 4.

СЕОСКЕ АМБУЛАНТЕ

На подручју Врбаске бановине основан је и велики број сеоских амбуланти, у којима је бесплатно прегледано и лијечено сиромашно становништво, сузбијан ендемски сифилис и маларија. Служиле су и за пружање љекарске помоћи у удаљеним и неприступачним крајевима, као и за општи интерес народног здравља.[1000]

Сеоске амбуланте на подручју Врбаске бановине нису имале довољно средстава за рад и најпотребније медикаменте. Већина њих није радила сваки дан, већ их је, у одређеним данима у мјесецу, хонорарно (мјесечни паушал) обилазио сресни санитетски референт дотичног среза. Многе амбуланте нису радиле током читаве године, већ само док се не потроше одобрена буџетска средства. Кад наредне године добију средства, оне су поново отваране.[1001]

За одржавање постојећих и отварање нових амбуланти по селима и помагање општинских амбуланти издвојено је у 1931/32. години из буџета Врбаске бановине 370.000 динара, а наредне буџетске 1932/33. године 300.000 динара.[1002]

Број амбуланти у 1931. износио је 50, крајем 1932. године 30, у 1935. години 33, а у 1938. години 61.[1003]

У априлу 1935. на подручју Врбаске бановине постојале су 33 сеоске амбуланте у: Кадиној Води (Срез Бањалука, удаљена од Среза 29 км) са хонорарним љекаром др Пером Стјепановићем, Челинцу (Срез Бањалука, удаљена од Среза 17 км) са хонорарним љекаром др Пером Стјепановићем, Рипчу (Срез Бихаћ, удаљена од Среза осам км) са хонорарним љекаром др Драгом Јандрићем, Липи (Срез Бихаћ, удаљена од Среза 22 км) са хонорарним љекаром др Драгом Јандрићем, Личком Петровом Селу (Срез Бихаћ, удаљена од Среза 17 км) са хонорарним љекаром др

[1000] АРСБЛ, 9, VI, 15, 38, бр. 2.496/1934; *Стање народног здравља у Врбаској бановини и радови на асанацији у месецу марту и априлу 1931. год.*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 14. мај 1931, бр. 20, 2; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; Б. Загорац, *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 1.

[1001] *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 134.

[1002] *Буџет Врбаске бановине за 1931/1932. годину*, 38; *Буџет Кр. банске управе Врбаске бановине за 1932/1933. годину*, 32.

[1003] АРСБЛ, 9, VI, 12, 1 и 2, Социјална политика 1938; В. Јеловац, *Биланс 8-месечног рада управе Врб. бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 3. октобар 1930, бр. 45, 5; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4.

Драгом Јандрићем, Црном Лугу (Срез Босанско Грахово, удаљена од Среза 26 км) са хонорарним љекаром др Василијем Јовановићем, Трубару (Срез Босанско Грахово, удаљена од Среза 30 км) са хонорарним љекаром др Василијем Јовановићем, Орахови (Срез Босанска Градишка, удаљена од Среза 24 км) са хонорарним љекаром др Исметом Поповцем, Турјаку (Срез Босанска Градишка, Среска испостава Нова Топола, удаљена од Среза 15 км) са хонорарним љекаром др Ђорђем Савићем, Бенаковцу (Срез Босанска Крупа, удаљена од Среза 22 км) са хонорарним љекаром др Бранком Косановићем, Бужиму (Срез Босанска Крупа, Отока, удаљена од Среза 22 км) са хонорарним љекаром др Бенком Коном, Слабињи (Срез Босанска Костајница, удаљена од Среза 13 км) са хонорарним љекаром др Ђуром Гопчевићем, Крњеуши (Срез Босански Петровац, удаљена од Среза 22 км) са хонорарним љекаром др Пером Мирковићем, Јањили (Срез Босански Петровац, удаљена од Среза 14 км) са хонорарним љекаром др Пером Мирковићем, Врнограчу (Срез Велика Кладуша, удаљена од Среза 17 км) са хонорарним љекаром др Сергијем Михајловим, Подновљу (Срез Дервента, удаљена од Среза 20 км) са хонорарним љекаром др Видом Антицом, Которском (Срез Дервента, удаљена од Среза 28 км) са хонорарним љекаром др Видом Антицом, Осјечанима (Срез Добој, удаљена од Среза 22 км) са хонорарним љекаром др Изудином Џанановићем, Великој Буковици (Срез Добој, удаљена од Среза 11 км) са хонорарним љекаром др Изудином Џанановићем, Жировцу (Срез Двор, удаљена од Среза 25 км) са хонорарним љекаром др Милованом Ћетковићем, Вагању (Срез Гламоч, удаљена од Среза 16 км) са хонорарним љекаром др Андријом Видовићем, Глоговцу (Срез Јајце, удаљена од Среза 13 км) са хонорарним љекаром др Корнелом Секором, Шипову (Срез Јајце, удаљена од Среза 24 км), са хонорарним љекаром др Корнелом Секором, Ситници (Срез Кључ, удаљена од Среза 24 км) са хонорарним љекаром др Тадијом Пшорном, Горњем Рибнику (Срез Кључ, удаљена од Среза 17 км) са хонорарним љекаром др Тадијом Пшорном, Скендер Вакуфу (Срез Котор Варош, удаљена од Среза 20 км) са хонорарним љекаром др Јозом Зекићем, Герзову (Срез Мркоњић Град, удаљена од Среза 34 км) са хонорарним љекаром др Ђорђем Ковачевићем, Козарцу (Срез Приједор, удаљена од Среза 12 км) са хонорарним љекаром др Ђорђем Цвијићем, Љубији (Срез Приједор, удаљена од Среза 22 км) са хонорарним љекаром др Ђорђем Цвијићем, Омарској (Срез Приједор, удаљена од Среза 25 км) са хонорарним љекаром др Ђорђем Цвијићем, Горњој Толиси (Срез Градачац, удаљена од Среза 16 км) са хонорарним љекаром др Ментом Саломом, Лушци Паланци (Срез Сански Мост, удаљена од Среза 25 км) са

хонорарним љекаром др Бранком Вучковачким и Станарима (Срез Теслић, удаљена од Среза 32 км) са хонорарним љекаром др Гедеоном Алковићем.[1004]

Већ у јулу 1935. године на подручју Врбаске бановине број љекара задужених за одржавање сеоских амбуланти значајно се смањио: др Гедеон Алковић (Срез Теслић), др Перо Стјепановић (Срез Бањалука), др Јозо Зекић (Срез Котор Варош), др Бенко Кон (Отока, Срез Босанска Крупа), др Тадија Пшорн (Срез Кључ), др Перо Мирковић (Срез Босански Петровац), др Менто Салом (Срез Градачац), др Изудин Џанановић (Срез Добој), др Ђорђе Савић (Среска испостава Нова Топола), др Ђуро Гопчевић (Срез Босанска Костајница), др Сергије Михајлов (Срез Велика Кладуша), др Ђорђе Цвијић (Срез Приједор), др Драго Јандрић (Срез Бихаћ) и др Корнел Секора (Срез Јајце). Укупна висина њиховог мјесечног паушала за јули 1935. године износила је 4.925 динара.[1005]

Сеоске амбуланте у вријеме Бановине постојале су краће или дуже у Доњем Вакуфу, Станарима, Подновљу, Которском, Вагању, Лушци Паланци, Слабињи, Шипрагама, Скендер Вакуфу, Босанском Петровом Селу, Рипчу, Липи, Личком Петровом Селу, Црном Лугу, Трубару, Герзову, Бужиму, Бенаковцу, Орашцу, Крњеуши, Јањили, Врнограчу, Орахову, Ситници, Горњем Рибнику, Новој Тополи, Турјаку, Орахови, Горњој Толиси, Глоговцу, Шипову, Кадиној Води, Челинцу, Жировцу, Козарцу, Љубији, Омарској, Осјечанима, Великој Буковици, Цазину, Изачићу[1006] и другима.

Поред њих постојале су и амбуланте бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у сједишту Бањалуци (са пет просторија и посебном ординацијом за туберкулозу и хирургију, властитим рендгенским уређајем и лабараторијом), у Срнетици (са четири просторије), у Босанској Дубици (са три просторије), у Добрљину (са двије просторије), у Дрвару (са двије просторије и кадом), у Јајцу (са двије просторије), у Каоцима (са двије просторије), у Босанском Кобашу, у Чардаку (са двије просторије), у Мијачици (са двије просторије) и у Кулен Вакуфу.[1007]

[1004] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, VI, 15, 54, бр. 11.153/1936.

[1005] Исто, VI, бр. 35/1935.

[1006] Исто, VI, 15, 42, бр. 4.338/1934; Исто, VI, 16, 77, бр. 3.777/1934; Исто, VI, бр. 35/1935; Исто, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, VI, 16, 33; АС, Г–216, Ф 54, бр. 16; *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 138; P. Ćosić, *нав. дјело*, 12–13; E. Tihić, O. Hamzić, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, 96; Omer Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata (pravno-politički i društveno-ekonomski razvoj)*, Travnik 2012, 297; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 122.

[1007] ХДА, 890, кут. 326, Персонални списи др Казимира Модрића; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 768; Г., *Седница Равнатељства Оружног уреда за*

осигурање радника у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 1. јул 1933, бр. 142; *Пословање Окружног уреда за осигурање радника*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 371, 2; *Извршен је избор лекара у Окружном уреду*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 27. фебруар 1935, бр. 642, 2; *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2.

ЗДРАВСТВЕНЕ ОПШТИНЕ

За унапређење народног здравља основане су здравствене општине, које су представљале највећи дотадашњи "напредак у санитетској оганизацији". Првенствено је у селима била обезбијеђена љекарска помоћ и хигијенска заштита већинског сељачког становништва.[1008]

У здравственоадминистративној подјели Врбаска бановина се дијелила на самосталне и удружене здравствене општине. Самосталне здравствене општине били су градови, вароши и варошице, као управна средишта са више од 4.000 становника, и сеоске општине са више од 6.000 душа. Општине са мањим бројем становника морале су се удружити у удружене здравствене општине, чији број народа није смио бити мањи од 6.000, али ни већи од 15.000 становника.[1009]

Обавеза самосталних здравствених општина била је да на сваких 10.000 становника плаћају по једног општинског љекара и једну сестру помоћницу, да на сваких 5.000 становника плаћају једну квалификовану општинску бабицу, да сносе болничке трошкове сиромашног становништва, да оснивају, граде и издржавају здравствене установе, да учествују при асанацији и сузбијању заразних болести.[1010]

Општински љекари су били дужни да бесплатно лијече сиромашно становништво, да здравствено просвјећују народ, да се старају о унапређењу здравља, посебно дјеце, да се брину о унапређењу хигијене, да подносе приједлоге о асанацијама и учествују у њиховом извођењу, да воде евиденције о рађању и умирању, да спречавају и сузбијају заразне болести, да одржавају амбуланте у појединим мјестима, да проучавају начин живота и становања становништва, да у основним школама у којима нема школског љекара врше његову службу и да држе приручну апотеку.[1011]

[1008] Чл. 1 *Закона о здравственим општинама*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII, 429; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 131.

[1009] Чл. 2 и 10 *Закона о здравственим општинама*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII, 429–430.

[1010] Чл. 4 *Закона о здравственим општинама*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII, 429.

[1011] Чл. 14 *Закона о здравственим општинама*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII, 430; Чл. 1 *Правилника о раду општинских лекара*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 1. октобар 1930, бр. 224–LXXVIII, 1.923; *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 142–143.

Санитетско особље самосталних здравствених општина финансирао је општински буџет,[1012] а удружених здравствених општина бановински буџет, па су сматрани особљем Бановине.[1013]

Сједиште општинског љекара на територији удружене здравствене општине одређивао је бан. Удружене здравствене општине за унапређење здравствене службе биле су од великог значаја, "јер најбоље решава питање како ће народ најлакше, најбрже и најјефтиније доћи до лекара и лекова".[1014] Суштина ових мјера била је у настојању власти да се љекар приближи народу.[1015]

На основу *Закона о здравственим општинама* од 27. фебруара 1930. и рјешења бана Врбаске бановине од 11. децембра исте године, основане су на подручју Бановине 92 здравствене општине,[1016] од којих је било 31 самостална, а 61 удружена.

По мјестима, самосталне здравствене општине имале су: Бањалука са 25.000 становника, Крупа на Врбасу са 8.000 становника, Босанска Градишка са 5.506 становника, Нова Топола са 8.227 становника, Гламоч са 7.923 становника, Мркоњић Град са 4.000 становника, Кључ са 8.000 становника, Турски Дубовик са 6.451 становника и сједиштем љекара у Српској Јасеници, Отока са 7.332 становника, Бужим са 11.181 становником, Цазин са 6.217 становника, Велика Кладуша са 8.161 становником, Врнограч са 8.628 становника, Пећиград са 7.829 становника, Тржачка Раштела са 7.242 становника, Грачаница са 4.058 становника, Босански Нови са 3.582 становника, Јапранска са 3.582 становника и сједиштем љекара у Сухачи, Дервента са 6.374 становника, Приједор са 5.609 становника, Козарац са 8.307 становника, Љубија са 8.962 становника, Теслић са 9.139 становника, Тешањ са 8.060 становника, Јелах са 7.805 становника, Двор на Уни са 6.640 становника, Бихаћ са 6.393 становника,

---

[1012] Чл. 4 *Закона о здравственим општинама*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII, 429.

[1013] Љекари удружених здравствених општина на територији Врбаске бановине били су бановински чиновници, подређени Краљевској банској управи Врбаске бановине, односно среском начелнику или старјешини среске испоставе и били су у статусу бановинског љекара. *Uput za vršenje lekarske službe u Udruženim zdravstvenim opštinama Vrbaske banovine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908, 4.

[1014] Чл. 11 *Закона о здравственим општинама*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII, 430; *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, 121.

[1015] Љубодраг Димић, *Културна политика Краљевине Југославије 1918–1941*, II, Београд 1997, 239.

[1016] *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; M. Kumarić, *нав. дјело*, [78–79].

Босански Брод са 7.204 становника, Добој са 4.542 становника, Босанска Костајница са 7.741 становником и Градачац са 7.113 становника.[1017]

Удружене здравствене општине са сједиштем општинског љекара биле су у: Клашницама (са општинама Клашнице, Слатина и Маглајани), Челинцу (са општинама Челинац и Јошавка), Добрињи (са општинама Рекавице и Кадина вода), Бронзаном Мајдану (са општинама Бронзани Мајдан и Сарачица), Ивањској (са општинама Пискавица, Драгочај и Шарговац), Подградцима (са општинама Орахова и Подградци), Церовљанима (са општинама Турјак, Церовљани и Романовци), Кладарима (са општинама Ламинци и Станари), Босанској Дубици (са општинама Босанска Дубица и Јохова), Кнежици (са општинама Кнежица и Међувође), Драксенићу (са општинама Пуцари и Драксенић), Прекаји (са општинама Вагањ и Прекаја), Бјелајцима (са општинама Бјелајци и Густовара), Бараћима (са општинама Бараћи, Герзово и Подрашинца), Саници (са општинама Саница и Врхпоље), Превији (са општинама Рибник и Ситница), Лушци Паланци (са општинама Каменград и Лушци Паланка), Старом Мајдану (са општинама Стари Мајдан и Будимлића Јапра), Томини (са општинама Сасина и Томина), Санском Мосту (са општинама Дабар и Сански Мост), Босанском Петровцу (са општинама Босански Петровац и Вођеница), Буковачи (са општинама Буковача и Смољани), Крњеуши (са општинама Бјелај и Крњеуша), Бистрици (са општинама Понир, Сеочка и Вијеначка), Шипову (са општинама Јањска и Пјевска), Јајцу (са општинама Јајце и Језеро), Доњем Вакуфу (са општинама Доњи Вакуф, Ново Село, Русачја и Оборци), Босанској Крупи (са општинама Босанска Крупа и Врањска Мосура), Великој Рујишкој, Острожцу (са општинама Острожац и Стијена), Доборовцима (са општинама Карановац, Доборовци и Зелиња), Осјечанима (са општинама Осјечани и Лукавица), Маглају (са општинама Станића Ријека, Осојница и Маглај), Чађавици, Љешљанима (са општинама Добрљин, Равнице и Сводна), Корачју (са општинама Дубочац и Лужани), Плехану (са Сочаница и Плехан), Јоховцу (са општинама Мајевац, Которско, Подновље и Дуго Поље), Котор Вароши (са општинама Котор Варош, Забрђе, Врбањци, Вагани и Масловаре), Скендер Вакуфу (са општинама Скендер Вакуф и Рађићи), Шипрагама, Омарској (са општинама Омарска, Марићка и Ракелићи), Брезичанима (са општинама Сана и Паланчиште), Свињару (са општинама Ножичко, Босански Кобаш и Свињар), Великој

[1017] *Распоред самосталних и удружених здравствених општина у Врабској бановини*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. децембар 1930, бр. 57, 2–3.

Илови (са општинама Горњи Смртићи, Велика Илова и Лепеница), Поточани (са општинама Лишња и Хрвећани), Бранешцима (са општинама Котор и Вијачани), Прњавору (са општинама Прњавор и Штрпци), Чечави (са општинама Блатница, Чечава, Станари и Шњеготина), Жировцу (са општинама Рујевац и Жировац), Дивуши (са општинама Дивуша, Јаворањ и Зрињ), Рипчу (са општинама Рипач и Липа), Врсти (са општинама Врста, Вркашић и Покој), Дрвару (са општинама Дрвар, Трубар и Бастаси), Сијековцу, Доњем Клакару, Присади (са општинама Војвода Путник и Буковица), Оџаку (са општинама Оџак, Влашка Мала, Нови Град и Доња Дубица), Кулен Вакуфу (са општинама Кулен Вакуф и Орашац), Доњем Скугрићу (са општинама Доњи Скугрић и Зелиња Горња) и Модричи (са општинама Модрича, Кладари и Врањак).[1018]

У самосталним и удруженим здравственим општинама, због општег сиромаштва и недостатка средстава, број ангажованих љекара и сестара помоћница био је далеко мањи од броја општина.[1019] Било је пет љекара у самосталним и по пет љекара и сестара помоћница у удруженим здравственим општинама крајем 1932. године. Сљедеће године у удруженим здравственим општинама било је запослено седам љекара, а за 1934/35. годину било је предвиђено запошљавање бановинским буџетом још пет љекара, "јер императивна нужда захтева" да се толико љекара постави у разним крајевима Бановине, због малог љиховог броја. Било је случајева као у цијелом срезу Цазин, Босанска Крупа и Мркоњић Град, да је био постављен само по један љекар.[1020]

У 1935. години на подручју Врбаске бановине стварно је функционисало 18 здравствених општина, од којих је било 11 самосталних (у Бањалуци, Босанској Градишци, Бихаћу, Босанској Дубици, Босанском Новом, Градачцу, Дервенти, Грачаници, Босанском Броду, Приједору и Теслићу), а удружених здравствених општина седам, док је 81 удружена здравствена општина била без љекара.[1021]

На подручју Врбаске бановине је 8. маја 1936. успостављено 11 самосталних и 88 удружених здравствених општина. Самосталне здравствене општине биле су:

[1018] *Распоред самосталних и удружених здравствених општина у Врабској бановини*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. децембар 1930, бр. 57, 2–3.

[1019] Трошкови запошљавања 62 бановинска љекара и 62 сестре помоћнице у Врбаској бановини износили су 1,737.700 динара. *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 139, 140, 142.

[1020] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 114.

[1021] АРСБЛ, 208, бр. 13; *Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini*, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204, 134.

Бањалука, Бихаћ, Босанска Дубица, Босанска Градишка, Босански Нови, Градачац, Дервента, Добој, Приједор, Теслић и Босански Брод.[1022] Удружене здравствене општине биле су: Крупска (Крупа на Врбасу), Бронзани Мајдан,[1023] Рекавице, Драгочај, Клашнице и Челинац у Срезу Бањалука; Рипач,[1024] Покој и Личко Петрово Село у Срезу Бихаћ; Мирковац и Драксенић у Срезу Босанска Дубица; Горњи Подградци, Нова Топола, Церовљани, Ламинци и Вилуси у Срезу Босанска Градишка; Босанско Грахово, Дрвар и Црни Луг у Срезу Босанско Грахово; Босанска Крупа, Гудавац, Велика Рујишка, Отока и Бужим у Срезу Босанска Крупа; Босанска Костајница,[1025] Сводна и Чађавица у Срезу Босански Нови; Босански Петровац, Кулен Вакуф и Крњеуша у Срезу Босански Петровац; Гламоч, Ваган и Прекаја у Срезу Гламоч; Грачаница, Босанско Петрово Село, Срнице, Осјечани и Зелиња у Срезу Грачаница; Доњи Скугрић,[1026] Модрича, Оџак и Новиград у Срезу Градачац; Двор, Жировац[1027] и Дивуша у Срезу Двор; Дубочац, Которско, Плехан и Босански Клакар у Срезу Дервента; Тешањ[1028] и Каруше у Срезу Добој; Јајце, Доњи Вакуф, Бистрица, Шипово и Тодорићи у Срезу Јајце; Кључ, Горња Саница, Ситница и Горњи Рибник у Срезу Кључ; Котор Варош, Маловаре и Скендер Вакуф у Срезу Котор Варош; Осојничка (Трбук) и Маглај сеоска у Срезу Маглај; Мркоњић Град и Берићка у Срезу Мркоњић Град; Козарац, Љубија, Омарска, Ракелићи и Брезичани у Срезу Приједор;

[1022] *Списак самосталних и удружених здравствених општина на територији Врбаске бановине у смислу решења VI Бр. 8818/36 од 8. маја 1936. год.*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. мај 1936, бр. 999, 4; *Списак самосталних и удружених здравствених општина на територији Врбаске бановине у смислу решења VI Бр. 8818/36 од 8. маја 1936. год.*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. мај 1936, бр. 1.000, 5.

[1023] Рјешењем бана Врбаске бановине од 10. августа 1938. пренесено је сједиште бановинског љекара Удружене здравствене општине Бронзани Мајдан из Старог Мајдана у Пискавицу. *Седиште лекара Удружена здравствена општина Бронзано Мајданска*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 24. август 1938, бр. 1.475, 3.

[1024] Сједиште љекара Удружене здравствене општине рипачке премјештено је марту 1940. из мјеста Рипач у Липу. *Пренос сједишта лекара Удружене здравствене општине из Рипче у Липу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 29. март 1940, бр. 1.701, 1.

[1025] Сједиште љекара Удружене здравствене општине Босанска Костајница пренесено је 5. фебруара 1937. у Добрљин. *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 20. фебруар 1937, бр. 1.213, 4.

[1026] Сједиште љекара Удружене здравствене општине Доњи Скугрић пренесено је 24. фебруара 1937. у Толису. *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 28. фебруар 1937, бр. 1.220, 4.

[1027] Сједиште љекара Жировачке удружене здравствене општине пренесено је у децембру 1937. у село Бешлинац, а 10. августа 1938. из Бешлинца у Жировац. *Sedište banovinskog lekara Udružene zdrav. opštine Žirovačke i Bešlinci*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 5. децембар 1937, бр. 1.365, 3; *Седиште лекара Жировачке удружене здравствене општине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 24. август 1938, бр. 1.475, 2.

[1028] Рјешењем бана Врбаске бановине од 27. априла 1939. на територији Среза Тешањ основане су двије удружене здравствене општине: Удружена здравствена општина у Тешњу и Удружена здравствена општина у Станарима. *Образовање Удружене здравствене општине у Срезу тешањском*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. мај 1939, бр. 1.582, 3.

Штрбци, Лепеничка (Босански Кобаш), Србац, Велика Илова, Хрвићани и Лишња у Срезу Прњавор; Санска (Сански Мост), Лушци Паланка, Стари Мајдан и Томина у Срезу Санском; Станари и Блатница у Срезу Теслић; Цазин, Пећиград (Тржачка Раштела),[1029] Врнограч и Велика Кладуша у Срезу Цазин.[1030]

Двије године касније, 1938, у Врбаској бановини је било организовано 35 удружених и девет самосталних здравствених општина, у којима је радио 21 хонорарни љекар, три сестре, десет бабица и четири помоћна радника. У сљедећој 1939/40. години у удруженим здравственим општинама било је ангажовано 26 љекара и 10 сестара помоћница, а идуће 1940/41. године 21 љекар и 12 сестара помоћница.[1031]

Здравствене општине нису биле попуњене љекарима на подручју Врбаске бановине због недостатка финансијских средстава за њихове принадлежности јер љекари нису радо прихватали службу на селу усљед немогућности проналажења пристојног стана за становање.[1032]

Краљевска банска управа Врбаске бановине је сукцесивно, у складу са финансијским могућностима, запошљавала сваке године ново здравствено особље у удруженим здравственим општинама.[1033] При томе су власти водиле рачуна "да

[1029] Рјешењем бана Врбаске бановине од 19. августа 1938. образоване су двије општине: Пећиградска удружена здравствена општина и Тржачка удружена здравствена општина. *Образовање Удружене здравствене општине пећиградске*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 21. август 1938, бр. 1.474, 3.

[1030] АРСБЛ, 9, VI, 3, 35, бр. 185/1937; Исто, VI, 14, 16, бр. 1/1937; Исто, VI, 15, 42, бр. 4.338/1934; Исто, VI, 16, 29, бр. 7.260/1931; Исто, VI, 16, 86, бр. 13.927/1934; Исто, VI, 16, 210; Исто, VI, 16, 217, бр. 60/1938; Исто, VI, 16, 218, бр. 173/1938; Исто, VI, 16, 219, бр. 223/1938; Исто, VI, 16, 220, бр. 226/1938; Исто, VI, 16, 226, бр. 395/1938; *Списак самосталних и удружених здравствених општина на територији Врбаске бановине у смислу решења VI Бр. 8818/36 од 8. маја 1936. год.*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. мај 1936, бр. 999, 4; *Списак самосталних и удружених здравствених општина на територији Врбаске бановине у смислу решења VI Бр. 8818/36 од 8. маја 1936. год.*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. мај 1936, бр. 1.000, 5; P. Ćosić, *нав. дјело*, 12; O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 69; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata (pravno-politički i društveno-ekonomski razvoj)*, 292–293.

[1031] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1938–1939*, knj. IX, Beograd 1939, 402–403; *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1937–38*, Београд 1939, 12; *Социјално-медицински преглед*, Београд 1939, књ. XI, св. 1, 59; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1939/40. годину*, 46–47; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1940–41. годину*, 45; *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, 121; M. Vukmanović, *нав. рад*, 107.

[1032] *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, 121.

[1033] *Записник седница Деветог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 6, 7. и 8. марта 1939. године у Већници Банског већа*, 118; Из буџета Краљевске банске управе у Бањалуци издвајано је за рад љекара и сестара помоћница удружених здравствених општина: у буџетској 1936/37. години 138.000 динара, у 1937/38. години 187.200 динара, у 1938/39. години 229.200 динара, у 1939/40. години 237.600 динара и у 1940/41. години 189.600 динара. *Буџет Врбаске бановине за 1936/37. годину*, XIX, 37; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1937/38. годину*, 32; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1938/39. годину*, 42; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1939/40. годину*, 46–47; *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1940–41. годину*, 45.

најзабаченије општине са слабим комуникацијама добију лекара". У непопуњеним удруженим здравственим општинама често су бановинске љекаре замјењивали срески љекари.[1034]

На подручју Врбаске бановине љекари самосталних здравствених општина били су: др Ђорђе Букинац у Бањалуци, др Захарије Давидовић у Бањалуци, др Бранко Јузбашић у Дервенти, др Мустафа Кадић у Босанској Дубици, др Милада Маглов у Градачцу, др Мухарем Мицић у Бањалуци, др Славко Пиштељић у Санском Мосту, др Авдо Прохић у Грачаници, др Јован Радовић у Босанском Броду, др Ђорђе Савић у Новој Тополи, др Менто Салом у Градачцу, др Богомир Стојановић у Теслићу, др Младен Стојановић у Приједору, др Мирко Суботић у Босанској Градишци, др Мехмед Татлић у Градачцу, др Ђорђе Цвијић у Приједору и др Арпад Штенцл у Бихићу.[1035]

Љекари удружених здравствених општина на подручју Бановине били су: др Јаков Алтарац у Доњем Вакуфу, др Арсен М. Арафелов у Бужиму, Доњем Скугрићу и Толиси, др Михајло Фјодорович Архангелски у Кулен Вакуфу, др Фрањо Балвановић у Тешњу и Козарцу, др Алфред Бекман у Козарцу и Клашницама са сједиштем у Босанском Александровцу, др Бењамин Бернштајн у Лушци Паланци, др Јован Бијелић у Босанској Костајници са сједиштем у Добрљину, др Ибрахим Бркић у Јајцу, др Марија Афансијевна Бухтејева у Отоци, др Славољуб Вајда у Јајцу, Горњем Рибнику и Добрљину, др Иван В. Виноградски у Босанском Петровом Селу, др Драгољуб Врањешевић у Личком Петровом Селу, др Анатолије Анатолијевич Грото-Слепиковски у Добрљину и Лепеничке у Босанском Кобашу, др Леонид Станиславович Длускиј у Дрвару, др Миладин Жикић у Личком Петровом Селу, др Василије Јаковлевич Иванов у Босанском Грахову, др Радован Ивачић у Дрвару и Тешњу, др Боривоје Илић у Которском и Босанском Петровом Селу, др Григориј Иванович Јелатанцев у Српцу, Љубији и Двору на Уни, др Хусеин Капетановић у

[1034] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 140; *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, 121; *Budžet Odelenja za socijalnu politiku i narodno zdravlja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. фебруар 1940, бр. 1.686, 2.

[1035] АРСБЛ, 9, II, 27, 33, бр. 19.720/1931; Исто, VI, 3, 35, бр. 185/1937; Исто, VI, 14, 16, бр. 1/1937; Исто, VI, 16, 36, бр. 8.346/1932; Исто, VI, 16, 43, бр. 8.361/1932; Исто, VI, 16, 51, бр. 8.372/1932; Исто, VI, 16, 96; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387, 388; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 2; *Исто*, год. XX, 10. мај 1938, бр. 103, 1; *Исто*, год. XX, 14. септембар 1938, бр. 209, 2; *Исто*, 2. новембар 1938, бр. 251, 19; *Исто*, год. XXI, 4. децембар 1939, бр. 278, 1.

Мркоњић Граду, др Ђорђе Ковачевић у Мркоњић Граду и Герзову, др Бенко Кон у Маглају, Отоци и Личком Петровом Селу, др Константин Иванович Кочергин Берићке у Герзову, др Софија Михајловна Ласковска у Орашцу, др Никола Николајевич Љахов у Жировцу, др Ђорђе Аксентјевич Љуљка у Лушци Паланци, др Петар Петрович Мамонтов у Грачаници–Доборовци, др Лора Нахмијас у Сводној, др Никола Иванович Невмержицки у Омарској и Српцу, др Видосава Павловић-Милетић у Драгочају, др Карпо Аветисович Попов Пећиградске са сједиштем у Тржачким Раштелама и Козарцу, др Стеван Поповић у Дрвару, др Авдо Прохић у Грачаници–Доборовци, др Вера Пстроцки у Личком Петровом Селу и Козарцу, др Ђорђе Савић у Новој Тополи, др Олга Самојлович-Андрејева Пећиградске са сједиштем у Тржачким Раштелама, др Нићифор Симић у Кулен Вакуфу, др Владимир Скопчински у Гламочу, др Вида Стефановић у Сводној и Пискавици, др Шиме Фабијанић у Босанском Грахову и др Владимир Чукац у Доњем Вакуфу.[1036]

[1036] АРСБЛ, 9, VI, 3, 35, бр. 185/1937; АРСБЛ, 9, VI, 13, 10, бр. 15.608/1937; Исто, VI, 13, 12, бр. 23.181/1940; Исто, VI, 14, 16, бр. 1/1937; АРСБЛ, 9, VI, 15, 34, бр. 520/1934; Исто, VI, 15, 42, бр. 4.338/1934; Исто, VI, 16, 86, бр. 13.927/1934; Исто, VI, 16, 193; Исто, VI, 16, 210; Исто, VI, 16, 217, бр. 60/1938; Исто, VI, 16, 218, бр. 173/1938; Исто, VI, 16, 219, бр. 223/1938; Исто, VI, 16, 220, бр. 226/1938; Исто, VI, 16, 226, бр. 395/1938; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 17; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 5; *Исто*, год. XIX, 13. август 1937, бр. 182, 1; *Исто*, год. XXI, 4. децембар 1939, бр. 278, 1; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. децембар 1933, бр. 279, 4; *Исто*, год. VI, 11. септембар 1934, бр. 506, 4; *Исто*, год. VII, 26. фебруар 1935, бр. 641, 4; *Исто*, год. VIII, 24. март 1936, бр. 956, 4; *Исто*, 10. јул 1936, бр. 1.035, 4; *Исто*, 16. јул 1936, бр. 1.040, 4; *Исто*, 30. јул 1936, бр. 1.051, 4; *Исто*, год. IX, 7. мај 1937, бр. 1.274, 3; *Исто*, 9. јул 1937, бр. 1.301, 3; *Исто*, 16. јул 1937, бр. 1.304, 3; *Исто*, 1. август 1937, бр. 1.311, 4; *Исто*, год. IX, 6. август 1937, бр. 1.313, 3; *Исто*, 3. октобар 1937, бр. 1.338, 3; *Исто*, 12. новембар 1937, бр. 1.355, 3; *Исто*, 12. децембар 1937, бр. 1.368, 3; *Исто*, год. X, 23. март 1938, бр. 1.409, 4; *Исто*, 22. април 1938, бр. 1.422, 4; *Исто*, 13. мај 1938, бр. 1.431, 3; *Исто*, 2. јун 1938, бр. 1.440, 2; *Исто*, 21. јул 1938, бр. 1.461, 2; *Исто*, 2. август 1938, бр. 1.466, 3; *Исто*, 11. септембар 1938, бр. 1.483, 3; *Исто*, год. XI, 11. јануар 1939, бр. 1.536, 4; *Исто*, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750, 6; *Исто*, 1. децембар 1940, бр. 1.752, 6; *Исто*, год. XIII, 26. јануар 1941, бр. 1.763, 4; *Исто*, 2. фебруар 1941, бр. 1.765, 4; *Исто*, 27. фебруар 1941, бр. 1.772, 4; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.486.

УСТАНОВЕ У ЗДРАВСТВЕНОЈ СЛУЖБИ

Среска болесничка благајна у Бањалуци

На основу *Закона о осигурању радника у болести* из 1909. године, у Босни и Херцеговини је основано шест болесничких благајни,[1037] међу којим и Среска болесничка благајна у Бањалуци, која је почела са радом 19. децембра 1909. године. Благајна је била дужна да до почетка рада запосли рачуновођу који је истовремено био и благајник.[1038]

Територијална надлежност Среске болесничке благајне поклапала се са Окружном области Бањалука. Због њеног великог територијалног простора и потреба, основане су, ради ефикаснијег рада, и благајне у среским мјестима и филијале у испоставама, тзв. "исплатна мјеста".[1039]

Основни задатак благајне био је уређење сопствених амбуланти, како би се "омогућило што савјесније лијечење осигураника". У Среској болесничкој благајни у Бањалуци основана је амбуланта 1911. године.[1040]

На подручју Среске болесничке благајне у Бањалуци љекарска служба била је добро уређена. Са љекарима су закључивани уговори о раду. У Бањалучкој болесничкој благајни радили су у 1912. љекари др Едвард Херцман (Eduard Herzmann) и др Ђорђе Букинац.[1041] Главни љекар благајне био је дужан да "изравнава спорове

[1037] Шест болесничких благајни у Босни и Херцеговини било је организовано у Савез среских болесничких благајни са сједиштем у Сарајеву, који је почео са радом 1. јануара 1911. године. Од 1. јуна 1913. године Савез је издавао, једанпут мјесечно, стручни часопис под називом *Развитак*. *Sreske bolesničke blagajne u godini 1913*, у: *Sarajevski list,* Sarajevo, god. XXXVII, 22. novembar (5. decembar) 1914, br. 299, 4; *Pet godina rada sreskih bolesničkih blagajni*, у: *Sarajevski list,* Sarajevo, god. XXXIX, 24. maj 1916, br. 135, 3.

[1038] *Намјечај,* у: *Sarajevski list,* Sarajevo, god. XXXII, 15. jul (28. jul) 1909, br. 90, 4. Администрација у среским болесничким благајнама била је узорно уређена. Пред Први свјетски рат благајне су имале 60 чиновника и намјештеника. У свим среским мјестима и испоставама имале су своје повјеренике. *Pet godina rada sreskih bolesničkih blagajni*, у: *Sarajevski list,* Sarajevo, god. XXXIX, 23. maj 1916, br. 134, 3.

[1039] *Izvještaj o upravi Bosne i Hercegovine 1911*, Sarajevo 1911, 141; Ilijas Hadžibegović, *Uvođenje obaveznog bolesničkog osiguranja u Bosni i Hercegovini 1909–1910. godine*, у: *Glasnik arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine*, god. 1968–1969 – knj. VIII–XIX, Sarajevo 1968/69, 200–201.

[1040] *Pet godina rada sreskih bolesničkih blagajni*, у: *Sarajevski list,* Sarajevo, god. XXXIX, 23. maj 1916, br. 134, 3; Ч. Алексић, *нав. дјело*, 37.

[1041] *Izvještaj Sreske bolesničke blagajne za 1912*, Banjaluka 1913, 29.

између лијечника и болесника и у стручним питањима предсједништву благајне буде савјетом при руци".[1042]

Како *Закон о осигурању радника у болести* није предвидио осигурање радничких породица, оне су "увидјеле, да је то пријека потреба", па су увеле и породично осигурање. На основу одобрења Земаљске владе за БиХ у Сарајеву и закључка Главне среске скупштине у Бањалуци, уведено је од 1. јула 1912. на територији Среске болесничке благајне у Бањалуци породично осигурање. На њега су право имали родитељи, жена и дјеца до 16 година, са бесплатном љекарском његом, лијековима и помоћи при порођају. Због породичног осигурања повишен је благајнички принос са ранијих три на четири и по одсто од просјечне зараде, од које су чланови плаћали три а послодавци један и по одсто.[1043]

Среске болесничке благајне су, поред лијечења чланова и породица у амбуланти благајне или болницама до 28 дана боловања, организовале и предавања о сузбијању болести, посебно туберкулозе. У циљу што ефикасније борбе са овом болешћу, Савез је планирао да се у сваком окружном мјесту изгради санаторијум. Благајне су уређивале и опоравилишта, а предвиђено је било да се оно изгради у Слатини код Бањалуке.[1044]

Бањалучка Среска болесничка благајна 1910. године је имала 3.264 члана,[1045] 1911. године 4.332, 1912. године 4436,[1046] а 1913. године 4.825 чланова.[1047] Њихов највећи број се налазио у граду Бањалуци, а мањи по другим мјестима. Повећање броја чланова услиједило је због "већег економског развоја... многог грађења кућа... и услијед привикавања наших радника и обртника на само осигурање". На њеној територији износили су 1912. године трошкови једног болесника просјечно 32,05

[1042] *Pet godina rada sreskih bolesničkih blagajni*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXIX, 23. maj 1916, br. 134, 3.

[1043] *Породично осигурање*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXV, 25. jun (8. jul) 1912, br. 149, 3; *Pet godina rada sreskih bolesničkih blagajni*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXIX, 23. maj 1916, br. 134, 3.

[1044] *Sreske bolesničke blagajne u godini 1913*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXVII, 22. novembar (5. decembar) 1914, br. 299, 4; *Pet godina rada sreskih bolesničkih blagajni*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXIX, 24. maj 1916, br. 135, 3.

[1045] Број чланова у шест среских болесничких благајни на територији БиХ крајем 1910. износио је 21.353. Љубомир Ст. Косиер, *Босна и Херцеговина економски фрагменти и контуре* (предговор: др Велизар С. Јанковић), 1927, 253.

[1046] Просјечан број чланова у шест среских болесничких благајни у БиХ 1912. износио је 29.343. *Sreske bolesničke blagajne u godini 1913*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXVII, 26. novembar (9. decembar) 1914, br. 303, 4.

[1047] Просјечан број чланова у шест среских болесничких благајни у БиХ 1913. износио је 32.413. *Sreske bolesničke blagajne u godini 1913*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXVII, 26. novembar (9. decembar) 1914, br. 303, 4; *Sreske bolesničke blagajne u godini 1913*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXVII, 27. novembar (10. decembar) 1914, br. 304, 4.

круна, а наредне године 37,36 круна, када је долазило на једног члана у просјеку од текућих приноса 24,84 круна, а сљедеће 1913. године 26,07 круна. Резервни фонд износио је 1912. године 23.336 круна, а наредне је повећан на 39.372 круна.[1048] У времену од 1909. до 1914. благајна је имала 9.347 обољелих чланова, 11.556 обољења, 91.862 дана боловања и 145 смртних случајева.[1049]

Добро организована Среска болесничка благајна у Бањалуци одржала је до априла 1914. пет редовних главних скупштина. Она је радила до 1922. године. Послије доношења новог *Закона о осигурању радника* 1922. године престали су да важе сви ранији закони на подручју Краљевине СХС о осигурању радника у болести и несрећним случајевима.[1050]

Окружни уред за осигурање радника у Бањалуци

Законом о осигурању радника од 14. маја 1922. године престали су на подручју Краљевине СХС да важе сви ранији закони из области осигурања радника у болести и несрећним случајевима.[1051] Овим законом била су уређена питања осигурања у случају болести, изнемоглости, старости, смрти и несреће.[1052] Њиме је основан, као једини носилац осигурања за цијелу државу, Средишњи уред за осигурање радника (СУЗОР) са сједиштем у Загребу. Његови нижи мјесни органи осигурања били су окружни уреди за осигурање радника (ОУЗОР), благајне саобраћајних предузећа и братимске касе (благајне) при рудницима.[1053] У почетку је окружних уреда било 24, а послије реорганизације 1931. године 13. Они су могли у мјестима са већим бројем осигураника и већим предузећима да формирају експозитуре, а у мањим повјереништва.

Рад Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци почео је 1. јула 1922.

[1048] *Sreske bolesničke blagajne u godini 1913*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXVII, 26. novembar (9. decembar) 1914, br. 303, 3–4.

[1049] *Pet godina rada sreskih bolesničkih blagajni*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXIX, 23. maj 1916, br. 134, 3.

[1050] Чл. 209 *Закона о осигурању радника*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IV, 30. мај 1922, бр. 117, 30.

[1051] Чл. 209 *Закона о осигурању радника*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IV, 30. мај 1922, бр. 117, 30.

[1052] Čl. 1 *Закона о осигурању радника*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IV, 30. мај 1922, бр. 117, 1.

[1053] Čl. 119 *Закона о осигурању радника*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IV, 30. мај 1922, бр. 117, 18.

године.[1054] Сједиште му је било у Врбаској алеји (данас Алеја Св. Саве). Надлежност ове социјалне установе територијално се протезала на округе Бањалука и Бихаћ, који су представљали "једну географску и саобраћајну целину, која са осталим деловима Босне и Херцеговине нема никаквих железничких саобраћајних веза".[1055] У години оснивања имао је 12.003 члана, а 1926. године 20.593 члана – радника, чији је број са члановима породица био знатно већи. У првој управи Окружног уреда за осигурање радника били су: Панто Крекић, управник, Мартин Зрелец, благајник, Цилика Мартак, књиговођа и Душан Балабан, руководилац осигурања у несретним случајевима.[1056]

Управу Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци сачињавали су средином 20-их чланови Предсједништва Равнатељства: Марко Јурић, предсједник, Хинко Хруби (Hruby), први потпредсједник и Мирко Режак, други потпредсједник, чланови Равнатељства из реда послодаваца: бријач Мухарем Букић, сајџија Хинко Хруби, трговац Иво Јовић, димњачар Антон Киндл и трговац Драгутин Митраковић, чланови из реда намјештеника: приватни намјештеник Мустафа Бахтијаревић, обућарски радник Илија Бисерчић, зидарски радник Марко Јурић, пилански радник Мирко Режак и радница Фабрике духана Мара Тркуља, сви из Бањалуке. У Надзорном одбору били су Драгутин Винтерхалтер (Winterhalter), предсједник, чланови из реда послодаваца: трговац Нико Ливњаковић, пећар Драгутин Винтерхалтер, чланови из реда намјештеника: зидарски радници Алојз Бертоти и Венцл Тауш, сви из Бањалуке. Службеници у сједишту Уреда у Бањалуци били су Јаков Ластрић, равнатељ, Драган Голуб, замјеник равнатеља и Фрањо Кобал, главни књиговођа, чиновници: Бјанка Барух (Bianca Baruch), Милан Беоковић, Мато Бетунац, Светислав Билбија, Зорка Човић, Војислав Ђорђевић, Хасан Хаџиабдић, Рудолф Хитер (Hütter), Мара Јерковић, Здравка Јунгић, Мухамед Јусуфагић, Манојло Кордић, Асим Крајишник, Константин Куковић, Славко Ластрић, Ружица Липњак, Иван Марковић, Анкица Мартак, Цецилија Мартак, Михајло Миљешић, Џемал Мујезиновић, Фрањо Одић, Марко Радман, Карло Сервис, Владимир Смиљанић, Виктор Шајновић, Анто Шиљег, Јурај Штефанац, Карло Волак, Јелка Винтерхалтер и Ранко Зечевић; дневничари: Ћерим Бахтијаревић, Славко Балвановић, Светислав Благојевић, Славко Фрањић, Душан

[1054] Okružni ured za osiguranje radnika u Banjoj Luci, *Izvještaj o poslovanju i radu u godini 1936*, Banja Luka 1937 (даље: *Izvještaj o poslovanju i radu u godini 1936*), 9.

[1055] Љ. Косиер, *Босна и Херцеговина економски фрагменти и контуре*, 255.

[1056] *Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца 1924–1925*, свезак 2, део IV и V, IV–230; *Informator (adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 17–18; *Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu 1922.–1926.*, 20.

Крстановић, Ибрахим Маглајлић, Јурај Матаија, Славко Митраковић, Миливој Вучковић и Ивица Жагар и служитељи Миливој Ковачевић и Криста Петровић. Чиновници у експозитурама били су њихови шефови: Стјепан Михаљевић у Босанској Дубици, Милан Балабан у Дрвару и Саламон Ђула у Теслићу.[1057]

У среским мјестима, у којим је био запослен већи број радника, радили су уговорни уредски љекари, а у већим индустријским центрима љекари чиновници. Њихова дужност била је да пружају љекарску помоћ и да савјетују обољеле осигуранике и чланове њихових породица. Осигураници су имали право на бањско и санаторијумско лијечење, на које је одлазило сваке године између 200 и 250 осигураника.[1058]

Средином 20-их здравствено особље сачињавали су љекари: др Тодор Јеремић, главни љекар, др Бранко Чубриловић, љекар за општу праксу, др Мавро Селеш, љекар за за општу праксу и др Ејуб Мујезиновић специјалиста за хирургију у Бањалуци, др Гаврило Божић у Теслићу, др Хамдија Браво у Бихаћу, др Ђорђе Цвијић у Козарцу, др Никола Цветојевић у Босанском Новом и Добрљину, др Осман Дероња у Цазину, др Велимир Гојнић у Оџаку, др Бертолд Хас у Босанском Броду, др Драго Јандрић у Босанском Кобашу, др Божидар Јоветић у Дрвару, др Драгутин Јуришић у Дервенти, др Бранко Косановић у Босанској Крупи, др Стјепан Крижан у Горњим Подградцима, др Јосип Љубин у Срнетици, др Јован Малић у Босанској Градишци, др Перо Мирковић у Босанском Петровцу, др Славко Пиштељић у Санском Мосту, др Тадија Пшорн у Кључу, др Станко Сатлер у Босанској Дубици, др Ђорђе Савић у Новој Тополи, др Мојсије (Мавро) Шифер у Приједору, др Корнел Секора у Јајцу, др Михајло Симић у Тешњу, др Рихард Скутецки у Добоју, др Перо Стјепановић у Прњавору и др Јозо Зекић у Котор Варошу. Љекари стоматолози су били: др Армин Штерн у Бањалуци, др Рихард Скутецки у Добоју, др Мирко Суботић у Босанској Градишци и др Драгутин Тодоровић у Дервенти. Помоћно здравствено особље чинили су болничари Катица Чизмић у Бањалуци, Игњо Јовановић и Илија Кукрић у Дрвару, Ева Кнежевић у Горњим Подградцима, Љепосава Мрдаковић у Добрљину, Стипо Ружић у Босанској Дубици, Марија Трифковић у Теслићу и Мато Вулић у Срнетици, служитељи Асим Џелић код болнице у Теслићу, Јаков Сарић код болнице у Дрвару и манипулант Андрија Вашалић код болнице у Дрвару.[1059]

[1057] *Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu 1922.–1926.*, 4.
[1058] Г. Вујичић, *Социјални односи и социјално стање у Врбаској бановини*, 38.
[1059] *Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu 1922.–1926.*, 4.

У сједишту Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци почетком 30-их година љекарску службу обављала су четворица љекара: др Божидар Јоветић, др Бранко Чубриловић, др Бранко Петровић и др Шефкија Сефић. У другим мјестима здравствену службу обављало је 27 љекара: др Јакоб Алтарац у Доњем Вакуфу, др Фрањо Арнаутовић у Хрватској Дубици, др Виктор Барић у Хрватској Костајници, др Мићо Бранисављевић у Јајцу, др Фрањо Цањуга у Цазину, др Едуард Фишер у Двору, др Ђуро Гопчевић у Босанској Костајници, др Хамдија Браво у Босанском Кобашу, др Драго Јандрић у Бихаћу, др Александар Јановски у Великој Кладуши, др Бранко Косановић у Босанској Крупи, др Ђорђе Ковачевић у Мркоњић Граду, др Стјепан Крижан у Горњим Подградцима, др Софија Ласковска у Кулен Вакуфу, др Јосип Љубин у Двору, др Љубомир Милић у Прњавору, др Перо Мирковић у Босанском Петровцу, др Казимир Модрић у Срнетици, др Мирко Новаковић у Книну, др Богдан Петровић у Гламочу, др Славко Пиштељић у Санском Мосту, др Тадија Пшорн у Кључу, др Теодор Радоњић у Босанској Дубици, др Ђорђе Савић у Новој Тополи, др Мојсије Шифер у Приједору, др Јозо Зекић у Котор Варошу и др Драгутин Згага у Добрљину. У Бањалуци је стоматолошку здравствену службу обављао др Армин Штерн. Стоматолошку здравствену службу ван сједишта уреда обављали су љекари: др Давид Барух у Бихаћу, др Мирко Суботић у Босанској Градишци и др Фрањо Штродл у Приједору. Помоћно особље у сједишту уреда чинили су чиновник Мато Бетунац и болничари Катица Чизмић и Стипо Ружић, а у другим мјестима болничари Стака Шпирић у Горњим Подградцима, Андрија Вашалић у Добрљину и Мато Вулић у Дрвару.[1060]

У саставу Окружног уреда за осигурање радника 1936. године било је 30 љекарских рејона: Бањалука, Бихаћ, Цазин, Дрвар, Добрљин, Босанска Дубица, Хрватска Дубица, Двор на Уни, Босански Нови, Жировац, Доњи Вакуф, Босанска Градишка, Гламоч, Јајце, Босанска Крупа, Кључ, Босански Кобаш, Кулен Вакуф, Трубар, Котор Варош, Босанска Костајница, Хрватска Костајница, Мркоњић Град, Нова Топола, Приједор, Прњавор, Босански Петровац, Срнетица, Сански Мост, Босанско Грахово и Велика Кладуша.[1061] Љекарску службу обављало је тада 35 љекара, од којих шест у Бањалуци, а у осталим мјестима 29. Од укупног броја љекара било је девет љекара чиновника и 26 уговорних специјалиста за разне болести. Зубну

[1060] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134–135.
[1061] *Izvještaj o poslovanju i radu u godini 1936*, 9, 12.

његу вршило је девет љекара специјалиста, од којих су четворица били у Бањалуци. Административне послове на уредском подручју вршило је 40 службеника. На једног службеника долазило је 487 чланова.[1062]

У наведеној години Окружни уред је располагао са 14 амбуланти: у Бањалуци, Дрвару, Срнетици, Чардаку, Мијачици, Босанској Градишци, Горњим Подградцима, Јајцу, Добрљину, Шипрагама, те на градњи жељезничке пруге Бихаћ–Книн: у Бихаћу, Рипчу, Кулен Вакуфу и Орашцу. Амбуланта уреда у Бањалуци имала је рендгенски апарат за преглед болесних и повријеђених чланова и њихових породица. Имала је и модерно уређену електрофизикалну терапију, хидротерапију, купатило за лијечење болести за које су постојале индикације електрофизикалним лијечењем и хидротерапијом, које су користили чланови и њихове породице, а остали грађани уз минималну накнаду од два динара по купању. Тада је број рендгенских прегледа износио 1.955, а број лијечења електрофизикалном терапијом 2.320.[1063] Уредска амбуланта у Добоју била је у надлежности тузланског Окружног уреда за осигурање радника.[1064]

У истој 1936. години биле су и двије мање радничке болнице са 57 постеља, од којих у Дрвару 50 а у Јајцу седам. У њима је у тој години лијечено 859 чланова и њихових породица, који су на лијечењу провели 8.199 дана ("опскрбних дана").[1065] Радничка болница у Теслићу је била у надлежности тузланског Окружног уреда за осигурање радника.[1066]

У разним болницама тада је на лијечењу било укупно 2.410 чланова или у просјеку дневно 86 чланова. На санаторијском лијечењу било је 97 чланова који су провели 3.353 дана, а на бањском лијечењу у бањи Слатини 133 члана са 1.161 даном. У 1936. години умрла су 84 члана, од којих од туберкулозе 37.[1067]

[1062] *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2.

[1063] *Izvještaj o poslovanju i radu u godini 1936*, 15, 20; *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2.

[1064] АРСБЛ, 9, VI, 12, 4, бр. 127/1940.

[1065] *Izvještaj o poslovanju i radu u godini 1936*, 15, 20; *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2.

[1066] АРСБЛ, 9, VI, 12, 4, бр. 127/1940.

[1067] *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2.

Пословање Окружног уреда за осигурање радника у раздобљу од 1922. до 1930. било је позитивно. Од тада је, са изузетком 1933, 1934. и 1936, када је имао минималан вишак, био у дефициту.[1068]

Приходи уреда износили су у 1932. години 7.261.000 динара, од тога су приноси у случају болести били 7.097.000 динара, накнаде 44.000 динара, а пословни мањак послије бонификације 120.000 динара. У исто вријеме су расходи износили 7.261.000 динара, од којих су за исхрану (хранарина) били 1.491.000 динара, помоћ за порођаје 388.000 динара, за лијекове и здравствене потребе 449.000 динара, за љекарске трошкове и трошкове издржавања амбуланти 1.123.000,00 динара, за болничке трошкове и властите болнице 1.338.000 динара, за специјално лијечење (бањско, санаторијско и зубна њега) 506.000 динара, за погребне услуге 89.000 динара, за камате 100.000 динара, за управне трошкове када се одбију бонификације 1.568.000 динара и разне остале трошкове 209.000 динара.[1069]

У 1935. години расходи Окружног уреда у Бањалуци по једном члану износили су: за хранарину 79,68 динара, за помоћ при порођају 17,08 динара, за погребне услуге 4,39 динара, за трошкове љекарске 58,73 динара, за апотекарске 33,43 динара, за болничке 65,71 динара, за купалишта и санаторије 19,94 динара, за зубну његу 4,21 динара и за издржавање амбулати 19,20 динара. Од укупног расхода у овој години уреду је одлазило на хранарину 1.297.637,83 динара или 19,46 одсто, за помоћ за порођаје 278.214,45 динара или 4,17 одсто, за погребнину 71.525 динара или 1,07 одсто, за трошкове љекарске 956.327,66 динара или 14,34 одсто, за апотекарске 544.474,55 динара или 8,17 одсто, за болничке 1.070.086,77 динара или 16,05 одсто, за купалишта и санаторије 324.795,75 динара или 4,87 одсто, за зубну његу 68.496,25 динара или 1,03 одсто и за издржавања амбулати 312.702,13 динара или 4,69 одсто.[1070]

У просјеку је 1936. Окружни уред за осигурање радника у Бањалуци имао 17.775 чланова, а којих је у односу на претходну годину било више 1.385. До повећања броја осигураника дошло је због изградње пруге Бихаћ–Книн. Обавезних чланова осигурања било је 17.658, а добровољних 117. Највише, чак 3.417, било их је у Љекарском рејону Бањалука. Просјечна радничка надница износила је 18,42 динара.[1071]

[1068] *Izvještaj o poslovanju i radu u godini 1936*, 9, 35.
[1069] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1932*, knj. IV, Beograd 1934, 409–411.
[1070] *Социјално-медицински преглед*, Београд, књ. IX, 1937, св. 2, 125–127.
[1071] *Izvještaj o poslovanju i radu u godini 1936*, 9, 12–13; *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2.

Тада су руководство уреда чинили: Чедомир Опалић, предсједник Равнатељства, Звонимир Јовић, предсједник Надзорног одбора, Јаков Ластрић, управник (директор) и Фрањо Кобал, шеф књиговодства.

Управу уреда 1940. чинили су: др Милош Ћурчић, комесар, Осман Куленовић, управник, Фрањо Кобал, замјеник управника и др Божидар Јоветић, шеф љекара.[1072]

Са успостављањем НДХ убрзо је престао са радом Окружни уред за осигурање радника у Бањалуци, јер је Законском одредбом од 21. маја 1941. године ликвидиран Средишњи уред за осигурање радника у Загребу. Тада је основана Средишњица осигурања радника (СОР), са подружницама за осигурање радника (ПОР) у укинутим окружним уредима. Оне су, на основу старог *Закона о осигурању радника* из 1922, који је у априлу 1942. године донекле измијењен и допуњен, наставиле надлежност на истој територијалној присутности.[1073]

Подружница осигурања радника у Бањалуци упутила је 7. маја 1942. Великој жупи Сана и Лука захтјев да сви државни уреди и установе пријаве раднике и намјештенике, јер су пријаве подношене са великим закашњењем.[1074]

Поред Окружног уреда за осигурање радника, у Бањалуци је дјеловало 30-их година и Повјереништво Друштва приватних намјештеника и трговачких помоћника "Меркур".

На скупштини Повјереништва "Меркура" у Бањалуци одржаној 21. јула 1936. у хотелу "Палас" у њену управу избарани су: предсједник Мирко Катушић, потпредсједник Густав Келеман, секретар Ђоко Јовановић, одборници Данило Амиџић и Офак и замјеници одборника Марта Шлабић, Владо Благојевић и Мустафа Хазнадар. У Надзорни одбор изабрани су Филип Хофман и Јосип Мишкулин, а њихови замјеници Лоренц и Адамовић. Повјереништво је имало 90 чланова, а новоизабрана управа је настојала да се број чланова повећа на 100 како би се омогућило оснивање Подружнице у Бањалуци са "много повољнијим бенефицијма за чланове". Њеним оснивањем чланови би добили веће повластице приликом осигурања. Чланство је било задовољно радом "Меркура" у 1935, а посебно радом др

[1072] *Окружни уред за осигурање радника у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. јун 1940, бр. 1.723, 2.

[1073] *Zbornik zakona i naredaba Nezavisne Države Hrvatske*, god. 1941, sv. I–XII, br. 1–1.258, Zagreb 1941, 110; *Narodne novine*, Zagreb, god. II, 23. maja 1942, br. 34.

[1074] АРСБЛ, 74, бр. 6.983/1942.

Братиславе Вељовић-Клајнхапл, "која са предусретљивошћу прима и лечи сваког члана".[1075]

Љекари Подружнице Друштва за осигурање приватних намјештеника и трговачких помоћника "Меркур" били су: др Захарије Давидовић, др Јаков Леви, др Бранко Петровић и др Братислава Вељовић-Клајнхапл из Бањалуке, др Стјепан Крижан и др Мирко Суботић из Босанске Градишке и др Младен Стојановић и др Фрањо Штродл из Приједора.

Црвени крст

Црвени крст у Бањалуци основан је, као и у цијелој Босни и Херцеговини, касно у односу на остали свијет. И у Босни и Херцеговини и у Бањалуци оснивање друштва је везано за ратове који су избили почетком XX вијека. Друштво је у Бањалуци утемељила њена позната грађанка Јованка Милошевић,[1076] из чувене истоимене бањалучке породице. Она је темеље Црвеног крста положила на хумано друштво "Добровољне задруге Српкиња Бањалучанки", које је основано 1900. године.[1077] На јачање утемељења и рада овог друштва у Босни и Херцеговини имао је значајну улогу змијањски књижевник и посланик у Сабору Босне и Херцеговине Петар Кочић, кога је иницирао почетак рата балканских савезника са Османским царством 1912. године. У току трајања ових ратова Кочић је, као саборски посланик, постао секретар "Одбора за прикупљање прилога за Црвени крст" на територији Босне и Херцеговине. У овој акцији за прикупљање помоћи Црвеном крсту Србије и Црне Горе, Кочић и многи други вићенији Срби Босне и Херцеговине, бројни љекари, сестре и болничарке, прикључили су им се добровољно. Кочићев "Одбор за

[1075] *У Бањој Луци ће се основати Подружница "Меркура"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. јул 1936, бр. 1.045, 3.

[1076] Почетак рада Црвеног крста у Бањалуци везан је за познату националну и хуману радницу Јованку Милошевић. Читав живот до Првог свјетског рата посветила је "борби за ослобођење, бодрећи и храбрећи наш живаљ у Босанској Крајини". Основала је 1905. године у Бањалуци "Добровољну задругу Српкиња Бањалучанки", која се по ослобођењу реорганизовала у "Коло српских сестара", чија је предсједница била дуги низ година. Активно је судјеловала у свим акцијама Друштва Црвеног крста Краљевине Југославије. За заслуге у балканским ратовима и услуге учињене Црвеном крсту одликована је Златном медаљом Црвеног крста. Била је сарадник многих листова и часописа. Објавила је 1934. године књигу *Ево их, иду*, у којој је описала живот нашег народа у Босни и Херцеговини под аустроугарском владавином. Умрла је у ноћи између 24. и 25. августа 1937. у 58. години живота.

[1077] *Коло српских сестара у Б. Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 3. јун 1933, бр. 119, 2; М. Ганибеговић, *Тридесет година успешног рада Кола српских сестара у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. јун 1933, бр. 10.269, 7.

прикупљање прилога за Црвени крст" прикупио је само за три мјесеца преко милион златних круна у новцу и у истој вриједности санитетског материјала за рањенике. Истовремено је, на иницијативу Ј. Милошевић, у Бањалуци и Босанској Крајини прикупљено и послано српској војсци преко два вагона одјеће и обуће.[1078]

Рад Црвеног крста и у Босни и Херцеговини и у Бањалуци поновио се 1914. године са почетком Првог свјетског рата, чији је рад везан за новоосновано "Босанско-херцеговачко земаљско друштво за помоћ и добровољну санитарну његу у рату, а у случају опће невоље и у мирно доба" са сједиштем у Сарајеву. Као што то и сам назив каже, циљ друштва било је "пружање дјелотворне помоћи и добровољне санитарне његе".[1079] Печат друштва представљао је "швицарски грб у обрнутим бојама", односно грб "са црвеним краком уздуж и истим таковим попријеко на бијелом пољу".[1080]

Друштво је до почетка августа 1914. године основало подружнице у свим већим мјестима у Босни и Херцеговини. У Бањалуци је, у споразуму са мјесним војним заповједништвом, конституисан Мјесни одбор друштва у циљу подизања болнице са 180 постеља за рањенике и за сакупљање прилога за породице из којих су позвани Бањалучани у војску. Новоуређена болница била је почетком августа 1914. године "активирана, а дијељење помоћи започело". Мјесни одбор је прикупљало прилоге "у новцу и нарави".[1081] Завршетком Првог свјетског рата друштво је престало са радом.

Послије ослобођења и уједињења, у Бањалуци није било организованог рада Црвеног крста преко седам година.[1082] Његов мјесни одбор основан је у Бањалуци

[1078] Милан Лајшић, Мирослав Весић, *Црвени крст Бањалуке 1912–2007*, Бања Лука 2008, 31–32, 34; *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, септембар–октобар 1937, св. 9–10, 319.

[1079] Друштво је дјеловало на истим принципима као и Аустријско друштво Црвеног крста и Друштво Црвеног крста у земљама св. Угарске круне. Подлогу дјеловања друштва чинили су закључци међународне конференције у Женеви из 1863. и међународни споразум у сврху побољшања судбине рањених и болесних војника за вријеме рата од 22. августа 1864. и 6. јула 1906. године. Čl. 2 *Pravila Bosansko-hercegovačkog zemaljskog društva za pomoć i dobrovoljnu sanitarnu njegu u ratu, a u slučaju opće nevolje i u mirno doba*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXVII, 18. (31) jul 1914, br. 167, 1.

[1080] Čl. 18 *Pravila Bosansko-hercegovačkog zemaljskog društva za pomoć i dobrovoljnu sanitarnu njegu u ratu, a u slučaju opće nevolje i u mirno doba*, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXVII, 21. jul (3. avgust) 1914, br. 171, 1–2.

[1081] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXVII, 27. jul (7. avgust) 1914, br. 178, 2.

[1082] Друштво Црвеног крста Краљевине Југославије настало је од ранијег Српског друштва Црвеног крста, основаног 25. јануара 1876, чији је дјелокруг рада са промијењеним називом проширен владином одлуком од 29. јула 1921. године на цјелокупну територију Краљевине СХС. На 35. редовној скупштини Српског друштва Црвеног крста, одржаној 25. децембра 1921. године, престало је да ради српско друштво, израђена су нова правила, а земља је подијељена према потребама Црвеног крста. Нешто касније на 37. главној скупштини одржаној 26. априла 1926. године, измијењен је и допуњен *Правилник Црвеног крста* и извршена подјела Краљевине СХС на 14 области, односно обласних одбора са сједиштима у Београду, Загребу, Љубљани, Осијеку, Новом Саду, Сарајеву, Мостару, Сплиту,

1926. године. Као бањалучка мјесна организација дјеловао је осам година. Тај његов рад био је разноврстан, "интензиван, напоран али и веома успешан".[1083] Организовани су бројни болничарски течајеви у припреми добровољних болничара и болничарки, самарићански течајеви, приредбе и слично, а на простору касније Врбаске бановине одржан је у раздобљу од 1927. до краја 1936. године један виши и девет основних самарићанских течајева, којима су присуствовала 334 слушаоца.[1084]

У вријеме пред оснивање Врбаске бановине 1929. године предсједници Мјесног одбора Црвеног крста у Бањалуци били су Марко Ливњаковић и Симо Којић. Предсједник одбора Ливњаковић добио је за свој рад 1928. године највише признање и одликовање. Идуће 1929. године Мјесни одбор Црвеног крста у Бањалуци одликовао је Главни одбор Црвеног крста из Београда Дипломом захвалницом. Те се године број чланова Мјесног одбора у Бањалуци у односу на претходну удвостручио, што је био знак да су шири народни слојеви почели да цијене хумани рад Црвеног крста.[1085] Број чланова Мјесне организације био је у 1932. години 544 особа. Тај број је наредне године порастао на 1.220.[1086]

Приликом прославе Дана Црвеног крста на подручју Врбаске области 1925. године прикупљено је 18.757 динара, од којих је 2.281 динар прикупљен у граду Бањалуци. У сеоском срезу није ништа прикупљено.[1087] Пет година касније Мјесни одбор Црвеног крста у Бањалуци свечано је прославио 15. јуни 1930 – Љетни дан Црвеног крста. Том приликом је др Тугомир Алауповић, први потпредсједник Главног одбора Црвеног крста Краљевине Југославије, министар у пензији, одржао пригодан говор.[1088]

У Бањалуци је Црвени крст имао и организован свој подмладак. Његов предсједник био је професор Драгутин Бајо, који је 1926. године одликован за рад у

Битољу, Скопљу, Приштини, Нишу, Ужицу и Цетињу. Сарајевска област је имала 123 мјесна одбора са преко 12.000 одраслих чланова и 26.000 организованих "млађана". Чл. 1 *Закона о Друштву Црвеног Крста Краљевине Југославије*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 5. септембар 1933, br. 201–LIX, 993; *Narodno jedinstvo*, ilustrovani zvanični almanah–kalendar Drinske banovine za budžetsku 1930/31. godinu, godina prva, Sarajevo 1930, 232.

[1083] *Скупштина Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 13. фебруар 1934, бр. 331, 3; Ђ. Микић, *нав. дјело*, 277.

[1084] *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, март–април 1937, св. 3–4, 93.

[1085] *Lokalna kronika*, у: *Глас Врбаске бановине*, Бањалука, год. I, 8. децембар 1929, br. 5, 3.

[1086] *Скупштина Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 13. фебруар 1934, бр. 331, 3.

[1087] АРСБЛ, 5, бр. 6.425/1925.

[1088] *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 31. јул 1930, бр. 36 (прилог).

Подмлатку Црвеног крста Краљевине Југославије Сребреном медаљом.[1089] У раду Подмлатка активно су учествовали ученици Реалне гимназије у Бањалуци. На почетку школске 1939/40. године учланило се 1.004 ученика у Подмладак Црвеног крста. У Гимназији су курсеве Црвеног крста водили др Маргита Херцл и др Перо Стјепановић.

У годинама од 1929. до 1931. је 140 чланова Мјесног одбора Подмлатка Црвеног крста у Бањалуци љетовало три пута у Каштел Камбеловцу на мору. Ђачком групом је руководила Радинка Зарић, пензионисана учитељица, уз помоћ учитељице Данице Јелачић и професора Учитељске школе у Бањалуци Александра Бојка.[1090] У љетовалиште су упућивана "неразвијена, анемична, слабуњава и изнурена деца, која живе под неповољним здравственим приликама по варошима".[1091]

Подмладак Црвеног крста посветио је велику пажњу оснивању ђачких кухиња, посебно у селима, гдје су дјеца била доста удаљена од школе. Организовао је у 15 сеоских школа прехрану око 500 сиромашне дјеце. Подмлатку Црвеног крста у Бањалуци помагали су бројни појединци и установе у издржавању кухиње за сиромашну дјецу. Тиме су ђачке кухиње представљале "један од најблаготворнијих радова, које је Црвени крст организовао".[1092]

У раздобљу од оснивања 1926. до почетка 1934. године Управни одбор Мјесног одбора Црвеног крста у Бањалуци одржао је 19 пленарних сједница. У протеклим раздобљу скупштинским радом је руководио предсједник Мјесног одбора Црвеног крста Симо Којић.[1093]

Са формирањем Врбаске бановине у Бањалуци је оживио рад Црвеног крста. Настао је Обласни одбор Црвеног крста у Бањалуци. Кад је 1931. године дуготрајна суша погодила Врбаску бановину, бан Светислав Т. Милосављевић образовао је Главни одбор за помоћ пострадалим од суше у Врбаској бановини, а потом је основао мјесне одборе широм Бановине са задатком да сарађују у акцији помагања пострадалијх од суше. Нешто касније је пренио Министарски савјет Краљевине Југославије сав овај рад на Црвени крст, и од тада је Главни одбор за помоћ

[1089] *Споменица Подмлатка Црвеног крста Краљевине Југославије 1921–1931*, Београд 1931, 114.

[1090] *Споменица Подмлатка Црвеног крста Краљевине Југославије 1921–1931*, 61, 63, 66.

[1091] *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, септембар–октобар 1937, св. 9–10, 311 и 314.

[1092] З., *Рад Црвеног крста у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 24. март 1933, бр. 89, 3.

[1093] *Скупштина Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 13. фебруар 1934, бр. 331, 3.

пострадалим од суше у Врбаској бановини проширен и преименован у Обласни народни одбор Црвеног крста. На исти начин су мјесни одбори за помоћ пострадалим од суше спојени са постојећим мјесним одборима Црвеног крста, а гдје их није било, основани су нови мјесни народни одбори Црвеног крста, којих је у фебруару 1932. на подручју Врбаске бановине било 80. Они су били у сталној вези са Обласним народним одбором Црвеног крста у Бањалуци.[1094]

На основу одлуке Главног извршног одбора и рјешења Главне скупштине Друштва Црвеног крста, основан је у Бањалуци 31. маја 1932. Обласни одбор Црвеног крста, који је са радом почео наредног дана. Привремена управа Обласног одбора Црвеног крста у Бањалуци, на челу са предсједником Симом Којићем, конституисна је наређењем Главног одбора. Дјелокруг рада бањалучког Обласног одбора Црвеног крста протезао се на цијелу Врбаску бановину, изузев на Срез Грачаницу, који је, с обзиром на свој географски положај, остао у надлежности сарајевског Обласног одбора Црвеног крста. Како су раније Обласном одбору Црвеног крста у Загребу припадали срезови Бихаћ, Босанска Крупа, Цазин и Двор, а остали су били у саставу Обласног одбора у Сарајеву, тако је са "оснивањем Обласног одбора Црвеног крста у Врбаској бановини, остварена... једна давна и оправдана жеља свију чланова и пријатеља Црвеног крста наше територије и удовољено... природној жељи и стварној потреби да сједиште Обласног одбора буде у Бањој Луци". У ово вријеме било је на подручју Врбаске бановине 59 мјесних одбора и повјереништава Црвеног крста.[1095]

На редовној Годишњој скупштини Обласног одбора Црвеног крста у Бањалуци одржаној 19. марта 1933. у Општинској вијећници изабрани су у Управни одбор: директор Народне банке Симо С. Којић, предсједник, пуковник Душан Михајловић, Алиса Ребац, Марина Поповић, Нико Добраш, Миодраг Јанковић, др Ејуб Мујезиновић, Урош Грбић, Халидбег Џинић, Звонимир Јовић, др Захарије Давидовић, Паул Фишер, Јоцо Меселџић, др Драго Јандрић и Ото Бем. Истовремено су у Надзорни одбор изабрани: Хасанбег Џинић, Звонимир Богдановић, Мато Дивић, Ђуро Кон, Никола Добрић, др Перо Костић и Ристо Јовановић.[1096]

На Деветој редовној годишњој скупштинској сједници, а на основу новог *Закона о Друштву Црвеног крста Краљевине Југославије* од 19. августа 1933,

---

[1094] *Помоћ за исхрану пострадалим од суше у Врбаској бановини*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 18. фебруар 1932, бр. 7, 4.

[1095] З., *Рад Црвеног крста у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 24. март 1933, бр. 89, 2.

[1096] *Исто*.

одржаној у вијећници Банског двора 11. фебруара 1934, ликвидиран је Мјесни одбор Црвеног крста у Бањалуци. Све његове дужности и права, као и имовина, прешли су на Врбаски бановински одбор Црвеног крста у Бањалуци, који је са радом почео 1. јануара 1934.[1097]

На редовној годишњој скупштини Бановинског одбора Црвеног крста 18. марта 1934. промијењен је назив Обласног одбора Црвеног крста у Бањалуци у Врбаски бановински одбор Црвеног крста Краљевине Југославије. У њега су изабрани предсједник, потпредсједници и чланови Управног и Надзорног одбора. У Управном одбору били су Симо С. Којић, предсједник, пуковник Душан Михајловић, први потпредсједник, др Гавро Вујичић, други потпредсједник, и чланови: др Душан Мушкатировић, Алиса Ребац, Марина Поповић, др Шефкија Сефић, Исидор Салом Сарафић, Мате Дивић, Рудолф Слуњски, Никола Добраш, Десанка Недић, др Хинко Кале, Душан Балабан и др Драго Јандрић. Истовремено су у Надзорни одбор изабрани Звонимир Богдановић, предсједник, и чланови др Перо Костић, Звонимир Јовић, Никола Добрић, Ђуро Кон, Узеир Бисер и Љубомир Симић.[1098]

Када је крајем школске 1933/34. године престао да ради Мјесни одбор Подмлатка Црвеног крста у Бањалуци, све његове дужности и права, као и имовина, прешли су на Врбаски бановински одбор Црвеног крста у Бањалуци. У осталим мјестима Врбаске бановине постојали су одбори у среским надлештвима и испоставама, у сједиштима општина, односно повјерништва и при школама школски одбори подмлатка.[1099] Сједиште Врбаског бановинског одбора било је у вијећници Банског двора у Бањалуци.[1100]

На подручју Врбаске бановине било је у 1936. години укупно 113 организација Црвеног крста, од којих 92 одбора и 41 повјерништво Црвеног крста, а број њихових чланова је износио 7.191, са статусом редовних 1.998 и помоћних 5.193. Од свих тих, било је 3.590 државних службеника и 3.601 грађанин. Тада је Подмладак Црвеног крста бројао 22.182 чланова, а организованих школа Црвеног крста је било 265, добровољних болничара и болничарки 183 и самарићана 334. У Подмлатку Црвеног

[1097] *Скупштина Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 13. фебруар 1934, бр. 331, 3.

[1098] *Редовна годишња скупштина Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 20. март 1934, бр. 361, 2.

[1099] *Исто*.

[1100] Приликом изградње палате Банског двора у Бањалуци бан Светислав Тиса Милосављевић је предвидио да у њему, између осталог, буду смјештене и "канцеларије Управе Црвеног крста за Врбаску бановину, која ради под заштитом Бановинског санитета, а нема својих просторија за канцеларије". С. Т. Милосављевић, *нав. дјело*, 63.

крста било је 50 школских кухиња, у којима је прехрањивано 2.569 дјеце. У једном љетовалишту Црвеног крста на територији Врбаске бановине 1936. године љетовало је 32 дјеце. Те године организација Црвеног крста у Врбаској бановини подијелила је помоћи у износу од 106.855 динара.[1101]

Поводом прославе шездесетогодишњице свјетског рада, Друштво Црвеног крста је, на приједлог Врбаског бановинског одбора, одликовало у Врбаској бановини 1936. године 50 лица и установа, од којих двоје орденом, 11 златном медаљом и 37 сребреном медаљом.[1102]

На редовној сједници Врбаског бановинског одбора Црвеног крста 28. марта 1937. изабрани су нови управни и надзорни одбор. У Управни одбор изабрани су: генерал Душан Михајловић, предсједник,[1103] др Гавро Вујичић, први потпредсједник, др Фрањо Никић, други потпредсједник, и чланови Алиса Ребац, Марина Поповић, Кемал Хаџиомерспахић, Милорад Љубибратић, Исидор Салом Сарафић, др Стеван Мољевић, Рудолф Слуњски, Никола Добраш, Јозеф Вучевић, Душан Балабан, Душан Симић, др Ђуро Мартиновић, Марко Михајловић, др Александар Ускоковић, др Перо Стјепановић и др Драго Јандрић. У нови Надзорни одбор изабрани су: Мирко Вилфан, предсједник, Звонимир Јовић, секретар, и чланови Ђуро Кон, Узеир Бисер, Богдан Чулић и Љубомир Симић.[1104]

Врбаски бановински одбор Црвеног крста у 1939. години имао је 6.494 чланова, од којих је био 3.531 државни службеник, а остало грађанство 2.953. Организација Подмлатка Црвеног крста у Врбаској бановини имала је 643 организована разреда са 18.508 учлањених младића, од којих је у чланарину прикупљено 30.706 динара. Цјелокупна имовина Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста са секцијом Подмлатка у износила је 514.094 динара. На социјалном плану у ово вријеме рад Друштва Црвеног крста се одвијао у обиљежавању прославе Дана подмлатка, Материнског и Дјечијег дана. Прославе су извођене одговарајућим програмима и манифестацијама. Посебно је било запажено

[1101] *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, март–април 1937, св. 3–4, 116; *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1936,* knj. VII, Beograd 1937, 410–411.

[1102] *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, март–април 1937, св. 3–4, 83–84.

[1103] Тридесетих година прошлог вијека предсједник Врбаског бановинског одбора Црвеног крста био је генерал Душан Михајловић. Због премјештаја у Осијек 1. маја 1937, генерал Д. Михајловић је престао да буде предсједник Врбаског бановинског одбора Црвеног крста. *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, мај–јуни 1937, св. 5–6, 141.

[1104] *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, март–април 1937, св. 3–4, 116.

обиљежавање Дјечијег дана, јер тада је награђено 33 најбоље одњеговане дјеце. Друштво Црвеног крста организовало је на санитетском пољу болничарске курсеве, на којима је оспособљено 95 добровољних болничарки, одржало више самарићанских курсева за ученике средњих школа и оспособило у Бановинском санитетском слагалишту двије комплетне пољске болнице од 100 кревета.[1105]

И поред тога што је Врбаски бановински одбор Црвеног крста водио "живу акцију" за оснивање среских одбора Црвеног крста широм Бановине, у вези са тим није много учињено. Наилазило се на терену на разне потешкоће и неразумијевање, тако да почетком 1940. нису сви градови имали формиране среске одборе. За то је највећу одговорност имала неактивна интелигенција, нарочито она која "живи међу народом". Будући да организација Црвеног крста није била формирана у свим градовима, "није се ни помишљало на рад у селу", али је, иницијативом пријатеља Друштва Црвеног крста, почетком 1940. основан први сеоски одбор – Општински одбор Црвеног крста у Пискавици.[1106]

Врбаски бановински одбор Црвеног крста од оснивања до марта 1941. године одржао је осам редовних годишњих скупштина. Његови предсједници били су крајем 30-их др Гавро Вујичић и генерал Војислав Костић.[1107]

Рад Врбаског бановинског одбора Црвеног крста престао је у априлу 1941. са почетком рата и стварања Независне Државе Хрватске.[1108] Његову имовину и послове преузело је Друштво Црвеног крижа НДХ – Бањалука. У августу те године основан је Котарски одбор Хрватског Црвеног крижа Бањалука, а у септембру је почео са радом Хрватски Црвени криж – Жупски одбор Бањалука.[1109]

[1105] *Na godišnjoj skupštini Banovinskog odbora Crvenog krsta konstatovan je uspešan rad društva*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. март 1940, бр. 1.694, 2.

[1106] *Прва организација Црвеног крста на селу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 8. март 1940, бр. 1.692, 2; *Na godišnjoj skupštini Banovinskog odbora Crvenog krsta konstatovan je uspešan rad društva*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. март 1940, бр. 1.694, 2.

[1107] *Skupštini Banovinskog odbora Društva Crvenog krsta prisustvovao je pomoćnik bana g. Petar Cvetković*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 29. март 1939, бр. 1.571, 2; *Позив на VIII редовну годишњу скупштину Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 2. март 1941, бр. 1.773, 4; *Главна годишња скупштина Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 16. март 1941, бр. 1.780, 3.

[1108] Законском одредбом о оснутку друштва Хрватски црвени криж од 5. јула 1941. године основано је друштво Хрватски Црвени криж са сједиштем у Загребу. Друштво је преузело сву имовину од бившег Друштва Црвеног крста Краљевине Југославије која се налазила на територији НДХ. Сви одбори Црвеног крста на подручју НДХ постали су одбори Хрватског Црвеног крижа. *Narodne novine*, Zagreb, 7. srpnja 1941, br. 69.

[1109] Верица Јосиповић, *Хрватски Црвени криж – Жупски одбор Бањалука (1941–1945); 1941/1944 (аналитички инвентар)*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, год. II, бр. 2, Бањалука 2010, 506.

Здравствена задруга у Српцу

Здравствена задруга основана је у Врбаској бановини истовремено са изграђивањем државних и бановинских хигијенских и социјално-медицинских установа. Циљ оснивања био је развој народног здравственог покрета и унапређење здравља становништва, чију су основу чиниле здравствене задруге.[1110] На подручју Врбаске бановине постојала је од јесени 1929. само Здравствена задруга у Босанском Свињару (од 2. новембра 1933. Србац), која је била у Босни и Херцеговини прва здравствена задруга. Њена оснивачка скупштина одржана је у Босанском Свињару 6. септембра 1929. Основана је на иницијативу свештеника Милана Радукића и уз подршку групе вићенијих мјештана Свињара и околних села,[1111] али је регистрована 27. јануара 1930. у Окружном суду у Бањалуци под називом "Среска здравствена задруга у Бос. Свињару".[1112]

Задруга је била смјештена у просторијама Српског дома. Имала је просторију за преглед болесника и мању приручну апотеку. Просторно је обухватала пословно подручје Свињарске, Лепеничке и Ножичке општине. Била је чланица Савеза здравствених задруга у Београду.[1113] Први предсједник Управног одбора био је њен оснивач, свештеник Милан Радукић, а касније Вукашин Кљајић из Пријебљега.[1114]

Основни задатак Задруге био је да својим члановима и њиховим породицама омогући брзу, повољну и стручну љекарску и болничку помоћ, да обезбиједи лијекове, пружи у случају болести и смрти новчану помоћ, да у циљу заштите, уређења и унапређења здравља спроводи стручне мјере, да се стара да животна околина одговара прописима медицинске науке, да шири здравствену пропаганду, да организује савремену ветеринарску службу, да сузбија заразне и социјалне болести, општу заосталаост на селу, да у циљу набављања потребних новчаних средстава за

[1110] Љ. Димић, *Културна политика Краљевине Југославије 1918–1941*, 234.

[1111] На Конститутивној главној скупштини 6. септембра 1929. изабрани су у Управни одбор Среске здравствене задруге у Босанском Свињару: Милан Радукић, предсједник, Остоја Вученовић, Јово Труљевић (или Трућић – нечитко, примј. Б. С.), Ђуро Човић и Јово Пајић, чланови, и учитељ Никола Васиљевић као књиговођа, сви из Босанског Свињара. АРСБЛ, 23, Регистар фирми – друштава, 1915–1932, бр. 2.564.

[1112] АРСБЛ, 23, Регистар фирми – друштава, 1915–1932, бр. 2.564.

[1113] N. Ilijić, *Razvitak zadrugarstva u Bosni i Hercegovini od 1900. do 1941. god.*, 180–181, 257; *80 година здравства у Српцу*, 5, 9, 22.

[1114] АРСБЛ, 23, Регистар фирми – друштава, 1915–1932, бр. 2.564; *80 година здравства у Српцу*, 22.

своје пословање прима на чување под камату новчане уштеде и да задругарима даје позајмице за лијечење и унапређење здравља и живота и друго.[1115]

Чланови Задруге били су међусобно повезани удјелима с ограниченом одговорношћу.[1116] Здравственом службом Задруге руководио је љекар који је обављао прегледе, превијао ране, давао инјекције, издавао и припремао лијекове и мелеме, упућивао теже болеснике на болничко лијечење, обављао кућне посјете и слично.[1117] Задружни љекари били су др Исмет Поповац, др Григорије Иванович Јелатанцев и др Боривоје Илић.[1118]

Редовној годишњој скупштини Здравствене задруге у Српцу, која је одржана 21. априла 1934, присуствовао је љекар и секретар Савеза здравствених задруга у Београду др Вид Гаковић, који је одржао "стручан говор о здравству и његовој потреби баш у овим нашим крајевима". Скупштину је отворио предсједник, а потом је благајник поднио исцрпан извјештај о раду Задруге у претходној години. Потом је дата "разрешница" старом и изабран нови Управни одбор. Задруга је у претходној 1933. години остварила добит од 8.000 динара и лијечила 616 болесника, од којих је било 305 задругара и 311 незадругара. У вези са тим је љекар Задруге др Григорије Иванович Јелатанцев сматрао да се радило о малом броју лијечених, и да је њих морало бити бар десет пута више. Њему је то значило "да се народ не обраћа лекару, већ надрилекарима". Одржао је на крају предавање о женским болестима.[1119]

На ванредној скупштини Здравствене задруге у Српцу 25. новембра 1934. били су присутни скоро сви вићенији грађани ове општине, да подрже подизање у Српцу Дома витешког краља Александра I Ујединитеља. Сједници је присуствовао Милан Стојановић, упр. из Разбоја. Са избром ширег и ужег одбора, приступило се прикупљању средстава за градњу Дома.[1120]

Редовној годишњу скупштини Задруге одржаној 6. јуна 1937. присуствовао је изасланик Савеза здравствених задруга у Београду др Вид Гаковић. На њој су

[1115] Исто, Регистар фирми – друштава, 1915–1932, бр. 2.564; N. Ilijić, *нав. дјело*, 180.

[1116] Средства из удјела и улога кориштена су за набавку лијекова и медицинских инструмената. Рад Задруге финансиран је из чланарине и донаторских прилога. Чланови задруге плаћали су љекарски преглед пет, а остали 20 динара. N. Ilijić, *нав. дјело*, 180.

[1117] N. Ilijić, *нав. дјело*, 180; *80 година здравства у Српцу*, 22, 23.

[1118] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 65, 68, 116–117; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 67, 71; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 64.

[1119] В. В., *Redovna godišnja skupština Zdravstvene zadruge u Srpcu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 25. април 1935, бр. 689, 2.

[1120] Б. Б., *Подизање дома Витешког Краља Александра I Ујединитеља у Српцу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 30. новембар 1934, бр. 572, 3.

поднијели извјештаје Управни и Надзорни одбор, секретар–благајник и задружни љекар. Разматрано је сузбијање маларије и других заразних болести у "овом подводном крају", а изабрана је и нова управа.[1121]

Здравствена задруга у Српцу престала је да постоји након успостављања НДХ у априлу 1941.[1122]

Бански санитетски савјет Врбаске бановине

У здравству Врбаске бановине значајно мјесту и улогу имао је Бански санитетски савјет код Краљевске банске управе у Бањалуци као стручни савјетодавни банов орган. Он је у Врбаској бановини назван Бански санитетски савјет Врбаске бановине. Састојао се од 15 чланова, који су били редовни и ванредни. Првих је било десет, а других пет. Редовни чланови бирани су по заузимању положаја и министарским именовањем. У њих су улазили: начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине, шеф – љекар Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци, директор Хигјенског завода у Бањалуци и представник Љекарске коморе Врбаске бановине. Шест редовних чланова, од двоструког броја које је предложио бан, именовао је министар социјалне политике и народног здравља. Од броја предложених морало је бити најмање двоје из реда болничких, среских и општинских љекара. Ванредне чланове, од двоструког броја које је предложио бан, именовао је наведени министар. А од њих је морао по један припадати санитетско-техничкој, апотекарској, правној, социјално-политичкој и ветеринарској струци. Они су позивани на сједнице, на којима се расправљало о струци којој су припадали и тада су имали право гласа.[1123]

Банским санитетском савјету је предсједавао начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине. Савјет је могао тражити о појединим питањима мишљење од стручњака који нису били његови

[1121] У нови Управни одбор Задруге изабрани су Филип Савић, Ђорђо Форкапа, Тодор Новаковић, Петар Сладић и Остоја Вученовић. Б., *Скупштина Здравствене задруге*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 16. јун 1937, бр. 1.291, 2.

[1122] *80 година здравства у Српцу*, 25.

[1123] Чл. 1, 2 и 11 *Правилника о саставу и делокругу банског санитетског савета*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 18. децембра 1929, бр. 297–CXXIV; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 281.

чланови.[1124] Могао је подносити приједлоге по сопственом нахођењу у вези са питањима народног здравља, уређења здравствене службе и здравствених установа.[1125]

Од Банског санитетског савјета тражило је мишљење Одјељење за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине у вези са пројектовањем, грађењем и проширивањем болница, оснивањем нових болница и болничких одјељења, одобрења назива специјалисте за љекаре, за дентистичке праксе, за слободно руковање апотеком и апотекарским концесијама на основу расписаних конкурса.[1126] Бански санитетски савјет давао је мишљење и о статусу здравствених општина, самосталних или удружеих, у избору љекара, висини накнаде за љекаре и сестре и цијена за лијечење, о држању приручних љекарских апотека и сл.[1127]

У Бански санитетски савјет у Бањалуци почетком 1930. године именовани су као редовни чланови по положају: др Димитрије Марковић,[1128] здравствени инспектор и в. д. начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине, др Тодор Јеремић,[1129] шеф љекар Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци, др Гавро Вујичић,[1130] в. д. директора Хигијенског завода у Бањалуци и др Ђорђе Букинац, градски физикус у Бањалуци. Од чланова које је именовало Министарство за социјалну политику и народно здравље били су: др Вид Антица,[1131] сремски љекар у Дервенти, др Бранко

[1124] Чл. 3 и 6 *Правилника о саставу и делокругу банског санитетског савета*.

[1125] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 119.

[1126] *Исто*, 118–119.

[1127] *Исто*, 131–132.

[1128] Др Димитрије Марковић је био редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. јануара до јула 1930. *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282.

[1129] Др Тодор Јеремић је био редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. јануара 1930. до 30. септембра 1932. *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282.

[1130] Др Гавро Вујичић је био редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. јануара 1930. до септембра 1940. *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120.

[1131] Др Вид Антица је био редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. јануара 1930. до 29. новембра 1935. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Исто*, год. XVII, 12. децембар 1935, бр. 289, 2; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282.

Косановић, сресни љекар у Босанској Крупи, др Михаило Вујичић,[1132] сресни љекар у Бањалуци, др Јован Малић,[1133] општински љекар у Босанској Градишци, др Ејуб Мујезиновић,[1134] примарни љекар и управник Општинске болнице у Бањалуци и др Мавро Хорн, управник Дома народног здравља у Бихаћу. За ванредне чланове изабрани су: Славиша Вајнер, инжењер Хигијенског завода у Бањалуци, за санитетско–инжењеријску струку, мр фармације Милан Радочај, апотекар у Бањалуци, за апотекарску струку, Фрањо Косина,[1135] бански савјетник у Бањалуци, за правну струку и Желимир Атанцковић,[1136] в. д. шефа Инспекције рада при Краљевској банској управи Врбаске бановине у Бањалуци, за социјално–политичку струку.[1137] Рјешењем министра социјалне политике и народног здравља од 17. јула 1930. именован је за ванредног члана за ветеринарску струку Банског санитетског савјета Врбаске бановине Јосип Рора, ветеринарски инспектор Пољопривредног одјељења Краљевске банске управе Врбаске бановине. Послије његове смрти, постављен је 12. новембра 1931. за ванредног члана Банског санитетског савјета др Коста Кондић,

[1132] Др Михаило Вујичић је био редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. јануара 1930. до 2. новембра 1932. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Исто*, год. XIV, 12. новембар 1932, бр. 264, 1; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Члан Банског санитетског савета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 15. новембар 1932, бр. 52, 6.

[1133] Др Јован Малић је био редовни члана Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. јануара до 16. октобра 1930. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282.

[1134] Др Ејуб Мујезиновић је био редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. јануара 1930. до 9. марта 1934. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282, 283.

[1135] Фрањо Косина је био ванредни члан за правну струку Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. јануара 1930. до 21. марта 1934. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Исто*, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1.

[1136] Желимир Атанацковић је био ванредни члан за социјално-политичку струку Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. јануара 1930. до 14. марта 1932. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Исто*, год. XIV, 30. март 1932, бр. 73, 3.

[1137] *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1. Бански санитетски савет у Бањалуци чинили су 1932. године: редовни чланови по положају др Милан Бегић, др Д. Марковић, др Т. Јеремић, др Г. Вујичић, др Ђ. Букинац; именовани чланови др В. Антица, др Б. Косановић, др М. Вујичић, др Ј. Малић, др Е. Мујезиновић, др М. Хорн; ванредни чланови С. Вајнер, инжењер, мр фарм. М. Радочај, Ф. Косина и Ж. Атанацковић. *Almanah Kraljevine Jugoslavije, Opšta državna uprava, banovine, srezovi, opštine i gradovi, Sastav, statistika i šematizam svih državnih ustanova 1932*, 160.

ветеринарски инспектор Пољоприведног одјељења Краљевске банске управе Врбаске бановине.[1138]

Др Милан И. Бегић је као начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине био редовни члан по положају Банског санитетског савјета у Бањалуци од јула 1930. до 8. новембра 1935. Послије смрти др Тодора Јермића постао је др Божидар Јоветић, као шеф – љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника, редовни члан по положају Банског санитетског савјета од октобра 1932. до априла 1941.[1139]

За ванредног члана за социјално-политичку струку Банског санитетског савјета постављен је 14. марта 1932. Стјепан Херман, савјетник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине (умјесто разријешеног Желимира Атанацковића).[1140] Одлуком министра социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије од 2. новембра 1932. разријешен је дужности редовног члана Банског санитетског савјета др Михаило Вујичић, а на његово мјесто је постављен др Љубомир Милић,[1141] сремски санитетски референт у Прњавору.[1142]

Рјешењем министра социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије од 21. марта 1934. постављени су за редовне чланове Банског санитетског савјета у Бањалуци др Душан Мушкатировић, управник Бановинске болнице у Бихаћу (умјесто покојног др Ејуба Мујезиновића), др Перо Стјепановић,[1143] сремски љекар у Бањалуци (умјесто др Вицка Мрчића, сремског љекара у Грачаници), др Мирко Суботић,[1144] општински љекар у Босанској Градишци (умјесто др Мустафе Кадића,

---

[1138] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 5. август 1930, бр. 176, 1; *Исто*, год. XIII, 20. новембар 1931, бр. 272, 1.

[1139] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120, 121.

[1140] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 30. март 1932, бр. 73, 3.

[1141] Др Љубомир Милић је био редовни члан Банског санитетског савета Врбаске бановине од 2. новембра 1932. до 31. августа 1936. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 12. новембар 1932, бр. 264, 1; *Исто*, год. XIX, 3. фебруар 1937, бр. 24, 7.

[1142] *Члан Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 15. новембар 1933, бр. 52, 6.

[1143] Др Перо Стјепановић је био редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. марта 1934. до 26. октобра 1937. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1; *Исто*, год. XIX, 11. новембар 1937, бр. 257, 2; *Чланови Банског санитетског савета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 372, 6; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 283.

[1144] Др Мирко Суботић је био редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. марта 1934. до 31. августа 1936. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1; *Исто*, год. XIX, 3. фебруар 1937, бр. 24, 7; *Чланови Банског санитетског савета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 372, 6; *Министарска решења*, у: *Врбаске*

општинског љекара у Босанској Дубици), а за ванредног члана за правну струку постављен је др Тихомир Димитријевић,[1145] шеф одсјека Управног одјељења Краљевске банске управе Врбаске бановине (умјесто пензионисаног Фрање Косине).[1146]

Касније су редовни чланови Банског санитетског савјета у Бањалуци били од љекара виши пристав Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе у Бањалуци др Вјекослав М. Калеа за социјалну струку од 1934. до 29. новембра 1935, сресни љекар у Дервенти Салих Омерхоџић од 29. новембра 1935. до 31. августа 1936, сресни љекар у Бањалуци др Јаков Леви до 9. новембра 1936, управник Бановинске болнице у Кључу др Леонид Станиславович Длускиј од 31. августа 1936. до фебруара 1938, сресни љекар у Јајцу др Корнел Секора од 31. августа 1936, општински љекар у Приједору др Ђорђе Цвијић од 31. августа 1936. до 26. априла 1938, општински љекар у Босанској Дубици др Мустафа Кадић од 27. новембра 1936. до 30. августа 1938, сресни љекар у Дервенти др Новак Лојовић од 26. октобра 1937. до 22. новембра 1939, управник Бановинске болнице у Бихаћу др Фране Ранер од јануара 1938, градски физикус у Бањалуци др Ђорђе Букинац од 26. априла 1938, општински љекар у Дервенти др Бранко Јузбашић од 30. августа 1938. до 22. новембра 1939, сресни љекар у Босанској Крупи др Бранко Косановић од од 22. новембра 1939. и општински љекар у Јајцу др Славољуб Вајда од 22. новембра 1939, а од осталих савјетник Инспекције рада при Краљевској банској управи Врбаске бановине машински инжењер Жарко Шулентић за социјалну струку од 29. новембра 1935. и бански савјетник др Душан М. Мартиновић од 3. новембра 1936.[1147]

новине, Бањалука, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208, 6; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 283.

[1145] Др Тихомир Димитријевић је био ванредни члан за правну струку Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. марта 1934. до 3. новембра 1936. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1; *Исто*, год. XVIII, 1. децембар 1936, бр. 278, 2.

[1146] *Чланови Банског санитетског савета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 372, 6.

[1147] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Исто*, год. XVII, 12. децембар 1935, бр. 289, 2; *Исто*, год. XVIII, 1. децембар 1936, бр. 278, 2; *Исто*, 12. децембар 1936, бр. 288, 2; *Исто*, год. XIX, 3. фебруар 1937, бр. 24, 7; *Исто*, 11. новембар 1937, бр. 257, 2; *Исто*, год. XX, 4. фебруар 1938, бр. 25, 2; *Исто*, 10. мај 1938, бр. 103, 1; *Исто*, 14. септембар 1938, бр. 209, 2; *Исто*, год. XXI, 4. децембар 1939, бр. 278, 1; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Чланови Банског санитетског савета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 372, 6; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208, 6; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120, 121; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282, 283.

Бански санитетски савјет дјеловао је у 1938. години интезивно у социјално-здравственом и општеадминистартивном погледу. Од важнијих задатака истицао се његов рад у реорганизацији и прегруписавању појединих здравствених општина, изради елабората о изградњи сеоских амбуланти, њиховој организацији и дјеловању и рад појединих чланова савјета у вези са стручним питањима око оснивања и отварања јавних апотека у Врбаској бановини, као што су у Бихаћу, Босанском Грахову, Гламочу, Котор Вароши и Тешњу. У овим пословима истакли су се, својим стручним мишљењем и ванредним радом, чланови савјета: др Ђуро Мартиновић, начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине, др Ђорђе Букинац, градски физикус у Бањалуци, др Божидар Јоветић, љекар ОУЗОР-а у Бањалуци, др Гавро Вујичић, директор Хигијенског завода Бањалука, др Душан Мушкатировић, управник Државне болнице у Бањалуци и Стјепан Момчиновић, виши пристав из Бањалуке. За свој допринос у раду савјета исплаћена им је награда у износу од 28.000 динара.[1148]

Чланови Савјета, у складу са *Правилником о саставу и делокругу банског санитетског савета*, имали су право на накнаде за трошкове настале приликом рада. Бан је могао новчано наградити поједине чланове санитетског савјета за њихово стручно мишљење и ванредни рад.[1149] Годишњи трошкови рада Банског санитетског савјета у Бањалуци износили су између 10.000 и 15.000 динара.[1150]

Убошки дом у Бањалуци

Подизање Убошког дома у Бањалуци и његову улогу у здравству наметнула је велика економска криза почетком тридесетих година XX вијека, која није мимоишла ни Врбаску бановину. У њеном току крајем 1933. године било је, према подацима Повјереништва Радничке коморе у Бањалуци, незапослених радника 7.653 са 22.959 чланова породице, од којих је било 1.646 приватних намјештеника, 3.046 квалификованих радника и 2.961 неквалификованх. Незапосленост је највише

[1148] АРСБЛ, 9, VI, 6, 224.

[1149] Чл. 7 *Правилника о саставу и делокругу банског санитетског савета*.

[1150] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 140; *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 115.

погађала раднике у дрвној, жељезној и грађевинској индустрији. Пошто су у Бањалуку, привредни центар Врбаске бановине, долазили незапослени радници из цијеле државе и тражили помоћ од банске управе, полиције, градске општине и радничких институција, оне су их у зимским и прољећним мјесецима смјештале у новоподигнути Убошки дом, који је основан 1. децембра 1931. године на иницијативу бана Врбаске бановине Светислава Тисе Милосављевића, који је утемељио годину дана раније "Бановински фонд за подизање Убошког дома у Бањој Луци до износа од 1,000.000,00 динара". Осим зима и раних прољећа, било је од почетка 1934. године, на захтјев грађана, који су углавном давали прилоге за сиротињу, омогућено "преноћиште невољницима током целе године".[1151] У почетку је дом припремао око 200 оброка топле хране, а касније и до 300. Од оснивања до средине 1936. било је припремљено преко 500.000 оброка. У дому је зими боравило дневно око 100 лица, а љети 50 душа. У њему је у наведеном периоду боравило 88.500 особа. Њима је за преноћиште и боравак било на располагању неколико добро уређених соба, а у свим просторијама је владала узорна чистоћа и ред.[1152]

Дому се смјештај у почетку налазио у старој општинској згради на спрат у тадашњој Улици Василија Грђића. О њему је главну бригу водила бањалучка Управа полиције на челу са управником Милорадом Јаковљевићем, "који се очински старао за сиромахе". Надзор у управи Убошког дома обављали су Ферид Катана, Душан Симић и Миле Кесић. Надзорник дома имао је мјесечни хонорар 300 динара. Двије часне сестре, које су припремале храну, добијале су мјесечни хонорар, који је у почетку био 200, а касније 400 динара. У дому је канцеларијске послове и истовремени контролни преглед, уз мјесечни хонорар од 200 динара, обављао полицијски стражар Марко Личина.[1153]

Бан Милосављевић посјетио је 22. фебруара 1932. дом у пратњи помоћника др Јована Зеца, начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље др

[1151] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 111–112; *Правилник Бановинског фонда за подизање Убошког дома у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 12. фебруар 1931, бр. 7, 3; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4; M. Kumarić, *нав. дјело*, [80]; *Помозимо Убошки дом*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 21. јануар 1933, бр. 71, 10.

[1152] *Помозимо Убошки дом*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 21. јануар 1933, бр. 71, 10; *У присуству делегата разних друштава и установа, свечани чин освештења темеља обавио је лично господин бан*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 21. јул 1936, бр. 1.043, 2.

[1153] АРСБЛ, 9, VI, 3, 23, бр. 16.363/1934; *Dobrovoljni prilozi za Uboški dom*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 11. јануар 1933, бр. 68, 7.

Милана Бегића и управника полиције Рихарда Викерта. Повод тој посјети било је упознавање са радом и процјена даљњег опстанка ове социјалне установе. Том приликом управник полиције Викерт је упознао бана о свим пословима и организацији дома, бројном стању сиромашних и незапослених и племенитој и великодушној помоћи бањалучких грађана сваком приликом градској сиротињи. Бан је затекао у дому 76 лица, а ручак је био спремљен за 240 сиромашних. Обишао је часне сестре које су у кухињи припремале храну, пробао јело и хљеб и посјетио спаваонице на спрату. У женском одјељењу је затекао, уз сталне старице, доста голе и босе дјеце. У једној соби је боравило двадесетак незапослених радника из Санског Моста, Приједора и Јајца, који су у дому проводили два до три дана тражећи посао, а у случају неуспјеха одлазили су из Бањалуке у друга мјеста. У собама у којима су били старци и просјаци бан је добио њихову захвалност и увјеравања да им је добро, јер су имали топлу собу и довољно хране.[1154]

По обиласку дома бан је обећао да ће и убудуће поклањати пажњу и пружати сву могућу материјалну помоћ градској сиротињи и незапосленим радницима. Заложио се да ова стара општинска зграда и послије 1. априла 1932. године остане сиротињи на располагању, јер није желио да она "буде препуштена сама себи и улици".[1155]

Послије одласка бана Милосављевића из Бањалуке и Бановине, др Вјекослав Кале, шеф Одсјека за социјалну политику при Краљевској банској управи Врбаске бановине, покренуо је иницијативу да се у Бањалуци изгради модеран азил за напуштену, малољетну, сиромашну и дефектну дјецу и убоге старце. Ову иницијативу је подржао у марту 1935. године нови бан Богољуб Кујунџић. Изградња је требало да почне у љето 1935. године. Предрачунска сума потребна за изградњу нове зграде Убошког дома износила је 700.000 динара. Помоћ за изградњу у износу од 372.867 динара предвидио је буџет банске управе. Управа дома имала је на располагању 110.000 динара. Остатак средстава требало је да скупе грађани и предузећа. Градска општина Бањалуке уступила је земљиште за изградњу у Которварошкој улици (данас Срђе Злопоглеђе). На приједлог инжењера Љубе Николића, начелника Техничког одјељења, радове је, ради штедње, требало да изводи Краљевска банска управа у Бањалуци. Новосаграђени објекат требало је да има преко 20 просторија (трпезарија,

[1154] *Инспекција госп. бана Милосављевића Убошком дому*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 3. март 1932, бр. 9, 2.

[1155] *Исто*, 2–3.

кухиња, дневне собе, спаваонице, радионице и просторије за управу), смјештајног капацитета око 100 кревета. Дом је требало да буде "заједничко уточиште невољника Босанске Крајине".[1156]

Први радови на изградњи Убошког дома почели су 11. маја 1936. Изградњу дома подржали су грађани и предузећа новчаним прилозима. Тако је највеће индустријско предузеће "Босна Боа" д. д. за искоришћавање дрвета и погон парних пилана, чија се централа налазила у Загребу, поклонило за ову хуману сврху кровну конструкцију у вриједности од 13.503 динара. Камен темељац "Азила Блаженопочившег Краља Александра I Ујединитеља у Бањој Луци" ("Дом Витешког Краља Александра I Ујединитеља"), како је дом назван, освештан је 19. јула 1936. у присуству бана Богољуба Кујунџића и његове супруге, предсједника бањалучке Општине Хамдије Афгана, комесара Управе полиције Душана Симића, народних посланика, начелника Банске управе и великог броја грађана и представника разних друштава. Вјерски чин освештања обавили су свештенци православне, муслиманске и јеврејске вјероисповијести. У темељ дома узидана је повеља, која је претходно прочитана. Нова зграда је отворена је крајем 1937. године, али пресељење није услиједило одмах из техничких разлога.[1157]

У новосаграђеном "Дому Витешког Краља Александра I Ујединитеља" збринут је велики број сиромашних, "изнемоглих старица, стараца, нејаке дечице, незапослених раденика, тежака и других без игде ичега, које беда тера у овај дом".[1158]

[1156] *Juče je ban. G. Bogoljub Kujundžić potpisao rešenje za gradnju Uboškog doma u Banjoj Luci*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. април 1936, бр. 980, 3; *Pored zemljišta u vrijednosti od 50.000 din. opština je juče dostavila upravi Uboškog doma u gotovu i sumu od 5.000 dinara*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 13. мај 1936, бр. 992, 3.

[1157] *Pored zemljišta u vrijednosti od 50.000 din. opština je juče dostavila upravi Uboškog doma u gotovu i sumu od 5.000 dinara*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 13. мај 1936, бр. 992, 3; *"Босна Боа" је поклонила кровну конструкцију за Убошки дом*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. јун 1936, бр. 1.017, 2; *Јуче је остварена једна стварна социјално-хумана потреба*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 21. јул 1936, бр. 1.043, 1; *У присуству делегата разних друштава и установа, свечани чин освештења темеља обавио је лично господин бан*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 21. јул 1936, бр. 1.043, 2; *Bosansko d. d. dobrotvor Uboškog doma*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. фебруар 1937, бр. 1.199, 3; Verica M. Stošić, Zoran S. Mačkić, *Banjaluka koje ima i koje nema* [Multimedijalni CD], treće dopunjeno izdanje, Udruženje arhivskih radnika Republike Srpske, Banjaluka 2010.

[1158] *У присуству делегата разних друштава и установа, свечани чин освештења темеља обавио је лично господин бан*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 21. јул 1936, бр. 1.043, 2; Душан С. Симић, *Апел управе Убошког дома грађанима милосрдна срца*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6. јануар 1937, бр. 1.179, 3.

У њему је у марту 1938. боравило око 40 већином старијих особа, а припремано је дневно око 200 оброка.[1159]

У згради Убошког дома за вријеме Независне Државе Хрватске било је смјештено око 200 дјеце, махом избјеглица исламске вјере. Управник дома био је Расим Кржић.[1160] У згради дома послије ослобођења се кратко налазио Ђечији дом "Касим Хаџић", а затим Ђачки дом "Данко Митров". [1161] Данас је у њој Средњошколски дом у Бањалуци.

Раднички азил у Бањалуци

У одржавању бањалучког здравства у раздобљу Врбаске бановине значајну улогу имао је административни и привредни апарат њеног центра. Сви његови радници, разних професија, били су учлањени у стручна удружења и организације које су дјеловале у оквиру Радничке коморе у Бањалуци. Сједиште ових удружења и установа било је у Радничком дому. У њему су се одржавали сви раднички зборови, скупштине, конференције, састанци, забаве и приредбе.[1162]

Иако су просторије бањалучког Радничког дома биле мале, у њима се успјешно организовао и развијао раднички покрет. У њему се налазила и читаоница са књижницом, у којој су радници проводили слободно вријеме читајући поучне и забавне књиге, часописе и дневну штампу. Дом је имао и радио-пријемник.[1163]

Када радници нису могли да добију зараде, или су били без посла, они су долазили у Бањалуку из цијеле земље. Било их је "на стотине одрпаних, гладних, без паре у џепу", а тражили су "помоћ од Банске управе, управе полиције, градске општине и радничких институција". Током зиме и прољећа Банска управа их је смјештала у Убошки дом.[1164]

[1159] *Upozorenje uprave Uboškog doma*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 18. март 1938, бр. 1.407, 2.

[1160] *Hrvatska rieč*, Banjaluka, 25. ožujka 1944, br. 32, 4.

[1161] АРСБЛ, 111, Домови, списи бб.

[1162] М. Г[анибеговић], *У Бањој Луци је саграђено модерно и хигијенски уређено радничко склониште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 26. август 1934, бр. 493, 2.

[1163] *Исто*.

[1164] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 111–112.

Усљед оваквог стања у развоју радничког покрета, наметала се 30-их година неодложна потреба изградње у Бањалуци радничког азила (склоништа). Таква склоништа су постојала у свим већим мјестима Југославије. У њима су "пролазни радници" и најсиромашнији добијали по ниским цијенама или бесплатно "удобно коначиште и добру храну".[1165]

Припремни радови за изградњу Радничког азила у Бањалуци, почели су 1933. године, а почетком идуће године повела су бањалучка радничка удружења живу акцију за подизање азила. У вези са тим радници су одржали неколико зборова и скупштина, на којима су донијели резолуције у којима су надлежним указали на важност и хитност подизања овог радничког азила. Тако су двије депутације бањалучких радника и неколико молби и резолуција остварили жељени успјех.[1166]

Помоћ је пружила Јавна берза рада из Сарајева, која је у прољеће 1934. године понудила Бањалучкој општини за изградњу Радничког азила 650.000 динара бескаматног зајма на период отплате од 25 година. Ову понуду и уговор о кредитирању Општинско вијеће града Бањалуке је прихватило на својој пленарној сједници. Земљиште за изградњу азила уступила је бањалучка Радничка комора. Азил је био изграђен средином августа 1934. године. Налазио се на лијепом мјесту, у центру града, на углу Пелагићеве и Франкопанске улице. Изградња је коштала 649.757 динара. Азил је задовољавао велику социјалну потребу радника овог града.[1167]

Зграда је била у "модерном стилу, на један спрат, са две фасаде". Имала је двориште и три улаза. У подруму су била купатила са тушевима и умиваоница, одјељења гардеробе са одговарајућим ормарима за одјећу и веш, затим велики котао за централно гријање и спремиште за угаљ. У приземљу зграде налазиле су се просторије кухиње, једна већа трпезаријска сала и одговарајући стан за кућепазитеља. У овом дијелу зграде, са великом чекаоницом, у који се улазило из Франкопанске улице, била је смјештена бањалучка берза рада. На спрату су се налазиле двије велике мушке спаваонице површине 70 м² и по двије женске од 36 и од 15 м². У спаваоницама је било тридесет мушких и пет женских кревета. Зграда је имала централно гријање,

[1165] М. Г[анибеговић], *У Бањој Луци је сграђено модерно и хигијенски уређено радничко склониште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 26. август 1934, бр. 493, 2.

[1166] *Исто*.

[1167] АРСБЛ, 9, 40, бр. 14.279/1935; М. Г[анибеговић], *У Бањој Луци је сграђено модерно и хигијенски уређено радничко склониште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 26. август 1934, бр. 493, 2.

електричну расвјету, водовод и канализацију.[1168] Бањалучка зграда Радничког азила и Јавне берзе рада је дограђена у 1938. години, а 1954. је адаптирана. Зграду је користио послије Другог свјетског рата Завод за запошљавање у Бањалуци.[1169]

У радничком склоништу вођена је посебна пажња о чистоћи и реду. Сваки радник који је коначио у азилу морао је прво отићи у свлачионицу, оставити гардеробу у посебан ормар, затим се окупати и у ноћним хаљинама, које је послије купања добио, могао је отићи у друге просторије и спаваоницу. Посебна пажња посвећивана је исхрани корисника склоништа.[1170]

Раднички азил се издржавао буџетским средствима Краљевске банске управе Врбаске бановине, која су износила 1933/34. и 1934/35. године 40.000 динара.[1171] Касније су та средства умањивана, и у 1937/38. години износила су само 5.000 динара.[1172]

Дечије обданиште у Бањалуци

Оснивању Бановинског дјечијег обданишта претходило је постојање у Бањалуци од 1906. године Српског дјечијег забавишта у Бањалуци. Тада је акцију повела Добровољна задруга Српкиња бањолучких, која је основана 1900. У почетку је она помагала сиромашне старице и ученице и упутила неколико дјевојака у средње школе у Карловце.[1173] Задруга је, да би за издржавање забавишта обезбиједила средства, приредила 20. маја 1909. године на Петрићевцу "љетну забаву", на којој су

[1168] АРСБЛ, ЗДРПБК (207), 4, бр. 97/1938; М. Г[анибеговић], *У Бањој Луци је сграђено модерно и хигијенски уређено радничко склониште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 26. август 1934, бр. 493, 2.

[1169] V. M. Stošić, Z. S. Mačkić, *нав. дјело*.

[1170] М. Г[анибеговић], *У Бањој Луци је сграђено модерно и хигијенски уређено радничко склониште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 26. август 1934, бр. 493, 2.

[1171] *Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год.*, 111.

[1172] АРСБЛ, 207, 4, бр. 97/1938.

[1173] *Коло српских сестара у Б. Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 3. јун 1933, бр. 119, 2; М. Ганибеговић, *Тридесет година успешног рада Кола српских сестара у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. јун 1933, бр. 10.269, 7.

учествовали Гимнастичко друштво "Српски соко" и Први бањолучки муслимански тамбурашки збор.[1174]

Добровољна задруга Српкиња је претворена на скупштини у фебруару 1921. у Коло српских сестара.[1175] Оно је 1925. отворило у Бањалуци Дјечије забавиште, које је 1931. претворено у државно. У забавишту је боравило дневно преко 40 дјеце. У забавишту је од почетка била учитељица Анка (Ана) Вуцелић, која је прије тога радила као дјечија "забавиља" у забавишту у Сремској Каменици и у обданишту у Београду. Њеном заслугом је и "муслиманска конзервативна жена почела да шаље своју децу у забавиште".[1176] Дјечије забавиште је често приређивало забаве, игранке и изложбе дјечијих радова.[1177] Славило је крсну славу Светог Саву.[1178]

Убрзо послије тога, Краљевска банска управа Врбаске бановине основала је 1936. у Бањалуци Бановинско дјечије обданиште, које је служило за "дневни боравак и његу мале деце радника, коју не могу оставити саму код својих кућа".[1179] Била је то прва предшколска установа на подручју Врбаске бановине. Отворена је свечано 23. фебруара 1936. у згради Дома Кола српских сестара.[1180] Велика потреба за оснивањем ове установе за дојенчад и малу дјецу осјећала се због сиромаштва и непросвијећености, посебно сеоског становништва и широких народних слојева у Врбаској бановини. Увидјело се да се снага једног народа огледа у физичком здрављу дјеце, а његова способност у добро организованој заштити.[1181]

Статистички подаци о здравственој заштити дјеце на подручју Бањалуке говорили су да је умрло од новорођене дјеце само у првој години живота око 10 одсто, а до 14. године око 33 одсто, што је било трећина укупно умрлих. Истовремено је на њеној територији било доста запуштене и незбринуте дјеце, различитог узраста, а био

[1174] *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXII, 6. maja (19. maja) 1909, br. 60, 2; Ђ. Микић, *нав. дјело*, 257–258.

[1175] *Коло српских сестара у Б. Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 3. јун 1933, бр. 119, 2; М. Ганибеговић, *Тридесет година успешног рада Кола српских сестара у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. јун 1933, бр. 10.269, 7.

[1176] Станка Тодоровић, *Дирљива прослава гђе Вуцелић учитељице Дечијег забавишта*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415, 6.

[1177] Б[ранко] З[агорац], *Свечаност у Дечијем забавишту*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 20. јун 1933, бр. 132, 4.

[1178] *Прослава Св. Саве*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 30. јануар 1941, бр. 1.764, 2.

[1179] Р[истан] М[алешевић], *Бановинско дечије обданиште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 18. септембар 1938, бр. 1486, 2; *Budžet Odelenja za socijalnu politiku i narodno zdravlje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. фебруар 1940, бр. 1.686, 2; *Записник седница Деветог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 6, 7. и 8. марта 1939. године у Већници Банског већа*, 127.

[1180] *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. фебруар 1936, бр. 932, 2.

[1181] *Записник седница деветог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 6, 7. и 8. марта 1939. године у Већници Банског већа*, 127.

је знатан број мајки приморан "да тражи запослење изван своје куће и да тако у борби за свагдањи хлеб занемари своје материнске дужности према детету". Због овога су таква дјеца била унапријед "осуђена на пропаст".[1182]

Почетком 1937. у Дјечијем обданишту у Бањалуци боравило је 40 дјеце. Двије године касније (1939) било је око 50 кревета у обданишту. Да би се тај број повећао на 60 до 70 кревета, тражено је да се повећа буџет за 76.000 динара.[1183]

Поред старања Дјечијег обданишта за "дневни боравак и негу мале деце радника" која се нису могла оставити сама код кућа, оно је организовало и збрињавање сиромашне сирочади, која су била смјештана и по имућнијим породицама и дјечијим домовима у другим бановинама.[1184]

Бановинско дјечије обданиште налазило се у Улици цара Николаја Другог. Ту би долазиле пред једна гвоздена врата нешто прије шест сати изјутра још сањиве сиромашне жене са дјецом у наручју.[1185] У другој половини 30-их година, поред учитељице и управнице обданишта Анке Вуцелић, у обданишту су радиле двије сестре – нудиље, од којих је једна била Марија Врабец и кухарица Роза Лехнер.[1186] Трошкове издржавања сносило је Одјељење за социјалну политику Краљевске банске управе Врбаске бановине.[1187]

Расходи Бановинског дјечијег обданишта у буџетској 1937/38. години износили су 122.940 динара, од којих су лични били 44.900, а материјални 78.000.[1188]

Обданиште је примало дјецу узраста од шест мјесеци до четири године. У њему су боравила и ванбрачна дјеца, као и један број старије, напуштене дјеце, без родитељског старања. Дјеца су добијала током боравка у обданишту бесплатно четири оброка, издржавање и лијечење. Љекарски надзор над дјецом вршила је, поред

[1182] *Исто*, 127.

[1183] *Социјална акција*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. јануар 1937, бр. 1.188, 6; *Записник седница Деветог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 6, 7. и 8. марта 1939. године у Већници Банског већа*, 128.

[1184] *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, 120–121.

[1185] Р[истан] М[алешевић], *Бановинско дечије обданиште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 18. септембар 1938, бр. 1.486, 2.

[1186] *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6. август 1937, бр. 1.313, 3; *Исто*, 14. новембар 1937, бр. 1.356, 3; *Исто*, 21. новембар 1937, бр. 1.359, 4.

[1187] Р[истан] М[алешевић], *Бановинско дечије обданиште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 18. септембар 1938, бр. 1.486, 2.

[1188] *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1937/38. годину*, 43, 44.

редовних дужности, љекар Хигијенског завода у Бањалуци др Маргита Херцл, специјалиста за дјечије болести.[1189]

Покровитељ многих манифестација које су одржаване у обданишту била је Наталија Цветковић, жена помоћника бана Петра Цветковића. У присуству представника власти, школског градског надзорника Имамовића, разних просвјетно-културних и социјално-хуманих установа, друштава и родитеља дјеце, отворена је 23. јуна 1938. године изложба рукотворина штићеника обданишта. Кад је дошла на отварање изложбе покровитељица манифестације Наталија Цветковић, њу је на улазу у обданиште дочекао посебан "одбор госпођа" на челу са управницом забавишта.[1190]

Од Краљевске банске управе Врбаске бановине Дјечије обданиште је преузела 1940. године у своју надлежност Градска општина Бањалука, којој је ова дужност припала према *Закону о општинама*.[1191]

Дом стараца и старица у Бањалуци

Дом стараца и старица у Бањалуци основан је 1938. Представљао је бановинску социјалну институцију.[1192] "Услед прилива све већег броја напуштених и изнемоглих стараца и старица са територије Врбаске бановине", његова дјелатност се повећавала свакодневно. У дом су смјештени старији "без игде икога свога и без икаквог иметка", из најбједнијег дијела друштва. Почетком 1939. године у њему се налазило 50 лица на сталном издржавању. Дом је припремао дневно бесплатну храну за 150 до 200 "оскудних лица".[1193]

[1189] Р. М[алешевић], *Бановинско дечије обданиште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 18. септембар 1938, бр. 1.486, 2.

[1190] *Gospođa Cvetković otvorila je izložbu Dečijeg zabavišta*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 24. juna 1938, br. 1.449, 2; *Завршна школска свечаност у Дечијем забавишту*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, 26. juna 1938, br. 1.450, 4.

[1191] *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, 121; *Budžet Odelenja za socijalnu politiku i narodno zdravlje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. фебруар 1940, бр. 1.686, 2.

[1192] Једна од нових установа у Врбаској бановини, "која се појављује по други пут у буџету Врбаске бановине, а која се налази у Бањалуци, јест Дом стараца и старица". *Записник седница Деветог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 6, 7. и 8. марта 1939. године у Већници Банског већа*, 128; *Дом стараца у Бањој Луци почео је радити*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 11. октобар 1939, бр. 1.631, 3.

[1193] *Записник седница Деветог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 6, 7. и 8. марта 1939. године у Већници Банског већа*, 128.

Рад Дома стараца и старица у Бањалуци финансиран је из буџета Краљевске банке управе Врбаске бановине. Расходи Бановинског дома стараца и старица у Бањалуци у буџетској 1939/40. години износили су 204.520 динара, од који су лични били 83.520, а материјални 121.000 динара. Тада су особље дома чинили управник, економ, служитељ, кухарица, два надничара и праља.[1194]

Дом је почетком 1940. године укинут јер није имао адекватне просторије, а издржавање му је било врло скупо, а могло се јефтиније 11 стараца и старица збринути. Због тога за 1940/1941. годину нису била предвиђена приједлогом буџета Врбаске бановине средства за издржавање ове установе.[1195]

Дјечији дом са школом за домаћице у Бањалуци

Оснивање Бановинског дјечијег дома са школом за домаћице у Бањалуци било је планирано Приједлогом буџета Врбаске бановине за 1940/1941. годину. По њему би дом и школа збрињавали сиромашну дјецу и сирочад и њихов останак у Врбаској бановини, и правилну његу, школовање и васпитање.[1196]

Заједница Дјечијег дома и школе за домаћице посебно би омогућила сеоским дјевојкама да их стручне наставнице науче правилном одржавању куће, припремању зимнице, кувању, његовању дјеце и болесника, кројењу, шивању и гајењу поврћа и свему ономе што сеоским домаћицама недостаје, а што је било неопходно за напредак сеоског становништва, које од незнања понајвише страда.[1197]

[1194] *Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1939/40. годину*, 59, 61.

[1195] *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, 121; *Političke i ostale vesti*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. децембар 1939, бр. 1.656, 2; *Budžet Odelenja za socijalnu politiku i narodno zdravlja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. фебруар 1940, бр. 1.686, 2.

[1196] *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора*, 120.

[1197] *Исто*, 120.

БАЊЕ И БАЊСКА ЗДРАВСТВЕНА СЛУЖБА

У здравству Босанске Крајине и Врбаске бановине велики значај су имале минералне и љековите бање, које су служиле за лијечење и опоравак становништва, а у новије вријеме представљале и значајан привредни фактор у мјестима у којима су постојале. Љековитост бања била је позната још у вријеме старих Римљана.[1198] У Босни и Херцеговини систематска хидролошка и геолошко-петрографско-минералошка испитивања организовала је аустроугарска окупациона власт. Већину првих истраживања хемијског састава минералних вода на терену, од 1886. до 1889, обавио је геолог и хемичар професор Ернст Лудвиг (Ludwig), а објавио је те резултате 1889. и 1890. у Бечу.[1199] Истовремно је резултате својих геолошких истраживања објавила 1890. године и група аустријских геолога – др Едмунд Мојсисович, др Емил Тице и др Александар Битнер.[1200] На основу њихових анализа, добијале су бање своју научно потврђену љековитост. Али споро је текло уређивање и организовано коришћење бања, иако су оне интензивније коришћене у османском добу, да би у аустроугарском врему постале организованије, а у Краљевини Југославији масовније коришћене.

Према званичној статистици из 1929. године, од 29 љековитих вода на подручју Врбаске бановине, биле су три љековите бање (Слатина, Лакташи и Врућица) и 26 осталих минералних и љековитих вода.[1201] Бањских купалишта у 1935. години било је седам: Врућица код Теслића, Горњи шехер у Бањалуци, Лакташи и Слатина код Бањалуке, Гата топлице код Бихаћа, Илиџа код Градачца и Кулаши код Прњавора.[1202]

[1198] Маријана Тодоровић Билић, *Осврт на бањски туризам у Бањалуци и околини тридесетих година 20. вијека*, у: *Привреда Босанске Крајине 1878–1941*, зборник радова, Бањалука 2018, 354–355.

[1199] Ernst Ludwig, *Die Mineralquellen Bosniens*, у: *Wiener klinische Wochenschrift*, Wien, II. Jahrgang, 24. Januar 1889, Nr. 4, 63–65; *Исто*, 31. Januar 1889, Nr. 5, 92–94; *Исто*, 7. Februar 1889, Nr. 6, 112–113; *Исто*, 21. Februar 1889, Nr. 8, 151–154; *Исто*, 28. Februar 1889, Nr. 9, 173–176; *Исто*, 7. März 1889, Nr. 10, 197–200; *Исто*, 14. März 1889, Nr. 11, 218–220; *Исто*, 11. April 1889, Nr. 15, 298–302; *Исто*, 14. Juni 1889, Nr. 24, 478–481; *Исто*, 1. August 1889, Nr. 31, 622–625; *Исто*, 8. August 1889, Nr. 32, 639–643.

[1200] E. V. Mojsisovics, E. Tietze, A. Bittner, *Grundlinien der Geologie von Bosnien-Hercegovina. Erläuterungen zur geologischen Uebersichtskarte dieser Länder*, Wien 1880.

[1201] *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1929*, knj. I, Beograd 1932, 413, 420, 422.

[1202] *Списак климатских, бањских и туристичких места на подручју Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 1. мај 1935, бр. 693, 4; *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1934–1935*, knj. VI, Beograd 1936, 245.

На подручју Бановине највише је било алкалних и алкално-муријатичних (хлорних) топлих вода до 34 степена. Извори алкалне воде били су у Горњем шехеру, Лакташима код Бањалуке, Градачцу и Сочковцу код Грачанице (жељезни извор), а алкално-муријатичне (хлорне) воде у Врућици код Теслића и Кулашима код Прњавора. Сумпорно врело воде до 42 степена била је бања Слатина код Бањалуке, сумпорна врућа вода до 36 степени Гата, док је сумпорна хладна вода била Смрдељац код Приједора. У неистражене бање спадале су Рачићи код Бихаћа, врели извор Гата код Цазина и Мала Кладуша, Будимлић Јапра и Томина код Санског Моста. Од киселих и сланих извора познати су били: Вучијак у Срезу Дервента, Слатински извори и Доњи Вакуф у Срезу Јајце, Каптаревац и Чејреци у Срезу Приједор, Копривна и Трнова у Срезу Сански Мост, Љешљани у Срезу Босански Нови, Мочевац и Рјечица у Срезу Маглај, Светиње у Срезу Босански Петровац, Слатински Кисељак у Срезу Бањалука, Хашани у Срезу Босанска Крупа и Тешањски кисељак.[1203]

У околини Бањалуке биле су на великом гласу бановинске бање Слатина и Лакташи и бања Врућица код Теслића, тада у власништву Симе Крстића. У Слатини су лијечени реума и ишијас, а у Лакташима и Врућици срчане и живчане болести.[1204] Бања Врућица је проглешена 12. јануара 1930. "за опште корисну лековиту минералну воду",[1205] а шест година касније, 22. децембра 1936, Слатина и Врућица су проглашене туристичким мјестом бањског карактера.[1206] Бање Слатина код Бањалуке и Врућица код Теслића имале су организовану љекарску службу.

Бања Слатина

Назив Слатине потиче, по народној етимологији, од рудокопа, у коме се првобитно вадило злато, па се и мјесто звало Златина. Вјероватније је да су таква насеља назив добила по термалном извору.[1207] Подручје бање Слатине носило је име "Илиџа", по турској ријечи за бању, која је значила уопште термални извор. У Слатини

[1203] J. Zubović, *Prirodna bogatstva Vrbaske banovine. III Vode*, 265.
[1204] Исто.
[1205] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 21. јануар 1930, бр. 15, 1.
[1206] A. Dekaris, *Turizam i turistička mjesta u Vrbaskoj banovini*, у: *Развитак*, Бањалука, год. IV, 1. децембар 1937, бр. 12, 352, 354.
[1207] Ово потврђује и Вук Караџић, који каже: "Слатина је мјесто гдје извире или пишти вода слана или накисела, те долази стока, и по томе се села зову тако". Ову тезу поткрепљују и идентични топоними у Србији, Бугарској, Македонији, Хрватској, Словенији, Румунији, Словачкој итд.

се вода користила као лијек у вријеме постојања најранијег насеља. Интензивније је кориштена у османском добу, организованије у аустроугарском, а много масовније за вријеме Краљевине Југославије.[1208]

У Османском царству чест начин лијечења било је купање у топлој води. У ово вријеме многи путописци који су путовали Балканским полуострвом често спомињу бање са топлом водом, које је народ називао "илице". Од њих су неке биле рано уређене и имале су хамаме. Илица Слатина код Бањалуке била је међу неуређеним, јер је и у XIX вијеку била обрасла у коров и трње, па су се посјетиоци који су долазили у овакву Слатину купали у горњем и доњем вешу, или су при доласку своју одјећу вјешали по околном дрвећу. Неки су у воду бацали "тропарце", ситан новац и слично, што су узимали касније чобани.[1209] Наш савременик љекар др Славко Пиштељић у опису Слатине наводи да је то у почетку била "јаруга пуна блата у којој се народ брљугао".[1210]

Слатина као бања Илица добила је у аустроугарском раздобљу своје љековито значење. Тада су у бањи изграђени први бистри и блатни базен са термалном водом, уређено њено термално врело и извршене прве анализе минералне и термалне бањске воде.[1211]

Значај бањи је давала близина граду Бањалуци, од чијег центра је била удаљена 17 км, а важност бањи је давала и њена бањска околина, долина рјечице Слатине и лијеп живописни шумовити предио на надморској висини од 205 м. Око бање је природа била погодна за шетњу и излете,[1212] што је Бањалучанима иначе било омиљено.[1213]

Наруку је бањи ишла и саобраћајна повезаност са Жељезничком станицом у Бањалуци, с које се ишло пругом Бањалука–Сања, и према Београду и према Загребу.

[1208] Васо Поповић, *Слатински крај у прошлости*, Лакташи 2002, 87.

[1209] Марко Поповић, Мирослав Тимотијевић, Милан Ристовић, *Историја приватног живота у Срба од средњег века до савременог доба*, Београд 2011, 239.

[1210] В. Поповић, *Слатински крај у прошлости*, 89.

[1211] Бечки професор хемичар др Е. Лудвиг (Ludwig) дао је 1886. овој бањи први научно љековити карактер. Ова научна истраживања и испитивања љековотости бање 1909. надопуњава др Фридрих Кацер (Friedrich Katzer). Њемачки бањски инжењер Еуген Маурер нешто касније посјетио је бању и потврдио резултате претходних стручњака, а сам је дао приједлог техничког уређења бање. Др Бранко Чубриловић, *Слатина Илица крај Бање Луке*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 1. април 1928, бр. 4, 4; В. Јеловац, *Обласна Бања Слатина код Бања Луке*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. II, 1. април 1929, бр. 7, 7; В. Поповић, *нав. дјело*, 89–90.

[1212] *Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца 1927–1928*, свезак III, део 7, 8, 9 (саставио и уредио: Виктор Манакин), Загреб, VII–213; *Balneoterapija i klimatoterapija u Kraljevini Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 463–464.

[1213] Josip Woelz, *Turistika*, у: *Bosna i Hercegovina*, izdala Sarajevska sekcija Udruženja jugoslavenskih inženjera i arhitekta, Sarajevo 1922, 43.

У вријеме бањске сезоне, од маја до октобра, постојао је свакодневни аутобуски превоз и поштанска веза са Бањалуком преко Клашница и самостана траписта у Делибашином Селу. Превоз путника у удобном аутобусу, "уз минималну наплату", са успоставом аутобуског саобраћаја обављала су браћа Дивјак из Бањалуке.[1214]

Вода у Слатини, чија је топлота износила 40,7 ^{0}C, користила се за лијечење а, поред купања и за пиће. Терма бање Слатине садржавала је 2,78 Манових јединица, а кисељак 4,56 Манових јединица. У бањи су изграђена купатила са базенима и кадама за купање у термалној и минералној води и базен за блатно лијечење.

У долини рјечице Слатине налазила су се, пола километра источно од бање, два доста јака извора киселе воде "кисељака", који су извирали са дубине од 400 метара, са температуром од 16 до 18 ^{0}C. Овим кисељацима долазило "се из Слатине кроз лепу хладовиту шуму, у којој се за време бањске сезоне... може чути песма и свирка веселих бањских посетилаца, који на тај начин искоришћују свој одмор и одмарају своје заморене живце". Иако су купалишта била скромна, бања је због своје љековитости и чистоће била на гласу. По свом саставу вода у Слатини убраја се у земно-алкалне сулфатне, слабо салиничне хипотерме. Она је лијечила све врсте реуматизма (подагра, ишијас, артрит, костобоља), нервних болести, неуралгија, неурастенија, хистерија, интерних болести (желуца, цријева, бубрега, јетре) и женских болести. "Њен радиоактивни капацитет, нарочито за болести реуме, познат је у медицинским круговима и у јавности".[1215]

[1214] M. Kumarić, *нав. дјело*, [79]; A. Dekaris, *Kroz Vrbasku banovinu (vodič)*, Banja Luka 1936, 39; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 711–712; Z., *Banja Slatina kod Banje Luke – Jedno vanredno lječilište reumatizma*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 15. август 1928, бр. 13, 4, 7; В. Јеловац, *Обласна Бања Слатина код Бања Луке*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. II, 1. април 1929, бр. 7, 7; *Реклама*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 24. април 1930, бр. 22, 3; *Исто*, 15. мај 1930, бр. 25, 6; М. Ганибеговић, *Бања Слатина код Бање Луке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 10. јул 1935, бр. 752, 4; *Љековите бање у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јул 1940, бр. 1.734, 3; С[танка] Т[одоровић], *Бања Слатина, недалеко од Бање Луке, привлачи све више посетилаца*, у: *Политика*, Београд, год. XXXIV, 27. јул 1937, бр. 10.477, 7.

[1215] *Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца 1921–1922,* свезак I, део I, II и III (саставио и уредио: В. Манакин), Загреб 1922, II.–7.291; *Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца 1924–1925,* свезак 2, део IV и V, IV–174; *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1929*, knj. I, Beograd 1932, 418–419; M. Kumarić, *нав. дјело*, [79]; *Balneoterapija i klimatoterapja u Kraljevini Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 464; A. Dekaris, *нав. дјело*, 38–39; Б. Чубриловић, *Слатина Илица крај Бање Луке*, 4–5; Z., *Banja Slatina kod Banje Luke – Jedno vanredno lječilište reumatizma*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 15. август 1928, бр. 13, 7; *Др Лаза Ненадовић о нашим бањама*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 24, 5; *Лековите минералне воде у Врбаској бановини*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 24, 5; М. Ганибеговић, *Бања Слатина код Бање Луке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 10. јул 1935, бр. 752, 4; *Banja Slatina*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 30. април 1936, бр. 984, 2; *Љековите бање у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јул 1940, бр. 1.734, 3.

Закон о уређењу здравствених установа, који је донио 17. јула 1914. Босански сабор, тражио је да се у Слатини код Бањалуке уреде бање и станови. У вези са тим, Сабор је овластио Земаљску управу да за то подигне зајам од 100.000 круна, ослобођен пореза, који би се отплатио за најдуже 60 година. Преуређење бање требало је извршити најкасније до краја 1920. године.[1216] Предложени износ био је довољан за најпотребније поправке бање и станова.[1217]

До 1918. у бањском простору Слатине били су оспособљени старо и ново парно купатило, извор за бањање ногу, термална и блатна бања, хотел са повртњаком, павиљон пријемне амбуланте, пријемна канцеларија, куће за забаву, за управника са повртњаком, за муслиманске породице са парком за жене и чиновнички павиљон.[1218] Објекат народног купатила ("Volksbada") је био дрвен, испуњен опеком, са кровом на двије воде.[1219]

Касније, у Краљевини СХС (Југославији), у бањи су кориштена за купање два базена са осам кабина. За смјештај корисника служио је један државни хотел са 18 соба, два приватна са 20 соба, један чиновнички павиљон са осам соба и један павиљон са осам соба за муслиманке. Наводи се да је у сезони 1921. године било 43.000 купања.[1220]

У то вријеме владало је за бању Слатину велико интересовање у страним трговачким круговима. Ти кругови су покушавали да од државе бању узму у закуп на 30 година. Планирали су да бању уреде "у једну првокласну свјетску бању са свим најмодернијим конфором" и да је повежу са градом "изградњом електричне жељезнице до Бања Луке". Такве понуде је држава одбила.

Бања Слатина постала је 1928. власништво Обласне самоуправе Врбаске области. Над њеним радом надзор је обављао члан Обласног одбора Врбаске области за народно здравље.[1221] Тада је у бањи рад постао организованији, а власти су, да би

[1216] Чл. 1–4 *Zakona o uređenju zdravstvenih ustanova* od 17. jula 1914, у: *Glasnik zakona i naredaba za Bosnu i Hercegovinu*, Sarajevo 26. septembar 1914, kom. XXXVIII, 451–452.

[1217] Приликом дискусије о овом приједлогу народни посланик др Јово Симић изјавио је да "не ваља сва Слатина толико", док је посланик Коста Мајкић констатовао: "Слатина је скупља него Ремер Бад, а нема никакових угодности. Човјек мора у Слатини потрошити 6 форинти на дан, а у Ремер Баду море се са 4 живјети". *Стенографски извјештај XVII сједнице Сабора Босне и Херцеговине, дне 13. фебруара 1914. у Сарајеву*, 46.

[1218] АРСБЛ, Kreisbehörde Banjaluka (1), бр. 5.160, 5.161/1917 и 5.337/1918.

[1219] В. Поповић, *нав. дјело*, 89.

[1220] Р. Јеремић, *Минерални извори, бање и лечилишта*, у: *Босна и Херцеговина*, Сарајево 1922, 93–94.

[1221] Чл. 1 *Уредбе о руковању и уређењу бања на територији Врбаске области*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 1. децембар 1928, бр. 20, 3.

бању подигли на виши ниво, уложиле велики труд и материјална средства. Почетком 1929. предузети су први кораци на увођењу електричног свјетла и водовода у бањи, у ком циљу су били припремљени предрачуни.[1222]

Расходи бање Слатине у 1928. години износили су 272.000 динара, од којих лични 51.000 динара, а материјални 221.000 динара. Тадашњи њени приходи били су 477.000 динара, од којих редовни 347.000 динара, а ванредни 130.000 динара.[1223]

Формирање Врбаске бановине затекло је у некој врсти комфора "Бановинско купалиште Слатина-Илиџа" неуређено. У вези са тим, познати бањалучки љекар и политичар др Тодор Јеремић, дискутујући у октобру 1930. о здравственим приликама у Врбаској бановини, рекао је: "Бање опробано доброг квалитета у погледу њихове лековитости могу се одржавати само онда ако поред своје лековитости пружају својим посетиоцима и остали комфор, који се тражи од једне иоле уређене бање. Наша бања Слатина нема још ни водовода, ни канализације ни електричног светла а ни удобних станова за посетиоце. Кад би све то имала, била би та бања привлачни објекат за странце и ови крајеви би видели велике користи од ње".[1224]

Захваљујући разумијевању првог бана Врбаске бановине Светислава Тисе Милосављевића, бања Слатина је темељито "реновирана и подигнута у ранг удобне народне бање". Он је са "необичним интересом форсирао проширење и изградњу купатила". За прве три године постојања Бановине у бањи су подигнута у државном власништву четири лијепа павиљона са 90 кревета, изграђен водовод у дужини од седам километара, лијеп парк и електрична расвјета. У склопу бање постојало је "сунчалиште са лепим погледом на целу Слатину", а неколико приватних кућа у близини бање пружало је смјештајне услуге. Тиме је Слатина добила "физиономију бање са скромним комфором", а у санитетским круговима уживала је "одличан глас".[1225] Учитељ и писац Исаија Митровић и новинар и публициста Матко Кумарић

[1222] В. Јеловац, *Обласна Бања Слатина код Бања Луке*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. II, 1. април 1929, бр. 7, 7.

[1223] *Буџет Обласне самоуправе Врбаске области за 1928. годину*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 15. фебруар 1928, бр. 1, 14, 17.

[1224] *Врбаска бановина једнодушно изриче захвалност Њ. В. Краљу и признање Краљевској Влади и свом првом Бану на досадањем успешном раду*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 30. октобар 1930, бр. 50, 3.

[1225] M. Kumarić, *нав. дјело*, [79]; *Balneoterapija i klimatoterapija u Kraljevini Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, 464; С. Милосављевић, *Мемоари – Бановање*, 230–231; *Лековите минералне воде у Врбаској бановини*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 24, 5; *Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932)*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54, 4 М. Ганибеговић, *Бања Слатина код Бање Луке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 10. јул 1935, бр. 752, 4; *У Бањи Врућици која с успехом*

упоређивали су бању Слатину по љековитости, капацитету и организованости са бањом Рудолфови извори у Маријанским Лазнима у Чешкој.[1226]

Буџет Врбаске бановине за 1934/1935. годину предвидио је за бању Слатину приход и расход у износу од 180.070 динара, који је био као и у претходној години.[1227] И у ово вријеме је власт планирала да се бањи Слатина, због љековитости воде, због све масовнијег њеног коришћења и прекрасног природног положаја, посвети временом пуна пажња, да се "прошири и уреди са свим удобностима, које се траже у једној савремено уређеној бањи". Сматрало се да ће она тако уређена бити "за Бановину једно врело прихода а пучанство Босанске Крајине неће требати потраживати разне скупље а можда по лековитости мање вредне бање".[1228]

Министар трговине и индустрије је на основу чл. 9 *Правилника о проглашењу туристичког мјеста* прогласио 22. децембра 1936. бању Слатину туристичким мјестом бањског карактера.[1229]

У ово вријеме у бањи су за купање коришћена четири базена, три са бистром минералном водом и један блатни, а у 1937. години је отворен нови павиљон са неколико добро уређених кабина (када), пошта, телеграф и телефон. Тада је у бановинским хотелима било 130 соба са 250 кревета, а у приватним 28 соба. Током сезоне 1936. године бању је посјетило 3.000 особа из цијеле Краљевине Југославије, али и из Беча и Брна, међу којим је било 60 одсто жена, јер је бања лијечила успјешно и многе "женске болести". У броју бањских посјетилаца са села је било 78,6 одсто, а занатлија, радника, чиновника, трговаца и осталих 21,4 одсто.[1230] Тиме је бања Слатина била у Врбаској бановини по организованости друга, док је бања Врућица код Теслића била прва.[1231]

лечи срце и живце, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. август 1936, бр. 1.053, 2; *Љековите бање у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јул 1940, бр. 1.734, 3.

[1226] M. Kumarić, *нав. дјело*, [81]; В. Поповић, *нав. дјело*, 89.

[1227] *Записник четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16 и 18 децембра 1933 год.*, 117.

[1228] *Исто*, 117–118.

[1229] A. Dekaris, *Turizam i turistička mjesta u Vrbaskoj banovini*, 352, 354.

[1230] A. Dekaris, *Kroz Vrbasku banovinu (vodič)*, 38; *Nove pošte u Vrbaskoj banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. новембар 1936, бр. 1.135, 2; *Nova pošta u Banji Slatini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. новембар 1936, бр. 1.141, 3; С[танка] Т[одоровић], *Бања Слатина, недалеко од Бање Луке, привлачи све више посетилаца*, у: *Политика*, Београд, год. XXXIV, 27. јул 1937, бр. 10.477, 7.

[1231] *Banja Slatina*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 30. април 1936, бр. 984, 2.

У 1938. години бању Слатину посјетило је 4.986 туриста са 22.330 ноћења и око 60.000 купања.[1232] Домаћим посјетиоцима инвалидима, добровољцима и сиромашним, који су годишње плаћали испод 100 динара непосредног пореза, било је одобрено "бесплатно купање и стан". Лијечење ратних инвалида заједно су субвенционисали Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије и Краљевска банска управа Врбаске бановине.[1233] Бању је посјећивао велики број муслимана, а посебно муслиманских жена. Станови за њих су се налазили изван центра бање, "па је муслиманском женскињу, које се крије, омогућено да се несметано креће по дворишту и по ходницима зграде". Како су бањске цијене биле умјерене, то је омогућавало и сиромашним грађанима да се лијече и бањају. Цијена собе по једном кревету износила је између 10 и 25 динара, док је за исхрану дневно требало издвојити од 20 до 35 динара. Цијена купки по особи износила је од четири до шест динара, а базена и каде 10 динара.[1234]

Сваки посјетилац бање Слатина био је дужан придржавати се *Правилника о раду и реду у купалишним просторијама*. Посјетиоци који су боравили у бањи дуже од три дана морали су посједовати посебну писану дозволу са својим личним подацима, а коју су били обавезни показати на захтјев контроле. Без дозволе љекара није било дозвољено купање у бањи. Сваки болесник био је дужан "строго се придржавати прописа лекара". Болесници су имали право на онолики број купања колико би им прописао бањски љекар. Сваки болесник пред полазак из бање био је дужан "јавити се лекару ради прегледа и констатовања успеха" лијечења. Овај преглед био је бесплатан. Било какву "неуредност, неправилност и нечистоћу код послуге и у купалишним просторијама" посјетиоци су могли пријавити управи бање, односно

[1232] Бање у Врбаској бановини 1938. посјетила су 8.092 лица, од којих око 5.000 Слатину Илиџа, 1.800 Гата Илиџа, око 600 бању Градачац и 692 Врућицу код Теслића. Број купања у бањама износио је 80.824, од тога три четвртине (око 60.000) у бањи Слатина Илиџа, 3.800 у Гата Илиџа, 6.000 у бањи Градачац и 11.024 у Врућици код Теслића. *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1938–1939*, knj. IX, Beograd 1939, 331; *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1937–38*, Београд 1939, 165, 171.

[1233] *Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора* (рукопис, штампане само корице – примј. аутора), 122; *Радничкој заштити указана је нарочита пажња*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. јануар 1937, бр. 1.188, 6; *Budžet Odelenja za socijalnu politiku i narodno zdravlje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. фебруар 1940, бр. 1.686, 2.

[1234] М. Ганибеговић, *Бања Слатина код Бање Луке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 10. јул 1935, бр. 752, 4.

уписати се у књигу жеља, примједби и недостатка, која се налазила на благајни бање.[1235]

Према постојећем бањском реду у бањи Слатини се без улазнице није могло купати. Приликом купања употреба сапуна била је забрањена. Онима са крастама или отвореним ранама није било дозвољено купање. Посјетиоци су морали у води сједити мирно. Пливање у базену, "сједење или чучање на средини базена – на извору" није било дозвољено. Број купања одређивао је бањски љекар, а без његовог прегледа могло се окупати само једанпут у кади. Упутстава бањског љекара морали су се посјетиоци строго придржавати. Прво купање обавезно се обављало у кади. Посјетиоци су се могли купати само једном дневно, а у води су могли остати само онолико времена колико би то одредио бањски љекар. У просторијама за купање било је забрањено пушење, пљување, цијеђење рубља и брисање завјесама. Управа бање је препоручивала купање без рубља.[1236]

Посјетилац се у бањи Слатини, поред лијечења, могао "за врло јевтин новац" лијепо забавити. У вријеме бањске сезоне у цијелој Слатини је било живо. Разна витешка друштва, скаути, соколи, ђаци бањалучких школа и други организовали су у овом романтичном предјелу своје љетње кампове. Ту су се свакодневно могли видјети "страни туристи са каубојским шеширима", који су при путовању кроз Бањалуку одлазили и до Слатине да је разгледају. Недјељом и празницима, када је посјета у Слатини била већа него радним даном, могле су се "видети веома интересантне слике. Сељаци из околине са својим живописним народним ношњама и са малим тамбурицама помешају се и са грађанима ухвате у заједничко коло, које не престаје све до касно у ноћ, када се једни и други уморни од играња повуку на одмор". У Слатини је посебно било весело и забавно увече. Посјетиоцима су били на располагању ресторани и гостионице у којима се свирало и веселило. Они који нису вољели буку и узнемиравање, уживали су апсолутни мир у својим собама, јер су оне биле удаљене и заклоњене дрвећем од ресторана и гостионица.[1237]

Бањски љекари Слатине у сезони у овом раздобљу били су др Димитрије Марковић, инспектор Одјељења за социјалну политику и народно здравље, и др

[1235] Z., *Banja Slatina kod Banje Luke – Jedno vanredno lječilište reumatizma*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 15. август 1928, бр. 13, 7; В. Поповић, *нав. дјело*, 95.

[1236] В. Поповић, *нав. дјело*, 93.

[1237] М. Ганибеговић, *Бања Слатина код Бање Луке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 10. јул 1935, бр. 752, 4; *Љековите бање у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јул 1940, бр. 1.734, 3.

Славко Пиштељић, здравствени савјетник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Банске управе у Бањалуци,[1238] који је израдио нацрт за каптажу извора Кисељак, финансирао га сопственим средствима и пратио његову изградњу.[1239]

Управници бање за вријеме Краљевине Југославије били су Јозеф Бателка, Мирко Маркезић, Антон (Иван) Фрајбергер, а од 19. јула 1940. до 1941. Ибрахим (Ибро) Филиповић, дотадашњи чиновник предузећа "Босна боа". Замјеници управника бање били су Раде Зељковић и Манојло Мисаљевић (Мисављевић). Остало особље сачињавали су архивски чиновник Вјекослав Ајзерле, службеник Раде Зељковић, надзорник Александар М. Поповић и служитељ Јово Ћеранић.[1240]

Бања Врућица

У бањи Врућици коришћена је термоминерална вода као лијек у вријеме старих Римљана. О томе говори пронађени, 1925. године приликом каптаже извора у муљу, римски новац и прстење којим су захвалници "даривали врело".[1241] Не зна се како је и чему служила ова термоминерална вода у каснијим вијековима, називана по својој топлоти "врућица". Мада су османске власти користиле, као и римске, природну термоминералну воду, подаци о томе су врло спорадични.[1242] Врућица као бања је за вријеме османске власти остала само извор термоминералне воде. Тек за вријеме аустроугарске власти у Босни и Херцеговини бањска вода у Врућици је интензивније кориштена. Организованије је то било за вријеме Краљевине Југославије, а у

[1238] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, Бањалука 2012, 93–94, 114–116; Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 155–156, 164–165; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 99–101, 138–141.

[1239] М. Ганибеговић, *Бања Слатина код Бање Луке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 10. јул 1935, бр. 752, 4; В. Поповић, *нав. дјело*, 89, 90, 94.

[1240] *Razne vesti*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 21. јул 1940, бр. 1.733, 2; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 20. април 1938, бр. 1.421, 4; *Исто*, год. XII, 11. август 1940, бр. 1.736, 3; *Исто*, 27. октобар 1940, бр. 1.747, 4; *Исто*, год. XIII, 19. јануар 1941, бр. 1.761, 4; *Нови управник бање Слатине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јул 1940, бр. 1.734, 1; В. Поповић, *нав. дјело*, 88.

[1241] М., *Бања "Врућица" у Теслићу*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. јул 1930, бр. 7.972, 8; *Бања Врућица код Теслића (Врбаска бановина)*, Београд 1933, 4; *У Бањи Врућици која с успехом лечи срце и живце*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. август 1936, бр. 1.053, 2. У Босни је постојао "стари обичај жртвовати новце боговима врела". О овоме свједочи новац пронађен у топлим сумпорним изворима широм Босне. К[арл] Пач (Patsch), *Обичај "stipem jacere" у Босни*, у: *Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини*, Сарајево, јануар–март 1919, св. I, 97–98.

[1242] Драгиша Васић, *Бања Врућица Симе Крстића*, у: *Зборник за историју Босне и Херцеговине*, Београд 2009, бр. 6, 228; B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, 10.

социјалистичкој Југославији потпуно организовано, да би у Републици Српској постала центар бањског здравства и туризма.[1243]

Између многих старих и запажених прича о термоминералној води у Врућици, учитељ Петар М. Богуновић 1937. године за ову бању каже: "Прије три-четири деценије, ту је било само обично врело на 'мераји', из којег је народ носио киселу воду за пиће и за кување хљеба (погаче)"[1244] и пензионисани радник ове бање Радомир Мајсторовић сјећао се 1996. прича свога оца, дједа и старијих мјештана, да су говорили, да је воду из Врућице "у почетку народ... носио и користио за пиће и укухавање хљеба и погаче... да је хљеб с том водом кад се замијеси много укуснији, да прије 'надолази', брже се испече", па да су за воду говорили да је "здрава, да отклања све болове, да подмлађује, па су је нарочито пили старији и средовјечни људи, али и жене".[1245] Посебно је значајно за ову бању оно што је за њу рекао њен бањски љекар др Бранко Чубриловић. Он је у вези с њом 1960. записао: "Бања је вршила освјежавање и регенерацију метаболизма хормона, који, природно, утичу на одржавање људског бића. Стога је народ звао ово топло минерално врело 'Ђердекли бања'".[1246]

И поред свих нестручних прича и стручних мишљења, срећивање и организовано коришћење бањске воде текло је споро и скромно. Стари људи су причали да је бањску воду први користио за лијечење Митар Благојевић[1247] из Тешња. У вези са тим се још говорило да је он "врело проширио плотом од пруће, и први се почео 'киселити'. Како му је вода помогла у болести, брзо се прочуло по народу, те су многи долазили да се лијече у 'Митровој бањи'".[1248]

На иницијативу Душана Лемајића, чиновника из Тешња, "бања је поново 'реновирана' и проширена примитивним ладарама, у којима се народ одмарао послије купања, спремао храну а често пута, ако нису имали познаника у селу, и ноћивао".[1249]

[1243] B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, 10.

[1244] Петар М. Богуновић, *Из Усорског краја и околине: историја – традиција – значај – положај*, Сарајево 1937, репринт издање: Теслић 2000, 32.

[1245] Рајко Гњато, Здравко Маријанац, *Бања Врућица – географско-балнеолошко-туристичка монографија*, Бања Лука 1996, 43.

[1246] Branko Čubrilović, *Banja Vrućica. O zdravom i bolesnom srcu – članci i rasprave*, Sarajevo 1960, 15.

[1247] Митар Благојевић је био заступник Градског вијећа у Тешњу од 1892. до 1898. Jasmin Mandžukić, *Lokalna uprava u Tešnju 1878–1941. (tešanjski gradonačelnici)*, Tešanj 2017, 165–166.

[1248] П. Богуновић, *Из Усорског краја и околине: историја – традиција – значај – положај*, 32.

[1249] П. Богуновић, *нав. дјело*, 32.

У аустроугарском раздобљу је Хамди-бег Ајановић[1250], као тешањски начелник и власник бање, био зачетник њеног бољег уређења. О томе Петар Богуновић пише: "У намјери да ухвати врело, он је копао у дубину, али кад је ископао око 2 метра дубине, наиђе на дебеле храстове даске и греде, испод којих поче вода нагло да продире", што је био доказ да је бања коришћена за вријеме османске власти. Он је, у страху да вода не би још већом снагом навалила, затрпао врело "на брзу руку са каменицама и плочама, ископану јаму унаоколо утврди сувим зидом, и тако направи доста удобан и пространа базен за купање који се брзо напуни водом. Над базеном подиже малу кућицу брвнару, и тако уреди прво јавно купатило. У базену се видило на десетак мјеста, како вода у јаким кључевима избија, те су таква мјеста у базену имала нарочиту важност. Мало подаље од базена подиже за тешке 'реуматичаре' блатну купељ. И та је блатна купељ била врло примитивна, ограђена тарабама, без крова. Намјештај се састојао из једне дугачке клупе, на којој су по сате сједили болесници и држали ноге у блату".[1251]

На узбрдици више брвнаре – купатила подигнут је "чардак са дућаном" и двије веће бараке са по четири собе, гдје су током бањске сезоне боравиле беговске породице и угледни људи, а испод купатила, према потоку Грабовац, подигнут је приземни објекат "од слабог материјала шепера и блата" за смјештај бањске послуге. Трговци у чардаку изнад брвнаре – купатила били су истовемено и бањски чувари. То су били једно вријеме мјештанин Павле Врбица, потом Симо Јовановић из Теслића и Суљага Бајрактаревић из Тешња, који је власнику бање Хамди-бегу Ајановићу плаћао 300 форинти годишње на име закупа, што је у то вријеме била велика сума. Бања је доносила закупцу Бајрактаревићу знатан приход, јер се дневно, између Велике и Мале Госпојине, купало око стотину и више особа. Он је у почетку од сваког посјетиоца наплаћивао по два, а касније четири крајцера, "те се могло за ту цијену купати и више

[1250] Хамди-бег Ајановић је рођен у знаменитој беговској породици 1845. у Тешњу. Ајановићи су улазили у ред крупних тешањских земљопосједника. Хамди-бег Ајановић је био локални лидер Муслиманске народне организације и градоначелник Тешња од 1882. до 1909. Досљедан својим принципима да формално-правни суверенитет над Босном и Херцеговином припада султану, није прихватио чин анексије 1908. Као тешањски градоначелник одбио је више пута сазвати ванредну сједницу Градског вијећа Тешња и изразити вјерност и оданост цару поводом анексије Босне и Херцеговине. У знак протеста вратио је Орден витеза, којим је одликован 1894. Оптуживан је од стране прорежимске Муслиманске напредне организације и њеног страначког органа *Муслиманске свијести* да води антидржавну и просрпску политику. Умро је 15. септембра 1909. у Тешњу у 64. години живота, а сахрањен на породичном мезарју Шехагића. Husnija Kamberović, *Begovski zemljišni posjed u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918. godine*, Sarajevo 2005, 233–236; J. Mandžukić, *Lokalna uprava u Tešnju 1878–1941.*, 46–48, 165–168.

[1251] П. Богуновић, *нав. дјело*, 32–33.

пута". Корисници су у бањи остајали по пола сата, наизмјенично мушки и женски. Смјене је обављао слуга, у почетку лупањем на врата, а касније звоном.[1252]

У аустроугарском раздобљу бања Врућица је добила, на основу анализе бечког хемичара проф. Е. Лудвига, 1888. године свој научно потврђен љековити значај. За термалну воду он је тврдио да формира велику неправилну бару, из које вода опет отиче у сусједни поток, да на "појединим мјестима ове баре постоје још остаци зида, који је очигледно био дио некад огромног зида. Огромне количине гаса свакодневно извиру заједно са термалном водом и то на неколико мјеста у оквиру баре. У близини термалног извора виде се на неколико мјеста гасни мјехурићи који се увис уздижу. Недалеко од извора термалне воде избија неколико извора киселе воде, који су посјећени од околног становништва, прије свега због пријатног укуса". На извору термална вода је "бистра, без боје, без мириса, неукусна и садржи: калијум, натријум, литијум, калцијум, стронцијум, магнезијум, гвожђе, манган, алуминијум, хлор, бром, јод, сумпорне киселине, силицијске киселине, фосфорне киселине, борне киселине, угљичне киселине и органске супстанце (укључујући трагове мрављe киселине). Бром, јод и литијум се због незнатне количине могу само квалитативно индицирати". Вода је препознатљива по "знатним количинама растворених чврстих материја, међу којима се истичу натријум-сулфат, кухињска со, угљенокисели калцијум и угљенокисели магнезијум". Температура термалног извора 17. августа 1888, на температури ваздуха од 23 ^{0}C, износила је 29 ^{0}C.[1253]

Познати геолог др Фридрих Кацер (Friedrich Katzer) је на почетку XX вијека обишао око 90 извора минералне воде у Босни.[1254] Боравећи у Врућици у септембру 1907. године, он није био у потпуности задовољан анализама проф. Е. Лудвига.[1255] Због тога је Ф. Кацер за прерачунавање Лудвигових анализа ангажовао инжењера

[1252] П. Богуновић, *нав. дјело*, 33–34; Joцo Simić, Mihajlo Majstorović, *Banja Vrućica od postanka do danas*, Teslić 1973 (рукопис), 6–7; Д. Васић, *Бања Врућица Симе Крстића*, 229.

[1253] E. Ludwig, *Die Mineralquellen Bosniens*, у: *Wiener klinische Wochenschrift*, Wien, II. Jahrgang, 24. Januar 1889, Nr. 4, 64, 1. August 1889, Nr. 31, 622–625.

[1254] Fridrik Katzer, *K poznavanju mineralnih vrela Bosne*, у: *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, april–septembar 1919, 191.

[1255] Ф. Кацер за Лудвигове анализе каже: "Споменути ваља одмах, да потоње анализе, колико год су саме о себи вриједне, не задовољавају сврхама нашега разлагања и то једном ради тога, што нису посве потпуне а друго јер дотични саставци анализа не износе податке о непосредним аналитичким опажањима, то јест о појединим ваганим количинама и т. д., што у осталом – буди мимогред споменуто – одговара скоро опћенитом обичају у старије литературе те се зато не могу прекоравати дотични кемичари, ако и ваља жалити, што тиме дотичне анализе минерлних вода губе нешто од своје вриједности". Потом је додао да "су Лудвигове анализе босанских минералних извора узорне, јер се пред сваком анализом наводе директни аналитички податци, односно бројеви, који означавају тежину, чиме се пружају податци, који не овисе ни од какве хипотезе те имаду трајну вриједност за познавање саставине дотичних вода". F. Katzer, *K poznavanju mineralnih vrela Bosne*, 192–193.

хемије Ота Телцера (Otto Tölzer), волонтера Земаљског геолошког завода Босне и Херцеговине.[1256] Ф. Кацер у свом ставу каже да је у Врућици затекао "прилично посјећено народно купалиште, кому су додуше зграде за лијечење и коначење врло скромне", а за бању да је раније "наводно била озидана, али је сада само припросто ограђена у примитивно од дасака скованом базену а над њом је кућа за купање, која наличи шупи". И он је утврдио да се у базену "издижу обилни мјехурићи плина, услијед којих вода на махове кључа", да је "издашност врела... око 1 литра на секунду", да је "равно тло око купалишта стално... влажно и на више мјеста, као и у потоку Грабовцу, излази плин, а ако се штапом забоде у земљу, извире млака вода". Температуру термалног врела измјерио је 18. септембра 1907. и утврдио да износи 28,7 ^{0}C. Вода је била бистра, жућкасте боје.[1257] За два кисељака даље од термалног врела око 400 м каже: "Један испуњава својом бистром водом угодна укуса, из које се дижу мјехурови плина, малу јаму, други, недалеко низ дô, тек је плитка окером зарубљена млака". Температура кисељака је износила 17,6 ^{0}C. Он је сматрао за њих да су "само охладњела термална вода".[1258] Сем овога, аустроугарска окупациона власт није на уређењу бање у Врућици ништа предузела.[1259]

Послије Првог свјетског рата и стварања Краљевине СХС дошло је до промјене ситуације. Бању Врућицу су 1919. откупили од насљедника Хамди-бега Ајановића шумарски предузетници браћа Симо и Арсо Крстић, поријеклом из Рогатице, а који су имали имовину у Сарајеву и Власеници. Симо Н. Крстић[1260] се,

---

[1256] F. Katzer, *нав. рад*, 193.

[1257] Исто, 219, 220.

[1258] Исто, 220.

[1259] Д. Васић, *нав. рад*, 230.

[1260] Симо Крстић је био активан у Обласном одбору Земљорадничке странке у Сарајеву. На листи ове странке, као "инжењер из Теслића за округ бихаћки", биран је 1920. за посланика Уставотворне скуштине Краљевине СХС. Био је страначки друг вође Земљорадничке странке у Босанској Крајини др Бранка Чубриловића, са којим се окумио. Убрзо су се кумови политички разишли. Изгледа да је Сими Крстићу припадност опозицији представљала сметњу у пословним активностима, те се приклонио режиму. На изборима за Народну скупштину Краљевине Југославије на листама Петра Живковића 1931. и Богољуба Јевтића 1935. биран је за народног посланика, а на изборној листи Милана Стојадиновића 1938. није изабран. Симо Крстић је са супругом за вријеме Другог свјетског рата избјегао у Београд. Послије рата нова власт му је одузела бању. Супруга Јелица га је оставила и преудала се. Потомака није имао. Остао је без игдје ичега и био принуђен да моли државу за "сталну помоћ". У бањи Врућици није био заборављен. У Врућицу се вратио 1953. Управа бање му је дала једну собу на коришћење, у којој је становао до смрти. Добијао је и мала средства на име ренте за земљиште. Умро је 1963. Скромну имовину оставио је Фрањи Врбици, који је о њему бринуо посљедњих година, а овај му је подигао споменик на гробљу у Врућици. АБиХ, УБТМ, Одбор за молбе и жалбе Предсједништва Народне скупштине НРБиХ – Савјет за народно здравље и социјално старање Владе НРБиХ, Сарајево, 5. јула 1951, бр. 29/51; Д. Васић, *нав. рад*, 231, 237–238; Д. Васић, *Дјелатност др Бранка Чубриловића у Бањи Врућици*, у: *Духовност српска*, Теслић 2007, бр. 23–24, 76.

као шумарски инжењер, првенствено посветио развоју бање Врућице, а брат Арсо се наставио бавити велепродајом дрвета у Сарајеву.[1261]

И поред ове нове ситуације, изглед бање Врућице није мијењан до 1925. године. У вези са тим се за њу у књизи *Лековите воде и климатска места у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца* из 1922. каже: "Има дрвен басен. Станова нема... У бању долази само околина",[1262] а *Вођ (упитник) за лековита купатила, климатска места, минералне воде, купалишта и лечилишта (санаториуме) у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца* из 1925. бању Врућицу не спомиње.[1263]

У вези са бањом, Симо Крстић је прије изградње и уређења бање Врућице организовао савремена балнеолошка истраживања. У прољеће 1922. године у бањи су боравили балнеохемичари из Висбадена др Р. Фресенијус (Remigius Ludwig Fresenius) и његов асистент др А. Чапски. Они су 24. маја те године извршили свестрану анализу и узели узорке из пет главних извора. На основу њих Р. Фресенијус је констатовао да "вода Врућице по свом саставу много слична води Наухајма, а можда је и превазилази".[1264]

Бању Врућицу је 1925. године, на препоруку др Р. Фресенијуса и др А. Чапског, посјетио балнеоинжењер Еуген Маурер из Баден-Бадена. Он је тада испустио постојећи базен, узео узорке воде са извора и "извршио савршено успелу каптажу од пет већих топлих врела, и с тим је квалитативно и квантитативно поправио воду ових врела". И он је приликом копања у дубину наишао на остатке римског четвороугаоног базена, који је опкољавао новопронађени извор, и да су у зиду била још два отвора која су доводила воду у базен из већ постојећих извора. На 8,5 м дубине наишао је на слој чистог пијеска. Копао је базен квадратног облика, странице око четири метра. Приликом копања издвајао се угљен-диоксид, који му је отежавао радове. У ископани базен сипао је "дебели слој" шљунка и пијеска у облику пирамиде, а около набијао "масну иловачу", чиме је све изворе у базену свео на 1 м^2. Након тога је поставио, једну на другу, двије бетонске цијеви, пречника 1 м, а око цијеви је такође набио масну иловачу и на тај начин је успио довести воду на површину земље. "Овакав начин каптаже допринио је да се вода и плин, пролазећи кроз дебели слој шљунка, сједине

[1261] Д. Васић, *Бања Врућица Симе Крстића*, 230–231.

[1262] М[арко] Т. Леко, [Алексије] Шчербаков, Хран[ислав] М. Јоксимовић, *Лековите воде и климатска места у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца*, Београд 1922, 23.

[1263] D[ragutin] J. Deroko, *Vodj (upitnik) za lekovita kupatila, klimatska mesta, mineralne vode, kupališta i lečilišta (sanatoriume) u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca*, Beograd 1925.

[1264] *Бања Врућица код Теслића*, 4–5; *Врућица код Теслића најлековитија бања за срчана обољења*, у: *Време*, Београд, год. XX, 1. јун 1940, бр. 6.591, 9.

чиме је добио засићену воду угљичном-киселином, што је за терапеутске сврхе врло важан фактор". Извјештај о анализи воде и успјешно обављеној каптажи Е. Маурер је из Баден-Бадена доставио је Сими Крстићу 16. јула 1926. године. Рад Е. Маурера на каптажи био је од великог значаја, јер је послије њега почела модерна експлоатација бање.[1265]

У извјештају наведених научника констатује још се констатује сљедеће: "Топлота воде у извору каптираном износи 29,6 ^{0}C. Вода извире једнолико у количини од два литра у секунди, односно 172,8 м^3 за 24 сата. Минерална вода Бање Врућице је бистра, прозрачна и пенуши богатом садржином угљичне киселине. Слободне (природне) угљичне киселине има 810 цм^3, односно 1,73 грама у литру воде. Вода је врло угодног укуса, у чаши и у великој боци од белог стакла вода је бистра, само се излучује понека пахуљица фери-хидроксида и убрзо се таложи. Кад се вода тресе, ослобађа се угљична киселина без имало мириса од сумпор-водоника. Специфична тежина воде при 4^{0}C на топлоти од 14,9^{0}C износи: 1.002194". У термалној води било је трагова нитрат-јона, а истврмено је утврђена и радиоактивност врућичке воде. "Укупна количина у тој води растворених чврстих (тврдих) састојака износи 3.66 грама у 1 кг минералне воде. Предоминирају јони аулфата, хлора, калциума, натриума и магнезиума". Врело бање Врућице означили су као "муриатичну – слану – горку – радиоактивну терму, киселу услед богате садржине слободне угљичне киселине".[1266]

Инжењер Вексберг (Wexberg) из Загреба, анализирајући у јулу 1927. године угљичну киселину (CO_2) бање Врућица, каже: "Угљична киселина се расипа – такорекући – у неограниченим количинама из воде лековите Бање Врућице у Босни и то тако да извире из земље заједно с водом правећи велике мехуриће. Анализа ове угљичне киселине – од пре много година више пута извршена – увек је показивала, да она има чистоћу од преко 99%. Она је потпуно без мириса, само је мало влажна услед пасаже кроз воду... Извори каптирани од г. Ing. Maurera, сами за се дају (излучују) сваког сата око 20 (двадесет) килограма угљичне киселине".[1267] Вексберг је 1932.

[1265] *Бања Врућица код Теслића*, 4–5; Laza Nenadović, *Banje, morska i klimatska mesta u Jugoslaviji*, Beograd 1936, 256; J. Simić, M. Majstorović, *Banja Vrućica od postanka do danas*, 9; Д. Васић, *нав. рад*, 232.

[1266] *Бања Врућица код Теслића*, 5–8; L. Nenadović, *Banje, morska i klimatska mesta u Jugoslaviji*, 256–257; *Врућица код Теслића најлековитија бања за срчана обољења*, у: *Време*, Београд, год. XX, 1. јун 1940, бр. 6.591, 9; B. Čubrilović, *Ugličnokisele banje i njihova lekovitost: Iskustva iz "Banje Vrućice", Teslić – Bosna*, у: *Медицински архив*, Орган Друштва љекара Босне и Херцеговине, Сарајево, год. VIII, мај–јун 1954, бр. 3, 114.

[1267] *Бања Врућица код Теслића*, 8; L. Nenadović, *нав. дјело*, 257.

намјеравао да ради експертизу минералне воде за компримирање угљен-диоксида за потребе индустрије, али ова замисао није реализована због недостатка новца.[1268]

У Лабораторији Марије Кири (Laboratorie Curie) у Институту за радијум у Паризу изолован је 29. октобра 1929. из бањског блата радијум у облику радиоактивног баријума,[1269] а Институт за радиологију Медицинског факултета у Београду утврдио је 13. децембра 1939. да један литар минералне воде садржи 1,43 махових јединица.[1270]

Министарство народног здравља Краљевине СХС именовало је 23. маја 1927. стручну комисију, која је одредила "заштитни реон лековитог врела у селу Врућица",[1271] а Завод за метеорологију је испитао 16. јуна 1927. климатске услове бање.[1272] Врућица је проглашена "за опште корисну лековиту минералну воду" 12. јануара 1930,[1273] а туристичким мјестом бањског карактера 22. децембра 1936. године.[1274]

У 1925. години Симо Крстић је, након анализа и успјешно извршене каптаже извора, приступио изградњи модерног купатила са два базена обложена бијелим плочицама и шест када, а касније 14 од чистог никла. У непосредној близини главног купатила изграђена је мала "сељачка бања", са кабинама за пресвлачење, величине базена 3 х 7 м. Осим наведених термалних извора воде, било је "обзидано" 30-ак топлих отворених извора, који су служили као јефтино "народно купатило".[1275]

Са градњом бањског купатила приступило се истовремено изградњи модерног хотела са салама за ручавање и разоноду. Зграду хотела пројектовао је архитекта Харке Шерцингер (Härke Scherzinger) из Баден-Бадена. И купатило и хотел изградило је предузеће "Тил и Шимић" из Славонског Брода. За њихову изградњу подигао је Симо Крстић кредит код Хипотекарне банке.[1276] Новоизграђени хотел је имао 65 соба и 120 кревета. Био је удобан и веома "раскошан", са високим и пространим собама.

[1268] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 9; Д. Васић, *нав. рад*, 232.

[1269] *Бања Врућица код Теслића*, 8; L. Nenadović, *нав. дјело*, 257.

[1270] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 10.

[1271] АБиХ, ИМНЗ, Именовање комисије за одређивање заштитног рејона бање Врућице, бр. 5.372/1927.

[1272] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 10.

[1273] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 21. јануар 1930, бр. 15, 1.

[1274] A. Dekaris, *Turizam i turistička mjesta u Vrbaskoj banovini*, 352, 354; Б. Стојнић, *Здравствене прилике у Врбаској бановини 1929–1941*, 151.

[1275] *Бања Врућица код Теслића*, 5; L. Nenadović, *нав. дјело*, 257; J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 10; *Врућица код Теслића најлековитија бања за срчана обољења*, у: *Време*, Београд, год. XX, 1. јун 1940, бр. 6.591, 9; Д. Васић, *нав. рад*, 233.

[1276] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 6, 10, 12.

На сваком спрату и партеру биле су велике терасе са веома пријатним погледом на околину. Хотел је, поред ресторана са врло добром кухињом, имао читаоницу и сале за играње.[1277] Ово велелепно здање народ је прозвао "Змајевац".[1278]

Поред овог хотела, смјештајне бањске капацитете употпуњавала су и два приватна пансиона Симе Симића и Ђорђа Чичића.[1279]

Послије изградње бањског купатила, мале бање и хотела, Симо Крстић је саградио за себе и елитне госте и вилу са осам соба. Значајно је да су међу његовим гостима били и предсједник југословенске владе генерал Петар Живковић и први бан Врбаске бановине Светислав Тиса Милосављевић. Ова вила је у част генерала Живковића прозвана "Живковић".[1280]

На удаљености 500 м ниже од хотела био је, у кориту потока Грабовца, код извора охлађеног и врло укусног "Кисељака", уређен "мали ресторан са мезелуцима за здраве посетиоце бање". Овај бифе на "Кисељаку" са кухињом држали су брат и сестра Војин и Дара Лаћимић. У "Кисељак", омиљено излетиште Теслићана, селио се за вријеме врућина цијели послијеподневни бањски живот.[1281]

Власник бање уредио је и поток Грабовац, који је био бујичног карактера и који је између 1925. и 1929. мијењао два пута свој ток. На земљишту око потока, откупљеном 1928, Крстић је порушио воденицу звану "Попов млин", која се налазила близу Кисељака, а затим и воденицу, коју су сељаци подигли узводно од бањског купатила послије Првог свјетског рата и на неколико мјеста изградио бетонске каскаде, које су успоравале брзину воде у потоку.[1282]

Симо Крстић је са Средишњим уредом за осигурање радника у Загребу закључио 30. маја 1931. уговор о зајму на десет година у износу од 2.500.000 динара за изградњу једног великог или више мањих павиљона до 100 кревета. Као гаранцију да ће вратити зајам, власник је заложио земљиште у бањи Врућици и обавезао се да ће на име камате "у својим павиљонима осигурати свакодневно 50 кревета за 50 чланова", које ће мјесни органи Средишњег уреда за осигурање радника слати на лијечење у бању Врућицу, да за вријеме трајања овог уговора неће да наплаћује

[1277] М., *Бања "Врућица" у Теслићу*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. јул 1930, бр. 7.972, 8.

[1278] B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, 24.

[1279] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 6, 10.

[1280] Д. Васић, *нав. рад*, 234; B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, 25.

[1281] *Бања Врућица код Теслића*, 5; L. Nenadović, *нав. дјело*, 258; *У Бањи Врућици која с успехом лечи срце и живце*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. август 1936, бр. 1.053, 2; *Врућица код Теслића најлековитија бања за срчана обољења*, у: *Време*, Београд, год. XX, 1. јун 1940, бр. 6.591, 9; J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 12, 16.

[1282] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 19–20; Д. Васић, *нав. рад*, 234.

никакве љечилишне таксе (куртаксе) од чланова социјалног осигурања и да ће послије истека уговора обезбиједити члановима на неограничено вријеме попуст од 25 одсто. Истовремено је уговорено да ће за вријеме трајања уговора, а и по његовом истеку, давати члановима социјалног осигурања 25 одсто попуста на свакодневне цијене купања итд.[1283] Овај павиљон (хотел) са око 80 соба и 120 кревета изграђен је 1933. на мјесту срушене воденице, која се налазила узводно од бање.[1284]

Поред изграђене бање, Симо Крстић је приступио куповином заокруживању њеног посједа "докупљивањем потребних парцела", послије чега је бања имала "педесет хектара у комплексу, са десет хектара под шумом у једном комаду". Овим је био "обезбеђен развој бање и бањског парка по једном плану".[1285]

Почетком 30-их година просјечена је шеталишна стаза до врха Петровог брда кроз шуму, која се данас зове "Чубрин гај", и уређена парковска површина око хотела и купатила.[1286] Посјетиоцима је служила за разоноду и шумска жељезница, којом су се могли "правити излети у дубоке босанске шуме, у Блатницу и Црквену".[1287]

Како су пасивна околина, удаљеност од већих центара и лоше саобраћајнице отежавале снабдијевање бање пољопривредним производима, то је Симу Крстића приморало да откупи од локалних сељака земљиште на којем је формирао властиту економију и комплетирао посјед око бање. На бањској економији сађене су житарице, крмно биље, повртларске културе, засађен шљивик, држане су и краве и свиње.[1288]

О покушају да се у Врућици изгради велико љечилиште за потребе учитеља из цијеле Краљевине Југославије, упознао је 1932/1933. године учитељ Петар Богуновић, преко Среског учитељског друштва у Тешњу, Југословенско учитељско удружење. Ова идеја изградње великог "Учитељског лечилишта" у Врућици била је прихваћена и да се љечилиште "подигне приносима свега учитељства". Како је Секција Југословенског учитељског удружења за Врбаску бановину била свјесна да овај амбициозни пројекат захтијева доста времена и новца, она је приступила "остварењу једне помоћне акције". Већ 1933. године омогућила је учитељима и њиховим

[1283] АБиХ, УБТМ, Уговор о зајму, Загреб, 30. маја 1931, бр. 1.836; *Radnička zaštita*, socijalno-politička revija, Službeni glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika, Zagreb, god. XIV, 1. avgusta 1932, br. 8, 443; *Izveštaj o poslovanju i zaključnim računima Središnjeg ureda za osiguranje radnika za 1934. godinu*, Zagreb 1935, 83.

[1284] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 12; Д. Васић, *нав. рад*, 234.

[1285] М., *Бања "Врућица" у Теслићу*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. јул 1930, бр. 7.972, 8.

[1286] Д. Васић, *нав. рад*, 234.

[1287] Божа Митровић, *Бања Врућица*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 1. јун 1933, бр. 10.261, 8; Б. Митровић, *Врућица*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 5. јул 1933, бр. 145, 5.

[1288] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 20.

породицама приступачан боравак и лијечење у бањи Врућици. Истовремено је Секција, уз помоћ Краљевске банске управе Врбаске бановине, власника бање и "уз облигатне приносе свих среских друштава на бановинској територији, поставила у једном од учитељских станова новосаграђене основне школе десет комплетних санаторијских постеља са најнужнијим намештајем". То је, уз минималну цијену од 10 динара дневно, било првенствено намијењену учитељима из Врбаске бановине, који су овдје проводили љето, али и из других бановина. Учитељима је власник бање дао попуста 20 одсто на хотелску исхрану, а бањски љекар 50 одсто од цијене за два обавезна прегледа.[1289]

Током сезоне постојала је у бањи Врућици организована здравствена служба са америчким рендгенским апаратом "најновијег типа".[1290] Први хонорарни бањски љекар био је др Гаврило Божић, који је радио у Теслићу од 1922. до 1930. као љекар социјалног осигурања. По одласку из Теслића, он је од 1930. до 1941. радио као љекар социјалног осигурања у Сарајеву. Повремено је, од 1938. до 1940, био и сезонски љекар у бањи Врућица. Био је први љекар који се у бањи бавио научно-истраживачким радом.[1291] У бањи Врућици произвео је из талога љековите радиоактивне бањске воде пудер за лице и прашак за зубе, за који је затражио патент од надлежних. За његов проналазак заинтересовало се неколико фирми.[1292] Власник бање Симо Крстић послао је у септембру 1938. узорак прашка за зубе, добијен испаравањем минералне бањске воде, на испитивање у Државни институт за анализу животних намирница у Бечу. Узорак је, према налазу овог института од 5. октобра 1938, био "умјерено чист… свијетло црвено жуте боје. Реакција суспензије у води на основу лакмуса врло слабо алкална... Недозвољене супстанце нису доказане". Према стручном мишљењу Института, "приложени узорак прашка за зубе одговара, као што горе поменути налаз

[1289] П. Богуновић, *У Бањи Врућици – код Теслића – уређена су преноћишта за чланове Југословенског учитељског удружења Секције Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. март 1933, бр. 82, 10; *Врућица код Теслића*, у: *Политика*, Београд, год. XXXVI, 25. јул 1939, бр. 11.187, 12.

[1290] B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, 32.

[1291] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 32; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 43; Д. Васић, *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878–1941)*, 286, 390, 398, 426, 430–431, 442; B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, 32–33.

[1292] *Из талога радио-активне бање Врућице лекар произвео пудер за лице и прашак за зубе*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 11. јул 1937, бр. 5.560, 5.

доказује, захтјевима и правилнику Аустријског правилника о животним намирницама, свеска XIII, козмезичка средства, као и сличним производима".[1293]

Бањски љекари послије одласка др Божића за Сарајево били су брачни пар Геца и Јелена Алковић. Др Гедеон (Геца) Алковић је радио у Теслићу од 1933. до 1937. као сресни санитетски референт, а његова супруга др Јелена Савић Алковић је обављала, исто у Теслићу, приватну љекарску праксу и била једно вријеме рендгенолог у бањи Врућици. Пред почетак Другог свјетског рата у бањи Врућици радио је др В. Томашевић.[1294]

На основу традиције, дотадашњег љекарског искуства и сопственог искуства, поставио је др Геца Алковић сљедеће индикације за лијечење: "Сва органска и живчана оболења срца и крвних судова: мане, запаљења, проширења, закречења, функционални поремећаји, високи крвни притисак, проширење вена, шуљеви итд. Предохрана или последице од излива крви у органе, од ексудата, едема, улога и других аномалија метаболизма. Недовољне функције јетре, бубрега и других важних жлезда. Све врсте живчаних оболења, па меланхолија и разне промене ћуди; дизменороичне и климактеричне тегобе, старење пре вемена, Базедов и друге неправилности хормона. Опоравак после акутних и тешких оболења, несрећа, тровања, па од малокрвности, оронулости или замореност ма које врсте. Предохрана од рака и од рецидиве рака". Други начин лијечења била је физикална терапија и дијетална терапија. У бању Врућицу нису примани на лијечење: душевно обољели, туберкулозни, заразни, лежећи и непокретни болесници.[1295]

Вода у Врућици користила се за бањање и пиће. Бање су пацијентима прописиване "хладније или топлије, пошто се вода може загревати направом, која ни у чем не мења квалитет воде. Уз то се употребљавају друге физикалне, дијеталне и по потреби медикаментне куре, како је коме то потребно". Бањање је било необично угодно, а болесници су нерадо напуштали воду. Због врло јаког дејства воде сваком пацијенту је боравак у води био тачно одмјерен. Болесници су боравили у води између шест и 15 минута, ријетко дуже. О боравку пацијената вођена је строга контрола, да

[1293] АБиХ, УБТМ, Земаљско љечилиште бања Врућица код Теслића – Управи бања Министарства народног здравља и социјалног старања у Сарајеву, "Искоришћење састојака бањске минералне воде у Врућици", Врућица 4. маја 1947, Пов. бр. 11/47.

[1294] *Бања Врућица код Теслића*, 5, 9; L. Nenadović, *нав. дјело*, 258; J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 11; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 35; B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, 34–35.

[1295] *Бања Врућица код Теслића*, 9; L. Nenadović, *нав. дјело*, 258; *Врућица код Теслића најлековитија бања за срчана обољења*, у: *Време*, Београд, год. XX, 1. јун 1940, бр. 6.591, 9.

не би наступиле компликације. Између бањања пацијенти су узимали "по један или више дана одмора, како му то лекар одређује стално контролишући дејство бање". Дужи боравак у води или неправљење пауза, дјеловало је контрапродуктивно и доводило код болесника до погоршања стања.[1296]

Пуно бањско лијечење обухватало је најмање 10–12, а највише 21 бањање, а трајало је најмање 15, највише 25–40 дана. Дуже лијечење само је за поједине кожне болести прописивано. Бањски љекар је сваком болеснику послије тачног клиничког, рендгенелошког или лабораторијског налаза одмјеравао број и трајање купања и број пауза између купања.[1297]

Резултати лијечења доводили су до сужавања проширених аорти и срца, а срчани мишић "одебља и ојача". Бањска вода је повољно дјеловала на обољења и проширења десне половине срца, артериосклерозних тегоба, повишеног и ниског крвног притиска, неурастеније, нагле промјене ћуди, хистерију, несаницу, страх, меланхонију, болести јетре и бубрега, органа за варење, полних органа, живчане и хормоналне поремећаје. Бањски љекар успјешно је лијечио и неке "неизлечиве" кожне болести: склеродермију, псоријазу, ихтиозу итд. Сама вода је имала "благо дезинфицирајуће и јако локално хиперемизирајуће дејство и тиме је у руци пажљивог лекара снажан терапеутски елеманат". Због велике садржине магнезијумских и радијумских елемента вода из Вућице је "постала драгоценим средством предохране од рака. У случајевима оперативног, радиолошког или другог излечења од рака – ова Бања долази као предохрана од рецидиве рака". Регенеративна моћ бањске воде "се испољавала у наглом покретању метаболизма у смеру пожељне равнотеже... Бања Врућица је незамењива станица за све врсте опоравка телесне и душевне замореност или оронулости... Она је одлична за диабетес и за албуминурију... Она појачава деловање осталих примењених терапеутских средстава". Врућица је била "Елдорадо за слабуњаву децу и за све облике и степене маларично оболелих".[1298]

Многи болесници који су се лијечили у бањи Врућици редовно су се сваке године враћали у бању, која је привлачила, поред љековитости, и љепотом природе.[1299] У вези са тиме је директор бање Врућице Мирко Томљеновић 1936.

[1296] *Бања Врућица код Теслића*, 9–10.
[1297] Исто.
[1298] Исто, 10–12.
[1299] *Врућица код Теслића најлековитија бања за срчана обољења*, у: *Време*, Београд, год. XX, 1. јун 1940, бр. 6.591, 9.

изјавио новинару *Врбаских новина*: "Ко једном дође у Врућицу, тај остане стални њен посетилац".[1300]

О реултатима лијечења у бањи Врућици објавио је 1930. лист београдска *Политика* врло значајан текст и за оно и за данашње вријеме. Лист истиче да је међу бањским посјетиоцима било оних који су њену љековитост "дизали до небеса". Тако је један начелник министарства изјавио: "Долазим већ четири године... Данас осећам педесет од сто више животне снаге него што сам имао кад сам амо дошао". Други, млађи пацијент, за љековито дејство бање каже: "Боловао сам тешко... Последице болести биле су тешке. Нерви су ми били попустили, те нисам био у стању да пишем. Данас већ потпуно владам десном руком. А ово је прва година да сам ту". Једна госпођа, која је 1927. дошла у бању Врућицу први пут, "патила је од срца. Није могла без туђе помоћи да пређе четири-пет степеница. Данас станује на другоме спрату хотела и свакога дана сама бар четири пута прелази педесет и пет степеница".[1301]

Бања Врућица је рекламирана преко средстава информисања. Проф. др Лаза Марковић из Београда одржао је на радију 9. јуна 1932. предавање о бањама Врбаске бановине, истакавши бању Врућицу.[1302] Учитељ и њижевник Исаије Митровић је објавио текст о бањи Врућици у *Народној просвјети*.[1303] О бањама Врбаске бановине и Врућици објављивани су популарни чланци у оновременој штампи: *Врбаским новинама*,[1304] *Развитку*,[1305] *Политици*,[1306] *Правди*[1307] и *Времену*.[1308] Главни савез српских земљорадничких задруга у Београду је 1933. године штампао значајну

[1300] *У Бањи Врућици која с успехом лечи срце и живце*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. август 1936, бр. 1.053, 2.

[1301] М., *Бања "Врућица" у Теслићу*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. јул 1930, бр. 7.972, 8.

[1302] *Др Лаза Ненадовић о нашим бањама*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 24, 5.

[1303] *Лековите минералне воде у Врбаској бановини*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 24, 5; M. Kumarić, *нав. дјело*, [81].

[1304] П. Богуновић, *У Бањи Врућици – код Теслића – уређена су преноћишта за чланове Југословенског учитељског удружења Секције Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. март 1933, бр. 82, 10; Б. Митровић, *Врућица*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 5. јул 1933, бр. 145, 5; Namik Kulenović, *Banja Vrućica kod Teslića – bosanski Nauhajm*, у: *Vrbaske novine*, Banjaluka, god. VI, 5. septembar 1934, br. 501, 2; *У Бањи Врућици која с успехом лечи срце и живце*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. август 1936, бр. 1.053, 2; *Лечење инвалида у Слатини и Врућици*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. јануар 1937, бр. 1.188, 6; *Љековите бање у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јул 1940, бр. 1.734, 3.

[1305] J. Zubović, *Prirodna bogatstva Vrbaske banovine. III Vode*, 262–265; A. Dekaris, *Turizam i turistička mjesta u Vrbaskoj banovini*, 349–354.

[1306] М., *Бања "Врућица" у Теслићу*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. јул 1930, бр. 7.972, 8; *Врућица код Теслића*, у: *Политика*, Београд, год. XXXVI, 25. јул 1939, бр. 11.187, 12.

[1307] Б. Митровић, *Бања Врућица*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 1. јун 1933, бр. 10.261, 8.

[1308] *Врућица код Теслића најлековитија бања за срчана обољења*, у: *Време*, Београд, год. XX, 1. јун 1940, бр. 6.591, 9.

публикацију *Бања Врућица код Теслића (Врбаска бановина)*, а исте године у *Медицинском годишњаку Краљевине Југославије* објављена је велика реклама за бању Врућицу.[1309]

Бања Врућица је радила током читаве године,[1310] а сезона је трајала од 15. маја до 31. октобра. Бању је годишње посјећивало између 700 и 1.000 гостију и 400 до 1.000 сељака из околине.[1311] Према званичној статистици, број посјетилаца и туриста у бањи Врућици од 1932. до 1939. изосио је 4.196, а ноћења 53.207. Огромну већину посјетилаца чинили су домаћи гости (4.128), претежно из Србије и приморја.[1312] Бања је имала највећи број посјетилаца, туриста и ноћења у 1933, када је број посјета износио 903, а ноћења 12.665.[1313]

Цијена соба, хране и купки у бањи Врућици мијењала се сваке године. У бањској сезони 1937. године, у периоду од 1. до 30. јуна и од 1. до 30. септембра, цијена једнокреветне собе износила је од 20 до 30 динара, а двокреветне 30 до 50 динара. Купање у кади износило је 15 динара, базену са рубљем 10 динара, а у малој бањи без рубља пет динара. Пансион (стан и храна) износио је од 55 до 65 динара. У периоду од 1. јула до 31. августа цијена једнокреветне собе износила је између 25 и 40 динара, а двокреветне између 40 и 68 динара. Купање у кади износило је 20 и 25 динара, у базену са рубљем 15 динара, у дуплој кади за двије особе са рубљем 35 и 45 динара, а у малој бањи без рубља пет динара. Љечилишна такса за комплетан боравак

[1309] *Balneoterapija i klimatoterapija u Kraljevini Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 460.

[1310] *Бања Врућица код Теслића*, 15.

[1311] L. Nenadović, *нав. дјело*, 258.

[1312] *У Бањи Врућици која с успехом лечи срце и живце*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. август 1936, бр. 1.053, 2.

[1313] Бању су 1932. посјетила 172 госта, од којих 169 из Југославије, један из Аустрије и два из Италије. Број ноћења у овој године износио је 943. Наредне године бању су посјетила 903 госта, од којих 899 из Југославије, три из Италије и један из Мађарске. Број ноћења порастао је на 12.665. Број посјетилаца 1934. износио је 598, од којих 595 из Југославије и три из Италије, а број ноћења 8.842. Бању је 1935. посјетило 533 особа, од којих 529 из Југославије и по једна из Чехословачке, Италије, Мађарске и осталих држава. Број ноћења износио је 8.188. Број посјетилаца у 1936. изосио је 566, од којих 556 из Југославије, три из Аустрије, четири из Чехословачке, два из Италије и један из Њемачке, а ноћења 7.767. У бањи су 1937. боравила 533 посјетиоца, од којих 530 из Југославије, два из Аустрије и један из Чехословачке. Број ноћења износио је 7.225. Број посјетилаца 1938. изосио је 429, од којих 407 из Југославије, један из Њемачке, четири из Чехословачке, по шест из Италије и Мађарске и пет из других држава, а ноћења 3.612. У 1939. број посјетилаца изосио је 462, од којих 443 из Југославије, четири из Њемачке, један из Чехословачке, три из Италије, седам из Мађарске и четворо из других држава, а ноћења 3.965. *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1932*, knj. IV, Beograd 1934, 260–261; *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1933*, knj. V, Beograd 1935, 252–253; *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1934–1935*, knj. VI, Beograd 1936, 238–239, 240–241; *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1936*, knj. VII, Beograd 1937, 293; *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1937*, knj. VIII, Beograd 1938, 241; *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1938–1939*, knj. IX, Beograd 1939, 331; *Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1940*, knj. X, Beograd 1941, 313.

износила је 25 динара, а општинска један динар по дану.[1314] Становништву, сусједима бање, није наплаћивано купање.[1315] Приступачне цијене пружале су прилику и "најсиромашнијем – сељачком оболелом свету да у овој термалној бањи нађе лека".[1316] Уз субвенције Министарства социјалне политике и народног здравља и Краљевске банске управе Врбаске бановине, лијечио се у бањи Врућици велики број ратних инвалида.[1317]

Бања је добијала електричну енергију из оближњег рудника. Посједовала је телефон, а у бањској сезони поштански и телеграфски уред.[1318]

Бања Врућица је била повезана са Теслићем добрим аутомобилским друмом. Главна босанска жељезничка пруга Брод–Сарајево имала је од станице у Усори жељезнички огранак преко Теслића до Прибинића. Путници су избјегавали станицу у Усори јер се воз на њој задржавао свега један минут, а потом се дуго чекао споредни воз за Теслић. Бањски посјетиоци су обично долазили возом до жељезничке станице у Добоју, на прузи Брод–Сарајево, гдје је воз стајао 10 минута, затим фијакером до станице у Усори, а одатле пругом Усора–Прибинић до Теслића. За вожњу жељезницом важиле су бањске повластице. За превоз путника на релацији Теслић–Врућица коришћена су 20-их година кола са коњском запрегом, а 30-их година ауто-такси. Од 1. априла до 31. октобра посјетиоцима је био на располагању бањски аутобус који је повезивао бању са Теслићем, а "по потреби вози до Добоја или другог којег места". У главној бањској сезони, од 1. јуна до 30. септембра, он је из бање Врућице полазио свако јутро у 5,15 часова за Теслић, Јелах, Усору и Добој. На жељезничким станицама у Добоју и Усори купио је путнике са свих јутарњих возова и враћао се истим путем натраг у бању Врућицу, гдје је стизао најдаље до осам часова. У исто вријеме путницима је био на располагању посебан аутобус који је саобраћао између Теслића и Бањалуке. Он је сваког дана полазио из Теслића у 5,30 и стизао у Бањалуку у 8,45, а враћао се из Бањалуке у 14,35 и стизао у Теслић у 18,15 часова.[1319]

[1314] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 12.

[1315] Д. Васић, *нав. рад*, 234–235.

[1316] N. Kulenović, *Banja Vrućica kod Teslića – bosanski Nauhajm*, у: *Vrbaske novine*, Banjaluka, god. VI, 5. septembar 1934, br. 501, 2; *У Бањи Врућици која с успехом лечи срце и живце*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. август 1936, бр. 1.053, 2.

[1317] *Лечење инвалида у Слатини и Врућици*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. јануар 1937, бр. 1.188, 6.

[1318] *Бања Врућица код Теслића*, 5; L. Nenadović, *нав. дјело*, 258.

[1319] *Бања Врућица код Теслића*, 14–15; *Врућица код Теслића*, у: *Политика*, Београд, год. XXXVI, 25. јул 1939, бр. 11.187, 12; Д. Васић, *нав. рад*, 235.

Минерална бањска вода из Врућице била је интересантна и као сировина, поред израде "прашка за зубе", и за оплемењивање кудељиног и ланеног влакна и експлоатацију угљен-диоксида за потребе прехрамбене и војне индустрије. У том смислу власник је ангажовао разне стручњаке и институте. Инжењер Вексбер је 1932. радио на експертизи компримирања угљен-диоксида и његовој продаји прехрамбеној и војној индустрији, али због недостатка новца, ова замисао није реализована. Експериментална станица за оплемењавање конопље и лана из Сирача код Пакраца добила је током 1940/1941. године изванредне резултате са потапањем лана и конопље у минералној води Врућице. Након тога је у Министарству трговине и индустрије у Београду одржан 15. јануара 1941. састанак на којем су размотрени добијени резултати. Том приликом је утврђено да су резултати оплемењавања влакана одлични, па је донесен закључак да се приступи практичној употреби у производњи вјештачке чохе, радничког одијела и сељачког типа "Соја". Реализацију ових амбициозних планова омео је почетак Другог свјетског рата.[1320]

Симо Крстић је у изградњу модерног туристичког и здравственог бањског комплекса са два хотела, 150 комфорних соба и 220 постеља уложио цјелокупан свој иметак и задужио се код Хипотекарне банке и Средишњег уреда за осигурање радника у Загребу. Вриједност ове инвестиције износила је око 13.000.000 динара.[1321] Са сезонским карактером пословања и релативно скромном посјетом, инвестиција се споро враћала. Како власник бање није био у стању кредит да враћа Хипотекарној банци, она је поставила за секвестра бање свога чиновника Гојка Поповића.[1322]

Било је покушаја да се од државе добије финансијска помоћ. На конференцији у Београду, коју је сазвао министар трговине и туризма половином 1937, предсједник Трговинско-индустријске коморе за Врбаску бановину тражио је за бању Врућицу помоћ од државе. Затражио је да бању "за прво вријеме дотира држава како би се обезбиједило лијечење нашим болесницима који не могу ићи у европске бање, јер се Врућица може упоредити са у свијету познатим љечилиштима".[1323]

[1320] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 11.

[1321] M., *Бања "Врућица" у Теслићу*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. јул 1930, бр. 7.972, 8; Б. Митровић, *Бања Врућица*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 1. јун 1933, бр. 10.261, 8; Б. Митровић, *Врућица*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 5. јул 1933, бр. 145, 5; *Banje, mineralne i tople vode*, у: *Godišnjak o narodnom zdravlju i radu zdravstvenih ustanova i organa 1939*, Beograd 1940, 182–183.

[1322] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 12.

[1323] Božo Madžar, *Trgovinsko-industrijska komora za Vrbasku banovinu u Banjoj Luci (1932–1941)*, у: *Banja Luka u novijoj istoriji (1878–1945): Zbornik radova s naučnog skupa održanog u Banjoj Luci od 18–20. novembra 1976. godine*, Sarajevo 1978, 330.

За вријеме Другог свјетског рата бања Врућица није пословала. За чувара бање Врућице постављен је Мирко Томљановић, који је био њен директор од 1928. Током рата бања је тешко разорена. Хотел "Змајевац" је запаљен 1943, а нешто касније порушен, а остали објекти – купатило, павиљон, вила, ресторан на "Кисељаку" и привредне зграде – демолирани и оштећени у толикој мјери да се нису могли користити.[1324]

[1324] J. Simić, M. Majstorović, *нав. дјело*, 13, 16. Бањски чувар Мирко Томљановић сјећао се страдања бање за вријеме Другог свјетског рата: "Све стамбене зграде као и главни хотел су уништене, купатила дијелом уништена а дијелом оштећена, све зграде на извору хладног и врло укусног 'Кисељака' потпуно уништене, а тако исто и све господарске зграде у саставу бање су много оштећене. Такођер је много страдао и природни парк – шумица у центру саме бање". АБиХ, УБТМ, M[irko] T[omljanović], "Banja Vrućica kod Teslića", Vrućica, 8. maja 1947.

ЉЕКАРСКА КОМОРА ВРБАСКЕ БАНОВИНЕ

Питање оснивања Љекарске коморе за Босну и Херцеговину покренуто је 8. јануара 1911. на Другој главној годишњој скупштини Лијечничког удружења за Босну и Херцеговину одржаној у свечаној дворани владине палаче у Сарајеву. Иницијативу за оснивање коморе покренуо је тадашњи предсједник друштва др Карло Бајер (Bayer), а Скупштина је прихватила оснивање и овластила Одбор Лијечничког удружења за Босну и Херцеговину "да се побрине за отварање коморе".[1325] Одлука ове скупштине о оснивању коморе није остварена до Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.[1326]

Уредба о устројству Министарства народног здравља од 14. децембра 1920. овластила је Министарство народног здравља да донесе наредбу о устројству љекарских комора,[1327] али су, тек послије двије до три године припрема, установљене 27. марта 1923. државном *Уредбом о лекарским коморама* четири љекарске коморе на територији Краљевине СХС "ради заштите и заступања интереса и одржања угледа и дисциплине лекарског сталежа". Биле су то: Љекарска комора за Србију, Војводину и Срем, са сједиштем у Београду, Љекарска комора за Хрватску, Славонију и Међимурје, са сједиштем у Загребу, Љекарска комора за Босну, Херцеговину, Црну Гору и Далмацију, са сједиштем у Сарајеву и Љекарска комора за Словенију, са сједиштем у Љубљани. Сваку комору су сачињавали сви љекари уписани у љекарски именик који су стално живјели на њеној територији и вршили на њој љекарску праксу.[1328]

Љекарска комора за Босну, Херцеговину, Црну Гору и Далмацију, са сједиштем у Сарајеву, одржала је са окупљеним љекарима главну оснивачку скупштину 1. септембра 1923. године.[1329] За предсједника ове коморе изабран је др

[1325] *Zapisnik II. glavne godišnje skupštine "Liječničkog Udruženja za Bosnu i Hercegovinu" obdržavane 8. januara 1911. u 5 sati po podne u svečanoj dvorani vladine palače*, [штампа] Islamska dionička štamparija Sarajevo (без пагинације).

[1326] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 11.

[1327] Чл. 11 *Уредбе о устројству Министарства народног здравља* од 14. децембра 1920, у: *Службене новине СХС*, Београд, год. II, 24. децембар 1920, бр. 287, 2.

[1328] Чл. 23 *Уредбе о лекарским коморама*, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. V, 18. април 1923, бр. 85, 4.

[1329] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 2–3.

Милан Јојкић, градски санитетски надсавјетник у Сарајеву.[1330] Комора је издавала стручни часопис под називом *Гласник Љекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, чије су уредништво и администрацију чинили др Вјекослав Кушан и др Богдан Зимоњић.[1331] Часопис је излазио од 10. априла 1925. до јануара 1930, а објављивао је закључке и рјешења главних скупштина, одборских сједница, информације о раду предсједништва Коморе и чланке о сталешким питањима љекара. Часопис је достављан бесплатно свим члановима који су плаћали чланарину и који су били уписани у Именик Коморе.[1332]

Иако је *Уредба о лекарским коморама* као елаборат љекара прошла све потребне институције, она је показала приликом почетне примјене своје недостатке. Највећи недостатак ове уредбе био је у томе што поједине њене "одредбе нису имале ефекта". Зато су најприје тражене измјене појединих одредби *Уредбе*, а затим и њена замјена у облику посебног закона о коморама.[1333]

Уредба о лекарским коморама је укинута послије подјеле државе на бановине и доношењем *Закона о лекарима* (1931). Министар социјалне политике и народног здравља је одлуком од 13. новембра 1929, у складу са подјелом државе на бановине, основано десет љекарских комора у Крљевини Југославији. То су биле: Љекарска комора за градове Београд, Земун и Панчево са сједиштем у Београду, Љекарска комора за Дравску бановину са сједиштем у Љубљани, Љекарска комора за Савску бановину са сједиштем у Загребу, Љекарска комора за Приморску бановину са сједиштем у Сплиту, Љекарска комора за Зетску бановину са сједиштем у Цетињу,

---

[1330] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 12; *Исто*, год. III, јануара 1927, бр. 1, 2–3; Одбор Коморе у 1928. чинили су предсједник др Милан Јојкић, потпредсједник др Сава Поповић и одборници др Саво Салатић, др Вјекослав Кушан, др Иво Пеховац, др Ђуро Остојић, др Адолф Бенау, др Јосип Флегер из Сарајева, др Мате Петрашић из Солина, др Влахо Пољанић из Дубровника и др Нико Ш. Мартиновић из Цетиња. Њихови замјеници били су др Мустафа Денишлић, др Владо Делијанис, др Ахмет Ризванбеговић, др Павле Кауниц (Kaunitz), др Жарко Праштало из Сарајева, др Бранко Чубриловић из Бањалуке, др Анте Миличевић из Купара, др Јурај Цурин из Сплита и др Драго Монтана из Шибеника. Дисциплински суд Коморе чинили су предсједник др Љубо Билић, потпредсједник др Светислав Степанов и чланови др Јово Бокоњић, др Паја Чокић, др Момчило Вучичевић, др Езра Кајон из Сарајева и др Ђорђе Марић из Дубровника. Њихови замјеници били су др Јово Васиљевић, др Душан Ђоровић, др Миле Радулашки из Сарајева, др Душан Мандић из Сјетлина и Влахо Новаковић из Цавтата. Коморски тужилац био је др Коста Делијанис из Сарајева. Чланови Дисциплинског сената били су др Урош Круљ из Сарајева, др Петар Рисмондо из Сплита и др Нешко Радовић из Цетиња, а њихови замјеници др Лука Чабрајић из Сарајева, др Миховил Чулић из Сплита и др Јосиф Пера из Бара. *Narodno jedinstvo, Zvanični kalendar (svih šest oblasti Bosne i Hercegovine) za prostu 1929. godinu*, godina prva, Sarajevo 1928, 189.

[1331] Đorđe Pejanović, *Bibliografija štampe Bosne i Hercegovine 1850–1941*, Sarajevo 1961, 140.

[1332] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 1.

[1333] AJ, МПКЈ (1918–1941) (63), 46, 142.

Љекарска комора за Врбаску бановину са сједиштем у Бањалуци, Љекарска комора за Дринску бановину са сједиштем у Сарајеву, Љекарска комора за Дунавску бановину са сједиштем у Новом Саду, Љекарска комора за Моравску бановину са сједиштем у Нишу и Љекарска комора за Вардарску бановину са сједиштем у Скопљу.[1334]

Надлежност наведених комора територијално се поклапала са подручјима бановина, односно са подручјем Управе града Београда.[1335] Нешто касније је формирана и кровна организација под називом Савез љекарских комора Краљевине Југославије са сједиштем у Београду.

Новооснованe коморе почеле су са радом 1. јануара 1930, с тим што су дотадашње коморе са сједиштем у Сарајеву и Београду биле обавезне до 31. децембра 1929. да изврше ликвидацију и пренос имовине на нове коморе. При томе су њихови одбори морали "водити рачуна о томе, да нове коморе преузму имовину која је настала уплатом чланова, који се сада уписују у нове коморе, одбијајући при томе пропорцијалне издатке, који су сада чињени за опште радове досадање коморе". Новооснована Љекарска комора Врбаске бановине је наслиједила 26.000 динара у готовом новцу, пошто је Главна ванредна и ликвидациона скупштина Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору, која је одржана у Сарајеву 8. јануара 1930, укинула Љекарску комору за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору.[1336]

Закон о лекарима од 14. јануара 1931. дао је велика овлашћења љекарским коморама.[1337] Љекари чланови комора у Краљевини Југославији чинили су посебан сталеж. Они су у складу са *Законом о лекарима* били обавезни на организовање и

[1334] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, јануара 1930, бр. 12, 145, 154; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 2.

[1335] Чл. 47 *Закона о лекарима*, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 24. јануар 1931, бр. 17–V.

[1336] *Глас Врбаске бановине*, Бањалука, год. I, 1. децембар 1929, бр. 4, 3; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, јануара 1930, бр. 12, 158; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 3, 14.

[1337] *Закон о лекарима* подијељен је у десет глава и то: I – Позив лекара и њихов сталеж (чл. 1–11), II – Лекарски приправници (чл. 12–18), III – Права и дужности лекара (чл. 19–43), IV – Лекарске коморе: А) Опште одредбе (чл. 44–51), Б) Скупштине лекарске коморе (чл. 52–56), В) Претседништво и управни одбор Лекарске коморе (чл. 57–63) и Г) Надзорни одбор (чл. 64–65), V – Приходи и расходи коморе (чл. 66–69), VI – Савез лекарских комора (чл. 70–71), VII – Осигурање лекара (чл. 72), VIII – Ред и дисциплина у лекарском сталежу: А) Опште одредбе (чл. 73–79), Б) Лекарско дисциплинско веће првог степена (чл. 80–84), В) Дисциплински поступак у првом степену (чл. 85–108), Г) Врховно лекарско дисциплинско веће (чл. 109), Д) Извршење пресуда и других одлука при дисциплинском суђењу (поступку) (чл. 110–112) и Ђ) Поновљење дисциплинског суђења (поступка) (чл. 113–115), IX – Врховни надзор над лекарима, лекарским приправницима и лекарским коморама (чл. 116–119), X – Прелазна и завршна наређења (чл. 120–124).

учлањење у љекарске коморе, па макар се бавили и повременом љекарском праксом. Од обавезе чланства су били ослобођени они доктори медицине који нису били завршили приправничку љекарску службу, или су се посветили научном раду, односно, неком другом позиву који није био у вези са љекарском праксом.[1338]

Према одредбама *Закона о лекарима*, љекарске коморе су биле самосталне установе јавноправног значаја, са надлежношћу власти у односу на љекаре и љекарске приправнике. Оне су биле правна лица и аутономне сталешке установе свих љекара.[1339] Задатак им је био да уписују све пријављене љекаре, односно љекарске приправнике[1340] у списак (именик) љекарских комора, да уређују положај љекара, њихово напредовање и односе према другим установама и лицима, да се старају о унапређењу љекарског сталежа, да заштите права љекара, да обезбјеђују и њихове породице и да се брину о одржавању сталешког угледа, дисциплине и љекарске етике.[1341]

Органи љекарских комора били су главна скупштина свих љекара чланова коморе, управни, извршни и надзорни одбор љекарске коморе. Скупштине љекарских комора биле су редовне и ванредне. Редовна скупштина свих чланова љекарске коморе редовно се састајала једанпут годишње. Ванредна скупштина сазивана је према потреби и захтјеву управног одбора одређене коморе, али и када то писмено затражи једна трећина љекара чланова коморе. У надлежност и дјелокруг редовних скупштина коморе улазили су сљедећи послови: избор предсједника, потпредсједника, чланова управног и надзорног одбора, чланова љекарског дисциплинског вијећа, тужиоца и његовог заменика, доношење пословног реда за рад у комори, рјешавање о буџету прихода и расхода за сваку пословну годину, која се поклапала са календарском, доношење одлука о висини годишњих чланских улога и других коморских рачуна, одобрења годишњих рачуна, рјешавања о жалбама против коморских органа и о питањима и приједлозима чланова, давање мишљења о свим љекарским предметима, доношење одлука о свим предметима који се односе на главне задатке и дужности љекарске коморе и доношење одлука о потпорном фонду, осигурању и другим добротворним установама коморе.[1342]

[1338] Чл. 2 *Закона о лекарима*.
[1339] Чл. 44 *Закона о лекарима*.
[1340] Види чл. 18 *Закона о лекарима*.
[1341] Чл. 45 *Закона о лекарима*. Види чл. 22. *Закона о лекарима*.
[1342] Чл. 51, 52 и 54 *Закона о лекарима*.

Предсједник је заступао комору пред властима, предсједавао скупштином и управним одбором. У случају спријечености замјењивао га је потпредсједник, а кад је и овај био спријечен, то је био најстарији члан одбора. Осим вршења послова који су му припадали по положају као предсједнику, у његов дјелокруг рада улазили су и послови рјешавања несугласица између чланова коморе, када до њих дође, да у случају потребе издаје опомене љекарима и љекарским приправницима ако то заслуже својим неподесним и недостојним понашањем, да пази да комора не прекорачи законом прописани дјелокруг рада, да врши надзор над свим установама коморе и да потписује сва акта, која потписује секретар, а у новчаним предметима да наређује исплате, које потписује и благајник.[1343]

Главна скупштина је, осим предсједника и потпредсједника, бирала седам чланова управног одбора и четири замјеника, секретара и благајника. Предсједник и потпредсједник, као и најмање четири члана одборника, морали су становати у сједишту коморе. Предсједник, потпредсједник и сви чланови управног одбора, бирани су на три године, али су и по истеку тога рока рад настављали до новог избора. Ако би који члан одступио прије истека мандата, на његово мјесто је долазио замјеник, по броју добијених гласова којим је био изабран.[1344]

Управни одбор коморе чинили су предсједник, потпредсједник и остали изабрани чланови. Одлуке управног одбора биле су важеће када је сједницама присуствовало најмање пет чланова, а доношене су простом већином. Ако би резултат гласања био неријешен, важила је одлука за коју је гласао предсједник. У надлежност управног одбора улазили су посебно сљедећи послови: рјешавање о приједлозима за упис љекара и љекарских приправника у посебни списак (именик) једних и других,[1345] извршавање одлука скупштине, обављање економских послова коморе, наплаћивање годишњих улога, прописивање и наплаћивање уписнине и других такси, по потреби и извршним путем, комуницирање са властима и лицима која нису била у вези са коморама, подношење жалби и тужби, давање мишљења о величини награде љекарима, нарочито на молбу судова, старање да се спорови по таквим захтјевима рјешавају мирним путем, сарадња и именовање делегата и њихових замјеника у љекарска вијећа окружних уреда и осталих болесничких фондова и установа, надзор над радом свих љекара и љекарских приправника и, по потреби, кажњавање за

[1343] Чл. 57 *Закона о лекарима*.
[1344] Чл. 59 *Закона о лекарима*.
[1345] Види чл. 12 *Закона о лекарима*.

неуредност или упућивање дисциплинском вијећу, одређивање изасланика у Савез љекарских комора у Београду, вођење рачуна о томе да нико не врши бесправно љекарску праксу и да таква лица оптужује, рјешавање о мјесном и сезонском праву бањске праксе и одређивање из своје средине извршног (ужег) одбора. Управни одбор рјешавао је у свим предметима и пословима за које није била надлежна скупштина или које извршни (ужи) одбор није могао да ријеши као текуће послове.[1346]

Извршни (ужи) одбор састојао се од предсједника, потпредсједника, секретара и благајника. У његову надлежност улазили су сви послови које му повјери управни одбор из своје надлежности, или који су му стављени у дужност пословним редом и одобрени од пленума одбора.[1347]

Редовна скупштина коморе бирала је три редовна члана и два замјеника у надзорни одбор, чији мандат је трајао три године. И они су морали становати у сједишту коморе. Чланови надзорног одбора бирали су између себе предсједника. Њега је у случају спријечености замјењивао најстарији члан по годинама. На упражњено мјесто редовног члана надзорног одбора предсједник је позивао на дужност замјеника, по реду, према броју гласова којим је био изабран.[1348]

Дужност надзорног одбора била је да врши надзор над имовином и финансијским пословима коморе. Он је радио према одредбама пословног реда, прегледао све књиге и акте који се односе на имовину, благајничке послове и благајну. Надзорни одбор је био дужан подносити извјештаје предсједништву, управном одбору и скупштини.[1349]

Коморе су остваривале приходе од уписнине, коју су плаћали сви љекари за упис у списак (именик) љекара, односно љекарски приправници у њихов списак, од чланарине, коју су плаћали комори и сви љекари, чланови коморе, код које су уписани, најдаље до краја првог буџетског полугодишта, од износа од новчаних казни, предвиђених овим *Законом* и од фондова (заклада), завјештања (легата) и дарова.[1350]

Оснивачку скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине која је одржана 15. децембра 1929. у Хигијенском заводу у Бањалуци отворио је др Димитрије Марковић, в. д. начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине. Осим др Димитрија Марковића, Скупштини су

[1346] Чл. 60 *Закона о лекарима*.
[1347] Чл. 61 *Закона о лекарима*.
[1348] Чл. 64 *Закона о лекарима*.
[1349] Чл. 65 *Закона о лекарима*.
[1350] Чл. 66 *Закона о лекарима*.

присуствовали др Тодор Јеремић, главни љекар Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци, др Гавро Вујичић, директор Хигијенског завода у Бањалуци, др Мавро Селеш, приватни љекар из Бањалуке, др Ахило Т. Грезу, управник Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци, др Александар Фридман, приватни љекар из Бањалуке, др Војислав Стокић, љекар Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци, др Франц Клајнхапл, љекар Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци, др Захарије Давидовић, љекар Општинске болнице у Бањалуци, др Бранко Петровић, приватни љекар из Бањалуке, др Мухарем Мицић, љекар Општинске болнице у Бањалуци, др Мирко Суботић, сремски љекар у Босанској Градишци, др Бранко Чубриловић, љекар Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци, др Мавро Хорн, обласни санитетски референт и управник Окружне болнице у Бихаћу, др Едуард (Едо) Фишер, сремски љекар у Двору на Уни, др Јован Малић, општински љекар у Босанској Градишци, др Изудин Џанановић, сремски љекар у Добоју, др Вукашин Бабуновић, сремски љекар у Приједору, др Славко Пиштељић, сремски љекар у Санском Мосту, др Перо Мирковић, сремски љекар у Босанском Петровцу, др Михаил Александрович Усатиј-Сидоренко, љекар Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци, др Ђорђе Букинац општински љекар у Бањалуци, др Перо Стјепановић, сремски љекар у Прњавору, др Велимир Човић, љекар Хигијенског завода у Бањалуцу и др Јосип Љубин, љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Срнетици. На Скупштини је изабрано руководство: предсједник и потпредсједник, одборници и њихови замјеници, представници Коморе и њихови замјеници у Дисциплинском сенату при Министарству социјалне политике и народног здравља и предсједник, потпредсједник, одборници и њихови замјеници у Дисциплинском суду Љекарске коморе Врбаске бановине, као и коморски тужилац и његов замјеник.[1351]

Након пребројаних гласова присутних љекара и оних који су пристиглих поштом, комисија је констатовала да је за предсједника Коморе изабран др Тодор Јеремић,[1352] а за потпредсједника др Ејуб Мујезиновић,[1353] обојица из Бањалуке. У Управни одбор су ушли др Гавро Вујичић, др Ахило Т. Грезу, др Бранко Чубриловић,

[1351] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 28. јануар 1930, бр. 20, 1; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5.

[1352] Резултати гласања за предсједника: др Тодор Јеремић 48 гласова, др Димитрије Марковић два, др Ејуб Мујезиновић један, др Мавро Селеш један и др Ђорђе Букинац један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5.

[1353] Резултати гласања за потпредсједника: др Ејуб Мујезиновић 48 гласова, др Димитрије Марковић један, др Тодор Јеремић један, др Гавро Вујичић један, др Александар Фридман један и др Ђорђе Букинац један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5.

др Ђорђе Букинац, др Јаков Леви и др Велимир Човић, сви из Бањалуке, др Бранко Косановић из Босанске Крупе, др Вукашин Бабуновић из Приједора и др Гавро Божић из Теслића.[1354] За њихове замјенике изабрани су др Мустафа Кадић из Босанске Дубице, др Александар Фридман из Бањалуке, др Вид Антица из Дервенте, др Бранко Петровић из Бањалуке, др Ђорђе Цвијић из Бањалуке, др Корнел Секора из Јајца, др Марко Маглов из Градачца, др Едо Фишер из Двора и др Изудин Џанановић из Добоја.[1355] У Дисциплински сенат при Министарству социјалне политике и народног здравља изабрани су др Јован Малић из Босанске Градишке, др Мавро Хорн из Бихаћа и др Перо Стјепановић из Прњавора,[1356] а за њихове замјенике др Божидар Јоветић из Дрвара, др Јосип Љубин из Срнетице и др Адолф Голдбергер из Љубије.[1357] За предсједника Дисциплинског суда Љекарске коморе Врбаске бановине изабран је др Димитрије Марковић,[1358] а за потпредсједника др Мухарем Мићић, обојица из Бањалуке.[1359] У Одбору Дисциплинског суда били су др Мавро Селеш, др Михајло Вујичић, др Захарије Давидовић, сви из Бањалуке, др Стјепан Крижан из Босанске

[1354] Резултати гласања за Одбор: др Бранко Чубриловић 52 гласа, др Велимир Човић 52, др Ахило Грезу 51, др Ђорђе Букинац 51, др Вукашин Бабуновић 51, др Јакоб Леви 50, др Бранко Косановић 49, др Гавро Вујичић 48, др Гавро Божић 48, др Тодор Јеремић два, др Мавро Селеш два, др Харутин Хазарјан два, др Мориц Сатлер један, др Хинко Кале један, др Александар Фридман један, др Армин Штерн један, др Михајло Вујичић један, др Мозес Шифер један, др Бранко Петровић један, др Ејуб Мујезиновић један, др Перо Стјепановић један, др Марко Маглов један, др Манцони два, др Петар Мирковић један, др Франц Клајнхапл један, др Божидар Јоветић један, др Теодор Радоњић један и др Ђорђе Цвијић један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6.

[1355] Резултати гласања за замјенике Одбора: др Ђорђе Цвијић 52 гласа, др Корнел Секора 52, др Мустафа Кадић 51, др Александар Фридман 51, др Вид Антица 51, др Марко Маглов 51, др Изудин Џанановић 51, др Бранко Петровић 50, др Едо Фишер 49, др Михајло Вујичић два, др Франц Клајнхапл један, др Мухарем Мићић један, др Армин Штерн један, др Стјепан Крижан један, др Мавро Хорн један, др Гавро Божић један, др Захарије Давидовић један, др Хинко Кале један, др Војислав Стокић један, др Мирко Суботић један, др Славко Пиштељић један, др Јован Малић један, др Никола Цветојевић један, др Светозар Савић један, др Јакоб Леви један и др Адолф Голдбергер један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6.

[1356] Резултати гласања за Дисциплински сенат при Министарству социјалне политике и народног здравља: др Мавро Хорн 51 глас, др Перо Стјепановић 51, др Јован Малић 49, др Димитрије Марковић два, др Тодор Јеремић један, др Ђорђе Букинац један, др Ејуб Мујезиновић један, др Богомир Стојановић један, др Хамдија Браво један и др Божидар Јоветић један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6.

[1357] Резултати гласања за замјенике у Дисциплинском сенату при Министарству социјалне политике и народног здравља: др Божидар Јоветић 50 гласова, др Јосип Љубин 50, др Адолф Голдбергер 50, др Хинко Кале два, др Гавро Вујичић један, др Мориц Сатлер један, др Мавро Хорн један, др Фрањо Цањуга један, др Војислав Стокић један, др Армин Штерн један, др Петар Мирковић један и др Јаков Леви један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6.

[1358] Резултати гласања за предсједника Дисциплинског суда: др Димитрије Марковић 50 гласова, др Ђорђе Цвијић два и др Ејуб Мујезиновић један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6.

[1359] Резултати гласања за потпредсједника Дисциплинског суда: др Мухарем Мићић 50 гласова, др Ђорђе Букинац један, др Ејуб Мујезиновић један и др Хинко Кале један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6.

Градишке и др Мавро Хорн из Бихаћа,[1360] а њихови замјеници др Хинко Кале из Бањалуке, др Славко Пиштељић из Санског Моста, др Светозар Савић из Босанског Новог, др Мојсије (Мозес) Шифер из Приједора и др Војислав Стокић из Бањалуке.[1361] За коморског тужиоца изабран је др Михаил Сидоренко-Усатиј,[1362] а за замјеника др Франц Клајнхапл, обојица из Бањалуке.[1363] Истог дана, након одржавања оснивачке сједнице, одржана је и Прва редовна сједница Управног одбора Љекарске коморе Врбаске бановине, на којој је за секретара коморе изабран др Бранко Чубриловић, а за благајника др Велимир Човић.[1364] Мандат руководства коморе трајао је три године.

На конститутивној скупштини донесена је одлука да чланарина Комори остане иста као и раније, односно 200 динара годишње за љекаре "који имају велику праксу", 100 динара за оне који имају "мању праксу" и 50 динара за оне који су без праксе или положаја.[1365] На другој редовној сједници Управног одбора Љекарске коморе Врбаске бановине 8. фебруара 1930. одлучено је да годишња чланарина за љекаре Врбаске бановине који не врше приватну праксу износи 100 динара, а за оне који врше ту праксу 200 динара.[1366] За мање од три мјесеца рада Љекарске коморе Врбаске бановине прикупљено је 4.500 динара чланарине.[1367]

Друга редовна годишња скупштина Љекарске коморе Врбаске бановине, којој је присуствовао велики број љекара, одржана је у сали Општинске вијећнице у Бањалуци 15. марта 1931. године. Скупштину је отворио предсједник Коморе др Тодор Јеремић, који је у дугом говору изнио дотадашњи рад Управног одбора и све

[1360] Резултати гласања за Одбор Дисциплинског суда: др Стјепан Крижан 52 гласа, др Мавро Селеш 50, др Михајло Вујичић 50, др Захарије Давидовић 50, др Мавро Хорн 50, др Јаков Леви два, др Мухарем Мићић два, др Тодор Јеремић два, др Бранко Чубриловић један, др Мориц Сатлер један, др Велимир Човић један, др Едо Фишер један, др Бранко Петровић један, др Славко Пиштељић један и др Војислав Стокић један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6.

[1361] Резултати гласања за замјенике Одбора Дисциплинског суда: др Војислав Стокић 51 глас, др Хинко Кале 50, др Славко Пиштељић 50, др Светозар Савић 50, др Мозес Шифер 50, др Мавро Селеш два, др Бранко Петровић два, др Рихард Скутецки један, др Вукашин Бабуновић један, др Бранко Чубриловић један, др Мавро Хорн један, др Гавро Вујичић један, др Перо Стјепановић један, др Михајло Вујичић један, др Велимир Гојнић један, др Захарије Давидовић један, др Харутин Хазарјан један и др Јосип Данон један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6–7.

[1362] Резултати гласања за коморског тужиоца: др Михаил Сидоренко-Усатиј 52 гласа, а др Ахило Грезу један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 7.

[1363] Резултати гласања за замјеника тужиоца: др Франц Клајнхапл 49 гласова, др Михаил Сидоренко-Усатиј један, др Михајло Вујичић један и др Јосип Љубин један. *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3.

[1364] *Исто,* 10.

[1365] *Исто,* 9.

[1366] *Исто,* 13.

[1367] *Исто,* 14.

тешкоће са којима се сусретао одбор. Исто тако, опширан реферат о раду управе коморе поднио је др Бранко Чубриловић, док је др Велимир Човић поднио благајнички извјештај.[1368]

На скупштини је одлучено "да се покрене лист лекара коморе Врбаске бановине у заједници са Савезом лекарских комора или засебно". Затим је одлучено "да се за месно право лекара плаћа Лекарској комори за Бањалуку 300 динара, у срезу 200 динара, у општинама 100 динара". Др Тодор Јеремић изнио је потребу да се у Банском санитетском савјету Врбаске бановине осигура једно мјесто за представника Љекарске коморе Врбаске бановине. Приједлог је прихваћен, а гласањем је изабран др Ђорђе Букинац за члана Банског санитетског савјета испред Љекарске коморе. У ново руководство Љекарске коморе Врбаске бановине тајним гласањем изабрани су за предсједника Коморе др Тодор Јеремић, за потпредсједника др Ејуб Мујезиновић, за секретара др Захарије Давидовић, а за благајника др Велимир Човић, сви из Бањалуке. У Управни одбор изабрани су др Ђорђе Букинац, др Гавро Вујичић, др Драгољуб Мратинковић, др Јаков Леви, сви из Бањалуке, др Вукашин Бабуновић из Приједора, др Стјепан Крижан из Босанске Градишке и др Мићо Бранисављевић из Јајца. За њихове замјенике изабрани су др Мојсије (Мозес) Шифер из Приједора, др Мирко Суботић из Босанске Градишке, др Перо Стјепановић из Прњавора и др Харутин Хазарјан из Бањалуке. Надзорни одбор чинили су др Мавро Селеш и др Братислава Клајнхапл из Бањалуке и др Светозар Савић из Босанског Новог. Њихови замјеници били су др Јозо Зекић из Котор Вароши и др Маргита Херцл из Бањалуке. За предсједника Дисциплинског суда изабран је др Димитрије Марковић, а за потпредсједника др Мухарем Мујић. Одбор коморског љекарског суда чинили су др Михајло Вујичић, др Александар Фридман, др Франц Клајнхапл, сви из Бањалуке, др Корнелије Секора из Јајца и др Михајло Симић из Тешња. За њихове замјенике изабрани су др Армин Штерн и др Ђоко Цвијић из Бањалуке, др Вид Антица из Дервенте, др Адолф Голдбергер из Љубије и др Мустафа Кадић из Босанске Дубице. За коморског тужиоца изабран је др Бранко Чубриловић, а за замјеника др Хинко Кале, обојица из Бањалуке.[1369]

[1368] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 20.

[1369] ХДА, ХЛК (1.477), кут. 3; J. *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6.

Трећа редовна годишња скупштина Љекарске коморе Врбаске бановине одржана је након нешто више од годину дана, 8. маја 1932, у просторијама Општинске вијећнице у Бањалуци, са сљедећим дневним редом: 1. Извјештај Управног одбора, 2. Извјештај благајника, 3. Извјештај Дисциплинског суда, 4. Извјештај Надзорног одбора, 5. Приједлог буџета за 1932. годину, 6. Избор новог Управног одбора, Дисциплинског вијећа, Надзорног одбора и коморског тужиоца, 7. Висина чланарине, 8. Жалбе љекара и 9. Разно. Прије почетка скупштине одата је посљедња почаст недавно преминулом љекару из Босанског Брода др Касиму Дилберовићу устајањем и клицањем: "Слава му".[1370]

У извјештају о раду Управног одбора предсједник Љекарске коморе Врбаске бановине др Тодор Јермемић се осврнуо на постојање двије изборне листе: "Лекарске коморе су регулатори мира, љубави и колегијалности и никако попришта, и зато треба да нађемо једну листу на овим изборима која ће све то да изврши. Дотичем се и тога да се је међу нама показала једна појава код млађих колега за нову листу али сматрајући то за такмичење а не за борбу поздрављам такав корак, само није било умјесно сада то чинити кад су те колеге могле подузети заједнички при стварању кандидационе листе". Секретар Коморе др Захарије Давидовић је истакао да Комора броји 87 чланова. Благајнички извјештај поднио је др Велимир Човић, који је изнио да је Комора у 1931. години остварила приход од 21.780,67 динара, а да је расход износио 16.050 динара. За сљедећу 1932. годину предложен је приход од 21.900 динара, а расход од 20.200 динара. Затим се пожалио на слабо плаћање чланарине, коју за 1930. није било платило пет љекара, а за сљедећу 1931. годину 26 љекара, док је 21 члан платио дјелимично, а 10 чланова "неизвјесно". Дуговања за плаћање чланарине износила су 9.000 динара. Испред Дисциплинског суда извјештај је поднио др Михајло Вујичић, а испред Надзорног одбора др Мавро Селеш.[1371]

За избор новог руководства на скупштини су гласала лично или поштом 63 члана, а два гласачка листића била су неважећа ("без имена"). Највише гласова освојила је листа предвођена др Ејубом Мујезиновићем, који је изабран за предсједника Коморе. За потпредсједника је изабран др Ђорђе Букинац, за секретара др Даринка Милосављевић-Човић, а за благајника др Милош Араницки, сви из Бањалуке. У Управни одбор Коморе ушли су др Александар Фридман, др Мухарем

[1370] *Записник Скупштине Лекарске коморе Врбаске бановине од 8. маја 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 403–404.
[1371] *Исто,* 404–406.

Мицић, др Франц Клајнхапл, др Бранко Чубриловић и др Хинко Кале, сви из Бањалуке, др Светозар Савић из Босанског Новог и др Љубомир Милић из Приједора. За њихове замјенике изабрани су др Мирко Суботић из Босанске Градишке, др Мустафа Кадић из Босанске Дубице, др Перо Стјепановић из Прњавора и др Перо Мирковић из Босанског Петровца. У Дисциплинско вијеће Коморе изабрани су предсједник др Тодор Јеремић, потпредсједник др Гавро Вујичић и одборници др Јаков Леви, др Велимир Човић и др Ђорђе Цвијић, сви из Бањалуке, др Вукашин Бабуновић из Приједора и др Владимир Чукац из Котор Вароши. Њихови замјеници били су: др Божидар Јоветић, др Шефкија Сефић и др Драгиња Ливњаковић-Панковић из Бањалуке, др Михајло Симић из Тешња и др Корнел Секора из Јајца. Надзорни одбор чинили су др Мавро Селеш, др Армин Штерн и др Братислава Клајнхапл, сви из Бањалуке. За њихове замјенике изабрани су др Нисим Алхалел и др Маргита Херцл из Бањалуке. За тужиоца Коморе изабран је др Захарије Давидовић, а за замјеника др Михајло Вујичић, обојица из Бањалуке.[1372]

Четврта редовна годишња скупштина Љекарске коморе Врбаске бановине одржана је 23. априла 1933. у бањалучком Хигијенском заводу са дневним редом: 1. Извјештај Управног одбора (предсједника, секретара и благајника), 2. Извјештај Дисциплинског вијећа, 3. Извјештај Надзорног одбора, 4. Приједлог буџета за 1933. годину, 5. Приједлози и резолуције и 6. Евентуалије.[1373]

Пета редовна годишња скупштина Љекарске коморе Врбаске бановине одржана је у великој дворани Хигијенског завода у Бањалуци 29. априла 1934. године. Скупштину је отворио потпредсједник Коморе др Ђорђе Букинац, који је одржао лијеп говор о животу и раду недавно преминулог предсједника др Ејуба Мујезиновића. Затим је усвојен извјештај о раду Коморе у 1933. години, који се кретао углавном око рјешавања административних послова и заштите сталешких интереса. Усвојени приједлог буџета Коморе за 1934. годину износио је 25.367 динара прихода и 21.900 динара расхода.[1374]

[1372] ХДА, 1.477, кут. 3; *Записник Скупштине Лекарске коморе Врбаске бановине од 8. маја 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 403–412; *Записник сједнице Управног одбора Љекарске коморе Врбаске бановине од 13. маја 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 413; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328.

[1373] *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. април 1933, бр. 98, 15.

[1374] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 22.

За новог предсједника Коморе изабран је др Ђорђе Букинац, а за потпредсједника др Бранко Чубриловић. Упражњено мјесто у Управном одбору попуњено је др Душаном Мушкатировићем.[1375] Скупштина је упутила Министарству социјалне политике и народног здравља резолуцију у вези са прописаним максималним љекарским таксама. Краљевској банској управи Врбаске бановине упућена је представка којом је тражено побољшање и уређење постојећих и отварање нових болница у Врбаској бановини.[1376]

На Шестој редовној годишњој скупштини, одржаној у просторијама бањалучког Хигијенског завода 14. априла 1935, усвојен је извјештај о раду Коморе за претходну годину и изабрано ново руководство.[1377] У Управни одбор изабрани су предсједник др Ђорђе Букинац, потпредсједник др Бранко Чубриловић, секретар др Миливоје Панковић и благајник др Мавро Селеш, а чланови др Душан Мушкатировић, др Перо Стјепановић, др Александар Ускоковић, др Франц Клајнхапл и др Јаков Леви, сви из Бањалуке, др Љубомир Милић из Прњавора и др Исмет Поповац из Босанске Градишке. Њихови замјеници били су др Роберт Фрид из Бањалуке, др Никола Цветојевић из Босанског Новог, др Мирко Суботић и др Перо Мирковић из Босанске Градишке. У Дисциплинско вијеће Коморе изабрани су предсједник др Божидар Јоветић, потпредсједник др Александар Фридман и чланови др Велимир Човић, др Шефкија Сефић, др Владимир Шујица, сви из Бањалуке, те др Ђорђе Цвијић из Приједора и др Владимир Чукац из Котор Вароша. Њихови замјеници били су др Драга Ливњаковић-Панковић, др Лудовик Бенчина и др

[1375] Након спроведених избора Управни одбор Коморе чинили су предсједник др Ђорђе Букинац, потпредсједник др Бранко Чубриловић, секретар др Даринка Милосављевић-Човић и благајник др Мухарем Мицић, чланови др Александар Фридман, др Франц Клајнхапл, др Перо Стјепановић, др Душан Мушкатировић и др Хинко Кале, сви из Бањалуке, др Светозар Савић из Босанског Новог и др Љубомир Милић из Прњавора. Њихови замјеници били су др Мирко Суботић из Босанске Градишке, др Мустафа Кадић из Босанске Дубице, др Перо Мирковић из Босанског Петровца и др Роберт Фрид из Бањалуке. Дисциплинско вијеће чинили су предсједник др Гавро Вујичић, потпредсједник др Јаков Леви, чланови др Божидар Јоветић, др Велимир Човић и др Миливоје Панковић, сви из Бањалуке, др Ђорђе Цвијић из Приједора и др Владимир Чукац из Котор Вароши. Њихови замјеници били су др Геца Алковић из Теслића, др Шефкија Сефић и др Драга Ливњаковић-Панковић из Бањалуке, др Михајло Симић из Маглаја и др Корнел Секора из Јајца. Надзорни одбор Коморе чинили су др Мавро Селеш, др Армин Штерн и др Братислава Клајнхапл из Бањалуке. Њихови замјеници били су др Нисим Алхалел и др Маргита Херцл, обоје из Бањалуке. Тужилац Коморе био је др Захарије Давидовић из Бањалуке, а његов замјеник др Бранко Петровић. ХДА, 1.477, кут. 3.

[1376] *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. април 1934, бр. 388, 3; *Лекарска комора у Бањој Луци тражи отварање нових болница у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 4. мај 1934, бр. 397, 4.

[1377] *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3.

Братислава Клајнхапл из Бањалуке, др Фрањо Штродл из Приједора и др Корнел Секора из Јајца. Надзорни одбор чинили су др Гавро Вујичић, др Мухарем Мићић и др Даринка Милосављевић-Човић из Бањалуке. Њихови замјеници били су др Армин Штерн и др Маргита Херцл из Бањалуке. За тужиоца Коморе изабран је др Хинко Кале, а за замјеника др Захарије Давидовић, обојица из Бањалуке.[1378]

Седма редовна годишња скупштина Љекарске коморе Врбаске бановине одржана је у Хигијенском заводу у Бањалуци 22. марта 1936. године. На њој је разматран овај дневни ред: 1. Извјештај Управног одбора, 2. Извјештај Надзорног одбора, 3. Извјештај Дисциплинског вијећа, 4. Приједлог буџета за 1935/36. годину, 5. Приједлози и резолуције и 6. Евентуалије.[1379]

Осма редовна годишња скупштина Љекарске коморе Врбаске бановине одржана је у Хигијенском заводу у Бањалуци 11. априла 1937. са сљедећим дневним редом: 1. Извјештај Управног одбора, 2. Извјештај Надзорног одбора, 3. Извјештај Дисциплинског вијећа, 4. Приједлог буџета за 1937/38. годину, 5. Приједлози и резолуције и 6. Евентуалије.[1380]

Девета редовна годишња скупштина Љекарске коморе Врбаске бановине одржана је у присуству већег броја чланова у великој сали Хигијенског завода у Бањалуци 27. марта 1938. са почетком у девет часова и са сљедећим дневним редом: 1. Извјештај Управног одбора, 2. Извјештај Надзорног одбора, 3. Извјештај Дисциплинског вијећа, 4. Приједлог буџета за 1938/1939. годину, 5. Избор нове управе и 6. Приједлози и резолуције. Скупштину је отворио предсједник Љекарске коморе Врбаске бановине др Ђорђе Букинац, који је након краћег говора поднио извјештај о раду коморе у претходној години, као и извјештај и закључке Савеза комора у Београду. Секретарски извјештај поднио је др Миливоје Панковић, истакавши да Комора броји 118 чланова и да се њен административни рад сваке године проширује. Коморски благајник др Мавро Селеш је поднио благајнички извјештај и приједлог буџета за 1938. годину, који је износио 24.560 динара. Извјештај о раду Надзорног одбора поднио је др Гавро Вујичић, директор Хигијенског завода у Бањалуци. Члан Дисциплинског вијећа Коморе др Шефкија Сефић је у краћем извјештају изнио "доста

[1378] ХДА, 1.477, кут. 3.

[1379] *Poziv na redovnu godišnju skupštinu Lekarske komore Vrbaske banovine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. март 1936, бр. 944, 4; *Исто*, 11. март 1936, бр. 945, 4; *Исто*, 12. март 1936, бр. 946, 4.

[1380] *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 4; *Исто*, 8. април 1937, бр. 1.252, 4; *Исто*, 9. април 1937, бр. 1.253, 4.

непријатне ствари". Он је истакао да је коморском Дисциплинском вијећу током 1937. стигло "много пријава против појединих лекара због недозвољеног ортаклука између извесних лекара и апотекара". Затим су обављани "недозвољени побачаји као и напади у лекарским ординацијама". По свим овим пријавама биле су предузете одређене мјере од стране Коморе. Његов извјештај оставио је дубок утисак код присутних љекара. Скупштина је све извјештаје прихватила једногласно и без дискусије, али је по појединим писменим приједлозима вођена "доста жива дискусија". Потом је скупштина изабрала тајним гласањем ново руководство.[1381]

У Управни одбор су изабрани предсједник др Бранко Чубриловић, потпредсједник др Душан Мушкатировић, секретар др Миливоје Панковић и благајник др Мавро Селеш, те чланови др Роберт Фрид, др Александар Ускоковић, др Франц Клајнхапл, др Јако Конфорти и др Бранко Петровић из Бањалуке, др Никола Цветојевић из Босанског Новог и др Осман Дероња из Јајца. Њихови замјеници били су др Мухарем Мицић из Бањалуке, др Јозо Зекић из Котор Вароша, др Ђорђе Савић из Нове Тополе и др Бранко Косановић из Босанске Крупе.[1382]

У Надзорни одбор изабрани су др Ђорђе Букинац, др Драга Ливњаковић-Панковић и др Братислава Клајнхапл, сви из Бањалуке. Њихови замјеници били су др Маргита Херцл и др Даница Перовић из Бањалуке. Дисциплинско вијеће коморе чинили су предсједник др Гавро Вујичић и потпредсједник др Перо Стјепановић из Бањалуке, те чланови др Ђорђе Цвијић из Приједора, др Велимир Човић из Бањалуке, др Мићо Бранисављевић из Јајца, др Хинко Кале из Бањалуке и др Станко Сиелски из Бихаћа. За њихове замјенике изабрани су др Даринка Човић и др Живота Матијашевић из Бањалуке, др Хусеин Капетановић из Дрвара, др Драго Јандрић из Бихаћа и др Лудовик Бенчина из Босанске Градишке. За тужиоца Коморе изабран је др Фрањо Канта, а за замјеника др Драгољуб Врањешевић, обојица из Бањалуке.[1383]

Послије избора новог руководства донесена је резолуција, у којој су љекари Врбаске бановине тражили "побољшање и унапређење лекарске и болничке службе у

[1381] *На скупштини Лекарске коморе Врбаске бановине констатоване су многе непријатне појаве,* у: *Политика*, Београд, год. XXXV, 28. март 1938, бр. 10.718, 10.

[1382] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 24.

[1383] ХДА, 1.477, кут. 3; *Poziv na IX redovnu godišnju skupštinu Lekarske komore Vrbaske banovine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 18. март 1938, бр. 1.407, 2; *На скупштини Лекарске коморе Врбаске бановине констатоване су многе непријатне појаве*, у: *Политика*, Београд, год. XXXV, 28. март 1938, бр. 10.718, 10; *Скупштина Лекарске коморе,* у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415, 2.

овим крајевима".[1384]

Десета редовна годишња скупштина Љекарске коморе Врбаске бановине одржана је у дворани бањалучког Хигијенског завода 12. маја 1940. године. Скупштину је отворио потпредсједник Коморе др Душан Мушкатировић, који је поздравио присутног министра пољопривреде и актуелног предсједника Љекарске коморе Врбаске бановине др Бранка Чубриловића, као и све присутне љекаре. Др Бранко Чубриловић је поздравио све чланове Коморе кратким говором. Секретар др Миливоје Панковић прочитао је извјештај о раду Љекарске коморе у протеклој години. Затим су извјештаје поднијели др Гавро Вујичић, др Ђорђе Букинац и др Мавро Селеш. Из ових извјештаја видјело се да је рад Љекарске коморе био свестран и успјешан. Имовина Љекарске коморе Врбаске бановине износила је преко 100.000 динара. Скупштина је прихватила буџет Љекарске коморе Врбаске бановине у износу од 29.270 динара и одала признање благајнику др Маври Селешу. На крају скупштине министар др Бранко Чубриловић је позвао љекаре Врбаске бановине "да и даље буду у свом раду агилни за добро Краља и Југославије". Са скупштине су упућени поздравни телеграми краљу, кнезу намјеснику Павлу и министру социјалне политике и народног здравља Срђану Будисављевићу.[1385]

Љекари чланови Љекарске коморе Врбаске бановине одржали су у дворани бањалучког Хигијенског завода посљедњу годишњу скупштину 23. марта 1941. године. Скупштини је присуствовао тадашњи предсједник Љекарске коморе Врбаске бановине и министар др Бранко Чубриловић и начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине др Михајло Вујичић.[1386]

Скупштину је отворио актуелни предсједник Коморе др Бранко Чубриловић. Чланови управе поднијели су исцрпне извјештаје о раду у 1940. години. Секретарски извјештај поднио је др Миливоје Панковић, благајнички др Мавро Селеш, дисциплински др Перо Стјепановић и извјештај Надзорног одбора др Ђорђе Букинац. Констатовано је да вриједност имовине Љекарске коморе Врбаске бановине износи око 140.000 динара. Прихваћен је нови буџет Коморе у износу од 30.070 динара. Затим

[1384] *На скупштини Лекарске коморе Врбаске бановине констатоване су многе непријатне појаве*, у: *Политика*, Београд, год. XXXV, 28. март 1938, бр. 10.718, 10.

[1385] *Skupštini Lekarske komore prisustvovao je ministar poljoprivrede g. dr. Branko Čubrilović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. мај 1940, бр. 1.715, 1.

[1386] *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2.

је изабрана нова управа на челу са предсједником др Пером Стјепановићем, љекаром Хигијенског завода. За потпредсједника је изабран др Миливоје Панковић, за секретара др Мирјана Белеслин и за благајника др Самуел Бијелић.[1387]

У Управни одбор изабрани су др Душан Мушкатировић, др Живота Матијашевић, др Хинко Кале, др Велимир Човић, др Захарије Давидовић, др Никола Цветојевић и др Мићо Бранисављевић.[1388]

Нови Надзорни одбор чинили су др Ђорђе Букинац, др Мавро Селеш и др Братислава Клајнхапл. У Дисциплинско вијеће изабрани су предсједник др Славко Пиштељић, потпредсједник др Иван Грујић и чланови др Јако Конфорти, др Александар Фридман, др Даринка Човић, др Ђорђе Цвијић и др Владимир Чукац. За тужиоца Коморе изабран је др Србислав Поповић.[1389]

На скупштинама Љекарске коморе Врбаске бановине дискутовало се о пословном реду, о избору руководства, о буџету, о висини чланарине, о издавању стручног часописа, о одржавању права "кавета", о законима, правилницима и уредбама из области здравства, о болестима, о начину убирања доприноса за смртне случајеве, о неколегијалном понашању љекара према љекарима, о односу љекара и апотекара, о споредној љекарској служби, о називу љекара специјалисте итд. Комора је доносила резолуције против закона и прописа који су ишли на штету љекара и здравствене службе Врбаске бановине. Чланови Љекарске коморе Врбаске бановине били су активни у раду Савеза љекарских комора Краљевине Југославије у Београду, гдје се својим радом посебно истакао др Ђорђе Букинац.[1390]

Љекарска комора Врбаске бановине је сарађивала са свим љекарским коморама у Краљевини Југославији "братски и предано у сврху подизања и чувања интереса нашег сталежа".[1391]

Љекарска комора Врбаске бановине, као сталешка организација, окупљала је све љекаре из ове Бановине, а 1938. је бројала 118 чланова. Током 30-их година XX вијека љекарску службу на подручју Врбаске бановине обављало је преко 200 љекара.[1392]

[1387] *Исто*.
[1388] *Исто*.
[1389] *Исто*.
[1390] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 26.
[1391] ХДА, 1.477, кут. 3.
[1392] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 26–28.

Љекарска комора Врбаске бановине је издавала стручно гласило под називом *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*. Часопис је представљао стручно и сталешко гласило љекара Врбаске бановине. За издавача испред Љекарске коморе Врбаске бановине означен је њен предсједник др Тодор Јеремић. Уредништво и администрација часописа налазили су се у "Краља Алфонза улици број 12" (данас Веселина Маслеше – Господска улица).[1393]

Одлука о покретању часописа донесена је на оснивачкој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине, одржаној 15. децембра 1929. у Хигијенском заводу у Бањалуци. На Скупштини је усвојен приједлог др Ђорђа Букинца да се часопис издаје најмање четири пута годишње. За уреднике часописа изабрани су др Бранко Чубриловић и др Вукашин Бабуновић.[1394] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине* почео је излазити у марту 1930. у Бањалуци. Први број изашао је као троброј.

У уводнику часописа под насловом *Прва реч* каже се: "Новом поделом државе на бановине, указала се потреба да се реорганизују и наше Коморе, лекарске. Смисао, квинтесенца сваке обнове, лежи у том да се раније стање односне организације или институције окрене на боље. То би требало да важи и за наше лекарске организације. Место пређашњих неколико лекарских комора сад их имамо десет. Ако је то учињено да се раније коморе које су обухватале велике територије административно отерете ми то можемо само радосно поздравити. Ако имамо на уму да је компетенција наших ранијих комора, била врло малена, готово никаква, трошена и примењивана једино на то да сузбија и изравњава наше личне спорове онда морамо бити скептици при помисли на успешан рад садашњих комора, бројем видљиво слабијих. Крај свих тих неповољних момената ми треба да их и такве прихватимо, да својим личним напорима изведемо биолошку немогућност: да од мртве ствари створимо живо биће, јак организам способан да живи и да снажно одбија ма било чије нападаје на наше оправдане сталешке интересе".[1395]

За новоосновану Љекарску комору Врбаске бановине Редакција листа каже: "Она је ту. Облик су јој дали други а садржај јој треба да дамо ми. Тај садржај, моралну снагу она ће да црпе из нас, из наше интелектуалне стручне спремности и етичке солидарности, из наше класне свести. Ми се морамо организовати већ и стога што се

[1393] Исто, 28.
[1394] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 10.
[1395] *Исто*, 1.

и сви остали сталежи организују. Само тако, сврстани у једну фалангу, можемо успешно одбијати покушаје немилостивог искоришћавања нашег сталежа.

Узајамна сарадња свих лекарских комора у нашој држави омогућује нам, да наш сталеж поставимо на место, које му по његовом превасходству и припада, а савесним вршењем своје одговорне и тешке дужности створићемо у широким масама потребан респект према сталежу и науци, којој смо посветили сав свој живот и рад", каже се на крају уводника.[1396]

У првом броју *Гласника Лекарске коморе Врбаске бановине* објављено је Рјешење Министарства социјалне политике и народног здравља о успостављању љекарских комора. Часопис је донио и записник о конститутивној скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине од 15. децембра 1929. и записнике одборских сједница од 8. фебруара 1930. и 8. марта 1930. године. На насловној страни часописа објављен је *Садржај* и велика реклама за "Љечилиште Рогашка Слатина", док је посљедња страна била резервисана само за рекламе ("Медицинална дрогерија Цисар и друг, Бања Лука", "Штампарија, књиговезница, књижара и папирница Душан Угреновић, Бања Лука" и "Кемика д. д. Загреб").[1397]

Часопис је штампан ћирилицом и латиницом, на октав формату (24 цм), у бањалучкој *Штампарији Душан Угреновић*. Није познато до када је излазио.[1398]

Стварањем Независне Државе Хрватске у априлу 1941. Љекарска комора Врбаске бановине престала је са радом. Формално је укинута нешто касније.

Законском одредбом о привременом устројству и дјелокругу Лиечничке коморе у Загребу од 20. децембра 1941. укинута је Љекарска комора за бившу Врбаску бановину са сједиштем у Бањалуци и Љекарска комора за бившу Дринску бановину са сједиштем у Сарајеву.[1399]

Подручје некадашње Љекарске коморе Врбаске бановине припојено је Лиечничкој комори у Загребу, која је постала једина љекарска комора на територији Независне Државе Хрватске.[1400]

[1396] *Исто*, 1–2.

[1397] Б. Стојнић, *Штампа у Босанској Крајини 1906–1941*, Бањалука 2016, 74–75.

[1398] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 30.

[1399] § 1 *Zakonske odredbe o privremenom ustrojstvu i djelokrugu Liečničke komore u Zagrebu*, у: *Zbornik zakona i naredaba Nezavisne Države Hrvatske*, Zagreb, god. I, 31. prosinac 1941, br. 12.

[1400] § 2 *Zakonske odredbe o privremenom ustrojstvu i djelokrugu Liečničke komore u Zagrebu*.

Лиечничка комора у Загребу била је обавезна спровести ликвидацију некадашњих комора за Врбаску и Дринску бановину. Сва њихова дуговања и потраживања прешла су на Лиечничку комору у Загребу.[1401]

Чланови некадашњих комора са сједиштем у Бањалуци, Сарајеву, Сплиту, Новом Саду, Цетињу и Београду, а који су се налазили на територији НДХ, постали су чланови Лиечничке коморе у Загребу.[1402] Сви љекари који су се доселили на територију НДХ након 10. априла 1941. били су дужни учланити се у Лиечничку комору у Загребу.[1403]

Наредбом министра здравства НДХ од 1. јануара 1942. именовани су у Лиечничкој комори у Загребу за повјереника др Иво Беуц, управник Болнице милосрдних сестара у Загребу, за замјеника повјереника др Павле Чепулић, градски здравствени надзорник у Загребу, за чланове Савјетодавног вијећа др Владимир Франковић, управник Државне болнице за живчане и душевне болести у Врапчу, др Иво Стипчић, градски физик у Загребу, др Данко Риснер (Riessner), доцент Хируршке клинике у Загребу, за чланове Стеговног одбора др Марко Башић, главни љекар Братинске благајне у Загребу, др Марио Gazzari, предстојник Одјела за кожне и сполне болести Државне болнице Св. Дух у Загребу, др Андриан Селестин, примарни љекар Примаљског училишта у Загребу, за чланове Врховног стеговног одбора: др Казимир Пасини (Passini), вјећник Стола седморице у Загребу, др Милан Чачиновић, љекар из Осијека, др Анте Чичић, љекар из Сарајева, др Филип Драженчић, здравствени савјетник Министарства здравства, др Балдо Дукић, предстојник Одјела за болести уха, грла и носа Болнице милосрдних сестара у Загребу.[1404]

Лиечничка комора у Загребу именовала је 25. фебруара 1942. управника Државне болнице у Бањалуци др Ладислава Лашића опуномоћеником Лиечничке коморе за град Бањалуку. За његовог замјеника именован је др Ибрахим Дадић. Задатак др Ладислава Лашића био је вођење евиденција о љекарима на подручју града и котара Бањалука, а према потреби и на широј територији, давање неопходних обавјештења, издавање легитимација и неопходних потврда у приватној пракси или јавној служби, надзор над радом љекара и љекарима који врше приватну праксу, сарадња са државним властима итд. Опуномоћеник Лиечничке коморе за град

[1401] § 3 *Zakonske odredbe o privremenom ustrojstvu i djelokrugu Liečničke komore u Zagrebu*.
[1402] § 4 *Zakonske odredbe o privremenom ustrojstvu i djelokrugu Liečničke komore u Zagrebu*.
[1403] АРСБЛ, 74, 5.021/1942.
[1404] *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 10. siečnja 1942, br. 8, 1–2.

Бањалуку био је обавезан да о важнијим стварима подноси извјештај Лиечничкој комори у Загребу.[1405]

Лиечничка комора у Загребу била је једина надлежна да уписује љекаре у именик љекара и одобрава дозволе за вршење приватне љекарске праксе.[1406]

[1405] АРСБЛ, 74, 5.021/1942.
[1406] Исто.

ЉЕКАРИ

Др Драгољуб Аврамовић

Санитетски официр др Драгољуб Аврамовић, син Николе, рођен је у селу Селевац 10. септембра 1901. Завршио је гимназију у Београду, а студије медицине у Берлину 16. октобра 1926. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 29. децембра 1926. Био је од 27. новембра 1930. специјалиста за болести уста и зуба. Говорио је њемачки језик.[1407]

Прије ступања у војну службу радио је кео приватни љекар. Војску је служио у Дунавској болничарској чети од 13. октобра 1926. Указом од 3. јануара 1928. произведен је у санитетског поручника, а у чин санитетског капетана II класе унапријеђен 17. децембра 1932, санитетског капетана I класе 31. децембра 1935. и санитетског мајора 6. септембра 1939.[1408]

Активну војну службу као санитетски поручник и секундарни љекар обављао је од 17. јануара 1928. до 14. октобра 1929. у Хируршком одјељењу Сталне војне болнице Врбаске дивизијске области у Бањалуци,[1409] а шефа Хируршког одјељења ове болнице заступао је од 1. новембра 1928. до 12. априла 1929.[1410]

На основу своје молбе премјештен је 20. септембра 1929. у Скопље, гдје је вршио од 15. октобра 1929. до 1. августа 1931. дужност секундарног љекара Зубног одјељења Сталне војне болнице III армијске области, од 2. октобра 1930. до 1. августа 1931. трупног љекара Артиљеријског пука ове армијске области и од 1. августа 1931. до 27. априла 1935. зубног љекара Вардарске сталне војне болнице у Скопљу. Послије

[1407] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Драгољуба Аврамовића; ДАС, МЗС (Г–216), досијеи, кут. 1, бр. 14, Персонални досије др Драгољуба Аврамовића.

[1408] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Драгољуба Аврамовића; *Службени војни лист*, Београд, год. 51, 5. мај 1932, бр. 15, 829–830; *Исто*, год. 55, 1. јануар 1936, бр. 1, 5–6; *Исто*, год. 57, 16. април 1938, бр. 11, 499–500; *Исто*, год. 58, 6. септембар 1939, бр. 28, 1.557–1.558; *Велики војни указ: Одликовања и унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXXV, 13. август 1939, бр. 12.488, 5.

[1409] Наредбом министра војске и морнарице од 11. јануара 1928. одређен је, по молби, за секундарног љекара Хируршког одјељења Врбаске сталне војне болнице санитетски поручник др Драгољуб Н. Аврамовић, новопостављен. *Службени војни лист*, Београд, год. 47, 14. јануар 1928, бр. 2, 39–40.

[1410] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Драгољуба Аврамовића; *Службени војни лист*, Београд, год. 47, 14. јануара 1928, бр. 2, 39–40; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 19.

тога је био љекар 46. пјешадијског пука и Битољског гарнизона од 10. фебруара 1934. до 27. априла 1935. и секундарни љекар Зубног одјељења Сталне војне болнице III армијске области у Скопљу од 5. маја 1935. до априла 1941.[1411]

Завршио је од 18. до 28. фебруара 1931. специјални курс против бојних отрова у Војнотехничком заводу "Обилићево" код Крушевца. Одржао је курс за одбрану од напада из ваздуха у мају 1936. на Народном универзитету у Скопљу.[1412]

Оженио се Вером, кћерком Ристе и Лепосаве Мијовић из Врања.[1413]

Умро је 29. јула 1973. у Смедеревској Паланци, а сахрањен је на Централном гробљу у Београду.[1414]

Др Гедеон Алковић

Велико име југословенског здравства др Гедеон (Геза, Геца) Алковић, син трговца Ђорђа и Јелисавете, рођен је 29. јуна 1888. у Зеници. Завршио је гимназију 1907. у Осијеку, а студије медицине 1913. у Будимпешти. Специјализирао је заразне и тропске болести са поморском медицином у Паризу и Марсељу од новембра 1919. до марта 1922, док је диплому "лекара за колонијалне болести" стекао на Медицинском факултету 20. децембра 1921. у Паризу и постао епидемиолог, специјалиста за маларију, тропске болести и хигијену. Говорио је француски, енглески, њемачки и мађарски језик, а служио се литературом на талијанском и словенским језицима.[1415]

[1411] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Драгољуба Аврамовића; *Службени војни лист*, Београд, год. 48, 21. септембар 1929, бр. 39, 1571–1572; *Исто*, год. 49, 17. септембар 1930, бр. 37, 1899–1900; *Исто*, год. 51, 18. новембар 1932, бр. 37, 2085–2086; *Исто*, год. 53, 30. јануар 1934, бр. 4, 99–100.

[1412] *Скопски живот: Народни универзитет*, у: *Правда*, Београд, год. XXXII, 8. мај 1936, бр. 11.328, 22; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 19.

[1413] Др Драгољуб Аврамовић је планирао 1930. да се ожени извјесном Елфридом, кћерком Вилхелма Руча, трговца из Берлина. Рјешењем команданта III армијске области СБр. 1.022 од 28. новембра 1930. одобрена је ова женидба, али је рјешењем истог команданта СБр. 1.360 од 12. октобра 1931. стављено ван снаге раније рјешење. *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 17. децембра 1930, бр. 51, 2.559–2.560; *Исто*, год. 50, 24. октобар 1931, бр. 42, 1.897–1.898; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 19.

[1414] Подаци добијени 7. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[1415] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист и Лист личних и службених података др Геце Алковића; ИАБ, ЛКБ (492), кут. 18, бр. 733, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Гезу Алковића.

Богату љекарску каријеру је започео у загребачком Земаљском уреду за осигурање радника за Хрватску и Славонију. У Лици је радио на градњи жељезничке пруге Огулин – земаљска граница од 13. октобра 1913. до 31. децембра 1916, па затим као секундарни љекар болнице у Новом Саду од 1. марта до 30. септембра 1917.[1416]

У Првом свјетском рату од 6. октобра 1917. до краја октобра 1918. служио је аустроугарску војску у 1. босанскохерцеговачком пуку, а у српској војсци је био шеф Одјељења за туберкулозне IV армијске болнице у Загребу од 15. новембра 1918. до 1. новембра 1919, када је демобилисан, јер је у међувремену од 1. септембра 1919. примљен у Војску Краљевине СХС у чину резервног санитетског поручника. Унапријеђен је 10. марта 1924. у резервног санитетског капетана II класе.[1417]

Након демобилизације боравио је од новембра 1919. до марта 1922. на специјализацији у Француској.[1418]

По повратку је радио од 19. априла до 11. новембра 1922. као епидемијски љекар при Антималаричној комисији у Јужној Србији. Послије је био, од 11. новембра 1922. до 28. маја 1923, хонорарни љекар Сталне бактериолошке станице у Скопљу. Био је од 28. маја 1923. до 11. септембра 1925. шеф Станице за маларију у Штипу. Послије тога је премјештен за љекара Завода за тропске болести у Скопљу, на коју дужност је ступио 30. априла 1926,[1419] а у међувремену је, од 1925. до 1926, био изасланик Друштва народа у Британској Индији.[1420]

Оженио се љекаром рендгенологом др Јеленом Савић 12. септембра 1926. То је био његов први, а њен други брак. Нису имали потомака.[1421]

Био је од 6. октобра 1926. до 3. новембра 1929. љекар и в. д. управника Дома народног здравља у Пећи, па од 3. новембра 1929. до 16. јануара 1931. управник Музеја Централног хигијенског завода у Београду, а затим, од 20. јануара 1931. до 11.

[1416] AJ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист и Лист личних и службених података др Геце Алковића.

[1417] Исто; *Службени војни лист*, Београд, год. 38, 19. септембра 1919, бр. 36, 865–866; *Исто*, год. 43, 14. марта 1924, бр. 13, 557–558; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, februar 1921, br. 2, 52.

[1418] Bojan Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, Banja Vrućica 2019, 34.

[1419] AJ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист и Лист личних и службених података др Геце Алковића; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. V, 6. јун 1923, бр. 125, 1; *Исто*, год. VIII, 23. јул 1926, бр. 165, 1; *Насељеничке колоније у Јужној Србији*, у: *Време*, Београд, год. V, 2. март 1925, бр. 1.150, 3; *Г. д-р С. Милетић у Јужној Србији*, у: *Време*, Београд, год. V, 7. април 1925, бр. 1.186, 3; *Međunarodni sanitarni poslovi*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 297.

[1420] Ово је био почетак југословенске сарадње са Хигијенском секцијом Друштва народа. *Međunarodni sanitarni poslovi*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 297.

[1421] AJ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист и Лист личних и службених података др Геце Алковића.

маја 1933, здравствени савјетник, виши здравствени савјетник и шеф Паразитолошког одјељења Централног хигијенског завода у Београду.[1422]

Као љекар у Пећи био је у овом мјесту редовни члан и предсједник Подружнице Српског пољопривредног друштва, а као директор Хигијенског музеја у Београду испитивао је на хигијенско-просвјетним курсевима науку о човјеку, које је организовао Централни хигијенски завод.[1423]

На сопствену молбу је краљевским указом 11. маја 1933. премјештен за вишег здравственог савјетника (сресни санитетски референт) среског начелника у Теслићу, гдје је радио од 16. маја 1933. до 17. децембра 1937. Хонорарно је обављао 1935. два пута мјесечно љекарске прегледе у сеоској амбуланти у Станарима, а од 1934. до 1935. ангажован је на истраживању и лијечењу ендемичног сифилиса на подручју Среза Теслић. Прије тога је од јуна 1932. радио и као љекар у бањи Врућици код Теслића.[1424]

У овој бањи је, на основу традиције и сопственог љекарског искуства, поставио за лијечење сљедеће индикације: "Сва органска и живчана оболења срца и крвних судова: мане, запаљења, проширења, закречења, функционални поремећаји, високи крвни притисак, проширење вена, шуљеви итд. Предохрана или последице од излива крви у органе, од ексудата, едема, улога и других аномалија метаболизма. Недовољне

[1422] AJ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист и Лист личних и службених података др Геце Алковића; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 28. јун 1927, бр. 142, 2; *Исто*, год. XI, 26. новембар 1929, бр. 277, 1; *Исто*, год. XIII, 4. фебруар 1931, бр. 25, 1; *Исто*, 24. фебруар 1931, бр. 42, 1; *Исто*, год. XV, 10. јун 1933, бр. 128, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 152; *Постављења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. XI, 22. јануара 1931, бр. 3.256, 5; *Друштвене вести: Удружење лекара-стажера*, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 16. август 1931, бр. 227, 10; Геза Алковић, *Музеј за хигијену*, у: *Социјално-медицински преглед*, Београд 1931, год. II, бр. 5, 139; Јелена Јовановић Симић, *Музеј за хигијену Централног хигијенског завода и Стална земаљска хигијенска изложба*, у: *800 година српске медицине*, Трећи соколски зборник, Београд 2017, 95, 102.

[1423] *Тежак*, илустровани лист Српског пољопривредног друштва, Београд, год. LVII (57 год), 1. март 1930, бр. 5, 193; *Исто*, год. LVII (57 год), 15. маја 1930, бр. 10, 402; *Хигијенско-просветни течајеви*, у: *Време*, Београд, год. X, 30. децембар 1930, бр. 3.236, 5.

[1424] AJ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист и Лист личних и службених података др Геце Алковића; ИАБ, 492, кут. 18, бр. 733, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Гезу Алковића; АРСБЛ, 9, VI, 15, 40, бр. 4.010/1934; АРСБЛ, 9, VI, 16, 103, бр. 8.884/1935; Исто, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, бр. 35/1935; Исто, 16, 112; *Претерес бановинског буџета у Банском већу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 2; Петар Богуновић, *У бањи Врућици – код Теслића – уређена су преноћишта за чланове Југословенског учитељског удружења Секције Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. март 1933, бр. 82, 10; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 10. јун 1933, бр. 128, 1; *Исто*, год. XIX, 7. октобар 1937, бр. 228, 1; *Исто*, год. XX, 12. јануар 1938, бр. 7, 3; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, Ćirilometodski nakladni zavod u Zagrebu, knj. II, Zagreb [1934], 450; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507; *Унапређења, постављења и премештаји судија, лакара и саобраћајних чиновника*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 17. јул 1937, бр. 5.566, 11; *Премештаји и унапређења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 17. јул 1937, бр. 11.761, 8.

функције јетре, бубрега и других важних жлезда. Све врсте живчаних оболења, па меланхолија и разне промене ћуди; дизменороичне и климактеричне тегобе, старење пре вемена, Базедов и друге неправилности хормона. Опоравак после акутних и тешких оболења, несрећа, тровања, па од малокрвности, оронулости или замореності ма које врсте. Предохрана од рака и од рецидиве рака". Други начини лијечења биле су физикална и дијетална терапија. У бању Врућицу нису примани на лијечење душевно обољели, туберкулозни, заразни, лежећи и непокретни болесници.[1425]

Др Геца Алковић је био активан и у раду Љекарске коморе Врбаске бановине, на чијој је редовној годишњој скупштини 29. априла 1934. биран у њено Дисциплинско вијеће.[1426] Био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међумурја од 1919. до 1940, када је иступио из чланства.[1427]

Своје стручне радове је објављивао у *Социјално-медицинском прегледу*. У његовој књизи *Организација одбране грађанства од напада из ваздуха* штампана су предавања, која је одржао у јануару и фебруару 1934. у Теслићу.[1428]

Указом краљевских намјесника премјештен је 17. децембра 1937. по потреби службе за вишег здравственог савјетника начелника Среза Суботица. Послије годину дана премјештен је по потреби службе 30. децембра 1938. за вишег здравственог савјетника Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Вардарске бановине, гдје је у Скопљу био директор Хигијенског завода од јануара 1939. до априла 1941.[1429]

Обављао је као сресни љекар приватну праксу од 1932. до 1938. Био је, поред љекарске службе, активан задругар и члан бројних хуманих удружења.[1430]

[1425] *Бања Врућица код Теслића (Врбаска бановина)*, 9; L. Nenadović, *нав. дјело*, 258; *Врућица код Теслића најлековитија бања за срчана обољења*, у: *Време*, Београд, год. XX, 1. јун 1940, бр. 6.591, 9; B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, 35–36.

[1426] ХДА, 1.477, кут. 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 23, 35.

[1427] *Liječniči vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. kolovoz 1919, br. 8, 445; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1920. (Po stanju od 31. prosinca 1920)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1921, br. 1, 3; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [1]; *Liječniči vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, veljača 1941, br. 2, 130.

[1428] *Dr Geca Alković: Organizacija odbrane građanstva od napada iz vazduha*, у: *Novi Behar*, List za pouku i zabavu, Sarajevo, god. VIII, 1934–1935, br. 5–7, 117; *Bibliografija Novog Behara* (priredila: Azra Kantardžić), Sarajevo 2007, 294.

[1429] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист и Лист личних и службених података др Геце Алковића; АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 625; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 26. децембар 1937, бр. 5.728, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 12. јануар 1938, бр. 7, 3; *Исто*, год. XXI, 24. јануар 1939, бр. 17, 1.

[1430] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист и Лист личних и службених података др Геце Алковића.

У Краљевини Југославији је одликован Орденом Св. Саве IV реда за ликвидирање "комитске акције" у Македонији, Орденом белог орла IV реда и Орденом југословенске круне V реда за успјехе у стручном раду и Сребреном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије.[1431]

На почетку Другог свјетског рата избјегао је у Београд и радио као виши здравствени савјетник, инспектор и шеф одсјека у Министарству социјалне политике и народног здравља. Затим је као љекар Централног хигијенског завода највише боравио на терену и сузбијао заразне болести и истовремено радио на прихватању и збрињавању босанских а потом и црногорских избјеглица. Посебно се бринуо за побољшавање животних и радних услова радника у рудницима и радилиштима од Бора до Костолца. У прољеће 1942, на основу анонимне пријаве и сумње да је јеврејског поријекла по мајци, исљеђивала га је Специјална полиција Управе града Београда. У извјештају полицијског агента је означен као припадник покрета "Збор" Димитрија Љотића. У љето 1944. отишао је у Рашку на дочек црногорских избјеглица и да на планинама Копаоник, Рудник и Рогозна сузбија разне заразе. Средином новембра те године био је мобилисан на силу у четнички покрет ("Косовски корпус"), али је већ 1. децембра 1944. пребјегао у партизане. Ухапсила га је и потом испитивала ОЗНА, али је као невин пуштен на слободу. Ослобођење земље је дочекао на планини Рогозни у борбама са Нијемцима.[1432]

Послије Другог свјетског рата је добровољно остао на Косову и Метохији и радио на обнови цивилне санитетске службе, посебно епидемиолошке. У Призрену је био до 3. августа 1945. љекар – епидемиолог Здравственог одјељења Обласног народног одбора за Косово и Метохију, затим шеф Епидемиолошког одсјека Здравственог одјељења Обласног народног одбора за Косово и Метохију до 21. септембар 1947, када је постављен за обласног санитетског инспектора Обласног народног одбора за Косово и Метохију. Више пута је молио током 1945. и 1946, Министарство народног здравља Србије да га премјести у Београд, гдје му је живјела супруга др Јелена. Молбу од 7. децембра 1946. је правдао овим ријечима: "Није то бес, већ је то замор до изнемоглости после толико напорног рада овде. Предано и

[1431] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист др Геце Алковића; *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

[1432] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист и Лист личних и службених података др Геце Алковића; ИАБ, Заповедник Полиције безбедности и Службе безбедности (Befehlshaberder der Sicherheitspolizei und Sicherheitsdienst, Bds) (1.177), А–210, Досије др Гедеона Алковића; ДАС, Г–216, досијеа, ф. 2, бр. 28, Персонални досије др Гедеона Алковића.

конструктивно смо радили, пожњели смо успех и сад часно можемо поћи на ново место. Преместите нас док нас није живот и рад на Космету потпуно скрхао. Тада нас неће бити и опет ћете морати попунити наша места". И крајем 1947. је премјештен у Београд, гдје је био до 1. јуна 1951. руководилац у Хигијенском институту НР Србије, а од тада само љекар истог института.[1433]

У Београду је 1947. становао у Палмотићевој улици 18/II.[1434]

У београдском часопису *Хигијена* објавио је 1949. рад *Маларија у области Косова и Метохије*.[1435] Један је од сарадника (коаутор) у уџбенику *Комунална хигијена* (Медицинска књига, Београд–Загреб 1953), који су уредили доц. др Грујица Жарковић и проф. др Сергије Рамзин.[1436]

Др Јелена Савић-Алковић

Др Јелана Савић-Алковић, кћерка Ивана и Живке Савић, рођена је у Убу 22. јануара 1884. Завршила је гимназију 1912. у Београду, а студије медицине 18. јуна 1923. у Паризу. Курс из радиологије обавила је 1923. на Медицинском факултету у Паризу. Имала је од 9. маја 1927. опште право приватне љекарске праксе у Краљевини СХС. Од 3. марта 1932. била је специјалиста за радиологију (рендгенологију). Говорила је француски, руски и талијански језик.[1437]

Удала се за љекара др Василија Благодатног, али се од њега развела. По други пут се удала за љекара др Гедеона (Гецу) Алковића 12. септембра 1926. Нису имали потомака.[1438]

По завршетку студија радила је од 15. новембра 1923. до 1. децембра 1924. на Рендгенолошком одјељењу Главне војне болнице у Београду (Стална војна болница I

[1433] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2, Службенички лист и Лист личних и службених података др Геце Алковића; ДАС, Г–216, досијеа, ф. 2, бр. 28, Персонални досије др Гедеона Алковића.

[1434] *Телефонски именик 1947. Београд, Земун, Панчево и сва остала места у НР Србији (са Косметом)*, Издање Дирекције пошта у Београду, 21.

[1435] Dr Gedeon Alković, *Malarija u oblasti Kosova i Metohije*, у: *Higijena*, časopis za higijenu, mikrobiologiju, epidemiologiju i sanitarnu tehniku, Beograd 1949, god. I, br. 4–6, 177–187; Предраг Јакшић, Срђан Белиј, *Библиографија о природи Косова и Метохије*, Приштина 1995, 30.

[1436] Јелена Т. Јовановић Симић, *Музеализација историје српске медицине*, рукопис докторске дисертације одбрањене 23. септембра 2015. на Универзитету у Београду, 284.

[1437] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2, Лист личних и службених података др Јелене Алковић; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 29, Персонални досије др Јелене Алковић.

[1438] Исто.

армијске области),[1439] затим од 1. априла 1924. до 1. децембра 1925. на Интерној клиници овдашњег Медицинског факултета,[1440] па од 1. децембра 1925. до 15. септембра 1929. као контрактуални (уговорни) љекар рендгенолог Радиолошког одјељења Дома народног здравља у Пећи,[1441] контрактуални љекар од 1. новембра 1929. до 18. априла 1931. у Заводу за испитивање и сузбијање рака при Централном хигијенском заводу у Београду и в. д. шефа новооснованог Завода за радиотерапију у Београду од 18. априла до 1. новембра 1931.[1442]

У Пећи је 1927. била домаћи стипендиста Рокфелерове фондације.[1443]

Као члан југословенске делегације присуствовала је 15. и 16. децембра 1929. Другом чехословачком конгресу за рендгенологију и радиологију у Прагу. На 20. редовном састанку Српског лекарског друштва одржала је 31. маја 1930. предавање на тему "Сарадња практичних лекара са Заводом за рак и о лечењу најчешћих форми рака".[1444]

Досељавањем са супругом у Теслић обављала је од 1. маја 1932. до децембра 1937. као рендгенолог приватну праксу. И она је једно вријеме радила као рендгенолог и у бањи Врућици.[1445] На сједници Управног одбора Љекарске коморе Врбаске бановине 25. јуна 1932. примљена је у чланство ове коморе.[1446]

[1439] На Рендгенолошком одјељењу Сталне војне болница I армијске области у Београду научила је основе радиодијагностике, технике и терапије, изузев гинеколошке рендгенске терапије, а у служби је била "вредна и тежила је усавршавању у струци". ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 29, Персонални досије др Јелене Алковић.

[1440] На Интерној клиници Медицинског факултета у Београду обављала је радиоскопију, радиографију, електротерапију, радиотерапију клиничких и поликлиничких болесника. У свом раду показала се као "теоретски веома спреман и практички веома искусан радиолог. При семинарском раду и научним испитивањима на Клиници показала је много разумевања, живо интересовање за поједине проблеме и опсежно познавање стручне литературе. При клиничком раду била је веома вредна, савесна и тачна". ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 29, Персонални досије др Јелене Алковић.

[1441] Постављена је 13. новембра 1925. за љекара рентдгенолога Дома народног здравља у Пећи, гдје је радила на Радиолошком одјељењу, Антитуберкулозном диспанзеру и Дјечијем диспанзеру. Поднијела је оставку 1. септембра 1929. ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 29, Персонални досије др Јелене Алковић.

[1442] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2, Лист личних и службених података др Јелене Алковић; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 29, Персонални досије др Јелене Алковић; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, фебруар 1929, бр. 1–2, 23; *Исто*, год. III, јул 1927, бр. 4, 146; Д. А., *Када ће почети у Београду лечење рака радиумом?*, у: *Време*, Београд, год. IX, 22. децембар 1929, бр. 2.872, 5.

[1443] *Međunarodni sanitarni poslovi*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 310.

[1444] *Glasnik za staleška i zdravstvena pitanja*, prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, januar 1930, br. 1, 14; Слободан Чикарић, *Завод за рендгенологију*, у: *Рак*, часопис Друштва Србије за борбу против рака, Београд, септембар 2018, бр. 109, 22.

[1445] B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, 35.

[1446] *Записник седнице целокупног одбора од 25. јуна 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, август–септембар 1932, бр. 8–9, 483.

На пленарној сједници управе Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци изабрана је 27. јуна 1933. једногласно за уредског љекара специјалисту за рендгенологију у Бањалуци.[1447] Вршила је у уредској амбуланти у Бањалуци "физикалне и електротерапијске послове".[1448]

Из Теслића се преселила у Скопље, гдје је до априла 1941. обављала приватну праксу.[1449]

За вријеме Другог свјетског рата била је приватни љекар у Београду. У борбама за ослобођење Београда активно је помагала санитет Црвене армије.[1450]

Након ослобођења радила је од 22. децембра 1944. као рендгенолог Амбуланте II рејона у Београду, а од децембра 1945. била је шеф Рендгенолошког одјељења Обласне болнице у Призрену.[1451]

У Београду је 1947. становала са мужем у Палмотићевој улици 18/II.[1452]

Др Јаков Алтарац

Др Јаков (Јакоб) Алтарац, син народног љекара (хећима) и апотекара Калмија (Калми, Калмо)[1453] и Флоре, дјев. Папо-Папић, рођен је у старој јеврејској породици 1900. у Бањалуци. У родном граду је завршио Велику реалну гимназију школске 1918/19. године, медицину студирао у Бечу и Загребу, у којем је дипломирао 1926. Оженио се Бланком, дјев. Атијас, рођеном у Бањалуци 1912.[1454]

Љекарску службу започео је 12. августа 1928. као активни санитетски

[1447] Конкурс за уговорног љекара специјалисте рендгенолога код Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци био је расписан 27. јануара 1933. "Поред рентгенолошке специјалне спреме натјецатељ треба да је упознат цјелокупном физикалном и елктротерапијом". Конкурс је био отворен до 28. фебруара 1933.

[1448] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2, Лист личних и службених података др Јелене Алковић; Г., *Седница Равнатељства Оружног уреда за осигурање радника у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 1. јул 1933, бр. 142, 2.

[1449] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2, Лист личних и службених података др Јелене Алковић.

[1450] Исто.

[1451] Исто.

[1452] ДАС, Г–216, досијеи, ф. 2, бр. 28, Персонални досије др Гедеона Алковића.

[1453] Од краја XVIII вијека постојали су јеврејски хећими у Бањалуци. Љекарску праксу вршио је Исак Папо, звани Папић, који је имао апотеку у главној улици у Бањалуци. Код Исака Папе радио је као помоћник његов зет Калми Алтарац, који је код њега стекао љекарско и апотекараско знање. Послије смрти Исака Папе преузео је његову апотеку. Син Калмија, др Јаков Алтарац, био је школован љекар, али су сељаци и стари муслимани у граду чешће тражили помоћ од оца него од сина, што је овом причињавало велике непријатности код власти. A. Đuričić, S. Elazar, *нав. дјело*, 246–247.

[1454] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.483; J. Romano, *Jevreji*

поручник и војни љекар у Баошићу, у Боки Которској, у којој је остао до 20. новембра 1930, када је поднио оставку.[1455]

Примио га је први бан Врбаске бановине у бановинску службу 31. марта 1931. и именовао га за бановинског љекара Удружене здравствене општине у Доњем Вакуфу, у којем је остао до маја 1941. Ту је имао приручну апотеку и радио за бањалучки Окружни уред за осигурање радника.[1456]

Био је за вријеме Краљевине Југославије активан члан мјесних културних друштава у Доњем Вакуфу: Напретка, Народне узданице, Муслиманског друштва "Скопље" и осталих тамошњих друштава, као нпр. члан Грађевинског одбора за изградњу Муслиманског дома у том мјесту. Код свих грађана Доњег Вакуфа, без обзира на вјеру, уживао је посебне симпатије, јер је његово морално владање увијек било "исправно и безпријекорно, а према сваком концилијантно... Политички се није истицао, али је као чиновник гласао за владине кандидате".[1457] На изборима за Народну скупштину Краљевине Југославије 11. децембра 1938. био је предсједник бирачког одбора на гласачком мјесту Бабино Село у општини Доњи Вакуф.[1458]

Послије успоставе Независне Државе Храватске, одлуком стожерника и повјереника за бившу Врбаску бановину отпуштен је из државне службе 29. маја 1941, али је ова одлука већ 4. јуна 1941. опозвана, прије извршења, "ради сузбијања појављеног пјегавца", те је остао у истој служби.[1459]

На приједлог Хигијенског завода у Бањалуци, Министарство здравства НДХ одобрило је 1. јула 1941. да се "проведу посебна епидемиолошка испитивања ендемијског пјегавца у селу Прусац" код Доњег Вакуфа. Како је ово село било легло и ендемског сифилиса, Завод за сузбијање ендемског сифилиса предложио је 23.

Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata, 95, 319; Jakov Danon, Verica M. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, Banja Luka 2007, 164; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, Banja Luka 2010, 153; Anisa Hasanhodžić, Rifet Rustemović, *Tragovima naših komšija: Jevreji u Bosni i Hercegovini i holokaust*, Sarajevo 2015, 49.

[1455] ХДА, 890, кут. 3, Персонални списи др Јакова Алтарца; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 23.

[1456] ХДА, 890, кут. 3, Персонални списи др Јакова Алтарца; АРСБЛ, 9, VI, 16, 77, бр. 3.777/1934; Исто, 14, 16, бр. 1/1937; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.483; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 12. новембар 1937, бр. 1.355, 3.

[1457] ХДА, 890, кут. 3, Персонални списи др Јакова Алтарца.

[1458] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 22.

[1459] ХДА, 890, кут. 3, Персонални списи др Јакова Алтарца.

августа 1941. да се ипитивања ендемског пјегавца споје са испитивањем ендемског сифилиса и да се овај посао повјери др Јакову Алтарацу.[1460]

Одлуком министра здравства НДХ од 15. септембра 1941. упућен је на рад у Завод за сузбијање ендемијског сифилиса у Бањалуци.[1461]

У јесен и зиму 1941/1942. био је привремено додијељен Дому народног здравља у Јајцу, гдје је водио Привремену кужну болницу и гдје је у фебруару 1942. оболио од пјегавца, због чега је два мјесеца био на лијечењу.[1462]

По повратку са боловања радио је као општински љекар Удружене здравствене општине у Доњем Вакуфу. Наредбом Министарства здравства НДХ од 10. јула 1942, а "у сврху појачања рада... на сузбијању заразних болести, на првом мјесту пјегавог тифуса", поново је додијељен Дому народног здравља у Јајцу.[1463]

Заједно са супругом прешао је 22. августа 1942. са јеврејске на муслиманску вјеру и промијенио име у Јакуб.[1464]

У НОВ је ступио у јулу 1943, гдје је био на дужностима управника амбуланте 10. крајишке бригаде, референта Санитета Војног подручја Мркоњић, шефа одјељења Болнице 2. пролетерске дивизије, љекар Болнице бр. 43 у Италији и управника Болнице Војног подручја Дубровник. Из рата је изашао у чину мајора.[1465]

Послије Другог свјетског рата живио је у Сарајеву, а од 1959. у Доњем Вакуфу.[1466]

Био је члан Збора лијечника Хрватске од 1958.[1467]

Др Нисим Алхалел

Санитетски официр др Нисим Алхалел, син рабина Мешулана, рођен је у

[1460] Исто.
[1461] Исто.
[1462] Исто.
[1463] Исто.
[1464] Исто.
[1465] J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 95, 319; J. Romano, *Zbrinjavanje ranjenika i bolesnika NOV i POJ u savezničkim vojnim bolnicama u Italiji, na Malti i Bliskom istoku*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, prva knjiga, Beograd 1989, 223; I. Kralj, *Nastanak i razvoj sanitetske službe u Narodnooslobodilačkom ratu u Hrvatskoj*, 320, 418.
[1466] J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 164; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 153.
[1467] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXX, svibanj–lipanj 1958, br. 5–6, 427.

Лесковцу 31. марта 1901. Завршио је гимназију у родном мјесту, а студије медицине у Београду 27. марта 1927. Говорио је шпански (сефардски) језик.[1468]

Војску је служио 1927. у Моравској болничарској чети. Посједовао је од 30. јануара 1928. у Краљевини СХС опште право вршења приватне љекарске праксе.[1469]

Као приватни љекар, указом од 28. јуна 1928, произведен је у активног санитетског поручника. Унапријеђен је у чин санитетског капетана II класе 17. децембра 1932, санитетског капетана I класе 31. децембра 1935. и санитетског мајора 6. септембра 1939.[1470]

Активну војну службу обављао је као љекар 9. пјешадијског пука у Пожаревцу од 7. јула 1928. до 6. фебруара 1931. Потом је био од 6. фебруара 1931. до 27. марта 1935. љекар 33. пјешадијског пука у Бањалуци и од 27. марта 1935. до 11. децембра 1936. секундарни љекар Унутрашњег одјељења Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци.[1471]

На годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 8. маја 1932. биран у Надзорни одбор ове коморе.[1472]

Указом краљевских намјесника постављен је 11. децембра 1936. за в. д. управника Привремене војне болнице у Оточцу.[1473]

Одликован је 6. септембра 1940. Орденом југословенске круне V реда.[1474]

[1468] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Нисима Алхалела; ДАС, МФБ (Г–203), ф. 1, бр. 65; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 40, Персонални досије др Нисима Алхалела; Snežana Veljković, *Hronika Medicinskog fakulteta u Beogradu (1920–2010). Istorijat, ljudi i događaji 1863–1920–2010*, Beograd 2010, 811.

[1469] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Нисима Алхалела; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 40, Персонални досије др Нисима Алхалела.

[1470] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Нисима Алхалела; *Службени војни лист*, Београд, год. 47, 11. фебруар 1928, бр. 7, 225–226; *Исто*, год. 51, 1. јануар 1932, бр. 1, 63–64; *Исто*, год. 58, 3. април 1939, бр. 9, 477–478; *Исто*, год. 58, 6. септембар 1939, бр. 28, 1.557–1.558; *Унапређења, постављења и пензионисања у војсци*, у: *Време*, Београд, год. XVI, 2. јануар 1936, бр. 5.021, 6; *Велики војни указ: Одликовања и унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXV, 13. август 1939, бр. 12.488, 5.

[1471] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Нисима Алхалела; *Службени војни лист*, Београд, год. 47, 12. јул 1928, бр. 31, 1.317–1.318; *Исто*, год. 50, 7. фебруар 1931, бр. 6, 205–206; *Исто*, год. 54, 29. март 1935, бр. 13, 505–506; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328.

[1472] ХДА, 1.477, кут. 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 22, 23, 35.

[1473] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Нисима Алхалела; *Службени војни лист*, Београд, год. 55, 14. децембар 1936, бр. 43, 2.555–2.556; *Велики војни указ*, у: *Правда*, Београд, год. XXXII, 15. децембар 1936, бр. 11.547, 9.

[1474] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Нисима Алхалела; *Службени војни лист*, Београд, год. 59, 6. септембар 1940, бр. 34, 2.195–2.196.

Био је ожењен Паулом, кћерком трговца Гершоле и Грете Букиш из Ниша, са којом је стекао синове Мешулана 15. августа 1929. и Гершолу 31. јануара 1931.[1475]

Убили су га у мају 1941. бугарски фашисти у Лесковцу.[1476]

Др Вид Антица

Др Вид Антица, син Луке, рођен је на Ластову у Далмацији 7. јуна 1889. Завршио је гимназију у Дубровнику, а студије медицине у Прагу 31. јануара 1914. Говорио је чешки, њемачки, талијански и енглески језик.[1477]

Оженио се Барбаром, дјев. Хадачек, и са њом имао три кћери, Анку рођену 25. октобра 1914, Неду (Нађељку) 8. септембра 1918. и Марију 2. октобра 1925.[1478]

По завршетку студија обавио је тромјесечну праксу на Клиници за гинекологију и рађање у Прагу. Службу општинског љекара обављао је у Ластову и Блату од 1. априла до 10. новембра 1914.[1479]

У Првом свјетском рату, као резервни санитетски поручник аустроугарске војске, био је у Мостару ангажован на Хируршком одјељењу Посадне болнице и хируршким и интерним одјељењима у Клуж-Напотки (Kolozsvar) и Сегешвару (Segesvar) у Трансилванији и Удинама до 30. новембра 1918. Одликован је два пута у 1917. Превишњим похвалним признањем са мачевима.[1480]

Указом од 28. маја 1925. примљен у Војску Краљевине СХС у чину резервног санитетског поручника.[1481]

Послије демобилизације био је сресни љекар у Вишеграду од 18. марта 1919. до 2. септембра 1924, Дервенти од 2. септембра 1924. до 8. август 1926, Цетињу од 8. августа 1926. до 13. августа 1929, опет Дервенти од 13. августа 1929. до 20. јула 1935,

---

[1475] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 20.

[1476] J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, у: *Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja*, Beograd 1973, br. 2, 149.

[1477] ХДА, 890, Персонални списи др Вида Антице; АЈ, 39, Персоналије, ф. 3, Лист личних и службених података др Вида Антице; ВА, Картон личних и службених података официра др Вида Антице; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 58; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388.

[1478] ХДА, 890, Персонални списи др Вида Антице; АЈ, 39, Персоналије, ф. 3, Лист личних и службених података др Вида Антице.

[1479] ХДА, 890, Персонални списи др Вида Антице.

[1480] АЈ, 39, Персоналије, ф. 3, Лист личних и службених података др Вида Антице; ВА, Картон личних и службених података официра др Вида Антице; ХДА, 890, Персонални списи др Вида Антице; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 39, 15. lipanj 1917, br. 6, 255; *Исто*, 15. studeni 1917, br. 11, 398.

[1481] *Службени војни лист*, Београд, год. 44, 30. мај 1925, бр. 25, 869–870.

Требињу од 20. јула 1935. до 14. јануара 1937, па поново у Дервенти од 14. јануара до 30. априла 1937. и Дубровнику од 30. априла 1937. године.[1482]

Био је, поред редовне љекарске службе, управник бановинских болница у Вишеграду, Дервенти и Требињу и в. д. шефа Рендгенолошког одјељења Државне болнице у Цетињу. Ту је, као сресни љекар, хонорарно радио за дубровачки Окружни уред за осигурање радника.[1483]

За вријеме другог боравка у Дервенти обављао је 1935. мјесечне љекарске прегледе у сеоским амбулантама у Подновљу и Которском.[1484]

Био је од 1921. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међумурја[1485] и Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. јануара 1930. до 29. новембра 1935.[1486] У Љекарској комори Врбаске бановине обављао је многе значајне функције. На оснивачкој скупштини изабран је 15. децембра 1929. у Управни одбор, а на годишњој скупштини 15. марта 1931. у коморски Дисциплински суд ове коморе.[1487]

[1482] АРСБЛ, 9, VI, 16, 49, бр. 8.368/1932; ХДА, 890, Персонални списи др Вида Антице; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 58; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 1. април 1919, бр. 26, 2; *Исто*, год. VI, 17. октобар 1924, бр. 238, 1; *Исто*, 17. новембар 1924, бр. 264, 1; *Исто*, год. VIII, 25. август 1926, бр. 191, 1; *Исто*, год. XI, 31. август 1929, бр. 203, 1; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 4. фебруар 1931, бр. 25, 1; *Исто*, год. XVI, 2. март 1934, бр. 50, 1; *Исто*, год. XVII, 19. април 1935, бр. 93, 4; *Исто*, 7. јун 1935, бр. 130, 1; *Исто*, 12. јун 1935, бр. 134, 1; *Исто*, 15. август 1935, бр. 188, 1; *Исто*, год. XIX, 30. јануар 1937, бр. 21, 1; *Исто*, 13. фебруар 1937, бр. 33, 1; *Исто*, 7. јун 1937, бр. 126, 1; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 154; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije* (sastavio Viktor Manakin, glavni urednik Almanaha Kraljevine Jugoslavije, uz saradnju Luke Jankovića iz Banje Luke), Kraljevska banska uprava u Banjoj Luci, Banja Luka 1931, 18; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 448; *Унапређени лекари*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 16. јануар 1937, бр. 5.389, 11.

[1483] ХДА, 890, Персонални списи др Вида Антице; АЈ, 39, Персоналије, ф. 3, Лист личних и службених података др Вида Антице; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, септембра 1927, бр. 5, 192; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 319; P. Ćosić, *нав. дјело*, 12.

[1484] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; P. Ćosić, *нав. дјело*, 12–13.

[1485] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, oktobar 1921, br. 10, 277; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [1].

[1486] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Исто*, год. XVII, 12. децембар 1935, бр. 289, 2; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282.

[1487] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске*

Др Вид Антица је био политички активан, па је у Дервенти постао предсједник Среског одбора ЈРСД. Кандидовао се на изборима за Народну скупштину Краљевине Југославије 5. маја 1935. на листи Богољуба Јевтића за народног посланика за Срез Дервенту, али није изабран. Због учешћа на изборима био је пензионисан 19. априла 1935, али је указом од 18. маја 1935. поново постављен за здравственог савјетника начелника Среза Дервента.[1488]

У Војсци Краљевине Југославије од 11. децембра 1936. имао је чин резервног санитетског капетана I класе.[1489]

За вријеме Другог свјетског рата био је до 1. новембра 1944. сресни љекар у Дубровнику и општински љекар у Жупи Дубровачкој.[1490]

Послије ослобођења је пензионисан и живио је у Сребреном, код Дубровника, али је рјешењем Министарства народног здравља у Загребу од 1. октобра 1948. повучен из пензије и постављен за љекара Котарског народног одбора на Корчули, пошто је према љекарском налазу био способан за амбулантску и лакшу теренску службу. Премјештен је 26. јуна 1950. за љекара Народног одбора Котара Дубровник. Од 1. јануара 1951. радио је и у котарској амбуланти у Млинима.[1491]

Др Милош Араницки

Др Милош Араницки, син старопазовачког протојереја Симеуна и Катарине, дјев. Вуковић, рођен је у Старој Пазови 27. маја 1900. Завршио је гимназију у Сремским Карловцима 1918, а студирао медицину у Прагу од 1919. до 1921. и Бечу од 1922. до 1925, у којем је тада дипломирао.[1492] Говорио је њемачки и чешки, а

бановине, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 21, 36.

[1488] ХДА, 890, Персонални списи др Вида Антице; *Збор Ј. р. с. д. у Дервенти*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 27. јун 1933, бр. 10.287, 13; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 19. април 1935, бр. 93, 4; *Исто*, 7. јун 1935, бр. 130, 1; *Исто*, 12. јун 1935, бр. 134, 1; *Кандидати за народне посланике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 21, 22. и 23. април 1935, бр. 687, 3.

[1489] Указом од 11. децембра 1936. унапријеђен је у чин резервног санитетског капетана I класе са рангом од 17. децембра 1927. ВА, Картон личних и службених података официра др Вида Антице; *Службени војни лист*, Београд, год. 55, 14. децембар 1936, бр. 43, 2523–2524.

[1490] АЈ, 39, Персоналије, ф. 3, Лист личних и службених података др Вида Антице; *Sestrinski vjesnik*, Zagreb, god. I, srpanj–kolovoz 1942, br. 7–8, 32.

[1491] ХДА, 890, Персонални списи др Вида Антице.

[1492] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, Beograd 1957, 25; *Српски биографски речник*, 1, А–Б, Нови Сад 2005, 251 (Т. Пивнички-Дринић).

служио се и руским језиком. Специјализовао је епидемиологију у Загребу и радио као универзитетски професор.

Био је ожењен Даницом, кћерком историчара др Васе Глушца из Бањалуке.[1493]

На студијама у Бечу постао је 1922. члан Клуба студената марксиста.[1494] Из Беча је донио забрањени материјал Моши Пијади у Београд. У Загребу је ухапшен 23. фебруара 1930. због илегалног рада, али је пуштен због недостатка доказа.[1495]

На специјализацији и пракси у Хигијенском заводу у Загребу је био од 1927. до 1929. Као стипендиста Рокфелерове фондације наставио је специјализацију из малариологије на Институту за тропске болести у Хамбургу, а из социјалне хигијене на Социјал-хигијенској академији (Институт за социјалну медицину) у Берлину. Изучавао је теренски сузбијање маларије у Шпанији и Италији.[1496]

Извјесно вријеме је у Новом Саду радио у Пастеровом институту на производњи вакцине против бјеснила, а затим и на Бактериолошко-епидемиолошком одјељењу Хигијенског завода.[1497]

Послије премјештања у Бихаћ био је активан у радничком покрету. Због овог учешћа у илегалном партијском раду ухапшен је и затваран у злогласну Бихаћку кулу.[1498]

Послије краћег рада у Дому народног здравља у Бихаћу, премјештен је по потреби службе у јануару 1930. за љекара Хигијенског завода у Загребу, а затим за

[1493] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 21; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 47.

[1494] Клуб студената марксиста основан је у октобру 1919. у Бечу. У почетку је дјеловао под називом Клуб југословенских студената социјалиста. Главни задатак Клуба студената марксиста Југославије био је изучавање и ширење комунистичке идеологије, штампање разног политичког материјала и убацивање марксистичке штампе и летака у Југославију. Непосредно по оснивању, Клубу су се придружили студенти Милош Араницки из Старе Пазове, Мони Леви из Дервенте, Мустафа Мујбеговић из Тузле, Младен Стојановић из Приједора и др. Клуб је био активан до 1926, када се угасио јер је већина студената чланова завршила студије и вратила се у Југославију а Беч престао да буде главна организациона и техничка база југословенске комунистичке емиграције. Moni Levi, *Iz revolucionarnog studentskog pokreta u Beči*, у: *Prilozi*, Sarajevo 1970, god. VI, br. 6, 224; Др Јулка Мештеровић, *Кратак осврт на делатност лекара и студената медицине револуционара Србије 1919–1941*, у: *Споменица Српског лекарског друштва 1872–1972*, Београд 1972, 235–236.

[1495] Ivica Makor, *KPJ poslije zavođenja diktature*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, knj. 1, Institut za istoriju u Banjaluci, Banjaluka april 1981, 222, 405; *Ko je ko u Jugosalviji*, Beograd 1957, 25.

[1496] *Međunarodni sanitarni poslovi*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 310; *Српски биографски речник*, 1, А–Б, 251 (Т. Пивнички-Дринић).

[1497] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 48.

[1498] АРСБЛ, ЗМГРПНОБ, 209, М6, VII/212, ing. Milivoj Kecmanović, *Moje druženje sa dr Milošem Aranickim*, Banja Luka, 15. oktobar 1975, 2.

приправника у Хигијенски завод у Бањалуци. Овдје је унапријеђен 19. новембра 1930. у звање пристава.[1499] Хонорарно је предавао хигијену у Бањалучкој гимназији.[1500]

На годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине изабран је 8. маја 1932. за њеног благајника.[1501]

У Бањалуци се дружио са др Васом Бутозаном, инж. Славишом Вајнером Чичом, Асимом Алихоџићем, др Михајлом Вујичићем и инж. Миливојем Кецмановићем.[1502]

Из Бањалуке је премјештен по потреби службе 17. јуна 1932. у Хигијенски завод у Новом Саду, гдје је радио као пристав. У вишег пристава унапријеђен је 5. јуна 1934.[1503]

Из државне службе у Хигијенском заводу у Новом Саду отпуштен је због рада у комунистичком покрету 16. фебруара 1935. и суђен пред Судом за заштиту државе (1935). Ослобођен је усљед недостатка доказа и указом поново постављен 24. августа 1935. за вишег пристава Хигијенског завода у Новом Саду. Ту је поднио оставку на државну службу у септембру 1937. и професионални рад наставио у приватној бактериолошкој лабораторији код др Петра Шварца у Новом Саду.[1504]

У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског потпоручника до 19. марта 1935, када је разријешен службе резервног официра.[1505]

По избијању Другог свјетског рата прешао је у Београд и радио на сузбијању пјегавца, маларије и других заразних обољења по Србији. Био је једно вријеме у концентрационом логору, али су "његови пријатељи и познаници издејствовали да

[1499] *Постављење лекара*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 27. јануар 1930, бр. 24, 2; *Постављења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. X, 27. јануар 1930, бр. 2.905, 3; *Постављање лекара*, у: *Време*, Београд, год. X, 11. мај 1930, бр. 3.005, 5; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 8. децембар 1930, бр. 282, 2; Ruža Oljača, *Komunisti su politički djelovali svuda gdje su se nalazili*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, knj. 2, Institut za istoriju u Banjaluci, Banjaluka april 1985, 74.

[1500] AJ, 66, 661, 1.122.

[1501] ХДА, 1.477, кут. 3; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 37.

[1502] АРСБЛ, 209, М6, VII/212, Ing. Milivoj Kecmanović, *Moje druženje sa dr Milošem Aranickim*, Banja Luka, 15. oktobar 1975, 2.

[1503] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 48.

[1504] АРСБЛ, 207, 552; *Извјештај Гимназије у Бањалуци*, Бањалука 1932; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 20. јул 1932, бр. 164, 1; *Исто*, год. XVI, 18. јун 1934, бр. 137, 1; *Исто*, год. XVII, 23. март 1935, бр. 70, 1; *Исто*, 11. септембар 1935, бр. 210, 1; *Исто*, год. XIX, 30. септембар 1937, бр. 222, 1; *Министарски декрети*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 28. јул 1932, бр. 30, 1; Миодраг Вл. Јовановић, *Шематички алманах града Новог Сада*, Нови Сад 1936, 156; *Српски биографски речник*, 1, А–Б, 251 (Т. Пивнички-Дринић).

[1505] *Службени војни лист*, Београд, год. 45, 18. септембар 1926, бр. 39, 1.687–1.688; *Исто*, год. 54, 22. март 1935, бр. 12, 447–448.

буде пуштен". Од 1944. налазио се у партизанима. Крај рата дочекао је у чину потпуковника и главног епидемиолога III армије.[1506]

Послије рата прешао је на Медицински факултет у Сарајеву и 1957. хабилитирао на тему *О утицају антирабичне вакцинације на трајање инкубације код вакцинисаних, умрлих од беснила*. Прошао је све изборне фазе, од доцента, ванредног и до редовног професора на предметима хигијена, социјална медицина и епидемиологија. Руководио је институтима и катедрама за хигијену, социјалну медицину и епидемиологију Медицинског факултета, а ту је једно вријеме обављао функцију директора Централног хигијенског завода.[1507]

У 1963. прешао је у Нови Сад, гдје је постао шефа Катедре за епидемиологију овдашњег медицинског факултета и њом је руководио до 1969. године. У међувремену је 1964. и 1965. био декан овдашњег медицинског факултета и истовремено, од 1963. до 1965, директор Завода за здравствену заштиту Војводине и директор Епидемиолошког института у Новом Саду. Пензионисан је 1965. године.[1508]

Његово научно и стручно интересовање били су бјеснило, пјегавац, повратни тифус и нефропатија. Објавио је око 30 радова у домаћим и страним медицинским часописима. Са др Бошком Живковићем објавио је 1947. у Сарајеву књигу *Пегавац и рекуренс у Босни и Херцеговини (Рад Државне савезне акције за сузбијање пегавца и рекуренса у НР БиХ)*, а 1961. самостално књигу *Обавезне вакцинације (упутство за здравствене раднике)*. Осим тога био је раније члан Комитета за заштиту здравља Југославије, Савјета за здравље Босне и Херцеговине, почасни члан Секције за епидемиологију Српског лекарског друштва и уредник часописа *Медицински архив* (1961–1963). Одликован је Орденом заслуга за народ III реда, Орденом заслуга за народ са сребрном звијездом и Орденом рада II реда.[1509]

[1506] АРСБЛ, 209, М6, VII/212, M. Kecmanović, *Moje druženje sa dr Milošem Aranickim*, 1; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 25; *Српски биографски речник*, 1, А–Б, 251 (Т. Пивнички-Дринић); Alfred Nik (Nick), *Sanitetska služba 3. armije Jugoslovenske armije*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, prva knjiga, Beograd 1989, 291; Stanislav Piščević, *Razvoj i rad Sanitetske službe NOV i PO Srbije 1941–1945*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, treća knjiga, Beograd 1989, 263; Borivoj Vračarić, *Preventivnomedicinska zaštita u Narodnooslobodilačkom ratu*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, četvrta knjiga, Beograd 1989, 213.

[1507] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, Beograd MCMLXVIII, 37; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 49.

[1508] АРСБЛ, 209, М6, VII/212, M. Kecmanović, *Moje druženje sa dr Milošem Aranickim*, 1; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, Sarajevo 2006, 5–6; *Српски биографски речник*, 1, А–Б, 251–252 (Т. Пивнички-Дринић).

[1509] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 25; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 37; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 5–6; I. Mašić, *60 godina časopisa "Medicinski arhiv"*, Sarajevo 1996, 10.

У вези са радом и односом др Милоша Араницког са сарадницима и околином, његов колега инж. Миливој Кецмановић је изјавио: "По карактерним особинама Милош је био изванредан човјек, човјек о коме се може говорити само у суперлативима. Красе га особине једне ванредне скромности, примјерене тактичности у свим поступцима, предусретљивости према свакоме и спремности да на сваком кораку човјеку помогне, љубазности у опхођењу, вјеровање у људе, другарство..."[1510]

Умро је 25. новембра 1994. у Новом Саду.[1511]

Др Арсен М. Арафелов

Др Арсен М. Арафелов рођен је у Шуши, у Карабаху у Русији, 17. октобра 1887. Завршио је 1914. студије медицине и био за вријеме Првог свјетског рата и грађанског рата у Русији љекар у оружаним снагама југа Русије и љекар болничког брода "Царевић Георгиј", на којем је евакуисан са Крима у Бизерту.[1512]

Оженио се Ермимјом и са њом стекао сина Константина. У држављанство Краљевине Југославије примљен је 18. децембра 1930, а заклетву новој отаџбини положио је 13. фебруара 1931. Са другом супругом Маријом, дјев. Аврамова, стекао је сина Владимира (Горња Толиса, 20. мај – 7. септембар 1940).[1513]

У Краљевини Југославији био је 1933. љекар хирург у Банатском Брестовцу, бановински љекар Удружене здравствене општине у Бужиму, Срез Босанска Крупа до 15. децембра 1937, када је премјештен за љекара Удружене здравствене општине у Доњем Скугрићу, а одатле у Толису 1940. Спомиње се у попису љекара Среза Градачац од 17. јануара 1941. као бановински љекар у Толиси, одакле је као љекар Удружене здравствене општине отпуштен 15. јула 1941.[1514]

[1510] АРСБЛ, 209, М6, VII/212, M. Kecmanović, *Moje druženje sa dr Milošem Aranickim*, 1–2.

[1511] I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 5–6. Као датум смрти др Милоша Араницког спомиње се и 25. новембар 1996. године. *Српски биографски речник*, 1, А–Б, 251.

[1512] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 407; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, Бањалука 2018, 231.

[1513] ХДА, 890, кут. 7, Персонални списи др Арсена Арафелова; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 12. јул 1932, бр. 157, 2.

[1514] ХДА, 890, кут. 7, Персонални списи др Арсена Арафелова; ХДА, 1.477, кут. 31, Среско начелство у Градачцу – Лијечничка комора у Загребу, Градачац, 17. јануара 1941, бр. 454/41; АРСБЛ, 9, VI, 3, 35, бр. 185/1937; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 407; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 486; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god.

Др Олга Аристархова

Др Олга Алексејевна (Ольга Алексеевна) Аристархова завршила је 1911. Женски медицински институт у Санкт Петрбургу код проф. Д. К. Заболотног. Била је од 1909. до 1910. бактериолог и сарадник Градске лабораторије Петропавловске болнице у Санкт Петербургу, а 1912. учествовала је у експедицији проф. Д. К. Заболотног на изучавању епидемије куге на југоистоку Русије.[1515]

За вријеме Првог свјетског рата била је од 1915. до 1917. старији љекар војно-санитетског воза Земаљског савеза за транспорт инфицираних војника са Западног фронта. По налогу проф. Д. К. Заболотног, основала је и лабораторију за опслуживање болница Сјеверног фронта у Јурјеву. Радила је од 1917. до 1919. као сарадник Централног бактериолошког института у Москви.[1516]

У љето 1919. избјегла је у Украјину, а затим на Крим. У Јалти је формирала бактериолошку лабораторију за опслуживање војних болница.[1517]

У јесен 1920. евакуисана је у Краљевину СХС. Као бактериолог радила је 1921. у Државном бактерилошком институту у Загребу и од 1922. до 1925. као шеф Бактериолошке станице у Суботици. Одатле је крајем 1925. премјештена у Бањалуку, гдје је од 12. децембра 1925. обављала дужност шефа Сталне бактериолошке станице. У Бањалуци је њена мјесечна плата износила 4.500 динара, у коју је улазило 3.000 динара мјесечног хонорара и 1.500 динара епидемијског додатка. Али већ у фебруару 1926. је тешко обољела, па Станица није вршила прегледе од 2. фебруара до 15. јула 1926, осим што је сестра помоћница вршила микроскопске прегледе на маларију. Сложенији прегледи вршени су у Епидемиолошком заводу у Загребу и Сталној бактериолошкој станици у Тузли.[1518]

LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 416; Стеван Литвињенко, *Руски лекари у Србији и Црној Гори*, Београд 2007, 109; З. Мачкић, *нав. дјело*, 231.

[1515] М. Ю. Сорокина, *Российское научное зарубежъе. Материалы для биобиблиографического словаря*, Медицинские науки, XIX – первая половина XX в., Пилотный выпуск 1, Дом русского зарубежъя им. Александра Солженицына, Москва 2010, 22.

[1516] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 50; Зоран Мачкич, Виктор Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, Москва 2018, 12.

[1517] М. Ю. Сорокина, *Российское научное зарубежъе. Материалы для биобиблиографического словаря*, 22.

[1518] У Бањалуку је стигла 10. децембра 1925. АБиХ, ИМНЗ, бр. 18.579/1925, 20.027/1925 и 836/27; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 12, 50–51.

Послије одласка из Бањалуке радила је од 1926. до 1929. као бактериолог у Бургасу, у Бугарској. Кад је 1929. одбила да прими бугарско држављанство отпуштена је без права на рад у државној служби. По повратку у Краљевину Југославију радила је, од 8. фебруара 1936. до 11. априла 1937, као бактериолог у Поликлиници Руског Црвеног крста у Београду.[1519]

Објавила је радове *Ендемија куге у Чернојарску у Астрахањској губернији* (*Архив биолошких наука*, септембар–октобар 1914) и *Ендемска жаришта куге у југоисточној Русији* (*Les foyer endemiques de la pest en Sud-orient de la Russie*, у: *Bulletin de la Societe de la Pathologie Exotique*, Париз 1925).[1520]

Др Фрањо Арнаутовић

Др Фрањо (Фадил) Арнаутовић, син трговца Сулејмана и Зухре, дјев. Хусеинагић, рођен је у Тузли 2. јануара 1896. Похађао је гимназије у Тузли и Сарајеву, у којем је матурирао 7. фебруара 1919. Студије медицине завршио је у Бечу 11. марта 1924, а диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 29. априла 1925. Говорио је њемачки језик.[1521]

У Сарајеву се крстио 8. октобра 1925. у римокатоличкој цркви и име Фадил промијенио у Фрањо. Истог дана оженио се Маријом, кћерком судског надсавјетника Амброза и Јулијане Суран, рођеном у Сарајеву[1522] 22. септембра 1907, са којом је у Билећи стекао кћерку Јулијану 4. марта 1927.[1523]

У аустроугарској војсци за вријеме Првог свјетског рата био је у 3. пјешадијском пуку у Будимпешти од 9. јуна 1915. до 1. децембра 1918. Крајем 1915. положио је испит за резервног пјешадијског официра. Унапријеђен је 1. децембра 1937. у резервног санитетског потпоручника са рангом 17. децембра 1924.[1524]

Волонтирао је од 1. априла до 17. јуна 1924. и радио као привремени секундарни љекар на одслужењу стажа од 18. јуна 1924. до 1. октобра 1925. у

[1519] М. Ю. Сорокина, *нав. дјело*, 22; С. Литвињенко, *Руски лекари у Србији и Црној Гори*, 110.

[1520] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 115.

[1521] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Фрање Арнаутовића; ХДА, 890, кут. 7, Персонални списи др Фрање Арнаутовића.

[1522] Као мјесто рођења наводи се и Мостар.

[1523] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Фрање Арнаутовића; ХДА, 890, кут. 7, Персонални списи др Фрање Арнаутовића.

[1524] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Фрање Арнаутовића; *Службени војни лист*, Београд, год. 56, 1. децембар 1937, бр. 37, 1.535–1.536.

Државној болници у Сарајеву. Потом је био сремски љекар у Босанском Броду од 6. октобра до 3. новембра 1925,[1525] сремски љекар и в. д. управника Сремске болнице у Билећи од 5. новембра 1925. до 31. маја 1927,[1526] приватни љекар у Сарајеву од 1. јула до 14. септембра 1927, хонорарни (контрактуални) општински љекар у Јалжабету од 15. септембра 1927. до 31. јануара 1928, љекар Удружене здравствене општине Јалжабет–Бартоловец од 1. фебруара 1928. до 20. марта 1933, Удружене здравствене општине у Хрватској Дубици од 22. марта 1933. до 2. јуна 1937, Удружене здравствене општине у Лудбрегу од 3. јуна 1937. до 25. јула 1941, сремски љекар у Лудбрегу од 1. августа 1941. до фебруара 1943. и Иванецу од фебруара 1943.[1527]

Као активног сарадника НОП-а од 1942. усташе су га у Иванецу објесиле 9. децембра 1944. као таоца.[1528] Сахрањен је на гробљу Мирогој у Загребу 14. августа 1959. Супруга Марија је умрла 2. марта 1992.[1529]

Др Михајло Архангелски

Др Михајло Фјодорович Архангелски (Михаил Федорович Архангельский), син свештеника Фјодора Михаиловича (Теодор, Федор Михайлович) и Александре Алексеевне, рођен је у Жерновецу у Орловској области у Русији 9. августа 1893.[1530]

[1525] Рјешењем министра народног здравља од 25. септембра 1925. постављен је за љекара Среза дервентскога са сједиштем у Босанском Броду. Рјешењем истог министра од 5. октобра 1925. премјештен је за сремског љекара у Билећу. ХДА, 890, кут. 7, Персонални списи др Фрање Арнаутовића.

[1526] За вријеме службовања у Билећи био је од 1. октобра 1926. до 30. јуна 1927. хонорарни трупни љекар и наставник хигијене у II пјешадијској подофицирској школи. ХДА, 890, кут. 8, Персонални списи др Фрање Арнаутовића.

[1527] ХДА, 890, кут. 7 и 8, Персонални списи др Фрање Арнаутовића; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 147; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 422; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 409.

[1528] О његовом убиству Оружничка постаја Иванец извијестила је да је "дне 9. просинца 1944. извршена казна вјешањем над окривљеним Др. Фрањом Арнаутовићем лијечником, Миланом Гобец трговцем, Отокаром Храздира равнатељем рудника, Павлом Гомаз, мјерником и Јосипом Новак рударским радником у мјесту Иванец, а као одмазду за чин који се је догодио 5. просинца 1944. у Плитвицама код села Видовца, обћине Видовац, котара Враждина, гдје је по партизанима био разорен мост и бункер, на жељезничкој прузи Вараждин–Иванец. Вјешање над именованим извршено је јер су именовани редарствено утврђени као комунисти". Kotarska oblast u Ivancu – Velikoj župi Zagorje, Ivanec, 11. prosinca 1944, br. Taj. 292–1944. ХДА, 890, кут. 7, Персонални списи др Фрање Арнаутовића; Š. Novosel, *Liječnici iz Hrvatske u Narodno-oslobodilačkoj borbi*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXIII, kolovoz–rujan 1951, br. 8–9, 162; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 370.

[1529] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 1. 9. 2021.

[1530] Као датум рођења смомиње се и 9. јул 1893. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 12. јул 1932, бр. 157, 2.

Брат Владимир му је рођен 10. јула 1891.[1531] Завршио је осам разреда гимназије у Орелу[1532] 1913, а студије медицине у Ростову на Дону 20. фебруара 1920. Стажирао је за вријеме студија. Диплому је нострификовао у Београду 9. јуна 1928.[1533]

Оженио се 17. новембра 1936. домаћицом Тамаром Ивановном, дјев. Пурвин (Пурвињ, Пурвинь), рођеном у Саратову 14. фебруара 1911. Са њом је стекао кћерку Татјану 28. септембра 1937. и синове Михајла 22. августа 1939, Тодора 19. марта 1942. и Ивана 23. маја 1945.[1534]

По доласку у Краљевину СХС радио је као љекар у државној служби од 1921. до 1932. у Међимурју, затим од 1932. до 1935. као бановински љекар Удружене здравствене општине и љекар социјалног осигурања у Штрпцу, Неродимски срез[1535] и Морихову у Вардарској бановини, па од 1935. до 1941. као љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника и бановински љекар Удружене здравствене општине у Кулен Вакуфу, Срез Босански Петровац. Пјегави тифус у међувремену је сузбијао у Међимурју, а маларију у Битољском срезу од 1933. до 1935. Од 12. јануара 1931. посједовао је опште право вршења приватне љекарске праксе у Краљевини Југославији, коју је обављао од 1932. до 1941.[1536]

У држављанство Краљевине Југославије примљен је 10. септембра 1930, а заклетву новој отаџбини положио је 19. новембра 1930.[1537]

[1531] Владимир Архангелски је био студент Правног факултета на Универзитету у Варшави до 1915. З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 231.

[1532] Као средњошколско образовање спомиње се и Богословија у Орелу (Орловскую духовную семинарию), 1913.

[1533] АЈ, 39, Персоналије, ф. 4, Лист личних и службених података др Михајла Архангелског; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 23, Персонални досије др Михајла Архангелског; ИАБ, 492, кут. 17, бр. 663, Лични подаци за Именик Лекарске коморе Дунавске бановине за др Михајла Архангелског; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 386; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507; С. Литвињенко, *Руски лекари у Србији и Црној Гори*, 110; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, Београд–Москва 2012, 36, 37, 412.

[1534] АЈ, 39, Персоналије, ф. 4, Лист личних и службених података др Михајла Архангелског.

[1535] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 386; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 516; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507.

[1536] АЈ, 39, Персоналије, ф. 4, Лист личних и службених података др Михајла Архангелског; ИАБ, 492, кут. 17, бр. 663, Лични подаци за Именик Лекарске коморе Дунавске бановине за др Михајла Архангелског; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 23, Персонални досије др Михајла Архангелског; АРСБЛ, 9, VI, 3, 35, бр. 185/1937; Исто, 13, 10, бр. 15.608/1937; Исто, 16, 217, бр. 60/1938; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 11. септембар 1938, бр. 1.483, 3; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 36, 37, 38, 413.

[1537] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 12. јул 1932, бр. 157, 2.

Курс од шест недјеља завршио је на Туберкулозном диспанзеру у Загребу 1938.[1538]

На основу одобрења бана Врбаске бановинине од 28. јула 1937. држао је "приручну апотеку у Кулен Вакуфу све... док се не отвори у месту јавна грађанска апотека".[1539]

Отпуштен је наредбом министра здравства НДХ од 28. новембра 1941. из државне службе са мјеста љекара Удружене здравствене општине у Кулен Вакуфу.[1540]

На почетку Другог свјетског рата од 6. до 25. априла 1941. мобилисан је у Војску Краљевине Југославије. Кратко је у септембру 1941. учествовао у НОП-у, у партизанским одредима и болници у Доњем Лапцу. Ослободио га је учешћа у рату комесар одреда у Лапцу Гојко Половина јер су му дјеца била мала и болешљива. Провео је остатак рата од новембра 1941. до маја 1945. као љекар Окружног уреда за осигурање радника у Банатском Новом Селу и обављао приватну праксу. За вријеме Другог свјетског рата није радио у државној служби.[1541]

Послије ослобођења службовао је, од маја до јула 1945, у Владимировцима, а затим као љекар Окружног уреда, Дјечијег дома и Мјесног народног одбора у Банатском Новом Селу, а приватно ординирао у слободно вријеме.[1542]

О др Михајлу Архангелском је 1949. повјереник за народно здравље СНО Панчево написао карактеристику, у којој каже: "Лекарску дужност врши у главном добро, али није довољно агилан. Административне послове неуредно и са закашњењем обавља – недисциплинован. Стручно знање задовољава, однос према пацијентима добар. Политички није активан, има слабо интересовање за рад организација, те као такав не ужива поверење".[1543]

[1538] АЈ, 39, Персоналије, ф. 4, Лист личних и службених података др Михајла Архангелског; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 23, Персонални досије др Михајла Архангелског; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 36, 37, 412.

[1539] Одобрење за држање приручне апотека добио је јер је провео мјесец дана на пракси у Апотеци "Код златног орла" у Панчеву (18. фебруар – 19. март 1932). АРСБЛ, 9, VI, 13, 10, бр. 15.608/1937.

[1540] ХДА, 890, кут. 7, Персонални списи др Михајла Архангелског; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 11. prosinca 1941, br. 200, 3; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, prosinac 1941, br. 12, 555.

[1541] АЈ, 39, Персоналије, ф. 4, Лист личних и службених података др Михајла Архангелског; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 23, Персонални досије др Михајла Архангелског; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 36, 37, 38; З. Мачкић, *нав. дјело*, 231; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 125.

[1542] АЈ, 39, Персоналије, ф. 4, Лист личних и службених података др Михајла Архангелског; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 23, Персонални досије др Михајла Архангелског.

[1543] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 23, Персонални досије др Михајла Архангелског.

Након 1949. емигрирао је у САД, гдје је и умро 25. априла 1967, као и његова супруга Тамара 10. марта 1988.[1544]

Др Пајо Атанацковић

Др Пајо (Паул, Павао, Паво, Павле) Г. Атанацковић, син Гавре, рођен је 6. јула 1886.[1545] у Сарајеву. Живио је у Бечу са породицом од 1891. до 1911, гдје је 1. јула 1905. завршио класичну гимназију, а 1. јула 1911. медицински факултет.[1546]

Оженио се 29. јуна 1913. учитељицом Аном Томичек из Беча, са којом је стекао синове Димитрија 8. октобра 1914, Гаврила (Гавру) 22. октобра 1915. и кћер Еву (Евицу)[1547] 8. августа 1920.[1548]

Аустроугарску војску је служио од 1. априла до 30. септембра 1908. у 6. допунском пуку у Суботици и од 1. октобра 1912. до 31. марта 1913. у Војној болници у Будимпешти.

Указом од 20. марта 1921. примљен је у Војску Краљевине СХС у чину резервног санитетског капетана II класе, а унапријеђен је 23. априла 1925. у резервног санитетског капетана I класе.[1549]

Радио је од 13. јула 1911. до 29. новембра 1913. у Земаљској болници у Сарајеву као љекар практикант и секундарни љекар. Потом је био привремени сресни љекар, надљекар и управник болнице у Цазину од 29. новембра 1913. до 13. маја 1920, сресни надљекар у Босанском Новом од 13. маја 1920. до 27. новембра 1925, сресни љекар у Белој Цркви од 23. децембра 1925. до 9. септембра 1931. и виши здравствени пристав

[1544] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 36, 37.

[1545] По старом календару 18. јула 1886. ИАБ, 492, кут. 21, бр. 895, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Пају Атанацковића.

[1546] АЈ, 39, Персоналије, ф. 5, Лист личних и службених података др Паје Атанацковића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Паје Атанацковића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 16, Персонални досије др Паје Атанацковића; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 54; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 402.

[1547] Ева је студирала медицину у Бечу од 1942.

[1548] АЈ, 39, Персоналије, ф. 5, Лист личних и службених података др Паје Атанацковића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Паје Атанацковића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 16, Персонални досије др Паје Атанацковића.

[1549] ВА, Картон личних и службених односа официра др Паје Атанацковића; *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 6. април 1921, бр. 12, 759–760; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, oktobar 1921, br. 10, 284.

и здравствени савјетник у Земуну од 9. септембра 1931. до септембра 1941, када је пензионисан.[1550]

Добио је за рад на сузбијању заразних болести у Босни и Херцеговини 5. марта 1916. признање Заједничког министарства финансија у Бечу. Од 1918. био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја, а 1924, 1929. и 1938. на усавршавању у Бечу и 1929. у Паризу и Лондону. Од 1944. до 1945. живио је у Бечу "где се склонио од Драже Михајловића".[1551]

Послије ослбођења радио је од 1. децембра 1945. добровољно у амбуланти Поликлинике I рејона у Београду. У новембру 1946. је становао у Капетан Мишиној бр. 9.[1552]

Умро је 31. јануара 1952, а сахрањен је на Новом гробљу у Београду.[1553]

Др Регина Атијас

Др Регина Атијас, кћи рабина и вјероучитеља Аврама[1554] и Саре, рођена је у Бихаћу 10. фебруара 1902. Завршила је у родном граду гимназију 3. јула 1920, а

[1550] AJ, 39, Персоналије, ф. 5, Лист личних и службених података др Паје Атанацковића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 16, Персонални досије др Паје Атанацковића; ИАБ, 492, кут. 21, бр. 895, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Пају Атанацковића; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 54; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 38, 15. ožujka 1916, br. 3, 93; *Исто*, god. 40, 15. svibnja 1918, br. 4–5, 182; *Bosanski glasnik (Bosnischer Bote) 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 128, 129; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 69; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 17. октобар 1924, бр. 238, 1; *Нови сресски лекари*, у: *Време*, Београд, год. V, 29. новембар 1925, бр. 1.418, 2; *Дневне вести: Постављење*, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 25. октобар 1931, бр. 297, 10; *Како је убијен бивши робијаш и злочинац Живко Воденичаревић, од кога је страховао цео Срем*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 3. јун 1934, бр. 10.624, 8; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 124; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 402; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 499; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.515; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 134; *Glavni odbor Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu – Inventar* (priredio: K. Isović), 30.

[1551] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 16, Персонални досије др Паје Атанацковића; AJ, 39, Персоналије, ф. 5, Лист личних и службених података др Паје Атанацковића; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 40, 15. svibnja 1918, br. 4–5, 182; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međumurja u Zagrebu za godinu 1920. (Po stanju od 31. prosinca 1920)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1921, br. 1, 3.

[1552] AJ, 39, Персоналије, ф. 5, Лист личних и службених података др Паје Атанацковића.

[1553] Подаци добијени 7. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[1554] Аврам Атијас, син Јуде и Рахеле, рођен је у Бањалуци 18. марта 1877. Имао је шесторо дјеце: Регину, Хајима, рођеног 15. априла 1903, Мазалту, рођену 18. јула 1904, Рифку, рођену 28. априла 1908, Мајира, рођеног 31. марта 1912. и Бланку, рођену 21. марта 1915. AJ, MBKJ (69), 55, 88.

студије медицине у Загребу 31. августа 1928.[1555] Била је као студент стипендиста Ла Беневоленције и активна у културно-друштвеном животу као чланица загребачког Јеврејског сефардског студентског друштва "Есперанца" (Esperanza). Прва је жена љекар у Босни и Херцеговини из редова сефардских Јевреја. Говорила је њемачки језик.[1556]

Стажирала је у Загребу 1929. Љекарску службу, као приправник Дома народног здравља у Бихићу, почела је у октобру 1930, а у децембру исте године поднијела је оставку која јој је уважена.[1557]

Радила је по одласку из Бихића од 1930. до 22. јуна 1935. као секундарни љекар Хируршко-гинеколошког одјела Опште јавне Бановинске болнице у Бјеловару и као приправник, секундарни љекар и асистент Дермато-венеролошког одјељења H[utner] K[olhofer] M[oncbergova] Закладне болнице у Осијеку од 22. јула 1935. до 2. маја 1941, када је и поред полагања заклетве НДХ 24. априла 1941. отпуштена из државне службе као Јеврејка.[1558]

За вријеме Другог свјетског рата од априла до децембра 1941. била је назапослена у Доњем Михољцу, а у циљу да помогне заточеницима и љекар од децембра 1941. до априла 1942. у усташком концентрационом логору за јеврејске жене у Ђакову, када је обољела од од пјегавог тифуса и била на лијечењу у осијечкој болници. Потом је од маја до октобра 1942. радила као "надничарка" на сузбијању пјегавог тифуса у Амбуланти бањалучког Завода за сузбијање ендемијског сифилиса у Зелињи код Градачца, када је, према извјештају Котарске области у Градачцу од 18. фебруара 1943, "нестала" и "наводно побјегла одметницима".[1559] Потписала је 15.

[1555] Као датум завршетка студија наводи се и 31. мај 1928. ХДА, 890, кут. 8, Персонални списи др Регине Атијас.

[1556] AJ, 39, Персоналије, ф. 5, Лист личних и службених података др Регине Атијас; AJ, 69, 55, 88; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 422; Moric J. Levi, *Jevreji Bihaća 1919–1945*, у: *Bihać u novijoj istoriji (1918–1945). Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Bihaću 9. i 10. oktobra 1986. godine*, tom 1, Banjaluka 1987, 333; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *Tragovima naših komšija: Jevreji u Bosni i Hercegovini i holokaust*, 61, 69.

[1557] AJ, 39, Персоналије, ф. 5, Лист личних и службених података др Регине Атијас; *Постављења лекара*, у: *Време*, Београд, год. X, 14. октобар 1930, бр. 3.159, 7; *Дневне вести: Уважене оставке*, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 1. јануар 1931, бр. 1, 6.

[1558] ХДА, 890, кут. 8, Персонални списи др Регине Атијас; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 257; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 422; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; *Liječniči vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, 15. svibanj 1941, br. 5, 282; Dubravko Habek, *Prve liječnice u Bjelovaru: porodničarke i kirurginje*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 131, 2009, br. 5–6, 155, 156; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 69.

[1559] У извјештају Пореског уреда у Дервенти од 25. фебруара 1943. каже се: "Код овог уреда налази се запљењено одјело и још неки предмети као докторска диплома др. Регине Атијас па се извјешћује да ће овај уред продати те предмете на јавној јефтимби а новац послати уреду за

марта 1945. јеврејски апел ционистима цијелог свијета са молбом да се помогне српском народу.

Послије рата од априла до јула 1945. била је љекар у Војној болници у Тузли, од јула до септембра 1945. љекар Дома народног здравља у Тузли и од септембра 1945. сресни љекар Здравствене станице у Жепчу.[1560]

Потом је специјализовала на Дерматолошкој клиници у Загребу а радила у Сарајеву као дерматовенеролог. Била је редовни члан Збора лијечника Хрватске од 1948. до 1951.[1561]

Умрла је у Сарајеву 4. октобра 1982. Одлуком Општинског вијећа у Бихаћу 2011. добила је њено име једна улица у овом граду.[1562]

Др Вукашин Бабуновић

Др Вукашин Бабуновић, син Јове (Јована) и Анђе, рођен је у Пурачићу код Лукавца 19. октобра 1889. Био је угледни национални радник. Завршио је српску конфесионалну основну школу у родном мјесту, а гимназију с матуром 1909. у Тузли, у којој је био активан у ђачком покрету. Уписао је студије медицине у Бечу. Али на основу пријаве од 16. јула 1914. градског Котарског уреда Тузла, државни тужилац ("одвјетник") је 17. јула 1914. предложио против њега покретање истраге и притвор у истражном затвору због злочина велеиздаје што се "као члан тајне револуционарне организације високошколске младежи у Бечу, односно у Грацу коју је основао и водио Бранко Чубриловић дописивао са појединим члановима ове организације" и тајно

подржављени иметак код државне ризнице". ХДА, 890, кут. 8, Персонални списи др Регине Атијас, Porezni ured Derventa – Ministarstvu unutarnjih poslova, Derventa 25. veljače 1943, P. U. br. 1.071/43; AJ, 39, Персоналије, ф. 5, Лист личних и службених података др Регине Атијас; Mustafa Imamović, *Upravni položaj Gradačca kao sreskog sjedišta u Kraljevini Jugoslaviji 1918–1941. godine*, у: *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, LII, Sarajevo 2009, 205; E. Tauber, *нав. дјело*, 240.

[1560] AJ, 39, Персоналије, ф. 5, Лист личних и службених података др Регине Атијас; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 95, 326; *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine*, 23; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 69.

[1561] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXX, lipanj–srpanj 1948, br. 6–7, 293; *Исто*, god. LXXIII, veljača–ožujak 1951, br. 2–3, 60; Milan Schwarzwald, *Prigodom 30-godišnjice Dermatološke klinike u Zagrebu*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 81, siječanj–veljača 1959, br. 1–2, 64; Dubravko Habek, *Liječnici Židovi u Bjelovaru u 19. i 20. stoljeću*, у: *Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru*, 2016, sv. 10, 130.

[1562] D. Habek, *Liječnici Židovi u Bjelovaru u 19. i 20. stoljeću*, 130; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 69; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

споразумијевао са вођама оваквих организација у Србији да на силу измијене начин владања који је постојао на подручију гдје је овај закон важио.[1563]

Ухапшен је због националног рада у српским друштвима "Соко" и "Побратимство" и са 156 "велеиздајника" изведен на Велеиздајнички процес у Бањалуци од 13. новембра 1915. до 16. марта 1916. Оптужен је да је "био упућен у велеиздајничке задатке српског Соколства и 'Народне Одбране', да је знао, да су Соколска друштва у Босни и Херцеговини уједињена преко Соколских друштава у Србији у витешкој секцији 'Народне Одбране' и да је... у усменом и писменом саобраћају с Бранком Чубриловићем и Петром Божићем потицао их, да живо и свјесно раде на оснивању српских Соколских друштава и тим уједно пропагирао политичко јединство српског народа".[1564] Осуђен је на осам година тешке тамнице, али је затворску казну прекинуо аустроугарски пораз у Првом свјетском рату.[1565]

Медицински факултет завршио је у Прагу 17. маја 1919. Говорио је њемачки и чешки језик.[1566]

Започео је љекарску службу у Земаљској болници у Сарајеву 1919. као хоспитант и радио до 1921. Из Сарајева је прешао у Приједор за среског љекара и управника Градске болнице, а обављао је приватну праксу. Био је и школски љекар у Приједорској гимназији и предсједник Српске читаонице.[1567] Колику је у Приједору уживао популарност, новинар Гојко Бановић је за њега изјавио: "Њега највише воле болесници који лекарске прегледе не могу плаћати".[1568]

Др Вукашин Бабуновић је био од 3. јула 1930. до 1932. члан Банског вијећа Врбаске бановине за Град Приједор.[1569] Поново се активирао у овдашњем соколском

[1563] АРСБЛ, 5, ај 8, бр. 949; АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Вукашина Бабуновића; Ведрана Адамовић, *Браћа Стојановићи и Тузлански ђачки процес 1915. године (Прилог проучавању велеиздајничких ђачких процеса за вријеме аустроугарске управе у БиХ)*, Приједор 2020, 59, 60.

[1564] Наведено према: Јован С. Радојчић, *Биографије Срба западно од Дунава и Дрине*, том I, А–З, Нови Сад 2009, 212.

[1565] АРСБЛ, Оптужница Државног одвјетништва у Бањалуци, бр. 1.685/1915; Данило Димовић, *Бањалучки велеиздајнички процес*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIV, 18. јул 1938, бр. 12.125, 19; Ј. Радојчић, *Биографије Срба западно од Дунава и Дрине*, том I, А–З, 212.

[1566] АРСБЛ, 5, ај 8, бр. 949; АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Вукашина Бабуновића; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX).

[1567] AJ, 39, 2, 2; AJ, 66, 884, 1.270; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 86, 87; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Исто*, децембра 1929, бр. 9–11, 121; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 91.

[1568] Гојко Бановић, *У Приједору*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 24. јул 1932, бр. 206, 7.

[1569] *Чланови Банског већа Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 24. јул 1930, бр. 35, 2; *Постављење банских вијећника*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 4.

друштву.[1570]

Један је од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине и уредник часописа *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, а на скупштинама Љекарске коморе Врбаске бановине биран је 15. децембра 1929. и 15. марта 1931. у Управни одбор, а на скупштини 8. маја 1932. у Дисциплинско вијеће ове коморе.[1571] Одликован је 6. септембра 1930. Орденом југословенске круне V реда.[1572]

Пред Други свјетски рат доселио се у Тузлу и радио као рударски љекар у Симин Хану и Креки. Иако је др Бабуновић био скроман и веома повучен човјек, посједовала је његова супруга Дара прије Другог свјетског рата аутомобил, што је за конзервативну Тузлу била права ријеткост.[1573]

Почетком Другог свјетског рата постао је симпатизер и сарадник НОП-а и активно је помагао комунисте и скојевце. Усташе су га почетком маја 1943. ухапсиле. Безуспјешно су радници и илегални активисти НОП-а покушали да га помоћу петиција ослободе.[1574]

Убијен је у усташком концентрационом логору Јасеновац 1943. или 1944. са супругом.[1575]

Др Фрањо Балвановић

Др Фрањо Балвановић, син Анте, рођен је 1. децембра 1902. у Бањалуци, гдје је завршио 1922. гимназију, а студије медицине 30. јануара 1930. у Загребу. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик.[1576]

Оженио се домаћицом Златом, кћерком Жиге и Јулке Пинтер из Приједора, са

јануар 1933, бр. 66, 6; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 6.

[1570] АРСБЛ, 5, ај 8, бр. 949.

[1571] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 19, 21, 22, 28, 40–41.

[1572] *Одликовања*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. септембар 1930, бр. 42, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. септембар 1930, бр. 203, 6.

[1573] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 41.

[1574] Исто.

[1575] *Mlada Bosna. Pisma i prilozi* (pripremio i obradio prof. Vojislav Bogićević), Sarajevo 1954, 89; <https://www.jusp-jasenovac.hr/>. Приступљено: 25. 5. 2011.

[1576] АЈ, 39, Персоналије, ф. 8, Лист личних и службених података др Фрање Балвановића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Фрање Балвановића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у:

којом је стекао синове Златка 15. септембра 1931, Драшка 20. новембра 1938. и Станка 19. маја 1946.[1577]

Војску је служио од 1929. до 1931. у Врбаској болничкој чети. У Војсци Краљевине Југославије имао је од 31. децембра 1931. чин резервног санитетског потпоручника. Унапријеђен је указом од 1. априла 1937. у резервног санитетског поручника са рангом од 31. децембра 1935.[1578]

Стажирао је до марта 1931. у Загребу. Потом је радио као секундарни љекар Бановинске болнице у Травнику од 23. априла 1931. до 12. јануара 1934, љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Добрљину од 19. јануара 1934. до 15. априла 1936, бановински љекар Удружене здравствене општине у Тешњу од 15. априла 1936. до 12. јула 1937, бановински љекар Здравствене станице и Удружене здравствене општине у Козарцу од 12. јула 1937. до 21. априла 1940. и љекар Братинске благајне у Љубији од 1. маја 1940. до 8. септембра 1944.[1579]

У Козарцу је био друштвено активан као оснивач и члан НО Пчеларске задруге. Одржао је предавање на тему "Како ћемо се чувати приликом напада из ваздуха" у новембру 1939. у селима Камичани и Козаруша код Козарца.[1580]

Током Другог свјетског рата мобилисан је у V корпус ЈНА у Приједору. Постављен је за в. д. управника Централне амбуланте за подручје Козаре од 9. септембра 1944. до 9. јануара 1945.[1581]

Након ослобођења радио је као сресни санитетски референт у Босанском Новом од 10. јануара до 31. марта 1945, љекар Среске болнице у Приједору од 1. априла до 30. септембра 1945, сресни санитетски референт и шеф Среске здравствене

Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije, Beograd 1933, 398; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507; M. Džaja, *нав. дјело*, 230.

[1577] AJ, 39, Персоналије, ф. 8, Лист личних и службених података др Фрање Балвановића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Фрање Балвановића.

[1578] Исто; *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 6. јун 1930, бр. 23, 1195–1196; *Исто*, год. 51, 1. јануар 1932, бр. 1, 41–42; *Исто*, 3. април 1937, бр. 10, 365–366.

[1579] AJ, 39, Персоналије, ф. 8, Лист личних и службених података др Фрање Балвановића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Фрање Балвановића; АРСБЛ, 9, VI, 16, 250; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 252; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 398; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 313; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 16. јул 1936, бр. 1.040, 4; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 1. август 1937, бр. 1.311, 4; Đorđe Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 25.

[1580] *Основана је Козарачка пчеларска задруга*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 27. март 1938, бр. 1.411, 4; *Vesti iz Kozarca*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 10. новембар 1939, бр. 1.642, 2.

[1581] AJ, 39, Персоналије, ф. 8, Лист личних и службених података др Фрање Балвановића.

станице у Босанској Дубици од 1. октобра 1945. и хонорарно у Дјечијем дому у Босанској Дубици.[1582]

Поред редовне дужности радио је од 17. јануара 1946. и као љекар филијале загребачког Земаљског завода за социјално осигурање у Хрватској Дубици, гдје је средином 1946. лијечио 115 чланова – осигураника.[1583]

Према карактеристици Среског народног одбора у Босанској Дубици од 16. априла 1946, др Фрањо Балвановић се за вијеме Другог свјетског рата "налазио у служби код непријатеља код којега се држао пасивно, немјешајући се у политику, НОП није помагао, а нити је помагао непријатеља. Као стручњак је доста добар и воли да ради, али само од народа прави двије класе, т.ј. воли да прима прво грађане него сељаке, ради чега је код села слаби ауторитет, док код града добар". Власти су сматрале да и даље може остати државни службеник.[1584]

У Босанској Дубици је у октобру 1946. становао у Улици Калабића б. б.[1585]

Др Давид Барух

Др Давид Барух, син Јакова, рођен је 24. децембра 1892. у Сарајеву. Ту је 1913. завршио гимназију, а студије медицине 1922. у Прагу.[1586] Од 1930. био је специјалиста стоматологије. Говорио је добро чешки и њемачки, а служио се и француским језиком.

За Краљевине Југославије ожењен је био домаћицом Грацијом Кабиљо, а послије Другог свјетског рата домаћицом Невенком Антуновић.[1587]

Учествовао је у Првом свјетском рату као љекар у аустроугарској војсци. Из ње је указом од 4. децембра 1922. примљен у Војску Краљевине СХС у чину резервног санитетског потпоручника. Унапријеђен је 17. децембра 1926. у чин резервног санитетског капетана II класе, а 11. априла 1930. у резервног санитетског капетана I класе.[1588]

[1582] Исто.

[1583] ХДА, 890, кут. 16, Персонални списи др Фрање Балвановића.

[1584] Исто.

[1585] АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Фрање Балвановића.

[1586] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.479.

[1587] АЈ, 39, Персоналије, ф. 10, Лист личних и службених података др Давида Баруха; ВА, Картон личних и службених односа официра др Давида Ј. Баруха.

[1588] Исто; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 17. децембар 1922, бр. 53, 2.295–2.296.

Стажирао је од 1922. до 1924. у Државној болници у Сарајеву. Радио је као сресни љекар у Сребреници од 8. марта 1924. до 29. августа 1929. и хонорарни зубни љекар Школске поликлинике Дома народног здравља у Бихаћу од 1929. до 1941. Овдје се од 1931. до 1941. бавио приватном зубном праксом и хонорарно радио за бањалучки Окружни уред за осигурање радника.[1589]

Други свјетски рат провео је у заробљеништву у Њемачкој.[1590]

Послије рата је радио од 6. октобра до 14. децембра 1945. као зубни љекар Поликлинике у Добоју, затим од 14. децембра 1945. до 12. фебруара 1946. као привремени сресни љекар у Оџаку и од 12. фебруара 1946. као управник Окружне зубне станице у Добоју. Хонорарно је радио за Болеснички фонд Државног саобраћајног особља и филијалу Завода за социјално осигурање у Тузли.[1591]

Једно вријеме био је и директор Зубно-техничке школе у Сарајеву.[1592]

Др Самуел Барух

Др Самуел-Кичи Барух, син Самуела Хаима Баруха и Симхе, дјев. Барух, рођен је у Бугојну 1898. Завршио је медицински факултет 1928. Ожењен је био Букицом, дјев. Песах.[1593]

Радио је као приватни љекар у Босанској Градишци 30-их година XX вијека, а од 27. марта до 2. августа 1934. као општински љекар. Радио је хонорарно као љекар и у Казненом заводу Стара Градишка.[1594]

[1589] AJ, 39, Персоналије, ф. 10, Лист личних и службених података др Давида Баруха; BA, Картон личних и службених односа официра др Давида J. Баруха; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 2. јун 1924, бр. 124, 1; *Исто*, год. VIII, 20. децембар 1926, бр. 289, 1; *Исто*, год. XI, 18. септембар 1929, бр. 218, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. III, марта 1927, бр. 2, 71; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 135, 446.

[1590] AJ, 39, Персоналије, ф. 10, Лист личних и службених података др Давида Баруха; M. Levi, *Jevreji Bihaća 1919–1945*, 346.

[1591] AJ, 39, Персоналије, ф. 10, Лист личних и службених података др Давида Баруха.

[1592] M. Levi, *Jevreji Bihaća 1919–1945*, 346; Jakov Danon, *Jevrejska opština Bihać*, у: *Први округли сто "Гаравице 1941"*, Бања Лука 2011, 227.

[1593] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 182.

[1594] АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447;

Послије успостављања усташке власти, упућен је у Хигијенски завод у Бањалуци, гдје је сузбијао ендемски сифилис. Крајем 1941. је ухапшен и једно вријеме је био у логору. Послије пуштања избјегао је у Сплит, гдје је руководио амбулантом за јеврејске избјеглице. Прешао је 15. марта 1942. на ослобођену територију. Ступио је у НОВ у септембру 1942. Био је прво шеф Интерног одјељења Болнице IV оперативне зоне у Гламочу, а затим љекар Централне болнице Врховног штаба у Дринићу. Погинуо је са супругом у току V непријатељске офанзиве 10. јуна 1943. на Вучеву.[1595]

Др Милан Бегић

Др Милан И. Бегић рођен је 1876. Завршио је студије медицине 1900. Ожењен је био Драгицом, дјев. Посавец (1881 – 3. април 1962), са којом је стекао сина Крешимира (1911 – 16. новембар 1978).[1596]

Радио је послије студија као асистент Краљевског примаљског училишта и земаљског родилишта у Загребу, затим као помоћни љекар Краљевског земаљског завода за умоболне у Стењевцу, као љекар и директор Županijske болнице у Бјеловару, љекар Županijske болнице у Госпићу, županijски физик, примарни љекар и директор Županijske болнице у Глини, сресни љекар, примарни љекар и директор Županijske болнице у Вуковару и, поново, као сресни и болнички љекар у Глини.[1597]

В. Јеловац, *Једно поподне у Казненом заводу у Старој Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 5. новембар 1933, бр. 251, 2; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 122; J. Danon, V. Stošić, *нав. дјело*, 182.

[1595] АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici NOR*, 330; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 370; H. Kulenović, *Nastanak i razvoj Sanitetske službe od početka ustanka 1941. do prelaska Vrhovnog štaba NOV i POJ na Vis, juna 1944. godine*, 128, 129, 158; I. Kralj, *нав. рад*, 260, 263; J. Danon, V. Stošić, *нав. дјело*, 182; E. Tauber, *нав. дјело*, 228.

[1596] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; Ivica Vučak, *Nobelovac Otto Loewi 1937. na Medicinskom fakultetu u Zagrebu*, у: *Liječničke novine*, Glasilo Hrvatske liječničke komore, Zagreb, god. XVII, lipanj 2017, br. 160, 96; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 22. 8. 2021.

[1597] *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXIII, 15. listopada 1901, br. 10, 405; *Исто*, 15. studenoga 1901, br. 11, 406; *Исто*, god. XXIV, 15. listopada 1902, br. 10, 329; *Исто*, god. XXX, 15. travnja 1908, br. 4, 132; *Исто*, 15. lipnja 1908, br. 6, 165; *Исто*, 15. prosinca 1908, br. 12, 375; *Исто*, god. XXXI, 15. siečnja 1909, br. 1, 24; *Исто*, god. XXXV, 15. veljače 1913, br. 2, 33; *Исто*, 15. srpnja 1913, br. 7, 326; Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, god. XXXV, 1913, br. 7, VI; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 37, 15. veljače 1915, br. 2, 53; *Исто*, god. 39, 15. rujna 1917, br. 9, 344; *Исто*, god. 40, 15. svibnja 1918, br. 4–5, 182; *Исто*, 15. prosinca 1918, br. 12, 373; *Исто*, god. 41, 15. studenoga 1919, br. 11, 614; *Исто*, god. 42, siječanj–veljača 1920, br. 1–2, 58; *Исто*, studeni 1920, br. 11, 574; *Исто*, prosinac 1920, br. 12, 644.

Био је од 1901. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[1598] Објавио је у загребачком *Лијечничком вијеснику* чланке: *Monstrum uslied Simonartovih sveza* (1902), *Slučaj tetanusa liječen Antitoxinom "Hoechst"*, *Lyssa canina* (1908), *Heine-Medinova bolest (Poliomyelitis aeuta)*, *Ustrajanje nemoćnica i zatvranje bolnica* (1913), *Iskaz o gibanju bolesnika tečajem godine 1912. u općoj javnoj županijskoj bolnici u Glini* (1913), *Pomoćište* (1918), *O profilaksi i terapiji griže* (1919), *Dr. Milan Lončarek* (некролог), *Konoplja kao abortivno sredstvo?* и *Umorstvo udavljanjem* (1920).[1599]

За вријеме Првог свјетског рата у аустроугарској војсци био је војни љекар. Одликован је 1915. "превишњим похвалним признањем". У Војску Краљевине СХС примљен је 9. новембра 1920. у чину резервног санитетског капетана I класе.[1600]

Обављао је у здравственој служби Краљевине Југославије многе одговорне функције. Био је жупанијски физикус у Загребу од 1921. до 23. маја 1924, затим обласни санитетски референт Загребачке области од 23. маја 1924. до 1. децембра 1929, потом здравствени инспектор и в. д. начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Савске бановине од 1. децембра 1929. до 30. јуна 1930, а затим је постављен по потреби службе за начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине у Бањалуци.[1601]

[1598] *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXIII, 15. studenoga 1901, br. 11, 406; *Исто*, god. XXIV, 15. veljača 1902, br. 2, 59; *Imenik članova "sbora liečnika kraljevina Hrvatske i Slavonije" u Zagrebu za godinu 1901. (Po stanju od 31. prosinca 1901)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1902, br. 1, 4; *Imenik članova Zbora liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije u Zagrebu za godinu 1911. (Po stanju od 31. prosinca 1911)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1912, br. 1, 4; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1920. (Po stanju od 31. prosinca 1920)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1921, br. 1, 3; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [2].

[1599] *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXIV, 15. listopad 1902, br. 10, 329–331; *Исто*, god. XXX, 15. lipanj 1908, br. 6, 165–169; *Исто*, god. XXX, 15. prosinac 1908, br. 12, 375–378; *Исто*, god. XXXV, 15. veljača 1913, br. 2, 33–38; *Исто*, god. XXXV, 15. srpanj 1913, br. 7, 326–328; Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, god. XXXV, 1913, br. 7, VI–VIII; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 40, 15. prosinac 1918, br. 12, 373–377; *Исто*, god. 41, 15. studeni 1919, br. 11, 614–617; *Исто*, god. 42, siječanj–veljača 1920, br. 1–2, 58; *Исто*, god. 42, studeni 1920, br. 11, 574–575; *Исто*, god. 42, prosinac 1920, br. 12, 644–646.

[1600] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 38, 15. siječanj 1916, br. 1, 21; *Исто*, god. 40, 15. prosinac 1918, br. 12, 373; *Исто*, god. 43, februar 1921, br. 2, 53; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 20. новембар 1920, бр. 44, 2.203–2.204.

[1601] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 8. јул 1924, бр. 153, 1; *Исто*, год. VIII, 20. септембар 1926, бр. 212, 1; *Исто*, год. XI, 23. децембар 1929, бр. 300, 1; *Исто*, год. XII, 24. јул 1930, бр. 166, 1; *Исто*, год. XVII, 6. децембар 1935, бр. 284, 1; *Укази у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. IX, 5. децембар 1929, бр. 2.855, 8; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 5, 11; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 318, 446; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 41–42.

На територији Врбаске бановине учествовао је као представник највише санитетске власти у раду више стручних испитних комисија као њихов предсједник: за концептне и манипулативне чиновнике приправнике, за санитетско-техничке чиновнике приправнике, за концептне чиновнике, за манипулативно-административне чиновнике и др.[1602] Постао је и члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине,[1603] а један је од 15 оснивача 28. јануара 1934. Ротари-клуба Бањалука.[1604]

Указом краљевских намјесника од 8. новембра 1935. премјештен је по потреби службе за начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Савске бановине у Загребу.[1605]

За савјестан, марљив и предан рад у државној служби одликован је 1. децембра 1933. Орденом југословенске круне IV реда, а 6. септембра 1937. Орденом југословенске круне III реда.[1606]

Умро је 23. марта 1940. у Загребу, а сахрањен на гробљу Мирогој.[1607]

Др Алфред Бекман

Др Алфред Бекман (Bückmann) је рођен у Александровцу код Бањалуке 1902.[1608]

Радио је до 11. новембра 1940. као бановински љекар – чиновнички приправник Удружене здравствене општине у Козарцу, када је по потреби службе одлуком замјеника бана Врбаске бановине премјештен за љекара Удружене

[1602] *Испитне комисије за концептне и манипулативне чиновнике-приправнике*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 5. март 1931, бр. 10, 2–3; *Испитне комисије за чиновничке испите*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. јул 1934, бр. 467, 4.

[1603] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120.

[1604] З. Пејашиновић, И. Трнинић, *Ротари клуб Бања Лука 1934–1941. и 1999–2014*, 23.

[1605] *Ukazi*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 29. новембар 1935, бр. 869, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 6. децембар 1935, бр. 284, 1; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 57, decembar 1935, br. 12, 555.

[1606] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 11. децембар 1933, бр. 284, 1; *Исто*, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 1; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. децембар 1933, бр. 283, 3; *Одликовања*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. децембар 1933, бр. 10.449, 2.

[1607] *Службени војни лист*, Београд, год. 59, 10. август 1940, бр. 30, 1.945–1.946; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, travanj 1940, br. 4, 236; *Исто*, god. LXIII, veljača 1941, br. 2, 130; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 27.

[1608] АРСБЛ, 5, ај. 8, бр. 905.

здравствене општине клашничке у Босанском Александровцу.[1609]

Др Мирјана Белеслин

Др Мирјана Белеслин, кћи свештеника Владимира и Јудите, дјев. Видицки, рођена је у Медини, Срез Шимон Торна у Мађарској, 6. марта 1912. По завршетку Првог свјетског рата родитељи су јој прешли у Барању као оптанти. Завршила је основну школу у Сомбору, а у Београду школске 1929/30. године Другу женску гимназију и 23. јуна 1936. студије медицине. Био јој је брат др Славко Белеслин.[1610] Била је од 1. јуна 1943. специјалиста за унутрашње болести. Говорила је добро мађарски језик, а служила се и њемачким.[1611]

Живјела је послије студија у Сомбору и одатле дошла за љекара у Бањалуку, у којој је радила на Интерном одјељењу Државне болнице од 9. маја 1939. до 6. августа 1941.[1612]

Изабрана је на посљедњој годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине одржаној у дворани бањалучког Хигијенског завода 23. марта 1941. за

[1609] *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750, 6.

[1610] Славко Белеслин је рођен 25. септембра 1904. у Сечују. Завршио је гимназију 1922. у Сомбору, а студије медицине 1930. у Београду, гдје је стажирао и специјализовао судску медицинину. Био је бановински љекар у Дарди од јануара 1932. до децембра 1940. и хонорарни љекар Окружног уреда за осигурање радника у Сомбору од 10. децембра 1940. до априла 1941. За вријеме Другог свјетског рата обављао је приватну праксу у Дарди од октобра 1941. до марта 1944, а потом је био на присилном раду. Послије ослобођења је био шеф љекар Окружног уреда за осигурање радника у Сомбору. И прије и послије Другог свјетског рата је обављао приватну праксу, а у Сомбору је био хонорарни саобраћајни љекар два часа дневно и хонорарни наставник хигијене у Трговачкој академији десет часова недјељно. Хабилитирао је 1960. на тему *Потрес мозга у судско-медицинској пракси*. Објавио је 25 научних и стручних радова, претежно из области трауматологије. Био је професор Медицинског факултета у Нишу од 1965. Говорио је мађарски и њемачки језик. Оженио се 18. јуна 1940. проф. Софијом, дјев. Мирковић, рођеном 15. децембра 1910. у Дарди, са којом је стекао сина Миливоја 13. јуна 1941. АЈ, 39, Персоналије, ф. 9, Лист личних и службених података др Славка Белеслина; АЈ, 39, Персоналије, ф. 9, Лични и службени подаци др Славка Белеслина; АЈ, 39, Персоналије, ф. 9, Особни лист Окружног уреда за осигурање радника у Сомбору за др Славка Белеслина; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 407; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 726; *Ko je ko u Jugoslaviji. Jugoslovenski savremenici*, Beograd 1970, 67.

[1611] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Мирјане Белеслин; ХДА, 890, кут. 27, Персонални списи др Мирјане Белеслин; ДАС, Г–203, ф. 12, бр. 1.038; Branislav Danilović, *Poznati somborski lekari druge polovine XX veka*, Sombor 2003, 70; S. Veljković, *Hronika Medicinskog fakulteta u Beogradu (1920–2010). Istorijat, ljudi i događaji 1863–1920–2010*, 817.

[1612] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Мирјане Белеслин; ХДА, 890, кут. 27, Персонални списи др Мирјане Белеслин; A. Mikeš, *нав. рад*, 7.

секретара Коморе.[1613]

Напустила је 6. августа 1941. "самовољно дужност" и отишла у родни крај у Мађарску "ради породичних прилика", али су су је мађарске власти вратиле у Бањалуку.[1614]

Отпуштена је из државне службе наредбом министра здравства НДХ од 20. августа 1941. Поднијела је 12. октобра 1941. молбу за поновни пријем у службу код Државне болнице у Бањалуци и на препоруку директора Болнице др Ладислава Влашића и наредбу Равнатељства Усташког редарства од 23. октобра 1941. поново је примљена у службу код Државне болнице у Бањалуци као надничар. У Болници је прикупљала санитестки материјал и лијекове, који су пребацивани на слободну територију за потребе санитета партизанских јединица. Наредбом Министарства здравства НДХ од 28. августа 1942. именована је за здравственог приправника (вјежбеника) X чиновног разреда Државне болнице у Бањалуци и остала до 18. септембра 1944, када се "повукла на ослобођену територију" и ступила у Југословенску армију, у којој је била љекар болница V корпуса у Горњој Саници и Санском Мосту. Демобилисана је 20. фебруара 1946.[1615]

Радила је послије рата као љекар Унутрашњег одјељења, а од 21. јула 1948. до 16. септембра 1952. као шеф Интерног одјељења Бањалучке болнице. Обављала је до 15. фебруара 1952. приватну праксу.[1616]

У Бањалуци је живјела до јесени 1952. Потом је отишла у Сомбор за начелника Интерног одјељења Опште болнице. Пензионисла се 1973. Као вишегодишњи начелник са високоморалним критеријумима и војничком дисциплином, "одликовала се великим знањем и организаторским способностима, поштовањем хијерархије на

[1613] *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 25, 42.

[1614] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 28.

[1615] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Мирјане Белеслин; ХДА, 890, кут. 27, Персонални списи др Мирјане Белеслин; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 9. rujna 1941, br. 122, 5; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464; *Исто*, god. LXIV, rujan 1942, br. 9, 352; Zaga Umićević, *Godine 1941. s banjalučkim ženama*, у: *Žene Bosne i Hercegovine u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. godine*, sjećanje učesnika, Sarajevo 1977, 54; Jusuf Selman, *Žene Banje Luke u ilegalnom radu 1941. godine*, у: *Žene Bosne i Hercegovine u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. godine*, sjećanje učesnika, Sarajevo 1977, 183; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 69, 75–76, 80.

[1616] AJ, 39, Персоналије, Персонални списи др Мирјане Белеслин; АРСБЛ, 111, Евиденције новопријављених и одјављених радњи у 1952, бр. 71; АРСБЛ, 111, Записник сједнице ИО ГНОБЛ 22. децембра 1950; АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Мирјане Белеслин.

послу, и била је прави 'специјалиста за унутрашње болести' какав данас више не постоји".

Оставила је иза себе велики број обучених, стручних љекара на Интерном одјељењу Опште болнице у Сомбору. Активирала се поново као љекар савјетник Здравственог осигурања у Сомбору од 1974. до 1978, кад се коначно пензионисла. За њу је већ написано: "Радећи као лекар саветник, остаће у сећању лекара примарне здравствене службе као изузетно принципијелна особа која је проблеме оцене радне способности решавала у сарадњи са рукујућим лекаром и болесником у амбулантама где су се и проблеми јавили".[1617]

Са колегом др Љубомиром Цветићем излагала је реферате: *Учесталост и компликације diabetes mellitus-а на интерном одељењу Опште болнице Сомбор од 1958–1962*. (III интернистички дани у Суботици 30. маја 1962), *Компликације настале у току калкулозног холецистита* (V интернистички дани у Суботици 11. јуна 1965) и *Bronchiolitis obliterans – приказ случаја* (Интернистичка секција СЛД Војводине у Сомбору 13. децембра 1966).[1618]

Умрла је у Сомбору 2001.[1619]

Др Лудвик Бенчина

Др Лудвик (Лудовик, Људевит) Бенчина (Бончина), син чиновника Михаила (Михаела), рођен је у Трсту 17. децембра 1902. Завршио је класичну гимназију у родном граду (или Идрији) 13. јула 1922. и почео да студира теологију, па прешао на медицину у Љубљани школске 1922/23. године, коју је завршио у Београду у марту 1932. Био је специјалиста хигијене. Добро је говорио талијански и њемачки језик, а служио се француским и енглеским.[1620]

Стажирао је у Општој државној болници у Београду до 1933, кад је дошао у Бањалуку. У љекарској служби Врбаске бановине обављао је многе одговорне

[1617] B. Danilović, *Poznati somborski lekari druge polovine XX veka*, 70–71; B. Danilović, *Bibliografija stručnih i naučnih radova lekara somborskog zdravstva 1944.–2014. godine*, Sombor 2015, 32.

[1618] B. Danilović, *Bibliografija stručnih i naučnih radova lekara somborskog zdravstva 1944.–2014. godine*, 32–33.

[1619] B. Danilović, *Poznati somborski lekari druge polovine XX veka*, Sombor 2003, 70.

[1620] AJ, 39, Персоналије, ф. 9, Лист личних и службених података др Лудвика Бенчине; ДАС, Г–203, ф. 6, бр. 606; S. Veljković, *нав. дјело*, 814; Tea Anžur, *Register imatrikuliranih študentov Medicinske fakultete 1919–1943*, у: *Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani 1919–1943*, Ljubljana 2012, 59, 71.

послове. Радио је од августа 1934. до августа 1935. као чиновнички приправник у Хигијенском заводу у Бањалуци, од 2. августа 1935. до 31. јула 1939. је чиновнички приправник, здравствени пристав и в. д. управника Дома народног здравља у Босанској Градишци и од 31. јула 1939. здравствени пристав в. д. управника Дома народног здравља у Јајцу.[1621] Предавао је једно вријеме хонорарно хигијену у Гимназији у Бањалуци.[1622]

Као активан у Љекарској комори Врбаске бановине, биран је 14. априла 1935. и 27. марта 1938. на годишњим скупштинама у Дисциплинско вијеће Коморе.[1623]

Оженио је домаћицу Душанку, кћерку Петра Дабића, са којом је стекао 17. јуна 1939. сина Бориса.[1624]

За вријеме Другог свјетског рата био је љекар и управник Дома народног здравља у Јајцу, и истовремено од 15. децембра 1941. и сресни љекар у овом мјесту.[1625] Као једини љекар у овом срезу повремено је обављао приватну праксу, радио за подружницу Намјештеничког осигурања "Меркур" из Загреба[1626] и као жељезнички љекар. Учествовао је у НОП-у од 24. новембра 1942. до 30. марта 1943.[1627] У Јајцу је радио до 18. маја 1943. као сресни љекар, жупски извјеститељ, љекар XVII усташке бојне, V њемачког сата и настојник (управник) Дома народног здравља. По потреби

[1621] AJ, 39, Персоналије, ф. 9, Лист личних и службених података др Лудвика Бенчине; АИЗРСБЛ, Хигијенски завод Бањалука, Персонална књига, ред. бр. 13, 7; АРСБЛ, Попис градског пучанства у Босанској Градишци са стањем 1. марта 1920. године, бр. 154; *Premeštaj i postavljenje u Ministarstvu zdravlja,* у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. септембар 1934, бр. 498, 2; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 28. август 1935, бр. 793, 4; *Јавна захвала*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. мај 1936, бр. 997, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 14. новембар 1938, бр. 261, 2; *Исто*, год. XXI, 14. август 1939, бр. 183, 3; Ц. Буловић, *нав. дјело,* 122; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945,* 51.

[1622] AJ, 66, 662, 1.122; M. Džaja, *нав. дјело,* 217.

[1623] ХДА, 1.477, кут. 3; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941,* 23, 25, 42.

[1624] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945,* 51.

[1625] Дотадашњи сресни љекар у Јајцу др Ибро Бркић је премјештен у Сарајево. ХДА, 890, кут. 30, Персонални списи др Људевита Бенчине.

[1626] Дотадашњи љекар "Меркура" у Јајцу др Мићо Бранисављевић је био избјегао у Србију. ХДА, 890, кут. 30, Персонални списи др Људевита Бенчине.

[1627] У допису Хигијенског завода у Бањалуци од 20. марта 1943. за др Људевита Бенчину се каже да је "одведен по партизанима". ХДА, 890, кут. 30, Персонални списи др Људевита Бенчине, Higijenski zavod – Ministarstvo unutarnjih poslova, "Osobni izdaci po proračunu za 1943. god.", Banja Luka, 20. ožujak 1943, br. 1.023/43.

службе 18. маја 1943. премјештен је за среског љекара у Приједору.[1628] Био је од 4. септембра 1944. до 1. јуна 1946. војни љекар у Југословенској армији.[1629]

Након демобилизације је од 1. јуна до 24. августа 1946. радио као љекар Санаторијума за грудоболне на Иришком венцу, а потом на Заразном одјељењу Окружне болнице у Ваљеву.[1630]

Спомиње се 1947. као љекар у Босанском Петровцу, у којем је био члан УО Радничко службеничке задруге с. о. ј.[1631]

Преминуо је 21. новембра 1988. а његова урна положена је на Новом гробљу у Београду.[1632]

Др Берта Бергман

Др Берта Бергман (Bergmann), кћерка инжењера Јозефа (Јосипа) и Ернестине, дјев. Гелер, рођена је у Блажују код Сарајева 22. августа 1894. Завршила је велику гимназију у Мостару,[1633] а студије медицине у Бечу 1918.[1634]

Радила је као секундарни љекар (хоспитант) од 9. јануара 1919. до 3. јануара 1921. у Државној болници у Сарајеву и од 3. јануара 1921. до 19. октобра 1924. као секундарни љекар Градске болнице у Бањалуци, када је поднијела оставку на државну службу.[1635] Потом је од 20. октобра 1924. до 25. маја 1925. била љекар Школске поликлинике у Београду и од 25. маја 1925. до 17. јуна 1927. љекар Школске

[1628] Дотадашњи сресни љекар у Приједору др Давид Пинто стављен је на располагање Заводу за сузбијање ендемијског сифилиса. ХДА, 890, кут. 30, Персонални списи др Људевита Бенчине.

[1629] АЈ, 39, Персоналије, ф. 9, Лист личних и службених података др Лудвика Бенчине; ХДА, 890, кут. 30, Персонални списи др Људевита Бенчине; ХДА, 890, Персонални списи др Јакоба Алтарца; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 10. prosinca 1941, br. 199, 3; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXV, lipanj 1943, br. 6, 177; *Исто*, srpanj 1943, br. 7, 212.

[1630] АЈ, 39, Персоналије, ф. 9, Лист личних и службених података др Лудвика Бенчине.

[1631] *Службени лист НР Босне и Херцеговине*, Сарајево, год. II, 20. фебруар 1946, бр. 8, VIII.

[1632] Подаци добијени 7. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[1633] Била је прва жена у Босни и Херцеговини која је завршила гимназију.

[1634] ХДА, 890, кут. 32, Персонални списи др Берте Бергман; Vera S. Gavrilović, *Žene lekari u ratovima 1876–1945. na tlu Jugoslavije*, Beograd 1976, 122; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 95, 335; *Биографски лексикон. Познати српски лекари* (аутор пројекта Милена Милановић), Београд, Торонто 2005, 74; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 182; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 189. A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 200.

[1635] Др Берта Бергман, градски љекар у Бањалуци, непознато боравиште, брисана из именика чланова Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору. *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. II, марта 1926, бр. 1, 26; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 19.

поликлинике у Крагујевцу, када је постављена за в. д. шефа исте поликлинике. Премјештена је, по молби, 28. маја 1928. за в. д. шефа Школске поликлинике Дома народног здравља у Мостару, у којој је унапријеђена у савјетника 28. децембра 1934.[1636]

У Мостару је за вријеме Другог свјетског рата радила као здравствени савјетник Школске поликлинике Дома народног здравља. Овдје је у својој кући организовала прихватни центар за јеврејске избјеглице из Сарајева. Укључила се од почетка устанка 1941. у НОП. Одржавала је илегалне санитетске курсеве прве помоћи, лијечила рањенике и слала партизанима санитетски материјал и лијекове. Током рата хапшена је два пута, а у логор Јасеновац одведена 15. јануара 1945, у којем је убијена.[1637]

Њено име је урезано на спомен-плочи ВМА у Београду и Мостару.[1638]

Др Бењамин Бернштајн

Др Бењамин Бернштајн (Венијаним, Beniamin Berenstein) био је од 19. јануара 1921. уговорни (контрактуални) војни љекар Хируршког одјељења Сталне војне болнице Врбаске дивизијске области. На тој служби је био и 1927, с тим што је, у међувремену, био кратко током 1924. љекар Окружне болнице у Бихаћу.[1639]

Радио је 30-их година XX вијека као љекар у Загребу и Писаровини,[1640] а од

[1636] ХДА, 890, кут. 32, Персонални списи др Берте Бергман; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 179; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 298, 441; V. Gavrilović, *Žene lekari u ratovima 1876–1945. na tlu Jugoslavije*, 122; *Биографски лексикон. Познати српски лекари*, 74; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 182; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 189. A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 200; Sulejman Mulić, *Zdravstvene prilike u Hercegovini tokom Drugog svjetskog rata sa posebnim osvrtom na konjičko područje*, у: *Bosna i Hercegovina 1941: Novi pogledi*, Sarajevo 2012, 118.

[1637] V. Gavrilović, *нав. дјело*, 122; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 95, 335; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 370; *Биографски лексикон. Познати српски лекари*, 74; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 205; S. Mulić, *Zdravstvene prilike u Hercegovini tokom Drugog svjetskog rata sa posebnim osvrtom na konjičko područje*, 125.

[1638] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 31.

[1639] *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 29. јануар 1921, бр. 3, 153–154; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, februar 1921, br. 2, 53; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 120; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 68; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 183; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 191.

[1640] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 416.

краја фебруара 1935. у Окружном уреду за осигурање радника у Бањалуци, у Уредској амбуланти на подручју Шумског индустријског предузећа Добрљин–Дрвар АД,[1641] а био је од 5. априла до 3. јула 1937. бановински љекар приправник Удружене здравствене општине Лушци Паланка.[1642]

Др Јован Бијелић

Др Јован Бијелић рођен је у Никшићу 1906. Завршио је студије медицине у Загребу.[1643]

Био је љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Трубару до 24. новембра 1937, кад га је поставио бан Врбаске бановине за бановинског љекара приправника Удружене здравствене општине у Босанској Костајници, Срез Босански Нови, са сједиштем у Добрљину.[1644]

Радио је и као љекар приправник у среској испостави у Босанској Костајници, одакле је отпуштен из државне службе наредбом министра здравства НДХ 30. октобра 1941.[1645]

Крајем 1941. и почетком 1942. био је руководилац санитетске службе и болнице у Оријенском батаљону у Црној Гори и у јесен 1943. референт Санитета 12. бригаде и 11. ударне дивизије.[1646]

По ослобођењу је био начелник Санитета I армије и начелник Одјељења за медицинску службу у Државном секретаријату за унутрашње послове ФНРЈ са чином резервног пуковника. Одликован је Орденом заслуга за народ I и II реда, Орденом

[1641] Изабран је на конкурсу 26. фебруара 1935, на који се пријавило 26 љекара. *Извршен је избор лекара у Окружном уреду*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 27. фебруар 1935, бр. 642, 2.

[1642] *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 9. јул 1937, бр. 1.301, 3; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 16. јул 1937, бр. 1.304, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 31.

[1643] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 57.

[1644] *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 12. децембар 1937, бр. 1.368, 3.

[1645] *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 22. studenoga 1941, br. 185, 5; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, studeni 1941, br. 11, 532.

[1646] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 57; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 80, 81, 83; Miomir Savićević, *Sanitetska služba na području Crne Gore u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, druga knjiga, Beograd 1989, 149, 153, 159 163.

братства и јединства I реда, Орденом партизанске звијезде II реда и Орденом за храброст. Носилац је партизанске Споменице 1941. године.[1647]

Др Самуел Бијелић

Др Самуел (Самојло) Бијелић, син трговца Адолфа и Фанике (Фани) Вајс (Veiss, Weisz), рођен је у Осијеку 5. јула 1877. Промијенио је 8. априла 1905. презиме у Бијелић. У родном граду завршио је гимназију 11. јуна 1896, а студије медицине у Бечу 4. јула 1908. Говорио је њемачки језик.[1648]

Аустроугарску војску је служио од 1. априла до 30. септембра 1898. и од 1. априла до 30. септембра 1906. у 78. пјешадијској пуковнији те војске. За вријеме Првог свјетског рата, од 5. августа 1914. до 23. августа 1915, служио је као шеф љекар Причувне болнице бр. 1 у Осијеку.[1649]

Оженио се 26. маја 1912. Ханиом, дјев. Штокхамер, са којом је 16. фебруара 1913. стекао кћерку Љубицу и 18. јануара 1921. сина Светислава[1650] у Ердевику.[1651]

Радио је од 8. јула 1908. до 30. септембра 1909. као секундарни (помоћни) љекар у Закладној болници у Осијеку, од 1. октобра 1909. до 1. августа 1916. као општински љекар Удружене здравствене општине у Бабиној Греди, а од тада као општински љекар Удружене здравствене општине у Ердевику, гдје је био и предсједник Израелске богоштовне општине. Био је од 23. јануара 1922. до 1. новембра 1923. хонорарни љекар Дјечијег дома у манстиру Кувеждину, када је овај дом укинут.[1652] У Бањалуци је у Улици војводе Путника бр. 21 крајем јула 1940.

[1647] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 57.

[1648] ХДА, 890, кут. 37, Персонални списи др Самојла Бијелића; АРСБЛ, 74, бр. 7.236/1942. Као година завршетка студија наводи се и 1906. *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 403; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484; *Zavičajnici grada Osijeka 1901.–1946.* (priredili: Stjepan Sršan i Vilim Matić), Osijek 2003, 85–86, 895.

[1649] ХДА, 890, кут. 37, Персонални списи др Самојла Бијелића.

[1650] Светислав Бијелић је убијен у усташком логору Јасеновац 1942. *Žrtve rata 1941–1945 – Popis iz 1964. godine (Banja Luka)*, Beograd 1992, 3.

[1651] ХДА, 890, кут. 37, Персонални списи др Самојла Бијелића; Radovan Sremac, *Matične knjige Izraelske bogoštovne opštine u Erdeviku*, у: *Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja*, knj. 10, Beograd 2015, 276, 294.

[1652] AJ, 39, Персоналије, Персонални списи др Самојла Бијелића; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 153; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 403; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484; R. Sremac, *Matične knjige Izraelske bogoštovne opštine u Erdeviku*, 276; <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 25. 6. 2021.

отворио приватну ординацију, која је радила од 8 до 11 часова.[1653]

На посљедњој годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 23. марта 1941. изабран је за благајника ове коморе.[1654]

Након успоставе НДХ, позвао се на чланство у више хрватских друштава (Хрватском академском друштву "Звонимир" за вријеме студија у Бечу, Хрватској читаоници и Хрватском сељачком соколу) и молио нове власти да он и његова породица буду ослобођени ношења јеврејског знака, али је одбијен. Министарство унутрашњих послова НДХ одбило је у јануару 1942. његову молбу да му се призна "аријско право". У Бањалуци је у јуну 1942, као санитетски савјетник у пензији, становао у Улици краља Крешимира бр. 7.[1655]

Одведен је у јулу 1942. у усташки логор Јасеновац, гдје је убијен.[1656]

Др Мартин Блајхер

Др Мартин (Мартинијан) Блајхер (Bleicher), син Саломона и Песл, рођен је у Ботошани (Болосани), Черновци, у Румунији, 30. априла 1859. Завршио је студије медицине у Бечу 24. јула 1888. Говорио је румунски и њемачки језик. Изјашњавао се као Србин, српско-православне вјере.[1657]

По други пут се оженио 28. маја 1906. Драгицом, кћерком Саломона Соненфелда (Sonennfeld) и Сали (Rozalia), дјев. Рекс (Rex), рођеном у Чонопљи. То је био њен први брак.[1658]

Радио је у Бечу као асистент и секундарни љекар у јавној државној болници (K. K. Wiedner Krankenhaus) од 26. септембра 1888. до 31. децембра 1891, одакле је премјештен у Босну и Херцеговину и био сресни љекар у Сребреници од 1. јануара

[1653] *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јул 1940, бр. 1.734, 4; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 31.

[1654] *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 25, 43.

[1655] ХДА, РУР. Жидовски одсјек (252), 4.851/1942, 29.718; АРСБЛ, 74, бр. 7.236/1942; Zoran S. Mirković, *Rasno zakonodavstvo u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*, у: *Pravni poredak Nezavisne Države Hrvatske*, Beograd 2018, 53, 65.

[1656] J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 150.

[1657] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Мартина Блајхера; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 6.

[1658] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Мартина Блајхера.

1892. до 9. октобра 1895, Грачаници од тада до 12. јануара 1897, Високом од тада до 9. јуна 1903, поново у Грачаници од тада до 14. децембра 1904, Коњицу од тада до 4. јуна 1910. и потом у Бихаћу, у којем је унапријеђен у санитетског надзорника (инспектора) 23. септембра 1912.[1659]

Као сресни љекар у Грачаници се "осим напорног рада у амбуланти, занимао... за домаћу радиност и фолклор, сакупљао одабране примјерке ручних радова и одјевних предмета".[1660]

Био је један од оснивача Лијечничког удружења за Босну и Херцеговину. На Оснивачкој скупштини 2. априла 1910. у Сарајеву биран је у Одбор овог удружења.[1661]

У вријеме Првог свјетског рата био је у Бихаћу санитетски надзорник (sanitätsinspektor), а од 1914. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја. Одликован је 1916. Почасним знаком II реда Црвеног крста с ратном декорацијом.[1662]

У Бихаћу је био и послије рата окружни здравствени надзорник до 28. фебруара 1920. У међувремну је, почетком 1919, радио на сузбијању пјегавог тифуса (пјегава грозница) у Бихаћу, Санском Мосту, Цазину и Великој Кладуши. Положио је заклетву Краљевини СХС у Бихаћу 3. марта 1919.[1663]

Из Бихаћа је премјештен и унапријеђен у здравственог савјетника (владин надсавјетник) и шефа Здравственог одсјека у Сарајеву 28. фебруара 1920. Ступио је у Сарајеву на дужност у Инспекторат Министарства народног здравља 10. августа исте године, у којем је замјењивао, између осталог, инспектора у одсуству и био шеф и претпостављени свим обласним санитетским референтима, вршећи надзор и контролу над свим болницама и амбулантама у Босни и Херцеговини. Пензионисан је 22. јануара 1924, али је реактивиран и постављен поново 23. маја исте године у Сарајеву за љекара Инспектората Министарства народног здравља у V групи I категорије. За њега је др Урош Круљ 12. фебруара 1926. изјавио: "Др. Блајхер је врло марљив и савестан радник, обавља посао који су пре њега свршавала 2 референта. У раду је врло

[1659] Исто; A. Pinto, *Jevreji Sarajeva i Bosne i Hercegovine*, 93, O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 65; *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXV, 15. srpnja 1903, br. 7, 265; *Исто*, god. XXVII, 15. siečnja 1905, br. 1, 42.

[1660] O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 65.

[1661] АБиХ, ЗВБХ, бр. 18.011/1910.

[1662] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 36, 15. lipnja 1914, br. 6, 320; *Isto*, god. 38, 15. ožujka 1916, br. 3, 93; *Исто*, god. 39, 15. veljače 1917, br. 2, 90; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1920. (Po stanju od 31. prosinca 1920)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1921, br. 1, 4.

[1663] АБиХ, ЗВБХ, кут. 65, ај 99; АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Мартина Блајхера.

тачан и увек a jour, а то постизава само сталним прековременим радом". Дефинитивно је пензионисан 19. априла 1926.[1664]

Умро је 8. децембра 1939. у Сарајеву у 81. години и сахрањен 10. децембра на Гробљу Св. Марко. Као узрок смрти наводи се "слабост срца".[1665]

Др Гаврило Божић

Др Гаврило (Гавро) Божић, син Аћима, рођен је у Гламочу 7. септембра 1892.[1666] Завршио је гимназију у Тузли 1912, а студије медицине у Прагу 23. децембра 1920.[1667] Био је од 15. јануара 1929. интерниста – специјалиста за унутрашње болести. Говорио је чешки и њемачки језик.[1668]

Оженио се Вукосавом, кћерком Симе и Јованке Станивуковић из Сарајева, која је умрла 31. септембра 1931. Нису имали дјеце. Оженио се по други пут домаћицом Зором, дјев. Ковачевић (1900 – 20. новембар 1987).[1669]

Аустроугарску војску је служио као редов и као медицинар у чину санитетског потпоручника. У Првом свјетском рату учествовао је у Галицији.[1670]

У Војсци Краљевине СХС произведен је указом од 29. маја 1922. за резервног санитетског поручника. Унапријеђен је 28. априла 1928. у резервног санитетског капетана II класе, а у јуну 1937. у санитетског капетана I класе.[1671]

[1664] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Мартина Блајхера; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. II, 7. април 1920, бр. 79, 1; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 29; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 24.

[1665] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Мартина Блајхера; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 4. 12. 2021.

[1666] Као датуми рођења наводе се 7. октобар 1892. и 7. септембар 1893.

[1667] Као датум завршетка студија наводи се и 2. децембар 1920. ИАБ, 492, кут. 38, бр. 2.014, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Гаврила Божића.

[1668] АЈ, 39, Персоналије, ф. 15, Лист личних и службених података др Гаврила Божића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Гаврила Божића; ИАБ, 492, кут. 38, бр. 2.014, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Гаврила Божића; ХДА, 890, Персонални списи др Гаврила Божића; АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Гаврила Божића; АРСБЛ, 5, aj 8, 508; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395.

[1669] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[1670] ВА, Картон личних и службених односа официра др Гаврила Божића.

[1671] Исто; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 245; *Велики војни указ*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 29. јун 1937, бр. 11.743, 6; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 31. мај 1922, бр. 22, 963–964.

Стажирао је од 1. јануара 1921. до 15. јуна 1922. у Државној болници у Сарајеву. По окончању стажа радио је као љекар тузланског Окружног уреда за осигурање радника у Теслићу од 15. јуна 1922. до 1930. Радио је хонорарно као љекар у бањи Врућици код Теслића.[1672]

Био је у међувремену, од 10. октобра 1925. до 25. јануара 1927, у Прагу на специјализацији у Клиници за унутрашње болести код проф. др Јозефа Пелнара, гдје је 1927. завршио и двомјесечни курс из балнеологиије.[1673]

Изабран је на Оснивачкој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 15. децембра 1929. у Управни одбор Коморе.[1674]

Поред љекарског рада, био је активан и у културном и политичком просвјећивању народа Теслића, гдје је био секретар Соколског друштва, предсједник Пододбора Друштва "Просвјета" од 1924. до 1927, затим члан УО Српске читаонице, а помогао је и оснивање 1925. "Гајрета" у Теслићу са 1.000 динара. Уписан је 1926. у добротвора овог друштва. Постао је и члан Општинског вијећа у Теслићу у име Народне радикалне странке (1928). Његов брат Милан Божић био је народни посланик у Краљевини Југославији.[1675]

По одласку из Теслића радио је од 1930. до 1941. као љекар Окружног уреда за осигурање радника у Сарајеву и обављао приватну праксу. Био је повремено сезонски љекар у бањи Врућици и први љекар који се у њој бавио научноистраживачким радом. Произвео је као бањски љекар у Врућици из талога љековите радиоактивне бањске воде пудер за лице и прашак за зубе, за који је од надлежних затражио патент. За његов проналазак заинтересовало се неколико фирми. Власник бање Врућице Симо Крстић је послао у септембру 1938. узорак прашка за зубе, добијен исправањем минералне бањске воде, на анализу у Државни институт за анализу животних намирница у Бечу. Према налазу овог института од 5. октобра 1938. узорак је био "умјерено чист... свјетло црвено жуте боје. Реакција суспензије у води на основу

[1672] AJ, 39, Персоналије, ф. 15, Лист личних и службених података др Гаврила Божића; ХДА, 890, Персонални списи др Гаврила Божића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 131; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 161.

[1673] AJ, 39, Персоналије, ф. 15, Лист личних и службених података др Гаврила Божића; ХДА, 890, Персонални списи др Гаврила Божића.

[1674] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 43.

[1675] Д. Васић, *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878–1941)*, 286, 390, 398, 426, 430–431, 442.

лакмуса врло слабо алкална... Недозвољене супстанце нису доказане". Према стручном мишљењу овог института "приложени узорак прашка за зубе одговара, као што горе поменути налаз доказује, захтјевима и правилнику Аустријског правилника о животним намирницама, свеска XIII, козметичка средства, као и сличним производима".[1676]

Други свјетски рат провео је у Србији, као љекар социјалног осигурања у Београду у избјеглиштву од 12. јуна 1941. до 5. маја 1945.[1677]

По повратку 5. маја 1945. у Сарајево радио је од 10. маја те године као љекар филијале Земаљског завода за социјално осигурања.[1678]

Обављао је приватну праксу као интерниста у Теслићу и Сарајеву од 1922. до 1941, у Београду у априлу 1944. и од јануара до маја 1945, а у Сарајеву од 15. јуна 1945.[1679]

У Сарајеву је у октобру 1946. становао на Обали војводе Степе.[1680]

Умро је 14. августа 1973, а сахрањен је на сарајевском гробљу Баре.[1681]

Др Хамдија Браво

Др Хамдија Браво, син Мустафе, рођен је у Сарајеву 21. марта 1897, гдје је завршио гимназију 1918, а студије медицине у Бечу 27. јуна 1924. Био је љекар опште праксе. Завршио је двонедјељни курс из имунологије и епидемиологије за среске љекаре од 16. до 30. септембра 1930. у Хигијенском заводу у Загребу. Говорио је

[1676] AJ, 39, Персоналије, ф. 15, Лист личних и службених података др Гаврила Божића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Гаврила Божића; АБиХ, УБТМ, Земаљско љечилиште бања Врућица код Теслића – Управи бања Министарства народног здравља и социјалног старања у Сарајеву, "Искоришћење састојака бањске минералне воде у Врућици", Врућица 4. маја 1947, Пов. бр. 11/47; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.501; *Из талога радиоактивне бање Врућице лекар произвео пудер за лице и прашак за зубе*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 11. јул 1937, бр. 5.560, 5; Д. Васић, *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878–1941)*, 286; B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, 33.

[1677] AJ, 39, Персоналије, ф. 15, Лист личних и службених података др Гаврила Божића; ИАБ, 492, кут. 38, бр. 2.014, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Гаврила Божића.

[1678] AJ, 39, Персоналије, ф. 15, Лист личних и службених података др Гаврила Божића.

[1679] Исто.

[1680] Исто.

[1681] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

њемачки и енглески језик.[1682]

Оженио се домаћицом Аном, кћерком Викторије и Антона Хома из Босанског Брода, са којом је стекао сина Реуфа (22. мај 1927 – 19. октобар 2015).[1683]

Служио је аустроугарску војску у Пешти од 15. децембра 1915. и као војник је завршио 1916. аустроугарску официрску школу у Помору код Пеште. Стекао је чин резервног санитетског потпоручника.[1684]

Примљен је у Војску Краљевине СХС указом од 6. септембра 1938. у чину резервног пјешадијског потпоручника са рангом од 9. новембра 1920. и преведен из пјешадије у санитетску струку. Унапријеђен је 1. априла 1939. у чин резервног санитетског поручника са рангом од 23. марта 1925.[1685]

Стажирао је 1925. у Сарајеву. Обављао је многе одговорне послове у љекарској служби Босанске Крајине и Врбаске бановине, као сресни љекар у Бихаћу од 1925. до 20. септембра 1930,[1686] Прњавору и Босанском Кобашу од 20. септембра 1930. до 26. марта 1936, [1687] Градачцу од 26. марта 1936. до 15. септембра 1943, када је отпуштен.[1688]

[1682] AJ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података др Хамдије Браве; ВА, Картон личних и службених односа официра др Хамдије Браве; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 43.

[1683] AJ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података др Хамдије Браве; АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; <https://www.umrlice.net/>. Приступљено: 26. 8. 2021.

[1684] ВА, Картон личних и службених односа официра др Хамдије Браве.

[1685] Исто; *Службени војни лист*, Београд, год. 57, 6. септембар 1938, бр. 24, 1235–1236, 1237–1238; *Исто*, 23. децембар 1938, бр. 35, 1949–1950; *Исто*, год. 58, 3. април 1939, бр. 9, 453–454.

[1686] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161 А, 21; *Исто*, год. XII, 11. април 1930, бр. 83, 1; *Исто*, 11. новембар 1930, бр. 259, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 7; *Унапређење лекара*, у: *Време*, Београд, год. X, 18. март 1930, бр. 2.955, 3; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 18. март 1930, бр. 74, 11; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 13.

[1687] *Постављења*, у: *Време*, Београд, год. X, 22. септембар 1930, бр. 3.137, 5; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 11. новембар 1930, бр. 259, 1; *Исто*, год. XVIII, 15. април 1936, бр. 85, 1; *Забава "Гајрета" у Дервенти*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 14. јул 1933, бр. 10.304, 5; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 450.

[1688] ВА, Картон личних и службених односа официра др Хамдије Браве; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 15. април 1936, бр. 85, 1, *Исто*, год. XIX, 2. јул 1937, бр. 146, 1; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 415; *Исто*, god. LXIV, rujan 1942, br. 9, 352; *Исто*, god. LXV, rujan 1943, br. 9, 276.

За вријеме службовања у Босанском Кобашу био је хонорарни љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника и секретар ЈРЗ (1936),[1689] а у Градачцу љекар тузланског Окружног уреда за осигурање радника и љекар у бањи Илиџа код Градачца. Обављао је цијело вријеме приватну праксу.[1690]

Краљевским указом од 15. августа 1929. одликован је Орденом Св. Саве V реда.[1691] Сресни начелник у Градачцу предложио је 24. августа 1938. да се др Хамдија Браво одликује Орденом југословенске круне IV реда.[1692]

Др Хамдија Браво је био опредијељен национално као Србин муслиман. Када су усташе преузеле власт у Градачцу 1941. "заложио је сав свој ауторитет да им градачачки Муслимани не даду подршку", а иступао је отворено и оштро против усташког котарског предстојника Вјекослава Монтање, што је представљало у то вријеме велику храброст. Био је до јесени 1943. "четнички расположен", а одржавао је везу са попом Савом Божићем, командантом Требавског четничког одреда, са којим је био повезан од прије рата.[1693]

Послије Другог свјетског рата радио је у Градачцу до 1947, а потом у Министарству народног здравља у Сарајеву.

Умро је 1. јуна 1960, а сахрањен у Београду на Новом гробљу.[1694]

Дом здравља у Градачцу носио је од 1965. до 1992. његово име.

[1689] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134; *U Srezu prnjavorskom izvršeno je organizovanje JRZ*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. март 1936, бр. 952, 2.

[1690] AJ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података др Хамдије Браве; АРСБЛ, 9, VI, 1, 143, бр. 21.309/1938.

[1691] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. XI, 15. август 1929, бр. 189, 42.

[1692] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45; Исто, ај 23, 66 и 143; Исто, 25, 5 и 217; Исто, 26, 18 и 38; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 43–44, 54.

[1693] Родољуб Чолаковић, *Записи из ослободилачког рата*, II, Београд 1956, 473; Dr Vojislav Kecmanović – Đedo, *Zabilješke iz ratnih dana*, Sarajevo 1980, 23.

[1694] Подаци добијени 7. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

Др Мићо Бранисављевић

Др Мићо Бранисављевић, син Павла и Јоке, рођен је у Вишеграду 21. фебруара 1891. Завршио је гимназију у Сарајеву 1910, а студије медицине у Прагу 8. марта 1920. Био је љекар опште праксе. Говорио је чешки и њемачки језик.[1695]

Оженио се зубним љекаром др Вукосавом (Вуком), дјев. Чабриновић. Нису имали потомака.[1696]

За вријеме Првог балканског рата дошао је у Црну Гору као студент медицине добровољац у чешкој мисији, коју је организовао Словенски клуб у Прагу. Мобилисан је у аустроугарску војску 1. јула 1914. као ђак на одслужењу ђачког рока у Бечу. У Првом свјетском рату у аустроугарској војсци учествовао је као медицинар у чину потпоручника. У Војску Краљевине СХС примљен је 29. маја 1922. у чину резервног санитетског поручника. Унапријеђен је 6. септембра 1926. у чин резервног санитетског капетана II класе, а 17. децембра 1929. у резервног санитетског капетана I класе.[1697]

Стажирао је у Сарајеву од 20. маја 1920. до 1. априла 1922. у Државној болници, а затим је радио као љекар Окружног уреда за осигурање радника у Јајцу од 4. априла 1922. до 8. маја 1941,[1698] гдје је једно вријеме био в. д. управника Болнице бањалучког Окружног уреда за осигурање радника.[1699]

[1695] АЈ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података др Мићe Бранисављевића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Мићe Бранисављевића; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 79.

[1696] АЈ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података др Мићe Бранисављевића.

[1697] Исто; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Мићe Бранисављевића; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 31. мај 1922, бр. 22, 963–964; *Исто*, год. 45, 11. септембар 1926, бр. 38, 1.647–1.648; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 245; Srđa Martinović, *Crnogorski vojni sanitet*, у: *Matica*, časopis za društvene pitanja, nauku i kulturu, Cetinje, ljeto 2018, br. 74, 551–552.

[1698] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Мићe Бранисављевића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 63–64; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 52; Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том I, А–З, Нови Сад 2009, 478.

[1699] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 319, 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.486.

Приликом посјете генерала Петра Живковића, предсједника Владе Краљевине Југославије, у јулу 1931. Јајцу поднио је извјештај о стању здравља радника и уопште о санитетско-социјалним приликама на подручју Среза Јајце.[1700]

Обављао је многе значајне функције у Љекарској комори Врбаске бановине. Биран је на годишњим скупштинама Коморе у Управни одбор 15. марта 1931. и 23. марта 1941, а у Дисциплинско вијеће ове коморе на скупштини 27. марта 1938.[1701]

Одликован је 6. септембра 1930. Орденом југословенске круне V реда, 1937. Орденом Св. Саве V реда и Орденом рада II реда.[1702]

У политичком опредјељењу др Мићо Бранисављевић је био члан Самосталне демократске странке. Одржао је у новембру 1939. у Доњем Вакуфу конференцију СДС-а и основао Мјесни одбор.[1703]

Други свјетски рат провео је, од 15. септембра 1941. до 3. маја 1945, у избјеглиштву, као љекар Окружног уреда за осигурање радника у Београду.[1704]

Радио је послије ослобођења као сресни љекар у Јајцу од 4. јуна до 6. јула 1945, као шеф Одсјека за поликлиничку службу Министарства народног здравља Босне и Херцеговине у Сарајеву од 7. јула до 14. новембра 1945, затим као главни љекар Земаљског завода за социјално осигурање у Сарајеву од 15. новембра 1945. и као шеф Станице за професионалне болести, а од 1956. био је главни санитарни инспектор Босне и Херцеговине. Једно вријеме био је у Сарајеву потпредсједник и предсједник Управног одбора Централног хигијенског завода. Није обављао приватну праксу.[1705]

[1700] *Претседник владе, генерал г. Петар Живковић у Босанској Крајини*, у: *Време*, Београд, год. XI, 2. јул 1931, бр. 3.411, 1; *Инспекциони пут претседника Владе, министра унутрашњих послова, господина Петра Живковића у Босанској Крајини*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. јул 1931, бр. 27, 2.

[1701] ХДА, 1.477, кут. 3; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 24, 26, 44.

[1702] *Одликовања грађана у бановинама*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. септембар 1930, бр. 241, 4; *Велики војни указ – унапређења и одликовања*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 2. децембар 1937, бр. 11.897, 5; *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. септембар 1930, бр. 42, 2; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 79.

[1703] *Политичке вести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 26. новембар 1939, бр. 1.649, 1; *Političke i ostale vesti*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 1. децембар 1939, бр. 1.651, 3.

[1704] АЈ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података др Мићe Бранисављевића.

[1705] Исто; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 79; J. Радојчић, *нав. дјело*, том I, А–З, Нови Сад 2009, 478.

Објавио је 1953. чланак *Лијечничка брига о радницима, који долазе при раду у додир са тротилом (Прва опажања)*.[1706] Његова књига *Приручник за стицање основних знања из хигијене лица запослених у производњи или промету животних намирница* изашла је у Љубљани 1961, а приручник за љекаре опште праксе *Принципи оцјењивања радне способности* у Сарајеву 1965.

Умро је 19. марта 1978, а сахрањен на сарајевском гробљу Баре.[1707]

Др Вукосава Чабриновић-Бранисављевић

Др Вукосава (Вука) Чабриновић-Бранисављевић, кћи трговца Васе Чабриновића, рођена је у Сарајеву 15. марта 1897.[1708] Као сестра Недељка Чабриновића, провела је за вријеме Првог свјетског рата три године у логору. Послије рата је завршила 15. октобра 1919. реалну гимназију у Сарајеву, студирала медицину у Прагу и Београду, гдје је дипломирала 21. новембра 1926. Специјализовала је од 1927. до 1928. болести уста и зуба у Бечу. Говорила је чешки и њемачки језик.[1709]

Удала се за др Мићу Бранисављевића и нису имали потомака.

Обављала је у Јајцу од 24. октобра 1928. приватну љекарску праксу, била од 1929. до 1941. хонорарни зубни љекар Окружног уреда за осигурање радника и од 1938. до 1941. хонорарни зубни љекар Школске поликлинике Дома народног здравља.[1710]

Други свјетски рат, од августа 1941. до јуна 1945, провела је као приватни љекар у Београду и хонорарни зубни љекар Београдске трговачке академије.

[1706] Mića Branisavljević, *Liječnička briga o radnicima, koji dolaze pri radu u dodir s trotilom (Prva opažanja)*, у: *Arhiv za higijenu rada i toksikologiju*, Zagreb, vol. 4, br. 2, 1953, 213–220.

[1707] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[1708] Као година рођења наводи се и 1896. <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[1709] AJ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података др Вуке Чабриновић-Бранисављевић; ИАБ, 492, кут. 35, бр. 1.798, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Вуку Чабриновић-Бранисављевић; ДАС, Г–203, ф. 2, бр. 138; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.486; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 79; S. Veljković, *нав. дјело*, 811.

[1710] AJ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података др Вуке Чабриновић-Бранисављевић; ИАБ, 492, кут. 35, бр. 1.798, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Вуку Чабриновић-Бранисављевић; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 32; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 64; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.486.

Мобилисана је 15. децембра 1944. у Југословенску армију као зубни љекар Санитетског одјељења бр. 79 при Врховном штабу НОВ у Београду.[1711]

Од 29. јуна 1945. радила је као љекар и шеф зубне амбуланте Школске поликлинике у Сарајеву, а од 10. октобра 1945. као хонорарни зубни љекар Поликлинике за младеж у Сарајеву. Због болести била је од 4. јуна до 7. септембра 1946. у Чехословачкој на лијечењу. По повратку са лијечења радила је поново као хонорарни зубни љекар Школске поликлинике у Сарајеву.[1712] Била је једно вријеме и директор Средње зубарске школе у Сарајеву.

Објавила је из стоматологије више популарних стручних радова.[1713]

Умрла је 20. септембра 1974. и сахрањена на сарајевском гробљу Баре.[1714]

Др Килиан Брензингер

Др Килиан Брензингер је рођен у Санкт Леону (St. Leon) 1876. Завршио је студије медицине у Бечу 1904. Био је послије Првог свјетског рата општински љекар у Новој Тополи (Windhorstu).[1715]

Др Ибрахим Бркић

Др Ибрахим (Ибро) Бркић, син Мухамеда, рођен је у Мостару 4. марта 1901, гдје је 1923. завршио гимназију, а студије медицине у Београду 23. новембра 1929. Био је интернист, кардиолог, академик и универзитетски професор.[1716]

Оженио се учитељицом Ћамилом, кћерком Лутве Хоџића из Јајца, са којом је

[1711] АЈ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података др Вуке Чабриновић-Бранисављевић; ИАБ, 492, кут. 35, бр. 1.798, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Вуку Чабриновић-Бранисављевић.

[1712] АЈ, 39, Персоналије, ф. 16, Лист личних и службених података др Вуке Чабриновић-Бранисављевић.

[1713] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 79.

[1714] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[1715] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 137.

[1716] АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Ибре Бркића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; ХДА, 890, Персонални списи др Ибрахима Бркића; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 10; J. Радојчић, *нав. дјело*, том I, A–З, 492; S. Veljković, *нав. дјело*, 812.

стекао 26. маја 1932. сина Неџада и 29. марта 1933. кћерку Наиду.[1717]

Стажирао је у Државној болници у Сарајеву од 1930. до 1931. Радио је од 1931. до 3. јула 1937. као бановински љекар Удружене здравствене општине у Јајцу,[1718] од 3. јула до 9. новембра 1937. као сремски љекар (здравствени пристав) у Тешњу[1719] и поново од 9. новембра 1937. до 1941. у Јајцу као сремски љекар (здравствени пристав и виши здравствени пристав).[1720] Био је ангажован као бановински љекар 1935. на сузбијању сифилиса у Јајцу.[1721] Указом краљевских намјесника од 4. децембра 1940. одликован је Орденом Св. Саве V реда.[1722]

Био је за вријеме Другог свјетског рата од 11. новембра 1941.[1723] до 15. маја 1943. љекар Интерног одјељења Државне болнице у Сарајеву, од 15. маја 1943. до 6. јуна 1944. сремски љекар у Босанском Новом, од 6. јуна 1944. до 1946. љекар Интерног одјељења Опште државне болнице у Сарајеву. Током рата је био секретар Друштва љекара Босне и Херцеговине.[1724]

Др Ибро Бркић је од 1941. помагао НОП новчано и у санитетском материјалу. У 1942. био је мобилисан три мјесеца као војни љекар у XV домобранској пуковнији у Завидовићима. Због отворених симпатија за НОП, он и његова породица били су

[1717] Као датум рођења Наиде Бркић спомиње се и 29. август 1933.

[1718] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 17; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 5; *Исто*, год. XIX, 13. август 1937, бр. 182, 1; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. септембар 1934, бр. 506, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. октобар 1937, бр. 1.338, 3; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.486.

[1719] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 13. август 1937, бр. 182, 1; *Исто*, 26. новембар 1937, бр. 270, 1; *Премештаји, постављења и унапређења здравствених саветника и лекара*, у: *Правда*, год. XXXIII, Београд, 4. јул 1937, бр. 11.748, 9; *Унапређења и премештаји*, у: *Правда*, год. XXXIII, Београд, 8. децембар 1937, бр. 11.903, 7.

[1720] АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Ибре Бркића; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 20. новембар 1937, бр. 5.692, 6; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 26. новембар 1937, бр. 270, 1; *Исто*, год. XX, 15. јануар 1938, бр. 10, 1; *Исто*, 2. новембар 1938, бр. 251, 22; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, listopad 1941, br. 10, 497; *Исто*, studeni 1941, br. 11, 530.

[1721] АРСБЛ, 9, VI, 16, 112.

[1722] *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

[1723] Одлуком министра здравства НДХ од 26. септембра 1941. преименован је за здравственог вишег пристава VI групе и премјештен код Школске поликлинике у Сарајеву др Ибрахим Бркић, дотадашњи котарски љекар VII групе код Котарске области у Јајцу. *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 8. listopada 1941, br. 147, 4. Наредбом истог министра од 20. новембра 1941. премјештен је по потреби службе за здравственог вишег пристава Школске поликлинике у Сарајеву др Ибрахим Бркић, дотадашњи котарски љекар VI групе Котарске области у Јајцу. *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 4. prosinca 1941, br. 195, 5.

[1724] АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Ибре Бркића; ХДА, 890, Персонални списи др Ибрахима Бркића; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, srpanj 1943, br. 7, 212; *Исто*, god. LXVI, lipanj 1944, br. 6, 161.

током рата прогањани. У НОВ-у су његова четири брата погинула, сестра Фатима као припадник НОП-а убијена у логору у Старој Градишци, док је брат Смајо 1946. постао мајор ЈНА.[1725]

Послије рата радио је у Сарајеву на Трећој интерној клиници. Од јануара 1946. посједовао је у Сарајеву приватну ординацију.[1726] Завршио је 1946. специјализацију из интерне медицине у Клиничкој болници у Сарајеву. Био је током 1948. и 1949. на усавршавању на Интерној клиници у Прагу, кад је изабран за асистента предмета интерне медицине на Медицинском факултету у Сарајеву. На Медицинском факултету у Сарајеву је хабилитирао 1951. на тему *Вирусни хепатитис*, након чега је изабран за доцента. За ванредног професора овог факултета изабран је 1959, а за редовног 1962. године. Радио је и као шеф Треће интерне клинике Клиничке болнице у Сарајеву.[1727] Пензионисан је 1971. и радио као професор емеритус на Медицинском факултету у Сарајеву. Изабран је 1973. за дописног члана Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине, а за редовног 1978. Постао је вишегодишњи члан управе Друштва љекара Босне и Херцеговине, члан управе Удружења кардиолога Југославије, предсједник Кардиолошке секције Друштва љекара Босне и Херцеговине и секретар Редакцијског одбора од 1947. до 1952. часописа *Медицински архив*.[1728]

Као уважени медицински стручњак објавио је око 50 стручних и научних радова и књига, од којих највише из клиничке кардиологије, кардиопулмоналне патологије, спортске кардиологије и опште интерне медицине. Запажени су му радови о хроничном пулмоналном срцу. Одликован је 1964. Орденом заслуга за народ са сребреним зрацима и 1975. Орденом рада са црвеном заставом. Добитник је 1967. Шестоаприлске награде града Сарајева за науку и 1970. Двадесетседмојулске награде Босне и Херцеговине.[1729]

Умро је у Сарајеву 21. новембра 1989. и сахрањен на гробљу Баре.[1730]

[1725] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Ибре Бркића; Hiba Ramadanović, *Učešće ljekara, apotekara i drugih zdravstvenih radnika u NOP-u*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom četvrti, Sarajevo 1981, 171; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 10.

[1726] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Ибре Бркића.

[1727] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 238; *Ko je ko u Jugoslaviji. Jugoslovenski savremenici*, 124; J. Радојчић, *нав. дјело*, том I, A–З, 492.

[1728] I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 11.

[1729] J. Радојчић, *нав. дјело*, том I, A–З, 492; I. Mašić, *нав. дјело*, 11.

[1730] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 46; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

Др Ђорђе Букинац

Др Ђорђе (Ђорђо) Букинац, син Младена и Драге, дјев. Срданов, рођен је у Старом Футогу 26. новембра 1880.[1731] Завршио је гимназију у Новом Саду 1899, а медицину је студирао у Берлину и Бечу и завршио 31. марта 1906.[1732] Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки и мађарски језик.[1733]

Оженио се др Елзом (Јелисаветом), дјев. Фишер, рођеном у Прагу од оца Јохана (Јована) и мајке Терезе (Терезије), дјев. Фајташ,[1734] 3. фебруара 1880, са којом је стекао кћерке – 21. јануара 1904. Драгу[1735] и 31. маја 1906. Олгу.[1736]

Радио је од 1. марта 1906. до 1. маја 1908. као аспирант и секундарни љекар у Другој медицинској клиници, Државној и Евангелистичкој болници у Бечу. Љекарску службу започео је у Бањалуци приватном праксом, а у државну службу примљен је 8. октобра 1912. као градски физикус. Учествовао је као љекар добровољац у Другом балканском рату.[1737]

Мобилисан је у аустроугарску војску за вријеме Првог свјетског рата као грађански љекар обвезник од 28. јула до 30. новембра 1914. у 2. босанскохерцеговачки пучко-усташки батаљон у околини Будимпеште и од 1. децембра 1914. до 31. маја 1915. као санитетски потпоручник на фронту у Дука кланцу на Карпатима. Био је током маја и јуна 1915. на боловању у Будимпешти и вршио љекарску службу у

[1731] Као датуми рођења наводе се и 26. фебруар 1880. и 27. новембар 1882. АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5 из 1920, Градски котарски уред у Бањој Луци – Земаљској влади у Сарајево, Списак љекара, 1. фебруар 1920, бр. 773.

[1732] Као година завршетка студија наводи се и 1904. АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 123.

[1733] ИАБ, 492, кут. 39, бр. 2.076, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Ђорђа Букинца; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 123; АРСБЛ, 1, 1, МКС града Бањалука 1881/1945, ред. бр. 7; ВА, Картон личних и службених односа официра др Ђорђа Букинца; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; Р. Јеремић, *Прилози за биографски речник Срба лекара Војвођана 1756–1940*, 26; *Српски биографски речник*, А–Б, 1, 874 (П. Г. Микић); Ласло Сеги, *Студенти са данашње територије Војводине на европским универзитетима 1338–1919*, Нови Сад 2010, 180, 325.

[1734] Тереза Фишер је била доктор филозофије.

[1735] Драга Букинац је завршила конзерваторијум у Загребу и била професор музике (клавира) у Бањалуци. Умрла је 1962.

[1736] Олга Букинац је завршила германистику у Загребу, гдје је и докторирала 1956. Предавала је њемачки и француски језик у Бањалучкој гимназији. Умрла је 1983. Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 32.

[1737] *Bosanski glasnik*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XV, 1911, 136; *Исто*, Sarajevo, god. XVI, 1912, 207; Р. Јеремић, *Прилози за биографски речник Срба лекара Војвођана 1756–1940*, 26; *Српски биографски речник*, 1, А–Б, 874 (П. Г. Микић).

Ђачкој чети. По повратку са боловања распоређен је од 1. јула 1915. до 15. јула 1916. за замјеника шефа љекара у Станици за дедикулацију, карантен и разврставање рањеника и болесника у Кошицама. Унапријеђен је у јулу 1916. у чин санитетског поручника. Био је од 16. августа 1916. до 31. октобра 1917. љекар Ортопедског завода "Марија Звијезда".[1738]

У Војску Краљевине СХС примљен је указом од 10. јуна 1921. у чину резервног санитетског капетана I класе.[1739]

Прије и послије Првог свјетског рата радио је, поред послова градског физикуса (општинског љекара) и приватне праксе, и као љекар у Сресној болесничкој благајни у Бањалуци и ћумурани у Руднику Лауш. У 30-им годинама овог вијека обављао је и дужност љекара Самосталне здравствене општине Бањалука.[1740] Био је један од најугледнијих бањалучких љекара између два свјетска рата, веома стручан и одличан дијагностичар, са великом репутацијом. Посједовао је у Бањалуци у Пашићевој улици бр. 1 ординацију и имао међу првим љекарима у Босни рендген.[1741]

Др Ђорђе Букинац је један од оснивача и највиших функционера Љекарске коморе Врбаске бановине. На скупштинама 15. децембра 1929. и 15. марта 1931. биран је у Управни одбор, а 27. марта 1938. и 23. марта 1941. у Надзорни одбор, на скупштини 8. маја 1932. за потпредсједника, а 29. априла 1934. и 14. априла 1935. за

[1738] ВА, Картон личних и службених односа официра др Ђорђа Букинца.

[1739] Исто; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, oktobar 1921, br. 10, 284.

[1740] АБиХ, ЗББХ, бр. 49.915/1919; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 19; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. III, септембра 1927, бр. 5, 194; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161А, 16; *Исто*, год. XX, 10. мај 1938, бр. 103, 1; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 2; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; В. Стошић, *Извјештај среског начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, 400.

[1741] *Informator (adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 28; *Српски биографски речник*, А–Б, 1, 874 (П. Г. Микић).

предсједника Љекарске коморе Врбаске бановине.[1742] Био је крајем 1932. члан Одбора Савеза љекарских комора Краљевине Југославије у Београду.[1743]

Био је за вријеме Краљевине Југославије веома ангажован у политичком и друштвеном животу Бањалуке. У њој је био један од оснивача и првака Народне радикалне странке и ЈРСД,[1744] члан Банског санитетског савјета,[1745] предсједник и члан Управног одбора Удружења општинских службеника,[1746] оснивач Ротари-клуба[1747] и Српског културног клуба.[1748] Одликован је указом од 15. августа 1929. Орденом Св. Саве IV реда.[1749]

Са оснивањем НДХ отпуштен је из државне службе у Бањалуци 24. јула 1941. Усташе су га ухапсиле и депортовале у концентрациони логор Јасеновац, одакле га је извукла жена Њемица. Провео је остатак рата у избјеглишту у Београду, гдје је

[1742] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, марта 1930, год. I, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. април 1934, бр. 388, 3; *Поздрави бану Врбаске бановине г. др Драгославу Ђорђевићу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 3. мај 1934, бр. 396, 4; *Лекарска комора у Бањој Луци тражи отварање нових болница у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 4. мај 1934, бр. 397, 4; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Poziv na IX redovnu godišnju skupštinu Lekarske komore Vrbaske banovine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 18. март 1938, бр. 1.407, 2; *Скупштина Лекарске коморе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415, 2; *Skupštini Lekarske komore prisustvovao je ministar poljoprivrede g. dr. Branko Čubrilović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. мај 1940, бр. 1.715, 1; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 21, 23, 24, 26, 47.

[1743] *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 327.

[1744] М, *Оснивање ЈРСД странке у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 2. јун 1932, бр. 22, 7; В. Стошић, *Извјештај среског начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, 390.

[1745] *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 10. мај 1938, бр. 103, 1.

[1746] *Поздрави г. бану Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. март 1933, бр. 86, 13; *Opštinski službenici odaju priznanje opštinskoj upravi*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 31. мај 1936, бр. 1.006, 3; *Са скупштине општинских службеника*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 4. јун 1936, бр. 1.007, 4; *Скупштина Удружења општинских службеника*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 27. јул 1933, бр. 10.317, 7.

[1747] Ротари-клуб Бањалука основан је 28. јануара 1934. З. Пејашиновић, И. Трнинић, *нав. дјело*, 24, 30, 48–49.

[1748] Оснивачка скупштина Српског културног клуба у Бањалуци одржана је крајем децембра 1939. године. Скупштином је руководио др Ђорђе Букинац. За предсједника Обласног одбора Српског културног клуба у Бањалуци изабран је др Стево Мољевић. *Оснивање Српског клуба у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 28. децембар 1939, бр. 1.662, 3.

[1749] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. XI, 15. август 1929, бр. 189, 45; *Исто*, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

становао у изнајмљеној соби и није обављао љекарску праксу.[1750] Ординацију др Ђорђа Букинца "задржала је његова супруга, која је остала у граду, као припадник Њемачке народностне скупине".[1751]

Послије Другог свјетског рата вратио се у Бањалуку и радио као градски санитетски референт (градски физик) у Градском народном одбору, љекар у Амбулантно-поликлиничкој установи, а обављао је и приватну праксу.[1752]

Умро је у Бањалуци 20. јула 1953, а његова супруга Елза 1957. Сахрањени су на Српском православном гробљу у Борику у породичној гробници.[1753]

Др Марија Бухтејева

Др Марија Афансијевна Бухтејева (Мария Афанасьевна Бухтеева), кћи генерал-мајора Афансија Михаиловича (Афансий Михайлович) (1862 – 15. јануар 1940) и Антонине Константиновне, рођена је у Санкт Петербургу 15. јуна 1904.[1754] Завршила је студије медицине у Београду 1930,[1755] а од 5. до 25. фебруара 1938. курс за одбрану од бојних отрова у Војнохигијенском заводу Главне болнице у Београду.[1756]

Примљена је у држављанство Краљевине Југославије 21. марта 1931, а заклетву је положила новој отаџбини 28. априла 1931.[1757]

Била је 30-их година XX вијека љекар Здравствене задруге у Венчанима, Срез колубарски, у Дунавској бановини.[1758]

[1750] Надежда Лазаревић-Ковачевић, *К'о лепи сан. Златно доба грађанске Бањалуке 1929–1941*, Бањалука 2014, 634.

[1751] АРСБЛ, 1, 1, МКС града Бањалука 1881/1945, ред. бр. 7; АРСБЛ, 84, бр. 1.611/1944.

[1752] АРСБЛ, 1, 1, МКС града Бањалука 1881/1945, ред. бр. 7; АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, ред. бр. 5. АРСБЛ, 111, бр. 7.582/1945.

[1753] *Српски биографски речник*, 1, А–Б, 874 (П. Г. Микић); Радмила Кулунџија, *Приче из Васиљеве баште: Српско православно гробље "Свети Пантелија" Бањалука*, Бањалука 2020, 142.

[1754] Као година рођења спомиње се и 1906; <https://www.geni.com/>. Приступљено: 26. 8. 2021.

[1755] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 12. јул 1932, бр. 157, 3; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 404; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.510; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 85, 139; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 186; S. Veljković, *нав. дјело*, 813; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 242.

[1756] АРСБЛ, 9, VI, 16, 226, бр. 395/1938.

[1757] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 12. јул 1932, бр. 157, 3.

[1758] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 404; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.510.

Радила је од 1937. до 1941. као бановински љекар у Здравственој станици и Удруженој здравственој општини у Отоци, Срез Босанска Крупа.[1759]

Од 1941. била је учесник НОР-а на простору Далмације и љекар у Централној болници Врховног штаба. Током овог рата преболовала је пјегави тифус. Др Владислав Бељаков пише, у свом раду о санитету током НОР-а, како се на територији Далмације сусрео са др Маријом Бухтејевом, колегицом са студија, у болници тифусара реконвалесцената у кањону Ибра на Прењу, од које су послије преболованог пјегавог тифуса остали "само кожа и кости". Болест је оставила трагове на њој и није се понашала нормално. У марту 1943. нестала је у Бијелој за вријеме напада артиљерије из Коњица.[1760]

Др Хасиб Бушатлић

Др Хасиб Бушатлић, син Зулфин,[1761] рођен је 21. августа 1901. у Власеници. Завршио је студије медицине 31. јануара 1931. у Загребу. Говорио је њемачки језик, а служио се и руским.[1762]

Са другом женом Ашидом (Шидом), кћерком Хамзаге Хусеџиновића, рођеном 1913, стекао је синове Џемила (Бату) 20. марта 1935. у Чачку и Емира (Емку) 1941. у Бањалуци.[1763]

Као љекар радио је од 6. марта 1934. до априла 1941. у бановинским болницама у Травнику и Чачку, Државној болници у Бањалуци, бановинским болницама у Власеници и Тузли, и поново у Бањалуци у Државној болници. Положио је 1937. државни испит.[1764]

Мобилисан је у Војску Краљевине Југославије 6. априла 1941. као љекар 81. аутомобилског батаљона. Заробљен је са штабом у Бановој Јаруги и спроведен у логор Војног сабиралишта Загребачког збора. Ту је мобилисан 16. априла 1941. као љекар

[1759] АРСБЛ, 9, VI, 3, 35, бр. 185/1937; Исто, 16, 193; Исто, 16, 263; Исто, 16, 217, бр. 60/1938; Исто, 16, 226, бр. 395/1938.

[1760] V. Gavrilović, *нав. дјело*, 86, 139; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 371.

[1761] Зулфо Бушатлић је умро у септембру 1941. у Власеници.

[1762] АУКЦРСБЛ, Персонални списи др Хасиба Бушатлића.

[1763] Н. Лазаревић-Ковачевић, *К'о лепи сан. Златно доба грађанске Бањалуке 1929–1941*, 396, 417; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 27.

[1764] АУКЦРСБЛ, Персонални списи др Хасиба Бушатлића.

НДХ, одакле је послије 20 дана отпуштен из службе, због распуштања логора, а заробљеници су упућени у Њемачку. Радио је од 5. јуна до 19. октобра 1941. у Државној болници у Бањалуци као секундарни љекар, а од тада као асистент. Обављао је домобранску резерву два пута од по два мјесеца. Предао се 8. септембра 1942. Првој пролетерској дивизији у Кључу. Са Народноослободилачком војском отишао је 1942. у Црну Гору, гдје је био управник партизанских болница. Нијемци су га заробили на Сутјесци, у V непријатељској офанзиви, 13. јуна 1943. и спровели у логор у Фочи, гдје су га предали домобранима, у којима је остао до маја 1944, када је из војске отпуштен због болести.[1765]

Послије рата до децембра 1947. радио је као хонорарни љекар Државне окружне болнице у Бањалуци, одакле је премјештен за среског љекара у Рогатици.[1766]

Др Славољуб Вајда

Др Славољуб (Драгутин, Аугустин) Вајда (Ваједа), син управника дервентске Вођарске и виноградарске станице Карла и домаћице Сузане, дјев. Конт, из Темишвара, рођен је у Херкуловим Купкама (Херкулесбањи, Баиле Херкулане), регион Караш-Северин код Оршаве у Румунији 29. маја 1898. Завршио је гимназију у Прешову 1916, а студије медицине у Прагу 4. јуна 1926. Нострификовао је диплому на Медицинском факултету у Београду 1927. Од 20. јуна исте године имао је у Краљевини СХС опште право приватне љекарске праксе. Од 16. фебруара 1945. био је специјалиста за плућне болести и туберкулозу. Говорио је чешки и њемачки језик, а служио се руским, француским и талијанским.[1767]

Оженио се домаћицом Хермином, дјев. Превендар (? – 4. март 1993), са којом је стекао сина Бориса (2. фебруар 1933 – 9. март 2015).[1768]

[1765] АУКЦРСБЛ, Персонални списи др Хасиба Бушатлића; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 7. studenoga 1941, br. 172, 6; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, studeni 1941, br. 11, 530.

[1766] АУКЦРСБЛ, Персонални списи др Хасиба Бушатлића.

[1767] АЈ, 39, Персоналије, ф. 195, Лист личних и службених података др Славољуба Вајде; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 7, Персонални досије др Славољуба Вајде; ХДА, 890, Персонални списи др Славољуба Вајде; АРСБЛ, 9, VI, 13, 12, бр. 23.181/1940; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.496.

[1768] АЈ, 39, Персоналије, ф. 195, Лист личних и службених података др Славољуба Вајде; ХДА, 890, Персонални списи др Славољуба Вајде; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 22. 8. 2021.

Војну академију завршио је 17. августа 1917. у Винер Нојштату (Wiener Neustadt или Бечко Ново Место) као активни аустроугарски поручник са рангом од 1. септембра 1916. Унапријеђен је у натпоручника 1. новембра 1918, а у чину резервног пјешадијског поручника примљен је у Војску Краљевине Југославије 18. маја 1929.[1769]

Са радом је почео од 5. јуна 1926. до 15. новембра 1927. као асистент у Државном заводу за лијечење радијумом у Јахимову (Jachymov) у Чехословачкој. За вријеме тога рада "показао се као спреман лекар са специјалним знањем у струци интерне медицине и довољно се упознао са апликацијом радијума како општом тако и локалном". Савладао је све радиолошке лабораторијске послове: "... радијум еманацију, спремање инјекција са кондензованом еманацијом и спремање високо активног уља за локалну апликацију". Обављао је потпуно самостално сва хематолошка испитивања, хемичке макро и микро анализе (мокраће, крви, спута и столице) и савладао је потпуно све клиничке лабораторијске послове и показао да је спреман да "води клинички лабораторијум". Објавио је неколико стручних радова на чешком језику.[1770]

По преласку у Краљевину СХС тражио је да му се призна назив специјалисте за лијечење радијумом, али му је одлуком министра народног здравља 8. децембра 1928. захтјев одбијен.[1771]

Радио је као љекар волонтер у Окружној болници у Новом Пазару од јуна до децембра 1928, затим као сресни санитетски референт – дневничар Среза штавничког са сједиштем у Тутину од 1. јануара до 31. марта 1929, љекар Здравствене задруге у Дебрцу од априла до 20. децембра 1929, општински љекар у Новом Пазару од 1. јануара 1930. до 30. септембра 1930, приватни љекар у Новској од октобра 1930. до априла 1932. и уговорни љекар осјечког Окружног уреда за осигурање радника у Новској од 15. априла 1932. до 25. фебруара 1938.[1772]

Бан Врбаске бановине поставио га је 10. јануара 1938. за здравственог приправника бановинског љекара Удружене здравствене општине у Јајцу, гдје је радио од 26. фебруара 1938. до 23. августа 1940. Рјешењем министра социјалне

[1769] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 7, Персонални досије др Славољуба Вајде; *Службени војни лист*, Београд, год. 48, 18. мај 1929, бр. 20, 823–824.

[1770] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 7, Персонални досије др Славољуба Вајде; АЈ, 39, ф. 195, Персоналије, Лист личних и службених података др Славољуба Вајде; ХДА, 890, Персонални списи др Славољуба Вајде.

[1771] Исто.

[1772] АЈ, 39, Персоналије, ф. 195, Лист личних и службених података др Славољуба Вајде; ХДА, 890, Персонални списи др Славољуба Вајде; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 413; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.496.

политике и народног здравља од 22. новембра 1939. именован је за редовног члана Банског санитетског савјета у Бањалуци. Провео је на апотекарској пракси у Градској апотеци мр пх. Карла Корницера (Chornitzera) у Јајцу од 20. јула до 20. августа 1940. Одлуком од 19. јула 1940. замјеника бана Врбаске бановине по потреби службе премјештен је у Удружену здравствену општину у Добрљину, и био од 28. августа 1940. до 27. септембра 1941. бановински љекар, а од 6. новембра 1940. држао је и приручну апотеку, јер је ово мјесто било без јавне апотеке.[1773]

Одликован је Орденом Св. Саве V реда 1935.[1774]

Одлуком од 9. септембра 1941. Министарства здравства НДХ премјештен је из Добрљина у Анитуберкулозни диспанзер (Институт за туберкулозу) у Загребу, у којем је радио од 1. октобра 1941. до 20. октобра 1945.[1775]

Послије рата, од 25. октобра 1945, био је в. д. шефа Окружног антитуберкулозног диспанзера у Госпићу, у којем је био и крајем 1946. Постао је као љекар Антитуберкулозног диспанзера у Загребу 1949. члан Збора лијечника Хрватске.[1776]

Умро је 5. децембра 1979. и сахрањен на загребачком гробљу Мирогој.[1777]

Др Андрија Видовић

Др Андрија (Андро) И. Видовић је рођен у Милни, Срез Супетар, 17. марта 1888. Завршио је студије медицине 1922.[1778]

Био је од 22. јула 1920. до 26. јула 1934. ожењен Љубицом, дјев. Јакшић, са којом је стекао кћерке Катицу у Соко Бањи 23. априла 1921, Смиљу у Трогиру 4.

[1773] АРСБЛ, 9, VI, 13, 12, бр. 23.181/1940; АЈ, 39, Персоналије, ф. 195, Лист личних и службених података др Славољуба Вајде; ХДА, 890, Персонални списи др Славољуба Вајде; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 23. март 1938, бр. 1.409, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 4. децембар 1939, бр. 278, 1.

[1774] АЈ, 39, Персоналије, ф. 195, Лист личних и службених података др Славољуба Вајде.

[1775] Исто; ХДА, 890, Персонални списи др Славољуба Вајде; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 25. rujna 1941, br. 136, 5; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, listopad 1941, br. 10, 497.

[1776] АЈ, 39, Персоналије, ф. 195, Лист личних и службених података др Славољуба Вајде; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXI, studeni–prosinac 1949, br. 11–12, 421.

[1777] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 22. 8. 2021.

[1778] ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Видовића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.485.

августа 1923, Наду у Книну 13. новембра 1927. и синове Ранка у Сутивану 7. априла 1922. и Радивоја у Книну 12. августа 1925.[1779]

У Првом свјетском рату био је од 1. фебруара 1915. до 3. новембра 1918. у аустроугарској војсци. Примљен је 11. марта 1922. у Војску Краљевине Југославије у чину резервног санитетског капетана II класе.[1780]

Љекарску службу је почео као привремени хонорарни љекар Среза бањског од 18. децембра 1918. до 9. марта 1922, па је постао општински љекар у Трогиру од 4. априла до 18. јула 1922. и од 1. фебруара до 30. септембра 1923, затим сресни љекар у Книну од 21. августа 1923. до 25. јануара 1930. и виши здравствени пристав у Метковићу од 25. јануара 1930. до 2. марта 1933.[1781]

Премјештен је краљевским указом 2. марта 1933. по потреби службе за вишег здравственог пристава Среза гламочког, а унапријеђен је 11. августа 1934. у здравственог савјетника. Био је до 13. новембра 1939. сресни љекар у Гламочу.[1782] Одавде је 1935. обављао хонорарно, два пута мјесечно, љекарске прегледе у сеоској амбуланти у мјесту Вагањ.[1783]

Премјештен је указом краљевских намјесника од 13. новембра 1939. накратко, по потреби службе, за здравственог савјетника Среза гружанског у Равном Гају у Дунавској бановини, у којем је остао до 25. новембра 1939, кад је премјештен за здравственог савјетника Среза Владимирци у Дринској бановини, гдје је дочекао почетак Другог свјетског рата.[1784]

[1779] ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Видовића.

[1780] Исто; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 16. март 1922, бр. 10, 399–400; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 245.

[1781] ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Видовића; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IV, 5. април 1922, бр. 76, 2; *Исто*, год. XI, 14. октобар 1929, бр. 240, 1; *Исто*, год. XII, 12. фебруар 1930, бр. 33, 1; *Исто*, 12. март 1930, бр. 57, 1; *Исто*, год. XIII, 12. новембар 1931, бр. 265, 1; *Исто*, год. XIV, 10. септембар 1932, бр. 209, 1; *Исто*, год. XV, 21. март 1933, бр. 64, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 21; *Постављење лекара*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 27. јануар 1930, бр. 24, 2; *Дневне вести: Постављење*, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 25. октобар 1931, бр. 297, 10; *Постављења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. X, 27. јануар 1930, бр. 2.905, 3.

[1782] *Премештај*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. март 1933, бр. 10.177, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 21. март 1933, бр. 64, 1; *Исто*, год. XVI, 29. август 1934, бр. 198, 1; *Исто*, год. XXI, 29. новембар 1939, бр. 274, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 448.

[1783] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935.

[1784] ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Видовића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 29. новембар 1939, бр. 274, 1; *Исто*, 15. децембар 1939, бр. 288, 1.

Ту је био до 30. јуна 1943. сремски љекар, када је преузет одредбом поглавника у службу НДХ и постављен за љекара сремске испоставе у Завидовићима.[1785]

Умро је у Книну 22. јула 1943, а његова бивша супруга Љубица живјела је са дјецом у Бањалуци (1944).[1786]

Др Иван Виноградски

Др Иван В. Виноградски је рођен у Новгород Сјеверском у Русији. Завршио је у Петрограду студије медицине 1903. Био је ожењен Агрипином.[1787]

У држављанство Краљевине СХС примљен је 13. маја 1927, а заклетву новој отаџбини положио је 8. јуна 1927.[1788]

Радио је крајем 20-их година XX вијека као сремски љекар у Велесу. Тамо је био у Гимназији хонорарни школски љекар. Спомиње се почетком 30-их година овог вијека као сремски љекар у Ораховцу, Срез подримски у Зетској бановини.[1789]

Одлуком бана Врбаске бановине 31. јануара 1938. постављен је за љекара приправника Удружене здравствене општине Босанско Петрово Село, Срез Грачаница. У бановинског здравственог пристава исте здравствене општине унапријеђен је 11. априла 1938.[1790]

Др Боривој Вироубал

Др Боривој Вироубал (Vyroubal),[1791] син бравара (жељез[ничког] чин[овника]) Леа (Leo Method Markus, 5. август 1874 – 18. септембар 1929) и Аугусте (Аугустине),

---

[1785] ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Видовића.

[1786] Исто.

[1787] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 3. август 1927, бр. 172, 1; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.496; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 115.

[1788] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 3. август 1927, бр. 172, 1.

[1789] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 610; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.496.

[1790] *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 23. март 1938, бр. 1.409, 4; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 13. мај 1938, бр. 1.431, 3.

[1791] Имао је сестре Леониду, удато Шоштарић (18. март 1902 – 28. фебруар 1988), Божену Марију (1906 – ?) и брата Љубомира (31. август 1909 – 25. јул 1990). <https://www.geni.com/>. Приступљено: 23. 8. 2021.

дјев. Штефан (20. мај 1880 – 1917), рођен је у Загребу 10. децембра 1900. Завршио је гимназију у Карловцу 28. јуна 1919, а студије медицине у Загребу 30. јануара 1926. Од 17. августа 1933. био је специјалиста хирургије. Говорио је њемачки језик.[1792]

Оженио се 10. октобра 1926. учитељицом Франком (Франциском), дјев Залокер (Валиш Село / Цетинград, 4. октобар 1901 – 12. септембар 1971), са којом је 14. фебруара 1928. стекао кћерку Власту.[1793]

Стажирао је у Градској јавној болници у Карловцу од 12. марта 1926. до 12. марта 1927. и био од 13. марта 1927. до 27. фебруара 1932. секундарни љекар на Хируршком одјелу. Затим је од 28. фебруара 1932. до 4. јула 1935. радио као шеф Хируршког одјела и в. д. управника новоосноване Бановинске болнице у Земунику код Задра, када је поднио оставку.[1794]

Одлуком бана Врбаске бановине од 20. јуна 1935. постављен је за бановинског љекара, хирурга приправника Бановинске болнице у Бихаћу, а 18. јула исте године повјерено му је "водство болнице у стручном погледу и да... буде старешина целокупног болничког особља".[1795] У Бановинској болници у Бихаћу радио је до 29. фебруара 1936, када је "отпуштен из бановинске службе као штетан по исту".[1796]

Радио је од 15. новембра 1936. до 26. августа 1940. као љекарски приправник и секундарни љекар Бановинске болнице у Чаковцу, а од тада као секундарни љекар, асистент и в. д. управника Бановинске болнице у Биограду на Мору.[1797]

[1792] САЗАМФЗ, Национал Боривоја Vyroubala; ДАЗД, Котарски народни одбор и Народни одбор Котара Задар 1944–1962 (141), кут. 279, свежањ 699, Службенички досије др Боривоја Вироубала; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.515.

[1793] ХДА, 890, кут. 572, Персонални списи др Боривоја Вироубала; <https://www.geni.com/>. Приступљено: 23. 8. 2021.

[1794] ДАЗД, 141, кут. 279, свежањ 699, Службенички досије др Боривоја Вироубала; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 255, 257; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 416; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 273, 286, 437; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.515; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 57, novembar 1935, br. 11, 479; Ivan Franić, *Izvještaj dr. B. Vyroubala o djelovanju jasena protiv malarije i dalja moja opažanja*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LVIII, siječanj 1936, br. 1, 30–31.

[1795] ХДА, 890, кут. 572, Персонални списи др Боривоја Вироубала.

[1796] *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. јул 1935, бр. 746, 4; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. март 1936, бр. 948, 4. У званичном извјештају Краљевске банске управе Врбаске бановине од 16. маја 1936. за њега се каже: "Др. Вирубал је недисциплинован. Неколика пута по неколика дана знао је да се удаљи из болнице, а да о његовом одласку никога и не извести, зашто је и био кажњен са дин. 200. Оставку није ни подносио законским путем, већ је просто напустио болницу и болеснике и никоме се не јавивши сео на воз, тако да је он отпуштен из бановинске службе као штетан по исту, што се види и у његовом решењу, ако га је примио". ДАЗД, 141, кут. 279, свежањ 699, Службенички досије др Боривоја Вироубала.

[1797] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, travanj 1940, br. 4, 238; *Исто*, listopad 1940, br. 10, 551.

Био је од 1938. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[1798]

У Другом свјетском рату је био од 24. априла 1941. до децембра 1944. асистент, примарни љекар и управник Државне болнице у Славонској Пожеги и од јануара до априла 1945. управник Државне болнице у Новој Градишци.[1799]

Послије рата је радио у Болници милосрдних сестара у Загребу.[1800]

Умро је у Кливленду у САД 7. новембра 1974.[1801]

Др Љубомир Влатковић

Др Љубомир Влатковић је био син пољопривредника Матије и Маре. Рођен је у Великој Градуси код Петриње 3. новембра 1903. Иако је поријеклом из сиромашне породице, завршио је у Петрињи реалну гимназију 19. јуна 1923, а у Бечу студије медицине 9. јула 1930. Нострификовао је на Медицинском факултету у Београду диплому 27. априла 1931. Био је специјалиста за унутрашње болести. Говорио је њемачки, а служио се и француским језиком.[1802]

Оженио се 26. јануара 1941. Илинком, дјев. Ђукић, рођеном 24. јуна 1913, чланицом Београдске опере (1946).[1803]

Служио је од 1. августа 1930. до 13. маја 1931. војску у Дунавској болничарској чети у Београду. Потом је, од 23. јуна до 22. августа 1931, стажирао као редов – ђак у

[1798] *Исто*, god. LX, svibanj 1938, br. 5, 229; *Исто*, god. LXI, veljača 1939, br. 2, 142.

[1799] ХДА, 890, кут. 572, Персонални списи др Боривоја Вироубала; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, srpanj 1941, br. 7, 367; *Исто*, god. LXVI, rujan 1944, br. 9, 218; *160 godina bolnice u Novoj Gradiški*, katalog izložbe, Slavonski Brod 2006, 11; *Povijest požeške kirurgije*, у: *Stručni sastanci Hrvatskog kirurškog društva Hrvatskog liječničkog zbora 2002.–2009.*, knj. I, Zagreb, travanj 2010, 86.

[1800] ХДА, 890, кут. 572, Персонални списи др Боривоја Вироубала.

[1801] <https://www.geni.com/>. Приступљено: 23. 8. 2021.

[1802] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Љубомира Влатковића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 201, Општи упитник за др Љубомира Влатковића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 9, Персонални досије др Љубомира Влатковића; ХДА, 890, Персонални списи др Љубомира Влатковића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 419; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.512.

[1803] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 37.

Главној војној болници,[1804] а од 1931. до 1932. у Општој државној болници и Централном хигијенском заводу у Београду.[1805]

По завршеном једногодишњем стажу био је, од 22. августа 1931. до 8. октобра 1932, љекар волонтер I интерне клинике у Београду и Опште јавне закладне болнице у Загребу, од 8. октобра 1932. до 28. марта 1940. секундарни љекар и асистент Опште јавне закладне болнице у Загребу и од 28. марта до 14. септембра 1940. асистент и в. д. шефа Унутрашњег одјељења Бановинске болнице у Новој Градишци.[1806]

Од 1936. био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[1807] Објавио је у загребачком *Лијечничком вјеснику* радове *О функцији и кемизму желуца послије ресекције* 1936. и *Електрокардиограм рањеног срца као прилог дијагностици срчаног инфаркта* 1938.[1808]

Постављен је по конкурсу за асистента Државне болнице у Бањалуци указом краљевских намјесника од 14. септембра 1940.[1809] У Бањалуци је био од 14. септембра 1940. до 31. јула 1941. асистент и в. д. шефа Унутрашњег одјељења Државне болнице, када је избјегао у Београд.[1810]

[1804] Стажирао је у Главној војној болници у Београду на Унутрашњем одјељењу од 1. августа до 1. октобра 1930, Хируршком одјељењу од 1. октобра до 1. децембра 1930, Заразном одјељењу од 1. децембра 1930. до 1. фебруара 1931, Бактериолошком одјељењу од 1. фебруара до 15. марта 1931, Очном (трахом) одјељењу од 15. марта до 30. марта 1931, Венеричном одјељењу од 1. до 15. априла 1931. и Туберкулозном одјељењу од 15. до 30. априла 1931. ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 9, Персонални досије др Љубомира Влатковића.

[1805] ХДА, 890, Персонални списи др Љубомира Влатковића.

[1806] AJ, 39, Персоналије, ф. 201, Општи упитник за др Љубомира Влатковића; ХДА, 890, Персонални списи др Љубомира Влатковића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 419; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.512; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, travanj 1940, br. 4, 238.

[1807] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LIX, ožujak 1937, br. 3, 113; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [6].

[1808] Lj. Vlatković, *O funkciji i kemizmu želuca poslije resekcije*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LVIII, listopad 1936, br. 10, 416–418; Lj. Vlatković, *Elektrokardiogram ranjenog srca kao prilog dijagnostici srčanog infarkta*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LX, srpanj 1938, br. 7, 434–435.

[1809] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 12. октобар 1940, бр. 235, 1; Око преласка др Љубомира Влатковића из Нове Градишке у Бањалуку било је проблема. У допису Државне болнице у Бањалуци упућеном Санитетском одјељењу Министарства социјалне политике и народног здравља у Београду 25. маја 1940, каже се: "С обзиром да је већ трећа година како се безуспешно расписују конкурси за ово место и да за то време болница нема специјалисте који ће водити оделење за унутрашње болести, то је г. Др. Влатковића, који се једини јавио, потребно захтевати од Банске власти [Хрватске] да пређе у Бања Луку". Није могао бити постављен на радно мјесто у Одјељење за унутрашње болести Државне болнице у Бањалуци "док не буде стављен на расположење од стране Банске власти [Хрватске], која неће да га ставља на расположење на његов захтев". Управа Државне болнице у Бањалуци молила је Министарство социјалне политике и народног здравља да службено тражи од Бановине Хрватске "стављање г. Др. Влатковића на расположење Министарству, како би се већ једном ова ствар са специјалистом код ове болнице ликвидирала". AJ, 39, 1, 1.

[1810] AJ, 39, Персоналије, Општи упитник за др Љубомира Влатковића; ХДА, 890, Персонални списи др Љубомира Влатковића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464.

У Бањалуци је поред државне службе обављао приватну праксу у ординацији коју је отворио почетком 1941, а која се налазила у Улици краља Алфонса бр. 18 и радила сваког дана од 13,30 до 16 часова.[1811]

На територији Врбаске бановине био је члан бројних испитних комисија за манипулативно-санитетске и помоћне стручне чиновнике (за љекарске помоћнике, за бабице, за сестре помоћнице – нудиље, болничаре/ке, лаборанте, дезинфекторе и остале).[1812]

Из државне службе отпуштен је Одлуком Министарства здравства НДХ од 7. августа 1941. Од октобра 1942. провео је Други свјетски рат као асистент Опште државне болнице у Београду, а од 2. марта 1945. као управник Поликлинике Министарства народног здравља ДФЈ у Београду.[1813]

Умро је 9. априла 1946. и сахрањен на Новом гробљу у Београду.[1814]

Др Драгољуб Врањешевић

Др Драгољуб (Драго) Врањешевић, син учитеља Душана[1815] и Данице, рођен је у Кравицама код Сребренице 9. маја 1906.[1816] У Бањалуци је живио од 1917, у којој је завршио реалну гимназију 19. јуна 1925, а студије медицине у Загребу 30. јуна 1931, гдје је завршио љекарски приправнички стаж 10. октобра 1932. Хирургију је специјализовао у Берлину. Добио је 23. јула 1941. "назив специјалисте и право вршења специјалистичке праксе за кирургију". Говорио је њемачки језик.[1817]

Војску је служио у Болничкој чети Врбаске дивизијске области у Бањалуци од 22. јула 1931. до 4. јуна 1932.[1818]

[1811] *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 6. фебруар 1941, бр. 1.766, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 49.

[1812] *Испитна комисија за чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 5. јануар 1941, бр. 1.758, 7.

[1813] АЈ, 39, Персоналије, ф. 201, Општи упитник за др Љубомира Влатковића; ХДА, 890, Персонални списи др Љубомира Влатковића.

[1814] Подаци добијени 7. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, ožujak–svibanj 1947, br. 3–5, 124.

[1815] Душан је рођен у Крупи на Врбасу. Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 38.

[1816] Као датум рођења наводи се и 26. април 1906.

[1817] АРСБЛ, 9, VI, Персонални досије др Драгољуба Врањешевића; АЈ, 66, Записник о испиту зрелости, 1925; ХДА, 890, Персонални списи др Драгољуба Врањешевића; M. Džaja, *нав. дјело*, 231.

[1818] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 45, Персонални досије др Драгољуба Врањешевића.

Добио је прво запослење у здравственој служби Врбаске бановине 30. новембра 1933. у Бихаћком срезу, а од 15. јануара 1934. радио као љекар приправник у Удруженој здравственој општини Личко Петрово Село, затим као секундарни љекар у Бановинској болници у Дервенти од 3. октобра 1934, а од 16. фебруара 1935. као секундарни љекар приправник у Бановинској болници у Бањалуци. Државни стручни испит положио је 28. октобра 1936, а унапријеђен је у секундарног љекара Државне болнице у Бањалуци 5. јула 1940.[1819]

Изабран је на Деветој редовној годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине за замјеника коморског тужиоца 27. марта 1938.[1820]

У јесен 1939. оженио се Маром, кћерком Лазара и Љепосаве Мутић, са којом је 1941. стекао сина Миливоја (Милу).[1821]

Отпуштен је наредбом министра здравства НДХ, заједно са др Даницом Перовић, 8. марта 1942. из Државне болнице у Бањалуци. На тражење, 2. септембра 1942, Команде 718. њемачке дивизије да усташке власти не исељавају присилно љекаре са породицама, остали су у Бањалуци др Захарије Давидовић, замјеник шефа Интерног одјела и др Драго Врањешевић, асистент на Хируршком одјелу. Избјегао је ускоро у Србију. Провео је остатак Другог свјетског рата до јануара 1944. као хирург Окружне болнице у Краљеву и као секундарни љекар Опште државне болнице у Београду, када је упућен на лијечење у Душевну болницу у Топоници.[1822]

Послије ослобођења је 2. маја 1945. преузет у службу НР Србије у својству љекара хирурга Опште државне болнице у Београду до пензионисања 6. септембра 1945.[1823]

Умро је у Београду 27. новембра 1945. од посљедица тешке фрактуре лобање, коју је задобио приликом пада са мотора 1942.[1824]

[1819] АРСБЛ, 9, VI, 16, 86, бр. 13.927/1934; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 45, Персонални досије др Драгољуба Врањешевића; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 15. децембар 1933, бр. 284, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 5. март 1935, бр. 647, 4; *Јавна захвала*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. мај 1936, бр. 997, 3; Б[ожо] Митровић, *Тешка мотоциклистичка несрећа на путу Бања Лука – Јајце*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 24. јун 1937, бр. 11.738, 16; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 14. август 1940, бр. 185, 2.

[1820] ХДА, 1.477, кут. 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 25, 50.

[1821] Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дјело*, 396, 249; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 39.

[1822] ХДА, 890, Персонални списи др Драгољуба Врањешевића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 45, Персонални досије др Драгољуба Врањешевића; АРСБЛ, 74, бр. 2.425/1941; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. ožujka 1942, br. 72, 3; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, travanj 1942, br. 4, 144; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 50.

[1823] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 45, Персонални досије др Драгољуба Врањешевића.

[1824] Исто; Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дјело*, 637–638.

Др Гавро Вујичић

Љекар и национални радник др Гавро Вујичић, син Петра и Милице, рођен је у Мостару 21. новембра 1891.[1825] Завршио је гимназију у родном граду 1911, а студирао медицину у Бечу и Прагу од 1911. до 1914. У Првом свјетском рату је мобилисан од јула 1914. до 15. октобра 1918. Завршио је медицину у Прагу 12. новембра 1921. Говорио је њемачки, енглески, француски и чешки језик. Био је љекар опште праксе и хигијеничар. Није се женио.[1826]

Стажирао је у Државној болници у Сарајеву од 16. децембра 1921. до 1. септембра 1923. Премјештен је у Босанску Костајницу и радио као сресни љекар од 7. новембра 1923. до 4. марта 1925. Послије Босанске Костајнице премјештен је за љекара Епидемиолошког завода у Загребу, тако да је до краја 1927. службовао у хигијенским установама у Загребу, Нишу и Заводу за тропске болести у Скопљу.[1827]

Усавршавао се у иностранству 1926, у САД од 1. јануара 1928. до 1. јануара 1929. и на Пастеровом институту у Паризу од 1. јануар до 1. априла 1929, као стипендиста Рокфелерове фондације.[1828]

Из Париза је дошао у Бањалуку за управника Дома народног здравља, а потом је био директор Хигијенског завода од 1. децембра 1929. до септембра 1940.[1829] У

[1825] Као датуми рођења наводе се 7. новембар и 20. новембар 1891. Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 50.

[1826] АЈ, 39, Персоналије, ф. 205, Лист личних и службених података др Гавре Вујичића; ИАБ, 492, кут. 43, бр. 1.598, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Гавре Вујичића; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX).

[1827] АЈ, 39, Персоналије, ф. 205, Лист личних и службених података др Гавре Вујичића; ИАБ, 492, кут. 43, бр. 1.598, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Гавре Вујичића; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 75; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, 15. јуна 1925, бр. 2, 23; *Исто*, 10. септембра 1925, бр. 3, 39; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 75; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VIII, 23. јул 1926, бр. 165, 1.

[1828] АЈ, 39, Персоналије, ф. 205, Лист личних и службених података др Гавре Вујичића; *Međunarodni sanitarni poslovi*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 309.

[1829] АЈ, 39, Персоналије, ф. 205, Лист личних и службених података др Гавре Вујичића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 26. децембар 1929, бр. 303, 1; *Исто*, год. XIII, 30. април 1931, бр. 96, 2; *Исто*, 12. јун 1931, бр. 130, 1; *Исто*, год. XIV, 2. април 1932, бр. 76, 1; *Исто*, год. XV, 13. новембар 1933, бр. 260, 1; *Исто*, год. XVI, 22. јун 1934, бр. 141, 1; *Исто*, год. XVII, 30. март 1935, бр. 76, 1; *Исто*, год. XVII, 27. јул 1935, бр. 172, 1; *Исто*, год. XX, 27. децембар 1938, бр. 297, 1; *Исто*, год. XXII, 16. септембар 1940, бр. 212, 1; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 2. новембар 1933, бр. 10.415, 2; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120, 168; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 319; *Јавна захвала*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. мај 1936, бр. 997, 3.

Хигијенском заводу је велику пажњу посветио сузбијању заразних болести, лијечењу ендемског сифилиса, туберкулозе, алкохолизма, рјешавању снабдијевања становништва питком водом [1830] и организацији курсева за добровољне болничарке.[1831] Његовом иницијативом и заслугом 1932. је изграђена у Бањалуци модерна зграда Хигијенског завода.[1832]

Поред тога рада био је активан у више одбора, савјета и друштава: у Акционом одбору за оснивање Народног универзитета Врбаске бановине у Бањалуци 1930,[1833] у Оцјењивачком суду за оцјену идејних скица за зграду Хигијенског завода 1931,[1834] у Банском санитетском савјету Врбаске бановине,[1835] у Банском пописном одбору за попис становништва на територији Врбаске бановине, [1836] затим предсједник Подмлатка Врбаског бановинског одбора Црвеног крста, потпредсједник и предсједник Врбаског бановинског одбора Црвеног крста Краљевине Југославије,[1837] предсједник Акционог одбора за оснивање Лиге против туберкулозе у Бањалуци,[1838] члан мјесне управе Народног санитетског фонда при Краљевској банској управи Врбаске бановине,[1839] предсједник Секције Југословенске уније за заштиту дјеце за

[1830] Приоритет у снабдијевању водом на територији Врбаске бановине имало је 11 безводних срезова, као и већим дијелом Бањалучки срез. Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 47.

[1831] *Juče je otvoren dobrovoljni ženski bolničarski tečaj*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. фебруар 1936, бр. 928, 3; Р[истан] М[алешевић], *Нове добровољне болничарке у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јануар 1940, бр. 1.674, 3.

[1832] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 35–41.

[1833] Народни универзитет Врбаске бановине у Бањалуци основан је 19. јануара 1930. *Конференција ради оснивања Народног универзитета Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 18. јануар 1930, бр. 7, 1; *Отварање Народног универзитета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 25. јануар 1930, бр. 8, 1.

[1834] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 30. април 1931, бр. 96, 2.

[1835] *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120, 168.

[1836] Као стручњак социјално-медицинске статистике био је члан Банског пописног одбора за попис становништва на територији Врбаске бановине 1931. *Именовање Банског пописног одбора*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 12. март 1931, бр. 11, 4.

[1837] *Нова управа Подмлатка Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. новембар 1933, бр. 248, 3; *Редовна годишња скупштина Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 20. март 1934, бр. 361, 2; *Испит на течају за добровољне болничарке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 6. мај 1936, бр. 987, 3; *Skupštini Banovinskog odbora Društva Crvenog krsta prisustvovao je pomoćnik bana g. Petar Cvetković*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 29. март 1939, бр. 1.571, 2; *Na godišnjoj skupštini Banovinskog odbora Crvenog krsta konstatovan je uspešan rad društva*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. март 1940, бр. 1.694, 2; *Прослава Дечјег дана*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. мај 1940, бр. 1.717, 1; *Одбор Црвеног крста Врбаске бановине подиже дом на мору*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 29. март 1937, бр. 5.461, 4; *Скупштина друштва Црвеног крста за Врбаску бановину*, у: *Време*, Београд, год. XX, 12. март 1940, бр. 6.514, 9; *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, март–април 1937, св. 3–4, 116.

[1838] АРСБЛ, 9, VI, 15, 105.

[1839] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 12. јул 1939, бр. 155, 2.

Врбаску бановину[1840] и члан више испитних комисија за чиновнике са територије Врбаске бановине.[1841]

Др Гавро Вујичић је учествовао у оснивању Љекарске коморе Врбаске бановине. На скупштинама 15. децембра 1929. и 15. марта 1931. биран је у Управни одбор, на скупштини 8. маја 1932. за потпредсједника Дисциплинског вијећа, на скупштини 27. марта 1938. за предсједника Дисциплинског вијећа, а 14. априла 1935. у Надзорни одбор Љекарске коморе Врбаске бановине.[1842]

Више пута је одликован за рад на здравственој заштити становништва Врбаске бановине: Орденом југославенске круне V реда 1932, Орденом Св. Саве IV реда 1937. и Златном медаљом Друштва Црвеног крста Краљевине Југославије 1936.[1843]

У септембру 1940. отишао је из Бањалуке на службу у Београд, гдје је именован за шефа Хигијенског одсјека у Министарству народног здравља и социјалне политике Краљевине Југославије и остао до ослобођења 1945. године.[1844]

За вријеме Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског капетана I класе.[1845]

[1840] *Sekciji Unije za zaštitu dece odobren je kredit od 1.500.000 dinara za podizanje škola dečjih skloništa*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 10. новембар 1939, бр. 1.642, 1; *Osnovana je Sekcija Unije za zaštitu dece*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 19. децембар 1939, бр. 1.659, 2.

[1841] *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908, 4.

[1842] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Скупштина Лекарске коморе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415, 2; *Skupštini Lekarske komore prisustvovao je ministar poljoprivrede g. dr. Branko Čubrilović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. мај 1940, бр. 1.715, 1; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 21, 24, 51.

[1843] АЈ, 39, Персоналије, ф. 205, Лист личних и службених података др Гавре Вујичића; *Одликовања*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 14. август 1932, бр. 227, 6; *Одликовање*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 18. август 1932, бр. 33, 3; *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 7. септембар 1932, бр. 206, 1; *Исто*, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

[1844] АРСБЛ, 9, VI, 15, 101, бр. 405/1940; АЈ, 39, Персоналије, ф. 205, Лист личних и службених података др Гавре Вујичића; ИАБ, 492, кут. 43, бр. 1.598, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Гавре Вујичића; *Нови инспектор хигијенских установа*, у: *Време*, Београд, год. XX, 29. август 1940, бр. 6.679, 5; Д. Г., *Испити у школи за нудиље*, у: *Време*, Београд, год. XXI, 4. фебруар 1941, бр. 6.835, 13; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 16. септембар 1940, бр. 212, 1; *Личне вијести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 22. септембар 1940, бр. 1.742, 2; *Domaća kronika*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750, 3.

[1845] АЈ, 39, Персоналије, ф. 205, Лист личних и службених података др Гавре Вујичића; ИАБ, 492, кут. 43, бр. 1.598, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Гавре Вујичића; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 16. март 1922, бр. 10, 399–400; *Исто*, год. 45, 11. септембар 1926, бр. 38, 1.643–1.644; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 246.

Након ослобођења радио је као виши савјетник и шеф Одсјека Министарства народног здравља НР Србије. У Београду је становао у Масариковој бр. 7.[1846]

Објавио је више стручних радова о здравственим и хигијенским приликама и социјалним односима на територији Врбаске бановине.[1847] Превео је са француског и допунио *Приручник за профилаксу и борбу против заразних болести*, који је 1945. издало Министарство народног здравља НР Србије.[1848]

Умро је у Београду 12. новембра 1974. и сахрањен на Новом гробљу 13. новембра.[1849]

Др Михаило Вујичић

Др Михаило (Михајло) Вујичић, син Стојана и Миле, дјев. Ловрић, рођен је у Вељуну, општина Слуњ 13. јуна 1896. Завршио је гимназију у Карловцу 8. маја 1915, а студије медицине у Прагу 11. октобра 1924.[1850] Нострификовао је у Београду диплому у децембру 1924. Био је љекар опште праксе. Од 25. јануара 1926. посједовао је опште право приватне љекарске праксе у Краљевини СХС.[1851]

Оженио се домаћицом Десанком, кћерком Гргура и Јелисавете Вујић, рођеном 22. новембра 1900. у Крагујевцу, са којом је у Бањалуци стекао кћерке Милу 27. јануара 1927. и Душанку 13. августа 1929.[1852]

Послије стажирања у болници у Суботици,[1853] радио је као сресни санитетски референт (здравствени пристав, виши здравствени пристав) у Бањалучком сеоском

[1846] АЈ, 39, Персоналије, ф. 205, Лист личних и службених података др Гавре Вујичића.

[1847] Његови најзначајнији радови су: *Здравствене и хигијенске прилике Врбаске бановине*, у: Алманах бановина, *Врбаска бановина (у додатку: Вардарска бановина и Зетска бановина)*, 1931; *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, у: *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1936*, Београд 1937. и *Социјални односи и социјално стање у Врбаској бановини*, у: Алманах бановина, *Врбаска бановина (у додатку: Вардарска бановина и Зетска бановина)*, 1931. Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 56.

[1848] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 56.

[1849] Подаци добијени 1. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[1850] Као датум завршетка студија наводи се и 11. септембар 1924.

[1851] АЈ, 39, Персоналије, ф. 205, Пријава за дечји додатак др Михаила Вујичића; ИАБ, 492, кут. 43, бр. 2.280, Лични подаци др Михаила Вујичића за Именик Лекарске коморе у Београду; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX).

[1852] *Време*, Београд, год. V, 14. новембар 1925, бр. 1.403, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 43.

[1853] ИАБ, 492, кут. 43, бр. 2.280, Лични подаци др Михаила Вујичића за именик Лекарске коморе у Београду.

срезу од 25. јануара 1925. до 21. јуна 1932,[1854] затим је био сресни љекар (виши здравствени пристав, здравствени савјетник) у Ливну од 14. децембра 1932. до 5. децембра 1935, па сресни љекар (здравствени савјетник) у Илоку од 5. децембра 1935. до 13. маја 1940.[1855] и здравствени савјетник и в. д. начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље при Краљевској банској управи Врбаске бановине од 13. маја 1940. до августа 1941, када је "исељен" из НДХ.[1856]

За вријеме првог рада у Бањалуци био је активан у раду Љекарске коморе Врбаске бановине, на чијим скупштинама је биран 15. децембра 1929. и 15. марта 1931. у Одбор Дисциплинског суда, а 8. маја 1932. за замјеник тужиоца ове коморе.[1857]

Од 21. јануара 1930. до 2. новембра 1932. био је редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине,[1858] и један од оснивача Југославенске лиге против туберкулозе у Бањалуци 31. маја 1932.[1859]

[1854] АБиХ, ИМНЗ, бр. 3.866/1926; АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 106; *Исто*, јула 1927, бр. 4, 150; *Исто*, септембра 1927, бр. 5, 194; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 23, 24; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Исто*, год. XIII, 9. март 1931, бр. 53, 1; *Исто*, год. XIV, 27. јул 1932, бр. 170, 1; *Исто*, 30. децембар 1932, бр. 304, 1; *Записник седнице целокупног одбора од 25. јуна 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, август–септембар 1932, бр. 8–9, 485; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 13; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328.

[1855] *Дневне вести: Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 19. децембар 1932, бр. 354, 7; *Унапређења и премештаји лекара*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 1. септембар 1933, бр. 10.353, 8; *Дневне вести: Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 4. март 1934, бр. 10.533, 19; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 30. децембар 1932, бр. 304, 1; *Исто*, год. XV, 12. септембар 1933, бр. 207, 1; *Исто*, год. XVI, 15. март 1934, бр. 61, 1; *Исто*, год. XVIII, 1. јануар 1936, бр. 1, 2; *Исто*, год. XX, 19. јул 1938, бр. 160, 1; *Исто*, год. XXII, 25. мај 1940, бр. 118, 1; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 440.

[1856] АРСБЛ, 9, VI, 1, 262, бр. 11.186/1940; ХДА, МЗУНДХ (226), кут. 5; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 25. мај 1940, бр. 118, 1; *Исто*, 23. јул 1940, бр. 166, 5; *Исто*, 30. децембар 1940, бр. 302, 1; *Г. др. Михајло Вујичић постављен је за начелника Социјалног оделења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. мај 1940, бр. 1.717, 1; *Novi načelnik g. Vujičić primio dužnost*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 2. јун 1940, бр. 1.720, 1; *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

[1857] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 19, 21, 22, 53.

[1858] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Исто*, год. XIV, 12. новембар 1932, бр. 264, 1; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Члан Банског санитетског савета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 15. новембар 1932, бр. 52, 6.

[1859] Б[ожидар] В[есић], *Југословенска лига против туберкулозе. Извршни одбор бановинске управе у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 2. јун 1932, бр. 22, 6.

Завршио је двонедјељни курс из имунологије и епидемиологије за среске љекаре од 1. септембра до 15. септембра 1930. у Хигијенском заводу у Загребу.[1860]

За вријеме другог рада у Бањалуци био је предсједник Мјесне управе Народног санитетског фонда при Краљевској банској управи Врбаске бановине од 27. јуна 1940.[1861] Одликован је указом краљевских намјесника од 4. децембра 1940. Орденом Св. Саве IV реда.[1862]

На конференцији представника здравствених установа Врбаске бановине 10. и 11. фебруара 1941. у бањалучком Хигијенском заводу је истакао да се приликом подизања здравства у овој бановини наилазило на велике потешкоће због "помањкања здравствених установа, стручног особља и новчаних средстава" и због теренских прилика Бановине и њене пасивности љекари су одлазили нерадо у поједине срезове на службу.[1863]

На тродневном засједању Банског вијећа Врбаске бановине у марту 1941. поднио је извјештај о здравственим приликама у овој бановини у којем је истакао да је "Врбаска бановина најсиромашнија у држави и да је то разлог што су у њој социјалне и хигијенске прилике на врло ниском степену. Осећа се оскудица не само потребног броја установа већ и особља, које једва чека да добије премештај, јер су му животни услови врло слаби". Говорећи о недостаку љекарског особља, нагласио је да њих по селима треба посебно наградити и додијелити им мјесечни додатак на плату између 1.000 и 2.000 динара. У вези са организацијом болница истакао је да је умјесто среских болница усвојен систем великих болница, а мале ће служити само као "прелазне установе". Тако је требало да Бањалука има између 400 и 500, а Бихаћ и Добој по 150 до 200 болничких кревета. За десет новоподигнутих болничких зграда у разним срезовима Бановине недостајало је средстава у бановинском буџету за њихово опремање и оспособљавање за рад, те су оне пребачене на државни буџет. Министарство социјалне политике и народног здравља одредило је да се зграда у Босанској Градишци употријеби за болничко одјељење, зграде у Босанском Грахову, Мркоњић Граду и Босанској Дубици за здравствене прихватне станице, зграда у Гламочу за дјечије љетовалиште, зграда у Приједору за умоболне, зграда у Санском

[1860] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[1861] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 23. јул 1940, бр. 166, 5.

[1862] *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

[1863] *Како да се побољшају здравствене прилике у Врбаској бановини*, у: *Време*, Београд, год. XXI, 11. фебруар 1941, бр. 6.842, 7; *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

Мосту као одјељење за туберкулозне, а зграде у Грачаници, Босанском Петровцу и Јајцу за бановинске болнице. У 1941. требало је изградити нову зграду Дома народног здравља у Бихаћу, 10 здравствених станица и 50 сеоских амбуланти. Од укупно 80 удружених здравствених општина, само 21 је имала љекара.[1864]

У вези са радом и односном др Михаила Вујичића са сарадницима и околином, Жарко Ластрић је изјавио: "Михајло је био члан Самосталне демократске странке и увијек био у опозицији у односу на режим. Помагао је сиротињи и сиромашним људима није наплаћивао љекарске услуге. Иначе је био сусретљив и на разне начине помагао је сиротињу, посебно раднике и сељаке. За разлику од многих других љекара, живио је веома скромно. По природи је био веома духовит, увијек спреман на шалу и вјешт да од обичних ситуација направи шалу на свој и туђи рачун. Најчешће је био у друштву са инжењером Миливојем Кецмановићем, а и са др Милошем Араницким".[1865]

Након успоставе НДХ нашао се 20. јуна 1941. на "Попису опасних и непоћудних Срба у граду Бањалуци", јер се о хрватски народ огријешио "својим положајем и судјеловањем у свима протухрватским акцијама..."[1866] Отпуштен је из државне службе са мјеста предстојника VI одјела бивше Врбаске бановине одредбом поглавника НДХ од 30. децембра 1941.[1867]

Други свјетски рат провео је у избјеглишту и радио у Шапцу као окружни санитетски референт од 22. априла 1942.[1868]

Послије рата наставио је рад као окружни санитетски референт у Шапцу, шеф Одсјека за болничку и ванболничку службу у Министарству народног здравља и социјалног старања НР Босне и Херцеговине и љекар Комитета за заштиту народног здравља Владе ФНРЈ.[1869]

Умро је 6. марта 1989. и сахрањен на Новом гробљу у Београду.[1870]

[1864] *Усвојен буџет Врбаске бановине: Незадовољавајуће санитетске прилике у Босанској Крајини*, у: *Време*, Београд, год. XXI, 13. март 1941, бр. 6.872, 6.

[1865] *Banjalučki ilegalac. Sjećanja Žarka Lastrića* (priredili: Vladan Vukliš i Marijana Todorović Bilić), Banjaluka 2020, 233.

[1866] ХДА, 1.076, кут. 1.771.

[1867] *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 6. veljače 1942, br. 30, 1.

[1868] ИАБ, 492, кут. 43, бр. 2.280, Лични подаци др Михаила Вујичића за Именик Лекарске коморе у Београду.

[1869] АЈ, 39, Персоналије, ф. 205, Пријава за дечји додатак др Михаила Вујичића.

[1870] Подаци добијени 7. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

Др Стеван Вукотић

Др Стеван Вукотић, син механџије Аксентија[1871] и Анђелије (Ангелине), рођен је у Пећи 7. маја 1890.[1872] Завршио је основну школу у родном мјесту, нижу гимназију у Скопљу, а вишу у Солуну 1909. Потом је уписао студије медицине у Женеви.[1873]

Оженио се 29. септембра 1913. домаћицом Душицом, кћерком трговца Саве и Катарине Богдановић, рођеном 27. јануара 1893. у Београду, са којом је стекао 1916. кћерку Анђелију.[1874]

Учествовао је као добровољац у балканским ратовима, а у Првом свјетском рату као љекарски помоћник (медицинар) у Резервној болници у Алексинцу од августа до децембра 1914, у Резервној болници у Косовској Митровици од јануара до маја 1915, у Општој државној болници у Београду од јуна 1915. до 27. октобра 1918. и Болници за душевне болести у Београду, одакле је отишао на одсуство ради завршетка студија. Прележао је пјегави тифус за вријеме Првог свјетског рата.[1875]

Завршио је студије медицине у Женеви 29. децембра 1919. Специјализовао је унутрашње болести у Паризу, а испит за признање специјалности из унутрашњих болести положио је 14. маја 1938. у Београду. Говорио је француски језик.[1876]

Као љекар радио је у болници у Брусу, секундарни љекар у Општој државној болници у Београду и Трстенику, љекар Среза копаоничког и Анатомском институту у Београду од 1920. до 1923, у Клиници Игњатовског од 1924. до 1925, а као сресни љекар у Бољевцу 1925, сресни љекар и управник Обласне (Државне) болнице у Бихаћу од 25. јуна 1925. до 2. новембра 1929,[1877] управник Бановинске болнице у Тополи од

[1871] Вукотићи су поријеклом из Лутова у Црној Гори, одакле су се доселили у околину Рожаја и настанили у селу Башча, гдје се родио Аксентије Вукотић, а који се, оставши рано без родитеља, преселио са млађим братом у Пећ.

[1872] Као датум рођења наводи се и 24. април 1890. Ради се о разлици између старог и новог календара. ДАС, Г–216, досијеи, кут. 8, бр. 26, Персонални досије др Стевана Вукотића.

[1873] АЈ, 39, Персоналије, ф. 207, Лист личних и службених података др Стевана Вукотића; ИАБ, 492, кут. 28, бр. 852 и 1.403, Лични подаци др Стевана Вукотића за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево.

[1874] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 8, бр. 26, Персонални досије др Стевана Вукотића.

[1875] Исто; Михаило П. Миљанић, *Црногорски љекари до 1918. Прилог историји црногорске медицине*, Подгорица 2006, 181, 201, 203, 207.

[1876] АЈ, 39, Персоналије, ф. 207, Лист личних и службених података др Стевана Вукотића; ИАБ, 492, Лични подаци др Стевана Вукотића за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево, бр. 852 и 1.403.

[1877] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. септембра 1925, бр. 3, 38–39; *Исто*, год. III, марта 1927, бр. 2, 73; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 44; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. XI, 18. септембар 1929, бр. 218, 1; *Исто*, 15. новембар 1929, бр. 268, 1.

1929. до 1932, сремски љекар (виши пристав) у Панчеву од 1932. до 28. октобра 1934, управник болнице у Бољевцу од 1934. до 1937, љекар у Ћуприји два мјесеца 1937. и в. д. управника болнице у Пироту од 1937. до 1938, када је пензионисан. Приватну љекарску праксу је обављао од 1922. до 1941.[1878]

За вријеме Другог свјетског рата био је у заробљеничком логору у Њемачкој од 15. априла 1941. до 27. јануара 1943. По повратку у земљу обављао је у Београду приватну љекарску праксу у стану у Светогорској бр. 46.[1879]

Послије ослобођења поново се активирао у Београду, као љекар амбуланте II рејона од јуна 1945. до 1. априла 1946. и уговорни љекар социјалног осигурања од 1. априла 1946. Поред редовне дужности стално је обављао приватну праксу.[1880]

У Београду је у новембру 1946. становао у Улици Лоле Рибара бр. 46.[1881]

Преминуо је у Београду 1. септембра 1970.[1882]

Др Љуба Вучак

Др Љуба Вучак, кћерка проф. Алберта и Викторије, рођена је у Карловцу 27. августа 1893. Завршила је гимназију 1913. и Филозофски факултет у Загребу 1918, а студије медицине у Бечу 23. марта 1928. Диплому је нострификовала на Медицинском факултету у Загребу 6. јуна 1928. Била је специјалиста за туберкулозу и плућне болести од 3. августа 1936, када је положила специјалистички испит из фтизиологије. Говорила је њемачки и француски, а служила се енглеским и руским језиком.[1883]

Стажирала је у Загребу у Закладној болници и Хигијенском заводу. Била је у Београду љекар до новембра 1929, затим приправник Дома народног здравља у

[1878] АЈ, 39, Персоналије, ф. 207, Лист личних и службених података др Стевана Вукотића; ИАБ, 492, кут. 28, бр. 852 и 1.403, Лични подаци др Стевана Вукотића за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 8, бр. 26, Персонални досије др Стевана Вукотића.

[1879] ИАБ, 492, кут. 28, бр. 852 и 1.403, Лични подаци др Стевана Вукотића за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево.

[1880] АЈ, 39, Персоналије, ф. 207, Лист личних и службених података др Стевана Вукотића.

[1881] Исто.

[1882] М. Миљанић, *Црногорски љекари до 1918. Прилог историји црногорске медицине*, 207.

[1883] АЈ, 39, Персоналије, ф. 204, Лист личних и службених података др Љубе Вучак; ХДА, 890, кут. 551, Персонални списи др Љубе Вучак; Ivica Vučak, *Institut za tuberkulozu u Zagrebu. Uz 50. obljetnicu smrti Vladimira Ćepulića (23. 3. 1891. – 23. 3. 1964)*, у: *Liječničke novine*, Zagreb, god. XIV, 15. IV 2014, br. 128, 63.

Бихаћу од 23. новембра 1929. до 17. јуна 1932, када је отпуштена из државне службе.[1884]

Као љекар приправник Дома народног здравља у Бихаћу радила је и у Венеролошкој амбуланти у Изачићу 1931.[1885]

Као лијево оријентисана ухапшена је у Бихаћу 31. маја 1932.[1886] Пред Државним судом за заштиту државе у Београду оптужена је од 3. до 17. новембра 1932. да је "била обавијештена о постојању комунистичке организације у Бихаћу", али је извршеном пресудом овог суда "ослобођена оптужбе, као невина" 17. новембра исте године.[1887]

Од јуна 1932. до априла 1933. била је назапослена, а од 22. априла 1933. до 10. марта 1942. радила у Државном љечилишту за плућне болести у Новом Марофу, Институту за туберкулозу Хигијенског завода у Загребу и Дому народног здравља у Вуковару.[1888]

Као виши пристав Антитуберкулозног диспанзера Дома народног здравља у Вуковару добила је стипендију француске владе од 20. октобра 1939. до 10. јула 1940. за "усавршавање и проучавање организације социјалне службе, а специјално... сузбијање туберкулозе" у Француској.[1889]

Током Другог свјетског рата била је љекар Дома народног здравља у Вуковару, затим Државног љечилишта у Стрмцу–Шуметлици од 10. марта 1942, те Дома народног здравља у Новој Градишци од 21. јула 1942. и од 30. септембра 1944.

[1884] АЈ, 39, Персоналије, ф. 204, Лист личних и службених података др Љубе Вучак; ХДА, 890, кут. 551, Персонални списи др Љубе Вучак; *Постављења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. IX, 26. новембар 1929, бр. 2.846, 4; *Отпуштен из службе*, у: *Време*, Београд, год. XII, 18. јун 1932, бр. 3.757, 5; *Дневне вести: Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 14. децембар 1933, бр. 10.457, 16.

[1885] АРСБЛ, 9, VI, 16, 33.

[1886] Slavko Odić, *Radnički pokret u Bihaću i okolini (1911–1941)*, у: *Bihać u novijoj istoriji (1918–1945). Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Bihaću 9. i 10. oktobra 1986. godine*, tom 1, Banjaluka 1987, 59.

[1887] *Пресуда Оскару Давичу и друговима*, у: *Време*, Београд, год. XII, 18. новембар 1932, бр. 3.908, 3; Mirko Turić, *Gimnazija u Bihaću – izvorište revolucionarne energije*, у: *Bihać u novijoj istoriji (1918–1945). Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Bihaću 9. i 10. oktobra 1986. godine*, tom 1, Banjaluka 1987, 197; Muharem – Hare Beganović, *Provala u partijskoj organizaciji Bihaća 1932. godine*, у: *Bihać u novijoj istoriji (1918–1945). Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Bihaću 9. i 10. oktobra 1986. godine*, tom 1, Banjaluka 1987, 234, 241, 242, 243.

[1888] АЈ, 39, Персоналије, ф. 204, Лист личних и службених података др Љубе Вучак; ХДА, 890, кут. 551, Персонални списи др Љубе Вучак; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 21. јул 1937, бр. 5.570, 2.

[1889] ХДА, 890, кут. 551, Персонални списи др Љубе Вучак.

Института за туберкулозу и Здравственог завода у Загребу. Усташе и Гестапо су је два пута хапсили и затварали због веза са партизанима.[1890]

Одлуком Министарства народног здравља Хрватске од 13. маја 1945. постављена је за привременог управника Института за туберкулозу у Загребу.[1891] У издању Министарства народног здравља НР Хрватске објављена је 1947. у Загребу њена брошура *Туберкулоза – упуте и савјети за здраве и болесне*.

Била је шеф Одјела за плућне болести Опште болнице у Пули од 5. јануара 1948.[1892]

Умрла је 20. октобра 1967. и сахрањена на загребачком гробљу Мирогој.[1893]

Др Бранко Вучковачки

Др Бранко Вучковачки, син Димитрија, рођен је у Бихаћу 29. јула 1907. Завршио је гимназију у Тузли 1925, а студије медицине у Београду 1932. Био је специјалиста дерматовенерологије од 4. априла 1939, а у Берлину од 1939. до 1940. постао је стручњак за туберкулозу коже и кожну хирургију, док је у Бечу био на усавршавању од 1940. до јануара 1941. из "варико-улцерозног комплекса лекарске козметике и проблема унакажења". Говорио је њемачки језик, а служио се и француским.[1894]

Завршио је љекарски приправнички стаж у Београду 1933, гдје је од 1933. до краја 1934. био волонтер Опше државне болнице, сресни љекар у Санском Мосту,[1895] Љубињу, Хвару и Андријевици од 1934. до 1936, љекар Болесничког саобраћајног фонда у Београду од 1936. до 1938. и љекар Државне болнице у Бањалуци од 1938. до 1940. Као љекар приправник Државне болнице у Београду положио је државни

[1890] AJ, 39, Персоналије, ф. 204, Лист личних и службених података др Љубе Вучак; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, travanj 1942, br. 4, 144; *Исто*, kolovoz 1942, br. 8, 306; *Исто*, god. LXV, svibanj 1943, br. 5, 148; *Исто*, Zagreb, god. LXVII, ožujak–travanj 1945, br. 3–4, 86; I. Vučak, *Institut za tuberkulozu u Zagrebu. Uz 50. obljetnicu smrti Vladimira Ćepulića (23. 3. 1891. – 23. 3. 1964)*, 63.

[1891] I. Vučak, *Institut za tuberkulozu u Zagrebu. Uz 50. obljetnicu smrti Vladimira Ćepulića (23. 3. 1891. – 23. 3. 1964)*, 63.

[1892] ХДА, 890, кут. 551, Персонални списи др Љубе Вучак.

[1893] I. Vučak, *Institut za tuberkulozu u Zagrebu. Uz 50. obljetnicu smrti Vladimira Ćepulića (23. 3. 1891. – 23. 3. 1964)*, 63; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 22. 8. 2021.

[1894] AJ, 39, Персоналије, ф. 204, Лист личних и службених података др Бранка Вучковачког.

[1895] Изгледа да је на његов долазак у Лушци Паланку и Сански Мост утицала афера са Вером Радовановић, која је због неузвраћене љубави покушала извршити самоубиство у децембру 1934. *Око покушаја самоубиства бивше ученице Трговачке академије Вере Радовановић*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 26. децембар 1934, бр. 10.830, 6.

стручни испит од 22. до 24. октобра 1940. у Београду. За цијело вријеме службовања бавио се и приватном праксом.[1896]

У Санском Мосту је био хонорарни љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника, саобраћајни љекар и 1935. ангажован на одржавању сеоске амбуланте у мјесту Лушци Паланка. Уз мјесечни паушал од 500 динара излазио је два пута мјесечно у сеоску амбуланту у овом мјесту.[1897]

Оженио се Вером, дјев. Савић.[1898]

У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског потпоручника од 1. децембра 1938.[1899]

За вријеме Другог свјетског рата од маја 1941. до августа 1945. био је љекар Државне поликлинике за кожне и венеричне болести Централног хигијенског завода у Београду.[1900]

Послије рата је радио као љекар Дома народног здравља у Призрену.[1901]

Преминуо је у Келну 26. новембра 1961, а сахрањен на Новом гробљу у Београду 14. децембра исте године.[1902]

Др Јелисава Гавран-Сокол

Др Јелисава (Желисава) Гавран-Сокол је била општински и приватни љекар у Тешњу до 1929, када је преселила у Ливно.[1903]

Др Александар Гавриловић

Др Александар Гавриловић, син Милутина и Милеве, дјев. Костић, рођен је у

[1896] АЈ, 39, Персоналије, ф. 204, Лист личних и службених података др Бранка Вучковачког.

[1897] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; АЈ, 39, Персоналије, ф. 204, Лист личних и службених података др Бранка Вучковачког.

[1898] АЈ, 39, Персоналије, ф. 204, Лист личних и службених података др Бранка Вучковачког.

[1899] *Службени војни лист*, Београд, год. 53, 26. март 1934, бр. 11, 423–424; *Исто*, год. 57, 1. децембар 1938, бр. 33, 1.787–1.788.

[1900] АЈ, 39, Персоналије, ф. 204, Лист личних и службених података др Бранка Вучковачког.

[1901] Исто.

[1902] Подаци добијени 7. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[1903] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 156; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 62.

Сомбору 7. септембра 1891.[1904] Завршио је студије медицине у Будимпешти 1916. Говорио је чешки, њемачки и мађарски језик.[1905]

Аустроугарску војску служио је као ђак редов медицинар од 1. јула до 1. октобра 1913. У Првом свјетском рату учествовао је од 26. јула 1914. до 1. јуна 1915. у чину санитетског наредника ђака у Резерној болници 75. пјешадијског пука у Јиндржиховом Градецу. У Војску Краљевине СХС примљен је 1. децембра 1921. као резервни санитетски капетан II класе, а у резервног санитетског капетана I класе унапријеђен 6. септембра 1925.[1906]

Од 1926. био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[1907]

Радио је као секундарни љекар Градске болнице у Бају од 16. августа 1915. до 1. октобра 1918, секундарни љекар Градске болнице у Сегедину од 1. октобра 1918. до 30. маја 1920, сресни љекар (пристав, виши пристав и савјетник) у Апатину од 15. јула 1920. до 31. јануара 1936, здравствени савјетник у Сомбору од 31. јануара до 16. маја 1936, здравствени савјетник у Цазину од 16. маја до 6. јула 1936, поново здравствени савјетник у Сомбору од 6. јула 1936. до 16. маја 1939. и здравствени савјетник Среза врачарског са сједиштем у Београду од 16. маја 1939. до 26. марта 1941. Био је на привременом раду у Одјељењу за социјалну политику и народно здравље Управе града Београда од 10. фебруара 1940.[1908]

Одликован је Орденом Друштва Црвеног крста Краљевине Југославије 29. маја 1930, Орденом југословенске круне IV реда 1. јануара 1932, а Медаљом за војничке врлине 28. јуна 1940.[1909]

Оженио се Маријом, кћерком Јелисавете Кираљ из Сегеда, која је умрла 17. децембра 1932. Нису имали потомака. Оженио се поново 13. фебруара 1934. у

[1904] Као датум рођења наводи се и 26. август 1891. Ради се о разлици између старог и новог календара. ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 3, Персонални досије др Александра Гавриловића.

[1905] ВА, Картон личних и службених података официра др Александра Гавриловића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 3, Персонални досије др Александра Гавриловића.

[1906] ВА, Картон личних и службених података официра др Александра Гавриловића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 3, Персонални досије др Александра Гавриловића.

[1907] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske, Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1926. (Po stanju od 31. prosinca 1926)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1927, br. 1, VI.

[1908] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 3, Персонални досије др Александра Гавриловића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 41, Персонални списи др Александра Гавриловића; *Апатинци за исхрану радника и пострадалих*, у: *Време*, Београд, год. VI, 27. јул 1926, бр. 1.652, 1; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 9. децембар 1927, бр. 280, 1; *Исто*, год. XIII, 11. јул 1931, бр. 155, 1; *Исто*, год. XVIII, 17. јун 1936, бр. 136, 1; *Исто*, 3. август 1936, бр. 176, 1; *Исто*, год. XXI, 25. мај 1939, бр. 115, 1; *Исто*, 3. јун 1939, бр. 122, 1.

[1909] ВА, Картон личних и службених података официра др Александра Гавриловића; *Службени војни лист*, Београд, год. 59, 28. јун 1940, бр. 24, 1.597–1.598.

Апатину Ружицом, кћерком Стевана и Ружице Савић, рођеном 7. августа 1908, а која је била разведена. Био је то други брак обома.[1910]

Преминуо је у Београду 26. марта 1941, а сахрањен на Новом гробљу.[1911]

Др Фрањо Галзински

Др Фрањо Галзински (Franz Galzinski, Галжински) је рођен у Ланцулу 1863. Завршио је студије медицине у Кракову 1893.[1912]

Био је љекар у Сарајеву од 1912, затим у Рогатици и сресни надљекар у Грачаници од 1913. до 1919, када се вратио у родни Краков у Пољској, гдје су му дјеца била на школовању.[1913]

Др Исидор Георгенбергер

Др Исидор Георгенбергер, син Венијамнина и Хенријете, рођен је у Фастову, Кијевска губернија, 4. јуна 1883. Студије медицине завршио је у Јени, у Њемачкој, 1911. У Краљевини СХС / Југославији био је интерниста и војни љекар.[1914]

Радио је као љекар у Русији до 8. септембра 1913, када је као добровољац за вријеме Првог балканског рата ступио у српску војску, у којој је био контрактуални

[1910] ВА, Картон личних и службених података официра др Александра Гавриловића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 3, Персонални досије др Александра Гавриловића.

[1911] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 3, Персонални досије др Александра Гавриловића; Подаци добијени 9. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[1912] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 20.

[1913] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; Краљевским указом од 1. јануара 1919. унапријеђен је за котарског надљекара extra statum у VII чиновном разреду др Фрањо Галзински, дотадашњи котарски надљекар у Грачаници. *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 8. фебруар 1919, бр. 5, 1; O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 66–67, 69; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 295; Muamera Mujčinagić, *Ljekari Gračanice – od prve ambulante do Opšte bolnice*, у: *Gračanički glasnik*, Gračanica, god. V, 2000, br. 10, 102, 105.

[1914] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Исидора Георгенбергера; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 411; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.486; Кринка Видаковић Патров, Драган Крсмановић, Војислава Радовановић, *Јевреји Србије – официри Војске*

(уговорни) војни љекар III и II класе. Радио је као љекар у Општој војној болници у Београду од 8. септембра до 20. децембра 1913, трупни љекар I кадровског пука од 20. децембра 1913. до 20. априла 1914, трупни љекар XI кадровског пука од 20. априла 1914. до 11. фебруара 1916, батаљонски љекар X пука од 11. фебруара 1916. до 9. фебруара 1919. Преболовао је пјегави тифус 1915. Одликован је Сребреном медаљом за ревносну службу 1917.[1915]

Војну службу у Краљевини СХС почео је као контрактуални војни љекар I класе. Преведен је краљевским указом 25. јула 1922. у активну службу у чину санитетског капетана I класе. Унапријеђен је 6. септембра 1925. у санитетског мајора, 17. децембра 1929. у санитетског потпуковника, а касније у санитетског пуковника.[1916]

Био је у међувремену командир Санитетског одјељења X пука од 9. фебруара 1919. до 12. априла 1920, управник Привремене војне болнице у Подгорици од 12. априла 1920, трупни љекар Подгоричког гарнизона од 29. јануара 1921, трупни љекар Сарајевског гарнизона од 24. јануара 1922, љекар Школе за резервне пјешадијске и артиљеријске официре од 30. маја 1923, управник Привремене војне болнице у Травнику од 24. фебруара 1925, управник Сталне војне болнице Боке которске у Котору од 15. јануара 1927, референт санитета Команде Боке которске у Херцег Новом од 4. јуна 1930. и управник Потиске сталне војне болнице до 6. септембра 1935.[1917]

Краљевине Југославије, каталог изложбе, Београд 2015, 71, 139; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 46; <https://elmundosefarad.wikidot.com/>. Приступљено: 23. 8. 2021.

[1915] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Исидора Георгенбергера; Aleksandar S. Nedok, *Ruska sanitetska pomoć Srbiji u njenim oslobodilačkim i odbrambenim ratovima XIX i ranog XX veka (1804–1917. godine)*, у: *Vojnosanitetski pregled*, Beograd 2009, vol. 66, br. 7, 593.

[1916] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Исидора Георгенбергера; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 3. август 1922, бр. 32, 1.463–1.464; *Исто*, год. 58, 6. септембар 1939, бр. 28, 1.583–1.584; *Унапређен је и одликован велики број активних и резервних официра*, у: *Време*, Београд, год. XIX, 7. септембар 1939, бр. 6.330, 8.

[1917] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Исидора Георгенбергера; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 30. јун 1920, бр. 26, 1.073–1.074; *Исто*, год. 40, 5. фебруар 1921, бр. 4, 203–204; *Исто*, год. 41, 26. јануар 1922, бр. 3, 117–118; *Исто*, год. 44, 28. фебруар 1925, бр. 10, 289–290; *Исто*, год. 49, 6. јун 1930, бр. 23, 1.165–1.166; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 156; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 23; *Указ у санитетској струци*, у: *Време*, Београд, год. X, 7. јун 1930, бр. 3.032, 4; *Војни указ*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. јун 1930, бр. 151, 4; *Размештај и пензионисања*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. јул 1933, бр. 10.299, 6; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 411; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.486.

Указом краљевских намјесника постављен је 6. септембра 1935. за в. д. референта санитета Штаба Врбаске дивизијске области у Бањалуци у чину санитетског потпуковника.[1918]

Одликован је 25. јануара 1928. Орденом Св. Саве V реда, а 6. септембра 1939. Орденом југословенске круне III реда.[1919]

Био је ожењен др Малком – Амалијом, кћерком Емила и Серафине Хохберг (Hochberg), рођеном 1896. или 1897, са којом је стекао кћерку Аделију и 14. августа 1921. сина Бењамина.[1920]

На почетку Другог свјетског рата доселио се из Сарајева у Ниш, у којем је убијен са сином 1942, а његова супруга је убијена на Сајмишту исте године.[1921]

Др Велимир Гојнић

Др Велимир Гојнић, син Јакова Јоке (1855–1942) и Велике, дјев. Пламенац, рођен је у угледној породици у Брчели, Црмница код Бара, 15. маја 1893.[1922] Његов отац је био свештеник, учитељ и просвјетни инспектор, носилац Обилића медаље и три пута биран за народног посланика Црногорске скупштине за Горњо-црмничку капетанију. Његов стриц Лука био је генерал црногорске војске.[1923]

Активно је учествовао у балканским ратовима као ђак седмог разреда Београдске гимназије од 1. октобра 1912. до 1. маја 1913. У Првом балканском рату један је од ослободиоца Пријепоља, а у Другом балканском рату је оболио од тифуса. Носилац је Споменице из ових ратова.[1924] У Београду је завршио Четврту гимназију

[1918] *Службени војни лист*, Београд, год. 54, 6. септембар 1935, бр. 33, 1.371–1.372.

[1919] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Исидора Георгенбергера; *Службени војни лист*, Београд, год. 58, 6. септембар 1939, бр. 28, 1.583–1.584; *Одликовања*, у: *Време*, Београд, год. XIX, 7. септембар 1939, бр. 6.330, 8.

[1920] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Исидора Георгенбергера; <https://elmundosefarad.wikidot.com/>. Приступљено: 23. 8. 2021.

[1921] <https://elmundosefarad.wikidot.com/>. Приступљено: 23. 8. 2021.

[1922] Као датум рођења спомиње се и 27. мај 1893. Ради се о разлици између старог и новог календара.

[1923] АЈ, 39, Персоналије, ф. 43, Лист личних и службених података др Велимира Гојнића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Велимира Гојнића; ХДА, 890, кут. 150, Персонални списи др Велимира Гојнића; S. Martinović, *Generali crnogorske vojske (1881–1921)*, у: *Matica*, časopis za društvena pitanja, nauku i kulturu, Cetinje–Podgorica, god. XVII, proljeće 2016, br. 65, 325; S. Martinović, *Crnogorski sveštenici – glavari, oficiri i ratnici*, у: *Matica*, Cetinje–Podgorica, god. XXI, proljeće 2020, br. 81, 353.

[1924] Živko Tadić, *Nakon savjesnog rada – penzija*, у: *Glas komuna*, Doboj, god. VII, 19. oktobar 1963, br. 248, 6.

1914. Потом је учествовао у Првом свјетском рату у Горњоцрмничком батаљону црногорске војске као барјактар од 1. августа 1914. до 20. јануара 1916. Из овог рата је носилац Обилићеве медаље. Прошао је албанску голготу и отишао у Француску, гдје је остао до 1925. године. У Паризу је одржавао врло срдачне односе са ујаком Јованом С. Пламенцом (1873 – 14. јун 1944), министром и предсједником избјегличке црногорске владе. Студије медицине завршио је у Паризу 1923. За дипломски рад о пјегавом тифусу добио је 20. децембра 1923. почасну награду. Потом се усавршавао на клиникама у Паризу из области тропске медицине и пјегавог тифуса. На Колонијалном институту у Паризу је обавио специјализацију и похађао курс патолошке прокистологије у College de France. Сличан курс похађао је током 1930. у Школи народног здравља у Загребу. У Хигијенском заводу у Загребу завршио је курс за среске љекаре из имунологије и епидемиологије од 1. септембра до 15. септембра 1930.[1925]

По завршетку школовања у Француској планирао је као стручњак за тропску медицину отићи у Африку, гдје је у Француском Конгу добио посао. Приликом припрема за одлазак у Африку боравио је у Босни код родитеља, промијенио је одлуку и остао да ради у Краљевини СХС.[1926]

Почео је љекарску службу као приправник у Државној болници у Сарајеву 13. августа 1925. Рјешењем Министарства народног здравља постављен је 29. октобра 1926. за среског љекара у Среској испостави у Оџаку, Срез Градачац.[1927] Одлуком Народне скупштине Краљевине СХС од 13. новембра 1926. ослобођен је служења једногодишњег болничког рока и полагања државног испита.[1928] У Оџаку је био сресни љекар (здравствени пристав, здравствени виши пристав, здравствени

[1925] AJ, 39, Персоналије, ф. 43, Лист личних и службених података др Велимира Гојнића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Велимира Гојнића; ХДА, 890, кут. 150, Персонални списи др Велимира Гојнића; АРСБЛ, 5, 116, 20; АРСБЛ, 5, 23, 143; АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 632; АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388.

[1926] Anto Martinović, *Pregled zdravstvene djelatnosti u Baru*, Bar 2017, 560.

[1927] AJ, 39, Персоналије, ф. 43, Лист личних и службених података др Велимира Гојнића; ХДА, 890, кут. 150, Персонални списи др Велимира Гојнића.

[1928] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VIII, 24. новембар 1926, бр. 268, 1; *Исто*, 25. новембар 1926, бр. 269, 1; *Исто* год. IX, 4. април 1927, бр. 75, 1.

савјетник) до 10. јула 1940,[1929] с тим што је, у међувремену, био кратко током 1935. сресни љекар у Дервенти.[1930]

У Оџаку, поред послова среског санитетског референта, обављао је дужност љекара Здравствене станице[1931] и тузланског Окружног уреда за осигурање радника,[1932] а имао је и приручну апотеку од 30. јуна 1931.[1933] Био је предсједник Мјесног одбора Црвеног крста,[1934] старјешина Соколског друштва,[1935] иницијатор изградње Соколског дома, оснивач Шаховског клуба и Југословенске читаонице.[1936] Предложен је, заједно са др Хамдијом Бравом, на иницијативу среског начелника у Градачцу, 24. августа 1938. за додјелу Ордена југословенске круне IV реда.[1937]

Вршио је као сресни љекар калемљење против великих богиња,[1938] а уз мјесечни паушал од 500 динара сузбијао ендемични сифилис на подручју Среске испоставе Оџак.[1939]

Вјенчао се у Бршадину Изабелом Белом (Bella), кћерком Ота и Павице Рор (Rohr), 27. новембра 1927, са којом је стекао синове – 3. септембра 1928. Срђана,

---

[1929] АРСБЛ, 9, VI, 16, 42, бр. 8.359/1932; Исто, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; Исто, VI, 15, 37, бр. 2.492/1934; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 106, 108; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 82; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 17; *Исто*, год. XV, 27. март 1933, бр. 69, 1; *Исто*, год. XVI, 1. јун 1934, бр. 123, 1; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 3; *Исто*, 22. август 1935, бр. 194, 1; *Исто*, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 20; *Исто*, 8. децембар 1938, бр. 282, 2; *Исто*, год. XXII, 14. август 1940, бр. 185, 2; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 22. март 1933, бр. 10.190, 2; *Дневне вести: Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 11. мај 1934, бр. 10.601, 17; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121, 169; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 448; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.496; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 22. август 1935, бр. 788, 4.

[1930] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 22. август 1935, бр. 194, 1.

[1931] АРСБЛ, 9, VI, 16, 64; Исто, VI, 16, 262; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121, 169; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320.

[1932] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 109; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 193.

[1933] АРСБЛ, 9, VI, 16, 132, бр. 1/37.

[1934] *Прослава Љетњег дана Црвеног крста у Оџаку*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 23. јун 1933, бр. 135, 2; D. S., *Ljetni dan Crvenog krsta u Odžaku*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 4. јул 1933, бр. 144, 2.

[1935] АРСБЛ, 9, I, 45, 15.

[1936] Ž. Tadić, *Nakon savjesnog rada – penzija*, 6.

[1937] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 54.

[1938] АРСБЛ, 9, VI, 16, 42, бр. 8.359/1932.

[1939] На територији срезова Грачаница и Маглај и среске испоставе Оџак владао је у великој мјери ендемски сифилис, који се редовно сузбијао и лијечио током сваке године. АРСБЛ, 9, VI, 15, 37, бр. 2.492/1934; Исто, VI, 16, 112.

електроинжењера, 14. јануара 1933. Часлава, познатог агронома, а 31. марта 1930. кћерку Даницу Бецу, која је постала стоматолог.[1940]

Указом краљевских намјесника постављен је за здравственог савјетника начелника среза у Бару 10. јула 1940, у којем је на Пристану у приземљу куће Зорке Чејовић имао приватну амбуланту, а на спрату апотеку је држала његова супруга.[1941]

У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског поручника.[1942]

До октобра 1944. био је сресни љекар у Бару, одакле је ступио у НОВ Југославије. Основао је у Црмници болницу у којој је радио као љекар VI командног подручја. Одатле је прешао у Пљевља, а од јануара 1945. у Бијело Поље, у којем је основао болницу, у којој је радио као љекар до јануара 1946. и био једно вријеме управник. Радио је кратко и као сресни љекар у Здравственој станици у Бару. Демобилисан је у чину капетана Југословенске војске.[1943]

Одбио је послије ослобођења високе положаје у великим градовима, па и у фебруару 1946. долази поново за сресног љекара у Оџак. Бавио се као сресни љекар и приватном праксом. И у Бару и Оџаку је обављао послове уговорног љекара социјалног осигурања.[1944]

У Оџаку је био управник Здравствене станице и Дома здравља до 1963, када је, након 43 године рада, пензионисан у 70. години живота. Послије одласка у пензију даровао је 250.000 динара за потребе оснивања четврте по реду Секторске амбуланте у селу Гнионици, која је омогућила лакше коришћење у Општини Оџак здравствене заштите становницима села Срнаве и Јошаве. Живио је послије пензионисања у Бару. Био је титуларни члан Удружења медицине и тропске хигијене у Паризу. Одликован је Орденом рада II реда и Орденом заслуга за народ.[1945]

Умро је у Бару 1972.[1946]

[1940] АЈ, 39, Персоналије, ф. 43, Лист личних и службених података др Велимира Гојнића; ХДА, 890, кут. 150, Персонални списи др Велимира Гојнића.

[1941] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 14. август 1940, бр. 185, 2; *Исто*, 16. септембар 1940, бр. 212, 1; *Исто*, 12. октобар 1940, бр. 235, 1; A. Martinović, *Pregled zdravstvene djelatnosti u Baru*, 559.

[1942] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Велимира Гојнића.

[1943] Ž. Tadić, *Nakon savjesnog rada – penzija*, 6.

[1944] АЈ, 39, Персоналије, ф. 43, Лист личних и службених података др Велимира Гојнића; *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine*, 23.

[1945] Ž[ivko] T[adić], *Još jedna sektorska ambulanta*, у: *Glas komuna*, Doboj, god. VII, 11. januar 1964, br. 260, 8; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 720.

[1946] A. Martinović, *нав. дјело*, 560.

Дом здравља у Оџаку носио је једно вријеме његово име – ООУР Дом здравља "Др. Велимир Гојнић" Оџак.

Др Адолф Голдбергер

Др Адолф Голдбергер, син Јулија (Јулиуса) и Берте, рођен је у Травнику 15. јула 1886.[1947] Завршио је основну школу у родном граду, гимназију у Сарајеву 1907, а студије медицине у Бечу 22. фебруара 1913. Био је специјалиста хирургије. Говорио је њемачки језик.[1948]

Обавио је за вријеме Првог свјетског рата практични стаж у Бечу. Од 1916. мобилисан је у аустроугарску војску и упућен прво у ратну болницу у Тирани, у Албанији, гдје је 1917. преболовао пјегави тифус, а потом постављен за шефа Хируршког одјељења Војне болнице у Јегерндорфу у Шлезији. Завршио је у Бечу 1919. курс "из породништва".[1949]

Оженио се 1920. пољском Јеврејком Јозефином, дјев. Лајбел (Лајбл),[1950] са којом је стекао сина Александра, којег су из милоште прозвали Пуба.[1951]

За вријеме Краљевине Југославије од 1919. до 16. априла 1932. радио је као рударски надљекар у Болници Рударске управе у Љубији, гдје је пензионисан.[1952] Био

[1947] Као година рођења наводи се и 1887. АРСБЛ, ООБЛ (4), ај 32, 30.

[1948] AJ, 39, Персоналије, ф. 43, Лист личних и службених података др Адолфа Голдбергера; BA, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Адолфа Голдбергера; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.515.

[1949] AJ, 39, Персоналије, ф. 43, Лист личних и службених података др Адолфа Голдбергера; BA, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Адолфа Голдбергера.

[1950] Јозефина је студирала медицину у Бечу, али је због недостатка средстава морала напустити студије.

[1951] Др Александар Голдбергер је рођен у Љубији 21. септембра 1923. Основну школу завршио је у Љубији, гимназију у Високом и Сарајеву, а студије медицине у Загребу 1950. Специјалистички испит из хирургије положио је у Сарајеву 1955, након чега је постао асистент на Хируршкој клиници и стручни сарадник на Медицинском факултету у Сарајеву. Докторску дисертацију под називом *Ендемска струма* одбранио је 1958. на Медицинском факултету у Сарајеву. Говорио је енглески, француски и њемачки језик. Прешао је у Фочу 1958, гдје је радио као шеф Хируршког одјељења, од 1960. био је директор болнице, а од 1968. директор Медицинског центра. Звање примаријуса стекао је 1966, а за доцента је изабран 1968. године. Из Фоче је 1973. прешао у Београд, у којем је професионалну каријеру завршио као шеф одјељења у КЦ "Дедиње". Објавио је више стручних и научних радова, а преводио је медицинску литературу. Умро је у Београду 1998. *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 170; Vanja Kreho-Gligović, *Ja sam Goldberger (I) – Otac i sin*, у: *Jevrejski glas*, Glasilo Jevrejske zajednice Bosne i Hercgovine, Sarajevo, jun–jul 2016, br. 70, 14–17.

[1952] АРСБЛ, 4, ај 30, 60; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 68; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Укази*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 19. мај 1932, бр. 20, 1.

је током боравка у Љубији активан у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. На скупштини 15. децембра 1929. биран је у Дисциплински сенат при Министарству социјалне политике и народног здравља, а 15. марта 1931. у Дисциплински суд ове коморе.[1953]

У Војску Краљевине СХС примљен је 30. марта 1927. у чину резервног санитетског поручника са рангом од 1. марта 1918. Унапријеђен је у чин резервног санитетског капетана II класе 1. априла 1934. са рангом од 10. марта 1924, а у резервног санитетског капетана I класе 28. јуна 1934. са рангом од 17. децембра 1927.[1954]

У међувремену је као рударски надљекар објавио 1928. рад о повредама узрокованим убодом рога домаћег говеда под насловом *Принос к озљедама рогом*.[1955]

Након пензионисања радио је у Зеници као хирург и управник Болнице Братинске благајне до априла 1941.[1956]

За вријеме Другог свјетског рата био је хирург и шеф Болнице Братинске благајне у Зеници. Он и породица преживјели су холокауст.[1957]

Од 12. новембра 1946, када је социјално осигурање преузело послове Братинске благајне, он је преузет у службу осигурања као управник болнице у Зеници, сарајевске филијале Земаљског завода за Босну и Херцеговину.[1958] У Зеници је послије оснивања Опште државне болнице 1953. постављен за њеног првог управника.

Из Зенице са сином одлази у Фочу до 1958, гдје је у фебруару исте године постављен за управника болнице у изградњи и отварању назване "Општа болница

[1953] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 21, 55.

[1954] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Адолфа Голдбергера; *Службени војни лист*, Београд, год. 46, 2. август 1927, бр. 31, 1.455–1.456.

[1955] A. Goldberger, *Prinos k ozljedama rogom*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 50, septembar 1928, br. 9, 981–985.

[1956] АЈ, 39, Персоналије, ф. 43, Лист личних и службених података др Адолфа Голдбергера; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 251; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 315, 461; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.515; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 385.

[1957] V. Kreho-Gligović, *Ja sam Goldberger (I) – Otac i sin*, 14–15.

[1958] АЈ, 39, Персоналије, ф. 43, Лист личних и службених података др Адолфа Голдбергера; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 385.

Пролетерских бригада".[1959] Ову болницу у Фочи свечано су отворили Тито, Нехру и Ранковић 3. августа 1958.[1960]

Послије смрти Јозефине 16. марта 1958. и Адолфа у Фочи 24. октобра 1960. сахрањени су на сарајевском Јеврејском гробљу у Ковачићима.

Једна улица у Зеници данас носи име др Адолфа Голдбергера.[1961]

Др Ђуро Гопчевић

Др Ђуро Гопчевић, син Лазара, рођен је у Ораховцу код Котора 8. септембра 1899, гдје је завршио основну школу од 1906. до 1910, а гимназију учио у Дубровнику и Котору, у којем је положио испит зрелости 7. јула 1919. Медицину је студирао у Прагу од 1919. до 1922. и Варшави од 1922. до 1926, у којој је и завршио студије 21. јуна 1926. Био је љекар опште праксе. Говорио је пољски и талијански језик, а служио се њемачким и чешким.[1962]

За вријеме Првог свјетског рата од почетка 1917. до октобра 1918. служио је аустроугарску војску у 37. пјешадијском пуку, а потом и у Војсци Краљевине СХС у Котору до 1. марта 1919. Стални ђачки кадровски рок служио је у Зетској болничарској чети од 1. до 5. августа 1926.[1963]

Стажирао је у покрајинској болници у Сплиту од 10. септембра 1926. до 1. априла 1927, а затим се бавио приватном љекарском праксом у Книну. Посједовао је опште право приватне љекарске праксе у Краљевини СХС од 19. априла 1927.[1964]

У државну службу први пут је ступио 7. септембра 1929, када је постављен за среског санитетског референта начелника среза у Доњем Лапцу, гдје је ступио 4. новембра 1929.[1965]

[1959] Болница је изграђена на иницијативу Савеза бораца Југославије у спомен на Игмански марш.

[1960] Вељко Марић, Бориша Старовић, Радислав Машић, *Од Болнице до Клиничког центра*, Србиње 1998, 30–33, 42, 44; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 55.

[1961] Marko Popović, *U Foči narod jevrejski*, Budva 2012, 25.

[1962] ХДА, 890, кут. 151, Персонални списи др Ђуре Гопчевића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; *Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974*, Zagreb 1974, 395.

[1963] ХДА, 890, кут. 151, Персонални списи др Ђуре Гопчевића.

[1964] ХДА, 890, кут. 151, Персонални списи др Ђуре Гопчевића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 148, 150, 156; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 39.

[1965] ХДА, 890, кут. 151, Персонални списи др Ђуре Гопчевића; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 608.

Рјешењем министра социјалне политике и народног здравља премјештен је 20. децембра 1930. по потреби службе за среског санитетског референта Среске испоставе у Босанској Костајници, Срез Босански Нови, у којој је био шест година љекар, "савесно вршећи своју лекарску дужност", као чиновнички приправник, пристав и виши пристав, до 25. маја 1936.[1966] Одавде је обављао два пута мјесечно 1935. хонорарно љекарске прегледе у сеоској амбуланти у мјесту Слабиња.[1967]

У Босанској Костајници је био предсједник Мјесног одбора Црвеног крста[1968] и хонорарни љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника.[1969]

Указом краљевских намјесника премјештен је 25. маја 1936. по потреби службе за вишег пристава Среза хварског у Приморској бановини, одакле је, по молби, премјештен 14. јануара 1937. за здравственог вишег пристава Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Приморске бановине у Сплиту.[1970]

За вријеме Другог свјетског рата од 1943. учествовао је у НОР-у као трупни љекар и управник партизанских болница V корпуса у Дрвару (Трнинића Бријег), Видовом Врелу, Јајцу и Ливну.[1971] Др Војислав Кецмановић је 28. јануара 1944. код њега запазио "све одличне квалитете доброг и пожртвованог љекара".[1972]

Послије ослобођења био је у Сарајеву управник Војне болнице, главни епидемиолог VI армије, у Сплиту управник Главне морнаричке болнице, потпуковник и начелник Санитета Команде Југословенске ратне морнарице, а радио је и као одборник и предсједник Социјално-здравственог вијећа Скупштине општине Сплит.

[1966] ХДА, 890, кут. 151, Персонални списи др Ђуре Гопчевића; АРСБЛ, 9, VI, 16, 59, бр. 14.268/1932; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 23. мај 1933, бр. 115, 2; *Исто*, год. XVI, 22. новембар 1934, бр. 270, 1; *Исто*, год. XVII, 26. јануар 1935, бр. 20, 1; *Исто*, год. XVIII, 2. јун 1936, бр. 123, 2; *Исто*, 30. јун 1936, бр. 147, 1; *Бос. Костајница*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 3. јул 1936, бр. 1.029, 2.

[1967] АРСБЛ, 9, VI, бр. 35/1935; Исто, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935.

[1968] *Месни одбор Црвеног крста у Босанској Костајници*, у. *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 23. јун 1933, бр. 135, 2.

[1969] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134.

[1970] ХДА, 890, кут. 151, Персонални списи др Ђуре Гопчевића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 30. јун 1936, бр. 147, 1; *Исто*, год. XIX, 8. фебруар 1937, бр. 28, 1; *Исто*, год. XXI, 22. јун 1939, бр. 138.

[1971] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 389; *Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974*, 395; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 85, 86; H. Kulenović, *нав. рад*, 158; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 52, 57, 76, 77, 112.

[1972] V. Kecmanović – Đedo, *Zabilješke iz ratnih dana*, 164, 198.

Носилац је бројних одликовања: Ордена за храброст, Ордена заслуга за народ II реда, Ордена братства и јединства и Ордена за војничке врлине II реда.[1973]

Био је од 1947. члан Збора лијечника Хрватске.[1974]

Живио је у Сплиту као пензионер 1968.[1975]

Умро је 1982. и сахрањен на сплитском гробљу Ловринац.[1976]

Др Стјепан Грачанин

Др Стјепан Грачанин, син Ђуре, рођен је у Сарајеву 19. јануара 1911.[1977] У Загребу је завршио Другу реалну гимназију 11. септембра 1931. и студије на Медицинском факултету 4. децембра 1937. Био је специјалиста за ухо, грло, нос. Говорио је француски и њемачки језик.[1978]

Оженио се домаћицом Марицом, кћерком Марка и Милке Шћурић из Марије Бистрице, рођеном 1919, са којом је стекао 15. јануара 1941. кћерку Мелиту и сина Мирослава (1947 – 26. јун 2010).[1979]

Ђачки војни рок служио је у Болничарској чети Сталне војне болнице V армијске области у Нишу од 17. фебруара до 17. новембра 1938. Указом од 1. децембра 1939. унапријеђен је у резервног санитетског потпоручника.[1980]

Стажирао је у Загребу од 17. фебруара 1938. до 10. јануара 1939. на разним клиникама, а затим у Болници милосрдних сестара у Заребу, радио је од 10. јануара до 15. априла 1939. и од 15. априла 1939. до 30. септембра 1941. као љекар чиновник бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Дрвару.[1981]

[1973] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXIX, rujan–listopad 1957, br. 9–10, 443; *Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974*, 395.

[1974] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, kolovoz–rujan 1947, br. 8–9, 276.

[1975] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 389.

[1976] <https://lovrinac.hr/>. Приступљено: 23. 8. 2021.

[1977] Као мјесто рођења наводи се и Јосипдол у Лици.

[1978] АЈ, 39, Персоналије, ф. 44, Лист личних и службених података др Стјепана Грачанина; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Стјепана Грачанина; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Грачанина.

[1979] Исто; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 23. 8. 2021.

[1980] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Стјепана Грачанина; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Грачанина.

[1981] АЈ, 39, Персоналије, ф. 44, Лист личних и службених података др Стјепана Грачанина; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Стјепана Грачанина; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Грачанина; ХДА, 1.477, кут. 34, Лијечника комора у Загребу – Подружница осигурања радника Бањалука, бр. 2.362/1943.

Учествовао је на почетку Другог свјетског рата у чину резервног санитетског потпоручника Војске Краљевине Југославије 15 дана у рату против Њемачке. Послије успостављања НДХ наставио је да ради као љекар социјалног осигурања у Дрвару, а послије одвођења др Мирослава Зотовића у талијанско заробљеништво вршио је дужност управника болнице од 8. маја до 9. јуна 1941.[1982] Од 27. јула до 25. септембра 1941. био је љекар партизанске болнице у ослобођеном Дрвару, а потом љекар Ушног одјела Болнице милосрдних сестара у Загребу од 1. октобра 1941. до априла 1942. Провео је остатак рата до априла 1945. као домобрански љекар у чину натпоручника.[1983]

Послије рата, од априла 1945. до 31. јануара 1949, радио је у Болници "Др Младен Стојановић" у Загребу (некадашња Болница милосрдних сестара), гдје је 1949. специјализовао оториноларингологију и затим у Општој болници у Пули од 1. фебруара 1949. до 6. јула 1954.[1984]

Од 1947. био је члан Збора лијечника Хрватске,[1985] а 1949. један од оснивача његове Оториноларинголошке секције.[1986]

Као специјализант у Загребу и шеф Оториноларинголошког одјела Опће болнице у Пули објавио је мање радове из оториноларингологије.[1987]

Умро је 14. априла 1993, а његова супруга Марица 2. марта 1992. Сахрањени су у породичној гробници на гробљу Мирогој у Загребу.[1988]

[1982] ХДА, 226, кут. 5.

[1983] АЈ, 39, Персоналије, ф. 44, Лист личних и службених података др Стјепана Грачанина; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Грачанина; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, rujan 1942, br. 9, 352.

[1984] АЈ, 39, Персоналије, ф. 44, Лист личних и службених података др Стјепана Грачанина; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Грачанина; Ivica Donkić Pavičić, *Otorinolaringologija*, у: *Glasnik pulske bolnice*, Pula 2007, god. 4, br. 1, 87.

[1985] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, kolovoz–rujan 1947, br. 8–9, 276.

[1986] *Исто*, god. LXXI, srpanj–kolovoz 1949, br. 7–8, 275.

[1987] S. Gračanin, *Hyperplasia philtri nasi (Jedan dosada neuvaženi uzrok oteščanog disanja kroz nos)*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXX, prosinac 1948, br. 12, 448–449; S. Gračanin, *Pokušaji liječenja ozene suvremenim antibioticima (Predbježna obavijest)*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXII, lipanj–srpanj 1950, br. 6–7, 250–251.

[1988] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 23. 8. 2021.

Др Ахило Грезу

Др Ахило Т. Грезу је рођен у Магареву код Битоља 1888. Завршио је студије медицине 1914. и био војни љекар у Краљевини Југославији.[1989]

Унапријеђен је у резервног санитетског поручника у октобру 1914. Радио је као љекар Гарнизона у Приштини до 11. новембра 1920, управник Привремене војне болнице у Штипу од 11. новембра 1920. до 28. октобра 1926, затим као љекар Команде мјеста у Скопљу до 1. августа 1927. па управник Привремене војне болнице у Марибору од 1. августа 1927. до 17. маја 1929.[1990]

Краљевским указом 17. маја 1929. постављен је за управника Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци у чину санитетског мајора,[1991] гдје је, поред редовне дужности, постављен 13. јула 1929. за начелника Санитетског одјељења Команде Врбаске дивизијске области у чину санитетског потпуковника,[1992] а 4. јуна 1930. за референта Санитета Команде Врбаске дивизијске области.[1993]

У Бањалуци је био један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине, на чијој оснивачкој скупштини од 15. децембра 1929. је изабран у њен Управни одбор.[1994]

На сопствену молбу, и краљевским указом од 29. октобра 1930, премјештен је за референта Санитета Команде Вардарске дивизијске области, а указом краљевских намјесника 31. децембра 1934. је постављен за управника Зетске сталне војне болнице, а 12. марта 1935. за референта Санитета Команде Зетске дивизијске области. Од 27. октобра 1936. обављао је дужност референта Санитета Јадранске дивизијске области у чину санитетског пуковника.[1995]

[1989] *Санитетски мајор и представник Одбора за станове*, у: *Време*, Београд, год. VI, 15. јул 1926, бр. 1.640, 7; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 384; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 47.

[1990] *Дневне вести: Укази*, у: *Правда*, Београд, год. XI, 21. октобар 1914, бр. 270, 2; *Пијемонт*, Београд, год. IV, 21. октобар 1914, бр. 265, 3; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 20. новембар 1920, бр. 44, 2.239–2.240; *Исто*, год. 45, 30. октобар 1926, бр. 45, 1.901–1.902; *Исто*, год. 46, 2. август 1927, бр. 31, 1.461–1.462; *Исто*, год. 48, 18. мај 1929, бр. 20, 819–820.

[1991] *Исто*, год. 48, 18. мај 1929, бр. 20, 819–820; *Унапређења и постављења*, у: *Време*, Београд, год. IX, 20. мај 1929, бр. 2.658, 6.

[1992] *Службени војни лист*, Београд, год. 48, 19. јул 1929, бр. 29, 1.251–1.252.

[1993] Постављен је краљевским указом од 4. јуна 1930. за рефернта санитета Команде Врбаске дивизијске области. АРСБЛ, 9, VI, ај 26, 17; *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 6. јун 1930, бр. 23, 1.165–1.166; *Велики размештаји по струкама*, у: *Време*, Београд, год. X, 7. јун 1930, бр. 3.032, 4.

[1994] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, год. I, бр. 1–3, 5–6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17–18, 56.

[1995] *Војни указ*, у: *Време*, Београд, год. X, 31. октобар 1930, бр. 3.176, 5; *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 30 октобар 1930, бр. 44, 2.183–2.184; *Исто*, год. 54, 2. јануар 1935, бр. 1, 15–16; *Исто*, 15. март 1935, бр. 11, 403–404; *Исто*, год. 55, 28. октобар 1936, бр. 39, 2.229–2.230; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 511.

Одликован је Орденом Св. Саве IV реда 1936.[1996]

Др Ахило Т. Грезу је био од 8. јануара 1945. љекар Команде мјеста Андрејевац, а у прољеће 1945. љекар Команде Зајечарског подручја. Био је ожењен, отац двоје дјеце.[1997]

Др Ернест Грин

Др Ернест Грин (Grün), син Игнаца и Јелене Грин, рођен је у Славонској Пожеги 28. августа 1899. Завршио је гимназију у родном мјесту 25. јуна 1917, студирао медицину у Инсбруку, Загребу и Бечу, у којем је дипломирао 19. јуна 1923. и специјализовао дерматовенерологију 1926. Нострификовао је 29. септембра 1926. диплому на Медицинском факултету у Београду. Од 9. јуна 1927. био је специјалиста за кожне и венеричне болести. Државни стручни испит положио је у Загребу 3. новембра 1930. Говорио је њемачки језик, а служио се енглеским.[1998]

Оженио се домаћицом Маријом, рођеном 20. априла 1905, са којом је стекао сина Младена 9. јануара 1936.[1999]

Од 3. септембра 1925. до 13. септембра 1926. служио је војску у Болничкој чети у Осијеку, када је као привремено неспособан отпуштен из кадра.[2000]

У међувремну је био од 1. јуна до 31. јула 1923. на просектури као хоспитант на Патолошком анатомском универзитетском заводу у Бечу. Стажирао је од новембра 1925. до августа 1926. у Сталној војној болници у Осијеку, а од 1926. до 1927. у Општој јавној закладној болници под државном управом у Загребу.[2001]

Од 24. септембра 1927. до 28. фебруара 1929. био је епидемијски љекар (венеролог) Дома народног здравља у Бихаћу са мјестом рада у Венеролшкој

[1996] *Одликовања наших официра*, у: *Време*, Београд, год. XVI, 7. септембар 1936, бр. 5.261, 9.

[1997] ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 13, "Списак лекара, бабица, лабораната, сестара – нудиља и дезинфектора на територији Округа зајечарског, састављен на основу наређења Министарства народног здравља Србије Бр. 8426 од 26. маја 1945 год."; ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 216/1945, "Списак санитетског особља на територији Округа зајечарског на дан 24. IV 1945"; ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 1.504, Команда места Андрејевац – Команди Зајечарског подручја, бр. 247 од 30. јануара 1945; Petar Paunović, *Lekari na području Timočke krajine posle II svetskog rata*, у: *Timočki medicinski glasnik,* vol. 46 (2021), br. 1, 41.

[1998] ХДА, 890, кут. 154, Персонални списи др Ернеста Грина; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 378.

[1999] АЈ, 39, Персоналије, ф. 46, Стручни картон др Ернеста Грина.

[2000] ХДА, 890, кут. 154, Персонални списи др Ернеста Грина.

[2001] Исто.

амбуланти у Цазину,[2002] а од 3. марта 1929. до 20. јула 1930. венеролог Хигијенског завода у Сарајеву са мјестом рада у Фочи,[2003] па љекар домова народног здравља у Вараждину и Вуковару од 25. јула 1930. до 3. септембра 1934. и љекар Хигијенског завода у Сарајеву од 3. септембра 1934. до 20. августа 1941.[2004]

Објавио је као љекар Дома народног здравља у Бихаћу 1929. два рада: *Примарни афект код ендемичног сифилиса у Босни* у загребачком *Лијечничком вјеснику* и *Ендемични сифилис у бившој Бихаћкој области* у београдском *Гласнику Централног хигијенског завода*.[2005]

У Вараждину је био, поред љекарског посла у Дому народног здравља, и члан Савјетодавног одбора Народног универзитета, гдје је 14. децембра 1930. одржао предавање на тему "Сполне болести као социјално зло" и у јануару 1932. објавио чланак под насловом *Истраживање и лијечење сифилиса у казненом заводу у Лепоглави од 1926–1930. године*.[2006]

Као већ реномиран љекар боравио је на усавршавању у САД 1934. По повратку у Краљевину Југославију запослио се у Хигијенском заводу у Сарајеву, одакле је у часопису *The Urolg and Cutaneous* објавио рад *Ендемијски сифилис у Босни и Херцеговини. Прилог познавању односа између фрамбезије, ендемијског и спорадичног сифилиса* 1936,[2007] а у *Лијечничком вјеснику* радове *Сезонске упале доње усне код земљорадника*, *Обитељски тип ендемијског сифилиса у Босни*, *О интравенозној употреби Солусарварсана* 1938, *Значење серолошке реакције за патологију ендемијског сифилиса* 1939, *О промјенама ликвора и обољењима централног живчаног система код ендемијског сифилиса у Босни* 1940.[2008] и у *Гласнику Државног*

[2002] Постављен је рјешењем помоћника министра народног здравља 15. септембра 1927. за епидемијског љекара Венеролошке амбуланте у Цазину.

[2003] Премјештен је рјешењем Министарства народног здравља 11. фебруара 1929. по потреби службе, а "ради сузбијања ендемичног луеса у Фочи и околини", за љекара венеролога Хигијенског завода у Сарајеву са сједиштем у Фочи.

[2004] ХДА, 890, кут. 154, Персонални списи др Ернеста Грина; ХДА, 1.477, кут. 34, Подаци о љекарима Хигијенског завода у Сарајеву од 31. јула 1941; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 183; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 283; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 29.

[2005] E. Grin, *Primarni afekt kod endemičnog sifilisa u Bosni*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 51, mart 1929, br. 3, 131–136; Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, 1930, br. 1, 2.

[2006] E. Grin, *Spolne bolesti kao socijalno zlo*, у: *Prosvjetni rad Varaždinskog pučkog sveučilišta u godini 1930–31*, Varaždin [s. a.], 6, 27–29; E. Grin, *Istraživanje i liječenje sifilisa u kaznenom zavodu u Lepoglavi od 1926.–1930. god.*, у: *Glasnik za staleška i zdravstvena pitanja*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, januar 1932, br. 1, 1–3.

[2007] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LVIII, rujan 1936, br. 9, 400.

[2008] E. Grin, *Sezonske upale donje usne kod zemljoradnika (Cheilitis aestivalis)*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LX, siječanj 1938, br. 1, 3–5; E. Grin, *Obiteljski tip endemijskog sifilisa u Bosni*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LX, ožujak 1938, br. 3, 110–114; E. Grin, *O intravenoznoj upotrebi Solusarvarsana*, у:

музеја у Сарајеву рад *О промјенама носа код ендемијског сифилиса у Босни* 1945.[2009] До краја 1945. објавио је о ендемском сифилису у Босни десетак стручних и научних радова.

Одредбом Министарства здравства НДХ 31. јула 1941. премјештен је у Завод за сузбијање ендемијског сифилиса у Бањалуци. Одатле је, поред редовне дужности, наредбом Главног равнатељства за здравство Министарства здравства и удружбе НДХ упућен 5. јануара 1944. да ради и у Одјелу за кожне и сполне болести Војне болнице у Бањалуци. У то вријеме је радио неуморно на сузбијању разних заразних болести.[2010] У септембру 1944. ступио је из Бањалуке у НОВ и радио у Санитетском одсјеку V корпуса, Обласном НОО за Босанску Крајину и као епидемиолог Санитетског одјељења ЗАВНОБиХ-а.[2011]

Рјешењем Повјереништва за народно здравље ЗАВНОБиХ-а упућен је 25. априла 1945. да "извиди стање здравствених установа у Бања Луци након ослобођења" и спроведе ликвидацију Завода за сузбијање ендемијског сифилиса, тако да достави један дио ствари Повјереништву за народно здравље ЗАВНОБиХ-а, а други дио преда Окружном НОО у Бањалуци.[2012]

Вратио се у Сарајево и 1946. постављен је за директора Института за сифилис и кожне болести, из којег је организовао и руководио готово свим теренским акцијама на сузбијању ендемског сифилиса у Босни и Херцеговини. Од 1. маја 1949. до 1. јануара 1951. радио је хонорарно као стручни инструктор Комитета за заштиту народног здравља Владе ФНРЈ у Београду. Постао је, због остварених резултата на сузбијању ове опаке болести, које је презентовао на готово свим већим европским и свјетским конгресима, врло признат и цијењен стручњак у земљи и иностранству, а његов програм сузбијања сифилиса и микотичних обољења прихваћен је као званични модел Свјетске здравствене организације. Основао је у Сарајеву 1952. Завод за кожне и венеричне болести "Др Симо Милошевић", који је убрзо постао референтна научна

Liječnički vjesnik, Zagreb, god. LX, listopad 1938, br. 10, 620–621; E. Grin, *Značenje serološke reakcije za patologiju endemijskog sifilisa*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXI, travanj 1939, br. 4, 230–235; E. Grin, *O promjenama likvora i oboljenjima centralnog živčanog sustava kod endemijskog sifilisa u Bosni*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, travanj 1940, br. 4, 195–197.

[2009] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXVIII, kolovoz 1946, br. 7–8, 162.

[2010] ХДА, 890, кут. 154, Персонални списи др Ернеста Грина; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 463.

[2011] J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 378–379.

[2012] АРСБЛ, ОНООБЛ (33), бр. 2.303/1945.

установа са квалитетним кадром и добро организованом дерматовенеролошком службом.[2013]

Др Ернест Грин је од 1957. један од оснивача и редовни члан Научног друштва Босне и Херцеговине, од 1961. редовни професор Медицинског факултета у Сарајеву, од 1966. предсједник Удружења дерматовенеролога СФРЈ, од 1967. редовни члан Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине, члан више међународних научних организација и преко 20 година експерт Свјетске здравствене организације у пројектима из области дерматовенерологије.[2014]

Његово научно и стручно интересовање били су ендемски сифилис и микотична обољења. Од објављених књига и око 120 научних и стручних радова у земљи и иностранству,[2015] дјела су му: *Коштани и зглобни луес код ендемијског луеса у Босни* (коаутор Мирослав Делић), Загреб 1936, *О полним болестима*, Сарајево 1946, *Кожне и полне болести*, Београд 1949, *О заразној ћели и заразном лишају*, Сарајево 1951, 1955, *Epidemiology and Control of Endemic Syphilis. Report on a Mass-Treatment Campaign in Bosnia*, Geneva 1953, *Дерматофитије људи и животиња. Трихофитија. Фавус. Микроспорија: За лијечнике, ветеринаре и студенте ветерине и медицине* (коаутор Ладислав Ожеговић), Београд–Загреб 1960. и друга.

Добитник је бројних одликовања, признања и награда, међу којима су значајнији: Јунска награда за научни рад СР Босне и Херцеговине 1963, Орден рада I реда и Награда АВНОЈ-а 1973.[2016]

Умро је у Сарајеву 5. марта 1976. и сахрањен на гробљу Баре.[2017]

[2013] AJ, 39, Персоналије, ф. 46, Стручни картон др Ернеста Грина; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 221; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 30.

[2014] I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 30; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 22; *Ko je ko u Jugoslaviji. Jugoslovenski savremenici*, 325.

[2015] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 22.

[2016] Исто.

[2017] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

Др Јозеф Гринберг

Др Јозеф Гринберг (Јосип, Josef Grünberg) је рођен у Подхајцу у Галицији 1876. Медицински факултет завршио је 1903. Доселио се са мајком Ханом у Дервенту 1908.[2018] Није се женио.

У Дервенти је био љекар и прије и послије Првог свјетског рата, и у овом мјесту се од свих других љекара најдуже задржао. Лијечио је бесплатно сиротињу.[2019]

У Првом свјетском рату је пружао, као општински љекар и управник Општинске болнице, поред бесплатног лијечења, многим дервентским Србима помоћ, због чега је био на удару аустроугарских власти.[2020]

И у вријеме Краљевине СХС био је у Дервенти љекар и једно вријеме до почетка 1925. управник Општинске болнице, када је отпуштен. Наставио је у овом граду љекарску службу као општински љекар до 1930. и приватни љекар до 1941. у ординацији у центру града. Био је више пута вијећник Општинског вијећа у Дервенти.[2021]

Након успоставе усташке власти добио је у Дервенти статус заштићеног љекара, али је на изричит захтјев једног проусташког љекара ухапшан 1. августа 1941. и одведен прво у логор у Госпићу, а затим у концентрациони логор Јасеновац, гдје је убијен.[2022]

[2018] АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5 из 1920, Котарски уред у Дервенти – Здравственом одсјеку у Сарајеву, Списак љекара у Дервенти, 26. фебруар 1920, бр. 1.233/20; АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5 из 1920, Списак општинских и приватних љекара у Округу Бањалука у марту 1920; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 134; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.483; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 119.

[2019] P. Ćosić, *нав. дјело*, 11–12.

[2020] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 257.

[2021] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 110; Исто, кут. 172, "Извјештај о кретању болесника у болници у Дервенти", Дервента, 12. маја 1920; ХДА, 1.477, кут. 34, Среско начелство у Дервенти – Лијечничка комора Бановине Хрватске, бр. 691/1941; *Босанац*, Дервента, год. I, 20. марта 1925, бр. 1, 1; *Исто*, 1. априла 1925, бр. 2, 1–2; *Исто*, 20. априла 1925, бр. 4, 1–2; *Исто*, 1. јула 1925, бр. 11, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 68; *Исто*, маја 1927, бр. 3, 106; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 30; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 14; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 448; Nedžmudin Alagić, *Derventa između dva svjetska rata*, Sarajevo 2001, 145; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 119.

[2022] N. Alagić, *Derventa između dva svjetska rata*, 152, 156; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 119; E. Tauber, *нав. дјело*, 225.

Др Анатолије Грото-Слепиковски

Др Анатолије Анатолијевич Грото-Слепиковски био је руски емигрант у Краљевини Југославији. Завршио је Медицински факултет у Београду 1930.[2023]

У Београду је и стажирао из куративне медицине у Општој државној болници, а из превентивне медицине у Централном хигијенском заводу.[2024]

Кад га је Државна комисија Краљевине Југославије за руске избјеглице прогласила 2. јула 1930. за сиромашног, на основу тога му је као љекару стажисти 13. маја 1931. исплаћена помоћ од 1.200 динара.[2025] За вријеме стажирања у Централном хигијенском заводу у Београду сузбијао је од 20. фебруара до 1. маја 1931. у Руском дјечијем дому и Реалној гимназији "Поновиче" у Храстовцу код Марибора заразне болести током епидемије шарлаха, дифтерије и заушњака (Parotitis epidemica).[2026]

Као љекар радио је у Горажду, Чајничу,[2027] Добрљину и од 30. јуна 1936. до 1941. као бановински љекар Удружене здравствене општине Лепеничке у Босанском Кобашу.[2028]

Др Иван Грујић

Др Иван Грујић, син Маринка (Марина), рођен је у Трогиру 24. марта 1897. Завршио је класичну гимназију у Сплиту 20. јануара 1916, студије медицине у Бечу 21. децембра 1923, а курс из малариологије у Хамбургу. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки и талијански језик, а служио се и француским.[2029]

[2023] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 10, Персонални досије др Анатолија Гроте; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 398; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.485; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 186; S. Veljković, *нав. дјело*, 813.

[2024] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 10, Персонални досије др Анатолија Гроте.

[2025] Исто.

[2026] Исто.

[2027] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 398; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 452; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.485.

[2028] АРСБЛ, 9, VI, 3, 35, бр. 185/1937; Исто, VI, 16, 217, бр. 60/1938; ХДА, 1.477, кут. 34, Среско начелство у Дервенти – Лијечничка комора Бановине Хрватске, 16. јануар 1941, бр. 691/1941; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 30. јул 1936, бр. 1.051, 4.

[2029] АЈ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Ивана Грујића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Ивана Грујића.

Учествовао је у чину резервног пјешадијског потпоручника аустроугарске војске у Првом свјетском рату од 25. маја 1915. до 1918. У Бечу је завршио курс за гасове 1918. У Војску Краљевине СХС примљен је 31. марта 1920. у чину резервног санитетског потпоручника. Унапријеђен је у резервног санитетског капетана II класе 7. октобра 1928, а у резервног санитетског капетана I класе 6. септембра 1932.[2030]

Оженио се домаћицом Душанком, кћерком Миладина и Стојке Стефановић из Ужичке Пожеге, са којом је стекао кћерке Наталију (Наташу) 29. фебруара 1928. и Неду 25. априла 1932, а сина Мирка 25. маја 1931.[2031]

У међувремну је радио од 20. јануара 1924. као привремени секундарни љекар у болници у Крагујевцу, затим до 15. марта 1925. као љекар стажиста у Општој државној болници у Београду, до 30. августа 1935. као сремски љекар у Великом Шиљеговцу, као љекар и управник домова народног здравља у Куманову, од 30. августа 1935. до 25. маја 1936. као љекар у Ваљеву и од 25. маја 1936. као љекар у Петровграду (Зрењанину) и до 8. октобра 1940. као здравствени савјетник Хигијенског завода у Новом Саду.[2032]

Објавио је научни рад о зоофилији анофела, који је штампан у *Гласнику Централног хигијенског завода у Београду* 1932.[2033]

Указом краљевских намјесника 8. октобра 1940. по потреби службе постављен је за директора Хигијенског завода у Бањалуци, послије премјештаја др Гавре Вујичића у Београд.[2034]

[2030] ВА, Картон личних и службених односа официра др Ивана Грујића.

[2031] АЈ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Ивана Грујића.

[2032] АЈ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Ивана Грујића; *Унапређење лекара*, у: *Време*, Београд, год. X, 18. март 1930, бр. 2.955, 3; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 18. март 1930, бр. 74, 11; *Кумановски скаути основали су Савет стега*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 29. јун 1932, бр. 181, 13; *Кумановска општина тражи право на експлоатацију бање "Врућа Вода"*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 31. август 1933, бр. 10.352, 9; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 25. децембар 1933, бр. 10.468, 4; *Дневне вести: Постављења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 11. мај 1934, бр. 10.601, 17; *Правда*, Београд, год. XXXIII, 3. новембар 1937, бр. 11.868, 6; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 12. априла 1930, бр. 84, 1; *Исто*, год. XVII, 24. септембар 1935, бр. 221, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 165; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 365, 522; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 24. септембар 1935, бр. 221, 1; *Исто*, год. XVIII, 30. јун 1936, бр. 147, 1; *Исто*, год. XIX, 16. март 1937, бр. 59, 1; *Исто*, год. XXII, 22. октобар 1940, бр. 243, 1.

[2033] АЈ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Ивана Грујића.

[2034] Указом краљевских намјесника од 8. октобра 1940. постављен је по потреби службе за директора Хигијенског завода у Бањалуци, у 4. положајној групи др Иван Грујић, дотадашњи здравствени савјетник Хигијенског завода у Новом Саду, у 4. групи, 2. степена, 1. периодске повишице. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 22. октобар 1940, бр. 243, 1; *Domaća kronika*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750, 3; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 58.

У Бањалуци је био члан бројних испитних комисија за чиновнике Врбаске бановине: за концептне чиновнике, за манипулативно-административне чиновнике и за манипулативно-санитетске и помоћне стручне чиновнике (за љекарске помоћнике, за бабице, за сестре помоћнице – нудиље, болничаре/ке, лаборанте, дезинфекторе и остале).[2035] Именован је у фебруару 1941. у Одбор за евакуацију и заштиту дјеце у случају рата, који је основан при Одсјеку за евакуацију и заштиту дјеце у случају рата.[2036]

На конференцији представника здравствених установа о здравственим приликама у Врбаској бановини, одржаној у Хигијенском заводу у Бањалуци 10. и 11. фебруара 1941, поднио је реферат о сарадњи између хигијенских и осталих здравствених установа и љекарима у јавној служби.[2037] На посљедњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 23. марта 1941. изабран је за потпредсједника Дисциплинског вијећа Коморе.[2038]

Одликован је Орденом Св. Саве V реда 11. фебруара 1929, Орденом југословенске круне V реда 28. јуна 1940. и Златном медаљом Црвеног крста.[2039]

Био је кратко, након успоставе НДХ, средином 1941, в. д. предстојника Одјела за социјалну политику и народно здравље ликвидатора Врбаске бановине, а послије тога и управник Хигијенског завода у Бањалуци до 26. септембра 1944, када одлази у партизане. Током рата становао је у згради Хигијенског завода. У међувремену је био 1942. предсједник Испитног повјеренства у Бањалуци за полагање државних стручних испита за чиновнике у здравственој служби (за здравствене помоћнике и сестре помоћнице) за кандидате са подручја великих жупа Сана и Лука, Плива и Рама и Крбава и Псат. Прикупио је 1942. за Музеј повијести здравства Хрватске податке о Хигијенском заводу у Бањалуци (са 27 слика и двије публикације).[2040]

[2035] *Испитна комисија за чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 5. јануар 1941, бр. 1.758, 7.

[2036] *Osnovan je Otsjek za evakuaciju i zaštitu djece u slučaju rata*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 20. фебруар 1941, бр. 1.770, 2.

[2037] *Како да се побољшају здравствене прилике у Врбаској бановини*, у: *Време*, Београд, год. XXI, 11. фебруар 1941, бр. 6.842, 7; *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

[2038] *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 26, 56.

[2039] АЈ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Ивана Грујића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Ивана Грујића.

[2040] АРСБЛ, 631, бр. 4.389/1941; АЈ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Ивана Грујића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 22. октобар 1940, бр. 243, 1; *Sestrinski vjesnik*, Zagreb, god. I, srpanj–kolovoz 1942, br. 7–8, 31; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, kolovoz 1942, br. 8, 305; *Исто*, god. LXVI, srpanj 1944, br. 7, 188.

Остатак рата од 26. септембра 1944. до ослобођења Бањалуке 22. априла 1945. провео је као љекар епидемиолог Обласног народноослободилачког одбора за Босански Крајину.[2041]

Послије ослобођења, од јула 1945. до 30. јуна 1946, радио је у Бањалуци као градски физик, сресни здравствени референт, шеф Санитарно-епидемиолошке станице, а хонорарно за Филијалу Земаљског завода за социјално осигурање. По одласку из Бањалуке био је у Сарајеву шеф Паразитолошко-малариолошког одсјека Хигијенско-епидемиолошког института (Земаљски епидемиолошки институт).[2042]

У Сарајеву је у новембру 1946. становао у Доситејевој бр. 4.[2043]

Објавио је 1949. у београдском часопису *Хигијена* рад *Епидемиологија маларије на територији НР Босне и Херцеговине*.[2044]

Умро је у Сплиту 8. децембра 1963. и сахрањен у породичној гробници на гробљу Ловринац.[2045]

Др Петар Губарев

Др Петар Алексејевич (Алексеевич) Губарев (Губарјов) рођен је у Санкт Петербургу 1868, гдје је завршио Војномедицинску академију 1894.[2046] Био је ожењен Римом, са којом је стекао сина Ђорђа.[2047]

Био је љекар у Оружаним снагама југа Русије, а у Краљевину СХС дошао је из Бугарске.[2048]

Држављанство Краљевине СХС стекао је 17. јула 1927, а заклетву новој отаџбини положио је 31. јула исте године.[2049]

[2041] АЈ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Ивана Грујића.

[2042] Исто; АРСБЛ, 111, "Извјештај о прегледу чистоће зграда часних сестара у Улици бр. I", Бањалука, 9. август 1945, бр. 7.617/1945.

[2043] АЈ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Ивана Грујића.

[2044] Dr Ivan Grujić, *Epidemiologija malarije na teritoriji NR Bosne i Hercegovine*, у: *Higijena*, časopis za higijenu, mikrobiologiju, epidemiologiju i sanitarnu tehniku, Beograd 1949, god. I, br. 4–6, 220–228.

[2045] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 60.

[2046] Као година завршетка студија наводи се и 1893. *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 401; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 119.

[2047] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 16. септембар 1927, бр. 209, 2; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 232.

[2048] З. Мачкић, *нав. дјело*, 232.

[2049] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 16. септембар 1927, бр. 209, 2.

Био је 20-их година XX вијека хонорарни хирург Обласне болнице у Бихаћу. На петој сједници Љекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору 22. марта 1927. није примљен у њено чланство "ради помањкања оригиналних докумената".[2050]

Почетком 30-их година XX вијека био је хирург у Великој Кикинди.[2051]

Др Велимир Гутеша

Др Велимир Гутеша, син Луке и Смиљане, рођен је у селу Синац код Оточца 14. новембра 1889.[2052] Завршио је Велику гимназију у Госпићу 26. јуна 1907, а студије медицине 1913. Говорио је њемачки језик.[2053]

Аустроугарску војску служио је у војним болницама од 1. априла до 1. октобра 1910. и од 1. априла 1914. до 1. новембра 1918. Осуђен је као Србин официр у аустроугарској војсци на ратном суду на смрт "ради побуне војске... после познатог неуредног одступања аустриских трупа пред српском војском" 1914, али је помилован.[2054]

Почео је љекарску службу као секундарни љекар Закладне болнице под земаљском управом у Осијеку од 27. јуна 1913. до 31. марта 1914. и као љекар помоћник у Војној болници у Осијеку од 1. априла до 27. јула 1914.[2055]

У Краљевини СХС радио је као примарни љекар и управник Опште јавне жупанијске болнице у Госпићу од 18. новембра 1918. до 15. јануара 1920, као љекар помоћник Хируршког одјељења Опште државне болнице у Београду од 26. јануара 1920. до 12. фебруара 1922. и као секундарни љекар и асистент Хируршког одјељења Државне болнице у Сарајеву од 18. фебруара 1922. до 27. маја 1924.[2056]

[2050] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 112; *Исто*, јул 1927, бр. 4, 137.

[2051] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 401; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 119.

[2052] Као датум рођења наводи се 26. и 28. новембар 1889.

[2053] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Велимира Гутеше; ХДА, 890, Персонални списи др Велимира Гутеше; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 429.

[2054] ХДА, 890, Персонални списи др Велимира Гутеше.

[2055] Исто.

[2056] Исто; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IV, 8. фебруар 1922, бр. 28, 1; *Исто*, год. VI, 23. октобар 1924, бр. 243, 1; *Исто*, 8. август 1924, бр. 180, 1.

Рјешењем министра народног здравља постављен је за љекара и управника Обласне болнице у Бихаћу 27. маја 1924, гдје је остао до 18. марта 1925, када је постављен указом за шефа Хируршког одјељења и првог управника Опште градске (касније бановинске) болнице на Сушаку, гдје је "осим опћих кируршких операција обављао и неке гинеколошке захвате те тонзилектомије".[2057] Био је као управник Бановинске болнице члан Ротари клуба на Сушаку.[2058]

Оженио се 12. августа 1924. Матилдом, дјев. Тодескини, кћерком посједника Теодора и Матилде, дјев. Флеш, рођеном у Босанском Броду, са којом је стекао 15. априла 1925. кћерку Смиљу.[2059]

У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског капетана II класе.[2060]

Из Сушака је премјештен у Бановинску болницу у Госпићу 23. маја 1936, а у Бановинску болницу у Глини 11. децембра 1939, гдје је радио као љекар, шеф одјељења и в. д. управника до 12. маја 1941, када је "ухићен и одведен у непознатом правцу".[2061] Убиле су га усташе у мају 1941.

Др Петар Гутеша

Др Петар (Перо) Гутеша, син Станка, рођен је у Возући код Завидовића 14. јануара 1896. Гимназију је похађао у Тузли, гдје је постао 1912. предсједник тајног ђачког друштва, односно средњошколске националистичке организације, која је радила на народном просвјећивању, јединству Срба и муслимана, економском уздизању и борби против алкохолизма. На састанцима друштва држао је предавања о

[2057] ХДА, 890, Персонални списи др Велимира Гутеше; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 8. август 1924, бр. 180, 1; *Исто*, 17. новембар 1924, бр. 264, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. II, марта 1926, бр. 1, 26; *Нова болница на Сушаку*, у: *Правда*, Београд, год. XXIII, 5. фебруар 1927, бр. 33, 5; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 256; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 429; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 276, 420; Milan Zgrablić, *Poteškoće oko osnivanja obiju bolnica u Sušaku*, у: *Acta medico-historica Adriatica – AMHA*, Rijeka 2005, Vol. 3, No. 2, 231.

[2058] Oleg Mandić, *Desetljeće služenja zajednici*, у: *Rotary magazin*, Glasilo Hrvatskog Rotary saveza, god. 5, studeni 2010, br. 11, 61.

[2059] ХДА, 890, Персонални списи др Велимира Гутеше.

[2060] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Велимира Гутеше.

[2061] ХДА, 890, Персонални списи др Велимира Гутеше; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXI, prosinac 1939, br. 12, 687.

германизацији Босне и Херцеговине. Избачен је из гимназије због напуштања школске дворане, када се почела на Светосавској бесједи 1914. пјевати аустроугарска химна. Аустроугарске власти су га за вријеме Првог свјетског рата затварале због националног рада и веза са организацијом Народна одбрана.[2062]

Завршио је класичну гимназију у јуну у Београду 1914, а студије медицине у Бечу 19. новембра 1923. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик, а служио се француским и руским.[2063]

Ожењио се домаћицом Милом, дјев. Кнежевић, са којом је стекао 15. јула 1928. сина Бранка и 15. маја 1933. кћерку Весну.[2064]

Обавио је практични стаж као секундарни љекар Државне болнице у Сарајеву од новембра 1923. до јула 1925. Потом је радио као сресски љекар у Добоју од августа 1925. до августа 1927.[2065] и од тада до августа 1941. као љекар чиновник тузланског Окружног уреда за осигурање радника у Завидовићима и Теслићу.[2066] Био је једно вријеме и в. д. управника Болнице Окружног уреда за осигурање радника у Теслићу. Овдје је био једно вријеме старјешина Соколског друштва.[2067]

Други свјетски рат од септембра 1941. до 1. августа 1945. провео је у избјеглиштву у Београду, у којем је радио као љекар чиновник Болесничке благајне

[2062] AJ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Петра Гутеше; *Mlada Bosna. Pisma i prilozi*, 405–408; Nikola Đ. Trišić, *Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka*, Sarajevo 1960, 436; В. Адамовић, *Браћа Стојановићи и Тузлански ђачки процес 1915. године (Прилог проучавању велеиздајничких ђачких процеса за вријеме аустроугарске управе у БиХ)*, 31, 41, 42, 53, 77, 88, 97, 108, 119, 120.

[2063] AJ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Петра Гутеше; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507.

[2064] AJ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Петра Гутеше.

[2065] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, 10. септембра 1925, бр. 3, 38–39; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 155; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161А, 20; *Исто*, 20. август 1927, бр. 186А, 7; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 32; *Doboj, društveno privredna karta komune*, Beograd 1977, 239; Ivan Petričević, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, у: *Značenja*, časopis za društvena pitanja i kulturu, Doboj, god. II, 23. avgust – 29. novembar 1983, br. 3–4, 161; Fahrudin Kapetanović, Rašid Muminagić i grupa autora, *Doboj u dvadesetom stoljeću*, Doboj 2008, 148.

[2066] AJ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Петра Гутеше; *Соколске управе Тузланске жупе*, у: *Време*, Београд, год. X, 18. фебруар 1930, бр. 2.927, 7; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 193, 450; Војислав Гњато, Славко Максимовић, *Болница у Добоју "Свети апостол Лука" 1952–1997*, Нови Београд 1997, 23; Војислав Гњато, *Пет деценија Опште болнице "Свети апостол Лука" Добој*, Добој 2004, 22.

[2067] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 319; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507; *Оснивачка скупштина Соколске чете у Јелаху*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год VI, 13. фебруар 1934, бр. 331, 2; Д. Васић, *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878–1941)*, 336, 438.

Београдске трговачке омладине (БТО), а послије рата је био љекар чиновник Филијале Земаљског завода за социјало осигурање у Београду.[2068]

У Београду је у новембру 1946. живио у Дринчићевој бр. 24.

Један је од сарадника (коаутор) у уџбенику *Комунална хигијена* (Медицинска књига, Београд–Загреб 1953), који су уредили доц. др Грујица Жарковић и проф. др Сергије Рамзин. Издавачко предузеће "Рад" објавило је његове књиге *Повређивање при раду* 1956. и *Заштита од прехладних обољења* 1958, а Институт за здравствено просвећивање НР Србије књигу *Здравствено-васпитни рад у здравственим станицама при предузећима* (коаутор Предраг Живановић) 1960.

Умро је 4. августа 1965, а сахрањен на Новом гробљу у Београду.[2069]

Др Захарије Давидовић

Др Захарије Давидовић, син Станка, рођен је у Бањалуци 28. јануара 1898. Звали су га Зарија. Служио је у аустроугарској војсци од 24. јануара 1917. до 15. јуна 1918. Завршио је гимназију у родном граду 1919, студирао медицину у Бечу од 1919. до 1923, а завршио у Загребу 30. новембра 1926. Био је од 3. априла 1942. специјалиста за интерне (унутрашње) болести. Говорио је њемачки језик.[2070]

Оженио се 27. фебруара 1927. домаћицом Александром – Лесом, кћерком трговца и велепосједника Илије (1870–1932) и Ангелине Матаруга из Нове Тополе, рођеном 1906, са којом је стекао сина Велимира[2071] (2. фебруар 1928 – 1993) и кћерку Смиљку 2. новембра 1929.[2072]

Обавио је практични стаж у болници у Суботици 1927. Од 21. маја 1927. до 17. септембра 1944. радио је у болници у Бањалуци,[2073] у којој је обављао и дужност

[2068] АЈ, 39, Персоналије, ф. 47, Лист личних и службених података др Петра Гутеше.

[2069] Подаци добијени 9. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[2070] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Захарија Давидовића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 28, Лист личних и службених података др Захарија Давидовића; ХДА, 890, кут. 94, Персонални списи др Захарија Давидовића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; *Četiri decenije rada*, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. IX, 4. mart 1963, br. 490, 2.

[2071] Кум на крштењу Велимира Давидовића 13/26. фебруара 1928. био је др Бранко Чубриловић.

[2072] Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дјело*, 248; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 50–51.

[2073] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Захарија Давидовића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 28, Лист личних и службених података др Захарија Давидовића; ХДА, 890, кут. 94, Персонални списи др

љекара Самосталне здравствене општине,[2074] од 17. фебруара 1940. био је замјеник члана Мјесне управе Народног санитетског фонда при Краљевској банској управи Врбаске бановине.[2075] Био је једно вријеме љекар приватне загребачке Болесничке благајне "Меркур".[2076] Обављао је приватну љекарску праксу и прије и послије Другог свјетског рата.[2077]

За вријеме Краљевине Југославије у Бањалуци, поред здравственог рада, је био друштвено активан као предсједник Ловачког друштва, предсједник Општинских службеника Врбаске бановине, предсједник Друштва чиновника и намјештеника, члан Управног одбора Задруге државних службеника за набавку намирница, Мјесног одбора Црвеног крста и Обласног одбора Црвеног крста за Врбаску бановину. Одликован је Орденом Св. Саве V реда 1940.[2078]

Др Захарије Давидовић је један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине, на чијој је Оснивачкој скупштини 15. децембра 1929. биран у Одбор Дисциплинског суда, на скупштини 15. марта 1931. за секретара, 8. маја 1932. за тужиоца, 14. априла 1935. за замјеника тужиоца и 23. марта 1941. у Управни одбор.[2079]

Захарија Давидовића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 206; *Исто*, год. V, децембра 1929, бр. 9–11, 135; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 318, 446; *Јавна захвала*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. мај 1936, бр. 997, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 23. мај 1936, бр. 116, 1; *Исто*, год. XX, 10. новембар 1938, бр. 258, 1; *Zasluženo društveno priznanje*, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. VI, 7. mart 1958, br. 237, 4; *Četiri decenije rada*, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. IX, 4. mart 1963, br. 490, 2.

[2074] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133.

[2075] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 2. март 1940, бр. 50, 2.

[2076] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 210.

[2077] AJ, 39, Персоналије, ф. 28, Лист личних и службених података др Захарија Давидовића.

[2078] *Правила Ловачког друштва у Бањој Луци* од 2. јула 1934, Бања Лука, 17. августа 1934, 15; *Брзојави упућени г. бану Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. септембар 1930, бр. 42, 2; *Брзојави упућени г. бану Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 25. фебруар 1932, бр. 8, 4; *Годишња скупштина Црвеног крста у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 28. фебруар 1933, бр. 10.168, 6; *Скупштина Црвеног крста у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. април 1933, бр. 10.205, 11; *Oglas*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 15. мај 1935, бр. 705, 4; *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

[2079] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 57.

Други свјетски рат затекао га је у Бањалуци на мјесту замјеника шефа Интерног одјељења Државне болнице. На тражење команданта 718. њемачке дивизије 2. септембра 1941. од усташких власти да се присилно из Бањалуке не исељавају љекари са породицама, остали су он, као замјеник шефа Интерног одјела, и др Драго Врањешевић, асистент на Хируршком одјелу. Али због сумње да сарађује са НОП-ом био је од 9. до 31. октобра 1941. под истрагом усташких власти. Одлуком Министарства здравства НДХ од 3. априла 1942. добио је звање специјалисте унутарњих болести и постављен је за предстојника Интерног одјељења Државне болнице у Бањалуци.[2080]

На ослобођеној територији боравио је као љекар у Дрвару и Босанском Петровцу од 17. септембра 1944.[2081] до краја рата 1945.[2082]

Одмах послије ослобођења боравио је др Захарије Давидовић на Сајмишту у Загребу међу затвореницима који нису имали личних документа и ту препознао Стјепана Момчиновића,[2083] једног од највећих злочинаца у Бањалуци за вријеме Другог свјетског рата, који се крио одјевен у изношено сељачко одијело.[2084]

По повратку у Бањалуку именован је за шефа Интерног одјељења, а био је управник Окружне болнице од 10. маја 1945. до маја 1950. Поред редовног болничког рада, вршио је хонорарно од 11. августа 1947. дужност управника Болничке школе (Школа за болничаре) у Бањалуци,[2085] а од 17. децембра 1955. био је члан Управног одбора Дома народног здравља у Бањалуци.[2086]

[2080] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 52.

[2081] У документима стоји "одведен по партизанима", а на другом мјесту "одведен по одметницима" између 19. и 26. септембра 1944. ХДА, 890, кут. 94, Персонални списи др Захарија Давидовића.

[2082] АРСБЛ, 1, 1, МКС града Бањалука 1881/1945, ред. бр. 6; АРСБЛ, 5, aj 116–18; АРСБЛ, 74, бр. 2.425/1941; АЈ, 39, Персоналије, ф. 28, Лист личних и службених података др Захарија Давидовића; *Četiri decenije rada*, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. IX, 4. mart 1963, br. 490, 2.

[2083] Стјепан Момчиновић је био службеник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине до 7. октобра 1938. и од 8. септембра 1939. *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 5. март 1931, бр. 10, 2–3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 15. јун 1932, бр. 134, 2; *Исто*, год. XVI, 26. јул 1934, бр. 170, 1; *Исто*, год. XIX, 8. новембар 1937, бр. 254, 1; *Исто*, год. XX, 22. октобар 1938, бр. 242, 1; *Исто*, год. XXI, 23. септембар 1939, бр. 217, 3; *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. јул 1934, бр. 467, 4; *Исто*, 3. август 1934, бр. 473, 4; *Исто*, год. IX, 31. октобар 1937, бр. 1.350, 4.

[2084] *Banjalučki ilegalac. Sjećanja Žarka Lastrića*, 184.

[2085] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Захарија Давидовића; АРСБЛ, 94, Евиденција о здравственом особљу 1945/1947; АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; АРСБЛ, 111, Записници, 1947; АРСБЛ, ОНОБЛ (1949–1951) (93), 42, бб/2; АРСБЛ, СОБЛ (605), бр. 3 и 4; АРСБЛ, 74, бр. 2.425/1941; АБиХ, МНЗ, бб/19; АЈ, 39, Персоналије, ф. 28, Лист личних и службених података др Захарија Давидовића; *Zasluženo društveno priznanje*, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. VI, 7. mart 1958, br. 237, 4.

[2086] АРСБЛ, 99, кут. 17, Рјешење о именовању Управног одбора Дома народног здравља у Бањалуци од 17. децембра 1955, бр. 11.240/55.

Одлуком од 26. новембра 1965. Савјета Опште болнице Бањалука у "знак признања за дугогодишњи и заслужни рад и залагање на развоју Опште болнице", додијељена му је "Спомен диплома Опште болнице Бања Лука 1885–1965".[2087]

Пензионисан је на радном мјесту љекара специјалисте у Интернистичкој служби Медицинског центра Бањалука 31. маја 1967.[2088]

Умро је 24. новембра 1970. у Бањалуци и сахрањен на Српском православном гробљу Свети Пантелија.[2089]

Др Јосип Данон

Др Јосип (Јосеф) Данон, син Аврама и и Бонаше, рођен је у Маглају 21. децембра 1888.[2090] Ђак гимназија био је у Травнику, Сарајеву и Тузли (1910), а студије медицине завршио је у Прагу 22. новембра 1919. и био љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик, а служио се шпанским.[2091]

Оженио се у Санском Мосту 14. октобра 1923. Ердонијом – Донком Леви, кћерком Елиезара и Естер Леви, рођеном у овом мјесту 4. јануара 1901. Нису имали потомака.[2092]

У Првом свјетском рату је од 15. децембра 1914. до 28. октобра 1918. учествовао као санитетски потпоручник аустроугарске војске. У Војску Краљевине СХС примљен је указом од 11. марта 1922. у чину резервног санитетског поручника, имао је и чин резервног санитетског капетана I класе.[2093]

Службовао је у више градова Краљевине Југославије. Радио је од 18. децембра 1919. као хоспитант (помоћни љекар) и од 20. априла 1921. до 31. августа 1922. као секундарни љекар у Државној болници у Сарајеву, гдје му је било забрањено

[2087] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Захарија Давидовића.

[2088] Исто.

[2089] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 53; Р. Кулунџија, *Приче из Васиљеве баште: Српско православно гробље "Свети Пантелија" Бањалука*, 144.

[2090] Као датуми рођења спомињу се 2. фебруар, 1. новембар и 1. децембар 1888. Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); ХДА, 890, кут. 93, Персонални списи др Јосипа Данона.

[2091] ХДА, 890, кут. 93, Персонални списи др Јосипа Данона; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 386; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.496.

[2092] ХДА, 890, кут. 93, Персонални списи др Јосипа Данона.

[2093] Исто; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 16. март 1922, бр. 10, 399–400; *Исто*, год. 58, 23. август 1939, бр. 25, 1.447–1.448; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 245.

обављање приватне љекарске праксе. Потом је радио као сресни љекар у Санском Мосту од 15. септембра 1922. до 8. фебрура 1926, Босанској Костајници од 8. фебруара 1926. до 16. децембра 1930, Доњем Лапцу од 16. децембра 1930. до 12. септембра 1931, поново у Босанској Костајници од 12. септембра до 16. новембра 1931, поново у Санском Мосту од 16. новембра 1931. до 8. марта 1932, по казни у Охриду од 8. марта 1932. до 21. маја 1935, те Удбини од 21. маја до 1. јуна 1935, затим Чабру од 1. јуна 1935. до 31. јануара 1938. и Новом Винодолу од фебруара 1938.[2094] Обављао је као сресни љекар приватну праксу, а радио хонорарно за социјално осигурање. На његов рад у Босанској Костајници и Санском Мосту било је притужби.[2095]

Умро је у санаторију "Меркур" у Загребу 7. фебруара 1939. и сахрањен на гробљу Мирогој.[2096]

Др Анте Данчевић

Др Анте Данчевић, син судског савјетника Анте и Мандице, рођен је у Старом Граду на Хвару 20. августа 1899. Завршио је класичну гимназију у Сплиту 25. јуна

[2094] АРСБЛ, 5, ај 116, 20; АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Јосипа Данона; ХДА, 890, кут. 93, Персонални списи др Јосипа Данона; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 153; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 155; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 196, 206; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 61; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 98; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 31. октобар 1929, бр. 255, 1; *Исто*, год. XIII, 3. јануар 1931, бр. 3, 1; *Исто*, 23. новембар 1931, бр. 274, 1; *Исто*, год. XIV, 7. април 1932, бр. 80, 1; *Исто*, 11. јун 1932, бр. 131, 1; *Исто*, год. XVI, 23. јун 1934, бр. 142, 1; *Исто*, год. XVII, 8. јун 1935, бр. 131, 1; *Исто*, 19. јул 1935, бр. 165, 1; *Исто*, год. XX, 15. фебруар 1938, бр. 34, 1; *Исто*, 22. децембар 1938, бр. 293, 1; *Постављења*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 5. мај 1932, бр. 126, 3; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 386; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.496; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 204.

[2095] ХДА, 890, кут. 93, Персонални списи др Јосипа Данона; *Записник сједнице Управног одбора од 9. априла 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 401.

[2096] ХДА, 890, кут. 93, Персонални списи др Јосипа Данона; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 6. март 1939, бр. 51, 2; *Службени војни лист*, Београд, год. 58, 23. август 1939, бр. 25, 1.447–1.448; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 59; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 22. 8. 2021.

1917,[2097] а студије медицине у Загребу 30. јуна 1925. и постао љекар опште праксе. Говорио је њемачки и талијански језик.[2098]

Ожењио се домаћицом Нином, дјев. Корен, са којом је стекао 28. јануара 1928. кћерку Власту.[2099]

Служио је ђачки војни рок у Војној болници у Мостару од 1. августа 1925. до 30. априла 1926. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског поручника.[2100]

Био је од 1926. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.

Практични стаж обавио је од 9. јула 1926. до 22. фебруара 1927. у болници у Дубровнику.[2101] На почетку љекарске каријере објавио је чланак *Риједак случај трауматске диафрагматичке хернije* у загребачком *Лијечничком вјеснику*.[2102] По завршетку стажа радио је као љекар у Јелси, сресни љекар у Прњавору у Мачви од 22. фебруара 1927. до 1. априла 1928. и љекар Хигијенског завода у Сарајеву од 1. маја 1928. до 25. јануара 1930,[2103] када је 1928. био домаћи стипендиста Рокфелерове фондације.[2104]

Био је љекар Хигијенског завода у Бањалуци од 25. јануара до 29. јула 1930,[2105] општински љекар Удружене здравствене општине у Покупском код Писаровине од 1. августа 1930. до 11. јуна 1937. и општински љекар у Градецу код Крижеваца од 15.

[2097] САЗАМФЗ, Национал Анте Данчевића.

[2098] AJ, 39, Персоналије, ф. 27, Лист личних и службених података др Анте Данчевића; BA, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Анте Данчевића; ХДА, 890, Персонални списи др Анте Данчевића.

[2099] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 54.

[2100] AJ, 39, Персоналије, ф. 27, Лист личних и службених података др Анте Данчевића; BA, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Анте Данчевића; *Службени војни лист*, Београд, год. 45, 3. јул 1926, бр. 27, 1.119–1.120.

[2101] AJ, 39, Персоналије, ф. 27, Лист личних и службених података др Анте Данчевића.

[2102] A. Dančević, *Rijedak slučaj traumatske diafragmatičke hernije*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 48, august 1926, br. 8, 459–460.

[2103] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Анте Данчевића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 69; *Исто*, год. III, маја 1927, бр. 3, 106; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 28, 39; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 12. фебруар 1930, бр. 33, 1.

[2104] *Međunarodni sanitarni poslovi*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 310.

[2105] *Постављење лекара*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 27. јануар 1930, бр. 24, 2; *Постављења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. X, 27. јануар 1930, бр. 2.905, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 12. фебруар 1930, бр. 33, 1; *Исто*, 9. август 1930, бр. 180, 1.

јуна 1937. до 6. априла 1941. У Краљевини Југославији је био љекар социјалног осигурања, а обављао је приватну праксу.[2106]

За вријеме Другог свјетског рата од 6. априла 1941. до 1945. био је сресни љекар у Писаровини, а у међувремену од 27. јануара до 15. марта 1943. и од 1. априла до 10. јула 1944. у Југословенској армији.[2107]

Послије рата, до 31. маја 1949, био је сресни љекар и управник Здравствене станице у Писаровини, љекар Котарско-градске здравствене станице у Карловцу, а у Загребу Одјела за амбуланте и школске поликлинике Министарства народног здравља, Управе ванболничке службе истог министарства, Комисије државне контроле, Санитарне инспекције Министарства народног здравља, одакле је прешао у службу Министарства унутрашњих послова. У Писаровини је обављао приватну праксу и радио као уговорни љекар социјалног осигурања. Спомиње се 1956. као директор Станице за хитну помоћ у Загребу.[2108]

Живио је у Загребу као пензионер 1968.[2109]

Умро је 18. августа 1972, а његова супруга Нина 19. маја 1991. Сахрањени су на загребачком гробљу Мирогој.[2110]

Др Људевит Деже

Др Људевит Деже, син Јулиа, рођен је у Вршцу 4. новембра 1892.[2111] За вријеме Краљевине Југославије изјашњавао се као Нијемац православне вјере. Студије медицине завршио је у Будимпешти 1919. и био од 5. марта 1921. зубни љекар. Говорио је њемачки, мађарски, француски и енглески језик.[2112]

[2106] AJ, 39, Персоналије, ф. 27, Лист личних и службених података др Анте Данчевића; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 147; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 416; *Правда*, Београд, год. XXXV, 16. јануар 1939, бр. 12.278, 13; Rudolf Horvat, *Gradec kod Križevaca*, Gradec 2020, 34.

[2107] AJ, 39, Персоналије, ф. 27, Лист личних и службених података др Анте Данчевића; ХДА, 890, Персонални списи др Анте Данчевића; *Liječniči vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, svibanj 1941, br. 5, 282; *Исто*, god. LXIV, srpanj 1942 br. 7, 261.

[2108] AJ, 39, Персоналије, ф. 27, Лист личних и службених података др Анте Данчевића; ХДА, 890, Персонални списи др Анте Данчевића.

[2109] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 378.

[2110] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 21. 8. 2021.

[2111] Као мјесто рођења спомиње се и Балинт, а као година рођења 1893. АРСБЛ, РУБЛ (76), Popis liečnika zubara i doktora medicine dentariae, Banja Luka 16. III 1942.

[2112] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Људевита Дежеа; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Људевита Дежеа; АРСБЛ, 76, Popis liečnika zubara i doktora medicine dentariae, Banja Luka 16. III 1942; *Praktični lekari u Jugoslaviji*,

Ожeнио се Аницом, кћерком Бруне и Ане Волф, са којом је стекао сина Иву (Ивана) у Загребу 2. септембра 1926. Развео се од ње 25. јуна 1931. и ожeнио Паулом, кћерком Косте и Марије Воук, с којом се развео 24 јануара 1935.[2113] Ожeнио се трећи пут извјесном Гизелом.[2114]

Аустроугарску војску је служио од 1. маја 1914. до 6. фебруара 1915. као ђак каплар помоћник љекара 1. батаљона 76. пјешадијског пука и од 6. фебруара 1915. до 1. јануара 1918. љекарски помоћник Санитетске колоне 14. дивизије у чину резервног наредника и потпоручника.[2115]

Од 1922. био је редовни члан Збора лијечника Хрватске и Славоније и Међимурја.[2116]

Примљен је у Војску Краљевине СХС указом од 1. децембра 1921. у чину резервног санитетског поручника. Прије ступања у војну службу био је у Загребу привремени зубни љекар. У активну службу у чину санитетског поручника преведен је указом од 19. јуна 1926. Унапријеђен је у санитетског капетана II класе 28. јуна 1927, санитетског капетана I класе 3. априла 1931, санитетског мајора 8. децембра 1934. и санитетског потпуковника 31. децембра 1939.[2117]

У санитету Војске Краљевине Југославије обављао је многе одговорне дужности. Био је од 17. јула 1926. до 1. августа 1927. трупни љекар 49. пјешадијског пука у Струмици, од 6. септембра до 10. октобра 1927. секундарни љекар Унутрашњег одјељења Сталне војне болнице IV армијске области у Загребу, од 10. октобра 1927.

у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 392, 419; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 427; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.512.

[2113] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Људевита Дежеа; АРСБЛ, Католички жупски уред Бањалука 1941–1942, несређена архивска грађа, Исказнице о прелазу на римокатоличку вјеру, бр. 630/1941 (152).

[2114] ХДА, 1.477, кут. 34, Лијечничка комора Загреб – Подружница осигурања радника Бањалука, бр. 1.809/1944; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 55.

[2115] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Људевита Дежеа; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Људевита Дежеа.

[2116] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1937. (Po stanju od 31. prosinca 1936)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1937, br. 1, [2]; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1938)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1939, br. 1, 103; *Imenik članova Hrvatskog liječničkog zbora u Zagrebu za godinu 1939. (Po stanju od 31. prosinca 1939)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1940, br. 1, III.

[2117] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Људевита Дежеа; *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 8. децембар 1921, бр. 51, 2.599–2.600; *Исто*, год. 45, 28. јун 1926, бр. 26, 1.047–1.048; *Исто*, год. 52, 4. март 1933, бр. 8, 277–278; *Исто*, год. 53, 11. децембар 1934, бр. 49, 1.835–1.836; *Исто*, год. 58, 31. децембар 1939, бр. 47, 2.681–2.682; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 246; *Велики војни указ*, у: *Време*, Београд, год. VII, 29. јун 1927, бр. 1.982, 4; *Производства у војсци*, у: *Време*, Београд, год. XI, 5. април 1931, бр. 3.323, 1; *Нови генерали*, у: *Време*, Београд, год. XIV, 12. децембар 1934, бр. 4.644, 7; *Време*, Београд, год. XX, 1. јануар 1940, бр. 6.446, 8; *Војни указ: Унапређења у војсци*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 13. децембар 1934, бр. 10.817, 8.

до 19. новембра 1928. трупни љекар 35. пјешадијског пука "Зрињски" у Загребу, затим од 9. децембра 1928. до 14. јуна 1930. трупни љекар 45. пјешадијског пука у Марибору, па од 14. јуна 1930. до 8. јуна 1938. секундарни љекар и шеф Одјељења за зубне болести Сталне војне болнице IV армијске области у Загребу и од 11. јуна 1938. до априла 1941. управник Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци.[2118]

У међувремену је 1929. завршио курс против бојних отрова у Војнотехничком заводу "Обилићево" код Крушевца.[2119]

По доласку у Бањалуку имао је у Његошевој улици бр. 2 приватну ординацију, која је радила од 13 до 16 и од 18 до 20 часова.[2120] И за вријеме Другог свјетског рата обављао је у Бањалуци приватну праксу, у својој зубној ординацији "у згради поште брзојавног и брзогласног уреда Бања Лука 2" (Поштански уред 2) у Ајановића улици бр. 2.[2121] Прешао је 1941. са сином Иваном на римокатоличку вјеру.[2122] По наређењу Заштитног редарства за град Бањалуку и Велику жупу Сана и Лука ухапшен је у ноћи 22/23. јуна 1942.[2123] Његову напуштену ординацију једно вријеме користио је дентиста – техничар Јосип Саркотић, а затим Мухарем Машић, пензионер из Зворника, "без знања власника и Станбеног уреда". Послије одласка Јосипа Саркотића у војску, Градско поглаварство у Бањалуци је почетком 1944. "реквирирало" од Уреда за подржављени иметак просторије његове ординације, а преко Стамбеног уреда овог поглаварства за потребе Градског физиката.[2124]

Др Људевит Деже је са сином Иваном побјегао у Далмацију и придружио се четницима Момчила Ђујића. Власти су тврдиле 1943. да је "нестао" и да се налазио "међу одметницима".[2125] У Динарској четничкој дивизији од 1942. био је референт

[2118] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Људевита Дежеа; *Службени војни лист*, Београд, год. 46, 2. август 1927, бр. 31, 1.461–1.462; *Исто*, 1. октобар 1927, бр. 40, 1.825–1.826; *Исто*, год. 47, 15. новембар 1928, бр. 49, 2.033–2.034; *Исто*, год. 49, 19. јун 1930, бр. 24, 1.243–1.244; *Исто*, год. 50, 22. јун 1931, бр. 24, 1.171–1.172; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 392, 419; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 427; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.512; *Akcija Banovinskog odbora Društva Crvenog krsta u Banjoj Luci*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 14. октобар 1939, бр. 1.632, 3; *Slava Stalne vojne bolnice i Bolničke čete*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750, 1.

[2119] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Људевита Дежеа.

[2120] *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 22. јун 1938, бр. 1.448, 2.

[2121] АРСБЛ, 74, бр. 4.323/1944.

[2122] АРСБЛ, Католички жупски уред Бањалука 1941–1942, несређена грађа, Исказнице о прелазу на римокатоличку вјеру, бр. 630/1941 (152).

[2123] АРСБЛ, ЗМ (328), бр. 3.995, 28/XI, 29/XI и 30/XI; M. Džaja, *нав. дјело*, 154.

[2124] АРСБЛ, 74, бр. 4.323/1944; АРСБЛ, 84, бр. 1.611/1944.

[2125] Б. Стојнић, *Др Људевит Деже*, у: *Српска слободарска мисао*, часопис за филозофију, друштвене науке и политичку критику, Београд, год. XVII, јануар–јун 2017, бр. 1–3, 163–164.

санитета и шеф болнице. Крајем рата емигрирао је са Дивизијом у Италију, гдје му се губи сваки траг.[2126]

Његов брат др Јурај Деже молио је 20. октобра 1955. Генералштаб ЈНА да му за брата др Људевита Дежеа изда потврду о радном стажу у Краљевини Југославији "ради пензије" и да "сада живи у Стаљинварошу".[2127]

Др Осман Дероња

Др Осман Дероња, син Мехмеда, рођен је у Мостару 6. јануара 1886. Завршио је велику гимназију у родном граду 10. јуна 1908, а студије медицине у Бечу 23. децембра 1918. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик.[2128]

У Првом свјетском рату учествовао је у аустроугарској војсци од 28. новембра 1914. до 3. новембра 1918.[2129]

Радио је по завршетку студија као привремени хонорарни сресни љекар Среза орашког, Округа смедеревског у Великом Орашју од 1. марта 1919. до 5. марта 1921, Среза моравског у Жабарима од 5. марта до 24. августа 1921, сресни љекар у Жабарима од 24. августа 1921. до 23. октобра 1923, Среза нишавског у Пироту од 23. октобра до 21. новембра 1923, љекар стажиста Државне болнице у Сарајеву од 12. децембра 1923. до 23. маја 1925, сресни љекар и управник болнице у Цазину од 23. маја 1925. до 24. августа 1928, сресни љекар Среза цазинског у Великој Кладуши од 24. августа до 2. октобра 1928, Среза подгоричког, Област косовска у Сувој Реци од 2. октобра 1928. до 31. маја 1931, здравствени виши пристав Здравствене станице у Бару од 31. маја 1931. до 11. августа 1932, Здравствене станице и Дома народног здравља у Колашину од 11. до 30. августа 1932, виши здравствени пристав, здравствени савјетник и шеф Здравствене станице (Антималаричне амбуланте) у Ријеци Црнојевића од 30. августа 1932. до 21. јула 1937, здравствени савјетник Дома народног здравља у Јајцу од 21. јула 1937 до 4. августа 1939. и здравствени савјетник

[2126] Jovo Popović, Marko Lolić, Branko Latas, *Pop izdaje*, Zagreb 1988, 306; Милослав Самарџић, *Албум Динарске четничке дивизије у 1000 слика*, Погледи 2012, 80.

[2127] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Људевита Дежеа. Данашњи Дунаујварош у Мађарској је од 1951. до 1961. носио назив Стаљинварош.

[2128] АЈ, 39, Персоналије, ф. 28, Лист личних и службених података др Османа Дероње; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 40, Персонални досије др Османа Дероње; Šemsudin Zlatko Serdarević, *Mostarci školovani u inostranstvu*, Mostar 2011, 56.

[2129] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 40, Персонални досије др Османа Дероње.

и в. д. управника Дома народног здравља у Босанској Градишци од 4. августа 1939. до априла 1941. За вријеме Краљевине Југославије обављао је приватну праксу.[2130]

У Ријеци Црнојевића оженио се домаћицом Киметом, дјев. Османагић, 27. новембра 1933, са којом је стекао синове 26. октобра 1934. Часлава и 2. августа 1936. Предрага.[2131]

Одликован је 5. новембра 1921. због заслуга у раду у Друштву Српског Црвеног крста и рада са рањеницима Друштвеним крстом.[2132] Изабран је на Деветој редовној годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине у њен Управни одбор 27. марта 1938.[2133]

На конференцији представника здравствених установа о здравственим приликама у Врбаској бановини одржаној у Хигијенском заводу у Бањалуци 10. и 11. фебруара 1941. поднио је реферат о сузбијању маларије.[2134]

Провео је Други свјетски рат као в. д. управника Дома народног здравља у Босанској Градишци,[2135] у којој је послије рата радио као љекар Привремене епидемијске заразне болнице. Премјештен је у Мостар 9. октобра 1945, у којем је радио у Окружној санитарно-епидемиолошкој станици, а од 14. маја 1946. био ангажован на територији Херцеговине на руковођењу и организовању кампање

[2130] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 40, Персонални досије др Османа Дероње; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. III, 22. септембар 1921, бр. 211, 1; *Исто*, год. V, 7. децембар 1923, бр. 281, 1; *Исто*, год. VI, 5. новембар 1924, бр. 254, 1; *Исто*, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161А, 22; *Исто*, год. XIII, 9. март 1931, бр. 53, 1; *Исто*, 12. јун 1931, бр. 130, 1; *Исто*, год. XIV, 23. август 1932, бр. 193, 1; *Исто*, 10. септембар 1932, бр. 209, 1; *Исто*, год. XV, 10. јун 1933, бр. 128, 1; *Исто*, год. XVIII, 4. август 1936, бр. 177, 1; *Исто*, год. XIX, 24. август 1937, бр. 191, 1; *Исто*, год. XXI, 31. август 1939, бр. 197, 2; *Исто*, 26. септембар 1939, бр. 219, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, 10. септембра 1925, бр. 3, 38–39; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 154, 155; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 60; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 27; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 176; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 345; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 21. мај 1933, бр. 10.250, 3; *Унапређење лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVI, 14. јул 1936, бр. 5.206, 2; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 28. јул 1937, бр. 5.577, 2; *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 122; A. Martinović, *нав. дјело*, 537–538.

[2131] АЈ, 39, Персоналије, ф. 28, Лист личних и службених података др Османа Дероње.

[2132] Исто.

[2133] ХДА, 1.477, кут. 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 60.

[2134] *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

[2135] АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; АЈ, 39, Персоналије, ф. 28, Лист личних и службених података др Османа Дероње; ХДА, 890, кут. 97, Персонални списи др Османа Дероње; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXVI, srpanj 1944, br. 7, 188.

против маларије. Пензионисан је 1948. године. Писао је здравственопросвјетне текстове.[2136]

Др Сигфрид Диаманд

Др Сигфрид Диаманд (Siegfried Diamant, Dijamant), син рабина др Адолфа (23. март 1843 – 25. фебруар 1906) и Амалие (17. август 1857 – 9. април 1926), рођен је у Моравској у Шафову (Schaffa)[2137] 2. августа 1884.[2138] Завршио је студије медицине у Бечу 1910.[2139]

Био је од 1912. до 1923. сресни љекар и управник болнице у Ливну[2140] и од почетка 1923. до 15. октобра 1924. сресни надљекар у Тешњу, када је пензионисан.[2141]

Др Касим Дилберовић

Др Касим Дилберовић, син Салиха, рођен је у Гацку 23. децембра 1897. Био је ожењен домаћицом Емином, кћерком Миралембега Беговића, рођеном у Дервенти.[2142]

Био је за вријеме Краљевине Југославије сресни љекар у Босанском Броду. Завршио је од 1. до 15. септембра 1930. двонедјељни курс из имунологије и епидемиологије за сресне љекаре у Хигијенском заводу у Загребу.[2143]

[2136] АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; АЈ, 39, Персоналије, ф. 28, Лист личних и службених података др Османа Дероње; Š. Serdarević, *Mostarci školovani u inostranstvu*, 56.

[2137] Као мјесто рођења наводи се и Кронберг. АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 53.

[2138] <https://www.geni.com/>. Приступљено: 22. 8. 2021.

[2139] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4 из 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 53.

[2140] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; Damir Tadić, *Razvoj organizirane zdravstvene zaštite u Livnu (Livanjska bolnica – povijesne crtice)*, 7 (<https://www.bolnica-livno.com/>. Приступљено: 16. 8. 2021).

[2141] *Народно јединство*, Сарајево, год. VI, 14. март 1923, бр. 53, 1; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 99; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 16. октобар 1924, бр. 237, 1; *Исто*, 22. новембар 1924, бр. 269, 1.

[2142] АРСБЛ, 5, 8, бр. 1.639/1929.

[2143] АРСБЛ, 5, 8, бр. 1.638/1929; АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. II, марта 1926, бр. 1, 26; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 23; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 17; *Унапређење у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. X, 4. јануар 1930, бр. 2.885, 1; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 12. фебруар 1930, бр. 33, 1; *Брзојави упућени г. бану Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 5. септембар 1931, бр. 36, 2.

У Босанском Броду био је предсједник Југословенске националне омладине.[2144] У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског капетана II класе.[2145]

Умро је у Новом Марофу 29. фебруара 1932,[2146] а сахрањен на загребачком гробљу Мирогој 8. јула 1970.

Др Леонид Длускиј

Др Леонид Станиславович Длускиј (Длуски, Длусский, Dlussky), племић и љекар, син дворског савјетника Станислава, рођен је у Печери (Печора, Почин), Псковска губернија у Русији, 11. октобра 1881. Завршио је гимназију у Санкт Петрбургу 1902. и студије медицине као војни стипендиста на Царској војномедицинској академији у Санкт Петрбургу 15. новембра 1908. Био је љекар опште праксе. Говорио је руски језик, а служио се француским.[2147]

Оженио се домаћицом Глафиром (Глуфира, Глапира) Николаевном, дјев. Триодина, рођеном у Санкт Петрбургу 8. фебруара 1892, са којом је стекао кћерке Ксенију 15. јула 1910. и Марију 14. октобра 1914.[2148]

Службовао је од 1908. до 1910. као војни љекар у руској војсци у 3. источносибирском пјешадијском пуку у Никољско-усуријској приморској области и као начелник амбуланте 4. источносибирског пјешадијског пука, од 1911. до 1912. као војни љекар у Никољској војној болници у Тираспољу, 1913. у Житомирском пјешадијском пуку у Тираспољу и 1914. године у 250. балтичком пјешадијском

[2144] *Брзојави упућени г. бану Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 5. септембар 1931, бр. 36, 2.

[2145] АРСБЛ, 5, 8, бр. 1.638/1929.

[2146] *Службени војни лист*, Београд, год. 51, 21. април 1932, бр. 14, 745–746; *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 399; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 11. 12. 2021. На сједници Управног одбора Љекарске коморе Врбаске бановине 9. априла 1932. и редовној годишњој скупштини ове коморе 9. маја 1932. одата је посљедња почаст др Касиму Дилберовићу устајањем и клицањем: "Слава му". *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 399, 404.

[2147] Као година завршетка факултета наводи се и 1909. ХДА, 890, Персонални списи др Леонида Длускија; АЈ, 39, Персоналије, ф. 30, Лист личних и службених података др Леонида Длускија; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 98, 99; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 121–122.

[2148] АЈ, 39, Персоналије, ф. 30, Лист личних и службених података др Леонида Длускија; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 98, 99.

пуку.[2149] За вријеме грађанског рата у Русији служио је у армији "бијелих" Петра Николајевича Врангела. У новембру 1920. евакуисан је на броду "Херсон" из Крима у Константинопољ, гдје је био љекар у болници Црвеног крста и члан Друштва руских љекара. Потом је био од 1921. до 1923. љекар у Болници Св. Николе у Харбину у Кини, када одлази у емиграцију у Краљевину СХС.[2150]

У Краљевини СХС радио је до 1928. као управник болнице у Кључу, од 1928. до 1936. као љекар у Маријинском донском институту у Белој Цркви, поново од 6. априла 1936. до 14. јануара 1938. као љекар и управник Бановинске болнице у Кључу и од 17. фебруара 1938. до 7. јула 1942. као љекар Среске испоставе и Удружене здравствене општине у Дрвару.[2151]

У држављанство Краљевине Југославије примљен је 14. новембра 1931.[2152]

Био је од 31. августа 1936. до фебруара 1938. члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине.[2153]

У Београду је завршио тронедјељни курс против бојних отрова.[2154]

На почетку Другог свјетског рата био је једно вријеме сресни љекар, а затим љекар прве партизанске болнице у ослобођеном Дрвару. Дрвар је напустио кад га је евакуисала талијанска војска и кад су га запосјели партизани. Остатак рата од јула 1942. провео је као општински љекар Здравствене станице и Удружене здравствене општине у Старим Јанковцима, у којим је послије рата био здравствени референт Мјесног НО и љекар Котарске здравствене станице.[2155]

[2149] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 269.

[2150] АЈ, 39, Персоналије, ф. 30, Лист личних и службених података др Леонида Длускија; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 98, 99; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 121–122; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 37–38.

[2151] АЈ, 39, Персоналије, ф. 30, Лист личних и службених података др Леонида Длускија; ХДА, 890, Персонални списи др Леонида Длускија; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 98, 99; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. мај 1936, бр. 985, 4; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 23. март 1938, бр. 1.409, 4.

[2152] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 25. фебруар 1933, бр. 44, 6.

[2153] *Исто*, год. XIX, 3. фебруар 1937, бр. 24, 7; *Исто*, год. XX, 4. фебруар 1938, бр. 25, 2; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208, 6.

[2154] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 98, 99.

[2155] АЈ, 39, Персоналије, ф. 30, Лист личних и службених података др Леонида Длускија; ХДА, 890, Персонални списи др Леонида Длускија; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, kolovoz 1942, br. 8, 306; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 15; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 98, 99.

Писао је научне радове на тему "улога рефлекса у испитивању глувоће".[2156]

Умро је у Загребу 19. марта 1966, а његова супруга Глафира у Петрињи 2. марта 1977. Сахрањени су у Загребу на гробљу Мирошевац.[2157]

Др Крста Драгомировић

Др Крста Ђ. Драгомировић је рођен у Пожаревцу 12/24. септембра 1874. Завршио је као војни стипендиста студије медицине у Грацу од 1893. до 1895. и био хирург и санитетски официр.[2158]

Оженио се Милицом, кћерком војводе Степе Степановића, са којом је стекао кћерке Милеву (Милу) и Ружицу и сина Прибислава.[2159]

Ступио је послије одслуженог војног рока у јуну 1901. у војну службу Краљевине Србије као активни санитетски поручник. Био је до 13. августа 1902. љекар Тимочке сталне војне болнице у Зајечару, од тада до 1903. љекар Београдског гарнизона и од 1904. до 1907. љекар Привремене војне болнице у Чачку. Од 1907. до 1909. специјализовао је хирургију у Берлину. Потом је радио три мјесеца у Сталној војној болници у Крагујевцу, одакле се вратио на службу у Чачак, у којем остаје до почетка балканских ратова. Користио је стечена знања из хирургије у Чачку, у којем је почео да примјењује лумбалну анестезију, са којом је постигао одличне резултате. Те резултате је 1911. реферисао у часопису *Српски архив за целокупно лекарство* колегама из Хрватске, Словеније, Македоније и Србије.[2160]

Унапријеђен је у чин санитетског капетана I класе 29. јуна 1907, санитетског мајора 29. јуна 1910, санитетског потпуковника 6. априла 1913. и санитетског пуковника у октобру 1915.[2161]

[2156] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 99.

[2157] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 270; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 23. 8. 2021.

[2158] Марија Бокарев, *Писма пријатељу Стевану Крену (с краја XIX и почетка XX века)*, Чачак 2013, 55.

[2159] Др Прибислав Драгомировић је рођен 1906. у Чачку, гдје је завршио гимназију, а студије медицине у Бечу. Умро је 3. јула 1938. Т., *Умро је др. Прибислав Драгомировић*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIV, 4. јул 1938, бр. 12.111, 3; М. Бокарев, *Писма пријатељу Стевану Крену (с краја XIX и почетка XX века)*, 60–61; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 57–58.

[2160] *Службени војни лист*, Београд, год. XXII, 18. август 1902, бр. 32, 605–606; М. Бокарев, *нав. дјело*, 55, 56.

[2161] *Службени војни лист*, Београд, год. 27, 29. јун 1907, бр. 21, 437–438; *Исто*, год. 30, 29. јун 1910, бр. 23, 555–556; М. Бокарев, *нав. дјело*, 55.

У Првом балканском рату 1912. учествовао је као командир Болничке чете Тимочке дивизије I позива у опсади Једрена. За вријеме Другог балканског рата 1913. налазио се у рејону утврђеног логора у Пироту. На почетку Првог свјетског рата 1914. био је једно вријеме у Крагујевцу управник Сталне војне болнице. Потом је премјештен за команданта Болничке чете Шумадијске дивизије I позива. За вријеме аустроугарске офанзиве на Србију у јесен 1915. остао је, по наређењу Врховне команде у Чачку, са тешким рањеницима и болесницима који нису могли да се евакуишу. Наређено му је да их преда у складу са Женевском конвенцијом непријатељу и настави њихово лијечење. Био је у активној српској војсци санитетски официр са највишим чином који је морао да се преда непријатељу. У заробљеништву је оболио. У јуну 1918. размијењен је преко швајцарског Црвеног крста, и крај рата је дочекао у Солуну.[2162]

Постављен је краљевским указом од 31. марта 1920. за референта Санитета Команде Врбаске дивизијске области у Бањалуци у чину санитетског пуковника и остао до опозива наредне године.[2163]

Имао је послије рата много неприлика због останка по наређењу Врховне команде у Србији за вријеме Првог свјетског рата, па је 1921. напустио војну службу и отишао у пензију. Од тада до 1923. радио је као хирург и шеф одјељења у Окружној болници у Крагујевцу. Провео је остатак живота у Чачку, гдје је радио у Окружној болници, приватној клиници – "Медикохируршком санаторијуму Овчар" и обављао у својој кући приватну праксу, коју су Чачани назвали "Палата Драгомировић".[2164]

У Чачку је био друштвено активан као оснивач и први предсједник Соколског друштва "Танаско Рајић" и предсједник Црвеног крста.[2165]

Умро је у Чачку 30. октобра 1928, у којем је сахрањен 1. новембра исте године.[2166]

[2162] М. Бокарев, *нав. дјело*, 55–56, 81.

[2163] *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 14. мај 1920, бр. 20, 819–820; М. Бокарев, *нав. дјело*, 55–56.

[2164] М. Бокарев, *нав. дјело*, 56, 58–59, 60.

[2165] Исто, 57, 58.

[2166] *Службени војни лист*, Београд, год. 48, 19. јул 1929, бр. 29, 1.265–1.266; *Погреб др. Крсте Драгомировића у Чачку*, у: *Време*, Београд, год. VIII, 2. новембар 1928, бр. 2.465, 5.

Др Дамјан Ђокић

Др Дамјан Ђокић је рођен у Сарајеву 1868. Завршио је студије медицине у Грацу 1906. Био је послије Првог свјетског рата сресни надљекар у Босанској Крупи.[2167] и љекар Дирекције Државних рудника у Креки.[2168]

Др Милутин Ђорђевић

Санитетски официр др Милутин Ђорђевић, син Милана, рођен је у Београду 4. децембра 1887. Завршио је у родном граду осам разреда гимназије, а студије медицине 1914. у Грацу. Говорио је њемачки и француски језик.[2169]

Био је прије ступања у војну службу "војно-државни питомац за медицину".[2170]

Учествовао је од 1912. до 1913. као љекарски помоћник – медицинар у српској војсци у балканским ратовима, а од 1914. до 1920. као санитетски официр у Првом свјетском рату.[2171]

Постао је 29. маја 1914. санитетски поручник, 15. јуна 1915. санитетски капетан II класе, 1. септембра 1918. санитетски капетан I класе, 28. јуна 1920. санитетски мајор, 1. октобра 1924. санитетски потпуковник и 17. децембра 1929. санитетски пуковник.[2172]

У војном санитету обављао је многе значајне функције: секундарни љекар Брегалничке привремене војне болнице у Штипу од 31. маја до 18. јула 1914, трупни љекар VI пјешадијског пука 2. позива у Велесу и на ратишту на Дрини од 19. јула до 1. децембра 1914, командир I пољске болнице Дринске дивизије I позива у Коцељеви од 2. децембра 1914. до 1. марта 1915, трупни љекар V пјешадијског пука I позива на ратишту од 2. марта 1915. до 10. јануара 1916, батаљонски љекар VI пјешадијског пука Дринске дивизије на Крфу и Солунском фронту од 10. јануара 1916. до 1. марта 1917, командир Санитетског одјељења и трупни љекар IV пјешадијског пука на

[2167] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 35.

[2168] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 18; *Исто*, 15. јуна 1925, бр. 2, 23; *Исто*, год. III, маја 1927, бр. 3, 110.

[2169] ВА, Картон личних и службених података официра др Милутина Ђорђевића; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.512.

[2170] ВА, Картон личних и службених података официра др Милутина Ђорђевића.

[2171] Исто.

[2172] Исто.

Солунском фронту и новооослобођеним крајевима од 1. марта 1917. до 1. јуна 1921, управник Сталне војне болнице Зетске дивизијске области на Цетињу од 14. јуна 1921. до 23. маја 1923, шеф Унутрашњег одјељења Сталне војне болнице Врбаске дивизијске области у Бањалуци од 29. маја 1923. до 25. јуна 1924, управник и шеф Унутрашњег одјељења Врбаске сталне војне болнице од 25. јуна 1924. до 3. августа 1929, шеф Унутрашњег одјељења Сталне војне болнице IV армијске области у Загребу од 10. августа 1929. до 20. маја 1937. и шеф Заразног одјељења Главне војне болнице у Београду од 25. маја 1937, које је водио "стручно, савесно и предано" до краја Другог свјетског рата.[2173]

Носилац је одликовања: Златне медаље за ревносну службу од 14. јануара 1918. и 11. априла 1920, Ордена Св. Саве V реда за заслуге стечене у рату (1915) од 1. децембра 1920, Ордена Св. Саве IV реда од 24. октобра 1922, Ордена Карађорђеве звезде IV реда од 25. јануара 1928. и Ордена Св. Саве III реда од 6. септембра 1938.[2174]

Оженио се Милосавом, кћерком Боже и Ивке Бачић из Загреба.[2175]

Др Иван Емељанов

Др Иван Васиљевич Емељанов (Васильевич Емельянов, Јемељанов) је рођен у Липецку 27. августа 1886. Студије медицине завршио је у Москви 1916. Био је у грађанском рату у Русији у јединицама "бијелих" Источног фронта, а од 20. јула 1920. у 3. владивосточкој тврђавској болници. У Бечу је специјализовао рендгенологију од 1921. до 1922.[2176]

По доласку у Краљевину СХС радио је као хонорарни сресни љекар у Цазину 20-их година XX вијека[2177] и сресни љекар у Дарди 1927. Држављанство Краљевине СХС стекао је 1924. У Краљевини СХС посједовао је опште право приватне љекарске праксе од 6. октобра 1927, а мјесно право приватне љекарске праксе за Ушће од 6.

[2173] ВА, Картон личних и службених података официра др Милутина Ђорђевића; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 30. јун 1920, бр. 26, 1.073–1.074; *Исто*, год. 43, 28. јун 1924, бр. 31, 819–820; *Исто*, год. 48, 18. мај 1929, бр. 20, 819–820; Милош П. Стојиљковић, Јово Зељковић, Владимир Тадић, *Из историје Војномедицинске акдемије: V – Остала одељења интернистичких грана*, у: *Војносанитетски преглед*, Београд, 2003, бр. 1, 99.

[2174] ВА, Картон личних и службених података официра др Милутина Ђорђевића.

[2175] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 58.

[2176] С. Литвињенко, *нав. дјело,* 122; Подаци добијени од Зорана Мачкића 25. 10. 2021.

[2177] *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 127.

априла 1929. и Београд од 25. марта 1934. Престао је обављати приватну љекарску праксу 28. јануара 1936. У Чачку је радио као контрактуални војни љекар, у Београду од јануара 1934. као љекар волонтер Рендгенолошког завода Опште државне болнице, од марта 1934. љекар Болнице Руског Црвеног крста у Панчеву, од 30. октобра 1934. поликлинике Руског црвеног крста у Београду и 1953. шеф Радиолошког института Војне болнице на Петроварадину.[2178]

Умро је у Београду 1962.[2179]

Др Радомир Живковић

Др Радомир Живковић, син Стојана, рођен је у Богатићу 10. фебруара 1898. Завршио је гимназију у Ници 1918, а студије медицине у Паризу 12. јула 1924. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 20. јула 1925 и био љекар опште праксе.[2180]

Оженио се домаћицом Јованком, дјев. Стојковић, са којом је стекао кћерке Светалану 27. новембра 1942. и Слободанку 23. октобра 1944.[2181]

Стажирао је у Државној болници у Сарајеву 1925. и од 22. октобра те године посједовао је опште право приватне љекарске праксе у Краљевини СХС. У државну службу ступио је 19. новембра 1925. и радио до 1. фебруара 1930. као санитетски референт Среза поречког у Доњем Милановцу, од тада до 29. августа 1930. Среза качерског у Руднику, од тада до 17. септембра 1935. Среза млавског у Петровцу, од 17. септембра до 23. октобра 1935. Среза Босанско Грахово и поново од 23. октобара 1935. Среза млавског у Петровцу, затим од 17. децембра 1937. до априла 1941. у Варварину и Ковину.[2182]

[2178] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 11, Персонални досије др Ивана Емељанова; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 122–123; Подаци добијени од Зорана Мачкића 25. 10. 2021.

[2179] С. Литвињенко, *нав. дјело*, 122.

[2180] АЈ, 39, Персоналије, ф. 215, Лист личних и службених података др Радомира Живковића; ИАБ, 492, кут. 44, бр. 852 и 2.361, Лични подаци др Радомира Живковића за Именик Лекарске коморе у Београду; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.498.

[2181] АЈ, 39, Персоналије, ф. 215, Лист личних и службених података др Радомира Живковића.

[2182] Исто; ИАБ, 492, кут. 44, бр. 852 и 2.361, Лични подаци др Радомира Живковића за Именик Лекарске коморе у Београду; *Нови сресk лекари*, у: *Време*, Београд, год. V, 29. новембар 1925, бр. 1.418, 2; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 26. децембар 1937, бр. 5.728, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 20. фебруар 1930, бр. 40, 1; *Исто*, 10. септембар 1930, бр. 206, 1; *Исто*, 29. септембар 1930, бр. 222, 1; *Исто*, год. XVII, 5. октобар 1935, бр. 231, 1; *Исто*, 13. новембар 1935, бр. 263, 1; *Исто*, год. XX, 12. јануар 1938, бр. 7, 3; *Исто*, год. XXI, 24. јун 1939, бр. 140, 1; *Дневне вести: Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 9. мај 1934, бр. 10.599, 16; *Постављења*,

Одликован је 4. децембра 1940. указом краљевских намјесника Орденом Св. Саве V реда.[2183]

У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског поручника.[2184]

За вријеме Другог свјетског рата био је сресни љекар у Петровцу на Млави. Био је у Југословенској армији од 16. октобра 1944. до августа 1945. санитетски референт Команде мјеста у Петровцу.[2185]

И даље је радио у Петровцу као сресни љекар и хонорарно за социјално осигурање и саобраћај, а обављао и приватну праксу.[2186]

Др Миладин Жикић

Др Миладин Жикић, син Душана, рођен је у Новом Саду 2. октобра 1910.[2187] Завршио је реалну гимназију у родном граду 1930, а студије медицине у Загребу 1937. Био је од 28. јула 1944. специјалиста за живчане и душевне болести и од 24. маја 1952 гинекологије. Говорио је француски и њемачки језик.[2188]

Оженио се домаћицом Ерном, кћерком др Драгутина и Пауле Демл из Загреба.[2189]

Служио је војску у Болничарској чети Војне болнице III армијске области у Скопљу од 27. маја 1937. до 27. фебруара 1938. Указом од 1. децембра 1939. произведен је у резервног санитетског потпоручника.[2190]

у: *Правда*, Београд, год. XXX, 24. мај 1934, бр. 10.614, 3; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.498.

[2183] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 2.

[2184] АЈ, 39, Персоналије, ф. 215, Лист личних и службених података др Радомира Живковића; *Службени војни лист*, Београд, год. 44, 6. јул 1925, бр. 30, 1.073–1.074.

[2185] АЈ, 39, Персоналије, ф. 215, Лист личних и службених података др Радомира Живковића; ИАБ, 492, кут. 44, бр. 852 и 2.361, Лични подаци др Радомира Живковића за Именик Лекарске коморе у Београду.

[2186] АЈ, 39, Персоналије, ф. 215, Лист личних и службених података др Радомира Живковића.

[2187] Као датум рођења спомиње се и 2. октобар 1907. АЈ, 39, Персоналије, ф. 213, Лист личних и службених података др Миладина Жикића.

[2188] ХДА, 890, Персонални списи др Миладина Жикића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 213, Лист личних и службених података др Миладина Жикића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Миладина Жикића.

[2189] АЈ, 39, Персоналије, ф. 213, Лист личних и службених података др Миладина Жикића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Миладина Жикића.

[2190] ХДА, 890, Персонални списи др Миладина Жикића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 213, Лист личних и службених података др Миладина Жикића; ВА, Картон личних и службених података

Стажирао је у Загребу 1938. и те године је 1. маја декретом замјеника бана Врбаске бановине примљен у бановинску службу и постављен за љекара приправника Удружене здравствене општине Личко Петрово Село. Ступио је у бановинску службу 31. маја 1938, а 16. јуна 1940. је разријешен дужности.[2191]

Био је од 1938. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[2192]

По напуштању Врбаске бановине радио је од 10. јуна 1940. до 11. јуна 1941. у Закладној болници Св. духа у Загребу, од 11. јуна до 30. септембра 1941. у Државној болници у Вировитици и поново од 30. септембра 1941. до краја Другог свјетског рата у Државној болници Св. духа у Загребу на Одјелу за неурологију и психијатрију и Гинеколошком одјелу.[2193]

И послије рата је радио на Гинеколошком одјелу Државне болнице Св. духа у Загребу, а од 15. марта 1946. у Болници сестара милосрдница под привременом управом ГНО у Загребу и Примаљском училишту у Загребу и од 16. априла 1946. до 1952. на Гинеколошко-породиљском одјелу Опште болнице "Народни херој др Младен Стојановић" у Загребу. У међувремену је био од 16. септембра до 7. децембра 1946. на обавезној љекарској служби у Приједору и радио хонорарно за социјално осигурање.[2194]

официра (војних чиновника) др Миладина Жикића; *Службени војни лист*, Београд, год. 57, 16. април 1938, бр. 11, 505–506; *Исто*, год. 58, 1. децембар 1939, бр. 44, 2.507–2.508.

[2191] ХДА, 890, Персонални списи др Миладина Жикића; АЈ, 39, ф. 213, Персоналије, Лист личних и службених података др Миладина Жикића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Миладина Жикића; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 2. август 1938, бр. 1.466, 3.

[2192] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXI, veljača 1939, br. 2, 142.

[2193] ХДА, 890, Персонални списи др Миладина Жикића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 213, Лист личних и службених података др Миладина Жикића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Миладина Жикића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, srpanj 1940, br. 7, 366; *Исто*, god. LXIII, srpanj 1941, br. 7, 368; *Исто*, studeni 1941, br. 11, 530; *Исто*, god. LXV, rujan 1943, br. 9, 276; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 23. listopada 1941, br. 160, 4.

[2194] АЈ, 39, Персоналије, ф. 213, Лист личних и службених података др Миладина Жикића; ХДА, 890, Персонални списи др Миладина Жикића.

Др Крешимир Жупанчић

Др Крешимир С. Жупанчић је рођен у Бањалуци 1895. Завршио је студије медицине у Прагу 1920.[2195] Био је љекар опште праксе.[2196]

Почео је да ради као сресни љекар у Стоцу, Љубињу, од 24. маја 1932 у Љубушком,[2197] од 27. јуна 1932. у Бањалуци,[2198] поново у Љубињу, поново од 1. августа 1935. до 17. септембра 1935. у Стоцу, а од 17. септембра 1935. до 4. јануара 1937. по трећи пут у Љубињу и од 4. јануара 1937. до 13. децембра 1941. у Ливну, када је премјештен за среског љекара у Метковићу.[2199]

Био је од 1938. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[2200]

У Метковићу је за вријеме Другог свјетског рата био сресни љекар до јануара 1943, када је отпуштен "уз губитак права вршења лиечничке праксе на подручју Независне Државе Хрватске и свих досад стечених права на државној служби".[2201] У Народноослободилачкој војсци био је 1943–1944. управник партизанске прихватне болнице 20. далматинске дивизије и 1945. шеф Пододсјека за статистику Медицинско-санитарног одсјека Санитетског одјељења IV армије.[2202]

[2195] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 477.

[2196] Као година завршетка студија наводи се и 1921. *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 411; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.491; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 60.

[2197] *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 156; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 44; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 127; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 15. октобар 1929, бр. 241, 1; *Дневне вести: Постављења*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 28. мај 1932, бр. 149, 10; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 23. јун 1932, бр. 140, 1; *Sokolski zbornik*, Beograd, god. I, 1934, LXII.

[2198] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 3. август 1932, бр. 176, 1; *Укази*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 11. август 1932, бр. 32, 1.

[2199] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 25. фебруар 1933, бр. 44, 1; *Исто*, год. XVII, 22. август 1935, бр. 194, 1; *Исто*, 5. октобар 1935, бр. 231, 1; *Исто*, год. XIX, 23. јануар 1937, бр. 16, 1; *Исто*, 7. октобар 1937, бр. 228, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 126; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 411; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 466; *Унапређења, постављења и премештаји судија, лакара и саобраћајних чиновника*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 17. јул 1937, бр. 5.566, 11; *Премештаји и унапређења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 17. јул 1937, бр. 11.761, 8; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 13. siečnja 1942, br. 10, 3; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, siječanj 1942, br. 1, 32.

[2200] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXI, veljača 1939, br. 2, 142.

[2201] *Исто*, god. LXV, siečanj 1943, br. 1, 31.

[2202] Nikola Anić, Stanislav Piščević, *Sanitetska služba 4. armije Jugoslovenske armije*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, prva knjiga, Beograd 1989, 312; I. Kralj, *нав. рад*, 321, 399.

Послије рата радио је у Загребу на Хируршком одјелу Опште болнице "Др. Озрен Новосел". Коаутор је рада *Улога ваготомије у кируршком лијечењу улкусне болести*.[2203]

Живио је у Опатији 1968. као пензионер.[2204]

Др Јаков Зарубица

Др Јаков (Јако) Зарубица, син Новице (Новака), рођен је у Превишу код Шавника 1. августа 1885.[2205] Завршио је основну школу у Шавнику, а нижу гимназију на Цетињу од 1898. до 1902. Као стипендиста црногорске владе био је ђак виших гимназија у Београду, Нишу и Панчеву, а завршио у Пожаревцу 1906. Студије медицине завршио је у Прагу 1912, у којем је као студент био активан члан управе у Српском академском друштву "Шумадија". Говорио је њемачки, француски, руски и чешки језик.[2206] Није се женио.

По повратку у Црну Гору био је у Никшићу љекар III дивизије. Као добровољац црногорске војске учествовао је у чину санитетског капетана I класе у балканским ратовима од 1912. и 1913. у Ђаковици, опсади Скадра 1913, а потом у Дечанском одреду на фронту за одбрану од Бугара. Био је цијењен љекар јер је спасавао и лијечио рањенике. Његови саборци су се често пјесмом храбрили: "Ђе удара турска хаубица, не помаже ни др Зарубица".[2207]

Послије балканских ратова 1913. распоређен је у Пљевљима за љекара, гдје је формирао у згради бивше аустроугарске болнице на Доловима прву амбуланту и организовао здравствену заштиту становништва. У Пљевљима је за вријеме Првог

[2203] Mladen Štulhofer, Đuro Vince, Krešimir Župančić, *Uloga vagotomije u kirurškom liječenju ulkusne bolesti*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 88, srpanj 1966, br. 7, 781–790.

[2204] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 477.

[2205] Као година рођења наводи се и 1886.

[2206] ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Јакова Зарубице; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 398; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.495; М. Миљанић, *нав. дјело*, 111–112, 188; *Српски биографски речник*, 3, Д–З, Нови Сад 2007, 843 (М. Миљанић); Радмила Миловић, Милан Миловић, *Хроника Пожаревачке гимназије 1862–2003*, Пожаревац 2017, 1.080.

[2207] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 61.

свјетског рата био санитетски мајор црногорске војске, а након капитулације Црне Горе остао под аустроугарском окупацијом од 1916. до 1918.[2208]

Као некадашњи санитетски командир црногорске војске указом од 11. марта 1922. примљен је у чину резервног санитетског мајора у Војску Краљевине СХС, а добио је чин резервног санитетског потпуковника у Војсци Краљевине Југославије.[2209]

Изабран је за народног посланика за варош Пљевља у Велику народну скупштину српског народа у Подгорици 1918. На скупштини је био кандидат за члана њеног председништва, а изабран је у Одбор за израду приједлога скупштинске резолуције, односно одлуке о уједињењу Црне Горе са Србијом. У дискусији је на скупштинској сједници казао да су у дневном реду најважнија два питања: детронизација краља Николе Петровића и његове династије и доношење одлуке о уједињењу Црне Горе са Србијом. Скупштинску резолуцију је примила у начелу и појединостима огромна већина посланика.[2210]

У санитету Краљевине Југославије обављао је многе одговорне функције до 7. децембра 1919. као привремени окружни љекар у Пљевљима, од тада до 12. јануара 1924. као физикус Округа пљеваљског, од 12. јануара 1924. као обласни санитетски референт Косовске области, од маја 1925. до 1. децембра 1929. као обласни санитетски референт у Штипу, од тада до 1. јула 1932. као здравствени инспектор Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Вардарске бановине у Скопљу, од тада до 30. септембра 1937. као здравствени инспектор и начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Дунавске бановине у Новом Саду и од тада до октобра 1939. као начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Вардарске бановине.[2211]

[2208] ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Јакова Зарубице; М. Миљанић, *нав. дјело*, 30, 111–112, 180, 194, 196; *Српски биографски речник*, 3, Д–З, 843 (М. Миљанић).

[2209] *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 16. март 1922, бр. 10, 399–400; *Исто*, год. 43, 14. март 1924, бр. 13, 531–532; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 245.

[2210] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 61–62.

[2211] ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Јакова Зарубице; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 31. децембар 1919, бр. 175, 3; *Исто*, год. VI, 25. фебруар 1924, бр. 44, 1; *Исто*, 22. октобар 1924, бр. 242, 1; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 21. децембар 1929, бр. 299, 1; *Исто*, год. XIV, 13. август 1932, бр. 185, 2; *Исто*, год. XVII, 13. фебруар 1935, бр. 35, 1; *Исто*, год. XIX, 11. новембар 1937, бр. 257, 1; *Време*, Београд, год. V, 6. мај 1925, бр. 1.213, 2; *Рад Друштва за народно просвећивање у Штипу*, у: *Време*, Београд, год. IX, 15. октобар 1929, бр. 2.804, 3; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 124; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*,

У Бањалуци је био од октобра 1939. до 25. априла 1940. начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине,[2212] када је указом краљевских намјесника премјештен по потреби службе у Скопље за начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Вардарске бановине,[2213] гдје је остао до априла 1941.

Др Јаков Зарубица, као представник највише социјалне и санитетске власти у Бањалуци, био је на територији Врбаске бановине предсједник више испитних комисија: за концептне чиновнике, за манипулативно-административне чиновнике, за манипулативно-санитетске и помоћне стручне чиновнике (за љекарске помоћнике, за бабице, за апотекарске помоћнике, за нудиље – сестре помоћнице, болничаре/ке лаборанте, дезинфекторе и остале),[2214] а у Скопљу од 27. јуна 1940. предсједник Мјесне управе Народног санитетског фонда при Краљевској банској управи Вардарске бановине.[2215]

Одликован је за вријеме Краљевине Југославије 1923. Орденом Св. Саве, 1928. Орденом белог орла V реда, 1. децембра 1933. Орденом југословенске круне IV реда и 1. децембра 1936. Орденом Св. Саве III реда.[2216]

Из Скопља је избјегао на почетку Другог свјетског рата. Због дјеловања црногорских федералиста није могао отићи кући у Превиш, па се склонио у околину Андријевице код пријатеља Вуксановића, гдје је остао до фебруара 1942. Кад је Павле Ђуришић формирао у Колашину Штаб Лимско-санџачког одреда Југословенске војске у Отаџбини, он је др Зарубицу поставио за начелника санитета и управника болнице, гдје је лијечио припаднике оба антифашистичка покрета у Црној Гори. До септембра 1943. био је у болници у Колашину шеф Санитета при Команди Црне Горе.

Beograd 1933, 398; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 321; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.495.

[2212] АРСБЛ, 9, VI, 1, 231, бр. 8.761/1940; *Време*, Београд, год. XIX, 22. октобар 1939, бр. 6.375, 10; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 11. мај 1940, бр. 107, 1; *Premeštaj načelnika g. dr. Martinovića*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 21. октобар 1939, бр. 1.634, 2; *Novi načelnik socijalne politike primio dužnost*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 5. новембар 1939, бр. 1.640, 2; *Начелник г. др. Зарубица премештен је у Скопље*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 12. мај 1940, бр. 1.714, 1; *Odlazak g. dr. Zarubice*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 2. јун 1940, бр. 1.720, 1; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 62.

[2213] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 11. мај 1940, бр. 107, 1.

[2214] *Ispitne komisije za 1940. godinu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 3.

[2215] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 23. јул 1940, бр. 166, 5.

[2216] *Одликовања лекара*, у: *Правда*, Београд, год. XXIV, 4. јул 1928, бр. 177, 4; *Одликовања*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. децембар 1933, бр. 10.449, 2; *Одликовања у Штипу*, у: *Време*, Београд, год. IX, 20. јануар 1929, бр. 2.541, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 11. децембар 1933, бр. 284, 1; *Исто*, год. XIX, 11. фебруар 1937, бр. 31, 1; *Српски биографски речник*, 3, Д–З, 843–844 (М. Миљанић).

Тамо је у септембру 1943. дочекао партизане, који су га заробили и поставили за управника Болнице III партизанске дивизије. Остао је у Колашину до повлачења испред Нијемаца у априлу 1944. преко планине Сињајевине. У августу 1944. заробили су га Нијемци у Пиви и спровели у Сарајево, гдје је једно вријеме био у гарнизонском затвору у кругу Осман-пашине војарне, а потом је радио у болници до 2. фебруара 1945, када су га усташе одвеле и убиле на непознатом мјесту.[2217]

Др Драгутин Згага

Др Драгутин Згага, син ветеринара Антуна и Франциске, рођен је у Требињу 4. новембра 1899. Завршио је гимназију 18. новембра 1918, а студије медицине у Загребу 29. априла 1925.[2218]

Оженио се 6. априла 1931. Анком, дјев. Бандур, рођеном 28. априла 1909, са којом је стекао сина Зорана у Добрљину (14. мај 1932 – 22. септембар 2012) и кћерку Наду.[2219]

Служио је за вријеме Првог свјетског рата аустроугарску војску од 15. јуна 1917. до 30. октобра 1918.[2220]

У Приједору је обављао приватну љекарску праксу од 1. јуна 1927. до 10. октобра 1929, а радио је и од 11. октобра 1929. до 19. јануара 1934. као љекар чиновник у болници бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Добрљину, "када је отпуштен из службе без навода разлога и разрјешен службе". Обавио је апотекарску праксу у апотеци мр Б. Барбиери у Макарској од 7. децембра 1930. до 7. јануара 1931. У Приједору је био до 1. децембра 1941. приватни љекар и саобраћајни љекар

[2217] H. Ramadanović, *Učešće ljekara, apotekara i drugih zdravstvenih radnika u NOP-u*, 160; Dr Mustafa Vranić, *Kao vojni ljekar – aktivista NOP-a u Sarajevu*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom IV, Sarajevo 1981, 366; *Српски биографски речник*, 3, Д–З, 843–844 (М. Миљанић); J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 382; М. Миљанић, *нав. дјело*, 197.

[2218] САЗАМФЗ, Национал Драгутина Згаге; АЈ, 39, Персоналије, ф. 210, Особни лист Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци за др Драгутина Згагу; ХДА, 890, Персонални списи др Драгутина Згаге; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.483.

[2219] АЈ, 39, Персоналије, ф. 210, Особни лист Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци за др Драгутина Згагу; ХДА, 890, Персонални списи др Драгутина Згаге.

[2220] АЈ, 39, Персоналије, ф. 210, Особни лист Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци за др Драгутина Згагу.

Болесничког фонда Државног саобраћајног особља од 1. октобра 1939. до 17. маја 1942.[2221]

За вријеме Другог свјетског рата био је у Приједору од јула до 1. децембра 1941. општински љекар и од 1. децембра 1941. до 17. маја 1942. сресни љекар.[2222]

Др Згага погинуо је 17. маја 1942. "као посадни лиечник на домобранској вјежби..." За вријеме боравка партизана у Приједору одведен је "у шуму Козару и тамо насилно убијен".[2223]

Др Јозо Зекић

Др Јозо Зекић, син Петра (Пере) и Кате, рођен је у Варешу 29. децембра 1890. Завршио је гимназију у Сарајеву у јулу 1911, студирао медицину у Бечу и Прагу, гдје је и дипломирао 11. октобра 1919. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик, а служио се француским и талијанским.[2224]

Оженио се Елвиром,[2225] кћерком Радослава и Фанике Брињанин, рођеном 1898, са којом је 1923. стекао сина Предрага.[2226]

Аустроугарску војску служио је као редов ђак 1913. Као ђак подофицир санитетске струке мобилисан је у аустроугарску војску и такав био у Првом свјетском рату од 1914. до 1916. Од 1916. до 1918. био је резервни санитетски официр. У Војску Краљевине СХС примљен је 20. марта 1921. у чину резервног санитетског поручника.

[2221] Исто; ХДА, 890, Персонални списи др Драгутина Згаге; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, септембра 1927, бр. 5, 191, 192, 196; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 40; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 91; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 135, 447; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 63.

[2222] ХДА, 890, Персонални списи др Драгутина Згаге; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, listopad 1942, br. 10, 396.

[2223] Исто; Умјесто убијеног др Драгутина Згаге именован је 19. јуна 1942. "услиед приеке потребе... до именовања новог котарског лијечника" за привременог вршиоца дужности котарског љекара у Приједору др Исо Фрелих (Fröhlich, Frölich), хонорарни службеник Амбуланте за сузбијање ендемијског сифилиса у овом граду. ХДА, 890, кут. 132, Персонални списи др Исе Фрелиха.

[2224] АЈ, 39, Персоналије, ф. 210, Лист личних и службених података др Јозе Зекића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Јозе Зекића; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.488.

[2225] Елвира Зекић је послије Другог свјетског рата била управник Завода за одгајатеље у Загребу.

[2226] Предраг Зекић је погинуо у партизанским одредима у мају 1942. АЈ, 39, Персоналије, ф. 210, Лист личних и службених података др Јозе Зекића.

У резервног санитетског капетана II класе унапријеђен је 16. децембра 1926, а у резервног санитетског капетана I класе 3. априла 1931.[2227]

Стажирао је у Државној болници у Сарајеву од новембра 1919. до марта 1921. као практикант и секундарни љекар. Потом је отишао за среског љекара у Котор Варош, гдје је радио од марта 1921. до октобра 1941.[2228] Двонедјељни курс од 1. до 15. септембра 1930. за среске љекаре из имунологије и епидемиологије завршио је у загребачком Хигијенском заводу.[2229] У Котор Варошу је био хонорарни љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника.[2230] Боравећи у Котор Варошу истакао се посебно на сузбијању пјегавог тифуса у селу Рађићи, лепре и калемљењу против оспица. Одавде је обављао 1935. два пута мјесечно хонорарно љекарске прегледе у сеоској амбуланти у Скендер Вакуфу.[2231]

Истакао се поред медицинског рада и у раду бројних друштава. Био је у Котор Варошу члан Надзорног одбора Хрватске тежачке благајне за зајмове и штедњу, предсједник Рибарског друштва и члан Управног одбора Црвеног крста.[2232]

[2227] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Јозе Зекића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 210, Лист личних и службених података др Јозе Зекића; *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 6. април 1921, бр. 12, 759–760.

[2228] АЈ, 39, Персоналије, ф. 210, Лист личних и службених података др Јозе Зекића; ХДА, 890, Персонални списи др Јозе Зекића; АРСБЛ, 9, VI, 16, 95; Исто, VI, 16, 47, бр. 8.366/1932; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. V, 8. март 1923, бр. 53, 12; *Исто*, год. VI, 17. октобар 1924, бр. 238, 1; *Исто*, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161 А, 18; *Исто*, год. XIII, 2. новембар 1931, бр. 256, 1; *Исто*, год. XVI, 2. април 1934, бр. 76, 1; *Исто*, год. XVIII, 3. август 1936, бр. 176, 1; *Исто*, год. XXI, 24. јун 1939, бр. 140, 1; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 77; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 24; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 21; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.488; *Дневне вести: Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 27. март 1934, бр. 10.556, 17; *Унапређење лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVI, 14. јул 1936, бр. 5.206, 2; *Пацијент на сред улице покушао да убије свог лекара*, у: *Политика*, Београд, год. XXXVI, 8. јул 1939, бр. 11.170, 11; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 11. studenoga 1941, br. 175, 9.

[2229] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[2230] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 135.

[2231] АРСБЛ, 9, VI, 16, 47, бр. 8.366/1932; Исто, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Н. И., *Појава пегавог тифуса у Срезу которварошком*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 28. фебруар 1935, бр. 643, 3; *Лепра у Срезу которварошком*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 22. мај 1935, бр. 711, 2.

[2232] *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 78; Н. И., *Оснивање Рибарског удружења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. фебруар 1934, бр. 330, 2; Н. И., *Скупштина Друштва Црвеног крста у Котор Варошу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354, 4.

Био је активан и у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. На скупштини 15. марта 1931. биран је у Надзорни одбор, а 27. марта 1938. у Управни одбор ове коморе.[2233]

Наредбом министра здравства НДХ од 28. октобра 1941. премјештен је по потреби службе за здравственог савјетника Дома народног здравља у Травнику, гдје је до септембра 1944. био управник, када одлази у партизане. Наредбом поглавника НДХ 24. фебруара 1945. отпуштен је из државне службе "јер се удаљио од своје дужности и прикључио одметницима". До ослобођења је био позадински радник партизанских одреда, затим у ЗАВНОБиХ-у и окружним народноослободилачким одборима у Травнику и Јајцу.[2234]

Послије ослобођења радио је у Сарајеву као санитетски референт Окружног народног одбора.[2235]

Умро је 21. јуна 1955, а његова супруга Елвира 19. јануара 1950. Сахрањени су на загребачком гробљу Мирогој.[2236]

Др Недо Зец

Др Недо (Недељко) Зец, син Ристе, рођен је у Мостару 21. јануара 1899. Завршио је гимназију у родном граду 1920, а студије медицине у Бечу 20. јула 1927, у којем је као студент радио на Неуропсихијатријској клиници проф. Јулиуса Вагнер-Јаурега (Wagner von Jauregg), добитника Нобелове награде 1927. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 2. децембра 1927. и на Клиници за душевне болести у Београду положио специјалистички испит из неуропсихијатрије 1934. Говорио је руски, њемачки, француски и енглески језик.[2237]

[2233] ХДА, 1.477, кут. 3; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 24, 64.

[2234] AJ, 39, Персоналије, ф. 210, Лист личних и службених података др Јозе Зекића; ХДА, 890, кут. 575, Персонални списи др Јозе Зекића; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 11. studenoga 1941, br. 175, 9; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, studeni 1941, br. 11, 530; *Исто*, god. LXVII, ožujak–travanj 1945, br. 3–4, 86.

[2235] AJ, 39, Персоналије, ф. 210, Лист личних и службених података др Јозе Зекића.

[2236] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 22. 8. 2021.

[2237] AJ, 39, Персоналије, ф. 210, Лист личних и службених података др Неде Зеца; ИАБ, 492, кут. 26, бр. 1.318, Лични подаци др Недељка Зеца за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*,

Оженио се Маром, дјев. Стојчев.[2238]

Обавио је у Окружној болници у Мостару 1928. практични стаж. Потом је до 9. априла 1932. радио као сресни љекар у Кратову и од тада до 25. септембра 1934. Санском Мосту, од 25. септембра 1934. до 30. децембра 1938. као асистент Државне болнице за душевне болести у Београду и од 30. децембра 1938. до априла 1941. Државне болнице у Сарајеву. Поред редовне дужности, обављао је и приватну праксу.[2239]

У Сарајеву за вријеме Другог свјетског рата био је асистент Државне болнице. Због бјекства из сарајевске болнице Олге Марасовић, секретара МК КПЈ Сарајево и члана Обласног комитета КПЈ за Херцеговину, ухапсила га је усташка власт у другој половини јула 1942. и осудила. Од 16. јула 1942. до 17. фебруара 1943. био је у усташким затворима и концентрационом логору Јасеновац. По пуштању из логора радио је у Сарајеву као асистент Државне болнице.[2240] Оставио је о боравку у логору у Јасеновцу потресно свједочење.

Остатак рата од октобра 1944. провео је као члан Извршног одбора НОФ-а Босне и Херцеговине, од краја 1944. Народноослободилачког одбора за град Сарајево и од 19. априла 1945. члан привременог Градског Народноослободилачког одбора Сарајево.[2241]

у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.500; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 795; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 89.

[2238] АЈ, 39, Персоналије, ф. 210, Лист личних и службених података др Неде Зеца; ИАБ, 492, кут. 26, бр. 1.318, Лични подаци др Недељка Зеца за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево.

[2239] АЈ, 39, Персоналије, ф. 210, Лист личних и службених података др Неде Зеца; ИАБ, 492, кут. 26, бр. 1.318, Лични подаци др Недељка Зеца за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево; АРСБЛ, 9, VI, 16, 38, бр. 8.353/1932; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 11. септембар 1931, бр. 209, 1; *Исто*, год. XIV, 25. април 1932, бр. 95, 2; *Исто*, год. XVI, 8. октобар 1934, бр. 232, 1; *Исто*, год. XX, 22. октобар 1938, бр. 242, 1; *Исто*, год. XXI, 24. јануар 1939, бр. 17, 1; *Исто*, год. XXII, 21. новембар 1940, бр. 269, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 450; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.500.

[2240] АЈ, 39, Персоналије, ф. 210, Лист личних и службених података др Неде Зеца; ХДА, 890, кут. 575, Персонални списи др Недељка Зеца; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 795; H. Ramadanović, *Učešće ljekara, apotekara i drugih zdravstvenih radnika u NOP-u*, 161, 164, 171, 173; Karlo Dombaj, *U ustaškim logorima Jasenovcu, Staroj Gradiški i Lepoglavi*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom IV, Sarajevo 1981, 547; Zaim Topčić, *U Jasenovcu su zločinci ubili i poznate mlade književnike*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom IV, Sarajevo 1981, 567.

[2241] Dr Borivoje Knežević, *Konstituisanje gradskih organa narodne vlasti i Narodnooslobodilačkog fronta*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom IV, Sarajevo 1981, 122, 124; Dragutin Kosovac, *Uspostavljanje narodne vlasti u oslobođenom gradu*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom IV, Sarajevo 1981, 741; Fedžad

Послије рата био је од 28. априла 1945. до јануара 1947. министар народног здравља НР Босне и Херцеговине,[2242] гдје се ангажовао активно на развоју здравствене службе у Босни и Херцеговини, оснивајући институте за дерматовенерологију, пуерикултуру, ТБЦ, здравствено просвјећивање и друге. Заслужан је за отварање Средње медицинске школе и Средње зубарске и зуботехничке школе у Сарајеву, болница за душевне болести у Јагомиру 1948. и Сокоцу 1958. Био је један од оснивача, професор и шеф Катедре за неуропсихијатрију и Клинике за нервне и душевне болести, која је једно вријеме носила његово име, затим продекан Медицинског факултета у Сарајеву 1947/1948. и декан 1950/1951, затим оснивач, и више пута предсједник, Секције неуропсихијатара и Друштва љекара Босне и Херцеговине, па 1960. предсједник Удружења науропсихијатара Југославије и 1952. члан Научног друштва Босне и Херцеговине, 1971. Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине, почасни члан Збора лијечника Хрватске и почасни члан Друштва неуропсихијатара Бугарске. Као професор образовао је у Босни и Херцеговини прве и бројне специјалисте из неуропсихијатрије. Један је од покретача часописа *Живот и здравље*. Његово научно интересовање били су шизофренија, неуролуетична обољења, миопатија и поремећај функције мишића, а запажен је био његов оригинални метод лијечења улкусне болести инзулинским шоковима. Објавио је у земљи и иностранству око 100 научних и стручних радова. Одликован је два пута Орденом рада II реда, Орденом рада I реда и Орденом Републике са сребреним вијенцем. Добитник је 27-јулске награде.[2243]

Умро је 17. новембра 1971.[2244]

Forto, *Sarajevo 1945. godine. Uspostava nove vlasti i stvaranje novog identiteta*, у: *Identitet Bosne i Hercegovine kroz historiju*, knj. 2, Sarajevo 2011, 105.

[2242] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 795; *Narodna vlada Narodne Republike Bosne i Hercegovine 1945–1948. Zapisnici* (priredila: Rosa Cvijović), Sarajevo 1985, 3, 81–82.

[2243] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 89, listopad 1967, br. 10, 801; *Исто*, studeni 1967, br. 11, 890; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 331; *Ko je ko u Jugoslaviji. Jugoslovenski savremenici*, 1.180; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 90; *Leksikon ljekara Sarajeva*, у: *Doktor*, Glasilo Ljekarske / Liječničke komore Kantona Sarajevo, Sarajevo, jun/lipanj 2016, br. 39, 19.

[2244] I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 90.

Др Мирослав Зотовић

Др Мирослав Зотовић, син Ристе, рођен је у Београду 9. јануара 1900. За вријеме Првог свјетског рата, као петнаестогодишњи дјечак, са српском војском прошао је албанску голготу. Завршио је класичну гимназију у родном граду 1919, студирао медицину у Прагу и Београду од 1921. до 1926, у којем је и завршио 1926. Специјализовао је хирургију у Франкфурту на Мајни и Клиници "Пропедев" у Београду од 1927. до 3. септембра 1929. Говорио је добро њемачки језик, а служио се и талијанским, руским и енглеским.[2245]

Ожењио се домаћицом Милевом, дјев. Ристић, рођеном 1909, са којом је стекао 27. августа 1929. сина Бошка у Београду и 5. јуна 1931. кћерку Љубицу у Љубљани.[2246]

Рад је почео као приватни љекар, активни санитетски официр и хирург. Положио је испит за чин резервног санитетског поручника 2. јуна 1927, а произведен је краљевским указом у чин активног санитетског поручника 18. маја 1929. Био је контрактуални (уговорни) секундарни љекар Хируршког одјељења Војне болнице у Сарајеву од 23. новембра 1928. до 3. марта 1930. и од тада до 25. новембра 1930. као најмлађи војни хирург, шеф хируршких одјељења Зетске сталне војне болнице у Цетињу, од 25. новембра 1930. до 7. марта 1934. Дравске сталне војне болнице у Љубљани, од 13. марта 1934. до 20. јануара 1939. Потиске сталне војне болнице и Сталне војне болнице у Новом Саду, када је уважена његова оставка на војну службу. Унапријеђен је у чин капетана I класе 11. децембра 1936.[2247]

На пленарној сједници управе Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци 5. новембра 1938. изабран је за љекара хирурга болнице бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Дрвару. Као љекар чиновник, хирург и управник уредске болнице у Дрвару, у којем је тада била велика концентрација шумских радника запослених у "Целулози" и "Шипаду" радио је од 1939. до 1941. Почетком 1941. реактивиран је и враћен у војну службу Краљевине Југославије, када

[2245] AJ, 39, Персоналије, ф. 212, Лист личних и службених података др Мирослава Зотовића и Стручни картон др Мирослава Зотовића; *Zavod za rehabilitaciju "Dr Miroslav Zotović" Banjaluka 1952–1972*, 7; S. Veljković, *нав. дјело*, 811.

[2246] AJ, 39, Персоналије, ф. 212, Лист личних и службених података др Мирослава Зотовића и Стручни картон др Мирослава Зотовића.

[2247] AJ, 39, Персоналије, ф. 212, Лист личних и службених података др Мирослава Зотовића и Стручни картон др Мирослава Зотовића; BA, Картон личних и службених података за официра др Мирослава Зотовића; *Службени војни лист*, Београд, год. 48, 18. мај 1929, бр. 20, 821–822; *Исто*, год. 49, 6. јануар 1930, бр. 1, 15–16; *Исто*, 30. октобар 1930, бр. 44, 2.183–2.184; *Исто*, год. 53, 21. фебруар 1934, бр. 6, 173–174; *Војни указ*, у: *Време*, Београд, год. X, 31. октобар 1930, бр. 3.176, 5.

је постављен за шефа Хируршког одјељења Војне болнице у Новом Саду, на којој функцији га је дочекао почетак Другог свјетског рата.[2248]

За вријеме Краљевине Југославије био је одликован Златном медаљом за ревносну службу, Медаљом за војничке врлине, Орденом Св. Саве V реда, Орденом југословенске круне IV реда и Орденом југословенске круне V реда.[2249]

Заробила га је талијанска војска 17. априла 1941, па је од јануара 1942. до краја рата био затвореник у више њемачких логора. Стицајем околности је током ратних и заробљеничких година, обављајући љекарску дужност, пружио несебичну помоћ ратним заробљеницима из бројних земаља, а највише из САД, Велике Британије, Пољске и СССР-а. Из тих дана проистекла су и лична пријатељства, која су се наставила након рата. У заробљеништву је остао до 6. јула 1945.[2250]

По повратку у Југославију радио је у Београду од 10. августа 1945. као социјални љекар чиновник – хирург и шеф Станице за накнадно лијечење повријеђених при филијали Земаљског завода за социјално осигурање, а од 14. јуна 1948. као руководилац групе за сталну помоћ и трауматологију у Главној управи Комитета за заштиту народног здравља Владе ФНРЈ. На иницијативу предсједника Савјета за народно здравље и социјалну политику Владе ФНРЈ др Павла Грегорића, који је познавао предратни рад др Мирослава Зотовића, он је 1948. формирао прву Трауматолошку болницу у Београду, а од средине 1949. радио је на формирању једне нове, до тада скоро непознате службе у нашој стручној јавности – службе за рехабилитацију инвалидних особа. Био је од 1. марта 1952. оснивач и први директор новоформираног Центра за оспособљавање инвалида за рад у Београду, који је од 1957. носио назив Савезни институт за рехабилитацију. У Југославији је оставио велики траг у развоју рехабилитационе службе. Посјетио је почетком 60-их година XX вијека више пута Завод за рехабилитацију у Бањалуци. Совјетске власти су га одликовале 1964. Орденом Отаџбинског рата I реда за показану храброст и хуманост у пружању помоћи руским заробљеницима током рата. Носилац је и домаћих

[2248] AJ, 39, Персоналије, ф. 212, Лист личних и службених података др Мирослава Зотовића и Стручни картон др Мирослава Зотовића; *Ravnateljstvo Okružnog ureda primilo je novi budžet*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. новембар 1938, бр. 1.508, 3; *Опроштајна вечера у част хирурга г. др. Зотовића у Новом Саду*, у: *Правда*, Београд, год. XXXV, 25. јануар 1939, бр. 12.287, 13.

[2249] AJ, 39, Персоналије, ф. 212, Лист личних и службених података др Мирослава Зотовића; *Службени војни лист*, Београд, год. 55, 6. септембар 1936, бр. 33, 1.839–1.840; *Исто*, год. 57, 6. септембар 1938, бр. 24, 1.249–1.250; *Одликовања у Дравској и осталим бановинама*, у: *Време*, Београд, год. XIX, 9. септембар 1939, бр. 6.332, 9.

[2250] AJ, 39, Персоналије, ф. 212, Лист личних и службених података др Мирослава Зотовића.

одликовања: Ордена рада II реда 1959. и Ордена заслуга за народ са златном звијездом 1967.[2251]

Био је члан и консултант интернационалне Комисије за научноистраживачки рад Фонда за рехабилитацију онеспособљених особа у Њујорку, члан Међународне комисије за рехабилитацију пацијената са оштећењем кичмене мождине у Копенхагену, члан Издавачког одбора Интернационалне службе Excerpta Medica у Амстердаму, члан Совјетског комитета војних ветерана у Москви и национални секретар Интернационалног удружења за рехабилитацију онеспособљених у Њујорку.[2252]

Објавио је 25 научних и стручних радова у земљи и 12 у иностранству.[2253]

Умро је 17. јануара 1969. Због његових великих заслуга за развој савремене рехабилитације у Југославији и установе на чијем је челу био први директор, добио је Београдски завод 1969. његово име – Завод за рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић", а у Бањалуци Завод за медицинску рехабилитацију промијенио 29. децембра 1970. име у Завод за рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука.[2254]

Др Василије Иванов

Др Василије (Василиј) Јаковлевич Иванов (Василий Яковлевич Иванов), син Јакова, рођен је у Новочеркаску, у Донској области у Русији, 18. марта 1888, гдје је завршио у јуну 1908. класичну гимназију, односно богословију (Донскую духовную семинарию), а студије медицине 5. јуна 1913. на Императорском универзитету у Варшави "са одликом (cum eximia laude)". Био је љекар опште праксе. Говорио је руски, француски и талијански језик.[2255]

[2251] AJ, 39, Персоналије, ф. 212, Лист личних и службених података др Мирослава Зотовића и Стручни картон др Мирослава Зотовића; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 198; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 801; *Zavod za rehabilitaciju "Dr Miroslav Zotović" Banjaluka 1952–1972*, 7; Христо Анђелски, Ратко Никић, *Клиника за рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић". Пут дуг пет деценија 1952–2002*, Београд 2002, 19, 21, 42, 43, 45, 52, 66–69; Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 55.

[2252] Исто.

[2253] Исто.

[2254] *Zavod za rehabilitaciju "Dr Miroslav Zotović" Banjaluka 1952–1972*, 7; Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 81.

[2255] AJ, 39, Персоналије, ф. 54, Лист личних и службених података др Василија Иванова; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 15, Персонални досије др Василија Иванова; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у:

Ожeнио се Софијом, дјев. Липска,[2256] са којом је 7. марта 1918. стекао кћерку Ану.[2257]

Практични стаж обавио је 1914. у Обласној болници у Новочеркаску. Провео је Први свјетски рат у руској царској војсци. Послије рата од 1918. до 1920. био је шеф болнице у Апшеронској, у Кубанској области.[2258]

У Краљевину СХС доселио се 1920. Радио је од 13. маја 1921. до 1927. као сресни, општински и ендемични љекар на сузбијању маларије у Мућу Доњем, од 1. октобра 1927. до 1. марта 1931. као сресни (општински) љекар у Босанском Грахову, од тада до 1. априла 1932. као љекар у Градцу код Макарске, од тада до 16. јануара 1941. као љекар Самосталне здравствене општине у Мућу и од 16. јануара 1941. као бановински љекар Удружене здравствене општине у Босанском Грахову.[2259]

Провео је у Паризу три мјесеца 1925. "ради посећивања клинике", а 1926. по шест мјесеци у Аргентини и Парагвају. Путовао је као туриста 1925. у Италију, Аустрију и Швајцарску.[2260]

Послије почетка Другог свјетског рата и ослобођења Босанског Грахова 1941. био је први управник партизанске болнице у овом мјесту.[2261] У Босанском Грахову остао је до краја 1942, кад су га Талијани интернирали три мјесеца у његовом стану. Одатле одлази у Сплит и од 1. јануара до краја 1943. је радио као приватни љекар, затим од 1944. до ослобођења као љекар Здравствене општине Пољице–Прико, од 18.

Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije, Beograd 1933, 418; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.493; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 125; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 131, 132; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 48.

[2256] Софија је била наставница Гимназије у Омишу 1946.

[2257] АЈ, 39, Персоналије, ф. 54, Лист личних и службених података др Василија Иванова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 131, 132.

[2258] АЈ, 39, Персоналије, ф. 54, Лист личних и службених података др Василија Иванова; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 248.

[2259] Исто; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 15, Персонални досије др Василија Иванова; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 444; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 146; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 418; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 444; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.493; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 26. јануар 1941, бр. 1.763, 4; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 131, 132–133.

[2260] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 133.

[2261] M. Levi, *Nekoliko pojedinosti o učešću zdravstvenih radnika u NO borbi 1941. godine u Bosanskoj Krajini i istočnoj Bosni*, 34. Истовремено са дрварском болницом, формирана је и партизанска болница у Босанском Грахову, која је била смјештена у згради некадашње болнице. Капацитет болнице у Босанском Грахову био је 60–70 рањеника.

октобра 1944. до 23. маја 1945. као сресни љекар у Омишу и од 23. маја 1945. као сресни љекар у амбуланти у Муђу. Хонорарно је радио од 1. јуна 1945. за социјално осигурање.[2262]

Пензионисан је као љекар Поликлинике у Шибенику 1. јануара 1951.[2263]

Др Перо Ивановић

Др Перо Ивановић, син Милана, рођен је у Липовцу код Котор Вароша 14. јуна 1865. Гимназију је учио у Новом Саду и Осијеку, а студије медицине завршио у Бечу 25. новембра 1893. Писао је "брошуре и чланке из хигијене".[2264]

Био је у љекар у Тузли од 1894. до 1900, општински љекар у Мостару од 1900. до 1907. и општински (градски) љекар и управник Општинске болнице у Приједору од 1907. до 11. јула 1919, када је постављен за сресног надљекара у Сарајеву, у којем је током сезоне био и бањски љекар у Илици. Постављен је указом од 22. марта 1927. за сресног љекара у Сарајеву са сједиштем у Илици. Пензионисан је 22. октобра 1930. као здравствени инспектор код начелника Среза сарајевског.[2265]

Био је у Мостару један од покретача и легатора Друштва "Просвјете" и први предсједник Гимнастичког друштва "Обилић". Оставио је у Мостару своју кућу "Просвјети". Одликован је Орденом Св. Саве IV реда.[2266]

Био је 1928. удовац. Имао је кћерку Олгу, рођену 20. октобра 1905.[2267]

Умро је у децембру 1933. у Сарајеву.[2268]

[2262] АЈ, 39, Персоналије, ф. 54, Лист личних и службених података др Василија Иванова; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXVI, studeni 1944, br. 11, 272; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 133.

[2263] ХДА, 890, Персонални списи др Василија Иванова.

[2264] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Пере Ивановића; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 46; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395.

[2265] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Пере Ивановића; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 38, 15. ožujka 1916, br. 3, 93; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 22. јул 1919, бр. 71, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 19; *Исто*, год. III, маја 1927, бр. 3, 110; *Исто*, јула 1927, бр. 4, 148; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 39; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395.

[2266] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Пере Ивановића; *Првада*, Београд, год. XXIX, 9. децембар 1933, бр. 10.452, 13; Данка Дамјановић, *Добротори "Просвјете" – Српског просвјетног и културног друштва Срба у Босни и Херцеговини*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, Бањалука 2019, год. XI, бр. 11, 143.

[2267] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Пере Ивановића.

[2268] *Првада*, Београд, год. XXIX, 9. децембар 1933, бр. 10.452, 13.

Др Радован Ивачић

Др Радован Ивачић, син чиновника Винка, рођен је у Имотском 10. априла 1898. Завршио је основну школу и 5. априла 1918. класичну гимназију у Задру. Уписао је 1918. студије медицине у иностранству. Због сиромаштва напустио је студије и запослио се у државним жељезницама. Кад је планирао наставити у Загребу 1926. студије медицине, оболио је од туберкулозе и послије вишегодишњег лијечења у различитим болницама и санаторијима уписао је Високу школу музичке академије у Загребу, Одјел за композицију, на којем је завршио три године. Прешао је 1931. на Медицински факултет у Загребу и завршио га 30. јуна 1933. Говорио је талијански и њемачки језик.[2269]

Оженио се Маријом, дјев. Рокот, са којом је стекао синове Јосипа 12. априла 1935, Ивицу 28. фебруара 1936. и Божидара 25. децембра 1942.[2270]

Послије стажирања у Загребу 1934, био је до 29. марта 1936. љекар у Дрвару, када је одлуком бана Врбаске бановине постављен за бановинског љекара приправника Удружене здравствене општине Тешањске, а потом до јуна 1940. општински љекар у Краварском код Велике Горице и Удружене здравствене општине Речица код Карловца, када је по потреби службе постављен за среског љекара у Фојници.[2271]

Био је за вријеме Другог свјетског рата до 24. октобра 1944. сресни љекар у Фојници и Жепчу, када је премјештен на Болнички одјел Института за туберкулозу у Загребу. Од краја 1941. помагао је НОП, а у партизанима је био од краја 1942. до 6. новембра 1943, када су га Нијемци заробили и затворили у затвору Гестапоа у Сарајеву пет мјесеци, гдје је због злостављања оболио. Изашао је из рата као стални инвалид 60 одсто.[2272]

Био је до 6. маја 1946. љекар Централног антитуберкулозног диспанзера у Загребу, од 15. маја 1946. до 15. августа 1948. санитетски референт при IV рејону ГНО у Загребу и поново од 1. септембра 1948. љекар Централног антитуберкулозног

[2269] САЗАМФЗ, Национал Радовна Ивачића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 54, Лист личних и службених података др Радована Ивачића; ХДА, 890, кут. 198, Персонални списи др Радована Ивачића; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 20. 8. 2021.

[2270] АЈ, 39, Персоналије, ф. 54, Лист личних и службених података др Радована Ивачића.

[2271] *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. март 1936, бр. 956, 4; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, lipanj 1940, br. 6, 227.

[2272] ХДА, 890, кут. 198, Персонални списи др Радована Ивачића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, listopad 1942, br. 10, 396; *Исто*, god. LXV, siečanj 1943, br. 1, 31; *Исто*, god. LXVI, svibanj 1944, br. 5, 131; *Исто*, prosinac 1944, br. 12, 288.

диспанзера у Загребу, у којем је радио на болничком одјелу, дневном санаторијуму и антитуберкулозним диспанзерима. Постао је 20. августа 1953. у Загребу специјалиста фтизиологије.[2273]

Био је од 1947. члан Збора лијечника Хрватске.[2274]

Умро је 18. јануара 1961. у 63. години и сахрањен на загребачком гробљу Мирогој 19. октобра 1972.[2275]

Др Радмило Ивковић

Др Радмило Ивковић, син адвоката Лазара и Кате, рођен је у Зајечару 27. јула 1884, гдје је завршио гимназију.[2276]

У државну службу ступио је први пут од 6. септембра 1910. до 1. јануара 1912. као љекарски помоћник Среске болнице у Брусу. Учествовао је као медицинар у балканским ратовима од 20. септембра 1912. до 5. августа 1913. За ревносну службу одликован је Сребреном медаљом и Крстом милосрђа.[2277]

У вријеме Првог свјетског рата био је као студент медицине интерниран у Бечу од 29. јула 1914. до краја октобра 1918.[2278]

Послије повратка у земљу вршио је од 17. новембра 1918. до 14. марта 1919. дужност епидемијског љекара за Округ руднички у Окружној болници II реда у Горњем Милановцу, када је разријешен дужности и упућен као стипендиста Министарства народног здравља на довршење медицинских студија, које је окончао на Медицинском факултету у Бечу 14. децембра 1922. Говорио је дански и њемачки језик.[2279]

У државну службу примљен је 26. јануара 1923. и краљевским указом постављен за среског љекара у Зајечару, у којем је остао до 18. октобра 1926. Затим је

[2273] AJ, 39, Персоналије, ф. 54, Лист личних и службених података др Радована Ивачића; ХДА, 890, кут. 198, Персонални списи др Радована Ивачића.

[2274] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, lipanj–srpanj 1947, br. 6–7, 213.

[2275] Као година смрти спомиње се и 1962. <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 20. 8. 2021.

[2276] Имао је брата, санитетског пуковника др Љубинка Ивковића, управника Војне болнице на Цетињу 1930. ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 7, Персонални досије др Радмила Ивковића.

[2277] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 7, Персонални досије др Радмила Ивковића.

[2278] Исто.

[2279] Исто; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 414; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.514.

радио од 18. октобра 1926. до 28. марта 1927. као љекар Унутрашњег одјељења Државне болнице у Сарајеву, поново од 28. марта 1927. до 7. марта 1928. као сресни љекар у Зајечару, од 7. до 28. марта 1928. као љекар Среза неготинског, Област битољска у Неготину на Вардару, од 28. марта до 12. априла 1928. као други љекар Среза рамског, Област пожаревачка у Великом Градишту, поново од 2. јуна до 26. септембра 1928. као сресни љекар у Неготину на Вардару, поново од 26. септембра 1928. до 5. априла 1930. као санитетски референт у Великом Градишту, по трећи пут од 5. априла 1930. до 5. децембра 1935. као сресни љекар у Зајечару и од 5. децембра 1935. до 14. јануара 1937. као сресни љекар у Пожаревцу.[2280]

Оженио се 31. јануара 1935. домаћицом Тодором – Зорком, кћерком земљорадника Димитрија и Георгине Јановић из Зајечара, рођеном 18. октобра 1903. То је био његов први, а њен други брак, након смрти мужа Живојина Павловића.[2281]

Указом краљевских намјесника од 14. јануара 1937. премјештен је по потреби службе за вишег здравственог савјетника Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине у Бањалуци. У њој је био и шеф Здравственог одсјека, члан Мјесне управе Народног санитетског фонда при Краљевској банској управи Врбаске бановине, а замјењивао је у одсуству начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље.[2282]

Активан је био у раду бројних испитних комисија на територији Врбаске бановине: за концептне чиновнике, за манипулативно-административне чиновнике и за манипулативно санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике (за љекарске помоћнике, за дентисте, за бабице, за апотекарске помоћнике, за нудиље, сестре, болничаре/ке, лаборанте, дезинфекторе и остале). Остао је у Бањалуци до јануара 1940.[2283]

[2280] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 7, Персонални досије др Радмила Ивковића; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. V, 28. фебруар 1923, бр. 46, 3; *Исто*, год. XII, 26. април 1930, бр. 94, 1; *Исто*, год. XIII, 17. јануар 1931, бр. 12, 1; *Исто*, год. XVI, 9. јул 1934, бр. 155, 1; *Исто*, год. XVIII, 1. јануар 1936, бр. 1, 2; *Исто*, год. XIX, 13. фебруар 1937, бр. 33, 1; *Дневне вести: Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 4. јул 1934, бр. 10.655, 16; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 127; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 414; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 509; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.514.

[2281] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 7, Персонални досије др Радмила Ивковића.

[2282] АРСБЛ, 9, VI, 14, 38, бр. 24.457/1938; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 7, Персонални досије др Радмила Ивковића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 13. фебруар 1937, бр. 33, 1; *Исто*, год. XXI, 12. јул 1939, бр. 155, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 65.

[2283] *Испитне комисије за концептне, манипулативно административне, манипулативно санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380, 4; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. јануар

Указом краљевских намјесника 5. јануара 1940. премјештен је по потреби службе у Ниш за вишег здравственог савјетника Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Моравске бановине, гдје је ступио на дужност 5. априла 1940.[2284]

За вријеме Другог свјетског рата био је у Нишу до 2. августа 1941. виши здравствени савјетник Банске управе, в. д. управника Болнице у Топоници, поново од 2. августа 1941. до 1. фебруара 1942. виши здравствени савјетник Банске управе у Нишу и од 13. фебруара 1942. до 10. јуна 1943. референт за социјално старање и народно здравље Округа зајечарског. Вршио је поред своје редовне службе и дужност управника Гамзиградске бање од 6. априла 1943.[2285]

Убили су га 10. јуна 1943. на путу између села Гамзиграда и Метовнице, 12 км сјеверозападно од Зајечара, шумски одметници док је одлазио на дужност у Гамзиградску бању. У Зајечару је сахрањен 11. јуна 1943. и постхумно пензионисан 25. јуна 1943.[2286]

Др Исак Израел

Др Исак Ј. Израел (Изак Исраел) рођен је у Сарајеву 8. септембра 1874.[2287] Завршио је у родном граду Прву класичну гиманзију, а студије медицине у Бечу 1903.[2288] Говорио је шпански, њемачки, француски и хебрејски.[2289]

Један је од оснивача бечке "Есперансе". Своје студентске литерарне прилоге слао је на ладино језику сарајевском листу *La Alborada*. На том и српскохрватском језику написао је много мањих приповијетки и цртица из сарајевских махала, које је

1939, бр. 1.534, 3; *Политичке и остале вести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 19. јануар 1940, бр. 1.670, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 18. јануар 1940, бр. 14, 1; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 65.

[2284] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 7, Персонални досије др Радмила Ивковића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 18. јануар 1940, бр. 14, 1.

[2285] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 7, Персонални досије др Радмила Ивковића.

[2286] Исто; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 66.

[2287] Као године рођења наводе се 1875. и 1877. АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 38; J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 154; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[2288] Као година завршетка студија наводи се и 1902. J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 154.

[2289] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395; A. Pinto, *нав. дјело*, 114; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 123, 124.

добро познавао и волио. "Одликовао се богатством запажања и дубином психолошког улажења у унутарњи живот својих ликова". Објављивао је чланке и у *Јеврејском животу* и *Јеврејском гласу*. Наслови његових прича су: "Pitom i Ramses", "Tija Saruča", "El finel de la Hevra", "La Hevra Kediša", "Šel Kubarim", "Sukot" и др. Њих је објављивао под псеудонимом Бен Јосеф (Син Јосефов).[2290]

Оженио се Бертом (1887 – 11. јул 1966), дјев. Рехницер (Rechnitzer), са којом је стекао синове Леополда (Полди) у Фојници (1912 – 10. новембар 1971), Алберта у Дервенти (? – 10. децембар 1944) и Јосипа.[2291]

Стажирао је у Сарајеву у Државној болници, потом радио од 8. новембра 1909. као сресни љекар у Фојници, а затим од 1919. као сресни љекар у Дервенти. Наредбом министра војног и морнарице 28. марта 1921. постављен је за хонорарног љекара Гарнизона у Дервенти. Почетком 1924. пензионисан је са мјеста сресног надљекара.[2292] Био је као љекар "према пацијентима врло њежан, и доносио им радост и срећу, јер им је приказивао живот љепшим и бољим" и болесници су били према њему "отворени и имали повјерења".[2293]

У Сарајеву је живио послије пензионисања. Био је секретар Јеврејске сефардске општине и одборник Јеврејске општине Бањалука 1908.[2294] Као секретар Јеврејске сефардске општине од 1924. до 1941. средио је општинске књиге и архиву и увео модерно пословање.[2295]

Почетком Другог свјетског рата се склонио као пензионер са породицом у околину Фојнице, гдје се ангажовао на сузбијању ендемског сифилиса. На служби у Варешу од новембра 1941. до априла 1942. је "заступао котарског лијечника". Погинуо је 18. априла 1942. "на службеном путовању између Брезе и Вареша

[2290] A. Pinto, *нав. дјело*, 114, 115, 123, 135, 136.

[2291] A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав, дјело*, 124; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[2292] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Исака Израела; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 288; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 123.

[2293] A. Pinto, *нав. дјело*, 115.

[2294] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395; A. Hasanhodžić, R. Rustemović, *нав. дјело*, 123, 124.

[2295] A. Pinto, *нав. дјело*, 115.

приликом напада четничко комунистичких банди на воз".[2296] Сахрањен је на сарајевском гробљу Баре.[2297]

Др Боривоје Илић

Др Боривоје Илић, син учитеља Трифуна, рођен је у Књажевцу 3. маја 1904. Завршио је у родном мјесту гимназију у јуну 1923, а студије медицине у Београду 15. фебруара 1932. Био је љекар опште праксе. Говорио је француски језик, а служио се и руским.[2298]

Оженио се домаћицом Нафом. Нису имали дјеце.[2299]

Стажирао је у Београду у Главној војној болници и то од 15. фебруара до 1. марта 1932. на Одјељењу за кожне и венеричне болести, од 1. марта до 15. маја 1932. на Одјељењу за унутрашње болести и Антитуберкулозном диспанзеру, од 15. маја до 1. јула 1932. на Одјељењу за бактерио-серо-имунологију, од 1. јула до 1. септембра 1932. на Одјељењу за инфективне болести и од 1. септембра до 1. октобра 1932. на Одјељењу за хирургију.[2300]

Обавио је у Београду љекарску приправничку службу од октобра 1932. до октобра 1933. из куративне медицине у Општој државној болници, а из превентивне медицине у Централном хигијенском заводу.[2301]

Радио је од 1. новембра 1933. до 28. фебруара 1935. као љекар Бановинске болнице у Бањалуци, затим од 28. фебруара 1935. до 11. септембра 1936. Бановинске болнице у Дервенти, од 11. септембра 1936. до 20. јула 1937. Здравствене задруге у Српцу, од 20. јула 1937. до маја 1940. Удружене здравствене општине Которско и од маја 1940. до априла 1941. као љекар Удружене здравствене општине и амбуланте у Босанском Петровом Селу. Посједовао је од 16. марта 1937. мјесно право приватне

[2296] ХДА, 1.477, кут. 34, Берта Израел – Лијечничка комора у Загребу, Фојница, 25. априла 1942; A. Pinto, *нав. дјело*, 115.

[2297] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[2298] АЈ, 39, Персоналије, ф. 52, Лист личних и службених података др Боривоја Илића; ДАС, Г–203, ф. 6, бр. 590; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 23, Персонални досије др Боривоја Илића; ИАБ, 492, кут. 22, бр. 906, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Боривоја Илића; ИАБ, 492, кут. 39, бр. 2.068, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Боривоја Илића; S. Veljković, *нав. дјело*, 814.

[2299] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 66.

[2300] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 23, Персонални досије др Боривоја Илића; АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Боривоја Илића.

[2301] Исто.

љекарске праксе за Србац, од 15. октобра 1937. за Которско и од 5. јула 1940. за Босанско Петрово Село.[2302]

Други свјетски рат провео је у Србији у избјеглиштву, као саобраћајни и приватни љекар у Књажевцу до августа 1944. и саобраћајни љекар у Саобраћајној болници на Дедињу до ослобођења. Био је од 14. октобра 1944. до 27. новембра 1945. мобилисан у Југословенску армију.[2303]

Послије демобилизације је радио од 1. јануара до 1. јуна 1946. као саобраћајни љекар у Књажевцу и од 1. јуна 1946. као саобраћајни љекар у Болесничком фонду државног саобраћајног особља у Новом Саду. Обављао је цијело вријеме службовања и приватну праксу.[2304]

Становао је у Новом Саду у новембру 1946. на Булевару Црвене армије бр. 11.[2305]

Умро је у Београду 7. октобра 1948, а сахрањен на Новом гробљу 8. октобра.[2306]

[2302] АЈ, 39, Персоналије, ф. 52, Лист личних и службених података др Боривоја Илића; ИАБ, 492, кут. 39, бр. 2.068, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Боривоја Илића; АРСБЛ, 9, VI, 16, 218, бр. 173/1938; ХДА, 1.477, кут. 31, Лекарска комора Врбаске бановине – Лијечничкој комори у Загребу, Бањалука, 7. фебруара 1940, бр. 20/1940; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. новембар 1933, бр. 248, 4; *Исто*, год. VII, 5. март 1935, бр. 647, 4; *Исто*, год. VIII, 21. август 1936, бр. 1.069, 3; *Исто*, год. IX, 6. август 1937, бр. 1.313, 3; *Исто*, год. X, 7. октобар 1938, бр. 1.494, 4; I. Petričević, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, 162; E. Tihić, O. Hamzić, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, 96; O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 70; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 297; M. Mujčinagić, *Ljekari Gračanice – od prve ambulante do Opšte bolnice*, 105; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 65.

[2303] АЈ, 39, Персоналије, ф. 52, Лист личних и службених података др Боривоја Илића; ДАС, Г–203, ф. 6, бр. 590; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 23, Персонални досије др Боривоја Илића; ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 10, "Списак лекара на територији Округа зајечарског који се налазе на војној дужности као мобилисани"; ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXXI, бр. 103, Сресски народни одбор Књажевац – Окружни народни одбор Зајечар, бр. 8.155 од 10. јануара 1946; P. Paunović, *Lekari na području Timočke krajine posle II svetskog rata*, 43.

[2304] АЈ, 39, Персоналије, ф. 52, Лист личних и службених података др Боривоја Илића; ДАС, Г–203, ф. 6, бр. 590.

[2305] Исто.

[2306] Подаци добијени 1. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

Др Теодор Илић

Др Теодор Илић, син Пере, рођен је у селу Баткуши код Босанског Шамца 28. фебруара 1894. Завршио је гимназију у Тузли 1914.[2307]

Као вођу средњошколске омладине и предсједника ђачког друштва у Тузли ухапсиле су га аустроугарске власти 3. јула 1914.[2308] Он је глорификовао у рукопису, који је написао непосредно послије Сарајевског атентата, а који су аустроугарске власти заплијениле, дјела Жерајића, Јукића, Дојчића, Планиншчака, Принципа и Чабриновића. Он, између осталог, каже: "Зар не осјећате, синови Југославије, да у крви лежи наш живот и да је атентат Бог богова нације, јер он доказује да живи Млада Босна, да живи елеменат који је готов да гине. У крви је живот расе, у крви је Бог нације, смрт је претходила Васкрсу, атентат је Васкрс нације. – Жерајић као први није успио формално, али је успио фактично, јер данас иза четири године ћутања проломи се на сарајевском кеју праском бомбе и пуцањем из револвера. Први успјех да истргне један коријен и то случајно главни коријен инфамне аустријске владалачке куће... Први успјео атентат и он први тако сјајно успјео!... О Ви свијетли, велики синови – пророци Југославије".

Током суђења 1915, заједно са Стеваном Хакманом, уређивао је у бихаћком затвору "Кула" *Алманах*, који је преписан у неколико примјерака. Оптужен је на процесу против тузланских ђака у Бихаћу 1915, да је као члан револуционарне организације "Народна одбрана" основао тајно револуционарно ђачко друштво у Тузли, које је радило на одвајању Босне и Херцеговине од Аустроугарске и њеном припајању Краљевини Србији. Осуђен је због злочина велеиздаје на смрт вјешањем, а у прољеће 1916. казна му је преиначена на 20 година тешке тамнице. Робијао је у затвору у Зеници.[2309] Ослобођен је 2. новембра 1918.[2310]

Послије Првог свјетског рата студирао је медицину у Прагу, у којем је постао члан Југословенског академског клуба "Скерлић". Министарство одбране у Прагу је 4. маја 1919. предало одијело Гаврила Принципа из депоа тамнице у Терезину Теодору

[2307] AJ, 39, Персоналије, ф. 53, Лист личних и службених података др Теодора Илића; ИАБ, 492, кут. 30, бр. 1.523, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Теодора Илића.

[2308] AJ, 39, Персоналије, ф. 53, Лист личних и службених података др Теодора Илића; Ing. Milan Janković, *Sjećanje na Boru Ilića*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, knj. 2, Institut za istoriju u Banjaluci, Banjaluka april 1985, 311.

[2309] N. Trišić, *Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka*, 259, 340; В. Адамовић, *нав. дјело*, 105, 118, 122.

[2310] AJ, 39, Персоналије, ф. 53, Лист личних и службених података др Теодора Илића.

Илићу, Ђури Остојићу и Бранку Чубриловићу, као члановима Југословенског академског клуба "Скерлић", који су га донијели у отаџбину.[2311]

Завршио је у Прагу студије медицине 9. фебруара 1924. и био љекар опште праксе. Говорио је чешки, њемачки и француски језик. Оженио се љекарком др Драгом, дјев. Константиновић.[2312]

Стажирао је као привремени секундарни љекар од 13. марта 1924. до 13. марта 1925. у Општој државној болници у Београду. Потом је радио до 24. августа 1929. као сресни љекар у Прњавору (Мачва), Љубовији, од 24. август 1929. до 22. априла 1935. у Богатићу, од 22. априла до 17. септембра 1935. у Босанском Грахову, од 17. септембра до 5. децембра 1935. у Вишеграду, од 5. децембра 1935. до 31. јануар 1936. у Новом Бечеју, поново од 31. јануара 1936. до 13. новембра 1939. у Вишеграду, од 13. новембра до 1. децембра 1939. као здравствени савјетник Обласног одбора Друштва Црвеног крста у Сарајеву, од 1. децембра 1939. као здравствени савјетник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Управе града Београда и од 1940. као здравствени савјетник Централног хигијенског завода у Београду. Бавио се као сресни љекар и приватном праксом.[2313]

У Вишеграду је као сресни љекар испитивао једну занимљиву социјално-медицинску појаву у нашем друштву, за потребе студије под називом *Шта све једу Југословени за опкладу?*.[2314] Објавио је у београдском *Медицинском гласнику* 1940. рад *Епидемија трихинозе у Вишеграду*.[2315]

[2311] N. Trišić, *нав. дјело*, 515.

[2312] AJ, 39, Персоналије, ф. 53, Лист личних и службених података др Теодора Илића; ИАБ, 492, кут. 30, бр. 1.523, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Теодора Илића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396, 397; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

[2313] AJ, 39, Персоналије, ф. 53, Лист личних и службених података др Теодора Илића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 18, Персонални досије др Тодора Илића; ИАБ, 492, кут. 30, бр. 1.523, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Теодора Илића; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 14. април 1924, бр. 85, 1; *Исто*, год. XI, 13. септембар 1929, бр. 214, 1; *Исто*, год. XII, 1. фебруар 1930, бр. 24, 1; *Исто*, год. XVII, 16. мај 1935, бр. 113, 1; *Исто*, 5. октобар 1935, бр. 231, 1; *Исто*, год. XVIII, 1. јануар 1936, бр. 1, 2; *Исто*, 18. фебруар 1936, бр. 38, 1; *Исто*, год. XX, 19. јул 1938, бр. 160, 1; *Исто*, год. XXI, 29. новембар 1939, бр. 274, 1; *Исто*, 30. децембар 1939, бр. 300, 1; *Унапређење у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. X, 4. јануар 1930, бр. 2.885, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 123; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

[2314] *Рекордери – ждерање као медицински проблем*, у: *Време*, Београд, год. XIX, 28. септембар 1939, бр. 6.351, 12.

[2315] AJ, 39, Персоналије, ф. 53, Лист личних и службених података др Теодора Илића.

Провео је Други свјетски рат у Београду као љекар Централног хигијенског завода.[2316]

Био је послије ослобођења начелник Санитетског одјељења Народног одбора града Беогарда до фебруара 1946. и помоћник министра народног здравља НР Босне и Херцеговине од 15. фебруара 1946.[2317]

Објавио је брошуре *Незнање се свети. Поуке из науке о здрављу* (Сарајево 1947) и *Први корак у живот. Поуке о њези дојенчета* (Сарајево 1960).

Умро је 1974.

Др Јосип Јагодић

Др Јосип (Јозо) Јагодић, син државног чиновника Ивана и Терезије, дјев. Бисер, рођен је у Осијеку 17. фебруара 1897. Завршио је основну школу и гимназију у Винковцима 1915, студирао медицину у Инсбруку и Прагу, гдје је завршио 1923. Говорио је њемачки и чешки језик, а служио се пољским, руским, мађарским и талијанским.[2318]

Оженио се Надом, кћерком чиновника Владимира и Марије Ритезер (Ритесер, Ritteser) из Осијека, са којом је стекао 6. јуна 1930.[2319] кћерку Наду и 12. октобра 1931.[2320] сина Томислава.[2321]

Служио је војску у Болничарској чети у Осијеку од 3. марта 1923. до 3. јануара 1924. Указом од 17. децембра 1930. произведен је у резервног санитетског потпоручника.[2322]

Био је у Прагу на стручном усавршавању по шест недјеља из рендгенологије и хирургије и три мјесеца на родилишту. Потом је радио од 18. маја 1925. до 13. јануара

[2316] Исто.

[2317] Исто.

[2318] ХДА, 890, Персонални списи др Јозе Јагодића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 57, Лист личних и службених података др Јосипа Јагодића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Јосипа Јагодића; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.497; *Zavičajnici grada Osijeka 1901.–1946.*, 340.

[2319] Као година рођења наводи се и 1931.

[2320] Као година рођења наводи се и 1932.

[2321] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Јосипа Јагодића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 57, Лист личних и службених података др Јосипа Јагодића.

[2322] ХДА, 890, Персонални списи др Јозе Јагодића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 57, Лист личних и службених података др Јосипа Јагодића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Јосипа Јагодића; *Службени војни лист*, Београд, год. 43, 1. фебруар 1924, бр. 5, 239–240.

1938. код угледног хирурга проф. др Ватрослава Флоршица (Florschütz) на Хируршком одјељењу Опште јавне Закладне болнице Х. К. М. под земаљском (банском) управом у Осијеку. Потом је поднио оставку. У међувремну је, као секундарни љекар Закладне болнице у Осијеку, специјализовао 1927. хирургију, а 20. октобра 1928. положио је државни стручни испит у Хигијенском заводу у Загребу. Био је 1929. у осијечкој болници активни учесник прве директне трансфузије крви као давалац крви, а 1932. је убодну рану срца сашио. Исте године стекао је почасно звање примаријуса. Прешао је 1935. на Гинеколошко одјељење ове болнице.[2323] Објавио је рад *Лијечење септичних обољења у породништву* у загребачком *Лијечничком вјеснику* 1938.[2324]

Почетком фебруара 1938. изабран је на сједници Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци за љекара хирурга уредске болнице у Дрвару.[2325] Постоји могућност да није ступио на дужност у Дрвару.

Радио је и као хирург и шеф Хируршког одјела Бановинске болнице у Бјеловару и обављао приватну праксу. Краљевским указом од 11. октобра 1940. постављен је за члана Ниже инвалидске комисије Команде војног округа у Бјеловару. Одликован је 28. јуна 1940. за ревносну службу Златном медаљом.[2326]

У Бјеловару је за вијеме Другог свјетског рата био примарни љекар Државне болнице, гдје је спасио велики број Јевреја и рањених партизана и помагао у санитетском материјалу НОП.[2327]

Послије рата био је од 7. маја до септембра 1945. у Југословенској армији, а до 1957. директор и шеф Хируршког и гинеколошког одјела са родилиштем Окружне болнице у Бјеловару, Тада је напустио Бјеловар и до пензионисања 1963. радио у Госпићу, Пљевљима и Дому здравља у Осијеку.[2328]

[2323] ХДА, 890, Персонални списи др Јозе Јагодића; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 256; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 274, 414; *Povijest kirurgije u Bjelovaru*, у: *Stručni sastanci Hrvatskog kirurškog društva Hrvatskog liječničkog zbora 2002.–2009.*, knj. 1, Zagreb travanj 2010, 76.

[2324] Joza Jagodić, *Liječenje septičnih oboljenja u porodništvu*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LX, listopad 1938, br. 10, 622.

[2325] *Sednica Ravnateljstva OUZOR-a*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. фебруар 1938, бр. 1.390, 2.

[2326] ХДА, 890, Персонални списи др Јозе Јагодића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Јосипа Јагодића; *Службени војни лист*, Београд, год. 59, 28. јун 1940, бр. 24, 1.603–1.604.

[2327] ХДА, 890, Персонални списи др Јозе Јагодића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, studeni 1942, br. 11, 422; *Povijest kirurgije u Bjelovaru*, 77.

[2328] АЈ, 39, Персоналије, ф. 57, Лист личних и службених података др Јосипа Јагодића; *Povijest kirurgije u Bjelovaru*, 77.

Био је од 1947. члан Збора лијечника Хрватске.[2329] Поред тога што је био изврстан хирург и пожртвован љекар, он је свирао клавир, много читао, занимао се за стране језике, за шах, риболов, музику, а посебно је волио цвијеће.[2330]

Умро је 25. јануара 1973. у Осијеку.[2331] На приједлог Божидара Еренфрајнда, којег је у Бјеловару спасио 1942, одликован је постхумно 24. октобра 2002. медаљом Праведник међу народима за спасавање бјеловарских Јевреја. О њему је 2014. снимљен и документарни филм "Неке ствари не треба сакрити".

Др Жика Јакшић

Др Жика Јакшић, син Обрада, рођен је у Крчедину код Старе Пазове 5. априла 1881.[2332] Завршио је класичну гимназију у Осијеку[2333] 1903, а студије медицине у Бечу 18. новембра 1911. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик.[2334]

Оженио се домаћицом Вером, кћерком Мирка и Вилме Дренчин (Деренчин) из Загреба, са којом је стекао 20. јануара 1919. сина Рељу.[2335]

Аустроугарску војску служио је од 1. маја 1901. у 70. пјешадијском пуку на Петроварадину и положио 1. маја 1902. испит за резервног санитетског официра. Учествовао је у балканским ратовима као добровољац у српској војсци и био у Београду љекар 6. резервне болнице. За заслуге у овим ратовима одликован је Орденом Св. Саве IV реда 1913. Мобилисан је у Првом свјетском рату у аустроугарску војску од јуна 1914. до 1. маја 1915. као батаљонски и пуковски љекар 7. дивизије у чину потпоручника, а од тада до краја рата у чину поручника, као љекар Сталне војне болнице у Загребу. Указом од 24. октобра 1925. примљен је у Војску Краљевине СХС у чину резервног санитетског поручника.[2336]

[2329] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, kolovoz–rujan 1947, br. 8–9, 276.

[2330] *Povijest kirurgije u Bjelovaru*, 76.

[2331] Исто, 77.

[2332] Као датум рођења наводи се и 6. април 1881.

[2333] Као мјесто завршетка гимназије наводе се и Сремски Карловци. Р. Јеремић, *нав. дјело*, 52.

[2334] АЈ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Жике Јакшића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Жике Јакшића; ИАС, ГПС (47), Именик лекара, стр. 106; Р. Јеремић, *нав. дјело*, 52.

[2335] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Жике Јакшића; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 68.

[2336] АЈ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Жике Јакшића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Жике Јакшића; *Службени војни лист*, Београд, год. 44, 14. новембар 1925, бр. 51, 1.841–1.842; Р. Јеремић, *нав. дјело*, 52.

Послије ослобођења и уједињења радио је од 17. октобра 1919. до 2. априла 1920. као општински љекар у Чуругу, од 2. априла 1920. до јануара 1924. као сремски љекар у Зрењанину, од тада до 1. септембра 1926. као љекар Хигијенског (Епидемиолошког) завода у Загребу, од 1. септембра 1926. до 1. јуна 1928. као шеф Сталне бактериолошке станице у Бањалуци и од 1. јуна 1928. до 10. априла 1941. као шеф Бактериолошке станице и управник Дома народног здравља у Суботици.[2337]

Као љекар Епидемиолошког завода у Загребу био је 1924. стипендиста Рокфелерове фондације.[2338]

Други свјетски рат провео је у Земуну као пензионер.[2339]

Послије рата је живио на Југословенском тргу бр. 3 у Земуну. Није обављао љекарску праксу.[2340]

Извјесни Ж. Јакшић спомиње се од 7. до 10. јуна 1967. као учесник усклађене дискусије на тему "Адипозитет и шећерна болест" у Суботици.[2341]

Др Драго Јандрић

Др Драго (Драгутин) Јандрић, син Мате и Анке, дјев. Томић, рођен је у Бијељини 8. октобра 1894. Завршио је гимназију у Сарајеву 27. јуна 1914, а студије

[2337] АЈ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Жике Јакшића; *Дневне вести: Указ министарства нар. здравља*, у: *Правда*, Београд, год. XXII, 12. децембар 1926, бр. 340, 9; *На Келебији, мртвој стражи словенског југа, са Суботичким српским певачким друштвом "Граничар"*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 15. јул 1933, бр. 10.305, 5; *Да ли је бања Палић, код Суботице, лековита?*, у: *Време*, Београд, год. IX, 5. децембар 1929, бр. 2.855, 8; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 173; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 340.

[2338] *Međunarodni sanitarni poslovi*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 308.

[2339] Р. Јеремић, *нав. дјело*, 52.

[2340] АЈ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Жике Јакшића.

[2341] Emil Libman, *Građa za medicinsku bibliografiju Subotice (1828–2005)*, Subotica 2008, 41.

медицине у Минхену 24. фебруара 1924. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик, а служио се чешким и француским.[2342]

Оженио се 17. јануара 1925 домаћицом Милом, дјев. Мискић, рођеном 25. маја 1895. у Хрватској Костајници. Нису имали потомака.[2343]

Обавио је љекарски стаж од 5. маја 1924. до 5. маја 1925. у Болници милосрдних сестара у Загребу. Постављен је 15. јула 1925. за контрактуалног војног љекара Которске сталне војне болнице, али због болести супруге није ступио на дужност. Био је од 24. септембра 1925. у Сарајеву контрактуални (уговорни) војни љекар Унутрашњег одјељења Сталне војне болнице II армијске области.[2344]

Од 1925. био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[2345]

Радио је за вријеме Краљевине Југославије као општински љекар у Грохоти на Шолти, сремски љекар у Прњавору (Босанском Кобашу) до 20. септембра 1930. и Бихаћу од тада до 24. јуна 1941. Завршио је двонедјељни курс од 1. до 15. септембра 1930. за сремске љекаре из имунологије и епидемиологије у Хигијенском заводу у Загребу. Обављао је хонорарно послове саобраћајног љекара и љекара бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Бихаћу. Бавио се приватном љекарском праксом до 1935. године.[2346]

[2342] АРСБЛ, 9, VI, aj 23, 66; AJ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Драге Јандрића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Драгутина Јандрића; ХДА, 890, Персонални списи др Драге Јандрића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.479.

[2343] AJ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Драге Јандрића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Драгутина Јандрића; ХДА, 890, Персонални списи др Драге Јандрића.

[2344] AJ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Драге Јандрића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Драгутина Јандрића.

[2345] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske, Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1924. (Po stanju od 31. prosinca 1924)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1925, br. 1, VII.

[2346] AJ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Драге Јандрића; АРСБЛ, 9, VI, 16, 2, бр. 3.382/1930; Исто, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; Исто, VI, 16, 41, бр. 8.358/1932; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. септембра 1925, бр. 3, 38; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 156; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 27, 41; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161 A, 19; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. октобар 1930, бр. 228, 1; *Исто*, год. XIII, 9. март 1931, бр. 53, 1; *Исто*, год. XVI, 2. фебруар 1934, бр. 26, 1; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 3; *Исто*, год. XIX, 17. април 1937, бр. 87, 1; *Исто*, год. XXII, 3. јун 1940, бр. 125, 1; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 92; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 446; *Постављења*, у: *Време*, Београд, год. X, 22. септембар 1930, бр. 3.137, 5; *Дневне вести: Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 17. јануар 1934, бр. 10.491, 13; *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 6. фебруар 1934, бр. 325, 4.

Као сресни љекар био је 1935. ангажован на подручју Бихаћа на одржавању сеоских амбуланти у Рипчу, Липи и Личком Петровом Селу. У сеоске амбуланте Рипчу и Липи излазио је два пута мјесечно, а у Личко Петрово Село четири пута.[2347]

Посебно је био активан у раду Црвеног крста у Бихаћу и као члан Управног одбора Врбаског бановинског одбора Црвеног крста Краљевине Југославије. Крајем 1935. одликован је за добровољни рад на ширењу идеја Црвеног крста и других заслуга Златном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије.[2348]

На Деветој редовној годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине изабран је 27. марта 1938. у њено Дисциплинско вијеће.[2349]

У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног пјешадијског капетана II класе.[2350]

Радио је за вријеме Другог свјетског рата у Бихаћу као сресни љекар до одвођења у логор 24. јуна 1941. Послије бјекства из логора 28. јуна 1941. радио је у Далматинској Загори у Кленовику и Муђу.[2351] Крајем новембра 1941. прелази у Сплит, у којем остаје до 11. септембра 1943. године и није био запослен. Из Сплита је отишао добровољно у НОВ Југославије и обављао послове љекара санитета, управника болница, санитетског референта и команданта болничког центра. Дочекао је крај рата у чину мајора.[2352]

Послије ослобођења био је у Сарајеву шеф Одсјека за болнице у Министарству народног здравља НР Босне и Херцеговине и шеф Одсјека за здравствену службу Земаљског завода за социјално осигурање. Водио је мање студије и држао предавања

[2347] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, VI, бр. 35/1935.

[2348] Д., *Рад Месног одбора Црвеног крста у Бихаћу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 18. август 1933, бр. 183, 3; *Редовна годишња скупштина Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 20. март 1934, бр. 361, 2; *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 3. јануар 1936, бр. 894, 3; *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, март–април 1937, св. 3–4, 116.

[2349] ХДА, 1.477, кут. 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 25, 66.

[2350] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Драгутина Јандрића; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 17. децембар 1922, бр. 53, 2.287–2.288.

[2351] Рјешењем Министарства здравства НДХ од 29. јула 1941. разријешен је дужности сресног љекара у Бихаћу са 23. јуном 1941. и премјештен за сресног љекара у Прибој, али није ступио на дужност због прекида комуникацијских веза. Одлуком министра здравства НДХ од 21. септембра 1941. премјештен је и преименован у општинског љекара Удружене здравствене општине у Муђу, гдје је радио од 17. октобра 1941. до 31. маја 1942, "када је својевољно напустио дужност". Отпуштен је из државне службе 16. марта 1943. ХДА, 890, Персонални списи др Драге Јандрића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, listopad 1941, br. 10, 497; *Исто*, god. LXV, lipanj 1943, br. 6, 177.

[2352] АЈ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Драге Јандрића; V. Kecmanović, *Zabilješke iz ratnih dana*, 64; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 57, 60.

из области социјалне медицине и организације здравствене службе. Одликован је Орденом за храброст 30. јануара 1946.[2353]

У Сарајеву је становао у новембру 1946. на Тргу слободе бр. 1.[2354]

Др Никола Јанковић

Др Никола Јанковић, син Василија, рођен је у Лединцима код Сремских Карловаца 21. маја 1905.[2355] Завршио је гимназију у Сремским Карловцима 11. јуна 1923, а студије медицине у Београду 2. јула 1932. Био је од 1941. специјалиста хирургије. Говорио је њемачки језик, а служио се и енглеским.[2356]

Оженио је љекарку др Савету, дјев. Гаталовић.[2357]

Стажирао је у Београду од 14. јула 1932. до 14. јануара 1933. у Централном хигијенском заводу и од 18. јануара до 18. јула 1933. у Општој државној болници у Београду. У њој је био од 11. јануара до 6. јуна 1934. љекар волонтер Одсјека за грудну хирургију при Одјељењу за грудне болести, а од 6. јуна 1934. до 30. јануара 1939. чиновнички приправник истог одјељења, када је унапријеђен у секундарног љекара ове болнице у VIII положајној групи. У међувремену је 17. августа 1938. преведен са Грудног хируршког одјељења на I хируршко одјељење ове болнице, гдје се налазио до јула 1941. Провео је у циљу допуне специјализације из хирургије на II хируршком одјељењу од 22. јануара до 2. априла 1938. и на Ортопедском одјељењу од 1. априла до 1. јула 1940. Положио је 15. јула 1941. прописани испит за специјалност из хирургије и стекао услове за назив специјалисте из хирургије.[2358]

Рјешењем Министарства социјалне политике и народног здравља премјештен је 12. августа 1939. по потреби службе за секундарног љекара Државне болнице у

[2353] АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 633; АЈ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Драге Јандрића.

[2354] АЈ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Драге Јандрића.

[2355] Као датум рођења наводи се и 8. мај 1905. Ради се о разлици између старог и новог календара. ИАБ, 492, кут. 21, бр. 898, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Николу Јанковића.

[2356] АЈ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Николе Јанковића; ИАБ, 492, кут. 21, бр. 898, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Николу Јанковића.

[2357] АЈ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Николе Јанковића.

[2358] ИАБ, 492, кут. 21, бр. 898, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Николу Јанковића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 6, Персонални досије др Николе Јанковића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 22. март 1939, бр. 65, 1.

Бањалуци, а рјешењем истог министарства премјештен је по потреби службе 30. септембра 1939. у Београд у Општу државну болницу.[2359]

Др Никола Јанковић није ступио на дужност у Бањалуци, јер је управа Државне болнице обавијестила 27. септембра 1939. Министарство социјалне политике и народног здравља у Београду да се он "до данас није јавио овамо на дужност..." Како Бањалучка болница није имала довољан број љекара, а два малађа љекара су се налазила на дужем одсуству, управа је молила Министарство да се љекар др Јанковић што прије упути овамо на дужност. На то је Министарство социјалне политике и народног здравља обавијестило 3. октобра 1939. Државну болницу у Бањалуци да је др Јанковић премјештен, по потреби службе, Рјешењем од 30. септембра 1939. у Општу државну болницу у Београду.[2360]

Поред редовне службе у овој болници у Београду, он је од 1. новембра 1940. обављао приватну праксу у Земуну.[2361]

На почетку Другог свјетског рата мобилисан је у Војску Краљевине Југославије као в. д. шефа Хируршког одјељења I резервне армијске болнице од 6. до 12. априла 1941, а потом као хирург при Главном штабу. Послије демобилизације је био од маја 1941. до 7. новембра 1942. хирург Државне болнице у Београду. Истовремено је био од 1. јула до 1. новембра 1942. љекар Болесничке благајне Београдске трговачке омладине. Био је у заробљеништву у њемачким логорима од 7. новембра 1942. до 2. децембра 1944, када је побјегао и пријавио се југословенском посланству у Паризу, у којем је 4. фебруара 1945. мобилисан. Једно вријеме био је љекар код југословенских ратних заробљеника у Марсељу.[2362]

Послије повратка у Југославију 19. априла 1945. радио је као хирург у Инвалидском дому у Белој Цркви и 212. болници I армије. Потом је био од 14. јула 1945. до 6. јануара 1946. хирург Државне болнице у Београду, а од тада шеф Хируршког одјељења Окружне болнице у Сремској Митровици. Истовремено је од 17. јула 1945. до 1. јануара 1946. радио за Окружни уред за осигурање радника у Београду и од 16. августа 1946. у експозитури Социјалног осигурања радника у

[2359] АУКЦРСБЛ, Персонални списи др Николе Јанковића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 29. август 1939, бр. 195, 1; *Исто*, 11. октобар 1939, бр. 232, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 69.

[2360] АУКЦРСБЛ, Персонални списи др Николе Јанковића.

[2361] АЈ, 39, Персоналије, ф. 58, Лист личних и службених података др Николе Јанковића.

[2362] Исто.

Сремској Митровици. Бавио се од 16. марта 1946. приватном праксом у Сремској Митровици.[2363]

Др Александар Јановски

Др Александар Димитријевич Јановски (Јановскиј, Яновский), син свешетника Димитрија и Екатарине, рођен је у Русији у Новоржеву, Псковска област, 1. марта 1889. Завршио је богословију (духовну семинарију) и Медицински факултет на Императорском Универзитету у Јурјеву у октобру 1914.[2364]

Послије студија мобилисан је у Првом свјетском рату у руску војску. Био је од 1. новембра 1914. до 26. октобра 1917. на војној дужности као колежски асесор (санитетски капетан I класе), а у грађанском рату од 1. новембра 1918. до 31. октобра 1920. главни љекар Кубанске болнице. Евакуисан је 14. марта 1920. са Крима и стигао 12. септембра те године на острво Лимнос. Послао је у мају 1921. отправнику послова Посланства Краљевине СХС у Константинопољу молбу за пријем у службу.[2365]

За вријеме рата је одликован више пута: Орденом Св. Станислава III степена са мачевима, Орденом Св. Станислава II степена са мачевима, Орденом Св. Ане III степена са мачевима, Орденом Св. Ане II степена са мачевима и Орденом Св. Владимира IV степена са мачевима.[2366]

У Београду се оженио у априлу 1922. Галином Николајевич, кћерком проф. Николаја Марковског и Марије, рођеном у Галицији, у Симбирску, у марту 1902, са којом је стекао 10. априла 1923. сина Николу (Николаја).[2367]

Указом од 30. априла 1924. примљен је у држављанство Краљевине СХС, а заклетву је положио новој отаџбини 31. маја исте године. Имао је опште право приватне љекарске праксе од 10. јуна 1927, а државни стручни испит положио је 30. маја 1929.[2368]

[2363] Исто.

[2364] У допису Министарству народног здравља од 27. септембра 1924. тврдио је да има завршене три више школе: Јурјевски Императорски Универзитет по медицинском факултету (1914), Јурјевски ветеринарски институт (1910) и Петроградски Императорски археолошки институт (1915). ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 16, Персонални досије др Александра Јановског; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.500.

[2365] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 16, Персонални досије др Александра Јановског.

[2366] Исто.

[2367] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 284.

[2368] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 16, Персонални досије др Александра Јановског.

У Краљевини СХС љекарску службу је почео као привремни хонорарни љекар Среза рожајског од 30. септембра 1921. до 5. фебруара 1923, затим као хонорарни љекар Среза црмничког од 5. фебруара 1923. до 13. октобра 1924, када је први пут ступио у државну службу као љекар Среза вирског, Област зетска. Послије тога радио је од 5. августа до 26. новембра 1925. као љекар Среза нишавског, од 26. новембра 1925. до 16. фебруара 1926. Среске испоставе у Вирпазару, од 16. фебруара до 15. априла 1926. бање Русанде у Банату и од 15. априла 1926. до краја децембра 1926. Среза Јаша Томић, када је отишао у Праг на тромјесечно одсуство ради специјализације из балнеологије у тамошњем Заводу за балнеологију и физикалну терапију.[2369]

По повратку у земљу радио је од 3. јуна 1927. до 28. марта 1928. као љекар Среза орашког у Лозовику, од 28. марта 1928. до 17. августа 1928. Среза штавичког у Тутину, од 17. августа 1928. до 17. јуна 1929. Среза нишавског у Рсовцима (Височка Ржана) и од 17. јуна 1929. до 2. новембра 1929. Среза мачванског у Бадовинцима, када је отпуштен "из државне службе, без права на отпусницу".[2370]

Рјешењем Министарства социјалне политике и народног здравља од 12. марта 1930. постављен је за љекара дневничара на сузбијању сифилиса у Хигијенском заводу у Бањалуци. Ступио је на дужност 24. марта 1930, а радио од 29. марта 1930. као љекар и шеф Венеролошке амбуланте у Врнограчу код Цазина и хонорарни љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Великој Кладуши. Према увјерењу среског начелника у Цазину од 14. маја 1931. био је: "исправног владања, како у служби тако и ван службе и да је за цело време са великим успехом вршио тешку дужност на сузбијању сифилиса у овом много зараженом крају". Истицао се поред љекарског рада и на националном друштвеном и културном пољу и био у Врнограчу предсједник Југословенске читаонице.[2371]

Послије тога радио је од 19. фебруара 1932. до 28. маја 1935. као чиновнички приправник, здравствени пристав и виши здравствени пристав Среза галичког у Ростуши, у Вардарској бановини бановина,[2372] од 28. маја до 20. јула 1935. као виши здравствени пристав код начелника Среза ковачичког у Дунавској бановини, од 20. јула 1935. до 8. априла 1937. Среза качаничког у Вардарској бановини, од 8. априла

[2369] Исто.
[2370] Исто.
[2371] Исто; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134.
[2372] Био је в. д. шефа Здравствене станице у Ростуши од 28. маја 1932.

1937. до 30. августа 1938. Среза колашинског са сједиштем у манастиру Морача и од 30. августа 1938. Среза Рудо.[2373]

Због несавјесног и немарног вршења службе и притужби грађана против њега је вођен средином 1937. дисциплински поступак. Оболио је у јесен 1938. психички и лијечио се крајем 1938. и на прољеће 1939. у Београду и Загребу.[2374]

Др Александар Јановски је био санитетски референт Среза вишеградског са сједиштем у Рудом до 22. маја 1941. Након успоставе НДХ одбио је да положи заклетву и побјегао у Србију. У јулу 1941. је био у Београду. Рјешењем комесара Министарства социјалне политике и народног здравља постављен је привремено за другог среског санитетског референта Среза рађевског са сједиштем у Малом Зворнику.[2375]

Приликом указивања љекарске помоћи рањеним четницима ранили су га 13. септембра 1941. усташе са босанске стране на путу око моста поред Дрине у Малом Зворнику. Однесен је у бесвјесном стању у Бању Ковиљачу, гдје му је указана прва љекарска помоћ. Лијечење је наставио од 17. септембра 1941. до 24. октобра 1941. у болници у Лозници и од 25. октобра 1941. у Београду. Имао је од ватреног оружја три ране на врату и по једну на бутини лијеве ноге, на плећки и огреботину на лијевој сљепоочници, које су биле нанесене са шест пушчаних метка. Његове "повреде су биле тешке природе и као последица остале су појаве од стране сензибилног нервног система у виду парестезије".[2376]

За вријеме службовања у Малом Зворнику власти су га окарактерисле као "врло доброг лекара који је вазда излазио на сусрет сиротињи овог краја указујући у свако доба лекарску помоћ", али и као "познатог великог српског националисту и родољуба српског народа", који "свој живот није жалио да жртвује за спас синова Србије".[2377]

[2373] ХДА, 890, Персонални списи др Вида Антице; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 16, Персонални досије др Александра Јановског; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 3. август 1932, бр. 176, 2; *Исто*, год. XV, 25. јул 1933, бр. 166, 1; *Исто*, год. XVII, 24. јун 1935, бр. 143, 1; *Исто*, 15. август 1935, бр. 188, 1; *Исто*, год. XIX, 22. мај 1937, бр. 114, 1; *Исто*, год. XX, 23. септембар 1938, бр. 217, 4; *Исто*, 23. новембар 1938, бр. 269, 2; *Правда*, Београд, год. XXIX, 8. јул 1933, бр. 10.298, 2; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 513; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 386; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.500.

[2374] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 3, бр. 16, Персонални досије др Александра Јановског.

[2375] Исто.

[2376] Исто.

[2377] Исто.

Наредбом Министарства социјалне политике и народног здравља постављен је средином марта 1942. за среског санитетског референта у Крупњу. Пензионисан је 22. јуна 1942. Живио је у Крупњу као приватни љекар – пензионер.[2378]

Умро је у Београду 11. децембра 1943.[2379]

Др Григориј Јелатанцев

Др Григориј (Григорий, Григорије, Глигорије) Иванович Јелатанцев (Елатанцев) [2380] рођен је као једно од деветоро дјеце оца Ивана, службеника климатског љечилишта, и мајке Татјане у Маническом Груском, Салски округ, Донска област у Русији, 14. септембра 1895.[2381] Тројица његове браће умрли су као дјеца, док су остали нестали или страдали у вихору грађанског рата у Русији.[2382]

Завршио је основну школу у Еректинској станици (Калмитска школа – будисти), а гимназију у Новочеркаску (Александровское войсковое реальное училище в Новочеркассе). На основу конкурса примљен је у елитну школску установу Инжењерско-мелиоративни факултет, на који је могло да се упише само 25 најбољих студената. Мобилисан је 1916. у војску и, послије убрзане официрске обуке у Москви, упућен на Галицијски фронт. Послије завршетка рата наставио је студије, које убрзо прекида због мобилизације у армију генерала Дењикина. У грађанском рату оболио је од тифуса и пребачен је на лијечење на Крим. Из луке Феодосије стигао је у Истанбул, одакле је у мају 1920. дошао у Бечкерек. У јесен те године вратио се у Русију и прикључио војсци П. Н. Врангела. Поново је у новембру 1920, за вријеме евакуације са Крима, напустио Русију.[2383]

[2378] Исто.

[2379] С. Литвињенко, *нав. дјело*, 128; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 283.

[2380] Презиме Јелатанцев потиче од имена тврђаве Јелатна на ријеци Оки, притоци Волге, одакле се његов прадјед преселио на Дон. Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 69.

[2381] Као датум рођења спомиње се и 1. октобар 1895. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 20. новембар 1931, бр. 272, 7.

[2382] АЈ, 39, Персоналије, ф. 59, Лист личних и службених података др Глигорија Јелатанцева; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 4, Персонални досије др Глигорија Јелатанцева; ХДА, 890, Персонални списи др Григорија Јелатанцева; *Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974*, 425; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 102, 103.

[2383] АРСБЛ, ЗСД (615), Службенички досије др Григорија Јелатанцева; ХДА, 890, Персонални списи др Григорија Јелатанцева; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 102.

По доласку у Краљевину СХС издржавао се продајом новина, радом у зајечарском руднику и као помоћни радник у књижари.[2384]

Оженио се 1925. стоматологом др Олгом Константиновном, дјев. Ошмјанскаја (Владиславов, 16. јануар 1904 – Загреб, 5. октобар 1983), са којом је стекао синове Ростислава (Растислав) (26. фебруар 1929 – 21. јун 2009) и Виктора 19. маја 1936.[2385]

На наговор друга из дјетинства уписао се на Медицински факултет у Београду 1923, гдје је био члан Савеза руских студената. Као одличан студент добио је мјесто асистента – демонстратора на Анатомском институту. Завршио је студије медицине 23. јуна 1930. Стажирао је у Београду у Општој државној болници и Централном хигијенском заводу, а радио у анатомском институту. Уписао је специјализацију из хирургије, коју је напустио послије рођења сина Ростислава јер му није била плаћена, и посветио се општој љекарској пракси.[2386]

Стекао је држављанство Краљевине Југославије 30. септембра 1929, а заклетву новој отаџбини положио је 14. децембра те године.[2387]

У Краљевини Југославији обављао је здравствену службу од 15. маја 1932. до 1. јуна 1936. као љекар Здравствене задруге и бановински љекар Удружене здравствене општине у Српцу, од 1. јуна 1936. до 15. новембра 1940. као бановински љекар Удружене здравствене општине у Љубији, од 15. новембра 1940. до 12. фебруара 1941. као љекар Хигијенског завода у Бањалуци и од 13. фебруара 1941. као бановински љекар Удружене здравствене општине у Двору на Уни.[2388]

[2384] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 70.

[2385] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 67–68; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 20. 8. 2021.

[2386] АРСБЛ, 615, Службенички досије др Григорија Јелатанцева; АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Глигорија Јелатанцева; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 4, Персонални досије др Глигорија Јелатанцева; ХДА, 890, Персонални списи др Григорија Јелатанцева; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; *Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974*, 425; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 186; S. Veljković, *нав. дјело*, 813; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 102.

[2387] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 20. новембар 1931, бр. 272, 7.

[2388] АЈ, 39, Персоналије, ф. 59, Лист личних и службених података др Глигорија Јелатанцева; ХДА, 890, Персонални списи др Григорија Јелатанцева; *Redovna godišnja skupština Zdravstvene zadruge u Srpcu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 25. април 1935, бр. 689, 2; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 24. новембар 1940, бр. 1.751, 6; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 20. фебруар 1941, бр. 1.770, 5; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Zdravstvene zadruge Jugoslavije u 1931. i 1931*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 349; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; *80 година здравства у Српцу*, 23; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 40.

Његовом заслугом обновљен је рад Соколског друштва у Српцу.[2389] У Љубији је као бановински љекар посједовао приручну апотеку.[2390] Иницирао је са инжењером Петром Зотовим крајем 1939. подизање споменика за 54 руска заробљеника у Првом свјетском рату који су 1916. и 1917. сахрањени на православном гробљу у Приједору, а које је као заробљенике аустроугарска власт користила за тешке послове, посебно у руднику Љубија.[2391]

Премјештен је наредбом министра здравства НДХ од 2. јуна 1942. као општински љекар Удружене здравствене општине у Двору на Уни за котарског љекара у Котарску област Которишће (Котор Варош),[2392] гдје је вршио и дужност управника Државне болнице. Затим је 24. септембра 1942. премјештен за котарског љекара код Котарске области Бугојно, а нешто касније поново у Двор на Уни. Током овог рата помагао је партизанима и достављао им санитетски материјал. Због тога су га Гестапо и усташе хапсиле три пута, а послије рата и комунисти, јер је "побјегао од Стаљина".[2393]

Био је послије рата љекар Котарског народног одбора у Двору на Уни и социјалног осигурања, а од 30. јула 1951. Котарског народног одбора Јастребарско и хонорарно у Дјечијем дому "Раде Кончар" у Клинча Селу.[2394]

Због разочарења у однос комунистичких власти према њему, затражио је премјештај у Загреб, али је 1. јуна 1951. премјештен у Јаску. Захваљујући настојању Министарства здравства враћено му је 1950. југословенско држављанство. Пензионисан је након 40 година и 47 дана радног стажа 6. марта 1967. године. Нешто прије се преселио у Загреб. Добитник је 1955. Споменице Црвеног крста Југославије. Одликован је 1966. Орденом заслуга за народ, а 1970. примио је спомен-диплому за самопрегоран рад.[2395] Као пензионер написао је мемоаре под насловом *Билое* (животопис својих родитеља), *Повијест Козака* и *Дивље поље* (антички назив за простор између Волге и Дона), у којем је описао историју и природу своје домовине.

[2389] *Обновљено је Соколско друштво у Српцу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 21. мај 1935, бр. 710, 3.

[2390] АРСБЛ, 9, VI, 14, 16, бр. 1/1937.

[2391] *У Приједору је свечано освећен споменик Русима заробљеницима*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 6. децембар 1939, бр. 1.653, 2.

[2392] *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 27. lipnja 1942, br. 141, 3.

[2393] АРСБЛ, 615, Службенички досије др Григорија Јелатанцева; ХДА, 890, Персонални списи др Григорија Јелатанцева; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, travanj 1943, br. 4, 114; *Исто*, god. LXVI, lipanj 1944, br. 6, 161.

[2394] ХДА, 890, Персонални списи др Григорија Јелатанцева.

[2395] *Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974*, 425; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 41.

Аутор је и текста *О поријеклу европских нација*. Бавио се фотографијом, свирао руску гитару и мандолину.[2396]

Умро је 10. децембра 1988. у Загребу и сахрањен на гробљу Мирошевац.[2397]

Др Олга Јелатанцева

Др Олга (Ольга) Константиновна Јелатанцева, дјев. Ошмјанскаја (Ошмянская), рођена је у Владиславову, у Русији, 16. јануара 1904. у породици царинског чиновника Константина Ошмјанског и његове супруге Марије. Имала је брата др Евгенија (Евгений) Константиновича, рођеног 12. марта 1896, који је био специјалиста за кожне и венеричне болести.[2398]

Евакуисана је у новембру 1920. са Крима и дошла као емигрант у Краљевину СХС. Живјела је у Бачкој, у селу Секич. Завршила је Прву руско-српску дјевојачку гимназију у Великој Кикинди у јулу 1923. Као надарена сликарка уписала је Ликовну академију у Београду. Под присилом оца напустила је сликарство и уписала медицину у октобру 1923. Као студентица удала се 1925. за студента медицине Григорија Јелатанцева, са којим је стекла синове Ростислава (Растислав) (26. фебруар 1929 – 21. јун 2009) и Виктора 19. маја 1936. Завршила је студије медицине у Београду 20. августа 1934.[2399]

Сажирала је у Општој државној болници у Београду до 23. октобра 1935. и од 13. августа 1938. до 17. фебруара 1940. За вријеме другог сажирања обављала је све послове прописане за љекаре који уче стоматологију: "Вађење зуба под локалном и регионалном анестезијом. Пломбирање зуба са цементом, амалгамом, златом и порцеланом. Лечење зуба са оболелом зубном сржи и позубицом. Лечење оболења

[2396] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 65; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 152.

[2397] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 72; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 20. 8. 2021.

[2398] AJ, 39, Персоналије, ф. 59, Лист личних и службених података др Олге Јелатанцев; *Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974*, 425; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 103, 104.

[2399] AJ, 39, Персоналије, ф. 59, Лист личних и службених података др Олге Јелатанцев; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 5, Персонални досије др Олге Јелатанцеве; *Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974*, 425; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 188; S. Veljković, *нав. дјело*, 815; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 103, 104; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 67–68; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 20. 8. 2021.

десни и пијореје алвеоларис. Прављење вештачких вилица на каучуку и випла подлози. Прављење вештачких вилица, круна из злата и мостова. Прављење џекет круна". Све наведене послове је "добро извела, а њено понашање према болесницима било је увек беспрекорно и коректно", те је 4. априла 1940. постала специјалиста за болести уста и зуба.[2400]

Радила је као приватни зубни љекар у Љубији од септембра 1937. до августа 1938,[2401] Двору на Уни од фебруара 1940. до 1942, Руми од 1943. до 1944. и поново од 1945. у Двору на Уни и Јастребарском.[2402]

Умрла је 5. октобра 1983. у Загребу и сахрањена на гробљу Мирошевац.[2403]

Др Виктор Јелецки

Др Виктор Семјонович Јелецки (Елецкий), син трговца Семена и Олимпијаде Иларионове, рођен је у Вороњежу (Воронеж) 23. априла 1900, у којем је завршио реалну гимназију у марту 1918. Евакуисан је 1920. са Крима у Краљевину СХС. Оженио се по други пут 1924. студенткињом Филозофског факултета у Загребу Јулијаном (Юлия) Вениаминовном Докукином (Кукина), кћерком посједника Вениамина Степановича Докукина и Александре Матвејевне, рођеном у Саратову 10. маја 1900. Студије медицине завршио је у Загребу 31. октобра 1928. Био је љекар опште праксе. Положио је стручни државни испит за чиновнике љекаре 3. децембра 1934. пред Комисијом Краљевске банске управе Савске бановине у Загребу. Служио се њемачким и француским језиком.[2404]

Волонтирао је у Закладној болници у Загребу. Као љекар је радио у Хигијенском заводу у Загребу од 1. августа до децембра 1929, а као сресни љекар у

[2400] АЈ, 39, Персоналије, ф. 59, Лист личних и службених података др Олге Јелатанцев; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 5, Персонални досије др Олге Јелатанцеве.

[2401] Рјешењем Љекарске коморе Врбаске бановине од 15. септембра 1937. одобрено је вршење приватне љекарске праксе у мјесту Љубија др Олги Јелатанцевој. ДАС, Г–216, досијеа, кут. 5, бр. 5, Персонални досије др Олге Јелатанцеве.

[2402] АЈ, 39, Персоналије, ф. 59, Лист личних и службених података др Олге Јелатанцев; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 252; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 41–42.

[2403] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 102, 103.

[2404] АРСБЛ, 9, VI, Службенички досије др Виктора Јелецког; АЈ, 39, Персоналије, ф. 59, Лист личних и службених података др Виктора Јелецког; ХДА, 890, Персонални списи др Виктора Јелецког; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 429; *Руски*

Удбини од 16. јануара 1930. до 22. децембра 1933, Гарешници од 22. децембра 1933. до 29. септембра 1937, Нашицама од 29. септембра 1937. до 28. јануара 1938, Војнићу од 28. јануара до 31. марта 1938, Двору на Уни од 31. марта 1938. до 18. априла 1940. и Среза бјелопољског са сједиштем у Шаховићу од 18. априла до 4. августа 1940, одакле је поново премјештен у Двор на Уни, гдје га је задесио почетак Другог свјетског рата. Радио је повремено као љекар Окружног уреда за осигурање радника, а обављао је и приватну праксу.[2405]

Од 1935. био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[2406]

Мобилисан је у Војску Краљевине Југославије и био од 1. марта 1941. до капитулације љекар противавионске батерије у Волињи. Радио је и као котарски љекар у Двору на Уни до 27. новембра 1942, од када је био љекар партизанске болнице у Жировцу, а за вријеме IV офанзиве до краја марта 1943. љекар Централне партизанске болнице, гдје су га Нијемци у Црној Гори заробили. Радио је од маја 1943. до краја 1944. као котарски љекар у Сињи. Живио је од почетка 1945. до ослобођења "полулегално" у Загребу.[2407]

Послије рата је радио до 10. фебруара 1946. као сресски љекар у Вргинмосту, а од тада у Глини као сресски љекар. Био је санитетски референт Котарског НО Глина и хонорарно замјеник љекара Болесничког фонда Државног саобраћајног особља у новембру 1946, а обављао је и приватну праксу.[2408]

лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946), 106; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 69.

[2405] AJ, 39, Персоналије, ф. 59, Лист личних и службених података др Виктора Јелецког; АРСБЛ, 9, VI, Службенички досије др Виктора Јелецког; ХДА, 890, Персонални списи др Виктора Јелецког; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 131; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 429; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 421; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.508; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 18. јул 1935, бр. 164, 1; *Исто*, год. XX, 14. април 1938, бр. 84, 1; *Исто*, 7. новембар 1938, бр. 255, 1; *Исто*, год. XXII, 14. мај 1940, бр. 109, 1; *Исто*, 14. август 1940, бр. 185, 2; *Премештаји и постављења здравствених саветника и лекара*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 5. јун 1937, бр. 11.719, 3; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 128.

[2406] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [3].

[2407] AJ, 39, Персоналије, ф. 59, Лист личних и службених података др Виктора Јелецког; ХДА, 890, Персонални списи др Виктора Јелецког; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, kolovoz 1943, br. 8, 242; *Исто*, god. LXVI, ožujak 1944, br. 3, 81; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 106–107.

[2408] AJ, 39, Персоналије, ф. 59, Лист личних и службених података др Виктора Јелецког; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 252.

Након пензионисања живио је у Горњем Врапчу код Загреба. Објавио је у Загребу 1962. књижицу под насловом *Да ли сам ја алкохоличар?*. Послије смрти супруге Јулије 27. марта 1971.[2409] оженио се, по савјету пријатеља, по трећи пут, својом домаћицом Драгицом, удовицом без дјеце и прихода. Умро је 12. октобра 1988, а жена Драгица 20. јуна 1995. Њихови посмртни остаци налазе се у Загребу на гробљу Гај урни.[2410]

Др Тодор Јеремић

Љекар, политичар и национални радник др Тодор (Тоде) Јеремић, син Стеве, рођен је 18. јануара 1880. у Фочи.[2411] Завршио је основну школу и осам разреда велике гимназије у Сарајеву 1899, а студије медицине у Бечу 27. јануара 1911.[2412] Говорио је њемачки језик. Био је високог стаса, лица обла, косе и очију смеђих. Живот је посветио медицинској науци и практичној служби да би могао корисно да послужи народу.[2413]

Радио је као студент у здравственој станици. Потписао је са 15 српских студената протест против резолуције Конгреса словенских новинара у Дубровнику 1901, у којој је тражено сједињење Босне и Херцеговине са хрватским земљама. Аустроугарске власти у Сарајеву сматрале су га коловођом академске омладине. Он је у Босни и Херцеговини "својим одлучним држањем и својом отвореном националном свешћу олакшао многу невољу, охрабрио страдалнике и упућивао млађе поколење на прави пут у борби за слободу". Као љекар почео је да ради на клиникама проф. Витека (Witteka), Пискачека и Јагића у Бечу и Грацу, па као болнички асистент

[2409] Јулија је сахрањена на гробљу Г. Врапче у Загребу 30. марта 1971. <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 20. 8. 2021.

[2410] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 106; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 42–43; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 20. 8. 2021.

[2411] АЈ, 39, ф. 60, Службенички досије др Тодора Јеремића; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 69; Као године рођења наводе се и 1878. и 1882. година. *† Др. Тодор Јеремић*, у: *Политика*, Београд, год. XXIX, 1. октобар 1932, бр. 8.761, 6; Dr. [Željko] Hahn, *† Dr. Todor Jeremić*, у: *Radnička zaštita*, socijalno-politička revija, službeni glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika, Zagreb, god. XIV, 1. novembar 1932, br. 11, 607; *Српски биографски речник*, И–Ка, 4, Нови Сад 2009, 843 (Н. Урић); Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том II, И–О, Нови Сад 2009, 126.

[2412] Као година завршетка медицинских студија наводи се и 1910. АЈ, 39, ф. 60, Службенички досије др Тодора Јеремића.

[2413] *Рад Народне скупштине: Опроштај са др. М. Анићем и др. Т. Јеремићем*, у: *Време*, Београд, год. XII, 16. октобар 1932, бр. 3.875, 3.

у Тузли и приватни љекар у Босанском Шамцу. Као љекар добровољац је "међ првима радосно похитао у балкански рат, на бојишта Јужне Србије и ту одушевљено поздравио победе српске војске као прве претече ослобођења и уједињења целог нашег народа". Више пута је затваран и прогањан "зато што је радио за ослобођење потлачене браће".[2414]

За вријеме Првог свјетског рата био је војни љекар (надљекар) у болницама и хирург 48. дивизије. У Бечу је од 1. септембра 1914. до 15. фебруара 1916. оспособљен за вођење ортопедске болнице. У ово вријеме објавио је мање радове из ратне хирургије и ортопедије на њемачком језику. Пред крај рата постављен је за војног љекара у Ортопедском заводу "Марија Звијезда" у Бањалуци.[2415]

Кад је Окружна област Бањалука предложила да се др Тодор Јеремић постави за управника Градске болнице у Бањалуци, то је одбила Влада Народног вијећа у Сарајеву 7/20. новембра 1918. јер би се тиме "пореметио читав ред у служби".[2416]

Послије ослобођења и уједињења преузео је др Тодор Јеремић љекарску и управну службу у Ортопедском заводу у Бањалуци, који је у почетку био у надлежности војних власти и организације Народна одбрана, затим Министарства народног здравља, а од маја 1919. Министарства социјалне политике Краљевине СХС. Краљевским указом од 28. маја 1919. др Јеремић је постављен за управника Ортопедског завода у Бањалуци у VIII чиновничком разреду. Унапријеђен је 6. децембра 1920. у VII чиновнички разред. У то вријеме био је "једини ортопедски стручњак у Босни и Херцеговини", а у септембру 1920. представљао је Завод на инвалидском конгресу у Бриселу са изложбеним протезама и помоћним радним справама за горње ампутиране екстремитете.[2417]

[2414] AJ, 39, 60, Службенички досије др Тодора Јеремића; *Svečana sahrana pokojnog dr. Todora Jeremića*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 5. октобар 1932, бр. 40, 7; *Рад Народне скупштине: Опроштај са др. М. Анићем и др. Т. Јеремићем*, у: *Време*, Београд, год. XII, 16. октобар 1932, бр. 3.875, 3; Ž. Hahn, *† Dr. Todor Jeremić*, 607; Nikša Nezirović, *Monografija Bosanskog Šamca (od najstarijih vremena do 1945)*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Šamac 2018, 394.

[2415] AJ, 39, ф. 60, Службенички досије др Тодора Јеремића.

[2416] *Zapisnici sa sjednica Narodne vlade Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu* (priredio: Andrej Rodinis), у: *Narodno vijeće SHS za Bosnu i Hercegovinu. Narodna vlada i Glavni odbor Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu. Inventari i građa*, Sarajevo 2008, 147.

[2417] AJ, 39, ф. 60, Службенички досије др Тодора Јеремића; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 17. јун 1919, бр. 56, 3; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. III, 8. фебруар 1921, бр. 28, 1; B. Stojnić, *Ortopedski zavod "Marija Zvijezda" (1915–1923)*, у: *Glasnik arhiva i Arhivističkog udruženja Bosne i Hercegovine*, XLI/2011, Sarajevo 2011, 202; Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 23; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 74.

За вријеме управљања бањалучким заводом, др Јеремић је као "свестрано образован и усавршен", био "врло марљив, агилан и енергичан", а у вођењу економије "врло спретан и штедљив". Његово владање било је "беспријекорно; у опхођењу веома тактичан, стрпљив, стога особито код болесника врло обљубљен". Рад на "рјешавању и консолидовању инвалидског питања сматрао својом животном задаћом", те је занемарио приватну праксу.[2418]

Након плана ликвидације Ортопедског завода у Бањалуци, постављен је 30. априла 1922. за управника Ортопедског завода у Београду, а нешто касније, 30. септембра 1922, за управника Ортопедског завода Требињу. Премјештај у Требиње сматрао је својим назадовањем у љекарском позиву, јер је "био осуђен, да врши искључиво административну службу и апаратисање инвалида," док би "као ортопед, хирург и рентгенолог потпуно зачамио", те је 14. септембра 1923. поднио оставку на државну службу у Требињу, која је указом од 12. октобра 1923. уважена.[2419]

Отворио је крајем 1923. "приватни лабораторијј" у Бањалуци, који је посједовао рендгенски апарат. Апарате је набавио од фирме Југо-Сименс. Пацијенте је углавном прегледао и лијечио "помоћу рентгенових зрака" и бавио се углавном "хелиотерапијом".[2420] Радио је од 1926. као шеф – главни љекар Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци, гдје је посветио "много рада и труда радничком осигурању, бризи о здрављу и напретку осигураног радништва". [2421] Често је добровољно асистирао приликом операција у Бањалучкој болници.[2422] Именован је почетком 1930. за редовног члана по положају у Бански санитетски савјет Врбаске

[2418] AJ, 39, ф. 60, Службенички досије др Тодора Јеремића

[2419] AJ, 39, ф. 60, Службенички досије др Тодора Јеремића; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IV, 27. јун 1922, бр. 139, 1; *Исто*, 16. децембар 1922, бр. 282, 1; *Исто*, год. V, 23. октобар 1923, бр. 243, 1; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 70.

[2420] AJ, 39, ф. 60, Службенички досије др Тодора Јеремића; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 28; AJ, 39, 60, 4–18.

[2421] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161 А, 16; *Narodno jedinstvo, Zvanični kalendar (svih šest oblasti Bosne i Hercegovine) za prostu 1929. godinu*, godina prva, Sarajevo 1928, 195; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 11; *Almanah Kraljevine Jugoslavije, Opšta državna uprava, banovine, srezovi, opštine i gradovi, Sastav, statistika i šematizam svih državnih ustanova 1932* (po zvaničnim podacima sastavio Viktor Manakin iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije), Zagreb 1932, 159; Колику је у Бањалуци уживао популарност, др Жељко Хан (Hahn) је за њега изјавио: "Његов рад, његова симпатична личност, његов лекарски, друштвени и политички ауторитет много су користили радничком осигурању". Био је један од "најугледнијих, најјачих и највреднијих" представника и љекара социјалног (радничког) осигурања. Ž. Hahn, *нав. рад*, 35.

[2422] АРСБЛ, 5, бр. 8.203/26.

бановине у Бањалуци.[2423] Био је један од оснивача и први предсједник Љекарске коморе Врбаске бановине од 1929. до 1932. и предсједник коморског Дисциплинског вијећа од 8. маја 1932.[2424]

Народној радикалној странци приступио је 1919, одмах по њеном оснивању у Босни и Херцеговини. Као посланик Обласне скупштине биран је 11. септембра 1927. на листи Веље Вукичевића за посланика Народне скупштине Краљевине СХС за изборни Округ бањалучки, Сеоски и Градски срез Бањалуку. Освојио је 5.253 гласа. Послије обнове политичког живота након шестојануарског режима, др Јеремић је учествовао у оснивању Југословенске радикално-сељачке демократије (ЈРСД) за Врбаску бановину. На изборима 8. новембра 1931. изабран је на кандидатској земаљској листи Петра Р. Живковића за народног посланика за Срез Котор Варош. Посљедњи пут се појавио у јавности као посланик Народне скупштине Краљевине Југославије, наступивши у августу 1932. на конференцији Бановинског одбора ЈРСД у Бањалуци, када је изабран за секретара странке.[2425]

Поред љекарског и политичког рада "он је своју радну енергију посветио Народној одбрани и културном и економском подизању народа у Врбаској бановини и на том пољу је развио сву своју трезвену и смишљену активност". Био је предсједник Народне одбране у Бањалуци. За предсједника Одбора Народне одбране за Врбаску бановину изабран је на скупштини 2. априла 1930. Био је члан Акционог одбора за оснивање Народног универзитета у Бањалуци, предсједник Рибарског удружења Врбаске бановине и почасни предсједник Подружнице Руске матице у Бањалуци. Помогао је са 1.000 динара подизање Дома краља Петра I у Бањалуци, у којем су, поред позоришта, биле смјештене бројне институције, почевши од Музеја до Српске

[2423] *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282.

[2424] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 21, 71.

[2425] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 8. август 1927, бр. 176, 4; *Исто*, IX, 28. септембар 1927, бр. 219, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 31. октобар 1931, бр. 255, 4; *Исто*, 28. новембар 1931, бр. 279, 1; *Време*, Београд, год. XII, 5. мај 1932, бр. 3.713, 1; *Проглас народу Југославије о оснивању Југословенске радикално-сељачке демократије*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 6. мај 1932, бр. 127, 2; М, *Оснивање ЈРСД странке у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 2. јун 1932, бр. 22, 7; *Svečana sahrana pokojnog dr. Todora Jeremića*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 5. октобар 1932, бр. 40, 7; Б. Стојнић, *Др Тодор (Тоде) Јеремић, љекар и национални радник (1880–1932)*, у: *Зборник радова Осмог конгреса историчара медицине "800 година српске медицине"*, Београд 2018, 34.

читаонице. Стручне радове је објављивао у *Српском архиву за целокупно лекарство* и у неким стручним страним часописима. Писао је и политичке текстове. Одликован је као љекар добровољац у Првом балканском рату Орденом Св. Саве IV реда 7. децембра 1912. и Орденом југословенске круне V реда 6. септембра 1930. За живота је био најпопуларнија личност у Бањалуци.[2426]

Био је ожењен Миленом (Милом) Миладиновић, рођеном у Мостару.[2427]

Умро је послије дуге и тешке болести у бањи Врућици код Теслића 30. септембра 1932. Сахрањен је на гробљу "Св. Пантелија" у Бањалуци 1. октобра 1932. Његовој сахрани присуствовао је велики број грађана из цијеле Врбаске бановине.[2428]

Др Василије Јовановић

Др Василије Јовановић је рођен у Струмици 6. октобра 1896. Завршио је студије медицине у Бечу 23. децембра 1929. Нострификовао је диплому у Београду 7. марта 1932.[2429]

Радио је од јуна 1932. као дневничар у Главној војној болници у Београду и сресни љекар у Дарди. Био је сресни љекар у Босанском Грахову 30-их година XX вијека.[2430] Као сресни санитетски референт хонорарно је био ангажован на одржавању

[2426] АЈ, 39, ф. 60, Службенички досије др Тодора Јеремића; *Отварање Народног универзитета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 25. јануар 1930, бр. 8, 1; *Брзојави упућени г. бану Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 16. април 1930, бр. 20, 2; *Поздравне депеше и честитке*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 12. октобар 1930, бр. 47, 1; *Руска матица*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 1. септембар 1932, бр. 35, 4; *Скупштина Народне одбране у Бања Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 5. април 1930, бр. 92, 9; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. септембар 1930, бр. 203, 7; *Исто*, 11. септембар 1930, бр. 203, 7; *Рад Народне скупштине: Опроштај са др. М. Анићем и др. Т. Јеремићем*, у: *Време*, Београд, год. XII, 16. октобар 1932, бр. 3.875, 3; *Трогодишњи помен др. Тоди Јеремићу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 1. октобар 1935, бр. 820, 2.

[2427] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 72.

[2428] АРСБЛ, 111, бр. 13.432/1949; *† Др. Тодор Јеремић*, у: *Политика*, Београд, год. XXIX, 1. октобар 1932, бр. 8.761, 6; *Svečana sahrana pokojnog dr. Todora Jeremića*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 5. октобар 1932, бр. 40, 7; Р. Кулунџија, *нав. дјело*, 136–139.

[2429] ИАБ, 492, кут. 19, бр. 781, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Василија Јовановића.

[2430] Исто; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 448; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

сеоских амбуланти у мјестима Црни Луг и Трубар.[2431] Био је и предсједник Среског одбора Црвеног крста у Босанском Грахову.[2432]

Из Босанског Грахова је отишао за здравственог пристава Среза подримског, Среза нововарошког до 25. септембра 1938, Среза сјеничког од тада до 5. децембра 1938, поново Среза нововарошког од тада до 13. марта 1939, Среза никшићког у Велимљу од 13. марта 1939. до 20. априла 1940. и здравственог пристава и вишег здравственог пристава Среза колашинског од 20. априла 1940.[2433]

Др Владо Јовановић

Санитетски официр др Владо Јовановић је био управник Привремене војне болнице у Бањалуци непосредно послије Првог свјетског рата.[2434]

Др Милован Јовановић

Др Милован В. Јовановић је рођен у Голупцу 29. јануара 1898. Завршио је студије медицине у Лиону 22. децембра 1922. Диплому је нострификовао у Београду 3. новембра 1923. Посједовао је од 11. априла 1924. опште право вршења приватне љекарске праксе у Краљевини СХС.[2435]

Практични стаж је обавио у Општој државној болници у Београду од 28. јануара 1923. до 12. маја 1924. Радио је као сресни љекар у Божевцу од 5. маја 1924. Био је сресни љекар (виши здравствени пристав) у Младеновцу до 23. септембра 1938. и Теслићу од тада до 7. децембра 1938, када је, по потреби службе, премјештен у

[2431] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935.

[2432] *Поздрави бану Врбаске бановине г. Светиславу Т. Милосављевићу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. март 1934, бр. 363, 4.

[2433] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 9. септембар 1937, бр. 204, 1; *Исто*, год. XX, 21. октобар 1938, бр. 241, 2; *Исто*, 21. децембар 1938, бр. 292, 3; *Исто*, год. XXI, 27. март 1939, бр. 69, 1; *Исто*, год. XXII, 13. мај 1940, бр. 108, 2; *Исто*, 26. јул 1940, бр. 169, 1.

[2434] АБиХ, ЗВБХ, кут. 65, ај 99, Сузбијање пјегавца у Заразној болници у Бањој Луци од 2. фебруара до 29. сепетембра 1919.

[2435] ИАБ, 492, кут. 8, бр. 203, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Милована Јовановића.

Кучево, Моравска бановина.[2436]

Др Радослав Јовановић

Санитетски официр др Радослав Јовановић, син Илије и учитељице Марије, родом из Прилепа, рођен је у Новом Пазару 19. јануара 1897.[2437] Завршио је студије медицине у Монпељеу 29. новембра 1922. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 18. маја 1927. Посједовао је од 20. августа 1927. опште право вршења приватне љекарске праксе у Краљевини СХС. Говорио је француски језик.[2438]

Био је ожењен Цицилијом Кулон, кћерком Ернеста и Виржиније из Мантона у Француској, са којом је стекао 30. маја 1922. сина Жилбера.[2439]

У Првом свјетском рату служио је од 5. јануара до 1. октобра 1915. у санитету српске војске као медицинар у Војној болници "Идадија" у Скопљу, од 1. октобра до 30. децембра 1915. у пјешадијској ђачкој чети у Скопљу и од 1. августа до 1. октобра 1919. у Војној болници у Скопљу.[2440]

Као љекар у војној служби, произведен је указом од 18. јуна 1923. за активног санитетског поручника. Унапријеђен је у санитетског капетана II класе 6. септембра 1927, у санитетског капетана I класе 17. децембра 1930, у санитетског мајора 28. јуна 1935. и у санитетског потпуковника 31. децембра 1938.[2441]

У војном санитету Краљевине Југославије службовао је од 5. јула 1923. до 12. маја 1927. као секундарни љекар Унутрашњег одјељења Потиске сталне војне болнице и гарнизонски љекар у Новом Саду, од 12. маја 1927. до 5. новембра 1930. као трупни љекар 7. пјешадијског пука у Новом Саду, поново од 5. новембра 1930. до 1. фебруара 1931. као секундарни љекар Унутрашњег одјељења Потиске сталне војне

[2436] ИАБ, 492, кут. 8, бр. 203, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Милована Јовановића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 14. октобар 1938, бр. 235, 1; *Исто*, 27. децембар 1938, бр. 297, 1.

[2437] Као датум рођења наводи се и 30. јун 1897. ДАС, Г–216, досијеи, кут. 8, бр. 18, Персонални досије др Радослава Јовановића.

[2438] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Радослава Јовановића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 8, бр. 18, Персонални досије др Радослава Јовановића; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.495.

[2439] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 77.

[2440] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Радослава Јовановића.

[2441] Исто.

болнице у Новом Саду, од 1. фебруара 1931. до 1. фебруара 1932. као љекар војног изасланства у Паризу на специјализацији за унутрашње болести, по трећи пут од 1. фебруара 1932. до 20. новембра 1934. као секундарни љекар Унутрашњег одјељења Потиске сталне војне болнице у Новом Саду, од 20. новембра 1934. до 14. маја 1936. као в. д. шефа Унутрашњег одјељења Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци, од 26. маја 1936. до 28. децембра 1938. као в. д. управника Јадранске сталне војне болнице, а од 27. октобра 1936. до 28. децембра 1938. поред редовне дужности и шеф Унутрашњег одјељења Јадранске сталне војне болнице и од 2. јануара 1940. шеф Унутрашњег одјељења Сталне војне болнице II армијске области.[2442]

У новембру 1929. завршио је курс о бојним отровима у Војнотехничком заводу "Обилићево" код Крушевца, а од 1. фебруара 1931. до 1. фебруара 1932. као војни питомац и љекар војног изасланства специјализовао је унутрашње болести на клиници проф. Вакеза у Паризу.[2443]

Као војни љекар у чину санитетског мајора, руководио је двомјесечним добровољним болничарским курсем за даме у Хигијенском заводу у Бањалуци, који је организовало Друштво Црвеног крста Врбаске бановине 1936.[2444]

Одликован је Орденом Св. Саве V реда 6. септембра 1937. и Крстом милосрђа 6. септембра 1938.[2445]

[2442] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра др Радослава Јовановића; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.495; *Службени војни лист*, Београд, год. 53, 5. новембар 1934, бр. 44, 1.667–1.668; *Исто*, год. 55, 20. април 1936, бр. 15, 897–898; *Исто*, 28. октобар 1936, бр. 39, 2.231–2.232.

[2443] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Радослава Јовановића.

[2444] *Bolničarski tečaj za dame vodiće sanitetski major g. dr. Radoslav Jovanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. фебруар 1936, бр. 924, 3; *Bolničarski tečaj za dame počinje radom*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. фебруар 1936, бр. 924, 3; *Bolničarski tečaj za dame počinje radom*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 15. фебруар 1936, бр. 925, 3; *Važnost dobrovoljnih bolničarki kod Društva Crvenog krsta*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 16. фебруар 1936, бр. 926, 3; *Bolničarski tečaj za dame počinje radom*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 16. фебруар 1936, бр. 926, 4; *Juče je otvoren dobrovoljni ženski bolničarski tečaj*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. фебруар 1936, бр. 928, 3; *Испит на течају за добровољне болничарке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 6. мај 1936, бр. 987, 3.

[2445] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Радослава Јовановића.

Др Божидар Јоветић

Др Божидар (Божо) Јоветић, син свештеника Јована и Иване, дјев. Кривокапић, рођен је 8. септембра 1888.[2446] у Ћеклићима код Цетиња. Завршио је гимназију у Београду 1910, а студирао медицину у Аустрији и Швајцарској. За вријеме Првог балканског рата радио је као медицинар у Болници "Данило I" на Цетињу.[2447] Студије медицине завршио је у Базелу 15. маја 1918. Обављао је као љекар опште праксе једно вријеме дужност дворског, односно личног љекара црногорског краља Николе Петровића. Говорио је француски, њемачки, талијански и руски језик.[2448]

Боравио је од 1910. до 1914. "ради школовања" у Швајцарској и Аустрији, а од новембра 1915. до априла 1921. у Француској у "сврху медицинских студија".[2449]

У Државној болници у Сарајеву радио је као хоспитант од 11. априла 1921. и секундарни љекар од 1. јуна 1921. Стажирао је на Дерматолошком одјелу, Хирургији, Инфективном одјелу, Гинеколошко-пороћајном одјелу и Интерном одјелу Државне болнице у Сарајеву. Премјештен је 11. јануара 1923. у Коњиц, у којем је радио као сресни љекар у амбуланти у згради старе Општине Коњиц, близу ћуприје на десној обали Неретве, а становао на спрату куће Џумхурових на Сухом долу. Послије годину дана службовања у Коњицу премјештен је у Мркоњић Град, али је то одбио и напустио државну службу.[2450]

Вратио се у службу као љекар чиновник бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Дрвару од 1924. до 1932.[2451] и шеф љекар, односно главни уредски љекар у Бањалуци од 1932. до априла 1941.[2452] Објављивао је чланке о

[2446] Као датуми рођења спомињу се и 11 (24) септембар и 25. септембар 1890. године. Sulejman Mulić, *Zdravstvo Konjica od najstarijih vremena do danas*, Konjic 2010, 95, 683; М. Миљанић, *нав. дјело*, 144, 180.

[2447] S. Martinović, *Crnogorski vojni sanitet*, 549.

[2448] AJ, 39, Персоналије, ф. 66, Лист личних и службених података др Божидара Јоветића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; Растко Јоветић, *Већи јади*, Београд 2004, 233.

[2449] AJ, 39, Персоналије, ф. 66, Лист личних и службених података др Божидара Јоветића.

[2450] *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; S. Mulić, *Zdravstvo Konjica od najstarijih vremena do danas*, 95, 683.

[2451] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 156; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 207; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 32; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 61.

[2452] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 446; М. Ганибеговић, *Рад Окружног уреда за осигурање радника у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. април 1933, бр. 98, 15; *Пословање Окружног уреда за осигурање радника*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 371, 2; *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука,

електричној енергији у служби медицине у бањалучким *Врбаским новинама*.[2453] Одликован је Орденом Св. Саве IV реда 6. септембра 1937.[2454]

Био је активан у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. На скупштинама 15. децембра 1929. и 8. маја 1932. биран је у коморско Дисциплинско вијеће, а на скупштини 14. априла 1935. за предсједника Дисциплинског вијећа ове коморе.[2455] Био је и члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине.[2456]

Ожењен је био домаћицом Јеленом, дјев. Скакић, са којом је стекао кћерке Олгу 12. септембра 1929. и Вијеру 15. септембра 1935. и синове Бранислава 14. јула 1932. и Растка 22. јануара 1940.[2457]

Након успостављања НДХ напустио је Бањалуку и отишао у Херцег Нови, гдје су Јоветићи имали кућу за љетовање. Обављао је у Цетињу дужност начелника Санитетског одјељења од октобра 1943, љекара Хигијенског завода од 12. новембра 1944. до маја 1945. и од тада до краја октобра 1945. градског љекара.[2458]

Послије Другог свјетског рата од јула 1946. радио је у Здравственој станици у Херцег Новом и од августа те године као хонорарни љекар Земаљског завода за осигурање у Титограду.[2459]

Погинуо је у саобраћајној несрећи у Херцег Новом 1957. Сахрањен је у гробљу на Савини.[2460]

год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2; *Окружни уред за осигурање радника у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. јун 1940, бр. 1.723, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 12. јул 1939, бр. 155, 2.

[2453] Др Божидар Јоветић, *Електрична енергија у служби медицине: Примена код Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци I*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 12. март 1936, бр. 946, 2; Dr Božidar Jovetić, *Električna energija u službi medicine: Primena kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci II*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. март 1936, бр. 948, 2.

[2454] АЈ, 39, Персоналије, ф. 66, Лист личних и службених података др Божидара Јоветића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

[2455] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 22, 23, 73.

[2456] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121.

[2457] *Веридбе*, у: *Време*, Београд, год. XI, 26. август 1931, бр. 3.466, 9; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 79.

[2458] АЈ, 39, Персоналије, ф. 66, Лист личних и службених података др Божидара Јоветића; М. Миљанић, *нав. дјело*, 144.

[2459] АЈ, 39, Персоналије, ф. 66, Лист личних и службених података др Божидара Јоветића.

[2460] М. Миљанић, *нав. дјело*, 145.

Др Миливоје Јосиповић

Др Миливоје Јосиповић је био сресни љекар (здравствени пристав) у Обреновцу 1933,[2461] у Теслићу од 24. децембра 1937. до 30. августа 1938. Прије и послије боравка у Теслићу био је сресни љекар у Суботици.[2462]

Др Добринка Јоцић

Др Добринка Јоцић је рођена 1904. у Пироту. Завршила је у Београду студије медицине школске 1930/31. године.[2463]

Била је у Бањалуци приправник Хигијенског завода до јула 1937, када је премјештена у Београд у Централни хигијенски завод.[2464]

Умрла је 25. децембра 1996, а сахрањена у Београду на Новом гробљу.[2465]

Др Бранко Јузбашић

Др Бранко Јузбашић, син Николе, рођен је у Вишеграду 1. новембра 1894. Завршио је основну школу у родном граду, а гимназију у Тузли 1914. Као матурант те гимназије 1914. био је члан тајног југословенског ђачког друштва и организације Народна одбрана. Послије Сарајевског атентата ухапшен је и затворен у Тузлу "под сумњом да стоји у вези са атентаторима". На ђачком процесу против Српско-хрватске националистичке омладине у Тузли (процес против Тодора Илића и другова), одржаном у Окружном суду у Бихаћу од 13. до 30. септембра 1915, оптужен је да је као члан тајног револуционарног друштва радио на одвајању Босне и Херцеговине од

[2461] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije,* knj. II, Zagreb [1934], 454.

[2462] *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 26. децембар 1937, бр. 5.728, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 15. јануар 1938, бр. 10, 1; *Исто,* 12. септембар 1938, бр. 207, 2; *Исто,* 7. новембар 1938, бр. 255, 1.

[2463] S. Veljković, *нав. дјело,* 813.

[2464] *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 21. јул 1937, бр. 5.570, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији,* 81; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945,* 66.

[2465] Подаци добијени 9. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

Аустроугарске и њеном припајању Краљевини Србији. Осуђен је на пет и по година тешке робије због злочина "велеиздаје". У аустроугарским затворима робијао је од 9. јула 1914. до 20. августа 1917, када је помилован.[2466]

Послије рата одлази у Праг, гдје је 1. јула 1922. завршио студије медицине. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки и чешки језик. Био је ожењен домаћицом Јелком (1907 – 5. октобар 1981). Нису имали потомака.[2467]

Послије студија радио је од 18. августа 1922. до 1. априла 1924. као секундарни љекар у Државној болници у Сарајеву. Био је у Дервенти сресни љекар од 1. априла 1924. до 15. јула 1925, а општински од 15. јула 1925. до априла 1941. Једно вријеме био је у Дервенти љекар Самосталне здравствене општине, управник Бановинске болнице и на стручном усавршавању Загребу, Бечу и Грацу. У Дервенти је обављао приватну праксу у ординацији са рендгенским апаратом сваког дана од 15 до 17 часова, која се налазила у кући Алибеговића. Поред своје редовне дужности био је од 1924. до 1926. хонорарни саобраћајни љекар државних жељезница, од 1. јуна 1929. до априла 1941. уговорни љекар тузланског Окружног уреда за осигурање радника и од 30. августа 1938. до 22. новембра 1939. редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине.[2468]

[2466] АРСБЛ, 9, VI, Сресko начелство у Дервенти – Општем одјељењу Краљевске банске управе у Бањалуци, Дервента, 23. новембра 1937, пов. бр. 1.200/1937; AJ, 39, Персоналије, ф. 66, Лист личних и службених података др Бранка Јузбашића; *Pomilovanje osuđenih u veleizdajničkim parnicama u Bosni*, у: *Beogradske novine*, Beograd, god. III, 22. avgust 1917, br. 230, 2; *Mlada Bosna. Pisma i prilozi*, 398, 473; N. Trišić, *нав. дјело*, 340; В. Адамовић, *нав. дјело*, 72, 80, 81, 87, 97, 101, 102, 103, 105, 115, 116.

[2467] AJ, 39, Персоналије, ф. 67, Лист личних и службених података др Бранка Јузбашића; АРСБЛ, 9, VI, Сресko начелство у Дервенти – Општем одјељењу Краљевске банске управе у Бањалуци, Дервента, 23. новембра 1937, пов. бр. 1.200/1937; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.483; *Ko je ko u Jugoslaviji. Jugoslovenski savremenici*, 430; Mustafa Jalovčić, *Dr Branko Juzbašić (In memoriam)*, у: *Medicinski arhiv*, Organ Društva ljekara Bosne i Hercegovine, Sarajevo, vol. 29, novembar–decembar 1975, br. 6, 669; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[2468] AJ, 39, Персоналије, ф. 67, Лист личних и службених података др Бранка Јузбашића; ХДА, 1.477, кут. 34, Сресko начелство у Дервенти – Лијечничкој комори Бановине Хрватске у Загребу, 16. јануар 1941, бр. 691/1941; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Босанац*, Дервента, год. I, 20. марта 1925, бр. 1, 4; *Исто*, 1. јула 1925, бр. 11, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 19; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 148; *Исто*, септембра 1927, бр. 5, 192; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41–42; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 30; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 193, 448; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.483; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 2; *Исто*, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 19; *Исто*, 14. септембар 1938, бр. 209, 2; *Исто*, год. XXI, 4. децембар 1939, бр. 278, 1; *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 31. март 1935, бр. 669, 3; P. Ćosić, *нав. дјело*, 12.

Срески начелник у Дервенти предложио је у новембру 1937. да се др Бранко Јузбашић одликује за "заслуге из прошлости и патње које је провео као омладинац за националне идеје, као и данашњи углед у грађанству" Орденом југословенске круне V реда. У препоруци се даље каже: "У грађанству ужива одличан углед, раније припадао Радикалној странци, сада присталица Ј.Р.З.".[2469]

Провео је Други свјетски рат у избјеглиштву у Србији, гдје је у Београду радио као саобраћајни љекар државних жељезница до 1. јуна 1945, а обављао је од 6. јуна 1941. до 1. јуна 1945. и приватну праксу.[2470]

Послије рата је радио од 1. јуна до 9. јула 1945. као срески љекар у Дервенти, од 9. јула до 1. октобра 1945. као шеф Одсјека за медицинску наставу Министарства народног здравља у Сарајеву и од 1. октобра 1945. као саобраћајни љекар и шеф Болесничког фонда државног саобраћајног особља – Главна жељезничка радионица у Сарајеву.[2471]

Др Мустафа Јаловчић за њега каже: "У раду је био неуморан и увијек спреман да пружи драгоцјену помоћ која је значила живот и борбу за живот, јер је свој љекарски позив истински волио. И у вријеме када је број здравствених радника код нас био мали, он је својим максималним залагањем успијевао да буде љекар и руководилац, и све те задатке успјешно је обављао. Код љекара, својих колега уживао је велики углед као врстан стручњак, а код жељезничара којима је пружао здравствену заштиту преко двије деценије велико повјерење". Одликован је за самопријегоран рад Орденом рада III реда.[2472]

Умро је 12. априла 1975. и сахрањен на сарајевском гробљу Баре.[2473]

Др Драгутин Јуришић

Др Драгутин Јуришић, син Живка и Маре,[2474] рођен је у Црној Бари код Богатића, у Мачви, 3. новембра 1898.[2475] Завршио је основну школу у родном селу,

---

[2469] АРСБЛ, 9, VI, Среско начелство у Дервенти – Општем одјељењу Краљевске банске управе у Бањалуци, Дервента, 23. новембра 1937, пов. бр. 1.200/1937.

[2470] АЈ, 39, Персоналије, ф. 67, Лист личних и службених података др Бранка Јузбашића.

[2471] Исто.

[2472] M. Jalovčić, *Dr Branko Juzbašić (In memoriam)*, 669.

[2473] Исто; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[2474] Др Драгутин Јуришић је имао старијег брата Пантелију – Панту (Црна Бара, 26. јун 1881 – Београд, 28. децембар 1960), армијског генерала Војске Краљевине Југославије.

[2475] Као година рођења наводи се и 1897.

пети и шести разред ниже гимназије у Шапцу, а остала два разреда у Понсу у Француској 1918.[2476] као и студије медицине у Бордоу 11. априла 1924. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 11. марта 1925. Од 8. децембра 1925. посједовао је опште право вршења приватне љекарске праксе у Краљевини СХС. Био је љекар опште праксе. Говорио је француски језик.[2477]

Оженио се домаћицом Анком, кћерком Петра и Катарине Дражић из Шапца, са којом је стекао 5. августа 1928. сина Ивана и 24. априла 1930. кћерку Марију.[2478]

Стажирао је до маја 1925. у Општој државној болници у Београду. Радио је као сресни љекар у Дервенти од јуна 1925. до јануара 1929,[2479] у којој је сваког дана од 10 до 12 и од 15 до 17 часова обављао и приватну праксу, а хонорарно радио за тузлански Окружни уред за осигурање радника. Положио је државни стручни испит 6. јула 1928. као сресни љекар у Дервенти.[2480]

Након одласка из Дервенте био је од јануара до јуна 1929. санитетски референт Среза мачванског у Бадовинцима, од јуна 1929. до 3. фебруара 1931. Среза поцерског у Шапцу, када му је уважена оставка на државну службу. Затим је био од фебруара до маја 1931. љекар чиновник Окружног уреда за осигурање радника у Крушевцу и од маја 1931. до краја Другог свјетског рата љекар чиновник Окружног уреда за осигурање радника у Шапцу.[2481]

[2476] Као година и мјесто завршетка гимназије наводе се 1916. и Ница.

[2477] АЈ, 39, Персоналије, ф. 67, Лист личних и службених података др Драгутина Јуришића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 11, бр. 27, Персонални досије др Драгутина Јуришића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Драгутина Јуришића; ИАБ, 492, кут. 42, бр. 2.221, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Драгутина Јуришића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 397; Драган Ивановић, *Колевка здравства у Србији*, књ. прва, Шабац 2003, 166.

[2478] АЈ, 39, Персоналије, ф. 67, Лист личних и службених података др Драгутина Јуришића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Драгутина Јуришића.

[2479] Рјешењем Министарства народног здравља од 17. јуна 1925. постављен је за љекара Среза дервентског, а рјешењем од 1. јануара 1929. премјештен је, по потреби службе, за санитетског референта Среза мачванског у Бадовинцима. ДАС, Г–216, досијеи, кут. 11, бр. 27, Персонални досије др Драгутина Јуришића.

[2480] ИАБ, 492, кут. 42, бр. 2.221, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Драгутина Јуришића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 67, Лист личних и службених података др Драгутина Јуришића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 11, бр. 27, Персонални досије др Драгутина Јуришића; *Босанац*, Дервента, год. I, 1. јула 1925, бр. 11, 1, 2; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. септембра 1925, бр. 3, 38–39; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 150, 151; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 40; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 30.

[2481] АЈ, 39, Персоналије, ф. 67, Лист личних и службених података др Драгутина Јуришића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 11, бр. 27, Персонални досије др Драгутина Јуришића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 397; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 454.

Послије рата у Шапцу је радио као љекар чиновник експозитуре Земаљског завода за социјално осигурање радника, Градској поликлиници, Дому здравља и Општој амбуланти. За цијело то вријеме, обављао је, поред редовне дужности, и приватну праксу.[2482]

Имао је у Војсци Краљевине Југославије од 3. априла 1931. чин резервног санитетског потпоручника.[2483]

У Шапцу је становао у новембру 1946. у Улици Небојше Јерковића бр. 5.[2484]

Пензионисан је 1965, и у Шапцу умро 9. новембра 1972.[2485]

Др Мустафа Кадић

Др Мустафа Кадић је рођен у Кулен Вакуфу 1883. Завршио је студије медицине у Бечу 1910.[2486]

Био је у браку са Хаснијом, дјев. Ковачевић, из Бањалуке, са којом је стекао синове 1922. Асима, који је убијен у Јасеновцу 1945, и Мирзу.

Стажирао је у Сарајеву у Земаљској болници, а потом био градски љекар (stadtarzt) у Босанској Дубици.[2487]

И у вријеме Краљевине Југославије био је у Босанској Дубици градски (општински) љекар, предсједник Здравственог повјереништва, љекар Парне пилане "Уна" д. д. за индустрију дрва и 30-их година XX вијека љекар Самосталне здравствене општине. Истовремено је у Босанској Дубици обављао и приватну љекарску праксу у свом стану.[2488]

[2482] АЈ, 39, Персоналије, ф. 67, Лист личних и службених података др Драгутина Јуришића; Д. Ивановић, *Колевка здравства у Србији*, 166.

[2483] АЈ, 39, Персоналије, ф. 67, Лист личних и службених података др Драгутина Јуришића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Драгутина Јуришића; ИАБ, 492, кут. 42, бр. 2.221, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Драгутина Јуришића.

[2484] АЈ, 39, Персоналије, ф. 67, Лист личних и службених података др Драгутина Јуришића.

[2485] Д. Ивановић, *нав. дјело*, 166.

[2486] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 124; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

[2487] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 38, 15. ožujka 1916, br. 3, 93; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 133.

[2488] АБиХ, ЗВБХ, бр. 117.224/1919. и бр. 44.735/1920; АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Мустафе Кадића; АРСБЛ, 5, aj 116, 1; *Liječniči vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. prosinca 1919, br. 12, 725; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. II, 27. новембар 1920, бр. 265, 17; *Исто*, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 18; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију,*

Др Мустафа Кадић је био од 1921. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја,[2489] предсједник "Гајрета",[2490] потпредсједник подружнице Српског пољопривредног друштва у Босанској Дубици 1928.[2491] и члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине до 21. марта 1934. и од 27. новембра 1936. до 30. августа 1938.[2492] Један је од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. На скупштинама 15. децембра 1929. и 8. маја 1932. биран је у Управни одбор, а на скупштини 15. марта 1931. у Дисциплински суд ове коморе.[2493]

За вријеме Другог свјетског рата био је у Босанској Дубици општински љекар Самосталне здравствене општине, а од 4. новембра 1942. и в. д. среског љекара у овом мјесту,[2494] гдје је сузбијао разне епидемије, посебно тифуса. Од 4. новембра 1942. до 26. јануара 1943. вакцинисао је против тифуса и паратифуса око 3.000 избјеглица на подручју Босанске Дубице.[2495] Погинуо је од окупатора 27. априла 1945. приликом ослобођења Босанске Дубице.

обрт, трговину и пољопривреду, Београд 1928, 14; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121, 133; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447.

[2489] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [4].

[2490] *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 54.

[2491] *Тежак*, Београд, год. LVI, 15. март 1929, бр. 6, 249.

[2492] *Чланови Банског санитетског савета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 372, 6; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1; *Исто*, год. XVIII, 12. децембар 1936, бр. 288, 2; *Исто*, год. XX, 14. септембар 1938, бр. 209, 2; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 283.

[2493] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 21, 23 74.

[2494] Постављен је за в. д. среског љекара, умјесто др Теодора Радоњића.

[2495] ХДА, 890, кут. 222, Персонални списи др Мустафе Кадића.

Др Љубомир Казимиров

Др Љубомир Казимиров, син Јана и Љубице, рођен је у Јасенову код Беле Цркве 12. јуна 1900. Студије медицине завршио је у Грацу 1927. Говорио је њемачки и мађарски језик, а служио се румунским и чешким.[2496]

Оженио се у Острави, у Чешкој, 27. септембра 1926. Мирјаном (Јозефом), дјев. Сендор (Сендур), кћерком Војтека и Марије, рођеном 11. јануара 1901, са којом је 12. јула 1926. стекао сина Марка и 28. фебруара 1928. Константина.[2497]

Служио је војску од 2. августа 1927. до 2. октобра 1928. у Болничкој чети Дунавске дивизијске области.[2498]

Био је од 31. децембра 1928. до 21. септембра 1932. санитетски референт Среза ариљског, од 21. септембра 1932. до 19. априла 1935. Среза студеничког у Рашкој, од 19. априла 1935 до 28. октобра 1937. чиновнички приправник и здравствени пристав у Пљевљима, од 28. октобра до 30. новембра 1937. здравствени пристав у Кључу, од 30. новембра 1937. до 31. јула 1939. у Билећи, од 31. јул 1939. до 30. јула 1940. у Гацку, када је постављен за вишег здравственог пристава у Белој Цркви, на коју дужност није ступио, те је отпуштен из државне службе 5. јула 1943.[2499]

Одликован је указом краљевских намјесника Орденом Св. Саве V реда 1. децембра 1938.[2500]

Др Хинко Кале

Др Хинко Кале (Kahle), син Фрање (Франца) и Кристине, рођен је у Дервишима (Буџаку) код Бањалуке 28. септембра 1898. Студије медицине завршио је у Бечу 23.

[2496] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 11, Персонални досије др Љубомира Казимирова; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412.

[2497] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 11, Персонални досије др Љубомира Казимирова.

[2498] Исто.

[2499] Исто; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 15. новембар 1937, бр. 260, 1; *Исто*, 16. децембар 1937, бр. 287, 2; *Исто*, год. XXI, 11. август 1939, бр. 181, 1; *Исто*, год. XXII, 14. август 1940, бр. 185, 2; *Исто*, 5. новембар 1940, бр. 255, 1.

[2500] *Исто*, год. XXI, 2. јануар 1939, бр. 1, 1.

јула 1923. Министарство народног здравља Краљевине СХС признало му је звање љекара специјалисте за болести зуба и уста 8. октобра 1926.[2501]

Био је ожењен учитељицом Штефицом (Штефи), дјев. Ланг (16. децембар 1910 – 22. новембар 1989), са којом је стекао сина Богомира (10. децембар 1931 – 26. новембар 1993).[2502]

Од 6. августа 1923. служио је деветомјесечни ђачки рок у Врбаској болничарској чети. У Госпићу је вршио од 16. новембра 1923. до 16. маја 1924. дужност гарнизонског и трупног љекара. Унапријеђен је 17. децембра 1926. у чин резервног санитетског поручника.[2503]

Почео је љекарску службу као секундарни љекар Државне болнице у Сарајеву,[2504] а затим као приватни зубни љекар у Бањалуци, гдје је у Улици фра Грге Мартића бр. 1 посједовао ординацију.[2505] Био је члан Управног одбора Врбаског бановинског одбора Црвеног крста Краљевине Југославије[2506] и члан Испитне комисије на територији Врбаске бановине за манипулативно-санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике (за дентисте).[2507] Био је цијењен као добар човјек.

У Љекарској комори Врбаске бановине обављао је више одговорних функција. На Оснивачкој скупштини 15. децембра 1929. изабран је за замјеника члана Одбора Дисциплинског суда, на скупштини 15. марта 1931. за замјеника коморског тужиоца, 14. априла 1935. за тужиоца, на скупштинама 8. маја 1932. и 23. марта 1941. у Управни

[2501] АРСБЛ, 9, aj 24, 267; ВА, Картон личних и службених података официра др Хинка Калеа; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473.

[2502] Богомир је студирао медицину у Сарајеву и Загребу, а дипломирао на Медицинском факултету у Загребу академске 1958/59. године. <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 27. 5. 2011; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 81.

[2503] ВА, Картон личних и службених података официра др Хинка Калеа.

[2504] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. II, марта 1926, бр. 1, 26.

[2505] ВА, Картон личних и службених података официра др Хинка Калеа; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 19; *Исто*, год. III, марта 1927, бр. 2, 67; *Исто*, маја 1927, бр. 3, 106, 112; *Исто*, јул 1927, бр. 4, 128 *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 42; *Адресар Краљевине Срба Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 2; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446.

[2506] *Редовна годишња скупштина Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 20. март 1934, бр. 361, 2.

[2507] *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908, 4; *Испитна комисија за манипулативно санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380, 4; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. јануар 1939, бр. 1.534, 3.

одбор, а 27. марта 1938. за члана Дисциплинског вијећа Љекарске коморе Врбаске бановине.[2508]

Указом краљевских намјесника одликован је 1937. за ревносну службу Златном медаљом.[2509]

На почетку Другог свјетског рата промијенио је име у Хајнрих (Heinrich) и обукао "њемачку униформу са великим хакенкројцем на рукаву". Био је члан њемачког Културбунда (Фолксгрупе) до 1942, затим домобрански војни љекар 21. бојне IV вараждинске пуковније, а држао је у Бањалуци и приватну зубарску ординацију.[2510]

Послије рата је ухапшен и затворен у Травнику од 23. јуна 1945, а касније у логору у Тополи, гдје су били и затвореници њемачког поријекла и од 27. јануара 1947. у затвору УДБ-е у Сарајеву.[2511]

Одлуком Комисије за конфискацију при ГНО Бањалука од 8. септембра 1945. одузета му је имовина. Пресудом Окружног суда у Бањалуци од 11. јуна 1948. осуђен је на казну лишења слободе са принудним радом у трајању од седам година, губитак грађанских права у трајању од три године и конфискацију цјелокупне имовине. Врховни суд НР Босне и Херцеговине потврдио је 15. јула 1948. пресуду Окружног суда у Бањалуци. Указом Президијума Народне скупштине ФНРЈ од 28. децембра 1950. опроштено му је издржавање остатка казне. По изласку из затвора био је хонорарно намјештен у зубној станици МУП-а у Сарајеву.[2512]

Др Франц Клајнхапл је изјавио 15. јула 1947. за др Хинка Калеа: "Он је иначе меканог карактера, те лако подлеже туђим утицајима".[2513]

[2508] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6–7; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 19, 21, 23, 26, 74.

[2509] *Службени војни лист*, Београд, год. 56, 1. децембар 1937, бр. 37, 1.571–1.572.

[2510] АРСБЛ, 74, бр. 22.758/1942; АРСБЛ, 76, Popis liečnika zubara i doktora medicine dentariae, Banja Luka 16. III 1942; АРСБЛ, 84, бб/1944; АРСБЛ, ОСБЛ (544), 82, 859, Записник о салушању др Хинака Калеа у Одјељењу УДБ-е за Округ Бањалуку од 6. августа 1947; *Banjalučki ilegalac. Sjećanja Žarka Lastrića*, 197.

[2511] АРСБЛ, 544, 82, 859, Записник о салушању др Хинака Калеа у Одјељењу УДБ-е за Округ Бањалуку од 6. августа 1947.

[2512] АРСБЛ, 544, 82, 859, Пресуда Врховног суда НР Босне и Херцеговине, Сарајево, 15. јула 1948; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 83.

[2513] АРСБЛ, 544, 82, 859, Изјава др Франца Клајнхапла, Загреб, 15. јула 1947.

Добио је 1966. Златно признање Хрватског планинарског савеза, а 1977. Сребрено Југословенског планинарског савеза.[2514]

Умро је 16. децембра 1986. и сахрањен у Загребу на гробљу Мирогој.[2515]

Др Вјекослав Калеа

Др Вјекослав М. Калеа је рођен 1900. Ожењен је био Адолфином (1905 – 12. фебруар 1975).[2516]

Био је до 27. априла 1934. чиновник (приправник, пристав) Министарства социјалне политике и народног здравља, од 27. априла 1934. до 4. новембра 1940. пристав и виши пристав Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине у Бањалуци и од 4. новембра 1940. виши пристав Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Дунавске бановине.[2517]

Обављао је у области социјалне политике Врбаске бановине у Бањалуци многе одговорне функције: шеф Одсјека за социјалну политику при Одјељењу за социјалну политику и народно здравље (VI) Краљевске банске управе Врбаске бановине, предсједник Надзорног одбора Подружнице Јавне берзе рада, надзорник Исељеничког надзорништва и редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине за социјалну струку до 29. новембра 1935. Као референт за ратне инвалиде, вршио је 1938. надзор над поступком бањског лијечења ових инвалида у бањама Илиџи код Градачца и Гати код Бихаћа.[2518]

Био је, као шеф Одсјека за социјалну политику VI одјељења Краљевске банске

[2514] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 83.

[2515] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 27. 5. 2011.

[2516] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[2517] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 23. мај 1932, бр. 116, 1; *Исто*, год. XVI, 5. мај 1934, бр. 103, 1; *Исто*, год. XVII, 20. мај 1935, бр. 116, 2; *Исто*, год. XIX, 30. јануар 1937, бр. 21, 1; *Исто*, год. XXII, 19. фебруар 1940, бр. 39, 1; *Исто*, 21. новембар 1940, бр. 269, 1; *Дневне вести: Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 29. април 1934, бр. 10.589, 19; *Унапређени лекари*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 16. јануар 1937, бр. 5.389, 11; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 83.

[2518] АРСБЛ, 9, VI, 1, 136, бр. 12.915/1938; Исто, VI, 1, 138, бр. 14.176/1938; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 30. мај 1934, бр. 417, 4; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 26. јун 1934, бр. 440, 4; *Исељеничко надзорништво у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 8. август 1934, бр. 477, 4; *Свечано отворење Радничког азила*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 29. јануар 1935, бр. 617, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 12. децембар 1935, бр. 289, 2.

управе Врбаске бановине, члан Испитне комисије за концептне чиновнике и Испитне комисије за манипулативно-административне чиновнике на територији Врбаске бановине.[2519]

Одржао је у организацији Бањалучког спортског клуба (БСК) предавање на тему "Данашње социјално старање" у октобру 1936. у просторијама Културног друштва "Фадилет" у Бањалуци.[2520]

Послије Другог свјетског рата осуђен је на шест година робије јер је "подносио др. Сунарићу податке о тобожњем организованом прогону Хрвата, ширио лажну неп. пропаганду и био преко др. Сунарића агент стране државе". Робијао је у Казнено-поправном дому Зеници од 8. августа 1946. до 8. августа 1952.[2521]

Умро је 21. октобра 1968, а сахрањен је на сарајевском гробљу Баре.[2522]

Др Мирко Калмар

Др Мирко Калмар, син Еугена, рођен је у Суботици 4. фебруара 1901. Завршио је гимназију у Сегедину 1919, студирао медицину у Прагу и Бечу, коју је завршио 31. октобра 1927. Од 1935. био је специјалиста хирургије. Говорио је њемачки и мађарски језик.[2523]

Био је ожењен љекарком др Лили Бем (Lilli Böhm) од 29. априла 1930. до 23. новембра 1936, када се развео. Нису имали потомака. Оженио се по други пут 1940. професорицом др Гетрудом (Гертрудом), дјев. Стојан, рођеном у Бечу, са којом је стекао 1946. сина Мирка.[2524]

Војску је служио у Потиској болничарској чети на Петроварадину од 1. до 16. јула 1922. и од 12. марта 1928. до 27. априла 1929.[2525]

[2519] *Испитне комисије за чиновничке испите*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. јул 1934, бр. 467, 4; *Ispitne komisije za 1940. godinu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 75–76.

[2520] *Предавања БСК-а*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 30. октобар 1936, бр. 1.126, 3; *Predavanje BSK-a*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 31. октобар 1936, бр. 1.127, 3.

[2521] Salih Jaliman, *Politički osuđenici u Kazneno-popravnom zavodu u Zenici 1945–1954. godine*, у: *Društvena istraživanja*, časopis Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, Zenica 2008, 22.

[2522] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[2523] АЈ, 39, Персоналије, ф. 69, Лист личних и службених података др Мирка Калмара; ХДА, 890, Персонални списи др Мирка Калмара; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.481.

[2524] АЈ, 39, Персоналије, ф. 69, Лист личних и службених података др Мирка Калмара; ХДА, 890, Персонални списи др Мирка Калмара.

[2525] ХДА, 890, Персонални списи др Мирка Калмара.

Завршио је љекарски стаж у Београду 1928, а потом радио од 12. марта 1928. до 27. априла 1929. као љекар у Војној болници на Петроварадину, од 21. јуна до 20. августа 1929. на Акушерском одјељењу Опште државне болнице у Београду, од 20. августа до 20. септембра 1929. у Централном хигијенском заводу у Београду, од 1. децембра 1929. до 1. октобра 1930. на Патолошком институту Универзитета у Београду, од 1. октобра 1930. до 1. октобра 1931. на II хируршком одјељењу Опште државне болнице у Београду, од 29. августа 1931. до 1935. као секундарни љекар Бановинске болнице у Славонском Броду, од 1935. до 1940. в. д. управника и шеф Хируршког одјељења исте болнице, затим до 18. новембра 1940. као секундарни љекар Бановинске болнице у Дервенти и од 18. новембра 1940. до јула 1941. као секундарни љекар в. д. шефа Хируршког одјељења Бановинске болнице у Бихаћу. Обављао је и приватну праксу у Бихаћу.[2526]

Ухапсиле су га усташе у Бихаћу у јулу 1941. Остатак рата провео је у Суботици као приватни љекар, а од 1943. до ослобођења био је на Карпатима на принудном раду, затим у Сомбору и Будимпешти.[2527]

У Суботици је од марта 1945. обављао приватну праксу, од 6. априла до 4. септембра 1945. био управник Болнице, затим од 15. јула 1945. радио код "Хуман[итарног] фонда", од 1. децембра 1945. до септембра 1946. као љекар експозитуре социјалног осигурања "Форина" и од 1. децембра 1946. радио у централној амбуланти Болнице.[2528]

Становао је у Суботици у Украјинској улици бр. 4 у јануару 1947.[2529]

Био је у Добоју од средине 1953. до почетка 1954. шеф Хируршког одјељења Опште државне болнице, када је именован за управника ове болнице.[2530]

[2526] AJ, 39, Персоналије, ф. 69, Лист личних и службених података др Мирка Калмара; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 257; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.481; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, travanj 1940, br. 4, 238; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 1. децембар 1940, бр. 1.752, 6.

[2527] AJ, 39, Персоналије, ф. 69, Лист личних и службених података др Мирка Калмара.

[2528] Исто.

[2529] Исто.

[2530] В. Гњато, С. Максимовић, *Болница у Добоју "Свети апостол Лука" 1952–1997*, 38, 39; В. Гњато, *Пет деценија Опште болнице "Свети апостол Лука" Добој*, 34, 35.

Др Самуел Кампос

Др Самуел (Самуело) Кампос, син трговца Исака, рођен је у Сарајеву 1. јуна 1900. Завршио је у Загребу гимназију 25. априла 1918. и студије медицине 1928, а потом специјализовао стоматологију (болести зуба и уста).[2531]

Као стоматолог радио је почетком 30-их година XX вијека у Зајечару.[2532]

У *Врбаским новинама* 6. децембра 1936. најавио је отварање приватне ординације за лијечење зуба и болести уста у Улици принца Павла бр. 61 у Бањалуци, која је требала бити отворена сваког дана од девет до 12 и од 15 до 18 часова. Његова ординација "ће вршити по потреби преглед рентгеновим зрацима".[2533] Није нам познато да ли је ова ординација почела са радом.

Др Саломон Кампос, зубни љекар у Сарајеву, оженио се био Анулом Атијас, али су се убрзо разишли. Анула га је напустила и отишла да живи са братом и његовом женом. Ухапшен је у августу 1937. због тешког рањавања двије особе и покушаја убиства бивше супруге.[2534]

Из Сарајева су га усташе одвеле 1941. у логор Јасеновац, гдје је убијен.[2535]

Др Фрањо Канта

Др Фрањо Канта, син Емануела (1873 – 31. децембар 1955), рођен је у Сарајеву 5. августа 1901. Завршио је у родном граду класичну гимназију 1919, а студије медицине у Бечу 24. јуна 1927. Диплому је нострификовао у Београду 1. фебруара 1929. Био је специјалиста за ухо, грло и нос (оториноларинголог). Говорио је њемачки језик, а служио се и француским.[2536]

[2531] САЗАМФЗ, Национал Самуела Кампоса; J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 154; Као година завршетка студија наводи се и 1924. *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 414; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.514.

[2532] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 414; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 509; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.514.

[2533] *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 6. децембар 1936, бр. 1.156, 2.

[2534] *Крвава породична драма у Сарајеву*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 21. август 1937, бр. 5.601, 4.

[2535] J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 154.

[2536] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Фрање Канте; AJ, 39, Персоналије, ф. 69, Лист личних и службених података др Фрање Канте; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak*

Ожени се домаћицом Маријом (Марицом), дјев. Радман (Бањалука, 20. мај 1909 – Сарајево, 6. јул 1979).[2537]

Почео је љекарску службу је у Државној болници у Сарајеву, гдје је од 13. августа 1927. до 8. марта 1929. волонтирао, а затим до 15. маја 1933. радио као чиновнички приправник, од тада до 16. јула 1936. као секундарни љекар и од 16. јула 1936. до 18. јуна 1937. као асистент.[2538]

Завршио је у Сарајеву специјализацију из оториноларингологије од 1928. до 1931. Власти Дринске бановине признале су му право на специјалност за ухо, грло и нос 18. децембра 1932. Провео је једно вријеме на усавршавању из оториноларингологије на клиникама у Загребу, Бечу, Прагу и Паризу.[2539]

Послије десет година рада у Државној болници у Сарајеву у Одјељењу за болести уха, грла и носа дошао је у Бањалуку, у коју је премјештен по молби указом краљевских намјесника од 18. јуна 1937. за асистента Одјељења за ухо, грло и нос у Државној болници. На дужност је ступио 5. августа 1937. С његовим запослењем у Државној болници у Бањалуци више није било потреба за одласком пацијената при сваком обољењу уха, грла или носа на лијечење у Загреб или који други већи здравствени центар у Краљевини Југославији. Отворио је приватну ординацију у Улици краља Алфонса 9/II у Бањалуци 1937, која је била отворена сваког дана од 13,30 до 15,30 часова. Радио је и као уговорни љекар специјалиста Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци.[2540]

Изабран је на скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 27. марта 1938. за коморског тужиоца.[2541]

Kraljevine Jugoslavije, Beograd 1933, 395; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.501.

[2537] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 84; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[2538] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Фрање Канте; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 306, 457; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.501; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 13. јул 1933, бр. 156, 2; *Исто*, год. XVIII, 11. август 1936, бр. 183, 1; *Исто*, год. XIX, 15. јул 1937, бр. 157, 1.

[2539] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 502; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 85.

[2540] АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; АРСБЛ, 9, ај 23, 267; АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Фрање Канте; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 15. јул 1937, бр. 157, 1; *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 8. август 1937, бр. 1.314, 3; *Државна болница добила специјалисту за болести уха, носа и грла*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 8. август 1937, бр. 1.314, 4; *Унапређење лекара*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 29. август 1939, бр. 1.618, 4; *Време*, Београд, год. XVII, 8. август 1937, бр. 5.588, 2.

[2541] ХДА, 1.477, кут. 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 25, 76.

Др Фрањо Канта је постао примаријус болнице 1. марта 1940, као први љекар у Краљевини Југославији након положеног специјалног испита у Београду. До тада су постајали примаријуси болница, љекари послије проведеног одређеног стажа у љекарској служби.[2542]

Одликован је 4. децембра 1940. Орденом Св. Саве V реда.[2543]

Био је за вријеме Другог свјетског рата од 15. септембра 1941. примарни љекар и предстојник Одјела за ухо, грло и нос Државне болнице у Бањалуци, а обављао је и послове причувног домобранског љекара у Домобранској болници у Бањалуци. Бавио се уз редовну дужност и приватном праксом. Од 19. септембра 1944. до 24. августа 1945. био је љекар и управник партизанских болница бр. 1 и 8 Југословенске армије.[2544]

Радио је послије рата од августа до новембра 1945. као шеф Одјела за ухо, грло и нос Државне болнице у Бањалуци, затим од новембра 1945. до 1. марта 1946. љекар Окружне болнице у Тузли и од марта 1946. шеф Одјела за ухо, грло и нос Болнице милосрдних сестара под привременом управом Градског народног одбора у Загребу, у којем је био и љекар специјалиста Здравствене средишњице државних намјештеника.[2545]

Становао је на Зрињском тргу бр. 16 у Загребу у новембру 1946.

Због усавршавања из оториноларингологије поново је био у Паризу 1961. и Прагу 1966. Објавио је рад *Аудиологија професионалних болести*. Добитник је Спомен-дипломе града Бањалуке за вишегодишњи рад на развоју Опште болнице у Бањалуци 1965. Радио је и у Дому здравља жељезничара у Сарајеву 1968.[2546]

Умро је 8. априла 1989. и сахрањен на сарајевском гробљу Баре.[2547]

[2542] *Г. др. Ф. Канта постављен је за примариуса Државне болнице*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 25. април 1940, бр. 1.709, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 28. март 1940, бр. 72, 1.

[2543] *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

[2544] ХДА, 890, кут. 224, Персонални списи др Фрање Канте; АЈ, 39, Персоналије, ф. 69, Лист личних и службених података др Фрање Канте; АРСБЛ, 74, бр. 2.964/1941 и бр. 4.233/1941; АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, listopad 1941, br. 10, 496; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 75–76, 80.

[2545] АЈ, 39, Персоналије, ф. 69, Лист личних и службених података др Фрање Канте; ХДА, 890, кут. 252, Персонални списи др Фрање Канте.

[2546] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 502.

[2547] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

Др Хусеин Капетановић

Др Хусеин Капетановић, син посједника Алибега, рођен је у Кулен Вакуфу 8. маја 1904.[2548] Завршио је гимназију у Бихаћу 19. јуна 1924. а, као Гајретов питомац, студије медицине у Београду 30. марта 1931. Положио је државни стручни испит у Загребу 11. јануара 1937. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик.[2549]

Оженио се 15. новембра 1931. учитељицом Надеждом (Надом), кћерком Драгољуба Чоловића, рођеном у Београду 3. фебруара 1908, са којом је стекао 13. маја 1933. сина Златана (Златка).[2550]

Војску је служио у Дунавској болничарској чети од 14. јануара до 30. октобра 1931. Имао је у Војсци Краљевине Југославије чин резервног санитетског поручника.[2551]

По завршетку студија живио је у Козарцу, гдје је боравио и за вријеме студентских распуста. Посједовао је право вршења приватне љекарске праксе од 16. јула 1932.[2552] Радио је до 15. септембра 1932. као љекар Удружене здравствене општине у Пријепољу,[2553] од 15. септембра 1932. до 31. новембра 1933. као општински љекар у Бродареву, Срез милешевски у Зетској бановини, од 11. децембра 1933. до 16. децембра 1937. као бановински љекар у Удружене здравствене општине у Мркоњић Граду,[2554] од 16. децембра 1937. до 1. јула 1939. као љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника за љекарско подручје Дрвар–Срнетица са

[2548] Као датуми рођења спомињу се и 20. март и 8. август 1904.

[2549] ХДА, 890, кут. 224, Персонални списи др Хусеина Капетановића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Хусеина Капетановића; ДАС, Г–203, ф. 4, бр. 463; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 411; S. Veljković, *нав. дјело*, 813.

[2550] ХДА, 890, кут. 224, Персонални списи др Хусеина Капетановића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Хусеина Капетановића.

[2551] ХДА, 890, кут. 224, Персонални списи др Хусеина Капетановића.

[2552] На сједници Управног одбора Љекарске коморе Врбаске бановине 16. јула 1932. примљен је у чланство ове коморе. Истовремено је добио мјесно право љекарске праксе за Козарац: "Пошто испуњава све услове, приложио сва тражена документа, платио уписнину, чланарину и таксу, уписује се у именик Коморе, одобрава месно право праксе и издаје тражено уверење". *Записник седнице Одбора Лекарске коморе Врбаске бановине од 16. јула 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, август–септембар 1932, бр. 8–9, 486.

[2553] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 144.

[2554] Рјешењем бана Врбаске бановине од 30. новембра 1933. примљен је у бановинску службу и постављен за бановинског љекара приправника VIII групе Удружене здравствене општине у Мркоњић Граду др Хусеин Капетановић, љекар из Козарца. Постављен је одлуком бана Врбаске бановине од 4. јуна 1937. за бановинског здравственог пристава у VIII положајној групи. Поднио је 16. децембра 1937. оставку на бановинску службу.

сједиштем у Дрвару и од 20. августа 1938. до априла 1941. као сресни љекар Среске испоставе у Босанском Шамцу.[2555]

Био је члан Среског одбора Црвеног крста у Мркоњић Граду.[2556] На годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 27. марта 1938. изабран је за замјеника члана Дисциплинског вијећа Коморе.[2557]

Био је за вријеме Другог свјетског рата сресни и општински љекар Удружене здравствене општине у Босанском Шамцу. Приватну љекарску ординацију је посједовао у згради данашње Скупштине општине Шамац. Отпуштен је 5. марта 1945.[2558]

Послије Другог свјетског рата био је признат стручњак за плућне болести широм Босне и Херцеговине. Одселио је у Ријеку, гдје је живио као пензионер.[2559]

Др Арнолд Кац

Др Арнолд Кац (Katz) је рођен 1875.[2560] Завршио је студије медицине 1919, а потом специјализовао стоматологију.[2561]

Послије Првог свјетског рата био је хонорарни љекар и предсједник Здравственог повјеренства у Котор Варошу. Отпуштен је из државне службе 9.

[2555] ХДА, 890, кут. 224, Персонални списи др Хусеина Капетановића; ВА, Картон личних и службених односа официра др Хусеина Капетановића; АРСБЛ, 9, Персонална књига бановинских службеника, ред. бр. 2; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. децембар 1933, бр. 279, 4; *Вести из Мркоњић Града*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. фебруар 1934, бр. 336, 3; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 28. фебруар 1937, бр. 1.220, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 24. март 1937, бр. 1.240, 4; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. јул 1937, бр. 1.299, 4; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 31. децембар 1937, бр. 1.375, 4; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 411; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.481; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, rujan 1940, br. 9, 465; N. Nezirović, *Monografija Bosanskog Šamca (od najstarijih vremena do 1945)*, 395.

[2556] *Вести из Мркоњић Града*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. фебруар 1934, бр. 336, 3.

[2557] ХДА, 1.477, кут. 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 25, 77.

[2558] ХДА, 890, кут. 224, Персонални списи др Хусеина Капетановића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, svibanj 1942, br. 5, 186; *Исто*, god. LXVII, ožujak–travanj 1945, br. 3–4, 86; N. Nezirović, *нав. дјело*, 395.

[2559] N. Nezirović, *нав. дјело*, 395.

[2560] Као година рођења наводи се и 1897. <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 17. 8. 2021.

[2561] J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 154.

новембра 1920.[2562] Потом је радио као зубни љекар у Дарувару, гдје је био и предсједник Ционистичког удружења.[2563]

Након успоставе НДХ депортован је у логор у Јасеновцу, гдје је радио у логорској амбуланти. Усташе су га убиле у Јасеновцу 24. децембра 1944.[2564]

Његова супруга Дора и синови Борис и Влатко ухапшени су и одведени у логор Лоборград, а у Аушвиц у августу 1942, у којем су убијени.[2565]

Др Роберт Кенигсгартен

Др Роберт Кенигсгартен (Königsgarten) је рођен у Брну 1893. Завршио је студије медицине у Берну 1916. Био је "творнички" љекар у Јајцу послије Првог свјетског рата.[2566]

Др Херман Кербел

Др Херман Кербел (Hermann Körbel, Koerbel) је рођен 3. априла 1868. у Новом Сацзу (Nowy Sącz, Neu Sandec) у Пољској. Завршио је студије медицине у Бечу 1893. Био је градски физик (надљекар) и управник Општинске болнице у Бихаћу прије и послије Првог свјетског рата.[2567]

Имао је сина Виктора Коербела (Koerbel), рођеног 9. априла 1899. у Бихаћу, који је завршио студије медицине 26. маја 1926. у Бечу.

Био је од 1909. редовни члан Збора лијечника Хрватске и Славоније.[2568]

[2562] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, aj 95; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 305.

[2563] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 211, 404; <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 17. 8. 2021.

[2564] J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 154.

[2565] <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 17. 8. 2021.

[2566] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 139.

[2567] АБиХ, ЗВБХ, кут. 65, aj 99; Исто, кут. 165, aj 95; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 125; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. XXXI, 15. veljače 1909, br. 2, 59; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; Dr Josef Konforti, *Doprinos ljekara Jevreja zdravstvenoj zaštiti i kulturi Bosne i Hercegovine*, у: *Jevrejski almanah 1968–1970*, Beograd 1970, 121; A. Pinto, *нав. дјело*, 93; N. Radić, *нав. дјело*, 14.

[2568] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. XXXI, 15. veljače 1909, br. 2, 59; *Исто*, god. XXXII, 15. veljače 1910, br. 2, 88; *Imenik članova Zbora liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije u Zagrebu za godinu 1911. (Po stanju od 31. prosinca 1911)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1912, br. 1, 8; *Imenik članova Zbora*

Живио је 1920. као пензионер у Бечу.[2569]

Др Војислав Кецмановић

Др Војислав Ђедо Кецмановић рођен је у селу Читлуку код Босанске Костајнице 12. августа 1881. у кући православног сеоског свештеника Илије.[2570]

Основну школу похађао је у Костајници, завршио нижу гимназију у Сарајеву, вишу у Сремским Карловцима 1905, а од 1905. до 1911. студирао медицину у Прагу, гдје је постао сљедбеник идеја Томаша Масарика.[2571]

Као студент у Прагу постао је 1909. члан прве борбене групе од пет чланова, а те групе је образовала револуционарна академска омладина, по узору на руске револуционаре, са задатаком да ради на рушењу Аустроугарске и да се бори за национално ослобођење и уједињење Јужних Словена у једну државу.[2572] У Прагу је подупирао и национални покрет југословенске омладине у Српском студентском друштву "Шумадија", у којем је био пријатељ са предсједником овог друштава Ђуром Остојићем. За вријеме Анексионе кризе дошао је тајно у Босанску Крајину, а у Праг се вратио кад је српска влада признала анексију.[2573]

Као љекар радио је у Тузли, гдје се у прољеће 1912. спомиње као члан редакције и администрације листа *Зора*.[2574] У Тузли се састао са Костом Тодоровићем 11. септембра 1912.[2575]

Учествовао је у балканским ратовима као љекар добровољац у црногорској војсци.[2576]

---

liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1920. (Po stanju od 31. prosinca 1920), Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1921, br. 1, 8.

[2569] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1920. (Po stanju od 31. prosinca 1920)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1921, br. 1, 8.

[2570] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 39; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395; Slavko Mićanović, *Dr Vojislav Kecmanović – Đedo, čovjek i djelo*, у: Dr Vojislav Kecmanović – Đedo, *Zabilješke iz ratnih dana*, Sarajevo 1980, 9.

[2571] S. Mićanović, *Dr Vojislav Kecmanović – Đedo, čovjek i djelo*, 9.

[2572] Nikola Škerović, *Jugoslovenska omladina u Pragu, pre dvadeset godina*, у: *Nova Evropa*, Zagreb, 11. februar 1929, knj. XIX, br. 3, 83.

[2573] Optužnica Državnog odvjetništva u Banjaluci, br. 1.685/15, 120–121.

[2574] Исто, 121.

[2575] *Српски биографски речник*, 5, Кв–Мао, Нови Сад 2011, 45 (Н. Урић).

[2576] S. Mićanović, *Dr Vojislav Kecmanović – Đedo, čovjek i djelo*, 10.

По повратку у Тузлу прешао је у Сарајево, гдје је био љекар Земаљске болнице.[2577] У Првом свјетском рату ухапшен је у јануару 1915. и затворен у Бањалуци у "Црну кућу", а затим пребачен у Окружни затвор и Сарајеву, одакле је изведен на познати бањалучки Велеиздајнички процес, на којем је 1916. осуђен на пет година робије, коју је издржавао у Бањалуци и Зеници. Ослобођен је сломом Аустроугарске 1918. Крајем рата живио је у Прагу.[2578]

Послије овог рата био је у Босанској Костајници градски физик, гдје је управљао Општинским амбулаторијем до октобра 1919. када је премјештен у Бијељину,[2579] а амбулаториј је остао без љекара.[2580]

Од марта до краја маја 1919. радио је на сузбијању "пјегаве грознице" у Босанској Костајници, коју је сузбио кречењем и дезинфекцијом кућа.[2581]

По одласку из Босанске Костајнице био је у октобру 1919. сресни надљекар у Бијељини, гдје је 1. јуна 1935. унапријеђен у задравственог савјетника. Хонорарно је био у Гимназији у Бијељини школски љекар.[2582]

У Бијељини је постао 1920. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја,[2583] а одликован је Орденом Св. Саве IV реда 28. јуна 1928.[2584]

Поред медицинског рада био је активан у економском и културном просвјећивању народа у Бијељини и Семберији, и предсједник Друштва за чување народног здравља, Друштва за народно просвјећивање и Културно-просвјетног друштва "Филип Вишњић".[2585]

[2577] Optužnica Državnog odvjetništva u Banjaluci, br. 1.685/15, 6.

[2578] Данило Димовић, *Бањалучки велеиздајнички процес*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIV, 18. јул 1938, бр. 12.125, 19; *Enciklopedija Jugoslavije*, knj. 5, Zagreb MCMLXII, 234 (Milka Čaldarević); *Српски биографски речник*, 5, Кв–Мао, Нови Сад 2011, 45 (Н. Урић).

[2579] Премјештен је указом од 30. августа 1919. за сресног надљекара у Бијељини у VIII чиновном разреду. *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 18. октобар 1919, бр. 115, 3.

[2580] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, aj 110; *Liječniči vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. prosinca 1919, br. 12, 725.

[2581] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, aj 110.

[2582] *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 18. октобар 1919, бр. 115, 3; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Велики манифестациони збор задругара у Бијељини*, у: *Време*, Београд, год. XI, 10. август 1931, бр. 3.450, 3; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 451; *Народно јединство*, Сарајево, 13. јул 1935, бр. 55, 4; *Српски биографски речник*, 5, Кв–Мао, Нови Сад 2011, 45 (Н. Урић).

[2583] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1920. (Po stanju od 31. prosinca 1920)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1921, br. 1, 8.

[2584] *Народно јединство*, 24. јул 1928, бр. 82, 1.

[2585] *У селу Тршићу освећени су темељи Вуковог дома*, у: *Време*, Београд, год. XX, 17. септембар 1940, бр. 6.698, 7; S. Mićanović, *Dr Vojislav Kecmanović – Đedo, čovjek i djelo*, 11.

Политички се ангажовао као присталица Удружене опозиције. На изборима за Народну скупштину Краљевине Југославије 1938. био је кандидат за народног посланика испред Среза Бијељина на листи Самосталне демократске странке.[2586]

Био је ожењен Аном, дјев. Шикрилов, са којом је стекао кћерке Милицу и Олгу и сина Владимира.[2587]

За вријеме Другог свјетског рата живио је са породицом у Бијељини, гдје је био члан илегалног Народноослободилачког одбора и прикупљао помоћ за НОП. Напустио је Бијељину са женом и кћерком у јулу 1943. јер је сазнао да усташе хоће да га ухапсе, правдајући то наводним обиласком болесника. По изласку на слободну територију укључио се активно у НОП и убрзо је постао члан и први предсједавајући Другог засједања АВНОЈ-а, предсједник ЗАВНОБиХ-а и предсједник Извршног одбора Народноослободилачког фронта БиХ.[2588]

Послије ослобођења био је од 26. априла 1945. до новембра 1946. предсједник Народне скупштине БиХ, гдје је био и посланички кандидат за Срез Бијељину на изборима за Уставотворну скупштину ДФЈ.[2589] Одликован је више пута.

Умро је у Сарајеву 25. марта 1961. и сахрањен на гробљу Баре.[2590]

Објављен је 1980. у издању Института за историју у Сарајеву и НИШРО "Ослобођење" његов дневник *Забиљешке из рата*.

Др Валентина Киљман

Др Валентина Киљман (Кильман, Килман), кћи Јакова, рођена је у Санкт Петербургу у Русији 26. октобра 1899. Завршила је студије медицине у Загребу 1926. Била је љекар опште праксе. Говорила је француски, њемачки и руски језик.[2591]

[2586] *У Бијељини*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 1. новембар 1937, бр. 5.673, 9; *Конференција у Бијељини*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 2. новембар 1937, бр. 11.867, 6; S. Mićanović, *Dr Vojislav Kecmanović – Đedo, čovjek i djelo*, 13.

[2587] V. Kecmanović – Đedo, *Zabilješke iz ratnih dana*, Sarajevo 1980.

[2588] *Oslobođenje*, 27. jul 1944, br. 9, 3; *Друго заседање Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије 1943–1953*, Београд 1953, 191; Р. Чолаковић, *Записи из ослободилачког рата*, II, 420, 551, 779.

[2589] *Службени лист БиХ*, Сарајево, 17. октобар 1945, бр. 20, 256.

[2590] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[2591] АЈ, 39, Персоналије, ф. 72, Лист личних и службених података др Валентине Киљман; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 427; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 237.

Удала се за др Јакова Киљмана[2592] 1923, са којим је стекла 10. августа 1926. сина Владимира.[2593]

Држављанство Краљевине СХС добила је 17. новембра 1927.[2594]

Као љекар спомиње се у Босанској Градишци почетком 1929.[2595] За вријеме Краљевине Југославије водила је три године дјечију амбуланту у селу Тењи код Осијека, била седам година љекар Сењског рудника и од 1940. љекар Братинске благајне у Деспотовцу, гдје је била стално настањена.[2596]

У Деспотовцу је била љекар и послије Другог свјетског рата и код ОНО Јагодина.[2597]

Умрла је 1946.[2598]

Др Братислава Вељовић-Клајнхапл

Др Братислава Клајнхапл (Kleinhappel), дјев. Вељовић, кћи Радулова, рођена је у Власотинцима 3. јула 1900. Завршила је гимназију у Београду у јулу 1921, а студије медицине у Грацу у јулу 1926. Била је специјалиста педијатрије. Говорила је њемачки језик, а служила се руским и француским.[2599]

[2592] Др Јаков Киљман (Килман), син Ивана, рођен је 10. јула 1893. у Дњепропетровску. Завршио је гимназију 1912. у Павлограду, а студије медицине 1917. у Кијеву. Био је од 1917. до 1919. у руској морнарици у чину санитетског капетана I класе. Нострификовао је диплому 30. марта 1921. у Загребу. Био је специјалиста хирургије. Говорио је руски, њемачки и француски језик. Био је професор и просектор Анатомског института у Загребу од 1921. до 1931, управник Братинске благајне у Сињском руднику од 1931. до 1939, приватни љекар у Деспотовцу од 1939. до 1944, шеф хируршког Одјељења Војне болнице (Центра) Крагујевац–Ниш од 14. октобра 1944. до 1. фебруара 1946, шеф Хируршког одјељења Војне болнице у Бијељини од 2. фебруара до 10. октобра 1946. и редовни професор анатомије Медицинског факултета у Сарајеву од 10. октобра 1946. Аутор је књиге *Пластична анатомија* (Сарајево 1958). АЈ, 39, Персоналије, ф. 72, Лист личних и службених података др Јакова Килмана; АЈ, 39, Персоналије, ф. 72, Лист личних и службених података др Валентине Киљман; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 427; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.497.

[2593] АЈ, 39, Персоналије, ф. 72, Лист личних и службених података др Валентине Киљман; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507.

[2594] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 22. јануар 1931, бр. 15, 2.

[2595] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, маја 1929, бр. 5, 64.

[2596] АЈ, 39, Персоналије, ф. 72, Лист личних и службених података др Валентине Киљман; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 427; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 415; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 137.

[2597] АЈ, 39, Персоналије, ф. 72, Лист личних и службених података др Валентине Киљман.

[2598] Њен супруг др Јаков Килман наводи 8. јануара 1947. да је удовац. АЈ, 39, Персоналије, ф. 72, Лист личних и службених података др Јакова Килмана.

[2599] АЈ, 39, Персоналије, ф. 73, Лист личних и службених података др Братиславе Вељовић-Клајнхапл; ХДА, 890, Персонални списи др Братиславе Клајнхапел; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 151.

Удала се у Грацу за др Франца Клајнахапла и доселила у Београд 1926. Са њим је стекла 25. марта 1930. сина Павла[2600] и 16. маја 1932. кћерку Александру (Сашу).[2601]

Стажирала је у Грацу и Загребу 1926. и 1927. Од 1927. до 1928. радила је као контрактуални (уговорни) војни љекар Сталне војне болнице IV армијске области у Загребу, љекар Сталне војне болнице Косовске дивизијске области у Косовској Митровици и од 20. октобра 1931. до 14. маја 1932. као контрактуални чиновник љекар Хигијенског завода у Бањалуци,[2602] када је отпуштена из службе са др Љубицом Чермак.[2603]

Послије одласка из Хигијенског завода обављала је приватну праксу и била у Бањалуци од 1935. до септембра 1944. уговорни љекар подружнице Друштва за осигурање приватних намјештеника и трговачких помоћника "Меркур".[2604]

Била је у Бањалуци један од оснивача и чланова Надзорног одбора друштва Женски покрет.[2605] Често је држала предавања на курсевима за добровољне болничарке, која је приређивао Бановински одбор Друштва Црвеног крста Врбаске бановине и Женски покрет.[2606]

Била је активна у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. На годишњим скупштинама бирана је 15. марта 1931, 8. маја 1932, 27. марта 1938. и 23. марта 1941.

[2600] Павле Клајнхапл је завршио студије медицине 1955. у Загребу. Специјализовао је од 1963. до 1967. урологију на Уролошком одјељењу Опште болнице "Др Младен Стојановић" у Загребу. Радио је 1968. као уролог Опште болнице "Др Младен Стојановић" у Загребу. Нешто касније одселио се у Њемачку, гдје је радио као љекар. Умро је 1. априла 2002, а сахрањен је 25. априла 2002. на загребачком гробљу Мирогој. *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 695; Limun Papić, *Otmica doktora Klajnhapla II – Put na Balkan*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 8. januar 1990, 8; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 17. 8. 2021.

[2601] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 86–87.

[2602] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 3. новембар 1931, бр. 257, 1; *Исто*, год. XIV, 11. јун 1932, бр. 131, 2.

[2603] АЈ, 39, Персоналије, ф. 73, Лист личних и службених података др Братиславе Вељовић-Клајнхапл; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Контрактуални чиновници*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 23, 1; *Контрактуални чиновници*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 30. јун 1932, бр. 26, 1.

[2604] АЈ, 39, Персоналије, ф. 73, Лист личних и службених података др Братиславе Вељовић-Клајнхапл; ХДА, 890, Персонални списи др Братиславе Клајнахапел; АРСБЛ, 74, бр. 8.164/1943; *У Бањој Луци ће се основати подружница "Меркура"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. јул 1936, бр. 1.045, 3; *Рад "Меркура"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 18. мај 1939, бр. 1.586, 3.

[2605] Оснивачка скупштина друштва Женски покрет одржана је 2. септембра 1935. у Бањалуци. *Конституирајућа скупштина Женског покрета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. септембар 1935, бр. 797, 3.

[2606] *Predavanje Ženskog pokreta*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 21. децембар 1935, бр. 887, 3; *Bolničarski tečaj za dame počinje radom*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. фебруар 1936, бр. 924, 3; *Juče je otvoren dobrovoljni ženski bolničarski tečaj*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. фебруар 1936, бр. 928, 3; *Испит на течају за добровољне болничарке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 6. мај 1936, бр. 987, 3.

у Надзорни одбор, а 14. априла 1935. у Дисциплинско вијеће Љекарске коморе Врбаске бановине.[2607]

Одликована је Орденом Св. Саве V реда 14. септембра 1940.[2608]

За вријеме Другог свјетског рата, као љекар Болесничке благајне "Меркур", од 1941. до 1944. илегално је сарађивала са НОП-ом. Била је од 22. септембра 1944. до 15. октобра 1945. љекар Среске амбуланте НОО Јајце, шеф Интерног заразног одјељења у Јајцу, управник Болнице V корпуса, војни љекар НОП-а и Југословенске армије.[2609]

Послије ослобођења постала је до 18. априла 1951. асистент – љекар Клинике за дјечије болести Медицинског факултета у Загребу, када је по потреби службе премјештена рјешењем Министарства народног здравља у Народни одбор града Загреба.[2610] Као клинички асистент објављивала је научне радове у загребачком *Лијечничком вјеснику*.[2611] Специјализовала је у Загребу на Педијатријској клиници. Била је на усавршавању у Стокхолму. Једно вријеме била је у Загребу и шеф Дјечијег диспанзера Дома здравља жељетничара.[2612]

Од 1947. била је члан Збора лијечника Хрватске.[2613]

Умрла је 4. јуна 1972. у Загребу и сахрањена на гробљу Мирогој.[2614]

[2607] ХДА, 1.477, кут. 3; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 22, 24, 26, 78.

[2608] *Odlikovanje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. октобар 1940, бр. 1.745, 2.

[2609] AJ, 39, Персоналије, ф. 73, Лист личних и службених података др Братиславе Вељовић-Клајнхапл; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 151.

[2610] AJ, 39, Персоналије, ф. 73, Лист личних и службених података др Братиславе Вељовић-Клајнхапл; ХДА, 890, Персонални списи др Братиславе Клајнахапел.

[2611] Bratislava Kleinhappel-Veljović, *Historijat i problem sabirališta ženskog mlijeka*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXX, siječanj 1948, br. 1, 26–33; B. Kleinhappel-Veljović, *Kompresivna fraktura vertebre uslijed tetanusa*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXX, prosinac 1948, br. 12, 438–439; B. Kleinhappel-Veljović, *Iskustva streptomicinom kod 12 slučajeva tuberkuloze dojenčadi i male djece*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXII, veljača 1950, br. 2, 77–81.

[2612] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 534.

[2613] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, lipanj–srpanj 1947, br. 6–7, 213.

[2614] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 88.

Др Франц Клајнхапл

Др Франц Клајнхапл (Franz Xaver Kleinhappl), син земљопосједника Франца и Марије, дјев. Мајер (Meier), рођен је у Кроисбаху код Граца, у Аустрији, 25. септембра 1896. За вријеме Првог свјетског рата служио је аустроугарску војску на Талијанском фронту од 1. марта 1915. до 1. новембра 1918. као резервни потпоручник. Завршио је студије медицине у Грацу 25. јула 1922, специјализовао хирургију на клиникама у Грацу, Инсбруку и Бечу од 1922. до 1926. По наговору супруге, др Братиславе, дјев. Вељовић, колегице са студија, којом се оженио 1926. у Грацу, доселио се у Краљевину СХС. Стекли су 25. марта 1930. сина Павла и 16. маја 1932. кћерку Александру (Сашу). Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 27. јула 1928. Специјалиста хирургије постао је 7. новембра 1928. У држављанство Краљевине СХС примљен је 26. априла 1928.[2615]

У Краљевини СХС радио је као контрактуални војни љекар Хируршког одјељења Сталне војне болнице IV армијске области у Загребу од 16. децембра 1926. до 2. јуна 1928. и од тада до до децембра 1928. као хирург Сталне војне болнице Косовске дивизијске области у Косовској Митровици, када је поднио оставку, која му је уважена у фебруару 1929.[2616]

У међувремену прихватио је понуду за посао и доселио се у Бањалуку, у којој је од 18. фебруара 1929. до априла 1941. радио као контрактуални (уговорни) војни љекар – хирург, а једно вријеме и в. д. шефа Хируршког одјељења Врбаске сталне војне болнице.[2617] Поред редовне службе, био је и жељезнички љекар, а са супругом је обављао и приватну праксу у ординацији.[2618]

[2615] ИНИВМА – АССВС, Службенички лист др Франца Клајнхапла; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 24, Персонални досије др Фрање Клајнхапела; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; *Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974*, 441; Limun Papić, *Otmica doktora Klajnhapla I – Šarmantni student medicine*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 5. januar 1990, br. 5.854, 12; L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla II – Put na Balkan*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 8. januar 1990, 8; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 89.

[2616] ИНИВМА – АССВС, Службенички лист др Франца Клајнхапла; Limun Papić, *Otmica doktora Klajnhapla II – Put na Balkan*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 8. januar 1990, 8.

[2617] ИНИВМА – АССВС, Службенички лист др Франца Клајнхапла; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; *Службени војни лист*, Београд, год. 53, 8. мај 1934, бр. 17, 747–748; *Испитна комисија за манипулативно санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380, 4; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. јануар 1939, бр. 1.534, 3; *Ispitne komisije za 1940. godinu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 3.

[2618] L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla II – Put na Balkan*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 8. januar 1990, 8; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 89.

Један је од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. Изабран је на скупштини 15. децембра 1929. за замјеника коморског тужиоца, 15. марта 1931. у Одбор коморског Љекарског суда, а 8. маја 1932, 14. априла 1935. и 27. марта 1938. је биран у Управни одбор ове коморе.[2619]

Учествовао је активно у раду Тениског клуба у Бањалуци и изабран на Годишњој скупштини 24. марта 1933 за предсједника Управног одбора. Као активан тенисер такмичио се на турнирима за клупско првенство Југословенског тениског савеза.[2620]

Предавао је са санитетским капетаном Бањалучке војне болнице др Нисимом Алхалелом на курсу за добровољне болничарке, који је одржан у Бањалуци у октобру 1935.[2621]

Одликован је 14. септембра 1940. Орденом Св. Саве V реда.[2622]

Радио је од почетка Другог свјетског рата као хирург у Државној болници и Домобранској болници у Бањалуци[2623] све до 6. јануара 1942, када је на превару одведен у зору "по партизанима", са понијетим инструментима. Прво одредиште био му је Понир, затим Атошевац у подножју планине Клековаче код Срнетице, одакле је пребачен убрзо у Партизанску болницу "Бијели потоци" на планини Пљешевици у Лици. Ту је добио задатак да организује рад ове партизанске болнице, о којој се расправљано и на Првом конгресу партизанских љекара у Босанском Петровцу 1942. године. Болница је располагала комплетном медицинском опремом и комплетом хируршких инструмената, које је у борбама код Кључа заробила Прва пролетерска

[2619] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–7; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 19, 21, 23, 24, 79.

[2620] *Godišnja skupština banjalučkog Tenis Kluba*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 29. март 1933, бр. 91, 10; *Поздрави бану Врбаске бановине г. Светиславу Т. Милосављевићу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 16. март 1934, бр. 358, 4; *Na teniskom turniru za klupsko prvenstvo pobedio je Sisak sa 4:1*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. мај 1936, бр. 1.004, 2; Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дјело*, 487–488.

[2621] *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 18. октобар 1935, бр. 834, 3.

[2622] *Odlikovanje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. октобар 1940, бр. 1.745, 2.

[2623] АРСБЛ, 84, бр. 1.611/1944; L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla III – Aprilski rat*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 9. januar 1990, 10.

бригада од њемачке пољске војне болнице. Крај Другог свјетског рата дочекао је у чину пуковника.[2624]

Послије ослобођења је био управник Војне болнице и главни хирург II армије у Загребу[2625] и почасни члан Збора лијечника Хрватске, гдје је 31. октобра 1945. одржао предавање на тему "Развој ратно-пољске хирургије у НОВ".[2626] Коаутор је *Ратне хирургије*. Носилац је шест ратних одликовања и Ордена Републике са сребрним вијенцем (1966).[2627]

Пензионисан је 1961. у чину генерал-мајора Југословенске народне армије.[2628]

Умро је 14. јануара 1991. у Загребу и сахрањен на гробљу Мирогој.[2629]

Др Михаил Климов

Др Михаил (Михаило, Михајло) Васиљевич (Васильевич) Климов, син Василија и Дарије, рођен је у Кисловодску, на Кавказу, 3. септембра 1896.[2630]

Завршио је гимназију у родном граду у мају 1915. Студирао је на Универзитету у Харкову до марта 1915, када је мобилисан у војску. Евакуисан је 10. новембра 1920.

[2624] АРСБЛ, 9, aj 23, 267; АРСБЛ, 84, 1.611/1944; J. Selman, *Žene Banje Luke u ilegalnom radu 1941. godine*, 185; Драгутин Грегорић, *Партизански лекари говоре*, у: *Илустрована политика*, Београд, 7. децембар 1982, 30–31; H. Kulenović, *нав. рад*, 113, 117, 118; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 16, 18; I. Kralj, *нав. рад*, 227, 228, 235, 282; Žarko Cvetković, *Evakuacija i lečenje ranjenika i bolesnika u NOR-u*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, četvrta knjiga, Beograd 1989, 62, 78; Jovo Kovačević, *Hronologija važnijih događaja sanitetske službe u NOR-u 1941–1945. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, četvrta knjiga, Beograd 1989, 523; L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla VI – Odluka je pala*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 12. januar 1990, 12; L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla VII – Zadatak za Hatidžu*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 15. januar 1990, 9; L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla VIII – Otmica u zoru*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 16. januar 1990, 11; L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla IX – Paukova mreža*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 17. januar 1990, 13; L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla X – Senzacionalni odjek*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 18. januar 1990, 9; L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla XI – "Pravi" partizanski hirurg*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 19. januar 1990, 9; L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla XII – Čovjekova sudbina*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 22. januar 1990, 11.

[2625] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Братиславе Вељовић-Клајнхапл.

[2626] Franz Kleinhappel, *Razvoj ratno-poljske kirurgije u N.O.V.*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXVII, prosinac 1945, br. 5 i 6, 93–96.

[2627] *Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974*, 441.

[2628] *Исто*; L. Papić, *Otmica doktora Klajnhapla XII – Čovjekova sudbina*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 22. januar 1990, 11.

[2629] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки лекари у Краљевини Југославији*, 90.

[2630] Као датум рођења наводи се и 9. септембар 1896. AJ, 39, Персоналије, ф. 73, Лист личних и службених података др Михајла Климова; ИАБ, 492, кут. 34, бр. 1.733, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Михаила Климова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 159, 160; *Време*, Београд,

из луке Феодосије на Криму. Стигао је у Краљевину СХС 1. јуна 1921. и боравио у руској колонији у Нишу. У октобру 1921. уписао је Агрономски факултет у Београду, а у јануару наредне године прешао је на Филозофски факултет. Током студија био је члан Савеза руских студената, а издржавао се надничарењем. Студије медицине завршио је у Београду 15. јуна 1936.[2631]

Оженио се домаћицом Даринком (Даром), дјев. Стојановић. Послије њене смрти оженио се Јеленом, кћерком Марије и Стефана Војка, трговаца из Београда.[2632]

Био је у Београду на љекарској приправничкој служби из куративне медицине у Општој државној болници и из превентивне медицине у Централном хигијенском заводу. Стажирао је у Београду у Општој државној болници до 18. марта 1937, а радио као љекар у Варварину, од 17. фебруара 1939. као сресни љекар у Теслићу и од 23. новембра 1939. до априла 1941. као сресни љекар у Гламочу. Посједовао је право вршења приватне љекарске праксе за Теслић од 6. октобра 1939.[2633]

Држављанство Краљевине Југославије стекао је 8. јула 1938, а заклетву новој отаџбини положио је 4. октобра 1938. Истовремено је стекла држављанство Краљевине Југославије и његова супруга Јелена, рођена 24. априла 1907.[2634]

Наредбом замјеника министра здравства НДХ отпуштен је из државне службе у Гламочу са крајем јуна 1941. На почетку Другог свјетског рата избјегао је у Србију и био је од 14. јуна до 11. децембра 1941. сресни љекар у Подујеву и од тада до 19. септембра 1942. у селу Витошевац, Срез ражањски, када је отпуштен из државне службе. Остатак рата, до ослобођења, провео је у Витошевцу као приватни љекар, а обављао је од 13. октобра до краја новембра 1944. и "повремене и добровољне

год. XVI, 9. септембар 1936, бр. 5.263, 2; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 281.

[2631] AJ, 39, Персоналије, ф. 73, Лист личних и службених података др Михајла Климова; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 28, Персонални досије др Михаила Климова; ИАБ, 492, кут. 34, бр. 1.733, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Михаила Климова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 159, 160; S. Veljković, *нав. дјело*, 817.

[2632] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 159, 160; *Време*, Београд, год. XVI, 9. септембар 1936, бр. 5.263, 2.

[2633] AJ, 39, Персоналије, ф. 73, Лист личних и службених података др Михајла Климова; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 28, Персонални досије др Михаила Климова; ИАБ, 492, кут. 34, бр. 1.733, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Михаила Климова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 160–161; S. Mulić, *Zdravstvene prilike u Hercegovini tokom Drugog svjetskog rata sa posebnim osvrtom na konjičko područje*, 118, 119; Радан Ж. Марковић, *Дом здравља "Др Милорад Михајловић" Ражањ: Публикација о здравству 1953–2017*, Ражањ 2017, 77.

[2634] ИАБ, 492, кут. 34, бр. 1.733, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Михаила Климова.

лекарске интервенције при XX бригади" у Параћину, а касније у Ражњу у Војној болници.[2635]

Пошто је имао добро држање за вријеме окупације, преузет је 20. марта 1945. у државну службу. У вези са његовим радом и односом према сарадницим и околини, тадашњи одборник НОС-а у Ражњу Славна Драгоњић задужена за организацију здравствене службе, изјавила је: "На дужности је вредан и савесно исту врши. Са људима се лепо опходи. Политички није заинтересован много, али се са реакцијом не везује, и ако је руски емигрант". Радио је као 2. санитетски референт СНО Среза ражањског са сједиштем у Ћићевцу и Сресној амбуланти у Витошевцу. Поред државне, бавио се и приватном љекарском праксом током своје љекарске каријере.[2636]

Послије формирања Дома здравља у Ражњу 13. фебруара 1953. преузет је од НОС-а у Ражњу у службу овог дома. Радио је, поред опште праксе, у амбуланти Дома здравља Ражањ и на терену, а у недостатку рендгенолога је читао рендгенске снимке и радио повремено у болничком одјељењу – стационару. Љекарску дужност обављао је стручно и савјесно. Увео је здравствене картоне пацијената, које је водио педантно. Према пацијентима и радним колегама односио се коректно и са поштовањем. Цијенили су га и поштовали, како особље Дома народног здравља, тако и пацијенати и локалне власти. Пензионисан је 1. септембра 1968.[2637]

Послије дуже болести умро је 24. децембра 1975. у Ражњу, у којем је и сахрањен.[2638]

Др Нина Коваљева

Др Нина Сергејевна Коваљева (Ковалева) је рођена 30. јуна 1885. у Москви. Имала је сестру Марију Коваљеву (1890–1942). Завршила је студије медицине у

[2635] ХДА, 890, кут. 230, Персонални списи др Михајла Климова; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 132; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 159, 160–161.

[2636] АЈ, 39, Персоналије, ф. 73, Лист личних и службених података др Михајла Климова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 160–161; Р. Марковић, *Дом здравља "Др Милорад Михајловић" Ражањ: Публикација о здравству 1953–2017*, 77.

[2637] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 404; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 132; Р. Марковић, *нав. дјело*, 78.

[2638] Р. Марковић, *нав. дјело*, 78.

Женеви 26. јула 1915. Говорила је француски и руски језик, а служила се њемачким и енглеским.[2639]

Учествовала је у Првом свјетском рату као љекар добровољац у српској војсци. Била је хонорарни љекар у Сталној војној болници у Скопљу од 7. августа 1915. до 6. октобра 1915, када је евакуисана у Војну болницу у Приштини. Заробљена је заједно са болницом и болесницима 8. новембра 1915. приликом одступања српске војске. За свој даљњи рад сама каже: "... као лекар, благодарећи чему имала сам могућности да указујем помоћ многим Србима".[2640]

Радила је послије ослобођења од 20. јула 1920. до 15. новембра 1924. као привремени хонорарни љекар Окружне болнице у Врању, од 15. новембра 1924. до 3. септембра 1928. као болнички љекар исте болнице, од 3. до 19. септембра 1928. као сресни љекар Среза подгоричког, Област косовска, са сједиштем у Сувој Реци и од 19. септембра 1928. као секундарни љекар болнице у Врању. Рјешењем бана Вардарске бановине преведена је од 5. новембра 1930. у бановинског службеника љекара Бановинске болнице у Врању.[2641]

Од 19. априла 1921. посједовала је право вршења приватне љекарске праксе, а државни стручни испит положила је 22. октобра 1927. из пет предмета – санитетско законодавство и државна организација, хигијена, социјална медицина, епидемиологија и судска медицина, у Министарству народног здравља у Београду.[2642]

Држављанство Краљевине СХС стекла је 17. јула 1924, а заклетву новој отаџбини положила је 21. августа те године.[2643]

Одлуком бана Врбаске бановине од 6. априла 1936. постављена је за љекара приправника и в. д. управника Бановинске болнице у Прњавору. Унапријеђена је у секундарног љекара и в. д. управника исте болнице 14. септембра 1936. Отпуштена је из службе 30. јуна 1941.[2644]

[2639] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5 бр. 7, Персонални досије др Нине Коваљеве; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.511; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 132–133.

[2640] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5 бр. 7, Персонални досије др Нине Коваљеве; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 132–133.

[2641] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5 бр. 7, Персонални досије др Нине Коваљеве; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 517; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.511.

[2642] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5 бр. 7, Персонални досије др Нине Коваљеве.

[2643] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 10. септембар 1926, бр. 206, 1.

[2644] АРСБЛ, 9, ај 23, 52; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. мај 1936, бр. 985, 4; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 11. октобар 1936, бр. 1.111, 4; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 130.

Активно је учествовала у раду Црвеног крста Краљевине Југославије, као предсједник Среског одбора Црвеног крста у Прњавору. Одликована је почетком 1940. за нарочите заслуге учињене Црвеном крсту Сребреном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије.[2645]

За вријеме Другог свјетског рата била је асистент Државне болнице у Прњавору. Прикупила је податке о Државној болници у Прњавору 1942. за потребе Музеја за повијест здравства Хрватске у Загребу. У НОР-у је била управник партизанске прихватне болнице у Прњавору од фебруара до септембра 1944, а потом управник Болнице среског НОО у Прњавору.[2646]

Послије Другог свјетског рата радила је као сресни љекар у Прњавору.[2647]

Умрла је у Прњавору 4. априла 1952, гдје је сахрањена у заједничку гробницу са сестром Маријом.

Др Ђорђе Ковачевић

Др Ђорђе Ковачевић, син новинара Јована и Јелене, рођен је у Младеновцу 26. октобра 1900. Завршио је у Београду Другу мушку гимназију 1920. и студије медицине 21. новембра 1926. као стипендиста Министарства народног здравља Краљевине СХС. Био је љекар опште праксе. Служио се њемачким и француским језиком.[2648]

Оженио се 11. фебруара 1934. Миленом, дјев. Рољић (или Ракић), рођеном 8. априла 1914. у Мркоњић Граду, са којом је стекао синове Јову 28. маја 1936. и Душка 25. марта 1938.[2649]

[2645] *Прослава Дана Подмалатка Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 17. јун 1938, бр. 1.446, 2; *Акциони одбор за прикупљање зимске помоћи у Прњавору*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. фебруар 1940, бр. 1.682, 3; *Na godišnjoj skupštini Banovinskog odbora Crvenog krsta konstatovan je uspešan rad društva*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. март 1940, бр. 1.694, 2.

[2646] *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, siečanj 1943, br. 1, 31; *Исто*, god. LXIV, kolovoz 1942, br. 8, 305; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 85, 117.

[2647] АРСБЛ, 94, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947; АРСБЛ, 93, 42, бр. 23/1949; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 278.

[2648] АЈ, 39, Персоналије, ф. 79, Лист личних и службених података др Ђорђа Ковачевића; ДАС, Г–203, ф. 2, бр. 136; ХДА, 890, Персонални списи др Ђорђа Ковачевића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; S. Veljković, *нав. дјело*, 811.

[2649] АЈ, 39, Персоналије, ф. 79, Лист личних и службених података др Ђорђа Ковачевића.

Стажирао је у Београду у Војној болници од 1926. до 1927, а радио од 3. маја до 30. децембра 1928. као здравствени приправник у Прозору и од 30. децембра 1928. до 2. октобра 1941. као сресни љекар у Мркоњић Граду. Унапријеђен је указом краљевских намјесника од 24. фебруара 1940. у здравственог савјетника. Радио је хонорарно за бањалучки Окружни уред за осигурање радника и Општину Мркоњић Град, а као бановински љекар за Удружену здравствену општину Мркоњић Град и Удружену здравствену општину берићску. Бавио се, поред редовне дужности сресног љекара, и приватном праксом.[2650]

Двонедјељни курс, од 1. септембра до 15. септембра 1930, из имунологије и епидемиологије за сресне љекаре завршио је у Хигијенском заводу у Загребу.[2651] На скупштини Мјесног одбора Црвеног крста у Мркоњић Граду 5. септембра 1932. изабран је Управни одбор.[2652]

Обављао је из Мркоњић Града хонорарно 1935, два пута мјесечно, љекарске прегледе у сеоској амбуланти у Герзову.[2653] Лијечећи у селу Медна код Мркоњић Града, средином априла 1936, обољеле од трбушног тифуса, оболио је од ове опаке болести.[2654]

Одликован је Орденом Св. Саве V реда ради сузбијања велике епидемије пјегавца у Срезу Прозору (1929).[2655]

Мобилисан је као трупни љекар у Противавионски дивизион Војске Краљевине Југославије у Параћину 20. фебруара 1941. Учествовао је у Другом свјетском рату до 15. априла 1941, када је из Рогатице пуштен кући. Вратио се у

[2650] АРСБЛ, 9, VI, 3, 35, бр. 185/1937; Исто, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; Исто, VI, 16, 210; AJ, 39, Персоналије, ф. 79, Лист личних и службених података др Ђорђа Ковачевића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 205; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 42; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 18; *Исто*, год. XVI, 5. октобар 1934, бр. 230, 1; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 4; *Исто*, год. XIX, 30. јануар 1937, бр. 21, 1; *Исто*, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 22; *Исто*, год. XXII, 7. март 1940, бр. 54, 1; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 21; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134; *Унапређени лекари*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 16. јануар 1937, бр. 5.389, 11; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, siječanj 1942, br. 1, 32.

[2651] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[2652] Т., *Месни одбор Црвеног крста у Мркоњић Граду и прослава летњег дана*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 17. јун 1933, бр. 130, 2; *Вести из Мркоњић Града*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. фебруар 1934, бр. 336, 3.

[2653] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935.

[2654] *Zaraza trbušnog tifusa*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. април 1936, бр. 978, 2.

[2655] AJ, 39, Персоналије, ф. 79, Лист личних и службених података др Ђорђа Ковачевића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 206.

Мркоњић Град и у октобру 1941. избјегао у Србију. Из службе је отпуштен 29. новембра 1941. У Србији је радио од 3. јануара до марта 1942. као сресни љекар у Зајечару, од марта до 15. маја 1942. као привемени љекар у Аранђеловцу, од 15. маја 1942. до 2. фебруара 1944. као сресни љекар Среза пожаревачког у Божевцу и од 2. фебруара до октобра 1944. као сресни љекар Среза колубарског у Лазаревцу. Мобилисан је од октобра 1944. до 1. јануара 1945. у Југословенску армију као љекар Народне амбуланте у Лазаревцу. Од тада је био у Лазаревцу сресни љекар СНО Среза колубарског и хонорарни жељезнички љекар.[2656]

Умро је у Лазаревцу 1972.

Дом здравља и једна улица у Лазаревцу носе његово име.

Др Иван Колар

Др Иван Колар је завршио студије медицине 1929. и био почетком 30-их година XX вијека војни љекар у Бихаћу.[2657]

Др Јосип Комар

Др Јосип Комар, син Николе, рођен је у Вуковом Селу код Загреба 8. новембра 1894. Завршио је гимназију у Загребу 30. јуна 1914, а студије медицине у Бечу 31.

[2656] ХДА, 890, Персонални списи др Ђорђа Ковачевића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 79, Лист личних и службених података др Ђорђа Ковачевића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, siječanj 1942, br. 1, 32.

[2657] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.479.

јануара 1924. Положио је државни стручни испит 8. октобра 1927. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик, а служио се мађарским, руским и француским.[2658]

Оженио се 26. децембра 1925. учитељицом Надом, дјев. Катић, са којом је стекао синове Владимира Зденка (23. октобар 1926 – 17. јануар 1982) и Тугомира Јосипа (18. новембар 1935 – 30. септембар 1992).[2659]

Постављен је за асистента Завода за општу и експерименталну патологију и фармакологију Медицинског факултета у Загребу 9. фебруара 1924, а 26. јуна исте године, рјешењем министра народног здравља, за привременог секундрарног љекара Опште јавне закладне болнице у Загребу, у којој је 31. октобра 1925. окончао стажирање. Потом је радио од децембра 1925. до септембра 1928. као сресни љекар у Великој Кладуши, од септембра 1928. до марта 1929. у Цазину, поново од марта до септембра 1929. у Великој Кладуши, од 16. септембра 1929. до 3. маја 1935. у Кореници и од 3. маја 1935. до 1. септембра 1941. у Прегради.[2660]

У Цазину је као сресни љекар вршио до 31. децембра 1928. бесплатно дужност управника болнице, а од 1. јануара 1929. уз хонорар од 1.000 динара. Радио је хонорарно као уговорни љекар за бањалучки Окружни уред за осигурање радника, а бавио се и приватном праксом.[2661]

Од 1924. био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[2662]

[2658] AJ, 39, Персоналије, ф. 75, Лист личних и службених података др Јосипа Комара; ХДА, 890, кут. 235, Персонални списи др Јосипа Комара; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 425.

[2659] AJ, 39, Персоналије, ф. 75, Лист личних и службених података др Јосипа Комара; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 18. 8. 2021.

[2660] AJ, 39, Персоналије, ф. 75, Лист личних и службених података др Јосипа Комара; ХДА, 890, кут. 235, Персонални списи др Јосипа Комара; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 205; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 62, 64; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 4. октобар 1929, бр. 232, 3; *Унапређење у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. X, 4. јануар 1930, бр. 2.885, 1; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 425; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 409; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 415.

[2661] AJ, 39, Персоналије, ф. 75, Лист личних и службених података др Јосипа Комара; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. IV, новембра 1928, бр. 11, 178; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 27; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 48.

[2662] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [4].

За вријеме Другог свјетског рата радио је од 1. септембра 1941. до 25. августа 1945. као сресни љекар у Дугом Селу. Био је једно вријеме од 20. јула 1942. до 27. јануара 1943. љекар натпоручник II и IV жељезничке стражарске бојне.[2663]

Послије ослобођења био је у Загребу љекар Команде мјеста, од 20. маја до 31. јула 1945. војног подручја у Дугом Селу и Сесветама. Затим је од 25. августа 1945. до 11. јула 1955. радио као здравствени референт КНО и управник Здравствене станице у Доњој Стубици, када је због слабог здравственог стања разријешен дужности. Поред редовне дужности, био је уговорни хонорарни љекар загребачког Земаљског завода за социјално осигурање за Доњу Стубицу, загребачке Здравствене средишњице државних намештетника за Срез Доњу Стубицу, загребачког Болесничког фонда државног саобраћајног особља за пругу Хум Луг – Горња Стубица, а обављао је и приватну праксу у свом стану до 10. фебруара 1948.[2664]

Аутор је књиге *Наука о рецептирању*, коју је објавио Клуб медицинара у Загребу.[2665]

Умро је 15. децембра 1958. и сахрањен на загребачком гробљу Мирогој.[2666]

Др Бенко Кон

Др Бенко (Бранко) Кон (Kohn), син Самуела и Руже, рођен је у Добровцу код Липика 15. јануара 1902. Завршио је студије медицине у Загребу школске 1928/29. године, а специјализовао белнеологију. Говорио је њемачки и мађарски језик.[2667]

Био је ожењен Ирмом, кћерком трговца Самуела и Хермине Розенберг из Загреба, са којом је стекао 21. маја 1932. кћерке Верицу (Веру) и 1934. Бранку.[2668]

Војску је служио од 23. марта до 23. децембра 1929 у Болничарској чети у Осијеку. Био је од 3. априла 1931. резервни санитетски потпоручник и од 31. децембра 1936. резервни санитетски поручник.[2669]

[2663] AJ, 39, Персоналије, ф. 75, Лист личних и службених података др Јосипа Комара; ХДА, 890, кут. 235, Персонални списи др Јосипа Комара; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, listopad 1941, br. 10, 497.

[2664] AJ, 39, Персоналије, ф. 75, Лист личних и службених података др Јосипа Комара.

[2665] Исто.

[2666] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 18. 8. 2021.

[2667] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Бенка Кона; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.492.

[2668] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Бенка Кона.

[2669] Исто.

Др Бенко Кон је био до новембра 1933. бановински љекар приправник Здравствене станице и Удружене здравствене општине у Маглају, од новембра 1933. бановински љекар приправник при Општинском уреду у Отоци, Срез Босанска Крупа, до априла 1938. бановински здравствени пристав Здравствене станице у Отоци, бановински љекар Здравствене станице и Удружене здравствене општине у Личком Петровом Селу и од априла 1938. до 1940. љекар и в. д. управника Бановинске болнице у Босанском Новом, у којем је одржао и предавање из прве помоћи на самарићанском курсу, који је организован у фебруару 1940. на иницијативу Добровољне ватрогасне чете у овом мјесту.[2670] Пред Други свјетски рат био је љекар у Липику.[2671]

У Маглају је обављао приватну праксу и хонорарно радио за тузлански Окружни уред за осигурање радника.[2672] Као љекар Здравствене станице Маглају 1931. и 1932. одређен је, уз мјесечни хонорар од 1.000 динара, "за истраживање и лечење ендемичног сифилиса у целом реону испоставе Маглај", а 1935, уз мјесечни паушал од 450 динара, на одржавању сеоске амбуланте у мјесту Бужим, у коју је излазио два пута мјесечно.[2673]

Од 2. јуна до 19. јула 1940. био је на војној вјежби као трупни љекар у оперативној војсци. Командант 21. радничког батаљона Војске Краљевине Југославије окарактерисао је 21. јула 1940. др Бенка Кона овим ријечима: "Карактера чврстог. Живахан. Друштвен и дружељубив. У случају опасности и одговорности прибран и добро влада собом". Затим је још додао: "Службу врши са вољом, савесно, тачно и уредно... Владања у служби и ван ње примерног".[2674]

[2670] АРСБЛ, 9, VI, 16, 75, бр. 3.014/1934; Исто, VI, 16, 194; Исто, VI, 3, 35, бр. 185/1937; Исто, VI, 15, 80, бр. 24.765/1938; Исто, VI, 16, 220, бр. 226/1938; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133, 169; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320, 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.492; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. децембар 1933, бр. 279, 4; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 8. фебруар 1935, бр. 626, 4; *Забава школс. подмлатка Црвеног крста у Личком Петровом Селу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. фебруар 1936, бр. 937, 3; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 22. април 1938, бр. 1.422, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 2. јун 1938, бр. 1.440, 2; *Dobrovoljna vatrogasna četa u Bosanskom Novom održala je samarićanski tečaj*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 2.

[2671] <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 18. 8. 2021.

[2672] *Записник сједнице Управног одбора од 9. априла 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 402; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 193.

[2673] АРСБЛ, 9, VI, 15, 29; Исто, VI, 16, 62; Исто, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, VI, бр. 35/1935.

[2674] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Бенка Кона.

Након успоставе НДХ ухапшен је 24. децембра 1941. са супругом и дјецом, који су депортовани у логор у Ђакову. Он је 16. јула 1942. позван као љекар на служење у хрватском домобранству. Нешто касније је ухапшен и депортован у логор Јасеновац, из којег се посљедњи пут јавио 10. марта 1945. Радио је у Старој Градишци у логорској амбуланти, а страдао прије ослобођења логора.[2675]

Др Никола Константиновић

Др Никола Константиновић, син Косте, рођен је у Смедереву 27. новембра 1897. Завршио је студије медицине вјероватно у Француској. Говорио је француски, њемачки и талијански језик.[2676]

Ожeнио се Францускињом Денизом, кћерком Луја Дежана (нечитко), са којом је стекао 11. јула 1920. сина Луја, 6. маја 1923. Ђорђа и 8. октобра 1931. кћерку Нађију.[2677]

Војску је служио у Болничарској чети Дунавске дивизије од 16. октобра 1922. Указом од 17. децембра 1924. произведен је у резервног санитетског поручника.[2678]

Био је од 21. новембра 1923. сресни љекар Среза ражањског, Округ Крушевац, до 8. јуна 1938. у Пљевљу, затим Среза горског са сједиштем у Драгашу, па Среза слатинског у Савској бановини, од 8. јуна 1938. до 9. августа 1939. Среза цазинског, са сједиштем у Великој Кладуши, од тада до 13. новембра 1939. Среза колашинског са сједиштем у манастиру Морача и поново од 13. новембра 1939. Среза горског са сједиштем у Драгашу.[2679]

[2675] <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 18. 8. 2021.

[2676] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Николу Константиновића.

[2677] Исто.

[2678] Исто.

[2679] Исто; АРСБЛ, 9, VI, 13, 11, бр. 13.991/1939; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. V, 7. децембар 1923, бр. 281, 1; *Исто*, год. XX, 9. јул 1938, бр. 152, 1; *Исто*, 16. новембар 1938, бр. 263, 2; *Исто*, год. XXI, 29. август 1939, бр. 195, 1; *Исто*, 29. новембар 1939, бр. 274, 1.

Др Јаков Конфорти

Др Јаков (Јако, Јакоб) Конфорти, син Арона, рођен је 6. јуна 1896. у Мостару. Завршио је студије медицине у Бечу 23. јула 1926. Рјешењем бана Приморске бановине од 9. јануара 1931. призната му је специјализација из болести зуба.[2680]

Оженио се Мартом, дјев. Минц (Münz), кћерком Берте, рођеном 1902. у Ђакову, са којом је у Мостару стекао 1933. кћерку Весну.[2681]

Радио је као зубни љекар од 1928. у државним установама и социјалном осигурању.[2682]

У Мостару је био 1933. зубни љекар Школске поликлинике Дома народног здравља.[2683] Крајем 30-их година био је на територији Врбаске бановине члан Испитне комисије за манипулативно-санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике (за дентисте).[2684] У Бањалуци је као зубни љекар учествовао активно у раду Љекарске коморе Врбаске бановине и биран је на скупштини 27. марта 1938. у Управни одбор, а 23. марта 1941. у Дисциплинско вијеће ове коморе.[2685]

На почетку Другог свјетског рата радио је као хонорарни службеник у бањалучкој Подружници за осигурање радника (ПОР). Убрзо по успостављању усташке власти је ухапшен и одведен у концентрациони логор Јасеновац. На основу налога Министарства здравства НДХ од 30. новембра 1941, др Јаков Конфорти је "допраћен из заточеничког логора у Јасеновцу, те упућен Заводу за сузбијање ендемијског сифилиса у Бања Луци... дана 25. вељаче 1942." Боравак у усташком логору у Јасеновцу оставио је трага на његово здравствено стање. Оболио је од туберкулозе плућа. Од 27. фебруара 1942. био је на лијечењу у Државној болници у

[2680] ХДА, 890, кут. 235, Персонални списи др Јакова Конфортија; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 417; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.493; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 256; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 317; В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, год. V, бр. 5, Бањалука 2013, 484.

[2681] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 91.

[2682] ХДА, 890, кут. 235, Персонални списи др Јакова Конфортија.

[2683] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 179; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 417; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 441.

[2684] *Испитна комисија за манипулативно санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380, 4; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. јануар 1939, бр. 1.534, 3.

[2685] ХДА, 1.477, кут. 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 24, 26, 82.

Бањалуци и Државном санаторију Брестовац. Умро је 31. августа 1942. као службеник Завода за сузбијање ендемијског сифилиса.[2686]

Марта и Весна Конфорти су убијене у неком од логора у Њемачкој 30. априла 1944.[2687]

Др Бранко Косановић

Др Бранко Косановић, син Петра и Милке, дјев. Момчиловић, рођен је у Кореници код Госпића 16. фебруара 1890. Завршио је гимназију у Сремским Карловцима 1909, а студирао медицину у Инсбруку од 1909. до априла 1912. и Прагу од октобра 1912. до 13. децембра 1913. Био је у аустроугарској војсци од 1. априла до октобра 1912. и као санитетски потпоручник од августа 1914. до 3. јула 1918, када су га талијански војници заробили на Пијави. Из Италије је ступио на Солунски фронт у српску војску, а у Ибарској сталној војној болници у Новом Пазару служио је до 30. маја 1919. Указом од 12. марта 1919. примљен је у чину резервног санитетског потпоручника у Војску Краљевине СХС, у којој је 12. марта 1919. унапријеђен у резервног санитетског поручника и 17. децембра 1927. у резервног санитетског капетана II класе. Послије демобилизације наставио је студије медицине на Карловом универзитету у Прагу, које завршава 14. фебруара 1920. Био је љекар опште праксе. Говорио је чешки и њемачки језик.[2688]

Био је ожењен домаћицом Милом (Лудмилом), дјев. Хоца, рођеном 1897. Нису имали потомака.[2689]

Стажирао је у Државној болници у Сарајеву од 20. октобра 1920. до октобра 1922, у којој му је призната специјалност љекара опште праксе. Из ове болнице је 20. октобра 1922. премјештен за среског санитетског референта у Босанској Крупи, гдје

[2686] АРСБЛ, 9, aj 23, 267; ХДА, 226, кут. 5, бр. 22.886/d–5; ХДА, 890, кут. 235, Персонални списи др Јакова Конфортија; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 97; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 317; E. Tauber, *нав. дјело*, 201.

[2687] J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 256; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 317.

[2688] AJ, 39, Персоналије, ф. 76, Лист личних и службених података др Бранка Косановића; BA, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Бранка Косановића; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 246; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

[2689] AJ, 39, Персоналије, ф. 76, Лист личних и службених података др Бранка Косановића.

је, након унапређења 31. јула 1938. у здравственог савјетника, остао до поновне мобилизације 31. марта 1941. године. Био је хонорарни љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Босанској Крупи и љекар Здравствене станице Отока, гдје је био ангажован хонорарно два пута мјесечно 1935. на одржавању сеоске амбуланте у мјесту Бенаковац. У књизи бановинских државних службеника, у рубрици "кретање у служби", уписано је: "Из државне службе отпуштен одредбом Министарства здравства бр. 25.215/41". До 6. априла 1941. обављао је и приватну љекарску праксу.[2690]

Био је редовни члан Банског санитетског савјета.[2691] Учествовао је активно у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. Биран је на скупштинама 15. децембра 1929. и 27. марта 1938. у Управни одбор ове коморе.[2692]

За вријеме Краљевине Југославије одликован је више пута: Орденом Св. Саве IV реда 17. децембра 1929, Орденом југословенске круне V реда 1933. и Сребреном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије 1936.[2693]

Други свјетски рат провео је у избјеглишту у Србији и радио од 13. јула до новембра 1941. као сресни санитетски референт у Доњем Милановцу, од 7. новембра

[2690] Исто; АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Бранка Косановића; АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 737; Исто, VI, ај 23, 66; Исто, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, VI, 16, 66; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 207; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 137; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 16; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120, 121, 169; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 320, 447; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 24. март 1934, бр. 69, 1; *Исто*, год. XVII, 2. март 1935, бр. 50, 1; *Исто*, год. XX, 8. децембар 1938, бр. 282, 2; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464.

[2691] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Исто*, год. XXI, 4. децембар 1939, бр. 278, 1; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120, 121; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282.

[2692] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 24, 83.

[2693] АРСБЛ, 94, 268–2, Списак службеника; АЈ, 39, Персоналије, ф. 76, Лист личних и службених података др Бранка Косановића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Бранка Косановића; *Одликовања*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. децембар 1933, бр. 10.449, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 11. децембар 1933, бр. 284, 1; *Исто*, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. децембар 1933, бр. 283, 3; *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3.

1941. до 19. децембра 1943. у Неготину и од 19. децембра 1943. до септембра 1944. као окружни санитетски референт у Зајечару.[2694]

Радио је послије ослобођења, до септембра 1945, као окружни санитетски референт при Окружном народном одбору и управник Санитетске школе у Зајечару. Премјештен је у Бањалуку 15. октобра 1945, гдје је обављао послове шефа Амбулантно-поликлиничке установе, касније Градске поликлинике, која је једно кратко вријеме имала статус Окружне поликлинике. Обављао је, осим послова у Амбулантно-поликлиничкој установи, и дужност среског санитетског референта у Бањалучком срезу. Радио је од 1945. до 1952. једанпут недјељно, хонорарно, два до три часа, у Дјечијем дому у Трапистима, у Делибашином Селу, код Бањалуке, бањалучким средњим школама (Медицинској, Трговачкој и Шумарској) и бањалучком Дјечијем прихватилишту.[2695]

Умро је у Бањалуци 30. новембра 1966. Његова супруга Мила је умрла 1972. Сахрањени су на Српском православном гробљу у Борику.[2696]

Др Борис Косов

Др Борис Павлович Косов (Kossov) је рођен у мјесту Орел, у Русији, 27. јула 1883, а завршио је студије медицине 1912.[2697] Био је ожењен Надеждом, дјев. Љотова, професорицом руског и француског језика.[2698]

Избјегао је највјероватније у Краљевину СХС 1921.[2699]

[2694] АЈ, 39, Персоналије, ф. 76, Лист личних и службених података др Бранка Косановића.

[2695] Исто; ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 13, "Списак лекара, бабица, лабораната, сестара-нудиља и дезинфектора на територији Округа зајечарског, састављен на основу наређења Министарства народног здравља Србије Бр. 8426 од 26. маја 1945 год."; ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 216/1945, "Списак санитетског особља на територији Округа зајечарског на дан 24. IV 1945"; АРСБЛ, 94, Спискови службеника Окружног народног одбора Бањалука, инв. бр. 268; Исто, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947; АРСБЛ, 111, Записници, 1947; Исто, Записник сједнице ИО ГНОБЛ 22. децембра 1950; Исто, Извјештаји ГНО-а Бањалука, 1951; Исто, 3, Матична књига здравствених радника ГНО-а, 1924/1952.

[2696] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 84.

[2697] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 398; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.482; Р. Кулунџија, *нав. дјело*, 110–111.

[2698] Као његова супруга 1925. спомиње се Љубица. *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 10. октобар 1925, бр. 232, 1.

[2699] З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 57.

У држављанство Краљевине СХС примљен је 12. септембра 1925. и новој отаџбини заклетву положио 27. септембра те године.[2700]

Љекарску службу почео је од 16. марта до 13. септембра 1921. као контрактуални (уговорни) војни љекар II класе 26. пјешадијског пука у Сиску, од 13. септембра 1921. до 16. марта 1922. Сталне војне болнице Врбаске дивизијске области у Бањалуци, од тада до 4. октобра 1922. као шеф Венеричног одјељења исте болнице и поново од 4. октобра 1922. до 21. априла 1924. као трупни љекар 26. пјешадијског пука и гарнизона у Сиску, када је поднио оставку у намјери да се врати са породицом у Русију. Пошто није отишао, радио је као сресни љекар у Мркоњић Граду, Чајничу и Зеници, а једно вријеме је хонорарно радио у Чајничу за сарајевски Окружни уред за осигурање радника.[2701]

За вријеме Другог свјетског рата био је котарски љекар у Прозору и Зеници, а у Бањалуци љекар Хигијенског завода, котарски љекар и в. д. градског физика.[2702]

Послије рата је радио као сресни санитетски референт и љекар Хигијенског завода у Бањалуци, а од маја 1945. у Прозору.[2703]

Умро је 30. септембра 1945. у Бањалуци, у којој је 18. маја 1967. умрла и његова супруга Надежда. Сахрањени су на Српском православном гробљу у Борику.[2704]

[2700] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 10. октобар 1925, бр. 232, 1.

[2701] ИНИВМА – АССВС, Персонални списи др Бориса Косова; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 17. септембар 1921, бр. 42, 1.957–1.958; *Исто*, год. 41, 12. октобар 1922, бр. 42, 1.869–1.870; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, oktobar 1921, br. 10, 285; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 10. октобар 1925, бр. 232, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 70; *Исто*, јула 1927, бр. 4, 141, 152; *Исто*, јула 1927, бр. 4, 156; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 64; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 123; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 398; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 452; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.482.

[2702] АРСБЛ, 84, бр. 1.611/1944; АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464; *Исто*, god. LXIV, rujan 1942, br. 9, 352; *Исто*, god. LXV, rujan 1943, br. 9, 276.

[2703] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 69; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 163.

[2704] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 93.

Др Лазар Котганс

Др Лазар Котганс (Kolganz) је био хонорарни сресни љекар у Босанском Петровцу почетком 20-их година XX вијека.[2705]

Др Константин Кочергин

Др Константин Иванович Кочергин, син љекара Ивана и Марије Забалканске, рођен је у Русији, у Михајловки, Курска губернија, 27. октобра 1904. У Краљевину СХС доселио се 17. децембра 1920. бродом "Решид-паша". Завршио је у Београду Прву руско-српску гимназију у јуну 1926, а студије медицине 27. јуна 1933. За вријеме студија био је потпредсједник Удружења руских медицинара. Примао је помоћ Државне комисије за руске избјеглице Краљевине СХС.[2706]

Имао је супругу Софију.[2707]

Држављанство Краљевине Југославије стекао је 2. јула 1934, а заклетву новој отаџбини положио је 17. јула 1934.[2708]

Стажирао је у Београду од 28. јуна до 28. децембра 1933. у Централном хигијенском заводу и од 1. јануара до 2. јула 1934. у Општој државној болници, а волонтирао од 31. октобра 1934. до 31. децембра 1935. на Грудном одјељењу Опште државне болнице.[2709]

Радио је од новембра 1934. као љекар у Бучју, Срез заглавски, у Моравској бановини, од 5. септембра 1935. до 9. априла 1936. као бановински љекар Удружене здравствене општине у Великој Лукањи, у Моравској бановини, када је поднио оставку због нарушеног здравља. Потом је радио као љекар Здравствене задруге у Ђеврској код Кистање. Постављен је одлуком бана Врбаске бановине од 20. јула 1937. за бановинског здравственог приправника Удружене здравствене општине Беријке у

[2705] *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 141.

[2706] ДАС, Г–203, ф. 8, бр. 756; ДАС, Г–203, ф. 72; ИАБ, 492, кут. 23, бр. 997, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Константина Кочергина; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 187; S. Veljković, *нав. дјело*, 815.

[2707] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 164.

[2708] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 18. јануар 1936, бр. 13, 9.

[2709] ДАС, Г–203, ф. 72; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 11, бр. 17, Персонални досије др Константина Кочергина.

Герзову, Срез Мркоњић Град.[2710]

За вријеме Другог свјетског рата био је до септембра 1941. општински љекар у Герзову, када су га "побуњеници заробили" и у "цијелости опљачкали и однијели све... инструменте". Истог мјесеца је ослобођен. Потом је био до 27. јануара 1942. в. д. котарског љекара у Варцар Вакуфу (Мркоњић Граду), када је премјештен и преименован по потреби службе у котарског љекара у Стоцу, али није ступио на ову дужност јер је на територији Котарске области Варцар Вакуф владало "ванредно стање", а он је био једини љекар који је вршио здравствену службу. Наредбом министра здравства од 19. августа 1942. преименован је у општинског љекара и премјештен у Удружену здравствену општину Берићку са сједиштем у Герзову. Истовремено му је повјерено вршење службе котарског љекара у Варцар Вакуфу.[2711] Учествовао је у НОР-у од 1943. као референт санитета војних подручја и дивизија НОВЈ и управник партизанских болница. Крај Другог свјетског рата дочекао је у чину мајора.[2712]

Као љекар мајор поднио је 1945. у Бањалуци захтјев за накнаду ратне штете.[2713]

Послије рата је радио у Јајцу.

Др Стјепан Крижан

Др Стјепан Крижан, син Стјепана (3. јануар 1854 – 12. август 1926) и Јудите (Judith) (4. јул 1858 – 3. септембар 1928), рођен је у Зеници 1. новембра 1885. Завршио је основну школу у Прозору 1896, гимназију у Мостару 18. јуна 1904, а студије

[2710] ИАБ, 492, кут. 23, бр. 997, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Константина Кочергина; АРСБЛ, 9, VI, Службенички досије др Константина Кочергина; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6. август 1937, бр. 1.313, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 22; Ivica Vučak, *Liječničke komore u Dalmaciji od 1903. do 1946. godine*, у: *Hrvatska liječnička komora 1903–1995–2005: Spomen-knjiga u povodu desete obljetnice obnove Hrvatske liječničke komore*, Zagreb 2005, 43.

[2711] ХДА, 890, кут. 233, Персонални списи др Константина Кочергина; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 18. veljače 1942, br. 40, 2; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, ožujak 1942, br. 3, 104; *Исто*, rujan 1942, br. 9, 352.

[2712] Alfred Nik (Nick), *Sanitetska služba 2. armije u završnim operacijama za oslobođenje zemlje 1945. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, prva knjiga, Beograd 1989, 284; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 44, 52, 68, 79.

[2713] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 164.

медицине у Прагу 12. јуна 1911. Био је љекар опште праксе. Говорио је чешки и њемачки језик.[2714]

У Прагу се упознао са Аном (Анком) (16. март 1886 – 18. децембар 1970), кћерком Антона и Марије Тучкова (Tučková), којом се оженио у Загребу 1912. и стекао синове Бранка (Гацко, 20. август 1913) и Зденка (Праг, 13. фебруар 1915 – Ријека, 26. јул 2005).[2715]

Радио је једно вријеме по завршетку студија у Прагу као асистент на Универзитетској клиници за дјечије болести. Потом је служио аустроугарску војску у граду Сибињу, у Трансилавнији (тадашњи Hermannstadt), као замјеник помоћног љекара (Assistenzarztstellvertreter).[2716] Од 13. маја 1912. до 21. маја 1913. стажирао је у Сарајеву у Земаљској болници, одакле је премјештен у Гацко и радио као привремени сресни љекар од јуна 1913. до 1918. Био је истовремено и управник сресне болнице, обављао љекарску приватну праксу и послове љекара уговорног социјалног осигурања. Премјештен је 1918. за школског љекара V одјељења Земаљске владе у Сарајеву.[2717]

Од 1. априла до 30. септембра 1907. и од 1. октобра 1911. до 31. марта 1912. служио је аустроугарску војску, у којој је 25. јула 1907. положио испит за резервног санитетског официра. У Првом свјетском рату учествовао је у аустроугарској војсци од 28. јула 1914. до 1. марта 1915. у чину санитетског потпоручника као љекар код 13. тешке хаубичке дивизије, а од тада до 1916. у чину санитетског поручника као управник Епидемијске војне болнице у Гацку и од 1916. до 6. новембра 1918. као управник Трупне војне болнице у Автовцу. Одликован је 1916. Златним крстом с круном за заслуге на врпци колајне за храброст и 1918. Превишњим похвалним признањем. Уанапријеђен је у резервног санитетског капетана II класе 1. новембра

[2714] AJ, 39, ф. 82, Лист личних и службених података др Стјепана Крижана; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Крижана; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 52; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

[2715] AJ, 39, ф. 82, Лист личних и службених података др Стјепана Крижана; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Стјепана Крижана; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Крижана; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 18. 8. 2021.

[2716] Подаци добијени од Божидара Крижана 20. 8. 2021.

[2717] AJ, 39, ф. 82, Лист личних и службених података др Стјепана Крижана; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Крижана; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 128; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 40, 15. rujna 1918, br. 9, 303.

1918. Примљен је у Војску Краљевине СХС указом од 4. децембра 1922. у чину резервног санитетског капетана I класе.[2718]

Радио је у Босанској Градишци од 14. октобра 1919. до 1. априла 1925. као сресни љекар (надљекар), од 30. новембра 1923. до 5. јануара 1925. и од 14. јула 1925. до 2. јула 1930. као уговорни љекар социјалног осигурања, када је изабран за љекара чиновника бањалучког Окружног уреда за осигурање радника за љекарско подручје Горњи Подградци – Босанска Градишка са сједиштем у Босанској Градишци. Био је једно вријеме и в. д. управника мале Болнице бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Горњим Подградцима, гдје је Нашичка творница танина и паропила д. д. имала пилану са већим бројем радника. Посједовао је 1937. и приручну апотеку у Горњим Подградцима. За вријеме боравка у Босанској Градишци обављао је у својој ординацији приватну праксу и хонорарно радио за загребачку болесничку благајну "Меркур".[2719]

Био је 1919. предсједник Здравственог повјеренства у Босанској Градишци, а од 29. фебруара до 29. априла 1920. радио је у Комисији за мобилизацију (Регрутна комисија) у срезовима Бањалука, Босанска Градишка, Босански Нови, Босански Брод, Добој, Босанска Крупа и Цазин. Био је од 26. маја до 21. децембра 1922. хонорарни љекар 4. понтонирског полубатаљона у Старој Градишци, када је због преласка 4. понтонирског полубатаљона у Птуј "на стално становање" разријешен дужности. Био је до 12. марта 1930. ангажован као љекар на сузбијању маларије у Босанској Градишци, када му је уважена оставка на државну службу. У љето 1938. провео је три мјесеца на усавршавању на Медицинском факултету у Београду.[2720]

[2718] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Стјепана Крижана; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Крижана; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 38, 15. lipnja 1916, br. 6, 190; *Исто*, god. 40, 15. svibnja 1918, br. 4–5, 183.

[2719] ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Крижана; АЈ, 39, ф. 82, Лист личних и службених података др Стјепана Крижана; АРСБЛ, 9, VI, 14, 16, бр. 1/1937; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 156; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 42; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 60; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 15; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 209, 318, 447; Ђорђе Микић, *Политички, просвјетни и културни развој од 1918. до 1941*, у: *Историја Босанске Градишке и њене околине од најстаријих времена до 1985. године*, Градишка 2008, 341; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 121, 122.

[2720] АЈ, 39, ф. 82, Лист личних и службених података др Стјепана Крижана; ИНИВМА – АССВС, Персонални списи др Стјепана Крижана; АБиХ, Службенички досије др Стјепана Крижана; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 19. март 1930, бр. 63, 1.

Био је активан у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. На оснивачкој скупштини Коморе 15. децембра 1929. изабран је у Одбор Дисциплинског суда, а на скупштини 15. марта 1931. у Управни одбор ове коморе.[2721]

У политичком опредјељењу био је у почетку праваш – старчевићевац, а послије 1918. члан Хрватске сељачке странке (ХСС). За вријеме Краљевине Југославије био је члан бројних културних, просвјетних и хуманитарних друштава у Босанској Градишци: "Напретка", Хрватског пјевачког друштва "Посавац", "Хрватског Радише", потпредсједник "Јадранске страже" и предсједник Црвеног крста.[2722]

Имао је у Војсци Краљевине Југославије чин резервног санитетског капетана I класе.[2723]

Током Другог свјетског рата био је љекар чиновник бањалучке Подружнице осигурања радника (ПОР) у Босанској Градишци и радио у уредској амбуланти у Горњим Подградцима. Из Босанске Градишке премјештен је декретом Средишњице осигурања радника (СОР) у Загребу од 12. марта 1942. за љекара чиновника Подружнице осигурања радника у Загребу, гдје је остао до краја рата. Радио је и као хонорарни љекар од 1. децембра 1942. до 4. октобра 1945. у Намјештеничком осигурању "Меркур" у Загребу.[2724] Имао је у Загребу, у сутерну породичне куће, приватну ординацију. За вријеме рата хапсила га је неколико пута полиција.[2725]

Послије рата, до почетка фебруара 1948, радио је у Загребу као љекар чиновник филијале Општег радничког и намјештеничког осигурања, хонорарни љекар Здравствене средишњице државних намјештеника и хонорарни љекар друштва "Меркур".[2726]

Почео је 1948. оболијевати, када му је дијагностификован рак дебелог цријева. Оперисан је у Хируршкој клиници на Ребру почетком фебруара 1949, али је умро 8. фебруара и сахрањен на гробљу Мирогој. Недуго након смрти супруга, његова

[2721] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 19, 21, 85.

[2722] ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Крижана.

[2723] АЈ, 39, ф. 82, Лист личних и службених података др Стјепана Крижана; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Крижана.

[2724] АЈ, 39, ф. 82, Лист личних и службених података др Стјепана Крижана; АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Стјепана Крижана; ХДА, 890, Персонални списи др Стјепана Крижана; АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945.

[2725] Подаци добијени од Божидара Крижана 20. 8. 2021.

[2726] АЈ, 39, ф. 82, Лист личних и службених података др Стјепана Крижана.

удовица је у једном писму сину написала: "Нашега тату сваки жали, кога год сретнем, ја те људе ни не познам, сваки о њему прича с највећим поштовањем. Он је дао за народ збиља све од себе, чак и сама себе. Сигурно би данас и даље живио, да се није толико напрезао и умарао. Данас ми је баш причао један господин да је рекао једанпут министру Кохаревићу за тату: 'Је ли ви знате за тог човјека?', а министар да је рекао: 'Знам, о њему се легенде причају'."[2727]

Др Јозеф Крулик

Др Јозеф Крулик (Josef Kroulik) је рођен у Прилани (Prilane) 1886. Завршио је студије медицине у Прагу 1909. Био је сресни љекар у Невесињу од 12. септембра 1912. и приватни љекар у Бихаћу послије Првог свјетског рата.[2728]

Др Јосип Крутина

Др Јосип (Josef) Крутина је рођен у Осику, у Чешкој, 1866. Завршио је студије медицине у Прагу 1891. Био је од 1904. члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[2729]

Почео је љекарску службу у Прњавору као војни љекар, гдје је постао 3. јула 1899. котарски љекар и управник Котарске болнице. "Живо је пратио напредак медицинске науке те посјећивао за вријеме цијеле службе своје разне клинике".[2730]

Био је од 1904. редовни члан Збора лијечника Хрватске и Славоније.[2731]

Из Прњавора је као искусан љекар упућен у Срез Брчко, гдје се од 27. августа до 31. октобра 1913. успјешно ангажовао на сузбијању колере у Орашју и селима Оштрој Луци, Видовицама, Бијели Латинској и Скакави Горњој, а од 1. новембра до 31. децембра водио је "ревизију на жељезници и на паробродима у граду Брчко,

---

[2727] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 18. 8. 2021; Подаци добијени од Божидара Крижана 20. 8. 2021.

[2728] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 161.

[2729] *Liječnički vijesnik,* Zagreb, god. 41, 15. veljače 1919, br. 2, 78–79.

[2730] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; *Liječnički vijesnik,* Zagreb, god. 41, 15. veljače 1919, br. 2, 78–79.

[2731] *Imenik članova Zbora liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije u Zagrebu za godinu 1911. (Po stanju od 31. prosinca 1911),* Prilog *Liječničkog vijesnika,* Zagreb, 1912, br. 1, 8.

преузео здравствени реферат код котарског уреда а тиме и чување цијелог котара од даље инвазије колере". Колера је на подручје Среза Брчко унесена из Славоније, у коју је доспјела из Србије, а гдје ју је проширила војска након велике битке на Овчијем пољу.[2732]

У загребачком *Лијечничком вијеснику* објавио је 1914. рад *Колера у котару Брчком*,[2733] а 1919. рад *Пјегава грозница у Босни и Херцеговини*.[2734]

За вријеме Првог свјетског рата био је котарски надљекар у Добоју,[2735] гдје 12. јануара 1919. умро од посљедица пјегавог тифуса.[2736]

Др Мухамед Куленовић

Др Мухамед Куленовић, син Малић-бега[2737] и Паше, дјев. Куленовић, рођен је у Кулен Вакуфу 18. јула 1901. Завршио је у Београду студије медицине 3. децембра 1930. Послије завршетка студија живио је у Београду.[2738]

Оженио се Рефиком, кћерком Емине, дјев. Церић и Мехмедалибега Џинића, рођеном 10. октобра 1917, са којом је стекао 8. јуна 1934. сина Аднана и 13. новембра 1938. Малика, а 13. маја 1935. кћерку Аиду.[2739]

Почео је државну службу као званичник од 4. августа 1921. до 31. децембра 1923, када је разријешен дужности. Обављао је здравствену службу од 10. децембра 1932. до 2. августа 1935. као љекар и први управник новоформираног Дома народног здравља у Босанској Градишци и од 2. августа 1935. до 28. јуна 1939. као љекар Хигијенског завода у Бањалуци, гдје је убрзо постао шеф Опште венеричне амбуланте

[2732] J. Krutina, *Kolera u kotaru Brčkom. Moja iskustva u Bosni godine 1913*, y: *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 36, 15. rujna 1914, br. 9, 417, 429, 431.

[2733] J. Krutina, *Kolera u kotaru Brčkom. Moja iskustva u Bosni godine 1913*, 415–432.

[2734] Dr Krutina, *Pjegava groznica u Bosni i Hercegovini. Epidemijologija i suzbijanje iste na temelju osobnih iskustva*, y: *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. siječnja 1919, br. 1, 8–10.

[2735] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. veljače 1919, br. 2, 78.

[2736] *Исто*; *Doboj, društveno privredna karta komune*, 239; I. Petričević, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, 160; В. Гњато, С. Максимовић, *Болница у Добоју "Свети апостол Лука" 1952–1997*, 22, 23; В. Гњато, *Пет деценија Опште болнице "Свети апостол Лука" Добој*, 21, 22; F. Kapetanović, R. Muminagić, *Doboj u dvadesetom stoljeću*, 148.

[2737] Вјероватно се ради о имену Малик-бег. Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 86.

[2738] АРСБЛ, 76, бр. 21.048/1944; ИАБ, 492, кут. 17, бр. 665, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Мухамеда Куленовића; Snežana Veljković, *нав. дјело*, 813.

[2739] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 93.

Хигијенског завода. Специјализацију у Загребу из бактериологије и епидемиологије завршио је 1938.[2740]

Познат је у Босанској Градишци као агилан друштвени и јавни радник. Био је једно вријеме предсједник Муслиманског добротворног друштва "Мерхамет", руководилац самарићанског курса, који је организован 21. марта 1933. на иницијативу Мјесног пододбора Црвеног крста. Као "млади и агилни лекар" често је држао предавања о првој помоћи у несрећним случајевима, одбрани цивилног становништва од напада отровним гасовима, полним болестима, дезинфекцији бунара, а давао је савјете трудницама и дојиљама. Држао је хонорарно предавања из хигијене у Нижој реалној гимназији у Босанској Градишци.[2741] У Бањалуци је био замјеник старјешине Врбаске скаутске жупе и сарађивао скоро са свим муслиманским друштвима, у којима је често држао и предавања.[2742]

Умро је 28. јуна 1939. у Загребу, а сахрањен 30. јуна исте године у Бањалуци у харему "преко Врбаса".[2743]

[2740] ИАБ, 492, кут. 17, бр. 665, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Мухамеда Куленовића; АРСБЛ, 9, VI, 16, 109; *Отварање Дома народног здравља у Босанској Градишци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 5. јануар 1933, бр. 10.114, 7; *Завршни испит самарићанског течаја*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 20. јун 1933, бр. 132, 2; Г. П., *Дом народног здравља у Босанској Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јул 1933, бр. 153, 3; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 28. август 1935, бр. 793, 4; *Umro je dr Muhamed Kulenović lekar Higijenskog zavoda*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 2. јул 1939, бр. 1.601, 2; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 10. април 1935, бр. 85, 2; *Исто*, год. XVIII, 10. фебруар 1936, бр. 31, 1; *Исто*, 17. фебруар 1936, бр. 37, 1; *Исто*, год. XXI, 7. март 1939, бр. 52, 1; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 122.

[2741] AJ, 66, 701, 1.159; *Завршни испит самарићанског течаја*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 20. јун 1933, бр. 132, 2; Г. П., *Дом народног здравља у Босанској Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, 14. јул 1933, бр. 153, 3; *Osnovano Muslimansko dobrotvorno društvo "Merhamet"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 24. јануар 1935, бр. 613, 3.

[2742] *Nova uprava Vrbaske skautske župe*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. новембар 1936, бр. 1.135, 2; *Umro je dr Muhamed Kulenović lekar Higijenskog zavoda*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 2. јул 1939, бр. 1.601, 2.

[2743] *Umro je dr Muhamed Kulenović lekar Higijenskog zavoda*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 2. јул 1939, бр. 1.601, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 13. јул 1939, бр. 156, 2; Након смрти др Мухамеда Куленовића бригу о његовој малољетној дјеци преузео је његов брат Ахмед Куленовић, чиновник Окружног суда у Сарајеву, јер је Рефика Куленовић одлуком Среског шеријатског суда у Бањалуци од 4. октобра 1940. проглашена умоболном, а за њеног тутора одређена је њена мајка Емина Љубунчић. Рефика Куленовић је умрла 17. маја 1943. у болници Маслине-Поповача у Славонији. АРСБЛ, 76, бр. 21.048/1944.

Др Осман Куленовић

Др Осман Куленовић, син посједника Малика (Малић-бега) и домаћице Зумре, дјев. Хаџи Селимбеговић, рођен је у Кулен Вакуфу 26. фебруара 1912. Завршио је гимназију у Бихаћу 1932, медицину студирао у Грацу 1934, а завршио у Загребу 31. марта 1938. Био је специјалиста хирургије. Говорио је њемачки језик.[2744]

Оженио се учитељицом Шемсом, кћерком Фахрије и Сејда Филиповића из Језера, са којом је стекао 29. априла 1941. сина Машу и 15. децембра 1944. кћерку Зумрицу.[2745]

Приправнички стаж завршио је у Загребу 26. јула 1939. Потом је радио у Кулен Вакуфу као љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника. У Војсци Краљевине Југославије имао је од 1. децембра 1940. чин резервног санитетског потпоручника.[2746]

За вријеме Другог свјетског рата био је од 31. јула 1941. до 20. јула 1942. сресни љекар и в. д. управника Државне болнице у Босанском Новом, а од 20. јула до 24. септембра 1942. љекар Хируршког одјела Државне болнице у Бањалуци, па поново од 24. септембра 1942. до 10. маја 1943. сресни љекар и в. д. управника Државне болнице у Босанском Новом, а од тада сресни љекар у Сарајеву, Босанској Костајници, Приједору, Гламочу и Јајцу. Током 1943. провео је десет мјесеци у домобранима у чину поручника. Као домобранског љекара заробили су га средином 1943. у Горњем Вакуфу партизанске јединице. Из партизанских редова дезертирао је почетком 1944, што је правдао наводном болешћу.[2747]

Послије рата радио је као сресни љекар у Босанском Новом, Босанској Костајници, Приједору и Јајцу, у којем је радио и у амбуланти социјалног осигурања и живио у октобру 1946.[2748]

[2744] АЈ, 39, Персоналије, ф. 84, Лист личних и службених података др Османа Куленовића; ХДА, 890, кут. 247, Персонални списи др Османа Куленовића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Османа Куленовића.

[2745] АЈ, 39, Персоналије, ф. 84, Лист личних и службених података др Османа Куленовића; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 87.

[2746] Исто.

[2747] АЈ, 39, Персоналије, ф. 84, Лист личних и службених података др Османа Куленовића; ХДА, 890, кут. 247, Персонални списи др Османа Куленовића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 463.

[2748] АЈ, 39, Персоналије, ф. 84, Лист личних и службених података др Османа Куленовића.

Потом је прешао у Бањалуку и специјализовао од 1946. до 1951. хирургију. У Бањалуци је радио као хирург Специјалистичке амбуланте Медицинског центра.[2749]

Др Софија Ласковска

Др Софија Михајловна Ласковска (Ласковскаја) (София Михайловна Ласковская) је завршила студије медицине 1912. Удала се за Михаила Николајевича Ласковског, рођеног у Москви, са којим је стекла 1903. сина Николу и 1908. кћерку Ирину.[2750]

У Краљевину СХС доселила се из Новоросијска у мају 1920.[2751]

Држављанство Краљевине СХС стекла је 30. јула 1925.[2752]

Радила је у многим мјестима Врбаске бановине. Била је до 30. новембра 1933. сресни санитетски референт у Кулен Вакуфу и бановински љекар Удружене здравствене општине и руководилац амбуланте у Орашцу, Срез Босански Петровац, од 30. новембра 1933. бановински љекар приправник Бановинске болнице у Бихаћу и од 7. априла 1938. здравствени пристав Бановинске болнице у Босанском Новом и љекар и в. д. управника Бановинске болнице у Кључу. У Кулен Вакуфу је радила хонорарно за бањалучки Окружни уред за осигурање радника.[2753]

Одликована је указом краљевских намјесника од 6. септембра 1937. Орденом Св. Саве V реда.[2754]

[2749] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari,* knj. 1, 178.

[2750] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VIII, 3. фебруар 1926, бр. 24, 1; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije,* Beograd 1933, 388; *Lekari,* у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35,* Beograd 1934, 1.490; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 271.

[2751] З. Мачкић, *нав. дјело,* 271.

[2752] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VIII, 3. фебруар 1926, бр. 24, 1.

[2753] АРСБЛ, 9, VI, 16, 39, бр. 8.354/1932; Исто, 15, 34, бр. 520/1934; Исто, 15, 42, бр. 4.338/1934; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije,* Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije,* Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije,* knj. II, Zagreb [1934], 134, 447; *Lekari,* у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35,* Beograd 1934, 1.490; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. децембар 1933, бр. 279, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 15. август 1935, бр. 782, 4; *Banska rešenja,* у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 22. април 1938, бр. 1.422, 4; *Банска решења,* у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 21. август 1938, бр. 1.474, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

[2754] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

Др Исидор Леви

Др Исидор (Изидор) Леви, син Јакоба и Рифке, рођен је у Бихаћу 16. октобра 1906. Завршио је основну школу и гимназију у родном граду, а студије медицине у Загребу 1930. Говорио је њемачки и шпански језик. Био је ожењен Кларицом, рођеном у Зворнику 1911.[2755]

Војску је служио у Врбаској болничкој чети у Бањалуци од 15. фебруара до 15. новембра 1930. Указом од 31. децембра 1931. произведен је за резервног санитетског потпоручника, а 31. децембра 1936. унапријеђен у резервног санитетског поручника.[2756]

Био је до 1932. љекар у Бихаћу, а од тада до 1936. љекар у Сремској Митровици и Градцу у Приморској бановини,[2757] када се одселио у Цазин, гдје је радио као љекар и в. д. управника Бановинске болнице и био члан УО Југословенске читаонице. Крајем 1936. одликован је Сребреном медаљом Црвеног крста. Руководио је течајем "добровољних болничарки за случај потребе" у Бановинској болници у Цазину, који је организовао Срески одбор Друштва Црвеног крста у Цазину 1940. У Цазину је "због свог савјесног рада, стекао... врло велики углед у граду и околини".[2758]

Из Цазина је отпуштен 18. јуна 1941. одлуком Повјереништва за бившу Врбаску бановину. Потом је у Цазину радио од 29. јула 1941. до 28. фебруара 1943. као хонорарни и уговорни службеник амбуланте бањалучког Завода за сузбијање ендемијског сифилиса, када је отпуштен јер је "побјегао и напустио редовиту

[2755] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Исидора Левија; ХДА, 890, кут. 289, Персонални списи др Изидора Левија; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 405; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.504; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 98, 429.

[2756] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Исидора Левија; *Службени војни лист*, Београд, год. 50, 17. децембар 1931, бр. 50, 2.267–2.268; *Исто*, год. 56, 30. јануар 1937, бр. 3, 133–134; *Правда*, Београд, год. XXXIII, 10. јануар 1937, бр. 11.573, 8.

[2757] *Записник сједнице Управног одбора од 9. априла 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 400–401; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 405; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.504; I. Vučak, *Liječničke komore u Dalmaciji od 1903. do 1946. godine*, 41.

[2758] *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. март 1937, бр. 1.222, 4; *Godišnja skupština Jugoslovenske čitaonice*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 27. април 1939, бр. 1.580, 3; *Политичке и остале вести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 4. април 1940, бр. 1.703, 2; M. Levi, *Jevreji Bihaća 1919–1945*, 340; E. Tauber, *нав. дјело*, 222.

службу".[2759] Остатак рата од 6. новембра 1942. провео је у НОП-у, као помоћник шефа Хируршког одјељења Болнице бр. 1 у Подгрмечу, референт Санитета 2. далматинске бригаде, II пролетерске дивизије и управник Болнице XXXVII дивизије. Са Палисада је као тешки болесник евакуисан у Италију, гдје је након опоравка био управник Реконвалесцентног центра НОВЈ у Квасни и управник Инвалидског дома бр. 51 НОВЈ у Алта Мари.[2760]

Послије рата је радио у Санитетској управи ЈНА у Београду. Пензионисан је у чину санитетског пуковника. Умро је 9. децембра 1970.[2761]

Др Јаков Леви

Др Јаков (Јакоб) Леви, син Мојсија и Рифке, рођен је у угледној, старој и патријархалној сарајевској породици 2. децембра 1891. Завршио је гимназију у родном граду, а студирао медицину у Бечу од 15. септембра 1912. до 1. априла 1915. Због мобилизације у аустроугарску војску за вријеме Првог свјетског рата, прекинуо је студије у Бечу, које је по завршетку рата наставио у Прагу и завршио од 15. марта 1919. до 24. јуна 1922, када је промовисан за љекара цјелокупне медицине. Специјализовао је у Бечу болести уста и зуба. Говорио је њемачки и чешки језик.[2762]

У Државној болници у Сарајеву стажирао је као секундарни љекар од 29. августа 1922. до 14. октобра 1923. Као сресни љекар радио је у Бањалуци од 15. октобра 1923. до 22. октобра 1924. и од 22. октобра 1924. до 18. септембра 1925. као љекар у Државној болници у Сарајеву, када је поднио оставку на државну службу.

[2759] Према извјештају Завода за сузбијање ендемијског сифилиса у Бањалуци од 25. августа 1943. био је "непозната боравишта, јер је нестао са службе приликом напада партизана". ХДА, 890, кут. 289, Персонални списи др Изидора Левија.

[2760] ХДА, 890, кут. 289, Персонални списи др Изидора Левија; АРСБЛ, 74, бр. 1.519/1944; M. Levi, *Jevreji Bihaća 1919–1945*, 341, 345; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 98, 429; J. Romano, *Zbrinjavanje ranjenika i bolesnika NOV i POJ u savezničkim vojnim bolnicama u Italiji, na Malti i Bliskom istoku*, 223; H. Kulenović, *нав. рад*, 120, 133; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 30, 38; M. Savićević, *Sanitetska služba na području Crne Gore u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945. godine*, 180, 186, 188; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 369.

[2761] M. Levi, *Jevreji Bihaća 1919–1945*, 345; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 284; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 369.

[2762] АЈ, 39, Персоналије, ф. 90, Особни лист Окружног уреда за осигурање радника у Травнику за др Јакова Левиа; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 94–95.

Изабран је крајем септембра 1925. на основу конкурса за љекара травничког Окружног уреда за осигурање радника у Завидовићима. По повратку у државну службу обављао је дужност среског љекара у многим мјестима, међу којима и у Бањалуци, гдје је посједовао приватну зубарску ординацију и једно вријеме радио и као зубни љекар загребачке Болесничке благајне "Меркур".[2763] Био је редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине[2764] и Испитне комисије за санитетско-техничке чиновнике приправнике (за љекаре и апотекарске помоћнике, руковаоце санитетских магацина и материјала, дентисте, нудиље, сестре, бабице, болничаре и остале санитетске техничке чиновнике) на подручју Врбаске бановине.[2765]

Учествовао је активно у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. На скупштинама 15. децембра 1929, 15. марта 1931. и 14. априла 1935. биран је у Управни одбор, а на скупштини 8. маја 1932. у Дисциплинско вијеће ове коморе.[2766]

Др Јаков Леви је важио за прекаљеног југословенског националисту. У Бањалуци је сарађивао са бројним просвјетним, културним и хуманитарним друштвима и био члан Ротари-клуба. Један је од оснивача и члан НО Југословенско-чехословачке лиге, члан УО Црвеног крста, благајник Обласног одбора Народне одбране и члан Рекламационог одбора Финансијске дирекције у Бањалуци. Био је због своје широкогрудости и доброте познат широм Босанске Крајине.[2767]

[2763] AJ, 39, Персоналије, ф. 90, Особни лист Окружног уреда за осигурање радника у Травнику за др Јакова Левиа; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 212, 446; *У санторијуму у Бечу умро је др Ј. Леви*, у : *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 11. новембар 1936, бр. 1.136, 2.

[2764] *Нови члан Санитетског већа*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 27. фебруар 1936, бр. 935, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 12. децембар 1936, бр. 288, 2.

[2765] *Испитне комисије за санитетско-техничке чиновнике приправнике*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 5. март 1931, бр. 10, 3; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908, 4.

[2766] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 19, 21, 23, 89.

[2767] *Записник сједнице Управног одбора од 9. априла 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 401; *Godišnja skupština Mjesnog odbora Crvenog krsta*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 23. фебруар 1933, бр. 80, 14; *Годишња скупштина Црвеног крста у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 28. фебруар 1933, бр. 10.168, 6; *Конференција чланова и пријатеља Народне одбране*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. март 1933, бр. 85, 16; *У Бањој Луци је основана Југословенско-чехословачка лига*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 7. јун 1936, бр. 1.010, 2; *У санторијуму у Бечу умро је др Ј. Леви*, у : *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 11. новембар 1936, бр. 1.136, 2; З. Пејашиновић, И. Трнинић, *нав. дјело*, 26, 52.

Умро је у једном бечком санаторијуму 9. новембра 1936. у 44. години. Његовом смрћу Бањалука је изгубила великог стручњака и цијењеног грађанина.[2768]

Др Симон Леви

Др Симон Леви (Lowy, Löwy) је рођен у Плацу (Platz) 1866. Завршио је 1892. студије медицине у Бечу. Доселио се из Граца у Добој.[2769]

Био је градски љекар (физик) у Добоју од 1900. до 1923. Радио је у Градском амбуланторијуму, који је био смјештен у згради тадашње општинске управе у Добоју. Умро је 1923, а сахрањен на добојском гробљу Баре.[2770]

Др Хајим Леви

Др Хајим (Хаим) Леви, син трговца Тодороса (Тодориса) и домаћице Хани, дјев. Леви, рођен је у Бањалуци 12. децембра 1898. Завршио је Велику реалну гимназију у родном граду и студије медицине у Бечу 7. маја 1926. Био је љекар опште праксе.[2771]

Као љекар радио је у Сарајеву, Бањалуци, Котор Варошу до 1929, затим од 1929. до 27. децембра 1934. у Здравственој станици (Амбуланта за кожне и венеричне болести) у Тешњу, од 27. децембра 1934. до 22. фебруара 1935. у Хигијенском заводу у Бањалуци, поново од 22. фебруара 1935. до 21. априла 1936. у Здравственој станици у Тешњу, од 21. априла 1936. до 16. октобра 1937. у Дому народног здравља у Босанској Градишци, од 16. октобра 1937. до 7. децембра 1938. у Дому народног здравља у Добоју и поново од 7. децембра 1938. у Хигијенском заводу у Бањалуци.

[2768] *У санторијуму у Бечу умро је др Ј. Леви*, у : *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 11. новембар 1936, бр. 1.136, 2.

[2769] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 129.

[2770] *Doboj, društveno privredna karta komune*, 239; I. Petričević, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, 160–161; В. Гњато, С. Максимовић, *Болница у Добоју "Свети апостол Лука" 1952–1997*, 22, 23; В. Гњато, *Пет деценија Опште болнице "Свети апостол Лука" Добој*, 21, 22; F. Kapetanović, R. Muminagić, *нав. дјело*, 148.

[2771] J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 283; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 357; В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, 474, 481; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 96.

Постао је пред Други свјетски рат в. д. шефа Антитуберкулозног одјељења Хигијенског завода у Бањалуци.[2772]

Завршио је Загребу 1932. тромјесечни курс за дјечије болести.[2773] Поднио је на конференцији представника здравствених установа о здравственим приликама у Врбаској бановини одржаној у Хигијенском заводу у Бањалуци 10. и 11. фебруара 1941. реферат о сузбијању ендемијског сифилиса (луеса).[2774]

Послије успостављања НДХ ухапшен је као комуниста и заточен са 800 других талаца у тврђави Кастел. Пуштен је у августу 1941, а видио је као в. д. среског љекара у Бањалуци наређење Министарства унутрашњих послова из Загреба са именима 600 вићенијих српских сељака Среза бањалучког које је у року од десет дана требало позвати на рад, а затим их ликвидирати. Успио је да преко повјерљивих људи упозна српске сељаке о намјерама усташких власти и да их тако спаси од сигурне смрти. Ухапшен је поново 22/23. јуна 1942. и упућен у усташки логор у Старој Градишци.[2775] Послије пуштања из логора радио је као уговорни љекар Антитуберкулозног одјела Хигијенског завода у Бањалуци. Био је као референт Санитета при Команди мјеста Сански Мост од 22. септембра 1944. у НОП-у.[2776]

Послије рата био је у Бањалуци референт за народно здравље и социјално старање, љекар Антитуберкулозног диспанзера, затим је радио као љекар у Тузли, сресни љекар у Босанској Градишци, а у Бањалуци као љекар ДЗЗСО и Опште болнице од 15. децембра 1947. Спомиње се 1950. у Општој болници у Бањалуци, међу 42 запослена и др Хаим Леви, као љекар социјалног осигурања, "са големим

[2772] АРСБЛ, 9, VI, 16, 65; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, септембра 1927, бр. 5, 191; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 42; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 18; *Исто*, год. XV, 8. новембар 1933, бр. 256, 1; *Исто*, год. XVII, 10. јануар 1935, бр. 7, 2; *Исто*, 11. март 1935, бр. 57, 2; *Исто*, 16. март 1935, бр. 64, 2; *Исто*, год. XVIII, 11. мај 1936, бр. 106, 1; *Исто*, год. XIX, 14. мај 1937, бр. 107, 1; *Исто*, 22. новембар 1937, бр. 266, 1; *Исто*, год. XX, 27. децембар 1938, бр. 297, 1; *Постављења*, у: *Време*, Београд, год. X, 22. септембар 1930, бр. 3.137, 5; *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 17. октобар 1931, бр. 42, 5; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320, 450; *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 357.

[2773] В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, 474.

[2774] *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

[2775] АРСБЛ, 328, бр. 3.995, 28/XI, 29/XI и 30/XI; В. Јеловац, *Др Хаим Леви*, у: *Срп*, часопис за књижевност и умјетност, Приједор, јануар 2017, бр. 1, 18; M. Džaja, *нав. дјело*, 154; *Banjalučki ilegalac. Sjećanja Žarka Lastrića*, 109.

[2776] J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 428.

практичним и теоретским знањем". Због дијабетеса радио је скраћено радно вријеме и није обављао приватну праксу.[2777]

Оженио се у Сарајеву 31. јула 1946. удовицом Вукосавом Марковић, дјев. Опачић, кћерком Милана и Лепосаве, дјев. Рађеновић, рођеном у Бањалуци 1911. Са њом је стекао сина Зорана 24. фебруара 1947. Развели су се 29. априла 1949.[2778]

Умро је у Загребу 5. јануара 1953. и сахрањен на гробљу Мирогој.[2779]

Др Арнолд Ледерер

Др Арнолд Ледерер је рођен у Бечу 1870. Завршио је студије медицине у родном граду.[2780]

Био је почетком XX вијека љекар у Цазину и сресни љекар у Грачаници, од 10. октобра 1901. сресни љекар у Дервенти, за вријеме Првог свјетског рата сресни надљекар у Дервенти, а послије рата сресни надљекар и управник њене привремене Кужне болнице.[2781] Крајем 1919. био је љекар и предсједник Здравственог повјеренства у Босанском Броду.[2782]

За вријеме Краљевине Југославије био је у Тузли окружни здравствени надзорник и управник Дома народног здравља, гдје је пензионисан крајем 1936.[2783]

Становао је у Тузли на првом спрату у "Вили Азра" у Казан-махали. Ожењен је био Олгом и са њом стекао сина, који се као инжењер одселио у Америку 30-их година.[2784]

[2777] АРСБЛ, 94, кут. 278, бр. 1.313/1945; АРСБЛ, 94, кут. 278, бр. 371/1945; АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 284; В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, 474.

[2778] J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 358–359.

[2779] В. Јеловац, *Др Хаим Леви*, 18; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 72.

[2780] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 30.

[2781] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, aj 110; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; J. Konforti, *Doprinos ljekara Jevreja zdravstvenoj zaštiti i kulturi Bosne i Hercegovine*, 121; Enes S. Omerović, *Nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini (1918–1941)*, Sarajevo 2019, 114.

[2782] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, aj 95.

[2783] *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 29; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 171; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 316; *Пензионисање лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 1. јануар 1937, бр. 5.377, 2.

[2784] <https://tuzlanski.ba/carsija/vila-azra-prica-o-doktoru-ledereru-nekada-najljepsoj-kuci-u-tuzli-foto/> (Vera Mujbegović, Tuzla moje mladosti). Приступљено: 1. 9. 2021; <https://radiokameleon.ba/>. Приступљено: 1. 9. 2021.

Напустио је у јесен 1942. са супругом Тузлу и одселио се прво у Пољску, а затим у Аустрију.[2785]

Др Антон Лешановски

Др Антон Лешановски (Leszanowsky, Lešanowski, Lešanovský) је рођен у Хоржовицама (Hořovice), у Бохемији, у Чешкој, 1867. Завршио је реалну гимназију у Табору 22. јуна 1886, а студије медицине у Прагу 9. маја 1893. Говорио је бохемски (чешки) и њемачки језик.[2786]

Имао је синове Антона (1902) и Венцела (Wenzel) (1909) и кћерку Марију (Marie) (1911).[2787]

Службовао је као љекар у разним мјестима Аустроугарске од 1. августа 1893. до 23. фебруара 1900, када је упућен у Босну и Херцеговину.[2788]

Био је у Ливну општински љекар (stadtarzt) и управник Среске (котарске) болнице од 23. фебруара 1900. до 6. маја 1907, у Босанском Грахову сресни љекар (bezirksarzt) од тада до 23. септембра 1908, у Љубушком сресни љекар од тада до 23. јула 1914. и потом у Санском Мосту,[2789] у којем је био сресни љекар, надљекар и управник амбуланторија. Био је "врло уљудан спрам болесницима". Почетком 1919. радио је на сузбијању пјегавог тифуса на ширем подручју Санског Моста.[2790]

Умро је 14. фебруара 1919. од пјегавог тифуса, "заразивши се у вршењу службе".[2791]

[2785] Исто.

[2786] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Антона Лешановског.

[2787] Исто.

[2788] Исто.

[2789] Исто; Damir Tadić, *Razvoj organizirane zdravstvene zaštite u Livnu (Livanjska bolnica – povijesne crtice)*, 7 (<https://www.bolnica-livno.com/>. Приступљено: 16. 8. 2021).

[2790] АБиХ, ЗВБХ, кут. 65, aj 99; АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, aj 111, Др Мартин Блајхер (Bleicher), "Извјешће о прегледавању амбулаторије у Санском Мосту", Бихаћ, 13. новембра 1918; АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, aj 111, Окружна област Бихаћ – Земаљска влада у Сарајеву, "Извјештај о прегледу амбулаторија у Санском Мосту и Старом Мајдану", Бихаћ, 24. јуна 1919, бр. 6.870; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129.

[2791] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Антона Лешановског.

Др Мавро Лефковић

Др Мавро (Мориц, Moritz) Лефковић (Lefkovits, Lefkowitz) рођен је у Брезовицама у Чешкој 12. септембра 1861.[2792] Завршио је студије медицине у Грацу 7. новембра 1886. Ожењен је био Терезом, дјев. Митлер, рођеном у Бечу 1875.[2793]

Војни љекар био је од 1. јануара 1887. до 30. априла 1891, потом од 1. маја 1891. до 1. јануара 1921. сресни љекар, надљекар и управник више болница у Босни и Херцеговини,[2794] међу којима се до 1919. поименично спомињу од 29. марта 1908. Бањалука,[2795] Фоча,[2796] Билећа[2797] и Прњавор,[2798] од 1920. Приједор и поново Прњавор.[2799] Пензионисан је на сопствени захтјев 1. јануара 1921, јер је био навршио 35 година службе и 60 година живота. Послије пензионисања радио је у Окучанима од 1. јануара 1921. до 1. јула 1925. као општински и приватни љекар.[2800]

Живио је у Београду 1928, гдје је 30. априла исте године понудио као сресни надљекар у пензији своје услуге Министарству народног здравља Краљевине СХС.[2801] У јуну те године постављен је у Београду за хонорарног љекара Централног хигијенског завода, гдје је остао до априла 1929, када је поднио оставку на државну службу.[2802]

У Београду је умро 23. децембра 1929, а сахрањен 25. децембра на гробљу Јеврејске ашкенаске општине.[2803]

[2792] Као година рођења спомиње се и 1862.

[2793] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 18, Персонални досије др Морица Лефковића; <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 17. 8. 2021.

[2794] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 18, Персонални досије др Морица Лефковића.

[2795] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912.

[2796] Био је сресни љекар и управник Општинске болнице у Фочи до 1902. J. Konforti, *Doprinos ljekara Jevreja zdravstvenoj zaštiti i kulturi Bosne i Hercegovine*, 121.

[2797] *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXIV, 15. rujan 1902, br. 9, 324.

[2798] Био је сресни надљекар и управник Општинске болнице у Прњавору до 1919. АБиХ, ЗВБХ, кут. 65, aj 99; АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, aj 95, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 16; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129.

[2799] Био је у фебруару 1920. управник Градске болнице у Приједору. АБиХ, ЗВБХ, кут. 171 и 173.

[2800] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 18, Персонални досије др Морица Лефковића.

[2801] Молбу за посао правдао је сљедећим ријечима: "... јер сам физички и душевно способан, да вршим службу у граду (за службу на терену у овим годинама не бих био), а материјално сам упућен на малу пензију, с којом не могу уз данашње прилике живјети". ДАС, Г–216, досијеа, кут. 4, бр. 18, Персонални досије др Морица Лефковића.

[2802] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 18, Персонални досије др Морица Лефковића.

[2803] Исто.

Након оснивања НДХ његова супруга Тереза била је приморана да пријави имовину, па је депортована у логор у Ђакову, у којем је убијена 1942.[2804]

Др Људевит Лихтшајндл

Др Људевит Лихтшајндл (Ludwig Lichtscheindl) је био сресни љекар и управник Сресне (котарске) болнице у Ливну до 1903, сресни љекар у Доњој Тузли и сресни надљекар у Јајцу до 1. јула 1919, када је пензионисан.[2805]

Др Новак Лојовић

Др Новак Лојовић, син Петра, рођен је у Липнику код Гацка 26. новембра 1894. Завршио је гимназију у Мостару 1918, а студије медицине у Прагу 14. октобра 1922. Био је специјалиста за дерматовенерологију. Говорио је чешки и њемачки језик, а служио се и руским.[2806]

Оженио се 24. јуна 1926. домаћицом Невенком, дјев. Буквић, рођеном у Мостару 29. јула 1904, са којом је стекао 13. октобра 1929. сина Бранка и 11. јануара 1933. кћерку Љиљану.[2807]

Стажирао је у Сарајеву у Државној болници од 3. новембра 1922. до 1. октобра 1924. Потом је радио у Невесињу као сресни љекар од 1. октобра 1924. до септембра 1927, па сресни љекар и в. д. управника Бановинске болнице у Гацку и поново као сресни љекар у Невесињу до 8. априла 1937, Дубровнику од 8. до 30. априла 1937, Дервенти од 30. априла 1937. до 31. јануара 1938, Чапљини од 31. јануара до 26. марта 1938, поново у Дервенти од 26. марта 1938. до 10. октобра 1939, Билећи од 10. октобра

[2804] <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 17. 8. 2021.

[2805] *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXV, 15. listopada 1903, br. 10, 351; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 17. јул 1919, бр. 69, 2; Damir Tadić, *Razvoj organizirane zdravstvene zaštite u Livnu (Livanjska bolnica – povijesne crtice)*, 7 (<https://www.bolnica-livno.com/>. Приступљено: 16. 8. 2021).

[2806] AJ, 39, Персоналије, ф. 90, Лист личних и службених података др Новака Лојовића; ИАБ, 492, кут. 37, бр. 1.974, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду др Новака Лојовића; ХДА, 890, Персонални списи др Новака Лојовића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 411; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484.

[2807] AJ, 39, Персоналије, ф. 90, Лист личних и службених података др Новака Лојовића; ХДА, 890, Персонални списи др Новака Лојовића.

1939. до 18. априла 1940. и по трећи пут у Невесињу од 18. априла 1940. до 5. августа 1941. Обављао је, поред редовне службе, од 1. септембра 1925. и приватну праксу.[2808]

За вријеме службовања у Дервенти био је од 26. октобра 1937. до 22. новембра 1939. редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине[2809] и љекар овдашње Бановинске болнице.[2810]

Као сресни љекар у Невесињу поднио је 5. августа 1941. оставку и избјегао у Београд. Његова оставка на државну службу прихваћена је одлуком министра здравства НДХ од 30. августа 1941. У Београду је од 1. септембра 1941. до 30. јуна 1945. радио на Кожно-венеричном одјељењу Опште државне болнице. Обављао је приватну праксу до 1. јула 1944.[2811]

Послије рата од 1. јула 1945. радио је у Мостару као шеф Кожно-венеричног одјељења Окружне болнице и шеф Окружне поликлинике. Радио је хонорарно у Окружном уреду за осигурање радника и у Жељезничком болесничком фонду.[2812]

Умро је 9. августа 1968, сахрањен 11. августа на Новом гробљу у Београду, а по жељи породице пренесен је на Топчидерско гробље.[2813]

[2808] ИАБ, 492, кут. 37, бр. 1.974, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду др Новака Лојовића; ХДА, 890, Персонални списи др Новака Лојовића; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 156; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 80; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 466; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, y: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 126; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, y: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 254; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, y: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 411; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 343, 466, 610; *Lekari*, y: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484; *Пензионисање и унапређење здравствених саветника Министарства социјалне политике*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 1. април 1937, бр. 11.654, 8; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 17. април 1937, бр. 87, 1; *Исто*, 17. мај 1937, бр. 109, 1; *Исто*, 7. јун 1937, бр. 126, 1; *Исто*, 11. новембар 1937, бр. 257, 2; *Исто*, год. XX, 10. фебруар 1938, бр. 30, 1; *Исто*, 11. април 1938, бр. 81, 1; *Исто*, 2. новембар 1938, бр. 251, 19; *Исто*, год. XXI, 18. септембар 1939, бр. 212, 1; *Исто*, 24. октобар 1939, бр. 243, 2; *Исто*, 4. децембар 1939, бр. 278, 1; *Исто*, год. XXII, 14. мај 1940, бр. 109, 1; *Унапређење лекара*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 29. август 1939, бр. 1.618, 4.

[2809] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 11. новембар 1937, бр. 257, 2; *Исто*, год. XXI, 4. децембар 1939, бр. 278, 1.

[2810] P. Ćosić, *нав. дјело*, 12.

[2811] ХДА, 890, Персонални списи др Новака Лојовића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 90, Лист личних и службених података др Новака Лојовића; ИАБ, 492, кут. 37, бр. 1.974, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду др Новака Лојовића; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 20. rujna 1941, br. 132, 6.

[2812] АЈ, 39, Персоналије, ф. 90, Лист личних и службених података др Новака Лојовића.

[2813] Подаци добијени 13. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

Др Самуел Лоранд

Др Самуел Лоранд, син Херманов, рођен је у Новом Саду 5. августа 1863. Имао је сина Алфреда, рођеног 4. фебруара 1897. у Новом Саду.[2814]

Био је почетком XX вијека зубни љекар у Војводини, затим у Шибенику, Сплиту, од краја 1928. у Бихићу и од 20. маја 1930. контрактуални (уговорни) чиновник Дома народног здравља у Бихићу.[2815]

Касније је отворио стоматолошку ординацију у Загребу. Послије успостављања НДХ преузео је јеврејски знак и прешао на римокатоличанство. Ухапшен је и са сином Алфредом депортован у концентрациони логор Јесеновац у којем су убијени крајем 1941.[2816]

Др Божидар Лужанин

Санитетски официр др Божидар Лужанин, син Василија, рођен је у селу Миоковци код Чачка 7. јануара 1886. Завршио је студије медицине у Бечу 1912. Био је интерниста.[2817]

Оженио се Душаном (Љубицом), кћерком Петра и Софије Воркапић из Сремске Митровице, са којом је стекао 26. априла 1910. сина Георгија (Ђорђа) и кћерке, 24. фебруара 1912. Наду, 18. фебруара 1916.[2818] Десанку и 23. новембра 1919. Веру.[2819]

[2814] <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 22. 11. 2021.

[2815] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. септембра 1925, бр. 3, 38; *Исто*, год. III, септембра 1927, бр. 5, 192; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 205; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 31. мај 1930, бр. 121, 1; J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 90.

[2816] <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 22. 11. 2021.

[2817] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Божидара Лужанина; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 405; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 480; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.504.

[2818] Десанка Лужанин, удато Милковић, умрла је од сепсе након порођаја, а сахрањена 31. децембра 1935. *Још једна лекарска афера*, у: *Време*, Београд, год. XIX, 20. фебруар 1936, бр. 6.373, 7.

[2819] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Божидара Лужанина.

Учествовао је од 1912. до 1918. у ослободилачким ратовима. Био је трупни љекар од 1912. до 1913. у чину санитетског поручника и капетан II класе и од 1914. до 1919. пуковски љекар и командир Санитетског одјељења у чину санитетског капетана II и I класе. Унапријеђен је 20. априла 1919. у санитетског мајора.[2820]

Послије Првог свјетског рата био је управник привремених војних болница. За управника Сталне војне болнице Врбаске дивизијске области у Бањалуци постављен је краљевским указом 12. маја 1920. у чину санитетског мајора. Остао је на овој функцији до 28. маја 1923, када му је уважена оставка на активну војну службу и преведен у резерву. Унапријеђен је 10. марта 1924. у резервног санитетског потпуковника.[2821]

Одликован је за вријеме активне војне службе више пута: Сребреном медаљом за ревносну службу 10. маја 1913, Крстом милосрђа 7. јула 1914, Златном медаљом за ревносну службу 30. маја 1913, 14. јануара 1918. и 11. априла 1920, Орденом белог орла V реда и Орденом Св. Саве V реда 17. јануара 1920. и Албанском споменицом 6. новембра 1921.[2822]

Био је 30-их година у Сремској Митровици управник Бановинске болнице, предсједник Црвеног крста и предсједник Пододбора носилаца Албанске споменице. Држао је тромјесечне курсеве (течајеве) за добровољне болничарке.[2823]

Био је 1938. присталица Светислава Хођере.[2824]

[2820] Исто; *Службени војни лист*, Београд, год. 32, 15. септембар 1912, бр. 19, 411–412; *Исто*, год. 38, 3. мај 1919, бр. 14, 315–316; *Ратни дневник*, Крагујевац, год. II, 3. август 1915, бр. 373, 4.

[2821] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Божидара Лужанина; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 22. мај 1920, бр. 21, 729–730.

[2822] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Божидара Лужанина; *Службени војни лист*, Београд, год. 37, 25. јануар 1918, бр. 5, 75–76.

[2823] *Проневера болничког благајника у Сремској Митровици*, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 16. август 1931, бр. 227, 10; *За организацију рада Црвеног крста*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. мај 1933, бр. 10.235, 3; *Г. др. Костић ће остати још неколико дана у болници у Сремској Митровици*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 10. август 1933, бр. 10.331, 4; Ш. М., *Кандидати на листи Ј. Р. З. у Сремској Митровици*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIV, 16. октобар 1938, бр. 12.186, 4; Ш. М., *Успех болничарског течаја у Сремској Митровици*, у: *Правда*, Београд, год. XXXV, 13. јул 1939, бр. 12.456, 16; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 328, 480; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, y: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 258; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, y: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 405; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 328; *Lekari*, y: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.504; *Два курса за добровољне болничарке*, у: *Време*, Београд, год. XIX, 20. октобар 1939, бр. 6.373, 8; *Свечана прослава 25-годишњице албанске голготе у Сремској Митровици*, у: *Време*, Београд, год. XX, 9. децембар 1940, бр. 6.781, 5.

[2824] Ш. М., *Кандидати на листи Ј. Р. З. у Сремској Митровици*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIV, 16. октобар 1938, бр. 12.186, 4.

Др Никола Љахов

Др Никола Николајевич Љахов (Николай Ляхов), син адвоката Николе, рођен је у Астрахану, у Русији, 10. фебруара 1906.[2825]

Емигрирао је из Новоросијска у Египат, гдје се школовао на Донском кадетском корпусу и енглеској школи за руску дјецу у Истанбулу, у којем је завршио гимназију 1925.[2826]

Студије медицине завршио је у Београду 21. октобра 1932, у којем је био члан Савеза руских студената. Оженио се апсолвентицом Филозофског факултета у Загребу Барбаром (Варваром) Захаровом, рођеном у Кијеву 1911, са којом је стекао 25. јуна 1935. кћерку Ирину.[2827]

Стекао је држављанство Краљевине Југославије 1935.[2828]

Практични стаж обавио је у Београду до 9. новембра 1932. у Општој државној болници и Централном хигијенском заводу. Потом је радио од 1932. до 1934. у II клиници за унутрашње болести Универзитета у Београду, од јула 1934. до августа 1935. у руском школском интернату у мјесту Храстовац, од августа 1935. до априла 1936. у Руском кадетском корпусу у Белој Цркви и од 1. априла 1936. до 23. маја 1942. као бановински љекар Удружене здравствене општине Жировец, Срез Двор на Уни. Од 1934. до 1938. радио је и у социјалној служби као љекар Братинске благајне у Бешлинцу.[2829]

За вријеме Другог свјетског рата био је до 23. маја 1942. љекар Удружене здравствене општине Жировец, од 23. маја 1942. до 20. јануара 1944. сресни љекар у Посушју и од 21. јануара до 20. јула 1944 у Тешњу, када је добровољно ступио у партизане.[2830] Провео је током рата до 30. новембра 1943. 17 мјесеци у домобранима

[2825] АЈ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Николе Љахова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 193, 194.

[2826] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 193, 194; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 282.

[2827] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 2, Персонални досије др Николе Љахова; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 187; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 193, 194; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 282; S. Veljković, *нав. дјело*, 814.

[2828] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 21. јул 1937, бр. 162, 5.

[2829] АЈ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Николе Љахова; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 2, Персонални досије др Николе Љахова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 193–195.

[2830] У извјештају Котарске области у Тешњу од 30. августа 1944. каже се да је др Никола Љахов 27. јула 1944. "при повлачењу одметника из Тешња по истима насилно одведен". ХДА, 890, кут. 293, Персонални списи др Николе Љахова.

као причувни љекар поручник, а од 22. јула 1944. до 13. новембра 1945. у Југословенској армији као управник Дивизијске пољске болнице и командир Медицинске чете XXVIII ударне дивизије II армије. За заслуге у борбама за ослобођење Београда похвалио га је врховни командант Јосип Броз Тито.[2831]

Радио је након демобилизације 13. новембра 1945. у Тешњу као сресни санитетски референт, шеф Здравствене станице, у социјалној служби као љекар филијале тузланског Земаљског завода за социјално осигурање и хонорарно као љекар Дјечијег дома. У Тешњу је био 1968. управник Дома здравља. Пензионисан је 70-их година XX вијека. Умро је у Београду 1983. и сахрањен у Тешњу на православном гробљу.[2832]

Др Јосип Љубин

Др Јосип Љубин, син Боже, рођен је у Калију на острву Угљану код Задра 14. маја 1898. Завршио је гимназију у Задру 1918. Током студија боравио је у Аустрији, Њемачкој, Швајцарској, Италији и Француској. Медицину је студирао у Загребу, Бечу и Грацу, у којем је завршио медицински факултет 21. децембра 1923. Био је љекар радничког осигурања. Говорио је њемачки и талијански језик, а служио се француским и енглеским.[2833]

Оженио се домаћицом Надом, дјев. Томечек, са којом је стекао сина Чедомира (16. август 1933 – 6. октобар 2018).[2834]

Стажирао је 1924. у Болници милосрдних сестара у Загребу. Потом је био љекар чиновник социјалног осигурања у Срнетици, а једно вријеме и в. д. управника

[2831] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, srpanj 1942, br. 7, 260; *Исто*, god. LXV, siečanj 1943, br. 1, 31, *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 194–195.

[2832] AJ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Николе Љахова; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 413; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 194–195; Rifat Kantić, *Ponešto o Tešnju i njegovim ljudima*, Tešanj 2008, 134.

[2833] AJ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Јосипа Љубина; ХДА, 890, кут. 293, Персонални списи др Јосипа Љубина; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484.

[2834] AJ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Јосипа Љубина.

Болнице бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Дрвару.[2835] Крајем 1938. премјештен је у Окружни уред за осигурање радника на Сушаку.[2836]

Био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја од 1924. до 1939. и од 1942.[2837]

Изабран је на оснивачкој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 15. децембра 1929. за замјеника члана Дисциплинског сената при Министарству социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије.[2838]

На основу љекарске праксе у Срнетици објавио је, заједно са др Казимиром Модрићем, 1931. рад *Slučaj "žlijezdane ognjice" u praksi*, а самостално *Hemeralopija – uslijed loše ishrane*.[2839]

Постао је са успостављањем НДХ генерални директор Средишњице осигурања радника у Загребу (СОР), а од фебруара 1943. в. д. надстојника Одсјека за друштвено здравство Главног равнатељства за здравство Министарства здравства и удружбе НДХ у Загребу. Остао је на овој функцији до ослобођења 1945. године.[2840] У Загребу је 1943. објавио рад *O družtvovnom osiguranju radnika u Nezavisnoj državi Hrvatskoj (1941–1943. god.)*.[2841]

Радио је послије ослобођења као стални љекар у филијали Земаљског завода за здравствено и социјално осигурање у Вараждину, са сједиштем у Голубовцу код Двора.[2842]

[2835] Исто; ХДА, 890, кут. 293, Персонални списи др Јосипа Љубина; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 68; *Исто*, септембра 1927, бр. 5, 193; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 39; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Sanitet radničkog osiguranja u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 430; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 447, 764; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484.

[2836] *Решењем Државног савета Средишњи уред у Загребу принуђен је да за директора здравственог радничког осигурања постави г. др Јосипа Љубина*, у: *Правда*, Београд, год. XXXV, 23. јануар 1939, бр. 12.285, 5; *Државни савет одбацио је жалбу г. др Јосипа Љубина поводом избора директора здравствене службе Средишњег уреда за осигурање радника*, у: *Правда*, Београд, год. XXXV, 26. јануар 1939, бр. 12.288, 6.

[2837] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske, Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1935. (Po stanju od 31. prosinca 1935)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1936, br. 2, [3]; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXI, veljača 1939, br. 2, 143; *Исто*, god. LXIV, travanj 1942, br. 4, 144; *Исто*, god. LXV, veljača 1943, br. 2, 51, 55.

[2838] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5.

[2839] Josip Ljubin, Kazimir Modrić, *Slučaj "žlijezdane ognjice" u praksi*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 53, maj 1931, br. 5, 513–515; Josip Ljubin, *Hemeralopija – uslijed loše ishrane*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 53, novembar 1931, br. 11, 907–908.

[2840] AJ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Јосипа Љубина; ХДА, 890, кут. 293, Персонални списи др Јосипа Љубина.

[2841] Josip Ljubin, *O družtvovnom osiguranju radnika u Nezavisnoj državi Hrvatskoj (1941–1943. god.)*, у: *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, kolovoz 1943, br. 8, 224–228.

[2842] AJ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Јосипа Љубина.

Становао је у новембру 1946. у Новом Голубовцу бр. 57.

Др Ђорђе Љуљка

Др Ђорђе (Георгиј, Георг) Аксентјевич Љуљка (Георгий Аксентьевич Люлька), син чиновника Авксентија (Ауксентија), рођен је у Павлограду у Русији (данас Украјина) 7. априла 1901.[2843]

Ступио је за вријеме грађанског рата у Русији у добровољачку армију Дењикина и Врангела, у којој је остао до евакуације са Крима, одакле је избјегао прво у Цариград, а потом преко Солуна у Краљевину СХС 1918.

Завршио је у Београду Прву руско-српску гимназију 23. јуна 1925. и студије медицине 30. јуна 1932. Био је љекар опште праксе. Говорио је руски и украјински језик.[2844]

Оженио се 11. јуна 1930. са проф. руског језика Галином, дјев. Алгасовском (Алгасовская), рођеном у Кишињеву, са којом је стекао 26. децембра 1932. кћерку Лидију звану Лида и 1. маја 1937. сина Бориса.[2845]

Добио је држављанство Краљевине Југославије 10. септембра 1931, а заклетву положио новој отаџбини 22. септембра исте године.[2846]

Стажирао је 1932. у Београду, а потом радио од 1932. до 1935. као приватни љекар у селу Добрић код Шапца, од 1935. до 1937. као љекар Здравствене задруге у Такову и од 21. јула 1937. до 1941. као бановински љекар Удружене здравствене општине Лушци Паланка. Обављао је, поред редовне дужности, и приватну праксу.[2847]

[2843] Као датум рођења спомиње се и 7. август 1901. АЈ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Георга Љуљке; ДАС, Г–203, ф. 6, бр. 644; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 23, Персонални досије др Ђорђа Љуљке; ИАБ, 492, кут. 21, бр. 893, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Ђорђа Љуљке; ХДА, 890, Персонални списи др Ђорђа Љуљке; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 12. јул 1932, бр. 157, 13.

[2844] АЈ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Георга Љуљке; ДАС, Г–203, ф. 6, бр. 644; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 23, Персонални досије др Ђорђа Љуљке; ИАБ, 492, кут. 21, бр. 893, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Ђорђа Љуљке; ХДА, 890, Персонални списи др Ђорђа Љуљке; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 187; S. Veljković, *нав. дјело*, 814.

[2845] АЈ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Георга Љуљке.

[2846] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 12. јул 1932, бр. 157, 13.

[2847] АЈ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Георга Љуљке; ИАБ, 492, кут. 21, бр. 893, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Ђорђа Љуљке; АРСБЛ, 9, VI, 16, 217, бр. 60/1938; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6.

Одликован је 1939. Орденом југословенске круне V реда.[2848]

Био је мобилисан као управник пољске болнице у Војску Краљевине Југославије од 3. марта до 6. априла 1941, а једно вијеме 1941. су га усташе затворише у Санском Мосту. Током овог рата радио је од 1941. до 1942. као сресни (котарски) љекар у Санском Мосту, од 1942. до 1943. као градски физик у Бањалуци, од 1943. до 1944. као сресни љекар у Глини и од 1944. до маја 1945. у Петрињи. Обављао је и приватну праксу.[2849]

Послије ослобођења становао је у Петрињи у Туркулиновој улици бр. 15 и радио од маја 1945. до маја 1946. као љекар Школске поликлинике и од тада као сресни љекар. Бавио се приватном праксом до 21. септембра 1946, а хонорарно радио за социјално осигурање и био саобраћајни љекар.[2850] Био је једно вријеме и директор Медицинског центра. Пензионисан је 1963.

Умро је у Загребу 7. јула 1998. у Дому за старе и немоћне "Св. Ана", а сахрањен у Петрињи, на гробљу "Св. Тројство", на брежуљцима који је окружују.[2851]

Др Марко Маглов

Др Марко Маглов, син Марка и Симеуне, дјев. Драгаш, рођен је у Тишковцу код Босанског Грахова 10. фебруара 1891. Завршио је велику гимназију у Сарајеву 21. јуна 1911, а студије медицине у Прагу 28. фебруара 1920. Био је пријатељ са Гаврилом Принципом за вријеме студија. Постао је љекар опште праксе. Говорио је њемачки и чешки језик.[2852]

Оженио је др Миладу, дјев. Пшикрилова (Прикрилова), са којом је стекао 25.

август 1937, бр. 1.313, 3; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 172; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 64.

[2848] AJ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Георга Љуљке; *Одликовања у Дравској и осталим бановинама*, у: *Време*, Београд, год. XIX, 9. септембар 1939, бр. 6.332, 9.

[2849] AJ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Георга Љуљке; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, srpanj 1943, br. 7, 212.

[2850] AJ, 39, Персоналије, ф. 92, Лист личних и службених података др Георга Љуљке; ХДА, 890, Персонални списи др Ђорђа Љуљке.

[2851] Подаци добијени од др Бориса Љуљке 21. 9. 2021.

[2852] AJ, 39, Персоналије, ф. 93, Лист личних и службених података др Марка Маглова; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Марка Маглова; ХДА, 890, кут. 306, Персонални списи др Марка Маглова; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.481; *Mlada Bosna. Pisma i prilozi*, 10, 130; N. Trišić, *нав. дјело*, 514–515.

септембра 1928. сина Младена и 3. априла 1931. кћерку Мирјану, која је умрла 13. маја 1932.[2853]

У Првом свјетском рату служио је аустроугарску војску од 28. јула 1914. до 28. октобра 1918. на дужности трупног љекара у чину резервног санитетског потпоручника. На Талијанском фронту био је 1917. затрпан у снијежној лавини, усљед чега су му остале посљедице контузије главе и десне ноге. Указом од 20. марта 1921. примљен је у Војску Краљевине СХС у чину резервног санитетског поручника. Унапријеђен је 6. септембра 1925. у чин резервног санитетског капетана II класе, а 28. јуна 1928. у резервног санитетског капетан I класе. Нешто касније је "лишен чина због болести плућа".[2854]

Стажирао је у Сарајеву у Државној болници као хоспитант од 20. априла 1920. и секундарни љекар од 1. октобра 1920. до 28. фебруара 1923, а потом радио од 1. марта 1923. до 30. октобра 1931. као сресни љекар у Градачцу, од 30. октобра 1931. до 30. јула 1935. у Брчком, од 30. јула до 23. октобра 1935. у Кратову и поново од 23. октобра 1935. до 31. јула 1941. у Брчком, када је пензионисан због отворене туберкулозе плућа. Поред послова сресног љекара обављао је заједно са супругом Миладом у Брчком приватну праксу у ординацији у Српској вароши.[2855]

Током 1927. и 1928. као сресни љекар у Градачцу радио је на сузбијању

[2853] АЈ, 39, Персоналије, ф. 93, Лист личних и службених података др Марка Маглова; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Марка Маглова; ХДА, 890, кут. 306, Персонални списи др Марка Маглова.

[2854] ХДА, 890, кут. 306, Персонални списи др Марка Маглова; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Марка Маглова; АЈ, 39, Персоналије, ф. 93, Лист личних и службених података др Марка Маглова; *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 6. април 1921, бр. 12, 759–760; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, oktobar 1921, br. 10, 284.

[2855] АЈ, 39, Персоналије, ф. 93, Лист личних и службених података др Марка Маглова; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Марка Маглова; ХДА, 890, кут. 306, Персонални списи др Марка Маглова; ХДА, 1.477, кут. 29, Списак лијечника на територији ужег среза Брчко почетком г. 1941; АБиХ, Службенички досије др Марка Маглова; АРСБЛ, 9, VI, ај 25, 5; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 17. октобар 1924, бр. 238, 1; *Исто*, год. XI, 1. новембар 1929, бр. 256, 1; *Исто*, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 17; *Исто*, 17. новембар 1931, бр. 269, 1; *Исто*, год. XV, 29. новембар 1933, бр. 274, 1; *Исто*, год. XVII, 2. март 1935, бр. 50, 1; *Исто*, 24. септембар 1935, бр. 221, 1; *Исто*, год. XVII, 13. новембар 1935, бр. 263, 1; *Исто*, год. XX, 23. септембар 1938, бр. 217, 3; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 19; *Исто*, 10. септембра 1925, бр. 3, 38–39; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 148; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 23, 24; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 48; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 451; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.481; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 416; Душан Ристић, *Стари српски трговци у Брчком*, Брчко 2003, 258.

ендемског сифилиса у овом срезу.[2856]

Изабран је на Оснивачкој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 15. децембра 1929. у Управни одбор Коморе.[2857] Један је од предавача на зимском пољопривредном курсу за 125 слушалаца, одржаном од 29. децембра 1929. до 16. фебруара 1930. у Гаревцу, Срез Градачац.[2858] Двонедјељни курс од 16. до 30. септембра 1930. из имунологије и епидемиологије за среске љекаре завршио је у Хигијенском заводу у Загребу.[2859]

За вријеме Другог свјетског рата бавио се у Брчком повремено приватном праксом. Од 1943. до 1945. био је интерниран у логор.[2860]

Послије ослобођења бавио се повремено приватном праксом "до регулисања пензије", а био је од 16. априла 1946. на лијечењу у Осијеку.[2861]

У Брчком је био пензионер у новембру 1946.[2862]

Умро је 1956.[2863]

Др Милада Маглов

Др Милада Маглов, дјев. Пшикрилова (Прикрилова), кћи Антона, рођена је у Бањалуци 20. новембра 1893. У Прагу је завршила гимназију 1914, а студије медицине 1920. Била је љекар опште праксе. Говорила је њемачки и чешки језик. Удала се за др Марка Маглова.[2864]

Стажирала је у Сарајеву у Државној болници од 1920. до 1922. Потом је до 1932. радила као општински љекар у Градачцу, а послије се бавила у Брчком

[2856] А. С. Беговић, *Епидемични сифилис у Тузланској области*, у: *Време*, Београд, год. VIII, 19. август 1928, бр. 2.390, 8.

[2857] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 92.

[2858] *Пожртвован и хвалевриједан рад интелектуалаца*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 16. април 1930, бр. 20, 1.

[2859] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[2860] АЈ, 39, Персоналије, ф. 93, Лист личних и службених података др Марка Маглова.

[2861] Исто.

[2862] Исто; *Mlada Bosna. Pisma i prilozi*, 130.

[2863] Д. Ристић, *Стари српски трговци у Брчком*, 258.

[2864] АЈ, 39, Персоналије, ф. 93, Лист личних и службених података др Миладе Маглов; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396.

приватном праксом у Српској вароши,[2865] гдје је била и за вријеме Другог свјетског рата, изузев од маја 1943. до 25. новембра 1944, када није радила због болести.[2866]

Послије ослобођења радила је у Брчком као љекар Здравствене станице ГНО, дјечијег дома, дјечијег обданишта, гимназијског ђачког конвикта, убошког дома и школски љекар, а обављала је повремено и приватну праксу.[2867]

Умрла је 1966.[2868]

Др Евгенија Макаренкова

Др Евгенија (Евгенийа, Јевгенија) Михајловна Макаренкова, рођ. Кирилова, кћи адвоката Михаила Дмитриевича, губернијског секретара, и мајке Варваре Ивановне, рођена је у Кијеву 24. децембра 1875, у којем је завршила класичну гимназију 1892, а студије медицине (Женски медицински институт) у Санкт Петербургу 1903.[2869] Била је педијатар. Говорила је руски, њемачки и француски језик.[2870]

Удала се за инжењера Константина Јосифовича Макаренка, рођеног у Кијеву, са којим је стекла 1. новембра 1911. сина Георгиа (Георгий) и 30. априла 1914. кћер Олгу.[2871]

Послије студија радила је у Кијеву у Дјечијој клиници.[2872]

[2865] АЈ, 39, Персоналије, ф. 93, Лист личних и службених података др Миладе Маглов; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 48; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, маја 1929, бр. 5, 49; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 451; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.481; Д. Ристић, *Стари српски трговци у Брчком*, 258.

[2866] АЈ, 39, Персоналије, ф. 93, Лист личних и службених података др Миладе Маглов.

[2867] Исто.

[2868] Д. Ристић, *нав. дјело*, 258.

[2869] Као година завршетка студија спомиње се 1904. и 1908. *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 141; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 257.

[2870] АЈ, 39, Персоналије, ф. 94, Лист личних и службених података др Евгеније Макаренкове; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 201, 202.

[2871] АЈ, 39, Персоналије, ф. 94, Лист личних и службених података др Евгеније Макаренкове; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 202.

[2872] АЈ, 39, Персоналије, ф. 94, Лист личних и службених података др Евгеније Макаренкове.

Евакуисана је из Новоросијска (Новороссийск) 4. марта 1920, а стигла је у Београд 1. априла 1920. Радила је у Краљевини СХС од 1920. до 1932. као контрактуални (уговорни) војни љекар, а те 1932. као љекар Удружене здравствене општине у Тополчанима код Прилепа, па од 1932. до 1939. као љекар Здравствене станице (Школске поликлинике) и Бановинске болнице у Дервенти. Бавила се, поред државне службе, и приватном праксом.[2873]

Примљена је у држављанство Краљевине СХС 17. јула 1927.[2874]

Завршила је од 2. до 18. октобра 1938. курс за стручњаке специјалисте инструкторе одбране од бојних отрова у Војно-хигијенском заводу Главне војне болнице у Београду.[2875]

Живјела је у октобру 1946 у Штипу.[2876]

Др Јован Малић

Др Јован Малић је рођен у старој трговачкој породици у Босанској Градишци 1869.[2877] Гимназију је похађао у Београду и Крушевцу. Као студент медицине у Грацу тражио је 1896. од Министарства спољних послова Србије помоћ. Добио је 100 динара. Био је на студијима национално-политички активан у групи интелектуалаца из Босне и Херцеговине који су упутили тајни проглас вођама опозиције у борби Срба за црквено-школску самоуправу и на више других адреса у Босни и Херцеговини. У прогласу су позивали да се одбије припремљена Уредба. Медицински факултет завршио је у Грацу 26. октобра 1903. и био љекар опште праксе.[2878]

И за вријеме Аустроугарске и за Краљевине Југославије био је у Босанској

[2873] Исто; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 518; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 31. децембар 1937, бр. 1.375, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 15. мај 1938, бр. 1.432, 4; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 201, 202.

[2874] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 25. новембар 1927, бр. 268, 1.

[2875] АРСБЛ, 9, VI, 16, 219, бр. 223/1938.

[2876] АЈ, 39, Персоналије, ф. 94, Лист личних и службених података др Евгеније Макаренкове.

[2877] Као година рођења наводи се и 1870. АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4 из 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 135.

[2878] *† Јован Малић*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. октобар 1930, бр. 8.064, 10; Ђорђе Микић, *Босанска Градишка од 1878. до 1918*, у: *Историја Босанске Градишке и њене околине од најстаријих времена до 1985. године*, Градишка 2008, 223–224; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 92.

Градишци градски љекар (општински надљекар) и управник Градске амбуланте. Посебно се активирао у селима градишког краја у борби против алкохолизма.[2879]

Обављао је, поред посла љекара, многе одговорне јавне функције. Био је ревизор друштва Просвјете од 1905. до 1906, члан дирекције Српске дионичке штампарије у Сарајеву (око 1912), потпредсједник Надзорног одбора Српског кредитног завода д. д. у Босанској Градишци, иницијатор подизања споменика краљу Петру Ослободиоцу у Босанској Градишци,[2880] члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине[2881] и један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. Изабран је на њеној оснивачкој скупштини 15. децембра 1929. у Дисциплински сенат при Министарству социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије.[2882]

Био је један од представника из Босанске Градишке на Оснивачкој скупштини Српске народне организације у Сарајеву 1907. За вријеме Првог свјетског интерниран је у логор у Араду, гдје се лијечећи интернирце разболио од тифуса. Био је логору "једина нада онима који су далеко од својих домова остављали кости у Араду. Његов рад, пожртвованост и доброта ушли су у причу". Спомиње се 1917. као општински љекар у Босанској Градишци. Послије животног краја Аустроугарске у Првом свјетском рату нашао се на челу новоствореног Народног вијећа, које је у Босанској Градишци преузело власт 1. новембра 1918. Као члан Народне радикалне странке био је посланички кандидат на изборима за Уставотворну скупштину Краљевине СХС 28. новембра 1920. Касније је био један од лидера Самосталне демократске странке у Босанској Градишци.[2883]

[2879] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 135; АБиХ, ЗВБХ, бр. 44735/1920; АРСБЛ, Именик градског пучанства у Босанској Градишци (1920–1948), М–73; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 61; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 19; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 207; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 15; Ђ. Микић, *Босанска Градишка од 1878. до 1918*, 241; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 120, 121.

[2880] *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 13. март 1930, бр. 15, 4; Милан Вукмановић, *Друштво и привреда од 1918. до 1941*, у: *Историја Босанске Градишке и њене околине од најстаријих времена до 1985. године*, Градишка 2008, 308; Ђ. Микић, *Политички, просвјетни и културни развој од 1918. до 1941*, 328.

[2881] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282.

[2882] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 93.

[2883] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Зверства Аустрије*, у: *Правда*, Београд, 10. новембар 1918, бр. 22, 1; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. II, 27. новембар 1920, бр. 265, 11; *† Јован Малић*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18.

Поглаварство Среза Босанска Градишка предложило га је 7. августа 1930. за банског вијећника. За њега се, између осталог, каже: Уживао је "одличан реноме" у граду и Срезу Босанска Градишка. Био је члан Радикалне странке, "велики и видан присталица" шестојануарског режима и "отворен Југословен". Није се експонирао, али "његова се реч примала". Био је један од оних који је "смиривао свет и остао увек честит и добар".[2884]

Одликован је краљевским указом 15. августа 1929. Орденом белог орла V реда, а 6. септембра 1930. Орденом југословенске круне IV реда.[2885]

Умро је 16. октобра 1930. у Босанској Градишци. "Његовом смрћу нестало је једног честитог човека, познатог не само у Босанској Градишци него у целом овом крају".[2886]

Др Петар Мамонтов

Др Петар Петрович Мамонтов, син Петра, рођен је у Тифлису (Тбилиси) 17. августа 1890.[2887] Завршио је реалну гимназију у родном граду 15. јуна 1909, а студије медицине у Јурјеву 1. јула 1916. Био је љекар опште праксе.[2888]

У активној служби руске војске био је од 24. августа 1916. до 31. октобра 1920. љекар Кримског коњичког пука.[2889] Избјегао је 1920. из Батумиа (Кавказ) преко Цариграда у Краљевину СХС.

Радио је у Краљевини СХС од 28. јула 1921. до 28. новембра 1922. као контрактуални (уговорни) војни љекар у Привременој војној болници у Штипу, од 28.

октобар 1930, бр. 8.064, 10; Ђ. Микић, *Босанска Градишка од 1878. до 1918*, 263, 229; Ђ. Микић, *Политички, просвјетни и културни развој од 1918. до 1941*, 313, 317; Бојан Вујчић, *Босанска Градишка и околина у Првом свјетском рату*, Градишка 2019, 26–27.

[2884] АРСБЛ, 9, II, 27, 27; *† Јован Малић*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. октобар 1930, бр. 8.064, 10.

[2885] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. XI, 15. август 1929, бр. 189, 45; *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. II, 1. септембар 1929, бр. 17, 1; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. септембар 1930, бр. 203, 6; *Одликовања грађана у бановинама*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. септембар 1930, бр. 241, 4; *Одликовања*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. септембар 1930, бр. 42, 2.

[2886] АРСБЛ, 9, II, 27, 25, бр. 28.945/1930; АРСБЛ, 9, III, 1, Записник сједнице Општинског већа у Босанској Градишци од 5. децембра 1930, 3; *† Јован Малић*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. октобар 1930, бр. 8.064, 10.

[2887] Као мјесто рођења наводи се и Харков. ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 20, Персонални досије др Петра Мамонтова.

[2888] АЈ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Петра Мамонтова; ХДА, 890, Персонални списи др Петра Мамонтова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 209.

[2889] ХДА, 890, Персонални списи др Петра Мамонтова.

новембра 1922.[2890] до 15. октобра 1925. у Ђеновићима у Бокикоторској,[2891] од 28. јануара 1926.[2892] до 21. октобра 1928. као хонорани љекар Среза пчињског, од 25. јануара 1929. до 24. марта 1930. као контрактуални војни љекар гарнизона 55. пјешадијског пука у Бихаћу и од 24. марта 1930. до 15. децембра 1932. гарнизона у Великој Кикинди.[2893] Стекао је у Бихаћу 12. октобра 1929. држављанство Краљевине Југославије, у ком је његово морално и политичко владање било "бесприкорно".[2894]

Био је од 21. децембра 1932.[2895] до 17. децембра 1937. сресни љекар у Јаши Томићу, од 17. децембра 1937.[2896] до 13. новембра 1939. у Алибунару, у Дунавској бановини, од 13. новембра 1939. до 12. марта 1940. у Житном Потоку, Срез прокупачки, па поново у Алибунару од 12. марта до 4. октобра 1940, у Ђаковици од 12. септембра до 4. октобра 1940, када је указом краљевских намјесника постављен за вишег здравственог пристава у Грачаници.[2897]

Једно вријеме био је бановински љекар Удружене здравствене општине Грачаница–Доборовци. Обављао је приватну праксу од 1932. до 1945. и радио хонорарно за социјално (радничко) осигурање у Грачаници од јануара 1940. до 1945.[2898]

Имао је кћерку Валентину (вјероватно из ранијег брака), рођену 1. новембра 1919. У Краљевини Југославији оженио се домаћицом Милевом, кћерком Николе

[2890] Ступио је на дужност у Ђеновићима 27. децембра 1922.

[2891] Рјешењем Министарства војске и морнарице од 12. марта 1924. преведен је као војни љекар у морнарицу.

[2892] Ступио је на дужност љекара Среза пчињског 29. јануара 1926.

[2893] AJ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Петра Мамонтова; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 20, Персонални досије др Петра Мамонтова; *Записник сједнице Управног одбора Љекарске коморе Врбаске*; *Записник седнице Одбора Лекарске коморе Врбаске бановине од 16. јула 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, август–септембар 1932, бр. 8–9, 486.

[2894] Увјерење Градског поглаварства у Бихаћу од 3. децембра 1929. Породична архива др Петра Мамонтова у Београду.

[2895] Ступио је на дужност љекара Среза Јаша Томић 30. децембра 1932.

[2896] Ступио је на дужност у Алибунару 21. фебруара 1938.

[2897] AJ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Петра Мамонтова; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 20, Персонални досије др Петра Мамонтова; ХДА, 890, Персонални списи др Петра Мамонтова; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 124; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 403; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 19345, 1.487; *Дневне вести: Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 4. јул 1934, бр. 10.655, 16; *Унапређења и премештаји*, у: *Правда*, год. XXXIII, Београд, 8. децембар 1937, бр. 11.903, 7; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 26. децембар 1937, бр. 5.728, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 12. октобар 1940, бр. 235, 1; O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 70, 72; M. Mujčinagić, *Ljekari Gračanice – od prve ambulante do Opšte bolnice*, 102, 105; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 142; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 210.

[2898] AJ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Петра Мамонтова; ХДА, 890, Персонални списи др Петра Мамонтова; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 296.

Ореља, са којом је стекао 1. марта 1933. сина Николу и 1938. Данка и 18. новембра 1934. кћерку Војиславу.[2899]

Провео је Други свјетски рат до 10. јуна 1942. у Грачаници као сресни љекар, када је отпуштен. Због сумње да је комуниста, био је два мјесеца 1942. у затвору у Тузли. Био је у јануару и фебруару 1943. у XVIII дивизији Војвођанске бригаде Југословенске армије, одакле је због тешке операције отпуштен у позадину.[2900] Премјештен је из Грачанице 25. септембра 1943. за сресног љекара у Босански Петровац.[2901]

Био је послије ослобођења од априла до јуна 1945. сресни љекар у Тешњу и од августа 1945. до јула 1947. у Бихаћу, у којем је радио и у Окружној поликлиници.[2902] Премјештен је за сресног љекара у Санском Мосту 19. јула 1947.

Умро је у Бихаћу 1955.[2903]

[2899] AJ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Петра Мамонтова; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 20, Персонални досије др Петра Мамонтова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 209.

[2900] AJ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Петра Мамонтова; ХДА, 890, Персонални списи др Петра Мамонтова; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, rujan 1942, br. 9, 352; О хапшењи и боравку у затвору у Тузли др Патар Мамонтов је оставио свједочење: "Године 1942. био сам од усташа ухваћен, па након што су ми стан опљачкали, мучили су ме и камионом отпремили у Тузлу, где су ме свега крвавог и у подераном одијелу водили улицама довикујући: Ево комунисте, ево партизана, гледај те, какав је. Тај догађај је у Тузли тада коментарисан и у Тузли је познат. Послије тога бачен сам у затвор, а затим изведен, пред преки суд и осуђен на смрт. Међутим уз помоћ мојег пријатеља успјело ми је побјећи из затвора". Породична архива др Петра Мамонтова у Београду.

[2901] *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, rujan 1943, br. 9, 276.

[2902] AJ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Петра Мамонтова.

[2903] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 209.

Др Душан Мандић

Др Душан Мандић, син Илије, рођен је у Зеници 15. марта 1891. Завршио је гимназију у Сарајеву 1909, а студије медицине у Бечу 1915. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик.[2904]

Оженио се домаћицом Анком (1898 – 27. март 1973), кћерком Софије и Миле Радовића из Сарајева, са којом је стекао 2. фебруара 1922. кћерку Наду.[2905]

Мобилисан је у аустроугарску војску и радио као војни љекар од 6. августа 1914. до 9. новембра 1918. У Војску Краљевине СХС примљен је 20. марта 1921. у чину резервног санитетског капетана II класе, а у резервног санитетског капетана I класе унапријеђен 23. марта 1925.[2906]

Од 16. новембра 1918. до 2. августа 1922. радио је као секундарни љекар и асистент Гинеколошко-порођајног одјељења Државне болнице у Сарајеву, од 6. августа 1922. до 30. априла 1924. као љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Дрвару, од 1. маја 1924. до 15. јуна 1929. као љекар Окружног уреда за осигурање радника у Сјетлини и од 16. јуна 1929. до 28. априла 1941. као главни љекар Окружног уреда за осигурање радника у Сарајеву. Обављао је приватну праксу од 6. августа 1922. до 15. јуна 1929.[2907] и био члан Банског санитетског савјета Дринске бановине.[2908]

Одликован је 1916. у аустроугарској војсци Златним крстом "за заслуге", а 1934, за вријеме Краљевине Југославије, Орденом југословенске круне IV реда.[2909]

Био је за вријеме Другог свјетског рата од 29. априла 1941. до 1945. љекар Окружног уреда за осигурање радника у Сарајеву.[2910]

[2904] АЈ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Душана Мандића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Душана Мандића; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 89; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.501.

[2905] АЈ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Душана Мандића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Душана Мандића.

[2906] Исто.

[2907] *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 147; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 122; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 395; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 457; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.501.

[2908] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 122.

[2909] АЈ, 39, Персоналије, ф. 95, Лист личних и службених података др Душана Мандића.

[2910] Исто.

Послије ослобођења од 1945. радио је као љекар чиновник Филијале Земаљског завода за социјално осигурање у Сарајеву. Обављао је приватну праксу од 1. августа 1945.[2911]

Становао је у Сарајеву у октобру 1946. у Улици краља Томислава бр. 26.

Умро је 29. маја 1971. и сахрањен на сарајевском гробљу Баре.[2912]

Др Бланка Манцони

Др Бланка Манцони (Manzoni), кћерка замјеника државног тужиоца Ивана (1866–1950) и Олге, дјев. Шпишић (1876–1950), рођена је у Петрињи 8. августа 1899. Завршила је четири разреда гимназије у родном мјесту, три године Женског лицеја у Загребу и осми разред Велике гимназију у Госпићу 24. јуна 1918, у којем је њен отац био предсједник Судбеног стола. Похађала је студије медицине у Загребу и Грацу, у којем је завршила 20. децембра 1924. Била је специјалиста за дјечије болести. Говорила је њемачки и француски језик.[2913] Имала је брата љекара др Александра Манцонија.[2914]

Од 28. септембра 1925. била је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[2915]

Стажирала је у Болници милосрдних сестара у Загребу од 28. јануара 1925. до 2. априла 1926. и била љекар Интерног одјела на специјализацији од 2. априла 1926. до 1928. Државни стручни испит положила је 11. фебруара 1928. у Загребу. Премјештена је по молби рјешењем Министарства народног здравља од 24. септембра 1928. у Бањалуку у Дом народног здравља. У Бањалуци је радила у Школској

[2911] Исто.

[2912] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[2913] ДАЗГ, 240, Службенички лист др Бланке Манцони (Manzoni); Ivica Vučak, *Dr Blanka Manzoni (Petrinja, 1899. – Whitehaven/Engleska, 1991.). 90 godina od dolaska prve liječnice u Varaždin*, у: *Liječničke novine*, Zagreb, god. XX, lipanj 2020, br. 190, 88, 89.

[2914] Др Александар Манцони, рођен у Госпићу 1905, завршио је студије медицине у Загребу 1929. Специјализовао је ортопедију. Радио је на Клиници за ортопедију на Шалати. Изгубио је у мају 1945. професуру на Медицинском факултету у Загребу стечену послије 10. априла 1941. Послије рата је неколико година водио Болницу за туберкулозу костију у Краљевици и Ловрану, а од 1955. је живио и радио у Лондону, у којем је умро 9. јула 1974. Сахрањен је на загребачком гробљу Мирогој. I. Vučak, *Dr Blanka Manzoni (Petrinja, 1899. – Whitehaven/Engleska, 1991.). 90 godina od dolaska prve liječnice u Varaždin*, 89.

[2915] *Staleške vijesti*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, 1925, br. 10, 278.

поликлиници Дома народног здравља и Хигијенског завода до 9. маја 1930, када је по молби постављена за љекара Дома народног здравља у Вараждину.[2916]

Ступила је 1. јула 1930. у Школску поликлинику Дома народног здравља у Вараждину. Већ 2. јула те године њен први радни задатак био је надзор вараждинске феријалне колоније на путу у Словенију, у Витањ код Цеља и у Св. Мартин на Похорју. Уз помоћ медицинске сестре Пауле Станоул-Шкарек, др Манцони се старала о здрављу дојенчади и обавља је кућне посјете обољелој дјеци. Оне су двапут недјељно, уторком и петком, путовале у Чаковец ради прегледа у Учитељској школи и интернату. Диплому школског љекара Школе народног здравља у Загребу стекла је 31. јуна 1931. У Вараждину је предавала хигијену два часа недјељно у шестом и седмом разреду гимназије и водила бригу о здрављу дјеце у школи и дому "Краљице Марије". Често је ученицима држала предавања о чистоћи тијела, веша и стана, алкохолизму и туберкулози. Предавала је у Вараждину и на курсу за добровољне болничарке у организацији Друштва Црвеног крста. Била је "најбољи пријатељ, лијечник, савјетник и доброчинитељ наше дјеце".[2917]

Као добитница Фамелове (Pierre Famel) стипендије боравила је три мјесеца крајем 1932. на стручном усавршавању у Паризу, у којем је посјетила више различитих педијатријских служби и упознала се са организацијом школске хигијене. По повртаку је, према обавези из стипендије, описала у *Лијечничком вијеснику* свој боравак у Паризу.[2918]

Краљевским указом од 17. новембра 1933. до 28. октобра 1934. премјештена је у Школску поликлинику у Броду на Сави, у којој је била од 24. фебруара 1934. в. д. шефа. Враћена је у Вараждин за вишег приства и 26. августа 1936. унапријеђена у савјетника Дома народног здравља. Била је на усавршавњу у Будимпешти од 18. до 31. маја 1936, а од 1. до 17. јула 1937. предсједавала је Секцијом за заштиту дјеце на Међународном конгресу за школску медицину и физичко васпитање у Паризу,

---

[2916] ДАЗГ, 240, Службенички лист др Бланке Манцони (Manzoni); *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 12. априла 1930, бр. 84, 1; *Исто*, 20. мај 1930, бр. 113, 1; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 18. март 1930, бр. 74, 11; *Унапређење лекара*, у: *Време*, Београд, год. X, 18. март 1930, бр. 2.955, 3; *Постављање лекара*, у: *Време*, Београд, год. X, 11. мај 1930, бр. 3.005, 5; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 183; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 283, 421; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 98–99; I. Vučak, *нав. рад*, 88.

[2917] I. Vučak, *нав. рад*, 88–89.

[2918] Blanka Manzoni, *Tromjesečni boravak u Parizu*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 55, novembar 1933, br. 11, 581–585; I. Vučak, *Pierre Famel i hrvatski liječnici*, у: *Liječničke novine*, Zagreb, god. XI, 15. XI 2011, br. 104, 60, 61.

организованим уз Свјетску изложбу. Ради усавршавања у САД Министарство социјалне политике и народног здравља одобрило јој је 31. маја 1939. одсуствовање са посла у трајању 35 дана.[2919]

Удала се у Чаковцу 22. новембра 1937. за инжењера Михајла Фридландера (Friedländer), управника (равнатеља) и дионичара "Вараждинске индустрије свиле" и члана Загребачке инжењерске коморе, који је рођен у Мађарској, у Керменду (Körmend), 29. јуна 1901.[2920]

За вријеме Другог свјетског рата била је у Вараждину љекар Дома народног здравља, а у Гимназији је предавала "науку о здрављу". Њен супруг, иако Јеврej, остао је за вријеме рата као велики стручњак заштићен од прогона и на позицији управника "Вараждинске индустрије свиле".[2921]

Нове социјалистичке власти су га ухапсиле и пред Окружним судом за заштиту националне части у Вараждину оптужиле да је фабрика под његовим руководством за вријеме окупације радила за војску НДХ и тиме помагала усташтво и домобранство. Због оцјене о добровољном помагању окупатора и његових помагача, кажњен је губитком националне части у трајању од пет година, конфискацијом дијела његових дионица и осуђен на присилни рад у трајању од једне године. Послије изласка из затвора добио је у Загребу посао у Дирекцији за текстил Хрватске и именован за главног инжењера, што му је омогућило честа путовања. Са таквог једног путовања се није вратио, већ је остао живјети у Енглеској, у Вајтхевену (Whitehaven).[2922]

Др Бланка Manzoni-Friedländer је послије рата радила у Вараждину у Дому народног здравља. Изабрана је 10. априла 1947. за библиотекарку у новом Одбору Подружнице Збора лијечника Хрватске у Вараждину, у којем је 1. коловоза исте године одржала популарно предавање "О дизентерији". Постала је 30. априла 1947. замјеник члана првостепене љекарско-љечилишне комисије вараждинске Експозитуре загребачке Филијале Државног завода за социјално осигурање. Премјештена је из Школске поликинике у Вараждину 24. марта 1948. у Санитарну инспекцију Министарства народног здравља у Загребу. Често је путовала широм

[2919] I. Vučak, *Dr Blanka Manzoni (Petrinja, 1899. – Whitehaven/Engleska, 1991.). 90 godina od dolaska prve liječnice u Varaždin*, 89.

[2920] Исто.

[2921] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [4]; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, listopad 1940, br. 10, 551; *Исто*, god. LXVI, rujan 1944, br. 9, 218; I. Vučak, *Dr Blanka Manzoni (Petrinja, 1899. – Whitehaven/Engleska, 1991.). 90 godina od dolaska prve liječnice u Varaždin*, 89.

[2922] I. Vučak, *нав. рад*, 89.

Хрватске у циљу надзора хигијене ђачких домова и школских кухиња. Годишњи одмор код породице свога супруга у Израелу 1951. искористила је за обиласке највећег дјечијег одјељења у Државној болници у Хаифи. Власти јој нису одобриле одлазак на Међународну конференцију за школску хигијену у Француску у јулу 1952, али јој је одобрено 1953. додатних мјесец дана неплаћеног одсуства, који је уз редовни годишњи одмор провела у Енглеској и искористила за усавршавање знања из здравствене заштите школске дјеце. Радила је до пензионисања у Загребу. Послије је отпутовала у Енглеску код супруга. Након његове смрти долазила је у Хрватску два пута. Посљедње године живота провела је у дому за старије особе у Вајтхевену.[2923]

Умрла је у љето 1991. у Вајтхевену, а њена урна је положена на загребачком гробљу Мирогој 27. марта 1992. у породичну гробницу, поред њених родитеља и брата.[2924]

Др Димитрије Марковић

Др Димитрије Марковић, син Пере и Марије, рођен је 18. октобра 1872.[2925] у Прњавору. Гимназију је учио у Сарајеву и Сремским Карловцима, а студије медицине[2926] завршио у Грацу 1900.[2927]

Стажирао је у Сарајеву у Земаљској болници од 1. јула 1900. до 27. фебруара 1901. и радио као секундарни љекар Гинеколошког одјељења од 27. фебруара 1901. до 16. септембра 1902. Послије тога је био асистент у Бањалуци до 10. априла 1904, а од тада до 20. децембра 1905. сресни љекар, жељезнички љекар на Палама у изградњи пруге Вишеград–Сарајево и сресни надљекар и управник Амбулаторијума у Босанској

[2923] Исто.

[2924] Исто; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 27. 11. 2021.

[2925] Као године рођења др Димитрија Марковића спомињу се 1861. и 1873.

[2926] Као мјесто завршетка студија спомиње се и Беч, а година 1890. АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 9.

[2927] АРСБЛ, 76, бр. 21.532/1944; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; В. Стошић, *Извјештај сресног начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, 400.

Крупи од 20. децембра 1905. до 7. јуна 1919.[2928] Поступао је "уљудно са болесницима" и био "обљубљен... код народа" у Босанској Крупи.[2929]

За вријеме Краљевине СХС/Југославије био је од 7. јуна 1919. до 1. децембра 1929. у Бањалуци окружни здравствени надзорник (обласни санитетски референт) Окружне области и начелник Одјељења за здравство Великог жупана Врбаске области и од тада до 3. јула 1936. здравствени инспектор, па једно вријеме в. д. начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине, затим шеф Одсјека за народно здравље Банске управе у Бањалуци и једно вријеме љекар бање Слатине, као и школски љекар Велике реалне гимназије у Бањалуци. Учествовао је на територији Врбаске бановине као здравствени инспектор у раду бројних испитних комисија: за концептне чиновнике, за манипулативно-административне чиновнике и за манипулативне, санитетско-техничке и помоћно-стручне чиновнике. Пензионисан је након 35 година, 11 мјесеци и 25 дана радног стажа 3. јула 1936. на радном мјесту здравственог инспектора Краљевске банске управе Врбаске бановине.[2930]

Др Димитрије Марковић је био члан Управног одбора Српске банке и штедионице д. д. у Босанској Крупи,[2931] предсједник Банског санитетског савјета

[2928] *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 19. јун 1919, бр. 57, 2; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 130.

[2929] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 111, Др Мартин Блајхер (Bleicher), здравствени надзорник, "Извјешће о прегледању амбулаторије у Босанској Крупи", Бихаћ, 13. новембра 1918.

[2930] АРСБЛ, 76, бр. 21.532/1944; АРСБЛ, ВРГБЛ (634), 1, бр. 91/1923; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 19. јун 1919, бр. 57, 2; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 29; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 207; *Глас Врбаске бановине*, Бањалука, год. I, 17. новембар 1929, бр. 2, 1, 2; *Укази у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. IX, 5. децембар 1929, бр. 2.855, 8; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 18. децембар 1929, бр. 297, 1; *Исто*, год. XVIII, 4. август 1936, бр. 177, 1; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908, 4; N. K., *Umro je dr Dimitrije Marković*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 11. март 1937, бр. 1.229, 3; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 5, 12; *Almanah Kraljevine Jugoslavije, Opšta državna uprava, banovine, srezovi, opštine i gradovi, Sastav, statistika i šematizam svih državnih ustanova 1932*, 153; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 318, 446; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 164.

[2931] *Oglas*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 16. април 1930, бр. 20, 7.

Врбаске бановине[2932] и један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине, у којој је 15. децембра 1929. и 15. марта 1931. биран за предсједника Дисциплинског суда.[2933]

На приједлог министра социјалне политике и народног здравља краљевским указом од 1. децембра 1933. одликован је Орденом југословенске круне IV реда за савјестан, марљив и предан рад у државној служби.[2934]

Након смрти супруге Милене Марковић,[2935] оженио се 4. септембра 1934. домаћицом Аном, дјев. Волак, кћерком Карла и Ружене, рођеном 2. маја 1907. Био је то његов трећи, а Анин први брак.[2936]

Умро је у Бањалуци 10. марта 1937. послије дуже болести, а сахрањен наредног дана у Прњавору.[2937]

[2932] *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282.

[2933] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 19, 21, 94.

[2934] *Одликовања*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. децембар 1933, бр. 10.449, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 11. децембар 1933, бр. 284, 1; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. децембар 1933, бр. 283, 3.

[2935] Милена Марковић је била позната као велика "добротворка која је помагала сиромашни свет". Умрла је 3. јула 1933. и сахрањена у Бањалуци 5. јула те године. Спроводу је присуствовао велики број грађана. *Смрт Милене Марковић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 4. јул 1933, бр. 144, 5; *Градска кроника: Кроз град*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 6. јул 1933, бр. 146, 6.

[2936] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 99.

[2937] АРСБЛ, 76, бр. 21.532/1944; N. K., *Umro je dr Dimitrije Marković*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 11. март 1937, бр. 1.229, 3; *Сахрана пок. др Д. Марковића*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 12. март 1937, бр. 1.230, 3.

Др Живан Марковић

Др Живан Марковић је рођен 1877. Завршио је студије медицине у Бечу 1909.[2938]

Био је до 6. јула 1919. љекар Среза крајинског, од тада до 17. септембра 1920. сресни надљекар у Добоју и послије секундарни љекар Окружне болнице у Крагујевцу[2939] и виши здравствени савјетник у Смедереву.[2940]

Др Сава Марковић

Др Сава А. Марковић, син Илије, рођен је у Иригу 23. октобра 1895.[2941] Завршио је пет разреда основне школе у родном мјесту, осам разреда гимназије у Сенти, а медицинске студије у Бечу 27. новембра 1925. Био је љекар опште праксе и са завршеним балнеолошким курсом. Говорио је мађарски и њемачки језик.[2942]

Оженио се 26. маја 1927. домаћицом Надом, дјев. Мишковић, рођеном 6. новембра 1909, са којом је стекао кћерку Тамару 1. маја 1932. и 12. јула 1934. сина Светозара.[2943]

У аустроугарску војску мобилисан је за вријеме Првог свјетског рата од 15. маја 1915. до 1917. у 70. пјешадијском пуку и био, од тада до 26. јуна 1918, на Талијанском фронту.[2944]

Стажирао је у Државној болници у Новом Саду од 16. јануара 1926. до 15. јануара 1927. Потом је од 15. априла 1927. до 30. септембра 1928. радио као општински љекар у Иригу, од 1. октобра 1928. до 15. октобра 1930. као љекар у Винковцима и од 1. новембра 1930. до 13. јуна 1932. као љекар чиновник Болнице

[2938] Као мјесто рођења наводи се Пржаревић. АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 47.

[2939] *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 17. јул 1919, бр. 69, 1; *Исто*, год. II, 25. октобар 1920, бр. 236, 1.

[2940] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 487.

[2941] Као датум рођења спомиње се и 11. октобар 1895. Ради се о разлици између старог и новог календара.

[2942] АЈ, 39, Персоналије, ф. 99, Особни лист Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци за др Саву Марковића; ИНИВМА – АССВС, Службенички лист др Саве Марковића; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 381; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.477.

[2943] АЈ, 39, Персоналије, ф. 99, Особни лист Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци за др Саву Марковића; ИНИВМА – АССВС, Службенички лист др Саве Марковића.

[2944] Исто.

бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Дрвару, када је изгубио службу "администр. путем (стечај)".[2945]

Послије одласка из Дрвара био је у Београду љекар, сресни љекар у Бијељини до 24. фебруара 1936, Градачцу од 24. фебруара до 26. марта 1936, Среза поцерског у Шапцу од 26. марта 1936. до 30. јула 1936, Скопљу од 30. јула 1936, Среза јабланичког у Медвеђи до 17. децембра 1937, Власотинцима од 17. децембра 1937, приватни љекар у Липику, хонорарни војни љекар бање (љечилишта) у Липику од 21. априла 1938. до 15. априла 1939. и контрактуални војни љекар Сталне војне болнице V армијске области и в. д. рејонског љекара гарнизона у Нишу од 30. марта 1939. до 1941.[2946]

Умро је 10. септембра 1966, а сахрањен на Земунском гробљу.[2947]

Др Петар Мартинић

Др Петар Мартинић је рођен као Петар М. Шпицнагел (Spicnagel) у Дивуши 1879.[2948] Завршио је студије медицине у Бечу 1908.[2949] Промијенио је презиме у Мартинић у фебруару 1922.[2950]

Био је од 15. јула 1911. сресни љекар у Љубињу, сресни надљекар у Дувну, 20-их година XX вијека сресни надљекар Санитетске управе у Бихаћу, сресни и приватни љекар у Бугојну и од 1927. до 1929. сресни љекар у Добоју.[2951]

[2945] АЈ, 39, Персоналије, ф. 99, Особни лист Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци за др Саву Марковића; ИНИВМА – АССВС, Службенички лист др Саве Марковића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 24. октобар 1931, бр. 249, 3.

[2946] ИНИВМА – АССВС, Службенички лист др Саве Марковића; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 381; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.477; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 16. март 1936, бр. 61, 1; *Исто*, 21. април 1936, бр. 90, 1; *Исто*, 24. августа 1936, бр. 194, 1; *Исто*, год. XX, 12. јануар 1938, бр. 7, 3; *Исто*, год. XXII, 5. новембар 1940, бр. 255, 1; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. март 1936, бр. 957, 4; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 26. децембар 1937, бр. 5.728, 4.

[2947] Подаци добијени 13. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[2948] Као година рођења спомиње се и 1881.

[2949] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 43.

[2950] Рјешењем Покрајинске владе за Хратску и Славонију од 9. фебруара 1922. одобрена је резервном санитетском капетану I класе др Петру М. Шпицнагелу промјена презимена у Мартинић. *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 30. март 1922, бр. 12, 525–526.

[2951] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 43; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 20. октобар 1924, бр. 240, 2; *Исто*, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161А, 28; *Исто*, год. XI, 16. март 1929, бр. 63, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, септембра 1927, бр. 5, 192, 194; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 40, 42;

Имао је Војсци Краљевине Југославије чин резервног санитетски капетана I класе.[2952]

Умро је у Добоју од тифуса 12. јула 1929, а сахрањен на добојском гробљу Баре.[2953]

Др Ђуро Мартиновић

Др Ђуро Мартиновић, син проф. Петра,[2954] рођен је 20. јануара 1881. у Котору. Завршио је у родном граду основну школу и гимназију, а студије медицине у Бечу 1910. Говорио је њемачки, француски и талијански језик.[2955]

Служио је ђачки рок у аустроугарској војсци 1904. Почео је љекарску службу 1911. као уговорни секундарни љекар у Болници "Данило I" на Цетињу. Учествовао је у Првом балканском рату од 1. октобра 1912. до 1. маја 1913. као добровољни болнички љекар у санитету црногорске војске. За заслуге у овом рату одликован је Орденом Св. Саве IV реда и Даниловим крстом 1913, а Орденом белог орла 1928. Учествовао је и у Првом свјетском рату у аустроугарској војсци од јула 1914. до октобра 1918. у чину санитетског потпоручника и поручника, као љекар батаљона и пуковски љекар у 37. стрељачком пуку. Заробила га је талијанска војска 29. октобра 1918. у Червињану заједно са болницом мађарског Црвеног крста бр. 2. У ратном заробљеништву провео је од 1. новембра 1918. до 11. марта 1919. Примљен је у Војску Краљевине СХС указом од 12. јула 1919. у чину резервног санитетског поручника,

---

Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду, Београд 1928, 25; *Пензионисања и унапређења у Министарству народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. IX, 13. фебруар 1929, бр. 2.560, 6; В. Гњато, *Пет деценија Опште болнице "Свети апостол Лука" Добој*, 22.

[2952] *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 30. март 1922, бр. 12, 525–526; *Исто*, год. 49, 11. децембар 1930, бр. 50, 2.471–2.472.

[2953] *Исто*, 11. децембар 1930, бр. 50, 2.471–2.472; *Doboj, društveno privredna karta komune*, 239; I. Petričević, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, 161; В. Гњато, С. Максимовић, *Болница у Добоју "Свети апостол Лука" 1952–1997*, 23; F. Kapetanović, R. Muminagić, *нав. дјело*, 148; Zijad Bešlagić, *Zdravstveni sistem i obilježje zdravstvenog stanja stanovništva Doboja u prošlosti*, у: *Naslijeđe Doboja i okoline*, Tuzla 2014, 292.

[2954] Петар Мартиновић је био научник и професор природних наука у Котору, члан природословних друштава у Бечу и Загребу и аутор занимљиве студије о свиленој буби, која није сачувана. М. Миљанић, *нав. дјело*, 108.

[2955] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Ђуре Мартиновића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 384; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.502; М. Миљанић, *нав. дјело*, 108.

унапријеђен 8. јуна 1922. у резервног санитетског капетана II класе и у резервног санитетског капетана I класе 21. маја 1926.[2956]

У Краљевини СХС/Југославији радио је до 1. јануара 1920. као сресни љекар у Бенковцу, од тада до 6. фебруара 1924. као физикус Округа охридског, у којем је био, поред редовне дужности, од 14. децембра 1920. до 4. септембра 1921. и од 30. августа 1922. хонорарни трупни љекар гарнизона у Охриду, затим од 6. фебруара 1924. до 1. децембра 1929. као обласни санитетски референт Битољске области, од 1. децембра 1929. до 19. децембра 1930. као виши здравствени савјетник Управе полиције у Скопљу, од 19. децембра 1930. до 29. марта 1932. као виши здравствени савјетник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Дунавске бановине, од 29. марта 1932. до 20. новембра 1935. као виши здравствени савјетник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Вардарске бановине,[2957] од 20. новембра 1935. до октобра 1939. као начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине.[2958] и начелник Одјељења за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Вардарске бановине од октобра 1939. до 9. априла 1940, када је пензионисан.[2959]

За вријеме првог службовања у Скопљу изабрала га је Љекарска комора Вардарске бановине 15. децембра 1929. за делегата у Дисциплински сенат при Министарству за социјалну политику и народно здравље.[2960]

[2956] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Ђуре Мартиновића; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, februar 1921, br. 2, 52; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 246; М. Миљанић, *нав. дјело*, 30, 108–109, 194; S. Martinović, *Crnogorski vojni sanitet*, 549.

[2957] ИНИВМА – АССВС, Персонални списи др Ђуре Мартиновића; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. II, 27. јануар 1920, бр. 19, 2; *Исто*, год. VI, 20. март 1924, бр. 65, 1; *Исто*, 25. октобар 1924, бр. 245, 1; *Исто*, год. VIII, 27. фебруар 1926, бр. 45, 1; *Исто*, год. XII, 18. јануар 1930, бр. 13, 1; *Исто*, год. XIII, 12. јануар 1931, бр. 7, 1; *Исто*, 5. септембар 1931, бр. 203, 1; *Исто*, год. XIV, 11. април 1932, бр. 83, 1; *Исто*, год. XVII, 3. децембар 1935, бр. 281, 2; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 384; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 519; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.502.

[2958] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 3. децембар 1935, бр. 281, 2; *Premeštaj načelnika g. dr. Martinovića*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 21. октобар 1939, бр. 1.634, 2; *Novi načelnik socijalne politike primio dužnost*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 5. новембар 1939, бр. 1.640, 2; *Političke i ostale vesti*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 10. новембар 1939, бр. 1.642, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 102.

[2959] *Премештаји и унапређења*, у: *Време*, Београд, год. XIX, 22. октобар 1939, бр. 6.375, 10; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 24. април 1940, бр. 95, 1.

[2960] *Исто*, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2.

У Бањалуци је био, као представник највише санитетске власти, предсједник Мјесне управе Народног санитетског фонда при Краљевској банској управи Врбаске бановине[2961] и предсједник неколико испитних комисија за чиновнике са територије ове бановине.[2962]

Учествовао је активно у раду Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста. Крајем 1936. одликован је Златном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије. Био је у Бањалуци члан Ротари-клуба.[2963]

За вријеме службовања у Бањалуци много је урадио за "сиромашни свет. Нарочито много бринуо се за подизање муслиманских женскиња". Његовом заслугом пет муслиманки завршило је 1939. "Бабичку школу, а пет их се налази у Нудиљској школи у Београду".[2964]

Избјегао је на почетку Другог свјетског рата из Скопља у Котор, у којем се сусрео са др Стеваном Мољевићем. Наредбом талијанских власти премјештен је из болнице у Сјеници за шефа одјељења болнице у Подгорици. Рањен је као љекар у борби у Пиперима у мају 1943. Послије капитулације Италије отишао је у Котор, у којем је послије ослобођења од Нијемаца ухапшен и убијен без суђења.[2965]

Др Перо Мартиновић

Др Перо Мартиновић, син Ивана, рођен је у Близанцима код Читлука 17. марта 1891. Завршио је реалну гимназију у Мостару 1912. Дезертирао је за вријеме Првог свјетског рата из аустроугарске војске 1916. у Италију и уписао студије медицине,

---

[2961] *Исто*, год. XXI, 12. јул 1939, бр. 155, 2.

[2962] *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908, 4; *Испитне комисије за концептне, манипулативно административне, манипулативно санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380, 4; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. јануар 1939, бр. 1.534, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 95.

[2963] *Испит на течају за добровољне болничарке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 6. мај 1936, бр. 987, 3; *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3; *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, март–април 1937, св. 3–4, 116; З. Пејашиновић, И. Трнинић, *нав. дјело*, 26.

[2964] Бабичку школу завршиле су: Фатима Жабо, Мејра Вармазовић, Фебија Ковачевић, Бегза Ибрахимбеговић и Фефка Бахтијаревић. *Pet banjolučkih muslimanki završilo Babičku školu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 18. јун 1939, бр. 1.596, 2; *Političke i ostale vesti*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 10. новембар 1939, бр. 1.642, 2.

[2965] М. Миљанић, *нав. дјело*, 109, 197; Др Стеван Мољевић, *Избарани текстови* (приредили Бојан Стојнић и Гојко Маловић), друго издање, Бањалука–Ужице 2021, 56.

које је завршио у Сијени 5. јуна 1923.[2966] Био је љекар опште праксе. Говорио је талијански и њемачки језик.[2967]

Оженио се др Винком, дјев. Дамјани Конте де Вергада,[2968] са којом је стекао кћерку Ксенију (24. јуна 1925 – 2011)[2969] и сина Златка (14. јуна 1929 – 9. фебруар 1997). Након смрти прве супруге оженио се професорицом гимназије Славицом, дјев. Маркеш (1. октобар 1909 – 7. јун 1964).[2970]

Стажирао је у Државној болници у Сарајеву као практикант, односно секундарни љекар, од 1923. до 1925. Радио је до 25. јуна 1930. као сресни љекар у Горажду, Чајничу и Фочи, од тада до 17. марта 1931. у Гламочу, па до 5. фебруара 1932. у Мостару, до 26. марта 1935. у Коњицу и од тада до 1941. у Босанској Градишци. Био је у свим мјестима у којима је постојала болница, изузев Мостара, и управник болнице. Исто тако је обављао од 4. августа 1926. приватну праксу и радио хонорарно за социјално (радничко) осигурање и болеснички фонд жељезничара, гдје је он постојао.[2971] Учествовао је активно у раду Љекарске коморе за Босну, Херцеговину, Црну Гору и Далмацију.

[2966] Као датум завршетка студија спомиње се и 5. јул 1922.

[2967] AJ, 39, Персоналије, ф. 100, Лист личних и службених података др Пере Мартиновића; ХДА, 890, Персонални списи др Пере Мартиновића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 417; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.488; S. Mulić, *Zdravstvo Konjica od najstarijih vremena do danas*, 96, 104, 693, 694.

[2968] Др Винка Мартиновић (Задар, 25. август 1895 – Коњиц, 7. мај 1933), кћерка Фране (Фрање) и мајке Иванине (Илинке) дјев. Перат, завршила је студије медицине у Сијени 1922. (или 1923) код професора В. Ремеди и В. Патела (Patella) као једина жена међу 24 студента у својој генерацији. Била је удата за др Перу Мартиновића. Постављена је, заједно са супругом, 29. септембра 1923. за секундарног љекара Државне болнице у Сарајеву. Радила је као сресни љекар у Горажду од љета 1925. до 29. априла 1926, када је премјештена за в. д. управника болнице у Фочи. За вријеме боравка у Коњицу од 1931. до 1933. радила је као општински љекар у амбуланти у Џумхура кући, преко пута данашње општине, а становала је приземљу хотела "Балкан", гдје је са супругом обављала и приватну праксу. Као општински и приватни љекар имала је много посла, а посебно је била омиљена код жена које су јој радо долазиле на прегледе. Умрла је од сепсе изненада у Коњицу 7. маја 1933. Сахрањена је на коњичком гробљу Мусала уз присуство великог броја грађана. Касније су њени посмртни остаци пренесени у Загреб. *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 40; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 42; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 417; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 440; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.488; S. Mulić, *нав. дјело*, 96, 694.

[2969] Ксенија, удата Лановић, је била магистар фармације.

[2970] AJ, 39, Персоналије, ф. 100, Лист личних и службених података др Пере Мартиновића; ХДА, 890, Персонални списи др Пере Мартиновића; S. Mulić, *нав. дјело*, 96, 104, 693, 694.

[2971] AJ, 39, Персоналије, ф. 100, Лист личних и службених података др Пере Мартиновића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. III, маја 1927, бр. 3, 109; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 33–34, 42; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 61; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 40; *Унапређење у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. X, 4. јануар 1930, бр. 2.885, 1; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 12. фебруар 1930, бр. 33, 1; *Исто*, 7. јул 1930, бр. 151, 1; *Исто*, год. XIII, 24. март 1931, бр. 66,

Као сресни љекар у Фочи радио је хонорарно у Сарајеву за Болесничку благајну Савеза званичника државних уреда за БиХ, сарајевски Окружни уред за осигурање радника и Градску општину Фоча.[2972]

За вријеме боравка у Коњицу као клерикал био је политички активан, и члан сресног ловачког друштва.[2973]

Премјештен је указом од 26. марта 1935. по потреби службе за сресног љекара (вишег пристава) у Босанску Градишку, а рјешењем министра социјалне политике и народног здравља постављен је за вршиоца дужности управника Дома народног здравља у Босанској Градишци 2. августа 1935. Обављао је ову функцију поред својих редовних дужности сресног љекара. Унапријеђен је за здравственог савјетника 1. јула 1937.[2974]

Имао је широко образовање, а народ га је волио и поштовао. Одликован је указом краљевских намјесника од 6. септембра 1937. Орденом Св. Саве V реда.[2975]

Обављао је за вријеме Другог свјетског рата од 31. маја 1944. поред редовне службе сресног љекара и дужност управника Привремене епидемијске болнице у Босанској Градишци, у којој је био до децембра 1944. сресни љекар, када се одселио у Загреб.[2976]

Послије ослобођења радио је као сресни љекар и управник болнице у Теслићу до 17. октобра 1945, а од тада у Босанском Новом као сресни љекар и управник Здравствене станице и као хонорарни уговорни љекар загребачке Филијале Земаљског завода за социјално осигурање за Босански Нови, Двор на Уни, Рујевац и

1; *Исто*, год. XIV, 7. март 1932, бр. 53, 1; *Исто*, год. XV, 25. фебруар 1933, бр. 44, 1; *Исто*, год. XVII, 4. мај 1935, бр. 104, 1; *Исто*, 10. јул 1935, бр. 157, 1; *Исто*, 19. јул 1935, бр. 165, 1; *Исто*, год. XIX, 7. октобар 1937, бр. 228, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 128; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 417; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 440; *Унапређења, постављења и премештаји судија, лакара и саобраћајних чиновника*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 17. јул 1937, бр. 5.566, 11; *Премештаји и унапређења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 17. јул 1937, бр. 11.761, 8.

[2972] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 109; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 33–34; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 61.

[2973] S. Mulić, *нав. дјело*, 55, 91, 96–97, 693.

[2974] *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 20. април 1935, бр. 686, 3; *Министарска рјешења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 28. август 1935, бр. 793, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 7. октобар 1937, бр. 228, 1; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 122.

[2975] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2; S. Mulić, *нав. дјело*, 55, 91, 96–97, 693.

[2976] АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; ХДА, 890, Персонални списи др Пере Мартиновића; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 7. listopada 1941, br. 146, 3; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, listopad 1941, br. 10, 496; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 96.

Мајдан и у Босанској Костајници једном недјељно као љекар Државног дјечијег дома. Бавио се повремено и приватном праксом 1946.[2977]

Умро је 24. фебруара 1972. и сахрањен на загребачком гробљу Мирогој.

Др Душан Матавуљ

Др Душан Матавуљ, син Марка, рођен је 1905. Био је љекар специјалиста за туберкулозу (фтизиолог).

Радио је као секундарни љекар Државне болнице у Сарајеву до 28. марта 1931. и од 7. јула 1931. до 1941. у Бихаћу као љекар Антитуберкулозног диспанзера Дома народног здравља. Унапријеђен је у здравственог савјетника овог дома 25. новембра 1939.[2978]

Ухапшен је у Бихаћу као комуниста 31. маја 1932, али га је полиција пустила након краћег саслушања.[2979]

Био је од 1940. редовни члан Хрватског лијечничког збора. Одликован је указом краљевских намјесника од 4. децембра 1940. Орденом Св. Саве V реда.[2980]

[2977] АЈ, 39, Персоналије, ф. 100, Лист личних и службених података др Пере Мартиновића; ХДА, 890, Персонални списи др Пере Мартиновића; АРСБЛ, 94, кут. 278, бр. 1.313/1945.

[2978] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 18. март 1931, бр. 61, 1; *Исто*, 16. април 1931, бр. 84, 1; *Исто*, 17. јул 1931, бр. 160, 1; *Исто*, год. XV, 26. децембар 1933, бр. 297, 1; *Исто*, год. XVIII, 23. новембар 1936, бр. 271, 1; *Исто*, год. XXI, 30. децембар 1939, бр. 300, 1; *Дневне вести: Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 4. децембар 1933, бр. 10.447, 8; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320; *Унапређење лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVI, 8. новембар 1936, бр. 5.323, 11.

[2979] S. Odić, *Radnički pokret u Bihaću i okolini (1911–1941)*, 58; M. Turić, *Gimnazija u Bihaću – izvorište revolucionarne energije*, 197; M. Beganović, *Provala u partijskoj organizaciji Bihaća 1932. godine*, 236, 237.

[2980] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, prosinac 1940, br. 12, 687; *Исто*, god. LXIII, veljača 1941, br. 2, 130; *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

У Бихаћу је ухапшен је 12. јуна 1941. и убијен у Рисовачкој јами 17. јуна исте године.[2981] Одлуком министра здравства НДХ отпуштен је из државне службе 13. октобра 1941.[2982]

Др Живота Матијашевић

Др Живота (Жика) Матијашевић, син хотелијера Василија (Васе), рођен је 12. јула 1901.[2983] у Аранђеловцу. Завршио је Трећу београдску гимназију школске 1920/1921. године. Као питомац (стипендиста) Министарства војске и морнарице, студије медицине у Београду завршио је 1929. Од 1937. био је специјалиста за дјечије болести. Говорио је одлично француски језик, а служио се талијански и чешким.[2984]

Оженио се Вером, кћерком Милана и Љубице Цветковић из Београда, са којом је стекао сина Милана 19. јула 1933. и кћерку Лепосаву 19. маја 1935.[2985]

Служио је војску у Дунавској болничарској чети од 18. августа 1928. до 18. октобра 1929. Потом је био љекарски помоћник у Хируршком одјељењу Главне војне болнице у Београду од 21. октобра 1929. до 11. маја 1930. Испит за резервног санитетског потпоручника признат му је указом од 5. маја 1930. Унапријеђен је у санитетског поручника 11. маја 1930, санитетског капетана II класе 6. септембра 1934, санитетског капетана I класе 6. септембра 1937. и санитетског мајора 6. септембра 1940.[2986]

[2981] Š. Novosel, *Liječnici iz Hrvatske u Narodno-oslobodilačkoj borbi*, 164; S. Odić, *Radnički pokret u Bihaću i okolini (1911–1941)*, 109; Branko Bokan, *Organizovanje i aktivnost komunističke grupe u Ripču*, у: *Bihać u novijoj istoriji (1918–1945). Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Bihaću 9. i 10. oktobra 1986. godine*, tom 1, Banjaluka 1987, 407; Бранко Ј. Бокан, *Геноцид на Србима Босанске Крајине 1941–1945*, Београд 1996; Радован Јовић, *Велика кривица и злочини се не може сакрити*, у: *Први округли сто "Гаравице 1941"*, Бања Лука 2011, 94–95; Dušan D. Miljković, *Stradanja u Cazinskoj krajini i antifašistička borba (1941–1945)*, Beograd 2011, 26.

[2982] *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 23. listopada 1941, br. 160, 4; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, studeni 1941, br. 11, 532.

[2983] Као датум рођења наводи се и 29. јун 1902.

[2984] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића; ДАС, Г–203, ф. 3, бр. 224; ДАС, Г–216, досијеи, ф. 91, бр. 34, Персонални досије др Животе Матијашевића; S. Veljković, *нав. дјело*, 811.

[2985] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 103.

[2986] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића; *Велики војни указ – унапређења и одликовања*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 7. септембар 1937, бр. 11.811, 5; *Службени војни лист*, Београд, год. 59, 6. септембар 1940, бр. 34, 2.161–2.162.

Завршио је практични стаж из превентивне медицине од 1929. до 1930. у Београду у Централном хигијенском заводу. Посједовао је опште право приватне љекарске праксе у Краљевини Југославији од 19. марта 1930. Завршио је курс против бојних отрова у Војнотехничком заводу "Обилићево" код Крушевца у фебруару 1931. и 1. апликациони курс за ниже санитетске официре у Главној војној болници у Београду 20. марта 1932.[2987]

Службовао је у војном санитету Краљевине Југославије као трупни љекар у Команди Ваздухопловних стручних школа од 30. маја 1930. до 24. априла 1931, трупни љекар у 2. артиљеријском пуку од 24. априла 1931. до 16. марта 1933, љекар у 6. противаеропланом дивизиону од 16. марта 1933. до 22. октобра 1935, секундарни љекар Заразног одјељења Главне војне болнице у Београду од 24. октобра 1935. до 2. јуна 1937, в. д. управника Централне амбуланте у Београду од 3. јуна до 21. јула 1937, секундарни љекар Унутрашњег одјељења Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци од 29. јула 1937. до 20. априла 1938. и као шеф Унутрашњег одјељења Врбаске сталне војне болнице од 21. априла 1938. до 1941. У међувремену, поред редовне дужности војног љекара, волонтирао је у Одјељењу за дјечије болести Опште државне болнице у Београду од 13. фебруара 1934. до 15. фебруара 1937. Био је у Бањалуци од 21. децембра 1937. до 20. априла 1938, поред редовних дужности и љекар 33. пјешадијског пука.[2988]

Као војни љекар отворио је у Бањалуци средином 1937. године ординацију у Улици фра Грге Мартића бр. 23.[2989]

Учествовао је активно у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. Изабран је на Деветој редовној годишњој скупштини 27. марта 1938. у Дисциплинско вијеће, а на посљедњој скупштини 23. марта 1941. у Управни одбор ове коморе.[2990]

[2987] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 104.

[2988] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића; ДАС, Г–216, досијеи, ф. 91, бр. 34, Персонални досије др Животе Матијашевића; *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 31. мај 1930, бр. 22, 1.109–1.110; *Исто*, год. 50, 24. април 1931, бр. 18, 783–784; *Исто*, год. 54, 11. октобар 1935, бр. 39, 1.699–1.700.

[2989] *Бања Лука је добила и специјалисту за дечје болести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 10. септембар 1937, бр. 1.328, 3.

[2990] ХДА, 1.477, кут. 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 24, 26, 96–97.

Одликован је за ревносну службу Златном медаљом 1. децембра 1937. и Крстом милосрђа 6. септембра 1938.[2991]

За вријеме Другог свјетског рата био је у заробљеништву, а по повратку преузела га је у јулу 1945. Југословенска армија у службу.[2992]

Био је послије рата у Београду санитетски пуковник и начелник Дјечијег кабинета Војномедицинске академије ЈНА.[2993]

Умро је 28. јуна 1972. и сахрањен на Новом гробљу у Београду.[2994]

Др Хасан Махић

Др Хасан Махић, син посједника Алаге и домаћице Јатиме, рођен је у угледној породици у Љубушком 13. августа 1885.[2995] Завршио је основну школу у родном мјесту, велику гимназију у Мостару 11. јуна 1906, а студије медицине у Бечу 19. јула 1912. За вријеме студија једно вријеме био је стипендиста "Гајрета" и Земаљске владе у Сарајеву. Говорио је њемачки језик, а служио се арапским, турским и талијанским.[2996]

Оженио се 17. јануара 1919. Зехром, дјев. Хасанефендић из Мостара, са којом је стекао кћерку Шахдију 7. марта 1920. и синове 1. априла 1922. Мухамеда и 28. јуна 1931. Шефкију.[2997]

Од 2. августа 1912. био је у Сарајеву на љекарској пракси у Земаљској болници, а од 6. јануара 1913. вјештак у "казненим стварима за медицинске знаности" Окружног суда. Радио је у Сарајеву као секундарни љекар у Земаљској болници од 1. јула 1913. до 9. јануара 1914. на Хируршком одјељењу и од 1. јуна до 15. децембра 1915. на Порођајно-гинеколошком одјељењу. Био је од 13. маја 1915. до 8. новембра 1930.

[2991] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића; *Правда*, Београд, год. XXXIII, 2. децембар 1937, бр. 11.897, 5.

[2992] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Животе Матијашевића.

[2993] Исто.

[2994] Подаци добијени 13. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[2995] Као датуми рођења спомињу се и 1. јул 1885. и 1886. АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 56.

[2996] ХДА, 890, Персонални списи др Хасана Махића; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.505.

[2997] ХДА, 890, Персонални списи др Хасана Махића.

сресни љекар и надљекар у Љубушком, од 8. новембра 1930. до 22. септембра 1931. у Гостивару, поново од 22. септембра до 26. новембра 1931. у Љубушком, од 26. новембра 1931. до 22. априла 1932. у Доњем Лапцу, од 22. априла 1932. до 30. априла 1934. у Стоцу, од 30. априла до 18. маја 1934. у Пљевљима, од 18. маја 1934. до 12. јуна 1935. у Мостару, од 12. до 29. јуна 1935. у Босанској Градишци и поново од 29. јуна 1935. до 1941. у Мостару.[2998]

Био је члан Југословенске муслиманске организације од оснивања 1919. Краљевским указом одликован је Орденом Св. Саве V реда 17. децембра 1922.[2999]

Био је од 1940. редовни члан Хрватског лијечничког збора.[3000]

За вијеме Другог свјетског рата био је у Мостару сресни (котарски) љекар и жупски физик Велике жупе Хум.[3001]

Убили су га партизани у Мостару 1945. под неразјашњеним околностима.[3002]

Др Димитрије Милановић

Др Димитрије Милановић, син земљорадника Војислава (Воје) и Живане, дјев. Стокановић, рођен је у Бродцу код Бијељине 3. октобра 1908.[3003] Завршио је студије

[2998] Исто; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 37, 15. lipnja 1915, br. 6, 134; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. II, 26. новембар 1920, бр. 264, 3; *Исто*, год. V, 29. јануар 1923, бр. 21, 1; *Исто*, год. VI, 17. октобар 1924, бр. 238, 1; *Исто*, год. XI, 16. фебруар 1929, бр. 39, 1; *Исто*, год. XII, 21. новембар 1930, бр. 268, 1; *Исто*, год. XVII, 10. јул 1935, бр. 157, 1; *Исто*, 19. јул 1935, бр. 165, 1; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 207; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 70; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 129; *Дневне вести: Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 9. мај 1934, бр. 10.599, 16; *Постављења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 24. мај 1934, бр. 10.614, 3.

[2999] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. V, 29. јануар 1923, бр. 21, 1.

[3000] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, veljača 1941, br. 2, 130.

[3001] ХДА, 890, Персонални списи др Хасана Махића; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 17. rujna 1941, br. 129, 3; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, listopad 1941, br. 10, 496; *Исто*, god. LXIV, kolovoz 1942, br. 8, 306.

[3002] <http://ljubusaci.com/2017/07/12/hasan-mahic/>. Приступљено: 7. 7. 2021.

[3003] Као датум рођења наводи се и 3. новембар 1908.

медицине у Београду 29. новембра 1935. Говорио је чешки језик, а служио се њемачким и француским.[3004]

Војску је служио од 1. јануара до 1. октобра 1936. Унапријеђен је у резервног санитетског потпоручника 1. децембра 1937.[3005]

Обавио је у Београду приправнички стаж до 15. јануара 1937. у Централном хигијенском заводу и Општој државној болници. Затим је волонтирао у Општој државној болници у Београду од 15. јануара до 15. јула 1937.[3006]

Као љекар приправник Државне болнице у Бањалуци радио је од 27. јула до 2. децембра 1937,[3007] када је премјештен за љекара приправника Опште државне болнице у Београду, у којој је био од 2. до 17. децембра 1937. на Одјељењу за грудну хирургију и од 17. децембра 1937. до 19. фебруара 1940. на I хируршком одјељењу, када је упућен на привремени рад у Централни хигијенски завод у Београду. Потом је поново премјештен у Општу државну болницу у Београду, у којој је радио као приправник на I хируршком одјељењу од 1. априла до 27. јуна 1940, на Уролошком одјељењу од 1. јула до 2. октобра 1940. и поново на I хируршком одјељењу од 3. октобра 1940. до јула 1941. Унапријеђен је 27. јула 1940. у секундарног љекара. У међувремну је радио на Ортопедском одјељењу исте болнице од 22. априла до 27. јуна 1941, гдје се са "великим одушевљењем и брзо... сналазио како у дијагностици, тако и у индикацијама за операције. Учествовао је у поступном раду асистенцији и самостално вршио ортопедске операције као и третирање фрактура. Према мишљењу шефа одјељења врло озбиљно схвата свој посао, прилежан и марљив, хуман према болесницима, заслужује сваку препоруку". Према извјештају шефа Уролошког одјељења био је "веома озбиљан радник, хуман, темељно хируршки и лекарски образован, личне интелигенције да брзо схвати поверени му посао, из озбиљне је

[3004] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Димитрија Милановића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 12, бр. 17, Персонални досије др Димитрија Милановића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Димитрија Милановића; S. Veljković, *нав. дјело*, 816.

[3005] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Димитрија Милановића.

[3006] Волонтирао је на Ортопедском одјељењу Опште државне болнице у Београду од 5. марта до 17. јула 1937. ДАС, Г–216, досијеа, кут. 12, бр. 17, Персонални досије др Димитрија Милановића.

[3007] Рјешењем министра социјалне политике и народног здравања од 5. новембра 1937. премјештен је за приправника Опште државне болнице у Београду, али није напустио Државну болницу у Бањалуци "из разлога што је болница оскудна у лекарима, а болесника увек има много... Код оваквог стања, а с обзиром на број болесника у болници, именовани је морао бити задржан од разрјешења... а најдаље до 2. децембра т. г. када ће сви наведени разлози његовог досадашњег задржавања престати". Лична архива др Бориса Гороње.

хируршке школе, вредан и предан. Необично тачан и уредан, заслужује сваку препоруку, као и оцену одличан и као лекар и као хирург".[3008]

Био је специјалиста хирургије од 4. септембра 1941.[3009]

Умро је 24. маја 1995, а његова урна положена је у Београду на Новом гробљу.[3010]

Др Владимир Милас

Др Владимир (Владо) Милас, сина трговца Ивана и Руже, дјев. Леко, рођен је у Тихаљини код Груда 20. јануара 1896. Завршио је гимназију у Мостару 4. фебруара 1919, а студије медицине у Бечу 13. маја 1925. Диплому је нострификовао 21. октобра 1925. на Медицинском факултету у Београду. Говорио је њемачки језик.[3011]

Служио је аустроугарску војску од 15. маја 1915. до 30. октобра 1918, а од тада до 2. децембра 1918. у Народном вијећу у Мостару.[3012]

Оженио се 18. октобра 1927. Блажицом, кћерком Андрије и Ивке Шмалцељ, рођеном у Сарајеву 21. новембра 1905, са којом је стекао сина Тихомила 9. фебруара 1929.[3013]

Стажирао је у Државној болници у Сарајеву од 4. јуна 1925. до 4. јуна 1926. као љекар приправник. Потом је од 4. јуна 1926. до 28. јула 1930. радио као сресни љекар у Гламочу, од 28. јула 1930. до 22. јула 1932. као сресни љекар у Фочи, од 22. јула 1932. до 20. јануара 1930. као други сресни љекар у Врховини код Оточца, од 20. јануара 1930. до 6. марта 1937. као сресни љекар у Оточцу и од 6. марта 1937. до 7. јула 1941. као сресни љекар у Великој Горици.[3014]

[3008] АЈ, 39, Персоналије, ф. 106, Картон др Димитрија Милановића; АС, Г–216, досијеи, кут. 12, бр. 17, Персонални досије др Димитрија Милановића; *Постављење лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 21. јул 1937, бр. 5.570, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 107.

[3009] АС, Г–216, досијеи, кут. 12, бр. 17, Персонални досије др Димитрија Милановића.

[3010] Подаци добијени 13. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[3011] ХДА, 890, кут. 321, Персонални списи др Владимира Миласа; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 427; <https://billiongraves.com/>. Приступљено: 21. 8. 2021.

[3012] ХДА, 890, кут. 321, Персонални списи др Владимира Миласа.

[3013] Исто.

[3014] Исто; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 148, 156; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 40; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 49; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 19; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski*

Био је од 1937. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[3015]

Премјештен је у Министарство здравства НДХ у Загребу 17. јула 1941, гдје је био до 24. новембра 1943. здравствени савјетник и начелник (надстојник) Општег одсјека, када је додијељен на привремени рад у Болницу милосрдних средстава у Загребу. Потом је поново радио у Министарству здравства НДХ.[3016]

Умро је 1987. и сахрањен на загребачком гробљу Мирогој.[3017]

Др Андрија Милер

Др Андрија Милер (Müller), син Адолфа, рођен је у Великој Кикинди 24. јануара 1895. Завршио је у родном мјесту гимназију 1912, а студије медицине у Будимпешти 1918. Био је од 18. јуна 1925. специјалиста хирургије. Говорио је мађарски и њемачки језик.[3018]

Оженио се домаћицом Кларом, дјев. Фишер, са којом је стекао синове Петра 6. септембра 1923. и Сашу 22. априла 1945.[3019]

Практични стаж обавио је у Будимпешти 1919. Потом је био од 1. фебруара 1921. до 25. маја 1925. шеф хируршких одјељења сталних војних болница Потиске и Тимочке војне области, од тада до 19. јуна 1933. шеф Хируршког одјељења болнице у Зајечару, бановински љекар у Банатском Брестовцу и Великој Кикинди, од тада до 25. априла 1934. примарни љекар и в. д. управника Бановинске болнице у Дервенти, од тада до 27. јула 1936. хирург и в. д. управника Бановинске болнице у Бихаћу и

---

godišnjak Kraljevine Jugoslavije, Beograd 1933, 130; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 427; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 415; *Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 15. јануар 1933, бр. 10.124, 3.

[3015] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [4]; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LX, ožujak 1938, br. 3, 123.

[3016] ХДА, 890, кут. 222, Персонални списи др Владимира Миласа; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 415.

[3017] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 21. 8. 2021.

[3018] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Андрије Милера; ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Милера; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 407; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473.

[3019] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Андрије Милера.

поново од тада до априла 1941. љекар и в. д. управника Бановинске болнице у Дервенти.[3020]

За вријеме Другог свјетског рата до 27. августа 1941. био је љекар и в. д. управника Државне болнице у Дервенти, од 22. септембра 1941. до 26. новембра 1942. хонорарни љекар Котарске области у Равном и од тада до 1. јуна 1943. уговорни љекар Котарске области у Стоцу, када је напустио службу. Као Јеврејј, пријавио се 3. јула 1943. са породицом талијанским властима, које су га интернирале на острво Раб. Наредбом Главног равнатељства за здравство Министарства унутарњих послова НДХ отпуштен је из државне 28. септембра 1943. "ради својевољног напуштања службе с даном 3. српња 1943". Провео је у партизанима остатак рата од 10. септембра 1943. до 6. октобра 1945.[3021]

Послије ослобођења био је у Шибенику примарни љекар Хируршког одјељења Државне болнице.[3022]

Био је редовни члан Збора лијечника Хрватске од 1947.[3023]

Др Паво Милер

Др Паво Милер (Müller) је рођен у Кацендорфу (Katzendorf) 1882. Завршио је студије медицине у Грацу 1911. Био је послије Првог свјетског рата "творнички" љекар у Дрвару.[3024]

[3020] ХДА, 1.477. кут. 31, Лекарска комора Врбаске бановине – Лијечничка комора у Загребу, Бањалука, 7. фебруара 1940, бр. 20/1940; ХДА, 1.477. кут. 34, Среско начелство у Дервенти – Лијечничка комора Бановине Хрватске у Загребу, 16. јануара 1941, бр. 691/1941; АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Андрије Милера; *Liječnički vijesnik,* Zagreb, god. 43, oktobar 1921, br. 10, 285; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 25. јун 1933, бр. 137, 5; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 29. децембар 1933, бр. 295, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 3. мај 1934, бр. 396, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 18. септембар 1936, бр. 1.091, 4; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije,* Beograd 1933, 152; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije,* Beograd 1933, 407; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije,* knj. II, Zagreb [1934], 486; *Lekari,* у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35,* Beograd 1934, 1.473; P. Ćosić, *нав. дјело,* 12; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941,* 97; E. Omerović, *Nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini (1918–1941),* 114.

[3021] ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Милера; АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Андрије Милера; *Liječnički vjesnik,* Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464; *Исто,* god. LXIV, listopad 1942, br. 10, 396; I. Kralj, *нав. рад,* 282.

[3022] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Андрије Милера.

[3023] *Liječnički vjesnik,* Zagreb, god. LXIX, kolovoz–rujan 1947, br. 8–9, 276.

[3024] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 144.

Др Љубомир Милић

Др Љубомир Милић, син Лазара и Марије, рођен је у Бањалуци, у старој, угледној и родољубивој трговачкој породици, 1. септембра 1893.[3025] Његов отац Лазар био је за вријеме аустроугарске власти два пута доградоначелник Бањалуке и један од оснивача Банке за трговину и обрт и Прве бањалучке штедионице.[3026]

Аустроугарске власти су га прогањале као бањалучког гимназијалца, родољуба и члана "Младе Босне". Због активности у овој организацији осуђен је у Травнику у августу 1915. на шест мјесеци затвора. Успио је уз помоћ пријатеља да побјегне из Травника. Како није смио остати у Бањалуци, побјегао је уз помоћ оца у Дорнбирн у Форарлбергу, одакле је препливао Рајну јужно од Боденског језера и пребјегао у Швајцарску. Из Швајцарске је отишао у српску војску као добровољац. Док је био у бјекству, против њега је травнички тужилац Отмар Вајнерт проширио оптужницу, због тога што је "рекао у школи једном аустрофилу да ће и он постати једног дана поданик краља Петра... Али убрзо се испунило Милићево прорицање: постали смо поданици краља Петра".[3027]

Гимназију је завршио у Француској, у мјесту Жосије (Жоси), 1916, а студије медицине у Лиону 5. јула 1923. Био је љекар опште праксе. Говорио је француски и њемачки језик.[3028]

Оженио се Анком, дјев. Црквеник, дипломираном сестром нудиљом, са којом је стекао кћерку Милену (Ненкицу) 10. септембра 1933. и сина Велибора 13. новембра 1934.[3029]

Стажирао је у Сарајеву у Државној болници до 1. априла 1926. У међувремену је од 1. јануара до 1. септембра 1925. радио као сресни љекар на замјени у Дувну, од априла 1926. до 27. јула 1932. као сресни љекар у Приједору и од 27. јула 1932. до 1941. у Прњавору. Обављао је за цијело вријеме службовања приватну праксу и био љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Прњавору. Његова

[3025] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Љубомира Милића.

[3026] Р. Кулунџија, *нав. дјело*, 183.

[3027] *Предратна револуционарна омладина Бањалучке гиманзије*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. април 1940, бр. 1.710, 2; Милан Јанковић, *"Слобода" и "Југославија"*, Београд 1939, 66–68; *Mlada Bosna. Pisma i prilozi*, 469–470; J. Радојчић, *нав. дјело*, том II, И–О, 853.

[3028] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Љубомира Милића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.499; J. Радојчић, *нав. дјело*, том II, И–О, 853.

[3029] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Љубомира Милића.

приватна ординација у Прњавору посједовала је рендгенски апарат марке "Сименс".[3030]

Двонедјељни курс, од 1. септембра до 15. септембра 1930, завршио је из имунологије и епидемиологије за среске љекаре у Хигијенском заводу у Загребу.[3031]

У Приједору, поред послова среског љекара, био је љекар Здравствене станице у Козарцу 1932, а у Прњавору и в. д. управника Бановинске болнице и Здравствене станице 1933.[3032]

Био је редовни члана Банског санитетског савета Врбаске бановине од 2. новембра 1932. до 31. августа 1936.[3033] Био је активан и у раду Љекарске коморе Врбаске бановине, и на годишњим скупштинама 8. маја 1932. и 14. априла 1935. биран је у њен Управни одбор.[3034]

Пред почетак Другог свјетског рата радио је једном седмично и као бањски љекар у бањи Кулаши.[3035]

[3030] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; Исто, VI, 16, 20, бр. 4.525/1931; АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Љубомира Милића; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 150, 156; *Исто*, год. III, септембра 1927, бр. 5, 194; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 40, 42; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 19. април 1930, бр. 89, 1; *Исто*, год. XIV, 20. август 1932, бр. 191, 1; *Исто*, год. XVII, 15. август 1935, бр. 188, 1; *Исто*, год. XIX, 4. фебруар 1937, бр. 25, 1; *Исто*, 10. децембар 1937, бр. 282, 1; *Исто*, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 19; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 22; Р. Кулунџија, *нав. дјело*, 185; *Укази*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 25. август 1932, бр. 34, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 319.

[3031] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[3032] АРСБЛ, 9, VI, 16, 63; АБиХ, ЗВБХ, Именик државних и приватних љекара, бр. 80; АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 618; АРСБЛ, 5, ај 116, 20; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 319; Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том II, И–О, 853.

[3033] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 12. новембар 1932, бр. 264, 1; *Исто*, год. XIX, 3. фебруар 1937, бр. 24, 7; *Члан Банског санитетског савета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 15. новембар 1932, бр. 52, 6; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208, 6; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 120; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 283.

[3034] ХДА, 1.477, кут. 3; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 23, 98.

[3035] Душко Маринковић, *Бања Кулаши, туристичко-географске карактеристике*, у: *Гласник Географског друштва Републике Српске*, Бањалука 1998, св. 3, 117.

Др Љубомир Милић је био активан и политички, па је у Прњавору постао потпредсједник и благајник Мјесног (Среског) одбора ЈРЗ.[3036]

Током Другог свјетског рата у својој кући у Прњавору лијечио је велики број партизана и спасао живот великом броју рањеника. Иако није био хирург, вршио је и веће операције да би извадио из тијела бораца пушчано зрно или гелер од бомбе. У његовој кући лијечени су Ранко Шипка, Ђурин Предојевић, Мићо Ракић, Стојан Бјелајац, Илија Дошен, Шоша Мажар, Никола Карановић и др.[3037]

Послије ослобођења био је у Прњавору сресни санитетски референт и шеф Среске здравствене станице. Радио је хонорарно за Државни дјечији дом у Прањавору и бању Кулаши. Због обољења зглобова пензионисан је, али је наставио да ради у амбуланти која се налазила у његовој кући у Прњавору. Био је "популаран и обљубљен лијечник".[3038]

Одликован је Орденом братства и јединства другог реда.

Умро је у Прњавору 10. октобра 1973, а сахрањен на гробљу Св. Пантелија у Бањалуци у монументалној породичној гробници – маузолеју породице Милић.[3039]

Др Славољуб Милосављевић

Др Славољуб Милосављевић, син Косте, рођен је у Прокупљу 23. јула 1900. Учествовао је у одреду Косте Пећанца у народном устанку у Топлици и Јабланици од 14. октобра 1916. до 13. децембра 1918. Завршио је гимназију у Нишу 1920, а студије медицине у Грацу 1925. Био је специјалиста за болести уста и зуба. Државни стручни

[3036] *Нови Месни одбор ЈРЗ*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415, 2; *Konferencija Sreskog odbora JRZ u Prnjavoru*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 3. јул 1938, бр. 1.453, 2.

[3037] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 98.

[3038] АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Љубомира Милића; Д. Маринковић, *Бања Кулаши, туристичко-географске карактеристике*, 117; Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том II, И–О, 853.

[3039] Архива СПЦО у Прњавору, Књига умрлих Српске православне цркве 1948–1988, 23; Р. Кулунџија, *нав. дјело*, 185.

испит положио је 30. маја 1930. Говорио је њемачки језик, а служио се француским, албанским и бугарским.[3040]

Ожењио се у октобру 1925. домаћицом Даринком, дјев. Кајфеш, рођеном у Делницама 25. маја 1904, са којом је стекао сина Владимира 10. јула 1926. и кћерку Борку 10. новембра 1928.[3041]

Службу је почео као љекар волонтер од 1. септембра 1926. до 17. марта 1927. на одслужењу стажа и приправник Болнице милосрдних сестара у Загребу. Потом је као сресни љекар Среза добричког, Област косовска, у Прокупљу радио од 17. марта до 17. септембра 1927, други сресни љекар Среза заглавског, Област тимочка, у Бучју од тада до 5. децембра 1927, сресни љекар Среза студеничког, Област Рашка у Рашкој од 5. до 20. децембра 1927, Среза лабског, Област косовска, у Подујеву од тада до 28. марта 1928, Среза кривопаланчког у Кривој Паланци од тада до 14. маја 1928, Среза косаничког, Област косовска, у Куршумлији од тада до 30. јуна 1928, Среза јабланичког, Област косовска, у Лебану од тада до 22. октобра 1928, поново Среза лабског, Област косовска, у Подујеву од тада до 8. марта 1932, други здравствени пристав Среског начелства у Делницама од тада до 13. јануара 1933, здравствени пристав Среског начелства у Прелогу од тада до 15. јуна 1933, Среског начелства у Брињу од тада до 29. октобра 1935, Среза дервентског у Босанском Броду од тада до 9. јуна 1937, Среза Рогатица од тада до 10. јула 1937, Среског начелства у Дарувару од 10. јула 1937. и здравствени савјетник Обласног одбора Друштва Црвеног крста у Нишу пред почетак Другог свјетског рата.[3042]

У Нишу је био за вријеме Другог свјетског рата љекар Друштва Црвеног крста, а послије рата љекар Окружне болнице и Градске народне амбуланте. За цијело то вријеме бавио се и приватном љекарском праксом.[3043]

[3040] АЈ, 39, Персоналије, ф. 109, Лист личних и службених података др Славољуба Милосављевића; ХДА, 890, Персонални списи др Славољуба Милосављевића.

[3041] ХДА, 890, Персонални списи др Славољуба Милосављевића.

[3042] Исто; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 11. априла 1931, бр. 81, 1; *Исто*, год. XVII, 18. новембар 1935, бр. 267, 1; *Исто*, год. XIX, 28. јун 1937, бр. 142, 1; *Исто*, 9. август 1937, бр. 178, 1; *Исто*, год. XX, 14. новембар 1938, бр. 261, 1; *Исто*, год. XXII, 25. новембар 1940, бр. 272, 1; *Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 15. јануар 1933, бр. 10.124, 3; *Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 17. јун 1933, бр. 10.277, 4; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 428; Ивана Груден Милентијевић, Небојша Озимић, *Друштво Црвеног крста и Нишки концентрациони логор у периоду Другог светског рата*, каталог изложбе, Ниш 2017, 3.

[3043] АЈ, 39, Персоналије, ф. 109, Лист личних и службених података др Славољуба Милосављевића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 109, Лични и службени подаци др Славољуба Милосављевића.

Умро је 2. априла 1977, а његови посмртни остаци расути су у Врту сјећања на Новом гробљу у Београду.[3044]

Др Перо Мирковић

Др Перо (Петар) Мирковић, син учитеља и националног радника Петра и учитељице Драгиње, дјев. Михајловић, рођен је у Зеници, у родољубивој породици, 6. октобра 1898. Завршио је гимназију у Сарајеву 7. фебруара 1919, а студије медицине у Загребу 29. априла 1926. Био је љекар опште праксе. Није се женио.[3045]

Радио је у Сарајеву као љекар приправник у Државној болници од 4. јуна 1926. до 18. марта 1927. Постављен је за среског санитетског референта у Босанском Петровцу 23. маја 1927, у којем је остао на служби до 1940. Преведен је рјешењем Министарства народног здравља и социјалне политике у звање пристава 13. фебруара 1930. Унапријеђен је краљевским указом у вишег здравственог пристава 2. марта 1933, а у здравственог савјетника указом од 12. септембра 1939. Био је крајем 1940. здравствени савјетник у Зеници.[3046]

Током рада у Босанском Петровцу вршио је љекарске прегледе у сеоским амбулантама у Орашцу, Трубару, Бјелају, Јањили и Крњеуши. Обављао је од 27. децембра 1933. једном недјељно љекарску службу у Кулен Вакуфу. Поред редовне дужности среског љекара, радио је хонорарно за бањалучки Окружни уред за осигурање радника у Босанском Петровцу. Приликом освећења камена темељца за

[3044] Подаци добијени 13. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[3045] САЗАМФЗ, Национал Пере Мирковића; АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 667; АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Пере Мирковића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; Драго Ј. Бранковић, Бошко М. Бранковић, *Петар Мирковић: Педагошко-књижевно стваралаштво*, Бањалука 2021, 15–16.

[3046] АБиХ, ЗПД, Службенички досије др Пере Мирковића; АРСБЛ, 9, VI, aj 16, 40, бр. 8.355/1932; Исто, VI, aj 15, 34, бр. 520/1934; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 148, 150, 156; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 42; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 17; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. март 1933, бр. 10.177, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 20. март 1933, бр. 63, 1; *Исто*, год. XXI, 6. октобар 1939, бр. 228, 3; *Исто*, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1; Д. Ковачевић, *Петровац у подножју Грмеча, Клековаче и Осјеченице*, 234–236.

Бановинску болницу у Босанском Петровцу у септембру 1937. дириговао је пјевачком друштву из овог мјеста.[3047]

Био је један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. Биран је на редовним годишњим скупштинама 8. маја 1932. и 14. априла 1935. у Управни одбор Коморе.[3048]

Др Перо Мирковић је био активан и политички. Кандидовао се на изборима за Народну скупштину Краљевине СХС 11. септембра 1927. за народног посланика на листи Василија И. Јовановића као замјеник кандидата Михајла Гардића у Изборном округу Бихаћ, Изборном срезу Босански Петровац. Одликован је указом краљевских намјесника Орденом Св. Саве V реда 4. децембра 1940.[3049]

Страдао је за вријеме Другог свјетског рата под неразјашњеним околностима. У једној верзији се каже да је убијен 1942. у околини Задра, у другој да је средином 1944. умро од посљедица упале плућа у Обровцу, гдје је и сахрањен, трећа каже да је сахрањен у Кистањама код Книна, а четврта да су га почетком рата у Шибенику убили талијански карабињери.[3050]

[3047] АРСБЛ, 9, VI, aj 15, 34, бр. 520/1934; Исто, VI, aj 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, VI, aj 23, 66; Исто, VI, aj 25, 5 и 217; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, септембра 1927, бр. 5, 192; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134; *Освећење болнице у Петровцу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. септембар 1937, бр. 1.333, 2.

[3048] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 21, 23, 99.

[3049] *Изборне кандидације*, у: *Време*, Београд, год. VII, 19. јул 1927, бр. 2.002, 6; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 6. август 1927, бр. 175, 3; *Исто*, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

[3050] Д. Ковачевић, *нав. дјело*, 237; Д. Бранковић, Б. Бранковић, *Петар Мирковић: Педагошко-књижевно стваралаштво*, 15–16.

Др Сергије Михајлов

Др Сергије (Сергиј, Сергеј) Н. Михајлов (Сергей Михайлов) је рођен у Високову, у Русији. Завршио је студије медицине 1917.[3051] Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Загребу 1929.[3052]

Био је ожењен Аном, са којом је стекао сина Всеволода. Примљен је у држављанство Краљевине СХС 30. јула 1925, а положио је заклетву новој отаџбини 15. августа те године.[3053]

Радио је као контрактуални (уговорни) сресни љекар и управник болнице у Кладњу до 25. септембра 1929, као сресни љекар у Великој Кладуши, Срез Цазин, од тада до 1. априла 1937, у Дрвару, Срез Босанско Грахово, од тада до 17. децембра 1937, у Тешњу од тада до 25. новембра 1939, поново у Великој Кладуши од тада до 31. јануара 1940. и поново у Тешњу од тада до 1943.[3054]

На изборима за Народну скупштину Краљевине Југославије 8. новембра 1931. био је предсједник бирачког одбора за гласачко мјесто Велика Кладуша.[3055]

Из Велике Кладуше је обављао хонорарно 1935. четири пута мјесечно љекарске прегледе у сеоској амбуланти у Врнограчу, гдје је био и љекар Здравствене станице.[3056] У Тешњу је био и љекар Здравствене станице 1939.[3057]

[3051] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 25. септембар 1925, бр. 219, 2; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.509.

[3052] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, маја 1929, бр. 5, 49.

[3053] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 25. септембар 1925, бр. 219, 2.

[3054] АРСБЛ, 9, VI, 16, 228, бр. 17.537/1938; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 106; *Исто*, јул 1927, бр. 4, 137; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 42; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 49; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 58; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 31. октобар 1929, бр. 255, 1; *Исто*, год. XIX, 27. мај 1937, бр. 117, 1; *Исто*, 29. децембар 1937, бр. 298, 1; *Исто*, год. XX, 12. јануар 1938, бр. 7, 3; *Исто*, год. XXI, 21. децембар 1939, бр. 292, 2; *Исто*, год. XXII, 28. фебруар 1940, бр. 47, 1; *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 17. октобар 1931, бр. 42, 6; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 448; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.509; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 26. децембар 1937, бр. 5.728, 4; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 132.

[3055] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 18; *Други дан суђења за крвопролиће у Великој Кладуши*, у: *Време*, Београд, год. XII, 15. јул 1932, бр. 3.782, 5.

[3056] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, VI, бр. 35/1935; Исто, VI, 16, 61; Исто, VI, 16, 187; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320.

[3057] АРСБЛ, 9, VI, 16, 252.

Био је у Тешњу и Теслићу предсједник Руске колоније 1941.[3058]

Радио је за вријеме Другог свјетског рата као сресни (котарски) љекар у Тешњу до марта 1943, када је отишао на боловање.[3059] Премјештен је за љекара Удружене здравствене општине у Старим Бановцима 30. октобра 1943.[3060]

Др Мухарем Мицић

Др Мухарем Мицић, син Мехмеда и Хатке,[3061] рођен је у Доњем Прекоуњу код Бихаћа 1879.[3062] Завршио је основну школу у Бихаћу, гимназију у Сарајеву 1902, а студије медицине у Бечу 28. новембра 1908. Био је специјалиста за заразне болести од 6. новембра 1943.[3063]

Оженио се 19. априла 1918. домаћицом Ћелебијом (Челебијом), кћерком Мустајбега Беглеровића, рођеном 1880. Нису имали потомака.[3064]

Обавио је у Сарајеву у Земаљској болници као љекар приправник практични стаж од 5. децембра 1908. до 31. марта 1909, а радио од 1909. до 1910. као секундарни љекар и од тада до 6. јануара 1912. као асистент. Премјештен је из Сарајева у Котор Варош, у којем је био од 6. јануара 1912. до 1919. сресни љекар, а једно вријеме и управник Котарске болнице. Истовремено је радио хонорарно као љекар у Сресној болесничкој благајни у Бањалуци.[3065]

[3058] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 283.

[3059] Наредбом Главног равнатељства за здравство Министарства унутарњих послова од 17. марта 1943. постављен је за котарског љекара у Тешњу др Славко Хиршлер, дотадашњи љекар на сузбијању ендемијског сифилиса у Тешњу. Замјењивао је др Сергеја Михајлова, котарског љекара у Тешњу до његовог повратка са боловања. ХДА, 890, кут. 186, Персонални списи др Славка Хиршлера (Hirschler).

[3060] *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, studeni 1943, br. 11, 336.

[3061] Мехмед је умро 1887, а Хатка 1885.

[3062] Као година рођења наводи се и 1881. АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5, 1920, Градски котарски уред у Бањој Луци – Земаљској влади у Сарајево, Списак љекара, 1. фебруар 1920, бр. 773.

[3063] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Мухарема Мицића; AJ, 39, Персоналије, ф. 103, Лист личних и службених података др Мухарема Мицића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; В. Стошић, *Извјештај сресног начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, 400.

[3064] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 108.

[3065] AJ, 39, Персоналије, ф. 103, Лист личних и службених података др Мухарема Мицића; АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; *Izvještaj sreske bolesničke blagajne za 1912. godinu*, Banjaluka 1913, 29; *Bosanski glasnik 1916*, Opća priručna i adresna knjiga za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, god. XX, 1916, 105; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. veljače 1919, br. 2, 80; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 133.

За вријеме Првог свјетског рата дала му је 7. јуна 1915. аустроугарска војна команда у Сарајеву признање за ревносну службу у лијечењу тифуса пјегавца у Бањалуци.[3066]

На лични захтјев отпуштен је 30. јула 1919. из државне службе као сресни љекар у Котор Варошу. Преселио се у Бањалуку и 2. октобра 1919. пријавио Градском уреду отварање властите амбуланте, у којој се приватном праксом бавио од 1919. до 1924. Поново је примљен у државну службу 31. марта 1924. за секундарног љекара Бањалучке болнице, у којој је рад почео 4. новембра 1924. Поново се вратио у Бањалуци 26. октобра 1932. приватној љекарској пракси, па се опет 11. маја 1933. вратио у државну службу на мјесто примарног љекара Бањалучке општинске болнице. Постављен је у Бањалуци одлуком бана Врбаске бановине од 21. јула 1934. за шефа одјељења Бановинске болнице, а указом краљевских намјесника од 22. априла 1936. за шефа одјељења овдашње Државне болнице. Истовремено је у Срезу Бањалука био љекар Самосталне здравствене општине.[3067]

Један је од оснивача и високих функционера Љекарске коморе Врбаске бановине, у којој је биран за потпредсједника Дисциплинског суда на годишњим скупштинама 15. децембра 1929. и 15. марта 1931, а у Управни одбор 8. маја 1932. и 27. марта 1938. и у Надзорни одбор 14. априла 1935.[3068]

Одликован је указом краљевских намјесника од 6. септембра 1937. Орденом Св. Саве V реда.[3069]

[3066] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 109.

[3067] АБиХ, ЗВБХ, бр. 195.988/1919; АРСБЛ, 5, ај 116–15; АРСБЛ, 615, Досије др Мухарема Мићића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 103, Лист личних и службених података др Мухарема Мићића; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 8. фебруар 1919, бр. 5, 1; *Исто*, год. I, 21. август 1919, бр. 84, 1; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 28; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 318, 446; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. јул 1934, бр. 467, 4; *Јавна захвала*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. мај 1936, бр. 997, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 23. мај 1936, бр. 116, 1; В. Стошић, *Извјештај среског начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, 400.

[3068] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 19, 21, 23, 24, 100.

[3069] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

За вријеме Другог свјетског рата био је у Бањалуци до 24. априла 1945. примарни љекар и шеф Заразног одјела Државне болнице, а привремено је вршио службу управника Болнице од 1. марта 1943.[3070] и од 27. септембра 1944.[3071]

Послије ослобођења радио је у Бањалуци од 24. априла до 24. јула 1945. у Војној болници, а од тада до 31. марта 1953. је био в. д. шефа Заразног одјељења Окружне (опште) болнице. Замјењивао је у одсуству управника Опште болнице у Бањалуци. Од 1945. бавио се поред државне службе и приватном праксом.[3072]

Др Иво Млинарић

Др Иво (Иван) Млинарић, син Антуна и Ане, дјев. Меди, рођен је у Стону 12. марта 1898. Завршио је класичну гимназију у Дубровнику 1918, а студије медицине у Бечу 28. јануара 1927. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 18. априла 1927. Посједовао је опште право вршења приватне љекарске праксе у Краљевини СХС од 15. августа 1927. Био је специјалиста хирургије од 16. јула 1929. Говорио је талијански и њемачки језик. Имао је кћерку Анчицу, рођену 25. јула 1942.[3073]

Од 6. јула до 20. августа 1927. радио је у Новом Саду као секундарни љекар на Хируршком одјељењу болнице, у Београду од 22. августа 1927. до 31. децембра 1937. као волонтер, секунадрни љекар и асистент на Хируршком одјељењу Опште државне болнице, у Бихаћу од 1. јануара 1938. до 23. августа 1940. као љекар приправник и в. д. шефа Хируршког одјељења Бановинске болнице, у Вуковару од 24. августа до 28. децембра 1940. као шеф Хируршког одјељења и управник Бановинаке болнице (Болница милосрдних сестара Св. Крижа) и у Новој Градишци од 30. децембра 1940. до 1941. као шеф Хируршког одјељења и управник Бановинске болнице.[3074]

[3070] Дотадашњи управник Дражавне болнице у Бањалуци др Ладислав Влашић премјештен је у Н. К. М. закладну болницу у Осијеку.

[3071] Прије њега је био в. д. управника Дражавне болнице у Бањалуци др Аугуст Форенбахер (Forenbacher). ХДА, 890, кут. 319, Персонални списи др Мухарема Миџића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 103, Лист личних и службених података др Мухарема Миџића.

[3072] АЈ, 39, Персоналије, ф. 103, Лист личних и службених података др Мухарема Миџића; АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Мухарема Миџића.

[3073] АЈ, 39, Персоналије, ф. 113, Лист личних и службених података др Иве Млинарића; ИАБ, 492, кут. 22, бр. 914, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Иве Млинарића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 25, бр. 20, Персонални досије др Ивана Млинарића.

[3074] АЈ, 39, Персоналије, ф. 113, Лист личних и службених података др Иве Млинарића; ИАБ, 492, кут. 22, бр. 914, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево др Иве

У Београду је био активан у раду Београдске љекарске коморе.[3075]

Одликован је краљевским указом од 30. децембра 1928. Орденом Св. Саве IV реда.[3076]

За вријеме Другог свјетског рата био је у Новој Градишци од 1941. до 9. фебруара 1945. шеф Хируршког одјељења и управник болнице и у Загребу од 9. фебруара до 14. маја 1945. љекар Болнице милосрдних сестара. Обављао је приватну праксу у Новој Градишци од 1940. до 1945.[3077]

У Југословенску армију мобилисан је од 15. маја до 15. јуна 1945, а поново мобилисан грађански у Глини од 16. јуна до 17. децембра 1945. Потом је од 19. децембра 1945. радио као асистент на Хируршком одјељењу Болнице Св. Духа у Загребу. Мобилисан је трећи пут као љекар на изградњи пруге Брчко–Бановићи од 10. октобра до 21. новембра 1946.[3078]

Становао је у Загребу у Шубићевој бр. 14 у новембру 1946.

Умро је 16. априла 1962. и сахрањен на загребачком гробљу Мирогој.[3079]

Др Казимир Модрић

Др Казимир Модрић, син Шиме (Шимуна) и Ане, дјев. Ерцеговић, рођен је у Задру 21. априла 1900. Завршио је у родном граду класичну гимназију 4. марта 1918, медицину студирао у Бечу и Грацу, у којем је завршио 21. децембра 1923. Диплому је

Млинарића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 25, бр. 20, Персонални досије др Ивана Млинарића; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 15. децембар 1937, бр. 1.369, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 19. јануар 1938, бр. 1.382, 4; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, prosinac 1940, br. 12, 688.

[3075] На ванредној скупштини Београдске љекарске коморе у новембру 1933. изабран је у Управни одбор ове коморе. *Скупштина Београдске лекарске коморе*, у: *Време*, Београд, 6. новембар 1933, 8; *Правда*, Београд, год. XXIX, 7. новембар 1933, бр. 10.420, 8.

[3076] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. XI, 26. јануар 1929, бр. 21, 1.

[3077] AJ, 39, Персоналије, ф. 113, Лист личних и службених података др Иве Млинарића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 415; *Исто*, god. LXV, kolovoz 1943, br. 8, 243; *Исто*, god. LXVI, rujan 1944, br. 9, 218.

[3078] AJ, 39, Персоналије, ф. 113, Лист личних и службених података др Иве Млинарића.

[3079] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 84, 1962, br. 7, 713; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 28. 11. 2021.

нострификовао на Медицинском факултету у Загребу 2. јуна 1924. Био је љекар опште праксе. Говорио је талијански и њемачки језик, а служио се и француским.[3080]

Оженио се домаћицом Љерком, дјев. Томечак (? – 8. мај 1985), са којом је стекао кћерку Бранку (23. јануар 1928 – 13. јануар 2020) и синове Жарка 14. априла 1939. и Федора.[3081]

Стажирао је у Загребу у Општој јавној болници милосрадних сестара и Земаљском родилишту од 22. марта 1924. до 30. априла 1925. Потом је радио као општински љекар у Обровцу од 15. маја 1925. до 15. марта 1930. и у Срнетици као љекар чиновник у Амбуланти (болници) бањалучког Окружног уреда за осигурање радника од 28. марта 1930. до 24. априла 1941.[3082]

Објавио је 1931. заједно са др Јосипом Љубином, а на основу љекарске праксе у Срнетици, рад *Случај "жлијездане огњице" у пракси*.[3083]

У препоруци Окружног уреда за осигурање радника Бањалука од 1. априла 1936. каже се за др Модрића да је "савјестан, вриједан, послушан и способан чиновник и љекар у радничком осигурању".[3084]

За вријеме Другог свјетског рата био је у Карловцу главни љекар у филијали социјалног осигурања од 24. априла 1941. до 14. септембра 1945.[3085]

Послије рата радио је у Загребу као в. д. шефа Здравственог одсјека за рентна осигурања у Средишњем заводу за социјално осигурање од 15. септембра 1945. Био је у служби Савјета за народно здравље и социјалну политику НР Хрватске од 1. децембра 1951. и истовремено вршио функцију здравственог савјетника у Заводу за социјално осигурање.[3086]

[3080] АЈ, 39, Персоналије, ф. 113, Лист личних и службених података др Казимира Модрића; ХДА, 890, кут. 326, Персонални списи др Казимира Модрића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.504.

[3081] ХДА, 890, кут. 326, Персонални списи др Казимира Модрића; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 21. 8. 2021.

[3082] АЈ, 39, Персоналије, ф. 113, Лист личних и службених података др Казимира Модрића; ХДА, 890, кут. 326, Персонални списи др Казимира Модрића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, маја 1929, бр. 5, 64; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 448; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.504.

[3083] Josip Ljubin, Kazimir Modrić, *Slučaj "žlijezdane ognjice" u praksi*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 53, maj 1931, br. 5, 513–515.

[3084] ХДА, 890, кут. 326, Персонални списи др Казимира Модрића.

[3085] АЈ, 39, Персоналије, ф. 113, Лист личних и службених података др Казимира Модрића.

[3086] ХДА, 890, кут. 326, Персонални списи др Казимира Модрића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 113, Лист личних и службених података др Казимира Модрића.

Боравио је као стипендиста Свјетске здравствене организације у "научној путујућој групи" у Норвешкој и Француској од 10. септембра до 4. октобра 1952.[3087]

Предмет његовог професионалног интересовања били су "проблеми организације здравствене службе социјалног осигурања, а специјално питање вјештачења и оцјењивања радне способности у мировинском осигурању". Радио је у бројним комисијама стручњака за израду закона о здравственом осигурању радника и службеника, инвалидском и пензионом осигурању. Био је "један од ријетких стручњака за организацију и администрацију здравствене службе... Публицирао је више радова из области здравствене заштите осигураника, као о узроцима инвалидности радника и службеника, о патологији рударских радника, о узроцима инвалидности жељезничара, о оцјењивању радне способности осигураника, о трауматизму итд."[3088]

Стручне и научне радове објављивао је у часописима *Радничка заштита*, *Архив за медицину рада*, *Лијечнички вјесник* и *Медицинар*.[3089] Његови најзначајнији радови су: *Лијечничко-радничке стручне комисије*, *Општи погледи на питање оспособљавања инвалида рада за нова звања*, *Оцјењивање радне способности у социјалном осигурању*, *Улога лијечничких друштава у садашњој етапи развитка здравствене службе*, *Општи закон о организацији здравствене службе и улога лијечничких друштава у проведби закона*, *Начела оцјењивања радне способности* и други.[3090]

Био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја од 1924, а почасни члан Збора лијечника Хрватске од 1967.[3091]

Умро је 16. децембра 1982. и сахрањен на загребачком гробљу Мирогој.[3092]

[3087] ХДА, 890, кут. 326, Персонални списи др Казимира Модрића.

[3088] Исто.

[3089] АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Казимира Модрића; ХДА, 890, кут. 326, Персонални списи др Казимира Модрића.

[3090] Kazimir Modrić, *Liječničko-radničke stručne komisije*, y: *Arhiv za medicinu rada*, Zagreb, god. II, mart 1947, br. 1, 1–9; K. Modrić, *Opći pogledi na pitanje osposobljavanja invalida rada za nova zvanja*, y: *Arhiv za medicinu rada*, Zagreb, god. II, 1947, br. 3, 265–274; K. Modrić, *Ocjenjivanje radne sposobnosti u socijalnom osiguranju*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, lipanj–srpanj 1947, br. 6–7, 183–186; Nikola Peršić, K. Modrić, *Uloga liječničkih društava u sadašnjoj etapi razvitka zdravstvene službe*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 81, siječanj–veljača 1959, br. 1–2, 49–59; K. Modrić, *Opći zakon o organizaciji zdravstvene službe i uloga liječničkih društava u provedbi zakona*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 83, ožujak 1961, br. 3, 221–230; K. Modrić, *Načela ocjenjivanja radne sposobnosti*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 85, 1963, br. 6, 593–602.

[3091] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [5]; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 89, listopad 1967, br. 10, 801; *Исто*, studeni 1967, br. 11, 890.

[3092] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 21. 8. 2021.

Др Мирослав Моука

Др Мирослав Моука (Miloslav Moucha) је рођен у Скалицу (Skalitz) 1869. Завршио је студије медицине у Прагу 1904. Био је љекар у Жупањцу од 28. маја 1910. и градски љекар у Приједору послије Првог свјетског рата.[3093]

Др Драгољуб Мратинковић

Др Драгољуб Мратинковић, син Павла, рођен је 27. јануара 1886. у Ракинцу, Округ Пожаревац. Завршио је гимназију у Пожаревцу 29. јула 1905, похађао студије медицине у Њемачкој, Француској и Аустрији и завршио у Бечу 31. марта 1911. Био је генерал и војни љекар опште праксе. Говорио је талијански, француски и њемачки језик.[3094]

У Бечу се оженио 23. новембра 1913. домаћицом Луизом (Louise), кћерком Јована и Магдалене Ротер (Rotter), рентијера из Беча, са којом је стекао сина Бориса 31. јануара 1915. и Петра 9. фебруара 1923.[3095]

Од 16. октобра 1912. био је поручник. Примљен је из резервног састава у активну службу и унапријеђен у чин активног санитетског капетана II класе 25. новембра 1913, у капетана I класе 15. јуна 1915, мајора 20. априла 1919, у потпуковника 21. октобра 1923, у пуковника 18. маја 1929. и у санитетског бригадног ђенерала 1. октобра 1940.[3096]

[3093] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 136.

[3094] АЈ, 39, ф. 114, Лист личних и службених података др Драгољуба Мратинковића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Драгољуба Мратинковића; ИАБ, 492, кут. 42, бр. 2.211, Лични подаци др Драгољуба Мратинковића за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 25, бр. 23, Персонални досије др Драгољуба Мратинковића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473.

[3095] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 116.

[3096] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Драгољуба Мратинковића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 25, бр. 23, Персонални досије др Драгољуба Мратинковића; *Службени војни лист*, Београд, год. 35, 17. јун 1915, бр. 18, 385–386; *Исто*, год. 38, 3. мај 1919, бр. 14, 315–316; *Исто*, год. 48, 18. мај 1929, бр. 20, 811–812; *Исто*, год. 59, 1. октобар 1940, бр. 37, 2.369–2.370.

Учествовао је као трупни љекара I пука 2. позива у балканским ратовима 1912–1913, а као управник Привемене војне болнице у Тетову судјеловао у гушењу албанске побуне 1914. За вријеме Првог свјетског рата до марта 1919. био је трупни љекар I пука 2. позива и командант Санитетског одјељења XI пјешадијског пука "Карађорђе".[3097]

Обављао је многе значајне функције у војном санитету Краљевине Југославије. Био је у Котору управник Привремене војне болнице Боке которске од јула 1919. до 23. децембра 1923.[3098] и в. д. начелника Санитетског одјељења Битољске дивизијске области од 23. децембра 1923. до 19. маја 1924, када му је уважена оставка на војну службу.[3099] Радио је као управник Обласне болнице у Крушевцу од 19. маја 1924. до 16. фебруара 1925, када је реактивиран у војну службу,[3100] а коју је наставио у Штипу као начелник Санитетског одјељења Брегалничкке дивизијске области од 22. фебруара 1925. до јануара 1930,[3101] у Бањалуци као начелник Санитетског одјељења Команде Врбаске дивизијске области од 12. фебруара до 4. јуна 1930,[3102] управник Врбаске сталне војне болнице и шеф Унутрашњег одјељења исте болнице од 4. јуна 1930. до 26. новембра 1934,[3103] у Загребу као референт Санитета IV армијске области од 26. новембра 1934. до 12. априла 1935,[3104] као шеф Заразног одјељења Сталне војне болнице IV армијске области од 13. априла 1935. до 3. маја 1936,[3105] шеф Заразног одјељења (до 20. јуна 1938) и управник Сталне војне болнице IV армијске области од

[3097] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Драгољуба Мратинковића.

[3098] Наредбом министра војске и морнарице од 11. јуна 1920. постављен је за управника Которске привремене војне болнице. *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 30. јун 1920, бр. 26, 1.073–1.074.

[3099] Краљевским указом од 19. маја 1924. уважена је његова оставка на државну службу и преведен је у резерву. *Службени војни лист*, Београд, год. 43, 23. мај 1924, бр. 25, 1.179–1.180.

[3100] Враћен је краљевским указом од 16. фебруара 1925. у активну војну службу. *Службени војни лист*, Београд, год. 44, 21. фебруар 1925, бр. 9, 253–254.

[3101] *Службени војни лист*, Београд, год. 44, 28. фебруар 1925, бр. 10, 285–286.

[3102] Постављен је краљевским указом од 3. јануара 1930. за начелник Санитетског одјељења Команде Врбаске дивизијске области. *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 6. јануар 1930, бр. 1, 3–4.

[3103] Постављен је краљевским указом од 4. јуна 1930. за шефа Унутрашњег одјељења и управника Врбаске сталне војне болнице. *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 6. јануар 1930, бр. 1, 3–4; *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 6. јун 1930, бр. 23, 1.163–1.164; *Указ у санитетској струци*, у: *Време*, Београд, год. X, 7. јун 1930, бр. 3.032, 4; *Војни указ*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. јун 1930, бр. 151, 4; *Врбаске бановине*, Бањалука, год. V, 16. новембар 1933, бр. 260, 4; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446.

[3104] *Службени војни лист*, Београд, год. 53, 5. новембар 1934, бр. 44, 1.667–1.668.

[3105] Постављен је краљевским указом од 12. марта 1935. за шефа Заразног одјељења Сталне војне болнице IV армијске области. *Службени војни лист*, Београд, год. 54, 15. март 1935, бр. 11, 403–404.

3. маја 1936. до 20. новембра 1940.[3106] и поново референт Санитета IV армијске области од 20. новембра 1940. до 1941. Обављао је поред војне дужности и приватну љекарску праксу у свим мјестима службовања, изузев посљедњих шест година у Загребу.[3107]

У Бањалуци је изабран на Редовној годишњој главној скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 15. марта 1931. у Управи одбор Коморе.[3108] Одликован је Орденом Св. Саве V реда 1912, Крстом милосрђа, Златном медаљом за ревносну службу (за стечене заслуге у рату 1916) 14. јануара 1918, Сребреном медаљом за ревносну службу (за заслуге стечене у рату 1917, 1918. и 1919) 11. априла 1920. и Орденом Св. Саве III реда 1937.[3109]

Од окупације 1941. до 17. октобра 1942. радио је у Београду у Главној војној болници, када је пензионисан. Од 10. јула 1943. обављао је у Београду приватну љекарску праксу, а повремено и у родном Ракинцу.[3110]

Од мобилизације 1. марта 1945. до фебруара 1946. радио је у болницама у Митровици, Осијеку и Сарајеву. Послије рата живио је у Београду као војни пензионер.[3111]

[3106] Постављен је краљевским указом од 24. априла 1936. за шефа Заразног одјељења и управника Сталне војне болнице IV армијске области. *Службени војни лист*, Београд, год. 55, 20. април 1936, бр. 15, 895–896.

[3107] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Драгољуба Мратинковића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 25, бр. 23, Персонални досије др Драгољуба Мратинковића; АЈ, 39, ф. 114, Лист личних и службених података др Драгољуба Мратинковића; Ivo Vučković, *Povijest Kliničke bolnice Dubrava 1781.–1991.*, Zagreb 2014, 36.

[3108] ХДА, 1.477, кут. 3; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 101.

[3109] АЈ, 39, ф. 114, Лист личних и службених података др Драгољуба Мратинковића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Драгољуба Мратинковића; *Службени војни лист*, Београд, год. 37, 25. јануар 1918, бр. 5, 75–76; *Исто*, год. 39, 26. април 1920, бр. 17, 561–562; *Исто*, год. 56, 6. септембар 1937, бр. 27, 1.111–1.112; *Велики војни указ – унапређења и одликовања*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 7. септембар 1937, бр. 11.811, 7.

[3110] АЈ, 39, ф. 114, Лист личних и службених података др Драгољуба Мратинковића; ИАБ, 492, кут. 42, бр. 2.211, Лични подаци др Драгољуба Мратинковића за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево.

[3111] АЈ, 39, ф. 114, Лист личних и службених података др Драгољуба Мратинковића.

Др Вицко Мрчић

Др Вицко Мрчић, син Данка (Донка) и Ањезе, дјев. Сабионцело, рођен је у Трпњу, на полуострву Пељешац, 6. априла 1890.[3112] Завршио је класичну гимназију у Дубровнику 1909, а студије медицине у Инсбруку 28. јуна 1917. Говорио је њемачки језик.[3113]

Оженио се домаћицом Хермином, дјев. Ходоси (Hodosy), рођеном у Бечу 16. јула 1892. Нису имали потомака.[3114]

Служио је у аустроугарској војсци од 1. децембра 1912. до 1. августа 1913. и у Првом свјетском рату од 29. јула 1914. до 31. октобра 1918, а у Војсци Краљевине СХС од 1. новембра 1918. до 1. фебруара 1919. као љекар и управник Војне болнице у Усори. У Војску Краљевине СХС примљен је указом од 29. маја 1922. у чину резервног санитетског поручника, а унапријеђен у чин резервног санитетског капетана II класе 6. септембра 1926. и у резервног санитетског капетана I класе 28. јуна 1930.[3115]

Радио је у Босанској Градишци од 1. фебруара до октобра 1919. као епидемијски љекар ("као имуни љекар за пјегави тифус"), гдје је истовремено замјењивао среског љекара. Био је у Сарајеву секундарни љекар стажиста Државне болнице од 22. октобра 1919. до 23. јуна 1920, у Зеници казнионички (кућни) љекар Централне казнионице од 16. августа 1920. до 15. јануара 1922, у Грачаници срески љекар од 15. јануара 1922. до 18. априла 1940,[3116] у Двору на Уни среки љекар од 18. априла до 20. децембра 1940, када је привремено додијељен на три мјесеца Одјељењу за социјалну политику и народно здравље Краљевске банске управе Врбаске бановине

[3112] Као датум рођења наводи се и 16. април 1890.

[3113] AJ, 39, Персоналије, ф. 114, Лист личних и службених података др Вицка Мрчића; ХДА, 890, Персонални списи др Вицка Мрчића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.485; E. Tihić, O. Hamzić, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, 60, 96; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 296, 367.

[3114] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 113.

[3115] AJ, 39, Персоналије, ф. 114, Лист личних и службених података др Вицка Мрчића; ХДА, 890, Персонални списи др Вицка Мрчића; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 31. мај 1922, бр. 22, 963–964; *Исто*, год. 45, 11. септембар 1926, бр. 38, 1.647–1.648; *Исто*, год. 49, 28. јун 1930, бр. 25, 1.339–1.340; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 246.

[3116] У Грачаницу је дошао послије одласка др Фрање Галзинског у Краков. O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 69.

у Бањалуци. Спомиње се у фебруару 1941. у Грачаници као сресни љекар. Пензионисан је 16. јуна 1941.[3117]

Др Вицко Мрчић послу је "прилазио са пуно ентузијазма и озбиљности, те је брзо освојио симпатије становника Грачанице и околине, готово потпуно се сродивши с чаршијом". У сресној амбуланти, коју је у потпуности успио да преуреди, набавио је неопходни инвентар и медицинску опрему. Дуже времена био је једини љекар у Срезу Грачаница. Брзо се афирмисао популарним предавањима из хигијене, медицинске заштите и лијечења разних болести. Ангажовао се посебно на сузбијању различитих епидемија, организовању цијепљења против заразних болести и сузбијању дјечијих болести.[3118] Из Грачанице је 1932. вршио калемљење великих богиња, а хонорарно је био ангажован на подручју срезова Грачаница, Маглај и сресне испоставе Оџак на истраживању и лијечењу ендемичног сифилиса од 29. маја 1934.[3119]

У Грачаници је био редовни члан Банског санитетског савета Врбаске бановине до 21. марта 1934, љекар тузланског Окружног уреда за осигурање радника, потпредсједник Друштва Црвеног крста, члан Сресног одбора за народно просвјећивање, Соколског друштва и Хрватског просвјетног и културног друштва "Напредак".[3120]

Одржао је у Народној библиотеци у Грачаници, у присуству великог броја

[3117] АРСБЛ, 9, VI, 16, 37, бр. 8.347/1932; Исто, 16, 52, бр. 8.373/1932; Исто, VI, 15, 37, бр. 2.492/1934; АЈ, 39, Персоналије, ф. 114, Лист личних и службених података др Вицка Мрчића; ХДА, 890, Персонални списи др Вицка Мрчића; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 42; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 47; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 19; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 2. јун 1931, бр. 121, 1; *Исто*, год. XVI, 3. јануар 1934, бр. 3, 1; *Исто*, год. XIX, 7. октобар 1937, бр. 228, 1; *Исто*, год. XXII, 14. мај 1940, бр. 109, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 448; *Унапређења, постављења и премештаји судија, лакара и саобраћајних чиновника*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 17. јул 1937, бр. 5.566, 11; *Премештаји и унапређења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 17. јул 1937, бр. 11.761, 8.

[3118] O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 69–70; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 296, 367.

[3119] АРСБЛ, 9, VI, 16, 37, бр. 8.347/1932; Исто, VI, 15, 37, бр. 2.492/1934; Исто, VI, 16, 112; А. С. Беговић, *Епидемични сифилис у Тузланској области*, у: *Време*, Београд, год. VIII, 19. август 1928, бр. 2.390, 8.

[3120] АЈ, 39, Персоналије, ф. 114, Лист личних и службених података др Вицка Мрчића; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 193; *Skupština Društva Crvenog krsta u Gračanici*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 21. фебруар 1934, бр. 338, 3; *Чланови Банског санитетског савета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 372, 6; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 236, 281, 289; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 283.

сокола и грађана, 5. маја 1933. предавање о трезвености, а у просторијама среског начелства у Грачаници предавање 16. јуна 1933. о постанку и развоју Црвеног крста и његовој улози у миру и рату.[3121]

Живио је послије Другог свјетског рата у Загребу као пензионер. Учествовао је као искусан љекар у великим акцијама сузбијања заразних болести на подручју Среза Грачаница, које је организовала власт током 1947. године.[3122]

Др Ејуб Мујезиновић

Др Ејуб Мујезиновић, син Хаџи Махмутаге[3123] и Племе Емине, рођен је 15. маја 1883.[3124] у угледној трговачкој породици у Љубушком, гдје је завршио основну школу. Гимназију је учио у Сарајеву и Мостару, у којем је матурирао на Великој гимназији 1903. Завршио је студије медицине у Бечу 29. марта 1909. са одличним успјехом. Био је као студент политички активан, предсједник студентске групе "Свијест", која је основана 1907. Специјализовао је хирургију.[3125]

Почео је да ради у Сарајеву као љекар асистент у Одјељењу за унутрашње болести Земаљске болнице, а затим је специјализовао хирургију на Хируршком одјељењу ове болнице код чувеног др Јозефа Прајндлсбергера (Jeosef Preindlsberger). У Бањалуку је дошао 1912. као млад хирург, гдје је "брзо освојио симпатије својих суграђана". Оженио се Субхијом (Субхом) из угледне бањалучке породице Ђинић, са којом је стекао сина Енвера. Постављен је за примарног љекара у Бањалучкој болници

[3121] *Прослава Соколског друштва у Грачаници*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 7. мај 1933, бр. 10.236, 5; *Прослава Црвеног крста у Грачаници*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 17. јун 1933, бр. 10.277, 14.

[3122] O. Hamzić, *нав. рад*, 70; O. Hamzić, *нав. дјело*, 296, 367–368.

[3123] Хаџи Махмутага је завршио медресу у Мостару. Словио је за учена човјека. Умро је 1901. у Љубушком. <https://www.ljubusaci.com/>. Приступљено: 20. 6. 2012.

[3124] Као датуми рођења др Ејуба Мујезиновића спомињу се 8. јули 1882. и 15. мај 1882. године. АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5 из 1920, Градски котарски уред у Бањој Луци – Земаљској влади у Сарајево, Списак љекара, 1. фебруар 1920, бр. 773; *Градска кроника: Др Ејуб Мујезиновић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354, 4; <https://www.ljubusaci.com/>. Приступљено: 20. 6. 2012.

[3125] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 122; *Градска кроника: Др Ејуб Мујезиновић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354, 4; *Zahvala*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. март 1934, бр. 363, 4; *Исто*, 5. јун 1934, бр. 422, 4; *Merhum dr. Ejub Mujezinović*, у: *Гајрет*, Сарајево, год. XV, 1. мај 1934, бр. 5, 100; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; *75 godina Gimnazije u Mostaru*, Mostar 1968, 125; J. Радојчић, *нав. дјело*, том II, И–О, Нови Сад 2009, 1.003.

15. јула 1912. У Бањалуци је за вријеме Првог свјетског рата именован за управника Општинске болнице. Одликован је Витешким крстом реда Фрање Јосипа 1917.[3126]

Био је члан Одбора Народног вијећа у Бањалуци од оснивања 3. новембра 1918, затим члан Привременог народног представништва у Београду и у Бањалуци један од оснивача и првака Народне радикалне странке. Био је на изборима за Уставотворну скупштину 1920. у тузланском изборном округу замјеник кандидата.[3127]

Као примаријус љекар хирург у Бањалучкој болници, др Ејуб Мујезиновић је радио у Амбулаторију преко Врбаса, болесничкој благајни у Фабрици дувана Бањалука и приватној амбуланти у којој је обављао највећу приватну праксу у Бањалуци. Стекао је својом стручношћу и савјесним радом "велико признање како народа, тако и колега своје струке. Нарочито беше добар хирург и оператор". Његов рад посебно су цијениле колеге љекари, "млади лекари налазили су у њему најбољег саветника, а остали одличног друга". Постављен је рјешењем бана Врбаске бановине од 31. марта 1933. за управника Бановинске болнице у Бањалуци.[3128]

Био је у Бањалуци од 21. јануара 1930. члан Банског санитетског савјета[3129] и један од оснивача и највиши функционер Љекарске коморе Врбаске бановине, у којој

[3126] АРСБЛ, 1, 75/19–1915; *Bosanski glasnik*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XVI, 1912, 125; *Исто*, god. XXI, 1917, 129; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 39, 15. svibnja 1917, br. 5, 222; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 19; *Градска кроника: Др Ејуб Мујезиновић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354, 4; *Zahvala*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. март 1934, бр. 363, 4; *Јавна захвала*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 5. јун 1934, бр. 422, 4; A. Mikeš, *нав. рад*, 7; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 133.

[3127] *Члановима и пријатељима радикалне странке*, у: *Застава*, Орган Радикалне странке, Београд, год. LI, 1. октобар 1920, бр. 219, 2; *Статистички преглед избора народних посланика за Уставотворну скупштину*, Београд 1921; Josip Pepi Klih, *Rad u Ortopedskom zavodu*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, knj. prva, Banjaluka aprila 1981, 59–60, 350; *Glavni odbor Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu – Inventar* (priredio: K. Isović), 18; В. Стошић, *Извјештај среског начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, 390; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 116.

[3128] АРСБЛ, 9, Персонална књига бановинских службеника, ред. бр. 115; АБиХ, ЗВБХ, бр. 49.915/1919; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 28; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. III, септембра 1927, бр. 5, 194; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 42; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 13; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; *Гајрет се достојно одужио успомени др Ејуба Мујезиновића*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. март 1934, бр. 360, 4; С. Бијелић, *нав. дјело*, 331.

[3129] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282, 283.

је биран на годишњим скупштинама 15. децембра 1929. и 15. марта 1931. за потпредсједника, а 8. маја 1932. за предсједника.[3130]

Поред медицинског рада био је активан у економском и културном просвјећивању народа у Бањалуци и Врбаској бановини и као члан Акционог одбора за оснивање Народног универзитета Врбаске бановине, Обласног одбора Црвеног крста за Врбаску бановину и предсједник муслиманских културно-просвјетних друштава "Гајрет" и "Будућност". "Очинска опходња са сиротињом била му је урођена, природна. Увек насмејан, благим очинским осмехом, угасио је многу сиротињску сузу".[3131]

Одликован је Орденом Св. Саве IV реда 28. јуна 1928. и Орденом југословенске круне IV реда 6. септембра 1930.[3132]

Умро је изненада у Бањалуци 9. марта 1934. од посљедица срчаног удара. Од ове болести умрли су и његов дјед Хаџи Ахметага, отац Хаџи Махмутага и стричеви Ибрага и Мухамедага. Сахрањен је идућег дана у Бањалуци код Кулмахалске џамије у присуству више од 5.000 грађана, представника цивилних и војних власти, разних установа и друштава. Ова велика сахрана, каква се дуго није памтила у Бањалуци, најбоље свједочи о томе колике симпатије је уживао др Мујезиновић "код бањалучана свих вероисповести, професија и сталежа".[3133]

[3130] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 21, 103.

[3131] *Конференција ради оснивања Народног универзитета Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 18. јануар 1930, бр. 7, 1; *Брзојави упућени г. бану Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 25. фебруар 1932, бр. 8, 4; *Скупштина Црвеног крста у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. април 1933, бр. 10.205, 11; *Градска кроника: Др Ејуб Мујезиновић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354, 4.

[3132] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. септембар 1930, бр. 203, 6; *Одликовања грађана у бановинама*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. септембар 1930, бр. 241, 4; *Одликовања*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. септембар 1930, бр. 42, 2.

[3133] *Градска кроника: Др Ејуб Мујезиновић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354, 4; *Градска кроника: Сахрани др Ејуба Мујезиновића присуствовало је више од 5000 грађана*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 13. март 1934, бр. 355, 4; Б. М., *Сахрана др. Ејуба Мујезиновића*, у: *Правда*, Београд, год. XXX 11. март 1934, бр. 10.540, 11; *Merhum dr. Ejub Mujezinović*, у: *Гајрет*, Сарајево, год. XV, 1. мај 1934, бр. 5, 99.

Др Душан Мушкатировић

Др Душан Мушкатировић, син трговца и индустријалца Драгутина и Стане, рођен је у Београду 18. јуна 1898. За вријеме Првог свјетског рата повукао се као седамнаестогодишњак са српском војском преко Албаније. Завршио је гимназију у Ници 1917, па ступио добровољно у француску војску од 24. јула 1918. до 9. маја 1919, а завршио студије медицине у Лиону 16. јула 1923. Био је специјалиста хирургије од 31. марта 1927.[3134]

Оженио се у Бихаћу 19. априла 1931. Веселком (Веселинком, Весом), кћерком доктора правних наука и адвоката Симе Илишевића из Бихаћа, са којом је стекао синове Драгутина (Бихаћ, 1932 – Београд, 27. фебруар 2021) и Милана (Бихаћ, 9. март 1934 – Београд, 27. септембар 1993).[3135]

Др Душан Мушкатировић је био љекар Опште државне болнице у Београду од 28. септембра 1924. до 21. марта 1927, асистент, шеф Хируршког одјељења и в. д. управника Бановинске болнице у Бихаћу од 21. марта 1927. до 22. марта 1933, када је унапријеђен за примарног љекара ове болнице.[3136] Премјештен је у Бањалуку 14. марта 1934, по потреби службе, за бановинског примарног љекара – хирурга Бановинске болнице. Постављен је рјешењем бана од 20. марта 1934. за управника ове бановинске болнице. У старјешинском извјештају за 1939. годину оцијењен је оцјеном *одличан*. Све послове обављао је одлично, марљиво и поуздано, а у служби и ван ње понашао се примјерно. Био је "јако спреман и предусретљив лекар и управник, нарочито што се тиче хирургије".[3137]

[3134] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Душана Мушкатировића; АРСБЛ, 9. ај 23, 267; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.479; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; *Јавна захвала*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 28. децембар 1938, бр. 1.531, 2.

[3135] *Венчања*, у: *Време*, Београд, год. XI, 11, 12, 13. и 14. април 1931, бр. 3.335, 5; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 118.

[3136] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 40; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 50; *Унапређење у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. X, 4. јануар 1930, бр. 2.885, 1; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 12. фебруар 1930, бр. 33, 1; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 318, 446.

[3137] АРСБЛ, 9, ај 24, 31 и 245; АРС БЛ, 9, Персонална књига бановинских службеника, ред. бр. 142; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 29. март 1933, бр. 91, 8; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. март 1934, бр. 360, 3; *Нов управник Бановинске болнице у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. март 1934, бр. 363, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 24. јул 1935, бр. 763, 4; *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 17. фебруар 1937, бр. 1.210, 2; *Дневне вести: Нов управник Бањалучке болнице*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 5. април 1934,

У Бањалуци је посједовао приватну љекарску ординацију и био члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине,[3138] Управног одбора Врбаског бановинског одбора Црвеног крста Краљевине Југославије, [3139] Мјесне управе Народног санитетског фонда при Краљевској банској управи Врбаске бановине[3140] и један од највиших руководилаца Љекарске коморе Врбаске бановине. Биран је на годишњим скупштинама 29. априла 1934, 14. априла 1935. и 23. марта 1941. у Управни одбор, а за потпредсједника ове коморе 27. марта 1938.[3141]

Као један од најугледнијих љекара у Врбаској бановини био је члан бројних испитних комисија: за концептне чиновнике, за манипулативно-административне чиновнике и за манипулативно-санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике (љекарске помоћнике, бабице и за нудиље – сестре помоћнице, болничаре/ке лаборанте, дезинфекторе и остале).[3142]

Одликован је указом краљевских намјесника од 6. септембра 1937. Орденом Св. Саве IV реда.[3143]

На мјесту вршиоца дужности управника Државне болнице у Бањалуци остао је до успостављања НДХ у априлу 1941. године. По налогу усташких власти предао је дужност 22. априла 1941. и са породицом избјегао у Београд. У извјештају

бр. 10.565, 15; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 23. мај 1936, бр. 116, 1; *Исто*, год. XX, 21. децембар 1938, бр. 292, 2; *Исто*, год. XXI, 27. април 1939, бр. 94, 1; *Пацијент на сред улице покушао да убије свог лекара*, у: *Политика*, Београд, год. XXXVI, 8. јул 1939, бр. 11.170, 11.

[3138] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1; *Чланови Банског санитетског савета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 372, 6; *Дневне вести: Бановине*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 5. април 1934, бр. 10.565, 15; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 283.

[3139] *Редовна годишња скупштина Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 20. март 1934, бр. 361, 2.

[3140] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 12. јул 1939, бр. 155, 2; *Исто*, год. XXII, 2. март 1940, бр. 50, 2.

[3141] ХДА, 1.477, кут. 3; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. април 1934, бр. 388, 3; *Лекарска комора у Бањој Луци тражи отварање нових болница у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 4. мај 1934, бр. 397, 4; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Skupštini Lekarske komore prisustvovao je ministar poljoprivrede g. dr. Branko Čubrilović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. мај 1940, бр. 1.715, 1; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; *Скупштина Лекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Време*, Београд, год. XX, 13. мај 1940, бр. 6.572, 6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 23, 24, 26, 105.

[3142] *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908, 4; *Испитне комисије за концептне, манипулативно административне, манипулативно санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380, 4; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. јануар 1939, бр. 1.534, 3; *Ispitne komisije za 1940. godinu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 3.

[3143] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

бањалучког градоначелника од 1. децембра 1944. наводи се да је "међу у 1941. добровољно исељеним Србима љекарима" био и др Душан Мушкатировић. Из Београда прелази у Чачак у јуну 1941, гдје обавља послове хирурга и управника болнице. За вријеме заједничке борбе четничких и партизанских снага 1941. одлазио је у већ формиране болнице и лијечио рањене устанике. По раскиду између њих савеза формирао је болницу за рањене четнике у Бањанима, гдје је био управник и главни хирург. Пред Нову 1942. годину вратио се у Чачак. Због потјера од Геастапоа бјежи из Чачака за Београд, па у Крушевац, гдје је био главни хирург Градске болнице. Због сарадње са покретом Драже Михаиловића ухапсили су га Нијемци у Крушевцу у марту 1943. и спровели у логор Бањицу, одакле је средином јуна исте године депортован је у логор Стриј у Пољској у заробљеништво, а крај рата је дочекао у Оснабрику.[3144]

По завршетку Другог свјетског рата радио је као љекар хирург у војним болницама у Дортмунду, у Њемачкој, Бистеру код Оксфорда у Енглеској и Католичкој болници у Чикутими у Квебеку. Током свих година изгнанства сањао је о повратку у Србију. Умро је од посљедица срчаног удара приликом обиласка оперисаних пацијената у болници у Чикутими 10. априла 1952.[3145]

Др Михаил Нагорни

Др Михаил (Михаило, Михајло) Максимович Нагорни (Нагорниј, Нагорный), син посједника Максима и Марије Григорјевне (Мария Григорьевна), рођен је у Украјини, у Зењкову, 5. јуна 1892. Завршио је у Кијеву Трећу класичну гимназију 1912. и студије медицине на Императорском универзитету Св. Владимира 1917.

[3144] АРСБЛ, 9, ај 23, 24; АРСБЛ, 84, бр. 1.611/1944; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 120; Горан Давидовић, *Санитетска служба Југословенске војске у отаџбини у чачанском крају 1941–1945. године*, у: *Зборник радова Осмог конгреса историчара медицине "800 година српске медицине"*, Београд 2018, 110.

[3145] Др Милутин М. Тасић, *Развој хируршке службе у Крушевцу*, Крушевац 2009, 60–61; Г. Давидовић, *Санитетска служба Југословенске војске у отаџбини у чачанском крају 1941–1945. године*, 110.

Посједовао је завидно опште образовање и лијепо је пјевао. Поред руског, говорио је француски и енглески језик.[3146]

Послије завршетка студија мобилисан је у руску царску морнарицу од 7. маја 1917. до марта 1918,[3147] када је ступио у Добровољачку армију генерала Дењикина и Врангела, у којој је остао до 20. децембра 1920.[3148]

Избјегао је крајем децембра 1920. у Краљевину СХС са војском генерала П. Н. Врангела на броду "Румјанцев" (Румянцев).[3149]

Диплому је нострификовао у Београду 1. октобра 1926. Специјализовао је кожне и венеричне болести у Полној и кожној болници у Хелсинкију (Гељзинфорсу) од 5. маја 1917. до 20. јула 1918, Кожно-венеричном одјељењу клинике Медицинског факултета у Београду код проф. др Ђ. Ђорђевића од 9. децембра 1929. до 22. маја 1930. и од 1. јануара до 18. јула 1931. и на Уролошкој клиници др Александра Блашковића у Загребу од 25. априла до 25. августа 1933. Рјешењем Краљевске банске управе Дунавске бановине у Новом Саду од 29. септембра 1931. признат му је назив специјалисте за кожне и венеричне болести.[3150]

У Краљевини СХС службовао је од 22. марта до 30. јула 1921. као епидемијски љекар у Санском Мосту, од 30. маја 1922. до 22. октобра 1924. као сресни љекар у Доњем Лапцу, од 26. октобра до 4. новембра 1924. као хонорарни љекар у Темској код Пирота, од 4. новембра 1924. до 14. априла 1925. као хонорарни љекар у Пироту и од

[3146] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији,* 121.

[3147] Према рјешењу министра оружаних снага НДХ од 2. августа 1943, др Михајло Нагорни је служио у руској војсци као секундарни љекар од 29. маја 1917. до 20. јуна 1918. године. АРСБЛ, 76, бр. 21.681/1944.

[3148] С. Литвињенко, *нав. дјело*, 145; Др Михаило Нагорни је био љекар Главног санитетског инспектора флоте од 20. до 28. маја 1917, љекар инспектора Балтичке флоте од 28. маја до 11. јуна 1917, љекар Гелсингсфортске (Гељзинфорс) морске болнице од 11. до 15. јуна 1917, бродски љекар канонске лађе "Храбри" од 15. до 29. јуна 1917, секундарни љекар лазарета Морског министарства у Свеаборској луци од 29. јуна 1917. до 2. јуна 1918, управник амбуланте Морског министарства у Кијеву од 2. јуна 1918. до 8. фебруара 1919, в. д. љекарског помоћника у III пуку морске пјешадије у Одеси од 8. фебруара до 9. марта 1919, в. д. старијег пуковског љекара у III пуку морске пјешадије у Одеси од 9. до 13. марта 1919, љекар на служби у управи инспектора Санитетског одјељења Корпуса морске обалне одбране у Одеси од 13. марта до 5. априла 1919, бродски љекар канонске лађе "Донец" у Одеси од 5. априла до 30. јула 1919, бродски љекар крстарице "Алмаз" у Цариграду од 30. јула 1919 до 26. јула 1920. и старији љекар I ријечног Дњепарског одреда у Севастопољу од 26. јула до 31. децембра 1920. ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног.

[3149] Б. Стојнић, В. Стошић, *нав. дјело,* 122.

[3150] АРСБЛ, 76, бр. 21.681/1944; АРСБЛ, 94, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947; АРСБЛ, 99, Пов. бр. 568/1947; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног; С. Литвињенко, *нав. дјело,* 83, 145; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946),* 231, 232.

14. априла до 30. септембра 1925. као хонорарни в. д. шефа Венеролошке амбуланте у Подгорцу.[3151]

Ожeнио се домаћицом Надеждом (Павловск (Павловка) код Харкова, 13. октобар 1902 – Сарајево, 16. фебруар 1987),[3152] кћерком рударског инжењера Антона Алексијева и Антонине, а са којом је стекао кћерку Наталију 26. јануара 1923. и сина Бориса (Загреб, 26. август 1934 – Сарајево, 13. април 2011).[3153]

Држављанство Краљевине СХС стекао је 30. јула 1926, а заклетву новој отаџбини положио је 4. октобра 1926.[3154]

Указом од 30. новембра 1926. примљен је у Војску Краљевине СХС у чину активног санитетског поручника морнарице, а унапријеђен у санитетског капетана II класе 17. децембра 1930, у санитетског капетана I класе 17. децембра 1933. и у санитетског мајора 6. септембра 1937. Указом од 12. маја 1938. преведен је из морнарице у копнени санитет Војске Краљевине Југославије.[3155]

У Новом Саду је био трупни љекар у Команди ријечне флотиле од 30. новембра 1926. до 31. маја 1927, шеф љекар у Команди ријечне флотиле на Краљевском монитору (броду) "Морава" од 1. јуна до 31. августа 1927, поново трупни љекар у Команди ријечне флотиле од 1. септембра до 31. децембра 1927, трупни љекар у Ријечној обалској команди од 1. јануара до 30. априла 1928, шеф љекар на Краљевском монитору "Драва" од 1. маја до 30. новембра 1928, поново трупни љекар у Ријечној обалској команди од 1. децембра 1928. до 15. августа 1929, шеф љекар на Краљевском монитору "Сава" од 16. августа до 30. новембра 1929. и трупни љекар у Команди Парка ријечне обалске команде од 1. до 8. децембра 1929. На специјализацији је био од 9. децембра 1929. до 22. маја 1930. на Кожно-венеричном одјељењу Клинике

[3151] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног; АРСБЛ, 76, бр. 21.681/1944; АРСБЛ, 94, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 20. октобар 1925, бр. 240, 2; *Правда*, Београд, год. XXII, 31. октобар 1926, бр. 298, 10; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 145; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 231.

[3152] Кум на вјенчању др Михаила Нагорног био је Александар Полушкин, некадашњи контраадмирал руске царске флоте. АРСБЛ, 76, бр. 21.681/1944.

[3153] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3154] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VIII, 16. октобар 1926, бр. 235, 1.

[3155] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног; *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 11. децембар 1930, бр. 50, 2.471–2.472; *Исто*, 17. децембар 1930, бр. 51, 2.493–2.493; *Исто*, год. 56, 13. март 1937, бр. 7, 281–282; *Исто*, год. 56, 6. септембар 1937, бр. 27, 1.083–1.084; *Исто*, год. 57, 21. маја 1938, бр. 15, 631–632; *Велики војни указ – унапређења и одликовања*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 7. септембар 1937, бр. 11.811, 5; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 83.

Медицинског факултета у Београду, затим шеф љекар на монитору "Морава" од 22. маја до 31. октобра 1930, шеф љекар у Команди Парка ријечне обалске команде у Новом Саду од 1. новембра до 31. децембра 1930, па поново на специјализацији на Кожно-венеричном одјељењу клинике Медицинског факултета у Београду од 1. јануара до 18. јула 1931, па опет трупни љекар у Команди Парка ријечне обалске команде у Новом Саду од 19. јула до 18. августа 1931, в. д. шефа Кожно-венеричног одјељења Сталне морнаричке болнице у Мељинама од 19. августа 1931. до 2. јула 1932, шеф љекар на Краљевском броду "Ситница" од 3. јула до 31. августа 1932, поново в. д. шефа Кожно-венеричног одјељења Сталне морнаричке болнице у Мељинама од 1. септембра 1932. до 24. априла 1933, на специјализацији на Уролошкој клиници др Александра Блашковића у Загребу од 25. априла до 25. августа 1933, по трећи пут в. д. шефа Кожно-венеричног одјељења Сталне морнаричке болнице у Мељинама од 26. августа 1933. до 29. октобра 1935, шеф амбуланте и шеф љекар у Морнарској команди и на Краљевском броду "Крка" од 30. октобра 1935. до 5. августа 1936, љекар Артиљеријско-техничког завода морнарице од 6. августа 1936. до 6. августа 1938. и шеф Венеричног одјељења Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци од 16. августа 1938. до 1941.[3156]

Објавио је у *Војно-санитетском гласнику* 1931. стручни рад *Прибор за узимање крви код људи*. Исте године изумио је и израдио такав прибор, који је патентиран у Београду у Управи за заштиту индустријске својине, који је оцијенио шеф Дерматолошке клинике Медицинског факултета у Београду проф. др Ђ. Ђорђевић "као врло добар и врло практичан".[3157]

[3156] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног; *Службени војни лист*, Београд, год. 46, 28. мај 1927, бр. 22, 1.009–1.010; *Исто*, 6. септембар 1927, бр. 36, 1.689–1.690; *Исто*, год. 47, 7. април 1928, бр. 16, 551–552; *Исто*, 6. децембар 1928, бр. 52, 2.169–2.170; *Исто*, год. 48, 17. август 1929, бр. 34, 1.443–1.444; *Исто*, 28. децембар 1929, бр. 53, 2.113–2.114; *Исто*, год. 49, 23. мај 1930, бр. 21, 1.063–1.064; *Исто*, 10. новембар 1930, бр. 45, 2.249–2.250; *Исто*, год. 50, 12. август 1931, бр. 31, 1.493–1.494; *Исто*, год. 51, 6. јул 1932, бр. 23, 1.223–1.224; *Исто,* год. 54, 8. октобар 1935, бр. 38, 1.595–1.596; *Исто*, год. 55, 11. јул 1936, бр. 26, 1.483–1.484; *На служби на Монитору "Сава"*, у: *Време,* Београд, год. IX, 18. август 1929, бр. 2.740, 2; *Статистички подаци венеричних болести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. август 1939, бр. 1.613, 2; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник,* 70–71.

[3157] АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Михајла Нагорног; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног.

Учествовао је у Београду од 27. до 29. јуна 1931. на Другом конгресу Свесловенског дерматолошког савеза, на којем је 27. јуна поднио реферат "Лечење алопеција локалним млечним инјекцијама".[3158]

Крајем 30-их година посједовао је у Бањалуци приватну ординацију у Улици Петра Прерадовића бр. 39 (кућа бана Лазаревића), која је радила од 12 до 16 и од 18 часова.[3159] Био је тада једини специјалиста за кожне и венеричне болести у Врбаској бановини.[3160] Радио је хонорарно у Бањалуци за Окружни уред за осигурање радника.[3161]

Позван је на почетку Другог свјетског рата у Војску Краљевине Југославије, а био је у Бањалуци послије успостављања НДХ бојник љекар Главног здравственог одјела Стожера Врбаског дивизијског подручја, а потом домобрански мајор и шеф Кожно-венеричног одјељења Војне болнице до 20. маја 1943. Радио је у Бањалуци и у Подружници за осигурање радника, Државној болници и као војни љекар у Домобранској болници. Одлуком Министарства оружаних снага НДХ пензионисан је 5. маја 1943. због болести, која је посљедица војне службе. Једно вријеме био је на лијечењу у Болници за живчане и душевне болести Врапче. И послије пензионисања радио је у Бањалуци од 1. октобра 1943. као љекар надничар Државне болнице. Није обављао приватну праксу.[3162]

Послије рата радио је у Бањалуци као сресни љекар и хонорарни дерматовенеролог Окружне болнице, затим шеф Дермато-венеролошког одјељења Болнице, у Окружној поликлиници и као шеф Кожно-венеричног диспанзера у Сресној амбулантно-поликлиничкој установи. Средином 1947. био је при СНО Бањалука на дужности референта за здравство.[3163] Није обављао приватну праксу.

Извршни одбор СНО-а Бањалука у допису од 5. јула 1947. окарактерисао је неповољно др Михаила Нагорног овим ријечима: "Према народно-ослободилачком покрету имао је потпуно шпекулантско држање, па и данас према Н.Ф.Ј-е... Као

[3158] *Други конгрес Заједнице словенских лекара за кожне болести почиње рад 27. јуна у Београду*, у: *Време*, Београд, год. XI, 23. јун 1931, бр. 3.402, 5; *Јуче је у Београду свечано отворен Конгрес Свесловенског савеза дерматолога*, у: *Време*, Београд, год. XI, 28. јун 1931, бр. 3.437, 3.

[3159] *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 21. октобар 1938, бр. 1.501, 1.

[3160] Milan Vukmanović, *нав. рад*, 107.

[3161] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 181.

[3162] АРСБЛ, 631, бр. 2.155/1941; АРСБЛ, 99, Пов. бр. 568/1947; АРСБЛ, 76, бр. 21.681/1944; ХДА, 226, 5, бр. 22.886/d-5; ХДА, МУПНДХ (223), Персонална досијеа љекара; ХДА, 890, кут. 366, Персонални списи др Михајла Нагорног; АРСБЛ, 84, бр. 15.383/1944.

[3163] АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Михајла Нагорног; АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; АРСБЛ, 94, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947; АРСБЛ, 99, Пов. бр. 568/1947.

стручњак је добар. Специјалиста је за дерматовенерологију. Према послу и странкама односи се потпуно бирократски. Према странкама је врло дрзак а својим ласкањем воли своје грешке да поправи код предпостављених. Према задацима који су важни и неодложни не осјећа се одговорним него на њих гледа површно и важно му је да за сваки свој корак на терену наплати дневнице и ако задатак није у опште извршио". Због тога је више пута позиван на одговорност пред дисциплинским судом службеника. Према претпостављеним, односно властима односио се "подцењивачки. Воли да дискутује по директивама које добија од чланова одбора како су неправилне и како чланови одбора ништа незнају".[3164]

Радио је 50-их година као љекар специјалиста за кожно-венеричне болести у Клиничкој болници Медицинског факултета у Сарајеву.[3165]

Пензионисан је у чину мајора (капетан корвете) на дужности шефа Кожно-венеричног одјељења Војне болнице у Мељинама.[3166]

Умро је у Сарајеву 14. августа 1973. у 82. години и сахрањен на гробљу Баре.[3167]

Др Лора Нахмијас

Др Лора (Лорка, Зора) Нахмијас, кћерка трговца Јозефа (Јосефа) Јусе (Бањалука, 1887 – Јасеновац, 1941) и Ерне, дјев. Данон (Добој, 1896 – Београд, 1985), рођена је у Бањалуци 23. августа 1913. Завршила је у родном граду реалну гимназију 20. јуна 1931, а студије медицине у Загребу 1937.[3168]

Радила је у Сводној код Босанског Новог као бановински љекар Удружене здравствена општине од 13. августа 1938. до 29. маја 1941, када је отпуштена из службе. Завршила је у Београду курс за инструктора, стручњака специјалисту одбране

[3164] АРСБЛ, 99, Пов. бр. 568/1947.

[3165] ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Михаила Нагорног.

[3166] С. Литвињенко, *нав. дјело*, 83.

[3167] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 125; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3168] M. Džaja, *нав. дјело*, 233; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 129; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 316; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 419; <https://www.geni.com/>. Приступљено: 11. 11. 2021.

од бојних отрова у Војно-хигијенском заводу Главне војне болнице од 2. до 18. октобра 1938.[3169]

На почетку Другог свјетског рата ступила је у НОВ. Приликом превијања рањених партизана ухватиле су је усташе 27. јула 1941, одведеле у Сводну и тамо је стрељали 1. августа те године.[3170]

Др Рафаел Нахмијас

Др Рафаел (Рафо) Нахмијас, син занатлије Самуела (? – Бањалука, 1910) и домаћице Естер (? – Бањалука, 1929) из Сарајева, рођен је 25. децембра 1897.[3171] у Бањалуци, у којој је учио Велику реалну гимназију од 1909. до 1915. Мобилисан је у аустроугарску војску 15. децембра 1915. у седмом разреду гимназије, у којој је остао до 28. октобра 1918. У међувремену је завршио гимназију 5. јуна 1917. У војсци је оболио од маларије. У Бањалуци се лијечио од 8. октобра 1918. до августа 1919. Због болести је студије медицине уписао тек 8. октобра 1919, које је завршио у Бечу 23. јула 1926. За вријеме студија у Бечу био је активан у Потпорном друштву јеврејских академичара из Југославије. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 28. септембра 1926. Био је од 29. маја 1937. специјалиста за бактериологију и серологију. Говорио је њемачки језик.[3172]

Радио је као секундарни љекар приправник Државне болнице у Сарајеву од септембра 1926. до априла 1927, а волонтирао у Загребу на Бактериолошком одјељењу Хигијенског завода од 1. јуна 1927. до до 22. фебруара 1928, у којем је био "врло савјестан и марљив".[3173] Постављен је Рјешењем Министарства народног здравља 27. фебруара 1928. за љекара за сузбијање ендемичног сифилиса у Врбаској области са

[3169] АРСБЛ, 9, VI, 16, 219, бр. 223/1938; АРСБЛ, 94, кут. 260, бр. 36.718/1946; В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, 476.

[3170] V. Gavrilović, *нав. дјело*, 59, 64, 129; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 447; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 377; В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, 476.

[3171] Као година рођења наводи се и 1898. <https://www.geni.com/>. Приступљено: 11. 11. 2021.

[3172] АЈ, 39, Персоналије, ф. 116, Лист личних и службених података др Рафаела Нахмијаса; ХДА, 890, Персонални списи др Рафаела Нахмијаса; *Židov* (*Hajhudi*), Glasilo za pitanja židovstva, Zagreb, god. IX, 27. februar 1925, br. 9, 7; *Zavičajnici grada Osijeka 1901.–1946.*, 566.

[3173] КАТ, Санитарно-епидемиолошка станица Травник (232), досијеи, Службенички досије др Рафаела Нахмијаса.

сједиштем у Бањалуци, у којој је 1. марта 1928. ступио на дужност у бањалучки Дом народног здравља.[3174]

На приједлог Хигијенског завода са Школом народног здравља у Загребу од 18. јула 1928. премјештен је за љекара Дома народног здравља у Осијеку 10. августа 1928, јер у Бањалуци као "почетник у хигијенском раду" није имао довољно могућности да се усавршава. На нову дужност је ступио 6. септембра 1928. и радио у Осијеку до августа 1941. као љекар и шеф Бактериолошко-епидемиолошког одјељења Дома народног здравља и од 1939. хонорарно као бактериолог Окружног уреда за осигурање радника.[3175] У Осијеку је становао у Парку краљице Марије бр. 3.

Завршио је у Загребу курс за маларију 1931.[3176] У Осијеку је сарађивао са Бановинском болницом на испитивању серологије тифуса[3177] и одржао 1938. у организацији "Клуба лијечника" из овог града предавања теоретског и практичног карактера.[3178] Објавио је те године рад *О случају кала-азар* у *Гласнику Централног хигијенског завода у Београду*.[3179]

Оженио се у Новом Саду 27. јула 1932.[3180] домаћицом Зденком, кћерком Саламона и Руже Фукс (Fuchs), рођеном у Земуну 14. августа 1904, са којом је у Осијеку стекао 21. фебруара 1940. кћерку Тамару и у Травнику 1950. сина Дарка.[3181]

Мобилисан је у Војску Краљевине Југославије на почетку Другог свјетског рата као предстојник Бактериолошко-серолошког лабораторија Дома народног здравља у Осијеку. Заробљен је као љекар Војне болнице у Нишу, па је управник Дома народног здравља у Осијеку др Берислав Борчић молио 6. јуна 1941. Министарство

[3174] AJ, 39, Персоналије, ф. 116, Лист личних и службених података др Рафаела Нахмијаса; ХДА, 890, Персонални списи др Рафаела Нахмијаса.

[3175] AJ, 39, Персоналије, ф. 116, Лист личних и службених података др Рафаела Нахмијаса; ХДА, 890, Персонални списи др Рафаела Нахмијаса; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 182; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 282; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 8. новембар 1933, бр. 10.421, 4; *Унапређења лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVI, 18. јун 1936, бр. 5.180, 2; *Zavičajnici grada Osijeka 1901.–1946.*, 567; Nefreteta Zekić Eberhard, Miroslav Sikora, *Dom zdravlja Osijek 1926.–2016: 90 godina samostalne zdravstvene ustanove Dom zdravlja Osijek*, Osijek 2016, 33.

[3176] <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 11. 11. 2021.

[3177] Oskar D. Günsberger, Oton Fischer, *Tehnika seroreakcije s compligonom i njena klinička vrijednost*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 55, august 1933, br. 8, 367.

[3178] Предавања: "Nove metode bakteriološke i serološke diagnostike ty abd" и "Savremene laboratorijske metode u diagnostici zaraznih bolesti", у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXI, lipanj 1939, br. 6, 371, 372.

[3179] КАТ, 232, досијеи, Службенички досије др Рафаела Нахмијаса.

[3180] Као датум вјенчања наводи се и 15. јун 1932. КАТ, 232, досијеи, Службенички досије др Рафаела Нахмијаса.

[3181] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 75.

здравства НДХ за посредовање при његовом ослобађању из заробљеништва. У допису се каже како је неопходна његова "назочност на послу" у овој установи.[3182]

Послије повратка из заробљеништва у Осијек упућен је у бањалучки Завод за сузбијање ендемијског сифилиса на рад "с препоруком да остане заштићен од прогона". Премјештен је, наредбом министра здравства НДХ од 7. августа 1941, по потреби службе, за бактериолога и епидемиолога Дома народног здравља у Травнику, одакле је отишао у НОП за љекара V корпуса 22. октобра 1944. и био љекар и управник болнице 4. дивизије V корпуса Југословенске армије од 19. јануара до 21. марта 1945, а затим у Бугојну.[3183]

Био је послије демобилизације сресни љекар у Травнику, одакле је 18. јула 1945. упућен због хитне потребе на привремени рад у Јајце. Био је сресни љекар до 27. јануара 1946, када је разријешен дужности.[3184]

Преузет је декретом Министарства народног здравља БиХ од 18. октобра 1945. у државну службу Босне и Херцеговине и постављен за бактериолога Санитарно-епидемиолошке станице у Травнику, у којој је постао и в. д. шефа 17. јануара 1946. Привремено је радио од 23. маја до 11. јуна 1946. у Земаљском епидемилошком институту у Сарајеву, у којем је земјењивао др Павла Кауница, који је упућен у Дервенту ради преузимања "покретног лабораторија од енглеске екипе". Премјештен је у Тузлу 4. априла 1947. у Санитарно-епидемиолошку станицу, гдје је био, поред редовне дужности, од 15. септембра 1947. хонорарни управник Дезинфекторске школе. Премјештен је рјешењем Министарства народног здравља БиХ од 26. јануара 1948. у Травник за шефа Санитарно-епидемиолошке станице, а ступио је на дужност 14. фебруара 1948. Био је у Травнику од 1. априла 1948, поред редовне дужноси и хонорарни управник Кожно-венеричног диспанзера и хонорарно радио за

[3182] Zlata Živaković Kerže, *Javno zdravstvo u Osijeku – 80 godina. Od Epidemiološkog zavoda do Zavoda za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije 1925.–2005.*, Osijek 2005, 146; N. Zekić Eberhard, M. Sikora, *Dom zdravlja Osijek 1926.–2016: 90 godina samostalne zdravstvene ustanove Dom zdravlja Osijek*, 33.

[3183] AJ, 39, Персоналије, ф. 116, Лист личних и службених података др Рафаела Нахмијаса; КАТ, 232, досијеи, Службенички досије др Рафаела Нахмијаса; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 463; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 447; Z. Živaković Kerže, *Javno zdravstvo u Osijeku – 80 godina. Od Epidemiološkog zavoda do Zavoda za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije 1925.–2005.*, 146; N. Zekić Eberhard, M. Sikora, *Dom zdravlja Osijek 1926.–2016: 90 godina samostalne zdravstvene ustanove Dom zdravlja Osijek*, 33; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 126–127.

[3184] КАТ, 232, досијеи, Службенички досије др Рафаела Нахмијаса.

Експозитуру Државног завода за социјално осигурање и болеснички фонд саобраћајног особља.[3185]

У Београду је завршио курс о колери у Војно-хигијенском и Савезном епидемиолошком институту од 22. до 29. фебруара 1948. и бактериолошки курс при Савезном епидемиолошком институту од 1. до 30. јуна 1948.[3186]

Живио је у Травнику са супругом, двоје малољетне дјеце и сестром Сарином, удатом Алтарац, и тамо је умро 12. јануара 1955.[3187]

Др Никола Невмержицки

Др Никола Иванович Невмержицки (Николай Невмержицкий, Невмерицки, Nevmerricki), син Ивана, рођен је у Русији, у Овручу,[3188] Округ житомирски (данас Украјина) 23. априла 1891.[3189] Завршио је гимназију у Ташкенту, у Узбекистану, у јуну 1912, а Медицински факултет Царског Новоросијског универзитета у Харкову 2. марта 1917. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 5. јула 1924. Био је специјалиста за кожне и полне болести од 5. маја 1928. Говорио је руски, украјински и француски језик, а служио се њемачким.[3190]

Био је ожењен Аном.[3191]

Послије студија радио је двије године на Венеричном одјељењу у Одеској војној болници. За вријеме Првог свјетског рата служио је у руској и француској војсци.[3192]

[3185] AJ, 39, Персоналије, ф. 116, Лист личних и службених података др Рафаела Нахмијаса; КАТ, 232, досијеи, Службенички досије др Рафаела Нахмијаса; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 127.

[3186] КАТ, 232, досијеи, Службенички досије др Рафаела Нахмијаса.

[3187] J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 312; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 413.

[3188] Као мјесто рођења спомиње се и Житомир у Украјини. *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 22. октобар 1925, бр. 242, 2; ИАБ, 492, кут. 10, бр. 318, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Николу Невмержицког.

[3189] Као датум рођења наводи се и 6. мај 1891. ИАБ, 492, кут. 10, бр. 318, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Николу Невмержицког.

[3190] AJ, 39, Персоналије, ф. 118, Лист личних и службених података др Николе Невмерицког; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 32, Персонални досије др Николе Невмержицког; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 381; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.477.

[3191] AJ, 39, Персоналије, ф. 118, Лист личних и службених података др Николе Невмерицког.

[3192] Исто; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 32, Персонални досије др Николе Невмержицког.

По доласку у Краљевину СХС радио је од 20. августа 1920. до 9. марта 1921. као привремени хонорарни љекар Среза велињског, Округ никшићки, у Грахову, када је самовољно напустио дужност. Потом је радио у Пожаревцу као градски љекар, у Београду од 29. новембра 1922. до 7. августа 1924. као волонтер и хонорарни љекар Амбуланте за кожне болести, у Подгорцу од 7. августа 1924. до 24. априла 1925. као љекар Амбуланте за кожне и венеричне болести, у Косовској Митровици од 24. априла 1925. до 5. октобра 1926. као хонорарни шеф Амбуланте за кожне и венеричне болести болнице и приватни љекар. Посједовао је опште право приватне љекарске праксе у Краљевини СХС од 22. јануара 1926.[3193]

Био је 1926. у служби Интернационалног поморског и карантенског сервиса у Египту, а у Француској 1929. је ради усавршавања из медицине. По повратку из Египта волонтирао је у Београду у Клиници за кожне и венеричне болести Медицинског факултета од 31. августа до 23. децембра 1927. Потом је радио од 1927. до 1936. као приватни љекар специјалиста за кожне и венеричне болести и сифилис у Београду и био од 1936. до 1941. бановински љекар у Бањанима, Омарској и Српцу.[3194]

Држављанство Краљевине СХС стекао је 22. маја 1924, а новој отаџбини заклетву положио је 11. августа 1925.[3195] Одликован је Орденом Св. Саве V реда 14. септембра 1940.[3196]

У Другом свјетском рату је од 1941. до 1943. радио као општински љекар Удружене здравствене опшштине у Српцу (Босанском Свињару), у Окучанима од 1943. до 1944. као општински љекар, у Брињу 1944. као сресски љекар и у Поповачи од 1944. до маја 1945. као љекар Државне умоболнице. Био је у Окучанима и Поповачи од 1944. до 1946. хонорарни љекар Здравствене средишњице државних намјешетника. Бавио се приватном љекарском праксом од 1920. до 1946. Током рата

[3193] АЈ, 39, Персоналије, ф. 118, Лист личних и службених података др Николе Невмерицког; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 32, Персонални досије др Николе Невмержицког; ИАБ, 492, кут. 10, бр. 318, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Николу Невмержицког; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 145; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 234, 235; З, Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 280.

[3194] АЈ, 39, Персоналије, ф. 118, Лист личних и службених података др Николе Невмерицког; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 32, Персонални досије др Николе Невмержицког; *Пословне вести*, у: *Време*, Београд, год. IX, 21. јануар 1929, бр. 254, 7; *Време*, Београд, год. X, 26. октобар 1930, бр. 3.171, 10; *Исто*, год. XI, 26. април 1931, бр. 3.347, 10; *Исто*, год. XII, 10. март 1932, бр. 366, 11; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 381; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 376; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.477.

[3195] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 32, Персонални досије др Николе Невмержицког; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 22. октобар 1925, бр. 242, 2.

[3196] *Odlikovanje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. октобар 1940, бр. 1.745, 2.

хапсиле су га усташке власти два пута. Први пут је интерниран 1942. четири мјесеца у Српцу, а други пут 1945. три мјесеца у Концентрационом логору на Савској цести у Загребу.[3197]

Послије рата од 1. маја 1945. је радио као санитетски референт у Окучанима, затим приватни љекар у Поповачи и Загребу и од 25. октобра 1947. сресни љекар Секторске здравствене станице Свети Иван Жабно. Пензионисан је 1951.[3198]

Био је у Загребу од 1955. редовни члан Збора лијечника Хрватске.[3199]

Умро је у Загребу 10. априла 1966. и сахрањен на гробљу Мирогој.[3200]

Др Алфред Ник

Др Алфред Ник (Nick, Нико), син Игнаца и Кларе, дјев. Заудерер, рођен је у Сарајеву 20. маја 1902. Завршио је гимназију у Дервенти, а студије медицине у Загребу 30. јуна 1926.[3201]

Оженио се 29. јануара 1928. у Копривници мр фармације Јелисавом (Копривница, 21. март 1903 – Загреб, 1994), кћерком Рихарда Колмана (Richard Kollmann) и Антоније, дјев. Гертман (Gertmann), из Копривнице, са којом је стекао синове Натка (Подгорица, 9. новембар 1928 – Дрвар, 25. мај 1944) и Станка (Загреб, 31. август 1935 – 24. април 2010).[3202]

Радио је послије завршетка студија прво као љекар Школске поликлинике у Подгорици, а потом Дома народног здравља у Бихаћу од 25. јануара 1930. до 1931, одакле је, на позив др Андрије Штампара, дошао у Загреб за главног секретара (тајника) Југословенског савеза трезвености. У Загребу је обављао приватну љекарску праксу, а био је и хонорарни "градски помоћни" љекар при Градском физикату у

[3197] АЈ, 39, Персоналије, ф. 118, Лист личних и службених података др Николе Невмерицког; АРСБЛ, 74, бр. 16.425/1942; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, listopad 1942, br. 10, 396; *Исто*, god. LXVI, kolovoz 1944, br. 8, 202; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 236.

[3198] АЈ, 39, Персоналије, ф. 118, Лист личних и службених података др Николе Невмерицког; ХДА, 890, Персонални списи др Николе Невмержицког.

[3199] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXVII, svibanj–srpanj 1955, br. 5–7, 365.

[3200] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 234; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 28. 11. 2021.

[3201] АРСБЛ, ЗД (335), 34, др Алфред Ник (Nick), несређена грађа; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 420; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.513.

[3202] АРСБЛ, ЗД, 34, др Алфред Ник (Nick), несређена грађа; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 28. 11. 2021.

Одјелу за здравствено просвјећивање од 1936. до 3. априла 1941, када је упућен на војну вјежбу.[3203]

Од 1931. био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[3204] Објавио је чланак *О лијечењу пијанаца* у дјелу др Андрије Штампара *Народна читанка о алкохолу*, које је штампано 1931. у издању Југословенског савеза трезвености и Школе народног здравља из Загреба. Као пионир југословенске медицинске лексикографије био је један од 16 сарадника у *Лексикону здравља* који је објавила угледна издавачка кућа "Минерва" у Загребу 1936.[3205]

На почетку Другог свјетског рата живио је са породицом у Загребу. Наредбом Министрства здравства НДХ од 17. јула 1941. упућен је на рад у Завод за сузбијање ендемијског сифилиса у Бањалуци, одакле је распоређен у Амбуланту у Високом, гдје је на дужност ступио 11. августа 1941, прво као хонорарни а потом уговорни службеник. Иако је прешао са породицом 26. јула 1941. на римокатоличку вјеру, његов син Натко морао је прекинути школовање 30. септембра 1941. у трећем разреду Фрањевачке гимназије у Високом јер је "по раси Жидов". Био је током љета 1943. привремено додијељен Градском здравственом одјелу у Сарајеву, одакле се 24. јуна 1943. вратио на дужност у Високо, гдје је радио, поред сузбијања сифилиса, и на сузбијању пјегавог тифуса, "који се у Височком котару проширио у већој мјери".[3206]

Из Високог је половином октобра 1943. отишао у партизане. У извјештају Завода за сузбијање ендемијског сифилиса од 21. јануара 1944. за њега се каже да је "половицом листопада 1943. са цијелокупном породицом нестао у непознатом правцу". У НОВ је био референт Санитета Јајачког војног подручја, управник Болнице

[3203] ХДА, 1.477, кут. 34, Dr Alfred Nick – Liječnička komora u Zagrebu, 3. travnja 1941; *Постављење лекара*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 27. јануар 1930, бр. 24, 2; *Постављења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. X, 27. јануар 1930, бр. 2.905, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 3. март 1930, бр. 49, 1; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 420; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 431; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.513; I. Vučković, *Povijest Kliničke bolnice Dubrava 1781.–1991.*, 182.

[3204] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1937. (Po stanju od 31. prosinca 1936)*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, 1937, br. 1; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1938)*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, god. LXI, siječanj 1939, br. 1, 106; *Imenik članova Hrvatskog liječničkog zbora u Zagrebu za godinu 1939. (Po stanju od 31. prosinca 1939)*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, god. LXII, siječanj 1940, br. 1, VI.

[3205] I. Vučković, *Povijest Kliničke bolnice Dubrava 1781.–1991.*, 182.

[3206] АРСБЛ, 335, 34, др Алфред Ник (Nick), несређена грађа.

X дивизије и Болнице бр. 1 Петог корпуса, референт Санитета Средњобосанког војног подручја и IV дивизије и шеф Санитета Команде мјеста Бањалука.[3207]

Послије Другог свјетског рата био је санитетски официр ЈНА на различитим дужностима у Далмацији, Ваљеву и наставник Санитетске официрске школе (СОШ) у Београду. У чину пуковника ЈНА био је у Загребу управник Војне болнице од 1954. до 1957. и од тада до 1961. начелник Санитета Загребачког војног подручја, када је пензионисан.[3208]

Био је активан у раду Збора лијечника Хрватске. Писао је, осим прилога из санитетске тактике, и историјске прилоге о санитету у НОР-у, хрватским љекарима у балканским ратовима, ратним успоменама др Ивана Машека за вријеме аустроугарске окупације Босне и Херцеговине, војним болницама у Загребу и другом. Објавио је у загребачком *Лијечничком вјеснику* радове *Брига за рањенике и болеснике у условима партизанског рата* 1951, *Здравствена служба у ванредним ситуацијама* 1967. и приказе књига, мање прилоге, обично In memorime колегама. Објавио је рад *Психонеуматске реакције у елемнетарним катастрофама* 1964, у загребачком часопису *Здравство* прилоге *Прва помоћ у нашим сувременим условима* 1964. и *Актуелани здравствени проблеми Израела* 1965, а у београдским часописима *Acta historica medicinae, pharmaciae, veterinae* рад *Војна болница у Загребу* 1964. и у *Војносанитетском прегледу* рад *Загребачке војне болнице у прошлости (1781–1945)* 1975. Коаутор је првог и четвртог тома капиталног дјела *Санитетска служба у Народноослободилачком рату Југославије*, Београд 1989.[3209]

[3207] АРСБЛ, 335, 34, др Алфред Ник (Nick), несређена грађа; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 449.

[3208] *Liječnički vjesnik*, Zagreb 1956, br. 5–6, 285; *Исто*, god. 82, srpanj–kolovoz 1960, br. 7–8, 657; Vladimir Dugački, *San. pukovnik dr. Alfred Nick*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 119, 1997, br. 11–12, 350–351; I. Vučković, *Povijest Kliničke bolnice Dubrava 1781.–1991.*, 182.

[3209] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXIII, kolovoz–rujan 1951, br. 8–9, 166–172; *Исто*, god. 84, 1962, br. 6, 630–631; *Исто*, god. 84, 1962, br. 9, 977–978; *Исто*, god. 85, 1963, br. 3, 367–368; *Исто*, god. 86, 1964, br. 7, 894–896; *Исто*, god. 86, 1964, br. 11, 1.455–1.456; *Исто*, god. 88, lipanj 1966, br. 6, 738; *Исто*, god. 89, travanj 1967, br. 4, 325–328; *Zbornik III kongresa liječnika Hrvatske*, Zagreb 1964; *Zdravstvo*, Zagreb, god. VI, 1964, br. 11, 21–48; *Исто*, god. VII, 1965, br. 12, 37–47; *Acta historica medicinae, pharmaciae, veterinae*, Beograd, god. IV, 1964, br. 1–2, 76–100; *Vojnosanitetski pregled*, Beograd, god. 32, mart–april 1975, br. 2, 250–253; Alfred Nik (Nick), *Sanitetska služba 2. armije u završenim operacijama za oslobođenje zemlje 1945. godine* и *Sanitetska služba 3. armije Jugoslovenske armije*, y: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945: Sanitetska služba pri Vrhovnom štabu NOV i POJ i u neposredno potčinjenim jedinicama*, prva knjiga, Beograd 1989, 258–286, 287–307; Alfred Nick, *Zaštita ranjenika i bolesnika u Narodnooslobodilačkom ratu*, y: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945: Iskustva Sanitetske službe NOV i POJ (JA) iz četvorogodišnjeg Narodnooslobodilačkog rata (1941–1945)*, četvrta knjiga, Beograd 1989, 271–300.

Умро је у Загребу 28. априла 1996. и сахрањен на гробљу Мирогој 6. маја те године.[3210]

Др Јелена Николић-Човић

Др Јелена Николић-Човић је рођена у Жепчу 17. августа 1904. Завршила је гимназију у Тузли 1925, студије медицине у Бечу 20. јула 1935. Диплому је нострификовала у Београду 29. јануара 1936. Завршила је курс из хигијене рада 1939. у Београду. Била је љекар опште праксе. Говорила је њемачки језик.[3211]

Била је удата за чиновника Гочина (Горчин) Човића (1902 – 31. децембар 1964), са којим је стекла кћерку Гордану (13. фебруар 1944 – 3. август 1979).[3212]

Практични стаж обавила је 1936. у Сарајеву у Државној болници. По окончању стажа била је љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Дрвару од 1. јануара до јуна 1937. и у Срнетици–Дрвару од тада до јуна 1939, љекар чиновник социјалног осигурања у Пригревици код Апатина од јуна 1939. до јануара 1941. и у Сарајеву од јануара до 15. августа 1941, када је избјегла у Србију. Повремено је обављала од 1939. до краја 1940. приватну праксу.[3213]

За вријеме Другог свјетског рата била је незапослена од августа 1941. до фебруара 1943. Потом је радила за социјално осигурање (ОУЗОР) у Ваљеву од фебруара 1943. до 10. јануара 1945. и у Београду од тада до маја 1945.[3214]

Послије ослобођења је била у Сарајеву начелник у Министарству социјалне политике НР Босне и Херцеговине од 1. јуна 1945. до 1. маја 1946, а потом чиновник Филијале Земаљског завода за социјално осигурање.[3215]

[3210] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 28. 11. 2021.

[3211] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Јелене Човић-Николић; ИАБ, 492, кут. 44, бр. 2.369, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Јелену Човић.

[3212] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Јелене Човић-Николић; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3213] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Јелене Човић-Николић; *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2.

[3214] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Јелене Човић-Николић; ИАБ, 492, кут. 44, бр. 2.369, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Јелену Човић.

[3215] АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Јелене Човић-Николић.

Становала је у Сарајеву у октобру 1946. у Улици Павла Горанина 2.[3216]

Умрла је 6. фебруара 1968. и сахрањена на сарајевском гробљу Баре.[3217]

Др Владимир Новак

Др Владимир Новак је рођен на Хвару 28. новембра 1900. Завршио је студије медицине у Прагу 4. јуна 1926.[3218]

Био је у државној служби од 12. јула 1926. Стажирао је у Зајечару. Радио је као сресни љекар (здравствени приправник и пристав) у Кључу до 13. октобра 1931, када је постављен, по молби, за љекара Среза качерског, а нешто касније за среског љекара у Петровцу на Млави и Среза сврљишког.[3219]

За вријеме Другог свјетског рата био је сресни љекар у Петровцу на Млави.[3220]

Преминуо је 13. јула 1991. и сахрањен у Београду на Новом гробљу.[3221]

Др Бећир Ново

Др Бећир Ново, син Ахмета и Фате, рођен је у Мостару 5. децембра 1891.[3222] Завршио је гимназију у Сарајеву 1913, а студије медицине у Прагу 20. децембра 1919. Био је љекар опште праксе. Говорио је чешки и њемачки језик.[3223]

[3216] Исто.

[3217] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3218] ИАБ, 492, кут. 37, бр. 1.972, Лични подаци др Владимира Новака за Именик Лекарске коморе у Београду; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 414; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.498.

[3219] ИАБ, 492, кут. 37, бр. 1.972, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду др Владимира Новака; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 30. децембар 1930, бр. 300, 1; *Исто*, год. XIII, 22. октобар 1931, бр. 247, 1; *Самарјански течај у Петровцу на Млави*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 30. април 1933, бр. 10.229, 13; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 20. јун 1934, бр. 10.641, 5; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 414; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.498.

[3220] ИАБ, 492, кут. 37, бр. 1.972, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду др Владимира Новака.

[3221] Подаци добијени 16. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[3222] Као година рођења наводе се 1889. и 1890. <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 384.

[3223] АЈ, 39, Персоналије, ф. 122, Лист личних и службених података др Бећира Нове; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX).

Ожени се домаћицом Софијом, дјев. Рајбер (1900–1952), са којом је стекао синове Златка 26. јануара 1924. и Нарциса (Нерчес) 29. децембра 1927. и кћерке Азру 27. марта 1925. и Наду 30. априла 1930.[3224]

Стажирао је у Сарајеву у Државној болници 1922. Потом је радио у Сарајеву као љекар у Државној болници од 1922, сресни љекар у Прњавору до 1925. и Тешњу од 1925. до 1927. и општински љекар у Скопљу од 1. новембра 1927. до 7. маја 1941, гдје је био љекар Самосталне здравствене општине, а хонорарно радио и као саобраћајни љекар од 1. марта 1934. до 21. маја 1941.[3225]

Други свјетски рат провео је у Сарајеву од 25. маја 1941. до 31. марта 1943. као саобраћајни љекар Болесничког фонда, у Бихаћу од 1. априла 1943. до 1. октобра 1944. као сресни љекар и у Сарајеву од 1. октобра 1944. до 30. новембра 1945. као љекар Градског физиката. У Југословенску армију је мобилисан од 15. априла до 30. новембра 1945.[3226]

Послије ослобођења радио је у Сарајеву као љекар чиновник Филијале Земаљског завода за социјално осигурање, у Вареш Мајдану као управник филијалне болнице и у Варешу као хонорарни саобраћајни љекар.[3227]

Умро је 28. фебруара 1969. и сахрањен на сарајевском гробљу Баре.[3228]

Др Мордух Новогродски

Др Мордух Новогродски, син Јуле, рођен је 16. новембра 1876, највјероватније, у данашњој Пољској. Био је по националности Рус, вјере "мојисијеве". Медицински

[3224] AJ, 39, Персоналије, ф. 122, Лист личних и службених података др Бећира Нове; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3225] Исто; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 17. октобар 1924, бр. 238, 1; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. април 1925, бр. 1, 17; *Исто*, 10. септембар 1925, бр. 3, 38–39; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 132; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 384; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 518; *Интересовање Муслимана у Метохији за претстојеће наибске изборе*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 29. мај 1937, бр. 11.712, 3.

[3226] AJ, 39, Персоналије, ф. 122, Лист личних и службених података др Бећира Нове.

[3227] Исто.

[3228] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

факултет завршио је у Берну. Говорио је руски, њемачки, француски и талијански језик.[3229]

Био је ожењен Софијом Зором, кћерком Јутана и Виљне, са којом је стекао 7. фебруара 1910. кћерку Берту.[3230]

Прије ступања у војну службу био је асистент у клиникама и болницама у Швајцарској и Њемачкој.[3231]

У Првом свјетском рату служио је у Санитету српске војске као контрактуални (уговорни) војни љекар, управник болнице и трупни љекар у Тимочкој дивизији од октобра 1914. до јула 1920.[3232]

Унапријеђен је у санитетског капетана I класе 12. фебруара 1923, санитетског мајора 28. јуна 1927, санитетског потпуковника 6. септембра 1932. и санитетског пуковника 1. децембра 1938.[3233]

Др Мордух Новогродски је у војном санитету Краљевине Југославије обављао многе значајне функције. Био је пуковски љекар Босанског артиљеријског пука до 22. јула 1920, управник Централне амбуланте Команде мјеста у Скопљу од 2. августа 1920. до 24. маја 1923, управник Привремене војне болнице и љекар Гарнизона у Куманову од 4. јуна 1923. до 24. априла 1927, управник Привремене војне болнице у Тузли од 5. маја 1927. до 18. августа 1930, в. д. референта Санитета Команде Потиске дивизијске области у Суботици од 22. августа 1930. до 24. новембра 1934. и референт Санитета Команде Врбаске дивизијске области од 1. децембра 1934. до 5. децембра 1935.[3234] Разријешен је 6. септембра 1935. дотадашње дужности и стављен на располагање министру војске и морнарице. Потом је био на служби у Хигијенско-епидемиолошком одјељењу Војно-хигијенског завода Главне војне болнице у Београду од 23. децембра 1935. до 23. јануара 1940, када је пензионисан у чину санитетског пуковника. Завршио је специјални курс против бојних отрова у Војнотехничком заводу "Обилићево" код Крушевца.[3235]

[3229] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Мордуха Новогродског.

[3230] Исто.

[3231] Исто.

[3232] Исто.

[3233] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Мордуха Новогродског; *Службени војни лист*, Београд, год. 46, 16. април 1927, бр. 16, 733–734; *Исто*, год. 57, 1. децембар 1938, бр. 33, 1.761–1.762.

[3234] Постављен је указом од 31. октобра 1934. за референта Санитета Команде Врбаске дивизијске области. *Службени војни лист*, Београд, год. 53, 5. новембар 1934, бр. 44, 1.667–1.668.

[3235] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Мордуха Новогродског; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 30. јун 1920, бр. 26, 1.075–1.076; *Исто*, год. 46,

Боловао је од 1932. од шећерне болести, због које му је 1935, усљед гангрене, ампутирана поткољеница.[3236]

Одликован је са више медаља: Похвалом врховног команданта 15. априла 1916, Златном медаљом за ревносну службу 14. јануара 1918. и 11. априла 1920, Албанском споменицом 6. новембра 1921, Споменицом Светског рата 1914–1918, Орденом Светог Саве V реда 15. августа 1929, Орденом белог орла V реда 17. децембра 1933. и Орденом југословенске круне IV реда 23. јануара 1940.[3237]

Др Виктор Нојмајер

Др Виктор Нојмајер (Neumayer) је био сремски љекар од 6. јануара 1912, затим сремски надљекар и управник Сремске болнице у Кључу током и послије Првог свјетског рата.[3238]

Одликован је 1917. Ратним крстом за грађанске заслуге III реда.[3239]

---

26. март 1927, бр. 13, 533–534; *Исто*, год. 49, 6. јун 1930, бр. 23, 1.165–1.166; *Исто*, год. 53, 5. новембар 1934, бр. 44, 1.667–1.668; *Исто*, год. 54, 6. септембар 1935, бр. 33, 1.371–1.372; *Исто*, 13. децембар 1935, бр. 46, 2.076–2.028; *Исто*, год. 57, 1. децембар 1938, бр. 33, 1.761–1.762; *Исто*, год. 59, 26. јануар 1940, бр. 3, 143–144; *Велики војни указ*, у: *Време*, Београд, год. VII, 29. јун 1927, бр. 1.982, 4; *Велики размештаји по струкама*, у: *Време*, Београд, год. X, 7. јун 1930, бр. 3.032, 4; *Производства и одликовања у војсци*, у: *Време*, Београд, год. XII, 7. септембар 1932, бр. 3.830, 4; *Унапређења, пензионисања и одликовања у војсци*, у: *Време*, Београд, год. XX, 30. јануар 1940, бр. 6.472, 2.

[3236] М. Стојиљковић, Ј. Зељковић, В. Тадић, *Из историје Војномедицинске академије: VII – Одјељење Војно-хигијенског завода (II део)*, у: *Војносанитетски преглед*, Београд 2003, бр. 3, 390.

[3237] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Мордуха Новогродског; *Одликовања у војсци*, у: *Правда*, Београд, год. XXV, 16. август 1930, бр. 219, 5; *Велики војни указ и указ о одликовању официра*, у: *Време*, Београд, год. XIII, 18. децембар 1933, бр. 4.294, 6; *Унапређења, пензионисања и одликовања у војсци*, у: *Време*, Београд, год. XX, 27. јануар 1940, бр. 6.469, 2; *Службени војни лист*, Београд, год. 59, 26. јануар 1940, бр. 3, 163–164.

[3238] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, aj 111, Котарска болница у Кључу – Народна влада у Сарајеву, 7. јануара 1919, бр. 1 präs; АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, aj 95; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 8. фебруар 1919, бр. 5, 1; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. veljače 1919, br. 2, 80.

[3239] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 39, 15. svibnja 1917, br. 5, 222.

Др Карел Обершлик

Др Карел (Карл, Карло) Обершлик, син Јована, рођен је у Требичу, у Чешкој, 29. децембра 1888, у којем је завршио гимназију, а студије медицине у Бечу. Говорио је чешки, њемачки и француски језик.[3240]

Био је ожењен Катицом, кћерком Алексе и Љубице Цвијетић из Брчког, са којом је стекао сина Александра 11. децембра 1918. и кћерку Марију.[3241]

Служио је у аусторугарској војсци од 1. априла до 1. октобра 1911. у 5. чети 81. пјешадијског пука. Војни трупни љекар у аустроугарској војсци за вријеме Првог свјетског рата био је од јула 1914. до краја септембра 1917. у чину санитетског поручника Босанскохерцеговачког пјешадијског батаљона бр. III/4 на фронту, од почетка септембра до половине октобра 1917. у санитетском одјељењу корпуса на фронту, од краја октобра 1917. до краја фебруара 1918. на служби у Војној болници у Броду на Сави и од почетка марта 1918. до краја рата на служби у Војној болници у Старој Пазови.[3242]

Послије рата доселио се у Краљевину СХС, гдје је био хирург и санитетски официр. Указом од 16. августа 1924. примљен је у Војску Краљевине СХС у чину активног санитетског капетана I класе, унапријеђен у санитетског мајора 6. септембра 1927, у санитетског потпуковника 6. септембра 1932. и у санитетског пуковника 31. децембра 1937.[3243]

Почео је војну санитетску службу као контрактуални војни љекар II класе у Сталној војној болници II армијске области и као секундарни љекар исте болнице од 22. августа 1924. до 20. октобра 1926. Потом је био на специјализацији из хирургије у Паризу од 1. новембра 1926. до 31. октобра 1927. По повратку је био у Бањалуци шеф Хируршког одјељења Врбаске сталне војне болнице од 15. новембра 1927. до 1. новембра 1928, а потом у Загребу в. д. шефа Хируршког одјељења и шеф Одјељења за болести ушију, носа и грла Сталне војне болнице IV армијске области од 10. новембра 1928. до 11. децембра 1936, када је разријешен дужности.[3244]

[3240] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Карела Обершлика.

[3241] Исто.

[3242] Исто.

[3243] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Карела Обершлика; *Службени војни лист*, Београд, год. 57, 1. јануар 1938, бр. 1, 1–2.

[3244] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Карела Обершлика; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 30. јун 1920, бр. 26, 1.073–1.074; *Исто*, год. 43, 30. август 1924, бр. 41, 1.795–1.796; *Исто*, год. 45, 16. октобар 1926, бр. 43, 1.825–1.826; *Исто*, год. 46, 29.

Био је један од оснивача 11. фебруара 1932. Југословенског друштва за оперативну медицину – Секција Загреб (Хируршка секција Збора лијечника).[3245]

Одликован је Орденом Св. Саве IV реда 17. децембра 1933, Орденом југословенске круне IV реда 6. септембра 1937. и Златном медаљом за ревносну службу.[3246]

Након успостављања НДХ пензионисан је у чину пуковника и постао приватни љекар у Загребу. Рјешењем Министарства здравства од 3. јуна 1942. додијељен је на привремени рад у Градску болницу у Копривници, у којој је био хирург до новембра 1943, када одлази у НОП, гдје је био управник обласних и корпусних партизанских болница у Хрватској и, на крају, постао лични љекар Јосипа Броза Тита.[3247]

Послије Другог свјетског рата био је санитетски генерал-мајор ЈНА.[3248]

Умро је 1971. или 1973.

октобар 1927, бр. 44, 1.099–2.000; *Исто*, год. 47, 21. септембар 1928, бр. 41, 1.689–1.690; *Исто*, год. 55, 14. децембар 1936, бр. 43, 2.553–2.554; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, februar 1921, br. 2, 53; *Исто*, god. 44, septembar 1922, br. 9, 245; *Унапређења, постављења и пензионисања*, у: *Време*, Београд, год. VIII, 22. септембар 1928, бр. 2.424, 2; *Производства и одликовања у војсци*, у: *Време*, Београд, год. XII, 7. септембар 1932, бр. 3.830, 4; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, април 1929, бр. 3–4, 39, 40; *Исто*, мај 1929, бр. 5, 60; I. Vučković, *Povijest Kliničke bolnice Dubrava 1781.–1991.*, 35, 47.

[3245] *Glasnik za staleška i zdravstvena pitanja*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, juni 1932, br. 6, 175.

[3246] *Велики војни указ и указ о одликовању официра*, у: *Време*, Београд, год. XIII, 18. децембар 1933, бр. 4.294, 6; *Службени војни лист*, Београд, год. 56, 6. септембар 1937, бр. 43, 1.109–1.110.

[3247] ХДА, 890, кут. 374, Персонални списи др Карла Обершлика; I. Kralj, *нав. рад*, 376, 377; Sanja Švarc Janjanin, Krešimir Švarc, *Prilozi i građa za povijest bolnice u Koprivnici*, у: *Podravski zbornik*, 2010, 114.

[3248] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, ožujak–travanj–svibanj 1947, br. 3–4–5, 128.

Др Николај Ољдекоп

Др Николај (Никола) Иванович Ољдекоп (Николай Ольдекоп) је рођен у Алексејевки 7. јуна 1862. Медицински факултет је завршио у Харкову 1. децембра 1886.[3249]

Имао је кћерке Олгу (?, 1905 – Београд, 1946), која ће постати оперска пјевачица[3250] и Татјану (1900).[3251]

Био је за вријеме грађанског рата у Русији у Оружаним снагама југа, градоначелник Туапсе и љекар Црвеног крста до евакуације Крима. Евакуисан је бродом "Корвин" из Јалте, а у Краљевину СХС је дошао из Цариграда.[3252]

Рад је почео као контрактуални (уговорни) љекар Здравствене општине и Антималаричне станице у Жегару, код Бихаћа, гдје је остао до децембра 1940, када се преселио у Београд и радио у Поликлиници Руског Црвеног крста. Био је од 6. фебруара 1941. члан Љекарске коморе за Београд, Земун и Панчево.[3253]

Одликован је 1937. Орден Светог Саве IV реда.[3254]

Умро је у Београду 7. маја 1944.[3255]

[3249] ИАБ, 492, кут. 32, бр. 1.630, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Николаја Ољдекопа; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 147; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 234.

[3250] Пјевала је у сезони 1936/1937. у Опери у Љубљани. Maja M. Vasiljević, *U mreži disciplinarnih i regulacionih mehanizama: Muzičari u Beogradu 1941–1944*, doktorska disertacija, Beograd 2019, 158.

[3251] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 234.

[3252] Исто.

[3253] ХДА, 890, кут. 374, Персонални списи др Николе Ољдекопа; ИАБ, 492, кут. 32, бр. 1.630, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Николаја Ољдекопа; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 154; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 43; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 180; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 296, 437.

[3254] *Одликовања у ресору Министарства социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 19. септембар 1937, бр. 5.630, 4.

[3255] С. Литвињенко, *нав. дјело*, 147; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 234.

Др Салих Омерхоџић

Др Салих Омерхоџић, син Мухамеда, рођен је у Љубушком 11. јула 1896. Завршио је гимназију у Мостару 4. фебруара 1919, а студије медицине у Загребу 1925. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик.[3256]

Оженио се домаћицом Емиром, дјев. Сарајлић, са којом је стекао синове Ибрахима 6. јула 1928, Мехмеда (14. јануар 1930 – 2. октобар 2013) и Асима 10. новембра 1932.[3257]

Стажирао је у Сарајеву у Државној болници до 1927. Потом је радио као сресни љекар у Билећи од почетка 1927. до 6. августа 1932, у Сребреници од 6. августа до 18. октобра 1932, у Фочи од 18. октобра 1932. до 23. јануара 1934. као сресни љекар и в. д. управника Бановинске болнице, у Требињу као сресни љекар од 23. јануара 1934. до 11. јула 1935, у Дервенти од 11. јула 1935. до 14. јануара 1937. и поново у Требињу од 14. јануара 1937. до априла 1941. За вријеме Краљевине Југославије обављао је приватну праксу.[3258]

Био је од 29. новембра 1935. до 31. августа 1936. редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине.[3259] Завршио је курс за инструкторе против бојних отрова 1936. у Војнотехничком заводу "Обилићево" код Крушевца.[3260]

[3256] САЗАМФЗ, Национал Салиха Омерхоџића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Салиха Омерхоџића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484.

[3257] АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Салиха Омерхоџића; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3258] АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Салиха Омерхоџића; АРСБЛ, 9, VI, 16, 120, бр. 3.673/1936; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, мај 1927, бр. 3, 110; *Исто*, јул 1927, бр. 4, 149, 150, 156; *Исто*, год. V, мај 1929, бр. 5, 64; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 26. август 1932, бр. 196, 1; *Исто*, 26. октобар 1932, бр. 248, 1; *Исто*, год. XVI, 17. фебруар 1934, бр. 39, 1; *Исто*, год. XVII, 17. август 1935, бр. 190, 2; *Исто*, год. XVIII, 2. јун 1936, бр. 123, 2; *Исто*, год. XIX, 19. фебруар 1937, бр. 38, 1; *Исто*, год. XXI, 23. септембар 1939, бр. 217, 3; *Дневне вести: Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 14. фебруар 1934, бр. 10.515, 17; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 22. август 1935, бр. 788, 4; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 465, 610; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 126; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 254; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 343; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484.

[3259] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 12. децембар 1935, бр. 289, 2; *Исто*, год. XIX, 3. фебруар 1937, бр. 24, 7; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208, 6.

[3260] АРСБЛ, 9, VI, 16, 120, бр. 3.673/1936.

Био је за вријеме Другог свјетског рата до 9. јула 1941. сресни љекар у Требињу, у Сарајеву од јула до септембра 1941. љекар Школске поликлинике Хигијенског завода, сресни љекар у Јајцу у септембру 1941, поново у Сарајеву до 13. децембра 1942. љекар Школске поликлинике Хигијенског завода[3261] и, од тада до ослобођења, љекар Противавионске одбране Сарајева.[3262]

Послије рата био је до фебруара 1946. у Сарајеву љекар Војне болнице VI југословенске армије, од марта 1946. љекар Градског народног одбора, а радио је хонорарно као кућни љекар X државног дјечијег дома "Радојка Лакић" и Болесничког фонда Државног саобраћајног особља.[3263]

Умро је 14. децембра 1970. и сахрањен на сарајевском гробљу Баре.[3264]

Др Вилим Орлик

Др Вилим (Wilhelm) Орлик је рођен у Истебицу (Istebitz) 1883. Завршио је студије медицине у Прагу 1901.[3265]

Био је љекар у Општинској болници у Травнику, затим од 23. марта 1912. сресни љекар у Дрвару и послије Првог свјетског рата сресни надљекар у Кључу.[3266]

Др Дејан Орлић

Др Дејан Орлић, син трговца Петра и Милеве, дјев. Тишма, рођен је у Кореници 1. јануара 1899.[3267] Завршио је класичну гимназију у Славонској Пожеги у

[3261] ХДА, 890, кут. 374, Персонални списи др Салиха Омерхоџића; ХДА, 1.477, кут. 34, Подаци о љекарима Хигијенског завода у Сарајеву од 31. јула 1941; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 8. listopad 1941, br. 147, 4; *Исто*, 15. studeni 1941, br. 179, 5; *Sestrinski vjesnik*, Zagreb, god. I, srpanj–kolovoz 1942, br. 7–8, 30.

[3262] АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Салиха Омерхоџића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 415; *Исто*, studeni 1941, br. 11, 530; *Исто*, god. LXIV, listopad 1942, br. 10, 396.

[3263] АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Салиха Омерхоџића.

[3264] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3265] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 44.

[3266] Исто; АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912.

[3267] Као датум рођења наводи се и 1. јануар 1900.

априлу 1917, а студије медицине у Прагу у фебруару 1926.[3268] Био је љекар опште праксе. Говорио је чешки и њемачки језик.[3269]

Оженио се 11. новембра 1934. домаћицом Влатком, дјев. Жупан, кћерком апотекара Славка и Марије, дјев. Бардаш, рођеном у Травнику 29. јануара 1911, са којом је стекао 4. септембра 1935. кћерку Мирјану.[3270]

Аустроугарску војску је служио од 14. јула до 16. августа 1918.[3271]

Завршио је у Државној болници у Сарајеву љекарски стаж 1926. Потом је радио у Сарајеву од 2. априла 1927. до 20. септембра 1928. као епидемијски љекар Хигијенског завода, у Травнику од 20. септембра 1928. до 31. маја 1932. као љекар Дома народног здравља, у Ужицу од 31. маја до 17. јуна 1932. као љекар Дома народног здравља, у Бањалуци од 17. јуна до 22. августа 1932. као љекар Хигијенског завода, поново у Травнику од 22. августа 1932. до 27. августа 1934. у Дому народног здравља, у Вуковару од 27. августа 1934. до 31. јануара 1938. у Дому народног здравља, у Винковцима од 31. јануара до 8. јуна 1938. у Школској поликлиници Дома народног здравља и поново у Вуковару од 8. јуна 1938. до 27. октобра 1941. као љекар Дома народног здравља, када је отпуштен.[3272] У Вуковару је био предсједник Српског пјевачког друштва "Јавор"[3273] и редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја од 1937.[3274]

[3268] Као датум завршетка факултета наводи се и 14. фебруар 1927.

[3269] АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Дејана Орлића; ХДА, 890, Персонални списи др Дејана Орлића.

[3270] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 129.

[3271] ХДА, 890, Персонални списи др Дејана Орлића.

[3272] ХДА, 890, Персонални списи др Дејана Орлића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Дејана Орлића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 30. јун 1932, бр. 146, 2; *Исто*, 20. јул 1932, бр. 164, 1; *Исто*, 14. септембар 1932, бр. 212, 1; *Исто*, год. XVI, 12. септембар 1934, бр. 210, 1; *Исто*, 14. септембар 1934, бр. 212, 1; *Исто*, год. XX, 11. фебруар 1938, бр. 31, 1; *Исто*, 5. јул 1938, бр. 148, 1; *Исто*, 23. новембар 1938, бр. 269, 2; *Министарски декрети*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 28. јул 1932, бр. 30, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 172; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 317; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 22. studenoga 1941, br. 185, 5; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, studeni 1941, br. 11, 532.

[3273] Д. В., *Припреме за прославу рођендана Њ. В. Краља у Вуковару*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 5. септембар 1937, бр. 11.809, 4.

[3274] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LIX, lipanj 1937, br. 6, 282; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [5]; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1938.)*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, 1939, br. 1, 106; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 76–77.

За вријеме Другог свјетског рата био је у Београду љекар Централног хигијенског завода, а у Обреновцу од 14. октобра 1944. до 1. јуна 1945. љекар команде мјеста, управник Војне болнице и здравствени референт Среза посавског.[3275]

Послије рата од 1. јуна 1945. радио је као повјерник Здравственог одјељења ОНО у Ваљеву.[3276]

Др Евгеније Ошмјански

Др Евгеније Константинович Ошмјански (Евгений Ошмянский), син Константина, рођен је у Русији, у селу Рачки, Сувалска област, 12. марта 1896. Завршио је гимназију у Кишињеву 1914, а студије медицине у Београду 1929. Био је за вријеме студија члан Савеза руских студената. Као љекар био је специјалиста за кожне и полне болести од 10. фебруара 1934.[3277]

Из Русије је дошао крајем 1920. у Краљевину СХС. Имао је сестру др Олгу Јелатанцев, стоматолога. Оженио се домаћицом Аном, дјев. Довженко.[3278]

У Београду је стажирао 1930. Потом је радио као љекар Здравствене станице у Бијелом Пољу од 30. јуна 1934. до 26. марта 1935, као чиновнички приправник Дома народног здравља у Беранама од тада до 30. децембра 1936, као в. д. управника истог дома од тада до 19. априла 1938, као љекар Дома народног здравља у Новом Пазару од тада до 7. марта 1939. и као љекар Дома народног здравља у Добоју од тада до 15. новембра 1942.[3279]

Објавио је неколико радова из области дерматовенерологије и учествовао на конгресима дерматовенеролога у Београду 1931. и Загребу 1933.[3280]

[3275] АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Дејана Орлића.

[3276] Исто.

[3277] АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Евгенија Ошмјанског; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 186; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 251; S. Veljković, *нав. дјело*, 812.

[3278] АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Евгенија Ошмјанског; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 251.

[3279] АЈ, 39, Персоналије, ф. 124, Лист личних и службених података др Евгенија Ошмјанског; ХДА, 890, Персонални списи др Евгенија Ошмјанског; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 4. фебруар 1939, бр. 26, 2; *Doboj, društveno privredna karta komune*, 240; I. Petričević, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, 162.

[3280] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 262.

Поред редовних послова радио је 1939. на сузбијању ендемског сифилиса на територији коју је покривао Дом народног здравља у Добоју.[3281]

У Априлском рату 1941. заробљен је у Новом Пазару. Потом је радио у Дому народног здравља у Добоју до 15. новембра 1942. Био је у домобранима у чину санитетског натпоручника у XIV жељезничкој стражарској бојни у Добоју од тада до 15. октобра 1944. Радио је поново, од тада до ослобођења, у Дому народног здравља у Добоју.[3282]

Био је послије ослобођења у Југословенској армији референт Санитета Посавско-требавског војног подручја у Градачцу од 18. априла до 9. августа 1945. Након демобилизације био је љекар Дома народног здравља у Тузли од 9. августа до 20. октобра 1945, сресни санитетски референт у Вишеграду од тада до 1. априла 1946. и в. д. шефа Окружне кожно-венеричне амбуланте у Добоју од 1. априла 1946.[3283]

Др Андрија Павићевић

Др Андрија (Андреј) Павићевић је стекао диплому Медицинског факултета у Београду школске 1926/1927. године.[3284]

Био је до 25. новембра 1939. љекар срезова преспанског, неготинског, прилепског и ђаковичког, од тада до 31. јануара 1940. сресни љекар у Тешњу и послије, до новембра 1941, у Теслићу.[3285]

Премјештен је наредбом министра здравства НДХ по потреби службе 18. новембра 1941. за сресног љекара у Босански Петровац, а средином 1942. у Требиње за сресног љекара.[3286]

[3281] ХДА, 890, Персонални списи др Евгенија Ошмјанског; В. Гњато, С. Максимовић, *Болница у Добоју "Свети апостол Лука" 1952–1997*, 25; В. Гњато, *Пет деценија Опште болнице "Свети апостол Лука" Добој*, 24; Z. Bešlagić, *Zdravstveni sistem i obilježje zdravstvenog stanja stanovništva Doboja u prošlosti*, 295.

[3282] AJ, 39, ф. 124, Персоналије, Лист личних и службених података др Евгенија Ошмјанског.

[3283] Исто.

[3284] S. Veljković, *нав. дјело*, 811.

[3285] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 18. март 1931, бр. 61, 1; *Исто*, год. XXI, 15. децембар 1939, бр. 288, 1; *Исто*, год. XXII, 28. фебруар 1940, бр. 47, 1; *Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 17. јун 1933, бр. 10.277, 4; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 20. новембар 1937, бр. 5.692, 6.

[3286] *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 22. studenoga 1941, br. 185, 5; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, studeni 1941, br. 11, 530; *Исто*, god. LXIV, rujan 1942, br. 9, 352.

Др Видосава Павловић-Милетић

Др Видосава Павловић-Милетић, кћерка Љубомира Павловића, рођена је 13. октобра 1905. у Кусадаку код Смедервске Паланке. Завршила је гимназију у Пожаревцу у јуну 1924, а студије медицине у Београду 30. марта 1934. Била је специјалиста за плућне болести и туберкулозу од 25. марта 1944. Говорила је француски језик. Удала се за чиновника Димитрија Милетића.[3287]

Практични стаж обавила је до 30. марта 1935. у Београду из превентивне медицине у Централном хигијенском заводу, а из куративне у Општој државној болници. Волонтирала је у Заразној болници у Београду од 17. маја 1935. до 1. августа 1936, радила од тада до 1. децембра 1937. као љекар Савеза здравствених задруга, обављала приватну праксу у Кусадаку од тада до 1. децембра 1938. и од 5. децембра 1938. до 3. октобра 1940. радила у Санаторијуму "Венац" на Фрушкој Гори.[3288]

Примљена је одлуком замјеника бана Врбаске бановине 19. новембра 1940, у бановинску службу и постављена за бановинског љекара – чиновничког приправника Удружене здравствене општине у Драгочају код Бањалуке. Једно вријеме радила је и у Антитуберкулозном диспанзеру Хигијенског завода у Бањалуци.[3289]

Други свјетски рат провела је у Србији и до 3. јануара 1942. радила у Смедераву, од тада до маја исте године у Антитуберкулозном диспанзеру у Београду и од тада на Грудном одјељењу Опште државне болнице у Београду.[3290]

Због симпатија према НОП-у ухапсила ју је специјална полиција и у априлу 1944. затворила. Била је мобилисана на Грудном одјељењу Главне војне болнице у Београду од 3. априла до 3. јуна 1945.[3291]

[3287] АЈ, 39, Персоналије, ф. 107, Лист личних и службених података др Видосаве Павловић-Милетић; ИАБ, 492, кут. 33, бр. 1.677, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Видосаву Павловић-Милетић.

[3288] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 107–108.

[3289] *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 1. децембар 1940, бр. 1.752, 6; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 74.

[3290] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 108.

[3291] АЈ, 39, Персоналије, ф. 107, Лист личних и службених података др Видосаве Павловић-Милетић.

Послије рата радила је као секундарни љекар Опште државне болнице у Београду на Грудном одјељењу. У Београду је становала у новембру 1946. у Церској бр. 60.[3292]

Умрла је 9. фебруара 1979, а њена урна положена је у Београду на Новом гробљу.[3293]

Др Звонимир Пакушић

Др Звонимир Пакушић, син трговца Ивана и Јулије, дјев. Милоевић, рођен је у Ријеци 17. октобра 1899, у којој је завршио класичну гимназију 26. маја 1918, а студије медицине у Загребу 30. новембра 1926. Говорио је талијански, мађарски и њемачки језик.[3294]

Оженио се 28. априла 1929. са Маргаритом (Ита), рођ. Томић (Вис, 10. август 1903 – Ријека, 1. април 1978), кћерком Антуна (Антона) и Палме (Алме), дјев. Пухаловић, са којом је стекао сина Ивана Игора (14. март 1930 – 2004).[3295]

Служио је у аустроугарској војсци од 15. априла до 23. октобра 1918. и у I добровољачком пуку Војске Краљевине СХС у Карловцу од 18. новембра 1918. до 5. фебруара 1919.[3296]

Почео је љекарску службу на Вису као привремени општински љекар од 1. јануара до 14. априла 1929, а затим, од тада до 30. априла 1933, као стални општински љекар Самосталне здравствене општине. Потом је радио у Силби од 2. октобра 1934. до 31. јануара 1937. као приватни љекар, као уговорни љекар амбуланте бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у Кулен Вакуфу од 3. априла 1937,[3297] као чиновнички приправник Удружене здравствене општине Делнице са сједиштем у

[3292] Исто.

[3293] Подаци добијени 13. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[3294] ХДА, 890, Персонални списи др Звонимира Пакушића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 418; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.510.

[3295] ХДА, 890, Персонални списи др Звонимира Пакушића; <https://kd-kozala.hr/>. Приступљено: 2. 9. 2021; Подаци добијени од КД "Козала" д. о. о. Ријека 7. 9. 2021.

[3296] ХДА, 890, Персонални списи др Звонимира Пакушића.

[3297] Изабран је на сједници Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци 3. априла 1937. за уговорног љекара уредске амбуланте у Кулен Вакуфу. *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2.

Локвама од 4. августа 1937. до 25. фебруара 1939. и Удружене здравствене општине Александрово од 25. фебруара 1939.[3298]

Отпуштен је као љекар Удружене здравствене општине у Вилић Селу у августу 1940.[3299]

Умро је 17. октобра 1988. и сахрањен 22. октобра те године на гробљу Козала у Ријеци.[3300]

Др Миливоје Панковић

Др Миливоје Панковић, син Радована (Радивоја)[3301] и Нате (Катарине), дјев. Пауновић, рођен је 3. априла 1902.[3302] у Новим Карловцима, Срез Стара Пазова, Округ Сремска Митровица. Завршио је реалну гимназију у Сремским Карловцима 1921, студије медицине у Бечу 23. марта 1928, а диплому нострификовао на Медицинском факултету у Београду 2. маја исте године. Био је љекар специјалиста за полне (венеричне) болести и стручњак за социјално осигурање. Говорио је њемачки језик.[3303]

Оженио се др Драгињом (Драгом), дјев. Ливњаковић, кћерком трговца Нике и Ане, са којом је стекао 3. августа 1930. сина Арсена.[3304]

Служио је војни рок у Главној војној болници у Београду од 15. маја 1928. до 15. јула 1929. Стажирао је до 30. октобра 1929. у Државној општој болници и Централном хигијенском заводу у Београду. Радио је као уговорни љекар

[3298] ХДА, 890, Персонални списи др Звонимира Пакушића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, маја 1929, бр. 5, 60; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 145; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 418; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 439; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.510.

[3299] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, rujan 1940, br. 9, 465; *Исто*, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464.

[3300] <https://kd-kozala.hr/>. Приступљено: 2. 9. 2021; Подаци добијени од КД "Козала" д. о. о. Ријека 7. 9. 2021.

[3301] Радован Панковић је као симпатизер НОП-а одведен 1942. у концентрациони логор Јасеновац, гдје је и убијен.

[3302] Као датум рођења наводи се и 3. август 1902.

[3303] АЈ, 39, Персоналије, ф. 125, Лист личних и службених података др Миливоја Панковића; ИАБ, 492, кут. 35, бр. 1.767, Лични подаци др Миливоја Панковића за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево; ХДА, 890, Персонални списи др Миливоја Панковића.

[3304] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 130.

Подружнице Окружног уреда за осигурање радника у Сенти од 1. јануара 1930. до 31. марта 1931.[3305]

У Бањалуци је радио у Општој и венеричној амбуланти Хигијенског завода као контрактуални љекар од 1. априла 1931. до 31. марта 1932, а као љекар чиновнички приправник од 1. априла 1932. до 15. априла 1935. Био је члан Оцјењивачког суда за оцјену идејних скица за нову зграду бањалучког Хигијенског завода. Радио је у Окружном уреду за осигурање радника у Бањалуци од 18. марта 1935. до 30. јуна 1941, гдје га је затекао Други свјетски рат. Био је једно вријеме и љекар бањалучке "Казнионице". Бавио се приватном праксом од 1. јануара 1930. до 3. априла 1941. у Сенти и Бањалуци.[3306] Предавао је у Реалној гимназији у Бањалуци хигијену.[3307] Одржао је бројна предавања о социјалном значају полних болести и венеричним болестима.[3308]

Био је активан у Љекарској комори Врбаске бановине и биран на њеним редовним годишњим скупштинама 14. априла 1935. и 27. марта 1938. за секретара, а 23. марта 1941. за потпредсједника ове коморе.[3309]

Објављивао је о полним (венеричним) болестима чланке у бањалучким *Врбаским новинама*. Објављена је 1933. у издању Хигијенског завода у Бањалуци његова брошура *Полне или венеричне болести*, а штампана у *Гласнику Централног хигијенског завода* у Београду обимна његова *Критика Закона о сузбијању полних*

[3305] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 78.

[3306] AJ, 39, Персоналије, ф. 125, Лист личних и службених података др Миливоја Панковића; АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 721; Исто, VI, 15, 24; АРСБЛ, 23, 15, бр. СУ 1.116/1941; ХДА, 226, 5, бр. 22.886/d-5; ХДА, 890, Персонални списи др Миливоја Панковића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 30. април 1931, бр. 96, 2; *Исто*, 20. мај 1931, бр. 112, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 168; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320; *Извршен је избор лекара у Окружном уреду*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 27. фебруар 1935, бр. 642, 2.

[3307] AJ, 66, 661, 1.122; Исто, 662, 1.122.

[3308] N. B., *Venerične bolesti: Predavanje g. dr. Milivoja Pankovića o polnim bolestima*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. новембар 1934, бр. 549, 3; *Studentski vesnik: Izveštaj Poslovnog odbora o radu kluba*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 6. март 1935, бр. 648, 4.

[3309] ХДА, 1.477, кут. 3; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Poziv na IX redovnu godišnju skupštinu Lekarske komore Vrbaske banovine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 18. март 1938, бр. 1.407, 2; *Скупштина Лекарске коморе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415, 2; *Skupštini Lekarske komore prisustvovao je ministar poljoprivrede g. dr. Branko Čubrilović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. мај 1940, бр. 1.715, 1; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 23, 24, 25, 110.

болести (1934). Друго издање његове књижице *О полним болестима* објавио је 1954. Институт за здравствено просвећивање НР Србије у Београду.[3310]

Мобилисан је у Војску Краљевине Југославије од 3. до 17. априла 1941. Након демобилизације радио је у Бањалуци у Окружном уреду за осигурање радника до 30. јуна 1941, када је поднио оставку и избјегао у Београд. Био је један "од добровољно исељених лиечника срба" који су посједовали ординације у Бањалуци.[3311]

У избјеглишту је радио од 1. јануара 1942. до 1. марта 1944. на пословима рејонског љекара у Болесничкој благајни Београдске трговачке омладине (БТО) у Београду, а од 25. јула 1942. до 1. марта 1944. обављао је и приватну праксу. Мобилисан је присилно 18. марта 1944. у покрет Драже Михаиловића, гдје је био љекар овог покрета у разним јединицама до 28. априла 1945, када се у Босни предао партизанима. Био је због учешћа у покрету Драже Михаиловића у затворима ОЗН-е и Војном затвору Команде града Београда од 29. априла до 10. августа 1945, када је пресудом Вишег војног суда Југословенске армије ослобођен свих оптужби и "пуштен на слободу као невин".[3312]

Послије изласка из затвора радио је као љекар чиновник социјалног осигурања од 15. септембра 1945. у експозитури за осигурање радника у Раковици и бавио се приватном праксом до 1. марта 1946.[3313]

За др Миливоја Панковића у карактеристици од 26. септембра 1947. се каже: "Као стручњак је врло добар. Ради општу праксу и као рентгенолог (свој рентген-апрат употребљава за прегледе осигураника). Као организатор је добар – организовао је лекарску службу у Раковици где су велики индустријск центри, тако да тамо здравствена служба функционише добро. Према радницима је добар, нема жалби на његов рад, учествује у раду синдиката".[3314]

Радио је 60-их година XX вијека као самостални савјетник у Заводу за здравствену заштиту СР Србије у Београду.[3315]

[3310] АЈ, 39, Персоналије, ф. 125, Лист личних и службених података др Миливоја Панковића; Dr Milivoje Panković, *Polne (venerične) bolesti,* у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 23. фебруар 1933, бр. 80, 6; *Исто*, 26. фебруар 1933, бр. 81, 7; *Исто*, 2. март 1933, бр. 82, 9; *Исто*, 5. март 1933, бр. 83, 8; Милан Бешлић, *Књиге и часописи: Полне или венеричне болести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 6. јануар 1934, бр. 301, 3; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945,* 80.

[3311] ХДА, 226, кут. 5; АРСБЛ, 84, 1.611/1944.

[3312] АЈ, 39, Персоналије, ф. 125, Лист личних и службених података др Миливоја Панковића; ИАБ, 492, кут. 35, бр. 1.767, Лични подаци др Миливоја Панковића за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево.

[3313] АЈ, 39, Персоналије, ф. 125, Лист личних и службених података др Миливоја Панковића.

[3314] Исто.

[3315] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari,* knj. 1, 431.

Након смрти супруге Драгиње оженио се Олгом Влајић. Умро је 1980. у Београду.[3316]

Др Драгиња Ливњаковић-Панковић

Др Драгиња (Драга) Ливњаковић-Панковић, кћерка трговца Нике и Ане Ливњаковић, рођена је 3. маја 1903. у Бањалуци. Медицину је студирала у Бечу и Загребу, у којем је завршила факултет у априлу 1929.[3317] Била супруга др Миловоја Панковића.

У Бањалуци је радила као љекар Дјечијег диспанзера Хигијенског завода од 1931. до 24. јуна 1938, када је уважена њена оставка на државну службу. Водила је у Дјечијем диспанзеру љекарски надзор над Државним дјечијем обдаништем, а хонорарно држала предавања из хигијене у Гимназији. Отворила је у породичној кући, на Булевару краља Александра бр. 6, приватну љекарску ординацију 6. јула 1938, која је радила двократно, од 10 до 12 и од 16 до 17 часова.[3318] Објављивала је у *Врбаским новинама* чланке из дјечије медицине.[3319]

Била је активна у раду Љекарске коморе Врбаске бановине, у којој је бирана на годишњим скупштинама 8. маја 1932. и 14. априла 1935. у Дисциплинско вијеће, а у Надзорни одбор 27. марта 1938.[3320]

Умрла је 8. јануара 1945. у Београду.[3321]

[3316] Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дјело*, 639.

[3317] АРСБЛ, 5, ај 8, 755; Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дјело*, 244.

[3318] AJ, 66, 662, 1.122; АРСБЛ, 9, ај 23, 10; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 168; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 319; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 11. јул 1934, бр. 157, 1; *Исто*, год. XIX, 12. новембар 1937, бр. 258, 1; *Исто*, год. XX, 13. јул 1938, бр. 155, 1; *Радови око отварања Дечијег обданишта приближавју се крају*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 13. фебруар 1936, бр. 923, 2; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. јул 1938, бр. 1.454, 2; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 8. јул 1938, бр. 1.455, 2; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 81.

[3319] Dr Draga Livnjaković Panković, *Medicina: Iz dječije medicine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 8–9; Dr [Draga] Livnjaković-Panković, *Sunce i dječije zdravlje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. фебруар 1933, бр. 78, 8; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 133.

[3320] ХДА, 1.477, кут. 3; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 22, 23, 24, 90.

[3321] Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дјело*, 638.

Др Даница Перовић

Др Даница Перовић, кћерка шумара Ђорђа и Зорке, дјев. Спремић, рођена је у Љубији код Приједора у многочланој породици 17. октобра 1907.[3322] Завршила је Бањалучку гимназију 26. јуна 1926, а студије медицине у Београду 28. децембра 1932. Била је љекар специјалиста за пластичну хирургију и пуковник ЈНА. Служила се француским, њемачким и енглеским језиком.[3323]

Обавила је у Београду практични стаж из превентивне медицине у Централном хигијенском заводу од 28. децембра 1932. до 28. јуна 1933, а из куративне медицине у Општој државној болници од 1. јула до 30. децембра 1933.[3324]

Ступила је у Бањалуци у државну службу као волонтер Бановинске болнице у јануару 1934, приправник од 27. априла 1935. и секундарни љекар на Хируршком одјељењу Државне болнице у Бањалуци од 4. октобра 1938.[3325] У раду је била "савестна, вредна према болесницима хумана... асистирала је и оперисала све врсте операција са одличним успехом".[3326] Рјешењем министара здравства НДХ од 23. јула 1941. признат јој назив специјалисте хирурга,[3327] али је наредбом од 24. септембра те године отпуштена из државне службе.[3328]

У Бањалуци је на оснивачкој скупштини Женског покрета изабрана 1. септембра 1935. за члана Надзорног одбора. Током 1937, 1938, 1940. и 1941. била је предавач на санитетским курсевима за добровољне болничарке.[3329]

[3322] Као датум рођења наводе се и 2. и 15. октобар 1907.

[3323] АРСБЛ, 9, Персонална књига бановинских службеника, ред. бр. 390; АРСБЛ, ЗДИЛ (329), Досије др Данице Перовић, бр. 155; ДАС, Г–203, ф. 7, бр. 697; ХДА, 890, Персонални списи др Данице Перовић; M. Džaja, *нав. дјело*, 232; Drago Slunjski, *Sjećanje na Dragu Langa*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB, Zbornik sjećanja*, knj. druga, Institut za istoriju u Banjaluci, Banjaluka april 1985, 258.

[3324] АРСБЛ, 329, Досије др Данице Перовић, бр. 155; ХДА, 890, Персонални списи др Данице Перовић.

[3325] АРСБЛ, 329, Досије др Данице Перовић, бр. 155; ХДА, 890, Персонални списи др Данице Перовић; *Јавна захвала*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. мај 1936, бр. 997, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 21. новембар 1938, бр. 267, 2.

[3326] ХДА, 890, Персонални списи др Данице Перовић.

[3327] Исто.

[3328] *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 2. listopada 1941, br. 142, 5; *Исто*, god. CVI, 30. ožujka 1942, br. 72, 3; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, listopad 1941, br. 10, 497; *Исто*, god. LXIV, travanj 1942, br. 4, 144.

[3329] *Конституирајућа скупштина Женског покрета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. септембар 1935, бр. 797, 3; Р[истан] М[алешевић], *Нове добровољне болничарке у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јануар 1940, бр. 1.674, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 135.

Била је члан Љекарске коморе Врбаске бановине од 15. фебруара 1935, а на скупштини 27. марта 1938. бирана је у Надзорни одбор ове коморе.[3330]

На почетку рата 1941. илегално је прикупљала у Државној болници у Бањалуци санитетски материјал и лијекове, који су пребацивани на слободну територију за потребе партизанских јединица. Била је у НОР-у од почетка устанка 1941. Главни задатак био јој је организовати партизански санитет читаве оперативне зоне Босанске Крајине. Одржала је у октобру 1941. у близини Бањалуке два болничка курса. Због непостојања стручног кадра организовала је и курсеве за оспособљавње сеоских дјевојака за болничарке. Организовала је као партизански љекар хирург санитетску службу у IV крајишком одреду и V крајишкој бригади.[3331]

Поред организације партизанског санитета, обављала је хируршке интервенције са оскудним инструментима. Радила је и на сузбијању пјегавог тифуса. Према њеним упутствима и упутствима Гојка Аграмовића из Хигијенског завода у Бањалуци израђивана су бурад за сузбијање ваши. Оперисала је др Младена Стојановића 9. марта 1942. под локалном анестезијом са новокаином. Том приликом "извршила је дебридман ране, одстранила фрагменте, направила парцијални шав тврде мождане опне и коже са дренажом". Рана је била чиста, а постоперативни ток ишао је без компликација. Радила је као референт санитета Оперативног штаба за Босанску Крајину, управник болнице XI дивизије, љекар и руководилац Санитетског одсјека Војне болнице V корпуса у Јајцу и референт Санитета Војне области V корпуса НОВЈ.[3332]

Учествовала је на Другом засједању ЗАВНОБиХ-а у Санском Мосту 30. јуна 1944. и именована за члана Земаљске комисије за испитивање ратних злочина. Била је и члан Обласног народноослободилачког одбора за Босанску Крајину, затим у 1944. години члан уређивачког одбора часописа *Војно-санитетски преглед* и једина жена

[3330] ХДА, 890, Персонални списи др Данице Перовић; ХДА, 1.477, кут. 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 24, 112.

[3331] Z. Umićević, *Godine 1941. s banjalučkim ženama*, 54; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 135.

[3332] Dr Danica Perović, *Razvoj sanitetske službe u centralnoj Bosni 1941–1944. godine*, у: *Žene Bosne i Hercegovine u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. godine*, sjećanje učesnika, Sarajevo 1977, 260–267; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 69, 130; *Биографски лексикон. Познати српски лекари*, 642; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 12, 16, 18, 31, 45, 77, 81; Ž. Cvetković, *Evakuacija i lečenje ranjenika i bolesnika u NOR-u*, 62, 65; B. Vračarić, *Preventivnomedicinska zaštita u Narodnooslobodilačkom ratu*, 107, 108.

љекар која је у септембру 1944. изабрана у Главни одбор друштва Црвеног крста ДФЈ.[3333]

Послије рата специјализовала је пластичну хирургију у Енглеској, а потом је радила као војни љекар – хирург, у чину пуковника, на Војномедицинској академији у Београду.[3334]

Носилац је Партизанске споменице 1941. године, Ордена братства и јединства I реда, Ордена заслуга за народ II реда, Ордена заслуга за народ III реда, Ордена партизанске звијезде III реда, Ордена за војне заслуге II реда и Медаље за храброст.[3335]

Умрла је у Београду од карцинома 3. новембра 1956.[3336]

У знак сјећања на њу једна улица од 2016. у Бањалуци носи њено име.

Др Богдан Петровић

Др Богдан Петровић, син Живка, рођен је у Ужицу 2. фебруара 1898.[3337] Завршио је у гимназију у Ници, а студије медицине у Тулузу 25. јуна 1922. Говорио је руски, енглески и француски језик.[3338]

Оженио се Катарином, кћерком Саве и Ане Ракић из Шабца, са којом је стекао синове Живка 14. октобра 1920, Милорада 21. фебруара 1921. и Александра 9. јула 1922, а кћерку Марију 21. марта 1924.[3339]

Учествовао је као добровољац у Првом свјетском рату од 1915. Указом од 23. фебруара 1925. унапријеђен је у резервног санитетског поручника.[3340]

Радио је као привремени секундарни љекар Опште државне болнице у Београду до 17. октобра 1923, љекар Среза пчињског од тада, здравствени пристав (сресни љекар) у Маглају до 17. марта 1931, Гламочу од 17. марта 1931. до 6. марта

[3333] *Глас*, 4. октобар 1943, бр. 8, 3; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 102.

[3334] Dr Vaso Butozan, *Tako je nastao i razvijao se partizanski sanitet*, Poseban otisak iz *Medicinskog arhiva*, Sarajevo 1961, br. 6, 41–42; J. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, 94; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 130.

[3335] V. Gavrilović, *нав. дјело*, 130; Драга Гајић, *Живот и стваралаштво жена Бањалуке*, Бањалука 2013, 7.

[3336] АРСБЛ, 9, Персонална књига бановинских службеника, ред. бр. 390; D. Slunjski, *Sjećanje na Dragu Langa*, 258.

[3337] Као датум рођења спомиње се и 15. фебруар 1898.

[3338] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Богдана Петровића; ИАБ, 492, кут. 38, бр. 2.039, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Богдана Петровића; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484.

[3339] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Богдана Петровића.

[3340] Исто.

1933, Дубровнику од 6. марта 1933. до 9. август 1934, Среза мачванског у Подринској Митровици од 9. августа до 14. септембра 1934, Среза митровачког од 14. септембра 1934. до 30. јула 1935, Среза сењског од 30. јула 1935, Среза лужничког до 9. марта 1936. и Среза сјеничког од 9. марта 1936. до 22. марта 1937, када је пензионисан. Послије пензионисања обављао је у Шапцу приватну праксу.[3341] Почетком 1940. спомиње се као љекар у Маглају.[3342]

Био је један од оснивача и члан управе Удружења матураната из Нице из 1916–1917. године.[3343] У Гламочу је хонорарно радио за бањалучки Окружни уред за осигурање раника и био предсједник Мјесног одбора Црвеног крста.[3344] Кандидовао се на изборима за Народну скупштину Краљевине Југославије 11. децембра 1938, на листи др Владимира Мачека, за народног посланика испред Среза Гламоч.[3345]

Пред Среским судом у Шарцу кажњен је 17. децембра 1937. са 750 динара јер је истукао кројачицу Лепосаву Ружић, која је под прагом његове куће тражила "закопане врућбине".[3346]

Обављао је за вријеме Другог свјетског рата приватну љекарску праксу у Београду.[3347]

Преминуо је 11. октобра 1965. и сахрањен на Новом гробљу у Београду.[3348]

[3341] Исто; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. V, 27. октобар 1923, бр. 247, 1; *Исто*, год. XIII, 26. март 1931, бр. 68, 1; *Исто*, год. XV, 17. март 1933, бр. 61, 2; *Исто*, год. XVI, 25. август 1934, бр. 196, 1; *Исто*, 21. септембар 1934, бр. 218, 1; *Исто*, год. XVII, 22. август 1935, бр. 194, 2; *Исто*, год. XVIII, 3. април 1936, бр. 77, 1; *Исто*, год. XIX, 7. април 1937, бр. 78, 1; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484; *Шабачки лекар осуђен*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 18. децембар 1937, бр. 11.913, 13.

[3342] *Oglas*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 3. јануар 1940, бр. 1.664, 3.

[3343] А. М. Пил., *Први збор Удружења матураната из Нице*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 22. јун 1932, бр. 174, 7.

[3344] *Поздрави бану Врбаске бановине г. Светиславу Т. Милосављевићу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. фебруар 1933, бр. 76, 1; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134.

[3345] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 30. новембар 1938, бр. 275, 4.

[3346] *Шабачки лекар осуђен*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 18. децембар 1937, бр. 11.913, 13.

[3347] ИАБ, 492, кут. 38, бр. 2.039, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Богдана Петровића.

[3348] Подаци добијени 16. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

Др Бранко Петровић

Др Бранко Петровић, син Душана[3349] и Јелисавете (Савете),[3350] рођен је 5. јуна 1900. у Рогатици. Завршио је реалну гимназију у Бањалуци 28. јуна 1919, а студије медицине у Бечу 25. маја 1926, у којем је и специјализовао унутрашње болести 16. августа 1929. Призната му је одлуком Министарства народног здравља од 14. септембра 1929. специјализација за унутрашње болести (интерниста). Завршио је два курса, први, рендгенолошки, у трајању од двије године, а други, из плућне туберкулозе, од шест мјесеци. Говорио је њемачки језик.[3351]

Оженио се домаћицом Славком, кћерком угледног бањалучког трговца Нике и Ане Ливњаковић, са којом је стекао 30. септембра 1930. кћерку Теодору (Теу).[3352]

Служио је војни рок у Бањалуци од 1. јула 1926. до 1. марта 1927. Приватну љекарску праксу обављао је од 22. јуна 1927. до 1941. у својој ординацији у Улици Вука Караџића бр. 9, која се налазила уз Бањалучку гимназију. Ординација је посједовала рендген, пнеумоторакс (pneumothoraks) и друге апарате. Први је бањалучки љекар који је инсталирао у својој ординацији телефон. Лијечио је успјешно и на савремен начин туберкулозу и остале болести. Ординација је била отворена за пацијенте од 9 до 11 и од 15 до 17 часова.[3353] Био је запослен у Војној болници у Бањалуци као хонорарни војни љекар од 30. маја 1930. до 6. априла 1941. Радио је једно вријеме у Бањалуци и као љекар за пнеумоторакс у сједишту Окружног уреда за осигурање радника и као љекар загребачке Приватно-друштвене болесничке благајне "Меркур".[3354]

[3349] Душан Петровић, син фелдмаршал-лајтнанта аустроугарске војске Петра фон Петровића, рођен је 1866. у Будимпешти. Умро је 15. децембра 1946.

[3350] Савета је рођена 27. јануара 1873.

[3351] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Бранка Петровића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 133, Лист личних и службених података др Бранка Петровића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Бранка Петровића. *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дјело*, 242.

[3352] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 136–137.

[3353] *Глас Врбаске бановине*, Бањалука, год. I, 17. новембар 1929, бр. 2, 3; *Исто*, 1. децембар 1929, бр. 4, 4; *Исто*, 8. децембар 1929, бр. 5, 3; *Исто*, 22. децембар 1929, бр. 7, 6; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 12. мај 1936, бр. 991, 3; *Broj telefonskih pretplatnika se povećava*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208, 5.

[3354] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Бранка Петровића; АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; АРСБЛ, 111, Извјештаји ГНО-а Бањалука, 1951; АРСБЛ, 111, Записници ГНО-а Бањалука, 1954; АРСБЛ, 111, Службенички досије др Бранка Петровића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 133, Лист личних

Био је један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине и биран је у Управни одбор на њеним скупштинама 15. децембра 1929. и 27. марта 1938.[3355]

У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског поручника.

Слободно вријеме проводио је бавећи се спортом. Био је један од оснивача Фудбалског клуба "Крајишник", играо је тенис, возио дајак на Врбасу, а зими ишао на клизање.[3356]

Други свјетски рат провео је у избјеглишту у Србији од 14. јула 1941, радећи као контрактуални љекар у Жељезничком фонду у Београду од 22. октобра 1941. до 6. јануара 1945, а у руднику у Аранђеловцу након цивилне мобилизације од 6. јануара до октобра 1945.[3357]

У Бањалуку се вратио у октобру 1945. и запослио као љекар чиновник у филијали Завода за социјално осигурање радника и намјештеника. Обављао је и приватну праксу до 1. фебруара 1946. и потом радио као управник и љекар Управе здравствене службе, љекар специјалиста Градске поликлинике, Дома народног здравља и Интернистичке службе Регионалног медицинског центра до 31. октобра 1978, када је пензионисан. Добио је 21. новембра 1979. почасно звање примаријуса.[3358]

Др Милован Петровић

Др Милован Петровић је рођен у Рујници код Цазина 3. јула 1900. Гимназију је похађао у Бихаћу и Сарајеву. Прекидао је школовање неколико пута због слабог имовинско-финансијског стања. Из Гимназије у Бихаћу избачен је 1917. због

и службених података др Бранка Петровића; АБиХ, Службенички досије др Бранка Петровића; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 209.

[3355] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 19, 23, 24, 113.

[3356] Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дјело*, 244.

[3357] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Бранка Петровића; АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; АРСБЛ, 111, Извјештаји ГНО-а Бањалука, 1951; АРСБЛ, 111, Записници ГНО-а Бањалука, 1954; АРСБЛ, 111, Службенички досије др Славка Пиштељића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 133, Лист личних и службених података др Бранка Петровића.

[3358] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Бранка Петровића.

просрпског дјеловања. Матуру је положио у Сарајеву 1924, а студије медицине завршио у Загребу 30. јуна 1931.[3359]

У Загребу је обавио љекарску праксу. Потом је радио у Бихаћу у Бановинској болници, гдје је пред почеткак Другог свјетског рата био и в. д. управника.[3360]

Наредбом министра здравства НДХ од 6. децембра 1941. отпуштен је из државне службе.[3361] Остатак рата провео је у избјеглиштву у Србију, гдје је радио у Београду у Општој државној болници од 14. децембра 1941. до 1944, када одлази у партизане и запошљава се у Санитету НОВ Југославије.[3362]

Био је управник Војне болнице на Петроварадину од 1946. до 1959, када је пензионисан у чину пуковника ЈНА. Послије је наставио да ради у Новом Саду као директор Средње медицинске школе. Сарађивао је активно са Друштвом лекара Војводине, а 1960. је изабран у први Савјет Медицинског факултета у Новом Саду.[3363]

Умро је у Новом Саду 24. септембра 1962.[3364]

Др Иван Печар

Др Иван Печар, син Петра и Маре, дјев. Деспот, рођен је у Заострогу 16. фебруара 1897. Завршио је гимназију у Дубровнику 28. јуна 1916, а студије медицине у Грацу 9. фебруара 1924. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у

[3359] ИАБ, 492, кут. 36, бр. 1.902, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду др Милована Петровића; Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, 128.

[3360] *Банска решења*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 15. септембар 1932, бр. 37, 1; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 14. јул 1935, бр. 755, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 24. јул 1938, бр. 1.462, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 21; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 318.

[3361] *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 22. prosinca 1941, br. 209, 3.

[3362] ИАБ, 492, кут. 36, бр. 1.902, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду др Милована Петровића; Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, 128.

[3363] Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, 128.

[3364] Исто.

Београду 15. маја 1924. Говорио је талијански и њемачки језик, а служио се и француским.[3365]

Био је ожењен Јеленом, дјев. Филиповић, рођеном у Крагујевцу 1900, са којом је стекао кћерке Мару 12. марта 1926, Надежду 26. јула 1927. и Ивану 15. августа 1943, а сина Мирка 31. децембра 1938.[3366]

Послије стажирања, од 16. фебруара 1924. до 15. јануара 1925, постављен је за болничког љекара Болнице милосрдних сестара у Земуну. Био је сресни љекар у Лебанама од 30. марта 1925. до 15. септембра 1926, сресни љекар у Сјеници од 15. септембра до 31. децембра 1926, општински љекар Самосталне здравствене општине у Градцу од 1. јнауара 1927. до 28. фебруара 1931, општински љекар Самосталне здравствене општине у Трпњу код Дубровника од 1. марта 1931. до 30. јуна 1936, поново општински љекар у Градцу од 1. јула 1936. до 17. априла 1940. и љекар приправник Дома народног здравља у Босанској Градишци од 17. априла 1940. до 27. јануара 1942.[3367]

Премјештен је наредбом министра здравства НДХ од 27. октобра 1941. по потреби службе у Дом народног здравља у Госпићу, у којем је био приправник (вјежбеник) и виши здравствени пристав од 30. јануара 1942. до 6. априла 1945. Поред редовне дужности, био је љекар Удружене здравствене општине Лички Осик – Смиљан од 13. априла 1942, а в. д. котарског љекара у Госпићу и замјењивао котарског љекара у Перушићу од 3. јуна 1944.[3368]

Послије Другог свјетског рата био је у Грачацу управник Болнице Окружног народног одбора за Лику од 10. априла до 26. октобра 1945, а од тада здравствени референт у Здравственом одјелу Окружног народног одбора за Лику у Госпићу и једно вријеме в. д. управника Дома народног здравља.[3369]

[3365] САЗАМФЗ, бр. 412, Национал Ивана Печара; АЈ, 39, Персоналије, ф. 129, Лист личних и службених података др Ивана Печара; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412.

[3366] АЈ, 39, Персоналије, ф. 129, Лист личних и службених података др Ивана Печара; <https://www.geni.com/>. Приступљено: 21. 8. 2021.

[3367] АЈ, 39, Персоналије, ф. 129, Лист личних и службених података др Ивана Печара; ХДА, 890, кут. 381, Персонални списи др Ивана Печара; АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 465.

[3368] АЈ, 39, Персоналије, ф. 129, Лист личних и службених података др Ивана Печара; ХДА, 890, кут. 381, Персонални списи др Ивана Печара; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 11. studeni 1941, br. 175, 9; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, studeni 1941, br. 11, 530; *Исто*, god. LXV, srpanj 1943, br. 7, 212; *Исто*, god. LXVI, rujan 1944, br. 9, 218.

[3369] АЈ, 39, Персоналије, ф. 129, Лист личних и службених података др Ивана Печара.

Др Иван Печар је умро 13. маја 1947, а његова супруга Јелена 12. јула 1984. Сахрањени су на загребачком гробљу Мирогој.[3370]

Др Славко Пиштељић

Др Славко Пиштељић, син Александра[3371] и Маре,[3372] рођен је 1. маја 1893. у Маглајанима код Бањалуке. Завршио је реалну гимназију у Сарајеву 1914, а студије медицине у Прагу 21. јуна 1924. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки и чешки језик.[3373]

Оженио се домаћицом Олгом, кћерком трговца Симе и Анкице Зурунић из Санског Моста, са којом је стекао синове Александра – Ацу (31. август 1927 – 2003) и Душана (2. март 1931 – 2004).[3374]

У аустроугарској војсци завршио је 1914. школу за резервне официре. Аустроугарску војску служио је у пјешадији у Првом свјетском рату од 20. августа до 2. септембра 1914. у чину ђака наредника на дужности водника, а од тада до 1918. као трупни љекар у чину санитетског потпоручника.[3375]

Унапријеђен је у Краљевини СХС у резервног санитетског поручника 24. октобра 1925, у капетана II класе 28. јуна 1934. (са рангом од 10. марта 1924) и у капетана I класе 6. септембра 1934. (са рангом од 17. децембра 1927).[3376]

Стажирао је у Општој државној болници у Београду од 1924. до 1925, гдје је положио и стручни љекарски испит. Радио је у Санском Мосту од 1925. до 1935. као сресни љекар, љекар Самосталне здравствене општине, бањалучког Окружног уреда за осигурање радника, Братинске благајне и жељезнички љекар,[3377] а од 1935. до 1941.

[3370] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 21. 8. 2021.

[3371] У појединим документима као име оца наводи се Алекса Пиштељић. АЈ, 39, Персоналије, ф. 137, Лист личних и службених података др Славка Пиштељића.

[3372] *Мара Пиштељић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 7. октобар 1938, бр. 1.494, 3.

[3373] АЈ, 39, Персоналије, ф. 137, Лист личних и службених података др Славка Пиштељића; ВА Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Славка Пиштељића; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.500.

[3374] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 138–139; Р. Кулунџија, *нав. дјело*, 181.

[3375] ВА Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Славка Пиштељића.

[3376] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 82.

[3377] АЈ, 39, Персоналије, ф. 137, Лист личних и службених података др Славка Пиштељића; АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну*

у Бањалуци као љекар Хигијенског завода, виши здравствени савјетник Краљевске банске управе Врбаске бановине, љекар и предсједник Туристичког одбора у бањи Слатина, љекар вјештак у Суду радничког осигурања у Бањалуци, шеф Здравственог одсјека Краљевске банске управе Врбаске бановине и шеф новоформираног Одсјека за евакуацију и заштиту дјеце у случају рата при Одјељењу за социјалну политику и народно здравље, а по овлашћењу бана замјењивао је начелника Одјељења за социјалну политику и народно здравље.[3378]

Завршио је двонедјељни курс од 16. до 30. септембра 1930. за среске љекаре из имунологије и епидемиологије у Хигијенском заводу у Загребу.[3379]

Био је као виши здравствени савјетник члан бројних комисија на територији Врбаске бановине: за концептне чиновнике, за манипулативно-административне чиновнике, за манипулативно-санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике (за љекарске помоћнике, за дентисте, за бабице, за апотекарске помоћнике, за нудиље, сестре, болничаре/ке, лаборанте, дезинфекторе и остале) и Комисије за набавку санитетског материјала за Санитетско-апотекарско слагалиште Врбаске бановине.[3380]

Гору, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 114; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 43; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161 А, 22; *Исто*, год. XII, 14. април 1930, бр. 85, 1; *Исто*, год. XIII, 22. октобар 1931, бр. 247, 1; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 18. март 1930, бр. 74, 11; *Унапређење лекара*, у: *Време*, Београд, год. X, 18. март 1930, бр. 2.955, 3; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 23; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 450; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388.

[3378] AJ, 39, Персоналије, ф. 137, Лист личних и службених података др Славка Пиштељића; АРСБЛ, 9, VI, 1, 126, бр. 9.520/1938; Исто, VI, 1, 261, бр. 11.144/1940; Исто, VI, 1, 292, бр. 13.460/1940; Исто, VI, 16, 120, бр. 3.673/1936; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 21. мај 1935, бр. 710, 3; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. јул 1935, бр. 746, 4; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. април 1936, бр. 975, 4; *Rad Turističkog odbora u banji Slatini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 13. април 1937, бр. 1.256, 3; *Budžet Odelenja za socijalnu politiku i narodno zdravlje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. фебруар 1940, бр. 1.686, 2; *Osnovan je Otsjek za evakuaciju i zaštitu djece u slučaju rata*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 20. фебруар 1941, бр. 1.770, 2; Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 155–156.

[3379] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[3380] АРСБЛ, 9, VI, 14, 17, бр. 3.394/1937; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908, 4; *Испитне комисије за концептне, манипулативно административне, манипулативно санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380, 4; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. јануар 1939, бр. 1.534, 3; *Ispitne komisije za 1940. godinu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 3; *Испитна комисија за чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 5. јануар 1941, бр. 1.758, 7.

Др Славко Пиштељић је један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. На Оснивачкој скупштини 15. децембра 1929. биран је у Одбор Дисциплинског суда, а на скупштини 23. марта 1941. за предсједника Дисциплинског вијећа Коморе.[3381]

Изабран је на оснивачкој скупштини Секције Југословенске уније за заштиту дјеце за Врбаску бановину, одржаној 17. децембра 1939. у Банском двору у Бањалуци, у управу Секције.[3382] Био је при Краљевској банској управи Врбаске бановине члан Мјесне управе Народног санитетског фонда,[3383] активан члан Соколског друштва у Бањалуци и члан УО Друштва "Крајишник" за подизање спомен-дома Гаврилу Принципу у Босанском Грахову.[3384]

Бавио се, поред љекарског позива, и политиком. Биран је на изборима за Народну скупштину Краљевине Југославије 8. новембра 1931. за народног посланика на кандидатској земаљској листи Петра Р. Живковића испред Среза Сански Мост.[3385] Био је средином 30-их година први потпредсједник Бањалучке општине, а вршио је једно вријеме и дужност њеног предсједника.[3386] Указом од 4. децембра 1940. одликован је Орденом Св. Саве IV реда.[3387]

У Другом свјетском рату био је од 1. до 15. априла 1941. командант 44. дивизијске болнице Војсци Краљевине Југославије у чину резервног санитетског капетана I класе. Остатак рата провео је у избјеглишту у Србији, гдје је био од 20. октобра 1941. до 2. септембра 1942. санитетски референт Главног санитетског савјета у Београду и од 2. септембра 1942. до 4. октобра 1944. сресни љекар у Кладову, Срез кључки.

[3381] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5, 6–7; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 19, 26, 115.

[3382] *Osnovana je Sekcija Unije za zaštitu dece*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 19. децембар 1939, бр. 1.659, 2.

[3383] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 12. јул 1939, бр. 155, 2.

[3384] M. V., *Sokolsko društvo Banja Luka*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. фебруар 1936, бр. 924, 3; *Започео је рад течаја за соколске вође*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. новембар 1936, бр. 1.146, 3; *Petrova petoljetka Sokolskog društva Banja Luka*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. фебруар 1938, бр. 1.390, 2; *Годишња скупштина Друштва "Крајишник"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 21. април 1940, бр. 1.708, 2.

[3385] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 31. октобар 1931, бр. 255, 4; *Исто*, 28. новембар 1931, бр. 279, 1; Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, 160.

[3386] *Бањолучка општина добила је нову управу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. јануар 1936, бр. 911, 1; *Izaslanik Banske uprave uvodi novo veće u dužnost*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 30. јануар 1936, бр. 912, 1; *Dopust pretsednika opštine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. април 1936, бр. 973, 1; *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 12. мај 1936, бр. 991, 3.

[3387] *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

Од ослобођења 4. октобра 1944. радио је у Кладову као сресни љекар, управник болнице и санитетски референт Команде мјеста, а као мобилисан у војним болницама у Кружевцу и Јагодини и Дивизијској болници V дивизије у Крагујевцу и Чачку. Одликован је Медаљом заслуга за народ 1946.[3388]

Послије демобилизације 17. јануара 1947. враћа се у Бањалуку и запошљава у Градском народном одбору и ради као градски љекар и санитетски инспектор. Радио је хонорарно у Дому ратне сирочади "Новак Пивашевић" на Петрићевцу.[3389]

Разријешен је са мјеста управника Дома народног здравља Бањалука 31. јула 1962. Није обављао приватну љекарску праксу. Умро је у Бањалуци 24. децембра 1963.[3390]

Др Мартин Полачек

Др Мартин Полачек је био сресни љекар у Грачаници послије Првог свјетског рата.[3391]

Др Лав Поливец

Др Лав (Лев) Иванович Поливец, син Ивана и Рибалки Уљане, рођен је у Ивановки, Срез Кобељаки, Округ Полтава, у Русији (данас Украјина), 18. фебруара 1888. У Одеси је завршио гимназију 1909. и медицински факултет 1914. Положио је љекарски испит 10. октобра 1917. Диплому је нострификовао на Медицинском

[3388] AJ, 39, Персоналије, ф. 137, Лист личних и службених података др Славка Пиштељића; ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 10, "Списак лекара на територији Округа зајечарског који се налазе на војној дужности као мобилисани"; ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 1.555, Окружни народноослободилачки одбор Округа зајечарског – Команди Зајечарског војног подручја, бр. 1.555 од 2. фебруара 1945.; P. Paunović, *Lekari na području Timočke krajine posle II svetskog rata*, 43.

[3389] AJ, 39, Персоналије, ф. 137, Лист личних и службених података др Славка Пиштељића; АРСБЛ, 111, Записник сједнице ИО ГНОБЛ 22. децембра 1950.

[3390] *In memoriam. Banjaluka se oprostila sa svojim ljekarom*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XII, 1. januar 1964, br. 973, 11; Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, 156.

[3391] O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 295–296.

факултету у Београду 31. јануара 1928. Био је љекар опште праксе. Говорио је француски језик.[3392]

Оженио се 22. августа 1919. домаћицом Маријом, кћерком лучког чиновника Фрање и Емилије Летис (Lettis) из Дубровника, са којом је стекао кћерку Наташу 16. марта 1935.[3393]

У Првом свјетском рату служио је у руској војсци као трупни љекар у санитету од 14. јула 1914. до 1. августа 1916, а у српској војсци као добровољац од 1. августа 1916. до 24. децембра 1921. Био је љекар Дивизијског лазарета у Добруџи. На Солунски фронт је дошао са ешалоном који је ишао преко Порт Артура, Сингапура и Суеца. У Првом свјетском рату добио је надимак "Љовушка" ("Љошка").[3394]

Радио је послије ослобођења до 11. јуна 1920. као контрактуални војни љекар Сталне војне болнице у Скопљу и Гарнизону у Струмици, а од тада у Привременој војној болници у Дубровнику. Потом је радио као хонорарни општински љекар у Ливну од 24. децембра 1921. до 21. јула 1922, као хонорарни сресни љекар у Гламочу од 21. јула 1922. до 28. маја 1926. и као хонорарни сресни љекар у Љубињу од 28. маја 1926. до 27. септембра 1927. Обављао је приватну праксу од 1922. до 1928.[3395]

Као сресни љекар у Гламочу стекао је држављанство Краљевине СХС 30. јула 1926. Положио је заклетву новој отаџбини 20. октобра 1926.[3396]

Био је у Војсци Краљевине СХС контрактуални војни љекар у Земуну од 27. септембра 1927. до 12. маја 1928, кад је указом произведен за активног санитетског

[3392] АЈ, 39, Персоналије, ф. 138, Лист личних и службених података др Лава Поливеца; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Лава Поливеца; ИАБ, 492, кут. 15, бр. 600, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем др Лава Поливеца; ХДА, 890, Персонални списи др Лава Поливеца; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 281.

[3393] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 250.

[3394] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Лава Поливеца; ИАБ, 492, кут. 15, бр. 600, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем др Лава Поливеца; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 280; Aleksandar S. Nedok, *Sanitet dobrovoljačkog pokreta Južnih Slovena u Rusiji – srpski dobrovoljački pokret*, у: *Vojnosanitetski pregled*, Beograd 2013, br. 1, 93, 96.

[3395] АЈ, 39, Персоналије, ф. 138, Лист личних и службених података др Лава Поливеца; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Лава Поливеца; ИАБ, 492, кут. 15, бр. 600, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем др Лава Поливеца; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 30. јун 1920, бр. 26, 1.075–1.076; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јул 1927, бр. 4, 142 149, 156; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 42.

[3396] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 5. јануар 1925, бр. 4, 1.

поручника, у санитетског капетана II класе унапријеђен 17. децембра 1932, санитетског капетана I класе 1. априла 1936, а у санитетског мајора 23. јула 1936.[3397]

У међувремену је службовао као трупни љекар у 6. ваздухопловном пуку Аеродром "Београд" од 12. маја 1928. до 16. марта 1932. и у 13. пјешадијском пуку "Хајдук Вељко" у Неготину од 21. марта 1932. до 2. децембра 1939, када је разријешен дотадашње дужности. Пензионисан је 21. фебруара 1940.[3398]

Бавио се приватном љекарском праксом 1931. у Земуну, гдје је у Улици Стевана Марковића бр. 13, код фабрике "Гнуса", посједовао ординацију, која је била отворена од 13 до 15 и од 18 до 20 часова и "по договору". Лијечење је обављао "фреквентном струјом оригинал 'Fulgolux' апаратом, диатермијом апаратуром високог напона и кварц лампом", а имао је и "специјални салон за козметику и физичку културу тела".[3399]

Радио је послије пензионисања од 1940. до 1. новембра 1944. као љекар Савеза здравствених задруга у Кистањама.[3400]

Био је послије Другог свјетског рата референт Здравственог одсјека КНО Задра, љекар Државне амбуланту у Книну и Секторске здравствене станице у Биограду на Мору. Радио је хонорарно за социјално осигурање.[3401]

Нове комунистичке власти нису му биле наклоњене. У званичној карактеристици од 21. јануара 1946. за њега се каже: "Данас у раду се не показује ни најмање активан, стручна способност му није ништа јача од једног болничара, склон је подмићивању, његов однос према народу је доста лош а такође и на данашњу власт лоше гледа".[3402]

Осуђен је у Окружном суду у Задру 20. септембра 1948. на казну затвора са принудним радом у трајању од 16 мјесеци, а у пресуди се, између осталог, каже да је "неоправдано изостао од рада у амбуланти социјалног осигурања у Биограду н/м

[3397] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Лава Поливеца; ИАБ, 492, кут. 15, бр. 600, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем др Лава Поливеца.

[3398] АЈ, 39, Персоналије, ф. 138, Лист личних и службених података др Лава Поливеца; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Лава Поливеца; ИАБ, 492, кут. 15, бр. 600, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем др Лава Поливеца; *Службени војни лист*, Београд, год. 59, 24. фебруар 1940, бр. 7, 507–508; A. Nedok, *Sanitet dobrovoljačkog pokreta Južnih Slovena u Rusiji – srpski dobrovoljački pokret*, 100.

[3399] *Време*, Београд, год. XI, 31. мај, 1. и 2. јун 1931, бр. 3.381, 11; *Исто*, 7. јун 1931, бр. 3.383, 10; *Исто*, 14. јун 1931, бр. 3.393, 9.

[3400] АЈ, 39, Персоналије, ф. 138, Лист личних и службених података др Лава Поливеца.

[3401] Исто; ХДА, 890, Персонални списи др Лава Поливеца.

[3402] АЈ, 39, Персоналије, ф. 138, Лист личних и службених података др Лава Поливеца.

услијед чега није пружио помоћ озлијеђеном раднику пољопривредног добра 'Врана'... услијед чега је поменути радник умро од тетануса, те што је уопће аљкаво вршио своју дужност, неоправдано одсуствовао, опијао се и једном неовлаштено тражио хонорар за лијечење". Врховни суд НР Хрватске потврдио је пресуду Окружног суда у Задру 22. октобра 1948. Лежао је у Казнено-поправном заводу у Лепоглави.[3403]

Рјешењем Министарства народног здравља у Загребу од 6. јула 1950. постављен је за љекара Секторске амбуланте у Кистањама.[3404]

Др Карпо Попов

Др Карпо (Карп, Карапет) Авдејевич Попов, син Авдије (Аветика) Карапетјановича (Карапетян) и Егисабет Мкртичјан (Мкртичян), рођен је у Севастопољу 30. августа 1894. Био је Рус по националности, јерменско-грегоријанске (Армяно-григорианского) вјере. Завршио је осам разреда класичне гимназије у родном граду од 1902. до 1911, а војно-медицинску академију у Петрограду од 1912. до 1917. У Петрограду је стажирао од 1917. до 1918. Био је љекар опште праксе. Говорио је руски, француски, енглески и турски језик. Није се женио и није имао потомака.[3405]

Из Русије је евакуисан као бјелогардејац у Константинопољ, гдје је био до јануара 1922. члан Савеза поморских официра, када одлази у Краљевину СХС у емиграцију.[3406]

Био је љекар у Београду, затим хонорарни бановински љекар Удружене здравствене општине Пећиградске са сједиштем у Тржачким Раштелама, Срез Цазин, од 5. августа 1936. до 11. новембра 1940, те Удружене здравствене општине у Козарцу од тада до 15. фебруара 1941. и поново Удружене здравствене општине Пећиградске у Тржачким Раштелама од 15. фебруара 1941. Био је једно вријеме в. д. среског љекара

[3403] ХДА, 890, Персонални списи др Лава Поливеца.

[3404] Исто.

[3405] АЈ, 39, Персоналије, ф. 139, Лист личних и службених података др Карпе Попова; ХДА, 890, Персонални списи др Карпа Попова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 284.

[3406] *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 284.

и управника болнице у Цазину, а радио је хонорарно за Братинску благајну рудника "Тржац".[3407]

Био је за вријеме Другог свјетског рата до 18. августа 1943. уговорни љекар Удружене здравствене општине у Тржачким Раштелама, када је премјештен за уговорног љекара Удружене здравствене општине Раковица–Дрежник са сједиштем у Раковици, а потом за љекара Дома народног здравља у Карловцу, гдје је остао до ослобођења. Хонорарно је радио као уговорни љекар Окружног уреда за осигурање радника у Карловцу. У току рата хапшен је као антифашиста.[3408]

Послије рата мобилисан је у Југословенску армију. Потом је радио као сресни љекар у Среском НО Сјеничак од 5. октобра 1945. до 1. марта 1946. и здравствени референт Среског НО Вргинмост од 1. марта 1946. Радио је хонорарно за експозитуру Земаљског завода за социјално осигурање у Вргинмосту.[3409]

Др Исмет Поповац

Др Исмет Поповац, син Салиха и Зејне, дјев. Алајбеговић, рођен је у Мостару 8. децембра 1902. Медицински факултет завршио је у Београду школске 1929/1930. године. Сматран је за врсног љекара, дијагностичара који се посебно занимао за хирургију.[3410] Био је љекар, национални радник и четнички првак у Босни и Херцеговини.

Оженио се у Београду Ружом Руњаић 12. априла 1931.[3411]

Као љекар је службовао у Невесињу, Босанској Градишци, Коњицу, Високом и Стоцу. У Босанској Градишци је био сресни љекар од маја 1932. до 1935.[3412] Био је,

---

[3407] AJ, 39, Персоналије, ф. 139, Лист личних и службених података др Карпе Попова; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 23. март 1938, бр. 1.409, 4; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750, 6; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. фебруар 1941, бр. 1.772, 4.

[3408] AJ, 39, Персоналије, ф. 139, Лист личних и службених података др Карпе Попова; ХДА, 890, Персонални списи др Карпа Попова; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, kolovoz 1943, br. 8, 243; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 285.

[3409] AJ, 39, Персоналије, ф. 139, Лист личних и службених података др Карпе Попова.

[3410] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; S. Mulić, *Zdravstvo Konjica od najstarijih vremena do danas*, 705; S. Veljković, *нав. дјело*, 812.

[3411] *Време*, Београд, год. XI, 26. април 1931, бр. 3.347, 10.

[3412] *Записник сједнице Управног одбора Љекарске коморе Врбаске бановине од 13. маја 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 414; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука,

поред своје редовне дужности среског љекара, први љекар у новоформираној Здравственој задрузи у Босанском Свињару (од 2. новембра 1933, Србац).[3413] Предавао је хигијену у Нижој реалној гимназији у Босанској Градишци 1933.[3414] и у фебруару идуће године један је од предавача на пољопривредном курсу у Босанској Градишци.[3415] Радио је и као хонорарни љекар у болници Казненог завода Стара Градишка.[3416] Из Градишке је хонорарно обављао у сеоској амбуланти у Орахови два пута мјесечно 1935. љекарске прегледе.[3417]

Посебно је био ангажован као сресни љекар на сузбијању епидемије пјегавог тифуса у селима око Градишке, гдје је уз помоћ општинског љекара др Мирка Суботића сузбио епидемију ове болести у прољеће 1934. у селу Жеравици. Дезинфекцију села Жеравице извршио је бањалучки Хигијенски завод.[3418]

Изабран је на Шестој редовној годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 14. априла 1935. у Управни одбор Коморе.[3419]

Био је на изборима за Народну скупштину Краљевине Југославије 5. маја 1935. предсједник Бирачког одбора за Општину ламиначку, гласачко место Доња Долина, Изборни округ бр. 10, Срез градишки.[3420]

год. VII, 20. април 1935, бр. 686, 3; Ђ. Микић, *Политички, просвјетни и културни развој од 1918. до 1941*, 340; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 122.

[3413] На подручју Врбаске бановине постојала је само Здравствена задруга у Босанском Свињару, која је била прва здравствена задруга у Босни и Херцеговини. Њена оснивачка скупштина одржана је 6. септембра 1929. у Босанском Свињару. Основана је на иницијативу свештеника Милана Радукића и уз подршку групе виђенијих мјештана Свињара и околних села. Регистрована је 27. јануара 1930. у Окружном суду у Бањалуци под називом Среска здравствена задруга у Бос. Свињару. Задруга је била смјештена у просторијама Српског дома, а имала је на располагању просторију за преглед болесника и мању приручну апотеку. Њено пословно подручје обухватило је Свињарску, Лепеничку и Ножичку општину, а била је чланица Савеза здравствених задруга у Београду. Први предсједник Управног одбора био је оснивач свештеник Милан Радукић, а касније Вукашин Кљајић из Пријебљега. АРСБЛ, 23, Регистар фирми – друштава, 1915–1932, бр. 2.564; *Народно јединство*, Сарајево, 5. јула 1930, бр. 65; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 20. септембар 1935, бр. 218, 1; Nikola Ilijić, *Razvitak zadrugarstva u Bosni i Hercegovini od 1900. do 1941. god.*, Sarajevo 1964, 180–181, 257; *80 година здравства у Српцу*, 5, 9, 22–24.

[3414] AJ, 66, 701, 1.159.

[3415] Б. М., *Пољопривредни течај у Босанској Градишци*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 1. март 1934, бр. 10.530, 7.

[3416] *Sanitetski poslovi drugih ministarstva*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 290.

[3417] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935.

[3418] Исто, II, 26, Бања Лука 23. марта 1934, бр. 195; Исто, II, 26, Босанска Градишка 3. априла 1934, бр. 3975.

[3419] ХДА, 1.477, кут. 3; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 23, 117.

[3420] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 1.

Премјештен је 1935. из Босанске Градишке за среског љекара у Коњиц. Љекарска комора Приморске бановине одобрила му је 18. децембра 1935. обављање приватне праксе. Обилазио је често пацијенте по кућама као породични љекар.[3421]

Био је, поред љекарског рада, у политичким активностима изабран 1938. за градоначелника Коњица, на којој функцији је остао само годину дана, јер је смијењен 1939. Због своје политичке активности остао је без посла, односно избачен је "из државне службе по банској власти у Загребу" у априлу 1940. Његово отпуштање из државне службе изазвало је узнемиреност муслимана у Коњицу.[3422]

За боравка у Коњицу у друштвеној активности био је предсједник среске организације Црвеног крста, члан Управног одбора Муслиманског културно-просвјетног друштва "Гајрет", предсједник Среске организације Акционог одбора муслиманског покрета, потпредсједник Градског ватрогасног друштва и оснивач Кредитне задруге државних службеника у Коњицу.[3423]

Почетак Другог свјетског рата дочекао је као приватни љекар у Херцеговини. Осудио је јавно и најстроже успоставу фашистичке НДХ и "све нечувене поступке Усташких зликоваца које сматрамо за узрок свега зла у нашем народу и за почетак свих неспоразума и зала међу једнокрвном браћом Србима православно муслиманске вјере". Посебно је осудио "све муслиманске одпаднике, који су приступили Усташком покрету и са тиме покушали запрљати узвишену традицију сношљивости и сурадњу међу једнокрвном браћом". Исто тако је осудио "све официре и подофицире муслимане, који су прекршили заклетву дату Њ. В. Краљу Петру Карађорђевићу, мјесто да се у народним редовима боре за слободу служе издајнику и крвопији Павелићу". На почетку рата приступио је четничком покрету Драже Михаиловића. За вријеме рата др Исмет Поповац је био члан четничког Националног комитета, један од оснивача, али и командант једног од формираних муслиманских четничких батаљона у Херцеговини. Био је веома активан у писању прогласа херцеговачким муслиманима у којима их је позивао да приступе четничком покрету. Успоставио је

[3421] *Исто*, 16. март 1935, бр. 64, 1; *Исто*, 20. септембар 1935, бр. 218, 1; *Исто*, год. XX, 22. децембар 1938, бр. 293, 1; *Исто*, год. XXI, 29. август 1939, бр. 195, 1; *Исто*, 20. септембар 1939, бр. 214, 1; S. Mulić, *нав. дјело*, 705.

[3422] *После девет година отпуштен је из службе сресни лекар у Коњицу*, у: *Време*, Београд, год. XX, 20. април 1940, бр. 6.553, 9; Suljaga Salihagić, *Mi bos. herc. muslimani u krilu jugoslovenske zajednice: Kratak politički pregled na našu prošlost od najstarijih vremena do danas*, Banjaluka 1940, 62; S. Mulić, *нав. дјело*, 706; Умјесто др Исмета Поповца за среског љекара у Коњицу постављен је др Хусеин Раљевић из Мостара.

[3423] *После девет година отпуштен је из службе сресни лекар у Коњицу*, у: *Време*, Београд, год. XX, 20. април 1940, бр. 6.553, 9; S. Mulić, *нав. дјело*, 705–706.

током 1942. везу са истомишљеницима муслиманима на подручју срезова Мостар, Столац, Коњиц, Невесиње, Требиње, Чапљина, Гацко и дијелом села око Калиновика. Повјеренике је имао и у другим крајевима Босне и Херцеговине. Радио је на организовању и наоружавању муслимана у оквиру Муслиманске националне војне организације (МНВО). Један је од потписника резолуције МНВО од 31. децембра 1942, у којој се каже између осталог да су муслимани "саставни и нераздвојни дио српства и као такови сматрају се поробљени у Усташкој Хрватској Држави, и под другим окупаторима, које су све творевине са гледишта четничког у нашим крајевима неприродне и нама силом наметнуте". МНВО је сматрао саставним дијелом четничког покрета под вођством ђенерала Драже Михаиловића и јединим правим представником муслимана у Босни и Херцеговини и другим дијеловима наше земље. Главни циљ рада и борбе МНВО био је "чврста сарадња Срба обију вјера, удружених у борби за краља и поробљену Отаџбину, како би се створила народна држава са народним краљем, Петром II. Карађорђевићем, која ће бити организована на принципима демократије и социјалне правде, у којој ће и муслимани бити равноправни грађани". Изјашњавао се као Србин муслиманске вјероисповијести.[3424]

"Због своје сарадње с четницима и свог отвореног сукоба са Хрватима и партизанима, гине као четник у Требињској шуми близу Требиња 1943. године".[3425] Убијен је 21. августа у мјесту Глуха Смоква, а сахрањен у Требињу.[3426]

[3424] О политичком дјеловању др Исмета Поповца за вријеме Другог свјетског рата видјети опширније у: ВА, НДХ, к. 310б, ф. 2, док. 36, Rezolucija Muslimanske nacionalne vojne organizacije, Kalinovik, 31. decembra 1942; ВА, НДХ, к. 141, ф. 57, док. 1, Proglas dr Ismeta Popovca, Fehima Musakadića i Mustafe Pašića, "Braći muslimanima Sreza čajničkog i okolnih srezova", Kalinovik, 2. januara 1943; *Zbornik dokumenata i podataka o Narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije*, tom XIV, knj. 1, Beograd 1981, 457–458, 664, 685, 716, 686, 687; Dr Đoko Slijepčević, *Jugoslavija uoči i za vreme Drugog svetskog rata*, Minhen 1978, 732; Branko Petranović, *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945*, Beograd 1992, 371, 372, 385, 386, 538; Саво Скоко, *Крваво коло херцеговачко 1941–1941*, књ. 2, Пале–Београд 2000, 477; J. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, Нови Сад 2009, 186; Rasim Hurem, *Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu 1941–1945*, Zagreb–Sarajevo 2016, 334–339, 343; Салих Селимовић, *Знаменити Срби исламске вероисповести*, Београд 2020, 145–149.

[3425] *Споменица "Братства" 1954–1974* (уредник: Алија С. Коњхоџић), Торонто 1974, 413; О убиству др Исмета Поповца постоје различита мишљења. Поједини историчари сматрају да су га убили четници јер је протестовао против четничких покоља муслимана у столачком крају 1943. R. Hurem, *нав. дјело*, 338.

[3426] S. Mulić, *нав. дјело*, 706; Adnan Velagić, *Četnički pokret i Muslimanska nacionalna vojna organizacija na području Hercegovine u svjetlu arhivskih dokumenata*, у: *Identitet Bosne i Hercegovine kroz historiju*, knj. 2, Sarajevo 2011, 91–92.

Др Владислав Поповић

Др Владислав Поповић, син учитеља Милана и Данице, рођен је 4. маја 1897. у Будимцима. Завршио је гимназију у Осијеку 22. јуна 1915, студирао медицину од 1919. до 1923. у Бечу и Грацу, у којем је завршио факултет 24. новембра 1923. Од 2. јула 1927. био је специјалиста за интерне болести. Државни стручни испит положио је у Загребу 23. октобра 1927. Говорио је њемачки језик, а служио се чешким, француским и талијанским.[3427]

Оженио се домаћицом Споменком, дјев. Пољанац, која је умрла 27. октобра 1975.[3428]

У Првом свјетском рату служио је аустроугарску војску од 15. августа 1915. до 27. маја 1916, а у рату је учествовао од тада до 14. новембра 1918. као резервни коњички потпоручник 56. пјешадијског пука на Талијанском фронту. Примљен је у Војску Краљевине СХС 21. априла 1920. у чину резервног коњичког потпоручника, унапријеђен у резервног санитетског потпоручника 12. августа 1925, а у резервног санитетског капетана II класе 1. априла 1936.[3429]

Стажирао је у Београду у Општој државној болници као привремени секундарни љекар од 15. децембра 1923. до 15. јануара 1925. Потом је у Осијеку радио као секундарни љекар Закладне болнице од 5. фебруара 1925. до 15. августа 1928, сресни љекар од 16. августа 1928. до 29. јула 1930, љекар Дома народног здравља од 30. јула 1930. до 15. јануара 1931, љекар државне жељезнице од 16. јануара 1931. до 27. јула 1937, а у Бањалуци као сресни љекар од 27. јула до 27. августа 1937. Био је поново градски сресни љекар у Осијеку од 17. августа 1937. до 4. маја 1941. Обављао је приватну праксу од 1926. Као Србин отпуштен је из државне службе 5. маја 1941.[3430]

[3427] АЈ, 39, Персоналије, ф. 142, Лист личних и службених података др Владислава Поповића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Владислава Поповића; ХДА, 890, Персонални списи др Владислава Поповића; ДАОС, ВГО (157), књ. 71, Главни именик 8. разреда 1914–1915.

[3428] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 142; <https://ukop-osijek.hr/>. Приступљено: 2. 9. 2021.

[3429] ХДА, 890, Персонални списи др Владислава Поповића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Владислава Поповића.

[3430] АЈ, 39, Персоналије, ф. 142, Лист личних и службених података др Владислава Поповића; ХДА, 890, Персонални списи др Владислава Поповића; ДАОС, КБО (208), књ. бр. 64, УЗ, упис 241–1925, 545–1925, 2.342–1926, 689–1928; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 12. август 1930, бр. 182, 1; *Исто*, 18. новембар 1930, бр. 265, 1; *Исто*, год. XIX, 27. август 1937, бр. 194, 1; *Исто*, 1. септембар 1937, бр. 197, 1; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 414.

Од 1929. био је члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[3431]

Учествовао је у Другом свјетском рату као резервни санитетски капетан II класе Војске Краљевине Југославије од 2. до 8. априла 1941. Потом је био у Загребу љекар у радној постројби од 1. јула до 30. октобра 1942. Прешао је 1942. на римокатоличку вјеру, па је поново преузет у државну службу као градски котарски љекар у Осијеку од 10. новембра 1943. до ослобођења 1945.[3432]

Послије ослобођења радио је од 16. априла до 24. јуна 1945. као љекар Заразне болнице III армије и војноболничког центра (ВБЦ) и потом градске Амбуланте I у Осијеку.[3433]

Умро је 14. фебруара 1960, а сахрањен је на осјечком гробљу Свете Ане.[3434]

Др Србислав Поповић

Др Србислав Поповић, син Саве, рођен је 24. августа 1912.[3435] у Крушевцу. Завршио је у родном граду гимназију 1931, а студије медицине у Београду 2. фебруара 1938. Био је љекар опште праксе. Говорио је руски, њемачки и француски језик.[3436]

Оженио се Божаном, дјев. Никић.[3437]

Војску је служио од 9. априла 1938. до 9. јануара 1939. у Загребу као љекар у Болничкој чети Сталне војне болнице IV армијске области.[3438]

Обавио је у Београду љекарску приправничку службу у Централном хигијенском заводу и Општој државној болници од 8. фебруара 1938. Постављен је, по конкурсу, Рјешењем министра социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије 27. августа 1939. за приправника Хируршког одјељења Државне болнице

[3431] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske, Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1930 (po stanju od 31. prosinca 1930)*, XI.

[3432] AJ, 39, Персоналије, ф. 142, Лист личних и службених података др Владислава Поповића; ДАОС, ГПО (6), кут. 5.378, бр. 48.357/1942.

[3433] AJ, 39, Персоналије, ф. 142, Лист личних и службених података др Владислава Поповића.

[3434] <https://ukop-osijek.hr/>. Приступљено: 2. 9. 2021.

[3435] Као датум рођења наводи се и 6. децембар 1912.

[3436] AJ, 39, Персоналије, ф. 141, Лист личних и службених података др Србислава Поповића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Србислава Поповића; ИАБ, 492, кут. 28, бр. 1.408, Лични подаци др Србислава Поповића за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 16, бр. 50, Персонални досије др Србислава Поповића; ДАС, Г–203, ф. 14, бр. 1.185; S. Veljković, *нав. дјело*, 817.

[3437] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 143.

[3438] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Србислава Поповића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 16, бр. 50, Персонални досије др Србислава Поповића.

у Бањалуци. Поред редовне дужности, био је од 5. априла 1940. хонорарни љекар Управе полиције у Бањалуци.[3439] Изабран је на скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 23. марта 1941. за њеног тужиоца.[3440]

У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног потпоручника.[3441]

Други свјетски рат провео је у ратном заробљеништву у Њемачкој.[3442]

Послије рата био је од 1. јануара 1946. љекар надничар II универзитетске интерне клинике Медицинског факултета у Београду. Обављао је и приватну праксу.[3443]

Преминуо је 16. јула 1985, а његова урна положена је у Београду 7. августа те године у колумбаријуму на Новом гробљу.[3444]

Др Стеван Поповић

Др Стеван Поповић, син општинског службеника Станка и Маре, дјев. Хаџистевић, рођен је у Грачаници 11. маја 1905. У Београду је завршио Четврту мушку реалну гимназију 28. јуна 1926, а студије медицине 27. јуна 1933, као питомац Министарства војске и морнарице. Био је љекар опште праксе. Говорио је француски језик.[3445]

Оженио се домаћицом Видом, дјев. Благојевић, са којом је стекао у Дрвару кћерке Гордану 15. децембра 1934.[3446] и Споменку 11. августа 1936,[3447] а у Приједору

[3439] AJ, 39, Персоналије, ф. 141, Лист личних и службених података др Србислава Поповића; ИАБ, 492, кут. 28, бр. 1.408, Лични подаци др Србислава Поповића за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево.

[3440] *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 26.

[3441] AJ, 39, Персоналије, ф. 141, Лист личних и службених података др Србислава Поповића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Србислава Поповића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 16, бр. 50, Персонални досије др Србислава Поповића.

[3442] AJ, 39, Персоналије, ф. 141, Лист личних и службених података др Србислава Поповића.

[3443] Исто.

[3444] Подаци добијени 16. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[3445] AJ, 39, Персоналије, ф. 141, Лист личних и службених података др Стевана Поповића; ДАС, Г–203, ф. 8, бр. 752; АРСБЛ, 539, 1, бр. 7.444/1946; S. Veljković, *нав. дјело*, 815.

[3446] Гордана Поповић је умрла 1998, а сахрањена је на Српском православном гробљу "Св. Пантелија" у Борику.

[3447] AJ, 39, Персоналије, ф. 141, Лист личних и службених података др Стевана Поповића; АРСБЛ, 539, 1, бр. 7.444/1946.

сина Небојшу 28. априла 1947, који ће постати свјетски признат рукометаш и ортопедски хирург.

Војску је служио у Сарајеву од 1. септембра 1932. до 1. октобра 1933. у Војној болници. Истовремено је у Сарајеву стажирао у Државној болници.[3448]

Изабран је 26. фебруара 1935. на конкурсу за љекара бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у уредској амбуланти на подручју Шумског индустријског предузећа Добрљин–Дрвар АД, на који се пријавило 26 љекара. Био је до јула 1939. љекар социјалног осигурања и општински љекар у Дрвару, а бавио се од тада до априла 1941. приватном праксом у Босанском Шамцу.[3449]

Одликован је крајем 1936. Сребреном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије.[3450]

На почетку Другог свјетског рата избјегао је из Босанског Шамца у Младеновац, у којем је од 15. јуна 1941. до 5. октобра 1944. радио као љекар Здравствене задруге.[3451]

Потом је у јануару 1945. био у ЗАВНОБиХ-у Јајцу, од фебрура до марта 1945. сресни љекар за Подгрмечки и Босансконовски срез, од марта до 1. маја 1945. сресни љекар за Босансконовски и Поткозарски срез, од 1. маја до 1. септембра 1945. сресни љекар у Босанском Новом, од 1. септембра 1945. сресни љекар и в. д. шефа Здравствене станице у Приједору и од 5. октобра 1945. хонорарни љекар Сресне болнице у Приједору. Радио је хонорарно од 1. октобра 1945. за Подружницу социјалног осигурања и Болеснички фонд жељезничара у Приједору, а бавио се и приватном праксом.[3452]

Умро је у Бањалуци 1996. и сахрањен на Српском православном гробљу Св. Пантелија.

[3448] АЈ, 39, Персоналије, ф. 141, Лист личних и службених података др Стевана Поповића.

[3449] АЈ, 39, Персоналије, ф. 141, Лист личних и службених података др Стевана Поповића; ХДА, 1.477, Сресна испостава у Босанском Шамцу – Лијечничка комора Бановине Хрватске, бр. 207–III–1941 од 20. јануара 1941; *Извршен је избор лекара у Окружном уреду*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 27. фебруар 1935, бр. 642, 2; N. Nezirović, *нав. дјело,* 395.

[3450] *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3.

[3451] АЈ, 39, Персоналије, ф. 141, Лист личних и службених података др Стевана Поповића.

[3452] Исто; АРСБЛ, 94, кут. 278, бр. 1.313/1945; АРСБЛ, 539, 1, 7.445/1946.

Др Есад Прачић

Др Есад Прачић, син Хусрефа, рођен је у Босанској Градишци 7. марта 1910. Завршио је гимназију у Бањалуци 28. јуна 1930, а студије медицине у Београду 26. маја 1936. Био је специјалиста опште медицине, а посједовао је звање примаријуса. Говорио је француски и њемачким језик Био је оснивач, дугогодишњи играч и агилни спортски радник ЛСК "Сава".[3453]

Војску је служио у Потиској болничарској чети од 15. октобра 1936. до 15. јула 1937. У Војсци Краљевине Југославије имао је од 1. децембра 1938. чин резервног санитетског потпоручника. Писмену заклетву положио је у Бихаћу 24. јануара 1939.[3454]

Љекарски стаж је завршио у Државној болници у Сплиту 30. септембра 1937. Потом је кратко радио у сеоској амбуланти у Орахови. У Бихаћу је радио као градски љекар и љекар Окружног уреда за осигурање радника.[3455]

За вријеме Другог свјетског рата радио је у Бихаћу као градски љекар и и в. д. надстојника Дома народног здравља, а од 1. децембра 1943. и као "наредбодавац" код Државне болнице.[3456]

Оженио се домаћицом Нафијом, дјев. Салихоџић, из Бихаћа, са којом је стекао кћерку Нејру 16. септембра 1943. и сина Есада Брацу.[3457]

И послије рата је радио у Бихаћу као окружни санитетски референт при Окружном народном одбору, као хонорарни љекар филијале Земаљског завода за социјално осигурање и саобраћајни љекар. Кратко је обављао и дужност директора болнице у Бихаћу. Сво вријеме бавио се и приватном праксом.[3458]

Становао је у октобру 1946. у Жегарској алеји у Бихаћу.

[3453] AJ, 39, Персоналије, ф. 143, Лист личних и службених података др Есада Прачића; BA, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Есада Прачића; *Промоција г. др. Е. Прачића*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. мај 1936, бр. 1.000, 2; M. Džaja, *нав. дјело*, 232; S. Veljković, *нав. дјело*, 817.

[3454] AJ, 39, Персоналије, ф. 143, Лист личних и службених података др Есада Прачића; BA, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Есада Прачића; *Службени војни лист*, Београд, год. 56, 30. јул 1937, бр. 23, 933–934; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 21.

[3455] AJ, 39, Персоналије, ф. 143, Лист личних и службених података др Есада Прачића; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 122.

[3456] AJ, 39, Персоналије, ф. 143, Лист личних и службених података др Есада Прачића; ХДА, 890, кут. 403, Персонални списи др Есада Прачића.

[3457] AJ, 39, Персоналије, ф. 143, Лист личних и службених података др Есада Прачића.

[3458] Исто; N. Radić, *нав. дјело*, 103.

Из Бихаћа се вратио у Босанску Градишку, гдје је био управник Дома народног здравља од 1953. до 1961. У Загребу је специјализовао општу медицину 1967. Био је у Босанској Градишци шеф Опште медицине Медицинског центра, гдје су га цијенили као доброг дијагностичара.[3459]

Умро је у Хамбургу 2. марта 1989, а сахрањен је у Босанској Градишци 7. марта 1989. Послије грађанског рата у Босни и Херцеговини његови посмртни остаци су ексхумирани и пренесени на гробље у Бихаћу.[3460] Једна улица у Градишци носи његово име.

Др Мартин Прелог

Др Мартин Прелог, син Стјепана, рођен је у Брезничком Хуму 29. јула 1883. Завршио је гимназију у Вараждину 1907, студирао славистику и германистику у Прагу и Бечу 1908, а студије медицине завршио у Бечу 30. маја 1925. Био је љекар опште праксе, а бавио се и плућним болестима, ТБЦ и психијатријом. Говорио је њемачки језик, а служио се француским, талијанским и руским.[3461]

Оженио се 30. јуна 1928. учитељицом Агатом, дјев. Мелеш, са којом је стекао сина Душана (12. фебруар 1923 – 31. август 1986) и кћерке Вишњу 4. јануара 1922. и Божену 25. децембра 1931.[3462]

Здравствену службу је почео као помоћник љекара у Ортопедској болници у Загребу од 1. јула 1921. до 4. јула 1925. По завршетку студија стажирао је у Болници милосрдних сестара у Загребу и Љечилишту Брестовац од 1. јуна 1925. до 1. јуна 1926. Потом је радио као приправник у Болници милосрдних сестара у Загребу од 4. јула 1925. до 26. августа 1926, као в. д. управника Љечилишта Брестовац од 26. августа 1926. до 18. априла 1928. и као в. д. шефа Школске поликлинике Дома народног

[3459] АРСБЛ, 99, кут. 17, Рјешење о именовању Управног одбора Дома народног здравља у Бос. Градишци од 17. децембра 1955, бр. 11.243/55; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 358; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 123, 125.

[3460] Подаци добијени 10. 6. 2021. од Алена Мешића из Градишке.

[3461] АЈ, 39, Персоналије, ф. 143, Лист личних и службених података др Мартина Прелога; ХДА, 890, Персонални списи др Мартина Прелога.

[3462] Исто; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 21. 8. 2021.

здравља у Вараждину од 18. априла 1928. до 16. јула 1930, када је поднио оставку на државну службу.[3463] Предавао је у Вараждину хонорарно хигијену у гимназији.[3464]

Објавио је 1921. брошуру *Ријеч о сушици*, која је била распрострањена по читавој Југославији. Брошуру је наградио Земаљски одбор за сузбијање ТБЦ. Повремено је од 1920. до 1927. сарађивао са *Обзором* и *Народним новинама*.[3465]

Један је од покретача и уредник листа *Југославија*, тједника за културно и господарско просвјећивање, који је почео да излази 20. септембра 1930. у Вараждину.

Одликован је краљевским указом од 17. децембра 1930. Орденом југословенске круне V реда.[3466]

Прочитао је поздравни телеграм на великом сељачком скупу у Вараждину, одржаном 25. јануара 1931. поводом доласка краља Александра и краљице Марије у Загреб.[3467]

Примљен је поново у државну службу 14. јануара 1932. и постављен за здравственог приправника Среза Нови Мароф. Потом је радио као сресни љекар у Босанском Броду од 19. априла 1932. до 19. октобра 1935, поново у Новом Марофу од 19. октобра до 7. новембра 1935, у Сењу од 7. новембра 1935. до 5. децембра 1938, у Кореници од 5. децембра 1938. до 6. маја 1939, у Перушићу од 6. маја 1939. до 23. маја 1940. и као љекар Болнице за живчане и душевне болести у Врапчу од 23. маја 1940. до 1941.[3468]

Био је за вријеме Другог свјетског рата до 30. јуна 1942. љекар Болнице за живчане и душевне болести Врапче, љекар Удружене здравствене општине у Запрешићу од тада до 21. јула 1943, љекар Удружене здравствене општине у Вођину од 21. јула 1943. до 7. фебруара 1944. и поново љекар Болнице Врапче од 7. фебруара 1944.[3469]

[3463] AJ, 39, Персоналије, ф. 143, Лист личних и службених података др Мартина Прелога.

[3464] Ivica Vučak, *Andrija Preisz (Budimpešta, 8. srpnja 1910. – Čakovec, 16. lipnja 1991). Hrvatski liječnik koji je preživio Aušvic*, у: *Liječničke novine*, Zagreb, god. XIX, veljača 2019, br. 176, 81.

[3465] Исто.

[3466] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 17. децембар 1930, бр. 290, 2.

[3467] *Велики сељачки скуп у Вараждину*, у: *Време*, Београд, год. XI, 26. јануар 1931, бр. 3.260, 5.

[3468] AJ, 39, Персоналије, ф. 143, Лист личних и службених података др Мартина Прелога; ХДА, 890, Персонални списи др Мартина Прелога; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 448; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 25. мај 1936, бр. 117, 3; *Исто*, год. XX, 21. децембар 1938, бр. 292, 3; *Исто*, год. XXI, 20. јун 1939, бр. 136, 2; *Исто*, 11. септембар 1939, бр. 206, 2; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, lipanj 1940, br. 6, 227.

[3469] AJ, 39, Персоналије, ф. 143, Лист личних и службених података др Мартина Прелога; ХДА, 890, Персонални списи др Мартина Прелога; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, kolovoz 1942, br. 8, 306; *Исто*, god. LXV, siečanj 1943, br. 1, 31; *Исто*, kolovoz 1943, br. 8, 243.

Послије Другог свјетског рата радио је као асистент у Болници за живчане и душевне болести Врапче и в. д. шефа Одјела Јанкомир. Хонорарно је радио за Здравствену средишњицу државних намјештеника у Загребу.[3470]

Умро је 2. јануара 1951. и сахрањен на гробљу Мирогој.[3471]

Др Никола Принцип

Др Никола Принцип, син Петра (Пере) и Марије, дјев. Мићић, рођен је у Обљају код Босанског Грахова 27. априла 1897. Брат је Гаврилу Принципу. Служио је аустроугарску војску од 1915. до 1918. Завршио је у Сарајеву велику реалну гимназију 18. јуна 1919, а студије медицине у Грацу 23. априла 1925.[3472]

Оженио се 16. априла 1923. Мирјаном Самарџић, кћерком Мирка и Драгиње, дјев. Кујунџић, рођеном у Ливну, са којом је стекао синове Бранка 25. фебруара 1925. и Боривоја 11. августа 1927.[3473]

Стажирао је у Сарајеву у Државној болници, а био сресски љекар у Чапљини од 4. августа 1926, Стоцу до 1. августа 1935, Ариљу од 1. августа до 17. септембра 1935, Илоку од 17. септембра до 8. новембра 1935, Бугојну од 8. новембра до 5. децембра 1935. и Ливну од 5. децембра 1935. до 31. јануара 1936, када му је уважена оставка на државну службу. Постављен је на сједници Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци 3. априла 1937. за љекара чиновника уредске болнице у Дрвару. Поново је био сресски љекар у Чапљини од 31. јуна 1937, Томиславграду до 26. марта 1938. и по трећи пут Чапљини од 26. марта 1938. до 29. априла 1941, када је отпуштен.[3474]

[3470] АЈ, 39, Персоналије, ф. 143, Лист личних и службених података др Мартина Прелога.

[3471] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 21. 8. 2021.

[3472] ХДА, 890, Персонални списи др Николе Принципа; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 418; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.482; Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, Нови Сад 2009, 294.

[3473] ХДА, 890, Персонални списи др Николе Принципа.

[3474] ХДА, 890, Персонални списи др Николе Принципа; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 109; *Исто*, јула 1927, бр. 4, 156; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 17. фебруар 1931, бр. 36, 1; *Исто*, год. XVI, 1. септембар 1934, бр. 201, 1; *Исто*, год. XVII, 22. август 1935, бр. 194, 1; *Исто*, 12. октобар 1935, бр. 236, 1; *Исто*, 6. децембар 1935, бр. 284, 2; *Исто*, год. XVIII, 1. јануар 1936, бр. 1, 2; *Исто*, 20. фебруар 1936, бр. 40, 1; *Исто*, год. XIX, 17. јун 1937, бр. 134, 1; *Исто*, год. XX, 11. април 1938, бр. 81, 1; *Исто*, год. XXI, 16. мај 1939, бр. 109, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 129; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 418; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.482; *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2.

Одликован је Орденом југословенске круне V реда. Био је у Чапљини активан у Соколској организацији.[3475]

Убиле су га усташе на почетку рата 1941.

Др Александар Прокофијевић-Максимовић

Др Александар Прокофијевић-Максимовић (Прокофьевич-Максимович) је био од 1. септембра 1921. до 4. октобра 1922. љекар 26. пјешадијског пука и Гарнизона у Сиску, од 4. октобра 1922. до 14. маја 1924. контрактуални (уговорни) војни љекар III класе Сталне војне болнице Врбаске дивизијске области у Бањалуци и поново од 14. маја 1924. љекар Гарнизона у Сиску.[3476]

Др Авдо Прохић

Др Авдо (Абдурахман) Прохић, син трговца Хаџи Авде (Авдаге)[3477] и Есме, дјев. Мујезиновић, рођен је у угледној грађанској породици у Грачаници 1. јануара 1902. Завршио је основну школу у родном мјесту, гимназију у Тузли, а студије медицине у Загребу 22. децембра 1928. У Београду је специјализовао стоматологију на Зубној клиници др Васе Царићевића 1930. Говорио је њемачки језик. Био је први школовани љекар из Грачанице.[3478]

[3475] ХДА, 890, Персонални списи др Николе Принципа.

[3476] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, oktobar 1921, br. 10, 285; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 12. октобар 1922, бр. 42, 1.869–1.870; *Исто*, год. 43, 19. мај 1924, бр. 24, 1.161–1.162; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 98; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 84.

[3477] О породици Прохић видјети више: Rejhan Prohić, *Hadži Avdaga Prohić (1872.–1939.) – rizaluk jednog vremena*, у: *Gračanički glasnik*, Gračanica, god. XIX, maj 2014, br. 37, 163–174.

[3478] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Абдурахмана Прохића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.485; O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 70; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 296, 371; R. Prohić, *Hadži Avdaga Prohić (1872.–1939.) – rizaluk jednog vremena*, 171.

Војску је служио у Сарајеву у Војној болници 1929. Унапријеђен је у резервног санитетског потпоручника 17. децембра 1930, резервног санитетског поручника 6. септембра 1935. и резервног санитетског капетана II класе 31. децембра 1940.[3479]

У Грачаницу се вратио 1. октобра 1931. и запослио као општински љекар Самосталне здравствене општине. Постављен је одлуком бана Врбаске бановине од 15. јануара 1935. за бановинског љекара Удружене здравствене општине Грачаница–Доборовци. Као општински љекар био је 1935. ангажован на сузбијању сифилиса на подручју среза Грачаница. Постављен је након одласка др Вицка Мрчића из Грачанице 18. априла 1940. за среског љекара и остао је до јесени 1943. Бавио се приватном љекарском праксом углавном у поподневним часовима.[3480]

Уживао је као љекар велики углед и међу градским и међу сеоским становништвом Грачанице, а долазили су му и пацијенти из сусједних градова.[3481]

Био је активан поред љекарског рада у многим химанитарним и просвјетним друштвима у Грачаници: Црвеном крсту, Соколском друштву, Гајрету, Народној библиотеци, мјесном фудбалском клубу "Јединство" итд. У Грачаници је био предсједник Среског одбора Црвеног крста, у чијој организацији је водио самарићанске течајеве. Одликован је крајем 1935. Сребреном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије за добровољни рад на ширењу идеја Црeног крста и учињених других заслуга.[3482]

За вријеме Другог свјетског рата био је у Грачаници сресни и општински љекар Удружене здравствене општине. Заслужан је за спасавање већег броја грађана српске

[3479] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Абдурахмана Прохића; *Службени војни лист*, Београд, год. 50, 28. јун 1931, бр. 25, 1.217–1.218.

[3480] ХДА, 890, кут. 390, Персонални списи др Авде Прохића; АРСБЛ, 9, VI, 3, 35, бр. 185/1937; Исто, VI, 16, 112; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 448; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 23. јануар 1935, бр. 612, 3; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6. август 1937, бр. 1.313, 3; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, siečanj 1943, br. 1, 31; E. Tihić, O. Hamzić, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, 96; O. Hamzić, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, 70; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 371; O. Hamzić, *Likovi zavičaja: Avdo Prohić – prvi ljekar Gračanice*, 99.

[3481] O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 371.

[3482] *Прослава Црвеног крста у Грачаници*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 17. јун 1933, бр. 10.277, 14; *Скупштина друштва "Гајрет" у Грачаници*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 3. фебруар 1934, бр. 10.504, 2; *Поздрави бану Врбаске бановине г. Светиславу Т. Милосављевићу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 15. фебруар 1934, бр. 333, 4; *Skupština Društva Crvenog krsta u Gračanici*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 21. фебруар 1934, бр. 338, 3; *Забава Друштва Црвеног крста у Грачаници*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. септембар 1934, бр. 519, 2; *Скупштина Среског одбора Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 20. фебруар 1935, бр. 636, 2; *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 3. јануар 1936, бр. 894, 3; E. Tihić, O. Hamzić, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, 94; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 266, 273, 289–290, 296, 371; O. Hamzić, *Likovi zavičaja: Avdo Prohić – prvi ljekar Gračanice*, 99–100.

и јеврејске националности од усташког терора, а истакао се као антифашиста грађанске оријентације и помагао НОП.[3483] Његовом заслугом спашена је јеврејска дјевојчица Нада, кћерка грачаничког апотекара Виктора и Хелене Коломан. Велика исцрпљеност на послу, страх од хапшења и прогона и грижа савјести усљед неуспјеха у спасавању Хелене Коломан довели су до погоршања његовог психичког здравља. Зато је у новембру 1943. отишао у Загреб на лијечење.[3484]

Послије рата се вратио у Грачаницу, али се није одмах почео бавити љекарским послом. Отворио је приватну љекарску ординацију 1950. или 1951. и радио хонорарно у Жељезничкој амбуланти. Кратко је у Грачаници обављао функцију среског љекара. Оженио се 29. јула 1952. у Сарајеву учитељицом Горданом, дјев. Сандић (1908–1994). Био је једно вријеме, до 1959, управник Дома здравља у Грачаници, од тада до 1962. Општинске здравствене амбуланте у Босанском Петровом Селу и од 1962. до 1965. Дома здравља у Мркоњић Граду, када је пензионисан. Био је уважаван и као љекар и као руководилац.[3485]

Пензионерске дане провео је у Грачаници бавећи се приватном љекарском праксом у својој новој кући. Истовремено је био и остао друштвено активан и ангажован, помажући фудбалски и рукометни клуб, културно-умјетничка друштва и одржавање и поправак вјерских објеката све три конфесије у овом мјесту. Умро је у Грачаници 29. априла 1974.[3486]

Постхумно је одликован 29. маја 2018. медаљом Праведника међу народима за спасавање Наде Коломан за вријеме НДХ.[3487]

[3483] E. Tihić, O. Hamzić, *нав. дјело*, 107; O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 371.

[3484] E. Tauber, *нав. дјело*, 235; O. Hamzić, *Likovi zavičaja: Avdo Prohić – prvi ljekar Gračanice*, 102–103, 104–106.

[3485] O. Hamzić, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata*, 371; M. Mujčinagić, *Ljekari Gračanice – od prve ambulante do Opšte bolnice*, 105; O. Hamzić, *Likovi zavičaja: Avdo Prohić – prvi ljekar Gračanice*, 95, 107–115.

[3486] O. Hamzić, *Likovi zavičaja: Avdo Prohić – prvi ljekar Gračanice*, 115–117.

[3487] *Jevrejski glas*, Sarajevo, jun 2018, br. 79.

Др Вера Пстроцки

Др Вера Пстроцки (Пстроцкая), дјев. Собољева (Соболева), рођена је 1917. Удала се за инжењера Георгија (Ђорђа) Пстроцког (15. септембар 1909 – 28. септембар 1992).[3488]

Радила је од 23. јануара до августа 1941. као бановински љекар приправник Удружене здравствене општине у Личком Петровом Селу, од августа 1941. до 19. фебруара 1942. као љекар Удружене здравствене општине у Козарцу и поново од 19. фебруара 1942. до 30. јула 1943. као љекар Удружене здравствене општине у Личком Петровом Селу и Здравствене станице у овом мјесту, када је отпуштена ради "својевољног напуштања службе".[3489]

Умрла је 14. фебруара 2008. и сахрањена на сарајевском гробљу Баре.[3490]

Др Милан Путник

Др Милан Путник, син Михајла, рођен је у Дињашу, Срез Темишвар, 16. октобра 1914. Завршио је гимназију 28. јуна 1933. у Новом Врбасу, а студије медицине 2. марта 1939. у Грацу. Говорио је њемачки и француски језик. Био је ожењен апотекарком Маријом дјев. Гомбосев.[3491]

Стажирао је током служења војног рока у Главној војној болници у Београду од 1. априла 1939. до 31. маја 1940. и на Одјељењу за женске болести и порођаје Државне болнице у Бањалуци од 10. јуна до 11. септембра 1940. Потом је радио на Хируршком одјељењу Бановинске болнице у Сомбору од 18. новембра 1940. до априла 1941. и Хируршком одјељењу Окружне болнице у Смедереву од 12. јуна 1941.

[3488] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 194–195; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3489] ХДА, 890, кут. 425, Персонални списи др Вере Собољеве-Пстроцки; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 2. фебруар 1941, бр. 1.765, 4; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464; *Исто*, god. LXIV, ožujak 1942, br. 3, 104; *Исто*, god. LXV, kolovoz 1943, br. 8, 243; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 85.

[3490] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3491] АЈ, 39, Персоналије, ф. 145, Лист личних и службених података и Лични и службени подаци др Милана Путника.

до 6. новембра 1942. Остатак Другог свјетског рата, од 6. новембра 1942. до 22. августа 1945, провео је у њемачком заробљеништву.[3492]

Послије рата био је у Главној покрајинској болници у Новом Саду од 14. септембра 1945. до 16. априла 1946. љекар Хируршког одјељења, а од 16. априла 1946. помоћник управника Болнице и љекар Хируршког одјељења. Хонорарно је радио један сат дневно у Школи за медицинске сестре у Новом Саду.[3493]

Др Тадија Пшорн

Др Тадија Пшорн (Pszorn), син управника тузланске солане Болеслава и Ане (Anne), дјев. Милић (23. август 1868 – 23. октобар 1935), рођен је у Симин Хану код Тузле 1. септембра 1895.[3494] Завршио је гимназију у Винковцима 15. јуна 1915, а студије медицине у Гарцу 8. априла 1922. Говорио је њемачки језик, а служио се мађарским.[3495]

Оженио се 31. јануара 1926. Душанком, дјев. Ћебеџић, рођеном у Кључу 28. јула 1907, која је 13. септембра 1941. прешла на римокатоличку вјеру[3496] и са њом је стекао сина Драгутина 1927.[3497]

[3492] АУКЦРСБЛ, Персонални списи др Милана Путника; АЈ, 39, Персоналије, ф. 145, Лист личних и службених података и Лични и службени подаци др Милана Путника.

[3493] АЈ, 39, Персоналије, ф. 145, Лист личних и службених података и Лични и службени подаци др Милана Путника.

[3494] На његовом гробу пише да је рођен 3. новембра 1895. Као година рођења спомиње се и 1896.

[3495] ХДА, 890, Персонални списи др Тадије Пшорна; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.487.

[3496] ХДА, 890, Персонални списи др Тадије Пшорна.

[3497] Драгутин Пшорн је рођен у Кључу 1927. Завршио је гимназију у Сарајеву 1946, а студије медицине у Загребу 1953. Након завршетка студија био је једно вријеме запослен у преузећу "Зрак" у Сарајеву. Завршио је специјализацију из ортопедије 1960. на Ортопедској клиници Медицинског факултета у Загребу. Изабран је исте године за асистента на предмету хирургија Медицинског факултета у Сарајеву. Био је једно вријеме на усавршавању у Норвешкој. Пионир је ортопедске дисциплине у Босни и Херцеговини. Захваљујући његовој стручности и организационим способностима отворена је нова Ортопедска клиника Универзитетског клиничког центра у Сарајеву. Био је оснивач и први предсједник Секције за ортопедију и трауматологију Друштва љекара Босне и Херцеговине. Важио је за искусног практичара, који је своје искуство знао квалитетно пренијети на студенте и специјализанте. Објавио је више научних радова, претежно из области коштано-зглобне туберкулозе, конгениталних деформитета и трауматологије екстремитета. Добитник је Ордена рада са сребреним вијенцима. Умро је у Сарајеву 8. децембра 1979. *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 488; N. Milićević, *In memoriam prim. dr Dragutin Pšorn (1927–1979)*, у: *Medicinski arhiv*, Organ Društva ljekara Bosne i Hercegovine, Sarajevo, vol. 33, septembar–decembar 1979, br. 5–6; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 66.

Радио је у Сарајеву као секундарни љекар Државне болнице од 12. маја 1922. до 2. септембра 1924. и као сресни љекар и в. д. управника Бановинске болнице у Кључу од 2. септембра 1924. до 21. јула 1937.[3498]

Положио је државни стручни испит у Београду 12. марта 1929. Двонедјељни курс од 1. септембра до 15. септембра 1930. из имунологије и епидемиологије за сресне љекаре завршио је у Хигијенском заводу у Загребу.[3499]

У Кључу је био хонорарни љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника.[3500] Обављао је хонорарно, по два пута мјесечно, 1935. љекарске прегледе у сеоским амбулантама у Ситници и Горњем Рибнику.[3501]

Изабран је у Управни одбор Друштва Црвеног крста у Кључу 6. марта 1933, а активан је био и у Соколском друштву у овом мјесту.[3502]

Постављен је по конкурсу указом краљевских намјесника од 21. јула 1937. за здравственог савјетника Дома народног здравља у Добоју, а одлуком министра социјалне политике и народног здравља од 28. децембра 1937. за в. д. управника ове установе, гдје је остао до 1941.[3503]

Одликован је Орденом Св. Саве V реда 6. септембра 1937.[3504]

[3498] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. III, септембра 1927, бр. 5, 194; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 24; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161 А, 21; *Исто*, 20. август 1927, бр. 186 А, 7; *Исто*, год. XII, 12. фебруар 1930, бр. 33, 1; *Исто*, год. XVI, 23. јун 1934, бр. 142, 1; *Исто*, год. XIX, 24. август 1937, бр. 191, 1; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 59; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 20; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 319, 449; *Унапређење у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. X, 4. јануар 1930, бр. 2.885, 1; М., *Годишња скупштина Друштва Црвеног крста у Кључу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 6. фебруар 1935, бр. 623, 2.

[3499] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[3500] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134.

[3501] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, бр. 35/1935.

[3502] *Скупштина Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. март 1933, бр. 85, 15; М., *Просветни рад Соколског друштва Кључ у 1934. години*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. јануар 1935, бр. 608, 3; *Sokolski glasnik*, Ljubljana, god. VII, 6. mart 1936, br. 10, 5.

[3503] ХДА, 890, Персонални списи др Тадије Пшорна; ДАС, Г–216, ф. 30, бр. 40; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 28. јул 1937, бр. 5.577, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 24. август 1937, бр. 191, 1; *Исто*, год. XX, 21. децембар 1938, бр. 292, 2; *† Andrija J. Parićić*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 25. јун 1939, бр. 1.598, 2; *Doboj, društveno privredna karta komune*, 240; I. Petričević, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, 162; В. Гњато, *Пет деценија Опште болнице "Свети апостол Лука" Добој*, 24.

[3504] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

Тромјесечни курс од 28. марта до 23. јуна 1940. за љекаре хигијеничаре завршио је у Хигијенском заводу у Скопљу. Курс је обухватио теоријску и практичну наставу из сљедећих предмета: епидемиологија и малариологија, бактериологија, о крвним групама, дезинфекција, социјална медицина и надзор над намирницама за живот.[3505]

За вријеме Другог свјетског рата био је управник Дома народног здравља у Добоју, а радио је у овом граду и у Домобранској болници. У овој болници је тајно лијечио рањене партизане под лажним домобранским именима и исправама, а за "пожртвован и здушан рад око његе и лиечења болесника и рањеника" добио је 1. јануара 1942. похвално признање Министарства хрватског домобранства. Постављен је наредбом Министарства здравства и удружбе од 18. априла 1944. да поред своје "редовите дужности" врши и дужност управника Дома народног здравља у Тузли.[3506] Прикупио је за потребе Музеја за повијест здравства у Хрватској 1942. податке о Дому народног здравља у Добоју.[3507]

Био је у Добоју и послије рата управник Дома народног здравља. Умро је 9. јануара 1955. и сахрањен у Тузли.[3508]

Др Јован Радовић

Др Јован Радовић, син Ристе, рођен је у Дервенти 28. октобра 1903.[3509] Медицински факултет је завршио у Загребу 1929. Говорио је њемачки и француски језик.[3510] Био је универзитетски професор.

Војску Краљевине Југославије служио је од 29. априла 1929. до 29. јануара 1930. у Болничкој чети II армијске области. Унапријеђен је у чин резервног санитетског потпоручника 31. децембра 1931.[3511]

[3505] ХДА, 890, Персонални списи др Тадије Пшорна.

[3506] Исто; F. Kapetanović, R. Muminagić, *нав. дјело*, 149, 150, 658.

[3507] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. LXIV, kolovoz 1942, br. 8, 305.

[3508] В. Гњато, С. Максимовић, *Болница у Добоју "Свети апостол Лука" 1952–1997*, Нови Београд 1997, 25; F. Kapetanović, R. Muminagić, *нав. дјело*, 150, 658; Z. Bešlagić, *нав. дјело*, 294.

[3509] Као година рођења спомиње се и 1902.

[3510] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Јована Радовића; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, 67.

[3511] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Јована Радовића.

Љекарску службу започео је у Вараждину, у Школској поликлиници Дома народног здравља. Изабран је једногласно на сједници Општинског вијећа у Босанском Броду у септембру 1931. за љекара Самосталне здравствене општине у овом мјесту, у које је дошао из Дервенте. У Босанском Броду радио је као општински љекар и обављао приватну праксу од 1931. до 1944, гдје је 1932. био ангажован на вакцинацији против великих богиња. Почео се бавити плућним болестима и туберкулозом 1936. У то је вријеме објавио шест научних радова о савременој концепцији примјене антитуберкулостатика.[3512]

Од 1940. био је редовни члан Хрватског лијечничког збора.[3513]

Положио је специјалистички испит из ТБЦ и плућних болести 1948, након обављеног специјалистичког стажа на Институту за туберкулозу у Голнику у Словенији. Изабран је у Сарајеву на Катедри за фтизиологију Медицинског факултета 1949. за старијег асистента, а након хабилитације 1953. и за доцента на предмету фтизиологија. Био је "вјешт и педантан клиничар", који је посједовао одличне вјештине у преношењу знања студентима. Многи љекари су га се сјећали као ауторитативног професора. Умро је 1954.[3514]

Др Теодор Радоњић

Др Теодор (Тодор) Радоњић, син Раде и Јелене Радоњић, рођен је у Одеси, у Русији, 6. марта 1894. Служио је војску у руској ратној морнарици. Завршио је медицинске студије на Новоруском универзитету у Одеси 4. маја 1919. Стекао је држављанство Краљевине СХС у Београду 17. фебруара 1925, а заклетву новој отаџбини положио је 21. фебруара 1925. Државни стручни испит положио је 13. априла 1929.[3515] Био је љекар опште праксе.

[3512] АРСБЛ, 9, II, 27, 33, бр. 19.720/1931; Исто, VI, 16, 43, бр. 8.361/1932; Исто, VI, 16, 51, бр. 8.372/1932; ХДА, 1.477, кут. 31, Лекарска комора Врбаске бановине – Лијечничка комора у Загребу, Бањалука 7. фебруара 1940, бр. 20/1940; Исто, кут. 34, Среско начелство у Дервенти – Лијечничка комора Бановине Хрватске у Загребу, 16. јануар 1941, бр. 691/1941; *Записник сједнице Управног одбора од 9. априла 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 401–402; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 448; I. Mašić, *нав. дјело*, 67.

[3513] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, veljača 1941, br. 2, 130.

[3514] *Исто*, god. LXXVI, rujan–listopad 1954, br. 9–10, 588; I. Mašić, *нав. дјело*, 67–68.

[3515] АРСБЛ, 9, VI, Службенички досије др Теодора Радоњића; Исто, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 617; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 9. март 1925,

Радио је у Босанској Дубици као сресни љекар од 19. фебруара 1925. до 1941. Унапријеђен је у вишег здравственог пристава 11. октобра 1933, а у здравственог савјетника 3. септембра 1940.[3516] У Босанској Дубици је обављао приватну праксу и радио хонорарно за бањалучки Окружни уред за осигурање радника.[3517]

Завршио је двонедјељни курс од 16. до 30. септембра 1930. за сресне љекаре из имунологије и епидемиологије у Хигијенском заводу у Загребу.[3518] Одликован је крајем 1936. за заслужан рад у Црвеном крсту Сребрном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије.[3519]

Био је за вријеме Другог свјетског рата један од љекара Централне болнице и Главне оперативне групе Врховног штаба НОВ Југославије у току IV непријатељске офанзиве. Умро је у Херцеговини у марту 1943. од посљедица пјегавог тифуса.[3520]

бр. 52, 1; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 120.

[3516] АРСБЛ, 5, ај 116, 20; АРСБЛ, 9, VI, Службенички досије др Теодора Радоњића; Исто, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 617; Исто, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; Исто, 16, 50, бр. 8.370/1932; Исто, ај 23, 4 и 66; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. II, март 1926, бр. 1, 25, 26; *Исто*, год. III, септембар 1927, бр. 5, 194; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161 А, 17; *Исто*, год. XV, 8. новембар 1933, бр. 256, 1; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 1; *Исто*, год. XIX, 13. октобар 1937, бр. 232, 1; *Исто*, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 18; *Исто*, год. XXII, 8. октобар 1940, бр. 231, 1; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 14; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 15; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 19. март 1933, бр. 87, 14; *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 31. март 1935, бр. 669, 3; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 16. октобар 1933, бр. 10.398, 2; *Премештаји и унапређења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 17. јул 1937, бр. 11.761, 8; *Унапређења, постављења и премештаји судија, лакара и саобраћајних чиновника*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 17. јул 1937, бр. 5.566, 11.

[3517] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. II, март 1926, бр. 1, 25; *Исто*, год. V, мај 1929, бр. 5, 62; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134.

[3518] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[3519] *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3.

[3520] H. Kulenović, *нав. рад*, 133; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 22, 29; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 379; S. Mulić, *Zdravstvo Konjica od najstarijih vremena do danas*, 115.

Др Павле Радосављевић

Др Павле Радосављевић, син Павла, рођен је у Београду 3. августа 1895. Завршио је седам разреда II мушке гимназије у Београду, а матурирао у Волосу, у Грчкој, 1917. Студирао је од 1918. медицину у Паризу и Лиону, у којем је факултет завршио 18. марта 1924. Био је од 4. августа 1926. специјалиста за дјечије болести и одојчад. Није се женио ни имао потомака.[3521]

У Првом свјетском рату учествовао је од 20. јануара 1915. до 9. септембра 1917. као каплар у Болничкој чети Вардарске дивизије.[3522]

Посједовао је у Краљевини СХС од 3. јула 1924. опште право приватне љекарске праксе. Стажирао је у Лиону и Паризу од 1924. до 1926. У Београду је радио као љекар у Француском диспанзеру за одојчад "Кап млека" од 27. децембра 1926. до 13. фебруара 1930. и као приправник Централног хигијенског завода од 13. фебруара до 29. јула 1930, а у Бањалуци као љекар Хигијенског завода од 29. јула 1930. до 6. октобра 1930. и као љекар Школске поликлинике у Земуну од 7. марта 1931. до 5. јула 1941. Унапријеђен је у здравственог савјетника 27. јануара 1940. Обављао је приватну праксу до јула 1941.[3523]

У Земуну је био активан у раду Београдске љекарске коморе.[3524]

Био је за вријеме Другог свјетског рата, од 5. јула 1941. до 6. фебруара 1945, љекар Школске поликлинике Централног хигијенског завода у Палилули у Београду.[3525]

Послије рата преузет је 2. фебруара 1945. у службу НР Србије. Прво је радио у Хигијенском заводу у Београду, а затим у Епидемиолошко-бактериолошком заводу Србије у Београду. Основао је у Београду Дјечију амбуланту II рејона, коју је од марта

[3521] АЈ, 39, Персоналије, ф. 147, Лист личних и службених података др Павла Радосављевића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 57, Персонални досије др Павла Радосављевића; ИАБ, 492, кут. 12, бр. 407, Лични подаци др Павла Радосављевића за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем.

[3522] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 145.

[3523] АЈ, 39, Персоналије, ф. 147, Лист личних и службених података др Павла Радосављевића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 57, Персонални досије др Павла Радосављевића; ИАБ, 492, кут. 12, бр. 407, Лични подаци др Павла Радосављевића за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 12. август 1930, бр. 182, 1; *Унапређење лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVI, 8. новембар 1936, бр. 5.323, 11.

[3524] На ванредној скупштини Београдске лекарске коморе у новембру 1933. изабран је у Дисциплинско веће ове коморе. *Скупштина Београдске лекарске коморе*, у: *Време*, Београд, 6. новембар 1933, 8; *Правда*, Београд, год. XXIX, 7. новембар 1933, бр. 10.420, 8.

[3525] АЈ, 39, Персоналије, ф. 147, Лист личних и службених података др Павла Радосављевића.

1945. до јула 1946. добровољно водио. Био је "добар лекар, као стручњак и радник". Становао је у јануару 1947. у Београду у Влајковићевој улици бр. 31.[3526]

Др Смиљка Ракин

Др Смиљка Ракин, кћерка Душана, рођена је у Вуковару 1. новембра 1911, а завршила гимназију у родном граду 1930. и студије медицине у Београду 30. марта 1936. У Загребу је положила стручни испит 1940. и специјализовала дјечије болести 30. октобра 1950. Говорила је њемачки језик, а служила се и енглеским.[3527]

Радила је у Сарајеву као приправник Државне болнице и Хигијенског завода од 31. марта 1936. до 30. марта 1937. и као волонтер на Гинекологији Државне болнице од 14. априла до 24. јула 1937, а у Бањалуци као чиновнички здравствени приправник Антитуберкулозног диспанзера, Школске поликлинике и Дјечијег диспанзера Хигијенског завода од 17. јула 1937. до 31. маја 1941. Унапријеђена је рјешењем Министарства социјалне политике и народног здравља од 29. јула 1940. у здравственог пристава.[3528]

На почетку Другог свјетског рата избјегла је у Србију и радила као здравствени пристав Дома народног здравља у Петровцу од 1. јуна до 13. октобра 1941, Школске и дјечије амбуланте Хигијенског завода у Нишу од 14. октобра 1941. до 26. августа 1943, Централног хигијенског завода у Београду од 27. августа 1943. до 18. фебруара 1945. и као љекар Окружне болнице у Шапцу од 19. фебруара до 30. априла 1945.[3529]

Послије ослобођења је била љекар Обласне болнице у Сомбору од 1. маја до 18. јула 1945, љекар Покрајинске болнице у Сремској Митровици од 25. јула до 20. октобра 1945, педијатар Дјечијег централног диспанзера ГНО у Загребу од 14. новембра 1945. до 4. марта 1947, шеф Дјечијег диспанзера ОНО у Госпићу од 4. марта

[3526] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 83.

[3527] AJ, 39, Персоналије, ф. 151, Лист личних и службених података др Смиљке Ракин; ХДА, 890, Персонални списи др Смиљке Ракин; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 60, Персонални досије др Смиљке Ракин; S. Veljković, *нав. дјело*, 816.

[3528] АРСБЛ, 9, VI, 15, 89, бр. 324/1939; AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Смиљке Ракин; ХДА, 890, Персонални списи др Смиљке Ракин; *Постављење лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 21. јул 1937, бр. 5.570, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 9. септембар 1940, бр. 206, 2; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, srpanj 1941, br. 7, 368.

[3529] AJ, 39, Персоналије, ф. 151, Лист личних и службених података др Смиљке Ракин; ХДА, 890, Персонални списи др Смиљке Ракин; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 146.

до 28. јуна 1947, љекар специјалиста и шеф Дјечијег диспанзера ГНО у Сиску од 28. јуна 1947. до 28. септембра 1948, Опште болнице (клинике) у Сарајеву од 29. септембра 1948. до 31. маја 1950, шеф Дјечијег диспанзера Опште болнице у Бањалуци од 1. јуна 1950. до 28. јула 1951. и специјалиста за дјечије болести Дјечије болнице у Осијеку од 29. јула 1951.[3530]

Била је члан Збора лијечника Хрватске од 1947. до 1948.[3531]

Др Милица Ракић-Цветковић

Др Милица Ракић-Цветковић, кћерка наредника бањалучког затвора Стевана Ракића, рођена је у Зеници 16. октобра 1905.[3532] Завршила је реалну гимназију у Бањалуци 28. јуна 1926, а студије медицине у Београду 27. маја 1935. Била је љекар опште праксе.[3533]

Удала се за хирурга др Војислава Цветковића, са којим је стекла кћерку Љубинку 2. априла 1938. и сина Петра 21. јуна 1939.[3534]

Стажирала је у болницама у Београду и Скопљу од 27. маја 1935. до 27. маја 1936. Радила је у Здравственој задрузи у селу Драчеву, код Скопља, од 27. маја 1936. до 20. новембра 1937, волонтирала у Дјечијем одјељењу Државне болнице у Скопљу од 1. јануара до децембра 1938. и била љекар приправник Дјечијег диспанзера Хигијенског завода у Бањалуци од 30. децембра 1938. до априла 1941.[3535]

У Бањалуци је поводом прославе Дјечијег дана одржала средином маја 1940, у организацији Југословенске уније за заштиту дјеце и Секције подмлатка Друштва Црвеног крста, предавање о њези, исхрани и заштити дјеце.[3536]

[3530] АРСБЛ, 111, Записник сједнице ИО ГНОБЛ 22. децембра 1950; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 86.

[3531] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, lipanj–srpanj 1947, br. 6–7, 213; *Исто*, god. LXX, travanj–svibanj 1948, br. 4–5, 223.

[3532] Као датум рођења наводи се и 6. октобар 1905.

[3533] АЈ, 39, Персоналије, ф. 150, Лист личних и службених података др Милице Ракић-Цветковић; ДАС, Г–203, ф. 10, бр. 911; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 71, Персонални досије др Милице Ракић; ХДА, 890, кут. 428, Персонални списи др Милице Ракић-Цвјетковић; S. Veljković, *нав. дјело*, 816.

[3534] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 185.

[3535] АЈ, 39, Персоналије, ф. 150, Лист личних и службених података др Милице Ракић-Цветковић; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 5, бр. 71, Персонални досије др Милице Ракић; ХДА, 890, кут. 428, Персонални списи др Милице Ракић-Цвјетковић.

[3536] *Прослава Дечјег дана*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. мај 1940, бр. 1.717, 1; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 97.

За вријеме Другог свјетског рата радила је у Хигијенском заводу у Бањалуци од априла 1941. до јануара 1943. као љекар Школске поликлинике и тада до априла 1945. као шеф Одјељења за пјегавац. Лијечила је хонорарно од 30. јуна 1944. чланове пословнице Здравствене средишњице државних намјештеника у Бањалуци.[3537]

Иако је прешла на римокатоличку вјеру 11. јула 1941, усташе су је у мају 1942. притвориле због сумње да има везе са НОП-ом.[3538]

У Бањалуци је и послије рата била шеф Дјечијег диспанзера Амбулантно-поликлиничке установе и хонорарно радила од јануара 1946. за Болеснички фонд Државног саобраћајног особља, а бавила се и приватном праксом, обилазећи бесплатно бањалучку сиротињу и затворенике.[3539]

Др Сергије Рамзин

Др Сергије (Сергей) Константинович Рамзин, син учитеља Константина, рођен је у Русији, у Сосновки, Тамбовска губернија, 9. јула 1892.[3540] Завршио је основну школу у Сосновки 1903, осам разреда гимназије у Тамбову 1911, студирао медицину на Војномедицинској академији у Санкт Петербургу од септембра 1911. до марта 1913, Медицинском факултету у Јурјеву од марта до маја 1913, а завршио у Харкову 2. маја 1918. Послије студија радио је као асистент на Катедри за хигијену и бактериологију на Медицинском факултету у Харкову. Говорио је руски, њемачки и француски језик, а служио се и енглеским. Био је бактериолог, епидемиолог, професор и постао велико име југословенске епидемиологије. Имао је сестру Олгу и брата инжењера Леонида. Са породицом није имао контакт од 1930.[3541]

Служио је руску војску од маја 1915. до децембра 1917. као в. д. батаљонског и пуковског љекара 189. пјешадијског пука на руско-аустријском, руско-њемачком и

[3537] АЈ, 39, Персоналије, ф. 150, Лист личних и службених података др Милице Ракић-Цветковић; ХДА, 890, кут. 428, Персонални списи др Милице Ракић-Цвјетковић.

[3538] АРСБЛ, Католички жупски уред Бањалука 1941–1942, Исказнице о прелазу на римокатоличку вјеру, бр. 16/1941 (9); АЈ, 39, Персоналије, ф. 150, Лист личних и службених података др Милице Ракић-Цветковић.

[3539] Исто; ХДА, 890, кут. 428, Персонални списи др Милице Ракић-Цвјетковић.

[3540] Као датум рођења наводе се и 26. јун и 10. јул 1892. АЈ, 39, Персоналије, ф. 151, Службенички досије др Сергија Рамзина; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 3, Персонални досије др Сергија Рамзина.

[3541] АЈ, 39, Персоналије, ф. 151, Службенички досије др Сергија Рамзина; ВА, Картон персоналних података др Сергија Рамзина; ИАБ, 492, кут. 14, бр. 535, Лични подаци за Именик

Румунском фронту. За вријеме грађанског рата у Русији био је члан покрета бијелих и шеф Бактериолошког лабораторија у Корочи. Евакуисан је 1920. са Крима на пароброду "Апостол Павле" на острво Проти, одакле одлази у Телл Ел Кебир у Египту, а затим у Солун.[3542]

По доласку у Краљевину СХС почео је љекарску службу од 2. марта до 18. маја 1921. као хонорарни љекар бактериолог у просектури Опште државне болнице у Београду, затим од 20. маја до 30. септембра 1921. као епидемијски љекар члан Антималаричне комисије у Македонији и од 1. октобра 1921. до 1. новембра 1926. као контрактуални (уговорни) шеф Сталне бактериолошке станице у Шапцу, гдје је интензивно радио на хигијени и епидемиологији Подриња. Радио је у Београду од 2. новембра 1926. у Централном хигијенском заводу као љекар, контрактуални в. д. шефа Пастеровог одјељења, в. д. шефа Антирабичног одјељења и в. д. шефа Бактериолошко-епидемиолошког одјељења. Своја научна истраживања обављао је на одсјецима Централног хигијенског завода у Београду: Дијагностичком, Серолошком, Антирабичном, Хемотерапеутском и Епидемиолошком, те на Дерматолошкој клиници Универзитета у Београду ("Биологије, серологија, вируленција гонокока, експериментална гонореја. Терапија лепре"), Интерној клиници проф. Антића ("диференцирање сојева бац. Коха"), Фармаколошком институту Универзитета у Београду ("испитивање токсичности салварсана") и Патолошком институту Универзитета у Београду ("експериментални пегавац и инфекциона жутица").[3543]

Био је 1924. око два мјесеца на стручном усавршавању из радиологије и хемотерапије у Институту Роберт Кох у Берлину, а по око мјесец дана 1925, 1926. и 1928. из имунобиологије у Пастеровом институту у Паризу. Стекао је држављанство Краљевине Југославије 1929. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 12. марта 1930.[3544]

Постављен је у Бањалуци рјешењем министра социјалне политике и народног здравља од 22. фебруара 1930, привремено и по потреби службе, за контрактуалног

Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Сергија Рамзина; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 300.

[3542] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 3, Персонални досије др Сергија Рамзина; ВА, Картон персоналних података др Сергија Рамзина; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 300.

[3543] АЈ, 39, Персоналије, ф. 151, Службенички досије др Сергија Рамзина; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 3, Персонални досије др Сергија Рамзина; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 28. фебруар 1930, бр. 47, 1; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 55, 155.

[3544] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 3, Персонални досије др Сергија Рамзина; ВА, Картон персоналних података др Сергија Рамзина.

љекара Хигијенског завода, гдје је 23. маја 1930. постао специјалиста за хигијену. Поднио је оставку 5. јуна 1930.[3545]

Радио је послије одласка из Бањалуке, од 23. јуна 1930. до 1941, као шеф Одсјека за јавну хигијену Општине града Београда. Био је од јуна 1931. члан УО Југословенског друштва за чување народног здравља. Стекао је опште право приватне љекарске праксе у Краљевини Југославији 17. јула 1930, а мјесно право за Београд 23. фебруара 1933. Приватну праксу је обављао до 25. октобра 1942.[3546]

Оженио се домаћицом Лепосавом, дјев. Ракић (Ставе код Ваљева, 26. новембра 1903 – Београд 1979), са којом је добио кћерку Татјану 3. августа 1935. и сина Михајла 26. октобра 1938.[3547]

Одликован је више пута руским Орденом Св. Станислава III степена 10. маја 1916, Ореденом Св. Ане III степена 12. јуна 1916, Орденом Св. Станислава II степена 17. августа 1916, Ореденом Св. Ане II степена 19. марта 1917, Орденом Св. Владимира IV степена са мачевима 22. августа 1917. и југословенским Орденом Св. Саве IV степена 15. децембра 1924.[3548]

Мобилисан је на почетку Другог свјетског рата као љекар бактериолог у Војно-хигијенски завод у Београду. У рату је од 18. априла 1941. био заступник директора Одјељења за социјално и здравствено старање Градског поглаварства Града Београда. Пријавио се добровољно 1. новембра 1944. преко Љекарске коморе у Београду у војску и ступио 12. децембра 1944. у Југословенску армију, у којој је био шеф Бактериолошке лабораторије II армије, главни епидемиолог 3. корпуса и начелник Санитета 14. корпуса.[3549]

[3545] ИАБ, 492, кут. 14, бр. 535, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Сергија Рамзина; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 28. фебруар 1930, бр. 47, 1; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 36.

[3546] АЈ, 39, Персоналије, ф. 151, Службенички досије др Сергија Рамзина; ДАС, Г-216, досијеи, кут. 6, бр. 3, Персонални досије др Сергија Рамзина; ИАБ, 492, кут. 14, бр. 535, Лични подаци за именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Сергија Рамзина; *Општинске новине*, Београд, год. XLVIII, 1. август 1930, бр. 15, 809; *Скупштина Друштва за чување народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. XI, 8. јун 1931, бр. 3.387, 5; *Југословенско друштво за чување народног здравља у прошлој радној години*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 29. мај 1932, бр. 150, 7.

[3547] АЈ, 39, Персоналије, ф. 151, Службенички досије др Сергија Рамзина; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 300.

[3548] ДАС, Г-216, досијеи, кут. 6, бр. 3, Персонални досије др Сергија Рамзина.

[3549] ИАБ, 492, кут. 14, бр. 535, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Србију, Војводину и Срем за др Сергија Рамзина; A. Nik (Nick), *Sanitetska služba 2. armije u završnim operacijama za oslobođenje zemlje 1945. godine*, 263; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 123, 131, 132; B. Vračarić, *Preventivnomedicinska zaštita u Narodnooslobodilačkom ratu*, 213; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 55.

Послије рата је био епидемиолог VI армије од маја 1945. до 5. априла 1946, санитетски капетан и начелник (шеф) Одјељења за примијењену хигијену Хигијенско-епидемиолошког (Војно-хигијенског) завода Југословенске армије од 5. априла 1946,[3550] санитетски мајор од 30. априла 1947. и начелник Института за општу и војну хигијену Војномедицинске академије[3551] и ванредни професор војне хигијене

[3550] У службеној карактеристици од 19. априла 1947. пуковник др Ђура Новаковић за њега каже: "За време рата на свом стручном раду показао се пожртвован и користан. Амбициозан, осетљив, нешто личан. Стручњак хигијеничар, спреман и способан. Ради на свом усавршавању. Војнички живот не познаје довољно. Много се залаже у свом стручном раду, нарочито при спровођењу наставе но смета му што недовољно познаје војнички живот и потребе. Дисциплинован, према подчињенима још не уме да нађе прави однос, те не утиче на њих онолико колико би било потребно. Његова идеолошко политичка заинтересованост не уздиже се изнад просека. Као самосталан руководилац углавном задовољава... Најбоље му одговара садања дужност. Предлаже са за мајорски чин".

У његовој службеној карактеристици, за период од 1. априла 1947. до 15. октобра 1948, од 20. октобра 1948. јоше се каже: "Амбициозан, често недовољно самокритичан, осетљив. Однос према претпостављеним и потчињенима исправан. У извршењу задатака пожртвован и дисциплинован. Има осећај одговорности. Судећи по његовом раду сматрамо, да није непријатељски расположен према нашој друштвеној стварности, а доконачно је још увек тешко оценити обзиром на његово политичко држање пре окупације и за време окупације. Добро влада својом струком и стално се у њој усавршава. Врло активан у писању стручних чланака из области хигијене за Војно санитетски преглед. Припремио је и скрипта за санитетску официрску школу... Као наставник добар. Према потчињеном кадру показује бригу и даје довољну помоћ. За војну науку показује интерсовање, али знање војних предмета му је – обзиром на дужност коју врши – премалено. Материјал из техничког минимума савладао је осредње. За политичке проблеме интерсује се и лично ради на томе. Има основно знање Марксизма. На испиту из идеолошко-политичке наставе показао је врло добар успех. Опше образовање врло добро... Својој функцији је дорастао и са успехом је врши. Не предлаже се за упућивање на вишу дужност или за промену дужности. Познавање санитетске тактике, опће тактике и топографије слабо. Познавање специјалних стручних грана – епидемиологије, бактериологије и СХЗ – врло добро, изнад онога, што је за његову функцију потребно. Може самостално да врши дужност Епидемиолога. Познавање Марксизма – Лењинизма одговара његовом положају. Политички на своју околину неможе да утиче услед неповерења околине према њему, али не утиче негативно...". ВА, Картон персоналних података др Сергија Рамзина.

[3551] За њега је наченик Санитетске службе ЈНА генерал-лајтнант др Гојко Николиш 26. новембра 1948. изјавио: "Стручно врло спреман, начитан, са способношћу да стручно знање повеже са практичним животом војног колектива. Проблематику научног истраживања правилно одабира с тачке гледишта интереса Армије, али у излагању појединих питања намењених трупним лекарима, није довољно приступачан – упушта се у теоретско-стручне детаље. Најбоље је извршио годишњи план. Морално-политички лик, барем у очима људи који га познају носи трагове прошлости... Сада показује изразиту способност да се прилагоди новој стварности. Потребно је пратити његов читав рад. Користити га максимално за научно-истраживачки рад на пољу војне хигијене... Нарочито је активан у писању инструкција и приручника на чему га треба највише користити. Потпуно задовољава на дужности".

У допуни карактеристике од 20. новембра 1948. за њега потпуковник др Марјан Морељ истиче: "У прошлом периоду написо је три инструкције (о витаминима, о енергетици, о контроли водних објеката), приручник за испитивање и поправку воде (у заједници са мајорем Лакићем и инг. Волковом), три стручна чланка у 'В[ојно] С[анитетском] П[регледу]' и часопису 'Команда и Позадина'. Предао је радове за приручник трупног лекара. Ради савесно и успешно на темама годишњег плана (рад на енергетици, рад на сређивању картотеке водних објеката и рад по питању утицаја хипосулфита на метаболизам јод потешкоћама). У раду је експедитиван у чему му помаже његово опсежно стручно знање не само из области хигијене него из осталих грана и превентивне медицине. Уме да расподели посао и искористи време. Извршио је један теренски рад у вези енергетског биланса (у септембру 1948. г.) у артиљеријској јединици... За време рада на терену био је активан, јер је поред рада на свом задатку, указао и конкретну помоћ Х[игијенско] Е[пидемиолошком] одреду VIII. Армије (Хемијској лабораторији). Унаточ тога што његов рад у целини одговара, мислим да треба пратити његов рад, јер воли понеки пут да пребрзо доноси закључке". ВА, Картон персоналних података др Сергија Рамзина.

на Војномедицинској академији од 5. априла 1948. Као начелник Института за општу и војну хигијену постигао је током 1949. значајне резултате: "...разрадио је питање енергетског биланса и увео га у трупу...; увео је организацију контроле над великим објектима у Ј. А. и дао њихову карактеристику на конференцији епидемиолога и хигијеничара; радио је са осталим стручњацима на усавршавању теренског купатила... и на конструкцији суве коморе на расклапање; радио је на испитивању питке воде у вези са проблемом струме; његовом иницијативом хемиска лабораторија разрадила је методику рада са витаминима Б и Ц; завршио је инструкцију о импрегнацији рубља и том приликом за импрегнацију предложио средства, којима располаже наша индустрија; бавио се и проблемом осветљења у војним и војно-санитетским установама. Био је активан у публицистичком раду. Један део... радова публицирао је у В[ојно] С[анитетском] П[регледу]. Активно је учествовао у раду хигијенске секције Српског лекарског друштва. Као наставник задовољава... Спремио је скрипте за Хигијену болнице". И поред тога што је био велики стручњак, а у вези са радом и политичким држањем др Срегија Рамзина, његов претпостављени старјешина потпуковник др Марјан Морељ у службеној карактеристици од 23. јануара 1950. изјавио је: "Члан К. П. није и нема услове да постане. Није познат неки непријатељски гест и не може се тачно одредити његов став по питању резолуције информбироа. Због његове политичке прошлости сматрам да не може заузимати тако важан положај и да није пожељан за Армију, те га треба демобилисати. У рату способан за хигијеничара фронта или команданта Х[игијенско] Е[епидемилошког] одреда области, ради његових организационих способности и доброг познавања свих грана превентивне медицине". Преведен је 9. септембра 1949. у резерву у чину мајора, а демобилисан 31. јануара 1950. и упућен на рад у Комитет за заштиту народног здравља у Београду. Потом је био од 6. фебруара 1950. здравствени савјетник у Савезном хигијенском институту и од 9. јула 1952. у Хигијенском институту у Београду. Радио је и као хонорарни професор Шумарског факултета у Београду и предавач на постдипломским течајевима у Хигијенском институту у Београду.[3552]

Др Сергиј Рамзин је био покретач и носилац израде хигијенских стандарда и прописа у урбанизму и минималних санитарно-техничких услова за изградњу стамбених објеката, типских сеоских нужника итд. Цијелога живота борио се за

[3552] AJ, 39, Персоналије, ф. 151, Службенички досије др Сергија Рамзина; ВА, Картон персоналних података др Сергија Рамзина; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 55, 87–88, 155; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 300.

афирмацију хигијенско-епидемиолошке службе у систему здравствене заштите. Његово откриће о недостатку јода у питкој води, помогло је да се готово у потпуности искоријени гушавост у Србији. Објавио је преко 60 стручних и научних радова, књига и уџбеника из превентивне и социјалне медицине, бактериологије, хемотерапије, серологије, епидемиологије и хигијене. Радове је објављивао на српском, руском, њемачком и француском језику. Аутор је капиталних уџбеника *Комунална хигијена* (1953) и *Приручника за комуналну хигијену* (1966).[3553]

Умро је у Београду 2. јануара 1981. и сахрањен на Новом гробљу.[3554]

Др Фране Ранер

Др Фране (Франческо, Francesco, Фран, Фрањо) Ранер, син Франческа (Фрање) и Марије, рођен је у Пули 16. новембра 1893. Завршио је основну школу и гимназију у Пазину 1912, а студије медицине у Риму[3555] 26. априла 1920. Био је специјалиста за унутрашње болести. Говорио је талијански, њемачки и француски језик.[3556]

Учествовао је у Првом свјетском рату у санитету аустроугарске војске од 1. августа 1914. до 30. новембра 1918.[3557]

Када је Италија послије Првог свјетског рата анектирала Истру, породици Ранер је одузета њихова породична кућа, у коју су талијанске власти смјестиле основну школу, коју су искључиво похађали талијански ђаци. Др Ранер, радећи као љекар опште праксе, није могао да поднесе тортуру талијанских власти и напустио је Пазин. Са рендгенским апаратом, који је био његово власништво, он је пребјегао 1920. у Краљевину СХС и, на препоруку колега из студентских дана, настанио се у Шапцу.[3558]

[3553] AJ, 39, Персоналије, ф. 151, Службенички досије др Сергија Рамзина; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 87; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 300.

[3554] С. Литвињенко, *нав. дјело*, 155; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 300.

[3555] Као мјесто завршетка студија наводи се и Беч.

[3556] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 9, Персонални досије др Фрање Ранера; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; <https://malevelikestvari.com/put/>. Приступљено: 19. 3. 2021.

[3557] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 9, Персонални досије др Фрање Ранера.

[3558] <https://malevelikestvari.com/put/>. Приступљено: 19. 3. 2021.

Примљен је краљевским указом од 4. децембра 1922. у Војску Краљевине СХС у чину резервног санитетског поручника, а унапријеђен у чин резервног санитетског капетана I класе 17. децембра 1927. Држављанство Краљевине СХС је стекао 3. маја 1927.[3559]

У Београду се оженио 19. фебруара 1928. Зорком, кћерком Косте и Љубице Растовић, рођеном у Шапцу 14. августа 1909. и са њом стекао кћерку Татјану и сина Владимира.[3560]

Радио је као секундарни љекар Окружне болнице у Шапцу од 29. јула 1920. до 14. априла 1923, као љекар Среза лужничког, Округа пиротског од 14. априла до 29. маја 1923, као општински љекар у Шапцу од 29. маја 1923. и истовремено као хонорарни шеф – дневничар Школске поликлинике Дома народног здравља у Шапцу од 23. августа 1928. до 18. септембра 1931, када му је уважена оставка на државну службу.[3561]

Обављао је потом приватну праксу у Лозници, затим је био до 1940. управник Бановинске болнице у Бихаћу и од пролећа 1940. управник болнице у Приштини.[3562] У Бихаћу је обављао приватну љекарску праксу и био од јануара 1938. редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине.[3563]

Умро је у Приштини 3. децембра 1940. од посљедица инфекције приликом операције зуба, а сахрањен на Католичком гробљу у Београду 4. децембра те године.[3564]

Др Адолф Раух

Др Адолф Раух (Rauch) је рођен у Бечу 1885. Завршио је студије медицине у Грацу 1900. Био је послије Првог свјетског рата приватни љекар у Бањалуци.[3565]

[3559] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 9, Персонални досије др Фрање Ранера; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 17. децембар 1922, бр. 53, 2.295–2.296.

[3560] Подаци добијени од Јасне Зечар 19. 3. 2021.

[3561] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 6, бр. 9, Персонални досије др Фрање Ранера.

[3562] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 453; Подаци добијени од Јасне Зечар 19. 3. 2021.

[3563] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 4. фебруар 1938, бр. 25, 2.

[3564] Подаци добијени од Јасне Зечар 19. 3. 2021.

[3565] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4 из 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 166.

Др Јекатарина Рибкин

Др Јекатерина (Екатарина, Катарина) Александровна Рибкин (Рыбкина), дјевојачки Мурза, кћерка љекара др Александра и Јелисавете (Јелисаве), дјев. Медведев, рођена је у Јекатеринбургу, у Русији, 25. децембра 1901. Завршила је гимназију у Кијеву 1919, а студије медицине у Загребу 15. фебруара 1928. Била је специјалиста рендгенологије од 4. децембра 1935. Говорила је њемачки и француски језик, а разумјела енглески.[3566]

Удала се за инжењера Виталија Макаровича Рибкина (Ејск у Кубанској области, 22. април 1897[3567] – Загреб, 26. септембар 1973), сина Макара Ромера Рибкина и Татјане, дјев. Морозов, са којим је у Загребу стекла кћерку Татјану 23. јануара 1929.[3568]

По завршетку стажирања радила је у Загребу као контрактуални асистент (дневничар) Централног рендгенолошког института Медицинског факултета од 16. октобра 1929. до 23. септембра 1935,[3569] а у Бањалуци као уговорни љекар Окружног уреда за осигурање радника од 14. октобра 1935. до 1. маја 1937. и као уговорни љекар Државне болнице од 29. априла 1937. до 1941.[3570]

Објавила је у загребачком *Лијечничком вјеснику* неколико радова: *Želučano-duodenalne grizlice i Ca.*, *Rad Centralnog rentgenološkog instituta Medicinskog fakulteta u Zagrebu godine 1930.* (1931), *Rad Centralnog rentgenološkog instituta Medicinskog fakulteta u Zagrebu godine 1931.* (1932) и *Izvještaj o radu Centralnog rentgenološkog instituta Med. fakulteta u Zagrebu za god. 1933*.[3571] Била је активна у раду Загребачког рендгенолошког друштва.[3572]

[3566] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Катарине Рибкин; ХДА, 890, Персонални списи др Катарине Рибкин; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 421; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.514; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 147.

[3567] Као датум рођења наводи се и 5. мај 1897.

[3568] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 197, 198; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 29. 11. 2021.

[3569] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 52, februar 1930, br. 2, 52; *Исто*, god. 53, mart 1931, br. 3, 287; *Исто*, god. 54, april 1932, br. 4, 238; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 421; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.514.

[3570] ХДА, 890, Персонални списи др Катарине Рибкин; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 86.

[3571] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 53, mart 1931, br. 3, 276–284; *Исто*, mart 1931, br. 3, 284–304; *Исто*, god. 54, april 1932, br. 4, 236–242; *Исто*, god. 56, august 1934, br. 8, 350–353.

[3572] Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, god. 55, 1933, br. 9, 8, 10.

Посједовала је Бањалуци, у Улици Николе Пашића бр. 6, приватну ординацију, која је била сваког радног дана отворена од 15 до 17 часова или по договору. Вршила је све специјалне рендгенолошке прегледе и снимке плућа, зуба, костију и унутрашњих органа.[3573]

Мјесни одбор за одбрану из ваздуха у Бањалуци одредио ју је за управника IV рејонске станице за прву помоћ у Горњем шехеру 10. априла 1941, у објекту у којем се налазила гостионица Пере Јакотића.[3574]

За вријеме Другог свјетског рата била је уговорни љекар, а од 28. новембра 1942. и асистент Државне болнице у Бањалуци. Као уредски љекар специјалиста рендгенологије у Бањалуци хонорарно је радила два часа дневно за Подружницу осигурања радника, а обављала је и приватну праксу.[3575]

Мобилисана је у Југословенску армију 25. априла 1945. и радила као љекар, до јула исте године, V корпуса у Бањалуци при Окружној болници, кад ју је ОЗН-а ухапсила. Била је под истрагом до краја новембра, када је пуштена због непостојања кривице. И даље је у Бањалуци радила као мобилисана при Војној болници и од 1. јануара 1946. као хонорарни рендгенолог један до два часа дневно у овдашњој окружној болници. Премјештена је потом у Сарајево, па у Загреб, гдје је пензионисана 1958. у чину санитетског потпуковника ЈНА.[3576]

Од 1950. била је редовни члан Збора лијечника Хрватске.[3577]

Умрла је у Загребу 17. децембра 1995. и сахрањена 22. децембра на гробљу Мирогој.[3578]

Др Мартин Ридер

Др Мартин Александар Ридер (Rieder), син Мартина и Марије, рођен је у Вараждину 7. маја 1868. Завршио је вишу гимназију у родном граду, а медицински

[3573] *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 28. август 1938, бр. 1.477, 3; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 31. август 1938, бр. 1.478, 2.

[3574] АРСБЛ, 9, II, 1, Мјесни Одбор за одбрану из ваздуха у Бањалуци – др Катарина Рибкин, Бањалука, 10. април 1941, бр. 19/1941.

[3575] ХДА, 890, Персонални списи др Катарине Рибкин; ХДА, 226, кут. 5; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, prosinac 1942, br. 12, 443.

[3576] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Катарине Рибкин; АРСБЛ, 94, кут. 260, бр. 554/1946; АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 160.

[3577] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXII, lipanj–srpanj 1950, br. 6–7, 272.

[3578] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 121; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 29. 11. 2021.

факултет у Бечу. Био је интерниста и санитетски официр. Говорио је француски, њемачки и мађарски језик.[3579]

Био је у аустроугарској војсци каплар од 26. септембра 1891, заставник од 9. августа 1899, поручник од 9. фебруара 1900, капетан II класе од 1. новембра 1904. и мајор од 1. новембра 1916.[3580]

У Првом свјетском рату у аустроугарској војсци провео је у Србији, Буковини и источној Галицији од 1. августа 1914. до 1. септембра 1917.[3581]

Као пуковнијски љекар одликован је Витешким крстом реда Фрање Јосипа на врпци војног крста 1915.[3582]

Примљен је у Војску Краљевине СХС у чину активног санитетског мајора 14. маја 1919. Унапријеђен је у санитетског потпуковника 15. новембра 1921, а у санитетског пуковника у децембру 1925.[3583]

Био је у Загребу до 11. маја 1920. трупни љекар Савског артиљеријског пука, а од тада до 15. октобра 1923. управник Привремене војне болнице у Топуском, кратко 1923. и в. д. управника Сталне војне болнице у Загребу и у Бањалуци начелник Санитетског одјељења Врбаске дивизијске области и в. д. управника Врбаске сталне војне болнице од 15. октобра 1923. до 25. јуна 1924, а од тада само начелник Санитетског одјељења Врбаске дивизијске области. У Бањалуци је 1926. био и потпредсједник управе Официрског дома.[3584]

Од 1921. био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[3585]

Одликован је 21. октобра 1923. Орденом Св. Саве V реда, а 1926. Орденом Св. Саве IV реда.[3586]

Умро је у Загребу 27. априла 1929.[3587]

[3579] ВА, Картон личних и службених односа официра др Мартина Ридера.

[3580] Исто.

[3581] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 149.

[3582] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 38, 15. siječnja 1916, br. 1, 21.

[3583] ВА, Картон личних и службених односа официра др Мартина Ридера; *Службени војни лист*, Београд, год. 38, 3. мај 1919, бр. 14, 351–352; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, februar 1921, br. 2, 52; *Исто*, god. 44, septembar 1922, br. 9, 244.

[3584] ВА, Картон личних и службених односа официра др Мартина Ридера; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 28. мај 1920, бр. 22, 807–808; *Исто*, год. 45, 17. април 1926, бр. 16, 629–630; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, 10. септембра 1925, бр. 3, 25; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 48; I. Vučković, *Povijest Kliničke bolnice Dubrava 1781.–1991.*, 33, 46, 47.

[3585] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske, Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1926. (Po stanju od 31. prosinca 1926)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1927, br. 1, XI.

[3586] ВА, Картон личних и службених односа официра др Мартина Ридера.

[3587] *Службени војни лист*, Београд, год. 48, 19. јул 1929, бр. 29, 1.263–1.264.

Др Петар Рундо

Др Петар Рундо, син трговца Ристе и Ангелине (Анђелије, Анђелке), дјев. Дропо, рођен је у Мостару 5. августа 1895. Завршио је основну школу на Цетињу. Запослио се као гимназијалац у Министарству спољних послова Црне Горе од 1. октобра 1912. до 7. априла 1913. и био писар и преводилац. Завршио је Велику гимназију на Цетињу 13. јуна 1914. Ступио је у државну службу 19. септембра 1914. као учитељ у Пећи, гдје је остао до 31. јануара 1915.[3588]

Учествовао је у Првом свјетском рату од 1. фебруара до 18. септембра 1915. у Ђачкој чети црногорске војске у Пећи, Ђаковици и Подгорици. Остатак рата провео је у руској војсци као медицинар ("студент медицине и милосрдни брат") Градске болнице за чељуске ране од 25. фебруара до 17. марта 1916, Одјељења за транспорт рањеника на санитетским возовима Сверуског земског (земаљског) савеза од 6. маја 1916. до 1. фебруара 1917. и као љекарски помоћник код српских избјеглица у Сибиру од 15. јуна 1918. до 18. јануара 1919, када је стигао бродом са главном групом избјеглица преко Владивостока у Дубровник.[3589]

Медицину је студирао у Русији, у Москви и Томску, а завршио у Прагу 3. јуна 1922. Положио је државни стручни испит у Београду 22. октобра 1927. Говорио је руски, чешки и њемачки језик, а служио се и француским.[3590]

Оженио се 14. октобра 1928. Зорком, дјев. Трифковић, из Бугојна, са којом је у Требињу стекао сина Јована 21. јуна 1929. Послије женине смрти оженио се 27. маја 1932. Љубицом, дјев. Дежуловић, из Дубровника, кћерком управника циглане Михе и Јованке, дјев. Угриновић, рођеном у Херцег Новом 9. јануара 1907, са којом је стекао синове Ристу 13. марта 1933. и Михаила 7. септембра 1934. и кћерку Ангелину 10. фебруара 1942.[3591]

Први пут је ступио у здравствену државну службу 8. августа 1922. у Сарајеву као секундарни љекар Државне болнице. Потом је радио као сресни љекар и једно вријеме управник Бановинске болнице у Требињу од 7. априла 1924. до 30. јануара

[3588] ХДА, 890, Персонални списи др Петра Рунде.

[3589] Исто.

[3590] Исто; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.508.

[3591] ХДА, 890, Персонални списи др Петра Рунде.

1934, сремски љекар у Фочи од 30. јануара до 1. марта 1934, у Билећи од 1. марта 1934. до 2. јуна 1937. и Среза дервентског у Босанском Броду од 2. јуна 1937. до 1941, када је по молби поново премјештен за сремског љекара у Требиње. Унапријеђен је у здравственог савјетника 8. фебруара 1935.[3592]

На почетку Другог свјетског рата из Босанског Брода се вратио у Требиње, гдје је постављен за сремског љекара.[3593] Активно је помагао НОП у санитетском материјалу, лијековима и лијечећи рањене борце. Ухапшен је 27. априла 1942. приликом повратка са Пољица, гдје је у једној кући лијечио рањеног партизана. Пронађен је ујутро 28. априла 1942. објешен на прозорским решеткама усташког затвора. Вјероватно је убијен. Његова супруга Љубица се са четворо дјеце убрзо одселила је у Рисан, гдје су одраније имали кућу.[3594]

Његовој удовици одређена је рјешењем Главног равнатељства за здравство Министарства унутарњих послова НДХ од 21. новембра 1942. породична пензија у износу од 2.316,48 куна мјесечно, а повећана је наредбом од 29. априла 1943. на 3.065,78 куна мјесечно. Право не пензију имала је од 1. маја 1942.[3595]

Др Ђорђе Савић

Др Ђорђе (Ђорђо) Савић, син трговца Остоје и Бојане, рођен је 17. новембра 1889.[3596] у Разбоју, код Српца. Завршио је гимназију у Новом Саду 1910, а студије

[3592] ХДА, 1.477, кут. 31, Лекарска комора Врбаске бановине – Лијечничка комора у Загребу, Бањалука 7. фебруара 1940, бр. 20/1940; Исто, кут. 34, Сремско начелство у Дервенти – Лијечничка комора Бановине Хрватске у Загребу, 16. јануар 1941, бр. 691/1941; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 1. новембар 1929, бр. 256, 1; *Исто*, год. XIX, 17. јун 1937, бр. 134, 1; *Исто*, год. XXI, 24. јун 1939, бр. 140, 1; *Дневне вести: Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 14. фебруар 1934, бр. 10.515, 17; *Дневне вести: Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 6. март 1934, бр. 10.535, 17; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 126; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 254; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 344, 468; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.508.

[3593] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 415.

[3594] Опширно: Драган Р. Ковач, *Исповијест доктора Рунда*, Требиње 2020, 351–362; <https://radiotrebinje.com/vijest/>. Приступљено: 2. 4. 2021.

[3595] ХДА, 890, Персонални списи др Петра Рунде.

[3596] Као датум рођења наводе се и 2, 15. и 28. новембар 1889.

медицине у Бечу 29. марта 1924. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик, а дјелимично и мађарски.[3597]

Оженио се домаћицом Даром, дјев. Богићевић. Нису имали потомака.[3598]

Мобилисан је у Првом свјетском рату у аустроугарску војску од 14. јула 1914. до 30. новембра 1918.[3599]

Стажирао је 1925. у Новом Саду. Потом је радио у Новој Тополи као општински, бановински и приватни љекар од 1. јануара 1926. до 22. септембра 1944. Постављен је одлуком бана Врбаске бановине од 23. јануара 1936. за бановинског љекара Удружене здравствене општине у Новој Тополи. Положио је државни стручни испит у Школи народног здравља у Загребу 27. јуна 1936. У Новој Тополи је био хонорарни љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника и посједовао је од 1. јануара 1937. приручну апотеку при Здравственој станици.[3600]

Обављао је из Нове Тополе 1935. хонорарно љекарске прегледе у сеоским амбулантама у Турјаку, Орахову и Разбоју.[3601] Као истакнути соколски радник држао је 1936. предавања о туберкулози (сушици).[3602]

Изабран на Скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 27. марта 1938. је у Управни одбор ове коморе.[3603]

Био је за вријеме Другог свјетског рата општински љекар Удружене здравствене општине у Новој Тополи (Windthorstu).[3604]

[3597] АЈ, 39, Персоналије, ф. 159, Лист личних и службених података др Ђорђа Савића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; ХДА, 890, кут. 452, Персонални списи др Ђорђа Савића; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.495.

[3598] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 122.

[3599] ХДА, 890, кут. 452, Персонални списи др Ђорђа Савића.

[3600] АРСБЛ, 9, VI, 3, 35, бр. 185/1937; Исто, VI, aj 25, 5; Исто, VI, 14, 16, бр. 1/1937; Исто, VI, 16, 267; АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; АЈ, 39, Персоналије, ф. 159, Лист личних и службених података др Ђорђа Савића; ХДА, 890, кут. 452, Персонални списи др Ђорђа Савића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 114; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 44; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 51; *Исто*, децембра 1929, бр. 9–11, 120; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 135, 447; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. март 1936, бр. 956, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 12. децембар 1937, бр. 1.368, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 18; Ђ. Микић, *Политички, просвјетни и културни развој од 1918. до 1941*, 341.

[3601] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, бр. 35/1935.

[3602] Dr Đorđe Savić, *Jedno korisno predavanje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. децембар 1936, бр. 1.165, 2; Др [Ђорђе] Савић, *Једно корисно предавање: туберкулоза II*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 18. децембар 1936, бр. 1.166, 4.

[3603] ХДА, 1.477, кут. 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 24, 122.

[3604] ХДА, 890, Персонални списи др Ђорђа Савића.

Ступио је септембру 1944. у НОВ и остао до краја рата, радећи као сресни љекар на ослобођеној територији у Прњавору и Теслићу.[3605]

Послије ослобођења је радио у Босанској Градишци као сресни љекар, шеф Здравствене станице, љекар Земаљског завода за социјално осигурање радника и Дјечијег дома, а посједовао је и приватну ординацију. Обављање приватне праксе одобрило му је 1950. Министарство народног здравља. Радио је једно вријеме у Здравственој станици СНО Кључ и у Бањалучкој болници од 4. августа 1949.[3606]

Др Светозар Савић

Др Светозар Савић, син учитеља Данила и Милеве, дјев. Милићевић, рођен је у Великој Обарској, срез Бијељина, 20. маја 1900. Завршио је основну школу у Маглају 1910, Велику класичну гимназију у Сарајеву 1918, а студије медицине у Прагу 31. маја 1924. Држави стручни испит положио је 31. маја 1928. Био је љекар опште праксе. Говорио је чешки и њемачки језик.[3607]

Оженио се домаћицом Даницом, кћерком Јове и Станије Сурутка, са којом је стекао сина Ненада 24. маја 1929.[3608]

Служио је војску у Болничкој чети у Сарајеву од 1. августа 1924. до 1. маја 1925. Унапријеђен је указом од 28. јуна 1928. у резервног санитетског потпоручника, а нешто касније у поручника.[3609]

Радио је у Сарајеву у Државној болници као волонтер од 12. септембра 1924, а као приправник од 14. маја 1925. Потом је био хонорарни љекар у Босанској Костајници од 17. октобра 1925. до 22. децембра 1925, сресни љекар у Босанском

[3605] АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; АЈ, 39, Персоналије, ф. 159, Лист личних и службених података др Ђорђа Савића; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 117.

[3606] АЈ, 39, Персоналије, ф. 159, Лист личних и службених података др Ђорђа Савића; АРСБЛ, 5, aj 116–14; АРСБЛ, 94, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947; АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; АРСБЛ, 111, 8, Спискови медицинског особља; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 122, 124.

[3607] АЈ, 39, Персоналије, ф. 160, Лист личних и службених података др Светозара Савића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Светозара Савића; Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

[3608] АЈ, 39, Персоналије, ф. 160, Лист личних и службених података др Светозара Савића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Светозара Савића.

[3609] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Светозара Савића.

Новом од 22. децембра 1925. до 13. новембра 1934,[3610] сресни љекар у Босанској Костајници од 13. новембра 1934. до 17. јануара 1935. и поново сресни љекар у Босанском Новом од 17. јануара 1935. до 1941.[3611] Током овог вишегодишњег рада у Босанском Новом обављао је, поред редовних послова сресног љекара, од 1926. до 31. јануара 1936. дужност управника Бановинске болнице, а од 1925. до 1936. саобраћајног љекара и од 1937. до 1941. уговорног љекара филијале бањалучког Окружног уреда за осигурање радника. Унапријеђен је у звање вишег пристава 6. фебруара 1933, а у здравственог савјетника 18. августа 1939.[3612]

Завршио је двонедјељни курс од 1. септембра до 15. септембра 1930. за сресне љекаре из имунологије и епидемиологије у Хигијенском заводу у Загребу.[3613]

Био је у Љекарској комори Врбаске бановине на многим одговорним функцијама. Биран је на скупштини 15. децембра 1929. у Одбор Дисциплинског суда, у Надзорни одбор 15. марта 1931, а у Управни одбор Коморе 8. маја 1932.[3614]

Био је активан у Босанском Новом, поред медицинског рада, у бројним друштвима и политичким организацијама: предсједник Сресног одбора Црвеног крста, предсједник Сресне организације ЈРЗ[3615] и замјеник предсједника Акционог

[3610] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; Исто, VI, 16, 48, бр. 8.361/1932; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161А, 17; *Исто*, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 17; *Исто*, год. XV, 25. фебруар 1933, бр. 44, 1; *Исто*, год. XVI, 26. новембар 1934, бр. 273, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 68; *Исто*, јула 1927, бр. 4, 150, 156; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 40, 44; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 18; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 16; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447.

[3611] *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 26. новембар 1934, бр. 273, 1; *Исто*, год. XVII, 9. фебруар 1935, бр. 32, 1; *Исто*, год. XVIII, 11. август 1936, бр. 183, 1; *Исто*, год. XXI, 20. септембар 1939, бр. 214, 1.

[3612] АРСБЛ, 5, ај 92, 23; АРСБЛ, 9, VI, ај 23, 24 и 66; АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 616; АЈ, 39, Персоналије, ф. 160, Лист личних и службених података др Светозара Савића; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 318; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 25. фебруар 1933, бр. 44, 1; *Исто*, год. XXI, 20. септембар 1939, бр. 214, 1; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. март 1933, бр. 82, 11; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. фебруар 1936, бр. 914, 4.

[3613] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[3614] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6–7; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 19, 21, 23, 123.

[3615] *Поздравни телеграми г. бану*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. фебруар 1935, бр. 634, 3; *Godišnja skupština Društva Crvenog krsta*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 19. фебруар

одбора за сакупљање добровољних прилога који ће се дијелити сиромашном грађанству за набавку хране и одјеће ("Одбор за прехрану оскудних у храни у Босанском Новом").[3616]

Одликован је 1936. Орденом Св. Саве V реда.[3617]

У Босанском Новом је радио до мобилизације 1941. Заробила га је њемачка војска и одвела у заробљеништво у Нирнберг.[3618]

Послије рата је живио и радио у Приједору, обављајући послове в. д. управника Среске болнице, Дјечије поликлинике и Среске амбуланте, те послове хонорарног љекара у Дјечијем дому и Интернату и социјалном осигурању. Приватну љекарску праксу обављао је прије и послије Другог свјетског рата.[3619]

Др Менто Салом

Др Менто (Менахем) Салом, син трговца Даниела и Саре, рођен је у Бијељини 27. августа 1898. Завршио је гимназију у Сарајеву 1919, а студије медицине у Бечу 11. јула 1927. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 22. јула 1927. Био је љекар опште праксе, а посједовао је опште право вршења приватне љекарске праксе у Краљевини СХС од 18. августа 1928. Положио је државни стручни испит у Загребу 10. јануара 1936.[3620]

Оженио се Душком, дјев. Сидонија, са којом је стекао сина Даниела и кћерку Сару.

Служио је аустроугарску војску од 24. јануара 1917. до 31. октобра 1918.

1935, бр. 635, 3; *Конференција Ј. Р. З. у Босанском Новом*, у: *Правда*, Београд, год. XXXI, 6. октобар 1935, бр. 11.113, 6; *G. dr. S. Savić u Banjoj Luci*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 16. јануар 1937, бр. 1.185, 3.

[3616] На иницијативу вијенијих грађана, а у сарадњи са среским начелником Миодрагом Радовановићем, основан је 15. фебруара 1936. Акциони одбор за сакупљање добровољних прилога који ће се дијелити сиромашном грађанству за набавку хране и одјеће у Босанском Новом ("Одбор за прехрану оскудних у храни у Босанском Новом"). За предсједника Одбора изабран је Миодраг Радовановић, а за његовог замјеника др Светозар Савић. *U Bos. Novom osnovan je odbor za prehranu oskudnih u hrani*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 18. фебруар 1936, бр. 927, 2.

[3617] АРСБЛ, НОСП (109), Службенички досије др Светозара Савића; АРСБЛ, 94, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947.

[3618] АЈ, 39, Персоналије, ф. 160, Лист личних и службених података др Светозара Савића.

[3619] Исто; АРСБЛ, 94, кут. 278, бр. 1.313/1945.

[3620] ХДА, 890, кут. 451, Персонални списи др Мента Салома; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.485; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 98, 476.

Стажирао је у Сарајеву у Државној болници од 1. септембра 1927. до 8. септембра 1928, а радио као љекар волонтер на Хируршком одјељењу Градске болнице у Брчком од 1. октобра 1928. до 5. јануара 1932. и као љекар Самосталне здравствене општине и сресни љекар у Градачацу од 19. јуна 1933. до фебруара 1936.[3621] Био је хонорарни љекар тузланског Окружног уреда за осигурање радника у Градачцу.[3622] Одатле је у Горњој Толиси 1935. обављао хонорарно два пута мјесечно љекарске прегледе у сеоској амбуланти и био ангажован на истраживању и лијечењу сифилиса на подручју овог среза.[3623]

Премјештен је, на личну молбу, за среског љекара у Бијељину 24. фебруара 1936, гдје су живјели његова мајка и сестре, које је издржавао.[3624]

Након успостављања НДХ упућен је 29. јула 1941. у бањалучки Завод за сузбијање ендемијског сифилиса, гдје је радио као хонорарни и уговорни службеник у амбулантама у Раинцима, Миљановцима, Прњавору, Калесији и Булатовцима, а 1943. у Тузли.[3625] Ступио је у НОВ у августу 1943, гдје је био љекар Болнице III корпуса, управник Болнице XVI војвођанске дивизије, управник Болнице XXXVI дивизије, управник болнице у Панчеву и шеф Санитетског одсјека Команде града Београда.[3626]

Умро је у Београду 16. августа 1979.

Др Веселин Самарџић

Др Веселин (Весо) Самарџић, син трговца Мирка, рођен је у Ливну 21. августа 1904. Завршио је Другу гимназију у Сарајеву 18. јуна 1925, студирао медицину у

[3621] ХДА, 890, кут. 451, Персонални списи др Мента Салома; АРСБЛ, 9, VI, 16, 36, бр. 8.346/1932; Исто, VI, 16, 96; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.485; *Постављење*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 14. јун 1933, бр. 10.274, 7; *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 31. март 1935, бр. 669, 4.

[3622] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 193.

[3623] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, VI, 16, 112; Исто, VI, бр. 35/1935.

[3624] *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. март 1936, бр. 957, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 28. јануар 1937, бр. 19, 1; *Исто*, год. XXII, 19. фебруар 1940, бр. 39, 1.

[3625] ХДА, 890, кут. 451, Персонални списи др Мента Салома; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 528.

[3626] J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 98, 476; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 92.

Прагу, а завршио у Београду 4. марта 1932. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки, чешки и француски језик.[3627]

Оженио се домаћицом Надеждом (Надом), кћерком учитеља Миле и Теодоре Миљуш из Санског Моста.

Стажирао је од 1932. до 1933. у Мостару у Бановинској болници и у Београду у Главној војној болници и Централном хигијенском заводу. Радио је као сресни љекар у Метковићу од 18. новембра 1933. до 24. априла 1934, у Стоцу од тада до 30. јула 1935, у Љубињу од тада до 5. септембра 1935. и у Санском Мосту од тада до априла 1941.[3628] Поред своје редовне дужности радио је у Стоцу за социјално осигурање и бавио се приватном праксом на основу рјешења Љекарске коморе Приморске бановине од 16. фебруара 1935. и у Санском Мосту на основу рјешења Љекарске коморе Врбаске бановине од 4. маја 1936.[3629]

Као сресни љекар у Санском Мосту установио је почетком марта 1940. заразну болест кочења врата код једног дјечака из овдашњег села Трнове.[3630]

Био је на изборима за Народну скупштину Краљевине Југославије 11. децембра 1938. предсједник бирачког одбора у Општини Томинска, Срез Сански Мост, гласачко мјесто Козица, изборни округ бр. 11.[3631]

Био је у Санском Мосту старјешина Соколског друштва. Имао је у Војсци Краљевине Југославије чин резервног санитетског потпоручника од 1. децембра 1935. Одликован је указом од 4. децембра 1940. Орденом Св. Саве V реда.[3632]

[3627] АЈ, 39, Персоналије, ф. 159, Лист личних и службених података др Веселина Самарџића; ИАБ, 492, кут. 37, бр. 1.966, Лични подаци за именик Лекарске коморе у Београду за др Веселина Самарџића; ДАС, Г–203, ф. 6, бр. 598; J. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, 517; S. Veljković, *нав. дјело*, 814.

[3628] *Отварање школ. кухиње Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 27. фебруар 1936, бр. 935, 3; *Скупштина Соколског друштва*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 27. фебруар 1936, бр. 935, 3; *Сузбијање заразе кочење врата у Санском Мосту*, у: *Време*, Београд, год. XX, 3. март 1940, бр. 6.505, 7; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464.

[3629] АЈ, 39, 159, Службенички досије др Веселина Самарџића; АС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 36, Персонални досије др Веселина Самарџића; ИАБ, 492, кут. 37, бр. 1.966, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Веселина Самарџића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 11. новембар 1937, бр. 257, 2; *Исто*, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 22

[3630] *Сузбијање заразе кочење врата у Санском Мосту*, у: *Време*, Београд, год. XX, 3. март 1940, бр. 6.505, 7.

[3631] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 22; Нада Петровић, *Самарџићи у Великом рату и Војсци Краљевине СХС/Југославије 1914–1941*, Бањалука 2017, 167–168.

[3632] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Веселина Самарџића; *Скупштина Соколског друштва*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 27. фебруар 1936, бр. 935; *Rad Sokolskog društva u Sanskom Mostu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 12. март 1936, бр. 946, 4; *Скупштина Соколског друштва*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 23. фебруар 1938, бр. 1.397, 3; *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

Након успоставе НДХ поднио је оставку и отишао у избјеглиштво у Србији, гдје је радио у Сопоту од 14. јула 1941. до 1. новембра 1945. као сресни љекар и обављао приватну праксу на основу рјешења Лекарске коморе за територију Србије у Београду од 13. маја 1942.[3633]

Послије ослобођења вратио се у Сански Мост и радио од 12. новембра 1945. као сресни љекар, шеф Здравствене станице, љекар социјалног осигурања, а бавио се у својој кући у центру града и приватном праксом. Радио је једно вријеме за Братијску благајну у Раљи и хонорарно у Дјечијем дому у Санском Мосту.[3634]

Из Санског Моста доселио се у Бањалуку почетком 60-их година XX вијека и радио као управник Здравствене станице жељезничара и фабрички љекар у "Инцелу". У Бањалуци је 1968. становао у Улици маршала Тита 135/а.[3635]

Умро је 1975. у Бањалуци и сахрањен на православном гробљу у Борику. На основу његове жеље, послије смрти супруге Наде пренесени су посмртни остаци др Самарџића у породичну гробницу Миљуша у Шушњару код Санског Моста.

Др Олга Самојлович-Андрејева

Др Олга Самојлович-Андрејева (Андријева), кћи Александра (Alexander) Самојловича и Александре, дјев. Студенцове, рођена је 1. марта 1903. у Харкову.[3636] У држављанство Краљевине Југославије примљена је 2. новембра 1929, а заклетву новој отаџбини положила је 5. децембра 1929.[3637]

Завршила је руску гимназију (Харковски женски институт) 10. јула 1922. у Новом Бечеју, студије медицине у Загребу 29. априла 1930, а постала је 22. новембра 1935. специјалиста за дјечије болести. Курс за заштиту мајки и одојчади обавила је 1946. у Загребу. Говорила је руски и талијански језик.[3638]

[3633] АЈ, 39, Персоналије, ф. 159, Лист личних и службених података др Веселина Самарџића; ИАБ, 492, кут. 37, бр. 1.966, Лични подаци др Веселина Самарџића за Именик Лекарске коморе у Београду; ХДА, 890, кут. 452, Персонални списи др Веселина Самарџића.

[3634] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 125.

[3635] *Ko je ko u Jugoslaviji, Lekari*, 1, 447.

[3636] ИАБ, 492, кут. 17, бр. 679, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Олгу Самојлович; Зоран Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 199; Као датум рођења спомиње се и 16. фебруар 1903. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 20. новембар 1931, бр. 272, 16.

[3637] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 20. новембар 1931, бр. 272, 16.

[3638] ХДА, 890, Персонални списи др Олге Самојлович-Андрејев; АЈ, 39, Персоналије, ф. 159, Лист личних и службених података др Олге Самојлович; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 41,

Љекарски стаж почела је из области куративне медицине у Болници милосрдних сестара у Загребу[3639] и Општој државној болници у Београду, а из области превентивне медицине у Хигијенском заводу са Школом народног здравља у Загребу и Централном хигијенском заводу у Београду (1931).[3640]

У Београду је радила од 2. фебруара 1932. до 1935. у Заводу за здравствену заштиту матера и дјеце Централног хигијенског завода, Дому за одојчад и малу дјецу и на Дјечијем одјељењу Болнице за инфективне болести.[3641]

Током рада усавршила се са "физијологијом, хигијеном, патологијом и терапијом детета, а нарочито у првим годинама живота, као и са дечјим инфективним болестима". Рад у Заводу је, како пишу њени претпостављени, "веома добро искористила за повећање свога педијатријског знања, на раду се показала као веома свесна и марљива, а у опхођењу са здравом и болесном децом, персоналом Завода, публиком, као тактна и у сваком погледу беспрекорна".[3642]

По одласку из Београда радила је од 1935. до 30. јуна 1936. као бановински љекар приправник Удружене здравствене Општине пећиградске, када је уважена њена оставка на бановинску службу.[3643] Рад је наставила од 27. јуна 1936. до августа 1942. у Бановинској болници у Огулину, када је као "непћудна" и симпатизер НОП-а, са којим је сарађивала, премјештена у Државну болницу у Бањалуци и у њој била до отпуштања из државне службе 15. септембра 1942. године.[3644]

Након ослобођења радила је у болници у Огулину, Окружном НО у Делницама, Школској поликлиници у Карловцу, Школској поликлиници Котарске здравствене станице у Огулину, Дјечијем диспанзеру у Сиску, Котарској здравственој станици у Делницама, одакле је 1. децембра 1954, по молби и потреби службе, премјештена у Дом народног здравља у Лабину.[3645]

Персонални досије др Олге Самојлович; ИАБ, 492, кут. 17, бр. 679, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Олгу Самојлович; *Просветни гласник*, Службени лист Министарства просвете, Београд, год. XXXIX, 1. септембар 1922, бр. 9, 193.

[3639] Радила је на Хируршком одјељењу Болнице милосрдних сестара у Загребу од 11. августа до 11. октобра 1930. ДАЗГ, БМСЗ (240), 50 Б, кут. 24, "Службени листови (за привремене секундарне љекаре) и уредовне потврде о стажу".

[3640] ХДА, 890, Персонални списи др Олге Самојлович-Андрејев; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 41, Персонални досије др Олге Самојлович.

[3641] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 2, бр. 41, Персонални досије др Олге Самојлович.

[3642] Исто.

[3643] *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. јул 1936, бр. 1.035, 4.

[3644] ХДА, 890, Персонални списи др Олге Самојлович-Андрејев; АЈ, 39, Персоналије, ф. 159, Лист личних и службених података др Олге Самојлович; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, listopad 1942, br. 10, 396.

[3645] ХДА, 890, Персонални списи др Олге Самојлович-Андрејев; АЈ, 39, Персоналије, ф. 159, Лист личних и службених података др Олге Самојлович.

Члан Секције за хисторију медицине Збора лијечника Хрватске била је од 1947.[3646]

Др Вера Сапешко-Терскаја

Др Вера Кириловна Сапешко-Терскаја (Сапјежко), кћи државног савјетника Кирила, рођена је у Кијеву 18. априла 1891. Медицински факултет Императорског новоросијског универзитета завршила је у Одеси 4. маја 1915. Била је специјалиста хирургије и гинекологије.[3647]

Љекарску праксу је обавила у Русији. Диплому је нострификовала на Медицинском факултету у Београду 11. новембра 1925. Имала је опште право приватне љекарске праксе у Краљевини СХС од 4. марта 1926, а мјесно право приватне љекарске праксе за Београд од 26. марта 1926, Битољ од 24. марта 1930. и поново Београд од 16. фебруара 1939.[3648]

Била је љекар у Београду од краја 1925. до децембра 1929, љекар приправник, гинеколог и в. д. шефа Гинеколошког одјељења Државне болнице у Битољу од децембра 1929. до 1936, хонорарни љекар и в. д. шефа Хируршког одјељења Бановинске болнице у Бихаћу од 1936. до 9. новембра 1937. и поново љекар у Београду од новембра 1937.[3649]

Била је у Другом свјетском рату једно вријеме љекар Окружне болнице у Ваљеву.[3650]

Умрла је 1986. у Сан Франциску.[3651]

[3646] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, kolovoz–rujan 1947, br. 8–9, 276.

[3647] ИАБ, 492, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Веру Сапешко-Терскају, бр. 1.412; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 385; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

[3648] ИАБ, 492, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Веру Сапешко-Терскају, бр. 1.412.

[3649] Исто; *Постављења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. IX, 14. децембар 1929, бр. 2.864, 5; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 512; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 385; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 8. септембар 1936, бр. 1.083, 7; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. новембар 1937, бр. 1.359, 4; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 236; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 104.

[3650] ИАБ, 492, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Веру Сапешко-Терскају, бр. 1.412.

[3651] С. Литвињенко, *нав. дјело*, 157.

Др Јаков Сарафић

Др Јаков (Јакоб) Сарафић, син Салома, рођен је у Бањалуци 1905. Завршио је медицински факултет у Бечу 1931.[3652] У њему је био активан у Потпорном друштву јеврејских академичара из Југославије.[3653] Био је љекар опште праксе.

Почео је љекарску службу у Бањалуци.[3654] Био је у Сарајеву од фебруара 1933. чиновнички приправник Државне болнице, а затим у Скопљу чиновнички приправник и секундарни љекар Државне болнице.[3655]

Одликован је Указом краљевских намјесника Орденом Св. Саве V реда 4. децембра 1940.[3656]

На почетку Другог свјетског рата приступио је НОП-у. Учествовао је илегално у раду здравствене службе у Скопљу, лијечио рањене и болесне партизане и слао партизанима санитетски материјал. Открили су га бугарски фашисти и интернирали у Бугарској 1942. Послије капитулације Бугарске вратио се у Југославију у октобру 1944. и приступио НОВ-у. Изабран је за вијећника Антифашистичког собрања Македоније, а био је шеф Санитетске службе Македонске дивизије КНОЈ-а.[3657]

Од 1957. до 1966. био је управник Војне болнице у Београду. Одликован је Орденом заслуга за народ III реда, Орденом за војне заслуге II реда и Орденом Народне армије III реда.[3658]

Живио је 1968. у Београду као санитетски пуковник.[3659]

Умро је 22. марта 1997. у Београду.

[3652] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473.

[3653] *Židov*, Zagreb, god. IX, 27. februar 1925, br. 9, 7.

[3654] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446.

[3655] *Постављење*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 8. фебруар 1933, бр. 10.148, 5; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 250; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 306; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 25. септембар 1937, бр. 218, 2.

[3656] *Исто*, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

[3657] J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 265, 478.

[3658] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 447.

[3659] Исто.

Др Станко Сатлер

Др Станко (Станислав) Сатлер (Sattler), син професора Антуна и Марије, рођен је у Госпићу 1877. Медицински факултет завршио је у Грацу 1903. Ожењио се Драгицом (Драгом) Пфајл (Pfeil), рођеном у Вараждину 1889, са којом је стекао троје дјеце.[3660]

Био је у активној војној служби као љекар аустроугарске војске од 1. јула 1903. до 14. августа 1910. и од 27. јула 1914. до 28. октобра 1918.[3661]

Од 1914. редовни је члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[3662]

Радио је у цивилној служби као сресни љекар у Билећи од 14. јула 1910. до 24. августа 1919.[3663] и као сресни надљекар у Босанкој Дубици од 26. августа 1919. до 18. марта 1926,[3664] када је отпуштен. Уговорно је радио за бањалучки Окружни уред за осигурање радника у Босанкој Дубици,[3665] у којој је био и предсједник Ловачког друштва.[3666] Премјештен је у Ковин рјешењем Министарства народног здравља од 7. априла 1925, у који није због болести ступио на дужност. Поднио је захтјев за пензионисање 7. маја 1925. Краљевским указом од 31. маја 1936. стављено је рјешење од 18. марта 1926. ван снаге, којим је др Станко Сатлер отпуштен из државне службе и пензионисан је са даном 1. маја 1925.[3667]

[3660] ХДА, 890, Персонални списи др Станка Сатлера.

[3661] Исто.

[3662] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 36, 15. lipnja 1914, br. 6, 320; *Исто*, god. 39, 15. veljače 1917, br. 2, 90; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1920. (Po stanju od 31. prosinca 1920)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1921, br. 1, 12.

[3663] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 8. фебруар 1919, бр. 5, 1.

[3664] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 41; *Liječniči vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. prosinca 1919, br. 12, 725; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 22. октобар 1924, бр. 242, 1; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 51; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 20; *Исто*, 15. јуна 1925, бр. 2, 23; *Исто*, 10. септембра 1925, бр. 3, 37; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 156; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 205; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 14.

[3665] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. септембра 1925, бр. 3, 37.

[3666] *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 55.

[3667] ХДА, 890, Персонални списи др Станка Сатлера.

Умро је у Загребу 20. августа 1930, а његова супруга Драгица 26. децембра 1961. Сахрањени су на гробљу Мирогој.[3668]

Др Корнел Секора

Др Корнел (Kornelius, Корнелијус, Корнелије, Корнелиј) Секора, син Јосипа, рођен је у Бечу 21. фебруара 1879.[3669] Студије медицине завршио је 21. фебруара 1907. Говорио је француски и њемачки језик.[3670]

Оженио се Терезом, дјев. Будвајзер, са којом је стекао синове Ериха 1. децембра 1912. и Леополда 28. априла 1920. и кћерке Маргарету 14. јуна 1909. и Елфриду 7. фебруара 1917.[3671]

Учествовао је у аустроугарској војсци за вријеме Првог свјетског рата од 29. јула 1914. као трупни љекар у резервним болницама. У Војску Краљевине СХС примљен је 29. маја 1922. у чину резервног санитетског капетана I класе.[3672]

Примљен је у државну љекарску службу 30. јануара 1908. и радио 1909. као секундарни љекар у Среској болници у Травнику,[3673] као сресни надљекар у Варцар Вакуфу (Мркоњић Град) од 8. новембра 1909. до 1. јула 1919,[3674] у Јајцу од тада до 9.

[3668] Исто; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 125; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 29. 11. 2021.

[3669] Као година рођења наводи се и 1875. АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 39.

[3670] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Корнела Секоре; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.486.

[3671] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Корнела Секоре.

[3672] Исто; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 31. мај 1922, бр. 22, 963–964; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 44, septembar 1922, br. 9, 245.

[3673] *Šematizam svijeh oblasti u Bosni i Hercegovini* (Odgovara stanju od 15. oktobra 1909.), 47.

[3674] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 8. фебруар 1919, бр. 5, 1; *Исто*, год. I, 22. јул 1919, бр. 71, 1; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. veljače 1919, br. 2, 80.

новембар 1937.[3675] и као сресни љекар у Кључу од тада до 8. јуна 1938,[3676] када је пензионисан.

Имао је право обављања приватне опште и мјесне љекарске праксе од 31. маја 1924. Унапријеђен је краљевским указом од 11. септембра 1930. у вишег здравственог савјетника.[3677] Завршио је двонедјељни курс од 16. до 30. септембра 1930. за сресне љекаре из имунологије и епидемиологије у Хигијенском заводу у Загребу.[3678]

У мају 1932. одржао је предавања о урезивању оспица и хигијени тијела у Шипову, Грабовици, Глоговцу, Бабићима и Прибељцима, а 1935. хонорарно обављао два пута мјесечно љекарске прегледе у сеоским амбулантама у Глоговцу и Шипову.[3679]

Обављао је у Љекарској комори Врбаске бановине многе одговорне функције. Изабран је у Управни одбор на оснивачкој скупштини 15. децембра 1929, у Одбор коморског љекарског суда на скупштини 15. марта 1931, а у Дисциплинско вијеће ове коморе 8. маја 1932. и 14. априла 1935.[3680] Био је редовни члан Збора лијечника

[3675] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; АРСБЛ, 9, VI, 16, 35, бр. 8.343/1932; АРСБЛ, 9, VI, 16, 214; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 22. јул 1919, бр. 71, 1; *Исто*, год. VI, 16. октобар 1924, бр. 237, 1; *Исто*, год. XI, 16. март 1929, бр. 63, 1; *Исто*, год. XII, 30. септембар 1930, бр. 223, 1; *Исто*, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 17; *Исто*, год. XVIII, 25. јун 1936, бр. 143, 1; *Исто*, год. XIX, 29. новембар 1937, бр. 272, 1; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. III, септембра 1927, бр. 5, 196; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 24; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 52; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 20; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 449.

[3676] *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 20. новембар 1937, бр. 5.692, 6; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 29. новембар 1937, бр. 272, 1; *Исто*, год. XX, 4. јул 1938, бр. 147, 1.

[3677] АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 750; Исто, VI, 25, 5 и 217; Исто, 26, 7; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 30. септембар 1930, бр. 223, 1.

[3678] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[3679] Исто, VI, 16, 35, бр. 8.343/1932; Исто, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, бр. 35/1935.

[3680] ХДА, 1.477, кут. 3, *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 21, 22, 23, 24, 126.

Хрватске, Славоније и Међимурја од 1922. до 1927,[3681] а Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 31. августа 1936.[3682]

Одликован је крајем 1936. Сребреном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије, а 6. септембра 1937. Орденом Св. Саве V реда.[3683]

Др Мавро Селеш

Др Мавро Селеш (Moritz Szölles, Szöllös, Szoelloes), син Игњаца (Ignatza), рођен је у Ханзликову (Trencsin János Hanzlikov) 1861. Студије медицине завршио је у Бечу 1890. Био је љекар опште праксе.[3684]

Оженио се Хеленом, дјев. Леви, са којом је стекао кћерке Берту 18. августа 1890. и Маргиту (Марту) 1905.[3685]

Радио је као општински љекар у Мркоњић Граду, сресни надљекар у Власеници од 28. фебруара 1904, а у Бањалуци као замјеник здравственог надзорника од 1915. и као сресни надљекар Сеоског среза од 1924. до 18. марта 1927, када је пензионисан. Обављао је повремено 1919. послове окружног здравственог надзорника (инспектора), љекара казнионице Окружног суда и бањалучког "блудилишта".[3686]

[3681] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske, Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1922. (Po stanju od 31. prosinca 1922)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1923, br. 1, XI; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske, Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1924. (Po stanju od 31. prosinca 1924)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1925, br. 1, XI; Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1927, br. 1, 25.

[3682] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 3. фебруар 1937, бр. 24, 7; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208, 6.

[3683] *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

[3684] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, aj 95, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 31; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 397; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 577; В. Стошић, *Извјештај сресног начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, 400; В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, 474.

[3685] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 150.

[3686] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; *Bosanski glasnik 1912*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XVI, 1912, 160; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 17; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 7. јун 1924, бр. 128, 1; *Исто*, год. IX, 14. мај 1927, бр. 106, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 153; *Исто* септембра 1927, бр. 5, 196; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 44; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 2; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; J. Konforti, *Doprinos ljekara Jevreja zdravstvenoj zaštiti i kulturi Bosne i Hercegovine*, 121; *Zapisnici sa sjednica Narodne vlade Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu* (priredio: Andrej Rodinis), 250–251.

У Бањалуци је био члан просвјетног друштва "Гајрет" и један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. Биран је у Одбор Дисциплинског суда на Оснивачкој скупштини 15. децембра 1929, у Надзорни одбор на скупштинама 15. марта 1931, 8. маја 1932. и 23. марта 1941, а за благајника Коморе 14. априла 1935. и 27. марта 1938.[3687]

Постављен је на почетку Другог свјетског рата, 10. априла 1941, за управника III рејонске станице за прву помоћ Мјесног одбора за одбрану из ваздуха у Бањалуци, која се налазила у на углу улица Муфтије Џабића и Змаја од Босне (зграда инг. Суљаге Салихагића).[3688]

Прешао је на римокатоличку вјеру 1. јула 1941. И поред промјене вјере ухапшен је 27/28. јула 1942. и депортован са осталим бањалучким Јеврејима у логор. Усташе су га убиле у логору Стара Градишка 31. јула 1942.[3689]

Др Андрија Сенеш

Др Андрија Сенеш (Andor Szenes), син Леополда, рођен је 15. новембра 1889. у Сенти. Завршио је гимназију у родном граду 1908, а студије медицине у Будимпешти 18. октобра 1913. Био љекар опште праксе. Говорио је мађарски, њемачки и талијански језик, а служио се француским и енглеским.[3690]

[3687] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Скупштина Лекарске коморе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415, 2; *Skupštini Lekarske komore prisustvovao je ministar poljoprivrede g. dr. Branko Čubrilović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. мај 1940, бр. 1.715, 1; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 126.

[3688] АРСБЛ, 9, II, 1, Мјесни Одбор за одбрану из ваздуха у Бањалуци – др Мавро Селеш, Бањалука, 10. април 1941, бр. 19/1941.

[3689] АРСБЛ, Католички жупски уред Бањалука 1941–1942, несређена грађа, Исказнице о прелазу на римокатоличку вјеру, бр. 171; АРСБЛ, 84, 1.611/1944; J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 158; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 397; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 577.

[3690] AJ, 39, Персоналије, ф. 161, Лист личних и службених података др Андрије Сенеша; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Андрије Сенеша; ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Сенеша; Milorad Ćurčić, Tari Laslo, *Gradski spasavaoci. Vanbolnička*

Ожењио се домаћицом Зелмом, дјев. Шпинер, са којом је стекао кћерке Елу 25. октобра 1920, Клару (25. мај – 20. децембар 1927) и Шарлоту 4. октобра 1928. и синове Антона 18. новембра 1921. и Јована 7. априла 1933.[3691]

Служио је аустроугарску војску од 1. априла до 30. септембра 1911. у 19. пољском (ловачком) батаљону у Целовцу. Стажирао је у Дјечијој болници у Будимпешти од 1. децембра 1913. до марта 1914. Био је секундарни љекар Привремене војне болнице у Требињу од 1. априла до 31. јула 1914, трупни љекар 91. пука од 1. августа до краја октобра 1914. и љекар пољске болнице у чину санитетског потпоручника од новембра до 7. децембра 1914, када се са рањеницима и болесницима предао српској војсци у Ваљеву, гдје је био заробљеник до 15. децембра 1915. У остатку рата био је у заробљеништву у Италији до 28. марта 1919.[3692]

Послије рата радио је као приватни љекар у Сенти.[3693]

У Војску Краљевине СХС примљен је 9. новембра 1920. у чину резервног санитетског капетана II класе, а унапријеђен 17. децембра 1922. у санитетског капетана I класе.[3694] Био је активни санитетски официр у Војсци Краљевине СХС од 10. децембра 1920. до 19. маја 1924.[3695] Службовао је у Сталној војној болници Шумадијске дивизијске области у Крагујевцу од 1. марта 1921. до краја марта 1923. као секундарни болнички љекар, љекар 19. пјешадијског пука и гарнизонски љекар и у Подгорици као управник Привремене војне болнице од 1. априла 1923. до 19. маја 1924, када му је уважена оставка и преведен у резерву.[3696]

---

zdravstvena zaštita u Senti od 1771–2003. godine, Senta 2004, 112; Milorad Ćurčić, Dragiša Zeković, *Sreski lekari u Senti 1876–1941. godine*, у: *Medicinski pregled*, Novi Sad, god. LXI, maj–jun 2008, br. 5–6, 301.

[3691] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Андрије Сенеша; Његова супруга и четворо дјеце убијени су за вријеме Другог свјетског рата. У његовом "Листу личних и службених података" од 10. октобра 1946. у рубрици "Примедба" стоји код имена супруге Зелме "нестала", кћерки Еле и Шарлоте "нестала", сина Јована "нестао", а сина Антона "наводно погинуо". Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 152.

[3692] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Андрије Сенеша; АЈ, 39, Персоналије, ф. 161, Лист личних и службених података др Андрије Сенеша; ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Сенеша; M. Ćurčić, T. Laslo, *Gradski spasavaoci. Vanbolnička zdravstvena zaštita u Senti od 1771–2003. godine*, 112.

[3693] АЈ, 39, Персоналије, ф. 161, Лист личних и службених података др Андрије Сенеша; ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Сенеша; M. Ćurčić, T. Laslo, *Gradski spasavaoci. Vanbolnička zdravstvena zaštita u Senti od 1771–2003. godine*, 112.

[3694] *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 20. новембар 1920, бр. 44, 2.203–2.204.

[3695] Краљевским указом од 19. маја 1924. уважена је његова оставка на државну службу и преведен је у резерву. *Службени војни лист*, Београд, год. 43, 23. мај 1924, бр. 25, 1.179–1.180.

[3696] АЈ, 39, Персоналије, ф. 161, Лист личних и службених података др Андрије Сенеша; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Андрије Сенеша; ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Сенеша; *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 29. јануар 1921, бр. 3, 153–154; M. Ćurčić, D. Zeković, *Sreski lekari u Senti 1876–1941. godine*, 302.

Био је потом од јуна 1924. сремски љекар у Сенти, до 21. јула 1932. у Прешеву, од 21. јула до 26. децембра 1932. у Бањалуци, од 26. децембра 1932. до 15. јануара 1933. у Параћину, од 15. јануара 1933. до 30. јануара 1934. у Лесковцу, од 30. јануара 1934. до 17. септембра 1935. у Златару, поново од 17. септембар 1935. до 4. јануара 1937. у Прешеву, од 4. јануара 1937. до 24. септембра 1938. Среза подгорског у Сувој Реци, од 24. септембра 1938. до 9. августа 1939. Среза колашинског у манастиру Морача и од 9. августа 1939. до 12. августа 1940. у Андријевици, када је пензионисан.[3697]

Одликован је 1928. за заслуге учињене према Друштву Црвеног крста Краљевине СХС Бронзаном медаљом Црвеног крста.[3698]

Мобилисан је у Војску Краљевине Југославије у Призрену од 30. марта до 19. априла 1941, а у њемачком заробљеништву био је до 1. априла 1945.[3699]

Послије ослобођења мобилисан је у Југословенску армију од 20. априла 1945. до 16. априла 1946. Обављао је од 1. јуна 1946. приватну праксу у Сенти, а хонорарно радио као замјеник референта Одјељења за народно здравље ГНО и рејонски љекар социјалног осигурања.[3700]

Др Шефкија Сефић

Др Шефкија Сефић, син Мустафе,[3701] рођен је 9. октобра 1898. у Мостару. Завршио је Велику гимназију у родном граду 20. јуна 1920, медицину студирао у Бечу,

---

[3697] АЈ, 39, Персоналије, ф. 161, Лист личних и службених података др Андрије Сенеша; ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Сенеша; ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Сенеша; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 3. новембар 1924, бр. 252, 1; *Исто*, год. XIII, 2. новембар 1931, бр. 256, 1; *Исто*, год. XIV, 13. август 1932, бр. 185, 2; *Исто*, год. XV, 13. јануар 1933, бр. 9, 1; *Исто*, 7. фебруар 1933, бр. 28, 1; *Исто*, год. XVI, 20. фебруар 1934, бр. 41, 1; *Исто*, год. XVII, 5. октобар 1935, бр. 231, 1; *Исто*, год. XIX, 23. јануар 1937, бр. 16, 1; *Исто*, 17. април 1937, бр. 87, 1; *Исто*, год. XX, 15. октобар 1938, бр. 236, 1; *Исто*, год. XXI, 29. август 1939, бр. 195, 1; *Исто*, год. XXII, 16. септембар 1940, бр. 212, 2; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 386; *Пензионисање и унапређење здравствених саветника Министарства социјалне политике*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 1. април 1937, бр. 11.654, 8; M. Ćurčić, T. Laslo, *нав. дјело*, 113.

[3698] ХДА, 890, Персонални списи др Андрије Сенеша.

[3699] АЈ, 39, Персоналије, ф. 161, Лист личних и службених података др Андрије Сенеша; M. Ćurčić, T. Laslo, *нав. дјело*, 113.

[3700] Исто.

[3701] Мустафа је био градоначелник Мостара.

а завршио у Загребу 1. новембра 1927. Био је у Бањалуци специјалиста за очне болести од 24. августа 1932. и један од најугледнијих љекара. Говорио је њемачки језик.[3702]

Ожењио се учитељицом Назифом,[3703] кћерком бањалучког посједника и трговца Шаћира Ковачевића, рођеном 1909, са којом је стекао 4. јануара 1938. кћерку Весну (Пембу) и 25. марта 1940. сина Мустафу.[3704]

У Загребу је стажирао до 7. децембра 1928. и радио од 1. јануара 1929. до 30. априла 1930. као замјеник асистента на Очној клиници, а у Сарајеву од 1. маја 1930. до 30. септембра 1931. као секундарни љекар Државне болнице. Био је у Бањалуци од 1. октобра 1931. до 30. јуна 1941. уговорни љекар специјалиста окулист Окружног уреда за осигурање радника, контрактуални (хонорарни) љекар Државне болнице и обављао приватну праксу. Током 1934. и 1935. био је три пута на усавршавању: четири недеље у Бечу, пет у Берлину и три у Прагу.[3705]

Биран је у коморско Дисциплинско вијеће на годишњим скупштинама Љекарске коморе Врбаске бановине 8. маја 1932. и 14. априла 1935.[3706] Био је члан Управног одбора Врбаског бановинског одбора Црвеног крста.[3707]

Као велики добротвор и хуманиста облачио је, са својом госпођом, сваке године за рођендан кћерке између педесеторо и шездесеторо бањалучке дјеце, а помагао је сиромашне у свакој прилици.[3708]

[3702] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Шефкије Сефића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 160, Лист личних и службених података др Шефкије Сефића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; *Г. др Ш. Сефић одену је 27 сиромашне деце*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 6, 7, 8. јануар 1940, бр. 1.665, 6; *Лијеп примјер г. др. Сефића*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 5. јануар 1941, бр. 1.758, 7; *Ko je ko u Jugoslaviji, Lekari*, knj. 1, 347.

[3703] На вјенчање Шефкије и Назифе, какво се у Бањалуци дуго није десило, потрошено је преко 200.000 динара. *Велики сватови у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 23. децембар 1931, бр. 356, 4.

[3704] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 154.

[3705] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Шефкије Сефића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 160, Лист личних и службених података др Шефкије Сефића; АРСБЛ, 93, 42, бб/2; АРСБЛ, 94, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947; АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; АРСБЛ, 111, 8, Спискови медицинског особља; АРСБЛ, 111, Записници, 1951; АБиХ, МНЗ, бр. 34.923/1949; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 446; *Јавна захвала*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. мај 1936, бр. 997, 3; *Nad g. Petrom Gakovićem izvršena je uspela operacija*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. мај 1936, бр. 1.004, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

[3706] ХДА, 1.477, кут. 3; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Скупштина Лекарске коморе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 22, 23, 128.

[3707] *Редовна годишња скупштина Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 20. март 1934, бр. 361, 2.

[3708] *Бањалучки лекар одену 27 сиромашне деце*, у: *Време* Београд, год. XX, 5. јануар 1940, бр. 6.450, 9; *Г. др Ш. Сефић одену је 27 сиромашне деце*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 6, 7, 8.

На приједлог министра социјалне политике и народног здравља, указом краљевских намјесника одликован је 6. септембра 1937. Орденом Св. Саве V реда.[3709]

У Другом свјетском рату био је у Сарајеву од 18. јула 1941. до 3. октобра 1945. шеф Очног одјела Државне болнице, у којем је помагао Јеврејима.[3710]

Послије рата је радио од 4. октобра 1945. до 1. фебруара 1946. као в. д. шефа Очног одјељења Државне болнице у Бањалуци, затим од фебруара 1946. до априла 1947. као љекар специјалиста за очне болести Школске поликлинике у Сарајеву и од маја 1947. као шеф Очног одјељења Државне болнице у Бањалуци. Почасно звање примаријуса добио је 28. августа 1951, а приватну праксу обављао је од маја 1955.[3711]

Објавио је у загребачком *Лијечничком вјеснику* два рада: *Boja oka i duljina života* (1949) и *Encimatična zonuloliza po Barraqueru* (1960).[3712]

Умро је у Бањалуци 29. маја 1962. и сахрањен на муслиманском гробљу код Турбета.[3713]

Др Казимир Сиатецки

Др Казимир Сиатецки је рођен у Лавову 1876, у којем је завршио студије медицине 1900. Био је у Босанском Петровцу сресни надљекар послије Првог свјетског рата.[3714]

јануар 1940, бр. 1.665, 6; *Лијеп примјер г. др. Сефића*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 5. јануар 1941, бр. 1.758, 7; Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дело*, 387–388.

[3709] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

[3710] АЈ, 39, Персоналије, ф. 160, Лист личних и службених података др Шефкије Сефића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 415; H. Ramadanović, *Učešće ljekara, apotekara i drugih zdravstvenih radnika u NOP-u*, 159; E. Tauber, *нав. дјело*, 172, 446.

[3711] АУКЦРСБЛ, Службенички досије др Шефкије Сефића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 160, Лист личних и службених података др Шефкије Сефића.

[3712] Š. Sefić, *Boja oka i duljina života*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXI, ožujak 1949, br. 3, 97–102; Š. Sefić, *Encimatična zonuloliza po Barraqueru*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 82, rujan–listopad 1960, br. 9–10, 751–755.

[3713] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 155.

[3714] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 36.

Др Михаил Усатиј-Сидоренко

Др Михаил Александрович Усатиј-Сидоренко (Усатый),[3715] син Александра, рођен је у Русији, у Ставропљу, 5. новембра 1885. Завршио је духовни семинариј (богословију) у родном граду 30. јуна 1906, а студије медицине на Императорском универзитету у Варшави у академској 1912/1913. години. Био је љекар Темиргојевске станице Мајкопског одјела Кубанске области од 1913. до 1916, а потом 2. кубанске дивизије у Војсци југа Русије. Емигрирао је на острво Лемнос, гдје му је умро једномјесечни син Виталиј (1921), потом у Стару Загору, у Бугарској, па у Краљевину СХС. Диплому је нострификовао 18. маја 1926. на Медицинском факултету у Београду.[3716] Био је војни љекар.

Оженио се Јулијом, са којом је стекао кћерке Лудмилу и Алу.[3717]

Примљен је у војну службу Краљевине СХС Краљевским указом 1. септембра 1921. за контрактуалног (уговорног) војног љекара II класе, а наредбом министра војног и морнарице од 16. септембра 1921. упућен на службу у Врбаску сталну војну болницу у Бањалуци, гдје је радио на свим одјељењима, а посебно на Унутрашњем и Хируршком. Наредбом команданта Врбаске дивизијске области 25. новембра 1921. постављен је за трупног љекара Гарнизона бањалучког.[3718]

У држављанство Краљевине СХС примљен је 31. децембра 1925, а положио је заклетву новој отаџбини 21. јануара 1926. Посједовао је опште право вршења приватне љекарске праксе од 23. јуна 1926.[3719]

Унапријеђен је у санитетског капетана I класе у фебруару 1927, када је постављен за љекара 33. пјешадијског пука, с тим да и даље врши дужност љекара Бањалучког гарнизона. Постављен је наредбом министра војске и морнарице 29.

[3715] Као варијанте његовог имена и презимена појављују се: Михаило, Михајло, Михаел Усати-Сидоренко, Сидоренкоусати, Сидоренко Усатиј, Сидоренко.

[3716] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 4, Персонални досије др Михаила Сидоренка; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 85, 93; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 211.

[3717] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 156.

[3718] *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 10. септембар 1921, бр. 35, 1.883–1.884; *Исто*, 17. септембар 1921, бр. 36, 1.959–1.960; *Исто*, год. 41, 4. мај 1922, бр. 17, 745–746; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, oktobar 1921, br. 10, 285; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 106; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 89.

[3719] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 4, Персонални досије др Михаила Сидоренка; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VIII, 11. фебруар 1926, бр. 30, 1.

јануара 1930. за секундарног љекара Унутрашњег одјељења Врбаске сталне војне болнице, а унапријеђен у чин санитетског мајора 11. априла 1930.[3720]

Обављао је приватну љекарску праксу у ординацији у Гундулићевој улици.[3721]

Изабран је, као један је од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине, за коморског тужиоца 15. децембра 1929.[3722]

Постављен је краљевским указом за управника Дубровачке привремене војне болнице 29. октобра 1930. Унапријеђен је у санитетског потпуковника 28. јуна 1935.[3723]

Постављен је за управника Шумадијске сталне војне болнице 5. октобра 1935, а унапријеђен у пуковника 6. септембра 1940.[3724]

Одликован је 15. августа 1929. Орденом Св. Саве V реда, а 6. септембра 1938. Орденом југословенске круне IV реда.[3725]

Др Станко Сиелски

Др Станко Сиелски, син геометра Станка и домаћице Марије, дјев. Валдхер (Waldher), рођен је у Грачаници 18. јуна 1891. у породици пољског поријекла, која се из Тарнопила у Галицији доселила крајем XIX вијека у Босну. Дјетињство је провео у Грачаници, Зеници и Травнику, у којем је завршио гимназију 1910. и уписао студије медицине у Бечу. Упоредо са медицином учио је двије године сликарство и историју умјетности. Војску је служио 1913. Као апсолвент медицине током Првог свјетског рата мобилисан је у аустроугарску војску, гдје је од 1. августа 1914. до 5. октобра 1918.

[3720] *Војни указ*, у: *Правда*, Београд, год. XXIII, 13. фебруар 1927, бр. 41, 2; *Службени војни лист*, Београд, год. 46, 26. фебруар 1927, бр. 9, 307–308; *Исто*, год. 49, 31. јануар 1930, бр. 4, 129–130; *Исто*, 15. април 1930, бр. 16, 773–774; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 64, 112; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 207; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 44; *Narodno jedinstvo, Zvanični kalendar (svih šest oblasti Bosne i Hercegovine) za prostu 1929. godinu*, 195.

[3721] *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 28.

[3722] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 7; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 19, 128.

[3723] *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 30. октобар 1930, бр. 44, 2.181–2.182; *Исто*, год. 54, 29. јун 1935, бр. 25, 1.051–1.052; *Војни указ*, у: *Време*, Београд, год. X, 31. октобар 1930, бр. 3.176, 5; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 412; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 464; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484.

[3724] *Службени војни лист*, Београд, год. 54, 8. октобар 1935, бр. 38, 1.583–1.584; *Исто*, год. 59, 6. септембар 1940, бр. 34, 2.159–2.160.

[3725] *Исто*, год. 48, 15. август 1929, бр. 33, 1.427–1.428; *Исто*, год. 57, 6. септембар 1938, бр. 24, 1.241–1.242; *Одликовања у војсци*, у: *Правда*, Београд, год. XXV, 16. август 1930, бр. 219, 5.

вршио дужност љекара у чину потпоручника. Завршио је медицински факултет у Бечу 16. јуна 1919. Био је љекар опште праксе. Курс из епидемиологије и бактериологије у трајању од три мјесеца завршио је у Загребу. Добро је говорио њемачки језик, а служио се руским, пољским, енглеским, турским и арапским.[3726]

Оженио се 1925. домаћицом Анком, дјев. Субашић, са којом је добио кћерку Тајану 27. марта 1928.[3727]

Био је у Војсци Краљевине СХС од 5. октобра 1918. до 1. априла 1919, а потом је од 1. августа 1919. радио као уредски љекар у Прозору, сресски љекар у Коњицу, Гламочу, Мркоњић Граду, 1924. у Невесињу, у Зеници до 29. септембра 1924, у Травнику од 29. септембра 1924. до 30. октобра 1931, у Бихаћу као савјетник и виши здравствени савјетник Дома народног здравља од 30. октобра 1931. до 14. новембра 1934, када је постављен за његовог управника. Једно вријеме предавао је хонорарно хигијену у Гимназији у Бихаћу. Обављао је од 1919. до 1931. приватну праксу.[3728]

Био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[3729] Изабран је на скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 27. марта 1938. за члана Дисциплинског вијећа Коморе,[3730] а поднио је на конференцији представника здравствених установа о здравственим приликама у Врбаској бановини, одржаној 10.

[3726] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Станка Сиелског; BA, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Станка Сиелског; Husref Tahirović, *Rukovodioci Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona od osnivanja do danas*, у: *Javno zdravstvo tuzlanske regije 1923–2012*, Tuzla 2012, 162–163; S. Mulić, *Zdravstvo Konjica od najstarijih vremena do danas*, 97; Stella Fatović-Ferenčić, Husref Tahirović, *Osnivanje Muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskoj 1944. godine i uloga njegova prva kustosa Stanka Sielskog*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 137, siječanj 2015, br. 11–12, 378–379.

[3727] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Станка Сиелског.

[3728] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Станка Сиелског; AJ, 66, 690, 1.151; АБиХ, ЗВБХ, бр. 44.735/1920; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 17. октобар 1924, бр. 238, 1; *Исто*, 22. новембар 1924, бр. 269, 1; *Исто*, год. VIII, 11. децембар 1926, бр. 282, 2; *Исто*, год. XII, 18. јануар 1930, бр. 13, 1; *Исто*, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 25; *Исто*, 17. новембар 1931, бр. 269, 1; *Исто*, год. XVI, 4. децембар 1934, бр. 280, 1; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 3; *Исто*, год. XIX, 30. јануар 1937, бр. 21, 1; *Исто*, год. XX, 17. фебруар 1938, бр. 36, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 44; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 133; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 8. новембар 1933, бр. 10.421, 4; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320; H. Tahirović, *Rukovodioci Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona od osnivanja do danas*, 162.

[3729] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1938. (Po stanju od 31. prosinca 1937)*, Prilog *Liječničkog Vijesnika*, Zagreb, 1938, br. 1, [6].

[3730] ХДА, 1.477, кут. 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 24, 129.

и 11. фебруара 1941. у Хигијенском заводу у Бањалуци, реферат о сузбијању паразитских обољења и вашљивости.[3731]

Основао је у Бихићу Друштво за чување старина и аматерски се бавио археологијом. Изградио је уз материјалну помоћ локалних власти 1935. једну врсту локалног музеја – Лапидариј и именован за његовог почасног управника 10. новембра 1938. Из Бихића је сарађивао са Шпиром Боцарићем, управником Музеја Врбаске бановине у Бањалуци, на прикупљању етнографске грађе.[3732]

Одликован је 1. децембра 1933. Орденом југословенске круне V реда, 1935. Сребреном медаљом Црвеног крста и 6. септембра 1937. Орденом Св. Саве V реда. Имао је у Војсци Краљевине Југославије чин резервног санитетског капетана I класе.[3733]

На почетку Другог свјетског рата прешао је из Бихића у Бањалуку и постављен за управника новоформираног Завода за сузбијање ендемијског сифилиса, а који је основан у циљу да "систематски прегледа све становништво на подручју, на којем се појављује сифилис ендемијски" и "да се сифилис као ендемија потпуно искоријени".[3734] Био је на челу Завода од јула 1941. до 31. јула 1944.[3735] Није обављао за вријеме рата приватну љекарску праксу. Био је члан Надзорног одбора Хрватског филателистичког друштва и причувни надсатник Надзорништва Народне заштите за Град и Котар Бањалуку.[3736] Његовом заслугом нашао се у Заводу за сузбијање

[3731] *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

[3732] N. Radić, *нав. дјело*, 16; S. Fatović-Ferenčić, H. Tahirović, *Osnivanje Muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskoj 1944. godine i uloga njegova prva kustosa Stanka Sielskog*, 385; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 159.

[3733] AJ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Станка Сиелског; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Станка Сиелског; *Одликовања*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. децембар 1933, бр. 10.449, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 11. децембар 1933, бр. 284, 1; *Исто*, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. децембар 1933, бр. 283, 3; *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 3. јануар 1936, бр. 894, 3.

[3734] *Zakonska odredba o osnivanju Zavoda za suzbijanje endemijskog sifilisa* od 26. lipnja 1941, у: *Zbornik zakona i naredaba Nezavisne Države Hrvatske*, izdaje Zakonodavno povjerenstvo, Zagreb, god. I, 15. kolovoz 1941, br. 4, 217 и *Vjesnik Zavoda za suzbijanje endemijskog sifilisa*, Banja Luka 1942, br. 5–6, 70.

[3735] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 415; Др Станко Сиелски је именован за декана Медицинског факултета у Сарајеву Хрватског свеучилишта у Загребу 25. маја 1944. Одобрен му је прелаз из службе Главног равнатељства за здравство Министарства здравства и удружбе у службу Министарства народне просвјете НДХ 30. маја 1944. Примопредаја Завода је извршена 30. јула 1944. Предмет примопредаје био је "циели Завод са цјелокупним творивом, књигама, нашастаром, новцем и писмохраном." Завод је предао жупском извјеститељу др Шими Фабијанићу, који је наређењем Министарства здравства и удружбе 22. јуна 1944. одређен да врши дужност управника Завода за сузбијање ендмијског сифилиса у Бањалуци. ХДА, 890, Персонални списи др Станка Сиелског; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXVI, svibanj 1944, br. 5, 131.

[3736] АРСБЛ, ННЗГКБЛ (564), 2, 207, бр. 195/1945.

ендемијског сифилиса велики број јеврејских љекара и њихових породица из цијеле НДХ, који су се спасли од сигурне смрти у усташким концентрационим логорима. Они су радили као хонорарни или уговорни љекари на сузбијању ове болести или бројних других епидемија током Другог свјетског рата.[3737]

Из Бањалуке је упућен у Сарајево на дужност декана и редовног професора за предмет повијест медицине новооснованог Медицинског факултета Хрватског свеучилишта у Загребу,[3738] који је са радом почео 22. новембра 1944. наступним предавањем др Станка Сиелског. На овом факултету је остао до престанка његовог рада 13. маја 1945.[3739]

Крајем рата мобилисан је у Југословенску армију, од 6. априла до почетка септембра 1945, у хигијенско-епидемиолошку екипу I армије на сузбијању пјегавог тифуса на Козари. По поновом доласку у Бањалуку био је кратко виши здравствени савјетник Кожно-венеролошке амбуланте Амбулантно-поликлиничке установе. Није имао признату специјалност и није обављао приватну праксу.[3740] У жељи да остане у Бањалуци, молио је министра здравља Босне и Херцеговине др Неду Зеца 16. новембра 1945. да га остави на служби у овом граду "бар преко зиме".[3741] Из Бањалуке је премјештен у Тузлу, у којој је био од 2. марта 1946. до средине 1958. шеф Санитарно-епидемиолошке станице, која ће прерасти у Хигијенски завод, а касније епидемиолог Окружног народног одбора.[3742]

Завршио је у Београду од 1. до 30. јуна 1948. бактериолошки курс при Савезном епидемиолошком институту.[3743]

[3737] E. Tauber, *нав. дјело*, 507–511; H. Tahirović, *Dr. Stanko Sielski (1891–1958): Physician, scientist, humanist*, у: *Acta Medica Academica*, Journal of Department of Medical Sciences of Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina, Sarajevo, Vol. 44, No. 2, November 2015, 171–172; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 160.

[3738] Законска одредба о оснивању Медицинског факултета у Сарајеву донесена је 27. марта 1944. Према овој одредби сарајевски Медицински факултет је био дио Хрватског свеучилишта у Загребу. *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXVI, prosinac 1944, br. 12, 288.

[3739] АРСБЛ, 564, 2, 207, бр. 195/1945; АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Станка Сиелског; ХДА, 890, Персонални списи др Станка Сиелског; ХДА, 223, Персонална досијеа; *Hrvatska krajina*, Banjaluka, god. I, 29. avgusta 1941, br. 57, 2; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXVI, prosinac 1944, br. 12, 288; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 177–178; *Tko je tko u NDH, Hrvatska 1941.–1945.*, Zagreb 1997, 358; *70 godina Univerziteta u Sarajevu. Univerzitet u Sarajevu – pokretač razvoja bosanskohercegovačkog društva*, Sarajevo 2019, 139.

[3740] АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Станка Сиелског.

[3741] Из његове молбе од 16. новембра 1945. види се да је "преболио пјегавац" и да му од тада "није срце посве у реду", дијагноза "слабост срчаног мишића". АУЦРСБЛ, Персонални списи др Станка Сиелског.

[3742] АБиХ, МНЗ, бб./19; АБиХ, ЗАЗ, бр. 5.040/1957; КАТ, 232, досијеи, Службенички досије др Рафаела Нахмијаса; H. Tahirović, *нав. рад*, 163.

[3743] КАТ, 232, досијеи, Службенички досије др Рафаела Нахмијаса.

Др Станко Сиелски се бавио професионално историјом народне медицине у Босни, првенствено прикупљањем и изучавањем народних љекаруша, старих турских и арапских медицинских рукописа. Његова збирка хамулета и хамајлија, коју је сакупио током вишедеценијског рада у Босни, сматрала се једном од највећих збирки ове врсте на Балкану, која се данас чува у Етнографском музеју у Загребу. Већи дио предмета који се односе на историју босанске народне медицине био је изложен у Музеју за повијест здравства Хрватског лијечничког збора, а дио тих предмета чува се данас у Одсјеку за повијест медицинских знаности Хрватске академије знаности и умјетности у Загребу. Један је од најзаслужнијих за оснивање Музеја за повијест здравства у Хрватској 1944, па га је Хрватски лијечнички збор именовао 10. августа 1942. за првог кустоса у знак признања за рад и бригу о будућем музеју. Ову функцију није прихватио због других бројних обавеза. Објавио је 20 радова у стручним и научним часописима. Његов рад *Хамајлије*, који је објавио загребачки Етнографски музеј, односи се на истраживање народног живота у Босни и употребу хамајлија (амулета). Послије Другог свјетског рата о овој проблематици објавио је посебан рад под називом *Стари турски и арапски медицински рукописи у Босни и Херцеговини*. Уређивао је часопис *Вјесник Завода за сузбијање ендемијског сифилиса*, који је излазио у Бањалуци током 1942. Био је свестрани колекционар, посебно нумизматичар и филателист, а у слободно вријеме бавио се и сликарством. Посљедњих година живота сарађивао је у Југословенском лексикографском заводу у Загребу на изради прве свеске *Медицинске енциклопедије*, објављене 1967. године.[3744]

Умро је 31. октобра 1958. у Загребу у 68. години живота и сахрањен на гробљу Мирогој.[3745] На приједлог академика Хусрефа Тахировића, одликован је постхумно, крајем 2014, медаљом Праведника међу народима свијета за спашавање Јевреја за вријеме НДХ.[3746]

[3744] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. LXIV, kolovoz 1942, br. 8, 305; Mirko Dražen Grmek, *Proučavanje i nastava historije medicine u Jugoslaviji*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 84, siječanj 1962, br. 1, 13; *Tko je tko u NDH*, 358; I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 169: H. Tahirović, *Rukovodioci Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona od osnivanja do danas*, 163; S. Fatović-Ferenčić, H. Tahirović, *Osnivanje Muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskoj 1944. godine i uloga njegova prva kustosa Stanka Sielskog*, 377, 379, 380, 383, 384; H. Tahirović, *Dr. Stanko Sielski: zaboravljeni ljekar – naučnik – humanista*, y: *Divan*, Travnik, april/travanj 2017, br. 55, 26.

[3745] H. Tahirović, *Rukovodioci Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona od osnivanja do danas*, 163.

[3746] H. Tahirović, *Bosna i Hercegovina dobila još jednog Pravednika među narodima. Dr. Stanku Sielskom posthumno dodijeljena medalja "Pravednik među narodima"*, y: *Unsko-sanske novine Krajina*, Bihać, 27. mart / ožujak 2015, 8; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 161.

Др Михаило Симић

Др Михаило (Михајло) Симић, син опанчара Пере и Симане, рођен је у Тузли 10. јуна 1890.[3747] Завршио је у родном граду Велику гимназију 16. јуна 1910, а студије медицине у Прагу 3. новембра 1922. Био је љекар опште праксе. Министарство народног здравља одобрило му је вршење приватне љекарске праксе 4. фебруара 1924. Положио је државни стручни испит 20. марта 1928.[3748]

Државну службу почео је као привремени секундарни љекар у Општој државној болници у Београду 13. новембра 1922. Потом је радио као сресни љекар у Зворнику од 3. јануара до 12. априла 1924, у Бихаћу од 12. априла до 11. јула 1924, у Градачцу од 11. јула 1924, у Тешњу од 14. октобра 1926. до 12. маја 1933,[3749] у Тузли од 12. маја до 29. августа 1933. и у Маглају од 29. августа 1933. до 1941.[3750]

Завршио је двонедјељни курс од 1. септембра до 15. септембра 1930. из имунологије и епидемиологије за сресне љекаре у Хигијенском заводу у Загребу.[3751] У Тешњу је био хонорарни љекар тузланског Окружног уреда за осигурање радника. Био је хонорарно ангажован од 1934. до 1935. на подручју Среза Маглај на истраживању и лијечењу ендемског сифилиса, гдје је радио и као љекар у Здравственој станици. Унапријеђен је указом краљевских намјесника 3. септембра 1940. у здравственог савјетника, а одликован 4. децембра 1940. Орденом Св. Саве V реда.[3752]

[3747] Као датум рођења наводи се и 15. јун 1890.

[3748] Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); АРСБЛ, 9, VI, aj 23, 66 и 231; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 398.

[3749] АРСБЛ, 9, VI, 16, 45, бр. 8.363/1932; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161 А, 20; *Исто*, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 18; *Исто*, 6. март 1931, бр. 51, 1; *Исто*, год. XV, 15. јун 1933, бр. 132, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 149; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 132; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 23.

[3750] АРСБЛ, 9, VI, Службенички досије др Михајла Симића; Исто, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 627; Исто, VI, 15, 37, бр. 2.492/1934; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 9. јун 1924, бр. 129, 1; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 15. јун 1933, бр. 132, 1; *Исто*, 12. септембар 1933, бр. 207, 1; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 3; *Исто*, год. XIX, 2. јул 1937, бр. 146, 1; *Исто*, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 20; *Исто*, год. XXII, 17. октобар 1940, бр. 239, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 123; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 398.

[3751] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[3752] АРСБЛ, 9, VI, 15, 37, бр. 2.492/1934; Исто, VI, 16, 112; Исто, VI, 16, 251; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 193; *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука,

У то је вријеме био активан у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. Биран је на скупштини 15. марта 1931. у Одбор коморског љекарског суда, а 8. маја 1932. у Дисциплинско вијеће ове коморе.[3753]

Др Нићифор Симић

Др Нићифор (Никифор) Г. Симић, син Глигорија, рођен је у Берову 23. јуна 1902. Завршио је реалну гимназију у Велесу 23. јуна 1922, а студије медицине у Београду 11. новембра 1929. Био је љекар опште праксе. Говорио је бугарски језик, а служио се руским и француским.[3754]

Оженио се студенткињом филозофије Јоханом, кћерком Гашпара и Јозефине Милер из Београда.[3755]

Војску је служио од 29. децембра 1929. у Дунавској болничарској чети, а потом стажирао до 21. новембра 1930. у Београду. Радио је као сресни љекар у Берову од 19. јуна 1931. до 5. маја 1933, као љекар у Београду 1933. и као бановински љекар приправник Удружене здравствене општине у Кулен Вакуфу од 12. јануара 1934. до 22. фебруара 1935, када му је уважена оставка на бановинску службу.[3756]

год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 17. октобар 1940, бр. 239, 1; *Исто*, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

[3753] ХДА, 1.477, кут. 3; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 22, 23, 132.

[3754] AJ, 39, Персоналије, ф. 162, Лист личних и службених података др Нићифора Симића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Нићифора Симића; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Нићифора Симића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 382; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.478; S. Veljković, *нав. дјело*, 812.

[3755] AJ, 39, Персоналије, ф. 162, Лист личних и службених података др Нићифора Симића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Нићифора Симића; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Нићифора Симића; *Време*, Београд, год. VIII, 4. октобар 1928, бр. 2.436, 9.

[3756] AJ, 39, Персоналије, ф. 162, Лист личних и службених података др Нићифора Симића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Нићифора Симића; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. децембар 1933, бр. 279, 4; *Банска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 26. фебруар 1935, бр. 641, 4; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 382; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 379; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.478.

Био је у Кулен Вакуфу предсједник Среског одбора Црвеног крста. Одликован је Сребреном медаљом Црвеног крста 1933.[3757]

Произведен је у активног санитетског поручника указом од 12. фебруара 1935, а унапријеђен у санитетског капетана II класе 1. априла 1939. У Војсци Краљевине Југославије био је од 12. фебруара до 23. маја 1935. на практичном тромјесечном стажу у Сарајеву у Сталној војној болници II армијске области, љекар 44. пјешдијског пука и трупни љекар гарнизона у Оточцу од 25. маја 1935. до 10. маја 1939, љекар у управи Војнотехничког завода "Обилићево" код Крушевца од 17. маја 1939. до 10. фебруара 1940. и у Крушевцу заступник управника Привремене војне болнице и љекар 12. пјешадијског пука од 10. фебруара 1940. до 1941. Обављао је, поред државне и војне службе, и приватну праксу.[3758]

Курс за љекаре регрутних комисија завршио је у Главној војној болници у Београду од 2. до 12. јуна 1936.[3759]

Био је мобилисан 6. септембра 1944. у Југословенску армију, у којој је остао до 3. јула 1945, када је демобилисан због болести глаукома на оба ока.[3760]

Обављао је послије рата повремено приватну праксу и радио хонорарно за социјално осигурање у Крушевцу.[3761]

У Крушевцу је живио у Таковској улици бр. 8 у октобру 1946.[3762]

Биран је за предсједника подружнице Српског лекарског друштва у Крушевцу 1951. и 1952, гдје је био 1968. шеф Треће здравствене станице Диспанзера за општу медицину.[3763]

Преминуо је 23. августа 1980. и сахрањен на београдском Новом гробљу.[3764]

[3757] *Поздрави бану Врбаске бановине г. Светиславу Т. Милосављевићу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 23. фебруар 1934, бр. 340, 4; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 449.

[3758] АЈ, 39, Персоналије, ф. 162, Лист личних и службених података др Нићифора Симића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Нићифора Симића; *Службени војни лист*, Београд, год. 54, 13. фебруар 1935, бр. 7, 219–220; *Исто*, 13. фебруар 1935, бр. 7, 225–226; *Исто*, 17. мај 1935, бр. 19, 845–846.

[3759] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Нићифора Симића; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Нићифора Симића.

[3760] АЈ, 39, Персоналије, ф. 162, Лист личних и службених података др Нићифора Симића.

[3761] Исто.

[3762] Исто.

[3763] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 449.

[3764] Подаци добијени 20. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

Др Владимир Скопчански

Др Владимир Скопчински (Skopczýnski), син инжењера Теофила (1. децембар 1855 – 18. јун 1942) и Отилије, дјев. Полак, рођен је у Броду на Сави 16. новембра 1902. Завршио је класичну гимназију у Осијеку 24. јуна 1921, а студије медицине у Загребу 31. маја 1929. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик.[3765]

Војску је служио у Болничкој чети у Осијеку од 2. августа 1929. до 7. марта 1930.[3766]

Оженио се 30. јула 1934. домаћицом Катарином, кћерком Блажа и Марије Гружић, рођеном у Сиску 5. јуна 1909, са којом је стекао кћерке Бранку 23. августа 1935. и Миру (Мирјану) 14. септембра 1937. Сестра др Марија му је била у Сарајеву љекар Дјечијег диспанзера.[3767]

Стажирао је у Загребу до 6. фебруара 1931. У Сињи је обављао од 1. августа 1931. приватну љекарску праксу и од 16. јуна 1932. до 21. јула 1938. радио као контрактуални (уговорни) љекар Окружног уреда за осигурање радника. Био је бановински љекар приправник Удружене здравствене општине у Гламочу од 22. јула до 31. децембра 1938, поново приватни љекар у Сињи од 1. јануара 1939, затим љекар Окружног уреда у Сињи од 3. априла 1939. до 26. фебруара 1940. и љекар Удружене здравствене општине у Кратечком код Сиска од 26. фебруара 1940. до 7. маја 1941, када је поднио оставку на државну службу.[3768]

За вријеме Другог свјетског рата био је љекар чиновник мјесне Братинске благајне у Талионици у Цапрагу од 7. маја 1941.[3769]

Послије рата радио је у Цапрагу као љекар чиновник мјесне Братинске благајне до њеног гашења 1. јула 1945, када је 5. јула исте године именован у Сиску љекаром чиновником Експозитуре загребачког Земаљског завода за социјало осигурање.

[3765] АЈ, 39, Персоналије, ф. 163, Лист личних и службених података др Владимира Скопчинског.

[3766] ХДА, 890, кут. 457, Персонални списи др Владимира Скопчинског.

[3767] АЈ, 39, Персоналије, ф. 163, Лист личних и службених података др Владимира Скопчинског; ХДА, 890, кут. 457, Персонални списи др Владимира Скопчинског; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4 из 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 121.

[3768] АЈ, 39, Персоналије, ф. 163, Лист личних и службених података др Владимира Скопчинско; ХДА, 890, кут. 457, Персонални списи др Владимира Скопчинског; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 21. јул 1938, бр. 1.461, 2; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 11. јануар 1939, бр. 1.536, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 22.

[3769] ХДА, 890, кут. 474, Персонални списи др Владимира Скопчинског; АЈ, 39, Персоналије, ф. 163, Лист личних и службених података др Владимира Скопчинског.

Оболио је од туберкулозе плућа 1945. и био на лијечењу од 10. јула до 31. децембра те године у Земаљском љечилишту за плућне болести и туберкулозу "Зеленгај" у Загребу. Потом је радио у Сиску у Експозитури социјалог осигурања, у којој је 10. фебруара 1947. постављен за старјешину љекара.[3770]

Током службовања обављао је и приватну праксу.[3771]

Умро је 23. јуна 1948. у Сиску.[3772]

Др Рихард Скутецки

Др Рихард Скутецки[3773] рођен је у Олешницама, Бланско, Чешка, 1880. Завршио је Прву државну гимназији у Брну 7. јула 1898. и студије медицине у Бечу 6. јула 1904. Био је зубни љекар. Говорио је чешки и њемачки језик. Оженио се Илоном.[3774]

Радио је као секундарни љекар у Царској Рудолфовој болници у Бечу од 5. новембра 1904, као сресни љекар у Босанском Грахову од 12. новембра 1909, у Тешњу од 13. маја 1912. до 21. маја 1923.[3775] и као сресни надљекар у Добоју од 21. маја 1923,[3776] гдје је обављао и приватну љекарску праксу од 1929,[3777] а хонорарно је радио

[3770] АЈ, 39, Персоналије, ф. 163, Лист личних и службених података др Владимира Скопчинског; ХДА, 890, кут. 474, Персонални списи др Владимира Скопчинског.

[3771] АЈ, 39, Персоналије, ф. 163, Лист личних и службених података др Владимира Скопчинског.

[3772] ХДА, 890, кут. 474, Персонални списи др Владимира Скопчинског; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXX, lipanj–srpanj 1948, br. 6–7, 293.

[3773] Као варијанте његовог имена и презимена појављују се: Richard, Rikard, Skuteczki, Skuteczky, Skutecký, Skutetzký.

[3774] АБиХ, ЗПД, Службенички досије dr Richard Skutecky; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 32; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 132.

[3775] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5 из 1920, Котарски уред у Тешњу – Окружној области у Бањој Луци, Списак љекара, 5. фебруар 1920, бр. 801; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 130; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 8. фебруар 1919, бр. 5, 1; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. veljače 1919, br. 2, 80.

[3776] *Народно јединство*, Сарајево, год. VI, 14. март 1923, бр. 53, 1; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 107; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 16. октобар 1924, бр. 237, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. II, марта 1926, бр. 1, 25; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 43; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 32.

[3777] АБиХ, Збирка персоналих досијеа, Службенички досије dr Richard Skutecky; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 31; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 107; I. Petričević, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, 161.

за бањалучки Окружни уред за осигурање радника у Добоју и Јајцу.[3778] Био је предсједник Црвеног крста у Добоју.[3779]

Одликован је Ратним крстом за грађанске заслуге III реда 1917.[3780]

Умро је у Добоју 1933. од посљедица рака. Сахрањен је на јеврејском дијелу добојског гробља Баре.[3781]

Др Болеслав Сплавски

Др Болеслав Петрович Сплавски (Splawski), син Петра, рођен је у Пољској, у Калишу,[3782] 16. септембра 1890. Завршио је у родном граду гимназију 1909, а студије медицине у Женеви 1913. Био је љекар опште праксе. Говорио је добро пољски, руски, француски и њемачки језик, а служио се енглеским и талијанским.[3783]

Оженио се домаћицом Антонијетом, кћерком Спире и Антонијете Жига из Столива, у Боки которској, са којом је стекао 14. јануара 1923. сина Бранислава и 20. марта 1924. кћерку Лидију.[3784]

Служио је руску војску 1911. Учествовао је у Другом балканском рату као добровољац српске војске и радио као хонорарни љекар Хируршког одјељења Опште државне болнице у Београду од маја до септембра 1913. Као гарнизонски љекар и љекар болнице у Приштини учествовао је у гушењу албанске побуне од септембра 1913. до маја 1914. Био је од маја до августа 1914. гарнизонски љекар у Жеровници, од августа до децембра 1914. шеф Хируршког и шеф Одјељења за заразне болести V

[3778] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 167; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.486.

[3779] *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 110.

[3780] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 39, 15. svibnja 1917, br. 5, 222.

[3781] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 167; F. Kapetanović, R. Muminagić, *нав. дјело*, 148, 657; Z. Bešlagić, *нав. дјело*, 293.

[3782] Као мјесто рођења наводи се и Изабела у Пољској. ДАС, Г–216, досијеи, кут. 7, бр. 30, Персонални досије др Болеслава Сплавског.

[3783] AJ, 39, Персоналије, ф. 165, Лист личних и службених података др Болеслава Сплавског; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Болеслава Сплавског; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 410; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.482; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 82, 162–163.

[3784] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 161; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 206.

резервне војне болнице у Скопљу, од децембра 1914. до новембра 1915. управник Резервне војне болнице у Велесу, од новембра 1915. до марта 1916. љекар Војне болнице у Зејтинлику, од марта до априла 1916. пуковки љекар 1. комбинованог пука у Солуну, од априла 1916. до априла 1917. пуковски љекар 1. пјешадијског пука у Солуну, од априла 1917. до маја 1918. батаљонски љекар 3. пјешадијског пука и пуковски и од маја 1918. до 20. октобра 1923. батаљонски љекар 9. пјешадијског пука. Имао је статус контрактуалног (уговорног) војног љекара III класе од 2. септембра 1913, II класе од 15. јуна 1915. и I класе од 28. септембра 1918. до 31. јануара 1923, када је прешао у активну војну службу.[3785]

Добио је држављанство Краљевине СХС 22. маја 1922, а заклетву новој отаџбини положио 7. јуна 1922. Посједовао је опште право вршења приватне љекарске праксе у Краљевини СХС од 13. марта 1924.[3786]

Обављао је у војном санитету Краљевине Југославије многе значајне функције, као управник Карловачке привремене војне болнице од 27. октобра 1923. до 25. марта 1928, управник Зетске сталне војне болнице од 21. маја 1928. до 20. јуна 1930, референт Санитета Зетске дивизијске области и управник Зетске сталне војне болнице од 22. јуна 1930. до 22. марта 1935, референт Санитета Босанске дивизијске области од 27. марта 1935. до 25. новембра 1936, управник Дравске сталне војне болнице од 6. децембра 1936. до 3. новембра 1937, в. д. управника Сталне војне болнице I армијске области од 13. новембра 1937. до 23. маја 1938. и референт санитета Врбаске дивизијске области од 31. маја 1938. до априла 1941.[3787]

На приједлог референта Санитета Брегалничке дивизије у јуну 1915. унапређен је у чин капетана II класе за успјешну борбу против епидемије пјегавог тифуса. У чин

[3785] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Болеслава Сплавског; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 7, бр. 30, Персонални досије др Болеслава Сплавског; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 30. јун 1920, бр. 26, 1.075–1.076; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 162–163.

[3786] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 7, бр. 30, Персонални досије др Болеслава Сплавског.

[3787] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Болеслава Сплавског; *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 6. јун 1930, бр. 23, 1.165–1.166; *Исто*, год. 53, 5. новембар 1934, бр. 44, 1.667–1.668; *Исто*, 28. октобар 1936, бр. 39, 2.229–2.230; *Велики размештаји по струкама*, у: *Време*, Београд, год. X, 7. јун 1930, бр. 3.032, 4; *Војни указ*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. јун 1930, бр. 151, 4; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 410; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 463; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.482.

санитетског мајора унапријеђен је 1. марта 1926, санитетског потпуковника 3. априла 1931. и санитетског пуковника 6. септембра 1940.[3788]

Завршио је курс против бојних отрова у Војнотехничком заводу "Обилићево" код Крушевца 1931.[3789]

У Бањалуци је отворио у августу 1938. приватну ординацију у кући др Џинића у Улици Прерадовића бр. 2А, која је била отворена од 14 до 18 часова и по договору.[3790]

Био је члан Надзорног одбора Савеза лекарских друштава Југославије.[3791]

Одликован је Орденом Св. Саве IV реда у јуну 1913, Златном медаљом за ревносну службу у 1915. и у 1920, Сребреном медаљом за ревносну службу у 1917. и у 1918, Сребреном медаљом за војничке врлине, Албанском споменицом, Орденом југословенске круне IV реда 6. септембра 1939. и одликовањем Црвеног крста.[3792]

Заробљен је на почетку Другог свјетског рата. Био је у њемачком заробљеништву од априла до септембра 1941, а потом од септембра 1941. до априла 1944. управник Војне (домобранске) болнице у Бањалуци у чину пуковника. Био је у то вријеме активан у Жупном одбору Хрватског Црвеног крижа. У Југословенској армији је био од августа 1944. до априла 1946, када је једно вријеме био в. д. референта Санитета Козарског војног подручја V корпуса.[3793]

Послије ослобођења у Сарајеву био је од 1. јануара 1946. љекар II рејона ГНО.[3794]

[3788] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 7, бр. 30, Персонални досије др Болеслава Сплавског; *Службени војни лист*, Београд, год. 45, 23. март 1926, бр. 12, 467–468; *Исто*, год. 59, 6. септембар 1940, бр. 34, 2.159–2.160.

[3789] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Болеслава Сплавског.

[3790] *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 7. август 1938, бр. 1.468, 1; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 12. август 1938, бр. 1.470, 1; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 23. јул 1939, бр. 1.607, 2; *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 20. фебруар 1940, бр. 1.684, 2.

[3791] С. Литвињенко, *нав. дјело*, 163.

[3792] АЈ, 39, Персоналије, ф. 165, Лист личних и службених података др Болеслава Сплавског; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Болеслава Сплавског; ДАС, Г–216, ф. 154, бр. 30; *Унапређен је и одликован велики број активних и резервних официра*, у: *Време*, Београд, год. XIX, 7. септембар 1939, бр. 6.330, 8.

[3793] АЈ, 39, Персоналије, ф. 165, Лист личних и службених података др Болеслава Сплавског; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 7. listopada 1941, br. 146, 5; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 79; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 163.

[3794] АЈ, 39, Персоналије, ф. 165, Лист личних и службених података др Болеслава Сплавског; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 133–134.

Др Сава Станојевић

Др Сава Станојевић, син Светислава[3795] и Ангелине, дјев. Грујић,[3796] рођен је у угледној грађанској породици у Београду 22. јуна 1898. Основну школу је почео у Битољу, гдје му је отац био српски конзул, а завршио у Пироту, гдје је започео своје гимназијске дане, а које је прекинуо Први свјетски рат. Као одличан познавалац француског језика распоређен је 1915. за добровољног тумача код француске војно-санитетске мисије при санитету српске војске. Повукао се са француском мисијом као седамнаестогодишњак преко албанских планина до луке Медова, гдје се укрцао са око 2.000 српске дјеце и најтежих рањеника и болесника на санитетски брод "Кениг Алберт", којег је по испловљавању на пучину зауставила аустроугарска подморница и спровела у Боку которску. Представник међународног Црвеног крста, енглески љекар који је био на броду, упозорио је Аустријанце да су путници на броду заражени колером, па су над њима спроведене карантинске мјере. Након лабораторијске провјере и потврде о присуству заразе, брод је спроведен ван Бококоторског залива и пуштен да отплови за Марсељ, одакле су српска дјеца спроведена у Ницу, у којој су отворене школе за њих.[3797]

У Ници је завршио гимназију у јулу 1918, а студије медицине на Сорбони у Паризу 30. марта 1925. Диплому је нострификовао у Београду у априлу 1926. Био је љекар опште праксе. Говорио је француски језик.[3798]

Оженио се у Смедереву стоматологом др Босиљком, дјев. Тадић, али су се разишли послије неколико година. Послије тога се оженио Даринком Даром Парађанин (1905–1999). Није имао потомака.[3799]

Стажирао је у Сарајеву у Државној болници. Потом је радио од 1927. до априла 1928. као сресни љекар у Босанском Петровцу,[3800] у Смедереву од априла до августа

[3795] Светислав Станојевић је био дипломирани правник, дипломата и професор Велике школе у Београду.

[3796] Ангелина (1872–1959) је била кћерка Саве Грујића, угледног српског политичара, дипломате, генерала и предсједника српске владе 1887–1888. и 1903–1904.

[3797] Јелена Вукчевић, *Доктор Сава Станојевић: хуманиста и патриота*, у: *Зборник радова са V научно-стручног скупа "Историја медицине, фармације, ветерине и народна здравствена култура"*, књ. 4, Зајечар 2013, 54.

[3798] АЈ, 39, Персоналије, ф. 168, Лист личних и службених података др Саве Станојевића.

[3799] Ј. Вукчевић, *Доктор Сава Станојевић: хуманиста и патриота*, 55.

[3800] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 68; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 108, 110, 112, 114; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 19.

1928, у Гучи од августа до децембра 1928, у Ужицу од децембра 1928. до априла 1929. и у Трстенику од априла 1929. до 1941.[3801]

У Босанском Петровцу је обављао приватну праксу и радио хонорарно за бањалучки Окружни уред за осигурање радника.[3802]

У Трстенику је стекао завидан углед и освојио симпатије мјештана, готово се сродивши са локалном чаршијом. Поред активног учешћа у животу Трстеничке општине, организовао је, по посебном програму Црвеног крста, током 1939. и 1940. четири курса из пружања прве помоћи са теоријском и практичном обуком за око 80 полазика.[3803]

У Трстенику је био за вријеме Другог свјетског рата сресни љекар и више пута се излагао опасности да би помогао пацијентима без обзира на њихову националност и идеолошку припадност. Заслугом др Саве Станојевића спашен је 14. октобра 1942. велики број Рома од сигурне смрти у насељу Осаоници, предграђу Трстеника. О овом догађају снимљени су документарни филмови "Захвалност" 1969. и "Душа од доктора" 1998.[3804]

У Трстенику је радио и послије рата, до 17. априла 1946, као сресни љекар и цијело вријеме, поред редовне дужности, обављао је приватну праксу, а био хонорарно саобраћајни љекар. Грађански је мобилисан и постављен за в. д. шефа Здравствене станице у Дрвару од 30. априла 1946. до 30. маја 1947, па потом поново љекар у Трстенику до 31. маја 1966, када је пензионисан. И послије пензионисања у Трстенику је радио хонорарно у амбуланти Дома здравља.[3805]

Више пута је одликован и награђиван. Носилац је Албанске споменице за учешће у Првом свјетском рату (1924), Америчке медаље српском војнику за примјерно држање и добар рад, Ордена заслуга за народ са сребреним вијенцем за освједочено држање и храброст у спасавању Рома у Трстенику, Орденом рада са сребреним вијенцем за неуморан и несебичан рад на очувању и заштити народног здравља, Златном медаљом Црвеног крста Југославије и других.

Умро је 9. маја 1982. у Београду и кремиран. Његова урна је 1985. пренесена

[3801] AJ, 39, Персоналије, ф. 168, Лист личних и службених података др Саве Станојевића.

[3802] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, маја 1927, бр. 3, 108, 110; AJ, 39, Персоналије, ф. 168, Лист личних и службених података др Саве Станојевића.

[3803] J. Вукчевић, *Доктор Сава Станојевић: хуманиста и патриота*, 56.

[3804] Опширно: J. Вукчевић, *Доктор Сава Станојевић: хуманиста и патриота*, 56–57.

[3805] AJ, 39, Персоналије, ф. 168, Лист личних и службених података др Саве Станојевића; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 452.

на трстеничко гробље. Трстенички Дом здравља носи данас са поносом његово име, а на улазу у ромско насеље стоји бронзана спомен-табла захвалности.[3806]

Др Босиљка Тадић-Станојевић

Др Босиљка М. Тадић је рођена у Кучеву код Пожаревца 19. октобра 1899. Медицински факултет завршила је у Нансију 25. јуна 1925. Диплому је нострификовала у Београду 29. септембра 1925.[3807] Била је стоматолог. Удала се за љекара др Саву Станојевића, али су се разишли. Посједовала је опште право приватне љекарске праксе у Краљевини СХС од 15. октобра 1926. Обављала је у Босанском Петровцу приватну праксу од 1927. до 1928, а потом у Трстенику.[3808]

Специјализовала је климатобалнеологију 2. јула 1940. Била је на усавршавању на клиникама у Нансију. Објавила је рад *Лечење fluor albus топлом минералном водом у Врњцима*. За вријеме Другог свјетског рата становала је у Пожаревцу, а послије у Београду.[3809]

Др Владислав Стевановић

Др Владислав Стевановић, син Војислава, рођен је у Гложанима, Срез ресавски 15. новембра 1897.[3810] Завршио је гимназију у Ници 8. августа 1917, а студије

[3806] J. Вукчевић, *Доктор Сава Станојевић: хуманиста и патриота*, 58.

[3807] ИАБ, 492, кут. 44, бр. 2.392, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Босиљку Тадић; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 415; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.508; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 278.

[3808] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 67, 68; *Исто*, јул 1927, бр. 4, 128; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 23; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 508; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 415; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.508.

[3809] ИАБ, 492, кут. 44, бр. 2.392, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Босиљку Тадић; *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 278.

[3810] Као датум рођења наводи се и 28. новембар 1897. Ради се о разлици између старог и новог календара.

медицине у Лиону 7. децембра 1922. Био је љекар опште праксе. Говорио је француски језик, а служио се њемачким.[3811]

Био је ожењен Маријом, кћерком Фердинанда Минариа из Лиона. По други пут се оженио – домаћицом Љубицом, кћеком Михаила и Данице Павловић, са којом је стекао сина Ивана 12. фебруара 1923. и кћер Илијану (Илеану) 20. маја 1932.[3812]

Стажирао је у Општој државној болници у Београду до 8. децембра 1924. Потом је био до 18. марта 1935. љекар Среза темнићког, Среза гњиланског, Среза параћинског, а од 18. марта до 22. априла 1935. Среза Босанско Грахово и од 22. априла 1935. Среза орашког.[3813]

У Војсци Краљевине Југославије имао је од 6. септембра 1932. чин резервног санитетског капетана I класе са рангом од 31. децембра 1931.[3814]

У Другом свјетском рату био је од 15. априла 1941. до 23. јануара 1943. у њемачком заробљеништву. Потом је у Параћину био санитетски референт Команде мјеста од 7. новембра 1944. до 9. фебруара 1945, в. д. управника Војне болнице од 9. фебруара до 20. јула 1945. и сресни санитетски референт од 20. јула 1945. Цијело вријеме службовања обављао је и приватну праксу.[3815]

Др Вида Стефановић

Др Вида Стефановић, кћи трговца Хаима и Ленке Карио, рођена је у Лесковцу 19. јануара 1909. Послије смрти оца преселила се са породицом у Београд, у којем је

[3811] AJ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Владислава Стевановића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Владислава Стевановића.

[3812] AJ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Владислава Стевановића.

[3813] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 12. фебруар 1930, бр. 33, 1; *Исто*, год. XVII, 5. април 1935, бр. 81, 1; *Исто*, 16. мај 1935, бр. 113, 1; *Исто*, год. XX, 19. јул 1938, бр. 160, 2; *Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 11. октобар 1932, бр. 285, 3; *Дневне вести: Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 9. мај 1934, бр. 10.599, 16.

[3814] AJ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Владислава Стевановића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Владислава Стевановића; *Одликовања и унапређења у војсци*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. септембар 1930, бр. 241, 5.

[3815] AJ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Владислава Стевановића.

завршила гимназију 1928. и студије медицине 1935.[3816] Била је љекар опште праксе. Говорила је француски језик.

У Београду је окончала стаж 1936.[3817] Као бановински љекар радила је у Удруженој здравственој општини Сводна код Босанског Новог од 20. априла 1937. и Удруженој здравственој општини у Пискавици код Бањалуке од 1937. до априла 1941.[3818] Завршила је курс за одбрану од бојних отрова у Војно-хигијенском заводу Главне болнице у Београду од 5. до 25. фебруара 1938. Одликована је Орденом Св. Саве V реда 14. септембра 1940.[3819]

У Бањалуци се удала 29. јануара 1939. за Будимира Стефановића,[3820] правника из Чачка, са којим је стекла близанце, кћерку Љиљану и сина Дејана, 7. октобра 1939.[3821]

На почетку Другог свјетског рата избјегла је са породицом у Чачак код свекра Ивка Стефановића. Ратне године оставиле су на њеној души дубоке трагове. Супруг јој је послије доласка у Чачак добио посао у Општини, па у државној администрацији у Краљеву и Крагујевцу, гдје је нестао 1943. Стрељани су јој на Сајмишту мајка, сестра и двојица браће, спасао се само брат Арон Карио. За вријеме окупације није као Јеврејка вршила љекарску праксу, већ се крила са дјецом код породице Ивковић у Чачку. Била је у Чачку војни љекар Југословенске армије у гарнизону од 3. децембра 1944. до 5. марта 1945, а волонтирала је у овдашњој Народној амбуланти од 3. децембра 1944. до августа 1945.[3822]

У Чачку је била потом уговорни љекар Земаљског завода за социјално осигурање радника и намјештеника, обављала приватну праксу, радила у жељезничкој и другим градским амбулантама, а најдуже у Здравственој станици у

[3816] АЈ, 39, Персоналије, ф. 170, Лист личних и службених података др Виде Стефановић; S. Veljković, *нав. дјело*, 816.

[3817] АЈ, 39, Персоналије, ф. 170, Лист личних и службених података др Виде Стефановић.

[3818] АРСБЛ, 9, VI, 3, 35, бр. 185/1937; Исто, 16, 226, бр. 395/1938; АЈ, 39, Персоналије, ф. 170, Лист личних и службених података др Виде Стефановић; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 7. мај 1937, бр. 1.274, 3.

[3819] АРСБЛ, 9, VI, 16, 226, бр. 395/1938; *Odlikovanje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. октобар 1940, бр. 1.745, 2.

[3820] Будимир Стефановић је био секретар Краљевске банске управе Врбаске бановине. *Градска кроника: Венчања*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 29. јануар 1939, бр. 1.544, 2; *Odlikovanje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. октобар 1940, бр. 1.745, 2; Н. Лазаревић-Ковачевић, *нав. дјело*, 253, 577.

[3821] АЈ, 39, Персоналије, ф. 170, Лист личних и службених података др Виде Стефановић.

[3822] АЈ, 39, Персоналије, ф. 170, Лист личних и службених података др Виде Стефановић; Е. В., *Лекарка и мајка др Вида Стефановић*, у: *Чачански Глас*, 2. март 2012, 9; Милош Тимотијевић, *Страдање и спасавање Јевреја у Чачку и околини 1941–1944. године*, у: *Зборник радова Народног музеја*, XLIV, Чачак 2014, 177, 184, 185.

Циганмали. Одликована је пред крај радног вијека Орденом рада са златним вијенцем. Пензионисана је 1965, а умрла 1983.[3823]

Др Перо Стјепановић

Др Перо Стјепановић, син Илије и Гоје, рођен је у Тобуту код Лопара 27. августа 1888.[3824] Завршио је велику гимназију у Тузли 28. јуна 1910, а студије медицине у Прагу 16. јуна 1917.[3825] Био је љекар опште праксе. Говорио је чешки и њемачки језик и дјелимично француски.

Оженио се учитељицом Рајком (1902 – 4. фебруар 1964), кћерком трговца Васе Мисите, са којом је стекао синове Драгољуба 3. маја 1928.[3826] и Радована 4. децембра 1926. и кћерку Драгојлу (4. фебруар 1931 – 6. јануар 2016).[3827]

Као национално активан, послије проглашења анексије Босне и Херцеговине 1908. у Тузли је постао члан организације Срба гимназијалаца под називом "Књижица", а затим и њен предсједник од 1909. до 1910. Посветио је главну пажњу антиалкохоличарској пропаганди и организацији предавања у тузланској регији и источној Босни о сузбијању алкохолизма. Предавања су коришћена и за националну пропаганду и борбу против аустроугарског режима у Босни и Херцеговини.[3828] За вријеме балканских ратова радио је као љекар добровољац у болницама у Србији у мисији чешког Црвеног крста. Под оптужбом за злочин велеиздаје притваран је у Сарајеву 1914. и 1915.[3829]

[3823] Е. В., *Лекарка и мајка др Вида Стефановић*, 9; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 164–165.

[3824] Као датуми рођења спомињу се 19. август и 9. септембар 1888. године. АРСБЛ, 9, VI, aj 23, 66; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 165; Р. Кулунџија, *нав. дјело*, 220.

[3825] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 94; Матична књига Карловог универзитета у Прагу; Zoran S. Mačkić, *Banjalučki šahovski klub – Spomenica 1926–1940*, drugo dopunjeno izdanje, Banjaluka 2009, 255; Јован С. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, Нови Сад 2009, 686.

[3826] Драгољуб Стјепановић је погинуо 1944. приликом десанта Нијемаца на Дрвар.

[3827] AJ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Пере Стјепановића; Д. Гајић, *Живот и стваралаштво жена Бањалуке*, 11.

[3828] Српски ђаци у Тузланској гимназији основали су у прољеће 1908. организацију "Књижица". Први предсједник "Књижице" био је Ђуро Остојић. J. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, 686.

[3829] AJ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Пере Стјепановића; Z. Mačkić, *Banjalučki šahovski klub – Spomenica 1926–1940*, 256.

Стажирао је у Сарајеву као секундарни љекар у Државној болници од 1919. до 1921. Радио је као сресни љекар у Гацку, Прњавору, Бијељини,[3830] Брчком, поново у Прњавору до 21. јула 1932,[3831] у Прозору од 21. јула до 26. децембра 1932.[3832] и Бањалуци од 26. децембра 1932. до 8. јуна 1937. У бањалучком Хигијенском заводу био је од 8. јуна 1937. до августа 1940. савјетник, виши савјетник и шеф Социјално-медицинског одјељења, од августа до октобра 1940. в. д. директора и од октобра 1940. до априла 1941. виши здравствени савјетник.[3833]

У Бањалуци је као сресни љекар обављао два пута мјесечно 1935. љекарске прегледе у сеоским амбулантама у Кадиној Води и Челинцу.[3834] Бавио се приватном праксом до 1937, а хонорарно радио за социјално осигурање до 1941. Једно вријеме предавао је у Бањалуци хигијену у Учитељској школи и Гимназији.[3835]

Учествовао је у раду бројних испитних комисија за манипулативно-санитетске и помоћне стручне чиновнике (за нудиље, сестре, болничаре, лаборанте, дезинфекторе и остале, за љекарске помоћнике, за апотекарске помоћнике) на територији Врбаске бановине.[3836]

[3830] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. II, 26. новембар 1920, бр. 264, 6; *Исто*, 27. новембар 1920, бр. 265, 9; *Исто*, год. VI, 17. октобар 1924, бр. 238, 1; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30.

[3831] АРСБЛ, 9, VI, 16, 46, бр. 8.364/1932; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 64; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161 А, 19; *Исто*, год. XI, 1. новембар 1929, бр. 256, 1; *Исто*, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 18; *Исто*, год. XIV, 13. август 1932, бр. 185, 2; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 19, 92; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 22; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328.

[3832] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 13. август 1932, бр. 185, 2; *Исто*, год. XV, 13. јануар 1933, бр. 9, 1; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 417.

[3833] АРСБЛ, 9, VI, 16, 93; Исто, VI, 16, 240, бр. 128/1938; АЈ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Пере Стјепановића; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 13. јануар 1933, бр. 9, 1; *Исто*, 29. новембар 1933, бр. 274, 1; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 1; *Исто*, 7. јун 1935, бр. 130, 1; *Исто*, год. XIX, 28. јун 1937, бр. 142, 1; *Исто*, год. XX, 27. децембар 1938, бр. 297, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; *Нови инспектор хигијенских установа*, у: *Време*, Београд, год. XX, 29. август 1940, бр. 6.679, 5.

[3834] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, VI, бр. 5/1935.

[3835] АЈ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Пере Стјепановића; АЈ, 66, 662, 1.122; Z. Mačkić, *Banjalučki šahovski klub – Spomenica 1926–1940*, 256.

[3836] *Испитна комисија за манипулативно санитетске техничке и помоћне стручне чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380, 4; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. јануар 1939, бр. 1.534, 3; *Ispitne komisije za 1940. godinu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 3; *Испитна комисија за чиновнике*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 5. јануар 1941, бр. 1.758, 7.

Био је у Бањалуци члан управе и Суда части Соколског друштва, потпредсједник Удружења ратних добровољаца и предсједник Шаховског клуба.[3837] Активан је био и у раду Љекарске коморе Врбаске бановине, на чијој је оснивачкој скупштини 15. децембра 1929. биран у Дисциплински сенат при Министарству социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије, у Управни одбор на скупштинама 15. марта 1931, 8. маја 1932. и 14. априла 1935, за потпредсједника Дисциплинског вијећа Коморе 27. марта 1938, а за посљедњег предсједника Коморе на скупштини 23. марта 1941.[3838] Био је редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. марта 1934. до 26. октобра 1937.[3839] Посебно је био активан у раду Друштва Црвеног крста као члан УО Врбаског бановинског одбора.[3840] Иманован је у јулу 1939. у Мјесну управу Народног санитетског фонда при Краљевској банској управи Врбаске бановине.[3841]

Др Перо Стјепановић је један од оснивача трезвењачког покрета и његова душа у Босанској Крајини: предсједник Друштва трезвености у Прњавору, Трезвењачког друштва "Побратимство" у Бањалуци и Друштва трезвености Врбаске бановине.[3842] Одржао је у то вријеме бројне течајеве за добровољне болничарке, самарићанске течајеве, предавања о алкохолизму, предавања и курсеве из анатомије, физиологије,

---

[3837] *Бањолучки шаховски клуб наставиће рад самостално*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 15. јануар 1936, бр. 901, 3; M. V., *Sokolsko društvo Banja Luka*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. фебруар 1936, бр. 924, 3; *Започео је рад течаја за соколске вође*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. новембар 1936, бр. 1.146, 3; *Petrova petoljetka Sokolskog društva Banja Luka*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. фебруар 1938, бр. 1.390, 2; *Skupština Udruženja dobrovoljaca*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 1. фебруар 1939, бр. 1.545, 2; Z. Mačkić, *Banjalučki šahovski klub – Spomenica 1926–1940*, 256.

[3838] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 25, 135.

[3839] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1; *Исто*, год. XIX, 11. новембар 1937, бр. 257, 2; *Чланови Банског санитетског савета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 372, 6; *Дневне вести: Бановине*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 5. април 1934, бр. 10.565, 15; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 283.

[3840] *Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, март–април 1937, св. 3–4, 116.

[3841] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 12. јул 1939, бр. 155, 2.

[3842] *Брзојави упућени г. бану Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 18. септембар 1930, бр. 43, 3; *Брзојави упућени г. бану Врбаске бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 17. октобар 1931, бр. 42, 7; *Оживљава се трезвењачки покрет: "Побратимство" је реорганизовано и почело радом*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 9. јун 1936, бр. 1.011, 2.

хигијене и прве помоћи, итд.[3843] У циљу побољшања хигијенских прилика на подручју срезова Кључ, Мркоњић Град и Бањалука руководио је, заједно са др Робертом Фридом, у новембру и децембру 1938. акцијом купања становништва и дезинфекције домова у селу Ситници на Змијању, коју је организовао бањалучки Хигијенски завод. Приликом ове акције окупано је 4.500 сељака и дезинфиковано око 800 домова.[3844]

Поднио је у Бањалуци реферат о хигијенској пропаганди у народу на конференцији представника здравствених установа о здравственим приликама у Врбаској бановини одржаној у фебруару 1941. у Хигијенском заводу.[3845]

Одликован је Крстом милосрђа за учешће у балканским ратовима и "патриотске побуде" 1914, Орденом Св. Саве V реда за заслужну љекарску службу 6. септембра 1937. и Златном медаљом за рад у Друштву Црвени крст 1940.[3846]

Краљевским указом од 20. марта 1921. примљен је у Војску Краљевине СХС у чину резервног санитетског поручника, а у Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног капетана I класе.[3847]

У Другом свјетском рату радио је у Хигијенском заводу до 31. децембра 1943. У међувремену је, кратко, од 1. фебруара до 24. априла 1943, обављао и послове

[3843] *Женски покрет*, Орган Друштва за просвећивање жене и заштиту њених права, Београд, год. I, 15. август 1920, бр. 4 и 5, 31; *Годишња скупштина Друштва трезвености*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 24. март 1933, бр. 89, 5; *Градска кроника*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. април 1934, бр. 384, 4; *Studentski vesnik: Izveštaj Poslovnog odbora o radu kluba*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 6. март 1935, бр. 648, 4; *Први самарјанци Подмлатка Црвеног краста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 30. мај 1935, бр. 718, 2; *Рад Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 12. јун 1935, бр. 729, 2; *Završetak samarijanskog tečaja za gimnazijalce u Banjoj Luci*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 13. март 1938, бр. 1.405, 3; *Završetak tečaja za dobrovoljne bolničarke*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 16. март 1938, бр. 1.406, 2; *Besplatni bolnički tečaj*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 15. јануар 1939, бр. 1.538, 1; Ристан Малешевић, *Завршен је самаријански течај*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 12. фебруар 1939, бр. 1.550, 3; Р[истан] М[алешевић], *Нове добровољне болничарке у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јануар 1940, бр. 1.674, 3; *Nove dobrovoljne bolničarke u Banjoj Luci*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680, 3; *Отварање самарићанског течаја*, у: *Правда*, Београд год. XXX, 22. април 1934, бр. 10.582, 7.

[3844] *Akcija sanitetskih vlasti za suzbijanje pegavog tifusa*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 16. децембар 1938, бр. 1.528, 2.

[3845] *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

[3846] АЈ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Пере Стјепановића; *После 22 године сресни лекар г. др. Стјепановић примио одличје "Крст милосрђа"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 18. јул 1936, бр. 1.041, 3; *Na godišnjoj skupštini Banovinskog odbora Crvenog krsta konstatovan je uspešan rad društva*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. март 1940, бр. 1.694, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

[3847] АЈ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Пере Стјепановића; *Службени војни лист*, Београд, год. 40, 6. април 1921, бр. 12, 759–760.

бањалучког градског физикуса.[3848] Био је 1942. замјеник предсједника у Испитном повјеренству за полагање државних стручних испита за здравствене помоћнике и сестре помоћнице са подручја великих жупа Сана и Лука, Плива и Рама и Крбава и Псат.[3849] Одлази након напада партизана на Бањалуку 1. јануара 1944. на ослобођену територију и приступа НОП-у.[3850] Нијемци су га приликом десанта на Дрвар заробили и спровели у Бањалуку, гдје је послије поновног партизанског напада 18. септембра 1944. на овај град ослобођен и поново се прикључује НОВ-у.[3851]

У Бањалуци је био послије ослобођења, до 3. децембра 1945, управник Хигијенског завода, а од тада главни љекар у Филијали Државног завода за социјално осигурање радника и намјештеника. Није обављао приватну праксу.[3852]

Умро је 12. новембра 1951. у Бањалуци.[3853]

Др Стјепан Стожир

Др Стјепан Стожир, син Стјепана, рођен је у Загребу 24. априла 1898. Завршио је гимназију у Бјеловару 1917, а студије медицине у Београду 2. фебруара 1934. Говорио је њемачки језик.[3854]

Био је ожењен Марином, дјев. Маринић (16. децембар 1897 – 3. јул 1944), а након њене смрти оженио се 16. октобра 1944. домаћицом Надом, дјев. Зиројевић.[3855]

Стажирао је у Београду до 2. фебруара 1935. Потом је 26. фебруара 1935. изабран на конкурсу, на који се пријавило 26 кандидата, за љекара бањалучког Окружног уреда за осигурање радника у уредској амбуланти на подручју Шумског индустријског предузећа Добрљин–Дрвар АД.[3856]

[3848] АРСБЛ, 1, 1, МКС града Бањалука 1881/1945, ред. бр. 708; АРСБЛ, 74, бр. 8.512/1942; АРСБЛ, 564, 1, 16, бр. 311/1944; АЈ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Пере Стјепановића.

[3849] *Sestrinski vjesnik*, Zagreb, god. I, srpanj–kolovoz 1942, br. 7–8, 31.

[3850] Према допису Хигијенског завода од 12. фебруара 1944. др Перо Стјепановић је 1. јануара 1944. "одведен по одметницима приликом њиховог упада у Бању Луку". АРСБЛ, 564, 1, 16, бр. 311/1944.

[3851] Z. Mačkić, *нав. дјело*, 256.

[3852] АЈ, 39, Персоналије, ф. 172, Лист личних и службених података др Пере Стјепановића.

[3853] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 169; Р. Кулунџија, *нав. дјело*, 226.

[3854] АЈ, 39, Персоналије, ф. 177, Лист личних и службених података др Стјепана Стожира; S. Veljković, *нав. дјело*, 815.

[3855] АЈ, 39, Персоналије, ф. 177, Лист личних и службених података др Стјепана Стожира.

[3856] Исто; *Извршен је избор лекара у Окружном уреду*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 27. фебруар 1935, бр. 642, 2.

Био је у Срнетици љекар чиновник бањалучког Окружног уреда за осигурање радника од 1. априла 1935. до 1. новембра 1939. и у Осијеку Окружног уреда за осигурање радника од 1. новембра 1939. до 1. августа 1941.[3857]

За вријеме Другог свјетског рата био је у Беочину љекар чиновник социјалног осигурања.[3858]

Послије рата био је у Сиверићу љекар чиновник социјалног осигурања у амбуланти.[3859]

Др Богомир Стојановић

Др Богомир Стојановић, син учитеља Димитрија, рођен је у Секуричу 14. октобра 1905. Завршио је класичну гимназију у Крагујевцу 1924, а студије медицине у Београду 17. октобра 1930. Као студент постао је члан Удружења студената марксиста. Говорио је руски, француски и њемачки језик.[3860]

Војску је служио у Београду, у Дунавској болничарској чети, од 1930. до 1931. Испит за санитетског потпоручника положио је 5. маја 1931, а имао је у Војсци Краљевине Југославије чин резервног санитетског капетана II класе.[3861]

У Београду је завршио 1931. практични стаж из куративне медицине у Главној војној болници и Општој државној болници, а из превентивне медицине у Централном хигијенском заводу. Потом је радио у Теслићу као општински љекар Самосталне здравствене општине,[3862] у Добоју као уговорни љекар тузланског

[3857] АЈ, 39, Персоналије, ф. 177, Лист личних и службених података др Стјепана Стожира.

[3858] Исто.

[3859] Исто.

[3860] АЈ, 39, Персоналије, ф. 173, Лист личних и службених података др Богомира Стојановића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 14, бр. 22, Персонални досије др Богомира Стојановића; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Богомира Стојановића; ИАБ, 492, кут. 25, бр. 1.086, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Богомира Стојановића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507; Милица Дамјановић, *Напредни покрет студената Београдског универзитета од 1919. до 1929. године*, књига прва, Београд 1966, 107, 141, 142; S. Veljković, *нав. дјело*, 813.

[3861] ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Богомира Стојановића; *Службени војни лист*, Београд, год. 59, 6. септембар 1940, бр. 34, 2.165–2.166.

[3862] *Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год.*, 167; *Претрес бановинског буџета у Банском већу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69, 2; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 450; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.507.

Окружног уреда за осигурање радника од 1. маја 1933. до 3. јануара 1935. и у Београду као љекар Опште државне болнице од 1935. до 1941. Обављао је приватну праксу од 1931. до 23. августа 1946.[3863]

На његову иницијативу у Добоју је Мјесни одбор Црвеног крста одржао у новембру 1933. самарићански курс за око 40 слушалаца, а предавања у просторијама Грађанске школе.[3864]

Хирургију је у Београду специјализовао на II одјељењу за хируршке болести, Одјељењу за ортопедију и Одјељењу за грудну хирургију Опште државне болнице. Био је специјалиста хирургије од 23. јануара 1941.[3865]

Члан Љекарске коморе Врбаске бановине био је од од 9. априла 1932. до 23. новембра 1935, а од тада Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево.[3866]

За вријеме Другог свјетског рата до јуна 1944. налазио се у четницима, а од 28. јуна 1944. до 3. августа 1945. у Југословенској армији као управник Бригадне болнице, шеф хируршке екипе Дивизијске болнице, главни хирург 21. ударне дивизије и шеф одјељења Болничког центра у Крагујевцу. Унапријеђен је у чин капетана.[3867]

Послије рата је радио као повјереник ОНО у Јагодини од 1. августа 1945. до 1. августа 1946. и као љекар чиновник Филијале Земаљског завода за социјално осигурање у Београду од 23. августа 1946.[3868]

У Јагодини га је ухапсила 9. априла 1951. Управа државне безбједности НР Србије, па је осуђен административно на три године. Робијао је као болнички љекар

[3863] АЈ, 39, Персоналије, ф. 173, Лист личних и службених података др Богомира Стојановића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 14, бр. 22, Персонални досије др Богомира Стојановића; ВА, Картон личних и службених односа официра (војних чиновника) др Богомира Стојановића; ИАБ, 492, кут. 25, бр. 1.086, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Богомира Стојановића; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 193; I. Petričević, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, 161.

[3864] У., *Самарјански течај у Добоју*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 16. новембар 1933, бр. 10.429, 15.

[3865] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 14, бр. 22, Персонални досије др Богомира Стојановића.

[3866] Исто; ИАБ, 492, кут. 25, бр. 1.086, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Богомира Стојановића; *Записник сједнице Управног одбора од 9. априла 1932*, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7, 400.

[3867] АЈ, 39, Персоналије, ф. 173, Лист личних и службених података др Богомира Стојановића; Раде Милутиновић, *Улога Главног штаба НОВ и ПО Србије у развоју Санитетске службе са посебним освртом на период 1943–1945. године*, у: *Руковођење Народноослободилачком борбом и револуцијом у Србији 1941–1945. Зборник радова са тематске расправе одржане 11. и 12. маја 1988*, Београд 1988, 543; S. Piščević, *Razvoj i rad Sanitetske službe NOV i PO Srbije 1941–1945*, 255, 259.

[3868] АЈ, 39, Персоналије, ф. 173, Лист личних и службених података др Богомира Стојановића.

на Голом отоку у затворској болници до 8. јуна 1953, када је условно отпуштен.[3869] Послије је радио као љекар у Београду.

Др Младен Стојановић

Др Младен Стојановић, син свештеника Симе и мајке Јованке, кћерке проте Теодора Вујасиновића, рођен је у Приједору 7. априла 1896. угледној грађанској породици. Био је љекар, национални борац, револуционар и народни херој.[3870]

Основну школу завршио је у родном граду, школовање наставио у Сарајевској и Тузланској гимназији, коју је завршио 17. марта 1918.[3871] Послије завршених шест разреда гимназије одлази са Теодором Илићем у Србију. Одлазак су правдали посјетом Југословенској умјетничкој изложби у Београду. За вријеме школског распуста завршио је комитски курс ("вјежбе с пушком") у касарни "Војвода Вук" у Врању. Говорио је њемачки, француски, талијански, енглески и руски језик. У гимназијским данима истицао се интелектуалним радом, читао је руску литературу, писао пјесме и књижевне критике, а дружио се са Теодором Илићем, Петром Гутешом, Бранком Јузбашићем, Марком Илићем и Бранком Чубриловићем. Одржао је 1911. у оквиру "Тајне ђачке дружине" прво јавно предавање са темом "О здрављу народа". Постао је у вријеме балканске кризе 1912. члан тајне организације "Народна одбрана". Након Сарајевског атентата ухапшен је заједно са осталим припадницима тајне ђачке организације у Тузли. Пред Окружним судом у Бањалуци 26. јуна 1915. изјавио је да су "све организације средњошколске, а специјално наша тузланска ђачка организација радиле на пропаговању народне свијести и народног култа код чланова начином литературом, а то за то, јер литература исказује националну душу у њеним највишим и најљепшим изражајима, дакле ишло се је за тим, да се литературом изједначи душа једног Муслимана са душом Хрвата или Србина". Осуђен је на

[3869] <http://uimenaroda.net/spiskovi-golootocana/>. Приступљено: 7. 4. 2021. ("Knjiga sa spiskom i osnovnim podacima za sve kažnjenike DKR i osuđenike po IB-u, koji su evidentirani u VIII odelenju UDB FNRJ", N–Ž, str. 74); Радослав В. Сандић, *Голи живот на Голом отоку*, Београд 1990, 13, 14, 30, 52, 67, 106; *Заточеници Голог отока. Регистар лица осуђених због Информбироа. Документ Управе државне безбедности ФНР Југославије*, приредили: Драгослав Михаиловић, Мирослав Јовановић, Горан Милорадовић и Алексеј Тимофејев, Београд 2016, 450.

[3870] *Narodni heroji Jugoslavije*, knj. druga, N–Ž, Beograd 1975, 206; *Биографски лексикон – Познати српски лекари* 816; Јован С. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, Нови Сад 2009, 698–699.

[3871] "Svjedodžba zrelosti 17. ožujka 1918, br. 1". САЗАМФЗ, Национал Младена Стојановића.

велеиздајничком процесу тузланским ђацима у Бихаћу на 16 година тешке тамнице. Амнестиран је након три године издржане казне.[3872]

Медицину је студирао послије Првог свјетског рата у Бечу, а завршио у Загребу 30. јуна 1925. "Као студент медицине одликовао се великом марљивошћу и љубављу за струку". Поред студија бавио се књижевношћу, а са Густавом Крклецом и Мирославом Фелдманом 1925. радио је на антологији југословенске лирике.[3873]

Ослобођен је служења војске рјешењем министра војске и морнарице од 29. јула 1924, јер је за вријеме аустроугарске владавине био осуђен на три и по године затвора због патриотског рада и злочина велеиздаје.[3874]

Стажирао је у Загребу као аспирант Опште јавне закладне болнице под државном управом од 12. августа до 28. октобра 1925.[3875] Поднио је у Загребу 25. септембра 1925. молбу Инспекторату Министарства народног здравља за премјештај у Државну болницу у Сарајеву. Рјешењем овог министарства од 6. октобра 1925. постављен је у Сарајеву за љекара приправника на одслужењу стажа у Државној болници, у којој је радио од 9. новембра 1925. до 31. августа 1926.[3876] Посједовао је опште право вршења приватне љекарске праксе у Краљевини СХС од 16. септембра 1926. Потом је радио од 1926. као приватни и општински љекар у Ложишћу на Брачу.[3877]

[3872] АБиХ, Окружни суд у Бањалуци – Процес Васиљу Грђићу и другима, Младен Стојановић, IV, 14, 5; Š. Novosel, *Liječnici iz Hrvatske u Narodno-oslobodilačkoj borbi*, 161; *Mlada Bosna. Pisma i prilozi* 171, 398, 400–406, 411, 472–473; N. Trišić, *нав. дјело*, 340; Опширно: В. Адамовић, *Браћа Стојановићи и Тузлански ђачки процес 1915. године (Прилог проучавању велеиздајничких ђачких процеса за вријеме аустроугарске управе у БиХ)*, Приједор 2020.

[3873] ХДА, 890, кут. 463, Персонални списи др Младена Стојановића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; Š. Novosel, *Liječnici iz Hrvatske u Narodno-oslobodilačkoj borbi*, 161; *Мала енциклопедија Просвете*, Општа енциклопедија, друго издање, 2, М–Ш, Београд 1970, 651; *Narodni heroji Jugoslavije*, 206.

[3874] ХДА, 890, кут. 463, Персонални списи др Младена Стојановића.

[3875] У Општој јавној закладној болници под државном управом у Загребу радио је на Офтамологији од 11. августа до 11. септембра 1925, Дермато-венерологији од 12. септембра до 12. октобра 1925 и Психијатрији–Неурологији од 13. до 28. октобра 1925. ХДА, 890, кут. 463, Персонални списи др Младена Стојановића.

[3876] У Државној болници у Сарајеву радио је на Дјечијем и Инфективном одјељењу од 9. до 24. новембра 1925, у Бактериолошкој станици заједно са просектуром од 20. децембра 1925. до 31. јануара 1926, на Оториноларинголошком од 1. до 15. фебруара 1926, поново на Дјечијем и Инфективном од 16. до 28. фебруара 1926, на Интерном од 1. до 15. марта 1926, на Хируршком од 16. марта до 15. маја 1926, поново на Интерном од 16. маја до 30. јуна 1926, на Гинеколошком од 1. јула до 31. августа 1926. и као дежурни љекар у управи болнице 15 дана. ХДА, 890, кут. 463, Персонални списи др Младена Стојановића.

[3877] ХДА, 890, кут. 463, Персонални списи др Младена Стојановића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 68; *Исто*, јул 1927, бр. 4, 133.

У Приједор се вратио 1928. и стекао као љекар велике симпатије народа Поткозарја и Подгрмеча. Радио је као приватни и општински љекар, саобраћајни љекар у жељезничкој амбуланти, љекар Самосталне здравствене општине, хонорарни љекар загребачке Приватно-друштвене болесничке благајне "Меркур" и рударски љекар у Љубији. Хонорарно је као школски љекар држао предавања из хигијене и амбулантно прегледао ученике Приједорске гимназије.[3878]

Руководио је у Љубији курсем за добровољне болничарке од 23. новембра 1935. до 17. фебруара 1936, који је организовао општински одбор Црвеног крста. Одликован је Орденом Св. Саве V реда 14. септембра 1940.[3879]

Помагао је напредне раднике, студенте, ђаке, културна друштва и спортске клубове. Био је један од покретача тениске секције у Приједору.[3880]

Оженио се 1937. Миром Радетић, са којом је добио сина Војина.

Пред Други свјетски рат, за вријеме штрајка у септембру 1940. љубијских рудара, постао је члан КПЈ. Као војни љекар је провео Априлски рат у Далмацији. Послије капитулације Краљевине Југославије вратио се у Приједор и наставио са илегалним радом. Ухапсиле су га усташе 22. јуна 1941, али је из затвора побјегао 17. јула 1941. и склонио се у слободна козарска села. На партијском савјетовању у селу Орловцима код Приједора, одржаном 25. јула 1941, повјерена му је дужност руководиоца устанка на Козари. Именован је убрзо послије тога за команданта Козарског одреда и начелника Оперативног штаба за Босанску Крајину.[3881]

Рањен је тешко у сукобу са четницима 5. марта 1942, оперисан 9. марта, а убијен 1. априла 1942. у Јошавци у четничком нападу на партизанску болницу IV одреда. За народног хероја проглашен је 7. августа 1942. године.[3882]

[3878] AJ, 66, 845, 1.270; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 40, 44; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 48, 61; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 210, 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.499; *Мала енциклопедија Просвете*, 651; *Narodni heroji Jugoslavije*, 206; T. Elenkov, A. Elenkov, *Šapat vekova – razvoj prijedorskog zdravstva*, 58.

[3879] *Завршни испит течаја за добровољне болничаре-рке Црвеног крста у Љубији*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. фебруар 1936, бр. 937, 2; *Odlikovanje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. октобар 1940, бр. 1.745, 2.

[3880] В. Адамовић, *нав. дјело*, 140.

[3881] *Mlada Bosna. Pisma i prilozi*, 391–392; *Мала енциклопедија Просвете*, 651; *Narodni heroji Jugoslavije*, 206–207; В. Адамовић, *нав. дјело*, 140.

[3882] *Narodni heroji Jugoslavije*, 207; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 69; Marija Volski, *Napad četnika na Jošavačku bolnicu IV odreda 1942. godine*, у: *Žene Bosne i Hercegovine u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. godine*, sjećanje učesnika, Sarajevo 1977, 346–349.

Др Ђура Стојковић

Др Ђура Стојковић, син Томе, рођен је у Ковину 12. јула 1899. Завршио је Другу мушку гимназију у Београду 1920, а студије медицине у Грацу 1928. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки, мађарски и румунски језик.[3883]

Оженио се домаћицом Даринком, дјев. Жерјавић, са којом је стекао синове Антонија 27. августа 1931. и Марка 14. августа 1939.[3884]

Стажирао је у Београду у Главној војној болници и Општој државној болници од 1928. до 1929. Радио је као сресни љекар у Тутину од 5. јуна 1930, Златару до 17. јануара 1934, Сувој Реци од 17. јануара 1934, Ораховцу и Подујеву до 19. октобра 1935, Босанском Грахову од 19. октобра 1935. до 14. маја 1936, Ковину од 14. маја 1936. до 27. децембра 1937. и као општински љекар у Ковину од 27. новембра 1937.[3885]

У Ковину је за вријеме Другог свјетског рата био општински љекар до 25. маја 1942, када је отпуштен из службе, ухапшен и одведен у концентрациони логор у Зрењанину. Учествовао је добровољно у Југословенској армији од 22. октобра 1944. до 27. децембра 1945.[3886]

Након демобилизације био је у Апатину сресни љекар од 1. јануара до 2. августа 1946. и у Бачком Добром Пољу шеф Здравствене станице од 2. августа 1946. Био је у Зрењанину у децембру 1946. љекар Рендгенолошког одјељења на специјализацији и хонорарни љекар социјалног осигурања.[3887]

[3883] AJ, 39, Персоналије, ф. 175, Лист личних и службених података др Ђуре Стојковића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 425.

[3884] AJ, 39, Персоналије, ф. 175, Лист личних и службених података др Ђуре Стојковића.

[3885] Исто; *Постављења*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. јун 1930, бр. 151, 2; *Постављења у Министарству социјалне политике*, у: *Време*, Београд, год. X, 7. јун 1930, бр. 3.032, 5; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 31. јануар 1934, бр. 24, 1; *Исто*, год. XVII, 30. октобар 1935, бр. 251, 1; *Исто*, год. XVIII, 6. јун 1936, бр. 127, 3; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 130; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 425.

[3886] AJ, 39, Персоналије, ф. 175, Лист личних и службених података др Ђуре Стојковића.

[3887] Исто.

Др Војислав Стокић

Др Војислав Стокић, син Радојка, рођен је у Раброву, Срез рамски, Округ пожаревачки, 10. фебруара 1898.[3888] Завршио је богословију у Сремским Карловцима 1920, а студије медицине у Грацу 12. јуна 1927. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 14. јула 1927. Радио је од 2. јула 1935. као специјалиста за унутрашње болести (интерниста). Говорио је њемачки и чешки језик.[3889]

Оженио се домаћицом Маријом, кћерком љекара др Димитрија и Косаре Стефановић из Смедерева, са којом је стекао 10. септембра 1932. сина Душана.[3890]

Војску је служио у Тимочкој болничкој чети од 1. априла 1926. Указом од 30. јула 1927. произведен је за активног санитетског поручника. Унапријеђен је у чин санитетског капетана II класе 31. децембра 1931, санитетског капетана I класе 31. децембра 1934. и санитетског мајора 31. децембра 1937. Завршио је курс 1928. против бојних отрова у Војнотехничком заводу "Обилићево" код Крушевца.[3891]

Посједовао је опште право вршења приватне љекарске праксе у Краљевини СХС од 4. јула 1927.[3892] Почео је љекарску службу у војном санитету. Радио је од 14. августа 1927. до 10. фебруара 1930. као секундарни љекар Унутрашњег одјељења Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци,[3893] од 10. фебруара 1930. до 14. марта 1931.

[3888] Као датум рођења наводи се и 23. фебруар 1898. Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 169.

[3889] АЈ, 39, Персоналије, ф. 176, Лист личних и службених података др Војислава Стокића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 18, бр. 18, Персонални досије др Војислава Стокића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Војислава Стокића; ИАБ, 492, кут. 42, бр. 2.210, Лични подаци за Именик Лекарске коморе у Београду за др Војислава Стокића; *Службени војни лист*, Београд, год. 50, 24. октобар 1931, бр. 42, 1.895–1.896; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 407; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.499.

[3890] Душан Стокић је рођен у Пожаревцу 1932. Медицински факултет је завршио у Београду 1959. Био је љекар опште праксе. Радио је 1968. у Диспанзеру за општу медицину Раброво – Центар "Др Бошко Вребалов" Кучево. *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 455; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Владислава Стевановића.

[3891] АЈ, 39, Персоналије, ф. 176, Лист личних и службених података др Војислава Стокића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Војислава Стокића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Војислава Стокића.

[3892] АЈ, 39, Персоналије, ф. 176, Лист личних и службених података др Војислава Стокића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Војислава Стокића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 18, бр. 18, Персонални досије др Војислава Стокића.

[3893] Наредбом министра војске и морнарице од 1. августа 1927. постављен је за секундарног љекара у чину санитетског поручника Унутрашњег одјељења Врбаске сталне војне болнице. ДАС, Г–216, досијеи, кут. 18, бр. 18, Персонални досије др Војислава Стокића; *Службени војни лист*, Београд, год. 46, 2. август 1927, бр. 31, 1.461–1.462.

као трупни љекар 33. пјешадијског пука,[3894] од 14. марта 1931. до 29. децембра 1932. као трупни љекар 9. пјешадијског пука у Пожаревцу, од 29. децембра 1932. до 1. јануара 1936. као љекар Телеграфског пука и Гарнизона у Пожаревцу, од 1. јануара до 26. фебруара 1936. као љекар Пука за везу у Пожаревцу, од 25. фебруара до 12. маја 1936. као љекар II и III интерне клинике Универзитета у Београду и од 12. маја 1936. до 1941. као в. д. шефа Унутрашњег одјељења Косовске сталне војне болнице у Косовској Митровици.[3895]

За вријеме службе у Бањалуци у Врбаској сталној војној болници имао је "одличне оцене, показавши се теоретски врло спремним", а посједовао је и "одличне стручне практичне способности".[3896]

Један је од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. Изабран је на оснивачкој скупштини 15. децембра 1929. у Одбор Дисциплинског суда Љекарске коморе Врбаске бановине.[3897]

Одликован је Орденом Св. Саве V реда за ревносну службу 6. септембра 1937.[3898]

Био је у Другом свјетском рату од 7. септембра 1941. до 26. октобра 1944. општински љекар у Смедереву, гдје је обављао и приватну праксу, а потом од 26. октобра 1944. до 7. јуна 1946. шеф Унутрашњег одјељења Војне болнице Југословенске армије у Косовској Митровици, када је због болести отпуштен као стално неспособан.[3899]

Послије рата радио је у Смедереву као интернист у Медицинском центру.[3900]

[3894] Наредбом министра војске и морнарице од 29. јануара 1930. постављен је по потреби службе за љекара 33. пјешадијског пука у чину санитетског поручника. *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 31. јануар 1930, бр. 4, 129–130.

[3895] *Службени војни лист*, Београд, год. 50, 7. фебруар 1931, бр. 6, 205–206; *Исто*, год. 55, 29. фебруар 1936, бр. 8, 397–398; *Исто*, 20. април 1936, бр. 15, 897–898; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 407; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 488; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.499.

[3896] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 18, бр. 18, Персонални досије др Војислава Стокића.

[3897] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–7; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 19, 138.

[3898] ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Војислава Стокића; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 171.

[3899] АЈ, 39, Персоналије, ф. 176, Лист личних и службених података др Војислава Стокића; ИАБ, 492, Лични подаци др Војислава Стокића за именик Лекарске коморе у Београду, бр. 2.210.

[3900] *Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari*, knj. 1, 275.

Др Мирко Суботић

Др Мирко Суботић,[3901] син Стојана и Стаке, дјев. Пиштељић, рођен је у Босанској Градишци 24. јула 1891.[3902] Завршио је у родном мјесту основну школу 1903, а гимназију у Земуну 1912. Медицину је студирао четири године у Грацу а три у Прагу, у којем је дипломирао 14. јуна 1919. Био је специјалиста стоматологије. Говорио је њемачки и чешки језик.[3903]

Оженио се домаћицом Радмилом (Високо 1903 – Босанска Градишка 1987), кћерком Дамјана Плавшића из Високог, са којом је стекао синове Угљешу 12. октобра 1927. и Гојка 11. августа 1931.[3904]

Мобилисан је за вријеме Првог свјетског рата у аустроугарску војску као медицинар од 6. октобра 1914. у амбуланти при Станичној команди у Грацу, гдје је на Хигијенском институту завршио и курс за хигијенску службу. У Војску Краљевине СХС примљен је 9. новембра 1920. у чину резервног санитетског поручника, унапријеђен у резервног санитетског капетана II класе 6. септембра 1925. и резервног санитетског капетана I класе 17. децембра 1927.[3905]

Обавио је у Бањалуци стажирање као секундарни љекар Општинске болнице од 1. августа 1919. до 1. октобра 1920, а потом отишао у Праг на стручно усавршавање, гдје је за годину дана на Зубној клиници завршио зубнољекарски курс.[3906]

По повратку радио је у Београду као приватни љекар у својој ординацији на Теразијама, а потом у Босанској Градишци као сресни љекар од 31. децембра 1924. до 1. јануара 1932. и као општински љекар од 1. јануара 1932. до априла 1941.[3907]

[3901] Др Мирко Суботић је имао тројицу браће, Тихомира, Свету и Перу, који су били трговци. Г. П., *† Стака уд. Суботић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. април 1933, бр. 96, 4.

[3902] Као датум рођења наводи се и 26. јун 1891. АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5 из 1920, Градски котарски уред у Бањој Луци – Земаљској влади у Сарајево, Списак љекара, 1. фебруар 1920, бр. 773.

[3903] АЈ, 39, Персоналије, ф. 177, Лист личних и службених података др Мирка Суботића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Мирка Суботића; ИАБ, 492, кут. 41, бр. 2.151, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Мирка Суботића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

[3904] АЈ, 39, Персоналије, ф. 177, Лист личних и службених података др Мирка Суботића.

[3905] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Мирка Суботића; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 20. новембар 1920, бр. 44, 2.205–2.206.

[3906] АЈ, 39, Персоналије, ф. 177, Лист личних и службених података др Мирка Суботића; АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5 из 1920, Градски котарски уред у Бањој Луци – Земаљској влади у Сарајево, Списак љекара, 1. фебруар 1920, бр. 773; В. Стошић, *Извјештај сресног начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, 400.

[3907] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 15. јуна 1925, бр. 2, 23; *Исто*, 10. септембра 1925, бр. 3, 38; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 156–157; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–

Обављао је у Босанској Градишци, поред послова среског (општинског) љекара, приватну љекарску праксу и дужност љекара Самосталне здравствене општине, а лијечио хонорарно преко Окружног уреда за осигурање радника у Славонском Броду осигуранике у Хрватској Градишци и преко филијале бањалучког Окружног уреда за осигурање радника вршио повремене прегледе у Горњим Подградцима. У Босанској Градишци је хонорарно радио за загребачку Приватно-друштвену болесничку благајну "Меркур".[3908] Предавао је у Гимназији у Босанској Градишци хигијену и бринуо се о здрављау ђака.[3909] Руководио је у Босанској Градишци бројним самарићанским течајевима, који су организовани на иницијативу Среског одбора Црвеног крста.[3910] Одликован је 1939. Сребреном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије.[3911]

Велика је његова заслуга на исушивању мочварних крајева са леглима комараца, због чега је на градишком подручју владала маларија, која је тешко погађала иначе исцрпљено становништво послије Првог свјетског рата. С друге стране, ангажовао се на сузбијању туберкулозе, која је у тим равничарским предјелима била распрострањена, а од које су оболијевали посебно досељеници из горштачких крајева.[3912] Посебно је био ангажован као општински љекар на сузбијању епидемије пјегавог тифуса у селима око Градишке, гдје је уз помоћ среског љекара др Исмета Поповца сузбио епидемију ове болести у прољеће 1934. у селу Жеравици. Дезинфекцију села Жеравице извршио је бањалучки Хигијенски завод.[3913]

2, 24; *Исто*, децембра 1929, бр. 9–11, 132; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 15; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 15; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 11. септембар 1931, бр. 209, 1; *Исто*, 10. октобар 1931, бр. 237, 16; *Исто*, год. XIV, 6. фебруар 1932, бр. 28, 1; *Исто*, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 1; *Исто*, год. XIX, 3. фебруар 1937, бр. 24, 7; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447.

[3908] АРСБЛ, 5, aj 116–20; АРСБЛ, Попис градског пучанства у Босанској Градишци са стањем 1. марта 1920, бр. 3; AJ, 39, Персоналије, ф. 177, Лист личних и службених података др Мирка Суботића; ИАБ, 492, кут. 41, бр. 2.151, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Мирка Суботића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, децембра 1929, бр. 9–11, 132; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 135, 212; М. Вукмановић, *Друштво и привреда од 1918. до 1941*, 274; Ђ. Микић, *Политички, просвјетни и културни развој од 1918. до 1941*, 340.

[3909] Ц. Буловић, *нав. дјело*, 121.

[3910] *Samarjanski tečaj u Bos. Gradišci*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. децембар 1939, бр. 1.656, 2.

[3911] АРСБЛ, 9, 177, 4–44; *Na godišnjoj skupštini Banovinskog odbora Crvenog krsta konstatovan je uspešan rad društva*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. март 1940, бр. 1.694, 2.

[3912] Подаци добијени од Гојка Суботића 24. 12. 2021.

[3913] АРСБЛ, 9, II, 26, Бања Лука 23. марта 1934, бр. 195; Исто, II, 26, Босанска Градишка 3. априла 1934, бр. 3975.

Завршио је у Загребу двонедјељни курс од 16. до 30. септембра 1930. за среске љекаре из имунологије и епидемиологије у Хигијенском заводу.[3914]

Др Мирко Суботић је предложио крајем 1930. да се у Босанској Градишци оснује "поликлиника", у којој би се његовало и чувало здравље школске младежи. Његов приједлог одбацило је 5. децембра 1930. Општинско вијеће у Босанској Градишци јер "оснивање 'поликлинике' за чување и његовање здравља овдашње школске омладине... није од потребе, пошто постоји градска Амбуланта, а у пројекту је подизање 'Дома Народног здравља' које ће установе потпуно одговарати овој сврхи и потреби".[3915]

Био је један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине, на чијим је годишњим скупштинама биран 15. марта 1931, 8. маја 1932. и 14. априла 1935. у Управни одбор.[3916] Био је редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 21. марта 1934. до 31. августа 1936.[3917]

На почетку Другог свјетског рата мобилисан је у Војску Краљевине Југославије у чину резервног санитетског капетана и у Сарајеву заробљен. У њемачком заробљеништву провео је у логору за официре у Оснабрику 21 мјесец. Послије ослобађања одлази у Србију, гдје је обављао приватну праксу у зубној клиници др Васе Царићевића у Београду од фебруара 1943. до јуна 1944. Мобилисан је у Југословенску армију од 5. октобра 1944. до 1. септембра 1945. као сресни санитетски референт СНО и љекар Команде мјеста у Јабуковцу у Србији.[3918]

[3914] Исто, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[3915] Исто, III, 1, Записник сједнице Општинског већа у Босанској Градишци од 5. децембра 1930, 3.

[3916] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 21, 23, 139.

[3917] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 30. март 1934, бр. 74, 1; *Исто*, год. XIX, 3. фебруар 1937, бр. 24, 7; *Чланови Банског санитетског савета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 372, 6; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208, 6; *Дневне вести: Бановине*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 5. април 1934, бр. 10.565, 15; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 283.

[3918] АЈ, 39, Персоналије, ф. 177, Лист личних и службених података др Мирка Суботића; ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 13, "Списак лекара, бабица, лабораната, сестара-нудиља и дезинфектора на територији Округа зајечарског, састављен на основу наређења Министарства народног здравља Србије Бр. 8426 од 26. маја 1945 год."; ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 216/1945, "Списак санитетског особља на територији Округа зајечарског на дан 24. IV 1945"; ИАБ, 492, кут. 41, бр. 2.151, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Мирка Суботића; АРСБЛ, 101, бр. 1.541/1945; P. Paunović, *Lekari na području Timočke Krajine posle II svetskog rata*, 42.

Вратио се послије ослобођења у Босанску Градишку, у којој је радио од 1. септембра 1945. као сресни љекар у Здравственој станици, био љекар социјалног осигурања, Дома за ратну сирочад и бавио се приватном праксом.[3919]

Умро је 28. јула 1956. у Босанској Градишци.[3920]

Др Ђуро Сужњевић

Др Ђуро Сужњевић, син Луке и Анке, рођен је у Класнићу код Глине 10. јануара 1884. Медицински факултет завршио је у Бечу 22. децембра 1908. Диплому је нострификовао у Загребу 1. марта 1912.[3921]

Оженио се 24. новембра 1912. Даницом, дјев. Маџарац, са којом је стекао синове Александра 14. маја 1914, Радомира 3. јануара 1916. и Небојшу 9. децембра 1917.[3922]

Радио је као секундарни љекар у Болници "Данило I" на Цетињу од 15. фебруара 1909. до 15. маја 1910, као гарнизонски љекар у Подгорици од 15. маја 1910. до 15. маја 1912,[3923] као сресни љекар у Кореници од 4. јуна 1912. до 10. априла 1918, у Топуском–Вргинмосту од 7. децембра 1913, у Доњој Стубици са сједиштем у Марији Бистрици од 27. октобра 1914. до априла 1918, као управник и примарни љекар Županijske болнице у Глини од 10. априла 1918. до 5. октобра 1919, као сресни љекар у Глини од 5. октобра 1919. до 1921, као примарни љекар Županijske болнице у Глини поново од 1921. до 10. маја 1922, као сресни љекар у Глини поново од 10. маја 1922. до 2. септембра 1932, као сресни љекар у Двору на Уни од 6. септембра до 5. децембра 1932,[3924] у Глини по трећи пут од 6. децембра 1932. до 20. новембра 1938, када је пензионисан због кандидовања на изборима за Народну скупштину Краљевине

[3919] AJ, 39, Персоналије, ф. 177, Лист личних и службених података др Мирка Суботића; АРСБЛ, 94, кут. 278, бр. 1.313/1945; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 124.

[3920] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 139.

[3921] ХДА, 890, Персонални списи др Ђуре Сужњевића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 423; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.485.

[3922] ХДА, 890, Персонални списи др Ђуре Сужњевића.

[3923] М. Миљанић, *нав. дјело*, 184.

[3924] Премјештен је краљевским указом по потреби службе 8. августа 1932. за здравственог вишег савјетника Среза дворског, а по молби 23. новембра 1932. за вишег здравственог савјетника Среза глинског. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 23. август 1932, бр. 193, 1; *Исто*, 3. децембар 1932, бр. 282, 1; *Укази*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 25. август 1932, бр. 34, 1.

Југославије 11. децембра 1938, али није изабран. По четврти пут изабран је за среског љекара у Глини 17. децембра 1938. и остао до почетка Другог свјетског рата, гдје је једно вријеме био и љекар Завода за васпитање малољетника.[3925]

Био је редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја од 1913. до 1936.[3926]

Одликован је Орденом Св. Саве IV реда 17. децембра 1930.[3927]

Убрзо по успостављању усташке власти ухапшен је у Глини и спроведен у Загреб, а потом у логор Даница код Копривнице, одакле је крајем јуна 1941. враћен у Глину. Усташе су га убиле у селу Прекопа код Глине почетком јула 1941.[3928]

Др Салих Татаревић

Др Салих Татаревић, син Алије и Еме, дјев. Топић, рођен је у Стоцу 20. новембра 1897. Завршио је гимназију у Дебрецину 1917, студирао медицину у Будимпешти, Загребу и Бечу, у којем је медицински факултет завршио 19. јуна 1923. Специјализовао је болести уста и зуба на Зубној клиници у Бечу од 1925. до 1926. Говорио је мађарски и њемачки језик.[3929]

Оженио се домаћицом Зулејком, кћерком Пере Колара, рођеном у Великој Горици 1898, са којом је стекао кћерке Емину 6. новембра 1927. и Азру 9. јула 1931.[3930]

[3925] ХДА, 890, Персонални списи др Ђуре Сужњевића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 19, бр. 11, Персонални досије др Ђуре Сужњевића; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. XXXV, 15. prosinca 1913, br. 12, 636; *Исто*, god. 40, 15. svibnja 1918, br. 4–5, 182; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 13. октобар 1924, бр. 234, 1; *Исто*, год. VIII, 30. октобар 1926, бр. 247, 1; *Исто*, год. XIV, 23. август 1932, бр. 193, 1; *Исто*, 3. децембар 1932, бр. 282, 1; *Исто*, год. XVII, 6. децембар 1935, бр. 284, 1; *Исто*, год. XXI, 13. јануар 1939, бр. 9, 1; *Исто*, 13. јануар 1939, бр. 9, 1; *Исто*, 5. јун 1939, бр. 123, 1; *Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 27. новембар 1932, бр. 332, 2; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 406; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 130; *Sanitetski poslovi drugih ministarstva*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 290; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 423.

[3926] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. XXXV, 15. lipnja 1913, br. 6, 301; *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1920. (Po stanju od 31. prosinca 1920)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1921, br. 1, 13; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LIX, ožujak 1937, br. 3, 113.

[3927] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 17. децембар 1930, бр. 290, 2.

[3928] J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 380; Adam Dupalo, *Banija i Sisak u NOP-u 1941. Događaji, svjedočanstva, dokumenti*, Zagreb 2014, 33.

[3929] AJ, 39, Персоналије, ф. 187, Лист личних и службених података др Салиха Татаревића.

[3930] Исто.

У Државној болници у Сарајеву стажирао је као хоспитант од 1. јула до 17. августа 1923. и као секундарни љекар од 17. августа 1923. до 25. јуна 1925. Радио је потом као сресни љекар у Цазину, а послије специјализације у Бихаћу и Травнику као зубни љекар. У Бихаћу је радио 1927. за бањалучки Окружни уред за осигурање радника, а у Травнику за Обласну управу Болесничког фонда Државног саобраћајног особља у Сарајеву од 6. октобра 1928. до 1931. Из Травника је обављао амбулантну праксу у Мркоњић Граду. У Сарајеву је радио за Болеснички фонд Државног саобраћајног особља и обављао приватну праксу од 1931. до 30. јуна 1941.[3931]

Објавио је у *Новом Бехару* радове: *Улога ислама у повијести зубне медицине* и *О индивидуалној и социјалној зубној њези код дјеце (Дјечије болести рахитис и тетанија)*.[3932]

Био је на почетку Другог свјетског рата у Војсци Краљевине Југославије у Мостару на дужности шефа Зубног одјељења Војне болнице. Потом је радио у Загребу као зубни љекар у Државној болници Св. Духа од 22. јула 1941. Радио је хонорарно и за Средишњицу осигурања радника и обављао приватну праксу. За вријеме НДХ провео је као натпоручник љекар осам мјесеци у домобранима у Јајцу, Палама, Горажду и 9. пјешадијској пуковнији.[3933]

Послије ослобођења у Загребу је био зубни љекар у Државној болници и радио за Средишњи завод за социјално осигурање и обављао приватну праксу до 4. јануара 1946. Радио је од тада до 15. септембра 1946. у Сарајеву у Централној зубној амбуланти и за Болеснички фонд Државног саобраћајног особља. Поново је у Загребу радио у Средишњем заводу за социјално осигурање и вршио приватну праксу од 1. октобра 1946. Премјештен је у Карловац у јулу 1947. у Експозитуру Државног завода за социјално осигурање, гдје је радио до августа 1948, па опет у Загребу као љекар специјалиста при Градском народном одбору од 1. септембра 1948. и у Општој

[3931] ХДА, 890, кут. 521, Персонални списи др Салиха Татаревића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 2–216, Лист личних и службених података др Салиха Татаревића; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, 10. септембра 1925, бр. 3, 38–39; *Исто*, год. III, маја 1927, бр. 3, 110; *Исто*, јул 1927, бр. 4, 137; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 205; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 64; *Исто*, децембра 1929, бр. 9–11, 133.

[3932] S. Tatarević, *Uloga islama u povijesti zubne medicine*, у: *Novi Behar*, Sarajevo, god. IX, 1. januar 1936, br. 9–13, 138–142; S. Tatarević, *O individualnoj i socijalnoj zubnoj njezi kod djece (Dječije bolesti rahitis i tetanija)*, у: *Novi Behar*, Sarajevo, god. X, 1. septembar 1936, br. 4–5, 58–63; *Bibliografija Novog Behara*, 215.

[3933] АЈ, 39, Персоналије, ф. 187, Лист личних и службених података др Салиха Татаревића; ХДА, 890, кут. 521, Персонални списи др Салиха Татаревића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 415; *Исто*, god. LXVI, lipanj 1944, br. 6, 161.

болници "Др Јосип Кајфеш" до 20. јула 1953, када је премјештен по потреби службе у Дом здравља жељезничара.[3934]

Др Мехмед Татлић

Др Мехмед Татлић, син Бећира, рођен је у Бихаћу 24. априла 1903. Завршио је гимназију у родном граду 1923, а студије медицине у Загребу 31. октобра 1931. Био је специјалиста хирургије од 27. маја 1941. Говорио је њемачки језик.[3935]

Стажирао је на клиници у Загребу 1932. Волонтирао је у Бановинској болници у Бихаћу од 4. новембра 1932. до 15. априла 1933, а потом радио као приватни љекар у Личком Петровом Селу од 16. априла до 1. децембра 1933, као општински љекар Самосталне здравствене општине у Градачцу од 15. децембра 1933. до 11. јула 1935, као љекар Бановинске болнице у Травнику од 30. јула 1935. до 21. јула 1941. и у Травнику од 21. јула 1941. до 12. октобра 1943. као в. д. директора Државне болнице у Травнику, хонорарни љекар Болесничког фонда и Окружног уреда за осигурање радника, а бавио се и приватном праксом.[3936]

Завршио је у Билећи у августу 1928. Школу за резервне пјешадијске и артиљеријске официре и положио испит за чин резервног пјешадијског потпручника. Унапријеђен је у чин резервног санитетског поручника 1934, а одликован Орденом југословенске круне 1931.[3937]

Обајвио је у *Новом Бехару* 1937. рад о трбушном тифусу.[3938]

Био је од 1940. редовни члан Хрватског лијечничког збора.[3939]

Служио је у Другом свјетском рату од 12. октобра 1943. до априла 1945. као хирург и управник болница у Санитету V корпуса Југословенске армије и био од

[3934] AJ, 39, Персоналије, ф. 187, Лист личних и службених података др Салиха Татаревића.

[3935] AJ, 39, Персоналије, ф. 187, Лист личних и службених података др Мехмеда Татлића; ХДА, 890, Персонални списи др Мехмеда Татлића.

[3936] Исто; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 415.

[3937] *Службени војни лист*, Београд, год. 47, 7. октобар 1928, бр. 43, 1.827–1.828; *Исто*, год. 48, 13. децембар 1929, бр. 51, 2.049–2.050; *Правда*, Београд, год. XXXIII, 10. јануар 1937, бр. 11.573, 8.

[3938] M. Tatlić, *Trbušni tifus*, у: *Novi Behar*, Sarajevo, god. X, 15. februar 1937, br. 15–16, 184–186; *Bibliografija Novog Behara*, 215.

[3939] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, travanj 1940, br. 4, 230; *Исто*, god. LXIII, veljača 1941, br. 2, 130.

априла до 15. маја 1945. командант Болничког центра Команде града Сарајева у чину капетана.[3940]

Послије рата био је помоћник министра народног здравља НР Босне и Херцеговине од 15. маја 1945. до 15. фебруара 1946, а од тада начелник Контролног одјељења истог министарства.[3941]

Становао је у Сарајеву у децембру 1946. у Улици Васе Мискина бр. 18.[3942]

Једно вријеме радио је у Бихаћу као начелник Интернистичког одјела, Хируршког одјела и директор болнице. Пензионисан је у новембру 1961.[3943]

Одликован је Орденом рада II реда.[3944]

Др Љубомир Тодоровић

Др Љубомир Тодоровић, син Михајла и Марије, дјев. Ћеранић, рођен је у Бијељини 19. јануара 1896.[3945] Послије Сарајевског атентата ухапшен је као ђак Тузланске гимназије, изведен пред Окружним судом у Бихаћу на ђачки процес против Тодора Илића и другова од 13. до 30. септембра 1915. и осуђен на пет и по година робије због злочина "велеиздаје", а помилован је 13. августа 1917.[3946]

Завршио је Медицински факултет у Прагу 22. марта 1924, а диплому нострификовао на Медицинском факултету у Београду 25. априла 1924. Положио је државни стручни испит 7. новембра 1929. Говорио је њемачки и чешки језик.[3947]

[3940] H. Kulenović, *нав. рад*, 167; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 52, 59, 71, 73, 75, 77, 79, 137; Његова браћа Сафет и Мујо учествовали су активно у НОП-у, а брат Шефик у усташком покрету. АЈ, 39, Персоналије, ф. 187, Лист личних и службених података др Мехмеда Татлића.

[3941] АЈ, 39, Персоналије, ф. 187, Лист личних и службених података др Мехмеда Татлића.

[3942] Исто.

[3943] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 719; N. Radić, *нав. дјело*, 28, 60.

[3944] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 719.

[3945] Као датум рођења наводи се и 1. новембар 1896. <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3946] ХДА, 890, Персонални списи др Љубомира Тодоровића; *Pomilovanje osuđenih u veleizdajničkim parnicama u Bosni*, у: *Beogradske novine*, Beograd, god. III, 22. avgust 1917, br. 230, 2; N. Trišić, *нав. дјело*, 340.

[3947] ХДА, 890, Персонални списи др Љубомира Тодоровића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

Ожeнио се 11. октобра 1925. Ксенијом, дјев. Савић, рођеном 12. октобра 1903, са којом је у Босанском Шамцу стекао кћерку Биљану 20. новембра 1928. и Браниславу 17. маја 1931.[3948]

Стажирао је у Сарајеву у Државној болници од 1. маја 1924. до 15. маја 1925. Био је љекар тузланског Окружног уреда за осигурање радника у Теслићу од 1. октобра 1925. до 14. октобра 1926, потом сресни љекар у Тешњу од 1. јуна до 14. октобра 1926, затим сресни љекар у Босанском Шамцу, Градачцу и поново Босанском Шамцу од 4. новембра 1926. до 3. јуна 1939, када је постављен за сресног љекара у Сарајеву.[3949]

У Босанском Шамцу био је 1932. предсједник Црвеног крста и бавио се приватном праксом у ординацији која се налазила у кући Хусеина Дедића "Селета".[3950]

За вријеме Другог свјетског рата био је у Сарајеву сресни (котарски) љекар. У Сарајеву је умро 13. марта 1943. у Државној болници од посљедица излива крви у мозак и сахрањен на Гробљу Св. Марко 15. марта те године.[3951]

Др Милован Ћетковић

Др Милован Ћетковић, син сиромашног земљорадника и зидара Пунише, рођен је у Баковићима, код Колашина, 1. марта 1897.[3952] Завршио је основну школу у селу Липовској Бистрици, гимназију у Подгорици 1920, а студије медицине у Београду 30. новембра 1927. Био је љекар опште праксе. Положио је државни стручни

[3948] Кум на крштењу његове кћерке Браниславе био је др Велимир Гојнић, љекар из Оџака. ХДА, 890, Персонални списи др Љубомира Тодоровића.

[3949] ХДА, 890, Персонални списи др Љубомира Тодоровића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 39, 40; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 30. децембар 1930, бр. 300, 1; *Исто*, год. XXI, 10. јун 1939, бр. 128, 1; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 452; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480; N. Nezirović, *нав. дјело*, 395.

[3950] N. Nezirović, *нав. дјело*, 395, 478.

[3951] ХДА, 890, Персонални списи др Љубомира Тодоровића; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[3952] Као датум рођења наводи се и 18. фебруар 1897. Ради се о разлици између старог и новог календара.

испит у Београду 27. октобра 1932. Говорио је француски, шпански и руски језик, а дјелимично и енглески и талијански.[3953]

Био је ожењен Милосавом, рођеном 1911. Нису имали потомака.

Учествовао је у балканским ратовима 1912. и 1913. у 1. чети Липовског батаљона Црногорске војске и Првом свјетском рату до 15. јануара 1916.[3954]

Био је активан члан КПЈ од 1920. и један од оснивача и чланова управе Удружења студента марксиста Универзитета у Београду.[3955] Током студија, због своје комунистичке пропаганде, агитације и учешћа у антирежимским акцијама, више пута је хапшен и прогањан. Пред крај студија, постао је, послије Бранка Филиповића, уредник часописа *Нови покрет,* од броја пет до задњег броја 10. Након завршетка студија протјеран је у родно мјесто и са комунистичким политичким радом наставио је у унутрашњости земље.[3956]

Стажирао је у Београду у Општој државној болници од 16. августа 1928. до 23. фебруара 1929. и у Централном хигијенском заводу од 23. фебруара до 23. августа 1929, а потом радио као љекар дневничар Опште државне болнице. Суђено му је 1929. пред Судом за заштиту државе, на којем је ослобођен оптужбе, али је отпуштен из службе и протјеран у родно мјесто. Наставио је љекарску службу приватном праксом. Касније је ступио у државну службу и радио као секундарни љекар Бановинске болнице у Подгорици од 12. августа 1930. до 1. септембра 1931, као сресни љекар у Колашину од 3. септембра 1931. до 9. марта 1933, у Радовишту од 9. до 31. марта 1933, у Двору на Уни од тада до 20. маја 1933, у Дарди од тада до 1. јуна 1933. и поново у Двору на Уни од 1. јуна 1933.[3957]

[3953] АЈ, 39, Персоналије, ф. 26, Лист личних и службених података др Милована Ћетковића; ДАС, Г–203, Ф 2, бр. 148.

[3954] АЈ, 39, Персоналије, ф. 26, Лист личних и службених података др Милована Ћетковића.

[3955] Удружење је основано 15. октобра 1922. Ј. Мештеровић, *Кратак осврт на делатност лекара и студената медицине револуционара Србије 1919–1941,* 237; М. Дамјановић, *Напредни покрет студената Београдског универзитета од 1919. до 1929. године*, књига прва, 74, 75; М. Дамјановић, *Напредни покрет студената Београдског универзитета од 1929. до 1941. године (прилог историји)*, књига друга, Београд 1974, 38, 141.

[3956] АЈ, 39, Персоналије, ф. 26, Општи упитник за др Милована Ћетковића од 14. октобра 1945; М. Дамјановић, *Напредни покрет студената Београдског универзитета од 1919. до 1929. године*, књига прва, 79, 80, 94, 96, 98, 103, 104, 105, 107, 119, 133, 136, 149, 153; Ј. Мештеровић, *Кратак осврт на делатност лекара и студената медицине револуционара Србије 1919–1941,* 237, 238, 239.

[3957] АЈ, 39, Персоналије, ф. 26, Лист личних и службених података др Милована Ћетковића; Исто, Општи упитник за др Милована Ћетковића од 14. октобра 1945; АС, Г–203, Ф 2, бр. 148; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 6. септембар 1934, бр. 205, 3; *Исто*, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 3; *Исто*, год. XX, 15. јануар 1938, бр. 10, 1; *Исто,* 11. април 1938, бр. 81, 1; *Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 18. март 1933, бр. 10.186, 8; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine*

У Двору на Уни је као сресни љекар био ангажован 1935. два пута мјесечно на одржавању сеоске амбуланте у мјесту Жировац[3958] и био подзаповједник Добровољне ватрогасне чете.[3959]

Одобрен му је годишњи одмор рјешењем Краљевске банске управе Врбаске бановине од 20. септембра 1937. у трајању од 20 дана, а рјешењем Министарства социјалне политике и народног здравља двомјесечно боловање од 26. септембра 1937, које је искористио да оде на наводно лијечење у Париз, а отишао је у Шпанију да се бори у грађанском рату на страни комуниста. Отпуштен је из државне службе 26. марта 1938. јер се није вратио на дужност по истеку одобреног боловања.[3960]

У Шпанију је стигао 5. априла 1937. и по доласку у Албасете био краће вријеме љекар Базе Интернационалних бригада, а потом упућен као трупни љекар у Батаљон "Ђуро Ђаковић" и затим премјештен за шефа Болнице Интернационалних бригада у Мурсији. Иако је био веома болестан, физички исцрпљен, наставио је пожртвовано да ради као љекар и политички радник у Мурсији, у којој је стекао због своје скромности и непосредности много пријатеља међу болесницима и рањеницима разних националности. Премјештен је из Мурсије због физичке и психичке исцрпљености у болницу Матаро, у којој је имао мање напорна задужења око збрињавања лакше рањених и болесних. Из Матаре је премјештен у Тарагону, а одатле у болницу Аолиа дел Мар, гдје је у бомбардовању тешко контузован.[3961]

Др Милован Ћетковић је био у Шпанији по годинама најстарији љекар и најискуснији револуционар међу југословенским здравственим радницима, "што је увек на сваком месту, својим личним радом и борбом као и односом према борцима и својим сардницима доказивао".[3962]

Након пораза и општег повлачења револуционара из Шпаније, прешао је 12. фебруара 1939. у Француску у чину поручника Републиканске армије, гдје је ухапшен и од фебруара 1939. до августа 1944. интерниран као политички затвореник, прво у

Jugoslavije, knj. II, Zagreb [1934], 448; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.484.

[3958] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935.

[3959] Б. М., *Зидање Радничког азила у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 23. новембар 1933, бр. 10.436, 17.

[3960] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 141.

[3961] Генерал-потпуковник др Александар Мезић, *Сећање на наше лекаре и медицинаре у Шпанском грађанском рату 1936–1939. год.*, у: *Споменица Српског лекарског друштва 1872–1972*, Београд 1972, 263.

[3962] А. Мезић, *Сећање на наше лекаре и медицинаре у Шпанском грађанском рату 1936–1939. год.*, 263.

злогласни логор Гирс, а потом у Вернеју (Верне). Изашао је почетком септембра 1944. на слободу, а у новембру 1944. се прикључио југословенској војној мисији у Италији и ступио на војну дужност у Санитет НОБ-а. Пребачен је у Београд у децембру 1944, гдје је распоређен је за љекара Интерног одјељења Главне војне болнице. Демобилисан је у августу 1945. и постављен за шефа Одсјека за болничку и поликлиничку службу Одјељења народног здравља ИНО-а и уговорног љекара Земаљског завода за социјално осигурање.[3963]

У Југославији је био активан члан КПЈ до 1948, а касније се бавио само љекарским позивом. Умро је 8. марта 1970. у Београду.[3964]

Др Александар Ускоковић

Др Александар М. Ускоковић, син Михаила и Соке (Софије), дјевојачки Милојевић, рођен је, као девето од укупно једанаесторо дјеце, у Ужицу 23. јуна 1894.[3965] Кум, адвокат Алекса Поповић, дао му је на крштењу 28. јула 1894. име Александар. Завршио је гимназију у родном граду 1913, а студије медицине као војно-државни питомац у Нансију 18. априла 1923, одбранивши завршни испит из области хирургије на тему *L' Ostéomyélite vertébrale et ses complicacions*, који је посветио прерано преминулој кћерки Божидарки. Диплому је нострификовао на Медицинском факултету у Београду 22. априла 1929. Посједовао је опште право вршења приватне љекарске праксе у Краљевини СХС од 27. маја 1929, а био је љекар опште праксе. Говорио је француски језик и служио се њемачким и енглеским.[3966]

[3963] АЈ, 39, Персоналије, ф. 26, Лист личних и службених података др Милована Ћетковића; Исто, Општи упитник за др Милована Ћетковића од 14. октобра 1945; А. Мезић, *Сећање на наше лекаре и медицинаре у Шпанском грађанском рату 1936–1939. год.*, 263.

[3964] Ј. Мештеровић, *Кратак осврт на делатност лекара и студената медицине револуционара Србије 1919–1941*, 237; Игњатије Јока, *Комунистичка језгра*, у: *Двор на Уни од пријеславенског доба до наших дана*, Зборник научних и публицистичких радова, књ. 1, Двор на Уни 1991, 278.

[3965] Као датум рођења наводи се и 6. јул 1894. године. Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 171.

[3966] АЈ, 39, Персоналије, ф. 195, Лист личних и службених података др Александра Ускоковића; ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 30, Персонални досије др Александра Ускоковића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Александра Ускоковића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Александра Ускоковића; Славољуб Станковић Тале, *Санитетски пуковник др Александар М. Ускоковић*, у: *Зборник радова са IV научно-стручног скупа одржаног 27–28. септембра 2012. у Зајечару, Историја медицине, фармације, ветерине и народна здравствена култура*, трећа књига, Зајечар 2012, 19, 20, 23.

Оженио се, као студент, домаћицом Видосавом (Зором), кћерком трговца Влајка и Анице Нешић из Смедерева, са којом је стекао синове Жарка (Ваљево, 21. фебруар 1924 – Смедерево, 29. август 1986), Михаила (Вараждин, 12. мај 1927 – Ниш, 12. мај 1983) и Бранка (Пирот, 14. септембар 1929 – Смедерево, 4. фебруар 1989) и кћерку Божидарку, рођену 16. јануара 1920, а која је умрла 24. септембра 1922.[3967]

Учествовао је у Првом свјетском рату у Војсци Краљевине Србије од мобилизације 1914. до 7. марта 1919. У августу 1914. био је љекарски помоћник у Резервној војној болници "Ислахана и Дадија" у Скопљу, у Ужицу од септембра 1914. до октобра 1915. у II резервној војној болници "Крчагово", у II и III пољској болници Дунавске дивизије 2. позива од октобра 1915. до фебруара 1916, као вршилац дужности љекара у I и II завојишту Дунавске дивизије од фебруара 1916. до септембра 1917, у II завојишту Дринске дивизије од септембра 1917. до октобра 1918. и у Болници "Престолонаследник Александар" од октобра 1918. до 7. марта 1919. На Солунском фронту завршио је 1917. специјални курс против бојних отрова.[3968]

Одликован је у Првом свјетском рату за заслуге Сребреном медаљом за ревносну службу 1917, Албанском споменицом и Споменицом Светског рата, а за вријеме Краљевине Југославије 4. септембра 1936. Орденом Св. Саве IV реда.[3969]

Произведен је у активног санитетског поручника указом од 2. фебруара 1923, а унапријеђен у санитетског капетана II класе 21. октобра 1923, у санитетског капетана I класе 1. маја 1925, у санитетског мајора 28. јуна 1928, у санитетског потпуковника 28. јуна 1933. и у санитетског пуковника 6. септембра 1938.[3970]

У међувремену је радио као љекар у Дринској сталној војној болници од 10. јуна 1923. до 6. априла 1927, као управник Вараждинске привремене војне болнице од 11. априла 1927. до 11. јула 1929. и као управник Пиротске привремене војне болнице од 18. јула 1929. до 19. децембра 1930.[3971]

[3967] AJ, 39, Персоналије, ф. 195, Лист личних и службених података др Александра Ускоковића; С. Станковић Тале, *Санитетски пуковник др Александар М. Ускоковић*, 20, 23.

[3968] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Александра Ускоковића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Александра Ускоковића.

[3969] Исто.

[3970] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Александра Ускоковића; *Службени војни лист*, Београд, год. 44, 9. мај 1925, бр. 22, 765–766.

[3971] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Александра Ускоковића; *Службени војни лист*, Београд, год. 46, 26. март 1927, бр. 13, 533–534; *Исто*, год. 47, 1. новембар 1928, бр. 47, 1.953–1.954.

У Бањалуку је премјештен краљевским указом од 29. октобра 1930, гдје је био в. д. референта Санитета у Команди Врбаске дивизијске области од 21. децембра 1930. до 7. децембра 1934, а поред редовне дужности и шеф Венеричног одјељења Врбаске сталне војне болнице од 24. јуна 1932. до 7. децембра 1934, управник Болнице и в. д. шефа Венеричног одјељења исте болнице од тада до 5. јуна 1937. и в. д. референта Санитета у Команди Врбаске дивизијске области и в. д. шефа Венеричног одјељења исте болнице од 6. јуна 1937. до 24. јуна 1938. Био је у Нишу управник Болничарске подофицирске школе од 4. јула 1938. до 1941.[3972]

У Бањалуци је био активан у раду Љекарске коморе Врбаске бановине и на њеним редовним годишњим скупштинама 14. априла 1935. и 27. марта 1938. биран је у Управни одбор.[3973]

У Другом свјетском рату био је у Нишу управник и шеф Заразног одјељења Војне болнице.[3974]

Нова комунистичка власт избацила га је из Војне болнице у Нишу, у којем је радио и даље као шеф Кожно-венеричног одјељења Окружне болнице, љекар Школске поликлинике Хигијенског завода и љекар у околним селима. Трагично је окончао професионалну и животну каријеру приликом лијечења пацијента. Умро је од септичне ангине у Градској (Државној) болници у Нишу 25. јуна 1947, гдје је сахрањен на гробљу под Горицом.[3975]

[3972] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Александра Ускоковића; ИНИВМА – АССВС, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Александра Ускоковића; АЈ, 39, Персоналије, Лист личних и службених података др Александра Ускоковића; *Службени војни лист*, Београд, год. 49, 30. октобар 1930, бр. 44, 2.183–2.184; *Исто*, год. 51, 28. јун 1932, бр. 22, 1.127–1.128; *Исто*, 5. новембар 1934, бр. 44, 1.667–1.668; *Војни указ*, у: *Време*, Београд, год. X, 31. октобар 1930, бр. 3.176, 5; *Унапређења и постављења у војсци*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 29. јун 1932, бр. 181; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446; *Први самарјанци Подмлатка Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 30. мај 1935, бр. 718, 2; *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 12. новембар 1935, бр. 855, 2; С. Станковић Тале, *нав. рад*, 21.

[3973] ХДА, 1.477, кут. 3; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 23, 24, 143.

[3974] АЈ, 39, Персоналије, ф. 195, Лист личних и службених података др Александра Ускоковића; С. Станковић Тале, *нав. рад*, 22.

[3975] Исто.

Др Шиме Фабијанић

Др Шиме Фабијанић, син Јосипа, рођен је на Пагу 5. априла 1900. Завршио је гимназију у Задру 1919, а медицинске студије у Напуљу 31. јула 1926. Био је љекар опште праксе. Завршио је у Загребу тронедјељни епидемилошки курс. Говорио је талијански језик, а служио се и њемачким.[3976]

Био је ожењен домаћицом Маргаритом, дјев. Кустић (? – 10. октобар 1983), са којом је стекао синове Бранка (15. мај 1925 – 2. мај 2005),[3977] Анту Гојка (19. децембар 1927 – 4. мај 1989), Крешимира (2. март 1931 – 25. јун 2017) и Хрвоја (16. јул 1932 – 23. мај 1987).[3978]

Обавио је практични стаж у Државној болници у Шибенику. Потом је био општински љекар на Пагу од 1. јануара 1927. до септембра 1930, љекар болнице у Шибенику од септембра 1930. до 22. септембра 1931, општински љекар Удружене здравствене општине у Босанском Грахову од 23. септембра 1931. до јуна 1933, поново бановински љекар на Пагу од јуна 1933. до јуна 1936, поново сресни љекар у Босанском Грахову од јуна 1936. до новембра 1940. и љекар у Приједору од новембра 1940. до 6. новембра 1941. Радио је хонорарно од 23. марта 1937. за социјално осигурање и вршио приватну праксу.[3979]

Био је на Пагу старјешина Соколског друштва. Одликован је Орденом Св. Саве V реда 4. децембра 1940.[3980]

За вријеме Другог свјетског рата био је у Бањалуци љекар Велике жупе Сана и Лука од 15. новембра 1941. до 22. јуна 1944. и в. д. управника Завода за сузбијање ендемијског сифилиса од 22. јуна до септембра 1944. У Бањалуци је имао приручну

[3976] AJ, 39, Персоналије, ф. 39, Лист личних и службених података др Шиме Фабијанића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

[3977] Бранко Фабијанић је рођен на Пагу. Завршио је студије медицине у Загребу 1950. Оженио се Вишњом, дјев. Симчић, са којом је стекао кћерку Вишњу. Био је у Загребу у Болници за туберкулозу и плућне болести шеф одјела од 1960, а директор од 1965. до 1970. Пензионисан је 1982. *Tko je tko u hrvatskoj medicini*, glavni urednik Slavko Šimunić, Zagreb 1994, 152.

[3978] AJ, 39, Персоналије, ф. 39, Лист личних и службених података др Шиме Фабијанића.

[3979] Исто; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 5. септембар 1939, бр. 201, 1; *Исто*, год. XXII, 12. октобар 1940, бр. 235, 2.

[3980] *Sokolski zbornik*, Beograd 1934, god. I, CXXIII; *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

апотеку и био хонорарни љекар Подружнице осигурања рада, потом од 18. септембра 1944. до ослобођења љекар на слободној територији у Јајцу.[3981]

Послије ослобођења био је у Бањалуци од априла 1945. до јануара 1947. здравствени референт Одјељења за народно здравље Окружног народног одбора. Водио је поред редовне дужности и Школску поликлинику и радио за социјално осигурање. Прешао је у јануару 1947. у Загреб, у којем је радио као љекар Одјела за амбулантну и поликлиничку службу Министарства народног здравља, начелник Терапеутско-профилактичког сектора Министарства народног здравља и начелник Одјела за народно здравље НОГ-а. Радио је за Филијалу Завода за социјално осигурање у Загребу у хонорарном својству два часа дневно од 1. септембра 1947. на систематским прегледима. Био је директор Опште болнице у Задру од септембра 1955.[3982]

Био је члан Збора лијечника Хрватске од 1947. и почасни члан овог збора од 1967.[3983]

Извјесни Шиме Фабијанић умро је 19. октобра 1978. у 73. години и сахрањен на загребачком гробљу Мирогој.[3984]

Др Едуард Фишер

Др Едуард (Едо) Фишер (Fischer), син Виктора, рођен је у Мостару 27. октобра 1895. Студије медицине завршио је 1920. и био љекар опште праксе. Говорио је

[3981] AJ, 39, Персоналије, ф. 39, Лист личних и службених података др Шиме Фабијанића; ХДА, 890, Персонални списи др Шиме Фабијанића; ХДА, 890, кут. 450, Персонални списи др Станка Сиелског; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 2. listopada 1941, br. 142, 5; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, listopad 1941, br. 10, 496; *Исто*, god. LXVI, prosinac 1944, br. 12, 288; V. Kecmanović, *нав. дјело*, 153, 192.

[3982] ХДА, 890, Персонални списи др Шиме Фабијанића; АРСБЛ, 111, "Извјештај о прегледу чистоће зграда часних сестара у Улици бр. I", Бањалука, 9. август 1945, бр. 7.617/1945.

[3983] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIX, kolovoz–rujan 1947, br. 8–9, 276; *Исто*, god. 89, listopad 1967, br. 10, 801; *Исто*, studeni 1967, br. 11, 890.

[3984] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 2. 9. 2021.

њемачки језик. Оженио се Мартом, кћерком Максе и Ане Полачек из Загреба. Нису имали дјеце.[3985]

Служио је у Првом свјетском рату аустроугарску војску од 10. октобра 1915. до 29. новембра 1918. као медицинар у чину наредника ђака. У Војску Краљевине СХС примљен је указом од 19. септембра 1921. у чину резервног санитетског поручника, унапријеђен у резервног санитетског капетана II класе 21. маја 1926, а резервног санитетског капетана I класе 15. августа 1929.[3986]

Био је сресни љекар у Војнићу и Двору на Уни до 8. августа 1932, у Глини од 8. августа до 23. новембра 1932, поново у Двору на Уни од 23. новембра 1932. до 31. марта 1933, у Дарди од 31. марта до 20. маја 1933, опет у Двору на Уни од 20. маја до 5. јуна 1933, поново у Дарди од 5. до 30. јуна 1933, у Доњем Михољцу од 30. јуна 1933. до 1940. и у Окучанима од 1940. до средине 1942.[3987] Завршио је у Загребу од 16. до 30. септембра 1930. двонедјељни курс из имунологије и епидемиологије за сресне љекаре у Хигијенском заводу.[3988] У Двору на Уни је био хонорарни љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника.[3989]

Др Едо Фишер је један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине, а на њеној Оснивачкој скупштини 15. децембра 1929. изабран је у Управни одбор.[3990]

Био је члан њемачког Културбунда 1940.[3991]

[3985] ВА, Картон личних и службених података официра др Едуарда Фишера; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 402; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.482.

[3986] ВА, Картон личних и службених података официра др Едуарда Фишера.

[3987] ВА, Картон личних и службених података официра др Едуарда Фишера; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. септембар 1930, бр. 219, 1; *Исто*, год. XIV, 23. август 1932, бр. 193, 1; *Исто*, 3. децембар 1932, бр. 282, 1; *Исто*, год. XV, 18. мај 1933, бр. 111, 1; *Исто*, 23. јун 1933, бр. 139, 1; *Исто*, 10. јул 1933, бр. 153, 1; *Исто*, год. XVIII, 28. април 1936, бр. 96, 1; *Исто*, год. XXI, 6. октобар 1939, бр. 228, 3; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 19; *Укази*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 25. август 1932, бр. 34, 1; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 24. мај 1933, бр. 114, 8; *Премештаји*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 27. новембар 1932, бр. 332, 2; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 402; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.482; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, rujan 1942, br. 9, 352.

[3988] АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930.

[3989] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134.

[3990] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 19, 144.

[3991] У службеној војној оцјени, рубрика "Душевне и моралне особине" за 1940, за др Едуарада Фишера се каже: "Велики је Хитлеровац и најактивнији члан Културбунда". ВА, Картон личних и службених података официра др Едуарда Фишера.

Др Феликс Фишер

Др Феликс Фишер (Felix Fischer), син трговца Бернарда (Bernhard) (1878–1933) и Паулине (Пауле), дјев. Полак (1879–1972), рођен је у Београду 5. децембра 1910.[3992] Медицински факултет завршио је у Загребу 30. јуна 1936. Био је љекар специјалиста за дјечије болести, педијатар. Говорио је њемачки и француски језик.[3993]

Ожењен је био др Флором Атијас Фишер (Сарајево, 18. децембар 1912 – Загреб, 1996), званом Лола,[3994] кћерком Азриела Атијаса (1882 – 15. јун 1931) и Рахелине (Racheline, Рахеле, Лине), дјев. Пољокан (Бањалука, 15. март 1892 – Загреб 19. јун 1973).

Војску је служио у Болничарској чети Сталне војне болнице III армијске области у Скопљу од 25. септембра 1936. до 25. јуна 1937. Указом од 1. децембра 1938. унапријеђен је у резервног санитетског потпоручника.[3995]

Као љекар радио је у Загребу, Београду и Државној болници у Бањалуци. Био је са, супругом др Флором Атијас Фишер, током 1940. на специјализацији у Београду.[3996]

Прешао је на римокатоличку вјеру 26. августа 1941.[3997] Упућен је наредбом министра здравства НДХ 4. септембра 1941. у Завод за сузбијање ендемијског сифилиса у Бањалуци, одакле је распоређен у заводову Амбуланту у Козарцу.[3998] Обављао је, по налогу управника Завода др Станка Сиелског, током 1942. љекарску службу у избјегличком логору на Пилани. Стрељали су га Нијемаци приликом првог партизанског напада на Бањалуку 1. јануара 1944.[3999]

[3992] Као датум рођења наводи се и 15. јануар 1910. В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945,* 486.

[3993] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Феликса Фишера; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 208; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 232.

[3994] Послије смрти првог супруга, удала се за др Роберта Фајна (Fein), рођеног у Осијеку 16. октобар 1904, а који је преминуо у Загребу 23. септембра 1990.

[3995] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Феликса Фишера.

[3996] ХДА, 1.477, кут. 35; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Феликса Фишера; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 144.

[3997] ХДА, 890, кут. 128, Персонални списи др Феликса Фишера; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 174.

[3998] ХДА, 252, кут. 5, инв. бр. 28.017; J. Romano, *нав. дјело*, 96.

[3999] ХДА, 890, кут. 128, Персонални списи др Феликса Фишера; АРСБЛ, 74, бр. 11.293/1942; АРСБЛ, 74, бр. 8.248/1943; АРСБЛ, 111, бр. 17.964/1947 и бр. 1.515/1952; Административна служба града Бањалуке, Матична служба, реконструкција МКУ, бр. 20/1944; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 96; J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 151; J. Danon, V.

Др Бела Фоглар

Др Бела Фоглар,[4000] син љекара др Јосипа и Хелене, дјев. Ђорђевић (1868–1935), рођен је у Бугојну 10. октобра 1899. Завршио је класичну гимназију у Сарајеву 10. јуна 1918, а медицинске студије у Бечу 30. јануара 1925. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик.[4001]

Оженио се 9. априла 1928. учитељицом Зором, дјев. Шевељевић, кћерком Ђуре и Анке, дјев. Фиот, рођеном у Босанској Градишци 4. јула 1905, са којом је стекао синове Јурицу 18. августа 1929.[4002] и Златка 5. октобра 1935.[4003]

Стажирао је у Државној болници у Тузли од 9. фебруара до 30. јуна 1925. и у Државној болници у Сарајеву од 1. јула 1925. до 9. фебруара 1926. Потом је радио као љекар хирург у Државној (Обласној) болници у Тузли од 1. марта 1926. до 31. децембра 1927, као задружни љекар у Стублинама (Србија) од 1. јануара 1928. до 1. фебруара 1929, као приватни љекар у Тузли од 1. фебруара 1929. до 13. јуна 1931, као сресни љекар у Тузли од 13. јуна 1931. до 5. маја 1933, у Маглају од 5. маја до 20. августа 1933, у Тузли поново од 20. августа 1933. до 15. јуна 1936, у Госпићу од 15. јуна 1936. до 15. августа 1941. и у Петрињи од октобра 1941. до 15. маја 1946.[4004]

Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 208; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 232; E. Tauber, *нав. дјело*, 201.

[4000] У крштеници стоји име Бела – Габриел.

[4001] AJ, 39, Персоналије, ф. 40, Лист личних и службених података др Беле Фоглара; ХДА, 890, Персонални списи др Беле Фоглара; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 398; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.508.

[4002] У крштеници стоји име Георгиус – Јосип.

[4003] AJ, 39, Персоналије, ф. 40, Лист личних и службених података др Беле Фоглара; ХДА, 890, Персонални списи др Беле Фоглара.

[4004] AJ, 39, Персоналије, ф. 40, Лист личних и службених података др Беле Фоглара; ХДА, 890, Персонални списи др Беле Фоглара; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јул 1927, бр. 4, 147; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 398; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.508; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 22. мај 1933, бр. 114, 3; *Исто*, 23. мај 1933, бр. 115, 2; *Исто*, 7. септембар 1933, бр. 203, 1; *Исто*, год. XVIII, 30. јун 1936, бр. 147, 2; *Исто*, год. XIX, 7. октобар 1937, бр. 228, 1; *Унапређења, постављења и премештаји судија, лакара и саобраћајних чиновника*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 17. јул 1937, бр. 5.566, 11; *Премештаји и унапређења у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 17. јул 1937, бр. 11.761, 8; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, kolovoz 1941, br. 8, 416; *Исто*, rujan 1941, br. 9, 463; Dubravko Habek, *Prim. dr. Ljubica Bosner (1902.–1991.) – kirurginja, ginekologinja i porodničarka*, у: *Acta medico-historica Adriatica – AMHA*, Rijeka, Vol. 11, 2013, No. 2, 246.

Предавао је науку о здрављу један сат седмично ученицима четвртог разреда Државне учитељске школе у Петрињи.[4005] Прикупио је 1942. за Музеј за повијест здравства у Хрватској податке (са сликама) о Школској поликлиници у Петрињи.[4006] Био је од те 1942. редовни члан Хрватског лијечниког збора.[4007]

Био је у социјалној служби од априла 1930. до 15. априла 1936. уговорни љекар социјалног осигурања на Мајевици, Болесничког фонда државног особља у Госпићу од 15. априла 1936. до 15. августа 1941, социјалног осигурања Филијале Загреб и Болесничког фонда државног прометног особља у Петрињи од октобра 1941. до 15. маја 1946. и љекар чиновник љечилишта Средишњег завода за социјално осигурање (СЗЗСО) у Брестовцу од 17. маја 1946. Обављао је додатно приватну праксу од 14. јуна 1931. до 15. маја 1946.[4008]

Умро је 11. октобра 1958, а његова супруга Зора 2002. Сахрањени су на загребачком гробљу Мирогој.[4009]

Др Давид Фрајнд

Др Давид Фрајнд (Freund), син кројача Јакова (Јакба), рођен је у Сремској Митровици 6. септембра 1897. Завршио је гимнаију 10. јуна 1916. у Сремској Митровици, а студије медицине 23. октобра 1924. у Загребу. Говорио је њемачки језик.[4010]

Био је ожењен Хилдом, кћерком Хермана Визлера из Тузле, са којом је стекао кћерку Наду 1930.[4011]

Учествовао је у Првом свјетском рату у аустроугарској војсци од 25. августа 1916. до 28. октобра 1918, у којој је завршио курс за резервне официре од јануара до марта 1918. У Војску Краљевине СХС примљен је 28. маја 1925. у чину резервног

[4005] Boris Vrga, Tatjana Vrga, *Državna školska poliklinika u Petrinji (1925.–1945.)*, у: *Acta medico-historica Adriatica – AMHA*, Rijeka, Vol. XV, 2017, No. 2, 215.

[4006] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. LXIV, kolovoz 1942, br. 8, 304.

[4007] *Исто*, travanj 1942, br. 4, 144; *Исто*, god. LXV, veljača 1943, br. 2, 51.

[4008] АЈ, 39, Персоналије, ф. 40, Лист личних и службених података др Беле Фоглара.

[4009] B. Vrga, T. Vrga, *Državna školska poliklinika u Petrinji (1925.–1945.)*, 215; <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 5. 9. 2021.

[4010] САЗАМФЗ, Национал Давида Фрајнда (Davida Freunada); ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Давида Фрајнда; ХДА, 890, кут. 130, Персонални списи др Давида Фрајнда.

[4011] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Давида Фрајнда.

санитетског поручника, унапријеђен у резервног санитетског капетана II класе 6. септембра 1934. и резервног санитетског капетана I класе 8. децембра 1934.[4012]

Као љекар приправник стажирао је у Општој јавној закладној болници под државном управом у Загребу од 14. марта 1925. до 15. марта 1926. За вријеме Краљевине Југославије био је општински љекар у Модричи, у којој је хонорарно радио за тузлански Окружни уред за осигурање радника.[4013]

Након успостављања НДХ упућен је у Завод за сузбијање ендемијског сифилиса у Бањалуци и распоређен на рад у Модричи. Убијен је у мају 1943. у концентрационом логору Аушвиц.[4014]

Др Роберт Фрид

Др Роберт Фрид (Fried) рођен је у Жилини, у Словачкој, 18. новембра 1892. Завршио је у родном граду основну школу, гимназију у Брну, а медицински факултет у Бечу 28. марта 1917.[4015] Био је специјалиста бактериологије и епидемиологије и универзитетски професор.

У Првом свјетском рату радио је у Босни као резервни војни љекар и на сузбијању заразних болести, а као војни љекар и шеф Бактериолошког лабораторија II армијске болнице у Сарајеву од 1918. до 20. августа 1923.[4016]

[4012] Исто.

[4013] ХДА, 890, кут. 130, Персонални списи др Давида Фрајнда; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Давида Фрајнда; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, марта 1927, бр. 2, 67; *Исто*, јул 1927, бр. 4, 128; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 207; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 23; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 193; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.493; Према попису љекара среза Градачац од 17. јануара 1941, спомиње се као општински љекар у Модричи. ХДА, 1.477, кут. 31, Сресko начелство у Градачцу – Лијечничка комора у Загребу, Градачац, 17. јануара 1941, бр. 454/41.

[4014] J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 96; J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 152.

[4015] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, H. Tahirović, *нав. рад*, 157.

[4016] ХДА, 890, Персонални списи др Роберта Фрида; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 175.

Послије тога прешао је у цивилну службу и постао у Тузли шеф Бактериолошке станице Дома народног здравља. Стекао је, рјешењем Министарства народног здравља Краљевине СХС од 3. јула 1923, звање специјалисте бактериолога.[4017]

У Тузли је радио од 30. јула 1923. као контрактуални (уговорни) љекар у Бактериолошкој станици Дома народног здравља и од 17. јануара до 18. јула 1928. као в. д. шефа Бактериолошке станице, а био је једно вријеме и управник Дома народног здравља.[4018]

Истовремено је радио и на истраживању општих хигијенских прилика и кретању становништва. На основу тога је сагледао социјално-медицинско стање у тузланској регији, које му је послужило као основа за даљња систематска испитивања здравственог стања тога становништва. Под његовим руководством вршено је на појединим дијеловима тузланске регије систематско сузбијање пјегавца, трбушног тифуса, шарлаха, маларије, сифилиса, туберкулозе, као и других заразних болести које су имале карактер ендемија и епидемија. На основу његовог залагања, подигнуто је на Озрену Дјечије опоравилиште, неколико здравствених станица и сеоских народних купатила, а Стална бактериолошка станица у Тузли водила је истовремено антималаричну акцију у Тузланској и Бањалучкој области.[4019]

Био је ожењен Клотилдом. Стекао је држављанство Краљевине СХС 27. марта 1927, а заклетву новој отаџбини положио је 9. маја исте године.[4020]

Из Тузле је отишао 1928. на стручно усавршавање у Берлин, гдје је у периоду до 1933. радио је као шеф Бактериолошког одјељења Хигијенско-бактериолошког завода. Напустио је Њемачку по доласку нациста на власт.[4021]

По повратку у Краљевину Југославију запослио се у Хигијенском заводу у Бањалуци, гдје је почео радити 24. фебруара 1933. као здравствени пристав. Унапријеђен је 30. новембра 1933. у вишег пристава, а 30. децембра 1938. у здравственог савјетника. Указом краљевских намјесника 10. јуна 1936. постављен је за шефа Бактериолошко-епидемиолошког одјељења Хигијенског завода. Упућен је 23. октобра 1940, Рјешењем Министарства социјалне политике и народног здравља, у

[4017] H. Tahirović, *Rukovodioci Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona od osnivanja do danas*, 157.

[4018] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 91.

[4019] H. Tahirović, *Rukovodioci Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona od osnivanja do danas*, 157.

[4020] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 1. јун 1927, бр. 121, 1.

[4021] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 147; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946–2006*, 26.

Централни хигијенски завод у Београду на тромјесечно изучавње проблематике бактериофага.[4022]

У Бањалуци је био активан у раду Љекарске коморе Врбаске бановине, у којој је биран на редовним годишњим скупштинама 14. априла 1935. и 27. марта 1938. у Управни одбор.[4023]

Био је предсједник Смучарског клуба[4024] и потпредсједник подружнице Друштва планинара "Романија".[4025]

Одликован је Орденом Св. Саве V реда 6. септембра 1937.[4026]

Након успостављања НДХ молио је нову власт за "признање аријевског права", коју молбу му је препоручио 24. октобра 1941. др Станко Сиелски. Он у њој за њега каже: "Др Фриед је ожењен Хрватицом, Аријевком и римо-католик је од 1920. године. Поднио је молбу за аријевско право, која је најбоље препоручена од наших и од њемачких власти. Ова молба је у току повољног ријешења... Иначе сматрам потребним надодати и то, да је Др Фриед наш најстарији бактериолог и епидемиолог, да од 1918. године ради непрекидно на сузбијању заразних болести у Босни, да за њега немамо замјене па да би већ и стога разлога требало да остане у служби". Министар здравства НДХ у допису Уреду поглавника од 5. децембра 1941. за др Фрида каже да се "исказао баш у задње доба својом великом пожртвованошћу око сузбијања пјегавог тифуса у Јајцу и Врацарвакуфу", а у допису од 16. фебруара 1942. повољно је окрактерисао његову молбу овим ријечима: "Именовани се у истину бацио свим самоприегором научењака на лиечнички рад, имајући пред очима само једно а то је

[4022] АЈ, 39, Персоналије, ф. 40, Персонални списи др Роберта Фрида; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 7. март 1933, бр. 52, 1; *Исто*, 28. децембар 1933, бр. 299, 1; *Исто*, год. XVII, 6. децембар 1935, бр. 284, 1; *Исто*, год. XVIII, 7. јул 1936, бр. 153, 1; *Исто*, год. XXI, 24. јануар 1939, бр. 17, 1; *Министарски декрети*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. март 1933, бр. 85, 9; *Укази*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 31. децембар 1933, бр. 297, 11; *Унапређења лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVI, 18. јун 1936, бр. 5.180, 2.

[4023] ХДА, 1.477, кут. 3; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 23, 24, 28, 146.

[4024] *Годишња скупштина Смучарског клуба*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 21. новембар 1934, бр. 565, 4; Намик Куленовић, *Развој скијашког спорта у Врбаској бановини: Смучарски клуб у Бањалуци за годину дана подигао је у планинама неколико смучарских домова*, у: *Време*, Београд, год. XIV, 13. децембар 1934, бр. 4.645, 10.

[4025] *Основано је Друштво планинара "Романија" у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 31. јануар 1936, бр. 913, 3; *Izabran je Akcioni odbor za gradnju planinarske kuće*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 4. март 1936, бр. 940, 2; Б. М., *Бањалучка подружница "Романија" подиже дом*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 26. март 1937, бр. 11.648, 19; *Нова управа "Романије"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 12. јун 1938, бр. 1.444, 2.

[4026] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

спас људских живота који су му били повјерени. Да је тај рад тражио и жртву у самозатаји самог себе, разумљиво је, јер борба против заразних болести у предјелима забачених босанских села значи сличну животну опасност, којој се изврга војник у борбеним стрељачким рововима". Остатак рата до 24. октобра 1944. био је надстојник Бактериолошко-епидемиолошког одјела, а послије в. д. управника Хигијенског завода и Завода за сузбијање ендемијског сифилиса у Бањалуци. У Бањалуци је радио хонорарно за Мјесну пословницу Здравствене средишњице државних намјештеника.[4027]

Из Бањалуке, у којој је радио као бактериолог и епидемиолог и шеф Санитарно-епидемиолошке станице, а хонорарно и за Филијалу Земаљског завода за социјално осигурање радника и намјештеника, премјештен је 15. децембра 1947. у Сарајево за ванредног професора и шефа Катедре за микробиологију на Медицинском факултету. Идуће године именован је проф. др Роберт Фрид за шефа новооснованог Института за микробиологију Медицинског факултета у Сарајеву. Хабилитирао је 1958. на тему *Епидемиологија, клиника и бактериологија Бангове болести*. Пензионисан је 1963. послије 46 година рада. Током љекарске службе није обављао приватну праксу.[4028]

Објавио је бројне радова у домаћим и страним часописима и универзитетским уџбеницима. Његова студија *Рад социјално медицинских установа у Тузли у години 1923–1927* једна је од ријетких књига која осликава *здравствене прилике у Тузланској области* током 20-их *година и због тога има непроцјењиву вриједност за историју здравства у* Босни и Херцеговини. Из Бањалуке је 1939. у београдском *Гласнику Централног хигијенског завода* објавио рад *Дезинфекција у беспутним крајевима (Из Хигијенског завода, Бања Лука)*, а у априлу 1942. у загребачком *Лијечничком вјеснику* чланак *Преносни апарати за десинфекцију и депедикулацију у безпутним крајевима (са 2 нацрта, 5 снимака и 2 цртежа од њемачког ратног сликара Х. Агрицоле)*.[4029]

Одликован је Орденом рада због бројних заслуга на унапређењу бактериолошке службе у Босни и Херцеговини, организовању Института за

[4027] ХДА, 890, Персонални списи др Роберта Фрида; *Sestrinski vjesnik*, Zagreb, god. I, srpanj–kolovoz 1942, br. 7–8, 31; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, srpanj 1943, br. 7, 212; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 93.

[4028] АИЈЗРСБЛ, Хигијенски завод Бањалука, Персонална књига, ред. бр. 6, стр. 3; АРСБЛ, 94, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 237; I. Mašić, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946–2006*, 26.

[4029] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, travanj 1942, br. 4, 123–126; H. Tahirović, *Rukovodioci Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona od osnivanja do danas*, 157–158.

микробиологију и образовању кадрова. Име "Др Роберт Фрид" носио је дуги низ година Институт за микробиологију, паразитологију и имунологију Медицинског факултета у Сарајеву. У Босни и Херцеговини био је пионир развоја микробиолошке и епидемиолошке службе.[4030]

Умро је 20. октобра 1974. у Загребу.[4031]

Др Александар Фридман

Др Александар Фридман (Alexander Friedmann) рођен је у Кремсу, у Аустрији, 1875. Медицински факултет завршио је у Бечу 1900. Био је љекар специјалиста инфектолог.[4032]

Радио је као сресни надљекар и управник Општинске болнице у Фочи од 9. маја 1904, затим као сресни надљекар и љекар Земаљске болнице у Сарајеву од јануара до 30. јула 1919. и у Тузли од 30. јула 1919.[4033]

У Бањалуци је радио као приватни љекар, сресни надљекар, уговорни војни љекар и љекар социјалног осигурања од 1919. до 1941. Посједовао је приватну ординацију у Улици Николе Пашића бр. 4, а која је 1934. пресељена у Улицу фра Грге Мартића бр. 12. Радио је у Бањалуци током 30-их година XX вијека као контрактуални (уговорни) љекар Врбаске сталне војне болнице и истовремено као љекар Окружног уреда за осигурање радника. Средином 1941. постављен је у Бањалуци за хонорарног љекара Подружнице за осигурање радника.[4034]

[4030] H. Tahirović, *нав. дјело*, 158.

[4031] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 178.

[4032] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, aj 95, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 32; АРСБЛ, 1, 1, МКС града Бањалука 1881/1945, ред. бр. 7; АРСБЛ, 4, aj 27–22; АРСБЛ, 84, бр. 1.811/1932; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 178.

[4033] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. veljače 1919, br. 2, 80; *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 21. август 1919, бр. 84, 1.

[4034] ХДА, 226, 5, бр. 22.886/d–5; *Informator (adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 28; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 18; *Исто*, год. II, марта 1926, бр. 1, 26; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 63; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 2; *Narodno jedinstvo*, Zvanični kalendar (svih šest oblasti Bosne i Hercegovine) za prostu 1929. godinu, 195; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 446; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. септембар 1934, бр. 498, 4; В. Стошић, *Извјештај сресног начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, 400.

Један је од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. Биран је на скупштинама 15. децембра 1929. и 8. маја 1932. у Управни одбор, у Одбор коморског љекарског суда 15. марта 1931, а у Дисциплинско вијеће Љекарске коморе Врбаске бановине 14. априла 1935. и 23. марта 1941.[4035]

Живио је у Бањалуци као пензионер до 28. јула 1942, када је одведен у логор Јесеновац, гдје је убијен, а његову ординацију преузео је Уред за подржављени иметак.[4036]

Др Харутин Хазарјан

Др Харутин Хазарјан, син Глигора, рођен је у Бирећик-Халепу, у Сирији, 25. августа 1888.[4037] Завршио је гимназију у Антепу (Ајнтапу), у Сирији 1909, а студије медицине у Женеви 4. јануара 1915.[4038] Био је љекар опште праксе. Говорио је француски, њемачки и турски језик.[4039]

Радио је у Кочанима, у Македонији као хонорарни сресни љекар од 1918. до 14. август 1923. и као сресни љекар од 14. августа 1923. до 24. децембра 1925. Одликован је 28. јануара 1924. за ревностан рад у Македонији Орденом Св. Саве V реда.[4040]

[4035] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 21, 23, 147.

[4036] АРСБЛ, 84, 1.611/1944; J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 152; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 239–240.

[4037] Као датум рођења наводи се и 5. јун 1900. године. Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 179.

[4038] Као датум завршетка медицинских судија наводи се и 1914. година. *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.473.

[4039] АЈ, 39, Персоналије, ф. 48, Лист личних и службених података др Харутина Хазаријана; ХДА, 1.477, кут. 29, Лијачничка комора НДХ у Загребу – Министарство хрватског домобранства IV одјел, 7. јануара 1943, бр. 50–1943.

[4040] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. V, 4. септембар 1923, бр. 201, 1; *Исто*, год. VI, 25. фебруар 1924, бр. 44, 1.

У Бањалуци се бавио од 29. новембра 1925. до ослобођења 1945. приватном љекарском праксом.[4041] Ординацију са са рендгенским апаратом имао је у приземљу своје куће на Булевару краља Александра, а грађена је намјенски за љекарску амбуланту и састојала се "од две просторије, и то за рендген и чекаоницу, са посебним улазом и излазом". Рендген соба је била посебно изолована већ при зидању да не би зрачила. Обје љекарске просторије су биле преграђене зидовима и нису имале никакве везе са осталим становима, па је тако опасност од зрачењња сведена на минимум. Једна просторија за потребе рендгена је била замрачена.[4042]

Изабран је на годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине 15. марта 1931. у Управни одбор Коморе.[4043]

Послије ослобођења 1945. био је цивилно мобилисан, и радио је те године од 24. априла до 23. октобра у Окружној поликлиници у Бањалуци. Тада није обављао приватну праксу,[4044] а са њом се у Бањалуци поново бавио од 23. октобра 1945, са недовољним простором јер се у просторије његове куће гдје се некад налазила ординација, уселио проф. Никола Бареза. За то је др Харутин Хазарјан измјестио ординцију са рендгенским апаратом у стан на спрату, а чекаоницу је импровизовао на степеништу. Ту атмосферу званични извјештај овако описује: "Није риједак случај да, претежно туберкулозни болесници, заузму читава стубишта, па су станари присиљени да се пробијају кроз густе редове туберкулозних и других болесника... Без сумње је да су станари изложени и директној зарази, а уједно постоје све могућности да постану главне клицоноше... Дешава се често да од тридесетак болесника има и дјеце са мунсом, хрипавцем и другим опасним и приљепчивим болестима".[4045]

Рјешењем Управе Стамбене заједнице Бањалука од 10. јануара 1955. др Хазарјану стављене су "на располагање пословне просторије у властитој згради... ради ординације, јер врши љекарску праксу". Он се тако, послије исељења проф. Барезе,

---

[4041] AJ, 39, Персоналије, ф. 48, Лист личних и службених података др Харутина Хазаријана; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. септембра 1925, бр. 3, 38–39; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 156; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 64; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 446.

[4042] АРСБЛ, НООБЛ (114), бр. 9.845/1956.

[4043] ХДА, 1.477, кут. 3; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 148.

[4044] АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; AJ, 39, Персоналије, ф. 48, Лист личних и службених података др Харутина Хазаријана; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 180.

[4045] АРСБЛ, 114, 9.845/1956.

уселио у своје додијељене просторије и у њих смјестио рендгенски апарат и остале медицинске ствари. Поред тога је, по наређењу кућног савјета, зазидао четвора врата, окречио просторије, обојио прозоре у црно и извршио одређене оправке. Вриједност тих грађевинских радова износила је преко 10.000 динара. Али рјешење од 10. јануара након нове одлуке Управе стамбене заједнице Бањалука од 17. фебруара 1955. стављено је ван снаге, па су просторије његове ординације у приземљу додијељене Луки Ђукићу, службенику из Бањалуке.[4046]

Против овог рјешења др Хазарјан је поднио жалбу. Његова жалба је пресудом Врховног суда НР Босне и Херцеговине од 9. јуна 1955, у управном спору др Хазарјана против Народног одбора града Бањалука, уважена, а рјешење од 17. фебруара 1955. оспорено и поништено. Али ова пресуда није извршена због одласка др Хазарјана у Сирију, гдје је 17. маја те године умро и сахрањен у Ал-Каби.[4047] Тако је у Бањалуци остао др Хазарјанов рендгенски апарат, стручна медицинска библиотека, љекарски инструменти и друга имовина у вриједности од 7.000.000 динара.[4048]

Др Бертолд Хас

Др Бертолд Хас (Berthold Haas), син Суселов (Sussel), рођен је у Либави (Libavá), у Чешкој, 24. јануара 1864. Студије медицине завршио је у Бечу 1893. Био је

[4046] Исто.

[4047] Исто; АРСБЛ, 605, бр. 279/1963.

[4048] Након смрти др Харутина Хазарјана остали су тестаментом одређени насљедници: сестре Назела Нурекијан, рођ. Хазарјан из Коријентеса – Буенос Ајрес, Терзијан Хрипсимо, рођ. Хазарјан из Бејрута, Либан, Марија Балабањан, рођ. Хазарјан из Алепа, Сирија и Најдануш Хазарјан, рођ. Хазарјан из Бејрута, Либан; братићи Киркор Хазарјан, пок. Нурдјиана из Алепа, Сирија, Нерсес Хазарјан, пок. Нурдјиана из Сирије, Леон Хазарјан, пок. Нурдјиана из Сирије, Артин Хазарјан, пок. Оханеса из Сирије и Киркор Хазарјан, пок. Оханеса из Сирије; братичине Марица Хазарјан, пок. Нурдјиана из Бејрута, Либан, Розина Хазарјан, пок. Нурдјиана из Сирије; Розина Торсиан, рођ. Хазарјан из Сирије, Арша Хазарјан, пок. Оханеса из Сирије, Назела Хазарјан, пок. Оханеса из Сирије и Сњежана Хазарјан, кћи пок. Арслана, рођ. Хазарјан из Бањалуке; Хајнуји Хазарјан, пок. Нурдјиана из Сирије и снаха Роза Хазарјан, жена пок. Арслана Хазарјана из Бањалуке. Иза његовог брата Арслана Хазарјана, који је умро 31. јануара 1960, остали су још и ови законити насљедници: син Лазар Хазарјан, кћерка Ратка Симоновић, Мила Поповић, Осана Беланчић и Роза Васић. АРСБЛ, 605, бр. 279/1963.

ожењен Катарином, дјев. Голдштајн (Goldstein). Из Беча се доселио око 1895. у Босну и Херцеговину.[4049]

Радио је у Сарајеву на Интерном одјељењу Земаљске болнице од 1894. до 1900, а потом у Невесињу као сресни љекар.[4050]

За вријеме аустроугарске владавине био је у Босанском Броду сресни љекар и надљекар, а за вријеме Краљевине Југославије једно вријеме сресни надљекар и вијећник Општинског вијећа, а потом жељезнички надљекар и љекар тузланског Окружног уреда за осигурање радника.[4051]

Био је један од оснивача Лијечничког удружења за Босну и Херцеговину. На Оснивачкој скупштини 2. априла 1910. у Сарајеву биран је у Одбор овог удружења.[4052] Одликован је Витешким крстом Фрање Јосипа 1916.[4053]

Успостављање НДХ дочекао је у Загребу као пензионисани сресни љекар. Извршио је 31. марта 1943. самоубиство пред посљедњу депортацију почетком маја 1943. загребачких Јевреја у Аушвиц.[4054]

Др Мустафа Хаџи Мулић

Др Мустафа Хаџи Мулић је завршио студије медицине 1924. Био је почетком 30-их година XX вијека љекар у Босанском Новом.[4055]

[4049] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 23; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 11. 6. 2021.

[4050] I. Mašić, *Korijeni medicine i zdravstva u BiH*, 128–129; J. Konforti, *Doprinos ljekara Jevreja zdravstvenoj zaštiti i kulturi Bosne i Hercegovine*, 121; A. Pinto, *нав. дјело*, 93.

[4051] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 128; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. veljače 1919, br. 2, 80; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 41, 42; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 18; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 148, 156; *Исто*, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 207; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 17; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 193, 448.

[4052] АБиХ, ЗВБХ, бр. 18.011/1910.

[4053] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 38, 15. veljače 1916, br. 2, 50.

[4054] <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 11. 6. 2021; Према другим подацима убијен је 1943. од усташа у Загребу. J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, 153.

[4055] *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

Др Смаил Хаџи-Мулић

Др Смаил Хаџи-Мулић, син Мустафе и Рујке, рођен је у Босанском Новом 16. октобра 1898. Завршио је гимназију у Бањалуци 11. јануара 1917, а послије тога, као стипендиста Народне владе за БиХ од 11. фебруара 1919. са 2.100 круна, студије медицине у Загребу. Био је специјалиста за дјечије болести. Није се женио.[4056]

Био је сресни љекар Сеоског среза Бањалука почетком 1926.[4057] Потом је био у Љубљани секундарни љекар Завода за заштиту дјеце 1926–1927.[4058] Рјешењем Министарства народног здравља од 14. децембра 1927. премјештен је у Дом народног здравља у Осијеку, у којем је био и в. д. шефа Дјечијег диспанзера (Диспанзер за мајке, дојенчад и малу дјецу и млијечну кухињу). Био је стипендиста Рокфелерове фондације за иностранство. Поред редовне дужности, обављао је од 6. априла 1929. приватну љекарску праксу у Осијеку, због чега му је Хигијенски завод са Школом народног здравља у Загребу обуставио 5. априла исте године исплату епидемијског додатка.[4059]

Молио је Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије 12. маја 1929. да га премјести у Дом народног здравља у Бањалуци. Молбу је правдао породичним разлозима.[4060]

Био је од 1925. редовни члан Збора лијечника Хрватске, Славоније и Међимурја.[4061]

[4056] САЗАМФЗ, Национал Смаила Хаџи-Мулића; ДАОС, ДНЗО (204), кут. 1, бр. 1/1930 (прилог), *Zavičajnici grada Osijeka 1901.–1946.*, 280.

[4057] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. II, марта 1926, бр. 1, 27.

[4058] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske, Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1926 (Po stanju od 31. prosinca 1926)*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, 1927, br. 1, VI.

[4059] ДАОС, 204, кут. 1, бр. 29–2/1929 и 29–3/1929; *Vijesti Liječničke komore za Hrvatsku, Slavoniju i Međimurje u Zagrebu*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, 1928, br. 6, 7; *Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 18. март 1930, бр. 74, 11; *Унапређење лекара*, у: *Време*, Београд, год. X, 18. март 1930, бр. 2.955, 3; Zlata Živaković-Kerže, *Dom narodnog zdravlja u Osijeku – Štamparova zamisao pretočena u ostvarenje*, у: *Studia lexicographica*, Zagreb, Vol. 13, 2019, No. 25, 83; *Zavičajnici grada Osijeka 1901.–1946.*, 280.

[4060] "Премјештење молим ради фамилијарних разлога, јер имам у Бос. Новом мајку и сестру, те би ми било лакше их обићи или заједно с њима у Бања-Луци становати". ДАОС, 204, кут. 1, бр. 30/1929 (прилог).

[4061] *Imenik članova Zbora liječnika Hrvatske, Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1926 (Po stanju od 31. prosinca 1926)*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, 1927, br. 1, VI.

Објавио је 1930. у загребачком *Лијечничком вјеснику* рад *Mortalitet dojenčadi od bolesti probavnih organa i uloga larosana kod njegovog liječenja*.[4062] Исте године изашла је у Осијеку његова публикација *Pomor dojenčadi i male djece*.[4063]

Др Маргита Херцл

Др Маргита Херцл (Марга, Маргарета Herzl), кћерка трговца колонијалном робом Вилмоша (Вилима) и домаћице Арабеле, дјев. Ајхнер (Arabella Eichner), рођена је у Суботици 22. фебруара 1900.[4064] Завршила је у родном граду основну и средњу школу, а студије медицине у Бечу. Стекла је 1928. стручно звање специјалисте за дјечије болести. Говорила је мађарски и њемачки језик, а служила се и француским.[4065]

Након специјализације радила је у Суботици као шеф Дјечије поликлинике, одакле је премјештена 31. маја 1930. у Бањалуку за шефа Дјечије поликлинике Хигијенског завода и остала до 15. фебруара 1941, када је именована у Хигијенском заводу за в. д. шефа Одјељења за заштиту мајке и дјетета.[4066]

Била је у току љета 1933. из овог завода и љекар Дјечијег опоравилишта на Озрену.[4067] Вршила је и љекарски надзор над дјецом у Бановинском дјечијем обданишту у Бањалуци.[4068]

У октобру 1930. приватну ординацију преселила је у Пашићеву улицу бр. 8/I (кућа Шалабалића) и радила сваког дана од 14 до 16 часова.[4069] У марту 1938. ординацију је преселила у Улицу кања Алфонса (Господска) бр. 20, која је била

[4062] Smail Hadži-Mulić, *Mortalitet dojenčadi od bolesti probavnih organa i uloga larosana kod njegovog liječenja*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 52, februar 1930, br. 2, 74–77.

[4063] Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, 1930, br. 11, 14.

[4064] Имала је сестру Ружу и брата Михајла (Михаљ).

[4065] V. Gavrilović, *нав. дјело*, 133; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 386; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 278; Margareta Bašaragin, *Znamenite Jevrejke Subotice*, Subotica 2020, 20.

[4066] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 28. јун 1933, бр. 143, 2; *Исто*, год. XVIII, 13. август 1936, бр. 185, 1; *Исто*, год. XXI, 23. септембар 1939, бр. 217, 3; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 168; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320; *Унапређење лекара*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 29. август 1939, бр. 1.618, 4.

[4067] *Летовање деце на Озрену*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 21. јун 1933, бр. 133, 6; Б. Митровић, *Државно дечје опоравилиште на Озрену*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 27. септембар 1933, бр. 217, 2; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 25, 95.

[4068] Р. М., *Бановинско дечије обданиште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 18. септембар 1938, бр. 1.486, 2.

[4069] *Oglas*, у: *Nova štampa*, Banjaluka, god. I, 19. oktobar 1930, br. 82, 3.

отворена од 14 до 17 часова, примјењујући услугу "умјетно сунчање са кварц лампом". Поново је преселила ординацију почетком фебруара 1939. на Булевар краља Петра бр. 17, преко пута Народног позоришта Врбаске бановине.[4070]

На конференцији представника здравствених установа о здравственим приликама у Врбаској бановини, одржаној 10. и 11. фебруара 1941. у Хигијенском заводу у Бањалуци, поднијела је реферат о заштити здравља одојчади и мале дјеце.[4071]

Активно је учествовала у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. Бирана је на годишњим скупштинама 15. марта 1931, 8. маја 1932, 14. априла 1935. и 27. марта 1938. у њен надзорни одбор.[4072]

Била је активна и у раду бројних бањалучких друштава, посебно у радничком покрету. Изабрана је на Оснивачкој скупштини друштва Женски покрет у Бањалуци 1. септембра 1935. у Надзорни одбор, а 17. децембра 1939. у управу Секције Југословенске уније за заштиту дјеце за Врбаску бановину, затим и у Секцију подмлатка Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста.[4073]

На платном списку особља бањалучког Хигијенског завода за децембар 1941. наводе се, поред осталих, др Маргита Херцл и др Хаим Леви као Јевреји. У истом мјесецу отишла је у партизане[4074] са инструментима и санитетским материјалом. Свој одлазак из Бањалуке правдала је наводним одласком у Загреб на допуст. Наредбом министра здравства НДХ од 15. јануара 1942. отпуштена је из државне службе, а Жупска редарствена област у Бањалуци расписала је 14. фебруара 1942. за њом потјерницу. Када је др Иво Громс управник бањалучке Жупске редарствене области

[4070] *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 11. март 1938, бр. 1.404, 2; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 16. март 1938, бр. 1.406, 2; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 3. фебруар 1939, бр. 1.546, 1.

[4071] *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

[4072] ХДА, 1.477, кут. 3; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 22, 23, 24, 149.

[4073] *Конституирајућа скупштина Женског покрета*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. септембар 1935, бр. 797, 3; *Osnovana je Sekcija Unije za zaštitu dece*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 19. децембар 1939, бр. 1.659, 2; В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, 486; Д. Гајић, *Живот и стваралаштво жена Бањалуке*, 8.

[4074] У извјештају усташког агента Винка Рудића, под псеудонимом "Алкар", о комунистичкој организацији у Бањалуци до 10. априла 1941. и послије, упућеног Заповједништву Усташке војске, Прометни здругови (0–14), за др Маргарету Херцл се каже "одбјегла". АРСБЛ, 330, 001, 071.

20. јула 1942. упутио бањалучком Заштитном редарству попис грађана Бањалуке који су се одметнули у шуму, евидентирана је на том списку и др Маргита Херцл.[4075]

Др Маргита Херцл је била "прва жена лекар из Бањалуке која је пошла у борбу". У НОП-у је била управник и веома предан љекар партизанских болница у Тисовцу и Чемерници. Редовно је одржавала болничке курсеве. "Била је веома савесна, потпуно предана свом лекарском позиву, подучавала је сеоске девојке о превијању и првој помоћи рањеницима. Стерилизацију газе вршила је у добошу на пећи". Погинула је 19. маја 1942. послије напада четника на партизанску болницу на Чемерници. Њено име је у Београду уклесано на спомен плочи ВМА, а у Бањалуци у Институту за јавно здравство Републике Српске.[4076]

Др Едвард Херцман

Др Едвард Херцман (Eduard Herzmann) је рођен у Клагенфурту (Целовецу) 3. марта 1860.[4077] Завршио је студије медицине у Грацу 1886. Био је очни љекар (окулиста). Оженио се зубарком Клементином, дјев. Засхол, рођеном 1873.[4078]

Радио је као сресни љекар у Бијељини од 1893, а у Бањалуци као сресни, окружни и приватни љекар, главни љекар Среске болесничке благајне и здравствени надзорник (санитетски инспектор) од 7. децембра 1910.[4079]

[4075] *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 30. ožujka 1942, br. 72, 4; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, travanj 1942, br. 4, 144; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 278; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 183.

[4076] V. Butozan, *Tako je nastao i razvijao se partizanski sanitet*, 41; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 56, 64–65, 133; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 80; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 373.

[4077] Као година рођења наводи се и 1861.

[4078] АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5, 1920, Градски котарски уред у Бањој Луци – Земаљској влади у Сарајево, Списак љекара, 1. фебруар 1920, бр. 773; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 158; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 232; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 281.

[4079] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5, 1920, Списак општинских и приватних љекара у Округу Бањалука у марту 1920; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 38, 15. ožujka 1916, br. 3, 93; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 232; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 281; В. Стошић, *Извјештај среског начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, 400; *Zapisnici sa sjednica Narodne vlade Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu* (priredio: Andrej Rodinis), 250–251.

Пензионисан је као здравствени надзорник краљевским указом од 1. априла 1919.[4080]

Умро је 30. јуна 1921. у Бањалуци.[4081]

Др Ервин Хорак

Др Ервин Хорак је рођен у Пардубицама (Pardubice), у Чешкој, 1863. Завршио је студије медицине у Прагу 1892. Био је послије Првог свјетског рата сресни надљекар у Градачцу до 1924,[4082] а потом у Александрову (Пунат) на Крку.[4083]

Био је редовни члан Збора лијечника Хрватске и Славоније од 1894.[4084]

Др Мавро Хорн

Др Мавро (Maurus) Хорн, син Саломона и Розе, рођен је у Долни Алмашу (Mont Almáš), у Словачкој, 30. октобра 1872. Завршио је студије медицине у Будимпешти 1897.[4085]

У Будимпешти се оженио 26. октобра 1908. Алисом, дјев. John, рођеном у Хруду, у Пољској, 2. октобра 1884, са којом је стекао кћерке Рут (Ruth) у Фочи 27. августа 1909, а у Босанском Новом Кити (Kitty) 19. марта 1911. и Алису (Alica) 19. јула 1912.[4086]

Био је редовни члан Збора лијечника Хрватске и Славоније од 1903.[4087]

[4080] *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. I, 1. април 1919, бр. 26, 2.

[4081] J. Danon, V. Stošić, *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, 232; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 281; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 184.

[4082] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, aj 95, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 27.

[4083] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41.

[4084] *Imenik članova Zbora liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije u Zagrebu za godinu 1918. (Po stanju od 31. prosinca 1918)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, god. 41, 15. siječanj 1919, br. 1, 7.

[4085] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, aj 95, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 29; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 427; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.497; *Zavičajnici grada Osijeka 1901.–1946.*, 316; <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 11. 6. 2021.

[4086] <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 11. 6. 2021.

[4087] *Imenik članova Zbora liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije u Zagrebu za godinu 1911. (Po stanju od 31. prosinca 1911)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1912, br. 1, 7; *Imenik članova Zbora*

За вријеме аустрогарске владавине био је сресни љекар у Босанском Новом од 23. марта 1900, асистент Земаљске болнице у Сарајеву и сресни љекар у Фочи до марта 1912. и сресни љекар и надљекар у Босанском Новом од априла 1912. Једно вријеме радио је хонорарно у Босанском Новом за бањалучку Среску болесничку благајну.[4088] Одликован је Ратним крстом за грађанске заслуге II реда 1917.[4089]

И послије Првог свјетског рата био је у Босанском Новом управник Општинске болнице и предсједник Здравственог повјеренства, а у Бихаћу од јуна 1920. до 22. јануара 1924. здравствени надзорник (савјетник) Окружне санитетске управе, када је пензионисан. Потом је био у Бихаћу до 24. децембра 1929. обласни санитетски референт и управник Окружне болнице, а од тада управник Дома народног здравља[4090] и од 21. јануара 1930. редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине.[4091]

Био је 1928. домаћи стипендиста Рокфелерове фондације.[4092]

Држао је хонорарно средином 20-их година XX вијека предавања из хигијене у Гимназији у Бихаћу.[4093] Одликован је Орденом Св. Саве V реда 1928.[4094]

Др Мавро Хорн је био један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. Изабран је на Оснивачкој скупштини ове коморе 15. децембра 1929. у Дисциплински

---

liječnika Hrvatske i Slavonije i Međimurja u Zagrebu za godinu 1920. (Po stanju od 31. prosinca 1920), Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1921, br. 1, 7.

[4088] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; *Сарајевски лист*, Сарајево, год. XXXV, 30. март 1912, бр. 72, 1, *Imenik članova Zbora liječnika kraljevina Hrvatske i Slavonije u Zagrebu za godinu 1911. (Po stanju od 31. prosinca 1911)*, Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, 1912, br. 1, 7; *Izvještaj Sreske bolesničke blagajne u Banjaluci za 1912*, 29; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; J. Konforti, *Doprinos ljekara Jevreja zdravstvenoj zaštiti i kulturi Bosne i Hercegovine*, 122; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 150.

[4089] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 39, 15. svibnja 1917, br. 5, 222.

[4090] АБиХ, ЗВБХ, кут. 65, aj 99; АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, aj 110; АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, aj 95; АБиХ, ЗВБХ, кут. 172, "Извјештај о кретању болесника у Општинској болници у Босанском Новом", Босански Нови, 19. маја 1920, бр. 104; *Židov* (*Hajhudi*), Zagreb, god. V, 30. septembra 1921, br. 31–32, 19; *Народно јединство*, Сарајево, 28. фебруар 1924, бр. 23, 1; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 21. март 1924, бр. 66, 1; *Исто*, год. VIII, 26. октобар 1926, бр. 243, 1; *Исто*, год. XII, 10. јануар 1930, бр. 6, 1; *Исто*, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 29; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 120; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 23; *Исто*, јануара 1930, бр. 12, 154; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 7.

[4091] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19, 2; *Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16, 1; Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, 282.

[4092] *Međunarodni sanitarni poslovi*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 310.

[4093] AJ, 66, 690, 1.151; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 121.

[4094] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. IV, децембра 1928, бр. 12, 206.

сенат Министарства социјалне политике и народног здравља и Одбор Дисциплинског суда ове љекарске коморе.[4095]

Рјешењем Краљевске банске управе Савске бановине од 4. септембра 1930. именован је у Осијеку за управника Закладне болнице Н. К. М. под банском управом, гдје је био предсједник Хевре Кадише ЖО Горњи град и члан одбора Југословенско-чехословачке лиге.[4096]

Умро је 20. јуна 1934. у Осијеку.[4097]

Др Едуард Хрдличка

Др Едуард Хрдличка, син жељезничког инспектора Вилибалда (Willibald, Вилде) (1856 – 31. децембар 1922) и Амалије, дјев. Дивалд (1865 – 31. децембар 1945), рођен је у Пурачићу, код Тузле, 30. марта 1891. Завршио је основну школу у Тузли, велику гимназију у Мостару у јуну 1909, а студије медицине у Грацу од 3. новембра 1909. до 12. фебруара 1915. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки и талијански језик.[4098]

Био је ожењен проф. филозофије Љерком, дјев. Јени (Jeny), рођеном у Осијеку 20. марта 1904. Нису имали потомака.[4099]

Служио је аустроугарску војску у 22. пјешадијском пуку у од 1. априла до 1. октобра 1912. и од 18. децембра 1912. до 8. фебруара 1913, а у Првом свјетском рату као резервни санитетски поручник од 26. јула 1914. од 10. новембра 1918. У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског капетана I класе.[4100]

Радио је у Сарајеву од децембра 1918. до септембра 1920. као секундарни љекар Земаљске болнице, као сресни љекар у Зворнику од септембра 1920. до 5. фебруара 1924, у Бихаћу од фебруара до маја 1924, поново у Зворнику од 8. до 18. маја

[4095] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 19, 151.

[4096] *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 256; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 427; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 274, 286; <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 11. 6. 2021.

[4097] <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 11. 6. 2021.

[4098] АЈ, 39, Персоналије, ф. 50, Лист личних и службених података др Едуарда Хрдличке; ХДА, 890, Персонални списи др Едуарда Хрдличке; АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 91; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 422; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[4099] ХДА, 890, Персонални списи др Едуарда Хрдличке.

[4100] Исто; *Службени војни лист*, Београд, год. 43, 28. јун 1924, бр. 31, 1.471–1.472.

1924, као љекар чиновник осијечког Окружног уреда за осигурање радника у Белишћу од 15. јуна до 30. новембра 1924, као приватни љекар у Чепину од 31. јануара до 26. маја 1925, као сремски љекар у Броду на Сави (Славонски Брод) од 27. маја 1925. до 7. априла 1932, у Мостару од 7. априла до 16. јуна 1932. и поново у Славонском Броду, у којем је био и уговорни саобраћајни љекар, од 16. јуна 1932. до 10. марта 1947.[4101]

Завршио је од 1. до 13. маја 1936. у Војно-хигијенском заводу Главне војне болнице у Београду "курс за спрему инспектора за обуку одељења за спасавање озлеђених од бојних отрова и указивање прве помоћи".[4102]

Учествовао је активно 1938/39. као сремски љекар у Славонском Броду у раду Ротари-клуба.[4103]

Током Другог свјетског рата учествовао је као љекар надсатник у домобранству НДХ 1943. и 1944. За вријеме НДХ одликован је Сребреном колајном на ратној врпци круне краља Звонимира "ради пожртвованог рада око здравља људства". Мобилисан је као љекар у Војну болницу 820 Југословенске армије у Славонском Броду од 22. априла до 25. јуна 1945.[4104]

За др Едуарда Хрдличку у службеној карактеристици Сремског НО Славонски Брод од 12. октобра 1945. каже се: "Лични и породични живот добар. Дисциплинован и марљив, постављене задатке извршава са вољом и на вријеме. У раду задовољава. Однос према руководиоцима врло добар. Политичко држање прије и за вријеме рата добро. Политичко држање послије ослобођења врло добро".[4105]

Премјештен је у Ријеку у марту 1947, у којој је радио као љекар ГНО-а, градски санитетски инспектор и члан Љекарске комисије Завода за социјално осигурање.[4106]

[4101] ХДА, 890, Персонални списи др Едуарда Хрдличке; АЈ, 39, Персоналије, ф. 50, Лист личних и службених података др Едуарда Хрдличке; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 9. јун 1924, бр. 129, 1; *Исто*, год. XI, 25. јануар 1929, бр. 20, 1; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 18; *Исто*, 10. септембра 1925, бр. 3, 38; *Дневне вести: Постављење*, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 25. октобар 1931, бр. 297, 10; *Дневне вести: Унапређења*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 27. март 1934, бр. 10.556, 17; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 129; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 422; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 402; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.481.

[4102] ХДА, 890, Персонални списи др Едуарда Хрдличке.

[4103] *Rotarijanski svjetionik*, у: *Rotary magazin*, god. 4, br. 8/9, prosinac 2009, 48.

[4104] АЈ, 39, Персоналије, ф. 50, Лист личних и службених података др Едуарда Хрдличке.

[4105] Исто.

[4106] ХДА, 890, Персонални списи др Едуарда Хрдличке; АЈ, 39, Персоналије, ф. 50, Лист личних и службених података др Едуарда Хрдличке.

Др Фрањо Цањуга

Др Фрањо Цањуга, син Ватрослава, рођен 27. фебруара 1899,[4107] завршио је медицински факултет 1923. Био је сресни љекар у Вргин Мосту од 1925. до 1926, у Крупњу од 1926. до 1929, сресни љекар и в. д. управника Бановинске болнице у Цазину од 1929. до 26. марта 1936, сресни љекар у Приједору од 26. марта 1936. до 14. септембра 1940. и у Босанском Грахову од 14. септембра 1940. до 20. августа 1941.[4108]

Као сресни љекар, члан Извшног одбора Соколског друштва и "један од најбољих националних радника" успио је заинтересовати мјеродавне кругове за потребе болнице у Цазину. Тако је у бановинском буџету за 1936. за поправку и изградњу Заразног одјељења ове болнице било осигурано 250.000 динара.[4109] Као човјека и врсна љекара цијенили су га грађани и чиновници у Цазину, у којем је радио хонорарно за бањалучки Окружни уред за осигурање радника.[4110] У Приједору је за кратко вријеме стекао "велике симпатије код целокупног пучанства". Посједовао је у Приједору приватну ординацију опремљену "одличном комплетном рентгенском апаратуром, те апаратуром за лечење зракама и струјама високе фреквенције". Његова ординација је била посјећена "од јутра до мрака пацијентима, како из града и села, тако и из оближњих срезова". Он је "својим сусретљивим опхођењем а нарочито савесним и свестраним прегледима необично брзо стекао општу пажњу".[4111]

[4107] САЗАМФЗ, Национал Фрање Цањуге.

[4108] ХДА, 890, Персонални списи др Фрање Цањуге; АЈ, 39, Персоналије, ф. 20, Персонални списи др Фрање Цањуге; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 29. септембар 1930, бр. 222, 1; *Исто*, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 237, 18; *Исто*, год. XVIII, 21. април 1936, бр. 90, 1; *Исто*, 2. јун 1936, бр. 123, 1; *Исто*, год. XXI, 26. септембар 1939, бр. 219, 1; *Исто*, год. XXII, 12. октобар 1940, бр. 235, 1; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 18; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 319, 448; *Uspelo predavanje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. септембар 1934, бр. 519, 2; *Cazin žali odlazak lekara g. dr. F. Canjuge*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. април 1936, бр. 980, 4; T. S., *Izbor novog Mesnog odbora za odbranu iz vazduha u Prijedoru*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 20. март 1937, бр. 1.237, 3.

[4109] *Годишња скупштина Соколског друштва у Цазину*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 7. фебруар 1933, бр. 10.147, 9; *Cazin žali odlazak lekara g. dr. F. Canjuge*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. април 1936, бр. 980, 4.

[4110] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134.

[4111] *Приједорска сензација: Филмска борба између лекара и апотекара*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. фебруар 1937, бр. 1.200, 2.

Др Фрањо Цањуга је био активан и политички, па је у Приједору постао потпредсједник Мјесног одбора ЈРЗ.[4112]

Указом краљевских намјесника од 6. септембра 1938. и на приједлог министра социјалне политике и народног здравља, одликован је Орденом југословенске круне V реда.[4113]

За вријеме Другог свјетског рата био је сресни љекар у Босанској Крупи од 20. августа до 5. септембра 1941, у Босанском Новом од 5. до 24. септембра 1941. и љекар Удружене здравствене општине у Ердевику од 24. септембра 1941. Из Ердевика је четири пута мјесечно вршио од 1. априла 1943. службу сресног љекара у Шиду.[4114]

Извјесни Фрањо Цањуга умро је 7. маја 1951. у 62. години и сахрањен на загребачком гробљу Мирогој.[4115]

Др Александар Цветковић

Др Александар Цветковић рођен је у Београду 25. марта 1891. Медицински факултет завршио је у Женеви 1914. Био је на специјализацији у Паризу од 1918. до јула 1920, а постао је специјалиста рендгенологије и електрофизикалне терапије, на основу Рјешења Краљевске банске управе Дринске бановине, 23. фебруара 1932.[4116]

Радио је као љекар Војне болнице у Сарајеву до децембра 1932. и као приватни и хонорарни војни љекар у Новом Саду од тада до маја 1934. У Бањалуци је радио као љекар специјалиста за рендгенологију и физикалну терапију Амбуланте Окружног уреда за осигурање радника од маја 1934. до 31. маја 1941,[4117] а бавио се и приватном

[4112] *Збор ЈРЗ у Приједору*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 20. април 1938, бр. 1.421, 2.

[4113] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 24. октобар 1938, бр. 243, 1.

[4114] ХДА, 890, Персонални списи др Фрање Цањуге; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 20. rujna 1941, br. 132, 6; *Исто*, 30. rujna 1941, br. 140, 5; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464; *Исто*, listopad 1941, br. 10, 497.

[4115] <https://www.gradskagroblja.hr/>. Приступљено: 21. 8. 2021.

[4116] ИАБ, 492, кут. 34, бр. 1.741, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Александра Цветковића.

[4117] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 184; На пленарној сједници управе Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци 30. марта 1934. изабран је за љекара специјалисту за рендгенологију и физикалну терапију уредске амбуланте у Бањалуци. *Пословање Окружног уреда за осигурање радника*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 371, 2.

праксом у ординацији у Улици краља Александра бр. 76 (изнад "Тивар одела"). Лијечење је обављао зрачењем "Теслиним струјама високе фреквенције".[4118]

Члан Љекарске коморе Врбаске бановине био је од маја 1934. до маја 1941, када је отишао у Београд и у Катанићевој улици бр. 16 (угао Авалске) отворио приватну ординацију "Електрофизикално лечилиште доктора Цветковића".[4119]

Др Никола Цветојевић

Др Никола Цветојевић, син Михајла и Борисаве (Бориславе), рођен је Закопи, код Двора на Уни, 22. маја 1896.[4120]

За вријеме Првог свјетског рата био је медицинар у аустроугарској војсци од 1916. до 1. јануара 1919. У Војску Краљевине СХС примљен је указом од 28. јуна 1923. у чину резервног санитетског поручника. Унапријеђен је у резервног санитетског капетана II класе 17. децембра 1927, а у резервног санитетског капетана I класе 1. децембра 1939.[4121]

Био је ожењен Јованком, кћерком Стојана и Милеве Шурлан, рођеном у Босанском Новом 1899, са којом је стекао сина Борисава 2. октобра 1920. и кћерку Борисаву 4. априла 1923.[4122]

Завршио је као стипендиста Министарства просвјете студије медицине у Прагу 22. децембра 1922. Говорио је чешки и њемачки језик. Диплому је нострификовао у Београду на Медицинском факултету 8. октобра 1924. Посједовао је опште и мјесно право приватне љекарске праксе у Босанском Новом од 27. октобра 1924.[4123]

Стажирао је као секундарни љекар у Градској болници у Босанском Новом од 1. јануара до 28. јуна 1923, као аспирант у Општој јавној закладној болници у Загребу

[4118] *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 19. септембар 1935, бр. 810, 3; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. јул 1936, бр. 1.042, 2; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 21. јул 1936, бр. 1.043, 2; *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 22. јул 1936, бр. 1.044, 3.

[4119] ИАБ, 492, кут. 34, бр. 1.741, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Александра Цветковића.

[4120] ДАС, Г–216, ф. 181, бр. 18; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Николе Цветојевића.

[4121] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Николе Цветојевића.

[4122] ДАС, Г–216, ф. 181, бр. 18; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Николе Цветојевића.

[4123] ДАС, Г–216, ф. 181, бр. 18; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.480.

(под државном управом) од 4. јула 1923. до 14. јула 1924, у Краљевској свеучилишној клиници за гинекологију и примаљство (Краљевском земаљском родилишту) у Загребу од 18. јула до 17. септембра 1924. и био љекар приправник у болници у Крагујевцу од 17. септембра 1924. до 13. августа 1925.[4124]

Потом је у Босанском Новом обављао приватну праксу и био љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника,[4125] гдје је једно вријеме био и предсједник Надзорног одбора Српске привредне банке д. д.[4126]

Био је активан члан Љекарске коморе Врбаске бановине, а биран је на годишњим скупштинама 14. априла 1935, 27. марта 1938. и 23. марта 1941. у Управни одбор ове коморе.[4127]

У политичком опредјељењу др Никола Цветојевић је био члан Самосталне демократске странке. На изборима 5. маја 1935. за Народну скупштину Краљевине Југославије изабран је на листи Удружене опозиције за народног посланика за Срез Босански Нови. Отворио је 1938. у Босанском Новом изборну канцеларију "Блока народног споразума", из које су растурани забрањени леци поводом предстојећих избора 11. децембра 1938. У његовој изборној канцеларији пронађени су леци под насловом "Распис нових избора", "Резолуција" и "Свим Хрватима и Србима, сељацима, радницима и грађанима".[4128]

Провео је Други свјетски рат у избјеглиштву у Србији као љекар Дјечијег дома у Неготину.[4129]

[4124] ДАС, Г–216, ф. 181, бр. 18.

[4125] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. септембра 1925, бр. 3, 37; *Исто*, год. II, марта 1926, бр. 1, 22; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 147; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 39; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 18; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 447; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 30. мај 1935, бр. 124, 1; *Исто*, год. XX, 30. новембар 1938, бр. 275, 3.

[4126] *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 25. јануар 1930, бр. 8, 4; *Исто*, год. III, 5. фебруар 1931, бр. 6, 8.

[4127] ХДА, 1.477, кут. 3; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 23, 24, 26, 153.

[4128] АРСБЛ, 23, 66, 381, бр. Кно 158/1938; *Kandidati za narodne poslanike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 25. април 1935, бр. 689, 5; *Народни посланици у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 25. мај 1935, бр. 714, 2; *Скупштина Удружене опозиције*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 12. мај 1936, бр. 991, 3; *Konferencija Zemljoradničke stranke*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 9. јун 1936, бр. 1.011, 2; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 30. мај 1935, бр. 124, 1; Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, Нови Сад 2009, 1.017.

[4129] ИАЗ, ОНОЗ, фас. XXX, бр. 10, "Списак лекара на територији Округа зајечарског који се налазе на војној дужности као мобилисани".

Др Ђорђе Цвијић

Др Ђорђе (Ђоко) Цвијић рођен је у Босанској Градишци 26. априла 1876.[4130] Студије медицине завршио је у Инсбруку 19. јула 1901.[4131]

Оженио се Кристином Бокоњић, кћерком познатог бањалучког трговца Васе Бокоњића 11. јула 1904, са којом је стекао кћерке Веру и Наду (удату Михајловић) и сина Богдана.[4132]

Радио је у Сарајеву као љекар приправник и секундарни љекар Земаљске болнице, санитетски асистент и сресни (котарски) љекар од 22. августа 1901. У Бањалуци је обављао 1904. и 1905. послове окружног санитетског референта и сресног надљекара од 1918.[4133] Био је сресни љекар у Приједору од 14. априла 1907, затим једно вријеме сресни надљекар у Варцар Вакуфу (Мркоњић Граду) и поново у Приједору од 1912. до 1917.[4134]

Истакао се посебно у Првом свјетском рату у лијечењу обољелих 1914. од колере у Босанском Новом, у Босанској Градишци, Приједору и Оџаку 1915. и у Козарцу 1915. и 1917.[4135]

Обављао је послије Првог свјетског рата као сресни љекар многе одговорне послове у бањалучкој здравственој служби. Према извјештају Окружне области Бањалука од 10. фебруара 1919. вршио је здравствени надзор у Сеоском срезу, водио агенде код Котара, обављао љекарску службу у Болници бијелих сестара, код инвалида и код српских војника, у жељезници, по селима, пружао помоћ у Градској

[4130] Као година рођења наводи се и 1874. АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, ај 95, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 33; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 187.

[4131] ХДА, 890, кут. 74, Персонални списи др Ђоке Цвијића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.499.

[4132] АРСБЛ, 99, Катастарска управа, ЗК, бр. 3.148 и 4.255; АРСБЛ, 539, 1, бр. 2.755/1946.

[4133] АРСБЛ, 1, 120/11–1904; На сједници Народне владе 26. децембра 1918. донесена је одлука да се др Цвијић премјести у Бањалуку. *Zapisnici sa sjednica Narodne vlade Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu* (priredio: Andrej Rodinis), 250–251.

[4134] АБиХ, ЗМФ, бр. 15.758/1912, Rangliste der Sanitäts-Beamten im Landesspitals-Dienste pro 1912; *Сарајевски лист*, Сарајево, год. XXXV, 29. мај 1912, бр. 118, 1; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 38, 15. ožujka 1916, br. 3, 93; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129.

[4135] АРСБЛ, 1, 455/69–1914, 139/23–1915, 323/89–1915, 717/231–1915, 57/4–1917; Спасао је Козарац 1915. од епидемије колере. *Престанак епидемије пегавог тифуса*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 22. март 1933, бр. 88, 8.

болници и бавио се приватном љекарском праксом.[4136] Сузбијао је пјегави тифус у Заразној болници у Бањалуци од фебруара до септембра 1919.[4137]

У Бањалуци је купио кућу 1919. од Јохана Дробла (Johann Drobil).[4138]

Један је од оснивача и првака Народне радикалне странке у Бањалуци.[4139]

Био је у Приједору сресни надљекар и виши пристав од 10. августа 1932. до 17. марта 1936, када је пензионисан.[4140] У Приједору је послије пензионисања радио као општински љекар и истовремено једном недјељно и у Здравственој станици у Козарцу.[4141]

Посебно је био ангажован као сресни љекар на сузбијању епидемија пјегавог тифуса у селима око Приједора, гдје је сузбио епидемију ове болести у марту 1933. у селима Ђорђе Поље и Трњани.[4142]

Из Приједора хонорарно је обављао у 1935, четири пута мјесечно, љекарске прегледе у сеоској амбуланти у Козарцу, два пута у сеоској амбуланти у Љубији и четири пута у сеоској амбуланти Омарској.[4143]

Био је редовни члан Банског санитетског савјета Врбаске бановине од 31. августа 1936. до 26. априла 1938.[4144] и један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. Изабран је у Управни одбор на скупштини 15. децембра 1929, а у Дисциплинско вијеће Љекарске коморе Врбаске бановине 15. марта 1931, 8. маја 1932, 14. априла 1935, 27. марта 1938. и 23. марта 1941.[4145]

[4136] АБиХ, ЗВБХ, бр. 49.915/1919; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161 А, 16.

[4137] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 188.

[4138] АРСБЛ, 99, Катастарска управа, ЗК, бр. 3.148; Послије Другог свјетског рата звана вила "Макор".

[4139] Верица М. Стошић, *нав. рад*, 390.

[4140] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 29. август 1932, бр. 198, 1; *Исто*, год. XVIII, 7. март 1936, бр. 54, 1; *Исто*, 15. април 1936, бр. 85, 1; *Укази*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 1. септембар 1932, бр. 35, 1; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 449.

[4141] АРСБЛ, 9, VI, 16, 110; С., *Видна корист једне здравствене установе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. јул 1933, бр. 151, 3; С. Б., *Здравствена станица у Козарцу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 31. јул 1935, бр. 769, 2; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. новембар 1936, бр. 1.141, 4; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 169; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 10. мај 1938, бр. 103, 1.

[4142] *Престанак епидемије пегавог тифуса*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 22. март 1933, бр. 88, 8.

[4143] АРСБЛ, 9, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; Исто, бр. 35/1935.

[4144] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 3. фебруар 1937, бр. 24, 7; *Исто*, год. XX, 10. мај 1938, бр. 103, 1; *Министарска решења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208, 6.

[4145] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март

Умро је 21. априла 1943. у Приједору од посљедица трбушног тифуса. Сахрањен је сутрадан на православном гробљу у Приједору.[4146]

Др Драгутин Цишка

Др Драгутин Цишка, син Карла, рођен је у Билећи 5. септембра 1904. Завршио је класичну гимназију у Бихаћу 20. јуна 1924, а студије медицине у Бечу 20. јула 1931. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик.[4147]

Био је ожењен Хилдегард, кћерком Фрање Бухера из Беча. По други пут се оженио Ђурђицом, дјев. Јанковић (1921 – 28. фебруар 2009), са којом је стекао 3. априла 1945. сина Бранка и 1. јула 1946. кћерку Љиљану.[4148]

Стажирао је у Врбаској болничарској чети од августа 1931. до априла 1932. и у Општој државној болници у Београду 1932. Био је љекар у Босанској Крупи до 20. јула 1933, контрактуални (уговорни) љекар Среза горског са сједиштем у Враништу 1933, сресни љекар у Драгашу од 1933. до 1937. и у Цазину од 1937. до 1941, у којем је радио хонорарно за бањалучки Окружни уред за осигурање радника и обављао приватну праксу. Једно вријеме је из Цазина 1937. обављао и дужност сресног љекара у сресној испостави у Великој Кладуши и био 1939. љекар Здравствене станице у Врнограчу.[4149] У Цазину је био члан НО Југословенске читаонице. Као сресни љекар, руководио је течајем "добровољних болничарки за случај потребе" у Бановинској

1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3, *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 18, 19, 21, 23, 24, 26, 154.

[4146] АРСБЛ, 76, бр. 7.779/1944; ХДА, 890, кут. 74, Персонални списи др Ђоке Цвијића.

[4147] АЈ, 39, Персоналије, ф. 20, Лист личних и службених података др Драгутина Цишке; ВА, Картон личних и службених података официра др Драгутина Цишке; ИАБ, 492, кут. 20, бр. 842, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Боград, Земун и Панчево за др Драгутина Цишку.

[4148] АЈ, 39, Персоналије, ф. 20, Лист личних и службених података др Драгутина Цишке; ВА, Картон личних и службених података официра др Драгутина Цишке; <https://www.zelenilo.hr/>. Приступљено: 30. 8. 2021.

[4149] АЈ, 39, Персоналије, ф. 20, Лист личних и службених података др Драгутина Цишке; ХДА, 890, кут. 72, персонални списи др Драгутина Цишке; АРСБЛ, 9, VI, 16, 152, бр. 11.686/1937; Исто, VI, 16, 261; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 28. јул 1933, бр. 169, 1; *Исто*, год. XIX, 8. децембар 1937, бр. 280, 2.

болници у Цазину, који је организовао Сресни одбор Друштва Црвеног крста у Цазину 1940.[4150]

У Војсци Краљевине Југославије имао је чин резервног санитетског потпоручника од 17. децембра 1933.[4151]

За вријеме Другог свјетског рата био је сресни (котарски) љекар и в. д. управника болнице у Цазину од 10. септембра 1942. до 13. септембра 1944, а од тада до 5. маја 1945. на ослобођеној територији у Малој Кладуши окружни санитетски референт.[4152] Прикупио је 1942. за Музеј за повијест здравства у Хрватској податке о цазинској болници.[4153]

У Цазину је био и послије рата сресни санитетски референт при Одсјеку за народно здравље СНО-а, управник Здравствене станице и љекар подружнице социјалног осигурања, а обављао је и приватну праксу.[4154]

Прешао је из Цазина у Карловац почетком 1952.

Умро је 1986. у Карловцу и сахрањен на гробљу Дубовац.[4155]

Др Сузана Чањи

Др Сузана Чањи, кћерка Андрије и Марије, дјев. Стрба (Штрбак), рођена је у Бачком Петровцу 17. октобра 1913. Завршила је у родном мјесту основну школу и гимназију, а студије медицине у Београду 21. децембра 1940, гдје је била члан Удружења медицинара и Словачког академског удружења. Њен брат Андрија је био 1942. трговац у Београду.[4156]

Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије одобрило јој је 28. децембра 1940. вршење у Државној болници у Бањалуци

[4150] *Godišnja skupština Jugoslovenske čitaonice*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 27. април 1939, бр. 1.580, 3; *Политичке и остале вести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 4. април 1940, бр. 1.703, 2.

[4151] ВА, Картон личних и службених података официра др Драгутина Цишке.

[4152] АЈ, 39, Персоналије, ф. 20, Лист личних и службених података др Драгутина Цишке; ХДА, 890, кут. 72, персонални списи др Драгутина Цишке; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXVI, lipanj 1944, br. 6, 161.

[4153] *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. LXIV, kolovoz 1942, br. 8, 304.

[4154] АЈ, 39, Персоналије, ф. 20, Лист личних и службених података др Драгутина Цишке.

[4155] <https://www.zelenilo.hr/>. Приступљено: 30. 8. 2021.

[4156] АЈ, 39, Персоналије, ф. 23, Лист личних и службених података др Сузане Чањи; ХДА, 890, кут. 81, Персонални списи др Сузане Чањи; АРСБЛ, 328, бр. 3.441, 262/VI; S. Veljković, *нав. дјело*, 819.

приправничке љекарске службе из куративне медицине, гдје је почела 5. јануара 1941. стажирати на Хируршком одјељењу.[4157]

Стажирање је окончала 5. јануара 1942. Она је у Бањалуци у Државној болници прикупљала тајно санитетски материјал и лијекове, који су пребацивани на слободну територију за потребе санитета партизанских јединица. Због ове сарадње са НОП-ом усташе су је ухапсиле и од августа 1942. до фебруара 1943. затвориле у логор у Градишци. По пуштању из логора, она је именована 30. априла 1943. за здравственог приправника (вјежбеника) Државне болнице у Бањалуци.[4158] Није обављала приватну праксу.

У Бањалуци се дружила са љекарима др Драгољубом Врањешевићем, др Даницом Перовић, др Мирјаном Белеслин, др Ихсаном Зукановићем, апотекаром мр Вером Бабић и Кларом Влашић, супругом управника Болнице др Ладислава Влашића.[4159]

Др Сузана Чањи је била у Југословенској армији од 19. септембра 1944. до 6. децембра 1945, прво као љекар Болнице бр. 4 V корпуса, а затим у Корпусној болници бр. 5.[4160]

Послије рата је била од марта до јула 1946. љекар Државне болнице у Бањалуци, а од тада сресни љекар у Завидовићима, у којем је радила хонорарно и за социјално осигурање.[4161]

Умрла је 5. фебруара 1969. и сахрањена на сарајевском гробљу Баре.[4162]

Др Алексиј Черепов

Др Алексиј (Алексей, Алексеј, Александар) Михаилович Черепов, син Михајла (Михаила) и Лидије, рођен је у Курску 22. фебруара 1881. Завршио је у родном граду

[4157] ХДА, 890, кут. 81, Персонални списи др Сузане Чањи.

[4158] АЈ, 39, Персоналије, ф. 23, Лист личних и службених података др Сузане Чањи; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXV, lipanj 1943, br. 6, 177; Z. Umićević, *Godine 1941. s banjalučkim ženama*, 54; J. Selman, *Žene Banje Luke u ilegalnom radu 1941. godine*, 183; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 189.

[4159] АРСБЛ, 328, бр. 3.441, 262/VI.

[4160] АЈ, 39, Персоналије, ф. 23, Лист личних и службених података др Сузане Чањи; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 148; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 17.

[4161] АЈ, 39, Персоналије, ф. 23, Лист личних и службених података др Сузане Чањи.

[4162] <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

гимназију, медицину студирао у Харкову, а завршио у Паризу 1914. Говорио је руски и француски језик.[4163]

За вријеме Првог светског рата ступио је као добровољац у француску војску 24. септембра 1914. и од тада је био батаљонски љекар 5. артиљеријског пука у чину санитетског потпоручника ("aide major II classe"), а од 24. маја 1916. у чину санитетског поручника ("aide major I classe"). Био је у руској војсци на Француском фронту од 8. јуна 1917. до 24. априла 1918. батаљонски љекар 1. пјешадијског пука у чину санитетског капетана II класе и од тада до краја рата трупни љекар истог пука. Лакше је рањен 2. септембра 1918.[4164]

Током овог рата више пута је одликован: француским Војничким крстом са палмом и звијездама 16. јуна 1917, руским Орденом Св. Ане II степена са мачевима 28. јула 1917, Орденом Св. Владимира IV степена са мачевима 20. децембра 1917. и Орденом Св. Станислава II степена са мачевима 28. маја 1918.[4165]

Послије рата био је у Француској, у Лавалу, у служби Краљевине СХС, изражавајући жељу да у њу дође живјети и радити. Рјешењем Министарства народног здравља од 3. јануара 1920. постављен је за привремног хонорарнох љекара Среза мориховског са сједиштем у Битољу. Био је потом контрактуални (уговорни) војни љекар III класе Врбаске сталне војне болнице у Бањалуци од 5. фебруара 1920. до 31. октобра 1921, контрактуални сресни љекар у Кључу од 1. новембра 1921. до 2. септембра 1924. и љекар Братинске благајне Француског друштва борских рудника од 11. септембра 1924. Молио је 6. октобра 1927. Министарство народног здравља да га врати у државну службу и постави за другог сресног санитетског референта Среза зајечарског.[4166]

Био је ожењен Сузаном (Sussane), дјев. Валантен (Париз, 1894), са којом је стекао кћерку. Поднио је молбу Окружном начелству у Бањалуци 18. октобра 1920. за

[4163] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 29, Персонални досије др Алексија Черпова; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Алексија Черепова; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 169.

[4164] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Алексија Черепова.

[4165] Исто.

[4166] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 29, Персонални досије др Алексија Черпова; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Алексија Черепова; АРСБЛ, 4, 30, 60; *Службени војни лист*, Београд, год. 39, 30. јун 1920, бр. 26, 1.073–1.074; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 43, februar 1921, br. 2, 53; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 133; С. Литвињенко, *нав. дјело*, 169; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 190; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 96.

издавање пасоша за своју супругу Сузану Черепов, ради једномјесечног путовања у Беч и натраг, којег је добила на шест мјесеци.[4167]

Стекао је 17. фебруара 1925. Држављанство Краљевине СХС као сресни љекар у Кључу, гдје је био ожењен Амалијом Клементином са којом је стекао кћерку Нину. Положио је заклетву новој отаџбини 5. априла 1925.[4168]

Посједовао је у Краљевини СХС од 11. новембра 1925. опште право приватне љекарске праксе, а мјесно право приватне љекарске праксе од 21. јула 1927. за Бор.[4169]

Др Љубица Чермак

Др Љубица Јаковљевна (Любовь Яковлевна) Чермак (Љубов Борецкаја), кћерка Јакова, рођена је у Одеси 5. октобра 1893. У родном граду завршила је гимназију 1910. и Зубољекарски институт при Универзитету 1913. Њену диплому је 5. априла 1921. нострификовало Руско-српско лекарско друштво у Београду. Била је зубни љекар. Говорила је руски и њемачки језик.[4170]

Удала се за агронома Драгутина Чермака, са којим је стекла синове Недељка (28. марта 1915 – 1996) и Ђорђа 7. јануара 1917.[4171]

Радила је као контрактуални (уговорни) војни љекар Врбаске дивизијске области од 6. јула 1920. до 13. септембра 1932. и истовремено од 22. јануара 1930. до 14. маја 1932. као контрактуални љекар и чиновник Хигијенског завода у Бањалуци, када је отпуштена због недостатка средстава. Обављала је од 1920. до 1932. приватну праксу. У Бањалуци је била члан Руске матице.[4172]

Из Бањалуке се одселила у Београд и радила од 1932. до 12. јуна 1946. као чиновнички приправник, пристав и виши здравствени пристав Школске поликлинике Централног хигијенског завода и од тада као уговорни зубни љекар у Експозитури

[4167] З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 221.

[4168] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 29, Персонални досије др Алексија Черпова; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VII, 10. јун 1925, бр. 127, 1.

[4169] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 1, бр. 29, Персонални досије др Алексија Черпова.

[4170] АЈ, 39, Персоналије, ф. 24, Лист личних и службених података др Љубице Чермак.

[4171] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 190.

[4172] АЈ, 39, Персоналије, ф. 24, Лист личних и службених података др Љубице Чермак; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 28; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 15. фебруар 1930, бр. 36, 3; *Исто*, 27. новембар 1930, бр. 273, 2; *Исто*, год. XIII, 21. новембар 1931, бр. 273, 1; *Исто*, год. XIV, 11. јун 1932, бр. 131, 2; *Контрактуални чиновници*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 23, 1; *Контрактуални чиновници*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 30. јун 1932, бр. 26, 1; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 124; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 97.

Филијале београдског Земаљског завода за социјално осигурање у Раковици. У Београду се бавила приватном праксом од септембра 1945.[4173]

Била је удовица 1945.[4174]

Умрла је 19. децембра 1970. у Београду и сахрањена на Новом гробљу.[4175]

Др Велимир Човић

Др Велимир Човић, син Николе и Милке, рођен је у Бугојну 28. марта 1899. Завршио је Велику реалну гимназију у Сарајеву 23. јуна 1917, а студије медицине у Загребу 31. марта 1925. Стекао је звање љекара специјалисте за грудне (плућне) болести 18. маја 1929. Говорио је француски и њемачки језик, а служио се талијанским и енглеским.[4176]

Оженио се др Даринком, дјев. Милосављевић. Нису имали потомака.[4177]

Радио је у Сарајеву као љекар приправник у Државној болници од 3. септембра 1925. до 3. јула 1926. и од тада до 27. септембра 1928. у Тополшчици, у Словенији, у Санаторију за грудне болести.[4178]

У Бањалуци је започео љекарску праксу 27. септембра 1928. у Антитуберкулозном диспанзеру Дома народног здравља, одакле је прешао у новоосновани бањалучки Хигијенски завод и радио као шеф Туберкулозног диспанзера. Држао је хонорарно школске 1930/31. године предавања из хигијене у Бањалучкој гимназији. Краљевским указом од 20. маја 1933. унапријеђен је у вишег здравственог пристава, а указом краљевских намјесника од 8. августа 1939. у здравственог савјетника.[4179]

[4173] AJ, 39, Персоналије, ф. 24, Лист личних и службених података др Љубице Чермак; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 17. мај 1937, бр. 109, 2; *Исто*, год. XXII, 8. јун 1940, бр. 129, 1.

[4174] Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 98.

[4175] Подаци добијени 20. 9. 2021. од Снежане Крстановски, самосталног стручног сарадника – историчара умјетности у ЈКП "Погребне услуге" Београд.

[4176] AJ, 39, Персоналије ф. 24, Лист личних и службених података др Велимира Човића; САЗАМФЗ, Национал Велимира Човића.

[4177] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 191.

[4178] AJ, 39, Персоналије ф. 24, Лист личних и службених података др Велимира Човића.

[4179] AJ, 66, 661, 1.122; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 168; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 23. јун 1933, бр. 139, 1; *Исто*, год. XVIII, 13. август 1936, бр. 185, 1; *Исто*, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2; *Исто*, год. XXI, 18. септембар 1939, бр. 212, 1; *Унапређење лекара*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 29. август 1939, бр. 1.618, 4; D. Momčilović, *Trideset godina u bijelom mantilu*, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. VII, 1. januar 1959,

Др Велимир Човић је био у Бањалуци признати специјалиста за туберкулозу, гдје је у јулу 1935. био секретар Акционог одбора за оснивање Лиге против туберкулозе.[4180] Одржао је велики број предавања и у бањалучким *Врбаским новинама* писао о утицају ове болести на здравствено стање народа.[4181]

Поднио је на конференцији представника здравствених установа о здравственим приликама у Врбаској бановини, која је одржана у бањалучком Хигијенском заводу 10. и 11. фебруара 1941, реферат о проблемима туберколозе у Врбаској бановини.[4182]

Један је од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. На оснивачкој скупштини ове коморе 15. децембра 1929. и скупштини 23. марта 1941. биран је у Управни одбор, за благајника 15. марта 1931, а у Дисциплинско вијеће Коморе 8. маја 1932, 14. априла 1935. и 27. марта 1938.[4183]

Одликован је, на приједлог министра за социјалну политику и народно здравље Краљевине Југославије, 6. септембра 1937, због савјесног вршења љекарске службе, Орденом Св. Саве V реда.[4184]

---

br. 280, 9; *Aprilske nagrade*, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. VII, 1. maj 1959, br. 297, 7; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 99.

[4180] АРСБЛ, 9, VI, 15, 105; Б[ожидар] В[есић], *Југословенска лига против туберкулозе. Извршни одбор бановинске управе у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 2. јун 1932, бр. 22, 7.

[4181] *Studentski vesnik: Izveštaj Poslovnog odbora o radu kluba*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 6. март 1935, бр. 648, 4; Др Вел[имир] Човић, *Туберкулоза у Бањој Луци и околини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 23. мај 1935, бр. 712, 1; *Ispitna komisija za konceptne činovnike*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908, 4; *Predavanje g. dr. Čovića u prostorijama "Fadileta"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 15. октобар 1936, бр. 1.113, 4; *Uticaj tuberkuloze na zdravstveno stanje naroda*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. октобар 1936, бр. 1.115, 3; *Успело предавање г. др. Човића у просторијама "Фадилета"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. октобар 1936, бр. 1.117, 2; *Лекар г. др Човић одржао је успело предавање*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 2. фебруар 1937, бр. 1.198, 3.

[4182] *Како да се побољшају здравствене прилике у Врбаској бановини*, у: *Време*, Београд, год. XXI, 11. фебруар 1941, бр. 6.842, 7; *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

[4183] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 155.

[4184] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

Одлуком министра здравства НДХ од 22. августа 1941. отпуштен је из државне службе у Хигијенском заводу у Бањалуци.[4185] Избјегао је Пожаревац и радио од 10. децембра 1941. до 25. октобра 1945. као шеф Антитуберкулозног диспанзера Дома народног здравља и шеф Болничког одјељења Државне болнице.[4186] Истовремено је обављао и приватну љекарску праксу.[4187]

Послије рата вратио се у Бањалуку и радио од 25. октобра 1945. до 1. априла 1952. као љекар специјалиста и шеф Антитуберкулозног диспанзера и шеф Одјељења за грудне болести Окружне болнице и од 14. марта 1946. један час дневно као специјалиста за грудне болести у бањалучкој филијали социјалног осигурања. Додијељена му је титула примаријуса 1959, а пензионисан је 1967.[4188]

У Бањалуци је био предсједник Друштва љекара и почасни члан Савеза пнеумофтизиолога Југославије. За свој дугогодишњи самопријегоран рад одликован је Орденом рада II реда са златним вијенцем и Златном медаљом Црвеног крста Југославије.[4189]

Умро је 3. јула 1971. у Бањалуци и сахрањен на Српском православном гробљу у Борику.[4190]

Др Даринка Милосављевић-Човић

Др Даринка Милосављевић-Човић, кћерка чиновника Лазара Милосављевића, рођена је у Пожаревцу 9. новембра 1902.[4191] Завршила је у родном граду гимназију 28.

[4185] ХДА, 890, кут. 84, Персонални списи др Велимира Човића; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 9. rujna 1941, br. 122, 5; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464.

[4186] Име др Велимира Човића се не спомиње у монографији *Здравствене прилике на подручју Пожаревца у 19. и почетком 20. века: 175 година болнице у Пожаревцу*, Пожаревац 2008.

[4187] АЈ, 39, Персоналије ф. 24, Лист личних и службених података др Велимира Човића.

[4188] АРСБЛ, 111, бр. 9, Персонални досије др Велимира Човића; АРСБЛ, 111, 3, Матична књига здравствених радника ГНО-а, 1924/1952; АРСБЛ, 111, Записник сједнице ИО ГНОБЛ 22. децембра 1950; АРСБЛ, 94, Евиденција о здравственом особљу 1945/1947; АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 675; АИЈЗРСБЛ, Хигијенски завод Бањалука, Персонална књига, ред. бр. 7, стр. 4; АЈ, 39, Персоналије ф. 24, Лист личних и службених података др Велимира Човића; *Aprilske nagrade*, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. VII, 1. maj 1959, br. 297, 7; *In memoriam primarijus dr Velimir Čović*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XXIX, 7. jul 1971, br. 1.535, 9.

[4189] D. Momčilović, *Trideset godina u bijelom mantilu*, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. VII, 1. januar 1959, br. 280, 9; *Glas*, Banjaluka, god. XXIX, 7. jul 1971, br. 1.535, 9; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 193.

[4190] *In memoriam primarijus dr Velimir Čović*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XXIX, 7. jul 1971, br. 1.535, 9; *Iz matičnog ureda*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XXIX, 14. jul 1971, br. 1.538, 9.

[4191] У службеничком картону њеног супруга др Велимира Човића стоји: "Даринка Човић рођена 9. септембра 1902". Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 193.

јуна 1923, а студије медицине у Београду 1929. Била је љекар опште праксе. Говорила је француски и њемачки језик. Удала се за др Велимира Човића.[4192]

Обавила је у Београду практични стаж од 1930. до 1932. у Централном хигијенском заводу и Општој државној болници. Љекарску каријеру почела је као в. д. шефа Школске поликлинике Хигијенског завода у Бањалуци и радила од 7. марта 1931. као љекар приправник, од 15. јуна 1934. је здравствени пристав и од 25. августа 1937. виши здравствени пристав.[4193] Током љета 1933. била је љекар Дјечијег опоравилишта на Озрену. Држала је хонорарно предавања из хигијене у Гимназији у Бањалуци.[4194]

Завршила је тромјесечни курс за школске љекаре, а од 15. до 25. новембра 1936. и од 15. до 25. јануара 1937. инструкторски курс за обуку цивилног становништва у заштити од дејства бојних отрова у Војно-хигијенском заводу Главне војне болнице у Београду.[4195]

Држала је самарићанске курсеве у организацији Бановинског одбора Црвеног крста Врбаске бановине средином 30-их година XX вијека.[4196] Одликована је у марту 1940. Сребреном медаљом Црвеног крста Краљевине Југославије, а 4. децембра исте године Орденом Св. Саве V реда "за ревносну лекарску службу".[4197]

На оснивачкој скупштини у Банском двору у Бањалуци изабрана је 17. децембра 1939. у управу Секције Југословенске уније за заштиту дјеце за Врбаску бановину.[4198]

[4192] АЈ, 39, Персоналије, ф. 24, Лист личних и службених података др Даринке Милосављевић-Човић; S. Veljković, *нав. дјело*, 812; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 101.

[4193] АРСБЛ, 111, 3, МКЗР ГНО-а, 1924/1952; АЈ, 39, Персоналије, ф. 24, Лист личних и службених података др Даринке Милосављевић-Човић; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 168; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 320; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVI, 11. јул 1934, бр. 157, 1; *Исто*, год. XIX, 12. новембар 1937, бр. 258, 1.

[4194] АЈ, 66, 662, 1.122; Б. Митровић, *Државно дечје опоравилиште на Озрену*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 27. септембар 1933, бр. 217, 2; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 25, 102.

[4195] АРСБЛ, 9, VI, 16, 134, бр. 39/1937.

[4196] *Градска кроника*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. април 1934, бр. 384, 4; *Završetak samarijanskog tečaja za gimnazijalce u Banjoj Luci*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 13. март 1938, бр. 1.405, 3; *Завршетак самаријанског течаја за ученице Државне женске занатске школе у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 16. март 1938, бр. 1.406, 2; *Отварање самарићанског течаја*, у: *Правда*, Београд год. XXX, 22. април 1934, бр. 10.582, 7.

[4197] АЈ, 39, Персоналије, ф. 108, Лист личних и службених података др Даринке Милосављевић-Човић; *Na godišnjoj skupštini Banovinskog odbora Crvenog krsta konstatovan je uspešan rad društva*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. март 1940, бр. 1.694, 2; *Odlikovanja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 15. децембар 1940, бр. 1.754, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302, 1.

[4198] *Osnovana je Sekcija Unije za zaštitu dece*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 19. децембар 1939, бр. 1.659, 2.

На конференцији представника здравствених установа 10. и 11. фебруара 1941. у бањалучком Хигијенском заводу о здравственим приликама у Врбаској бановини поднијела је реферат о заштити здравља школске дјеце.[4199]

Била је активна у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. Бирана је на скупштини 8. маја 1932. за секретара, 14. априла 1935. у Надзорни одбор, а 27. марта 1938. и 23. марта 1941. у Дисциплинско вијеће Љекарске коморе Врбаске бановине.[4200]

Отпуштена је из државне службе одлуком министра здравства НДХ од 22. августа 1941. Рат је провела у избјеглиштву у Србији и није обављала љекарски посао од 1. августа 1941. до новембра 1943, а потом је радила у Пожаревцу као љекар Дома народног здравља од новембра 1943. до 29. новембра 1944. и у Болници I југословенске армије од тада до 1. маја 1946.[4201]

Послије рата вратила се у Бањалуку и радила од 1. маја 1946. као љекар и шеф Школске поликлинике Амбулантно-поликлиничке установе и директор Средње медицинске школе, а од 25. новембра 1949. као хонорарни љекар Ђачког дома Учитељске школе. У њеним радним карактеристикама стоји да је "вриједна, пожртвовна, сналажљива као руководилац и стручно спремна".[4202]

Др Бранко Чубриловић

Др Бранко Чубриловић, син Јове и Савке, рођен је у родољубивој грађанској породици у Босанској Градишци 3. новембра 1894.[4203] Био је љекар, политичар, публициста и новинар, а слиједио је национални пут браће Вељка и Васе.[4204]

[4199] *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

[4200] ХДА, 1.477, кут. 3; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 157.

[4201] АИЈЗРСБЛ, Хигијенски завод Бањалука, Персонална књига, ред. бр. 11, стр. 5; АЈ, 39, Персоналије, ф. 24, Лист личних и службених података др Даринке Милосављевић-Човић; *Narodne novine*, Zagreb, god. CV, 9. rujna 1941, br. 122, 5.

[4202] АРСБЛ, 93, Персонална управа, бр. 1.656/1949; АЈ, 39, Персоналије, ф. 24, Лист личних и службених података др Даринке Милосављевић-Човић; АБиХ, МНЗ, бб/19.

[4203] Као датум рођења наводи се и 29. октобар 1894. Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX).

[4204] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Бранка Чубриловића; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 195.

Завршио је у родном мјесту 1905. Српску конфесионалну основну школу. Школовао га је, послије преране смрти родитеља, брат Вељко, који је као учитељ радио у Прибоју. Завршио је у Тузли гимназију 24. јуна 1913.[4205]

Био је као гимназијалац активан у раду ђачких, културних и спортских удружења, а учествовао у ђачким штрајковима и у литерарном ђачком клубу. Почео се у шестом разреду гимназије занимати за соколство и за соколске текстове, а као активан спортиста такмичио се по околини и учествовао 1912. у Прашком соколском слету.

Након проглашења анексије Босне и Херцеговине ангажовао се национално-политички, припадајући ђачкој групи Тузланске гимназије и новообразованој Првој југословенској националној омладини. Био је члан прве организација ђака Срба под називом "Књижица", а укључио се 1911. у организацију "Народна одбрана" и у Бањи Ковиљачи завршио комитски курс.[4206]

Након положене матуре 1913. отишао је у Србију и обишао новооослобођене крајеве у рату са Турском, а учествовао је у српско-бугарском рату као добровољац у VI резервној болници у Крагујевцу. По повратку из Србије уписао се у октобру 1913. на студије медицине у Бечу. Од Друштва "Просвјете" добијао је помоћ од 600 и од Општине Босанска Градишка 300 круна.[4207]

У Бечу је наставио национални и политички рад и постао секретар академског клуба "Рад" и члан "Зоре". Други семестар студија уписао је у Грацу, гдје се такође кретао у кругу студената из Босне, а посебно се дружио са Бањалучанином Јовом Зубовићем у активирању Југословенске омладинске организације "Шумадија". У тексту *Нешто о соколству*, упућеном сарајевском листу *Српска ријеч*, говори о бунтовној омладини. Са братом Васом био је коловођа омладинског преокрета са српске на југословенску оријентацију, на програму "Народно уједињење" Димитрија Митриновића. Дјеловао је преко круга припадника омладинског покрета "Млада Босна", који се залагао за ослобођење од Аустроугарске и за стварање југословенске државе.[4208]

Послије Сарајевског атентата 1914. ухапшен је са братом Васом код сестре и зета у Босанској Дубици и изведен на познати бањалучки Велеиздајнички процес

[4205] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 157.
[4206] B. Stojnić, *Banja Vrućica. Vijek u službi zdravlja*, 59.
[4207] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 158.
[4208] B. Stojnić, *Banja Vrućica. Vijek u službi zdravlja*, 59.

1916, на којем је осуђен на 14 година тешке тамнице, коју је издржавао од затварања у Сарајеву 3. јула 1914. до 5. новембра 1918. у Бањалуци, Тузли, Зеници и Травнику.[4209] Ослобођен је сломом Аустроугарске 1918.

Студије медицине наставио је у Прагу 1918, а завршио 14. јула 1921. Стажирао је у Сарајеву у Државној болници од 1. септембра 1921. до септембра 1922. Интересовао се посебно за срце и крвоток, а у кардиологији за реуматизам и његово дјеловање на срце. Радио је посљедња четири мјесеца 1922. као љекар у Сребреници и заинтересовао се за љековитост "Губер воде" и балнеологију.[4210]

Примљен је у Војску Краљевине СХС4. децембра 1922. у чину резервног санитетског поручника, а унапријеђен у резервног санитетског капетана II класе 19. фебруара 1941.[4211]

У Бањалуци је као љекар Окружног уреда за осигурање радника радио од 1923. до 18. децембра 1939. Имао је у Господској улици приватну љекарску ординацију.[4212] Био је једно вријеме на специјализацији у Паризу, Прагу, Бад Наухајму, гдје се упознао са љековитошћу термоминералних вода.

Оженио се Бањалучанком Паулом Кабиљо, кћерком трговца Самуела, са којом је стекао сина Велимира – Цицу 30. новембра 1929, који је послије Другог свјетског рата студирао у Енглеској, а завршио студије хемије у Београду, па се одселио у САД, гдје је остварио успјешну пословну каријеру.[4213]

Др Бранко Чубриловић је био један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. Биран је на скупштинама 15. децембра 1929. и 8. маја 1932. у Управни одбор, 15. марта 1931. за коморског тужиоца, 29. априла 1934. и 14. априла 1935. за

[4209] AJ, 39, ф. 25, подаци о др Бранку Чубриловићу; *Биографски лексикон. Народно представништво. Сенат, Народна скупштина*, Београд 1939, 342; *Mlada Bosna. Pisma i prilozi* 107, 408, 410; Драгиша Д. Васић, *Дјелатност Бранка Чубриловића у избјеглишту 1941–1945*, Бањалука 2007, 13, 14; Јован С. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, Нови Сад 2009, 1.081–1.082; Д. Васић, *Био–библиографија др Бранка Чубриловића*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, Бањалука 2010, год. II, бр. 2, 615; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 167, 168.

[4210] Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX); *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328, 387; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 197.

[4211] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Бранка Чубриловића.

[4212] *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 28; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 16; *Исто*, год. V, децембра 1929, бр. 9–11, 123–124; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 134, 446; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 30. мај 1935, бр. 124, 1.

[4213] AJ, 39, ф. 25, подаци о др Бранку Чубриловићу; Д. Васић, *Дјелатност Бранка Чубриловића у избјеглишту 1941–1945*, 21, 22, 24, 25, 29, 30; Д. Васић, *Био–библиографија др Бранка Чубриловића*, 615; Ј. Радојчић, *нав. дјело*, том III, П–Ш, 1.081–1.082.

потпредсједника Коморе, а на скупштини 27. марта 1938. за предсједника Љекарске коморе Врбаске бановине.[4214]

Учествовао је активно у раду разних друштава и клубова. Био је члан Главног одбора друштва "Змијање" за подизање споменика Петру Кочићу у Бањалуци,[4215] предсједник Радничког спортског клуба "Борац" у Бањалуци од 27. фебруара 1936,[4216] члан Надзорног одбора Друштва "Крајишник" за подизање дома у Босанском Грахову[4217] и члан управе Југословенско-чехословачке лиге у Бањалуци.[4218] Често је у Бањалуци држао предавања на тему "Демократија и народ", које је организовао Клуб академичара.[4219]

У Краљевини Југославији уређивао је листове и часописе: *Тежачки покрет*, *Тежачко право*, *Село*, *Развитак*, *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине* и др. Био је члан радног кола *Нове Европе*.[4220]

Одликован је 6. септембра 1930. Орденом југословенске круне V реда, а 1939. Орденом Св. Саве I реда.[4221]

[4214] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. април 1934, бр. 388, 3; *Лекарска комора у Бањој Луци тражи отварање нових болница у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 4. мај 1934, бр. 397, 4; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Skupštini Lekarske komore prisustvovao je ministar poljoprivrede g. dr. Branko Čubrilović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. мај 1940, бр. 1.715, 1; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 159.

[4215] Споменик Петру Кочићу је откривен 6. новембра 1932. Д. Васић, *Дјелатност Бранка Чубриловића у избјеглишту 1941–1945*, 33.

[4216] *Nova uprava Radničkog sportskog kluba "Borac"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 28. фебруар 1936, бр. 936, 2; *Skupština R. s. k. "Borca"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 31. мај 1936, бр. 1.006, 5; *Спортске вести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 11. септембар 1936, бр. 1.085, 2; *Banjalučki ilegalac. Sjećanja Žarka Lastrića*, 77, 84, 87.

[4217] *Uspešan rad Društva "Krajišnik" u prošloj godini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. април 1936, бр. 980, 3; *Годишња скупштина Друштва "Крајишник"*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 21. април 1940, бр. 1.708, 2.

[4218] *Скупштина Југословенско-чехословачке лиге у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 20. мај 1938, бр. 1.434, 4.

[4219] *Народни универзитет: Предавање г. др. Чубриловића о демокрацији*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 8. мај 1936, бр. 988, 3; *Predavanje g. Čubrilovića bilo je obilato posećeno*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. мај 1936, бр. 990, 4.

[4220] Б. Стојнић, *Штампа у Босанској Крајини 1906–1941*, 42, 64, 73, 84, 94.

[4221] *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. септембар 1930, бр. 203, 72; *Одликовања*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. септембар 1930, бр. 42, 2; *Visoko odlikovanje dr. Čubrilovića*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 17. септембар 1939, бр. 1.624, 1.

У новоствореној Краљевини СХС браћа Чубриловић, Бранко и атентатор Васо, имали су иза себе велики лични и породични патриотски капитал. Бранкова дјелатност у Бањалуци није остала само на љекарској професији, већ у широкој друштвеној и политичкој дјелатности. Био је један од организатора Земљорадничке странке (Савез земљорадника) у Босни и њен неформални вођа у Босанској Крајини. Био је добар говорник: "Говорио је ватрено, тако да је знао усталасати слушаоце". Увијек је полазио од "политичке ситуације не устручавајући се да нападне политички режим, полицијске методе, праксу политичке власти".[4222] Биран је за народног посланика за Народну скупштину Краљевине Југославије на изборима 11. септембра 1927,[4223] 5. маја 1935.[4224] и 11. децембра 1938.[4225] Био је у влади Цветковић–Мачек министар пољопривреде од 26. августа 1939. до 20. марта 1941, када је поднио оставку у знак протеста због приступања Краљевине Југославије Тројном пакту. Поново је постао министар пољопривреде у влади Душана Симовића 27. марта 1941. Други свјетски рат провео је као министар у избјегличким владама Слободана Јовановића и Милоша Трифуновића. Пред крај рата пришао је побједничком партизанском покрету.[4226]

Током рата његова породична кућа у Крупи на Врбасу је запаљена, а Нијемаци су опљачкали љекарску ординацију. Процијењена вриједност уништене и опљачкане имовине износила је 203.000 динара.[4227]

По повратку у Југославију, у марту 1945, укључио се у Народни фронт и на његовој листи изабран за народног посланика Вијећа народа Савезне скупштине 1945.

[4222] *Banjalučki ilegalac. Sjećanja Žarka Lastrića*, 84–87.

[4223] За народног посланика изабран је на листи Јована М. Јовановића за изборни округ Бањалука, изборни сеоски срез Бањалука и изборни срез Босанска Дубица. Освојио је 6.945 гласова. *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 8. август 1927, бр. 176, 3; *Исто*, 28. септембар 1927, бр. 219, 2.

[4224] Изабран је на листи др Владимира Мачека за народног посланика за Срез Босанску Дубицу. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 30. мај 1935, бр. 124, 1; *Скупштина Удружене опозиције*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 12. мај 1936, бр. 991, 3.

[4225] Љекар из Бањалуке др Бранко Чубриловић је био кандидат за народног посланика за срезове Босанска Дубица и Приједор. Изабран је на листи др Владимира Мачека за Срез Босанску Дубицу. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 30. новембар 1938, бр. 275, 3, 4; *Исто*, год. XXI, 11. јануар 1939, бр. 7, 2; *Нови народни посланици*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. јануар 1939, бр. 1.537, 2.

[4226] *Биографски лексикон. Народно представништво. Сенат, Народна скупштина*, 342; *Enciklopedija Jugoslavije*, knj. 2, Zagreb 1956, 614 (Todor Kruševac); *Биографски лексикон – Познати српски лекари*, 901; Др Милан Гаковић, *Савез земљорадника (Земљорадничка странка) 1919–1941* (приредио др Здравко Антонић), Бања Лука 2008, 137, 251, 374, 404, 416, 476, 496, 505, 525, 526; Д. Васић, *нав. рад*, 615; Ц. Буловић, *нав. дјело*, 169; Д. Васић, *Дјелатност Бранка Чубриловића у избјеглишту 1941–1945*, 75–196.

[4227] АРСБЛ, ДТБЛ (626), 3, бр. 188/1945.

Учествовао је као члан југословенске делегације на Мировној конференцији у Паризу 1946. За народног посланика Народне скупштине Босне и Херцеговине биран је 1946. и 1950. Био је до 1950. и први секретар Вијећа народа Савезне народне скупштине у Београду. У међувремену од 1949. до 1952. био је потпредсједник Президијума Народне скупштине НР Босне и Херцеговине, а пензионисан је идуће 1953. године.[4228]

Посљедњи дио живота провео је радећи као шеф – љекар и руководилац здравствене службе у бањи Врућици код Теслића, гдје је оставио неизбрисив траг. Његово име везано је за успон ове бање. О овој бањи објавио је 1960. књигу *Бања Врућица. О здравом и болесном срцу – чланци и расправе*.[4229]

Умро је 30. октобра 1962. у Београду од посљедица инфаркта, који га је погодио баш у бањи Врућици.

Др Бранко Чубриловић је био плодан писац. Објавио је пет књига, 71 расправу и чланак и више приказа, некролога, изјава, предавања и говора. У његовој заоставштини, која се чува у Архиву Српске академије наука и умјетности у Београду, остало је преко 30 необјављених текстова. Његова најзначајнија дјела су *Петар Кочић и његово доба* (Бања Лука – Загреб 1934) и *Записи из туђине* (Сарајево 1946), који представљају његове мемоаре из Другог свјетског рата.[4230]

Др Владимир Чукац

Др Владимир Чукац, син Јулија, рођен је у Приједору 16. октобра 1900. Завршио је у Травнику класичну гимназију 1920, а студије медицине у Бечу у јуну 1927. Био је љекар опште праксе. Говорио је њемачки језик.[4231]

Био је ожењен домаћицом Олгом, дјев. Пожар, рођеном 6. новембра 1900. Нису имали потомака.[4232]

Стажирао је у Обласној болници у Травнику од 15. јула до 1. новембра 1927. и на разним клиничким одјељењима Свеучилишта у Загребу од 1. децембра 1927. до 31.

[4228] АРСБЛ, 544, подаци о др Бранку Чубриловићу; Vojo Đorđević, *Partija je intenzivno djelovala*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, knj. 1, Institut za istoriju u Banjaluci, Banjaluka april 1981, 119, 374–375; Д. Васић, *Дјелатност Бранка Чубриловића у избјеглишту 1941–1945*, 205–207, 210, 218; Д. Васић, *нав. рад*, 615.

[4229] Опширно: B. Stojnić, *Banja Vrućica. Vijek u službi zdravlja*, 61–63.

[4230] Д. Васић, *нав. рад*, 615–621.

[4231] АЈ, 39, Персоналије, ф. 25, Лист личних и службених података др Владимира Чукца.

[4232] Исто.

августа 1928. Потом је радио као секундарни љекар Обласне болнице у Травнику од 1. септембра 1928. до 1. јула 1929, као општински љекар у Амбуланти у Доњем Вакуфу од тада до 29. августа 1930. и управник Бановинске болнице у Котор Варошу и љекар Братинске благајне у Масловарама од тада до 27. новембра 1946.[4233] У Котор Варошу је посједовао приручну апотеку од 1. априла 1931. до новембра 1938, када је у овом мјесту отворена прва јавна апотека – "Народна апотека Мр. Петра Шоштарића Котор Варош".[4234] Зубарски курс у трајању од шест недјеља 1938. завршио је у Загребу.[4235]

Учествовао је активно у раду Љекарске коморе Врбаске бановине. На скупштинама ове коморе биран је 8. маја 1932, 14. априла 1935. и 23. марта 1941. у коморско Дисциплинско вијеће.[4236]

Био је у Котор Варошу предсједник Среског одбора Црвеног крста. Одликован је крајем 1936. Сребреном медаљом Црвеног крста.[4237]

На почетку Другог свјетског рата мобилисан је као четни љекар у Војску Краљевине Југославије у Босанском Петровцу од 26. марта до 6. априла 1941, а потом у X домобранску пуковнију од 26. јула до 1. новембра 1941. Остатак рата провео је као управник Државне болнице у Котор Варошу (Которишћу), гдје је, поред редовне дужности, био и сресни (котарски) љекар од 24. септембра 1942.[4238]

[4233] Исто; АРСБЛ, 111, бр. 59, Персонални досије др Владимира Чукца; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 41; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 60, 61; *Исто*, децембра 1929, бр. 9–11, 124, 131; *Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 248; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.488; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 16. март 1935, бр. 64, 2; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. септембар 1936, бр. 1.093, 4.

[4234] АРСБЛ, 9, VI, 14, 16, бр. 1/1937; Исто, VI, 14, 41, бр. 1.880/1939.

[4235] АРСБЛ, 94, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947; АРСБЛ, 111, бр. 59, Персонални досије др Владимира Чукца; АРСБЛ, 111, Записници са сједница ИО ГНОБЛ, 1950; АРСБЛ, 605, бр. 4.

[4236] ХДА, 1.477, кут. 3; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; *Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783, 2; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 22, 23, 26, 162.

[4237] *Банска решења*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 11. август 1932, бр. 32, 1; Н. И., *Скупштина Друштва Црвеног крста у Котор Варошу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354, 4; Н. И., *Годишње скупштине Југословенске читаонице и Среског одбора Друштва Црвеног крста у Котор Варошу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 15. фебруар 1935, бр. 632, 2; *Banska rešenja*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. септембар 1936, бр. 1.093, 4; *Одликовања Црвеног крста*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177, 3.

[4238] АЈ, 39, Персоналије, ф. 25, Лист личних и службених података др Владимира Чукца; *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, siečanj 1943, br. 1, 31.

Послије рата преузет је, рјешењем Министарства народног здравља Босне и Херцеговине од 5. октобра 1945, у државну службу у Котор Варошу и постављен за среског санитетског референта. У овом мјесту био је шеф Здравствене станице, љекар социјалног осигурања и Дјечијег дома до 27. новембра 1946, а потом шеф Среске амбуланте и два часа дневно љекар социјалног осигурања у Босанском Грахову до 16. јуна 1947.[4239]

Др Владимир Чукац се доселио у Бањалуку средином 1947. Становао је у Улици М. Бурсаћ. У Бањалуци је радио на Интерном одјељењу Окружне болнице од 16. јуна 1947. до 1. фебруара 1948, у Управи здравствене службе од тада до 1. априла 1952, као управник Градске поликлинике од тада до 17. децембра 1955. и од тада као управник и члан Управног одбора Дома народног здравља.[4240]

У свим мјестима службовања од 1. јануара 1929. до 1. октобра 1952. вршио је приватну праксу.[4241]

Умро је 18. марта 1988. у Бањалуци.[4242]

Др Изудин Џанановић

Др Изудин Џанановић, син Хасибов, рођен је у Добоју, у угледној породици, 18. априла 1893.[4243] Имао је брата љекара др Хајрудина Џанановића.[4244] Гимназију је

[4239] АЈ, 39, Персоналије, ф. 25, Лист личних и службених података др Владимира Чукца; АРСБЛ, 94, кут. 278, бр. 371/1945 и 1.313/1945.

[4240] АРСБЛ, 94, Евиденције о здравственом особљу 1945/1947; АРСБЛ, 99, кут. 17, Рјешење о именовању за управника Дома народног здравља у Бањалуци од 17. децембра 1955, бр. 11.239/55; АРСБЛ, 111, бр. 59, Персонални досије др Владимира Чукца; АРСБЛ, 111, Записник сједнице ИО ГНОБЛ 22. децембра 1950; АРСБЛ, 605, бр. 4.

[4241] АЈ, 39, Персоналије, ф. 25, Лист личних и службених података др Владимира Чукца; АРСБЛ, 111, Евиденције новопријављених и одјављених радњи у 1952, бр. 128.

[4242] Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 163.

[4243] Као датум рођења спомиње се и 18. јун 1893. АРСДО, Матична књига по попису становништва из 1931.

[4244] Његов млађи брат др Хајрудин Џанановић рођен је 30. новембра 1900. у Добоју. Завршио је 1920. класичну гимназију у Бихаћу, а 23. децембра 1926. студије медицине у Бечу. Говорио је њемачки језик. Стажирао је до 20. августа 1928. у Државној болници у Сарајеву. Цијели радни вијек провео је у Високом. За вријеме Краљевине Југославије био је бановински љекар, за вријеме НДХ котарски, а послије Другог свјетског рата сресни љекар и шеф Здравствене станице при СНО у Високом. Одликован је за јавни друштвени рад Орденом југословенске круне IV реда 1936. и за љекарски рад Орденом Св. Саве V реда. Умро је 1994. у Високом. АЈ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Хајрудина Џанановића; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 32; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 396; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.510; F. Kapetanović, R. Muminagić, *нав. дјело*, 748.

завршио у Тузли у јуну 1913. Уписао је студије медицине у Бечу, које је због учешћа у Првом свјетском рату прекинуо. Служио је у 3. босанскохерцеговачком пјешадијском пуку аустроугарске војске од 1. августа 1914. до 31. октбра 1918, гдје је завршио школу за резервне официре у Будимпешти од 1. новембра до 31. децембра 1914.[4245]

У Војску Краљевине СХС примљен је 4. децембра 1922. у чину резервног санитетског поручника. Преведен је из пјешадије у санитетску струку 1923, а унапријеђен у резервног санитетског капетана II класе 10. марта 1924. и у резервног санитетског капетана I класе 17. децембра 1927.[4246]

Медицински факултет у Бечу завршио је 20. фебруара 1922. Био је љекар опште праксе и први љекар из Добоја у овом граду. Двонедјељни курс из имунологије и епидемиологије за среске љекаре завршио је у Школи народног здравља у Загребу од 16. до 30. септембра 1930. Говорио је њемачки језик.[4247]

Био је ожењен домаћицом Јоханом (Johannom, Ханом, Аницом), Бечлијком, кћерком Едуарда и Розине Крист, рођеном у Медјашу (Медијашу) у Румунији 10. октобра 1896, а која је преминула у Добоју 5. маја 1962. Дјеце нису имали, а усвојили су Миру Ладоф, кћерку њихове спремачице.[4248]

Практични стаж у Државној болници у Сарајеву обавио је од 15. маја 1922. до 1. септембра 1924. Потом је радио као сресни љекар у Маглају од 2. септембра 1924. до 23. децембра 1929. и у Добоју од 24. децембра 1929. до 21. августа 1945.[4249] Своју

[4245] АЈ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Изудина Џанановића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Изудина Џанановића.

[4246] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Изудина Џанановића; *Службени војни лист*, Београд, год. 41, 17. децембар 1922, бр. 53, 2.295–2.296.

[4247] АЈ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Изудина Џанановића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Изудина Џанановића; АРСБЛ, 9, VI, 15, 5, бр. 4.050/1930; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.510; Драган Мићић, *Трагови печата на књигама Добојске библиотеке*, Добој 2008, 126.

[4248] АЈ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Изудина Џанановића; Blanka Atijas Levi, *Komšije Turalići*, у: *Behar*, časopis za kulturna i društvena pitanja, Zagreb, god. XX/XXI, 2011/2012, br. 104, 76.

[4249] АЈ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Изудина Џанановића; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 24; *Исто*, маја 1929, бр. 5, 47; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VIII, 20. децембар 1926, бр. 289, 1; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 14. октобар 1929, бр. 240, 1; *Исто*, год. XIII, 17. новембар 1931, бр. 269, 1; *Исто*, год. XIV, 27. јул 1932, бр. 170, 1; *Исто*, год. XVII, 30. март 1935, бр. 76, 1; *Исто*, год. XX, 2. новембар 1938, бр. 251, 20; *Исто*, год. XXI, 6. јун 1939, бр. 124, 1; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 71; *Укази у Министарству социјалне политике и народног здравља*, у: *Време*, Београд, год. IX, 27. септембар 1929, бр. 2.786, 2; *Дневне вести: Постављење*, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 25. октобар 1931, бр. 297, 10; *Banovinski sanitet u*

љекарску ординацију, коју је отворио у Маглају, преселио је у Добој 1929, у којем је радио хонорарно за социјално (радничко) осигурање и био жељезнички љекар.[4250]

У Маглају је радио током 1927. и 1928. на сузбијању ендемијског сифилиса у помоћној венеричној станици и на терену. У добојском крају посебно се истакао 1930. на сузбијању епидемије пјегавог тифуса. Из Добоја је вршио калемљење у 1932. против великих богиња и био два пута мјесечно током 1935. ангажован на одржавању сеоских амбуланти у Осјечанима и Великој Буковици.[4251]

Др Изудин Џанановић је био један од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине. Изабран је на оснивачкој скупштини ове коморе 15. децембра 1929. у бањалучком Хигијенском заводу у њен Управни одбор.[4252]

У Маглају је био предсједник Среског одбора Црвеног крста, а у Добоју преко 30 година предсједник Црвеног крста и члан Соколског друштва. Његовом заслугом постао је Пододбор Друштва Црвеног крста у Добоју најагилнији у Врбаској бановини, а његов члан био је сваки трећи становник овог града. Одликован је почетком 1936. за добровољни рад на ширењу идеја Црвеног крста Златном медаљом Друштва Црвеног крста, а указом од 6. септембра 1937. краљевских намјесника Орденом Св. Саве V реда.[4253]

Био је за вријеме Другог свјетског рата сресни љекар у Добоју. На почетку рата био је у Војсци Краљевине Југославије командант Санитетског воза од 1. до 18. априла 1941, затим у домобранима спроводник рањеника у болницу од 1. децембра 1941. до 15. фебруара 1942. и у Југословенској армији референт Санитета Команде мјеста у

Jugoslaviji, y: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 121; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, y: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 450; *Lekari*, y: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.483; I. Petričević, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, 161.

[4250] *Doboj, društveno privredna karta komune*, 239; F. Kapetanović, R. Muminagić, *нав. дјело*, 657, 747.

[4251] АРСБЛ, 9, VI, 16, 44, бр. 8.362/1932; Исто, VI, 15, 45, бр. 2.167/1935; А. С. Беговић, *Епидемични сифилис у Тузланској области*, у: *Време*, Београд, год. VIII, 19. август 1928, бр. 2.390, 8; *Komemorativna sjednica zdravstvenih radnika*, y: *Glas komuna*, list za društvena i politička pitanja, Doboj, god. XI, 8. maj 1968, br. 485, 3; Senad Malohodžić, *Srećno, doktore Džananoviću*, y: *Glas komuna*, organ Socijalističkog saveza radnog naroda Dobojskog sreza, Doboj, god. IX, 27. april 1966, br. 379/380, 4.

[4252] *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 5–6; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 17, 18, 164–165.

[4253] АРСБЛ, 9, Персонална књига државних службеника, ред. бр. 619; АБиХ, Службенички досије др Изудина Џанановића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Изудина Џанановића; *Поздрави бану Врбаске бановине г. Светиславу Т. Милосављевићу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 16. фебруар 1934, бр. 334, 3; *Odlikovanja*, y: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 3. јануар 1936, бр. 894, 3; Ц. Л., *Црвени крст у Руданцима*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 16. јун 1934, бр. 10.637, 16; К., *У Добоју је сваки трећи становник члан Црвеног крста*, у: *Правда*, Београд, год. XXXII, 10. фебруар 1936, бр. 11.240, 4; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 6. новембар 1937, бр. 253, 2.

Грачаници од 9. маја до 11. јула 1945. Помагао је током рата НОП лијековима и санитетским материјалом.[4254]

И послије рата био је сресни љекар у Добоју до 21. августа 1945, љекар Окружне болнице у Тузли од 22. августа до 21. септембра 1945. и поново сресни љекар у Добоју од 22. септембра 1945. Радио је у Добоју 1946. хонорарно два часа дневно и за Болеснички фонд саобраћајног особља. У Добоју је био предсједник Сресног одбора Црвеног крста од 1945. до 1953. и пет година одборник Градског народног одбора. Одликован је 1949. Орденом рада. Више пута је награђиван за залагање у раду Црвеног крста: Златном медаљом 1953, Златним знаком 1953. и Писменом похвалом 1954. Пензионисан је 1966.[4255]

Умро је 2. маја 1968. у Добоју.[4256]

Др Фадил Џинић

Др Фадил (Фадил-бег) Џинић, син Селима (Селим-бега, Селимира), рођен је у Бањалуци, у угледној породици, 28. септембра 1909. Завршио је гимназију у Бањалуци 1929, а студије медицине у Загребу 1935.[4257] Био је гинеколог и хирург (оператор). Говорио је њемачки, француски и енглески језик.[4258]

Оженио се 5. новембра 1937. домаћицом Зекијом, кћерком Омер-бега Салихбеговића из Љубије, рођеном у Бијељини 12. јула 1916, са којом је стекао кћерку Фариду 21. децембра 1938.[4259]

Војску је служио у Главној војној болници у Београду од 18. марта 1936, гдје је положио 16. децембра 1936. за чин резервног санитетског потпоручника. Потом је

[4254] AJ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Изудина Џанановића.

[4255] AJ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Изудина Џанановића; Savo Petrović, *Tri decenije u Crvenom krstu*, у: *Glas komuna*, Doboj, god. VII, 9. maj 1964, br. 277, 2; *Dostojan ispraćaj velikom čovjeku*, у: *Glas komuna*, list za društvena i politička pitanja, Doboj, god. XI, 8. maj 1968, br. 485, 3; *Umro Dr. Izudin Džananović*, у: *Glas komuna*, Doboj, god. XI, 8. maj 1968, br. 485, 3; Д. Мићић, *Трагови печата на књигама Добојске библиотеке*, 127.

[4256] F. Kapetanović, R. Muminagić, *нав. дјело*, 148, 657.

[4257] Као датум завршетка студија наводи се и 21. децембар 1936. AJ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Фадила Џинића.

[4258] AJ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Фадила Џинића; ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Фадила Џинића; ИАЗ, Окружни народни одбор Зајечар, фас. XXX, Упитник за лекаре, бр. 1.752/1 и Лични подаци о лекарима, бр. 1.947/2; H. Kamberović, *Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini*, 303; P. Paunović, *Lekari na području Timočke krajine posle II svetskog rata*, 44.

[4259] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Фадила Џинића.

био у 9. артиљеријском пуку у Бањалуци на двомјесечној војној вјежби од 25. маја до 25. јула 1937. Указом од 1. децембра 1937. произведен је у чин резервног санитетског потпоручника.[4260]

Живио је по завршетку студија у Београду до 17. јула 1937,[4261] када је постављен за приправника Хируршког одјељења Државне болнице у Бањалуци,[4262] а одакле је отишао на стручно усавршавање у Париз. Потом је био у Сарајеву приправник и секундарни љекар Државне болнице од октобра 1938. до 15. августа 1941.[4263]

Био је за вријеме Другог свјетског рата асистент Гинеколошке клинике Медицинског факултета у Загребу од 15. августа 1941. до јула 1942, мобилисан "на рад" у опоравилишни одјел за рањенике у Њемачкој од тада до фебруара 1945. и у "домобранству" од марта до маја 1945.[4264]

Објавио је мањи приказ 1942. у загребачком *Лијечничком вјеснику*.[4265]

Послије ослобођења радио је кратко, до 14. јуна 1945, на IV одјељењу Главне војне болнице у Загребу, када је грађански мобилисан и постављен за љекара Хируршког и Гинеколошког одјељења Болнице Мјесне братинске благајне Борских рудника ("Болница братинске касе"). Ослобођен је обавезне службе 26. октобра 1946.[4266]

Као Хрват по националности, емигрирао је у САД са братом Ибрахим-бегом Џинићем.[4267]

[4260] Исто.

[4261] *Постављење лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 21. јул 1937, бр. 5.570, 2.

[4262] У извјештају Државне болнице у Бањалуци од 26. новембра 1937. каже се да је "...болница оскудна у лекарима, а болесника увек има много. У току месеца новембра болница је од 8 лекара имала два у расходу и то г. др. Џинића који је добио деветомесечно одсуство, и још једног асистента који је био болестан...". Лична архива др Бориса Гороње.

[4263] ВА, Картон личних и службених података официра (војних чиновника) др Фадила Џинића; АЈ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Фадила Џинића.

[4264] АЈ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Фадила Џинића; ИАЗ, ОНО Зајечар, фас. XXX, Упитник за лекаре, бр. 1.752/1 и Лични подаци о лекарима, бр. 1.947/2; P. Paunović, *нав. рад*, 44.

[4265] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, svibanj 1942, br. 5, 182.

[4266] АЈ, 39, Персоналије, ф. 37, Лист личних и службених података др Фадила Џинића; ИАЗ, ОНО Зајечар, фас. XXX, Упитник за лекаре, бр. 1.752/1 и Лични подаци о лекарима, бр. 1.947/2; P. Paunović, *нав. рад*, 44.

[4267] Подаци добијени од др Бориса Гороње 6. 9. 2021.

Др Милош Шарић

Др Милош Шарић, син трговца и општинског вијећника Стеве [4268] и Госпаве,[4269] рођен је у Босанској Градишци 14. марта 1895.[4270] Завршио је гимназију у Београду 1914, а студије медицине у Паризу 12. маја 1924. Говорио је француски језик, а служио се њемачким и руским.[4271]

Оженио се 1924. Загорком, дјев. Симић, рођеном у Нишу 1899, са којом је стекао 28. јуна 1934. сина Зорана и 15. новембра 1938. Богдана.[4272]

Био је љекар болнице у Сарајеву од 19. септембра до 8. октобра 1924. и сресни љекар у Бањалуци од 8. октобра 1924. до 5. септембра 1925.[4273]

У циљу побољшања здравствених прилика на територији Среза Бањалука поднио је опширан реферат надлежнима 26. јуна 1925, у којем је изнио да је у вези са сузбијањем туберкулозе неопходно "извађати лекарску комисију на преглед крчми и механа где се народ скупља и где пљује", јер је било доказано да "готово од 10 пљувачких прегледом бактериолошким нађе се у четири најмање да су препуне туберкулозних бакцила, те да се помоћу пљувачке највише преноси туберкулоза". Још је напоменуо да није било довољно написати "НЕ ПЉУЈ НА ПОД", него је требало "приликом празника послати лекара да им што више утуви у главу шта је суштина, гдје разара и зашто, те које су њене посљедице". Сматрао је главним задатком "научити тежака какву кућу да гради, како одаје да држи чисто и шта је у њима најпотребније. Тражити да крај куће у прописној удаљености од дома, стаје, бунара или извора удаљеније подижу нужнике". Захтијевао је "забрану подизања нових крчми, механа гдје није потреба, а гдје већ постоје надгледати их и водити рачуна о хигијени истих. Помоћи и раширити што више аналфабетске курсеве и тражити енергично подизање школа гдје је велика потреба, те сузбијати пијанство". Предложио је да се о трошку сресног вијећа изда "свим селима за сиротињу сумпорна маст за сузбијање шуге, дати им бар обичан сапун за прање те тиме научити да сами после набављају". У циљу сузбијања сифилиса на селу сматрао је да је неопходно било

[4268] Стево Шарић је рођен 1858. Био је 1925. вијећник Општинског вијећа у Босанској Градишци. АРСБЛ, 5, 160, 50.

[4269] Госпава Шарић је рођена 1865. Са супругом Стевом је стекла синове Милана 1888, Милоша 1895. и Милорада 1898. и кћерке Милку 1894. и Мирославу 1903.

[4270] АРСБЛ, 5, 8, 96.

[4271] АЈ, 39, Персоналије, ф. 179, Лист личних и службених података др Милоша Шарића; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 200.

[4272] АЈ, 39, Персоналије, ф. 179, Лист личних и службених података др Милоша Шарића.

[4273] Исто.

набавити "лекова и ињекција, те живине масти". Зараженим маларијом требало је "разделити кинина, са упутама о његовој употреби", омогућити лекару да "што више и чешће држи предавања по селима у празничне дане о туберкулози, дојењу детета и његовом првом храњењу, заразним болестима и. т. д.".[4274]

Био је на усавршавању 1924. и 1925. у Француској, Швајцарској, Италији и Аустрији.[4275]

Потом је био сресни љекар у Јовцу од 5. септембра 1925. до 22. марта 1927. и сресни и болнички љекар у Ћуприји од тада до 1941.[4276]

Одликован је Сребреном медаљом Црвеног крста 28. новембра 1932. за указане заслуге. Имао је за вријеме Краљевине Југославије чин резервног санитетског капетана I класе.[4277]

У Другом свјетском рату био је до 10. маја 1944. сресни љекар у Ћуприји, када је присилно мобилисан у покрет Драже Михаиловића, одакле је побјегао 10. септембра 1944.[4278]

У Ћуприји је послије ослобођења сарађивао у регрутној комисији са 45. дивизијом НОВ и био сресни љекар и в. д. управника болнице у Ћуприји од новембра 1944. до октобра 1945, сресни љекар у Ћуприји од тада до 19. фебруара 1946, управник болнице у Куршумлији од 19. фебруара до 30. августа 1946. и поново сресни љекар у Ћуприји од 30. августа 1946, гдје је обављао приватну праксу и предавао хигијену у Гимназији и Пољоприведној школи.[4279]

[4274] АРСБЛ, 5, 92, 18.

[4275] АРСБЛ, 5, 8, 96; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 201.

[4276] АЈ, 39, Персоналије, ф. 179, Лист личних и службених података др Милоша Шарића; *Bos. Gradiška svesrdno je pritekla u pomoć obolelim seljacima*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. јул 1935, бр. 757, 3.

[4277] АЈ, 39, Персоналије, ф. 179, Лист личних и службених података др Милоша Шарића.

[4278] Исто.

[4279] Исто; Predrag Božić, Sanja Aćimović, Nebojša Petronijević, *Sto trideset pet godina postojanja bolnice u Ćupriji i uvod u obeležavanje pedesetogodišnjice osnivanja službe patologije i sudske medicine opšte bolnice – Ćuprija*, у: *PONS*, Medicinski časopis, Ćuprija, 2017, vol. 14, sv. 1, 29.

Др Карл Шик

Др Карл Шик (Schick) је рођен у Сливенецу (Slivenec) у Чешкој 1875. Завршио је студије медицине у Прагу 1899.[4280]

Био је од 1904. "фабрички" љекар у Дестилацији дрвета у Теслићу. На овој функцији се налазио и послије Првог свјетског рата.[4281]

Др Лука Шимовић

Др Лука Шимовић, син Марка и Стане, дјев. Пехар, рођен је у Звировићима код Чапљине 17. октобра 1895. Служио је у Бечу аустроугарску војску од 15. априла 1915. до ослобођења 1918. Завршио је класичну гимназију у Мостару 1919,[4282] а студије медицине у Бечу 21. јула 1924. Диплому је нострификовао у Београду 1. октобра 1924. Био је епидемиолог. Говорио је њемачки, а служио се чешким језиком.[4283]

Стажирао је у Општој државној болници у Београду од 2. октобра 1924. до 23. октобра 1925. Потом је радио као сресни љекар у Струмици од 5. новембра 1925. до 24. фебруара 1926, у Тутину од 24. фебруара до 5. априла 1926, у Чајничу од 5. априла до 16. јула 1926, у Мркоњић Граду од 16. јула 1926. до 5. новембра 1928, у Прозору од 5. новембра 1928. до 21. августа 1930, у Бугојну од 21. августа 1930. до 8. новембра 1935, у Чапљини од 8. новембра до 7. децембра 1935, поново у Бугојну од 7. децембра 1935. до 12. октобра 1936, у Плаву од 12. октобра 1936. до 4. јануара 1937. и у Травнику од 4. јануара 1937. до 27. априла 1941.[4284] На сједници у Бањалуци

[4280] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 144.

[4281] Исто; Д. Васић, *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878–1941)*, 133, 233.

[4282] Према неким другим изворима гимназију је завршио у Широком Бријегу. <https://www.academia.edu/> (Marin Kapular, Rodoslovlje roda Šimović iz Zvirovića). Приступљено: 4. 6. 2021.

[4283] AJ, 39, Персоналије, ф. 181, Лист личних и службених података др Луке Шимовића; ХДА, 890, Персонални списи др Луке Шимовића; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 417; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 695.

[4284] AJ, 39, Персоналије, ф. 181, Лист личних и службених података др Луке Шимовића; ХДА, 890, Персонални списи др Луке Шимовића; *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161А, 30; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 3. септембар 1930, бр. 200, 1; *Исто*, год. XIX, 23. јануар 1937, бр. 16, 1; *Исто*, год. XX, 23. новембар 1938, бр. 269, 2; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. III, јула 1927, бр. 4, 149; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 39, 40, 44; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за*

Окружног уреда за осигурање радника 3. априла 1937. изабран је за уговорног љекара Уредске амбуланте у Лоскуну.[4285] У Травнику је обављао и дужност в. д. управника Дома народног здравља од јуна 1940.[4286]

У Сарајеву се оженио 17. новембра 1926. Бертом, дјев. Драшковић, рођеном 6. новембра 1908, са којом је у Мркоњић Граду стекао сина Звјездана Ивана (Ивицу) 19. септембра 1927.[4287] Био је као љекар у Мркоњић Граду на изборима за Народну скупштину Краљевине СХС 11. септембра 1927. предсједник Бирачког одбора за Срез Мркоњић Град, Бирачка општина Мркоњић Град, гласачко мјесто Мркоњић Град II.[4288]

За вријеме Другог свјетског рата био је љекар у Загребу од 28. априла до 5. августа 1941. и управник Дома народног здравља у Тузли од 8. августа 1941. до 1. октобра 1943, када одлази у партизане, гдје је био епидемиолог 27. НОУД и III корпуса и референт Санитета бирчанског подручја до 14. септембра 1944. Потом је био од 21. септембра до 5. децембра 1944. у Барију, гдје је организовао лабораторију и радио при болници Грумо. По повратку 13. децембра 1944. из Италије радио је у Јајцу у Одјељењу за народно здравље ЗАВНОБиХ, гдје је од 10. фебруара до 29. арила 1945. био повјереник за народно здравље ЗАВНОБиХ-а.[4289]

Послије ослобођења од 10. маја 1945. био је у Сарајеву директор Земаљског епидемиолошког института, шеф Микробиолошког одјељења Централног хигијенског завода НР Босне и Херцеговине и потпредсједник Републичког одбора Црвеног крста Босне и Херцеговине. Становао је у Сарајеву у Улици краља Твртка бр. 9.[4290]

индустрију, обрт, трговину и пољопривреду, Београд 1928, 79; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 128; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 417; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.481.

[4285] *Седница Равнатељства Окружног уреда*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249, 2.

[4286] *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, lipanj 1940, br. 6, 227.

[4287] АЈ, 39, Персоналије, ф. 181, Лист личних и службених података др Луке Шимовића; ХДА, 890, Персонални списи др Луке Шимовића.

[4288] *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 20. јул 1927, бр. 161А, 30.

[4289] АЈ, 39, Персоналије, ф. 181, Лист личних и службених података др Луке Шимовића; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIV, rujan 1942, br. 9, 352; Đorđe Lazarević, *Komentar uz jedan povjerljivi izvještaj ustaške Velike župe Usora i Soli o prvom oslobođenju Tuzle*, у: *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, knj. VI, Tuzla 1965, 117; V. Kecmanović, *нав. дјело*, 201, 203.

[4290] АЈ, 39, Персоналије, ф. 181, Лист личних и службених података др Луке Шимовића; *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 695; *Ko je ko u Jugoslaviji. Jugoslovenski savremenici*, 1.030.

Објавио је књигу о заразним болестима 1949. и више стручних и научних радова из епидемиологије, микробиологије и паразитологије. Одликован је Орденом рада II реда и Орденом заслуге за народ II реда.[4291]

Умро је 28. марта 1979. у Сарајеву и сахрањен на гробљу Баре.[4292]

Др Мојсије Шифер

Др Мојсије Шифер (Мавро, Mojsi, Moise, Mojse, Moses Schiffer), син Давидов, рођен је у Сучави, у Буковини, у Румунији, 1868.[4293] Завршио је средњу медицинску школу и студије медицине у Бечу, у којем је промовисан у љекара 8. јула 1893. Био је сресни љекар и надљекар.[4294] Имао је брата др Морица (Сучава, 1869 – Аушвиц, 1942), који је био између два свјетска рата љекар у Загребу.[4295]

Љекарску праксу обавио је у родном граду од 1894. до 1896. Потом је радио у више градова Босне и Херцеговине. Био је практикант у Љубињу од 12. септембра 1896. до 24. августа 1898. и Стоцу од тада до 17. августа 1900, сресни љекар у Цазину од тада до 9. јуна 1903, у Фојници од тада до 12. новембра 1909, у Сарајеву од тада до 6. јуна 1912, у Бијељини од тада до 22. јануара 1913, сресни надљекар у Бијељини од тада до 17. децембра 1917. и од тада у Приједору.[4296]

Био је један од оснивача Лијечничког удружења за Босну и Херцеговину. На Оснивачкој скупштини 2. априла 1910. у Сарајеву биран је у Одбор овог удружења.[4297]

У Приједору је послије Првог свјетског рата био предсједник Здравственог повјеренства, које је пратило здравствене прилике у овом граду. Унапређен је краљевским указом од 1. јануара 1919. за котарског надљекара extra statum у VII чиновном разреду. У Старјешинском извјештају за службенике Среза Приједор у

[4291] *Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima*, 695; *Ko je ko u Jugoslaviji. Jugoslovenski savremenici*, 1.030.

[4292] <https://www.academia.edu/> (Marin Kapular, Rodoslovlje roda Šimović iz Zvirovića). Приступљено: 4. 6. 2021; <https://www.pokop.ba/>. Приступљено: 27. 8. 2021.

[4293] Као година рођења наводи се и 1859. A. Pinto, *нав. дјело*, 173.

[4294] АБиХ, ЗВБХ, кут. 165, aj 95, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 24; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; A. Pinto, *нав. дјело*, 93, 173; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 166.

[4295] Према другим изворима др Мориц Шифер је убијен у Јасеновцу 1941. <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 28. 8. 2021.

[4296] АБиХ, Службенички досије др Мојсија Шифера (Moses Schiffer); *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXV, 15. srpnja 1903, br. 7, 265; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 166.

[4297] АБиХ, ЗВБХ, бр. 18.011/1910.

1919. години наводи се да је др Шифер у служби "савјесан, марљив и искусан љекар". Пензионисан је 31. децембра 1923. И послије пензионисања радио је на подручју Среза Приједор као хонорарни љекар. Реактивиран је и враћен у државну службу 19. децембра 1924.[4298]

У Приједору је био за вријеме Врбаске бановине љекар бањалучког Окружног уреда за осигурање радника.[4299] Један је од оснивача Љекарске коморе Врбаске бановине, у којој је биран на Оснивачкој скупштини, одржаној у бањалучком Хигијенском заводу 15. децембра 1929, у Дисциплински суд, а на Другој редовној скупштини 15. марта 1931, одржаној у Општинској вијећници у Бањалуци, у Управни одбор.[4300]

Пред Други свјетски рат настанио се у Загребу са супругом Јозефином. Након успостављања НДХ су ухапшени и одведени у логор Аушвиц, гдје су убијени 1942.[4301]

Др Јекатарина Шишлова-Меркулова

Др Јекатарина (Екатерина, Катарина) Васиљевна (Васильевна) Шишлова-Меркулова, кћерка генерала Василија Василијевича (Василия Васильевича) Шишлова и Неониле, дјев. Грињева, рођена је у Русији у Верхње-Кундрученској (Верхне-Кундрученскаја) станици, Донска област, 15. новембра 1903. Завршила је гимназију у Шапцу 16. јуна 1923, студије медицине у Загребу 31. маја 1929, а специјализовала бактериологију. Говорила је руски језик, а служила се њемачким и француским.

[4298] АБиХ, ЗВБХ, кут. 65, aj 99; Исто, кут. 165, aj 95; *Службене новине Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца*, Београд, год. I, 8. фебруар 1919, бр. 5, 1; *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. veljače 1919, br. 2, 80; *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924*, Београд 1924, 30; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 85; *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 156; *Исто*, год. V, априла 1929, бр. 3–4, 44; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 91; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 449; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.499; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 534.

[4299] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 135.

[4300] ХДА, 1.477, кут. 3; *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, Бања Лука, год. I, марта 1930, бр. 1–3, 6–7; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14, 6.

[4301] A. Pinto, *нав. дјело*, 173; <https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija). Приступљено: 28. 8. 2021.

Држављанство Краљевине Југославије стекла је 5. августа 1929, а заклетву новој отаџбини положила је 9. октобра те године.[4302]

Удала се 8. маја 1932. за љекара др Григорија Михајловича (Григорий Михайлович) Меркулова, сина судије Михајила и Варваре, дјев. Урусове, рођеног у Русији, у Житомиру, 17. фебруара 1895.[4303] са којим је стекла кћерку Киру 13. марта 1933, која је након Другог свјетског рата емигрилала у САД. Развела се 1942.[4304]

Имала је у Краљевини Југославији од 21. августа 1930. опште право приватне љекарске праксе.[4305]

Радила је од 1. јуна 1929. до 21. јануара 1939. као контрактуални (уговорни) војни љекар Сталне војне болнице IV армијске области у Загребу, а од тада до 30. августа 1941. као чиновнички приправник Бактериолошко-епидемилошког одјељења Хигијенског завода у Бањалуци.[4306]

Била је од 16. марта 1939. члан Љекарске коморе Врбаске бановине[4307] и од фебруара 1940. члан управе Руског сокола у Бањалуци.[4308]

Поднијела је на тродневој конференцији представника здравствених установа о здравственим приликама у Врбаској бановини, одржаној у Бањалуци од 10. до 12. фебруара 1941, реферат о санитетској обавјештајној служби.[4309]

За вријеме Другог свјетског рата радила је до 30. августа 1941. у Хигијенском заводу у Бањалуци, од 30. августа 1941. до 26. марта 1942. у Хигијенском заводу у

[4302] ХДА, 890, Персонални списи др Катарине Шишлове-Меркулове; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 20. новембра 1931, бр. 272, 20.

[4303] Као датуми рођења спомињу се 5. и 18. фебруар 1895. *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 4. фебруар 1930, бр. 26, 5; АЈ, 39, Персоналије, ф. 102, Лист личних и службених података др Глигорија Меркулова; *Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946)*, 214–216.

[4304] АЈ, 39, Персоналије, ф. 102, Лист личних и службених података др Глигорија Меркулова; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 167; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 226.

[4305] Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 106.

[4306] ХДА, 890, Персонални списи др Катарине Шишлове-Меркулове; АРСБЛ, 9, VI, 15, 89, бр. 324/1939; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 420; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 432; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.513; *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 73; З. Мачкич, В. Косик, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, 100.

[4307] ХДА, 890, Персонални списи др Катарине Шишлове-Меркулове.

[4308] *Нова управа Руског сокола*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 14. фебруар 1940, бр. 1.681, 3.

[4309] *Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768, 1.

Сарајеву и од 26. марта до 30. јуна 1942. у Дому народног здравља у Вуковару, када је отпуштена из државне службе.[4310]

Послије рата емигрирала је у Аустрију.[4311]

Др Роберт Шмит

Др Роберт Шмит (Schmidt) је рођен 1878. Завршио је студије медицине у Прагу 1906.[4312]

Био је љекар и прије и послије Првог свјетског рата у Санском Мосту, у којем је водио амбуланту (амбулаториј). Окружни здравствени надзорник у Бихаћу др Мартин Блајхер је за њега изјавио 24. јуна 1919. да није "никако способан. Уз то не зна ни језик, тако да га народ неможе разумијевати". Уз то се лажно представљао као "епидемијски лијечник" и није водио како треба "протокол амбуланата", односно "или не унесе болеснике никако или само имена а нити диагнозу нити какве биљешке о анамнези или о налазу". Сматрао је да није "нимало способан за уредовног лијечника", те је предложио "да се што прије именује стални котарски лијечник у Санском Мосту".[4313]

Др Арпад Штенцл

Др Арпад Штенцл (Стенцл, Stenzel, Stenczl), син Карла (Karl Paul, 17. јануар 1833 – 24. децембар 1902) и Лауре (Laura Katalin Juliana, 10. фебруар 1842 – 10. фебруар 1924), рођен је у Новом Селу (Neudorf) код Винковаца 7. јануара 1864.[4314]

[4310] ХДА, 890, Персонални списи др Катарине Шишловеа-Меркулове; *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXIII, rujan 1941, br. 9, 464; *Исто*, god. LXIV, travanj 1942, br. 4, 144; *Исто*, kolovoz 1942, br. 8, 307; *Narodne novine*, Zagreb, god. CVI, 11. travnja 1942, br. 80, 2.

[4311] АЈ, 39, Персоналије, ф. 102, Лист личних и службених података др Глигорија Меркулова; З. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, 226.

[4312] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 109.

[4313] АБиХ, ЗВБХ, кут. 67, ај 111, Окружна област Бихаћ – Земаљска влада у Сарајеву, Извјештај о прегледу амбулаторија у Санском Мосту и Старом Мајдану, Бихаћ, 24. јуна 1919, бр. 6.870.

[4314] Као датум рођења наводи се и 1. јул 1864. Имао је сестре Изабелу (Isabella, Ново Село 7. август 1867 – Загреб, 26. април 1945), удато Катичић и Корнелију (Cornelia, 6. септембар 1873 – ?). <https://www.geni.com/>. Приступљено: 2. 9. 2021.

Завршио је гимназију у Винковцима, а студије медицине у Бечу 1888, гдје је постао члан хрватског академског друштва "Звонимир".[4315]

У аустроугарској војсци био је војни љекар од 12. фебруара 1888. до 1909, заповједник војних болница од 1909. до 1914. и санитетски шеф војних заповједништава од 1915. до до 1. јануара 1919, када је пензионисан као генералштапски љекар. Његова струка били су хирургија, болести коже и полних органа. У Бечу је био члан Дерматолошког друштва. Упоредо се бавио научним истраживањем из патологије коже и полних органа. Објавио је у бечким медицинским часописима 14 студија. Послије пензионисања је живио као удовац у граду Литомерице, у Чехословачкој, гдје је понудио своје љекарске услуге Краљевини СХС. Имао је синове Ериха (Erich) и Фрица (Fritz).[4316]

Доселио се у Бихаћ и радио 20-их година XX вијека као градски (општински) љекар, а почетком 30-их година као љекар Самосталне здравствене општине.[4317]

Др Армин Штерн

Др Армин Штерн (Stern) је рођен у Будимпешти 16. фебруара 1875. Завршио је медицински факултет у Бечу 1903. Био је љекар специјалиста стоматологије. Оженио се Паулом, рођ. Roth, са којом је стекао синове Вилија и Ериха и кћерку Гертруду.[4318]

Обављао је зубарску љекарску праксу на основу рјешења Окружне области Бањалука од 6. септембра 1906.[4319] Посједовао је породичну кућу на спрат у Улици фра Грге Мартића бр. 10, одмах до куће Леона Пољокана. На спрату његове куће

[4315] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 6, Персонални досије др Арпада Штензела; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.479.

[4316] ДАС, Г–216, досијеи, кут. 4, бр. 6, Персонални досије др Арпада Штензела; <https://www.geni.com/>. Приступљено: 2. 9. 2021.

[4317] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 17; *Исто*, год. III, јул 1927, бр. 4, 137; *Исто*, год. V, фебруара 1929, бр. 1–2, 24; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 7; *Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije*, 13; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 133; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 387.

[4318] АБиХ, ЗВБХ, кут. 166, Š 96/49/4, 1920, Именик државних и приватних љекара, бр. 157; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 202.

[4319] Као датум почетка обављања зубарске љекарске праксе спомиње се и рјешење Окружне области Бањалука, бр. 15877 од 6. новембра 1906. АРСБЛ, 76, Popis liečnika zubara i doktora medicine dentariae, Banja Luka 16. III 1942; АБиХ, ЗВБХ, Š 96/49/5 из 1920, Градски котарски уред у Бањој Луци – Земаљској влади у Сарајево, Списак љекара, 1. фебруар 1920, бр. 773.

налазила су се два стана, од којих је један био претворен у зубарску ординацију. Ову кућу је око 1930. године продао Кости Димитријевићу и нову подигао у комшилуку др Едуарда Херцмана код жељезничке станице у Бањалуци.[4320] Обављао је приватну зубарску праксу до 1941. у Бањалуци, у којој је хонорарно радио за Окружни уред за осигурање радника.[4321]

Вршио је многе одговорне функције у Љекарској комори Врбаске бановине, у којој је изабран на скупштини 15. марта 1931. у Дисциплински суд, а у Надзорни одбор 8. маја 1932. и 14. априла 1935.[4322]

У попису љекара зубара Градског поглаварства Бањалука од 16. марта 1942. наводи се да је др Армин Штерн "римокатолик Хрват". Имао је од 28. јула 1942. стално боравиште у тадашњој Улици др Драгановића бр. 2. Градски народни одбор Бањалука обавјештавао је 19. октобра 1946. да су др Армина Штерна и његову супругу Паулу усташе одвеле као Јевреје 1942. и "до данас се за њих ништа не зна". У вези са тим одговорила је Земаљска комисија Босне и Херцеговине за утврђивање злочина окупатора и његових помагача 22. октобра 1946. да су др Армин и Паула Штерн заведени у регистре жртава ратних злочина окупатора и његових помагача као "лица одведена и нестала".[4323]

Ординацију др Армина Штерна преузела је мјесна њемачка болница за потребе зубне станице.[4324]

[4320] АБиХ, ЗВБХ, бр. 44.735/1920; *Bosanski glasnik 1917*, Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo, god. XXI, 1917, 129; *Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925.*, 28; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 564.

[4321] *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*, Сарајево, год. I, 10. априла 1925, бр. 1, 20; *Исто*, год. III, јула 1927, бр. 4, 149; *Исто*, септембра 1927, бр. 5, 196; *Исто*, год. V, маја 1929, бр. 5, 64; *Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду*, Београд 1928, 2; *Lekarske komore*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 135.

[4322] ХДА, 1.477, кут. 3; J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210, 6; *Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. априла 1931, бр. 14, 6; *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 328; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 21, 22, 23, 24, 167.

[4323] АРСБЛ, 76, Popis liečnika zubara i doktora medicine dentariae, Banja Luka 16. III 1942; АБиХ, ЗВБХ, бр. 44.735/1946; J. Danon, V. Stošić, *нав. дјело*, 564–567.

[4324] АРСБЛ, 84, бр. 1.611/1944.

Др Гертруда Штерн

Др Гертруда Штерн (Stern), кћерка стоматолога др Армина и Пауле, дјев. Рот, рођена је у Бањалуци 5. јула 1912. Завршила је гимназију у родном граду 1931, а студије медицине у Београду 25. децембра 1939, гдје је приступила комунистичком покрету.[4325]

Била је љекар приправник Одјељења за хируршке болести Државне болнице у Бањалуци од 4. јануара до 5. маја 1940, а потом у Општој државној болници у Београду, гдје је радила на I унутрашњем одјељењу од 11. маја до 25. августа 1940, у Заразној болници од 26. августа до 26. септембра 1940, у Туберкулозном одјељењу од 26. септембра до 26. октобра 1940, у болничкој апотеци од 26. октобра до 26. новембра 1940, у Дјечијем одјељењу од 11. до 25. новембра 1940, у I одјељењу за женске болести и порођаје од 26. новембра 1940. до 27. јануара 1941. и у Одјељењу за зубне болести од 28. јануара до 12. фебруара 1941. Била је од 24. фебруара 1941. члан Љекарске коморе за Београд, Земун и Панчево.[4326]

Након успостављања НДХ вратила се у Бањалуку и радила бесплатно у Државној болници, у којој се дружила са др Даницом Перовић и др Сузаном Чањи и прикупљала тајно санитестки материјал и лијекове, који су пребацивани на слободну територију за потребе санитета партизанских јединица.[4327]

Отишла је преко Горњег шехера, Понира и Агиног Села у партизане 15. јануара 1942. Била је трупни љекар Ударног батаљона, а лијечила је рањене и болесне партизане у Крминама, Агином Селу, партизанској болници на Чемерници, Скендер Вакуфу, Борју, Вијачанима, Стригову, Поглачеву, Козари, Подградцима, итд. За вријеме козарске офанзиве заробили су је почетком јула 1942. Нијемци у селу Гашица, на путу између Градишке и Гашице. Била је међу сељацима, одјевена у "цигањске хаљине", а намјеравала се пребацити преко Саве и отићи у Псуњ.[4328]

[4325] ИАБ, 492, кут. 32, бр. 1.635, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Гертруду Штерн; M. Džaja, *нав. дјело*, 233; V. Gavrilović, *нав. дјело*, 138; S. Veljković, *нав. дјело*, 819; В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, 486.

[4326] АУКЦРСБЛ, Персонални списи др Гертрурде Штерн; ИАБ, 492, кут. 32, бр. 1.635, Лични подаци за Именик Лекарске коморе за Београд, Земун и Панчево за др Гертруду Штерн; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 203.

[4327] АРСБЛ, 328, бр. 3.433, 231/VI, 232/VI, 233/VI и 236/VI; Z. Umićević, *Godine 1941. s banjalučkim ženama*, 54; D. Kovačević, *Sa ženama Bosanske Krajine u ratu i revoluciji*, 157.

[4328] АРСБЛ, 328, бр. 3.433, 231/VI, 232/VI, 233/VI и 236/VI.

Одведена је у Стару Градишку у логор, а одатле у Бањалуку, у затвор "Црна кућа", гдје ју је усташки Пријеки суд осудио на смрт. Стрељана је у Бањалуци на стратишту код Српске православне цркве у Ребровцу 10. августа 1942.[4329]

Њено име урезано је на спомен-плочи ВМА у Београду.[4330]

Др Фрањо Штродл

Др Фрањо Штродл (Штредл) је рођен у Сарајеву 3. октобра 1894. Завршио је студије медицине у Грацу 2. јула 1928. Рјешењем Министарства социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије од 24. новембра 1930. стекао је право обављања зубне љекарске праксе.[4331]

Био је од 2. јула 1928. љекар у Приједору, у којем је радио за бањалучки Окружни уред за осигурање радника и загребачку Приватно-друштвену болесничку благајну "Меркур".[4332] Биран је на Шестој редовној годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине, одржаној 14. априла 1935. у просторијама бањалучког Хигијенског завода, у Дисциплинско вијеће Коморе.[4333]

У попису љекара зубара Градског поглаварства Бањалука од 16. марта 1942. спомиње се у Приједору као зубни љекар.[4334]

[4329] V. Butozan, *Tako je nastao i razvijao se partizanski sanitet*, 41; D. Kovačević, *нав. рад*, 157; D. Perović, *Razvoj sanitetske službe u centralnoj Bosni 1941–1944. godine*, 262–263; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, 99, 493; J. Danon, V. Stošić, *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, 564–567. Према другим изворима стрељана је 27. августа 1942. В. Стошић, *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, 486.

[4330] V. Gavrilović, *нав. дјело*, 70, 138; Đ. Dragić, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, 26, 27, 80; J. Romano, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, 381.

[4331] АРСБЛ, 76, Popis liečnika zubara i doktora medicine dentariae, Banja Luka 16. III 1942; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 388.

[4332] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 135, 212, 449.

[4333] ХДА, 1.477, кут. 3; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 24, 168.

[4334] АРСБЛ, 76, Popis liečnika zubara i doktora medicine dentariae, Banja Luka 16. III 1942.

Др Владимир Шујица

Др Владимир Шујица, син Јована (Јове) и Марије (Маре), рођен је у Бањалуци 19. августа 1895. Због његовог "националног рада у народу" аустроугарска власт га је затварала. Осуђен је у Бањалуци на процесу против Српско-хрватске националистичке омладине 3. марта 1915. Робијао је у Бањалуци, Зеници и Травнику три године.[4335]

Завршио је гимназију у родном граду 10. јануара 1920, а студије медицине у Прагу 2. јула 1928. Био је љекар опште праксе. Оженио се Олгом, дјев. Хофман.[4336]

Радио је послије студија годину дана на клиници у Прагу, а у државној служби као општински љекар Самосталне здравствене општине у Куцури, у Бачкој, од 6. јануара 1930, одакле је отишао у Бањалуку, гдје је постављен 22. октобра 1934. за љекара приправника у Хигијенском заводу. Радио је од 27. децембра 1934. до 22. фебруар 1935. у Здравственој станици у Тешњу, а потом се вратио у Бањалуку и поново запослио у Хигијенском заводу и радио до 24. децембра 1937, када је постављен у овом граду за среског љекара.[4337] Предавао је једно вријеме хонорарно хигијену у Гимназији у Бањалуци.[4338] Био је члан управе Југословенско-чехословачке лиге у Бањалуци.[4339]

Имао је у Бањалуци, на Булевару краља Александра бр. 51, приватну ординацију, која је била отворена сваког дана од 14 до 19 часова.[4340]

[4335] М. Јанковић, *"Слобода" и "Југославија"*, 44–46; *Mlada Bosna. Pisma i prilozi* 469–470; Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, 204.

[4336] АЈ, КД (74), 118, 177; АРСБЛ, 111, МКУ, тек. бр. 53, стр. 27; Матична књига Карловог универзитета у Прагу; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 404; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.490; *Banjolučki srez dobio je novog sreskog ljekara*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 23. јануар 1938, бр. 1.384, 3.

[4337] *Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, knj. II, Zagreb [1934], 478; *Banovinski sanitet u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 151; *Praktični lekari u Jugoslaviji*, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933, 404; *Lekari*, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934, 1.490; *Премештаји лекара*, у: *Време*, Београд, год. XVII, 26. децембар 1937, бр. 5.728, 4; *Banjolučki srez dobio je novog sreskog ljekara*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XX, 23. јануар 1938, бр. 1.384, 3; *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 25. јул 1938, бр. 165, 1; *Исто*, 13. јануар 1938, бр. 8, 3; *Исто*, 2. новембар 1938, бр. 251, 18

[4338] M. Džaja, *нав. дјело*, 223.

[4339] *Скупштина Југословенско-чехословачке лиге у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 9. април 1937, бр. 579, 1; *Скупштина Југословенско-чехословачке лиге у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 20. мај 1938, бр. 1.434, 4.

[4340] *Оглас*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 9. децембар 1934, бр. 579, 4.

Изабран је на Шестој редовној годишњој скупштини Љекарске коморе Врбаске бановине, одржаној 14. априла 1935. у просторијама бањалучког Хигијенског завода, за члана Дисциплинског вијећа Коморе.[4341]

Успостављање НДХ дочекао је на дужности среског љекара у Бањалуци. Убрзо се нашао на "Попису опасних и непћудних Срба у граду Бањалуци" јер се огријешио о хрватски народ тако што је наводно "судјеловао у протухрватским акцијама".[4342] Ухапсиле су га усташе 9. маја и у јулу 1941. одвеле у логор у Славонској Пожеги, а одатле у Загреб, гдје је стрељан 10. августа 1941.[4343]

Ординацију др Владимира Шујице преузео је Уред за подржављени иметак и продао дентисти техничару Јосипу Саркотићу.[4344]

[4341] ХДА, 1.477, кут. 3; *Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. април 1935, бр. 671, 3; *Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683, 3; Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, 23, 169.

[4342] АРСБЛ, 9, Службенички досије др Владимира Шујице; АРСБЛ, 9, VIII, aj 18–Š–1.

[4343] АРСБЛ, 626, 3, 188/1945; ХДА, 1.076, кут. 1.771. Свједок његове смрти био је др Јанко Дерновшек, примаријус из Марибора; Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, 105.

[4344] АРСБЛ, 84, бр. 1.611/1944.

ЗАКЉУЧАК

Истраживање историје здравства у Босанској Крајини, у било ком њеном раздобљу – од вишевјековне османске окупације, преко Аустроугарске и у слободној Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца односно Југославији, преко завршног раздобља Врбаске бановине и све до почетка Другог свјетског рата – представља обраду једног од најважнијих њених друштвених сегмената. Истовремено, постојећи историјски подаци о здравству и болестима у Босанској Крајини, посебно у њеном централном мјесту Бањалуци, говоре да су се болести тих времена јављале у размјерама епидемија од којих ни сама османска држава и њена освајачка војска, на челу са највишим пашама, није била поштеђена и није имала својих љекара. Најширу улогу љекара у народу у епидемијама имали су гатари, врачари, вјерски припадници, муслиманске хоџе, православни попови и католички фратри.

Није познато да су у почетку историје Босанске Крајине и историје њеног здравства, и поред постојећих "народних љекара", у њој постојале било какве здравствене установе. И кад су у Бањалуку и Босанску Крајину долазили школовани љекари, као 1589, 1591. или 1596. године, они су долазили по позиву бањалучког паше или бањалучког дефтердара, који су и сами били обољели од куге. У овакој сутуацији, Османско царство у XVI вијеку сматрало се за државу "готово константне куге". Због тога су у XVII вијеку, у вези са кугом и заразним болестима у Босни и Херцеговини, морали дубровачки поклисари, конзули и агенти да достављају писмне извјештаје Дубровачком сенату, у којима се говорило о учесталостима разних епидемија, које су називали кугом и заразом као синонимима, а понекад као кужне и злочесте огњице. Записи Николе Лашванина из XVII вијека говоре да је умирање због глади у Босни и Бањалуци било толико да их није имао ко да сахрани, те да су живи јели мртве. У великој епидемији куге 1731–1732. године укопавано је у Сарајеву, Мостару и Бањалуци дневно по 300 мртваца. У 1731. години није било мјеста у Босни и Херцеговини у "којима црна смрт није косила". Сљедеће године "болест се испољавала напрасном смрћу", а у Бањалуци је изазвала помор 7.000 људи. Познати истраживач здравства др Ристо Јеремић за Босанску Крајину каже да ју је 1816. године морила много куга и да је много народа помрло и домаћинстава опустјело.

Епидемијски путеви у Босну и Херцеговину водили су из Цариграда, већином поморским правцима, преко морејских, јонских и јадранских лука, али и копном преко Бугарске и Србије. Заразе су нарочито доносили турски војници. Због зараза у Бањалуци изумирале су читаве махале, а болести су обиљежиле град многим муслиманским гробљима. Харање велике колере 1833/34. године знатно је у Бањалуци прориједило и српско становништво, када поново није имао ко мртве да сахрани.

Турски војници донијели су Босну и Херцеговину и ендемски сифилис, вјероватно у XVIII вијеку. Његова раширеност се поклапала са "са мрежом турских трговачких и војних путева" и са сличношћу "клиничких форми нашег и малоазијског сифилиса".

Историјски подаци, наводећи листе заразних болести у Босанској Крајини, наводе и листе узрока тих болести. Већина зараза у Босанској Крајини из доба османске власти пренијела се, мање-више из истих разлога, и у доба аустроугарске окупације, али и у доба Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца односно Краљевине Југославије све до њеног краја 1941. године.

За разлику од османског доба, у доба аустроугарско, а посебно у доба Краљевине Југославије, против наступајућих болести води се велика, организована борба и на више начина. Њени предводници су школовани љекари и успостављене здравствене институције и организације, којих у османском добу у Бањалуци као да није ни било. Ти школовани турски љекари почели су у Босанску Крајину да долазе са турском војском тек крајем 40-их година XIX вијека, а они нису били Турци, већ Јевреји, Грци и Јермени. Неки су напуштали војну службу из метеријалних разлога и у граду Бањалуци задобијали "своје имућне пацијенте". Бањалучка "хастахана" имала је 22 кревета за лијечење војника, а цивиле је примала ако су имали "везе са хећимом те астахане". Постојање ове турске војне болнице у Бањалуци имало је у "оно вријеме... само историјски значај пошто је становништво није користило и није имала, практично, никакав утицај на здравствену заштиту становништва", а са радом је престала са аустроугарском окупацијом.

Аустроугарска је окупацијом Босне и Херцеговине 1878. године затекла у њој више разних епидемија (богиња, скарлатина, дифтерије, мраса, тифуса), много обољења од хроничних заразних болести (сифилиса, лепре, шуге, струпа, туберкулозе), много нервних и душевних обољења и велики број дјеце са тјелесним манама и недостацима. У исто вријеме Аустроугарска је затекла у Босни и Херцеговини само по једну праву болницу, апотеку, школовану бабицу, четири

љекара, који нису сви били школовани. Истовремено је затекла велики број врачара, видара, бајалица, бербера, љекара и апотекара "Шпањола" (Јевреја), неколико литотома и једног реклинатора. Од затечених, цивилна болница у Сарајеву је названа Вакуфска болница. У почетку окупације војне власти су већим мјестима основала мале болнице. У Бањалуци је основана Општинска болница 1879. године. Послије 11 година изграђена је намјенска болничка зграда (1892), која је располагала са 25 просторија. У овој болници у раздобљу од 1879. до 1900. лијечена су 9.182 болесника. У Бањалуци је одмах по окупацији утемељена Војна болница са војним љекарима.

Општинских и среских болница било је у већим центрима Босанске Крајине. У Дервенти је Општинска болница основана 1885. године, у Приједору Општинска 1886, у Цазину Среска 1893, у Кључу Среска 1896, у Котор Варошу Среска 1901, у Босанском Новом Општинска 1904, у Прњавору и Бихаћу општинске болнице почетком XX вијека и Ортопедски завод "Марија Звијезда" у току Првог свјетског рата као "резервна војна болница".

У Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца од 1918. до 1929. ничу, поред наведених болница, и нове болнице и социјално-хигијенске установе. Крајишко здравство добило је модерни замах и развој у раздобљу Врбаске бановине од 1929. до 1941, које је на основу *Закона о називу и подели Краљевине на управна подручја* од 3. октобра 1929, пренесено из централне владе у надлежност Краљевске банске управе у Бањалуци.

У раздобљу Врбаске бановине болнице су, према *Закону о болницама* од 27. фебруара 1930, биле здравствене установе за лијечење болесника и стручно усавршавање љекара и осталог санитетског особља. У Бановини су већ њеним почетком евидентиране по четири градске (општинске) и бановинске, три социјалног осигурања и једна рударска болница. И поред постојећих болница, 1932. године бан Светислав Тиса Милосављевић је сматрао да на подручју Врбаске бановине постоји потреба за отварањем најмање 15 нових болница. Бановинске власти су до 1933. преузеле у своју надлежност четири болнице. Осим бањалучке, остале бановинске болнице нису својим уређењем, бројем љекара и постеља одговарале својој сврси. Управници бановинских болница били су већином сресни љекари. У Бањалуци је постојала и Врбаска стална војна болница. Средином 1934. године постојало је 315 болничких постеља, од којих у Бањалуци 90, у Бихаћу 60, у Дервенти 40 и по 25 у Котор Варошу, Цазину, Прњавору, Кључу и Босанском Новом. У то вријеме било је

запослено 13 љекара, од којих четири у болници у Бањалуци, три у Бихаћу, а у осталим болницама један или ниједан.

Средином 30-их година грађена је нова Бањалучка болница са бројним објекатима и новооснованим одјељењима и одсјецима. Изградњом је руководио њен управник др Душан Мушкатировић. У августу 1934. године почела је изградња великог хируршког павиљона и мање централне амбулантне Бановинске болнице у Бањалуци, који је био завршен у јесен 1935. и уређиван 1936. године. У то вријеме и касније грађени су још неки здравствени објекти у Бањалуци. Бањалучкој болници на почетку 1939. од 210 кревета припадало је Интерном 80, Заразном 30 и Хируршко-ортопедском одјељењу 100.

У Државној болници у Бањалуци радило је од 1918. до 1941. више љекара, који су се школовали на аустријским, чешким или домаћим медицинским факултетима.

Од 1926. године постојале су под управом бањалучког Окружног уреда за осигурање радника четири радничке болнице, и то: у Дрвару са 32 постеље, у Срнетици са 20 постеља, у Теслићу са 15 постеља и у Горњим Подградцима са 11 постеља. Болница социјалног осигурања у Јајцу располагала је 30-их година XX вијека са седам постеља.

На простору Врбаске бановине у 1938. години било је 11 болница. Оне су тада запошљавале 143 радника, од којих 23 љекара, два апотекара и хемичара, 59 стручног и помоћног особља, једно техничко лице, 17 административаца и 41 подворника.

По броју болница и болничких постеља Врбаска бановине је била на посљедњем мјесту у Краљевини Југославији.

У раздобљу од 1918. до 1941. године на простору Босанске Крајине (Врбаска бановине) радило је 36 јавних апотека. И по броју апотека Бановина је била на посљедњем мјесту у држави.

У низу хигијенских и социјално-медицинских установа у Босанској Крајини прије оснивања Хигијенског завода, значајна је била Стална бактериолошка станица у Бањалуци, чије је отварање покренуто крајем XIX и почетком XX вијека, а због недостатка финансијских средстава реализовано тек у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца у октобру 1925. Станицу је у марту 1928. Министарство народног здравља претворило у Епидемиолошко одјељење Дома народног здравља у Бањалуци.

Са формирањем првих домова народног здравља у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца 1923, њихов рад пројектован је у два правца: превенција и унапређење здравља становништава. Дом народног здравља у Бањалуци основан је Рјешењем

Министарства народног здравља од 29. децембра 1926. као прва савремено конципирана јавна социјално-медицинска и хигијенска установа на подручју града.

Доношењем *Закона о банској управи* новембра 1929. године Дом народног здравља у Бањалуци је претворен у Хигијенски завод, а његов управник постао је дотадашњи управник Дома народног здравља др Гавро Вујичић. Преко Хигијенског завода у Бањалуци је вршена сва хигијенска служба на простору Врбаске бановине. Хигијенском заводу у Бањалуци били су подређени домови народног здравља у Бихаћу, Босанској Градишци, Добоју и Јајцу са здравственим станицама у Врнограчу, Козарцу, Маглају, Оџаку, Отоци, Тешњу, Новој Тополи, Личком Петровом Селу, Омарској, Сводној, Пискавици и Босанском Петровом Селу и амбуланте на простору Врбаске бановине. Хигијенски завод у Бањалуци је у циљу сузбијања заразних болести подигао преко 500 санитетско-техничких објаката. Нова зграда Хигијенског завода у Бањалуци подигнута је 1932. године, у којој је било више здравствених садржаја. У години подизања зграде Завода у њему су биле запослене 33 особе.

Као хигијенска и социјална установа за дјецу, изграђено је 1928. Дјечије опоравилиште на Озрену, које је било у надлежности Хигијенског завода у Бањалуци.

На управу и надзор Хигијенском заводу у Бањалуци дат је Бановински санитетско-апотекарски депо (слагалиште), који је основан 1930. године. Његово снабдијевање санитетским материјалом вршила је Краљевска банска управа Врбаске бановине два пута годишње према приједлозима и требовањима. У сарадњи са Врбаским бановинским одбором Друштва Црвеног крста, Депо је 1939. оспособљен са двије комплетне пољске болнице са 100 постеља.

Дом народног здравља у Бањалуци је са оснивањем Хигијенског завода престао у Бањалуци да ради, а у Бихаћу је и даље радио. Са оснивањем Врбаске бановине приступило се у неколико већих мјеста успостављању домова народног здравља, који су представљали хигијенски завод у мањој улози. У 1931. започете је средствима Краљевске банске управе у Бањалуци градња нових домова народног здравља у Врбаској бановини, као у Босанској Градишци, Добоју и Јајцу. На подручју Врбаске бановине у 1938. години постојао је један Хигијенски завод и четири дома народног здравља са укупно 36 одјељења. У тој години у хигијенским и социјално-медицинским установама на подручју Врбаске бановине било је 1938. запослено 96 особа, од којих 20 љекара, 23 сестре помоћнице и 53 остала радника.

Рад домова народног здравља протезао се на више срезова. У надлежност Дома народног здравља у Бихаћу улазили су срезови Бихаћ, Цазин, Босански Петровац,

Босанска Крупа, Босанско Грахово и Двор на Уни. Дом народног здравља у Босанској Градишци био је надлежан за срезове Босанска Градишка и Босанска Дубица. У надлежност Дома народног здравља у Јајцу улазили су срезови Јајце, Мркоњић Град и Гламоч. Дом народног здравља у Добоју био је надлежан за срезове Добој, Теслић, Тешањ, Грачаница и Маглај.

У унапређењу народног здравља на селу имале су посебно мјесто здравствене станице. Њихов задатак је био, од оснивања 1924. за потребе хигијенске службе у једној или више општина, да пружају општу медицинску помоћ, сузбијају заразне, венеричне и социјалне болести, посебно ендемски сифилис и туберкулозу, испитују здравствено стање народа и хигијенски просвјећују становништво.

Оснивање великог броја сеоских амбуланти на простору Врбаске бановине служило је да се бесплатно прегледа и лијечи сиромашно становништво, сузбијају заразне, венеричне и социјалне болести, првенствено ендемски сифилис и туберкулоза.

Оснивање самосталних и удружених здравствених општина за унапређење народног здравља представљало је највећи "напредак у санитетској оганизацији". Њиховим оснивањем у селима била је обезбијеђена љекарска помоћ и хигијенска заштита већинског сељачког становништва.

Среска болесничка благајна у Бањалуци, основана још у аустроуграском времену у децембру 1909. године, радила је до 1922, када су, на основу *Закона о осигурању радника* престали да важе сви ранији закони о осигурању радника у болести и несрећним случајевима на подручју Краљевине СХС. На основу овог закона почео је са радом Окружни уред за осигурање радника у Бањалуци 1. јула 1922. године. У саставу Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци 1936. године било је 30 љекарских рејона. У истој години биле су у његовој надлежности и двије мање радничке болнице са 57 постеља, од којих у Дрвару 50, а у Јајцу седам.

Црвени крст у Бањалуци био је положен на хумано друштво "Добровољна задруга Српкиња Бањалучанки", које је основала 1900. године велики хуманиста Јованка Милошевић. Рад Црвеног крста у Бањалуци је значајан од почетка Првог свјетског рата. Његов Мјесни одбор основан је у Бањалуци 1926. године. Са формирањем Врбаске бановине оживио је рад Црвеног крста са називом Обласни одбор Црвеног крста у Бањалуци. Врбаски бановински одбор Црвеног крста 1939. године имао је 6.494 члана. До марта 1941. одржао је осам редовних годишњих скупштина.

У здравсту Врбаске бановине значајно мјесто и улогу имао је Бански санитетски савјет код Краљевске банске управе у Бањалуци као стручни савјетодавни банов орган. Састојао се од 15 чланова, који су били редовни и ванредни.

Истовремено са изграђивањем државних и бановинских хигијенских и социјално-медицинских установа, осниване су и здравствене задруге у циљу развоја народног здравственог покрета и унапређења здравља становништва. На подручју Врбаске бановине је од јесени 1929. године постојала Здравствена задруга у Српцу. Разлог њеног оснивања био је да сузбија маларију и друге заразне болести у "овом подводном крају".

У здравству Врбаске бановине велики значај су имале минералне и љековите бање, које су служиле за лијечење и опоравак становништва. На великом гласу биле су бановинска бања Слатина код Бањалуке и бања Врућица код Теслића, које су имале организовану љекарску службу.

Крајишко здравство у раздобљу Врбаске бановине обиљежено је развојем ранијег дјечијег обданишта (забавишта) у Бањалуци, подизањем Убошког дома у Бањалуци 1931, Радничког азила (склоништа) у Бањалуци 1934, Дома стараца и старица у Бањалуци 1938, Дјечијег дома са школом за домаћице у Бањалуци 1940. и оснивањем Љекарске коморе Врбаске бановине као аутономне сталешке организације љекара са подручја ове бановине.

Са почетком Другог свјетског рата неразвијено здравство Босанске Крајине, како у љекарима тако и у здравственим институцијама, постало је још сиромашније, нарочито у љекарима из српског и јеврејског народа, од којих многи нису преживјели рат, док су се неке установе и саме укључиле у рат, а које су га преживјеле и дочекале слободу, али и обнову и развој све до данас у Републици Српској.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

ИЗВОРИ

Необјављена грађа

Архив Републике Српске

Фонд Kreisbehörde Banjaluka (1)

Фонд Окружна област Бањалука (4)

Фонд Велики жупан Врбаске области (5)

Фонд Краљевска банска управа Врбаске бановине (9)

Фонд Окружни суд Бањалука (1878–1945) (23)

Фонд Окружни народноослободилачки одбор Бањалука (33)

Фонд Велика жупа Сана и Лука (74)

Фонд Ризничко управитељство Бањалука (76)

Фонд Градско поглаварство Бањалука (84)

Фонд Обласни народни одбор Бањалука (93)

Фонд Окружни народни одбор Бањалука (94)

Фонд Окружна управа народних добара Бањалука (97)

Фонд Народни одбор Среза Бањалука (99)

Фонд Срески народни одбор Босанска Градишка (101)

Фонд Народни одбор Среза Приједор (109)

Фонд Градски народни одбор Бањалука (111)

Фонд Народни одбор Општине Бањалука (114)

Збирка докумената о радничком покрету у Босанској Крајини (207)

Збирка документарног материјала о политичким и друштвеним збивањима у Босанској Крајини (208)

Збирка мемоарске грађе о радничком покрету и Народноослободилачкој борби (209)

Збирка микрофилова (328)

Збирка досијеа истакнутих личности (329)

Збирка вариа (330)

Збирка досијеа (335)

Фонд Мјесни народни одбор Приједор (539)

Фонд Окружни суд Бањалука (1945–1951) (544)

Фонд Надзорништво Народне заштите за град и котар Бањалуку (564)

Фонд Скупштина општине Бањалука (605)

Збирка службеничких досијеа (615)

Фонд Државно тужилаштво Бањалука (626)

Фонд Усташки стожер и Повјереништво за бившу Врбаску бановину (631)

Фонд Велика реална гимназија у Бањалуци (634)

Фонд за обнову Бањалука (648)

Фонд Католички жупски уред Бањалука 1941–1942

Архива Института за јавно здравство Републике Српске

Хигијенски завод Бањалука, Персонална књига запослених

Архива Универзитетског клиничког центра Републике Српске Бањалука

Службеничка досијеа љекара

Архива Административне службе града Бањалуке

Матична служба, реконструкција МКУ

Архив Босне и Херцеговине

Фонд Заједничко министарство финансија – Одјељење за Босну и Херцеговину (ЗМФ)

Фонд Земаљска влада за Босну и Херцеговину (ЗВБХ)

Фонд Окружни суд у Бањалуци (ОСБЛ)

Фонд Инспекторат Министарства народног здравља Сарајево (ИМНЗ)

Фонд Здравствени одсјек Министарства народног здравља Краљевине СХС за БиХ (ЗОМНЗ)

Фонд Министарство социјалне политике Краљевине СХС – Повјереништво за БиХ (МСП–ПБиХ)

Фонд Управа бања, термоминералних извора и климатских мјеста НР Босне и Херцеговине (УБТМ)

Фонд Завод за здравствену заштиту Босне и Херцеговине (ЗАЗ)

Фонд Министарство народног здравља НР Босне и Херцеговине (МНЗ)

Збирка персоналних досијеа (ЗПД)

Кантонални архив Травник

Фонд Санитарно-епидемиолошка станица Травник (232)

Архив Југославије

Фонд Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије (39)

Фонд Министарство трговине и индустрије Краљевине Југославије (65)

Фонд Министарство просвете Краљевине Југославије (66)

Фонд Министарство вера Краљевине Југославије (69)

Фонд Краљев двор (74)

Фонд Апотекарска комора Краљевине Југославије (124)

Државни архив Србије

Фонд Медицински факултет у Београду (Г–203)

Фонд Министарство здравља НР Србије (Г–216)

Институт за научне информације Војномедицинске академије – Архив Санитетске службе Војске Србије

Картони личних и службених односа официра (војних чиновника)

Историјски архив Београда

Фонд Лекарска комора у Београду – Београд (492)

Фонд Заповедник Полиције безбедности и Службе безбедности (Befehlshaberder der Sicherheitspolizei und Sicherheitsdienst, Bds) (1.177)

Војни архив Београд

Картони личних и службених односа официра (војних чиновника)

Историјски архив "Тимочка крајина" Зајечар

Фонд Окружни народни одбор Зајечар

Историјски архив Суботица

Фонд Градско поглаварство Суботица (47)

Архива ЈКП "Погребне услуге" Београд

Подаци о умрлим и сахрањеним

Хрватски државни архив

Фонд Министарство унутарњих послова НДХ (223)

Фонд Министарство здравства и удружбе НДХ (226)

Фонд Равнатељство усташког редарства. Жидовски одсјек (252)

Фонд Апотекарска комора Краљевине Југославије. Секција Савске и Врбаске бановине – Загреб (596)

Збирка Персонални списи државних службеника Земаљске владе, Покрајинске управе, обласних управа, Савске бановине, Бановине Хрватске и министарстава НДХ – Персоналије љекара (890),

Фонд Уред за подржављени иметак. Министарство државне ризнице. Одјел за новчарство, државну имовину и дугове (1.076),

Фонд Хрватска лијечничка комора (1.477)

Државни архив у Загребу

Фонд Болница милосрдних сестара у Загребу (240)

Државни архив у Задру

Фонд Котарски народни одбор и Народни одбор Котара Задар 1944–1962 (141)

Државни архив у Осијеку

Фонд Градско поглаварство Осијек (6)

Фонд Велика гимназија у Осијеку (157)

Фонд Дом народног здравља у Осијеку (204)

Фонд Клиничка болница Осијек (208)

Ратни архив Беч

Фонд Министарство рата

Свеучилишни архив у Загребу

Архива Медицинског факултета у Загребу, национали студената

Универзитет у Прагу

Матична књига Карловог универзитета у Прагу (MATRIKA DOKTORU INDEX)

Породичне и приватне архиве

Архивска грађа о љекарима

Објављена грађа

Адресар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за индустрију, обрт, трговину и пољопривреду, Београд 1928.

Almanah Kraljevine Jugoslavije, Opšta državna uprava, banovine, srezovi, opštine i gradovi, Sastav, statistika i šematizam svih državnih ustanova 1932 (po zvaničnim podacima sastavio Viktor Manakin iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije), Zagreb 1932.

Almanah Kraljevine Jugoslavije. Posebno izdanje. Vrbaska banovina. Opšti pregled. Iz materijala IV jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije (sastavio Viktor Manakin, glavni urednik Almanaha Kraljevine Jugoslavije, uz saradnju Luke Jankovića iz Banje Luke), Kraljevska banska uprava u Banjoj Luci, Banja Luka 1931.

Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца 1921–1922, свезак I, део I, II и III (саставио и уредио: Виктор Манакин), Загреб 1922.

Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца, 1924–1925, свезак 2, део IV и V (саставио и уредио: Виктор Манакин), Загреб 1924.

Алманах Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца 1927–1928, свезак III, део 7, 8, 9 (саставио и уредио: Виктор Манакин), Загреб.

Apoteke u Jugoslaviji, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Balneoterapija i klimatoterapija u Kraljevini Jugoslaviji, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Banovina Vrbaska – Opšti pregled, Banja Luka 1931.

Бановински буџет расхода и прихода Краљевске банске управе Врбаске бановине за 1930/1931. годину, Бања Лука 1930.

Banovinski sanitet u Jugoslaviji, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Банска решења, у: *Службени лист Врбаске бановине (Врбаске новине)*, Бањалука, год. IV, 18. фебруар 1932, бр. 7; *Исто*, 9. јун 1932, бр. 23; *Исто*, 23. јун 1932, бр. 25; *Исто*, 11. август 1932, бр. 32; *Исто*, 15. септембар 1932, бр. 37; *Исто*, 11. октобар 1932, бр. 42; *Исто*, 14. октобар 1932, бр. 43; *Исто*, год. V, 4. јануар 1933, бр. 66; *Исто*, 5. март 1933, бр. 83; *Исто*, V, 29. март 1933, бр. 91; *Исто*, 12. април 1933, бр. 97; *Исто*, 30. април 1933, бр. 104; *Исто*, 7. јун 1933, бр. 121; *Исто*, 10. јун 1933, бр. 124; *Исто*, 25. јун 1933, бр. 137; *Исто*, 15. јул 1933, бр. 154; *Исто*, 2. новембар 1933, бр. 248; *Исто*, 11. новембар 1933, бр. 256; *Исто*, 29. новембар 1933, бр. 270; *Исто*, 9. децембар 1933, бр. 279; *Исто*, 15. децембар 1933, бр. 284; *Исто*, 29. децембар 1933, бр. 295; *Исто*, год. VI, 6. јануар 1934, бр. 301; *Исто*, 3. фебруар 1934, бр. 323; *Исто*, 6. март 1934, бр. 349, 3; *Исто*, 18. март 1934, бр. 360; *Исто*, 5. април 1934, бр. 374; *Исто*, 11. април 1934, бр. 378; *Исто*, 22. април 1934, бр. 388; *Исто*, 27. април 1934, бр. 392; *Исто*, 3. мај 1934, бр. 396; *Исто*, 23. мај 1934, бр. 412; *Исто*, 27. мај 1934, бр. 416; *Исто*, 30. мај 1934, бр. 417; *Исто*, 5. јун 1934, бр. 422; *Исто*, 9. јун 1934, бр. 426; *Исто*, 27. јул 1934, бр. 467; *Исто*, 11. септембар 1934, бр. 506; *Исто*, год. VII, 23. јануар 1935, бр. 612; *Исто*, 8. фебруар 1935, бр. 626; *Исто*, 24. фебруар 1935, бр. 640; *Исто*, 26. фебруар 1935, бр. 641; *Исто*, 5. март 1935, бр. 647; *Исто*, 20. април 1935, бр. 686; *Исто*, 9. мај 1935, бр. 700; *Исто*, 21. мај 1935, бр. 710; *Исто*, 11. јун 1935, бр. 728; *Исто*, 14. јун 1935, бр. 731; *Исто*, 3. јул 1935, бр. 746; *Исто*, 24. јул 1935, бр. 763; *Исто*, 15. август 1935, бр. 782; *Исто*, 5. септембар 1935, бр. 799; *Исто*, 8. септембар 1935, бр. 801; *Исто*, 3. новембар 1935, бр. 848; *Исто*, 13. новембар 1935, бр. 856; *Исто*, год. VIII, 7, 8, 9. јануар 1936, бр. 896; *Исто*, 1. фебруар 1936, бр. 914; *Исто*, 14. март 1936, бр. 948; *Исто*, 24. март 1936, бр. 956; *Исто*, 19. април 1936, бр. 975; *Исто*, 1. мај 1936, бр. 985; *Исто*, 8. мај 1936, бр. 988; *Исто*, 20. јун 1936, бр. 1.020; *Исто*, 10. јул 1936, бр. 1.035; *Исто*, 16. јул 1936, бр. 1.040; *Исто*, 30. јул 1936, бр. 1.051; *Исто*, 21. август 1936, бр. 1.069; *Исто*, 8. септембар 1936, бр. 1.083; *Исто*, 18. септембар 1936, бр. 1.091; *Исто*, 20. септембар 1936, бр. 1.093; *Исто*, 11. октобар

1936, бр. 1.111; *Исто*, 15. новембар 1936, бр. 1.140; *Исто,* 17. новембар 1936, бр. 1.141; *Исто*, год. IX, 16. јануар 1937, бр. 1.185; *Исто*, 20. фебруар 1937, бр. 1.213; *Исто*, 28. фебруар 1937, бр. 1.220; *Исто*, 3. март 1937, бр. 1.222; *Исто*, 24. март 1937, бр. 1.240; *Исто*, 23. април 1937, бр. 1.265; *Исто*, 7. мај 1937, бр. 1.274; *Исто,* 20. јун 1937, бр. 1.293; *Исто,* 25. јун 1937, бр. 1.295; *Исто,* 27. јун 1937, бр. 1.296; *Исто,* 30. јун 1937, бр. 1.297; *Исто*, 4. јул 1937, бр. 1.299; *Исто*, 9. јул 1937, бр. 1.301; *Исто,* 14. јул 1937, бр. 1.303; *Исто*, 16. јул 1937, бр. 1.304; *Исто*, 1. август 1937, бр. 1.311; *Исто,* 6. август 1937, бр. 1.313; *Исто,* 20. август 1937, бр. 1.319; *Исто,* 25. август 1937, бр. 1.321; *Исто,* 15. септембар 1937, бр. 1.330; *Исто,* 21. септембар 1937, бр. 1.333; *Исто,* 3. октобар 1937, бр. 1.338; *Исто*, 12. новембар 1937, бр. 1.355; *Исто,* 14. новембар 1937, бр. 1.356; *Исто*, 21. новембар 1937, бр. 1.359; *Исто*, 12. децембар 1937, бр. 1.368; *Исто*, 15. децембар 1937, бр. 1.369; *Исто,* 31. децембар 1937, бр. 1.375; *Исто,* год. X, 19. јануар 1938, бр. 1.382; *Исто*, 23. март 1938, бр. 1.409; *Исто*, 15. април 1938, бр. 1.419; *Исто,* 20. април 1938, бр. 1.421; *Исто*, 22. април 1938, бр. 1.422; *Исто,* 1. мај 1938, бр. 1.426; *Исто*, 8. мај 1938, бр. 1.429; *Исто*, 13. мај 1938, бр. 1.431; *Исто,* 15. мај 1938, бр. 1.432; *Исто*, 27. мај 1938, бр. 1.437; *Исто*, 2. јун 1938, бр. 1.440; *Исто*, 21. јул 1938, бр. 1.461; *Исто*, 24. јул 1938, бр. 1.462; *Исто*, 31. јул 1938, бр. 1.465; *Исто*, 2. август 1938, бр. 1.466; *Исто*, 21. август 1938, бр. 1.474; *Исто,* 2. септембар 1938, бр. 1.479; *Исто*, 11. септембар 1938, бр. 1.483; *Исто*, 7. октобар 1938, бр. 1.494; *Исто*, 14. октобар 1938, бр. 1.497; *Исто*, 23. октобар 1938, бр. 1.502; *Исто,* 23. децембар 1938, бр. 1.529; *Исто*, год. XI, 11. јануар 1939, бр. 1.536; *Исто*, 25. јануар 1939, бр. 1.542; *Исто*, год. XII, 11. август 1940, бр. 1.736; *Исто,* 27. октобар 1940, бр. 1.747; *Исто*, 17. новембар 1940, бр. 1.750; *Исто*, 24. новембар 1940, бр. 1.751; *Исто,* 1. децембар 1940, бр. 1.752; *Исто*, 25. децембар 1940, бр. 1.756; *Исто*, 29. децембар 1940, бр. 1.757; *Исто*, год. XIII, 16. јануар 1941, бр. 1.760; *Исто*, 19. јануар 1941, бр. 1.761; *Исто*, 26. јануар 1941, бр. 1.763; *Исто*, 30. јануар 1941, бр. 1.764; *Исто,* 2. фебруар 1941, бр. 1.765; *Исто*, 16. фебруар 1941, бр. 1.769; *Исто*, 20. фебруар 1941, бр. 1.770; *Исто*, 27. фебруар 1941, бр. 1.772; *Исто*, 2. март 1941, бр. 1.773; *Исто,* 16. март 1941, бр. 1.780; *Исто*, 27. март 1941, бр. 1.783.

Banjalučki ilegalac. Sjećanja Žarka Lastrića (priredili Vladan Vukliš i Marijana Todorović Bilić), Banjaluka 2020.

Bolnice i druge ustanove za lečenje u Jugoslaviji, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije,* Beograd 1933.

Брзојави упућени г. бану Врбаске бановине, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 16. април 1930, бр. 20; *Исто*, 19. јун 1930, бр. 30; *Исто*, 11. септембар 1930, бр. 42; *Исто*, 18. септембар 1930, бр. 43; *Исто*, год. III, 5. септембар 1931, бр. 36; *Исто*, 17. октобар 1931, бр. 42; *Исто*, год. IV, 25. фебруар 1932, бр. 8.

Буџет Врбаске бановине за 1931/1932. годину, Загреб 1931.

Буџет Врбаске бановине за 1936/37. годину, Сарајево 1936.

Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1930/31. годину, Сарајево 1930.

Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1932/33. годину, Сарајево 1932.

Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1933/34. годину, Сарајево 1933.

Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1934/35. годину, Сарајево 1934.

Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1938/39. годину, Сарајево 1938.

Буџет државних расхода и прихода Краљевине Југославије за 1939/40. годину, Сарајево 1939.

Буџет државних расхода и прихода Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1929./30. годину, Сарајево 1929.

Буџет Кр. банске управе Врбаске бановине за 1932/1933. годину, Бања Лука 1932.

Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1933/1934. годину, Београд 1933.

Буџет Краљ. банске управе Врбаске бановине за 1934/1935. годину, Београд 1934.

Буџет Обласне самоуправе Врбаске области за 1928. годину, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 15. фебруар 1928, бр. 1.

Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1935/36. годину, Сарајево 1935.

Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1937/38. годину, Бања Лука 1937.

Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1938/39. годину, Бања Лука 1938.

Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1939/40. годину, Бања Лука 1939.

Буџет расхода и прихода Врбаске бановине за 1940–41. годину, Бања Лука 1940.

Буџет расхода Министарства народног здравља Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1929/30. годину, Сарајево 1929.

Буџет расхода Министарства социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије за 1930/31. годину, Сарајево 1930.

Велики војни указ, у: *Време*, Београд, год. VII, 29. јун 1927, бр. 1.982; *Исто,* год. XVII, 7. септембар 1937, бр. 5.618.

Велики војни указ, у: *Правда*, Београд, год. XXXII, 15. децембар 1936, бр. 11.547; *Исто*, год. XXXIII, 29. јун 1937, бр. 11.743; *Исто*, 7. септембар 1937, бр. 11.811; *Исто*, год. XXXV, 13. август 1939, бр. 12.488.

Велики војни указ и указ о одликовању официра, у: *Време*, Београд, год. XIII, 18. децембар 1933, бр. 4.294.

Велики размештаји по струкама, у: *Време*, Београд, год. X, 7. јун 1930, бр. 3.032.

Венчања, у: *Време*, Београд, год. XI, 11, 12, 13. и 14. април 1931, бр. 3.335.

Веридбе, у: *Време*, Београд, год. XI, 26. август 1931, бр. 3.466.

Војни указ, у: *Време*, Београд, год. X, 31. октобар 1930, бр. 3.176.

Војни указ, у: *Правда*, Београд, год. XXIII, 13. фебруар 1927, бр. 41; *Исто*, год. XXVI, 7. јун 1930, бр. 151; *Исто*, год. XXX, 13. децембар 1934, бр. 10.817.

Glavni odbor Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu – Inventar (priredio: Kasim Isović), у: *Narodno vijeće SHS za Bosnu i Hercegovinu. Narodna vlada i Glavni odbor Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu. Inventari i građa*, Sarajevo 2008.

Дневне вести: Постављења, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 28. мај 1932, бр. 149; *Исто*, год. XXX, 11. мај 1934, бр. 10.601; *Исто*, год. XXVII, 25. октобар 1931, бр. 297.

Дневне вести: Премештаји, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 19. децембар 1932, бр. 354; *Исто*, год. XXX, 14. фебруар 1934, бр. 10.515; *Исто,* 6. март 1934, бр. 10.535; *Исто*, 29. април 1934, бр. 10.589; *Исто*, 9. мај 1934, бр. 10.599.

Дневне вести: Уважене оставке, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 1. јануар 1931, бр. 1.

Дневне вести: Указ министарства нар. здравља, у: *Правда*, Београд, год. XXII, 12. децембар 1926, бр. 340.

Дневне вести: Укази, у: *Правда*, Београд, год. XI, 21. октобар 1914, бр. 270.

Дневне вести: Унапређења, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 4. децембар 1933, бр. 10.447; *Исто*, 14. децембар 1933, бр. 10.457; *Исто*, год. XXX, 17. јануар 1934, бр. 10.491; *Исто*, 4. март 1934, бр. 10.533; *Исто*, 27. март 1934, бр. 10.556; *Исто*, 9. мај 1934, бр. 10.599; *Исто*, 11. мај 1934, бр. 10.601; *Исто*, 4. јул 1934, бр. 10.655.

Dopuna registrovanja apoteke mr. ph. g. Ludviga Hirschmana u Prijedoru, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 10. октобар 1931, бр. 236.

Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за годину 1924, Београд 1924.

Žrtve rata 1941–1945 – Popis iz 1964. godine (Banja Luka), Beograd 1992.

Zavičajnici grada Osijeka 1901.–1946. (priredili: Stjepan Sršan i Vilim Matić), Osijek 2003.

Закон о банској управи, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 7. новембар 1929, бр. 261–CV.

Закон о болницама, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII.

Закон о Друштву Црвеног Крста Краљевине Југославије, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 5. септембар 1933, br. 201–LIX.

Закон о здравственим општинама, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 6. март 1930, бр. 52–XVIII.

Закон о лекарима, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 24. јануар 1931, бр. 17–V.

Закон о називу и подели Краљевине на управна подручја, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XI, 4. октобар 1929, бр. 232.

Закон о осигурању радника, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IV, 30. мај 1922, бр. 117.

Закон о сузбијању заразних болести, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 24. јануар 1930, бр. 18–VII.

Закон о уређењу здравствених установа, у: *Гласник закона и наредаба за Босну и Херцеговину*, Сарајево 1896, комад XXXVIII.

Zakon o uređenju zdravstvenih ustanova, у: *Glasnik zakona i naredaba za Bosnu i Hercegovinu*, Sarajevo 26. septembar 1914, kom. XXXVIII.

Zakonska odredba o osnivanju Zavoda za suzbijanje endemijskog sifilisa od 26. lipnja 1941, у: *Zbornik zakona i naredaba Nezavisne Države Hrvatske*, izdaje Zakonodavno

povjerenstvo, Zagreb, god. I, 15. kolovoz 1941, br. 4; *Исто*, у: *Vjesnik Zavoda za suzbijanje endemijskog sifilisa*, Banja Luka 1942, br. 5–6.

Zapisnik II. glavne godišnje skupštine "Liječničkog Udruženja za Bosnu i Hercegovinu" obdržavane 8. januara 1911. u 5 sati po podne u svečanoj dvorani vladine palače, [штампа] Islamska dionička štamparija Sarajevo.

Записник седница Деветог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 6, 7. и 8. марта 1939. године у Већници Банског већа [рукопис, штампане само корице – примједба Б. С.].

Записник седница Десетог заседања Банског већа Врбаске бановине одржаних 19, 20. и 21. фебруара 1940. године у Већници Банског двора, [Бањалука 1940, рукопис, штампане само корице – примједба Б. С.].

Записник сједнице Управног одбора Љекарске коморе Врбаске бановине од 13. маја 1932, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7.

Записник Скупштине Лекарске коморе Врбаске бановине од 8. маја 1932, у: *Гласник Савеза лекарских комора*, Београд, год. II, јули 1932, бр. 7.

Записник Трећег редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 15. и 16. децембра 1932. год., Београд 1933.

Записник Четвртог редовног годишњег састанка Банског већа Врбаске бановине, држаног 14, 15, 16. и 18. децембра 1933. год., Загреб [1934].

Zapisnici sa sjednica Narodne vlade Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu (priredio: Andrej Rodinis), у: *Narodno vijeće SHS za Bosnu i Hercegovinu. Narodna vlada i Glavni odbor Narodnog vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu. Inventari i građa*, Sarajevo 2008.

Заточеници Голог отока. Регистар лица осуђених због Информбироа. Документ Управе државне безбедности ФНР Југославије (приредили: Драгослав Михаиловић, Мирослав Јовановић, Горан Милорадовић и Алексеј Тимофејев), Београд 2016.

Zbornik dokumenata i podataka o Narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, tom XIV, knj. 1, Beograd 1981.

Zbornik zakona i naredaba Nezavisne Države Hrvatske, izdaje Zakonodavno povjerenstvo, Zagreb.

Zdravstvene zadruge Jugoslavije u 1931. i 1931, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Zdravstveni šematizam Kraljevine Jugoslavije, Ćirilometodski nakladni zavod u Zagrebu, knj. II, Zagreb [1934].

Iz matičnog ureda, у: *Glas*, Banjaluka, god. XXIX, 14. jul 1971, br. 1.538.

Извјештај Гимназије у Бањалуци, Бањалука 1932.

Izveštaj o poslovanju i zaključnim računima Središnjeg ureda za osiguranje radnika za 1934. godinu, Zagreb 1935.

Izveštaj o poslovanju i zaključnim računima Središnjeg ureda za osiguranje radnika za poslovnu 1936. godinu, Zagreb 1937.

Izveštaj o poslovanju i zaključnim računima Središnjeg ureda za osiguranje radnika za poslovnu 1939. godinu, Zagreb 1940.

Извјештај о управи Босне и Херцеговине 1906, Загреб 1906.

Izvještaj o upravi Bosne i Hercegovine 1911, Sarajevo 1911.

Izvještaj Sreske bolesničke blagajne za 1912, Banjaluka 1913.

Izrada zidarskih, drvodeljskih, pokrivačkih, limarskih, stolarskih i kamenarskih radova na novogradnji Doma nar. zdravlja u Doboju, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. март 1933, бр. 86.

Izrada nutarnje i vanjske žbuke na novogradnji Doma narodnog zdravlja u Jajcu, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. март 1933, бр. 86.

Izvještaj Sreske bolesničke blagajne za 1912. godinu, Banjaluka 1913.

Informator (Adresar) za Bosansku Krajinu za godinu 1924.–1925. (uredio: Dragan Golub), tisak: Jugoslovensko novinsko d. d. Zagreb, Banja Luka 1924.

Ispitna komisija za konceptne činovnike, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908; *Исто*, год. XI, 4. јануар 1939, бр. 1.534.

Испитна комисија за чиновнике, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 5. јануар 1941, бр. 1.758.

Испитне комисије за концептне и манипулативне чиновнике-приправнике, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 5. март 1931, бр. 10.

Испитне комисије за концептне, манипулативно административне, манипулативно санитетске техничке и помоћно стручне чиновнике, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 14. јануар 1938, бр. 1.380.

Испитне комисије за санитетско-техничке чиновнике приправнике, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 5. март 1931, бр. 10.

Ispitne komisije za 1940. godinu, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680.

Испитне комисије за чиновничке испите, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. јул 1934, бр. 467.

Јовановић Миодраг Вл., *Шематички алманах града Новог Сада*, Нови Сад 1936.

Јосиповић Верица, *Хрватски Црвени криж – Жупски одбор Бањалука (1941–1945); 1941/1944 (аналитички инвентар)*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, год. II, бр. 2, Бањалука 2010.

Kecmanović dr Vojislav – Đedo, *Zabilješke iz ratnih dana*, Sarajevo 1980.

Конкурс за нову апотеку другу по реду у Бихаћу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 11. април 1937, бр. 1.255.

Контрактуални чиновници, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 23, 1; *Исто*, 30. јун 1932, бр. 26.

Lekari, у: *Privredni adresar Kraljevine Jugoslavije 1934–35*, Beograd 1934.

Lekarske komore, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Личне вијести, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 22. септембар 1940, бр. 1.742; *Исто*, год. XIII, 30. март 1941, бр. 1.785.

Međunarodni sanitarni poslovi, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Милосављевић Светислав Тиса, *Мемоари – Бановање* (приредили: Небојша Радмановић, Верица М. Стошић и Зоран С. Мачкић), [Том 2], Бањалука 2005.

Министарска решења, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 26. јун 1934, бр. 440; *Исто*, год. VII, 20. април 1935, бр. 686; *Исто*, 22. август 1935, бр. 788; *Исто*, 28. август 1935, бр. 793; *Исто*, год. VIII, 25. март 1936, бр. 957; *Исто*, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208.

Министарски декрети, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. март 1933, бр. 85.

Министарски декрети, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 13. децембар 1938, бр. 286; *Исто*, год. XXII, 30. децембар 1940, бр. 302.

Министарски декрети, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 28. јул 1932, бр. 30.

Mlada Bosna. Pisma i prilozi (pripremio i obradio prof. Vojislav Bogićević), Sarajevo 1954.

Narodna vlada Narodne Republike Bosne i Hercegovine 1945–1948. Zapisnici (priredila: Rosa Cvijović), Sarajevo 1985.

Narodno jedinstvo, Zvanični kalendar (svih šest oblasti Bosne i Hercegovine) za prostu 1929. godinu, godina prva, Sarajevo 1928.

Натјечај, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 15. мај 1930, бр. 25; *Исто*, год. III, 5. фебруар 1931, бр. 6; *Исто*, 15. август 1931, бр. 33; *Исто*, год. IV, 3. март 1932, бр. 9; *Исто*, 11. август 1932, бр. 32.

Натјечај за апотеку у Бихићу, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. VI, 20. октобар 1924, бр. 240.

Натјечај за држање апотеке у Двору, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 28. мај 1931, бр. 118.

Натјечај за нове апотеке, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 1. мај 1930, бр. 98.

Натјечај за отварање апотеке у Дрвару, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 3. фебруар 1931, бр. 24.

Натјечај за отварање апотеке у Мркоњић Граду, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 30. јул 1931, бр. 171.

Natječaj za otvaranje apoteke u Teslići, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 13. август 1932, бр. 185.

Натјечај за отварање и држање јавних грађанских апотека у Врбаској бановини, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 9. фебруар 1938, бр. 1.391.

Natječaj za otvaranje i držanje javnih građanskih apoteka u Vrbaskoj banovini, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 15. фебруар 1938, бр. 34.

Natječaj za otvaranje i držanje prve javne građanske apoteke u Velikoj Kladuši, Srez cazinski, sa rejonom celo mesto, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. мај 1940, бр. 1.715.

Нови генерали, у: *Време*, Београд, год. XIV, 12. децембар 1934, бр. 4.644.

Нови сресни лекари, у: *Време*, Београд, год. V, 29. новембар 1925, бр. 1.418.

Нови управник бање Слатине, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јул 1940, бр. 1.734.

Објава, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 18. фебруар 1932, бр. 7.

Образовање Удружене здравствене општине пећиградске, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 21. август 1938, бр. 1.474.

Образовање Удружене здравствене општине у Срезу тешањском, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 4. мај 1939, бр. 1.582.

Оглас, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 19. март 1933, бр. 87; *Исто*, год. VI, 1. септембар 1934, бр. 498; *Исто*, 9. децембар 1934, бр. 579; *Исто*, год. VII, 15. мај 1935, бр. 705; *Исто*, 19. септембар 1935, бр. 810; *Исто*, 23. фебруар 1936, бр. 932; *Исто*, год. VIII, 12. мај 1936, бр. 991; *Исто,* 19. јул 1936, бр. 1.042; *Исто*, 22. јул 1936, бр. 1.044; *Исто*, 6. децембар 1936, бр. 1.156; *Исто*, год. X, 11. март 1938, бр. 1.404; *Исто*, 16. март 1938, бр. 1.406; *Исто*, 22. јун 1938, бр. 1.448; *Исто*, 6. јул 1938, бр. 1.454; *Исто,* 8. јул 1938, бр. 1.455; *Исто*, 7. август 1938, бр. 1.468; *Исто*, 12. август 1938, бр. 1.470; *Исто*, 28. август 1938, бр. 1.477; *Исто*, 31. август 1938, бр. 1.478; *Исто*, 21. октобар 1938, бр. 1.501; *Исто*, год. XI, 3. фебруар 1939, бр. 1.546; *Исто,* 23. јул 1939, бр. 1.607; *Исто*, год. XII, 3. јануар 1940, бр. 1.664; *Исто*, 13. март 1940, бр. 1.694; *Исто*, год. XIII, 12. јануар 1941, бр. 1.759.

Oglas, у: *Nova štampa,* Banjaluka, god. I, 19. oktobar 1930, br. 82.

Oglas, у: *Службени лист Врбаске бановине,* Бањалука, год. II, 16. април 1930, бр. 20.

Огласи лицитације, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 2. фебруар 1938, бр. 1.388, 1; *Исто*, год. XI, 8. јун 1939, бр. 1.593; *Исто,* 29. јун 1939, бр. 1.600; *Исто,* 6. јул 1939, бр. 1.602; *Исто,* 12. јул 1939, бр. 1.604.

Оглас лицитације за новоградњу Дома народног здравља у Добоју, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 19. март 1931, бр. 12.

Оглас лицитације за новоградњу Дома народног здравља у Јајцу (извршење земљаних, зидарских и покривачких радова), у: *Службени лист Врбаске бановине,* Бањалука, год. III, 12. март 1931, бр. 11.

Одликовања, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 3. јануар 1936, бр. 894; *Исто*, год. XI, 28. мај 1939, бр. 1.590; *Исто*, год. XII, 13. октобар 1940, бр. 1.745; *Исто,* 15. децембар 1940, бр. 1.754.

Одликовања, у: *Време*, Београд, год. XIX, 7. септембар 1939, бр. 6.330.

Одликовања, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 14. август 1932, бр. 227; *Исто,* год. XXIX, 6. децембар 1933, бр. 10.449.

Одликовања, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. септембар 1930, бр. 42; *Исто*, год. IV, 18. август 1932, бр. 33.

Одликовања грађана у бановинама, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. септембар 1930, бр. 241.

Одликовања и унапређења у војсци, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. септембар 1930, бр. 241.

Одликовања лекара, у: *Правда*, Београд, год. XXIV, 4. јул 1928, бр. 177.

Одликовања наших официра, у: *Време*, Београд, год. XVI, 7. септембар 1936, бр. 5.261.

Одликовања у војсци, у: *Правда*, Београд, год. XXV, 16. август 1930, бр. 219.

Одликовања у Дравској и осталим бановинама, у: *Време*, Београд, год. XIX, 9. септембар 1939, бр. 6.332.

Одликовања у ресору Министарства социјалне политике и народног здравља, у: *Време*, Београд, год. XVII, 19. септембар 1937, бр. 5.630.

Одликовања у Штипу, у: *Време*, Београд, год. IX, 20. јануар 1929, бр. 2.541.

Одликовања Црвеног крста, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. јануар 1937, бр. 1.177.

Одузета дозвола, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. март 1933, бр. 86.

Okružni ured za osiguranje radnika u Banjoj Luci, *Izvještaj o poslovanju i radu u godini 1936*, Banja Luka 1937.

Оснивање прве по реду јавне апотеке у Котор Варошу, Гламочу, Тешњу и Бос. Грахову, – оснивање јавне апотеке у Модричи Среза градачачког није одобрено, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 13. јануар 1938, бр. 8.

Osnivanje po redu I javne građanske apoteke u Velikoj Kladuši, Srez Cazin, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. април 1940, бр. 1.705.

Отварање апотеке у Босанској Костајници, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. X, 6. март 1928, бр. 52.

Отварање апотеке у Кључу, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 9. јун 1932, бр. 23.

Отварање друге апотеке у Бихаћу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 11. април 1937, бр. 1.255.

Оснивање прве по реду јавне апотеке у Котор Варошу, Гламочу, Тешњу и Бос. Грахову, – оснивање јавне апотеке у Модричи Среза градачачког није одобрено, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 13. јануар 1938, бр. 8.

Пензионисања и унапређења у Министарству народног здравља, у: *Време*, Београд, год. IX, 13. фебруар 1929, бр. 2.560.

Пензионисање и унапређење здравствених саветника Министарства социјалне политике, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 1. април 1937, бр. 11.654.

Пензионисање лекара, у: *Време*, Београд, год. XVII, 1. јануар 1937, бр. 5.377.

Поздрави бану Врбаске бановине, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. фебруар 1933, бр. 76; *Исто*, 16. март 1933, бр. 86; *Исто*, 2. новембар 1933, бр. 248; *Исто*, год. VI, 15. фебруар 1934, бр. 333; *Исто*, 16. фебруар 1934, бр. 334; *Исто*, 23. фебруар 1934, бр. 340; *Исто*, 16. март 1934, бр. 358; *Исто*, 22. март 1934, бр. 363; *Исто*, 3. мај 1934, бр. 396.

Поздравне депеше и честитке, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 12. октобар 1930, бр. 47.

Поздравни телеграми г. бану, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. фебруар 1935, бр. 634.

Poziv na IX redovnu godišnju skupštinu Lekarske komore Vrbaske banovine, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 18. март 1938, бр. 1.407.

Позив на VIII редовну годишњу скупштину Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 2. март 1941, бр. 1.773.

Poziv na redovnu godišnju skupštinu Lekarske komore Vrbaske banovine, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. март 1936, бр. 944.

Позив на скупштину Љекарске коморе Врбаске бановине, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. април 1933, бр. 98; *Исто*, год. VI, 22. април 1934, бр. 388; *Исто*, год. VII, 3. април 1935, бр. 671; *Исто*, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249.

Pokretanje prethodnog postupka za utvrđivanje uslova za osnivanje novih apoteka u Vrbaskoj banovini, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 19. мај 1937, бр. 1.279.

Покретање претходног поступка о отварању I јавне по реду апотеке у Теслићу, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 22. фебруар 1932, бр. 41.

Покретање претходног поступка о отварању II јавне по реду апотеке у Бихаћу, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 22. фебруар 1932, бр. 41.

Покретање претходног поступка ради утврђивања услова за оснивање друге јавне грађанске апотеке у Добоју, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 22. октобар 1938, бр. 242.

Pokretanje prethodnog postupka radi utvrđivanja uslova za osnivanje V (pete) po redu javne građanske apoteke u Banjoj Luci, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 30. март 1938, бр. 1.412.

Покретање претходног поступка ради утврђивања услова за оснивање V (пете) по реду јавне грађанске апотеке у Бањалуци, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 2. април 1938, бр. 74.

Покретање претходног поступка ради утврђивања услова за оснивање прве по реду јавне грађанске апотеке у Великој Кладуши, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 11. јул 1939, бр. 154.

Постављења, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. август 1934, бр. 489.

Постављења, у: *Време*, Београд, год. X, 22. септембар 1930, бр. 3.137.

Постављења, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 7. јун 1930, бр. 151; *Исто*, год. XXVIII, 5. мај 1932, бр. 126; *Исто*, год. XXIX, 8. фебруар 1933, бр. 10.148; *Исто,* 14. јун 1933, бр. 10.274; *Исто*, год. XXX, 24. мај 1934, бр. 10.614.

Постављења лекара, у: *Време*, Београд, год. X, 14. октобар 1930, бр. 3.159.

Постављења у Министарству социјалне политике, у: *Време*, Београд, год. X, 7. јун 1930, бр. 3.032.

Постављења у Министарству социјалне политике и народног здравља, у: *Време*, Београд, год. IX, 26. новембар 1929, бр. 2.846; *Исто*, 14. децембар 1929, бр. 2.864; *Исто*, год. X, 27. јануар 1930, бр. 2.905; *Исто*, год. XI, 22. јануара 1931, бр. 3.256.

Постављење банских већника, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 4. јануар 1933, бр. 66.

Постављање лекара, у: *Време*, Београд, год. X, 11. мај 1930, бр. 3.005; *Исто,* год. XVII, 21. јул 1937, бр. 5.570.

Постављење лекара, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 27. јануар 1930, бр. 24.

Поступак за отварање 5. по реду јавне грађанске апотеке у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 28. децембар 1933, бр. 294.

Pravila Bosansko-hercegovačkog zemaljskog društva za pomoć i dobrovoljnu sanitarnu njegu u ratu, a u slučaju opće nevolje i u mirno doba, у: *Sarajevski list,* Sarajevo, god. XXXVII, 18. (31) jul 1914, br. 167; *Исто*, у: *Sarajevski list,* Sarajevo, god. XXXVII, 21. jul (3. avgust) 1914, br. 171.

Правила Ловачког друштва у Бањој Луци од 2. јула 1934, Бања Лука, 17. августа 1934.

Правила о оснивању и уређењу Санитетског депоа Врбаске бановине, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. јун 1936, бр. 1.015.

Правилник Бановинског фонда за подизање Убошког дома у Бањој Луци, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 12. фебруар 1931, бр. 7.

Правилник о пријављивању заразних болести и о сабирању података о њиховом кретању, у: *Службене лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 4. децембар 1930, бр. 56.

Правилник о раду домова народног здравља, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 19. јун 1930, бр. 136–LI.

Правилник о раду општинских лекара, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 1. октобар 1930, бр. 224–LXXVIII.

Правилник о саставу и делокругу банског санитетског савета, у: *Време*, Београд, год. IX, 14. децембар 1929, бр. 2.864.

Praktični lekari u Jugoslaviji, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Премештај, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. март 1933, бр. 10.177.

Premeštaj i postavljenje u Ministarstvu zdravlja, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. септембар 1934, бр. 498.

Premeštaji, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 6. август 1935, бр. 774.

Премештаји, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 11. октобар 1932, бр. 285; *Исто*, 27. новембар 1932, бр. 332; *Исто*, год. XXIX, 15. јануар 1933, бр. 10.124; *Исто*, 18. март 1933, бр. 10.186; *Исто*, 17. јун 1933, бр. 10.277.

Премештаји и постављења здравствених саветника и лекара, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 5. јун 1937, бр. 11.719.

Премештаји и унапређења, у: *Време*, Београд, год. XIX, 22. октобар 1939, бр. 6.375.

Премештаји и унапређења у Министарству социјалне политике и народног здравља, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 17. јул 1937, бр. 11.761.

Премештаји лекара, у: *Време*, Београд, год. XVII, 21. јул 1937, бр. 5.570; *Исто*, 28. јул 1937, бр. 5.577; *Исто*, 20. новембар 1937, бр. 5.692; *Исто*, 26. децембар 1937, бр. 5.728.

Премештаји, постављења и унапређења здравствених саветника и лекара, у: *Правда*, год. XXXIII, Београд, 4. јул 1937, бр. 11.748.

Пренос сједишта лекара Удружене здравствене општине из Рипче у Липу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 29. март 1940, бр. 1.701.

Prethodni postupak za otvaranje apoteke u Modriči, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 18. октобар 1937, бр. 236.

Претходни поступак ради утврђивања услова за оснивање друге по реду јавне апотеке у Бихаћу, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 5. септембар 1935, бр. 205.

Производства и одликовања у војсци, у: *Време*, Београд, год. XII, 7. септембар 1932, бр. 3.830.

Производства у војсци, у: *Време*, Београд, год. XI, 5. априла 1931, бр. 3.323.

Radmanović Nebojša, *Banjalučki okrug 1920. godine (Izvještaj načelnika Okruga banjalučkog od 25. juna 1920)*, у: *Glasnik arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine*, god. XX–XXI, knj. XX–XXI, Sarajevo 1980/81.

Размештај и пензионисања, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. јул 1933, бр. 10.299.

Razne vesti, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 21. јул 1940, бр. 1.733.

Распоред самосталних и удружених здравствених општина у Врабској бановини, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 11. децембар 1930, бр. 57.

Registrovanje apoteke g. mr. ph. Rudolfa Loebela u Maglaju, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 7. август 1931, бр. 178.

Регистровање апотеке господина маг. фарм. Колмана Виктора у Грачаници, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 20. мај 1936, бр. 114.

Регистровање апотеке господина маг. фарм. Мустафе Турчинхоџића у Теслићу, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 1. септембар 1933, бр. 198.

Registrovanje apoteke gospodina mr. ph. Negovana Stanišića u Banja Luci, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 1. новембар 1933, бр. 252.

Регистровање апотеке маг. фарм. г. Александра Сусмана у Дервенти, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 20. јун 1933, бр. 136.

Registrovanje apoteke mag. pharm. g. Đure Vojkovića u Doboju, у *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 20. фебруар 1932, бр. 40.

Registrovanje apoteke mag. pharm. g. Julije Šegrc u Dvoru, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, год. XIV, 21. јун 1932, бр. 138.

Регистровање апотеке маг. фарм. г. Михајла Финкелштајна у Прњавору, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 27. фебруар 1931, бр. 45.

Регистровање апотеке маг. фарм. г. Савке Пантић у Бањој Луци, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 29. јун 1931, бр. 144.

Регистровање апотеке маг. фарм. г. Славка Флегара у Бос. Крупи, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 16. март 1931, бр. 59.

Registrovanje apoteke mag. pharm. g. Hugo Oršanića u Gračanici, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XV, 7. март 1933, бр. 52.

Registrovanje apoteke mag. pharm. gđe Benigar-Kesterčanek Marije u Ključu, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 26. септембар 1932, бр. 222.

Registrovanje apoteke mag. pharm. gđice Dragice Brodszky u Drvaru, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 30. јул 1932, бр. 173.

Registrovanje apoteke mag. pharm. Drage Sporčić-Belić u Cazinu, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVII, 7. мај 1935, бр. 105.

Регистровање апотеке маг. фарм. Крешимира Н. Хајдића у Босанској Костајници, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIX, 22. јул 1937, бр. 163.

Регистровање апотеке маг. фарм. Кршњави Јанка у Бихићу, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 20. новембар 1936, бр. 269.

Регистровање апотеке маг. фарм. Симе Милановића у Бихићу, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 23. август 1938, бр. 190.

Регистровање апотеке магистра фармације Свећенски Велимира у Тешњу, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 1. новембар 1938, бр. 250.

Registrovanje apoteke mr. ph. Aloisa F. Vaisohr-a u Mrkonjić Gradu, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIV, 20. мај 1932, бр. 114.

Registrovanje apoteke mr. ph. g. Artura Krausa u Gradačcu, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 14. фебруар 1931, бр. 34.

Registrovanje apoteke mr. ph. g. Viktora Milana Giusti, iz Dervente, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 20. јануар 1931, бр. 13.

Registrovanje apoteke mr. ph. g. Zvonimira Dujmovića u Bos. Novom, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 14. фебруар 1931, бр. 34.

Registrovanje apoteke mr. ph. g. Milana Radočaja u Banjoj Luci, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 21. јануар 1931, бр. 14.

Registrovanje apoteke mr. ph. g. Milana Starwera u Bos. Dubici, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 27. фебруар 1931, бр. 45.

Registrovanje apoteke mr. ph. g. Pavla Radišića u Bosanskoj Gradišci, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 27. мај 1931, бр. 117.

Registrovanje apoteke mr. ph. g. Stjepana Kuntarića u Sanskom Mostu, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 3. јул 1931, бр. 148.

Registrovanje apoteke mr. ph. Petra Šoštarića u Kotor Varošu, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XX, 24. децембар 1938, бр. 295.

Registrovanje apoteke mr. pharm. Babića Konstantina u Prijedoru, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XXI, 17. новембар 1939, бр. 264.

Регистровање апотеке пок. Томе Мирковића у Бања Луци, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XIII, 3. фебруар 1931, бр. 24.

Рејонирање постојеће јавне апотеке у Бихићу, као и II по реду јавне апотеке за коју је отворен претходни поступак, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XVIII, 27. април 1936, бр. 95.

Rečnik–Imenik mesta Kraljevine Jugoslavije, izradio Vlad. Marinković, Beograd 1930.

Sanitet radničkog osiguranja u Jugoslaviji, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Sanitetski poslovi drugih ministarstva, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Санитетски савет Врбаске бановине, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 25. јануар 1930, бр. 19.

Sedište banovinskog lekara Udružene zdrav. opštine Žirovačke u Bešlinci, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 5. децембар 1937, бр. 1.365.

Седиште лекара Жировачке удружене здравствене општине, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 24. август 1938, бр. 1.475.

Седиште лекара Удружена здравствена општина Бронзано Мајданска, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 24. август 1938, бр. 1.475.

Седмодневни извештај о заразним болестима у Врбаској бановини, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 25. јануар 1930, бр. 8; *Исто*, 21. фебруар 1930, бр. 12; *Исто*, 13. март 1930, бр. 15; *Исто*, 20. март 1930, бр. 16; *Исто*, 16. април 1930, бр. 20; *Исто*, 15. мај 1930, бр. 25; *Исто*, 19. јун 1930, бр. 30; *Исто*, 24. јул 1930, бр. 35; *Исто*, 31. јул 1930, бр. 36; *Исто*, 14. август 1930, бр. 38; *Исто*, 21. август 1930, бр. 39; *Исто*, 28. август 1930, бр. 40; *Исто*, 11. септембар 1930, бр. 42; *Исто*, 18. септембар 1930, бр. 43; *Исто*, 25. септембар 1930, бр. 44; *Исто*, 3. октобар

1930, бр. 45; *Исто*, 12. октобар 1930, бр. 47; *Исто*, 16. октобар 1930, бр. 48; *Исто*, 23. октобар 1930, бр. 49; *Исто*, 30. октобар 1930, бр. 50; *Исто*, 13. новембар 1930, бр. 52; *Исто*, 20. новембар 1930, бр. 53; *Исто*, 27. новембар 1930, бр. 54; *Исто*, 4. децембар 1930, бр. 56; *Исто*, 11. децембар 1930, бр. 57; *Исто*, 25. децембар 1930, бр. 59; *Исто*, год. III, 1. јануар 1931, бр. 1; *Исто*, 15. јануар 1931, бр. 3.

Списак климатских, бањских и туристичким места на подручју Врбаске бановине, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 1. мај 1935, бр. 693.

Списак самосталних и удружених здравствених општина на територији Врбаске бановине у смислу решења VI Бр. 8818/36 од 8. маја 1936. год., у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. мај 1936, бр. 999; *Исто*, 24. мај 1936, бр. 1.000.

Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1929, knj. I, Beograd 1932.

Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1932, knj. IV, Beograd 1934.

Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1933, knj. V, Beograd 1935.

Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1934–1935, knj. VI, Beograd 1936.

Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1936, knj. VII, Beograd 1937.

Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1937, knj. VIII, Beograd 1938.

Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1938–1939, knj. IX, Beograd 1939.

Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije 1940, knj. X, Beograd 1941.

Статистички подаци венеричних болести, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. август 1939, бр. 1.613.

Статистички преглед избора народних посланика за Уставотворну скупштину, Београд 1921.

Стенографски извјештај XVII сједнице Сабора Босне и Херцеговине, дне 13. фебруара 1914. у Сарајеву.

Стечај за апотеке, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. III, 24. мај 1921, бр. 114.

Стечај за другу апотеку у Дервенти, у Босни, у: *Службене новине Краљевства СХС*, Београд, год. II, 23. јун 1920, бр. 136.

Stečaj za otvaranje građanske apoteke u Orašju i Drvaru, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. XI, 10. април 1929, бр. 84.

Стечај за отварање јавних грађанских апотека, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. IX, 26. децембар 1927, бр. 293.

Suzbijanje zaraznih bolesti, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Телефонски именик 1947. Београд, Земун, Панчево и сва остала места у НР Србији (са Косметом), Издање Дирекције пошта у Београду.

Уважена оставка, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. јул 1934, бр. 467.

Указ у санитетској струци, у: *Време*, Београд, год. X, 7. јун 1930, бр. 3.032.

Укази, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. март 1933, бр. 82; *Исто*, 24. мај 1933, бр. 114; *Исто*, 14. децембар 1933, бр. 283; *Исто*, 31. децембар 1933, бр. 297; *Исто*, год. VII, 20. април 1935, бр. 686; *Исто,* 17. август 1935, бр. 784; *Исто*, 22. август 1935, бр. 788; *Исто*, 29. новембар 1935, бр. 869; *Исто*, год. VIII, 25. март 1936, бр. 957.

Укази, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 19. мај 1932, бр. 20; *Исто*, 11. август 1932, бр. 32; *Исто*, 25. август 1932, бр. 34; *Исто*, 1. септембар 1932, бр. 35.

Укази у Министарству социјалне политике и народног здравља, у: *Време,* Београд, год. IX, 27. септембар 1929, бр. 2.786; *Исто*, 5. децембар 1929, бр. 2.855.

Унапређен је и одликован велики број активних и резервних официра, у: *Време,* Београд, год. XIX, 7. септембар 1939, бр. 6.330.

Унапређени лекари, у: *Време*, Београд, год. XVII, 16. јануар 1937, бр. 5.389.

Унапређења, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 18. март 1930, бр. 74; *Исто*, год. XXIX, 9. март 1933, бр. 10.177; *Исто*, 22. март 1933, бр. 10.190; *Исто*, 21. мај 1933, бр. 10.250; *Исто,* 16. октобар 1933, бр. 10.398; *Исто*, 2. новембар 1933, бр. 10.415; *Исто*, 8. новембар 1933, бр. 10.421; *Исто*, 25. децембар 1933, бр. 10.468; *Исто*, год. XXX, 20. јун 1934, бр. 10.641.

Унапређења и постављења, у: *Време*, Београд, год. IX, 20. мај 1929, бр. 2.658.

Унапређења и постављења у војсци, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 29. јун 1932, бр. 181.

Унапређења и премештаји, у: *Правда*, год. XXXIII, Београд, 8. децембар 1937, бр. 11.903.

Унапређења и премештаји лекара, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 1. септембар 1933, бр. 10.353.

Унапређења лекара, у: *Време*, Београд, год. XVI, 18. јун 1936, бр. 5.180.

Унапређења, пензионисања и одликовања у војсци, у: *Време*, Београд, год. XX, 30. јануар 1940, бр. 6.472.

Унапређења, постављења и пензионисања, у: *Време*, Београд, год. VIII, 22. септембар 1928, бр. 2.424.

Унапређења, постављења и пензионисања у војсци, у: *Време*, Београд, год. XVI, 2. јануар 1936, бр. 5.021.

Унапређења, постављења и премештаји судија, лакара и саобраћајних чиновника, у: *Време*, Београд, год. XVII, 17. јул 1937, бр. 5.566.

Унапређење лекара, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 29. август 1939, бр. 1.618.

Унапређење лекара, у: *Време*, Београд, год. X, 18. март 1930, бр. 2.955; *Исто,* год. XVI, 14. јул 1936, бр. 5.206; *Исто,* 8. новембар 1936, бр. 5.323.

Унапређење у Министарству социјалне политике и народног здравља, у: *Време*, Београд, год. X, 4. јануар 1930, бр. 2.885.

Uput za vršenje lekarske službe u Udruženim zdravstvenim opštinama Vrbaske banovine, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. јануар 1936, бр. 908.

Uputstva o antirabičnom cepljenju u Vrbaskoj banovini, у: *Врбаске новине,* Бањалука, год. XIII, 20. март 1941, бр. 1.781.

Уредба о лекарским коморама, у: *Службене новине Краљевине СХС*, Београд, год. V, 18. април 1923, бр. 85.

Уредба о организацији и дјелокругу хигијенских завода, домова народног здравља и здравствених станица, у: *Службене новине Краљевине Југославије,* Београд, год. XII, 24. април 1930, бр. 92–XXXVI, 735.

Уредба о руковању и уређењу бања на територији Врбаске области, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 1. децембар 1928, бр. 20.

Уредба о санитетско-техничким прописима за грађење јавних болница, у: *Службене новине Краљевине Југославије*, Београд, год. XII, 1. јул 1930, бр. 146–LIII.

Уредба о устројству Министарства народног здравља од 14. децембра 1920, у: *Службене новине СХС*, Београд, год. II, 24. децембар 1920, бр. 287.

Хигијенски завод – свим среским начелницима и Дому народног здравља, Бихаћ, Бања Лука, 7. маја 1930, бр. 1.932/30, у: *Службени лист Врбаске бановине,* Бањалука, год. II, 15. мај 1930, бр. 25.

Хигијенски завод у Бањој Луци – свим среским санитетским референтима, свим болницама, амбулантама и другим санитетским установама, бр. 1.045/30, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 27. март 1930, бр. 17.

Džaja Mato, *Baja Luka u putopisima i zapisima,* III izdanje, Banja Luka 1973.

Šematizam svijeh oblasti u Bosni i Hercegovini (Odgovara stanju od 15. oktobra 1909.).

Škola narodnog zdravlja u Zagrebu, у: *Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

Штампа (новине, листови и часописи)

Acta Medica Academica, Journal of Department of Medical Sciences of Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina, Sarajevo,

Acta medico-historica Adriatica – AMHA, Rijeka,

Acta historica medicinae, pharmaciae, veterinae, Beograd,

Arhiv za medicinu rada, Zagreb,

Arhiv za higijenu rada i toksikologiju, Zagreb,

Beogradske novine, Beograd,

Behar, časopis za kulturna i društvena pitanja, Zagreb,

Босанац, Дервента,

Bosanski glasnik (Bosnischer Bote), Opća priručna i adresna knjiga za BiH, Sarajevo,

Vjesnik Zavoda za suzbijanje endemijskog sifilisa, Banja Luka,

Војносанитетски преглед, Београд,

Врбаске новине, Бањалука,

Време, Београд,

Гајрет, Сарајево,

Glas, Banjaluka,

Glas komuna, organ Socijalističkog saveza radnog naroda Dobojskog sreza / list za društvena i politička pitanja, Doboj,

Glasnik arhiva i Arhivističkog udruženja Bosne i Hercegovine, Sarajevo,

Glasnik arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine, Sarajevo,

Гласник Географског друштва Републике Српске, Бањалука,

Гласник закона и наредаба за Босну и Херцеговину, Сарајево,

Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, Сарајево,

Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине, Бања Лука,

Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору, Сарајево,

Гласник Министарства пољопривреде, Београд,

Glasnik pulske bolnice, Pula,

Гласник Савеза лекарских комора, Београд,

Гласник Удружења архивских радника Републике Српске, Бањалука,

Гласник Централног хигијенског завода, Београд,

Гласник Црвеног крста Краљевине Југославије, Београд,

Годишњак за друштвену историју, Београд,

Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа, Београд,

Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo,

Gračanički glasnik, časopis za kulturnu historiju, Gračanica,

Divan, Travnik,

Doktor, Glasilo Ljekarske / Liječničke komore Kantona Sarajevo, Sarajevo,

Društvena istraživanja, časopis Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, Zenica,

Женски покрет, Орган Друштва за просвећивање жене и заштиту њених права, Београд,

Život i zdravlje, časopis za zdravstveno prosvjećivanje, Sarajevo,

Židov (*Hajhudi*), Glasilo za pitanja židovstva, Zagreb,

Застава, Орган Радикалне странке, Београд,

Зборник за историју Босне и Херцеговине, Београд,

Зборник Матице српске за историју, Нови Сад 2018,

Zdravstvo, Zagreb,

Značenja, časopis za društvena pitanja i kulturu, Doboj,

Informativni list, list radne organizacije Regionalnog medicinskog centra Banjaluka, Banjaluka,

Историјски зборник, Бањалука,

Jevrejski glas, Glasilo Jevrejske zajednice BiH, Sarajevo,

KOD, časopis Komore doktora medicine Republike Srpske, Banjaluka,

Krajiške novine, Banjaluka,

Liječničke novine, Glasilo Hrvatske liječničke komore, Zagreb,

Liječnički vijesnik, Zagreb,

Matica, časopis za društvene pitanja, nauku i kulturu, Cetinje,

Медицински архив, Орган Друштва љекара Босне и Херцеговине, Сарајево,

Medicinski godišnjak Kraljevine Jugoslavije, Beograd 1933,

Medicinski pregled, Novi Sad,

Narodne novine, Službeni list NDH, Zagreb,

Народно јединство, Сарајево,

Nova Evropa, Zagreb,

Nova štampa, Banjaluka,

Novi Behar, List za pouku i zabavu, Sarajevo,

Oslobođenje, Sarajevo,

Пијемонт, Београд,

Политика, Београд,

PONS, Medicinski časopis, Ćuprija,

Правда, Београд,

Просветни гласник, Службени лист Министарства просвете, Београд,

Prostor, znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, Zagreb,

Putokaz, Banjaluka,

Radnička zaštita, socijalno-politička revija, Službeni glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika, Zagreb,

Рак, часопис Друштва Србије за борбу против рака, Београд,

Ратни дневник, Крагујевац,

Rotary magazin, Glasilo Hrvatskog Rotary saveza,

Sarajevski list, Sarajevo,

Sestrinski vjesnik, Glasilo Društva diplomiranih sestara pomoćnica NDH, Zagreb,

Scripta Medica, časopis ljekara Bosanske Krajine, Banja Luka,

Службене новине Краљевине Југославије, Београд,

Службене новине Краљевине СХС, Београд,

Службени војни лист, Београд,

Службени лист БиХ, Сарајево,

Службени лист Врбаске бановине, Бањалука,

Службени лист Врбаске области, Бањалука,

Sokolski glasnik, Ljubljana,

Sokolski zbornik, Beograd,

Radnička zaštita, socijalno-politička revija, službeni glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika, Zagreb,

Развитак, Бањалука,

Социјално-медицински преглед, Београд,

Срп, часопис за књижевност и умјетност, Приједор,

Српска слободарска мисао, часопис за филозофију, друштвене науке и политичку критику, Београд,

Тежак, илустровани лист Српског пољопривредног друштва, Београд,

Timočki medicinski glasnik,

Токови историје, часопис Института за новију историју Србије, Београд,

Unsko-sanske novine Krajina, Bihać,

Higijena, časopis za higijenu, mikrobiologiju, epidemiologiju i sanitarnu tehniku, Beograd,

Hrvatska krajina, Banjaluka,

Hrvatska rieč, Banjaluka,

Чачански Глас.

Интернет извори

<https://www.gradskagroblja.hr/>

<https://www.pokop.ba/>

<https://www.jusp-jasenovac.hr/>

<https://www.umrlice.net/>

<https://www.geni.com/>

<https://www.ljubusaci.com/>

<https://www.zelenilo.hr/>

<https://www.bolnica-livno.com/>

<https://radiokameleon.ba/>

<https://radiotrebinje.com/vijest/>

<https://kd-kozala.hr/>

<https://tuzlanski.ba/carsija/vila-azra-prica-o-doktoru-ledereru-nekada-najljepsoj-kuci-u-tuzli-foto/> (Vera Mujbegović, Tuzla moje mladosti)

<https://www.academia.edu/> (Marin Kapular, Rodoslovlje roda Šimović iz Zvirovića)

<https://zbl.lzmk.hr/> (Židovski biografski leksikon – radna verzija)

ЛИТЕРАТУРА

А. Д., *Када ће почети у Београду лечење рака радиумом?*, у: *Време*, Београд, год. IX, 22. децембар 1929, бр. 2.872.

Адамовић Ведрана, *Браћа Стојановићи и Тузлански ђачки процес 1915. године (Прилог проучавању велеиздајничких ђачких процеса за вријеме аустроугарске управе у БиХ)*, Приједор 2020.

Akcija Banovinskog odbora Društva Crvenog krsta u Banjoj Luci, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 14. октобар 1939, бр. 1.632.

Akcija za suzbijanje tuberkuloze, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. новембар 1936, бр. 1.139; *Исто*, 15. новембар 1936, бр. 1.140; *Исто*, 17. новембар 1936, бр. 1.141; *Исто*, 19. новембар 1936, бр. 1.143.

Akcija sanitetskih vlasti za suzbijanje pegavog tifusa, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 16. децембар 1938, бр. 1.528.

Акциони одбор за прикупљање зимске помоћи у Прњавору, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. фебруар 1940, бр. 1.682.

Alagić Nedžmudin, *Derventa između dva svjetska rata*, Sarajevo 2001.

Aleksić Čedo, *Nastanak banjalučke bolnice*, у: *KOD*, časopis Komore doktora medicine Republike Srpske, Banjaluka, novembar 2010, god. IX, br. 23.

Алексић Чедо, *Хигијенски завод у Бањалуци*, Бања Лука, октобар 2001.

Alković Gedeon, *Malarija u oblasti Kosova i Metohije*, у: *Higijena*, časopis za higijenu, mikrobiologiju, epidemiologiju i sanitarnu tehniku, Beograd 1949, god. I, br. 4–6.

Алковић Геза, *Музеј за хигијену*, у: *Социјално-медицински преглед*, Београд 1931, год. II, бр. 5.

† Andrija J. Rapičić, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 25. јун 1939, бр. 1.598.

Анђелски Христо, Никић Ратко, *Клиника за рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић". Пут дуг пет деценија 1952–2002*, Београд 2002.

Anžur Tea, *Register imatrikuliranih študentov Medicinske fakultete 1919–1943*, у: *Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani 1919–1943*, Ljubljana 2012.

Anić Nikola, Piščević Stanislav, *Sanitetska služba 4. armije Jugoslovenske armije*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, prva knjiga, Beograd 1989.

Антитуберкулозна акција, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 19. мај 1935, бр. 709.

Апатинци за исхрану радника и пострадалих, у: *Време*, Београд, год. VI, 27. јул 1926, бр. 1.652.

Aprilske nagrade, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. VII, 1. maj 1959, br. 297, 7.

Atijas Levi Blanka, *Komšije Turalići*, у: *Behar*, časopis za kulturna i društvena pitanja, Zagreb, god. XX/XXI, 2011/2012, br. 104.

Б., *Скупштина Здравствене задруге*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 16. јун 1937, бр. 1.291, 2.

Бановић Гојко, *У Приједору*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 24. јул 1932, бр. 206.

Бања Врућица код Теслића (Врбаска бановина), Београд 1933.

Бања Лука је добила и специјалисту за дечје болести, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 10. септембар 1937, бр. 1.328.

Banja Luka je dobila još jedno javno kupatilo, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 11. март 1936, бр. 945.

Бања Лука је добила неколико импозантних објеката, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 1. октобар 1937, бр. 1.337.

Banja Slatina, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 30. април 1936, бр. 984.

Бањалучки лекар оденуо 27 сиромашне деце, у: *Време* Београд, год. XX, 5. јануар 1940, бр. 6.450.

Бањолучка општина добила је нову управу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. јануар 1936, бр. 911.

Banje, mineralne i tople vode, у: *Godišnjak o narodnom zdravlju i radu zdravstvenih ustanova i organa 1939*, Beograd 1940.

Banjolučki srez dobio je novog sreskog ljekara, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 23. јануар 1938, бр. 1.384.

Бањолучки шаховски клуб наставиће рад самостално, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 15. јануар 1936, бр. 901.

Barišić Marenić Zrinka, Šerman Karin, Uchytil Andrej, *Paviljonski sklop Dječijeg lječilišta tuberkuloze Strmac-Šumetlica u Slavoniji*, y: *Prostor*, znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, Zagreb 2011.

Barišić Marenić Zrinka, *Opća bolnica u Splitu (1951.–1969.) arhitektice Zoje Dumengjić*, y: *Prostor*, znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, Zagreb 2014.

Bahtijarević F., *Iz istorije saniteta Banjaluke – Prva bolnica 1879. godine*, u: *Informativni list*, list radne organizacije Regionalnog medicinskog centra Banjaluka, Banjaluka, god. II, februar 1979, br. 3.

Bašaragin Margareta, *Znamenite Jevrejke Subotice*, Subotica 2020.

Б. Б., *Подизање дома Витешког Краља Александра I Ујединитеља у Српцу*, y: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 30. новембар 1934, бр. 572, 3.

В. В., *Redovna godišnja skupština Zdravstvene zadruge u Srpcu*, y: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 25. април 1935, бр. 689.

Beganović Muharem – Hare, *Provala u partijskoj organizaciji Bihaća 1932. godine*, y: *Bihać u novijoj istoriji (1918–1945). Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Bihaću 9. i 10. oktobra 1986. godine*, tom 1, Banjaluka 1987.

Begić Milan, *Dr. Milan Lončarek* (некролог), y: *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 42, siječanj–veljača 1920, br. 1–2.

Begić Milan, *Iskaz o gibanju bolesnika tečajem godine 1912. u općoj javnoj županijskoj bolnici u Glini*, y: Prilog *Liječničkog vijesnika*, Zagreb, god. XXXV, 1913, br. 7, VI–VIII.

Begić Milan, *Konoplja kao abortivno sredstvo?*, y: *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 42, studeni 1920, br. 11.

Begić Milan, *Lyssa canina*, y: *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXX, 15. prosinca 1908, br. 12.

Begić Milan, *Monstrum uslied Simonartovih sveza*, y: *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXIV, 15. listopada 1902, br. 10.

Begić Milan, *O profilaksi i terapiji griže*, y: *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. studenoga 1919, br. 11.

Begić Milan, *Pomoćište*, y: *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 40, 15. prosinca 1918, br. 12.

Begić Milan, *Slučaj tetanusa liječen Antitoxinom "Hoechst"*, y: *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXX, 15. lipnja 1908, br. 6.

Begić Milan, *Umorstvo udavljanjem*, y: *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 42, prosinac 1920, br. 12.

Begić Milan, *Ustrajanje nemoćnica i zatvranje bolnica*, y: *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXXV, 15. srpnja 1913, br. 7.

Begić Milan, *Heine-Medinova bolest (Poliomyelitis aeuta)*, y: *Liečnički viestnik*, Zagreb, god. XXXV, 15. veljače 1913, br. 2.

Беговић А. С., *Епидемични сифилис у Тузланској области*, у: *Време*, Београд, год. VIII, 19. август 1928, бр. 2.390.

Besplatni bolnički tečaj, y: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 15. јануар 1939, бр. 1.538.

Bešlagić Zijad, *Zdravstveni sistem i obilježje zdravstvenog stanja stanovništva Doboja u prošlosti*, y: *Naslijeđe Doboja i okoline*, Tuzla 2014.

Бешлић Милан, *Књиге и часописи: Полне или венеричне болести*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 6. јануар 1934, бр. 301.

Bibliografija Novog Behara (priredila: Azra Kantardžić), Sarajevo 2007.

Бијелић Стојан, *Казивања паметара о прошлости Бање Луке и Крајине* (приредио: Ђорђе Микић), Бања Лука 1996.

Биографски лексикон. Народно представништво. Сенат, Народна скупштина, Београд 1939.

Биографски лексикон. Познати српски лекари (аутор пројекта Милена Милановић), Београд, Торонто 2005.

B. N., *Venerične bolesti: Predavanje g. dr. Milivoja Pankovića o polnim bolestima*, y: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. новембар 1934, бр. 549.

Б. Н. М., *Још ове јесени Бања Лука ће добити нову зграду за Хигијенски завод*, у: *Време*, Београд, год. XI, 28. јул 1931, бр. 3.437.

Bogićević Vojislav, *Bosanski franjevci – fratri – kao ljekari u doba turske uprave u Bosni*, y: *Život i zdravlje*, časopis za zdravstveno prosvjećivanje, Sarajevo 1951, br. 7–8.

Богуновић Петар М., *Из Усорског краја и околине: историја – традиција – значај – положај*, Сарајево 1937, репринт издање: Теслић 2000.

Богуновић Петар, *У бањи Врућици – код Теслића – уређена су преноћишта за чланове Југословенског учитељског удружења Секције Врбаске бановине*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. март 1933, бр. 82.

Božić Predrag, Aćimović Sanja, Petronijević Nebojša, *Sto trideset pet godina postojanja bolnice u Ćupriji i uvod u obeležavanje pedesetogodišnjice osnivanja službe*

patologije i sudske medicine opšte bolnice – Ćuprija, у: *PONS*, Medicinski časopis, 2017, vol. 14, sv. 1.

Бокан Бранко Ј., *Геноцид на Србима Босанске Крајине 1941–1945*, Београд 1996.

Bokan Branko J., *Opština Sanski Most do jula 1941. g*, dio I, Sanski Most 1974.

Bokan Branko, *Organizovanje i aktivnost komunističke grupe u Ripči*, у: *Bihać u novijoj istoriji (1918–1945). Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Bihaću 9. i 10. oktobra 1986. godine*, tom 1, Banjaluka 1987.

Бокарев Марија, *Писма пријатељу Стевану Крену (с краја XIX и почетка XX века)*, Чачак 2013.

Bolničarski tečaj za dame vodiće sanitetski major g. dr. Radoslav Jovanović, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. фебруар 1936, бр. 924.

Bolničarski tečaj za dame počinje radom, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. фебруар 1936, бр. 924; *Исто*, 15. фебруар 1936, бр. 925; *Исто*, 16. фебруар 1936, бр. 926.

Болницама треба доделити лекаре-хирурге, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 17. фебруар 1937, бр. 1.210.

Болнице и болничка служба, у: *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1937–38*, Београд 1939.

Bolnice i bolnička služba, у: *Godišnjak o narodnom zdravlju i radu zdravstvenih ustanova i organa 1939*, Beograd 1940.

Bos. Gradiška svesrdno je pritekla u pomoć obolelim seljacima, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. јул 1935, бр. 757.

Бос. Костајница, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 3. јул 1936, бр. 1.029.

Bosansko d. d. dobrotvor Uboškog doma, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 3. фебруар 1937, бр. 1.199.

"Босна Боа" је поклонила кровну конструкцију за Убошки дом, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. јун 1936, бр. 1.017.

Branisavljević Mića, *Liječnička briga o radnicima, koji dolaze pri radu u dodir s trotilom (Prva opažanja)*, у: *Arhiv za higijenu rada i toksikologiju*, Zagreb, god. 4, 1953, br. 2.

Branisavljević Mića, *Principi ocjenjivanja radne spsosobnosti: Priručnik za ljekare opšte prakse*, Sarajevo 1965.

Бранковић Драго Ј., Бранковић Бошко М., *Петар Мирковић: Педагошко-књижевно стваралаштво*, Бањалука 2021.

Broj telefonskih pretplatnika se povećava, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 14. фебруар 1937, бр. 1.208.

B. S., *Godišnja skupština Društva trezvenosti "Naše zdravlje"*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54.

Б. С., *Здравствена станица у Козарцу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 31. јул 1935, бр. 769.

B. S., *Trezvenjački pokret*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54.

Буловић Цвјетко, *Историјат школства, здравства и културе Општине Градишка*, Градишка 2010.

Butozan Vaso, *Tako je nastao i razvijao se partizanski sanitet*, Poseban otisak iz *Medicinskog arhiva*, Sarajevo 1961, br. 6.

Budžet Odelenja za socijalnu politiku i narodno zdravlje, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. фебруар 1940, бр. 1.686.

Važnost dobrovoljnih bolničarki kod Društva Crvenog krsta, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 16. фебруар 1936, бр. 926.

Vasiljević Maja M., *U mreži disciplinarnih i regulacionih mehanizama: Muzičari u Beogradu 1941–1944*, doktorska disertacija, Beograd 2019.

Васић Драгиша, *Бања Врућица Симе Крстића*, у: *Зборник за историју Босне и Херцеговине*, Београд 2009, бр. 6.

Васић Драгиша Д., *Био–библиографија др Бранка Чубриловића*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, Бањалука 2010, год. II, бр. 2.

Васић Драгиша, *Дјелатност др Бранка Чубриловића у Бањи Врућици*, у: *Духовност српска*, Теслић 2007, бр. 23–24.

Васић Драгиша Д., *Дјелатност Бранка Чубриловића у избјеглишту 1941–1945*, Бањалука 2007.

Васић Драгиша Д., *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878–1941)*, Бањалука 2014.

Velagić Adnan, *Četnički pokret i Muslimanska nacionalna vojna organizacija na području Hercegovine u svjetlu arhivskih dokumenata*, у: *Identitet Bosne i Hercegovine kroz historiju*, knj. 2, Sarajevo 2011.

В. Д., *Припреме за прославу рођендана Њ. В. Краља у Вуковару*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 5. септембар 1937, бр. 11.809.

В. Е., *Лекарка и мајка др Вида Стефановић*, у: *Чачански Глас*, 2. март 2012.

Велики манифестациони збор задругара у Бијељини, у: *Време*, Београд, год. XI, 10. август 1931, бр. 3.450.

Велики сватови у Бањој Луци, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 23. децембар 1931, бр. 356.

Велики сељачки скуп у Вараждину, у: *Време*, Београд, год. XI, 26. јануар 1931, бр. 3.260.

Veljković Snežana, *Hronika Medicinskog fakulteta u Beogradu (1920–2010). Istorijat, ljudi i događaji 1863–1920–2010*, Beograd 2010.

Veljović-Kleinhappel Bratislava, *Iskustva streptomicinom kod 12 slučajeva tuberkuloze dojenčadi i male djece*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXII, veljača 1950, br. 2.

Veljović-Kleinhappel Bratislava, *Kompresivna fraktura vertebre uslijed tetanusa*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXX, prosinac 1948, br. 12.

Veljović-Kleinhappel Bratislava, *Historijat i problem sabirališta ženskog mlijeka*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXX, siječanj 1948, br. 1.

В[есић] Б[ожидар], *Југословенска лига против туберкулозе. Извршни одбор бановинске управе у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 2. јун 1932, бр. 22.

Вести из Бановине: Дом народног здравља у Добоју, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 11. јун 1933, бр. 125.

Vesti iz Kozarca, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 10. новембар 1939, бр. 1.642.

Вести из Мркоњић Града, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. фебруар 1934, бр. 336.

Visoko odlikovanje dr. Čubrilovića, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 17. септембар 1939, бр. 1.624.

Vlatković Lj[ubomir], *Elektrokardiogram ranjenog srca kao prilog dijagnostici srčanog infarkta*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LX, srpanj 1938, br. 7.

Vlatković Lj[ubomir], *O funkciji i kemizmu želuca poslije resekcije*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LVIII, listopad 1936, br. 10.

Woelz Josip, *Turistika*, у: *Bosna i Hercegovina*, izdala Sarajevska sekcija Udruženja jugoslavenskih inženjera i arhitekta, Sarajevo 1922.

Volski Marija, *Napad četnika na Jošavačku bolnicu IV odreda 1942. godine*, у: *Žene Bosne i Hercegovine u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. godine*, sjećanje učesnika, Sarajevo 1977.

V. M., *Sokolsko društvo Banja Luka*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. фебруар 1936, бр. 924.

Vranić Mustafa, *Kao vojni ljekar – aktivista NOP-a u Sarajevu*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom IV, Sarajevo 1981.

Vračarić Borivoj, *Preventivnomedicinska zaštita u Narodnooslobodilačkom ratu*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, četvrta knjiga, Beograd 1989.

Врбаска бановина једнодушно изриче захвалност Њ. В. Краљу и признање Краљевској Влади и свом првом Бану на досадањем успешном раду, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 30. октобар 1930, бр. 50.

Vrga Boris, Vrga Tatjana, *Državna školska poliklinika u Petrinji (1925.–1945.)*, у: *Acta medico-historica Adriatica – AMHA*, Rijeka, Vol. XV, 2017, No. 2.

Врућица код Теслића, у: *Политика*, Београд, год. XXXVI, 25. јул 1939, бр. 11.187.

Врућица код Теслића најлековитија бања за срчана обољења, у: *Време*, Београд, год. XX, 1. јун 1940, бр. 6.591.

Вујичић Гавро, *Здравствене и хигијенске прилике Врбаске бановине*, у: Алманах бановина, *Врбаска бановина (у додатку: Вардарска бановина и Зетска бановина)*, Београд 1931.

Вујичић Гавро, *Здравствене прилике бановина – Врбаска бановина*, у: *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1936*, Београд 1937.

Вујичић Гавро, *Социјални односи и социјално стање у Врбаској бановини*, у: Алманах бановина, *Врбаска бановина (у додатку: Вардарска бановина и Зетска бановина)*, Београд 1931.

Vukmanović Milan, *Između dva rata*, у: *Banjaluka*, Institut za istoriju, Banjaluka 1990.

Вукмановић Милан, *Друштво и привреда од 1918. до 1941*, у: *Историја Босанске Градишке и њене околине од најстаријих времена до 1985. године*, Градишка 2008.

Вукчевић Јелена, *Доктор Сава Станојевић: хуманиста и патриота*, у: *Зборник радова са V научно-стручног скупа "Историја медицине, фармације, ветерине и народна здравствена култура"*, књ. 4, Зајечар 2013.

Vučak Ivica, *Andrija Preisz (Budimpešta, 8. srpnja 1910. – Čakovec, 16. lipnja 1991). Hrvatski liječnik koji je preživio Aušvic*, y: *Liječničke novine*, glasilo Hrvatske liječničke komore, Zagreb, god. XIX, veljača 2019, br. 176.

Vučak Ivica, *Dr Blanka Manzoni (Petrinja, 1899. – Whitehaven/Engleska, 1991.). 90 godina od dolaska prve liječnice u Varaždin*, y: *Liječničke novine*, Glasilo Hrvatske liječničke komore, Zagreb, god. XX, lipanj 2020, br. 190.

Vučak Ivica, *Institut za tuberkulozu u Zagrebu. Uz 50. obljetnicu smrti Vladimira Ćepulića (23. 3. 1891. – 23. 3. 1964)*, y: *Liječničke novine*, Glasilo Hrvatske liječničke komore, Zagreb, god. XIV, 15. IV 2014, br. 128.

Vučak Ivica, *Liječničke komore u Dalmaciji od 1903. do 1946. godine*, y: *Hrvatska liječnička komora 1903–1995–2005: Spomen-knjiga u povodu desete obljetnice obnove Hrvatske liječničke komore*, Zagreb 2005.

Vučak Ivica, *Nobelovac Otto Loewi 1937. na Medicinskom fakultetu u Zagrebu*, y: *Liječničke novine*, Glasilo Hrvatske liječničke komore, Zagreb, god. XVII, lipanj 2017, br. 160.

Vučak Ivica, *Pierre Famel i hrvatski liječnici*, y: *Liječničke novine*, Glasilo Hrvatske liječničke komore, Zagreb, god. XI, 15. XI 2011, br. 104.

Vučković Ivo, *Povijest Kliničke bolnice Dubrava 1781.–1991.*, Zagreb 2014.

Г., *Седница Равнатељства Оружног уреда за осигурање радника у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 1. јул 1933, бр. 142.

Gavrilović Vera S., *Žene lekari u ratovima 1876–1945. na tlu Jugoslavije*, Beograd 1976.

Гајић Драга, *Живот и стваралаштво жена Бањалуке*, Бањалука 2013.

Гајрет се достојно одужио успомени др Ејуба Мујезиновића, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. март 1934, бр. 360.

Гаковић Милан, *Савез земљорадника (Земљорадничка странка) 1919–1941* (приредио др Здравко Антонић), Бања Лука 2008.

Ганибеговић М., *Бања Слатина код Бање Луке*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 10. јул 1935, бр. 752.

Ганибеговић М., *Рад Окружног уреда за осигурање радника у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. април 1933, бр. 98.

Ганибеговић М., *Тридесет година успешног рада Кола српских сестара у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. јун 1933, бр. 10.269.

Г[анибеговић] М., *У Бањој Луци је саграђено модерно и хигијенски уређено радничко склониште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 26. август 1934, бр. 493.

Г. Д., *Испити у школи за нудиље*, у: *Време*, Београд, год. XXI, 4. фебруар 1941, бр. 6.835.

Г. др. Костић ће остати још неколико дана у болници у Сремској Митровици, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 10. август 1933, бр. 10.331.

Г. др. Михајло Вујичић постављен је за начелника Социјалног оделења, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. мај 1940, бр. 1.717.

Г. д-р С. Милетић у Јужној Србији, у: *Време*, Београд, год. V, 7. април 1925, бр. 1.186.

G. dr. S. Savić u Banjoj Luci, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 16. јануар 1937, бр. 1.185.

Г. др. Ф. Канта постављен је за примариуса Државне болнице, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 25. април 1940, бр. 1.709.

Г. др Ш. Сефић одену је 27 сиромашне деце, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 6, 7, 8. јануар 1940, бр. 1.665.

Günsberger Oskar D., Fischer Oton, *Tehnika seroreakcije s compligonom i njena klinička vrijednost*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 55, august 1933, br. 8.

Главна годишња скупштина Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 16. март 1941.

Glück Leopold, *Narodni lijekovi iz bilinstva u Bosni*, у: *Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини*, Сарајево, год. IV, јануар–март 1892, књ. I.

Гњато Војислав, *Пет деценија Опште болнице "Свети апостол Лука" Добој*, Добој 2004.

Гњато Војислав, Максимовић Славко, *Болница у Добоју "Свети апостол Лука" 1952–1997*, Нови Београд 1997.

Гњато Рајко, Маријанац Здравко, *Бања Врућица – географско-балнеолошко-туристичка монографија*, Бања Лука 1996.

Говор г. Пере Граића народ. посланика Среза мркоњићког, одржан 15. марта 1933. у Народној скупштини у Београду, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 24. март 1933, бр. 89.

Говор др-а Славка Пиштељића народног посланика на седници Народне скупштине 10. марта о. г., у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 4. април 1934, бр. 373.

Godišnja skupština banjalučkog Tenis Kluba, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 29. март 1933, бр. 91.

Годишња скупштина Друштва "Крајишник", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 21. април 1940, бр. 1.708.

Годишња скупштина Друштва трезвености, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 24. март 1933, бр. 89.

Godišnja skupština Društva Crvenog krsta, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 19. фебруар 1935, бр. 635.

Godišnja skupština Jugoslovenske čitaonice, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 27. април 1939, бр. 1.580.

Godišnja skupština Mjesnog odbora Crvenog krsta, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 23. фебруар 1933, бр. 80.

Годишња скупштина Смучарског клуба, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 21. новембар 1934, бр. 565.

Годишња скупштина Соколског друштва у Цазину, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 7. фебруар 1933, бр. 10.147.

Годишња скупштина Удружења резервних официра и ратника, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 20. фебруар 1940, бр. 1.684.

Годишња скупштина Црвеног крста у Бањој Луци, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 28. фебруар 1933, бр. 10.168.

Goldberger Adolf, *Prinos k ozljedama rogom*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 50, septembar 1928, br. 9.

Gospođa Cvetković otvorila je izložbu Dečijeg zabavišta, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 24. juna 1938, br. 1.449.

Градиће се 7 нових среских болница, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. јануар 1937, бр. 1.188.

Градња хируршког павиљона у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 24. август 1934, бр. 491.

Градска кроника, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 18. април 1934, бр. 384.

Градска кроника: Венчања, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 29. јануар 1939, бр. 1.544.

Градска кроника: Др Ејуб Мујезиновић, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354.

Градска кроника: Кроз град, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 6. јул 1933, бр. 146.

Градска кроника: Сахрани др Ејуба Мујезиновића присуствовало је више од 5000 грађана, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 13. март 1934, бр. 355.

Granov Jusuf, *Potrošnja alkohola i duvana u srezu Bosanska Gradiška*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 7. јул 1932, бр. 27.

Gračanin Stjepan, *Pokušaji liječenja ozene suvremenim antibioticima (Predbježna obavijest)*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXII, lipanj–srpanj 1950, br. 6–7.

Gračanin Stjepan, *Hyperplasia philtri nasi (Jedan dosada neuvaženi uzrok oteščanog disanja kroz nos)*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXX, prosinac 1948, br. 12.

Грегорић Драгутин, *Партизански лекари говоре*, у: *Илустрована политика*, Београд, 7. децембар 1982.

Grin Ernest, *Značenje serološke reakcije za patologiju endemijskog sifilisa*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXI, travanj 1939, br. 4.

Grin Ernest, *Istraživanje i liječenje sifilisa u kaznenom zavodu u Lepoglavi od 1926.–1930. god.*, у: *Glasnik za staleška i zdravstvena pitanja*, Prilog *Liječničkog vjesnika*, Zagreb, januar 1932, br. 1.

Grin Ernest, *O intravenoznoj upotrebi Solusarvarsana*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LX, listopad 1938, br. 10.

Grin Ernest, *O promjenama likvora i oboljenjima centralnog živčanog sustava kod endemijskog sifilisa u Bosni*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXII, travanj 1940, br. 4.

Grin Ernest, *Obiteljski tip endemijskog sifilisa u Bosni*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LX, ožujak 1938, br. 3.

Grin Ernest, *Primarni afekt kod endemičnog sifilisa u Bosni*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 51, mart 1929, br. 3.

Grin Ernest, *Sezonske upale donje usne kod zemljoradnika (Cheilitis aestivalis)*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LX, siječanj 1938, br. 1.

Grin Ernest, *Spolne bolesti kao socijalno zlo*, у: *Prosvjetni rad Varaždinskog pučkog sveučilišta u godini 1930–31*, Varaždin [s. a.].

Grmek Mirko Dražen, *Proučavanje i nastava historije medicine u Jugoslaviji*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 84, siječanj 1962, br. 1.

Grujić Ivan, *Epidemiologija malarije na teritoriji NR Bosne i Hercegovine*, у: *Higijena*, časopis za higijenu, mikrobiologiju, epidemiologiju i sanitarnu tehniku, Beograd 1949, god. I, br. 4–6.

Д., *Рад Месног одбора Црвеног крста у Бихаћу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 18. август 1933, бр. 183.

Давидовић Горан, *Санитетска служба Југословенске војске у отаџбини у чачанском крају 1941–1945. године*, у: *Зборник радова Осмог конгреса историчара медицине "800 година српске медицине"*, Београд 2018.

Да ли је бања Палић, код Суботице, лековита?, у: *Време*, Београд, год. IX, 5. децембар 1929, бр. 2.855.

Дамјановић Данка, *Добротори "Просвјете" – Српског просвјетног и културног друштва Срба у Босни и Херцеговини*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, Бањалука 2019, год. XI, бр. 11.

Дамјановић Милица, *Напредни покрет студената Београдског универзитета од 1919. до 1929. године*, књига прва, Београд 1966.

Дамјановић Милица, *Напредни покрет студената Београдског универзитета од 1929. до 1941. године (прилог историји)*, књига друга, Београд 1974.

Danas je otpočelo VI redovno zasedanje Banskog veća, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. март 1936, бр. 944.

Danilović Branislav, *Bibliografija stručnih i naučnih radova lekara somborskog zdravstva 1944.–2014. godine*, Sombor 2015.

Danilović Branislav, *Poznati somborski lekari druge polovine XX veka*, Sombor 2003.

Danon Jakov, *Jevrejska opština Bihać*, у: *Први округли сто "Гаравице 1941"*, Бања Лука 2011.

Danon Jakov, Stošić Verica M., *Memoari na holokaust Jevreja Bosanske Krajine*, Banja Luka 2010.

Danon Jakov, Stošić Verica M., *Hronika Jevrejske opštine Banja Luka*, Banja Luka 2007.

Dančević Ante, *Rijedak slučaj traumatske diafragmatičke hernije*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 48, august 1926, br. 8.

Два курса за добровољне болничарке, у: *Време*, Београд, год. XIX, 20. октобар 1939, бр. 6.373.

Две паралелне активности: Рад Владе и Банске управе на задовољавању здравствених потреба, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 12. септембар 1937, бр. 1.329.

Dekaris A., *Kroz Vrbasku banovinu (vodič)*, Banja Luka 1936.

Dekaris A., *Turizam i turistička mjesta u Vrbaskoj banovini*, у: *Развитак*, Бањалука, год. IV, 1. децембар 1937, бр. 12.

Deroko D[ragutin] J., *Vodj (upitnik) za lekovita kupatila, klimatska mesta, mineralne vode, kupališta i lečilišta (sanatoriume) u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca*, Beograd 1925.

Дечије опоравилиште "Озрен", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 21. мај 1935, бр. 710.

Димић Љубодраг, *Бан Светислав – Тиса Милосављевић, културне прилике и културна политика у Врбаској бановини 1929–1934*, у: *Светислав – Тиса Милосављевић: Зборник Округлог стола одржаног у Бањалуци 16. октобра 2004. године*, Бањалука 2006.

Димић Љубодраг, *Културна политика Краљевине Југославије 1918–1941*, II, Београд 1997.

Димовић Данило, *Бањалучки велеиздајнички процес*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIV, 18. јул 1938, бр. 12.125.

Дневне вести: Нов управник Бањалучке болнице, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 5. април 1934, бр. 10.565.

Doboj, društveno privredna karta komune, Beograd 1977.

Dobrovoljna vatrogasna četa u Bosanskom Novom održala je samarićanski tečaj, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680.

Dobrovoljni prilozi za Uboški dom, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 11. јануар 1933, бр. 68.

Dokumenta o napretku Vrbaske banovine, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 30. август 1936, бр. 1.076.

Дом стараца у Бањој Луци почео је радити, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 11. октобар 1939, бр. 1.631.

Domaća kronika, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750.

Dombaj Karlo, *U ustaškim logorima Jasenovcu, Staroj Gradiški i Lepoglavi*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom IV, Sarajevo 1981.

Donkić Pavičić Ivica, *Otorinolaringologija*, у: *Glasnik pulske bolnice*, Pula 2007, god. 4, br. 1.

Dopust pretsednika opštine, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. април 1936, бр. 973.

Dostojan ispraćaj velikom čovjeku, у: *Glas komuna*, list za društvena i politička pitanja, Doboj, god. XI, 8. maj 1968, br. 485.

Dr Geca Alković: Organizacija odbrane građanstva od napada iz vazduha, у: *Novi Behar*, Sarajevo, god. VIII, 1934–1935, br. 5–7.

Др Лаза Ненадовић о нашим бањама, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 24.

† Др. Тодор Јеремић, у: *Политика*, Београд, год. XXIX, 1. октобар 1932, бр. 8.761.

Dragić Đorđe, *Sanitetska služba u oružanim snagama NOP-a u Bosni i Hercegovini u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, druga knjiga, Beograd 1989.

Država je preuzela Banovinsku, ranije opštinsku, bolnicu, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 4. април 1936, бр. 966.

Државна болница добила специјалисту за болести уха, носа и грла, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 8. август 1937, бр. 1.314.

Државни савет одбацио је жалбу г. др Јосипа Љубина поводом избора директора здравствене службе Средишњег уреда за осигурање радника, у: *Правда*, Београд, год. XXXV, 26. јануар 1939, бр. 12.288.

Други дан суђења за крвопролиће у Великој Кладуши, у: *Време*, Београд, год. XII, 15. јул 1932, бр. 3.782.

Други конгрес Заједнице словенских лекара за кожне болести почиње рад 27. јуна у Београду, у: *Време*, Београд, год. XI, 23. јун 1931, бр. 3.402.

Друго заседање Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије 1943–1953, Београд 1953.

Друштвене вести: Удружење лекара-стажера, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 16. август 1931, бр. 227.

Dugački Vladimir, *San. pukovnik dr. Alfred Nick*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 119, 1997, br. 11–12.

Dupalo Adam, *Banija i Sisak u NOP-u 1941. Događaji, svjedočanstva, dokumenti*, Zagreb 2014.

Đorđević Vojo, *Partija je intenzivno djelovala*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, књ. 1, Institut za istoriju u Banjaluci, Banjaluka april 1981.

Đuričić Aca, Elazar Samuel, *Pregled istorije farmacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1958.

Elenkov Tomislav, Elenkov Arijana, *Šapat vekova – razvoj prijedorskog zdravstva*, Laktaši 2010.

† Емилка Радочај, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 20. март 1938, бр. 1.408.

Enciklopedija Jugoslavije, knj. 2, Zagreb 1956,

Enciklopedija Jugoslavije, knj. 5, Zagreb MCMLXII.

Епидемија дизентерије у неколико срезова наше бановине, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 1. новембар 1940, бр. 1.748.

Živaković-Kerže Zlata, *Dom narodnog zdravlja u Osijeku – Štamparova zamisao pretočena u ostvarenje*, у: *Studia lexicographica*, Zagreb, Vol. 13, 2019, No. 25.

Živaković Kerže Zlata, *Javno zdravstvo u Osijeku – 80 godina. Od Epidemiološkog zavoda do Zavoda za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije 1925.–2005.*, Osijek 2005.

Živković Boško, Aranicki Miloš, *Pegavac i rekurens u NR Bosni i Hercegovini (Rad Državne savezne akcije za suzbijanje pegavca i rekurensa u NR BiH)*, Sarajevo 1947.

За организацију рада Црвеног крста, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. мај 1933, бр. 10.235.

Za pretsjednika Ljekarske komore izabran je g. dr Pero Stjepanović, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 27. март 1941, бр. 1.783.

Забава "Гајрета" у Дервенти, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 14. јул 1933, бр. 10.304.

Забава Друштва Црвеног крста у Грачаници, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. септембар 1934, бр. 519.

Забава школс. подмлатка Црвеног крста у Личком Петровом Селу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. фебруар 1936, бр. 937.

Zavod za rehabilitaciju "Dr Miroslav Zotović" Banjaluka 1952–1972, Zagreb 1972.

Završetak tečaja za dobrovoljne bolničarke, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 16. март 1938, бр. 1.406.

З[агорац] Б[ранко], *Свечаност у Дечијем забавишту*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 20. јун 1933, бр. 132.

Загорац Б[ранко], *Хигијенски завод у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69.

Zaraza trbušnog tifusa, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. април 1936, бр. 978.

Završetak samarijanskog tečaja za gimnazijalce u Banjoj Luci, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 13. март 1938, бр. 1.405.

Завршетак самаријанског течаја за ученице Државне женске занатске школе у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 16. март 1938, бр. 1.406.

Завршна школска свечаност у Дечијем забавишту, у: *Врбаске новине*, Бањалука, 26. juna 1938, br. 1.450.

Завршни испит самарићанског течаја, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 20. јун 1933, бр. 132.

Завршни испит течаја за добровољне болничаре-рке Црвеног крста у Љубији, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. фебруар 1936, бр. 937.

Започео је рад течаја за соколске вође, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. новембар 1936, бр. 1.146.

Zasluženo društveno priznanje, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. VI, 7. mart 1958, br. 237.

Zahvala, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. март 1934, бр. 363.

Z., *Banja Slatina kod Banje Luke – Jedno vanredno lječilište reumatizma*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 15. август 1928, бр. 13.

Збор Ј. р. с. д. у Дервенти, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 27. јун 1933, бр. 10.287.

Збор ЈРЗ у Приједору, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 20. април 1938, бр. 1.421.

Zbornik liječnika Hrvatske 1874–1974, Zagreb 1974.

Зверства Аустрије, у: *Правда*, Београд, 10. новембар 1918, бр. 22.

Zgrablić Milan, *Poteškoće oko osnivanja obiju bolnica u Sušaku*, у: *Acta medico-historica Adriatica*, Rijeka 2005, Vol. 3, No. 2.

Zgrade deset banovinskih bolnica biće dovršene, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 1. септембар 1940, бр. 1.739.

Здравствене прилике на подручју Пожаревца у 19. и почетком 20. века: 175 година болнице у Пожаревцу, Пожаревац 2008.

Zebec Mirna, Vuletić Silvije, Budak Antun, *Škola narodnog zdravlja "Andrija Štampar": 70 godina rada na promicanju zdravlja hrvatskog puka*, Zagreb 1997.

Zekić Eberhard Nefreteta, Sikora Miroslav, *Dom zdravlja Osijek 1926.–2016: 90 godina samostalne zdravstvene ustanove Dom zdravlja Osijek*, Osijek 2016.

З., *Рад Црвеног крста у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 24. март 1933, бр. 89,

З., *Рад Црвеног крста у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. август 1933, бр. 169.

Zubović Jovo, *Prirodna bogatstva Vrbaske banovine. III Vode*, у: *Развитак*, Бањалука, год. IV, 1. септембар 1937, бр. 9.

Зубовић Јово, *Становништво Врбаске бановине*, у: *Развитак*, Бањалука, год. VI, 1. јануара 1939, бр. 1.

И у Јајцу ће се изградити среска болница, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 7, 8, 9. јануар 1937, бр. 1.180.

Иванић Стеван З., *Наша здравствена служба*, у: *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа 1936*, Београд 1937.

Ивановић Драган, *Колевка здравства у Србији*, књ. прва, Шабац 2003.

Из талога радио-активне бање Врућице лекар произвео пудер за лице и прашак за зубе, у: *Време*, Београд, год. XVII, 11. јул 1937, бр. 5.560.

Izabran je Akcioni odbor za gradnju planinarske kuće, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 4. март 1936, бр. 940.

Izaslanik Banske uprave uvodi novo veće u dužnost, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 30. јануар 1936, бр. 912.

Изборне кандидације, у: *Време*, Београд, год. VII, 19. јул 1927, бр. 2.002.

Извршен је избор лекара у Окружном уреду, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 27. фебруар 1935, бр. 642.

Извршни одбор Лиге против туберкулозе у Бањој Луци, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 24.

Измена рејона јавних апотека у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 5. новембар 1933, бр. 251.

Ilijić Nikola, *Razvitak zadrugarstva u Bosni i Hercegovini od 1900. do 1941. god.*, Sarajevo 1964.

Ilić Teodor, *Od mora ećim*, у: *Život i zdravlje*, časopis za zdravstveno prosvjećivanje, Sarajevo 1951, br. 1–2.

Илић Теодор, *Незнање се свети. Поуке из науке о здрављу*, Сарајево 1947.

Илић Теодор, *Први корак у живот. Поуке о њези дојенчета*, Сарајево 1960.

Ilijić Nikola, *Razvitak zadrugarstva u Bosni i Hercegovini od 1900. do 1941. god.*, Sarajevo 1964.

Imamović Mustafa, *Upravni položaj Gradačca kao sreskog sjedišta u Kraljevini Jugoslaviji 1918–1941. godine*, у: *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, LII, Sarajevo 2009.

Именовање Банског пописног одбора, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 12. март 1931, бр. 11.

И. Н., *Годишње скупштине Југословенске читаонице и Среског одбора Друштва Црвеног крста у Котор Варошу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 15. фебруар 1935, бр. 632.

И. Н., *Скупштина Друштва Црвеног крста у Котор Варошу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354.

In memoriam. Banjaluka se oprostila sa svojim ljekarom, у: *Glas*, Banjaluka, god. XII, 1. januar 1964, br. 973.

In memoriam primarijus dr Velimir Čović, у: *Glas*, Banjaluka, god. XXIX, 7. jul 1971, br. 1.535.

И. Н., *Оснивање Рибарског удружења*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. фебруар 1934, бр. 330.

И. Н., *Појава пегавог тифуса у Срезу которварошком*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 28. фебруар 1935, бр. 643.

И. Н., *Скупштина Друштва Црвеног крста у Котор Варошу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 11. март 1934, бр. 354.

Инспекција госп. бана Милосављевића Убошком дому, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 3. март 1932, бр. 9.

Инспекциони пут претседника Владе, министра унутрашњих послова, господина Петра Живковића у Босанској Крајини, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. јул 1931, бр. 27.

Интересовање Муслимана у Метохији за претстојеће наибске изборе, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 29. мај 1937, бр. 11.712.

Исељеничко надзорништво у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 8. август 1934, бр. 477.

Испит на течају за добровољне болничарке, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 6. мај 1936, бр. 987.

J., *Лекарска комора Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXVIII, 16. март 1931, бр. 8.210.

Јавна захвала, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 5. јун 1934, бр. 422; *Исто*, год. VIII, 20. мај 1936, бр. 997; *Исто*, год. X, 28. децембар 1938, бр. 1.531.

Jagodić Joza, *Liječenje septičnih oboljenja u porodništvu*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LX, listopad 1938, br. 10.

Јакшић Предраг, Белиј Срђан, *Библиографија о природи Косова и Метохије*, Приштина 1995.

Jaliman Salih, *Politički osuđenici u Kazneno-popravnom zavodu u Zenici 1945–1954. godine*, у: *Društvena istraživanja*, časopis Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, Zenica 2008.

Jalovčić Mustafa, *Dr Branko Juzbašić (In memoriam)*, у: *Medicinski arhiv*, Organ Društva ljekara Bosne i Hercegovine, Sarajevo, vol. 29, novembar–decembar 1975, br. 6.

Jankijević S., *Život i prilike u BiH od 1682. do 1750. godine (Iz zapisa fra Nikole Lašvanina)*, у: *Život i zdravlje*, Sarajevo 1955, br. 8–9.

Janković Milan, *Sjećanje na Boru Ilića*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, knj. 2, Institut za istoriju u Banjaluci, Banjaluka april 1985.

Janković M[ilan], *Zdravlje u našem selu*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. март 1936, бр. 944.

Јанковић Милан, *"Слобода" и "Југославија"*, Београд 1939.

Jedno vanredno lječilište reumatizma, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 15. август 1928, бр. 13.

Jelecki Viktor, *Da li sam ja alkoholičar?*, Zagreb 1962.

Јеловац Вук, *Биланс 8-месечног рада управе Врб. бановине*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 3. октобар 1930, бр. 45.

Јеловац Вук, *Др Хаим Леви*, у: *Срп*, часопис за књижевност и умјетност, Приједор, јануар 2017, бр. 1.

Јеловац Вук, *Једно поподне у Казненом заводу у Старој Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 5. новембар 1933, бр. 251.

Јеловац Вук, *Обласна Бања Слатина код Бања Луке*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. II, 1. април 1929, бр. 7.

Јеремић Ристо, *Минерални извори, бање и лечилишта*, у: *Босна и Херцеговина*, Сарајево 1922.

Јеремић Ристо, *Прилози за биографски речник Срба лекара Војвођана 1756–1940*, Нови Сад 1952.

Јеремић Ристо, *Прилози историји здравствених и медицинских прилика Босне и Херцеговине под Турском и Аустро-Угарском*, Београд 1951.

† Јован Малић, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. октобар 1930, бр. 8.064.

Јоветић Божидар, *Електрична енергија у служби медицине: Примена код Окружног уреда за осигурање радника у Бањалуци I*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 12. март 1936, бр. 946.

Jovetić Božidar, *Električna energija u službi medicine: Primena kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci II*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. март 1936, бр. 948.

Јоветић Растко, *Већи јади*, Београд 2004.

Јовић Радован, *Велика кривица и злочини се не може сакрити*, у: *Први округли сто "Гаравице 1941"*, Бања Лука 2011.

Јока Игњатије, *Комунистичка језгра*, у: *Двор на Уни од пријеславенског доба до наших дана*, Зборник научних и публицистичких радова, књ. 1, Двор на Уни 1991.

Јосиповић Верица, *Хрватски Црвени криж – Жупски одбор Бањалука (1941–1945); 1941/1944 (аналитички инвентар)*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, год. II, бр. 2, Бањалука 2010.

Juče je ban. G. Bogoljub Kujundžić potpisao rešenje za gradnju Uboškog doma u Banjoj Luci, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. април 1936, бр. 980

Још једна лекарска афера, у: *Време*, Београд, год. XIX, 20. фебруар 1936, бр. 6.373.

Јуче је остварена једна стварна социјално-хумана потреба, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 21. јул 1936, бр. 1.043.

Juče je otvoren dobrovoljni ženski bolničarski tečaj, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. фебруар 1936, бр. 928.

Јуче је у Београду свечано отворен Конгрес Свесловенског савеза дерматолога, у: *Време*, Београд, год. XI, 28. јун 1931, бр. 3.437.

К., *У Добоју је сваки трећи становник члан Црвеног крста*, у: *Правда*, Београд, год. XXXII, 10. фебруар 1936, бр. 11.240.

Како да се побољшају здравствене прилике у Врбаској бановини, у: *Време*, Београд, год. XXI, 11. фебруар 1941, бр. 6.842.

Како је убијен бивши робијаш и злочинац Живко Воденичаревић, од кога је страховао цео Срем, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 3. јун 1934, бр. 10.624.

Kamberović Husnija, *Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini*, drugo izdanje, Sarajevo 2005.

Кандидати за народне посланике, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 21, 22. и 23. април 1935, бр. 687.

Kandidati za narodne poslanike, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 25. април 1935, бр. 689.

Kantić Rifat, *Ponešto o Tešnju i njegovim ljudima*, Tešanj 2008.

Kapetanović Fahrudin, Muminagić Rašid i grupa autora, *Doboj u dvadesetom stoljeću*, Doboj 2008.

Katan Eliezer, Stupar Dragan, *Sanitetsko snabdevanje u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, četvrta knjiga, Beograd 1989.

Katzer Fridrik, *K poznavanju mineralnih vrela Bosne*, у: *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, april–septembar 1919.

Kleinhappel Franz, *Razvoj ratno-poljske kirurgije u N.O.V.*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXVII, prosinac 1945, br. 5 i 6.

Klih Josip Pepi, *Rad u Ortopedskom zavodu*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, knj. prva, Banjaluka aprila 1981.

K. N., *Umro je dr Dimitrije Marković*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 11. март 1937, бр. 1.229.

Knežević Borivoje, *Konstituisanje gradskih organa narodne vlasti i Narodnooslobodilačkog fronta*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom IV, Sarajevo 1981.

Ko je ko u Jugoslaviji. Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima, Beograd 1957.

Ko je ko u Jugoslaviji. Jugoslovenski savremenici, Beograd 1970.

Ko je ko u Jugoslaviji. Lekari, knj. 1, Beograd MCMLXVIII.

Ковач Драган Р., *Исповијест доктора Рунда*, Требиње 2020.

Ковачевић Душан, *Петровац у подножју Грмеча, Клековаче и Осјеченице*, Нови Сад 1996.

Kovačević Dušanka, *Sa ženama Bosanske Krajine u ratu i revoluciji*, у: *Žene Bosne i Hercegovine u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. godine*, sjećanje učesnika, Sarajevo 1977.

Kovačević Jovo, *Hronologija važnijih događaja sanitetske službe u NOR-u 1941–1945. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, četvrta knjiga, Beograd 1989.

Коло српских сестара у Б. Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 3. јун 1933, бр. 119.

Komemorativna sjednica zdravstvenih radnika, у: *Glas komuna*, list za društvena i politička pitanja, Doboj, god. XI, 8. maj 1968, br. 485.

Komunalna politika, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. март 1936, бр. 938.

Komunalna higijena (glavni urednici: Grujica Žarković i Sergije Ramzin), Beograd–Zagreb 1953.

Konstantinović Bogoljub, *Socijalna medicina. Osnovi za poznavanje glavnih socijalno-medicinskih problema; rad na podizanju narodnog zdravlja i socijalno zakonodavstvo u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca*, Beograd 1928.

Конституирајућа скупштина Женског покрета, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. септембар 1935, бр. 797.

Konferencija Zemljoradničke stranke, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 9. јун 1936, бр. 1.011.

Конференција Ј. Р. З. у Босанском Новом, у: *Правда*, Београд, год. XXXI, 6. октобар 1935, бр. 11.113.

Konferencija pretstavnika zdravstvenih ustanova o zdravstvenim prilikama u Banovini, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 13. фебруар 1941, бр. 1.768.

Конференција ради оснивања Народног универзитета Врбаске бановине, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 18. јануар 1930, бр. 7.

Konferencija Sreskog odbora JRZ u Prnjavoru, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 3. јул 1938, бр. 1.453.

Конференција у Бијељини, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 2. новембар 1937, бр. 11.867.

Конференција чланова и пријатеља Народне одбране, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. март 1933, бр. 85.

Konforti Josef, *Doprinos ljekara Jevreja zdravstvenoj zaštiti i kulturi Bosne i Hercegovine*, у: *Jevrejski almanah 1968–1970*, Beograd 1970.

Косиер Љубомир Ст., *Босна и Херцеговина економски фрагменти и контуре* (предговор: др Велизар С. Јанковић), 1927.

Kosovac Dragutin, *Uspostavljanje narodne vlasti u oslobođenom gradu*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom IV, Sarajevo 1981.

Kralj Ivan, *Nastanak i razvoj sanitetske službe u Narodnooslobodilačkom ratu u Hrvatskoj*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, druga knjiga, Beograd 1989.

Кратке вести, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 24. март 1934, бр. 365.

Крвава породична драма у Сарајеву, у: *Време*, Београд, год. XVII, 21. август 1937, бр. 5.601.

Kreho-Gligović Vanja, *Ja sam Goldberger (I) – Otac i sin*, у: *Jevrejski glas*, Glasilo Jevrejske zajednice BiH, Sarajevo, jun–jul 2016, br. 70.

Kronika sirotišta o. o. Trapista 1878–1928, у: *Putokaz*, Banjaluka, god. IX, listopad–prosinac 1928, br. 5/6.

Krutina Josip, *Kolera u kotaru Brčkom. Moja iskustva u Bosni godine 1913*, у: *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 36, 15. rujna 1914, br. 9.

Krutina Josip, *Pjegava groznica u Bosni i Hercegovini. Epidemijologija i suzbijanje iste na temelju osobnih iskustva*, у: *Liječnički vijesnik*, Zagreb, god. 41, 15. siječnja 1919, br. 1.

Kujović Mina, *Izvještaji o kontroli apoteke i trgovačkih radnji u Gračanici*, у: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. XXIV, maj 2019, br. 47.

Kulenović Namik, *Banja Vrućica kod Teslića – bosanski Nauhajm*, у: *Vrbaske novine*, Banjaluka, god. VI, 5. septembar 1934, br. 501.

Куленовић Намик, *Развој скијашког спорта у Врбаској бановини: Смучарски клуб у Бањалуци за годину дана подигао је у планинама неколико смучарских домова*, у: *Време*, Београд, год. XIV, 13. децембар 1934, бр. 4.645.

Kulenović Hajro, *Nastanak i razvoj Sanitetske službe od početka ustanka 1941. do prelaska Vrhovnog štaba NOV i POJ na Vis, juna 1944. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, prva knjiga, Beograd 1989.

Kulišić Špiro, *Verovanja o ljeskovini u Bosanskoj Krajini i Kordunu*, у: *Развитак*, Бањалука, год. VI, 1. фебруар 1939, бр. 2.

Кулунџија Радмила, *Приче из Васиљеве баште: Српско православно гробље "Свети Пантелија" Бањалука*, Бањалука 2020.

Кумановска општина тражи право на експлоатацију бање "Врућа Вода", у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 31. август 1933, бр. 10.352.

Кумановски скаути основали су Савет стега, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 29. јун 1932, бр. 181.

Kumarić Matko, *Monografija Vrbaske banovine*, Banja Luka 1932.

К[умарић] М[атко], *У буџетској 1937/8. години приступиће се изградњи шест среских болница. Три болнице градиће се по редовном буџету, а три из изванредних финансијских средстава*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6. јануар 1937, бр. 1.179.

Lazarević Đorđe, *Komentar uz jedan povjerljivi izvještaj ustaške Velike župe Usora i Soli o prvom oslobođenju Tuzle*, у: *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, knj. VI, Tuzla 1965.

Лазаревић-Ковачевић Надежда, *К'о лепи сан. Златно доба грађанске Бањалуке 1929–1941*, Бањалука 2014.

Лајшић Милан, Весић Мирослав, *Црвени крст Бањалуке 1912–2007*, Бања Лука 2008,

Levi Moric J., *Jevreji Bihaća 1919–1945*, у: *Bihać u novijoj istoriji (1918–1945). Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Bihaću 9. i 10. oktobra 1986. godine*, tom 1, Banjaluka 1987.

Лекар г. др Човић одржао је успело предавање, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 2. фебруар 1937, бр. 1.198.

Лекарска комора Врбаске бановине у Бањој Луци, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 2. април 1931, бр. 14.

Лекарска комора у Бањој Луци тражи отварање нових болница у Врбаској бановини, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 4. мај 1934, бр. 397.

Леко М[арко] Т., Шчербаков [Алексије], Јоксимовић Хран[ислав] М., *Лековите воде и климатска места у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца*, Београд 1922.

Лековите минералне воде у Врбаској бановини, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 16. јун 1932, бр. 24.

Leksikon ljekara Sarajeva, у: *Doktor*, Glasilo Ljekarske / Liječničke komore Kantona Sarajevo, Sarajevo, jun/lipanj 2016, br. 39.

Лепра у Срезу которварошком, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 22. мај 1935, бр. 711.

Летовање деце на Озрену, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 21. јун 1933, бр. 133.

Лечење инвалида у Слатини и Врућици, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. јануар 1937, бр. 1.188.

Libman Emil, *Građa za medicinsku bibliografiju Subotice (1828–2005)*, Subotica 2008.

Livnjaković Panković Draga, *Medicina: Iz dječije medicine*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69.

Livnjaković-Panković [Draga], *Sunce i dječije zdravlje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 16. фебруар 1933, бр. 78.

Лијеп примјер г. др. Сефића, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 5. јануар 1941, бр. 1.758.

Литвињенко Стеван, *Руски лекари у Србији и Црној Гори*, Београд 2007.

Lokalna kronika, у: *Глас Врбаске бановине*, Бањалука, год. I, 8. децембар 1929, br. 5.

Ludwig Ernst, *Die Mineralquellen Bosniens*, у: *Wiener klinische Wochenschrift*, Wien, II. Jahrgang, 24. Januar 1889, Nr. 4; *Исто*, 31. Januar 1889, Nr. 5; *Исто*, 7. Februar 1889, Nr. 6; *Исто*, 21. Februar 1889, Nr. 8; *Исто*, 28. Februar 1889, Nr. 9; *Исто*, 7. März 1889, Nr. 10; *Исто*, 14. März 1889, Nr. 11; *Исто*, 11. April 1889, Nr. 15; *Исто*, 14. Juni 1889, Nr. 24; *Исто*, 1. August 1889, Nr. 31; *Исто*, 8. August 1889, Nr. 32.

Л. Ц., *Црвени крст у Руданцима*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 16. јун 1934, бр. 10.637.

Љековите бање у Врбаској бановини, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јул 1940, бр. 1.734.

Љетни дан Црвеног крста у Кључу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јул 1933, бр. 153.

Ljubin Josip, *O družtvovnom osiguranju radnika u Nezavisnoj državi Hrvatskoj (1941–1943. god.)*, у: *Liečnički vjestnik*, Zagreb, god. LXV, kolovoz 1943, br. 8.

Ljubin Josip, *Hemeralopija – uslijed loše ishrane*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 53, novembar 1931, br. 11.

Ljubin Josip, Modrić Kazimir, *Slučaj "žlijezdane ognjice" u praksi*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 53, maj 1931, br. 5.

М., *Годишња скупштина Друштва Црвеног крста у Кључу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 6. фебруар 1935, бр. 623.

М., *Дом народног здравља у Јајцу*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. новембар 1933, бр. 10.422.

М, *Оснивање ЈРСД странке у Бањој Луци*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 2. јун 1932, бр. 22.

М., *Просветни рад Соколског друштва Кључ у 1934. години*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 17. јануар 1935, бр. 608.

Makor Ivica, *KPJ poslije zavođenja diktature*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, knj. 1, Institut za istoriju u Banjaluci, Banjaluka april 1981.

Мала енциклопедија Просвете, Општа енциклопедија, друго издање, 2, М–Ш, Београд 1970.

М[алешевић] Р[истан], *Бановинско дечије обданиште*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 18. септембар 1938, бр. 1.486.

Малешевић Ристан, *Завршен је самаријански течај*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 12. фебруар 1939, бр. 1.550.

М[алешевић] Р[истан], *Нове добровољне болничарке у Бањој Луци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 28. јануар 1940, бр. 1.674.

Malohodžić Senad, *Srećno, doktore Džananoviću*, у: *Glas komuna*, organ Socijalističkog saveza radnog naroda Dobojskog sreza, Doboj, god. IX, 27. april 1966, br. 379/380.

Манастир "Озрен" и Бановинско дјечије опоравилиште, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 14. јул 1934, бр. 456.

Mandić Oleg, *Desetljeće služenja zajednici*, у: *Rotary magazin*, Glasilo Hrvatskog Rotary saveza, god. 5, studeni 2010, br. 11.

Manzoni Blanka, *Tromjesečni boravak u Parizu*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 55, novembar 1933, br. 11.

Mandžukić Jasmin, *Lokalna uprava u Tešnju 1878–1941. (tešanjski gradonačelnici)*, Tešanj 2017.

Мара Пиштељић, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 7. октобар 1938, бр. 1.494.

Маринковић Душко, *Бања Кулаши, туристичко-географске карактеристике*, у: *Гласник Географског друштва Републике Српске*, Бањалука 1998, св. 3.

Марић Вељко, Старовић Бориша, Машић Радислав, *Од Болнице до Клиничког центра*, Србиње 1998.

Marković Peković Vanda, *Banjalučke javne apoteke u austrougarskom periodu*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, год. III, бр. 3, Бањалука 2011.

Марковић Марко Р., *Народно гатање*, у: *Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини*, Сарајево, год. IV, јануар–март 1892, књ. I.

Марковић Радан Ж., *Дом здравља "Др Милорад Михајловић" Ражањ: Публикација о здравству 1953–2017*, Ражањ 2017.

Martinović Anto, *Pregled zdravstvene djelatnosti u Baru*, Bar 2017.

Martinović Srđa, *Generali crnogorske vojske (1881–1921)*, у: *Matica*, časopis za društvena pitanja, nauku i kulturu, Cetinje–Podgorica, god. XVII, proljeće 2016, br. 65.

Martinović Srđa, *Crnogorski vojni sanitet*, у: *Matica*, časopis za društvene pitanja, nauku i kulturu, Cetinje, ljeto 2018, br. 74.

Martinović Srđa, *Crnogorski sveštenici – glavari, oficiri i ratnici*, у: *Matica*, časopis za društvena pitanja, nauku i kulturu, Cetinje–Podgorica, god. XXI, proljeće 2020, br. 81.

Mačkić Zoran S., *Banjalučki šahovski klub – Spomenica 1926–1940*, drugo dopunjeno izdanje, Banjaluka 2009.

Мачкић Зоран С., *Из Родине у Бањалуку: Руска емиграција у Бањалуци*, Бањалука 2018.

Мачкич Зоран, Косик Виктор, *Русские в Банялуке и окрестностях в XX веке. Словарь-справочник*, Москва 2018.

Madžar Božo, *Trgovinsko-industrijska komora za Vrbasku banovinu u Banjoj Luci (1932–1941)*, у: *Banja Luka u novijoj istoriji (1878–1945): Zbornik radova s naučnog skupa održanog u Banjoj Luci od 18–20. novembra 1976. godine*, Sarajevo 1978.

Mašić Izet, *Korijeni medicine i zdravstva u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 2004.

Mašić Izet, *Nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Sarajevu 1946.–2006.*, Sarajevo 2006.

Mašić Izet, *Uloga i doprinos mr. ph. Samuela Elazara razvoju zdravtsva i farmacije na gračaničkom području*, у: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. III, maj 1998, br. 5.

Mašić Izet, *60 godina časopisa "Medicinski arhiv"*, Sarajevo 1996.

М. Б., *Бањалучка подружница "Романија" подиже дом*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 26. март 1937, бр. 11.648.

М. Б., *Зидање Радничког азила у Бањој Луци*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 23. новембар 1933, бр. 10.436.

М. Б., *Пољопривредни течај у Босанској Градишци*, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 1. март 1934, бр. 10.530.

М. Б., *Сахрана др. Ејуба Мујезиновића*, у: *Правда*, Београд, год. XXX 11. март 1934, бр. 10.540.

М., *Бања "Врућица" у Теслићу*, у: *Политика*, Београд, год. XXVII, 18. јул 1930, бр. 7.972.

Мезић Александар, *Сећање на наше лекаре и медицинаре у Шпанском грађанском рату 1936–1939. год.*, у: *Споменица Српског лекарског друштва 1872–1972*, Београд 1972.

Merhum dr. Ejub Mujezinović, у: *Гајрет*, Сарајево, год. XV, 1. мај 1934, бр. 5.

Месни одбор Црвеног крста у Босанској Костајници, у. *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 23. јун 1933, бр. 135.

Мештеровић Јулка, *Кратак осврт на делатност лекара и студената медицине револуционара Србије 1919–1941*, у: *Споменица Српског лекарског друштва 1872–1972*, Београд 1972.

Mikeš Andrija, *Osamdeset godina rada Opšte bolnice u Banjoj Luci (iz referata pročitanog na svečanoj akademiji)*, у: *Scripta Medica*, časopis ljekara Bosanske Krajine, god. I, br. 1, Banja Luka 1966.

Микић Ђорђе, *Бања Лука. Култура грађанског друштва*, Бањалука 2004.

Микић Ђорђе, *Босанска Градишка од 1878. до 1918*, у: *Историја Босанске Градишке и њене околине од најстаријих времена до 1985. године*, Градишка 2008.

Микић Ђорђе, *Политички, просвјетни и културни развој од 1918. до 1941*, у: *Историја Босанске Градишке и њене околине од најстаријих времена до 1985. године*, Градишка 2008.

Милентијевић Груден Ивана, Озимић Небојша, *Друштво Црвеног крста и Нишки концентрациони логор у периоду Другог светског рата*, каталог изложбе, Ниш 2017.

1,453.600 dinara za stolarske radove ban. bolnica, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 2. фебруар 1938, бр. 1.388.

Milićević N, *In memoriam prim. dr Dragutin Pšorn (1927–1979),* у: *Medicinski arhiv,* Organ Društva ljekara Bosne i Hercegovine, Sarajevo, vol. 33, septembar–decembar 1979, br. 5–6.

Миловић Радмила, Миловић Милан, *Хроника Пожаревачке гимназије 1862–2003*, Пожаревац 2017.

Милутиновић Раде, *Улога Главног штаба НОВ и ПО Србије у развоју Санитетске службе са посебним освртом на период 1943–1945. године*, у: *Руковођење Народноослободилачком борбом и револуцијом у Србији 1941–1945. Зборник радова са тематске расправе одржане 11. и 12. маја 1988*, Београд 1988.

Миљанић Михаило П., *Црногорски љекари до 1918. Прилог историји црногорске медицине*, Подгорица 2006.

Miljković Dušan D., *Stradanja u Cazinskoj krajini i antifašistička borba (1941–1945),* Beograd 2011.

Министар социјалне политике и нар. здравља г. Д. Цветковић у Бос. и Старој Градишци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 26. јун 1936, бр. 1.025.

Mirković Andrija D., *Farmaceuti Jevreji – žrtve fašizma. Građa za proučavanje stradanja Jevreja-farmaceuta u Jugoslaviji pod fašističkim terorom 1941–1945,* у: *Jevrejski almanah 1961–1962*.

Mirković Zoran S., *Rasno zakonodavstvo u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj,* у: *Pravni poredak Nezavisne Države Hrvatske,* Beograd 2018.

Misteriozni nestanak apotekara, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. април 1933, бр. 97.

Митровић Божа, *Бања Врућица*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 1. јун 1933, бр. 10.261.

Митровић Божа, *Врућица*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 5. јул 1933, бр. 145.

Митровић Б[ожа], *Државно дечје опоравилиште на Озрену*, у: *Врбаске новине,* Бањалука, год. V, 27. септембар 1933, бр. 217.

Митровић Б[ожа], *Тешка мотоциклистичка несрећа на путу Бања Лука – Јајце*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 24. јун 1937, бр. 11.738.

Mićanović Slavko, *Dr Vojislav Kecmanović – Đedo, čovjek i djelo,* у: Dr Vojislav Kecmanović – Đedo, *Zabilješke iz ratnih dana,* Sarajevo 1980.

Мићић Драган, *Трагови печата на књигама Добојске библиотеке*, Добој 2008.

Mišković Zlatko, *Dobojski apotekar – esperantista,* у: *Glas komuna,* organ Socijalističkog saveza radnog naroda Dobojskog sreza, Doboj, god. IV, 30. septembar 1961, br. 143.

Modrić Kazimir, *Liječničko-radničke stručne komisije,* у: *Arhiv za medicinu rada,* Zagreb, god. II, mart 1947, br. 1.

Modrić Kazimir, *Načela ocjenjivanja radne sposobnosti,* у: *Liječnički vjesnik,* Zagreb, god. 85, 1963, br. 6.

Modrić Kazimir, *Opći zakon o organizaciji zdravstvene službe i uloga liječničkih društava u provedbi zakona,* у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 83, ožujak 1961, br. 3.

Modrić Kazimir, *Opći pogledi na pitanje osposobljavanja invalida rada za nova zvanja,* у: *Arhiv za medicinu rada,* Zagreb, god. II, 1947, br. 3.

Modrić Kazimir, *Ocjenjivanje radne sposobnosti u socijalnom osiguranju,* у: *Liječnički vjesnik,* Zagreb, god. LXIX, lipanj–srpanj 1947, br. 6–7.

Mojsisovics E. V., Tietze E., Bittner A., *Grundlinien der Geologie von Bosnien-Hercegovina. Erläuterungen zur geologischen Uebersichtskarte dieser Länder,* Wien 1880.

Мољевић Стеван, *Избарани текстови* (приредили Бојан Стојнић и Гојко Маловић), друго издање, Бањалука–Ужице 2021.

Мољевић Стеван, *Улога и значај Врбаске бановине*, Бањалука 1939.

Мољевић Ст[еван], *Сузбијање туберкулозе у Врбаској бановини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 19. август 1934, бр. 487.

Momčilović D, *Trideset godina u bijelom mantilu,* у: *Krajiške novine,* Banjaluka, god. VII, 1. januar 1959, br. 280, 9.

Монографија седамдесет година Ветеринарског института Републике Српске "Др Васо Бутозан" у Бањој Луци 1934–2004, Бања Лука, јун 2004.

М., *Проневере и злоупотребе економа Бановинске болнице у Бихаћу*, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 15. септембар 1932, бр. 37.

† Mr ph. Алфонс Вариачић, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 26. август 1936, бр. 1.073.

Mujčinagić Muamera, *Ljekari Gračanice – od prve ambulante do Opšte bolnice*, у: *Gračanički glasnik*, Gračanica, god. V, 2000, br. 10.

Mulić Sulejman, *Zdravstvene prilike u Hercegovini tokom Drugog svjetskog rata sa posebnim osvrtom na konjičko područje,* у: *Bosna i Hercegovina 1941: Novi pogledi,* Sarajevo 2012.

Mulić Sulejman, *Zdravstvo Konjica od najstarijih vremena do danas,* Konjic 2010.

М. Ш., *Кандидати на листи Ј. Р. З. у Сремској Митровици*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIV, 16. октобар 1938, бр. 12.186.

М. Ш., *Успех болничарског течаја у Сремској Митровици*, у: *Правда*, Београд, год. XXXV, 13. јул 1939, бр. 12.456.

Na godišnjoj skupštini Banovinskog odbora Crvenog krsta konstatovan je uspešan rad društva, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. март 1940, бр. 1.694.

На Келебији, мртвој стражи словенског југа, са Суботичким српским певачким друштвом "Граничар", у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 15. јул 1933, бр. 10.305.

Na teniskom turniru za klupsko prvenstvo pobedio je Sisak sa 4:1, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. мај 1936, бр. 1.004.

На служби на Монитору "Сава", у: *Време,* Београд, год. IX, 18. август 1929, бр. 2.740.

На скупштини Лекарске коморе Врбаске бановине констатоване су многе непријатне појаве, у: *Политика*, Београд, год. XXXV, 28. март 1938, бр. 10.718.

Nad g. Petrom Gakovićem izvršena je uspela operacija, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. мај 1936, бр. 1.004.

Најхитније потребе здравства у Врбаској бановини, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 16. фебруар 1941, бр. 1.769.

Народни посланици у Врбаској бановини, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 25. мај 1935, бр. 714.

Народни универзитет: Предавање г. др. Чубриловића о демокрацији, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 8. мај 1936, бр. 988.

Narodni heroji Jugoslavije, knj. druga, N–Ž, Beograd 1975.

Насељеничке колоније у Јужној Србији, у: *Време*, Београд, год. V, 2. март 1925, бр. 1.150.

Начелник г. др. Зарубица премештен је у Скопље, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 12. мај 1940, бр. 1.714.

Недеља трезвености у Врбаској бановини, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 26. мај 1932, бр. 21.

Nedok Aleksandar S., *Ruska sanitetska pomoć Srbiji u njenim oslobodilačkim i odbrambenim ratovima XIX i ranog XX veka (1804–1917. godine)*, y: *Vojnosanitetski pregled*, Beograd 2009, vol. 66, br. 7.

Nedok Aleksandar S., *Sanitet dobrovoljačkog pokreta Južnih Slovena u Rusiji – srpski dobrovoljački pokret*, y: *Vojnosanitetski pregled*, Beograd 2013, br. 1.

Nezirović Nikša, *Monografija Bosanskog Šamca (od najstarijih vremena do 1945)*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Šamac 2018.

Nenadović Laza, *Banje, morska i klimatska mesta u Jugoslaviji*, Beograd 1936.

Nik Alfred, *Aktuelni zdravstveni problemi Izraela*, y: *Zdravstvo*, Zagreb, god. VII, 1965, br. 12.

Nik Alfred, *Briga za ranjenike i bolesnike u uslovima partizanskog rata*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXIII, kolovoz–rujan 1951, br. 8–9.

Nik Alfred, *Vojna bolnica u Zagrebu*, y: *Acta historica medicinae, pharmaciae, veterinae*, Beograd, god. IV, 1964, br. 1–2.

Nik Alfred, *Zagrebačke vojne bolnice u prošlosti (1781–1945)*, y: *Vojnosanitetski pregled*, Beograd, god. 32, mart–april 1975, br. 2.

Nick Alfred, *Zaštita ranjenika i bolesnika u Narodnooslobodilačkom ratu*, y: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945: Iskustva Sanitetske službe NOV i POJ (JA) iz četvorogodišnjeg Narodnooslobodilačkog rata (1941–1945)*, četvrta knjiga, Beograd 1989.

Nik Alfred, *Zdravstvena služba u vanrednim situacijama*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 89, travanj 1967, br. 4.

Nik Alfred, *Prva pomoć u našim suvremenim uslovima*, y: *Zdravstvo*, Zagreb, god. VI, 1964, br. 11.

Nik Alfred, *Psihoneumatske reakcije u elementarnim katastrofama*, y: *Zbornik III kongresa liječnika Hrvatske*, Zagreb 1964.

Nik (Nick) Alfred, *Sanitetska služba 2. armije u završnim operacijama za oslobođenje zemlje 1945. godine*, y: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, prva knjiga, Beograd 1989.

Nik (Nick) Alfred, *Sanitetska služba 3. armije Jugoslovenske armije*, y: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, prva knjiga, Beograd 1989.

Николић Милан А., *Зашто млади лекари не иду у села? Како ћемо подићи здравље у народу: Београд има 800 лекара, а у Врбаској бановини на 10.000 душа долази један лекар*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 27. фебруар 1937, бр. 11.621.

Нов управник Бановинске болнице у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 22. март 1934, бр. 363.

Нова аоптека у Гламочу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 17. август 1938, бр. 1.472.

Нова болница на Сушаку, у: *Правда*, Београд, год. XXIII, 5. фебруар 1927, бр. 33.

Nova pošta u Banji Slatini, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. новембар 1936, бр. 1.141.

Nova uprava Vrbaske skautske župe, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. новембар 1936, бр. 1.135.

Нова управа Подмлатка Црвеног крста, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. новембар 1933, бр. 248.

Nova uprava Radničkog sportskog kluba "Borac", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 28. фебруар 1936, бр. 936.

Нова управа "Романије", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 12. јун 1938, бр. 1.444.

Нова управа Руског сокола, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 14. фебруар 1940, бр. 1.681.

Nova uprava Sokolskog društva, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 7. фебруар 1936, бр. 918.

Nove dobrovoljne bolničarke u Banjoj Luci, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 11. фебруар 1940, бр. 1.680.

Nove pošte u Vrbaskoj banovini, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. новембар 1936, бр. 1.135.

Нове установе здравствене службе у Врбаској бановини, у: *Политика*, Београд, год. XXXVIII, 12. јануар 1941, бр. 11.713.

Нови инспектор хигијенских установа, у: *Време*, Београд, год. XX, 29. август 1940, бр. 6.679.

Нови Месни одбор ЈРЗ, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415.

Нови народни посланици, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. јануар 1939, бр. 1.537.

Novi načelnik g. Vujičić primio dužnost, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 2. јун 1940, бр. 1.720.

Novi načelnik socijalne politike primio dužnost, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 5. новембар 1939, бр. 1.640, 2.

Нови члан Санитетског већа, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 27. фебруар 1936, бр. 935.

Novosel Š., *Liječnici iz Hrvatske u Narodno-oslobodilačkoj borbi*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXIII, kolovoz–rujan 1951, br. 8–9.

Нову апотеку у Бихаћу отворио је г. С. Милановић, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 12. август 1938, бр. 1.470.

Обновљено је Соколско друштво у Српцу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 21. мај 1935, бр. 710.

Одбор Црвеног крста Врбаске бановине подиже дом на мору, у: *Време*, Београд, год. XVII, 29. март 1937, бр. 5.461.

Odić Slavko, *Radnički pokret u Bihaću i okolini (1911–1941)*, у: *Bihać u novijoj istoriji (1918–1945). Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Bihaću 9. i 10. oktobra 1986. godine*, tom 1, Banjaluka 1987.

Odlazak g. dr. Zarubice, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 2. јун 1940, бр. 1.720.

Одлазак колоније деце из Бање Луке у Опоравилиште на Озрену, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 17. август 1933, бр. 182.

Оживљава се трезвењачки покрет: "Побратимство" је реорганизовано и почело радом, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 9. јун 1936, бр. 1.011.

Око покушаја самоубиства бивше ученице Трговачке академије Вере Радовановић, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 26. децембар 1934, бр. 10.830.

Окружни уред за осигурање радника у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 13. јун 1940, бр. 1.723.

Oljača Ruža, *Komunisti su politički djelovali svuda gdje su se nalazili*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB*, Zbornik sjećanja, knj. 2, Institut za istoriju u Banjaluci, Banjaluka april 1985.

Omerović Enes S., *Nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini (1918–1941)*, Sarajevo 2019.

Опроштајна вечера у част хирурга г. др. Зотовића у Новом Саду, у: *Правда*, Београд, год. XXXV, 25. јануар 1939, бр. 12.287.

Општина Омарска добила Здравствену станицу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 15. јун 1939, бр. 1.595.

Opština će tražiti refundaciju bolničkih troškova u visini od 1,500.000 dinara, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. фебруар 1936, бр. 928.

Opštinski službenici odaju priznanje opštinskoj upravi, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 31. мај 1936, бр. 1.006.

Orlić Đuro, *Dubrovačke vijesti o epidemijama u Bosni i Hercegovini u XVII vijeku, од 1600–1650*, Sarajevo 1956.

80 година здравства у Српцу, Србац 2009.

Освећење зграде Хируршког павиљона у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. август 1937, бр. 1.312.

Освећење болнице у Петровцу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. септембар 1937, бр. 1.333.

Оснивање Српског клуба у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 28. децембар 1939, бр. 1.662.

Оснивачка скупштина Соколске чете у Јелаху, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год VI, 13. фебруар 1934, бр. 331.

Osnovan je Otsjek za evakuaciju i zaštitu djece u slučaju rata, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 20. фебруар 1941, бр. 1.770.

Основана је Козарачка пчеларска задруга, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 27. март 1938, бр. 1.411.

Osnovana je Sekcija Unije za zaštitu dece, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 19. децембар 1939, бр. 1.659.

Основано је Друштво планинара "Романија" у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 31. јануар 1936, бр. 913.

Osnovano Muslimansko dobrotvorno društvo "Merhamet", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 24. јануар 1935, бр. 613.

Отварање Дома народног здравља у Босанској Градишци, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 5. јануар 1933, бр. 10.114.

Отварање Народног универзитета у Бањој Луци, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 25. јануар 1930, бр. 8.

Отварање самарићанског течаја, у: *Правда*, Београд год. XXX, 22. април 1934, бр. 10.582.

Отварање школ. кухиње Црвеног крста, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 27. фебруар 1936, бр. 935.

Отворен је нови дом Хигијенског завода у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 4. фебруар 1933, бр. 75.

Отпуштен из службе, у: *Време*, Београд, год. XII, 18. јун 1932, бр. 3.757.

Панковић Миливоје, *О полним болестима*, Београд 1954.

Panković Milivoje, *Polne (venerične) bolesti*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 23. фебруар 1933, бр. 80; *Исто*, 26. фебруар 1933, бр. 81; *Исто*, 2. март 1933, бр. 82; *Исто*, 5. март 1933, бр. 83.

Panković Milivoje, *Polne ili venerične bolesti*, Higijenski zavod u Banjoj Luci, Štamparija Škole narodnog zdravlja u Zagrebu 1933.

Панковић Миливоје, *Потешкоће у раду по Закону о сузбијању полних болести*, у: *Гласник Централног хигијенског завода*, Београд, год. IX, 1934, књ. XVII, св. 1–6.

Papić Limun, *Otmica doktora Klajnhapla I – Šarmantni student medicine*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 5. januar 1990, br. 5.854.

Papić Limun, *Otmica doktora Klajnhapla II – Put na Balkan*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 8. januar 1990.

Papić Limun, *Otmica doktora Klajnhapla III – Aprilski rat*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 9. januar 1990.

Papić Limun, *Otmica doktora Klajnhapla VI – Odluka je pala*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 12. januar 1990.

Papić Limun, *Otmica doktora Klajnhapla VII – Zadatak za Hatidžu*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 15. januar 1990.

Papić Limun, *Otmica doktora Klajnhapla VIII – Otmica u zoru*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 16. januar 1990.

Papić Limun, *Otmica doktora Klajnhapla IX – Paukova mreža*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 17. januar 1990.

Papić Limun, *Otmica doktora Klajnhapla X – Senzacionalni odjek*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 18. januar 1990.

Papić Limun, *Otmica doktora Klajnhapla XI – "Pravi" partizanski hirurg*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 19. januar 1990.

Papić Limun, *Otmica doktora Klajnhapla XII – Čovjekova sudbina*, у: *Glas*, Banjaluka, god. XLVIII, 22. januar 1990.

Патров Видаковић Кринка, Крсмановић Драган, Радовановић Војислава, *Јевреји Србије – официри Војске Краљевине Југославије*, каталог изложбе, Београд 2015.

Paunović Petar, *Lekari na području Timočke Krajine posle II svetskog rata*, у: *Timočki medicinski glasnik*, vol. 46 (2021), br. 1.

Пацијент на сред улице покушао да убије свог лекара, у: *Политика*, Београд, год. XXXVI, 8. јул 1939, бр. 11.170.

П. Г., *Дом народног здравља у Босанској Градишци*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јул 1933, бр. 153.

П. Г., *† Стака уд. Суботић*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 9. април 1933, бр. 96.

Пач (Patsch) К[арл], *Обичај "stipem jacere" у Босни*, у: *Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини*, Сарајево, јануар–март 1919, св. I.

Pejanović Đorđe, *Bibliografija štampe Bosne i Hercegovine 1850–1941*, Sarajevo 1961.

Пејашиновић Зоран, Трнинић Илија, *Ротари клуб Бања Лука 1934–1941. и 1999–2014*, Бања Лука 2014.

Perović Danica, *Razvoj sanitetske službe u centralnoj Bosni 1941–1944. godine*, у: *Žene Bosne i Hercegovine u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. godine*, sjećanje učesnika, Sarajevo 1977.

Peršić Nikola, Modrić Kazimir, *Uloga liječničkih društava u sadašnjoj etapi razvitka zdravstvene službe*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 81, siječanj–veljača 1959, br. 1–2.

Pet banjolučkih muslimanki završilo Babičku školu, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 18. јун 1939, бр. 1.596.

Pet godina rada sreskih bolesničkih blagajni, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXIX, 23. maj 1916, br. 134; *Исто*, 24. maj 1916, br. 135.

Petković Živan, *Nastanak i razvoj bankarstva na tlu Maglaja (sa pregledom razvoja privrednih i drugih organizacija)*, Maglaj 1990.

Petranović Branko, *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945*, Beograd 1992.

Petričević Ivan, *Razvoj zdravstva u Doboju (I). Od prvih tragova do 1945*, у: *Značenja*, časopis za društvena pitanja i kulturu, Doboj, god. II, 23. avgust – 29. novembar 1983, br. 3–4.

Petrova petoljetka Sokolskog društva Banja Luka, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. фебруар 1938, бр. 1.390.

Петровић Нада, *Самарџићи у Великом рату и Војсци Краљевине СХС/Југославије 1914–1941*, Бањалука 2017.

Petrović Savo, *Tri decenije u Crvenom krstu*, у: *Glas komuna*, Doboj, god. VII, 9. maj 1964, br. 277.

Пил. А. М., *Први збор Удружења матураната из Нице*, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 22. јун 1932, бр. 174.

Pinto Avram, *Jevreji Sarajeva i Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1987.

Piščević Stanislav, *Razvoj i rad Sanitetske službe NOV i PO Srbije 1941–1945*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, treća knjiga, Beograd 1989.

Пленарна седница Општинског већа, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 25. фебруар 1934, бр. 342.

Povijest kirurgije u Bjelovaru, у: *Stručni sastanci Hrvatskog kirurškog društva Hrvatskog liječničkog zbora 2002.–2009.*, knj. 1, Zagreb travanj 2010.

Povijest požeške kirurgije, у: *Stručni sastanci Hrvatskog kirurškog društva Hrvatskog liječničkog zbora 2002.–2009.*, knj. I, Zagreb, travanj 2010.

Погреб др. Крсте Драгомировића у Чачку, у: *Време*, Београд, год. VIII, 2. новембар 1928, бр. 2.465.

Пожртвован и хвалевриједан рад интелектуалаца, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 16. април 1930, бр. 20.

Политичке вести, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 26. новембар 1939, бр. 1.649.

Политичке и остале вести, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 10. новембар 1939, бр. 1.642; *Исто*, 1. децембар 1939, бр. 1.651; *Исто*, 13. децембар 1939, бр. 1.656; *Исто*, год. XII, 19. јануар 1940, бр. 1.670; *Исто*, год. XII, 4. април 1940, бр. 1.703.

Pomilovanje osuđenih u veleizdajničkim parnicama u Bosni, у: *Beogradske novine*, Beograd, god. III, 22. avgust 1917, br. 230.

Помозимо Убошки дом, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 21. јануар 1933, бр. 71.

Помоћ за исхрану пострадалим од суше у Врбаској бановини, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 18. фебруар 1932, бр. 7.

Поповић Васо, *Слатински крај у прошлости*, Лакташи 2002.

Popović Jovo, Lolić Marko, Latas Branko, *Pop izdaje*, Zagreb 1988.

Поповић Марко, Тимотијевић Мирослав, Ристовић Милан, *Историја приватног живота у Срба од средњег века до савременог доба*, Београд 2011.

Popović Marko, *U Foči narod jevrejski*, Budva 2012.

Pored zemljišta u vrijednosti od 50.000 din. opština je juče dostavila upravi Uboškog doma u gotovu i sumu od 5.000 dinara, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 13. мај 1936, бр. 992.

Pored hirurškog paviljona, izgradiće se još dva odeljenja: za infekciozne bolesti i tuberkulozu, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 4. април 1936, бр. 966.

Породично осигурање, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXV, 25. jun (8. jul) 1912, br. 149.

После 22 године сресни лекар г. др. Стјепановић примио одличје "Крст милосрђа", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 18. јул 1936, бр. 1.041.

После девет година отпуштен је из службе сресни лекар у Коњицу, у: *Време*, Београд, год. XX, 20. април 1940, бр. 6.553.

Пословање Окружног уреда за осигурање радника, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 371.

Пословне вести, у: *Време*, Београд, год. IX, 21. јануар 1929, бр. 254.

Почеци шире акције против туберкулозе у Врбаској бановини, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. мај 1936, бр. 995.

Прва организација Црвеног крста на селу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 8. март 1940, бр. 1.692.

Први самарјанци Подмлатка Црвеног краста, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 30. мај 1935, бр. 718.

1. јуна отвара се Опоравилиште на Озрену, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 23. мај 1937, бр. 1.281.

Предавања БСК-а, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 30. октобар 1936, бр. 1.126.

Predavanje BSK-a, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 31. октобар 1936, бр. 1.127.

Predavanje g. dr. Čovića u prostorijama "Fadileta", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 15. октобар 1936, бр. 1.113.

Predavanje g. Čubrilovića bilo je obilato posećeno, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 10. мај 1936, бр. 990.

Predavanje Ženskog pokreta, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 21. децембар 1935, бр. 887.

Предратна револуционарна омладина Бањалучке гиманзије, у: *Врбаске новине,* Бањалука, год. XII, 28. април 1940, бр. 1.710.

Представка Друштва трезвености у Прњавору, у: *Службени лист Врбаске бановине,* Бањалука, год. II, 16. фебруар 1930, бр. 11.

Premeštaj načelnika g. dr. Martinovića, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 21. октобар 1939, бр. 1.634.

Престанак епидемије пегавог тифуса, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 22. март 1933, бр. 88.

Пресуда Оскару Давичу и друговима, у: *Време*, Београд, год. XII, 18. новембар 1932, бр. 3.908.

Претрес бановинског буџета у Банском већу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 14. јануар 1933, бр. 69.

Претседник владе, генерал г. Петар Живковић у Босанској Крајини, у: *Време,* Београд, год. XI, 2. јул 1931, бр. 3.411.

Привредне прилике у Прњаворском срезу, у: *Глас Врбаске бановине*, Бањалука, год. I, 10. Новембар 1929, бр. 1.

Приједорска сензација: Филмска борба између лекара и апотекара, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. фебруар 1937, бр. 1.200.

Пријем у Опоравилиште, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 3. април 1938, бр. 1.414.

Приручник за профилаксу и борбу против заразних болести (превео с француског и допунио др Г. П. Вујичић), Београд 1945.

Проглас народу Југославије о оснивању Југословенске радикално-сељачке демократије, у: *Правда*, Београд, год. XXVIII, 6. мај 1932, бр. 127.

Промоција г. др. Е. Прачића, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 24. мај 1936, бр. 1.000.

Промоција г. Адема Ковачевића, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. март 1936, бр. 957.

Проневера болничког благајника у Сремској Митровици, у: *Правда*, Београд, год. XXVII, 16. август 1931, бр. 227.

Прослава Дана Подмалатка Друштва Црвеног крста, у: *Врбаске новине,* Бањалука, год. X, 17. јун 1938, бр. 1.446.

Прослава Дечјег дана, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 23. мај 1940, бр. 1.717.

Proslava Zimskog dana Crvenog krsta u Mrkonjić Gradu, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. фебруар 1933, бр. 77.

Прослава Љетњег дана Црвеног крста у Оџаку, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 23. јун 1933, бр. 135.

Прослава Св. Саве, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XIII, 30. јануар 1941, бр. 1.764.

Прослава Соколског друштва у Грачаници, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 7. мај 1933, бр. 10.236.

Прослава Црвеног крста у Грачаници, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 17. јун 1933, бр. 10.277.

Prohić Rejhan, *Hadži Avdaga Prohić (1872.–1939.) – rizaluk jednog vremena*, у: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. XIX, maj 2014, br. 37.

Пувачић Златко, *Стара Бања Лука*, Београд 2001.

Ravnateljstvo Okružnog ureda primilo je novi budžet, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. новембар 1938, бр. 1.508.

Рад Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 12. јун 1935, бр. 729.

Рад Друштва за народно просвећивање у Штипу, у: *Време*, Београд, год. IX, 15. октобар 1929, бр. 2.804.

Рад "Меркура", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 18. мај 1939, бр. 1.586.

Рад Народне скупштине: Опроштај са др. М. Анићем и др. Т. Јеремићем, у: *Време*, Београд, год. XII, 16. октобар 1932, бр. 3.875.

Rad Sokolskog društva u Sanskom Mostu, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 12. март 1936, бр. 946.

Rad Turističkog odbora u banji Slatini, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 13. април 1937, бр. 1.256.

Рад Хигијенског завода у Бањој Луци, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 9. август 1933, бр. 10.330.

Радничкој заштити указана је нарочита пажња, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. јануар 1937, бр. 1.188.

Радови око отварања Дечијег обданишта приближавју се крају, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 13. фебруар 1936, бр. 923.

Radić Nikola, *Stoljeće postojanja i tradicije Kantonalne bolnice "Dr. Irfan Ljubijankić" Bihać*, Bihać 2004.

Радојчић Јован С., *Биографије Срба западно од Дунава и Дрине*, том I–III, Нови Сад 2009.

Ramadanović Hiba, *Učešće ljekara, apotekara i drugih zdravstvenih radnika u NOP-u*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom četvrti, Sarajevo 1981.

Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine (glavni urednik: Zijad Bešlagić), Doboj 1990.

Редовна годишња скупштина Врбаског бановинског одбора Друштва Црвеног крста, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 20. март 1934, бр. 361.

Redovna godišnja skupština Zdravstvene zadruge u Srpcu, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 25. април 1935, бр. 689.

Рекордери – ждерање као медицински проблем, у: *Време*, Београд, год. XIX, 28. септембар 1939, бр. 6.351.

Решењем Државног савета Средишњи уред у Загребу принуђен је да за директора здравственог радничког осигурања постави г. др Јосипа Љубина, у: *Правда*, Београд, год. XXXV, 23. јануар 1939, бр. 12.285.

Ribkin Katarina, *Želučano-duodenalne grizlice i Ca.*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 53, mart 1931, br. 3.

Ribkin Katarina, *Izvještaj o radu Centralnog rentgenološkog instituta Med. fakulteta u Zagrebu za god. 1933*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 56, august 1934, br. 8.

Ribkin Katarina, *Rad Centralnog rentgenološkog instituta Medicinskog fakulteta u Zagrebu godine 1930*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 53, mart 1931, br. 3.

Ribkin Katarina, *Rad Centralnog rentgenološkog instituta Medicinskog fakulteta u Zagrebu godine 1931*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 54, april 1932, br. 4.

Ристић Душан, *Стари српски трговци у Брчком*, Брчко 2003.

Romano Jaša, *Zbrinjavanje ranjenika i bolesnika NOV i POJ u savezničkim vojnim bolnicama u Italiji, na Malti i Bliskom istoku*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, prva knjiga, Beograd 1989.

Romano Jaša, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u Narodnooslobodilačkom ratu*, у: *Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja*, Beograd 1973, br. 2.

Romano Jaša, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata*, Beograd 1980.

Romano Jaša, *Pregled lekara, farmaceuta, studenata medicine i farmacije učesnika NOR-a i poginulih u ratu. Učešće i doprinos bolničarki NOV i POJ 1941–1945. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, četvrta knjiga, Beograd 1989.

Rotarijanski svjetionik, у: *Rotary magazin*, god. 4, br. 8/9, prosinac 2009.

Руска матица, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 1. септембар 1932, бр. 35.

Руски лекари у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца / Југославији: Биографски речник и анкете (1918–1946), Београд–Москва 2012.

С., *Видна корист једне здравствене установе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. јул 1933, бр. 151.

Savić Đorđe, *Jedno korisno predavanje*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. децембар 1936, бр. 1.165.

Савић [Ђорђе], *Једно корисно предавање: туберкулоза II*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 18. децембар 1936, бр. 1.166.

Savićević Miomir, *Sanitetska služba na području Crne Gore u Narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945. godine*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, druga knjiga, Beograd 1989.

Савков Илија, *Историја апотекарства на тлу данашње Војводине*, Нови Сад 2014.

Salihagić Suljaga, *Mi bos. herc. muslimani u krilu jugoslovenske zajednice: Kratak politički pregled na našu prošlost od najstarijih vremena do danas*, Banjaluka 1940.

Samarjanski tečaj u Bos. Gradišci, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. децембар 1939, бр. 1.656.

Самарјански течај у Петровцу на Млави, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 30. април 1933, бр. 10.229.

Самарџић Милослав, *Албум Динарске четничке дивизије у 1000 слика*, Погледи 2012.

Samoubistvo upravnika Gradske bolnice, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 11. јануар 1933, бр. 68.

Сандић Радослав В., *Голи живот на Голом отоку*, Београд 1990.

Saniranje opštinskih finansija grada Banja Luke, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 7. август 1934, бр. 476.

Sanitetska organizacija u Vrbaskoj banovini, у: *Lekar*, Beograd, 15. novembar 1935, br. 203–204.

Санитетски мајор и представник Одбора за станове, у: *Време*, Београд, год. VI, 15. јул 1926, бр. 1.640.

Са скупштине општинских службеника, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 4. јун 1936, бр. 1.007.

Сахрана пок. др Д. Марковића, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 12. март 1937, бр. 1.230.

С., *Видна корист једне здравствене установе*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. јул 1933, бр. 151.

Свечана прослава 25-годишњице албанске голготе у Сремској Митровици, у: *Време*, Београд, год. XX, 9. децембар 1940, бр. 6.781.

Svečana sahrana pokojnog dr. Todora Jeremića, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 5. октобар 1932, бр. 40.

Свечано отворење Радничког азила, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 29. јануар 1935, бр. 617.

S. D., *Ljetni dan Crvenog krsta u Odžaku*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 4. јул 1933, бр. 144.

Сеги Ласло, *Студенти са данашње територије Војводине на европским универзитетима 1338–1919*, Нови Сад 2010.

70 godina Univerziteta u Sarajevu. Univerzitet u Sarajevu – pokretač razvoja bosanskohercegovačkog društva, Sarajevo 2019.

75 godina Gimnazije u Mostaru, Mostar 1968.

Седница Равнатељства Окружног уреда, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 4. април 1937, бр. 1.249.

Sednica Ravnateljstva OUZOR-a, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. фебруар 1938, бр. 1.390.

Sekciji Unije za zaštitu dece odobren je kredit od 1.500.000 dinara za podizanje škola dečjih skloništa, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 10. новембар 1939, бр. 1.642.

Селимовић Салих, *Знаменити Срби исламске вероисповести*, Београд 2020.

Selman Jusuf, *Žene Banje Luke u ilegalnom radu 1941. godine*, у: *Žene Bosne i Hercegovine u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. godine*, sjećanje učesnika, Sarajevo 1977.

Serdarević Šemsudin Zlatko, *Mostarci školovani u inostranstvu*, Mostar 2011.

Sefić Šefkija, *Boja oka i duljina života*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LXXI, ožujak 1949, br. 3.

Sefić Šefkija, *Encimatična zonuloliza po Barraqueru*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 82, rujan–listopad 1960, br. 9–10.

Sijelo Društva Crvenog krsta u Ključu, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 24. јул 1934, бр. 464.

Симић Душан С., *Апел управе Убошког дома грађанима милосрдна срца*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6. јануар 1937, бр. 1.179.

Симић Јовановић Јелена, *Музеј за хигијену Централног хигијенског завода и Стална земаљска хигијенска изложба*, у: *800 година српске медицине*, Трећи соколски зборник, Београд 2017.

Симић Јовановић Јелена Т., *Музеализација историје српске медицине*, рукопис докторске дисертације одбрањене 23. септембра 2015. на Универзитету у Београду.

Simić Joco, Majstorović Mihajlo, *Banja Vrućica od postanka do danas*, Teslić 1973 (рукопис).

Скоко Саво, *Крваво коло херцеговачко 1941–1941*, књ. 2, Пале–Београд 2000.

Скопски живот: Народни универзитет, у: *Правда*, Београд, год. XXXII, 8. мај 1936, бр. 11.328.

Скупштина Београдске лекарске коморе, у: *Време*, Београд, 6. новембар 1933.

Скупштина друштва "Гајрет" у Грачаници, у: *Правда*, Београд, год. XXX, 3. фебруар 1934, бр. 10.504.

Скупштина друштва Црвеног крста за Врбаску бановину, у: *Време*, Београд, год. XX, 12. март 1940, бр. 6.514.

Skupština Društva Crvenog krsta u Gračanici, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 21. фебруар 1934, бр. 338.

Скупштина Југословенско-чехословачке лиге у Бањој Луци, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 9. април 1937, бр. 579; *Исто*, год. X, 20. мај 1938, бр. 1.434.

Скупштина Лекарске коморе, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415.

Скупштина Лекарске коморе за Врбаску бановину, у: *Време*, Београд, год. XX, 13. мај 1940, бр. 6.572.

Скупштина Љекарске коморе за Врбаску бановину, у: *Врбаске новине,* Бањалука, год. VII, 17. април 1935, бр. 683.

Скупштина Народне одбране у Бања Луци, у: *Правда*, Београд, год. XXVI, 5. април 1930, бр. 92.

Skupština R. s. k. "Borca", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 31. мај 1936, бр. 1.006.

Скупштина Соколског друштва, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 27. фебруар 1936, бр. 935; *Исто*, год. X, 23. фебруар 1938, бр. 1.397, 3.

Скупштина Среског одбора Друштва Црвеног крста, у: *Врбаске новине,* Бањалука, год. VII, 20. фебруар 1935, бр. 636.

Скупштина Удружене опозиције, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 12. мај 1936, бр. 991.

Skupština Udruženja dobrovoljaca, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 1. фебруар 1939, бр. 1.545.

Скупштина Удружења општинских службеника, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 27. јул 1933, бр. 10.317.

Скупштина Црвеног крста, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 12. март 1933, бр. 85.

Скупштина Црвеног крста, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 13. фебруар 1934, бр. 331.

Скупштина Црвеног крста у Бањој Луци, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. април 1933, бр. 10.205.

Skupštini Banovinskog odbora Društva Crvenog krsta prisustvovao je pomoćnik bana g. Petar Cvetković, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 29. март 1939, бр. 1.571.

Skupštini Lekarske komore prisustvovao je ministar poljoprivrede g. dr. Branko Čubrilović, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 16. мај 1940, бр. 1.715.

Слава Врбаске сталне војне бонице, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 15. новембар 1936, бр. 1.140.

Slava Stalne vojne bolnice i Bolničke čete, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 17. новембар 1940, бр. 1.750.

Слање деце у Држ. дечије опоравилиште на Озрену, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 2. август 1933, бр. 169.

Slijepčević Đoko, *Jugoslavija uoči i za vreme Drugog svetskog rata*, Minhen 1978.

Slunjski Drago, *Sjećanje na Dragu Langa*, у: *Banjaluka u radničkom pokretu i NOB, Zbornik sjećanja*, knj. druga, Institut za istoriju u Banjaluci, Banjaluka april 1985.

С. *Љубија добија нову болницу*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 22. фебруар 1936, бр. 931.

Smrt mag. pharm. Mihaila Finkelsteina u Prnjavoru, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 25. фебруар 1940, бр. 1.687.

Смрт Месуда Самилбеговића, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 19. јануар 1935, бр. 610, 2.

Смрт Милене Марковић, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 4. јул 1933, бр. 144.

Соколске управе Тузланске жупе, у: *Време*, Београд, год. X, 18. фебруар 1930, бр. 2.927.

Сорокина М. Ю., *Российское научное зарубежъе. Материалы для биобиблиографического словаря*, Медицинские науки, XIX – первая половина XX в., Пилотный выпуск 1, Дом русского зарубежъя им. Александра Солженицына, Москва 2010.

Социјална акција, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 21. јануар 1937, бр. 1.188.

Socijalno medicinski rad, у: *Godišnjak o narodnom zdravlju i radu zdravstvenih ustanova i organa 1939*, Beograd 1940.

Споменица "Братства" 1954–1974 (уредник: Алија С. Коњхоџић), Торонто 1974.

Споменица Подмлатка Црвеног крста Краљевине Југославије 1921–1931, Београд 1931.

Спортске вести, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 11. септембар 1936, бр. 1.085.

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu 1922.–1926., [Zagreb] MCMXXVIII.

Sremac Radovan, *Matične knjige Izraelske bogoštovne opštine u Erdeviku*, у: *Zbornik Jevrejskog istorijskog muzeja*, knj. 10, Beograd 2015.

Sreske bolesničke blagajne u godini 1913, у: *Sarajevski list*, Sarajevo, god. XXXVII, 22. novembar (5. decembar) 1914, br. 299; *Исто*, 26. novembar (9. decembar) 1914, br. 303; *Исто*, 27. novembar (10. decembar) 1914, br. 304.

Српски биографски речник, 1, А–Б, Нови Сад 2005.

Српски биографски речник, 3, Д–З, Нови Сад 2007.

Српски биографски речник, 4, И–Ка, Нови Сад 2009.

Српски биографски речник, 5, Кв–Мао, Нови Сад 2011.

S. T., *Izbor novog Mesnog odbora za odbranu iz vazduha u Prijedoru*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 20. март 1937, бр. 1.237.

Станковић Тале Славољуб, *Санитетски пуковник др Александар М. Ускоковић*, у: *Зборник радова са IV научно-стручног скупа одржаног 27–28. септембра 2012. у Зајечару, Историја медицине, фармације, ветерине и народна здравствена култура*, трећа књига, Зајечар 2012.

Стање народног здравља у Врбаској бановини и радови на асанацији у месецу марту и априлу 1931. год., у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. III, 14. мај 1931, бр. 20.

Статистички подаци венеричних болести, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 13. август 1939, бр. 1.613.

Стојиљковић Милиош П., Зељковић Јово, Тадић Владимир, *Из историје Војномедицинске акдемије: V – Остала одељења интернистичких грана*, у: *Војносанитетски преглед*, Београд, 2003, бр. 1.

Стојиљковић Милош П., Зељковић Јово, Тадић Владимир, *Из историје Војномедицинске академије: VII – Одјељење Војно-хигијенског завода (II део)*, у: *Војносанитетски преглед*, Београд 2003, бр. 3.

Стојнић Бојан, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, у: *Споменица академику Здравку Антонићу*, Бања Лука 2012.

Stojnić Bojan, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, Banja Vrućica 2019,

Стојнић Бојан, *Др Људевит Деже*, у: *Српска слободарска мисао*, часопис за филозофију, друштвене науке и политичку критику, Београд, год. XVII, јануар–јун 2017, бр. 1–3.

Стојнић Бојан, *Др Тодор (Тоде) Јеремић, љекар и национални радник (1880–1932)*, у: *Зборник радова Осмог конгреса историчара медицине "800 година српске медицине"*, Београд 2018.

Стојнић Бојан, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, Бањалука 2015.

Стојнић Бојан, *Заразне и социјалне болести у Врбаској бановини (1929–1941)*, у: *Годишњак за друштвену историју*, Београд 2018, год. XXV, св. 2.

Стојнић Бојан, *Здравствене прилике у Врбаској бановини 1929–1941*, у: *Зборник Матице српске за историју*, Нови Сад 2018, бр. 97 (1/2018).

Стојнић Бојан, *Краљевска банска управа Врбаске бановине (историјат стваралаца и приказ организације архивског фонда)*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, год. I, бр. 1, Бањалука 2009

Стојнић Бојан, *Организација здравствене и социјално-хигијенске службе у Врбаској бановини (1929–1941)*, у: *Токови историје*, часопис Института за новију историју Србије, Београд 2019, бр. 1.

Stojnić Bojan, *Ortopedski zavod "Marija Zvijezda" (1915–1923)*, у: *Glasnik arhiva i Arhivističkog udruženja Bosne i Hercegovine*, XLI/2011, Sarajevo 2011.

Стојнић Бојан, *Светислав – Тиса Милосављевић и пољопривреда Врбаске бановине*, у: *Светислав – Тиса Милосављевић: Зборник Округлог стола одржаног у Бањалуци 16. октобра 2004. године*, Бањалука 2006.

Стојнић Бојан, Стошић Верица М., *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, Бањалука 2017.

Стојнић Бојан, Стошић Верица М., *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, Бањалука 2012.

Стојнић Бојан, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, Бањалука 2017.

Стојнић Бојан, *Штампа у Босанској Крајини 1906–1941*, Бањалука 2016.

160 godina bolnice u Novoj Gradiški, katalog izložbe, Slavonski Brod 2006.

Stošić Verica M., *Gradnja zaraznog paviljona Opšte bolnice u Banjaluci (1957–1964)*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, год. VIII, бр. 8, Бањалука 2016.

Стошић Верица М., *Елаборат о злочинима извршеним на бањалучким Јеврејима 1941–1945*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, год. V, бр. 5, Бањалука 2013.

Стошић Верица М., *Извјештај среског начелника Ђорђа Крстића о стању у Бањалуци након Првог свјетског рата*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, Бањалука 2012, год. IV, бр. 4.

Stošić Verica M., Mačkić Zoran S., *Banjaluka koje ima i koje nema* [Multimedijalni CD], treće dopunjeno izdanje, Udruženje arhivskih radnika Republike Srpske, Banjaluka 2010.

Studentski vesnik: Izveštaj Poslovnog odbora o radu kluba, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 6. март 1935, бр. 648.

Сузбијање заразе кочење врата у Санском Мосту, у: *Време*, Београд, год. XX, 3. март 1940, бр. 6.505.

Т., *Месни одбор Црвеног крста у Мркоњић Граду и прослава летњег дана*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 17. јун 1933, бр. 130.

Т., *Умро је др. Прибислав Драгомировић*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIV, 4. јул 1938, бр. 12.111.

T[adić] Ž[ivko], *Još jedna sektorska ambulanta*, у: *Glas komuna*, Doboj, god. VII, 11. januar 1964, br. 260.

Tadić Živko, *Nakon savjesnog rada – penzija*, у: *Glas komuna*, Doboj, god. VII, 19. oktobar 1963, br. 248.

Тасић Милутин М., *Развој хируршке службе у Крушевцу*, Крушевац 2009.

Tatarević Salih, *O individualnoj i socijalnoj zubnoj njezi kod djece (Dječije bolesti rahitis i tetanija)*, у: *Novi Behar*, List za pouku i zabavu, Sarajevo, god. X, 1. septembar 1936, br. 4–5.

Tatarević Salih, *Uloga islama u povijesti zubne medicine*, у: *Novi Behar*, List za pouku i zabavu, Sarajevo, god. IX, 1. januar 1936, br. 9–13.

Tatlić Mehmed, *Trbušni tifus*, у: *Novi Behar*, List za pouku i zabavu, Sarajevo, god. X, 15. februar 1937, br. 15–16.

Tauber Eli, *Holokaust u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 2014.

Tahirović Husref, *Bosna i Hercegovina dobila još jednog Pravednika među narodima. Dr. Stanku Sielskom posthumno dodijeljena medalja "Pravednik među narodima"*, у: *Unsko-sanske novine Krajina*, Bihać, 27. mart / ožujak 2015.

Tahirović Husref, *Dr. Stanko Sielski (1891–1958): Physician, scientist, humanist*, у: *Acta Medica Academica*, Journal of Department of Medical Sciences of Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina, Sarajevo, Vol. 44, No. 2, November 2015.

Tahirović Husref, *Dr. Stanko Sielski: zaboravljeni ljekar – naučnik – humanista*, у: *Divan*, Travnik, april/travanj 2017, br. 55.

Tahirović Husref, *Rukovodioci Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona od osnivanja do danas*, у: *Javno zdravstvo tuzlanske regije 1923–2012*, Tuzla 2012.

Тимотијевић Милош, *Страдање и спасавање Јевреја у Чачку и околини 1941–1944. године*, у: *Зборник радова Народног музеја*, XLIV, Чачак 2014.

Tihić Esad, Hamzić Omer, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, Gračanica 1988.

Tko je tko u NDH, Hrvatska 1941.–1945., Zagreb 1997.

Tko je tko u hrvatskoj medicini, glavni urednik Slavko Šimunić, Zagreb 1994.

Тодоровић Билић Маријана, *Осврт на бањски туризам у Бањалуци и околини тридесетих година 20. вијека*, у: *Привреда Босанске Крајине 1878–1941*, зборник радова, Бањалука 2018.

Т[одоровић] С[танка], *Бања Слатина, недалеко од Бање Луке, привлачи све више посетилаца*, у: *Политика*, Београд, год. XXXIV, 27. јул 1937, бр. 10.477.

Тодоровић Станка, *Дирљива прослава гђе Вуцелић учитељице Дечијег забавишта*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 6. април 1938, бр. 1.415.

Тодоровић Станка, *Мала острва за заштиту народног здравља на 20.425 квадратних километара Врбаске бановине*, у: *Политика*, Београд, год. XXXIII, 7. август 1936, бр. 10.131.

Topčić Zaim, *U Jasenovcu su zločinci ubili i poznate mlade književnike*, у: *Sarajevo u revoluciji. U borbi do punog oslobođenja (novembar 1943 – april 1945)*, tom IV, Sarajevo 1981.

Три године рада у Врбаској бановини (1929–1932), у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 22. новембар 1932, бр. 54.

Trišić Nikola Đ., *Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka*, Sarajevo 1960, 436.

Трогодишњи помен др. Тоди Јеремићу, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 1. октобар 1935, бр. 820.

Туберкулоза је узела великог маха у градовима и селима Врбаске бановине, у: *Време*, Београд, год. XXI, 14. фебруар 1941, бр. 6.845.

Turić Mirko, *Gimnazija u Bihaću – izvorište revolucionarne energije*, у: *Bihać u novijoj istoriji (1918–1945). Zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Bihaću 9. i 10. oktobra 1986. godine*, tom 1, Banjaluka 1987.

Ćosić Petar A., *100 godina zdravstva u Derventi 1885–1985*, Derventa 1986.

Ćurčić Milorad, Zeković Dragiša, *Sreski lekari u Senti 1876–1941. godine*, у: *Medicinski pregled*, Novi Sad, god. LXI, maj–jun 2008, br. 5–6.

Ćurčić Milorad, Laslo Tari, *Gradski spasavaoci. Vanbolnička zdravstvena zaštita u Senti od 1771–2003. godine*, Senta 2004.

У., *Самарјански течај у Добоју*, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 16. новембар 1933, бр. 10.429.

У Бањи Врућици која с успехом лечи срце и живце, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 1. август 1936, бр. 1.053.

У Бањој Луци ће се основати Подружница "Меркура", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. јул 1936, бр. 1.045.

У Бањој Луци је основана Југословенско-чехословачка лига, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 7. јун 1936, бр. 1.010.

У Бањој Луци ће се основати подружница "Меркура", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. јул 1936, бр. 1.045.

У Бијељини, у: *Време*, Београд, год. XVII, 1. новембар 1937, бр. 5.673.

U Bos. Novom osnovan je odbor za prehranu oskudnih u hrani, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 18. фебруар 1936, бр. 927.

У буџетској 1937/8. години приступиће се изградњи шест среских болница, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. IX, 6. јануар 1937, бр. 1.179.

У присуству делегата разних друштава и установа, свечани чин освештења темеља обавио је лично господин бан, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 21. јул 1936, бр. 1.043.

У Приједору је свечано освећен споменик Русима заробљеницима, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 6. децембар 1939, бр. 1.653.

У санторијуму у Бечу умро је др Ј. Леви, у : *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 11. новембар 1936, бр. 1.136.

У селу Тршићу освећени су темељи Вуковог дома, у: *Време*, Београд, год. XX, 17. септембар 1940, бр. 6.698.

U Srezu prnjavorskom izvršeno je organizovanje JRZ, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 19. март 1936, бр. 952.

U subotu je sastanak Banjolučkih trezvenjaka, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 29. мај 1936, бр. 1.004.

U subotu 14. o. m. slava Vojne bolnice, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 14. новембар 1936, бр. 1.139.

Umićević Zaga, *Godine 1941. s banjalučkim ženama*, у: *Žene Bosne i Hercegovine u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941–1945. godine*, sjećanje učesnika, Sarajevo 1977.

Umro Dr. Izudin Džananović, у: *Glas komuna*, list za društvena i politička pitanja, Doboj, god. XI, 8. maj 1968, br. 485.

Umro je dr Muhamed Kulenović lekar Higijenskog zavoda, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 2. јул 1939, бр. 1.601.

Upozorenje uprave Uboškog doma, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. X, 18. март 1938, бр. 1.407.

Усвојен буџет Врбаске бановине: Незадовољавајуће санитетске прилике у Босанској Крајини, у: *Време*, Београд, год. XXI, 13. март 1941, бр. 6.872.

Uspelo predavanje, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 27. септембар 1934, бр. 519.

Успело предавање г. др. Човића у просторијама "Фадилета", у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 20. октобар 1936, бр. 1.117.

Uspešan rad Društva "Krajišnik" u prošloj godini, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. април 1936, бр. 980.

Успешан рад на ширењу идеје трезвености и борбе против алкохола, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. V, 29. март 1933, бр. 91.

Uticaj tuberkuloze na zdravstveno stanje naroda, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 17. октобар 1936, бр. 1.115.

Fatović-Ferenčić Stella, Tahirović Husref, *Osnivanje Muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskoj 1944. godine i uloga njegova prva kustosa Stanka Sielskog*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 137, siječanj 2015, br. 11–12.

Forto Fedžad, *Sarajevo 1945. godine. Uspostava nove vlasti i stvaranje novog identiteta*, у: *Identitet Bosne i Hercegovine kroz historiju*, knj. 2, Sarajevo 2011.

Franić Ivan, *Izvještaj dr. B. Vyroubala o djelovanju jasena protiv malarije i dalja moja opažanja*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. LVIII, siječanj 1936, br. 1.

Ferković Milan, *Fra Marko Jurić: Likarie, 1847*, у: *Scripta Medica*, časopis ljekara Bosanske Krajine, Banja Luka 1966, god. I, br. 2.

Фрид Роберт, *Дезинфекција у беспутним крајевима (Из Хигијенског завода, Бањалука)*, у: *Гласник Централног хигијенског завода*, Београд, год. XIII, 1939, св. 3.

Fried Robert, *Rad socijalno medicinskih ustanova u Tuzli u godini 1923.–1927.*, tisak Zakladne tiskare Narodnih novina u Zagrebu, 1928.

Friedwagner Nikolaus, *Marija Zvijezda i njezini Trapisti*, drugo izdanje, Banjaluka 2009.

Habek Dubravko, *Liječnici Židovi u Bjelovaru u 19. i 20. stoljeću*, у: *Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru*, 2016, sv. 10.

Habek Dubravko, *Prve liječnice u Bjelovaru: porodničarke i kirurginje*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 131, 2009, br. 5–6.

Habek Dubravko, *Prim. dr. Ljubica Bosner (1902.–1991.) – kirurginja, ginekologinja i porodničarka*, y: *Acta medico-historica Adriatica – AMHA*, Rijeka, Vol. 11, 2013, No. 2.

Hamzić Omer, *Gračanica i okolina između dva svjetska rata (pravno-politički i društveno-ekonomski razvoj)*, Travnik 2012.

Hamzić Omer, *Likovi zavičaja: Avdo Prohić – prvi ljekar Gračanice*, y: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. XXIV, maj 2019, br. 47.

Hamzić Omer, *Razvoj zdravstvene djelatnosti u Gračanici – od ambulante do Opšte bolnice*, y: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. V, 2000, br. 10.

Hasanhodžić Anisa, Rustemović Rifet, *Tragovima naših komšija: Jevreji u Bosni i Hercegovini i holokaust*, Sarajevo 2015.

Hahn Željko, *† Dr. Todor Jeremić*, y: *Radnička zaštita*, socijalno-politička revija, službeni glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika, Zagreb, god. XIV, 1. novembar 1932, br. 11.

Hadžibegović Ilijas, *Uvođenje obaveznog bolesničkog osiguranja u Bosni i Hercegovini 1909–1910. godine*, y: *Glasnik arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine*, god. 1968–1969 – knj. VIII–XIX, Sarajevo 1968/69.

Hadži-Mulić Smail, *Mortalitet dojenčadi od bolesti probavnih organa i uloga larosana kod njegovog liječenja*, y: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 52, februar 1930, br. 2.

Hadži-Mulić Smail, *Pomor dojenčadi i male djece*, Osijek 1930.

Hadžiahmetović Ismail, *Prilog historiji razvoja zdravstvene službe u Gračanici*, y: *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, Gračanica, god. X, 2005, br. 19.

Хигијенско-просветни течајеви, y: *Време*, Београд, год. X, 30. децембар 1930, бр. 3.236, 5.

Хируршки павиљон пространа је и модеран, а стајаће преко 3,000.000 динара, y: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 3. октобар 1935, бр. 822.

Horvat Rudolf, *Gradec kod Križevaca*, Gradec 2020.

Храбак Богумил, *Кужне редње у Босни и Херцеговини 1463–1800*, y: *Историјски зборник*, Бањалука 1981, год. II, бр. 2.

Hurem Rasim, *Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu 1941–1945*, Zagreb–Sarajevo 2016.

Cazin žali odlazak lekara g. dr. F. Canjuge, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 25. април 1936, бр. 980.

Cvetković Žarko, *Evakuacija i lečenje ranjenika i bolesnika u NOR-u*, у: *Sanitetska služba u Narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije 1941–1945*, četvrta knjiga, Beograd 1989.

Čajanka trezvene mladeži, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VIII, 23. фебруар 1936, бр. 932.

Četiri decenije rada, у: *Krajiške novine*, Banjaluka, god. IX, 4. mart 1963, br. 490.

Чикарић Слободан, *Завод за рендгенологију*, у: *Рак*, часопис Друштва Србије за борбу против рака, Београд, септембар 2018, бр. 109.

Члан Банског санитетског савета у Бањој Луци, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. IV, 15. новембар 1932, бр. 52.

Чланови Банског већа Врбаске бановине, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 24. јул 1930, бр. 35.

Чланови Банског санитетског савјета, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VI, 1. април 1934, бр. 372.

Чланови Банског санитетског савјета у Бањој Луци, у: *Службени лист Врбаске бановине*, Бањалука, год. II, 20. март 1930, бр. 16.

Члановима и пријатељима радикалне странке, у: *Застава*, Орган Радикалне странке, Београд, год. LI, 1. октобар 1920, бр. 219.

Човић Вел[имир], *Туберкулоза у Бањој Луци и околини*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. VII, 23. мај 1935, бр. 712.

Чолаковић Родољуб, *Записи из ослободилачког рата*, II, Београд 1956.

Čubrilović Branko, *Banja Vrućica. O zdravom i bolesnom srcu – članci i rasprave*, Sarajevo 1960.

Чубриловић Бранко, *Слатина Илиџа крај Бање Луке*, у: *Службени лист Врбаске области*, Бањалука, год. I, 1. април 1928, бр. 4.

Čubrilović Branko, *Ugličnokisele banje i njihova lekovitost: Iskustva iz "Banje Vrućice", Teslić – Bosna*, у: *Медицински архив*, Орган Друштва љекара Босне и Херцеговине, Сарајево, год. VIII, мај–јун 1954, бр. 3.

Čuturilo Danilo, *Rudnik Ljubija*, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XII, 1. децембар 1940, бр. 1.752.

Čučković Stevo, *Zdravstveno medicinske prilike u Trebinjskom srezu za vijeme Kraljevine Jugoslavije (1918–1941)* (рукопис, текст куцан латиницом, писаћом машином – примј. Б. С.).

Džaja Mato, *Banjalučka realka*, Banjaluka 1980.

Шабачки лекар осуђен, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 18. децембар 1937, бр. 11.913.

Švarc Janjanin Sanja, Švarc Krešimir, *Prilozi i građa za povijest bolnice u Koprivnici*, у: *Podravski zbornik*, Koprivnica 2010.

Schwarzwald Milan, *Prigodom 30-godišnjice Dermatološke klinike u Zagrebu*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 81, siječanj–veljača 1959, br. 1–2, 64.

Шево Љиљана, *Урбанистички развој Бање Луке*, Бања Лука 1996.

Шкргић Н., *Техничка унија у Загребу пред искушењем*, у: *Правда*, Београд, год. XXXIII, 14. фебруар 1937, бр. 11.608.

Škerović Nikola, *Jugoslovenska omladina u Pragu, pre dvadeset godina*, у: *Nova Evropa*, Zagreb, 11. februar 1929, knj. XIX, br. 3.

Škola sa školskom apotekom, у: *Врбаске новине*, Бањалука, год. XI, 9. април 1939, бр. 1.575.

Шта је са апотекаром г. Фихтнером?, у: *Правда*, Београд, год. XXIX, 6. април 1933, бр. 10.205.

Štampar Andrija, *Narodna čitanka o alkoholu*, II. prošireno i dopunjeno izdanje, priredio dr Vuk R. Vrhovac, Zagreb 1931.

Štulhofer Mladen, Vince Đuro, Župančić Krešimir, *Uloga vagotomije u kirurškom liječenju ulkusne bolesti*, у: *Liječnički vjesnik*, Zagreb, god. 88, srpanj 1966, br. 7.

БИОГРАФИЈА

Бојан Стојнић, син Драге и Љиљане, рођен је 26. фебруара 1978. у Бањалуци. У родном граду завршио је основну школу, гимназију, студије историје (2001) и магистарске студије (2010) на Филозофском факултету.

Од фебруара 2002. запослен је у Архиву Републике Српске, у којем од 1. фебруара 2015. обавља дужност директора. Истовремено је предсједник Управног одбора Удружења архивских радника Републике Српске, члан Управног одбора Архивистичког удружења Босне и Херцеговине, члан Одбора за историјске науке Одјељења друштвених наука Академије наука и умјетности Републике Српске и члан више стручних и научних редакција и комисија. Посједује стручно звање архивског савјетника. Регистровани је стручњак у култури као архивиста. Добитник је Плакете Града Бањалуке (2021) за изузетна остварења и постигнуте врхунске резултате у области историјске и архивске науке и културе.

Аутор и коаутор је 16 књига и 50-ак научних и стручних студија, радова и приказа из историје и архивистике. Своје стручне и научне радове објављује у часописима, као што су: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, *Гласник архива и Архивистичког удружења БиХ*, *Архив*, *Српска слободарска мисао*, *Зборник Матице српске за историју*, *Токови историје*, *Годишњак за друштвену историју* итд. Приредио је 14 изложби архивских докумената.

Ожењен је, отац двоје дјеце.

Научна библиографија (важнија)

Књиге:

1. Б. Стојнић, *Штампа и штампарије у Бањалуци (до 1941)*, Удружење архивских радника Републике Српске [и] Архив Републике Српске, Бања Лука 2006, 218 стр.

2. Б. Стојнић, В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, Удружење архивских радника Републике Српске, Бањалука 2012, 257 стр.

3. Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука – Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, Завод за физикалну медицину и рехабилитацију "Др Мирослав Зотовић" Бањалука, Бањалука 2015, 213 стр.

4. Б. Стојнић, *Штампа у Босанској Крајини 1906–1941*, Удружење архивских радника Републике Српске и Архив Републике Српске, Бањалука 2016, 127 стр.

5. Б. Стојнић, Р. Пилиповић, В. Ђурић Мишина, *Свједочења о затирању – Прилози за историју страдања Срба Епархије бањалучке 1941. године*, Архив Републике Српске Бања Лука, Архив Српске православне цркве Београд, Музеј жртава геноцида Београд, Бања Лука – Београд 2016, 191 стр.

6. Б. Стојнић, В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, Удружење архивских радника Републике Српске и Архив Републике Српске, Бањалука 2017, 233 стр.

7. Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, ЈЗУ Институт за јавно здравство Републике Српске и Архив Републике Српске, Бањалука 2017, 134 стр.

8. Б. Стојнић, *Архив Републике Српске – Од градске до институције од националног значаја 1953–2018*, Архив Републике Српске и Удружење архивских радника Републике Српске, Бањалука 2018, 112 стр.

9. Б. Стојнић, Љ. Ећимовић, Ђ. Микић, *Електрокрајина Бањалука 1947–2017*, ЗП "Електрокрајина" а. д. Бањалука [и] Удружење архивских радника Републике Српске, Бањалука 2019, 239 стр.

10. B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, ZTC "Banja Vrućica" a. d. i Arhiv Republike Srpske, Banja Vrućica 2019, 149 str.

11. Б. Стојнић, Р. Пилиповић, *Извори за историју Српске православне цркве у Босни и Херцеговини*, Удружење архивских радника Републике Српске, Архив Републике Српске и Архив Српске православне цркве, Бањалука–Београд 2020, 361 стр.

12. Б. Стојнић, Г. Маловић, *Др Стеван Мољевић: Изабрани текстови*, Удружење архивских радника Републике Српске и Архив Републике Српске, Бањалука 2020, 159 стр.

Радови:

1. Б. Стојнић, *Светислав-Тиса Милосављевић и пољопривреда Врбаске бановине*, у: *Светислав-Тиса Милосављевић: Зборник радова са Округлог стола одржаног у Бањалуци 16. октобра 2004. године*, Институт за историју Бањалука, Бањалука 2005, стр. 93–111.

2. B. Stojnić, *Ortopedski zavod "Marija Zvijezda" (1915–1923)*, u: *Glasnik arhiva i Arhivističkog udruženja Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 2011, XLI/2011, стр. 200–203.

3. Б. Стојнић, *Оснивање Љекарске коморе Врбаске бановине*, у: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, Бањалука 2012, год. IV, бр. 4, стр. 191–196.

4. Б. Стојнић, *Бански санитетски савјет Врбаске бановине*, у: *Споменица академику Здравку Антонићу*, Бањалука 2013, стр. 281–284.

5. Б. Стојнић, *Др Људевит Деже*, у: *Српска слободарска мисао*, часопис за филозофију, друштвене науке и политичку критику, Београд јануар–јун 2017, год. XVIII, бр. 1–2, стр. 162–164.

6. Б. Стојнић, *Др Тодор (Тоде) Јеремић, љекар и национални радник (1880–1932)*, у: Зборник радова Осмог конгреса историчара медицине *800 година српске медицине*, Београд 2018, стр. 31–37.

7. Б. Стојнић, *Здравствене прилике у Врбаској бановини 1929–1941*, у: *Зборник Матице српске за историју*, Нови Сад 2018, бр. 97 (1/2018), стр. 133–152.

8. Б. Стојнић, *Заразне и социјалне болести у Врбаској бановини (1929–1941)*, у: *Годишњак за друштвену историју*, Београд 2018, год. XXV, св. 2, стр. 89–109.

9. Б. Стојнић, *Организација здравствене и социјално-хигијенске службе у Врбаској бановини (1929–1941)*, у: *Токови историје*, часопис Института за новију историју Србије, Београд 2019, бр. 1, стр. 11–37.

Прилог 2.

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ПОДАЦИ О АУТОРУ ОДБРАЊЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Име и презиме аутора дисертације: Бојан Стојнић
Датум, мјесто и држава рођења аутора: 26. фебруар 1978, Бања Лука, Република Српска, Босна и Херцеговина
Назив завршеног факултета/академије и година дипломирања: Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, 13. децембар 2001.
Датум одбране мастер/магистарског рада аутора: 11. фебруар 2010.
Наслов мастер/магистарског рада аутора: Штампа, штампари и књижари у Босанској Крајини (до 1941)
Академска титула коју је аутор стекао одбраном мастер/магистарског рада: магистар историјских наука
Академска титула коју је аутор стекао одбраном докторске дисертације: доктор историјских наука
Назив факултета/академије на коме је докторска дисертација одбрањена: Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци
Назив докторске дисертације и датум одбране: Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941); 24. јун 2022.
Научна област дисертације према CERIF шифрарнику: H250
Имена ментора и чланова комисије за одбрану докторске дисертације:

1. др Горан Латиновић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, ментор, предсједник,
2. др Слободан Бјелица, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, члан и
3. др Драгиша Васић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, члан.

Декан

У Бањој Луци, дана 02. 06. 2022. . године

Образац -3

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ: Филозофски

РЕПУБЛИКА СРПСКА
УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА
Број: 07/740/22
Датум: 06.05.2022

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађене докторске дисертације

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Комисија за оцјену урађене докторске дисертације „Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)" мр Бојана Стојнића именована је 13. априла 2022. на сједници Наставно-научног вијећа Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци (Одлука бр. 07/3.590-12/22). У Комисију су именовани:

1. Др Горан Латиновић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: Историја савременог доба, предсједник,

2. Др Слободан Бјелица, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, ужа научна област: Историја модерног доба, члан и

3. Др Драгиша Д. Васић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: Историја савременог доба, члан.

1) Навести датум и орган који је именовао комисију;
2) Навести састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, научно-наставног звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање и назива универзитета/факултета/института на којем је члан комисије запослен.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Бојан (Драго) Стојнић рођен је 26. фебруара 1978. у Бањалуци (Општина Бањалука, тадашња СФРЈ и СРБиХ, данашња Република Српска и БиХ). У родном граду завршио је основну школу и гимназију. Дипломирао је историју на Филозофском факултету Универзитета у Бањој Луци 2001, остваривши просјечну оцјену 7,68. На истом Факултету завршио је 2010. и постдипломске студије, просјечном оцјеном 9,33, стекавши звање магистра историјских наука. Тема његовог магистарског рада била је *Штампа, штампари и књижари у Босанској Крајини (до 1941)* и припада ужој научној области Историја савременог доба.

Од фебруара 2002. запослен је у Архиву Републике Српске, у којем од 1. фебруара 2015. обавља дужност директора. Истовремено је предсједник Управног одбора Удружења архивских радника Републике Српске, члан Управног одбора Архивистичког удружења Босне и Херцеговине, члан Одбора за историјске науке Одјељења друштвених наука Академије наука и умјетности Републике Српске и

члан више стручних и научних редакција и комисија. Посједује стручно звање архивског савјетника. Регистрован је стручњак у култури као архивиста. Добитник је Плакете Града Бања Лука 2021, за изузетна остварења у области образовања и културе.

Аутор је шест књига и коаутор три књиге, превасходно на теме из локалне и регионалне историје:

1. Б. Стојнић, *Штампа и штампарије у Бањалуци (до 1941)*, Бања Лука 2006, 218 стр.

2. Б. Стојнић и В. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, Бањалука 2012, 257 стр.

3. Б. Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију „Др Мирослав Зотовић" Бањалука – Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, Бањалука 2015, 213 стр.

4. Б. Стојнић, *Штампа у Босанској Крајини 1906–1941*, Бањалука 2016, 127 стр.

5. Б. Стојнић и В. Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, Бањалука 2017, 233 стр.

6. Б. Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, Бањалука 2017, 134 стр.

7. Б. Стојнић, *Архив Републике Српске – Од градске до институције од националног значаја 1953–2018*, Бањалука 2018, 112 стр.

8. Б. Стојнић, Љ. Ећимовић и Ђ. Микић, *Електрокрајина Бањалука 1947–2017*, Бањалука 2019, 239 стр.

9. B. Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, Banja Vrućica 2019, 149 str.

Приредио је, у сарадњи са другим историчарима, три књиге историјских извора:

1. *Свједочења о затирању – Прилози за историју страдања Срба Епархије бањалучке 1941. године* (приредили Б. Стојнић, Р. Пилиповић и В. Ђурић Мишина), Бања Лука – Београд 2016, 191 стр.

2. *Извори за историју Српске православне цркве у Босни и Херцеговини*, (приредили Б. Стојнић и Р. Пилиповић), Бањалука – Београд 2020, 361 стр.

3. *Др Стеван Мољевић: Изабрани текстови* (приредили Б. Стојнић и Г. Маловић), Бањалука 2020, 159 стр.

Објавио је и неколико научних и стручних радова из историје и архивистике. Своје радове објављивао је у часописима: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, *Гласник архива и Архивистичког удружења БиХ*, *Архив*, *Српска слободарска мисао*, *Зборник Матице српске за историју*, *Токови историје* и *Годишњак за друштвену историју*.

Приредио је и 14 изложби архивских докумената.

Докторску дисертацију „Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)", која припада ужој научној области Историја савременог доба, пријавио је 2013.

1) Име, име једног родитеља, презиме;
2) Датум рођења, општина, држава;

3) Назив универзитета и факултета и назив студијског програма академских студија II циклуса, односно послиједипломских магистарских студија и стечено стручно/научно звање;
4) Факултет, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране магистарског рада;
5) Научна област из које је стечено научно звање магистра наука/академско звање мастера;
6) Година уписа на докторске студије и назив студијског програма.

III УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторску дисертацију „Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)" мр Бојана Стојнића одобрили су, усвајањем Извјештаја о подобности кандидата и теме, Наставно-научно вијеће Филозофског факултета (4. јула 2013) и Сенат Универзитета у Бањој Луци (10. септембра 2013). Одлуку о продужетку рока за одбрану дисертације донијели су Наставно-научно вијеће Филозофског факултета (12. маја 2021) и Сенат Универзитета у Бањој Луци (27. маја 2021). Дисертација има 895 страница, не садржи табеле, нема слика, а садржи 4.344 напомене, тј. фусноте, у којима се аутор позивао на разноврсне изворе и литературу. Садржај докторске дисертације изгледа овако:

Предговор.....1
Уводна разматрања.....5
Болнице и болничка служба.....33
Болница у Бањалуци.....37
Војна болница у Бањалуци.....51
Болица у Приједору.....55
Болница у Бихаћу.....56
Болница у Цазину.....58
Болница у Босанском Новом.....60
Болница у Дервенти.....62
Болница у Котор Варошу.....64
Болница у Кључу.....65
Болница у Прњавору.....68
Болница у Љубији.....69
Болнице социјалног осигурања.....69
Ортопедски завод у Бањалуци.....70
Апотеке и апотекари.....85
Апотеке у Бањалуци.....86
Апотеке у Босанској Градишци.....100
Апотека у Тешњу.....102
Апотеке у Дервенти.....104
Апотека у Босанском Новом.....106
Апотека у Босанској Дубици.....107
Апотека у Босанском Броду.....108
Апотека у Градачцу.....110
Апотека у Грачаници.....111
Апотека у Маглају.....115
Апотеке у Бихаћу.....116
Апотека у Босанском Петровцу.....119

Апотека у Босанској Крупи....121
Апотека у Јајцу....122
Апотека у Прњавору....123
Апотека у Добоју....124
Апотека у Санском Мосту....126
Апотеке у Приједору....127
Апотека у Босанској Костајници....129
Апотека у Дрвару....131
Апотека у Двору....132
Апотека у Мркоњић Граду....132
Апотека у Цазину....133
Апотека у Кључу....134
Апотека у Теслићу....135
Апотека у Котор Варошу....136
Апотека у Гламочу....137
Апотека у Модричи....137
Хигијенске и социјално-медицинске установе у Бањалуци....139
Стална бактериолошка станица у Бањалуци....139
Дом народног здравља у Бањалуци....143
Хигијенски завод у Бањалуци....145
Домови народног здравља у Врбаској бановини....165
Дом народног здравља у Бихаћу....166
Дом народног здравља у Босанској Градишци....168
Дом народног здравља у Добоју....171
Дом народног здравља у Јајцу....174
Здравствене станице....177
Сеоске амбуланте....183
Здравствене општине....187
Установе у здравственој служби....195
Среска болесничка благајна у Бањалуци....195
Окружни уред за осигурање радника у Бањалуци....197
Црвени крст....204
Здравствена задруга у Српцу....212
Бански санитетски савјет Врбаске бановине....214
Убошки дом у Бањалуци....220
Раднички азил у Бањалуци....223
Дјечије обданиште у Бањалуци....225
Дом стараца и старица у Бањалуци....228
Дјечији дом са школом за домаћице у Бањалуци....229
Бање и бањска здравствена служба....231
Бања Слатина....232
Бања Врућица....240
Љекарска комора Врбаске бановине....259
Љекари....281
Закључак....797

Извори и литература.....805

1) Наслов докторске дисертације;
2) Вријеме и орган који је прихватио тему докторске дисертације
3) Садржај докторске дисертације са страничењем;
4) Истаћи основне податке о докторској дисертацији: обим, број табела, слика, шема, графикона, број цитиране литературе и навести поглавља.

IV УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

У српској историографији не постоји научна монографија која би на свеобухватан начин, превасходно на основу релевантних извора, расвијетлила историјске процесе и појаве у здравству Босанске Крајине за вријеме југословенске краљевине од 1918. до 1941. године. Осим тога, историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941) богатија је подацима кроз прошлост, него што је здравство било развијено у својој струци и организацији у овој историјској и географској области. Први аутор који се бавио историјом здравства у Босанској Крајини био је бањалучки публициста Стојан Бијелић, који је на основу казивања старијих људи описао у бањалучким *Врбаским новинама* здравствене прилике у Бањалуци за вријеме османске и аустроугарске власти, тј. до 1918. године, а један од најугледнијих бањалучких љекара и дугогодишњи директор Хигијенског завода у Бањалуци, др Гавро Вујичић, описао је, на основу званичних статистичких података, више здравствених, хигијенских и социјалних питања на простору Босанске Крајине тридесетих година 20. вијека. Након Другог свјетског рата, пажња истраживача била је усмјерена на Босну и Херцеговину, као јединицу у југословенској федерацији, па су у оквиру тих радова писали и о простору Босанске Крајине у више периода. Међу тим радовима, издвајају се: Boško Živković, Miloš Aranicki i saradnici, *Pegavac i rekurens u NR Bosni i Hercegovini (Rad Državne savezne akcije za suzbijanje pegavca i rekurensa u NR BiH)*, Sarajevo 1947; Ристо Јеремић, *Прилози историји здравствених и медицинских прилика Босне и Херцеговине под Турском и Аустро-Угарском*, Београд 1951; Aca Đuričić i Samuel Elazar, *Pregled istorije farmacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1958. Треба напоменути да су се поједини истраживачи бавили и локалним приликама: *Zavod za rehabilitaciju „Dr Miroslav Zotović" Banjaluka 1952–1972*, Zagreb 1972; Petar A. Ćosić, *100 godina zdravstva u Derventi 1885–1985*, Derventa 1986. и *Regionalni zavod za zdravstvenu zaštitu Doboj od 1937. do 1987. godine* (glavni urednik: Zijad Bešlagić), Doboj 1990. У новије вријеме, растао је интерес за поједине теме у оквиру историје здравства, међу којима доминирају локалне: Чедо Алексић, *Хигијенски завод у Бањалуци*, Бањалука, 2001; Nikola Radić, *Stoljeće postojanja i tradicije Kantonalne bolnice „Dr. Irfan Ljubijankić" Bihać*, Bihać 2004; *80 година здравства у Српцу*, Србац 2009; Цвјетко Буловић, *Историјат школства, здравства и културе Општине Градишка*, Градишка 2010. и Tomislav Elenkov i Arijana Elenkov, *Šapat vekova – razvoj prijedorskog zdravstva*, Laktaši 2010.

Треба напоменути да се и мр Бојан Стојнић у протеклој деценији интензивно истраживачки бавио историјом здравства у Босанској Крајини, из чега је проистекло неколико књига, које је написао самостално или у коауторству: Бојан Стојнић и

Верица М. Стошић, *Љекарска комора Врбаске бановине 1929–1941*, Бањалука 2012; Бојан Стојнић, *Завод за физикалну медицину и рехабилитацију „Др Мирослав Зотовић" Бањалука: Сто година прве ортопедије у Бањалуци (1915–2015)*, Бањалука 2015; Бојан Стојнић и Верица Стошић, *Бањалучки љекари у Краљевини Југославији*, Бањалука 2017; Бојан Стојнић, *Хигијенски завод у Бањалуци 1929–1945*, Бањалука 2017. и Bojan Stojnić, *Banja Vrućica: Vijek u službi zdravlja*, Banja Vrućica 2019. Резултате својих ранијих истраживања, саопштене у овим монографијама, мр Бојан Стојнић у значајној мјери је користио у тексту докторске дисертације, у којој је донио и низ нових чињеница.

Из прегледа литературе произилази да свеобухватна и цјеловита студија о здравству у Босанској Крајини (1918–1941) још није написана, па је и циљ истраживања уобличеног у докторској дисертацији мр Бојана Стојнића био да покуша да попуни ту очигледну празнину у српској историографији. Према томе, научни допринос докторске тезе „Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)" мр Бојана Стојнића огледа се у чињеници да је његово дјело сасвим ново и оригинално и да доноси читав низ нових, до сада непознатих или мање познатих чињеница о процесима и појавама у здравству Босанске Крајине од 1918. до 1941, а самим тим и о историји ове области у цјелини.

1) Укратко истаћи разлог због којих су истраживања предузета и представити проблем, предмет, циљеве и хипотезе;
2) На основу прегледа литературе сажето приказати резултате претходних истраживања у вези проблема који је истраживан (водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету);
3) Навести допринос тезе у рјешавању изучаваног предмета истраживања;
4) Навести очекиване научне и прагматичне доприносе дисертације.

V МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Докторска дисертација мр Бојана Стојнића темељи се у великој мјери на до сада необјављеној архивској грађи, превасходно на изворима из Архива Републике Српске у Бањалуци, Архива Босне и Херцеговине у Сарајеву, Архива Југославије и Архива Србије у Београду и Хрватског државног архива у Загребу. Његово истраживање показало је да је архивска грађа из раздобља Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца / Краљевине Југославије веома страдала, не само у току Другог свјетског рата, него и у поратним немарима и занемаривању интереса за ове историјске изворе, тако да ниједна од здравствених установа које су постојале и радиле на простору Босанске Крајине (1918–1941) нема сачувану своју архивску грађу из тог раздобља. Стога су мр Бојану Стојнићу од пресудног значаја за израду докторске дисертације били архивски фондови: Краљевска банска управа Врбаске бановине у Архиву Републике Српске, Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије у Архиву Југославије и Земаљска влада за Босну и Херцеговину у Архиву Босне и Херцеговине. За проучавање историје здравства у Босанској Крајини велики значај има штампа, па је мр Бојан Стојнић обилато користио сљедеће листове: *Службени лист Врбаске бановине*, *Врбаске новине*, *Гласник Лекарске коморе Врбаске бановине*, *Политика*, *Правда*, *Време*, *Службене новине Краљевине Југославије*, *Службени војни лист*, *Медицински годишњак*

Краљевине Југославије, *Гласник Савеза лекарских комора*, *Социјално-медицински преглед*, *Годишњак о народном здрављу и раду здравствених установа и органа*, *Лекар* и *Гласник Лекарске коморе за Босну, Херцеговину, Далмацију и Црну Гору*. Такође, од користи су му били разни здравствени шематизми, календари, адресари, информатори, алманаси, водичи, званичне статистике, записници годишњих састанака Банског вијећа Врбаске бановине, мемоари, сјећања и слично.

Главни критеријум при ауторовом одабиру извора били су њихова доступност, релевантност и поузданост. Сваки историографски рад ограничен је степеном сачуваности и доступности историјских извора. Комисија сматра да је степен израженості теме у докторату Бојана Стојнића, на основу коришћених извора и литературе, на високом нивоу.

При изради дисертације, кандидат је користио методологију уобичајену у историјској науци. Сакупљене историјске изворе и литературу, мр Бојан Стојнић је подвргао критици, настојећи да утврди да ли је тачно оно о чему говоре, затим је добијене податке тематски груписао и на основу њих формирао поглавља и потпоглавља, да би завршни чин у њиховој обради била синтеза, током које до изражаја долази умијеће сваког историчара. Све методе историјске науке које је мр Бојан Стојнић користио сасвим су адекватне, тачне и савремене. Није дошло до промјена у односу на првобитни план истраживања, сви испитани параметри дају сасвим довољно елемената да би истраживање у својој коначној форми било поуздано, па су и сви добијени резултати сасвим јасно представљени.

1) Објаснити материјал који је обрађиван, критеријуме који су узети у обзир за избор материјала;
2) Дати кратак увид у примијењени метод истраживања при чему је важно оцијенити сљедеће:
   1. Да ли су примијењене методе истраживања адекватне, довољно тачне и савремене, имајући у виду достигнућа на том пољу у свјетским нивоима;
   2. Да ли је дошло до промјене у односу на план истраживања који је дат приликом пријаве докторске тезе, ако јесте зашто;
   3. Да ли испитивани параметри дају довољно елемената или је требало испитивати још неке, за поуздано истраживање;
   4. Да ли је статистичка обрада података адекватна.

VI РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Мр Бојан Стојнић дошао је до закључка да у почетку историје Босанске Крајине и историје њеног здравства, и поред постојећих „народних љекара", у њој нису постојале било какве здравствене установе. Школовани љекари почели су у Босанску Крајину да долазе са турском војском тек крајем четрдесетих година 19. вијека, а они нису били Турци, већ Јевреји, Грци и Јермени. Неки су напуштали војну службу из материјалних разлога и у Бањалуци задобијали „своје имућне пацијенте". Стојнић пише да је Аустроугарска окупацијом Босне и Херцеговине 1878. године затекла у њој више разних епидемија (богиња, скарлатина, дифтерије, мраса, тифуса), много обољења од хроничних заразних болести (сифилиса, лепре, шуге, струпа, туберкулозе), много нервних и душевних обољења и велики број дјеце са тјелесним манама и недостацима. У исто вријеме, Аустроугарска је затекла на територији данашње Босне и Херцеговине само по једну праву болницу, апотеку и школовану бабицу, затим четири љекара, који нису сви били школовани.

Истовремено је затекла велики број врачара, видара, бајалица, бербера, љекара и апотекара „Шпањола" (тј. Јевреја). У почетку аустроугарске окупације, војне власти су већим мјестима основала мале болнице. У Бањалуци је основана Општинска болница 1879. године. Послије 11 година изграђена је намјенска болничка зграда (1892), која је располагала са 25 просторија. У овој болници у раздобљу од 1879. до 1900. лијечена су 9.182 болесника. У Бањалуци је одмах по окупацији утемељена Војна болница са војним љекарима. Општинских и среских болница било је у већим центрима Босанске Крајине.

Сасвим логично, мр Бојан Стојнић извео је, након веома обимног истраживања, низ закључака о здравству у Босанској Крајини у периоду југословенске краљевине између два свјетска рата, од којих је неколико посебно значајно. Наиме, у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца од 1918. до 1929. основане су, поред наведених болница, и нове болнице и социјално-хигијенске установе. Стојнић пише да је крајишко здравство добило модерни замах и развој у раздобљу Врбаске бановине од 1929. до 1941, које је на основу *Закона о називу и подели Краљевине на управна подручја* од 3. октобра 1929, пренесено из централне владе у надлежност Краљевске банске управе у Бањалуци. Врбаска бановина обухватала је и сјеверну Босну, па се Стојнић бавио и стањем у Босанском Броду, Грачаници, Добоју, Градачцу, Модричи и другим мјестима. У раздобљу Врбаске бановине болнице су, према *Закону о болницама* од 27. фебруара 1930, биле здравствене установе за лијечење болесника и стручно усавршавање љекара и осталог санитетског особља. У Бановини су већ њеним почетком евидентиране по четири градске (општинске) и бановинске болнице, три болнице социјалног осигурања и једна рударска болница. И поред постојећих болница, 1932. године бан Светислав Тиса Милосављевић је сматрао да на подручју Врбаске бановине постоји потреба за отварањем најмање 15 нових болница, али је на простору Врбаске бановине 1938. године било само 11 болница. Оне су тада запошљавале 143 радника, од којих 23 љекара, два апотекара и хемичара, 59 стручног и помоћног особља, једно техничко лице, 17 административаца и 41 подворника. По броју болница и болничких постеља Врбаска бановине је била на посљедњем мјесту у Краљевини Југославији. У раздобљу од 1918. до 1941. године на простору Босанске Крајине (Врбаска бановине) радило је 36 јавних апотека. И по броју апотека Бановина је била на посљедњем мјесту у држави. Ови закључци мр Бојана Стојнића свједоче о изузетној друштвеној, културној и привредној неразвијености Врбаске бановине и Босанске Крајине у оквиру ње.

Доношењем *Закона о банској управи* новембра 1929. године Дом народног здравља у Бањалуци је претворен у Хигијенски завод, којем су били подређени домови народног здравља и амбуланте на простору Врбаске бановине. Хигијенски завод у Бањалуци је у циљу сузбијања заразних болести подигао преко 500 санитетско-техничких објаката. Дом народног здравља у Бањалуци је са оснивањем Хигијенског завода престао да ради, а у Бихаћу је и даље радио. Са оснивањем Врбаске бановине приступило се у неколико већих мјеста успостављању домова народног здравља, који су представљали хигијенски завод у мањој улози. У 1931. започете је средствима Краљевске банске управе у Бањалуци градња нових домова народног здравља у Врбаској бановини, као у Босанској Градишци, Добоју и Јајцу.

На подручју Врбаске бановине у 1938. години постојао је један Хигијенски завод и четири дома народног здрављаса укупно 36 одјељења.

Стојнић закључује да је у здравству Врбаске бановине значајно мјесто и улогу имао је Бански санитетски савјет код Краљевске банске управе у Бањалуци као стручни савјетодавни банов орган. Састојао се од 15 чланова, који су били редовни и ванредни. Истовремено са изграђивањем државних и бановинских хигијенских и социјално-медицинских установа, осниване су и здравствене задруге у циљу развоја народног здравственог покрета и унапређења здравља становништва. На подручју Врбаске бановине је од јесени 1929. године постојала Здравствена задруга у Српцу. Разлог њеног оснивања био је да сузбија маларију и друге заразне болести у „овом подводном крају".

У здравству Врбаске бановине велики значај су имале минералне и љековите бање, које су служиле за лијечење и опоравак становништва. На добром гласу биле су бановинска бања Слатина код Бањалуке и бања Врућица код Теслића, које су имале организовану љекарску службу. Почетком Другог свјетског рата неразвијено здравство Босанске Крајине, како у љекарима тако и у здравственим институцијама, постало је још сиромашније, нарочито у љекарима из српског и јеврејског народа, од којих многи нису преживјели рат, односно Геноцид над Србима у НДХ и Холокауст, док су се неке установе и саме укључиле у рат, преживјеле га и дочекале слободу.

Сви добијени резултати мр Бојана Стојнића правилно су, логично и јасно тумачени. Кандидат је испољио довољно критичности према неким процесима и појавама, а дошао је и до низа нових сазнања, давши у својој дисертацији велики допринос познавању историје здравства у Босанској Крајини од 1918. до 1941. године.

1) Укратко навести резултате до којих је кандидат дошао;
2) Оцијенити да ли су добијени резултати јасно приказани, правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући са резултатима других аутора и да ли је кандидат при томе испољавао довољно критичности;
3) Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, као и који нови истраживачки задаци се на основу њих могу утврдити или назирати.

VII ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Комисија је закључила да научна вриједност докторске дисертације „Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)" мр Бојана Стојнића лежи превасходно у чињеници да је аутор, користећи разноврсне изворе и литературу, утврдио низ нових и до сада непознатих чињеница. Он је указао на неке историјске процесе и појаве које до његовог рада нису биле предмет релевантних научних истраживања, давши истовремено и појашњење оних процеса и појава о којима је историографија имала нека сазнања, захваљујући ранијим радовима, али који су у одређеној мјери остали недоречени. Његова докторска дисертација, као ново и оригинално научно дјело, веома је важан допринос и бољем познавању друштвене историје Босанске Крајине у периоду југословенске

краљевине (1918–1941). Због свих наведених чињеница, Комисија предлаже Наставно-научном вијећу Филозофског факултета и Сенату Универзитета у Бањој Луци да усвоје овај извјештај и мр Бојану Стојнићу омогуће одбрану његове докторске дисертације „Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)".

1) Навести најзначајније чињенице што тези даје научну вриједност, ако исте постоје дати позитивну вриједност самој тези;
2) На основу укупне оцјене дисертације комисија предлаже:
- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана,
- да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни или измијени) или
- да се докторска дисертација одбија.

Датум: 26. април 2022.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Горан Латиновић

1. Др Горан Латиновић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: Историја савременог доба, предсједник.

Слободан Бјелица

2. Др Слободан Бјелица, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, ужа научна област: Историја модерног доба, члан.

Драгиша Васић

3. Др Драгиша Д. Васић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: Историја савременог доба, члан.

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложење, односно разлог због којих не жели да потпише извјештај.

Прилог 3.

Изјава 1

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Изјављујем
да је докторска дисертација

Наслов рада: Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)

Наслов рада на енглеском језику: The History of Health in Bosanska Krajina (1918–1941)

☑ резултат сопственог истраживачког рада,

☑ да докторска дисертација, у цјелини или у дијеловима, није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,

☑ да су резултати коректно наведени и

☑ да нисам кршио/ла ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

У Бањој Луци, дана 12. маја 2022. године

Потпис докторанта

Дејан Ђурђић

Изјава 2

Изјава којом се овлашћује Универзитет у Бањој Луци да докторску дисертацију учини јавно доступном

Овлашћујем Универзитет у Бањој Луци да моју докторску дисертацију под насловом

Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)

која је моје ауторско дјело, учини јавно доступном.

Докторску дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у дигитални репозиторијум Универзитета у Бањој Луци могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (*Creative Commons*) за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство
2. Ауторство – некомерцијално
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде
4. Ауторство – некомерцијално – дијелити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – дијелити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на полеђини листа).

У Бањој Луци 12. маја 2022.

Потпис докторанта

Дејан Стојнић

ТИПОВИ ЛИЦЕНЦИ КРЕАТИВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Ауторство (CC BY)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дјела, и прераде, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце, чак и у комерцијалне сврхе. Ово је најслободнија од свих лиценци.

Ауторство - некомерцијално (CC BY-NC)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дјела и прераде, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дјела.

Ауторство - некомерцијално - без прерада (CC BY-NC-ND)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дјела, без промјена, преобликовања или употребе дјела у свом дијелу, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дјела. У односу на све остале лиценце, овом лиценцом се ограничава највећи обим права коришћења дјела.

Ауторство - некомерцијално - дијелити под истим условима (CC BY-NC-SA)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дијела, и прераде, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце, и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дјела и прерада

Ауторство - без прерада (CC BY-ND)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дјела, без промјена, преобликовања или употребе дјела у свом дјелу, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дјела.

Ауторство - дијелити под истим условима (CC BY-SA)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дјела, и прераде, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце, и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дјела и прерада. Слична је софтверским лиценцама, односно лиценцама отвореног кода.

Напомена: Овај текст није саставни дио изјаве аутора.

Више информација на линку: *http://creativecommons.org.rs/*

Изјава 3

Изјава о идентичности штампане и електронске верзије докторске дисертације

Име и презиме аутора Бојан Стојнић

Наслов рада Историја здравства у Босанској Крајини (1918–1941)

Ментор Проф. др Горан Латиновић

Изјављујем да је штампана верзија моје докторске дисертације идентична електронској верзији коју сам предао/ла за дигитални репозиторијум Универзитета у Бањој Луци.

У Бањој Луци 12. маја 2022.

Потпис докторанта

Бојан Стојнић